Cod. bot. 23562

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

II Cod. pict.

10

Gratianus

(Clm. 23552 = 22.552) Comp. pict. 10

P

[illegible]

autem dictum, quia iustum est. Omne autem ius legibus et moribus constat. Lex est constitutio

Quid sit lex.

scripta.

Quid sit mos.

Mos autem longa consuetudo est de moribus tracta tantundem.

Quid consuetudo.

Consuetudo autem est ius quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex. Nec differt an scriptura an ratione consistat, quando et legem ratio commendat. Porro si ratione lex constat, lex erit omne iam quod ratione constiterit, dumtaxat quod religioni congruat, quod disciplinae conveniat, quod saluti proficiat. Vocatur autem consuetudo, quia in communi est usu.

Cum itaque dicitur: non differt utrum consuetudo scriptura an ratione consistat, apparet quod consuetudo partim est redacta in scriptis, partim moribus tantum utentium est reservata. Quae in scriptis redacta est, constitutio sive ius vocatur; quae vero in scriptis redacta non est, generali nomine consuetudo videlicet appellatur.

Est et alia divisio iuris, ut in eodem libro testatur Ysidorus his verbis:

Quae sint species iuris. Rubrica.

Ius autem aut naturale est, aut civile, aut gentium.

Quid sit ius naturale.

Ius naturale est commune omnium nationum, eo quod ubique instinctu naturae, non constitutione aliqua habetur, ut viri et feminae coniunctio, liberorum successio et puerorum educatio, communis omnium possessio et omnium una libertas, acquisitio eorum quae coelo, terra marique capiuntur; item depositae rei vel commodatae pecuniae restitutio, violentiae per vim repulsio. Nam hoc, aut si quid huic simile est, numquam iniustum, sed naturale equumque habetur.

Quid sit ius civile. Rubrica.

Ius civile est quod quisque populus vel civitas sibi proprium humana divinaque causa constituit.

Quid sit ius gentium.

Ius gentium est sedium occupatio, edificatio, munitio, bella, captivitates, servitutes, postliminia, federa pacis, induciae, legatorum non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita. Et inde ius gentium appellatur, quia eo iure fere omnes gentes utuntur.

Quid sit ius militare.

Ius militare est belli inferendi sollempnitas, federis faciendi nexus, signo dato egressio in hostem vel pugnae commissio. Item signo dato receptio; item flagitii militaris disciplina, si locus deseratur; item stipendiorum modus, dignitatum gradus, premiorum honor, veluti cum corona vel torques donantur; item predae decisio, et pro personarum qualitatibus et laboribus iusta divisio, ac principis portio.

Quid sit ius publicum.

Ius publicum est in sacris et sacerdotibus et magistratibus.

Quid sit ius quiritum. Rubrica.

Ius quiritum est proprie Romanorum, quod nulli tenent nisi Quirites, id est Romani, in quo agitur de legitimis hereditatibus, de curationibus, tutelis, de usucapionibus, que iura apud nullum alium populum reperiuntur, sed propria sunt Romanorum et in eosdem solos constituta.

Constat autem ius quiritum ex legibus et plebiscitis et senatusconsultis et constitutionibus principum et edictis senatorum sive prudentium

[illegible]

Quid sit ecclesia rubrica.

Quid sit plebiscita sunt quę plebes sacrant.

Quid sit senatus consultum.

Quid sit constitutio uel edictum. rub.

Quid sit responsa prudentum.

Quid sit canon. rubrica.

Quid sit ecclesia.

Quid sit regula.

Quid sit decretum.

Quid sit decretalis epla.

Quid sit capitula.

Quid sit extrauagantes.

Quid sit glosa.

Quid sit corpus canonum.

Quid sit concordia discordantium canonum.

Quid sit liber sextus.

Quid sit clementine.

Quid sit extrauagantes communes.

Quid sit liber de pace constantie.

Quid sit liber de pace fidei.

Quid sit liber de tregua dei.

Quid sit liber de treuga domini.

Quid sit liber de feudis.

Quid sit liber de usibus feudorum.

Quid sit liber de consuetudinibus feudorum.

Quid sit liber de pace ecclesie.

Quid sit liber de pace regis.

Quid sit liber de pace curie.

Quid sit liber de pace clericorum.

Quid sit liber de pace iudeorum.

Quid sit liber de pace templariorum.

Quid sit liber de pace hospitalariorum.

Quid sit liber de pace cruciatorum.

Quid sit liber de pace peregrinorum.

Quid sit liber de pace mercatorum.

Quid sit liber de pace agricolarum.

Quid sit liber de pace pauperum.

Quid sit liber de pace mulierum.

Quid sit liber de pace virginum.

Quid sit liber de pace viduarum.

Quid sit liber de pace orphanorum.

Quid sit liber de pace senum.

Quid sit liber de pace iuuenum.

Quid sit liber de pace infantum.

Quid sit liber de pace animalium.

Quid sit liber de pace bestiarum.

Quid sit liber de pace auium.

Quid sit liber de pace piscium.

Quid sit liber de pace arborum.

Quid sit liber de pace herbarum.

Quid sit liber de pace florum.

Quid sit liber de pace fructuum.

Quid sit liber de pace seminum.

Quid sit liber de pace radicum.

Quid sit liber de pace lignorum.

Quid sit liber de pace foliorum.

Quid sit liber de pace corticum.

Quid sit liber de pace medullarum.

Quid sit liber de pace nucleorum.

Quid sit liber de pace testarum.

Quid sit liber de pace ossium.

Quid sit liber de pace carnium.

Quid sit liber de pace sanguinis.

Quid sit liber de pace humorum.

Quid sit liber de pace spirituum.

Quid sit liber de pace corporum.

Quid sit liber de pace animarum.

Quid sit liber de pace angelorum.

Quid sit liber de pace archangelorum.

Quid sit liber de pace principatuum.

Quid sit liber de pace potestatum.

Quid sit liber de pace virtutum.

Quid sit liber de pace dominationum.

Quid sit liber de pace thronorum.

Quid sit liber de pace cherubin.

Quid sit liber de pace seraphin.

Quid sit liber de pace trinitatis.

Quid sit liber de pace unitatis.

Quid sit liber de pace deitatis.

Quid sit liber de pace diuinitatis.

Quid sit liber de pace eternitatis.

Quid sit liber de pace infinitatis.

Quid sit liber de pace immensitatis.

Quid sit liber de pace omnipotentie.

Quid sit liber de pace sapientie.

Quid sit liber de pace bonitatis.

Quid sit liber de pace iustitie.

Quid sit liber de pace misericordie.

Quid sit liber de pace pietatis.

Quid sit liber de pace clementie.

Quid sit liber de pace mansuetudinis.

Quid sit liber de pace humilitatis.

Quid sit liber de pace obedientie.

Quid sit liber de pace castitatis.

Quid sit liber de pace continentie.

Quid sit liber de pace abstinentie.

Quid sit liber de pace ieiunii.

Quid sit liber de pace orationis.

Quid sit liber de pace meditationis.

Quid sit liber de pace contemplationis.

Quid sit liber de pace uisionis.

Quid sit liber de pace reuelationis.

Quid sit liber de pace prophetie.

Quid sit liber de pace miraculorum.

Quid sit liber de pace signorum.

Quid sit liber de pace uirtutum.

Quid sit liber de pace gratiarum.

Quid sit liber de pace donorum.

Quid sit liber de pace fructuum.

Quid sit liber de pace beatitudinum.

Quid sit liber de pace premiorum.

Quid sit liber de pace glorie.

Quid sit liber de pace regni celorum.

Quid sit liber de pace uite eterne.

Quid sit liber de pace resurrectionis.

Quid sit liber de pace iudicii.

Quid sit liber de pace condemnationis.

Quid sit liber de pace damnationis.

Quid sit liber de pace inferni.

Quid sit liber de pace purgatorii.

Quid sit liber de pace limbi.

Quid sit liber de pace celi empirei.

Quid sit liber de pace celi aquei.

Quid sit liber de pace celi firmamenti.

Quid sit liber de pace celi stellati.

Quid sit liber de pace celi primi mobilis.

Quid sit liber de pace celi nouem sphere.

Quid sit liber de pace celi decimi.

Quid sit liber de pace celi undecimi.

Quid sit liber de pace celi duodecimi.

Quid sit liber de pace celi tredecimi.

Quid sit liber de pace celi quatuordecimi.

Quid sit liber de pace celi quindecimi.

Quid sit liber de pace celi sexdecimi.

Quid sit liber de pace celi septimi decimi.

Quid sit liber de pace celi octaui decimi.

Quid sit liber de pace celi nonidecimi.

Quid sit liber de pace celi uicesimi.

Quid sit liber de pace celi uicesimi primi.

Quid sit liber de pace celi uicesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi uicesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi uicesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi uicesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi uicesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi uicesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi uicesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi uicesimi noni.

Quid sit liber de pace celi tricesimi.

Quid sit liber de pace celi tricesimi primi.

Quid sit liber de pace celi tricesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi tricesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi tricesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi tricesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi tricesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi tricesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi tricesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi tricesimi noni.

Quid sit liber de pace celi quadragesimi.

Quid sit liber de pace celi quadragesimi primi.

Quid sit liber de pace celi quadragesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi quadragesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi quadragesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi quadragesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi quadragesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi quadragesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi quadragesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi quadragesimi noni.

Quid sit liber de pace celi quinquagesimi.

Quid sit liber de pace celi quinquagesimi primi.

Quid sit liber de pace celi quinquagesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi quinquagesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi quinquagesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi quinquagesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi quinquagesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi quinquagesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi quinquagesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi quinquagesimi noni.

Quid sit liber de pace celi sexagesimi.

Quid sit liber de pace celi sexagesimi primi.

Quid sit liber de pace celi sexagesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi sexagesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi sexagesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi sexagesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi sexagesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi sexagesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi sexagesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi sexagesimi noni.

Quid sit liber de pace celi septuagesimi.

Quid sit liber de pace celi septuagesimi primi.

Quid sit liber de pace celi septuagesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi septuagesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi septuagesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi septuagesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi septuagesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi septuagesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi septuagesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi septuagesimi noni.

Quid sit liber de pace celi octogesimi.

Quid sit liber de pace celi octogesimi primi.

Quid sit liber de pace celi octogesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi octogesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi octogesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi octogesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi octogesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi octogesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi octogesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi octogesimi noni.

Quid sit liber de pace celi nonagesimi.

Quid sit liber de pace celi nonagesimi primi.

Quid sit liber de pace celi nonagesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi nonagesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi nonagesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi nonagesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi nonagesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi nonagesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi nonagesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi nonagesimi noni.

Quid sit liber de pace celi centesimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi primi.

Quid sit liber de pace celi centesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi centesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi centesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi centesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi centesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi centesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi centesimi noni.

Quid sit liber de pace celi ducentesimi.

Quid sit liber de pace celi ducentesimi primi.

Quid sit liber de pace celi ducentesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi ducentesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi ducentesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi ducentesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi ducentesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi ducentesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi ducentesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi ducentesimi noni.

Quid sit liber de pace celi trecentesimi.

Quid sit liber de pace celi trecentesimi primi.

Quid sit liber de pace celi trecentesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi trecentesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi trecentesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi trecentesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi trecentesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi trecentesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi trecentesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi trecentesimi noni.

Quid sit liber de pace celi quadringentesimi.

Quid sit liber de pace celi quadringentesimi primi.

Quid sit liber de pace celi quadringentesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi quadringentesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi quadringentesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi quadringentesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi quadringentesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi quadringentesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi quadringentesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi quadringentesimi noni.

Quid sit liber de pace celi quingentesimi.

Quid sit liber de pace celi quingentesimi primi.

Quid sit liber de pace celi quingentesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi quingentesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi quingentesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi quingentesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi quingentesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi quingentesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi quingentesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi quingentesimi noni.

Quid sit liber de pace celi sexcentesimi.

Quid sit liber de pace celi sexcentesimi primi.

Quid sit liber de pace celi sexcentesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi sexcentesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi sexcentesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi sexcentesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi sexcentesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi sexcentesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi sexcentesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi sexcentesimi noni.

Quid sit liber de pace celi septingentesimi.

Quid sit liber de pace celi septingentesimi primi.

Quid sit liber de pace celi septingentesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi septingentesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi septingentesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi septingentesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi septingentesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi septingentesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi septingentesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi septingentesimi noni.

Quid sit liber de pace celi octingentesimi.

Quid sit liber de pace celi octingentesimi primi.

Quid sit liber de pace celi octingentesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi octingentesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi octingentesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi octingentesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi octingentesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi octingentesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi octingentesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi octingentesimi noni.

Quid sit liber de pace celi nongentesimi.

Quid sit liber de pace celi nongentesimi primi.

Quid sit liber de pace celi nongentesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi nongentesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi nongentesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi nongentesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi nongentesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi nongentesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi nongentesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi nongentesimi noni.

Quid sit liber de pace celi millesimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi primi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi secundi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi tertii.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quarti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi quinti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi sexti.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi septimi.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi octaui.

Quid sit liber de pace celi decimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi noni.

Quid sit liber de pace celi centesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi millesimi milles

Privilegia. *Quid sit privilegium.*

Privilegia autem sunt leges privatorum, quasi private leges. Nam privilegium inde dictum est, quod in privato feratur. Officium vero ecclesiastici legislatoris est precipere quod necesse est, prohibere quod malum est, permittere vel licita ut premium petere, vel quedam illicita ut dare libellum repudii, ne graviora fiant. Unde in eodem libro V Ysidorus scribit dicens: *Ysidorus in libro V Ethimologiarum.*

Omnis autem lex aut permittit aliquid, ut vir fortis petat premium, aut vetat, ut sacrarum virginum nuptias nulli petere liceat, aut punit, ut qui cedem fecerit capite plectatur. Eius enim premio aut pena vita moderatur humana.

Causa vero constitutionis legum est humanam coercere audaciam, et nocendi facultatem refrenare. Sic in eodem libro Ysidorus testatur dicens: *Quare leges facte sunt.*

Facte sunt autem leges, ut earum metu humana coerceatur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, et in ipsis improbis formidato supplicio refrenetur audacia et nocendi facultas.

Porro in ipsa constitutione legum maxime qualitas constituendarum observanda est, ut contineat in se honestatem, iustitiam, possibilitatem, convenientiam et cetera, que Ysidorus in eodem libro enumerat dicens: *Qualis debeat esse lex.*

Erit autem lex honesta, iusta, possibilis, secundum naturam, secundum consuetudinem patrie, loco temporique conveniens, necessaria, utilis, manifesta quoque, ne aliquid per obscuritatem in captionem contineat, nullo privato commodo, sed pro communi utilitate civium conscripta.

Item Augustinus in libro de vera religione. *De legibus iudicandum est cum instituuntur, non cum institute sunt.*

In istis temporalibus legibus, quamquam de his homines iudicent cum eas instituunt, tamen cum fuerint institute et firmate, non licebit iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas.

Leges instituuntur cum promulgantur, firmantur cum moribus utentium approbantur. Sicut enim moribus utentium in contrarium nonnulle leges hodie abrogate sunt, ita moribus utentium leges ipse confirmantur. Unde illud Thelesphori pape, quo decernitur ut clerici a quinquagesima a carnibus et deliciis ieiunent, quia moribus utentium approbatum non est, aliter agentes transgressionis rei non arguuntur.

Thelesphorus urbis Romane archiepiscopus omnibus archiepiscopis et episcopis. *Septem ebdomadibus a carne et deliciis ante pascha clerici abstineant.*

Statuimus ut septem ebdomadas ante sanctum pascha omnes clerici a carnium comestione et deliciis ieiunent, quia sicut discreta debet esse vita clericorum a laycorum conversatione, ita et in ieiunio debet esse discretio. Has ergo septem ebdomadas omnes clerici a carne et deliciis ieiunent, et hymnis et vigiliis ac orationibus die noctuque insistere studeant.

Item a libro II Sermonum. *Septimana ebdomada Thelesphori pape que dicitur*

Quadragesima secunda ... *gestis etc.*

Septimana ab Abraham addidit Thelesphorus pontifex septimam ebdomadam, et vocatum est ex tempore quinquagesima. Similiter de eodem capitulo est intelligendum quod beatus Gregorius Augustino Anglorum episcopo scribit dicens: *A quinquagesima laici ... propositi quos ecclesia gradus.*

Denique sacro ordini dignitatis ecclesiastice ceteros ordines et reliquique ecclesiastica gradus dignitas coronat, a quinquagesima propositum ieiunii dilatantes, quo et aliquid addiscere studio appetiisse istorum debeant ceteros qui in laicali ordine constituti, observantia sicut loco ita et religione precellant. Zeli pia vi et dominica observantia quinquagesima dicendum sit, ut omnes laici et seculares illa die post solito et ceteris diebus a carne et cibis ... appetant, nisi quedam nova audientes usque ad medias noctes se ingurgitent, sed non aliter homines sanctos ieiunium observationem suscipere puti ... usque non ratione ...

T

[illegible]

tam in uno eodem ecclesiam mentis ascendendum est. uir ne ecclesiam tali consuetudine accedere possit. ideo communicatio ingemiscit unquam dum sunt nec sacri pertineat priores existimant si tali consuetudine prohibeantur. Vt enim ait Salamon. Animum mulcet enim gratie et sanguinem. Et post pauca. Par autem est ut quibus diebus a carne animalium abstinemus, ab omnibus quoque que semen trahunt carnis originem ieiunemus, a lacte uidelicet, caseo, ouis. Et post pauca. Certum piscium esu si ita respiciantur inquinatur uel certe infirmitatis solatium nutriuntur. Pariat in delectatione quia carne abstinet neque quam in specie ostendat mannam uel uarium communia apparentes cum ergo ita bibere prohibitum ut ebrietatem omnio fugiamus, aliqui restant ut omnia que corporibus libent simili faciamus. Hec ergo si legibus constitutata sunt quia communi usu approbata non sunt, se non obseruantes transgressionis reos non arguunt. aliquibus non obedientes proprio pellantur honore cum illi qui sacris nescient obedire canonibus penitentie uel certo officio carere suscepto. nisi forte quis dicat hec non decreta esse statuta sed consilio conscripta. Decretum non necessitatem facit, consilium uero uoluntatem excitat.

Hec que de puerperiis et menstruis infra positis scripta sunt tam secularibus quam ecclesiasticis legibus conueniunt. Nunc autem ad differentiam naturalis iuris et ceterorum redeamus. Naturale ius inter omnia primatum obtinet et tempore et dignitate. Cepit enim ab exordio rationalis creature nec uariatur tempore sed immutabile permanet. Cum enim naturale ius lege et euangelio supra dicatur esse comprehensum, quedam autem eorum que in lege continentur nunc inueniantur esse concessa, uidetur ius naturale non immutabile permanere. In lege namque precipiebatur ut mulier si masculum pareret, xl diebus, si uero feminam

lxxx. a templi cessaret ingressu. Nunc autem statim post partum ecclesiam ingredi non prohibetur. Si enim mulier que in mistura parit ex lege immunda esse reputabatur, nunc autem statim nec ecclesiam intrare sacre communionis misteria capere prohibetur. Sicut illa que parit uel illud quod gignitur nec statim post partum baptizari prohibetur. Vnde etiam Augustino Gregorius scribit dicens. Mulier enixa gratias actura ecclesiam intrare eadem hora potest.

Quod enixa fuerit mulier post quot dies debeat ecclesiam intrare testamenti ueteris preceptione didicisti, quia pro masculo xxxiii, pro femina autem lxvi diebus debeat abstinere. quod tamen sciendum est quia in misterio accipitur. Nam si hora eadem qua genuerit actura gratias ecclesiam intrat, nullo pondere peccati grauatur. Voluptas enim carnis non dolor in culpa est. In carnis autem commixtione uoluptas est, nam in prolis prolatione gemitus. Vnde et ipsi prime matri omnium dicitur: In doloribus paries. Si itaque enixam mulierem ecclesiam intrare prohibemus, ipsam ei penam suam in culpam deputamus. Item ad eundem. Mulieri enixe uel quod ab ea genitum est, ab ecclesia nec prohibet baptizari.

Baptizari autem uel enixam mulierem uel hoc quod genuerit, si periculo mortis urgetur, uel ipsa eadem hora qua gignit, uel hoc quod gignitur eadem qua natum est, nullo modo prohibetur. neque enim adhuc tempus ad percipiendum misterii sancti gratiam expectandum est, ne dum paululum mora inuenitur, non ualeat qui redimat. Item Aug. Ante quam puer ablactetur uel mater purificetur, ad eius concubitum uir suus non accedat.

Ad eius uero concubitum uir suus accedere non debet quousque qui gignitur ablactetur. Praua autem consuetudo in coniugatorum moribus surrexit, ut filios suos quos gignunt nutrire mulieres contempnant, eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant, quod uidelicet ex sola causa incontinentie uidetur inuentum, quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare quos gignunt. Hec itaque que filios suos ex praua consuetudine aliis ad nutriendum tradunt, nisi purgationis

D. V

[illegible]

Joannes summorum doctorum omnium bonorum doctorum [illegible]

[illegible]

Jo. 		Dec. 		Dec.

[illegible gloss]

... generationis tempus transierit, uiri sui non debent ei admisceri, quippe et sine partus causa, cum in menstruis consuetis detinentur, uiris suis misceri prohibentur, ita ut morte lex sacra feriat, si quis uir ad menstruatam mulierem accedat. Que tamen mulier, dum consuetudinem menstruam patitur, prohiberi ecclesiam intrare non debet, quia ei nature superfluitas in culpam non ualet reputari, et per hoc quod inuita patitur, iustum non est ut ingressu priuetur. Nouimus namque quod mulier, que fluxum sanguinis patiebatur, humiliter post tergum Domini ueniens uestimenti eius fimbriam tetigit, atque ab ea statim sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter potuit uestimentum Domini tangere, cur, que menstruam sanguinis patitur, ei non liceat ecclesiam intrare? Si enim ei habenti profluuium uestimentum Domini in langore posito tangere conceditur, quod uni persone infirmanti conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus, que nature sue uitio infirmantur? Sancte autem communionis misterium in eisdem diebus percipere non debent prohiberi. Si autem ex ueneratione magna percipere non presumit, laudanda est; sed si perceperit, non iudicanda. Bonarum quippe mentium est ibi culpas suas agnoscere, ubi culpa non est; quia sepe sine culpa agitur quod uenit ex culpa. Unde etiam cum esurimus, sine culpa comedimus, quibus ex culpa primi hominis factum est ut esuriamus.

Quia uero de nature superfluitate sermo cepit haberi, queritur an post illusionem, que per somnium solet accidere, corpus Domini quilibet accipere ualeat, uel, si sacerdos sit, an sacra misteria ualeat celebrare? De hoc ita scribit beatus Gregorius Augustino Anglorum episcopo.

Ex quibus causis prouenit illusio.

Testamentum ueteris legis, sicut diximus, pollutum dicit, et nisi lotum aqua fuerit, quousque ad uesperum intrare ecclesiam non concedit. Quod tamen aliter populus spiritualis intelligens sub eodem intellectu accipiet, quia quasi per somnium illuditur, qui temptatus inmunditia ueris imaginibus in cogitatione inquinatur. Sed lauandus est aqua, ut culpas cogitationis lacrimis abluat; et nisi prius ignis temptationis recesserit, reum se quasi usque ad uesperum cognoscat. Sed est in eadem illusione necessaria ualde discretio, que subtiliter pensari debeat, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex nature superfluitate uel infirmitate, aliquando ex turpi cogitatione contingit pollutio. Et quidem cum ex nature superfluitate uel infirmitate euenerit, omnimodo hec illusio non est timenda, quia hanc animus nesciens pertulisse magis dolendum est quam fecisse. Cum uero ultra modum appetitus gule in sumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula grauantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen usque ad prohibitionem sacri misterii percipiendi uel missarum sollempnia celebrandi, cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhibere misterium pro eo quod sacerdos alius in loco deest ipsa necessitas compellit. Nam si adsunt alii qui implere misterium ualeant, illusio per crapulam facta a perceptione sacri misterii prohibere non debet, ab immolatione sacri misterii abstinere debet, ut arbitror, humiliter, si tamen dormientis mentem turpi imaginatione non concusserit. Nam sunt quibus ita plerumque illusio nascitur, ut eorum animus etiam in somno corporis positus turpibus imaginationibus non fedetur. Qua in re unum ibi ostenditur ipsa mens rea, non tamen uel suo iudicio libera, cum se quamuis dormiente corpore nichil meminit uidisse, tamen in uigiliis corporis meminit se in ingluuiem cecidisse. Sin uero ex turpi cogitatione uigilantis oritur illusio dormientis, patet animo reatus suus. Videt enim a qua radice inquinatio illa processit, quia quod cogitauit sciens, hoc pertulit nesciens. Sed pensandum est ipsa cogitatio utrum suggestione an delectatione, uel quod magis est peccati consensu acciderit. Tribus enim modis impletur omne peccatum, uidelicet suggestione, delectatione, consensu. Suggestio quippe fit per diabolum, delectatio per carnem, consensus per spiritum. Quia et primam culpam serpens suggessit, Eua uelut caro delectata est, Adam uero uelut spiritus consensit. Et necessaria est magna discretio, ut inter suggestionem atque delectationem, inter delectationem et consensum iudex sui animus presideat. Cum enim malignus spiritus peccatum suggerit in mente, si nulla peccati delectatio sequitur, peccatum omnino perpetratum non est. Cum uero delectari caro ceperit, tunc peccatum incipit nasci. Si autem ex deliberatione consentit, tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestione igitur peccati est semen, in delectatione fit nutrimentum, in consensu perfectio. Et sepe contingit ut hoc quod malignus spiritus seminat in ...

D. VI

[illegible gloss]

cogitatione caro in delectatione trahebat, non tamen animus eidem delectationi consentiebat. Et cum caro delectaretur sine animo, nequaquam ipse tamen animus carnis voluptatibus reluctans in delectatione carnali aliquo modo ligatur invitus, ut eius delectationi non consentiat, tamen ei delectatione ligatus sit, sed ligatum se vehementer ingemiscit. Et unde ille celestis exercitus precipuus miles gemebat dicens: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee, et captivum me ducentem in lege peccati que est in membris meis. Si autem captivus erat, minime pugnabat. Sed pugnabat, quia propter et captivus erat et pugnabat. Igitur legi mentis esset que in membris erat repugnabat. Si autem pugnabat, captivus non erat. Ecce homo, ut ita dixerim, captivus et liber: liber ex iusticia quam diligit, captivus ex delectatione quam portat invitus. Item Ysidorus in Sententiarum libro primo. Quod peccatum nocturnis ymaginibus illudentibus.

Non est peccatum quando nolentes imaginibus nocturnis illudimur, sed tunc peccatum fit, si illudentes ymagines cogitationis affectibus prevenimus. Luxurie quippe ymagines quas in veritate gessimus, sepe coram mentibus in aliorum apparent, sed innoxie, si non concupiscendo occurrant. Et e contra qui in nocturna illusione polluitur, quamvis extra memoriam turpium cogitationum sese persenciat, tamen in hoc se reum esse perspicit et culpe sue attribuat suam quippe immunditiam, dicat se tentationibus tantum. Congruenter ergo in lege et in evangelio naturale ius continetur, non tamen quecumque in lege et in evangelio [inveniuntur] naturali iuri coherere probantur. Sunt enim in lege quedam moralia precepta, ut non occides et cetera; quedam mistica, utpote sacrificiorum precepta, ut de agno et alia huiusmodi. Moralia mandata ad naturale ius spectant, atque ideo nullam mutabilitatem recepisse monstrantur. Mistica vero quantum ad superficiem a naturali iure probantur aliena, quantum ad moralem intelligentiam inveniuntur sibi annexa. Ac per hoc etsi secundum superficiem videantur esse mutata, tamen secundum moralem intelligentiam mutabilitatem nescire probantur. Naturale ergo ius ab exordio rationalis creature incipiens, ut supra dictum est, manet immobile. Ius vero consuetudinis post naturalem legem exordium habuit, ex quo homines convenientes in unum ceperunt simul habitare. Quod ex eo tempore factum esse creditur, ex quo Caym civitatem edificasse legitur. Quod

cum diluvio propter hominum raritatem fere videatur extinctum, postmodum a tempore Nemroth reparatum sive potius immutatum existimatur, cum ipse simul cum aliis alios cepit opprimere; alii in sua imbecillitate eorum ditioni ceperunt esse subiecti. Unde legitur de eo in Genesi: Cepit Nemroth esse robustus venator coram Domino, id est hominum oppressor et extinctor, quos ad turrim edificandam alliciebat.

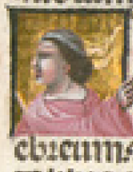

Ius autem constitutionis cepit a tempore quando Dominus tradidit Moysi dicens: Si emeris servum hebreum et cetera. Unde Ysidorus in quinto libro Ethimologiarum ait: De conditoribus legum.

Moyses gentis hebree primus omnium divinas leges sacris litteris explicavit. Foroneus rex grecus primus leges iudiciaque constituit. Mercurius trimegistus primus leges egyptiis tradidit. Solon primus leges atheniensibus edidit. Ligurgus primus lacedemoniis iura ex Apollinis auctoritate confinxit. Numa Pompilius, qui Romulo successit in regno, primus Romanis leges edidit. Deinde cum populus seditiosos magistratus ferre non posset, decem viros legibus scribendis creavit, qui leges ex libris Solonis in latinum sermonem translatas xii tabulas exposuerunt. Nomina eorum qui xii tabulas exposuerunt.

Fuerunt autem hi: Appius Claudius, Genucius, Veterius, Iulius, Manilius, Sulpicius, Sextius, Curatius, Romulius, Postumius. Hi decem viri legum conscribendarum electi sunt. Leges autem redigere in libris primus consul Pompeius instituere voluit, sed non perseveravit obtrectatorum metu. Deinde Cesar cepit hoc facere, sed ante interfectus est. Paulatim autem antique leges vetustate atque incuria exoleverunt, quarum etsi iam nullus usus est, notitia tamen necessaria videtur. Nove autem leges a Constantino Cesare ceperunt et reliquis succedentibus, erantque permixte et inordinate. Postea Theodosius minor Augustus ad similitudinem Gregoriani et Hermogeniani codicem factum constitutionum a Constantini temporibus sub proprio cuiusque imperatoris titulo disposuit, quem a suo nomine Theodosianum codicem vocavit.

Differt autem ius naturale a consuetudine et constitutione.

[illegible]

ingratus est inspirationi eius, cui ecclesia instituitur. Nam Dominus in evangelio: Ego sum, inquit, veritas. Non dixit: ego sum consuetudo. Itaque veritate manifestata cedat consuetudo veritati. Revelatione igitur facta veritatis cedat consuetudo veritati, quia et Petrus qui circumcidebat, cessit Paulo veritatem predicanti. Igitur cum Christus veritas sit, magis veritatem quam consuetudinem sequi debemus, quia consuetudinem ratio et veritas semper excludit.

Item in libro de baptismo. Consuetudo frustratoria opponitur.

Frustra inquit quidam qui ratione vincuntur consuetudinem nobis obiciunt, quasi consuetudo maior sit veritate, aut non sit in spiritualibus sequendum, quod in melius a Spiritu sancto revelatum est. Hoc plane verum est, quia ratio et veritas consuetudini preponenda est. Sed cum consuetudini veritas suffragatur, nichil oportet firmius retineri.

Item Ciprianus. Veritatem consuetudo impedire non debet.

Consuetudo que apud quosdam irrepserat impedire non debet quominus veritas prevaleat et vincat. Nam consuetudo sine veritate vetustas erroris est. Propter quod relicto errore sequamur veritatem, scientes quia apud Esdram veritas vincit, sicut scriptum est: Veritas manet et invalescit in eternum, et vivit et obtinet in secula seculorum. Ignosci potest simpliciter erranti, sicut de se ipso dicit apostolus Paulus, qui primus fuit blasphemus et persecutor et iniuriosus, sed misericordiam meruit, quia ignorans fecit. Post inspirationem vero et revelationem factam, qui in eo quod erraverat perseverat prudens et sciens, sine venia ignorantie peccat. Presumptione enim atque obstinatione quadam nititur, cum ratione superetur.

Deum veritatem non hominum consuetudinem sequi oportet.

Si solus Christus audiendus est, non debemus attendere quid aliquis ante nos faciendum putaverit, sed quid qui ante omnes est Christus prior fecerit. Neque enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed Dei veritatem, cum per Ysaiam prophetam loquatur Deus et dicat: Sine causa colunt me, mandata et doctrinas hominum docentes, [illegible] subsequentes.

[D]IX

Liquido igitur apparet quod consuetudo naturali iuri postponitur. Quod autem constitutio naturali iuri cedat, multiplici auctoritate probatur. Ait enim Augustinus ad Bonifacium. Legem principum [illegible]

[illegible] legum prevalere non debet. [illegible]

Imperatores qui pro falsitate contra veritatem constituunt malas leges, probantur boni credentes et coronantur perseverantes. Qui autem pro veritate contra falsitatem constituunt bonas leges, terrentur sevientes et corriguntur intelligentes. Quicumque ergo legibus imperatorum que pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, grande acquirit supplicium. Quicumque vero legibus imperatorum que contra Dei veritatem feruntur, obtemperare non vult, grande acquirit premium. De eodem.

Nam et temporibus prophetarum omnes reges qui in populo Dei non prohibuerunt nec everterunt que contra precepta Dei fuerunt instituta, culpantur, et qui prohibuerunt et everterunt, super aliorum merita laudantur. Et rex Nabuchodonosor cum servus esset ydolorum, constituit sacrilegam legem ut simulacrum adoraretur. Sed eius impie constitutioni qui obedire noluerunt, pie fideliterque fecerunt. Idem rex divino correctus miraculo piam et laudabilem legem pro veritate constituit, ut quicumque diceret blasphemiam in Deum verum Sidrach, Misach et Abdenago, cum domo sua periret.

Item ex libris [illegible]. De eodem.

Iustum est principem legibus obtemperare suis. Tunc enim iura sua ab omnibus custodienda existimet, quando et ipse illis reverentiam prebet. Principes legibus teneri suis, nec in se posse damnare iura que in subiectis constituunt. Iusta est enim vocis eorum auctoritas, si quod populis prohibent, sibi licere non patiantur.

Item [illegible]. Scripturis canonicis ceterorum scripta [illegible]

Noli meis litteris quasi canonicis scripturis inservire, sed in illis et quod non credebas, cum inveneris, incunctanter crede; in istis autem quod certum non habebas, nisi certum intellexeris, noli firmiter tenere.

Item [illegible] libro [illegible]. In opusculis tractatorum multa contingit inveniri [illegible].

Negare non possumus et in ipsis maioribus tanta esse multa, et in multis opusculis meis que possunt iusto iudicio et nulla temeritate culpari.

Item ad Ieronimum epistola [illegible]. In scripturis canonicis nichil falsum [illegible].

Ego solis eis scriptorum qui iam canonici appellantur didici hunc timorem honoremque deferre, ut nullum eorum auctorem scribendo errasse aliquid firmissime credam. At si aliquid in eis offendero litteris quod videatur contrarium veritati, nichil aliud quam vel mendosum esse codicem, vel interpretem non esse assecutum quod dictum est, vel me minime intelligere [illegible].

[illegible]

[illegible gloss]

… vel me intellexisse non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet sanctitate doctrinaque polleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi vel per illos auctores vel canonicos vel probabiles rationes quod a vero non abhorreant persuadere potuerunt.

Ut veterum librorum fides de Hebreis voluminibus

Ut veterum librorum fides de Hebreis voluminibus examinanda est, ita novorum Greci sermonis normam desiderat.

Item in epistola ad Vincentium. Nichil auctoritatis scripturis sacris remanebit, si ad eas mendacia fuerint admissa. Rubrica.

Si ad scripturas sanctas admissa fuerint vel officiosa mendacia, quid in eis remanebit auctoritatis? Que tandem de scripturis illis sententia proferetur, cuius pondere contentiose falsitatis obteratur improbitas? Idem in prologo libri tercii. Sacre scripture auctoritas omnium episcoporum preponenda est.

Quis nesciat sanctam scripturam canonicam tam veteris quam novi testamenti certis suis terminis contineri, eamque posterioribus omnibus episcoporum litteris ita preponi, ut de illa omnino dubitari et disceptari non possit, utrum verum vel utrum rectum sit quicquid in ea scriptum esse constiterit; episcoporum autem litteras, que post confirmatum canonem vel scripte sunt vel scribuntur, et per sermonem forte sapientiorem cuiuslibet in ea re peritioris et per aliorum episcoporum graviorem auctoritatem doctioremque prudentiam et per concilia licere reprehendi, si quid in eis forte a veritate deviatum est. Idem in epistola ad Vincentium. Extra divinas libros episcoporum esse divina testimonia calumpniam non licet colligere.

Noli frater contra divina tam multa, tam clara, tam indubitata testimonia colligere velle calumpnias ex episcoporum scriptis sive nostris, sicut Ylarii, sive antequam pars Donati separaretur, sicut Cipriani vel Agrippini: primo quia hoc genus litterarum ab auctoritate canonis distinguendum est. Non enim sic leguntur, tanquam ex eis ita testimonium proferatur, ut contra sentire non liceat, sicubi forte aliter sapuerint quam veritas postulat. In eo quippe numero sumus, ut non dedignemur etiam nobis dictum ab apostolo accipere: Et si quid aliter sapitis, hoc quoque vobis Deus revelabit. Idem in epistola ad Fortunatianum. Nobis est pauca tractatus canonicas scripturis ex episcoporum. [?]

Neque quorumlibet disputationes, quamvis catholicorum et laudatorum hominum, velud scripturas canonicas habere debemus, ut nobis non liceat salva honorificentia que illis debetur hominibus aliquid in eorum scriptis improbare atque respuere, si forte invenerimus quod aliter senserint quam veritas habet, divino adiutorio vel ab aliis intellectum vel a nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum, quales volo esse intellectores meorum. Idem ad Casulanum. Exemplis ratio sana preferatur.

Sana quippe ratio preferenda est exemplis, cui quidem exempla concordant, sed illa que tanto digniora sunt imitatione, quanto excellentiora sunt pietate.

Cum ergo naturali iure nichil aliud precipiatur, quam quod Deus vult fieri, nichilque vetetur, quam quod Deus prohibet fieri; denique cum in canonica scriptura nichil aliud quam in divinis legibus inveniatur, divine vero leges natura consistant: patet, quod quecumque divine voluntati seu canonice scripture contraria probantur, eadem et naturali iuri inveniuntur adversa. Unde quecumque divine voluntati seu canonice scripture seu divinis legibus postponenda censentur, eisdem naturale ius preferri oportet. Constitutiones ergo vel ecclesiastice vel seculares, si naturali iuri contrarie esse probantur, penitus sunt excludende.

Constitutiones vero principum ecclesiasticis constitutionibus non preminent, sed obsequuntur. Unde Nicolaus papa scribit episcopis in concilio apud Suessionum congregatis. Lege imperatorum ecclesiastica iura dissolui non possunt.

Lege imperatorum non in omnibus ecclesiasticis controversiis utendum est, presertim cum inveniatur evangelice atque canonice sanctioni aliquotiens obviare. Idem.

Lex imperatorum non est supra legem Dei, sed subtus. Imperiali iudicio non possunt iura ecclesiastica dissolvi. Ad quod ostendendum duorum horum innocentium et Gregorii satis sufficiunt testimonia. Sed quid Innocentius in decretali epistola sua ad Alexandrum Antiochenum episcopum ait: Quod sciscitaris, utrum divisis imperiali iudicio provinciis, ut duae metropoles fiant, sic duo metropolitani debeant nominari, non esse e re visum est ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei ecclesiam commutari, honoresque aut divisiones perpeti, quas pro suis causis faciendas duxerit imperator.

[illegible gloss]

Beatus Gregorius scribens ad Theoctistam patriciam: Si qui dicunt religionis causa coniugia debere dissolui, dicant. Sciendum est, quia, si hoc lex humana concessit, lex tamen diuina prohibuit. Ecce quod ... ipsi alii ... non possunt ecclesiastica ... dissolui. Ecce qualiter quod lex humana concessit, lex diuina prohibuit. Ergo non quod imperatorum leges, quibus sepe utitur ecclesia contra hereticos, sepe contra tirannos atque contra prauos quosque defenditur, dicamus quoque penitus contemnendas, sed quod euangelicis, apostolicis atque canonicis decretis, quibus postponende sunt, nullum posse inferre preiudicium affirmamus. Item Simachus in v. synodo.

Imperatori contra euangelicas regulas agere non licet.

Non licet imperatori uel cuiquam pietatem custodienti aliquid contra diuina mandata presumere, nec quicquam quod euangelicis, propheticis aut apostolicis regulis obuiat agere. Item Felix papa.

In negotiis ecclesiasticis regia uoluntas non est sacerdotibus preferenda.

Certum est hoc rebus uestris esse salutare, ut cum de causis Dei agitur, iuxta ipsius constitutionem, regiam uoluntatem sacerdotibus Christi studeatis subdere, non preferre, et sacrosancta per eorum presules potius discere quam docere, ecclesie formam sequi, non huic humanitus sequenda iura preferre, neque eius sanctionibus uelle dominari, cui Deus uoluit clementie tue pie deuotionis colla submittere, ne dum mensura celestis dispensationis exceditur, eatur in contumeliam disponentis. Item.

Moribus et decretis pontificum romanorum principum constitutiones ...

Constitutiones contra canones et decreta presulum romanorum uel bonos mores nullius sunt momenti. Item Nicolaus papa.

Ecclesiastica a regibus usurpari non licet.

Imperium uestrum suis publice rei cotidianis administrationibus debet esse contentum, non usurpare que sacerdotibus Domini solum conueniant. Item Gregorius Nazanzenus ad imperatores Constantinopolitanos.

Imperialia tribunalia regis sacerdotali potestati subiecta sunt.

Suscipitisne libertatem uerbi? Libenter accipitis quod lex Christi sacerdotali uos subicit potestati atque istis tribunalibus subdit? Dedit enim nobis potestatem, dedit principatum multo perfectiorem principatibus uestris. Aut numquid iustum uobis uidetur si cedat spiritus carni, et a terrenis celestia superentur, si diuinis preferantur humana? Ecce quod constitutionem principum ecclesiasticis legibus postponendam ... Ubi autem euangelicis atque canonicis decretis non obuiant, omni reuerentia digne habeantur. Unde Augustinus ait contra Petilianum in dialogo.

Leges imperatorum in adiutorium ecclesie assumi licet.

Si in adiutorium uestrum certe uestri imperii leges assumendas putatis, non reprehendimus. Quia fecit hoc Paulus, cum aduersus iniuriosos romanum ciuem se esse testatur. Item Ciprianus Iuliano.

Reges pontificibus et pontifices regibus in temporalibus indigent.

Quoniam idem mediator Dei et hominum homo Christus Iesus sic actibus propriis et dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discreuit, propria uolens medicinali humilitate corda sursum efferri, non humana superbia rursus in inferna demergi, ut et christiani imperatores pro eterna uita pontificibus indigerent, et pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus uterentur, quatinus spiritualis actio a carnalibus distaret incursibus, et ideo militans Deo minime se negotiis secularibus implicaret, ac uicissim non ille rebus diuinis presidere uideretur qui esset negotiis secularibus implicatus. Item Leo iiii. Lothario augusto.

Leges imperatorum custodiri oportet.

De capitulis uel preceptis imperialibus uestris uestrorumque etiam predecessorum pontificum irrefragabiliter custodiendis et obseruandis, quantum ualuimus et ualemus, Christo propitio et nunc et in euum nos conseruaturos modis omnibus profitemur. Et si forte quilibet uobis dixit uel dicturus fuerit, non se sciatis eum procul dubio mendacem. Item Iohannes viii. Lodouico imperatori.

Leges autem dissolui quod contemnit ...

Tuas leges, fili karissime, quia quod contra leges ... per leges dissolui meretur. Item Gelasius in ... episcopis.

Leges principum aut regula patrum contempni non debet.

Quis autem leges principum aut patrum regulas aut admonitiones putauerit dicit debere contempni, nisi qui principum ... transire ...

D. XI

missum. Item Theodorico regi. *Fuerunt ab omnibus Romanorum principum leges.*

Certum est magnificentiam vestram leges Romanorum principum, quas in negotiis secularibus observandas precepit, multo magis debere circa reverentiam beati Petri apostoli pro suis felicitatibus augmento velle servare. Item Leo IIII. Lothario augusto. *Romana lex nullius debet tempore corrumpi.*

Vestram flagitamus clementiam, ut sicut hactenus Romana lex viguit absque universis procellis, et pro nullius persona hominis reminiscitur esse corrupta, ita nunc suum robur propriumque vigorem optineat.

Quod vero legibus consuetudo cedat, Ysidorus testatur dicens in sinonimorum libro. *Pravum usum ratio et lex vincit.*

Usus auctoritati cedat; pravum usum lex et ratio vincat. Item Nicolaus papa Michaeli imperatori. *Statutis pontificum consuetudo refragari non potest.*

Consequens est, ut quod ab huius sedis rectoribus plena auctoritate sancitur, nullius consuetudinis prepediente occasione propriis tantum sequendo voluntatibus removeatur, sed firmius atque inconcusse teneatur. Item Iulius papa. *A consuetudine Romane ecclesie nullus debet dissentire.*

Nolite errare, fratres mei karissimi, doctrinis variis et extraneis. Nolite abduci. Instituta apostolorum et apostolicorum virorum canonesque habetis, his fruimini, his circumdamini, his delectamini, his armamini, ut his circumfulti contra omnes insurgentes impetus persistere valeatis. Satis enim indignum est quemquam vel pontificum vel ordinum subsequentium hanc regulam refutare, quam beati Petri sedem et sequi videt et docere. Multum ergo convenit, ut totum corpus ecclesie in hac sibi observatione concordet, que inde auctoritatem habet, ubi dominus totius ecclesie posuit principatum. Item Codicis libro VIII. titulo primo. Que sit longa consuetudo. Imperator Constantinus. *Usus et consuetudo legem non vincit nec ipsi preiudicat.*

Consuetudinis ususque longevi non vilis auctoritas est, verum non usque adeo sui valitura momento, ut aut rationem vincat aut legem. Item in eodem. Nec sancti canones nec obviare...

...legibus consuetudo obviare monstratur, inconcussa servanda est. Unde Augustinus ait ex dictis Basilii. *Inviolabilis est consuetudo que nec divinis legibus nec sacris canonibus obviare monstratur.*

Ecclesiasticarum institutionum quasdam scriptis, quasdam vero apostolica traditione per successores in ministerio confirmatas accepimus, quasdam vero consuetudine roboratas approbavit usus, quibus par ritus et idem utrisque pietatis debetur affectus. Quibus nullus Christianorum contradicit, quisquis vel aliquantulum ecclesiasticarum rerum expertus est. Si enim attentemus consuetudines ecclesie non scriptas tamquam parvi momenti postponere, ignorantes ipsi evangelio in precipuis detrimentum inferimus; immo vero in brevem verbum redigimus. Que enim in ecclesia ... scriptura salutifere crucis signaculo fideles docuit insigniri? vel que ... dixit in consecratione sibi commendat? Neque enim his contenti sumus, que in evangelio continentur vel ab apostolo, que libris inserta sunt, secretis dicimus, set et alia premittimus et subiungimus, que ex non scripta traditione accepimus magnam vim in misteriis habentia. Consecramus ... aquam baptismatis et oleum unctionis. Huc accedit quod et oleo ungimus quos baptizamus; ubi hec scripta sunt? nonne ab hac tacita et mistica traditione? Quid ipsum olei unguentum? quis sermo docuit? Ter mergi hominem, unde est scriptum? et alia in huiusmodi non pauca, que ex hac non publica et mistica traditione a patribus ecclesia sine curiositate ac reverentia observantur, que magis silentio quam publicata scripto. Item ad Casulanum presbiterum. *Laudanda est consuetudo, que fidei catholice non adversatur.*

Consuetudinem laudamus, que tamen contra fidem catholicam nichil usurpare dignoscitur. Item ad eundem. *Mos populi et instituta maiorum pro lege sunt tenenda.*

In his rebus de quibus nichil certi statuit divina scriptura, mos populi dei et instituta maiorum pro lege tenenda sunt. Et sicut prevaricatores legum divinarum, ita contemptores consuetudinum ecclesiasticarum coercendi sunt. Item in libro de fide ad Casulanum. *Queritur an ex ecclesia ... spirituali ecclesia.*

Catholica ecclesia per orbem regnum.

I

[illegible]

in iudicamus eis uel delere uel post se relinquere. Item Ieronimus ad Lucinium.

Consuetudines que fidei non obsistunt, ut a maioribus tradite sunt obseruentur.

Illud breuiter te admonendum puto, traditiones ecclesiasticas presertim que fidei non officiunt ita obseruandas ut a maioribus tradite sunt, nec aliorum consuetudinem aliorum contrario more subuerti. Item Nicolaus Ignatio archiepiscopo. Traditiones a patribus institute infringende non sunt. Rubrica.

Ridiculum est et satis abhominabile dedecus, ut traditiones quas antiquitus a patribus suscepimus infringi patiamur. Item Constantinus libro primo codicis. Mores diuturni plebis gesti habent.

Diuturni mores consensu utentium approbati legem imitantur nisi legi sint aduersi. Item codice libro viii. titulo capitulo. Que sit longe consuetudinis auctoritas et racio.

Consuetudo precedens et ratio que consuetudinem suasit tenenda est, et quicquid de longa consuetudine fieri ad solicitudinem suam reuocabit preses prouincie. Item Gregorius uniuersis episcopis Numidie. In more primatum consuetudo que hactenus fuit seruanda est. Nos catholicis tantum in primatus dignitatem

Nos consuetudinem que hactenus catholicam in vestris usurpare dignoscitur in more primatum concedimus, siue de primatibus constituendis, siue ceteris capitulis exceptis his qui ex donatistis ad episcopatum perueniunt, quos prouehi ad primatus dignitatem etiam si loci eos ordo deferat, ad locum aduersis modis omnibus prohibemus. Sufficiat autem illos omissis plebibus curam gerere, non autem illos in summitate quam catholica fides leccione singulariter gerunt, ad primatus culmen primatum non se preponi. Item Gregorius. Que in genere quibusdam consuetudinis sunt.

Quecumque illicita perpetrare non patimur, sic que sunt consuetudinis in negamus. Item Augustinus Angelorum episcopo. Non locis consuetudines, sed consuetudo loco mediat.

Nouit fraternitas tua Romane ecclesie consuetudinem in qua meminisse nutritam, sed mihi placet ut siue in Romana, siue in Gallicorum, siue in qualibet ecclesia inuenisti quod plus omnipotenti deo possit placere, solli

[illegible]

[illegible]

ate eligas, et in angelorum ecclesia que adhuc noua est institutione precipua que de multis ecclesiis colligere potiens infundas. Non enim pro locis res, sed pro rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesiis que pia, que religiosa, que recte sunt elige, et hec quasi in fasciculum collecta apud angelorum mentes in consuetudinem depone. Item Augustinus ad Ieronimum. Quod inconueniens non est diuersos mores esse diuersis locis, ut in differenter ea habeantur.

Illa autem que non scripta, sed tradita custodimus, que quidem toto orbe terrarum obseruantur, datur intelligi uel ab ipsis apostolis, uel plenariis conciliis, quorum est in ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri, sicut id quod domini passio et resurrectio, ascensio in celum, et aduentus spiritus sancti anniuersaria sollempnitate celebrantur, et si quod tale aliud occurrit quod seruatur ab uniuersis quacumque se diffundit ecclesia. Alia uero que per loca terrarum regionesque uariantur, sicuti est quod alii ieiunant sabbato, alii non, alii cotidie communicant corpore domini et sanguine, alii certis diebus accipiunt, et si quid aliud huiusmodi animaduerti potest, totum hoc genus rerum liberas habet obseruationes. Ad enim que dicemus ut de hac re nos mores esse continuantur indifferenter habendum, et pro eorum inter quos uiuitur societate seruandum est. Mater mea Mediolanum me secuta inuenit ecclesiam sabbato non ieiunantem; ceperat fluctuare quid ageret. Cui ego consului de hac re beatissimum uirum Ambrosium episcopum. At ille ait: Cum Romam uenio, ieiuno sabbato; cum Mediolani sum, non ieiuno. Sic et tu ad quam forte ecclesiam ueneris, eius morem serua, si cuiquam non uis esse scandalum, nec quemquam tibi. Hoc cum matri renunciassem, libenter amplexata est. Hec autem de illa consuetudine intelligenda sunt, que uel uniuersalis ecclesie usu uel potius prolixitate roboratur. Ceterum si pro uarietate temporum uel locorum uel animorum uariae consuetudines introducantur, in ecclesia omnino tamen resecande sunt potius quam obseruande. Vnde Augustinus scribit ad Ianuarium

[illegible]

XIII

omni silentio contegat. Sed iure iurando constringitur. Si cum iurati eum ultimum peccare dignoscitur, ita ut etiam maiorum adulterium crimen concurrat, sicut qui in usuram dari pecuniam ad mortem reducitur. Cum diuersis huic in cogitationibus impugnatur atque hec silere formidat, ne silentio adulterii simul et homicidii particeps fiat, prodere trepidat, ne reatu periurii obstringatur. Perplexis ergo certe nodorum nexibus ligatus est, qui quamlibet partem declinare metuit, ne a contagione transgressionis liber non fiat. Ille scilicet cuncta que mundi sunt despiciens, ac pompam frangens proprias uoluntates querens, alieno se subdere regimini appetit. Sed ei quietis ad regimen eum preesse debebat minus cautum inquisitione discernit. Fortasse is qui sibi in diuino eligitur, cum preesse iam cepit, agere que dei sunt prohibetur, que mundi sunt iubetur. Pensans itaque sub diuisis que sit culpa inobedientie, quod contagium secularis uite, obedire trepidat, et non obedire formidat, ne aut obediens deum in suis preceptis deserat, aut nusquam obediens deum in electo priore contempnat. Alius perfecta responsionibus bonis ecclesiastica negligens, ad locum regiminis premiis ascendit. Sed quia esse quod hic permittitur plus meroribus afficitur quam bonis gaudeat, dum tribulatione primatur ad memoriam culpa reuocatur, dolet, sed ad laborem et culpam peruenisse, quam sic iniquum quod ait fit, et ipsa fletus difficultate cogo sacrificium scelus agere cum impensis premiis agnoscens, uult adeptae sublimitatis locum deserere. Sed timet ne grauius delictum sit susceptum gregis custodiam relinquere; sed uult suscepti gregis custodiam curam gerere, sed formidat ne deterior culpa sit regimina pastoralis gregis empta possidere. Pro bonus ego ambitum ligatum culpa hinc inde se conspiciat. Esse quippe sine reatu cernimus neutrum uidet. Si aut susceptus semel grex relinquatur, aut nusquam sacre actio secularis empta teneatur, undique metuit. Susceptis laborem persimescat, ne aut stans in empto regimine non digne lugeat, quod etiam defensum dilatet recte regimini, defens dum aliud fieri mittitur, aliud de ipsa gregis destitutione committat. Est tum quod desinere das behemoth uersutias sed talis sit naturalis

mens inter minora et maxima peccata constringitur. Si ei omnino nullus sine peccato aditus patet, minora semper eligantur. Quia et qui murorum ambitu undique ne fugiat clauditur, ibi se in fugam precipitat, ubi breuior murus inuenitur. Hinc Paulus cum quosdam in ecclesia continentes conspiceret, concessit minora ut maiora declinaret, dicens: Propter fornicationem autem unusquisque suam habeat uxorem. Et quia tunc soli coniuges in admixtione sui culpa sunt, cum non perpetranda libidine, sed prolis suscipiende permiscentur, ut hoc quod concessit sine culpa, quamuis minima, non esse monstraret, illico adiunxit: Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. Non enim est sine uitio quod ignoscitur, non perpetratur peccatum profecto uidit, quod posset indulgeri prouidit. Sed cum in dubiis constringimur, utiliter minimis subdimur, ne in magnis sine uenia peccamus. Sic itaque plerique nemorum behemoth istius perplexitas soluitur, dum admittens maxima, pro missa minora transitur.

[A]ccepimus unam eandemque personam eligi, certe a diuisis dispensatio locum habet, ut debeat ut committantur minora, ne alii grauioribus implicentur. [U]nde Augustinus ita quoque scribit lib. quest. super genesim. Non sit licet alia non bonum committenda dilectione alicui grauioris mali.

[Q]uod autem sodomitis Loth ait: Sunt mihi due filie que non cognouerunt uirum, producam illas ad uos, et utimini eis sicut uobis placuerit, tantum in uiros istos ne faciatis iniqui, quia uolebat filias suas hac compensatione uiris hospitibus eius nihil tale facere, admittenda sit compensatio flagitiorum, ut quod nos facimus ego malum ne alius grauius malum faciat, an potius perturbationi Loth hoc non consilio tribuendum sit, quod diceret. Et nimirum periculosissime admittitur hec compensatio. Si autem turbatione humane tribuitur et animo tanto malo permoto, nullo modo imitanda est. [C]onfusionis autem nullo modo relaxatur. Item Leo pp.

Quod constitutum est tempore necessitatis non.

[S]icut quedam sunt que nulla possunt ratione conuelli, ita multa sunt que aut pro necessitate temporum aut pro consideratione etatum oportet temperari, illa semper consideratione seruata, ut in his que uel dubia fuerint aut obscura nouerimus

XV

tini mediante Marciano Constantino augusto, in qua Arrius hereticus condempnatus est. Sanctam synodum Constantinopolitanam mediante Theodosio seniore augusto, in qua Macedonius hereticus debitam dampnationem excepit. Sanctam synodum Ephesinam primam, in qua Nestorius dampnatus est, consensu beatissimi pape Celestini, mediante Cirillo Alexandrine sedis antistite et Archadio episcopo ab Ytalia destinato. Sanctam synodum Calcedonensem mediante Marciano augusto et Anatholio Constantinopolitano episcopo, in qua Nestoriana et Euticiana heresis simul cum Dioscoro eiusque complicibus dampnate sunt. Sed et si que sunt concilia a sanctis patribus hactenus instituta, post istorum quatuor auctoritatem et custodienda et recipienda decernimus. Nunc subiciendum est de opusculis sanctorum patrum que in ecclesia catholica recipiuntur. Opuscula beati Cipriani martiris et Carthaginensis episcopi. Item opuscula beati Gregorii Nazanzeni episcopi. Item opuscula beati Anastasii Alexandrini episcopi. Item opuscula beati Blasii Capadocensis episcopi. Item opuscula beati Iohannis Constantinopolitani episcopi. Item opuscula beati Ylarii Pictauiensis episcopi. Item opuscula beati Ambrosii Mediolanensis episcopi. Item opuscula beati Augustini Yponensis episcopi. Item opuscula beati Ieronimi presbiteri. Item opuscula beati Prosperi viri religiosissimi. Item epistola beati Leonis pape ad Flauianum episcopum Constantinopolitanum destinata, cuius textum si quisquam usque ad unum iota disputaverit et non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit. Item opuscula atque tractatus omnium patrum orthodoxorum qui in nullo a sancte Romane ecclesie consortio deviaverunt nec ab eius fide vel predicatione seiuncti sunt, sed communionis ipsius gratia dei usque ad ultimum diem vite sue participes fuerunt, legenda decernimus.

Item decretales epistole quas beatissimi pape diversis temporibus ab urbe Roma pro diversorum patrum consolatione dederunt venerabiliter suscipiende sunt. Item gesta sanctorum martirum qui multiplicibus tormentorum cruciatibus et mirabilibus confessionum triumphis irradiant. Quis ita esse catholicorum dubitet maiora eos in agonibus fuisse perpessos, nec suis viribus sed gratia dei et adiutorio universa tollerasse? Sed iuxta antiquam consuetudinem singulari cautela in sancta Romana ecclesia non leguntur, quia et eorum qui conscripsere nomina penitus ignorantur et ab infidelibus aut ydiotis superflua aut minus apta quam rei ordo fuerit scripta esse putantur, sicut cuiusdam Quirici et Iulicte, sicut Georgii aliorumque passiones huiusmodi que ab hereticis perhibentur conscripte. Propter quod ut dictum est ne vel levis subsannandi oriretur occasio, in sancta Romana ecclesia non leguntur. Nos tamen cum predicta ecclesia omnes martires et eorum gloriosos agones qui deo magis quam hominibus noti sunt cum omni devotione veneramur.

Item vitas patrum Anthonii, Ylarionis, Pauli et omnium heremitarum, quas tamen vir beatus scripsit Ieronimus, cum omni honore suscipimus.

Item actus beati Silvestri apostolice sedis presulis, licet eius qui scripsit nomen ignoretur, a multis tamen in urbe Romana catholicis legi cognovimus, et pro antiquo usu multe hoc imitantur ecclesie. Item scripta de inventione sancte crucis dominice et alia scripta de inventione capitis beati Iohannis Baptiste novelle quedam revelationes sunt et nonnulli catholici eas legunt. Sed cum hec ad catholicorum manus pervenerint, beati Pauli apostoli sententia precedat: Omnia autem probate, quod bonum est tenete. Item Ruffinus vir religiosus plurimos ecclesiastici operis edidit libros, nonnullas etiam scripturas interpretatus est; sed quoniam beatus Ieronimus in aliquibus eum de arbitrii libertate notavit, illa sentimus que predictum beatum Ieronimum sentire cognovimus, et non solum de Ruffino sed de universis quos vir memoratus zelo dei et fidei religione reprehendit. Item Origenis nonnulla opuscula que vir beatissimus Ieronimus non repudiat legenda suscipimus; reliqua autem omnia cum auctore suo dicimus esse renuenda. Item cronica Eusebii Cesariensis atque eiusdem ecclesiastice historie libros, quamvis in primo narrationis sue libro tepuerit et postea in laudibus atque excusatione Origenis scismatici unum conscripserit librum, propter rerum tamen singularem notitiam que ad instructionem pertinet usquequaque non dicimus renuendos. Item Orosium virum eruditissimum collaudamus, quia valde necessariam adversus paganorum calumpnias ordinavit historiam miraque brevitate contexuit. Item venerabilis viri Sedulii paschale opus, quod heroicis descripsit versibus, insigni laude proferimus. Item Iuvenci nichilominus laboriosum opus non spernimus sed miramur. Cetera que ab hereticis sive scismaticis conscripta vel predicata sunt nullatenus recipit catholica et apostolica ecclesia Romana; ex quibus pauca que ad memoriam venerunt et a catholicis vitanda sunt decrevimus esse subdenda.

Quod in septuagesima ponitur pentateucum usque in xv dies ante pascha. Quinta decima die ante pascha ponitur Ieremias usque in cena domini. In cena domini leguntur tres lectiones de lamentationibus Ieremie: Quomodo sedet sola civitas plena populo. Et tres lectiones de tractatu sancti Augustini in psalmum Exaudi deus orationem meam. Et tres de apostolo ad Corinthios: Convenientibus vobis in unum. Secunda lectio sicut a principio. Similiter postea cenam etiam de spiritualibus no

lumnus uos ignorare fratres. In pasce uero tres lectiones de lamentationibus ieremie, tres de tractatu sancti euangelii augustini in psalmum. exaudi deus orationem meam. et tres de apostolo ubi ait in epistola ad hebreos festinemus igitur ingredi in illam requiem. Secunda lectio omissa. nam qui pontifex. Tertia de quo quidem dies est nobis sermo. In sabbato sancto tres lectiones de ieremia propheta et tres de tractatu sancti augustini in psalmum. lxiiii. exaudi deus orationem meam cum tribulor. et tres de apostolo in epistola ad hebreos ubi ait christus assistens pontifex futurorum bonorum. Secunda lectio ubi enim testamentum. iii. ubi enim testa bi futurorum bonorum. In pasca domini omelia ad ipsum diem pertinentem. Infra ebdomadam omelia. In octaua pasce apocalipsim et actus apostolorum et epistolas canonicas usque in octauas pentecostes. In octaua pentecostem ponit libros regum et paralipomenon usque in kal. augusti. In augusti dominica prima mensis augusti ponunt salamonem usque in kal. septembris. In dominica prima mensis septembris ponit iob. tobiam. et hester. esdram usque in kal. octobris. In dominica mensis octobris ponit librum machabeorum usque in kal. nouembris. In dominica prima mensis nouembris ponunt ezechielem et danielem et minores prophetas usque in kal. decembris. In dominica die mensis decembris ponit ysaiam prophetam usque ad natiuitatem domini. In natale domini leguntur primum de ysaia tres lectiones. prima lectio. primo tempore alleuiata est. Secunda. consolamini. Tertia. consurge. Deinde leguntur sermones uel omelias ad ipsum diem pertinentes. In natale sancti stephani omelia de ipso die. In natale sancti iohannis similiter. In natale innocentum similiter. In natale sancti siluestri similiter. In octaua domini omeliam de ipso die. In dominica prima post natiuitatem ponit epistolas pauli usque in septuagesimam. In epiphania lectiones tres de ysaia. prima lectio incipit omnes sitientes. Secunda surge illuminare. Tertia gaudens gaudebo. Omni die leguntur sermones uel omelie ad ipsum diem pertinentes. Cetera que uero opuscula in quibus libri sunt apocrifa sunt, puta. io. gelasius ostendit dicens.

In primis ariminensem synodum a constantino cesare constantini filio congregatam mediante tauro prefecto. extunc et nunc et in eternum confitemur esse dampnatam. Itinerarium nomine petri apostoli. quod appellatur sancti clementis libri viii. apocrifus. Actus nomine andree apostoli apocrifus. Actus nomine philippi apostoli apocrifus. Actus nomine petri apocrifus. Actus nomine thome apostoli apocrifus. Euangelia nomine thadei apocrifa. Euangelia nomine thome apostoli quibus utuntur manichei apocrifa. Euangelia nomine barnabe apocrifa. Euangelia nomine petri apostoli apocrifa. Euangelia nomine bartholomei apostoli apocrifa. Euangelia nomine andree apostoli apocrifa. Euangelia que falsauit lucianus apocrifa. Euangelia que falsauit ysitius apocrifa. Liber de infantia saluatoris apocrifus. Liber de natiuitate saluatoris et de sancta maria uel obstetrice saluatoris apocrifus. Euangelia que falsauit iquis apocrifa. Liber qui appellatur pastoris apocrifus. Libri omnes quos fecit leutitius discipulus diaboli apocrifi. Liber qui appellatur fundamenti apocrifus. Liber qui appellatur thesaurus apocrifus. Liber qui appellatur de filiabus ade uel genesis apocrifus. Liber qui appellatur actus tecle et pauli apocrifus. Centimetrum de christo uirgilianis compaginatum uersibus apocrifum. Liber qui appellatur nepotis apocrifus. Liber prouerbiorum ab hereticis conscriptus et sancti sixti nomine signatus apocrifus. Reuelatio que appellatur pauli apocrifa. Reuelatio que appellatur thome apocrifa. Reuelatio que appellatur stephani apocrifa. Liber qui appellatur transitus sancte marie apocrifus. Liber qui appellatur penitentia ade apocrifus. Liber de ogie gigantis qui post diluuium cum dracone ab hereticis pugnasse perhibetur apocrifus. Liber qui appellatur testamentum iob apocrifus. Liber qui appellatur penitentia origenis apocrifus. Liber de penitentia cipriani apocrifus. Liber qui appellatur iamne et mambre apocrifus. Liber qui appellatur sortes apostolorum apocrifus. Liber lusam apocrifus. Liber qui appellatur canones apostolorum apocrifus. Liber phisiologus ab hereticis conscriptus et beati ambrosii nomine prosignatus apocrifus. Historia eusebii pamphili apocrifa. Opuscula tertulliani siue affricani apocrifa. Opuscula postumiani et galli apocrifa. Opuscula montani et prisille et maximille apocrifa. Omnia opuscula fausti manichei apocrifa. Opuscula alterius clementis alexandrini apocrifa. Opuscula cassiani presbiteri galliarum apocrifa. Opuscula uictorini pictauiensis apocrifa. Opuscula fausti regiensis galliarum apocrifa. Opuscula frumentii apocrifa. Opuscula ... apocrifa. Passio quirici et iulite apocrifa. Passio georgii apocrifa. Scriptura que appellatur salomonis contradictio apocrifa. Phylacteria omnia que non ab angelis ut illi confingunt sed magis a demonibus conscripta sunt apocrifa.

Hec et his similia que simon magus nicholaus. cherintus. marcion. basilides. ebion. paulus et samosatenus. et bonosus qui simili errore defecerunt. Montanus quoque cum suis

Apostolorum uero canones qui per Clementem ... apostolorum sunt recipiendi postea ostendit quod ...

Placuit confirmata ... sextas quam grac ...

obscenissimis secta ab Appelle nata, Valentinus, Manicheus, Faustus, Sabellius, Arrius, Macedonius, Eunomius, Novatus, Sabatius, Calixtus, Donatus, Eustachius, Iovinianus, Pelagius, Iulianus Aclanensis, Celestius, Maximinus, Priscillianus ab Hispania, Lampetius, Dioscorus, Eutiches, Petrus et alius Petrus, e quibus unus Alexandrinam, alius Antiochenam maculavit, Acatius Constantinopolitanus cum consortibus suis, necnon et omnes heresiarche eorumque discipuli sive scismatici docuerunt vel scripserunt, quorum nomina minime retinuimus, non solum repudiata, verum etiam ab omni Romana catholica et apostolica ecclesia eliminata, atque cum suis auctoribus auctorumque sequacibus sub anathematis indissolubili vinculo in eternum confitemur esse dampnata.

DISTINCTIO XVI

Apostolorum canones qui per Clementem Romanum pontificem esse feruntur, quidam asserunt dubie esse auctoritatis, et L. hos inter apocrifos deputatos. Unde Ysidorus scribit dicens:

Canones apostolorum apocrifa auctoritate censentur. Rubrica.

Canones qui dicuntur apostolorum, seu quia eosdem nec sedes apostolica recipit, nec sancti patres illis assensum prebuerunt, pro eo quod ab hereticis sub nomine apostolorum compositi dignoscuntur, quamvis in eis utilia inveniantur, tamen ab auctoritate canonica atque apostolica eorum gesta constat esse remota atque inter apocrifa deputata. Econtrario autem esse scribit episcopus ... monitus.

Apostolorum canones sunt recipiendi. Rubrica.

Sexaginta illas apostoli proscriptas sunt cum aliis quam plurimis episcopis ... esse censemus. Item Leo pp. VIIII. ex epistola ... abbatis.

Exceptis L. capitulis canones apostolorum inter apocrifa deputantur.

Clementis libri, id est Petri apostoli itinerarium, et canones apostolorum numerantur patres inter apocrifa, exceptis capitulis L. que decreverunt orthodoxe fidei adiungenda. Sexta synodus capitulo II. ut in ... Placuit huic sancte synodo ... confirmata ... sit canonum apostolorum LXXXV. capitula.

Gelasius in capite canonum.

Isidorus in suo ... propter eorum auctoritatem ceteris conciliis preponuntur canones qui dicuntur apostolorum, licet a quibusdam apocrifi dicantur, quoniam plures eos receperunt et sancti patres eorum sententias synodali auctoritate roborauerunt et inter canonicas posuerunt constitutiones. Item primus ordo ut predictum est de celebrando concilio istius ... per modum canonum apostolorum ac primorum apostolicorum a sancto Clemente usque ad sanctum Silvestrum decretorum atque diversorum conciliorum ... in expectatis sequens ordinem suum. Item Adrianus papa. Sextam synodum recipiat cum omnibus canonibus suis, cum et sancta octo universalia concilia professione Romani pontificis sint roborata, in sexta autem synodo sui ... cum omni concilio apostolorum canones sunt recepti et approbati, patet quod non sunt inter apocrifa deputandi. Scribit Adrianus papa Tharasio patriarche.

Sexta synodus auctoritate Adriani corroboratur. Rubrica.

Sextam synodum sanctam recipio cum omnibus canonibus suis. Cum dubitetur de canonibus quos sexta synodus conscripsit, quod etiam ... actu sexte synodi facile absoluitur. Ait enim Petrus ... medie.

Sexta synodus canones conscripsit. Rubrica.

Habeo librum continentem canones sancte sexte synodi. Patriarcha dixit: Quidam pignorantia scandalizantur propter canones istos dicentes: Numquid sexta synodus canones fecit? Sciant ergo quoniam sancta sexta synodus sub Constantino congregata est contra eos qui dicebant unam operationem esse et unam voluntatem in Christo; in qua sancti patres illos ut hereticos anathematizaverunt et orthodoxam fidem explanaverunt. Solum est hec synodus Constantini quarto decimo anno; post IIII. vero aut quinque annos ipsi sancti patres congregati sunt sub Iustiniano filio Constantini, et predictos canones promulgaverunt, de quibus nullus dubitet. Qui enim sub Constantino in synodo fuerunt, ipsi episcopi sub Iustiniano ... fuerunt ... ecclesiasticos promulgarunt. Item sexta synodus sexte promulgati ab ea diffinitione esse monosceliorum Constantino ipso tempore quo congregauit ... in multo post defuncto Iustiniano filio eius regnante, preoccupati sancti synodi conventu ... Constantinopoli ... congregata est, ut canones ... ad correctionem ecclesie promulgarunt. Ex his ergo colligitur quod sexta synodus bis congregata est: primo sub Constantino et nullos canones constituit, secundo sub Iustiniano filio eius et predictos canones promulgauit. Unde sancti patres in eadem sancta synodo congregati dicentes:

Constituti (?) synodi.

Quoniam sancta et universalis synodus que sub Iustiniano augusto sexta sub Constantino piissimo augusto dominatio fuit ... plenissime disputantes canones non fecerunt ... universalis synodi propter nos ... in hac imperiali urbe sacros canones conscripsimus. Item placuit huic sancte synodo ut amodo confirmata et rata sint canonum apostolorum LXXXV. capitula. Item confirmamus ... sanctorum canones et synodos, primam Nicenam, Anchiranam, Neocesariensem, Gangrensem, Antiochenam, Laodicensem, Constantinopolitanam, Ephesinam primam, Calcedonensem, Sardicensem, Carthaginensem, et opuscula Theophili Alexandrini episcopi, Dionisii Alexandrini episcopi, Martini ... episcopi Neocesariensis, Athanasii Alexandrini episcopi, Basilii Cesaree Capadocie episcopi ...

Sextam in [illegible] Si dubitatur de sexta synodo, falsa est littera; de septima synodo qualiter enim dubitare [illegible]

[illegible] adversarii [illegible] apellatur [illegible] principalis [illegible]

...mus episcopi romani martinus et qui theologum ar- puerunt [illegible] alexandrum episcopum germanum constantinopolitanum episcopum antiochenum alexandrum episcopum apamenum cartaginensem episcopum synodi [illegible]. Item ex libro diurno professio romani pontificis.

Sancta octo concilia auctoritate romani pontificis corroborantur. Rubrica.

Sancta octo concilia universalia, primum nicenum, constantinopolitanum, ephesinum, calcedonense, quintum et sextum item constantinopolitanum, septimum item nicenum, octavum quoque constantinopolitanum, usque ad unum apicem immutilata servare, et pari honore et veneratione digna habere, et que predicaverunt et statuerunt omnibus modis sequi, et que condempnaverunt corde et ore condempnare profiteor. Canon autem tempore sexta synodus ex primis tantum quinta congregata est. Beda in libro de temporibus scribit dicens:

De temporibus conciliorum. Rubrica.

Sexta synodus universalis Constantinopoli congregata est et grece conscripta, temporibus pape Agathonis, exequente piissimo principe Constantino intra palatium suum, simulque legatis apostolice sedis et episcopis cl residentibus. Prima universalis synodus in Nicea congregata est, anno [illegible] cccxviii patrum, temporibus Iulii pape, sub Constantino principe. Secunda in Constantinopoli cl patrum contra Macedonium et Eudoxium, temporibus Damasi pape et Gratiani principis, quando Nectarius eiusdem urbis episcopus est ordinatus. Quarta in Calcedone dcxxx patrum sub Leone papa temporibus Martiani principis contra Euticen nefandissimorum monachorum principem. Quinta Constantinopoli temporibus Vigilii pape sub Iustiniano principe contra Theodorum et hereticos omnes. Prima autem synodus Nicena cccxviii patrum contra Arrium Alexandrinum presbyterum, qui tres gradus in trinitate asserebat, patrem maiorem, filium minorem, spiritum sanctum, tantum temporibus Constantini principis et Silvestri romani, Macharii Ierosolimitani, Alexandri Alexandrini, qui condempnata eadem heresi statuerunt canones xx, quorum auctor maxime prefatus Alexander episcopus fuit. Secunda in Constantinopoli patrum cl contra Macedonium Constantinopolitanum episcopum, qui negabat spiritum sanctum deum esse, temporibus Gratiani principis et Theodosii, Damasi pape romani, Cirilli Ierosolimitani, Nectarii Alexandrini, qui condempnata prefata heresi statuerunt canones iii. Quorum auctor maxime beatus Nectarius Constantinopolitanus fuit episcopus. Tertia in Ephesio ccc patrum contra Nestorium Constantinopolitanum episcopum, qui dicebat beatam virginem Mariam non dei genitricem esse, sed

modo hominis genitum esse, ut aliam personam carnis aliam faceret deitatis, temporibus Theodosii principis iunioris, Celestini pape romani, Iuvenalis Constantinopolitani episcopi, [illegible] Alexandrini, qui xii capitula contra Nestorii blasphemiam, contra eadem capitula auctore et eodem sancto Cirillo anathematizando conscripserunt. Quarta in Calcedone dcxxx patrum contra Euticen Constantinopolitanum abbatem, qui asserebat [illegible] post humanam assumptionem non ex duabus naturis extantibus solam in eo divinam naturam permanere, temporibus Martiani principis, Leonis pape romani, Iuvenalis Ierosolimitani, Anatholii Constantinopolitani, qui condempnata prescripta heresi statuerunt canones xxvii. Quorum auctor maxime idem sanctus Anatholius Constantinopolitanus episcopus fuit. Quinta in Constantinopoli centum lxv patrum contra [illegible] et omnes hereticos, qui Theodorum dicebant esse alium deum verbi, alium Christum, et sanctam virginem Mariam negabant dei genitricem fuisse, temporibus Iustiniani principis, Iulii romani pape, contra [illegible] et [illegible] Constantinopolitanum, qui xii capitula anathematizando scripserunt contra Theodorum et fautores eius blasphemias. Sexta in Constantinopoli cl patrum contra Macharium Antiochenum episcopum et socios eius, qui unam voluntatem et operationem in Christo falsa opinione astruebant, temporibus Constantini principis, Agathonis pape romani, Georgii Constantinopolitani, qui condempnata heresi prefata anathematizando scripserunt xviii capitula, Hiis autem [illegible]. Prima Ancyritana [illegible] synodi dicitur que ante Nicenam fertur fuisse, sed propter auctoritatem maiorem post ponitur, in qua patres xviii statuerunt canones xxiiii, quorum auctor maxime Vitalis Ancyrenus episcopus extitit. Secunda Neocesariensis, que post Ancyritanam et ante Nicenam legitur fuisse, in qua patres xvii statuerunt canones xiiii. Quorum auctor maxime Vitalis Antiochenus extitit. Tertia Gangrensis, que post Nicenam legitur fuisse, in qua patres xii statuerunt canones xx propter quasdam necessitates ecclesiasticas, maxime contra Eustachium, qui dicebat quod nullus coniugali gradu positus nec ullus in dei communionem [illegible] tenuit, et quod possideret spem ullam ad deum haberet, et multa alia venenosa que [illegible] loquitur. Quarta Sardicensis, in qua patres lx statuerunt canones xxi, quorum auctor maxime Osius Cordubensis episcopus extitit, [illegible] Capuanus episcopus, Ianuarius Beneventanus, Calepodius Neapolitanus sedis [illegible] legati extiterunt. Quinta Antiochena, in qua patres xxx statuerunt canones xxv, quorum auctor maxime Euse-

[illegible] quibus non est [illegible] sexta synodus celebrata fuit [illegible] celebrata est [illegible] Sextam non [illegible] dicitur synodus [illegible]

[illegible] honores debentur [illegible] nemo [illegible] summorum omnium [illegible]

Septuaginta. b. Viginti. duplex. a. numtale . c. Quod dicitis regionibus . h. c. omnes alii b. faciunt ergo titu . . .

Regula . legatos . a . legatus ad sedis apostolice destinat . a . si posset legatus facere concilium . in uno duisse . pone . . .

. . . bus Palestinus episcopus extitit. Sexta Laodicensis, in qua patres .xxii. statuerunt canones .lviiii., quorum auctor maxime Theodosius episcopus extitit. Septima Carthaginensis, in qua sacerdotes .ccxvii. statuerunt canones .xxxiii., quorum auctor maxime Aurelius Carthaginensis episcopus extitit, et sanctus Augustinus Yponensis episcopus in eadem synodo legitur fuisse, temporibus Honorii Augusti. Octava Affricana sub Theodosio minore Augusto, in qua sacerdotes .ccxvii. recitauerunt et firmauerunt canones .cv., qui ponuntur in concilio Affricano, presidente tempore Aurelii Carthaginensis episcopi leguntur esse conscripti. Nona Arelatensis, in qua sacerdotes .dc. statuerunt canones, quorum auctor maxime Siluester urbis episcopus et Marinus Arelatensis episcopus extiterunt, temporibus Constantini Augusti, sicut quidam asserunt. Decima item Arelatensis, in qua sacerdotes .xviiii. statuerunt canones, quorum auctor maxime Cesarius Arelatensis episcopus extitit. Vndecima item Arelatensis, in qua sacerdotes .xiii. statuerunt canones. Duodecima item Arelatensis, in uico Bouensi, in qua sacerdotes .xiiii. statuerunt canones, quorum auctor maxime sanctus Cesarius episcopus extitit. Tertiadecima item Arelatensis, in qua sacerdotes .xxviii. statuerunt canones, quorum auctor maxime Sapidus Arelatensis episcopus extitit. Quartadecima Aurelianensis, in qua sacerdotes .xxiiii. statuerunt canones, quorum auctor maxime Vlanus episcopus extitit. Quintadecima Eupanensis, in qua sacerdotes .xxi. statuerunt canones .xl., quorum auctor maxime Cesarius episcopus extitit. Sextadecima Agathensis, in qua sacerdotes .xxxiiii. statuerunt canones, quorum auctor maxime Cesarius episcopus extitit. Septimadecima Aurelianensis, in qua patres .lxxi. statuerunt canones, quorum auctor maxime Aurelianus episcopus Redonensis extitit. Octauadecima item Arelatensis, in qua sacerdotes .xxi. statuerunt canones, quorum auctor maxime Melanius episcopus Rocon. extitit. Nonadecima item Aurelianensis, in qua sacerdotes .xxv. statuerunt canones, quorum auctor maxime sanctus Albinus Andegauensis extitit. Vicesima Aruernensis, in qua sacerdotes .xv. statuerunt canones, quorum auctor maxime Honoratus Biturcensis episcopus extitit. Vicesima prima Matiscensis, in qua patres .xxi. statuerunt canones, quorum auctor maxime Priscus Lugdunensis episcopus extitit. Vicesima secunda item Matiscensis, in qua sacerdotes .lxxxiiii. statuerunt canones, quorum auctor maxime idem Priscus Lugdunensis episcopus extitit. Vicesima tertia Lugdunensis, in qua sacerdotes .xiiii. statuerunt canones, quorum auctor maxime Philippus Viennensis episcopus extitit. Vicesima quarta Lugdunensis, in qua patres .xx. constituerunt canones, quorum auctor maxime idem Priscus Lugdunensis episcopus extitit. Sed quoniam Nicena synodus .xx. canones superstitisse decernitur, inquirere quoniam in epistola Anastasii inuenitur. Scribit enim Anastasius ad Marcum papam dicens: Epistola Anastasii postulantis capitula Niceni concilii.

Septuaginta Niceni concilii capitula, que post facta synodo uiderat domino meo Alexandro decreta omnium episcoporum actuli, quesumus ut ea ob istam opitulamur ut a sede sancte ecclesie uestre auctoritate pape per presentes legatos mittantur. Lecta presentibus nobis .lxx. in Niceni concilii synodo capitula constituta fuisse, et ea greca lingua edita et .lxx. latinis similiter edicta latina lingua. Sed in sancta .cccxviii. episcopis spiritu sancto repletis et maxime Alexandro apostolice sedis apocrisiariis ut .lxx. capitula adunarentur ut alius atque alius eorum locis inserentur et ad formam .lxx. discipulorum uel totius orbis terre linguarum .lxx. tantum et excellentis concilii fierent capitula, que omnem christianorum informarent christianorum orbem. Quod ergo .xx. tantum capitula in Nicena synodo statuta dicuntur, cum .lxx. capitula ut Anastasius scribit in ea statuta monstrentur, ubi scriptum est capitulorum Niceni synodi quedam in posteris inuenit. .xx. tantum capitula in Romana ecclesia habentur. Vnde Stephanus papa scribit in libro Maginaldo episcopo dicens: Niceni concilii .xx. tantum capitula habentur.

Viginti tantum capitula Niceni synodi in sancta Romana ecclesia habentur; sed quo neglectu alia defecerint ambiguum est, plurimum ambiguitate an ecclesia? [illegible] inserta. Sardicense quoque concilium auctore Iulio papa recipitur. Vnde idem scribit clero Constantinopolitano. Apostolica auctoritate Sardicense concilium recipitur.

Quod dicitis in Sardicense concilium recipitur, quamuis decreta alia non habes, sed constitutum ut recipere in finale uobis facultas etenim tribuit maxime cum Sardicense concilium quod penes uos inuenitur regionibus auctoritatem omnis ecclesia recipit, quia recte conuenit ut hec sancta Constantinopolitana ecclesia ab ecclesia ut teneri.

Sed et alia concilia in recepta, a quorum temporibus celebrata sunt, uel quorum auctoritas ceteris preeminet et eorum auctoribus superius monstrati, quia auctoritate non congregati uel concilio peneque apostolicam sedem est. Vnde Marcellus papa scribit Maxentio episcopo. Absque Romani pontificis auctoritate congregari synodus non debet.

Synodum episcoporum absque huius sedis auctoritate, quamquam quosdam episcopos p[ossit] . . .

D. XVII

Si quis episcopus . . . unum sacerdotis hunc sine auctoritate prouincie uel . . . episcopis sine auctoritate episcopi metropolitani uel primatis . . . sine auctoritate metropolitani post facere concilium sine auctoritate primatis . . . si quis episcopus . . . similiter episcopi sine auctoritate metropolitani . . . nec obstat quod legitur . . . illud est intelligendum de prouincia . . . illud de canonibus instituendis . . . Synodum . . . conuenit episcopi ad examinandum . . . Synodum congregatam cum concilie . . . talis congregatio episcoporum . . . synodus . . .

Si priuatus est . . . . .xxiiii. q. i. . . . Si si dubitat . . . dicitur . . . spectat interpretari . . . Apostolicam auctoritatem . . . quod solum pro statuta uniuersalis concilii . . . ab omnibus episcopis . . . parte eorum . . . post . . . interpretationem . . . Capitularia possunt ergo laici . . . clericos . . . quamuis . . .

L

[illegible]

sinus congregantis potestas regulariter facere nullum episcoporum qui hanc appellauerit apostolicam sedem dampnare antequam hinc sententia diffinitiua procedat. nam si seculares in publicis iudiciis [illegible] appellatoribus, quanto magis sacerdotibus hec eadem agere licet, qui super illos sunt, de quibus dictum est: Ego dixi dii estis. Item Iulius papa orientalibus episcopis. Non est ratum concilium quod auctoritate romane ecclesie fultum non est.

Regulas uestras nullas habere uirtutem nec habere poterunt, qui nec ab orthodoxis episcopis hoc concilium actum est, nec romane ecclesie legati interfuerunt. Cum ergo canonibus preceptum sit sine eius auctoritate concilia fieri non debere, nec ullum est ratum aut umquam erit concilium quod eius non fuerit auctoritate fultum. Item Damasus. Nullus usurpet concessa romane ecclesie. Rubrica.

Huic sedi concessa ut nullus usurpare sine eius consultu presumat qui non uult honore carere, et ut indignus uel contemptor iudicari. Item [illegible] constantinopoli. Absque apostolice sedis auctoritate synodum aliquibus congregare non licet.

Nec licuit aliquando nec licebit particularem synodum congregare. Sed quotiens aliquid dubium in synodo aliquibus dubitationis accidit, ad recipiendam de eo quod intelligunt rectam, aut sponte hi qui salutem anime sue desiderant ad apostolicam sedem pro percipienda ratione conueniant, aut si forte, sicut de talibus scriptum est, peccator cum uenerit in profundum malorum contempnit, et ita obstinati et contumaces extiterint ut doceri nolint, eos a beati [illegible] apostolice sedibus auctoritate trahi ad salutem quoquomodo necesse est, aut ne aliorum perditio esse possint, secundum canones per seculares potestates oportet opprimi.

Item Pelagius papa episcopis qui conuenerunt ad illicitam uocationem Iohannis constantinopolitani. Non est concilium sed conciliabulum quod sine sedis apostolice auctoritate celebratur.

Multis denuo apostolicis et canonicis atque ecclesiasticis instruimur regulis non debere absque sententia romani pontificis concilia celebrari. Quia propter illam [illegible] recte non concilium sed conuenticulum uel conciliabulum cassabitur, et quod in constantinopoli actum est [illegible]. uniuersos quoque deinceps uidete ut nulli de cetero talia presumatis si apostolice sedis communione carere nolueritis. Si uero in qualibet prouincia orte fuerint questiones et inter ipsius prouincie episcopos discrepare ceperit, [illegible] ad maiorem sedem referantur. Et si illic [illegible] synodus regulariter congregata canonice et iuste iudicetur. Maiores uero et difficiliores questiones, ut sancta synodus statuit et beata consuetudo exigit, ad sedem apostolicam semper referantur. Item Simachus papa. Prouincialia concilia sine romani pontificis presentia pondere carebunt. Rubrica.

Concilia sacerdotum ecclesiastica legibus quotannis decreta per prouincias [illegible] presentiam pape non habuit [illegible] per omnem legitime sanctissimi [illegible] maioribus per apostolica [illegible] sanctione aliquid constitutum [illegible] maioribus negotiis ad consultationem si quod accidit [illegible] sedis arbitrio fuisse [illegible]. Hinc etenim auctoritas [illegible] regis ex diuersis prouinciis ad urbem romanam sacerdotes conuenire precepisset, ut [illegible] concilium iudicaret de his que [illegible] apostolice sedis ab aduersariis ipsius dicebantur impingi. Iungunt [illegible] episcopi uenientes [illegible] ipsum qui dicebatur impetitus debere synodum conuocare. Sacerdotes [illegible] sedi primum per apostoli meritum [illegible] iussione domini [illegible] conciliorum ueneranda auctoritas singularem in ecclesiis tradidit potestatem. nec autem [illegible] sedis antistitem minoris subiacuisse iudicio [illegible] spiritu [illegible] synodalis esse arbitrium [illegible] sequenda presentibus. nec aliquid ad se pertinere [illegible] ecclesiasticis negotiis pertinere committitis [illegible] pontifici [illegible] positi uellet audire [illegible] nolle [illegible] quod magis [illegible] deliberare [illegible] prouisione concilii [illegible] in romana ciuitate data [illegible] episcopi uero in synodo residentes [illegible] auctoritate eiusdem Simachi dicunt: Simachus papa sedis apostolice presul ab huiusmodi oppositionibus impetitus [illegible] ad homines respicit sit immunis et liber [illegible] totius diei iudicio reseruantur. Decius [illegible] medio [illegible] papa qui ab episcopis [illegible] regulas [illegible] fecerunt [illegible] decernimus [illegible] episcopos [illegible] sequi [illegible] ecclesias [illegible] mediolanensis [illegible] iudicio commisimus [illegible] subscripsit. Petrus episcopus ecclesie rauennatis [illegible] subscripsit [illegible] episcopus [illegible] pro pace in urbe reformanda [illegible] sanctus [illegible] synodo Simachi papa [illegible] rauennate episcopum mediolanensis [illegible] dissolui legitur. Et quo [illegible] dispensatiua [illegible] colligitur. Attamen [illegible] agnito episcopo augustudinensi. Episcopos [illegible] ad consedendum in concilio [illegible]

[illegible]

XVIII

T

alias decretales ad uista: unusquisque intentionem inter ... moniales ... progenitores ... [illegible]

...intelligendo ... [illegible]

Si comis ... [illegible]

pp. archiepiscopis et episcopis per galliam constitutis. **Decretales epistole vim auctoritatis habent.**

Si romanorum pontificum decreta ceterorumque opuscula tractatorum approbantur vel reprobantur, ita ut quod nunc sedes apostolica probavit hodie teneatur acceptum, et quod illa repulit hactenus inefficax habeatur, quanto potius ergo que ipsa pro catholica fide, pro sanis dogmatibus, pro variis et multifariis ecclesie necessitatibus et fidelium moribus diverso tempore scripsit, omni debent honore preferri, et ab omnibus prorsus in quibuslibet opportunitatibus discretione vel dispensatione magistra reverenter assumi? quamvis quidam vestrum scripserint, haud illa decretalia priscorum pontificum in toto codicis canonum corpore esse descripta, et ideo inter canones non assumenda, cum ipsi ubi sue intentioni hec suffragari conspiciunt, illis indifferenter utantur, et solum nunc ad imminutionem sedis apostolice potestatis et ad suorum augmentum privilegiorum minus accepta esse perhibeant. Quod si ideo non esse decretales epistolas priscorum pontificum romanorum admittendas dicunt, quia in codice canonum non habentur ascripte, ergo nec sancti gregorii nec ullius alterius, qui ante ipsum fuit vel post ipsum, est aliquod institutum vel scriptum recipiendum, eo quod in codice canonum non habeatur ascriptum. ... [illegible] ... Quare nullam immorantur, cum nec ipsas divinas scripturas novi et veteris testamenti recipimus, si istos dicimus audiendos, ... inter canones legatur inserta. Sed responsum fuerit istis, quia ad dicendum potius quam ad obediendum parati sunt, dicentes quod inter canones ... capitulum sancti innocentii pape ... [illegible] ... recipiendum. Quamquam in ipsis patrum canonibus ... quod decretales epistole romanorum pontificum recipiende sunt, etiam si non sunt codici canonum compaginate, quoniam inter ipsos canones unum beati Leonis capitulum constat esse permixtum, quo ita omnia decretalia constituta sedis apostolice custodiri mandantur, ut si quis in illa commiserit noverit sibi veniam denegari. dicendo non omnia decretalia constituta, nullum decretalibus constitutis pretermisit quod non mandaverit esse custodiendum. Et nusquam assensu omnium predecessorum nostrorum, nullum pontificum romanorum qui ante se fuerunt exceptum, cuius constituta ita non precepit decretalia ab omnibus custodiri, ut si quis in illa commiserit veniam sibi deceps noverit denegari. Ita quia ... utrum sint omnia necne decretalia sedis apostolice constituta inter ceteros canones immixta, cum omnia in uno corpore compaginari possint, et illa eis ... firmitate his que desunt vigorem suum assignant. Preterea cum ... gesta inter que ipsi canones instituti sunt in eodem codice canonum non habentur, sed a nobis omnibus ... venerentur. Consonat autem huic beatissimo pape Leoni sanctus et famosissimus omnibus suis decretis papa Gelasius ita inquiens: Decretales epistolas quas beatissimi pape diversis temporibus ab urbe Romana pro diversorum patrum consolatione dederunt, venerabiliter suscipiendas decernimus. In quo notandum est quia non dixit decretales epistolas que inter canones habentur vel quas moderni pontifices ediderunt, sed quas beatissimi pape diversis temporibus ab urbe Romana dederunt, dicens autem diversis temporibus et illa tempora inter se comprehendit que ... paganorum persecutionibus ad sedem apostolicam deferri causas episcoporum difficillime permittebat. Hic ita divina favente gratia probatis ostendimus nullam differentiam esse inter illa decreta que in corpore canonum habentur sedis apostolice presulum et ea que pre multitudine vix per singula voluminum corpora reperiuntur, cum omnia omnium predecessorum suorum decretalia constituta ... Item decretales epistolas quas beatissimi pape diversis temporibus ab urbe Roma dederunt, venerabiliter fore suscipiendas et custodiendas, etiam nos presules Leonem scilicet et Gelasium mandasse probavimus. Item Agatho papa omnibus episcopis. **Omnes sanctiones apostolice sedis irrefragabiliter sunt observande.**

Sic omnis apostolice sedis sanctiones accipiende sunt, tamquam ipsius divina voce Petri firmate. Item ex capitulo Charoli imperatoris. **Tolle**

opinione ... [illegible] ... omnia ... debet comprehendi ... [illegible] ... Condiuus ... plani

nisi ... [illegible] ... sigillum ... fal. ep. ... fal. ad ... [illegible]

T

a [illegible] baptizat qui baptizat. b [illegible] columbam per sensum [illegible] qui autem dicit est [illegible] columba. d [illegible] igne [illegible] c [illegible] opinatur. f plantaui [illegible] g [illegible] Apostolo discipulis

[illegible]

sacerdotes siue leuitas secundum canones ordinauit aliquem ex nomine Achacii, post nolesionis attigat quo forsitan propinquium sedita sacramenti gratia minus firma uideatur. Nam et baptisma quod procul sit ab ecclesia sui ab adultero uel a fure datum fuerit ad percipientem munus peruenit illibatum, quia uox illa que sonuit per columbam excludit omnem maculam humane pollutionis, qua declaratur ac dicitur: Hic est qui baptizat in Spiritu sancto et igne. Nam si uisibilis solis istius radii, cum per loca fetidissima transierint, nulla contactus inquinatione maculantur, multo magis illius qui istum uisibilem fecit uirtus nulla ministri indignitate constringitur. Nam et Iudas cum fuisset sacrilegus atque fur, quicquid egit inter apostolos pro dignitate commissa, beneficia per indignum data nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarante hoc ipsum Domino manifestissima uoce: Scribe et Pharisei super cathedram Moysi sederunt; que dicunt facite, que autem faciunt facere nolite. Quicquid ergo ad hominum profectum quilibet in ecclesia minister pro officio suo uidetur operari, hoc totum implere continentia diuinitatis effectum, ita ille per quem Christus loquitur Paulus affirmat: Ego plantaui, Apollo rigauit, sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Ideo autem non requirit quis uel qualis predicet, sed quem predicet, ut in his dedecorum et per bonum confirmet predicare; quoniam dolo ab omnibus ipse dicetur esse, et per ipse predicat non desinit. Ideo ergo et si aliquis non ideo ecce rectum est, male bonum ministrando sibi nocuit. Nam et immolabile sacramentum quod per illum datum est aliis perfectionem sue uirtutis optinuit. Ad quem ueniunt [illegible] Aliquorum enim se retendent curiosa suspicio ut rimari uideantur per illum apostolica sede huius iudicio postea inefficacem in sacramentis que Achatius usurpauit egisse, ac per hoc metuere potest quin hi qui nunc in baptismate ministeria tradita susceperunt inania uideantur. Quia ergo illicite et non canonice, sed contra decreta predecessoris et successoris sui, ut subscripta ostenduntur, probat Felix et Gelasius qui Achatium excommunicauerunt, et orationis [illegible] qui ab ipso Anastasio et eius eundem Achatium postea deprehenduntur, ideo ab ecclesia Romana repudiatur, et a Deo percussus fuisse legitur hoc modo. Anasta-

sius a Deo reprobatur nutu diuino percussus est.

Anastasius secundus natione Romanus fuit temporibus Theodorici regis. Eodem tempore multi clerici et presbiteri se a communione ipsius abegerunt, eo quod communicasset sine concilio episcoporum uel presbiterorum et cleri cuncte ecclesie catholice diacono Thessalonicensi nomine Fotino, qui communicauerat Achacio, et quia uoluit occulte reuocare Achacium et non potuit, nutu diuino percussus est. Hinc etiam Anastasio episcopo in Constantinopolitana synodo statutum est. Auctoritas [illegible]

Propter totius mundi scandalum [illegible] explanationis eius doctrinam Constantinopoli ecclesiastici statutum est ne maximus fuisse [illegible] episcopi [illegible] qui ab eo sunt ordinati, qui tenentur gradum clericatus operantur, omnibus saluis que cum ab eo gesta sunt in unitatem reuocatis.

Decretales itaque epistole canonibus conciliorum pari iure exequantur. Nunc autem queritur de expositoribus sacre scripture, an exequentur an subiciantur. Quo enim quisque magis ratione nititur, eo maioris auctoritatis eius uerba esse uidentur. Plurimi autem tractatorum, sicut pleniori gratia Spiritus sancti, ita ampliori scientia aliis precellentes rationi magis adhesisse probantur. Unde nonnullorum pontificum constitutis Augustini, Ieronimi atque aliorum tractatorum dicta uidentur esse preferenda. Sed aliud est causis terminum imponere, aliud scripturas sacras diligenter exponere. Negotiis diffiniendis non solum est necessaria scientia, sed etiam potestas. Unde Christus dicturus Petro: Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum et in celis etc., prius dedit sibi claues regni celorum: in altera dans ei scientiam discernendi inter lepram et lepram, in altera dans sibi potestatem eiciendi aliquos ab ecclesia uel recipiendi. Cum ergo quelibet negotia finem accipiant uel in absolutione innocentium uel in condempnatione delinquentium, absolutio uero uel condempnatio non scientiam tantum, sed etiam potestatem presidentium desiderant, apparet quod diuinarum scripturarum tractatores, etsi scientia pontificibus premineant, tamen quia dignitatis eorum apicem non sunt adepti, in sacrarum scripturarum expositionibus eis preponuntur, in causis uero diffiniendis secundum post eos locum merentur. Unde Leo papa IIII. scribit episcopis Britannie: Aliorum scripture [illegible] proponentur.

De libellis et commentariis aliorum non conuenit aliquos iudicare

[illegible]

non recesserunt a fide [illegible] quia in decreto [illegible] ut [illegible] quod [illegible] consilium e. t consilio autem ergo [illegible] quod dictum est ubi de [illegible] synodus [illegible] u communicauit [illegible] ubi dicitur quod excommunicauit [illegible] personam [illegible] communicauit [illegible] ad eam personam [illegible] t occulte [illegible] presumitur [illegible] manifestum [illegible] in publicum [illegible] v Domino quod [illegible] a [illegible] ab eo [illegible]

Propter [illegible] quia [illegible] formam quod quicquid [illegible] ab intrusis uel [illegible] electis totum cassatur [illegible] q. [illegible] omnem [illegible]

[illegible] qui [illegible] ex ordine [illegible] cum dilecta [illegible] d claues [illegible] dico [illegible] dicitur [illegible] claues cum aliquis possit [illegible] qui non [illegible] clauem [illegible] ordinem tamen post ordinem [illegible] claues [illegible] quis [illegible] claues sacerdotalis [illegible] potestatem sacerdotalem [illegible] ligat et soluit [illegible] in lege [illegible] e inter lepram [illegible] dubitabatur de aliquo an infectus esset lepra [illegible] ad sacerdotem secundum [illegible] [illegible] uel recipiebatur uel eiciebatur [illegible]

De libellis secundum libellos [illegible] g Cali [illegible]

uel aug. p quorum scripta ii cc e dicit ab omnibus canonibus. d. ... ille ... ecce hic approbantur ... mm ... auidum ... hic reprobantur. xxxvi. q. vi. c. ... sequitur ... dicit ...

ante eos constitutum fuit et ... ad consuetudinem ... quo ... ire ... ad consuetudinem ... aprobaucram ... orditur ... ter ... hic agitur de ecclesiasticis ...

carere et secundum eorum auctoritatem canones re|linquere, uel decretalium regulas que | habentur apud nos simul cum canonibus, | quibus in omnibus ecclesiasticis iudiciis u|timur, de apostolicis inferiorum auctori|tatem? Nicenum, Ancyranum, Neocesariense, Gangrense, | Sardicense, Affricanense, Cartagi|nense, et cum illis regule presulum Ro|manorum, Siluestri, Siricii, Innocentii, Zosi|mi, Celestini, Leonis, Ylarii, Gelasii, | Hormisde, Gregorii, iuniorum; isti de quibus | quos iudicant episcopi, et per quos episcopi et | clerici iudicantur. Nam si tale emerserit | uel contigerit inusitatum negotium, quod | minime possit per istos finiri, tunc, si illo|rum quorum meminimus tanta est auctoritas Aug. | Ieronimi uel ceterorum sicut scripta sunt sanctorum doctorum, et | si illud scriptum fuit in magnum rerum sententiis, | ut a capite ... ad apostolicam sedem refe|ratur de talibus. Quam ob causam uelle et | magna uoce pronuntiare non timeo, | quod per illa que predictimus sanctorum patrum | instituta, que apud nos canones preti|tulantur, siue sit episcopus siue clericus siue lai|cus, cum iudicaretur communicare regule ... | catholice et apostolice fidei, necesse est iure e|uangelii ... et efficiatur a possessi|onibus retinere ... probatur. Item Nic|holaus papa clero Constantinopolitano.

Complendi sunt, qui decreta Romanorum | pontificum non habent, ut obseruent.

Si decreta Romanorum pontificum non | habetis, de neglectu atque incuria | eorum arguendi estis; si uero habetis et non obser|uatis, de temeritate estis corripiendi | et increpandi. Item Innocentius papa. Ad que|stionem recurrendum, cum sacre scriptu|re auctoritas non occurrerit.

De quibus causis nulla solutio in | canonicis libris ueteris testamenti, | quatuor euangeliorum cum scripturis | Actuum apostolorum inuenitur, aut ... | narratur ex scriptura greca, simul et | illis ad catholice ecclesie historias | catholicas a doctoribus catholicis | scriptas manifeste; si uero in illis, secundum | exempla prospiciant, recte docentes ... | ... omnibus inspectis ... quod nos | qualitas nobiscum uel inuestigatur | Seniores prouincie congregentur et eos inter|rogent. Facilius enim inuenitur quod a pri|oribus senioribus que ueterum ... | ... sicut ... ab uertens | ... in nomine meo. De | qui regem ... in medio.

Decretis ergo Romanorum pon|tificum et sacris canonibus con|ciliorum ecclesiastica negotia | ut supra monstratum est ...

DXXI

... nantur. Quorum institutio sacrorum canonum | et decretorum pontificum ... sunt summi pontifi|ces et minores ... quis sacerdo|tes, quorum institutio in ueteri testamento est | choata, et in nouo plenius consummata | est. Summi ergo pontifices et minores sacer|dotes a Deo sunt instituti per Moysen, qui | ex precepto Domini Aaron in summum | pontificem, filios uero eius in eternum in mi|nores sacerdotes ... sed ... | ministerium domus Domini applicare ... | tores et cantores instituit ... Salo|mon quedam modum exorcizandi in|uenit, quo demones adiurati ex ob|sessis corporibus pellebantur. Hinc offi|cium incipit exorcistarum ... | ... quibus Dominus in euangelio: Si ego in | Belzebub eicio demonia, filii uestri | in quo eiciunt? ... in quo ... | Omnia in nouo testamento ecclesia imitata. Habe|mus lanitores, quos hostiarios ap|pellamus; pro cantoribus lectores fi|unt et cantores instituit ... exorcistas ... | ... a quo ... officio ... permanere | recepit; pro filiis uero Aaron omnis | ... summum pontificem, sacerdotium admi|nistrantes sunt consecrati. Inter hos ... | discretio est. Alii appellantur simpli|citer sacerdotes, alii archipresbiteri, alii cor|episcopi, alii episcopi, alii archiepiscopi seu metro|politani, alii primates, alii patriarche, | alii summi pontifices. Horum discretio a gen|tilibus maxime introducta est, qui suos | flamines alios flamines, alios ar|chiflamines, alios protoflamines appellabant. | Simpliciter uero maiorum et minorum sacer|dotum discretio in nouo testamento ab ipso | Christo sumpsit exordium, qui xii. apostolos | tamquam maiores sacerdotes, et lxxii. | discipulos quasi minores sacerdotes in|stituit. Petrum uero quasi in summum sacerdo|tem elegit, dum ei pre omnibus et pro omnibus | claues regni celorum tribuit, et a se pe|tra Petri nomen imposuit sibi atque | pro eius fide se rogasse te|status est, et ut ipse ceteros confirma|ret subiunxit dicens: Ego pro te rogaui | Petre, ut non deficiat fides tua, et tu ali|quando conuersus confirma fratres tuos. Hanc ea|dem formam apostoli secuti in singulis ciui|tatibus episcopos et presbiteros ordinauerunt. Le|uitas autem ab apostolis ordinatos legi|mus, quorum maximus fuit beatus | Stephanus, subdiaconos et acolitos pro|cedente tempore ecclesia sibi constituit. De | his et scribit beatus Ysidorus in libro | vii. Ethimologiarum, capitulo xii. No|mina illorum et nomina eorum exponens.

...pe aut ... de quibus apostolorum in apostolicorum ... iudicant ut extra. de. | ... exempla ... exempla posse termi... sanctorum ... | ... nemo ... intelligitur cum ius ... | enim per exempla ... iudicandum ... dic quod exemplo priua|torum non est utendum ... exemplis publice personis ... | ut exemplis principum aut apostolicorum uel dic quod exemplis pri|uatorum non est utendum ... exemplis plurimum ... nam pro amplio | ... sapientes ut extra ... o per ... homines | ... apostolis ... ... manifesta ue|ritas ... ... Ingenia ... tertia | hic quod primo ad consuetudinem loci recurritur cum lex | deficit et ad consuetudinem romanam sic. xii. di. ...

... testes ... ad uocati in causa sanguinis pro ... non | possunt ... in quo omnibus nulla que ... incipit aliquis | ex officio suo ... nominum: quia ... | Primates ... non ... sunt primates quos ... | ... dicitur ... quod discipulis ... | Instituit ... apostoli elegerunt ... discipulos ... | ... quia qui ... | ut ... concilium apostolorum | Cor episcopi ... uerum dicere ... aliqui | Subdiacono ... non ... diaconi ... | ... quia ille est canon apostolorum ... quod sub ... | ... non fuit sacer ordo ... ad hic ... simoni ...

P

[illegible]

ita inquiens. **Unde nomina ecclesiasticorum graduum sumantur. Rubrica.**

Cleros et clericos hinc appellari credimus, quia Mathias sorte electus est, quem primum per apostolos legimus ordinatum. Cleros enim grece, latine sors vel hereditas dicitur. Propterea ergo dicti clerici, quia de sorte domini sunt, vel quia dominum partem habent. Generaliter autem clerici nuncupantur omnes qui in ecclesia Christi deserviunt, quorum gradus et nomina hec sunt: hostiarius, psalmista, lector, exorcista, acolitus, subdiaconus, diaconus, presbyter, episcopus. Ordo vero episcoporum quadripartitus est, in patriarchis, archiepiscopis, metropolitanis atque episcopis. Patriarcha greca lingua summus patrum interpretatur, quia primum, id est apostolicum, teneat locum, et ideo quia summo honore fungitur, tali nomine censetur, sicut Romanus, Antiochenus, Alexandrinus. Archiepiscopus greco vocabulo interpretatur quod sit summus episcoporum. Tenet enim vicem apostolicam, et presidet tam metropolitanis quam ceteris episcopis. Metropolitani autem a mensura civitatum vocantur. Singulis enim provinciis preeminent, quorum auctoritati et doctrine ceteri sacerdotes subiecti sunt, sine quibus nichil reliquis episcopis agere licet. Sollicitudo enim totius provincie ipsis commissa est. Omnes autem superius designati ordines uno eodemque vocabulo episcopi nominantur. Sed ideo privato nomine quidam utuntur propter distinctionem potestatis quam singulariter acceperunt. Patriarcha pater principum. Arches enim grece, latine princeps. Archiepiscopus princeps episcoporum. Metropolitanus a mensura civitatis. Episcopatus autem vocabulum inde dictum est, quod ille qui efficitur episcopus superintendat, curam scilicet gerens subditorum. Scopi enim grece, latine intendere dicitur. Episcopi enim grece, latine speculatores interpretantur. Nam speculator est prepositus in ecclesia, ideo dictus eo quod speculetur atque prospiciat populorum infra se positorum mores et vitam. Pontifex princeps sacerdotum est, quasi via sequentium. Ipse et summus sacerdos, ipse et pontifex maximus nuncupatur. Ipse efficit sacerdotes atque levitas, ipse omnes ordines ecclesiasticos disponit, ipse quod unusquisque facere debeat ostendit. Antea autem pontifices et reges erant. Nam maiorum hec erat consuetudo, ut rex esset sacerdos et pontifex. Unde et Romani imperatores pontifices dicebantur. Vates a vi mentis appellatus est, cuius significatio multiplex est. Nam modo sacerdotem, modo prophetam significat, modo poetam. Antistes sacerdos dictus est ab eo quod ante stat. Primus est enim in ordine ecclesie, et supra se nullum habet. Sacerdos autem nomen habet compositum ex greco et latino, quasi sacrum dans. Sicut enim rex a regendo, ita sacerdos a sacrificando vocatus est. Consecrat enim et sanctificat. Sacerdotes autem gentium flamines dicebantur. Hii in capite habebant pilleum, in quo erat brevis virga desuper habens lane aliquid. Quod cum propter estum ferre non possent, filo tantum capita religare ceperunt. Nam nudis eos penitus capitibus incedere nefas erat. Unde a filo quo utebantur flamines quasi filamines dicti sunt. Verum festis diebus filo deposito pilleum imponebant pro sacerdotii eminentia. Presbyter grece, latine senior interpretatur, non pro etate vel decrepita senectute, sed propter honorem et dignitatem quam acceperunt presbyteri nominantur. Ideo autem et presbyteri sacerdotes vocantur, quia sacrum dant sicut episcopi, qui licet sint sacerdotes, tamen pontificatus apicem non habent, quia nec crismate frontem signant, nec paraclitum spiritum dant, quod solis deberi episcopis lectio actuum apostolorum demonstrat. Unde et apud veteres iidem episcopi et presbyteri fuerunt, quia illud nomen dignitatis est, non etatis. Levite ex nomine auctoris vocati sunt. De Levi enim levite exorti sunt, a quibus in templo dei mistica sacramenti ministeria explebantur. Hii grece diacones, latine ministri dicuntur, quia sicut in sacerdote consecratio, ita in diacono ministerii dispensatio habetur. Ypodiacones grece, quos latine nos subdiacones dicimus, qui ideo sic appellantur, quia subiacent preceptis et officiis levitarum. Oblationes enim in templo domini a fidelibus ipsi suscipiunt, et levitis superponendas altaribus deferunt. Hii apud Hebreos Nathinei vocantur. Lectores a legendo, psalmiste a psalmis canendis vocati. Illi enim predicant populis quid sequantur, isti canunt ut excitent ad compunctionem animos audientium, licet quidam lectores ita miserabiliter pronuntient ut quosdam ad luctum lamentationemque compellant. Idem etiam pronuntiatores vocantur, quod porro annuntiant. Tanta enim et tam clara erit eorum vox, ut quamvis longe positorum aures adimpleant. Cantor autem vocatus est, quia vocem modulatur in cantu. Huius duo genera dicuntur in arte musica, sicut ea doctissimi homines latine dicere potuerunt: precentor et succentor. Precentor scilicet qui vocem premittit in cantu. Succentor autem qui subsequenter canendo respondet. Concentor autem dicitur, quia consonat. Qui autem non consonat nec concinit, nec concentor erit. Acoliti grece, latine ceroferarii dicuntur a deferendis cereis, quando legendum est evangelium aut sacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis et portantur, non ad effugandas tenebras, dum sol eodem tempore rutilat, sed ad signum le

[illegible]

T

P

– q compulsus ñ absoluta sed electam coactè. si ei fuisset absoluta ñ deliquisset. vel si presbyter a maiori parochia ad minorem
b ecclesiam aliquis pœnitens inter ecclesiarum limites sibi inter ipse
dictum. r.
bitrio. p
c Sz ab
mit
tam. libtat.
arq; abe
rempliæ
gentium
é. augmé
tãdum q
ũcclogu
yus. q; ãsit
ac ecclie
mulago.
d imitõi.
pœnit. si
augmẽ
cẽ dicit
q; solus q;
lium cas
pœnitens
durum
dicis. ãi
cpo. tñ
e In pre
supa
oncm. tr
pœnitent.
f ovoseo
rum. qui
tronizat
sunt pœ
q; pœna ecco
mmicãt
pp leongã
gis mu
ãt. b quãe
missa tor
ant. cepi
mercam
q; pim mo
uet ut eo
urdiẽ. ppi
dum. cillo
q; ecclesi
qui mala
c. ecclesi
meus sit
dãs. q;
yr. cas. b.
ma
ggo.
mãe di
osint ecclesi
maiorum
ãcclam
primo osẽ
dit q; ordi
nam bisint
fmam q;
tempora
XXII
sposũt go
ordinẽ pa
bsint fm
anq; tpa
tal sint ec
to primas fr
t romana
cc. alexandrina sẽa antiochena. a tua ut ecclesia p constantinop
litana nullum locum habuit. ecclesia quia tradicẽ si post q; impium
constantinopolitanum tpe constantini sit fundata. sunt constantino
politæ primi secundum locum post romanam alexandrinã
tium antiochen. quarã iero solymitanam habdicatur. ecclesia
constantinopolitana. f. ecclesia omnes ecclesiæ
O
apicem cathol. pfectæ pfectionis pb pq; solus pp
nonas fac dignitates. scens quãtã ad nouũ tem ecclesiã.
l mora abiit. na q; pp dicit. ut ũq; gladium spualem. ad
pora. alexandrinã. habdo. ecclesia. q. alexandrinæ sedis. cultor. q. ad
q; presulatus impium. c. constat ei regnãte impium. ut ecclesia

sñmum dissimam ombasiq; dẽ pẽ dicc
lem. am. magnum. ai. augustor. mar
cellinus epc. urbis rõe. quã ea. signis
mãi. essẽs. ẽ. ad. coopinis. ẽ. apagais
ut. cepiũ. cor. igñis. gra. adhuc. sup
p. nas. imponẽr. Cui. ei. gra. collecto ri
mensor. cõ. alio. epõui. q; quisq; none
fẽ. bidẽ. pónere. secẽgisse. confessus. ẽ.
nus. trinitor. ei. pfecture. smã. ausus
ẽ. dixi. ei. sepissiẽ. ẽs. dicentẽ. tali. ore. m
dicã. cãm. mãi. ãi. nrõ. iudicio. ẽ. ritem
nolã. dimi. nrõ. iudicõ. ẽ. colligei. in
nuali. ocãm. mãi. ẽ. nullus. qm. ẽ. ert. i
quntr. usti. cabis. aut. ero. ẽ. tali. o. cõ
tẽpnabis. ẽ. tm. dñi. q; mpma. sedr
nũdicabiẽ. aq; q; ẽ. me. dõ. q; ai. q
dã. tp. quodã. cẽ. sẽti. ppẽ. tẽp. tassent
q; dãmalum. mor. es. obiccẽ. q; cõ. alio. c
ũ. alẽ. tmam. augusti. nẽ. ẽ. cẽ. cm. sus
s. nũ. cẽ. adũsus. põtifcẽ. dãẽ. smã. sũ
rerat. ipm. imperatorẽ. ai. an. vicõ. pfi
a. põtifas. embuit. udicãẽ. udiciũ. su
um. ẽ. tm. null. põtifcai. maior. ul. mfio
num. ũbui. sb. jacẽ. udicijs. iuẽ. T
michol. aus. a. maiores. amnõ. ibus. inq
S. amuel. q. gnatus. cam. nõ. ibus.
minor. q; minor. q; sbi. ecclesiarũ. de
libam. ombas. iens. canoibus. papiecth.
q; ecclesijs. cor. pam. i. epi. ẽ. maiori
auctas. cũ. dñi. ẽ. q; iombus. otrusis
ad. pontus. sedis. undiua. dingatur
dõ. nsolui. a. cathol. as. ũm. q; ab. pis
cõstat. ẽ. obfuatum. bẽtas. ali. q; p
acepbalũ. q; quẽ. ẽ. cal. ũ. detrien
psona. agẽs. maior. ñ. ẽ. pectat. smã
cũ. ẽ. cã. cli. cor. iõs. grã. solum
epi. sinu. dictũ. ñ. mõ. postmã. dũ. sit.
T. ẽ. michael. ipator. ad. maiorum. sẽ
tem. a. maiores. campi. añ. ñ. ualent.
T. nmbã. epi. sipationẽ. ẽ. patres
ap. cal. ecclesiã. ẽ. tẽ. tan. stud. di
oscor. ale. cãdrum. i. an. sñtẽ. i. ẽ. ecclã. d
ẽ. co. potissimi. sin. ulla. restauratẽ. da
pnauert. q; ponẽs. ẽ. celi. es. sñtiligu
a. eius. tñ. scẽ. nte. si. ẽ. am. ẽ. ecco. i. an. ẽ
nsẽm. i. eonẽ. ẽ. pp. dictam. nt. ẽ. tauri. sñia
cẽ. ipm. pro. la. tñs. nõ. am. ẽ. meõ. ram
papue. dicẽtes. cam. sẽcis. ẽ. ẽ. ẽ. ssibus
puor. ẽ. mq; int. ẽ. nal. õ. tñ. sẽ. ẽ. dit. p
sñp. sit. rei. ẽ. ẽ. o. i. onẽ. dictã. ẽ. adiu. si
sãssimi. ai. ẽ. bi. ẽ. ipm. magne. rom. e
i. eonẽ. ẽ. ẽ. ẽ. mi. q; quid. ubi. bi. gẽ. ẽ. mq; sit. ẽ. ẽ
finsse. ẽ. cam. utmi. i. ste. dio. ẽ. ẽ. nus. ip
sam. ẽ. ẽ. o. i. a. nonẽ. ẽ. ustre. ẽ. ãssñ. nõ. pla
nes. ãbsq; oi. cõ. ẽ. ẽ. o. ui. sta. ãbsin. ẽ. o. nus
q; ai. ẽ. ẽ. ifio. r. ponor. ẽ. q; ubus. lib. ẽ. ẽ. ãt
ẽ. l. a. ẽ. ẽ. esse. ẽ. mnus. s. ẽ. ẽ. stran. a. ẽ. h. o. l. o. s
stãno. p. ẽ. ẽ. no. pẽ. sule. q. dẽ. ẽ. pp. fidẽ
ni. ẽ. dã. pnatus. dio. ẽ. ẽ. nus. si. q; ẽ. ẽ. o. i
cationem. fẽ. ẽ. mto. pmi. a. ẽ. ẽ. pm. l. ẽ. ẽ
ua. ergo. maiorũ. am. nõ. ibus
undiciũ. dñi. ẽ. dñi. ẽ. ẽ. q;
in. ẽ. ẽ. ẽ. as. ẽ. ẽ. as. pumil. can

lẽ. ẽ. ẽ.

T

P

benedictionem, reliqui non episcopi qui adsint omnes manibus suis caput eius tangant.

Qualiter presbiter ordinetur. Rubrica.

Presbiter cum ordinatur, episcopo eum benedicente et manum super caput eius tenente, etiam omnes presbiteri qui presentes sunt manus suas iuxta manum episcopi super caput illius teneant.

Item. Sicut autem in die sue ordinationis sacerdos orario utroque humero obligatur, ita tempore consecrationis eodem orario utroque humero obligatur, ita tempore consecrationis eodem orario distinctus [illegible]. Vt in brachia [illegible] legatur.

Ut quisque accepit tempore consecrationis ferat tempore oblationis. Rubrica.

Ecclesiastice institutionis ordine continemus, ut omnis sacerdos cum ordinatur orario utroque humero obligatur, sicut qui presbiteratus precepta consistit in pectoris spatio ad [illegible], ut tamen semper ornamento [illegible] que etiam semper appareat humero. Que ergo ratione tempore sacrificii assumit quod semel sacramento accepisse non dubitatur, proinde modis omnibus convenit ut quod quis accepit in consecratione honoris, retineat et in oblatione vel perceptione sue salutis. Ita cum sacerdos ad sollempnia missarum accedit, aut pro se deo sacrificium oblaturus, aut sacramentum corporis et sanguinis domini nostri Ihesu Christi sumpturus, non aliter quam orario utroque humero circumseptus, sicut et tempore ordinationis sue dinoscitur consecratus, ita ut de uno eodemque orario cervicem pariter et utrumque humerum premens, signum in suo pectore preparet crucis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debite subiacebit.

Dalmaticas autem nec episcopis nec diaconibus absque apostolice licentia permittite. Item Gregorius egregio episcopo Francorum.

Absque licentia apostolica nec episcopis nec diaconibus utendi dalmaticis.

Communis filius diaconus vester nobis innotuit quod fraternitas vestra tempore quo hic fuit poposcerit, ut et vobis et archidiacono vestro utendi dalmaticas licentiam preberemus. Sed quia homo vester infirmitate compulsus festinanter abscessit, ut nec ipse [illegible] ut digni erant que desiderata poscebat, sine expectatione permansit et nos [illegible] multis, ut ecclesie ratio [illegible] considerationi nomini vestro consuleret et sibi non permitteret in [illegible]. Id circo postulata tempori prolongationis excessus. Nunc autem caritatis vestre votis gratanter [illegible] ad [illegible] huius auctoritatis presentibus petita concessimus, atque te et archidiaconum tuum dalmaticarum usu decorandos esse

simul et usque dalmaticis dilectissimo filio nostro Anacolo abbate deferente transmisimus.

Qualiter ordinetur diaconus.

Diaconus cum ordinatur, solus episcopus qui eum benedicit manum super caput illius imponat, quia non ad sacerdotium sed ad ministerium consecratur.

Cavendum autem ne post benedictionem manus presbiterorum et diaconorum unctione crismatis liquore debeant perungi. De his ita scribit Nicholaus papa Rodulfo Bituricensi archiepiscopo.

Nec presbiteris nec diaconibus in consecratione crismate manus perunguntur. Rubrica.

Preterea sciscitatus es utrum solis presbiteris an et diaconibus, cum ordinantur, manus crismate [illegible] perungi. Quod in sancta Romana ecclesia [illegible] fit [illegible] agitur [illegible] legis mistica [illegible] nisi nos fallat oblivio legimus. Ergo ad beatum [illegible] canonica decreta [illegible] et sine [illegible] consecrationibus et ordinibus obsequia [illegible] principia pagine ad decretum [illegible] misse tractari [illegible].

Item quia acoliti ordinatio sic tractabatur [illegible], quibus episcopus cum illorum [illegible] manus imposuit et presbiteri [illegible] ordines.

De his autem statutum est in concilio.

Ordinans et ordinatus dampnationis subeat penam, nisi episcopus manus imponit et alius orationem dicat. Rubrica.

Quorundam clericorum [illegible] ad presbiterii ordinem [illegible] consecrentur. Episcopus [illegible] dolore detentus fertur manum suam super eos tantum imposuisse, et presbiter quidam illis ecclesiasticam ordinationem benedictionem dedisse. Sed quia iam ille [illegible] divino iudicio [illegible] humano iudicio accusari non potest, hi qui super [illegible] sacerdotium vel levitas [illegible] nisi quod pius adeptus sunt amittant. Item ex concilio Carthaginensi iiii.

Qualiter subdiaconus ordinetur.

Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de manu episcopi accipiat vacuam et calicem vacuum; de manu vero archidiaconi accipiat urceolum cum aqua, manile et manutergium.

Item. Qualiter acolitus ordinetur.

Acolitus cum ordinatur, ab episcopo quidem doceatur qualiter in officio suo agere debeat. Sed ab archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut sciat se ad accendenda luminaria ecclesie mancipari. Accipiat et urceolum vacuum ad suggerendum vinum in eucharistiam sanguinis Christi.

Item. Qualiter exorcista ordinetur.

Exorcista cum ordinatur, accipiat

T

[illegible]

pp. Celestino epo. Ad ministerium altaris ecclesie clerici eiusdem promoveantur.

Presbiteri, diacones et universi clerici et populus Nomentane civitatis petitorio nobis porrecto suggesserunt, in ecclesia beati Martini et Eleutherii epi que in supradicte civitatis parrochia probatur esse constructa, presbiterum qui constitutus fuerit defecisse, atque in locum illius unum diaconorum ipsius ecclesie pro celebritate ipsius loci quam totius debere ordinari. Et ideo frater karissime, si de eius vita vel moribus nichil est quod canonum adversetur statutis, supra scriptum presbiterii honore decorabis, statuens ut [illegible] diaconum memorate ecclesie mittas, si conversatio eius patitur, subrogabis, ut locus professionis celebrentius administratorum consecratione necessaria decoretur, indigeat nec ministro. Item ex concilio Laodicensi. Metropolitanorum episcoporum examinatione et provincialium epi promoveantur.

Episcopi iudicio metropolitanorum et eorum episcoporum qui circa sunt provehantur ad ecclesiasticam dignitatem. Hii videlicet qui plurimo tempore probantur tam in verbo fidei quam recte conversationis exemplo.

Cetera que sunt examinationis cuiuslibet sit ordinandus, quando et quo tempore sacerdotum et ceterorum infra positorum ordinatio fieri debeat consideranda est. De his in illo concilio sic legitur statutum. Qui ordinandi sunt quarta feria ad examinationem conveniant. rubrica.

Quando episcopus ordinationes facere disposuerit, omnes qui ad sacrum ministerium accedere volunt feria quarta ante ipsam ordinationem evocandi sunt ad civitatem una cum presbiteris qui eos representare debent. Et tunc episcopus a latere suo eligere debet sacerdotes et alios prudentes viros gnaros divine legis et exercitatos in ecclesiasticis sanctionibus, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, etatem, institutionem, locum ubi educati sunt, si sint bene litterati, si in lege domini instructi, ante omnia diligenter investigent, si fidem catholicam firmiter teneant et verbis simplicibus asserere queant. Isti autem quibus hoc committitur caveant ne aut favoris gratia aut cuiuscumque muneris cupiditate illecti a vero deviantes indignum et minus ydoneum ad sacros gradus suscipiendos episcopi manibus applicent. Quod si fecerint, et ille qui indigne accesserit ab altari removebitur, et illi qui donum sancti spiritus vendere conati sunt coram deo iam condempnati ecclesiastica dignitate carebunt. Igitur presbiteri cum tantos dies diligenter examinentur et sic sabbato qui probati sunt episcopo representetur.

Alii etiam sine clericorum suorum consilio et populi testimonio nullus epi ordinare presumat. Unde in concilio Carthaginensi legitur. Sine clericorum suorum consilio episcopus clericos non ordinet. rubrica.

Episcopus sine consilio clericorum suorum clericos non ordinet, ita ut civium conniventiam et testimonium querat. Queritur quid fieri debeat de his qui sine examinatione provecti sunt, et postea peccata sua confitentur. De his ita legitur in concilio Martini pape. De his qui sine examinatione ordinati sunt et postea peccata sua confitentur.

Si quis presbiter aut diaconus sine aliqua examinatione ordinatus sit, aut certe dum discuteretur non omnia peccata sua confessus sit, aut post ordinationem ab aliis convicti sunt, abiciantur a clero. Similiter non communicent clericorum ordini. Ex his quicquid irreprehensibile est sancta catholica defendit ecclesia.

Quod nullus sine examinatione sit ordinandus breviter probatum est. Quid autem ad episcopum, quid ad unumquemque inferiorum pertineat, Ysidorus Yspalensis episcopus in epistola ad Ludifredum scribit, dicens. Ad episcopi, et ceterorum sit officium quid unicuique sit in ecclesia. rubrica.

Perlectis sanctitatis tue litteris gavisus sum, quod optatam salutem tuam earum relatu cognovi. De his autem que consequenter insinuare eloquiis tuis sermo studuit, gratias ago deo meo quod sollicitudine officii pastoralis impendis, quo ecclesiastica officia ordine perquiris. Et hec omnia prudentie tue sint cognita, tamen quia affectu fraterno consulis expediam. In eo expediam omnibus ecclesie gradibus que ad unumquemque pertinent eloquiam. Ad hostiarium namque pertinent claves ecclesie, ut claudat et aperiat templum dei, et omnia que sunt intus extraque custodiat. Fideles recipiat, excommunicatos et infideles eiciat. Ad exorcistam pertinet exorcismos memoriter retinere manusque super energuminos et cathecuminos in exorcizando imponere. Ad acolitum pertinet preparatio luminariorum in sacrario. Ipse cereum portat, ipse suggesta pro eucharistia preparat. Ad psalmistam pertinet officium canendi, dicere benedictiones, laudes, sacrificium, responsoria, et quicquid pertinet ad canendi peritiam. Ad lectorem pertinet lectiones pronuntiare et ea que prophete vaticinati sunt populis predicare. Ad subdiaconum pertinet calicem et patenam ad altare epi deferre et levit

I

Nomine criminis etc. Nolens exponere auctoritatem apostoli, oportet episcopum esse sine crimine, assignat (?) species significationis huius nominis criminis, sed quamvis quinque significationes assignet, ego non assigno nisi quatuor...

...Timotheo et Tito scribit dicens: Oportet eum esse irreprehensibilem, id est non obnoxium reprehensioni. Hoc ad Timotheum. Ad Titum autem: Oportet episcopum esse sine crimine. Quod autem ibi scribit irreprehensibilem, hic scribit sine crimine. Nomine autem criminis quodlibet peccatum intelligitur. Unde in eadem epistola Hieronymus dicit: Res perfectae naturae est ut sine peccato aliquid sit, sed comparatione eorum quae graece dicuntur. In epistola vero ad Titum crimen mortale peccatum vel criminalem infamiam. Unde Augustinus: Crimen est quod est peccatum grave accusatione et damnatione dignissimum. Quod autem sine crimine iubetur esse, qui innocens sumitur, non ante baptismum sed post baptismum intelligendum est, ut accepto videlicet baptismate nullius criminis conscientia eum remordeat. Criminis autem appellatio late patet, complectens omne peccatum quod ex deliberatione procedit. Unde Beda super epistolam Iacobi: Peccata quae ex ignorantia aut infirmitate humana committuntur... dimittuntur... per propriam... Augustinus... significat quae semel commissa ad damnationem sufficiunt... deliberatione procedunt, quae si saepius iterentur consuetudinem faciunt... gravent... ponunt quia et si quaedam crimina appellentur etiam mortifera et capitalia non sunt. Unde Augustinus in sermone de igne purgatorio exponens illud apostoli: Si quis super hoc fundamentum aedificaverit ligna, fenum, stipulam, quod multi sic intelligunt... male intelligentes... fundamentum Christi crimina capitalia aedificantes, peccata ipsa per igne transitorium posse purgari, et ipsi post ad vitam perpetuam pervenire. Iste intellectus... fratres karissimi, corrigendus est, quia ipsi se seducunt qui sic sibi blandiuntur. Illo enim transitorio igne de quo dicit apostolus: Ipse autem salvus erit sic tamen quasi per ignem, non capitalia sed minuta peccata purgantur. De quibus et minoribus aliqua commemoranda sunt, et aliquis in animo et ea sine contentione dicat... nescire quae sint minuta peccata, quae crimina capitalia, et quae nec apostolus capitalia commemoravit... tractatione... Haec breviter dicemus quae illa sunt: Sacrilegium, homicidium, adulterium, fornicatio, falsum testimonium, rapina,

furtum, superbia, invidia, avaritia, et si longo tempore teneatur, iracundia, ebrietas si assidua sit, in eorum numero computantur. Quicumque enim aliquid de istis peccatis in se dominari cognoverit, nisi digne emendaverit, et si habuerit spatium longo tempore paenitentiam egerit, et largas eleemosynas erogaverit, et a peccatis ipsis abstinuerit, illo transitorio igne de quo apostolus ait purgari non poterit, sed aeterna illum flamma sine ullo remedio cruciabit. Quae autem sint minuta peccata, licet omnibus nota sint, tamen quia longum est ut omnia replicentur, opus est ut vel aliqua nominemus. Quotiens aliquis in cibo aut potu plus accipit quam necesse est, ad minuta peccata noverit pertinere. Quotiens plus loquitur quam oportet, plus tacet quam expedit; quotiens pauperem importune petentem exasperat; quotiens cum corpore sanus sit aliis ieiunantibus prandere voluerit, aut somno deditus tardius ad ecclesiam surgit; quotiens excepto filiorum desiderio uxorem suam cognoverit; quotiens in carcere positos tardius requisierit, infirmos tardius visitaverit; si discordes ad concordiam revocare neglexerit; si plus aut proximum aut uxorem aut filium aut servum exasperaverit quam oportet; si amplius fuerit blanditus quam oportet; si cuicumque maiori personae aut ex necessitate aut ex voluntate adulari voluerit; si pauperibus esurientibus nimium delicatos aut sumptuosos convivia paraverit; si aut in ecclesia aut extra ecclesiam fabulis otiosis, de quibus in die iudicii ratio est reddenda, occupatus fuerit; si dum incaute iuramus, et aliqua necessitate implere non possumus, periuramus; et cum omni facilitate vel temeritate maledicimus, cum scriptum sit: neque maledici regnum Dei possidebunt. Item Gregorius.

Quae sint venialia peccata quae post hanc vitam purgantur.

Qualis hinc quisque egreditur, talis in iudicio praesentatur. Sed tamen de quibusdam levibus culpis esse ante iudicium purgatorius ignis credendus est, pro eo quod veritas dicit: Si quis in Spiritum Sanctum blasphemiam dixerit, neque in hoc saeculo remittetur ei neque in futuro. In qua sententia datur intelligi quasdam culpas in hoc saeculo, quasdam in futuro posse relaxari. Quod enim de uno negatur, consequens intellectus patet quod de quibusdam conceditur. Sed tamen ut praedixi, hoc de parvis minimisque peccatis fieri posse credendum est, sicut est assiduus otiosus sermo, immoderatus risus, vel peccatum curae rei familiaris, quae vix sine culpa agitur vel ab ipsis qui...

[illegible gloss, upper left: bonum quod est summe ... blasphemiam.]

[illegible gloss, upper right: ... gamus ...]

pam qualiter declinare debeant sciunt, que post mortem gravia esse si adhuc in vita positi minime fuerint relaxata. Quamvis autem scilicet [blank] Item ex eodem. Qui dicit sic in eadem commissionis peccatis purgabitur igne purgationis, hic ignis etsi non sit eternus, miro tamen modo gravis est. Superat enim omnem penam quam umquam homo passus sit in hac vita. Criminalia autem delicta significat que notam perpetue infamie inurunt, sicut scribit in eadem epistola ad Rusticum. **Ad hoc baptismo sine crimine obnoxium qui episcopum con[secrandus]** Primum itaque sine crimine **ordinandus.** Possunt etiam ex eo quod ab apostolo dicitur sine crimine oportere esse ordinandum intelligi, non quod eo tempore quo ordinandus est, sit sine ullo crimine, et peccatis maculam nova conversatione diluerit, sed quod eo tempore quo in episcopum eligitur nulla peccati conscientia mordeatur. Quod enim per psalmistam dicitur: Auferre malum de medio eius qui in delictum suum convertitur, aut qualibet ante tempore peccati crimen ita quisque se sibi ... et ... se admisisse confessus. Ceterum qui ordinandus est in episcopum non solum tempore sue ordinationis, sed etiam tempore post baptismum a crimine debet esse immunis. Sequitur: unius uxoris virum; que epistola unius uxoris viri post baptismum intelligitur. Unde ait scribens ad Oceanum. **Post baptismum ducens monogamus qui episcopus est ordinandus.** Unius uxoris virum, id est monogamum post baptismum, sicut scilicet ante coniugem habuit que obierit, non est spurius; tamen ... prius eo modo nec superare alia que ante fuerint, iam obsistit. Augustinus vero econtra testatur scribens in epistola ad ... **Qui ante baptismum habuit unam et post baptismum alteram ordinandus non est.** Acutius intelligunt qui nec eum qui cathecuminus vel paganus ante baptismum habuit unam et post baptismum alteram ordinandum censuerunt, quia de sacramento agitur, non de peccato, propter sanctitatem sacramenti. Sicut femina etiam catechumina vitiata non potest post baptismum inter Dei virgines consecrari, ita non absurde visum est bigamum non peccasse, sed normam sacramenti amisisse, non ad vite meritum, sed ad ordinationis signaculum. Unius uxoris virum ... significat ex omnibus gentibus unitatem unius virum subditam. Que sicut a duobus dominis ..., sic ab uno domino apostata ...

at quia alterius superstitione vir non habet. Item in ... eusebio ... ceteris episcopis Macedonibus. **In baptismo crimina dimittuntur, non lex coniugii absoluitur.** Deinde opponit dicens oportere bigamum non esse, qui cathecuminus habuit et amisit uxorem et post baptismum aliam sortitus est, quia prima uxor ei quae nobiscum copulata fuit qui illud coniugium per baptismi sacramentum cum ceteris criminibus sit ablatum. Quod autem duas uxores habuerit, quis eas in ... hominem uxores, tamen eo post baptismum quam sit etiam et priore tantum ... prima uirginis ... nomen accipiet, quam ... locum ... aut ... apostolice preceptum que ait: Unius uxoris virum oportere fieri sacerdotem. Sed obiicitur quod baptismate totum quicquid in veteri homine gestum est sit solutum. Dicat mihi utrum pacem ... cum crimina etiam dimittantur in baptismo, an illa que sunt Domini preceptis et ... instituta compleretur. Uxorem ducere crimen est, an non crimen? Si crimen est, gratias ut ... dicere. ... quod ... crimina ... dimittit et esse ipsa ... in ... servit ... ei ... Si non est crimen, quod deus instituit nefas est crimen appellare. Salomon addidit per eam a deo preparatur viro uxor ... crimina esse dimissa que deo auctore legitur constituta. Quod ergo ... filii ... censentur, nisi qui dicuntur admittendi in sacerdotes, qui ... suscepit ... appellandi ... legitimi ... illud ... post baptismum assumpsit, nec ipse deus ... vero ... Qui ... uxorem ... Quos deus coniunxit homo non separet ... debiis esse ... post baptismum ... integri ... non ... Quid ergo ... sicut uxor ei qui ante cathecuminus post ... filios quos ... suscepit ... filios ... appellandi ... regi... spiritualem ...

quia aliqua ante ... eum non ... peccati deputari quod lex precepit ... cum quo cathecuminus

[illegible gloss, lower columns]

Determinatos qd debuit fieri ecclēs rem̄. q̄ decretos. Ita fic. vt. dī siquis sic
Concessum qd caret cā ñ operatur cū effectus gratie dīc sit eam
solo suscipiēte. Hinc rē mīt̄ pretā. ut ff. de solut. qui bonis. Cui. ñ potest
Precario rem. ergo q̄ ñ sanat̄ acta añ bapt̄m fiunt ratis manis post bap

quum tam bostiū dubitat̄ habuit ecclam
sanctis ē pacē tam tenuit eccl̄a no
sinas fec. mor. destinatos q̄ dubi
rē en pue. adultā. ex. eorum. castita
tem tenuit. Quero si bigamum fuīt fer
fuerit. Amicit. q. p bapt̄m tota q̄ cul
homo gessat̄ putat̄ aut̄ em. ī spū
tas genialem boiem cornelium. ora
tionib⁹ atq; elemosinis suis intentē
angelum audiēt̄ em̄ preuelat̄. ut
ip̄m q; petrum vidēt̄. Item. si quis d
p bapt̄m ex. ecclīa abiata fuīt prope
que ei bapt̄m dat̄ ē concessum
si ita cōdit̄ n̄ cōdit. ri moi ai ena
tur. q. qui equid bi gesti fuīt. ī fīn
cepta legalia custodiam. ñ pōt
tinere in his de pen. nup. ani. er
go copīa quā dīm̄ dato p̄ficiat
ñ pōt dīa peccata m̄ q̄ peccati ñ est
solum ī peccati cōdīm non dz intrā
tegnum ecclīe ab olen ñ posse pōni
nom̄ rous ai nō sit dimissi p̄ peccā
to q̄ cū ordē noluit ee sit cōpletum.

Item ab. z. mulier. rō. ff. ad. s. Bigam̄
probatur qua añ bapt̄m habuit vira
q̄ post bapt̄m alteram. nubit

Dīa mī nec repetā nob copula
pmittē. mī pō cōiugio leue
ri ne cōiugium nec sē cōiugis cō
iunctionē sortiā q̄ pl̄imus q; mmi
ut. ai. ita bapt̄ma ī ecclīa cōiugia e
lectionē munis. p̄ q̄ gratiā ne ordinā q
onis impedimēta gēnerēt. ai. ī ecclīa
tio obē ñ soleant. ñ lauacri remissa
fuīt ne sacramēta sic intelligē debem⁹
quum bapt̄m culpa dimittat̄ p̄t̄ leto
nugi. ab olen ñ pōt. ī cōiugio ñ cul
pa. ñ. ī ere. ad. ai. p̄ē. ignarū in bapto
re lauat̄. ad legis ē. ne cōiugio ni
solui. Quo aūt pōt hoc tā ē em
diuitias quum pace cōiugia frequentāt

Nolens ī bapt̄m baptizari rē. ab ecce
sia p̄hibet̄ dicens. ñ licē uxorē ī fīs
tas hīc. Et. ī dē ordīe. ī fideles cō
iugia ecclīe. vñ dat̄ intelligi q̄ bīga
mi dīr̄ ñ soluī qui p̄ bapt̄m cōiugia
frequentant. si quā ī bapt̄m vīā ec
clīe bapt̄m ali cā habuisse probāt̄

Bigamus ñ ordīa ecclīe ecclīa. ordī
nī. vt. ī q. de relīquerit. ff. ad. s. Si quis
uxorē. si q. p̄ cognata vel uxorē

opere sit contra eos fictio est

[illegible] ergo [illegible] simulatio sit exhibita [illegible]
Si nupsit virgo que nondum [illegible]
Quod integralis [illegible]
Si quis simulat religionem propter timorem [illegible] simulatio [illegible]
[illegible]

obitum mariti sui se velamen super caput suum posuerit et fuerit se sub eodem velamine sanctimonialem esse professa, si ad nuptias redit, bonum michi videtur quod per penitentiam ecclesiasticam regulam constringatur. Noluisse enim legitime in voto suo permansit, utpote iam a [illegible] illusione nefanda et tentatur ad id quod spopondit et in sacro manere proposito quod inchoavit. Nam si concedimus quod omnia sacramenta ecclesiastica quis prout vult fingat et nichil faciat, omnis ordo ecclesiasticus turbabitur, nec [illegible] consistunt, nec canones sacri observantur. Quid enim profuit Symoni mago baptismi sacramentum ficte suscepisse, cum ante et post in malicia permansisset, cum a papa Petro audivit eius docente quod sibi futurum esse promissum fuit: ut pecunia tua tecum sit in perditione. Cor enim tuum non est rectum coram Deo. Penitentiam age de hac iniquitate tua et roga Deum ut forte remittatur tibi cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis video te esse. Et ideo tales si non resipiscant spirituali gladio perire censemus. Non enim fas est Spiritui sancto mentiri, sicut Ananias et Saphira mentiti sunt et statim perierunt. Item ex Calixto. In sacris ordinibus constituti non ducant uxores et si duxerint separentur.

Presbiteris, diaconibus, subdiaconibus et monachis concubinas habere seu matrimonia contrahere penitus interdicimus. Contracta quoque matrimonia ab huiusmodi personis disiungi et personas ad penitentiam debere redigi iuxta sanctorum canonum diffinitiones iudicamus. Hic distinguendum est quod votum aliud est simplex, aliud [illegible] quibus [illegible] et decretis locuti sunt. Alii sunt quibus per votum accedit benedictio consecrationis vel propositum religionis, quibus [illegible] Nicholaus et Calixtus [illegible]. Unde Ieronimus in libro contra Iovinianum ait: Inceste sunt virgines que post consecrationem nubunt. Rubrica.

Virgines que post consecrationem nupserint non tam adultere sunt quam [illegible] consensum est quod [illegible]. Si nolentes continentiam [illegible] ad [illegible] accedentes ad superiores gradus consecrentur

ΦXXVIII

possint. Item ad subdiaconatum accedentes nisi sine voto castitatis [illegible] admittantur. Unde [illegible] subdiacono ait: Non fiat subdiaconus qui se caste vivere non promittit.

Nullum faciatis subdiaconum, episcopi presumant nisi qui se caste victurum promiserit, quia nullus ad ministerium altaris accedere debet nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. Item Innocentius papa. Subdiacones et supra positi in continentia [illegible] ecclesie beneficio careant. Rubrica.

Decernimus ut hi qui in ordine subdiaconatus et supra uxores duxerint aut concubinas habuerint officio atque beneficio ecclesiastico careant. Cum enim ipsi templum Dei, vasa Domini, sacrarium Spiritus sancti debeant esse et dici, indignum est eos cubilibus et immunditiis deservire. Item ex concilio [illegible]. Caste se victuros promittant qui in diacones vel presbiteros ordinantur.

Qui presbiteri et diacones per parrochias constituuntur, oportet eos professionem episcopo suo facere ut caste et pure vivant sub timore Dei, ut dum eos talis professio obligat vite sancte disciplinam retineant. Item ex [illegible] Neapolitano. Qui legem sui corporis continentiam non [illegible] in episcopum eligi non debet. Rubrica.

Pervenit ad nos [illegible] diaconem quia ab [illegible] parte electus [illegible] hic filiaque [illegible] relatione cognovimus [illegible] noluisse [illegible] eligere [illegible] presumpte [illegible] accedere, quia adhuc legem sui corporis continentia [illegible] testatur [illegible]. Item ex concilio [illegible]. Ad subdiaconatum accessurus continentiam profiteatur.

De his quos voluntas parentum a primis infantie annis clericatus officio mancipavit, id statuimus observandum, ut mox ut tonsi vel ministerio lectorum traditi fuerint, in domo ecclesie sub episcopali presentia a preposito sibi debeant erudiri. At ubi xviii etatis sue compleverint annum, coram totius cleri plebisque conspectu voluntas eorum de expetendo coniugio ab episcopo perscrutetur. Quibus si gratia castitatis Deo inspirante placuerit et promissionem castimonie sue absque coniugali necessitate se spoponderint servaturos, hi tamquam [illegible]

[illegible]

Jo.   tec.   tec.

quam approbetur. Assumi vero in clericatus ministerio debet biennio probato, ne professionis sue ante tricesimum annum suscipiant. Quod si in eo publice ac manifeste xxv annum peregerint, ad diaconatus officium si ad implendum idonei ab episcopo probantur, promoveri debent. Canones enim cum his ne qui sue sponsionis immemores aut ad terrenas nuptias aut ad furtivos concubitus ulterius redeant. Quod si forte fecerint, ut sacrilegii rei ab ecclesia damnantur. Ceterum quibus autem voluntas propria in tempore ordinationis desiderium uxores ducendi persuaserit, concessam ab apostolo licentiam auferre non possumus, ita ut cum provectioris etatis in coniugio positi renuntiaturos se pari consensu operibus carnis spoponderint, ad sacros ordines aspirent. Item ex concilio Arelatensi ii. In coniugio constitutus ad sacerdotium assumi non debet. Unde ex eodem.

Assumi aliquem ad sacerdotium in coniugii vinculo constitutum non oportet, nisi fuerit promissa conversio. Item ex concilio ii. Non ordinetur diaconus qui castitatem non profitetur.

Preterea placuit ut episcopi non professi non ordinentur, diacones coniugati nisi prius conversionis proposito professi fuerint castitatem. Verum illa potest intelligi de diaconibus, ut primitus coniugati ad sacerdotium tunc coniugati prohibeantur assumi. Porro sequentia intelliguntur primitus ante de subdiaconibus, cum de diaconibus specialiter precipiatur ut sine probatione castitatis non ordinentur. Hoc idem in Ancyritana synodo invenitur permissum esse in his statutum est. Non prohibeantur a ministerio promoti diaconi si in ordinatione dixerint se non posse continere.

Diaconi quicumque ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt dicentes velle se habere uxores nec posse se continere, hi si postea ad nuptias venerint, maneant in ministerio, propterea quod his licentiam episcopus dederit. Quicumque sane tacuerunt et susceperunt manus impositionem professi continentiam, si postea ad nuptias pervenerint, a ministerio cessare debebunt. Item ex concilio Neocesariensi. Presbiter ducens uxorem ab ordine deponatur.

Presbiter si uxorem duxerit, ab ordine suo illum deponi. Quod si fornicatus fuerit vel adulterium commiserit, extra ecclesiam abici et ad penitentiam inter laicos redigi oportet. Item Gregorius. De eo qui relictam diaconi duxit in uxorem.

Quia sunt culpe in quibus culpa est relaxare vindictam, quod credendum est ... in quibus debeat ... debita coherceri ... pena ... presens ... ad nos ... defensorem ultione ... penitentia ... diaconi relictam ... diaconi ... Sed quia ... diaconi assensus ... dicens nec eam virginem ad eum venisse, denique nec religiosam vestem mutasse, postquam ille in ordine sacro promotus est ... communicent ... inquisitione ... in coniugio diaconi mulier est de qua agitur fuisse constiterit ... memoratus defensor et rector patrimonii ad iudicium omnibus modis tradatur ... male sonanti sunt ... coniugio ... memoratus ... ammonere ... volumus ... accessio ... Item ex concilio Aurelianensi. De uxore presbiteri vel diaconi si aliis se commiscuerint.

Si qua mulier duplici coniugio presbiteri vel diaconi relicta ... tenetur, aut castigata ... aut separentur ... Item ex concilio Martini pape. De eodem.

Si qua vidua episcopi vel presbiteri aut diaconi maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa persona cum ea convivium sumat, nunquam communicet, morientem sacramenta subveniat. Item Pelagius Cerego (?) patricio. Quando episcopi ordinatio differri debeat qui uxorem et filios habet.

De Siracusane urbis antistite ... optaveramus ... obedientia ... ratio ... parvas ... ordinationem sacerdotii differre ... uxores ... filios per quos ecclesie res ... ordinatione suspendere ... ad huiusmodi cautela

[illegible]

pectum integro permanente. Quod si diximus oportunitate meliusque sit ... proveniret ... electionis ... si noluerint suscepto. Itaque ... alius tempore ... ad huc tempore spatio differentur, ne paulo amplius insaniret. Sed ... magnifica ... ambiguitates illud consultius iudicavimus sancientes, ut congrua providentia ... principalis constitutio habentem filios et uxorem ad episcopatus ordinem promoveri prohibeat, alia dispositione ... Quare ... studio ... ad nos ... ordinibus huiusmodi ... per quam ... presbiteris ... sive ... uxorem suam ... domesticam ... ordinis ... filios et ... relinquens.

¶ Ecce hic aperte electus in episcopatum prohibetur habere uxorem et filios. Eligi autem ad episcopatum non debet nisi aut sacerdos aut diaconus. Subdiaconus vero non nisi necessitate cogente. Sunt ergo presbiteri diaconi sive subdiaconi. Apparet quod in prefatis ordinibus constituti licite matrimonio possint uti. Quia ergo auctore Gregorio qui relictam diaconi uxorem maritus ... tradidit ... Item in Ancirano concilio. Diaconi quicumque ordinantur, si in ipsa ordinatione ... uxores habere ... si postea ad nuptias venerint, in ministerio ... nec diaconi ... electione ... episcopatum eligendum ... ordinibus constituti ... filios ... clericorum ... uxorem ... continentiam professus ... diaconatum ... ad episcopatum ... uxores et filios ... ministrare oportebit ... diaconis ... ministra

... non dum continentie ... diaconatum ... uxorem ducerent. Illud autem ... anchiritane synodi ... tempore ... intelligitur ... continentia ministrorum altaris ... ordinationis ... castitatis ... diligentius observanda ... ad episcopatum ... propriam uxorem ... dimittit ... deponitur. Item contra illud quod in canone apostolorum legitur: Presbiter uxorem propriam causa religionis contempnere.

Si quis docuerit sacerdotem sub optentu religionis propriam uxorem debere contempnere, anathema sit. Item ex concilio Gangrensi. Anathema sit qui discernit presbiterum coniugatum occasione nuptiarum.

Si quis discernit presbiterum coniugatum tamquam occasione nuptiarum, quod offerre non debeat, et ab eius oblatione ideo se abstinet, anathema sit. Item ex eadem synodo. Ab officio presbiteri abstinere non legali connubio sunt ... detentus.

Presbiterum si legali connubio ... diaconum ... quidem ... ab officio abstinere ... Sufficit huiusmodi indulgentia ... benedicere ... consequens ... benedictionem ... sanctificationis traditio ... non habet ... propter ... aliis tradere. Non enim publice ... benedicat, nec corpus Domini dispenset ... ministerio ... sufficiat ei quod ... ut dimittatur ... manifestum est ... huiusmodi legitime nuptie ... accessit ... ministerio ... Item Nicholaus ad consulta Bulgarorum. A presbiteris non est ... iudicandum ...

Consulendum decernitis, utrum presbiterum habentem uxorem debeatis sustentare et honorare, an a vobis proicere. In quo respondemus, quoniam, licet ipsi valde sint reprehensibiles, vos tamen convenit imitari Deum, qui solem suum oriri facit super bonos et malos. ... nobis ... quin ... discipulis ... apostolorum diceret ... a presbiteris ...

[illegible]

io. ... ...

[illegible]

D XXIX

laicas ecclesiis nec iudicium est nec ... eorum quicquam investigandum, sed eorum iudicio quicquid illud sit est ...

Sed notandum quod ... firmissime(?) plerumque capitula secundum causam et locum et tempus et personam consideranda sunt. Item ...

Secundum tempus et personam et locum et causam regule canonum intelliguntur.

Secundum enim quod plerumque capitula secundum causam et personam et locum et tempus consideranda sunt. Quorum ... diligentius non indagantur, meritorie ... labia ... non nullum inveniendo impingunt, ... iudicant quam intelligant ... in culpam ... perquirit. Hinc etiam Augustinus ait: Pro varietate temporum ipse regule sanctorum temperantur.

Regule sanctorum patrum pro tempore, pro loco et persona et negotio instante necessitate tradite sunt. Item Ieronimus in epistola ad Ephesios. Pro diversitate temporum et locorum et hominum scripture intelligende sunt.

Necesse est ut in diversitates locorum, temporum et hominum quibus scripte sunt, diversas causas et argumenta et origines habeant. Et quomodo beatus Iohannes in Apocalipsi sua .vii. scribens ecclesiis, in unaquaque earum vel vitia reprehendit vel virtutes probat, ita et sanctus Paulus per singulas ecclesias vulneribus medetur illatis, nec ad instar imperiti medici uno collirio omnium oculos ...

D XXX

Illud autem quod in multis ... canone apostolorum et in Gangrensi concilio sive in Toletano legitur ... consideratur et tempus. ... fuit heresis manicheorum qui coniugium detestabantur, sicut et quosdam ... multa ... detestatores introduxisse inveniuntur. Et quos in Gangrensi concilio statutum legitur: Damnati sunt de superstitione hereticorum quos Gangrense concilium anathematizavit. Rubrica.

Si qui filii parentes maxime fideles deseruerint occasione divini cultus, hoc iustum esse iudicantes, et non potius debitum parentibus reddiderint honorem, ... hoc ipsum in eis venerentur quod fideles sunt, ...

Quecumque mulier religioni iudicans convenire comam suam amputaverit, quam deus ad velamen eius et ad memoriam subiectionis illi dedit, tamquam resolvens ius subiectionis, anathema sit.

Si qua mulier virum relinquens [De eodem.] a viro discedere voluerit, solutum vinculo coniugali nuptias condempnando, anathema sit. Item. De eodem. R.

Si quis propter communionem virginitatem ... propositam continentie fuerit professus et quasi abominabiles coniugio positos per arrogantiam vituperaverit, anathema sit. Item. De eodem. R.

Si quis virginitatem vel continentiam professus, in coniugio constitutos quasi abominabiles nuptias iudicaverit, non propter solum hoc quod continentie et virginitatis bonum et sanctum propositum sit, anathema sit. Item. De eodem.

Si qua mulier suo proposito iudicans utile ut virili veste utatur, et propter hoc virilem habitum imitetur, anathema sit.

Si quis tamquam hoc continentie ... [Item. De eodem.] nec convenire iudicans dominico die ieiunandum, sicut eiusdem diei contempnit, anathema sit. Item. De eodem. Rubrica.

Si quis eorum qui in proposito sunt continentie propter necessitatem corporalem superbiat et ieiunia communia putaverit contempnenda, totius ecclesie perfectam in sua conscientia iudicans rectum, anathema sit. Item. De eodem.

Si quis per superbiam tamquam perfectus secretus manens conventus qui per loca et basilicas sanctorum martyrum fiunt accusaverit, vel oblationes que ibidem celebrantur spernendas esse crediderit et memorias sanctorum contempnendas, anathema sit.

Si quis docet domum dei [Item. De eodem.] contemptibilem esse et congregationes que in ea fiunt, anathema sit. Item. De eodem.

Si quis extra ecclesiam privatim populos congregans contempnat ecclesiasticas sessiones, et que sunt ecclesie presbitero ... consilio episcopi per se agere, anathema sit. Item. De eodem.

Si quis nuptias in accusationem deducens et mulierem fidelem ac religiosam cum viro suo dormientem abominandam crediderit aut accusandam, tamquam que non possit coniugatos in regnum dei ingredi, anathema sit. Item. De eodem. Rubrica supra.

Si quis carnem manducantem cum fide et cum religione preter sanguinem et idolo immolatum et suffocatum crediderit condempnandum, tamquam per hoc spem non habeat eam manducans, anathema sit. Item. De eodem.

Si quis derelinquens proprios filios et non eos alens, et quod pietatis est necessaria non prebuerit, sub occasione continentie negligendos putaverit, anathema sit. Item.

Si quis vir putaverit [De eodem.] sed propositi continentie convenire ut pallio utatur, tamquam ex eo iustitiam habitus, et reprehendat vel iudicet alios qui cum reverentia birris utuntur et alia veste communi que in usu est, anathema sit. Item.

Hec autem scripsimus non abscindentes [De eodem.] eos qui in ecclesia dei secundum scripturas propositum sancte continentie eligunt, sed eos qui susceperunt ... et adversus eos qui simpliciter vivunt ... se erigunt, et preter scripturas et ecclesiasticos canones nova introducunt precepta. Nos autem et virginitatem cum humilitate admiramur et continentiam

[illegible]

ad illud ut extra. qui matrimonium contraxerint debent dicitur. S. di. l. iis n. ale. fin
Si quis nescit sufficit ergo quod quis nescit ut dicitur o
questionem legionis s. sufficit si non aut in cognitum ...
tribulatus ... obnoxia ...

ulbisitus tamen ex qua consuetudine quod si fac mentionem. xxvii. q. ii. mi dormi
postea item pelagius illi accedit ...
ab eo consilio omni non miscerent ... amo suis uxoribus ... illa m o
statuto quinimmo non ... si qua illa ... fuit in qua quod aliquis q

cum castitate et religionem deo acceptissimam dicimus et tenuitatem et secessum a negotiorum atque actualium humilitatem approbando laudamus et nuptiarum vinculum quod in castitate permanet honoramus et divites qui iusticia et operibus bonis abundant non abiciamus. Item ex concilio Gangrensi.

Anathema datur qui se subtrahit a presbytero coniugato.

Si quis presbyter propter publicam [Seq.] opinionem asceticae conversationis acceperit aliquam necessitatem die dominica pro quadam religione ieiunaverit, sit anathema. Similiter quod ab apostolis canonice traditum est tamquam placuit, ut per omnes dies dominicos et per omnes dies paschae usque ad pentecosten non prosternantur sermonibus, sed humiliter ad deum orationis figuram ... quam his diebus gaudium resurrectionis domini celebramus. Si quis vero pro abstinentia sua, pro execratione escarum a carne abstinere placuit, secundum apostolum ut per gustum si sic ... abstinentiae abstinere. Si autem spernit tamquam vilem ecclesiae carnibus non degustaverit ipse non obediens suspicionem ... a sermonibus deponatur. Item ex ordine clericatus.

XXXI

Tempore quo dominicum corpus tractant ut sacerdotes continentes sint. Unde Gregorius scribit Petro subdiacono Siciliae. Qui castitatem non promisit ab uxore sua separari non cogatur.

Ante triennium omnium ecclesiarum [Grat.] subdiaconi Siciliae prohibiti fuerant ut more Romanae ecclesiae suis uxoribus nullatenus miscerentur. Quod mihi durum atque incompetens videtur, ut qui usum continentiae non invenit neque castitatem promisit, compellatur a sua uxore separari, et per hoc quod absit in deterius cadat. Unde videtur mihi ut a praesenti die episcopis omnibus dicatur, ut nullum facere subdiaconum praesumant, qui castum se vivere non promiserit, quatinus coacte quae in mala proposito mentis appetuntur, violenter exigantur, et futura caute caveantur. Qui vero post eandem prohibitionem quam ante triennium facta est, continenter cum uxoribus suis vixerunt, laudandi atque remunerandi sunt, atque ut in bono suo permaneant exhortandi. Eos autem qui post prohibitionem factam a suis se uxoribus continere noluerunt ad sacrum ordinem nolumus promoveri, quia nullus debet ad altaris ministerium accedere nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. [Grat.] Hoc tamen modo intelligendum est, quia ministerium divina fuit sacerdotalium liberaliter, ne diebus vicis suae orationi possent vacare. Si enim apostolus ab uxoribus esse cessandum ut expeditius orationi vacent, ministris itaque altaris quibus con-

tinua necessitas orandi incumbit, nuptiali coniugali officio vacare penitus interdicitur. Unde Beda super Lucam ait: Sacerdotibus semper castitas observanda praecipitur.

Sacerdotibus ut semper vacent altari assistere semper ab uxoribus continendum, semper castitas observanda praecipitur. Item in concilio IIII. Quod divinis sacramentis deservientes continentes esse oportet.

Episcopos presbyteros et diaconos ita ut placuit et decet sanctos sacerdotes ac Dei levitas sive qui sacramentis divinis inserviunt continentes esse in omnibus. Item in decretis Siricii pape. Himerio episcopo. Sacerdotes et levitae cum uxoribus suis non misceantur. etc.

Tenere debet ecclesia ut episcopi sacerdotes et levitae cum uxoribus suis non commisceantur, quia ministerio cotidianis necessitatibus occupantur. Scriptum est enim: Sancti estote, quia ego sanctus sum dominus deus vester. Nam priscis temporibus a templo anno vicis suae de templo discedebant, sicut de Zacharia legimus, nec domum suam omnino tangebat. Quibus utique pro sobolis successionem uxorius usus fuit relaxatus, quia ex alia tribu praeter quam ex semine Aaron ad sacerdotium nullus accedere praecipiebatur. Quanto magis hi sacerdotes et levitae pudicitiam ex die ordinationis suae observare debent, quibus vel sacerdotium vel ministerium sine successione est, nec praeterit dies qua a sacrificiis divinis vel a baptismatis officio vacent. Nam sic Paulus ad Corinthios scribit dicens: Abstinete vos ad tempus ut vacetis orationi. Et hoc utique laicis praecipit, multo magis sacerdotes quibus orandi et sacrificandi iuge sacrificium esse debet, ab huiusmodi consortio abstinere. Item ex sinodo Toletano episcopo.

Qui ab uxoris officio abstinent ad diaconiam admittantur. Rubrica. rubrica Castitatis.

Hos ad sacra ministeria sanctissimi admittimus qui vel cum uxore non exercent carnale officium. Item ex decretis Iovani. Sacerdoti cui sponsa data est, sponso ... carendum est.

Si laicus et quislibet fidelis non potest orationi vacare nisi careat officio coniugali, sacerdos ergo cui semper offerendum est sacrificia semper orandum est, si semper orandum ergo semper caren dum est. Cum autem Anastasius diaconi de virginio sacerdotum illud super dicti sit ex Gangrensi concilio apparet, in quo statutum legitur. Anathema sit qui nuptias

Si quis vituperat nuptias [vitupat] et dormientem cum viro suo fidelem et religiosam detestatur aut culpabilem existimat velut qui regnum dei ingredi non possit, anathema sit. Item ex eodem.

Quicumque virginitatem custodiens aut continentiae studens velut potius spernens nuptias nec propter hoc

... illa non recipitur sine peccato sive recipiens est peccator ... si adultus
post cognitum facit ad se dignum ut penitere tit ut ... si quis in
... plus in hac extra de eo quod matrimonium ... statutum fuit
Hoc ut subdiaconi non ordinarentur nisi promissa castitate
Secundo agit de eo quod... presbyterorum domi conorum ...
... orientalis ... sacris ordinibus uxoribus ... at ...
omni secti tamen nec ... aprovonerunt ... assignat dif
ferentiam ... orientales et occidentales. lxxvii. di. subdiaconi
Ante triennium. si non olim promoverunt. promissa ...
Ancilla ... ut dimitterent uxores ... tamen postea prelati
qui precesserunt ... statuerunt ut ...

gloss. Omnino ... ar. quod si aliqua sibi cohabitavit ... aliquid ... in
non probato ... et qui ... est probatum ... ut ... si quis ...
... in ... q. vi. ... primum in fine ... ar.
... Item ... autem doctorum summorum omnium ... doctorum ...
Si quis hu... doctorum summorum omnium bonorum doctorum ...
Quia Ioannes doctorum summorum omnium bonorum doctorum ...

Ioannes summorum doctorum omnium bonorum decretorum ...
Io. ... ...

[illegible gloss]

bonis esse et cum nomine iungi matrimonii asserunt, anathema sit. § Hoc autem intelligitur illud quod in canone apostolorum legitur, uel ita est sensus capituli: Si quis docet sacerdotem uxorem suam contempnere, non coniugalem, scilicet quam sacerdos accepit, sed quam adducere licet laicis, ut in minoribus constitutis ordinibus sibi copulauit, cum qua continentiam professus est cum ad sacros ordines ascenderet, quam nullo contempnendo, sed ex habitu tamen suam abicere quin ministerium prohibeat, anathema sit. § Probatur autem hoc ex epistola Leonis pape, qui scribens Rustico Narbonensi episcopo ait: Ministris altaris episcopis presbiteris eadem lex continentie.

Lex continentie eadem est altaris ministris que episcopis et presbiteris, qui cum essent laici siue lectores, licito et uxores ducere et filios procreare potuerunt. Sed cum ad predictos peruenerunt gradus, cepit eis non licere quod licuit. Unde ut de carnali fiat spirituale coniugium, oportet eos nec dimittere uxores, et quasi non habeant sic habeant, quo et salua sit caritas connubiorum et cesset opera nuptiarum. Item Leo VIIII. ad episcopum Tuscane albanensis. Episcopus presbiter aut diaconus uxorem propriam non abiciat causa religionis.

Omnino constituimus ut nec episcopus uel presbiter aut diaconus propriam uxorem causa religionis abiciat, ac ei uictum et uestitum largiatur, sed non ut cum illa carnaliter more iaceat, sicut sanctos apostolos legitur egisse, beato Paulo apostolo dicente: Numquid non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi, sicut fratres Domini et Cephas? Vide insipiens, quia non dixit: Numquid non habemus potestatem sororem mulierem amplectendi, sed circumducendi, scilicet ut de mercede predicationis sustentarentur ab eis, nec tamen deinceps foret inter eos carnale coniugium. § Hic uero de eis intelligendum quod presbiter quidam negare infra. § Ex his igitur auctoritatibus apparet sacerdotes uxoribus quas in laicali habitu uel in minoribus constituti ordinibus sibi legitime copulauerunt, necessaria subministrare, debitum uero reddere non ualent. Sed obicitur illud tripartite hystorie: Disuasu Pafnutii Nicena synodus constituit ut presbiteri cum suis non dormirent uxoribus.

Nicena synodus uolens corrigere uitam hominum ecclesiasticorum, ponit leges quas canones uocamus, in quorum tractatu uidebatur aliquibus introducere legem, ut episcopi, presbiteri, diaconi, subdiaconi cum coniugibus quas ante consecrationem duxerant non dormirent. Surgens autem Pafnutius confessor, contradixit honorabiles confessus nuptias, et castitatem dicens esse cum propria coniuge concubitum, suasitque consilio ne talis poneretur lex, grauem esse asserens, cum que autem ipsis aut eorum coniugibus occasio fornicationis existeret. Hec quidem Pafnutius, licet nuptiarum esset inexpertus, exposuit. Et synodus, quorum laudauit sententiam eius, et nil ex hac parte sanciuit, sed hoc in uniuscuiusque uoluntate, non necessitate permisit. Item ex VI synodo. Non in perpetuum, sed pro oblationis tempore abstineant a propriis uxoribus sacerdotes.

Quoniam in Romano ordine canonem esse cognouimus traditum, ut hi qui ordinandi sunt diaconi uel presbiteri confiteantur quod non iam suis copulentur uxoribus, nos antiqui sequentes canonem apostolice diligentie et constitutiones sacrorum uirorum, legales nuptias amodo ualere uolumus, nullo modo cum uxoribus suis eorum connubia dissoluentes, aut priuantes eos familiaritate ad inuicem in tempore oportuno. Quicumque ergo dignus inuentus fuerit ad subdiaconatus ordinationem aut diaconatus aut sacerdotii, hic nullo modo prohibeatur ad talem ascendere gradum pro uxoris sue cohabitatione, nec in tempore ordinationis sue professionem exigatur quod abstinere debeant a legali uxoris sue familiaritate, ne ... oportet eos qui in altari ministrant in tempore oblationis sanctorum continentes esse in omnibus, ut a Deo possint consequi quod simpliciter postulant. Si quis igitur presumpserit contra apostolicos canones aliquos presbiterorum diaconorum priuare a contactu et consortio legalis uxoris sue, deponatur. § Similiter et presbiter aut diaconus qui religionis causa uxorem suam expellit excommunicetur, si uero in hoc permanserit, deponatur.

§ Hoc autem ex loco intelligendum est: Orientalis enim ecclesia, cui VI synodus regulam uiuendi prescripsit, uotum castitatis in ministris altaris non suscepit. Unde Stephanus papa ait: Occidentalis ecclesia, non orientalis ecclesia castitatis obtulit uotum.

Aliter se habet orientalium traditio ecclesiarum, aliter huius sancte Romane ecclesie. Nam eorum sacerdotes, diaconi atque subdiaconi matrimonio copulantur; istius autem ecclesie uel occidentalium nullus sacerdotum a subdiacono usque ad episcopum licentiam habet coniugium sortiendi. § Similiter et capitulum illud Nicolai ex eo loco consideratur, quo Bulgaros ad fidem nouiter conuersos propositum sancte religionis ex integro assumere nondum idoneos cernebat. Quod autem in VI synodo presbiteris legitimis nuptiis utentibus permittitur, non legales nuptie sunt intelligende, sed hi quibus ante canonica quilibet sacris ordinibus inmunis. § Illud autem Gregorii generaliter dictum est. Si quis

[illegible gloss]

gratia si digne suam aut uti uoluerit ... uel tamquam uirgo ordo est sacer. si quaeritur ... dispensari potest ... a simonia a castitate et continentia quam uouerit.

ita immo si adhuc post suam coniugium uoluit non dicitur suspensus ipso iure ut ... est de cohabitatione ... canone ...

O
[illegible]

ceterum presbiterum coniugatum esse similiter intelligendum est. licet autem diaconum coniugatum ab ea appellari quam ante sacros ordines duxit, illud quoque matrimonium presbiteri, subdiaconi uel diaconi secundum quod duxerunt uxorem, non dissimiliter intelligendum est. presbiteri enim uxorem ... subdiaconatum cui hec permittitur quando diffinitum (?) uel castitatem professi promouentur ad subdiaconatum, promotis autem si sacras deserunt nuptias, si nec matrimonium presbiteri subiacebit.

DXXXII

Sciendum est ergo continentiam ab omnibus in sacris ordinibus constitutis exigi. Unde Leo papa ait. Nec etiam subdiaconibus carnale coniugium conceditur.

Omnium sacerdotum tam excellens est electio, ut hec que in aliis membris ecclesie uacant a culpa, in illis tamen habeantur illicita. Cum enim extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati et procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfecte continentie puritatem, nec subdiaconibus quidem connubium carnale conceditur, ut et qui habent sint tanquam non habentes, et qui non habent permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus est a capite, dignum est custodiri, quanto magis in primo uel secundo uel tertio seruandum est, ne aut leuitico aut presbiterali honore aut episcopali excellentia quisquam idoneus estimetur, qui se a uoluptate uxoria necdum frenasse detegitur. Item Gregorius Leoni episcopo Catinensi. Recte.

Multorum relatione comperimus, hanc apud uos consuetudinem olim tenuisse, ut subdiaconis licite misceri uxoribus concederetur. Quod ne quisquam ulterius presumat, a Seruodei sedis nostre diacono ex auctoritate decessoris sui eo modo prohibitum fuit, ut hi qui tunc iam uxoribus fuerant copulati, unum e duobus eligerent, id est aut a suis uxoribus abstinerent, aut certe nulla ratione presumerent ministrare. Quantum dispensationis subdiaconus perhibetur ab administratione esse suspensus officii et usque nobis innotuit supra quidem notarius gessit officium, et a ministerio quod subdiaconum oportet exhibere cessauit. Proinde quia decreto fraternitatis sue (?) uolumus ut quos ab hoc officio agere non remouet, sed sic magna diligentia prouideat, ne sui uxores habentes misceri sacris audeant. Sed ad similitudinem apostolice sedis eorum ecclesie obseruare sic iam non solummodo dixisse est constitutum. Item Augustinus ad Gregorium episcopum. Ecclesiastici ordines constituti ducant uxores, et ab ecclesia stipendia accipiant. Rubrica.

Si qui uero sunt clerici extra sacros ordines constituti, qui se continere non possunt, sortiri uxores debent, et stipendia sua exterius accipere. quia et de eisdem patribus nouimus scriptum, quod diuidebatur singulis prout cuique opus erat. De eorum ergo stipendio cogitandum atque prouidendum est, et sub ecclesiastica regula sunt tenendi, ut bonis moribus uiuant, et canendis psalmis inuigilent, et ab omnibus illicitis cor et linguam et corpus deo auctore conseruent. Item Nicolaus papa Adoni archiepiscopo. Subdiacono uxorem ducere non licet.

De illo clerico altaris qui tecum non licet. (?) Nomine quoque per ordines ecclesiasticos usque ad subdiaconatum castum uixisse dicitis. et postea uxorem duxit ... miramur. Cum quod nulli unquam excepto illis quibus ecclesiastica regula hec permittit, uxorem ducere licet. Item Nicolaus papa omnibus episcopis. Non audiatur missa presbiteri concubinam habentis.

Nullus missam audiat presbiteri quem scit concubinam habere indubitanter, aut subintroductam mulierem. Unde et ipsa sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit, dicens. Quicumque sacerdotum, diaconorum et subdiaconorum... Sicut in subsequenti capitulo Alexandri continetur. Item Alexander II. Non est audienda missa presbiteri qui concubinam habet. Rubrica.

Preter hec autem precipiendo mandamus, ut nullus missam audiat presbiteri quem scit concubinam habere indubitanter, uel subintroductam mulierem. Unde et ipsa sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit dicens. Quicumque sacerdotum, diaconorum, subdiaconorum post constitutum beate memorie predecessoris nostri sanctissimi pape Leonis aut Nicolai de castitate clericorum concubinam palam duxerit, uel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis dei, auctoritate apostolorum principum Petri et Pauli, precipimus et omnino contradicimus, ut missam non cantet, neque euangelium uel epistolam ad missam legat, neque in presbiterio ad diuina officia cum his qui prefate constitutioni obedientes fuerint maneat, neque partem ab ecclesia suscipiat. Et precipientes statuimus, ut hii predictorum ordinum qui eisdem predecessoribus nostris obedientes castitatem seruauerint, iuxta ecclesias sicut oportet religiosos clericos simul manducent et dormiant, et quicquid eis ab ecclesiis prouenit communiter habeant. Deinde uero ammonentes postulamus, ut ad apostolicam, communem scilicet uitam summopere peruenire studeant. Decimas et primitias seu oblationes uiuorum et mortuorum ecclesiis dei fideliter reddi, ut sint in dispositione episcoporum. Quas qui retinuerint, a sancte ecclesie communione separentur. Cum premissa auctoritate constet ... Jeronimus autem ... ceteris qui ... sacramenta tam in bonis quam in malis hominibus fugienda demonstrat, sicut subsequens causa simoniacorum plenius ostenditur.

Urbanus II in epistola destinata preposito

... ut nec ab admittenda nisi ... in ... canonicis ... clericorum ... constitutioni ... separentur ... qui oblationes ... soluere noluit ... quibus oblationibus ... quando ... destinata sunt ab ... in ... epistola ... Urbano ut ... canonicorum ... communi ... omnium ... sumptu ...

Nullus audiat missam ... concubinam ... audiat ... presbiteri qui ... post suam coniugium uoluit non dicitur suspensus ... ipso iure ... qui ... presbiter ... cohabitatione ...

[illegible]

[illegible]

suscipientium. hac contrarietatem determinat dicens. ¶ Ad hec non quod sub unguentum ... ciam mereri sic uenerande ordinibus et reliquis sacramentis a criminosis se ... habitis ut ab adulteris uel scismaticis ... illum uiolator uel huiusmodi. ad hec ... quam intendimus. si scismatici uel heretici ab ecclesia non separantur eorum ordines et reliqua sacramenta sancta et ueneranda non negamus sequentes beati Augustinum qui sic loquitur de huiusmodi contra ... prosequa uenerari asserit. Autem baptizat seruus bonus. sui suus malus nescit ille sequitur baptizatus et baptizatur ab eo qui ... potuit baptizari ... paulo post. Non ... mali ... respondit ... potius ... cessores ... tales ... esse ... ne ... ut peccandi licentiam ... huiusmodi ... lamenta pene reuocantur. Scribit enim predecessor noster ... in ecclesia ... fornicatione iacentium. sacerdos nullo modo recipiatur ... quam potestatis talis ... ministris ... prohibuerit ... ¶ Porro ad hec que est sanguis ... ¶ ... Corpus et sanguis Christi sunt ... quod agitur ... Si ... dignitatis ... Augustinum ... sicut ... esse ... gentibus ... suscipientibus ... esse ... sola morte ... baptismate ... quibus ... inis rebus excedat ... ordinationis ... consecratione ... prohibentur. Autem Samuel propheta ... peccati ... repugnare ... scelus ydolatrie nolle acquiescere. Hec ... catholice ... sicut Pelagius papa ... Gregorius ... Augustinus ... permanentes in positione ad catholicam redierit ... canones apostolicorum quorumdam ... orientalis ... Romana ... insignis martir Cyprianus et ceteri ...

... episcopi cum eo de baptismate hereticorum ... ua ... Stephanus ... martires et pontifices romani et uenerabilis Augustinus in libro de baptismate eidem Cypriano et prefatis episcopis ob hanc causam uehementer redarguunt affirmantes baptismo ab hereticis collato siue scismaticis ecclesie more tradito uel celebratum esse ratum et inicum ... ... in baptismo ... consideratio ... quippe ... ordine prior et nec ... sit. Subito enim moriturus baptismate ... communione uel aliis sacramentis ... catholicis ... baptismate ... hanc sententiam ... Cornelius et Stephanus Augustinus ... Innocentius Leo Anastasius ... gnus et catholica omnis ecclesia. ¶ Prohibentur ergo ... talium sacerdotum sacramenta suscipi ... ad formam ... ad formam ... huiusmodi sacerdotes se ... contemptores ... ad propriam prouocantur.

Item ex .vi. synodo. Si quis uxorem ducere noluerit ante subdiaconatum non fiat.

Si quis eorum qui ad clerum accedit ... nuptiali mulieri copulari ... ordinem subdiaconatus fiat. Item ex concilio ... cartag.

Lectores aut uxores ducant aut continentiam profiteantur.

Lectores cum ad annos pubertatis ... cogantur aut uxores ducere aut continentiam profiteri. Item Gregorius ... episcopo regitano. Subdiacones continentiam

Subdiaconibus ... obseruare debent.

... de singulis statutum ... ... continentia ... sumas ... Item Urbanus in synodo ... apud Melphiam.

... officio careant qui post diaconatum uxoribus uacant.

Eos qui ... post diaconatum uxoribus uacare noluerunt ab omni sacro ordine remouemus officio ... ... esse carere decernimus ... ... principibus ... ... Item ... Gregorius patriarche. Eccl... dignitate subdiaconi ... continentes esse noluerint rubrica ...

[illegible]

[illegible]

Erubescant impii et aperte intelligant iudicio sancte ecclesie eos qui in sacris ordinibus presbiteratus, diaconatus, subdiaconatus positi sunt mulierculas non abiecisse et caste non vixisse, excludendos ab omni gradu dignitatis, quia manifestis actibus quod loquuntur sectantur et cognitores dicuntur. Item Toletanensi synodo presidens ait. [rubric] Ad sacros ordines non accedat nisi aut virgo aut probate castitatis.

Nemo ad sacrum ordinem permittatur accedere nisi aut virgo aut probate castitatis, et qui usque ad subdiaconatum unicam et virginem uxorem habuerit.

Item ex concilio. [rubric] In maioribus gradibus constituti ab uxoribus abstineant.

Placuit episcopos, presbiteros, diacones, subdiacones secundum priora statuta etiam ab uxoribus abstinere; quod nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio. Ceteros autem clericos ad hoc non cogi, sed secundum uniuscuiusque ecclesie consuetudinem observari debere. Item Leo episcopus Anastasio. [rubric] In minoribus ordinibus constituti uxores ducant, non sacro religionis prohibeantur.

Sane quamvis aperte prosequamur quod sancta Romana ecclesia in gradibus clericorum ait clericos hostiarios, lectores, exorcistas, acolitos, si continere noluerint, in minoribus ordinibus [illegible] ... sacerdotali permittit ... [illegible] ... Item ex concilio Toletano. [rubric] Non licet clericis altioris secundum [illegible] tenere uxorem accipere [illegible].

Quibusdam provinciis concessum est lectoribus et psalmistis uxores ducere; constituit sancta synodus non licere cuiquam ex his accipere sectae alterius uxorem. Item [illegible]. [rubric] Non habitent mulieres cum clericis nisi que nulli faciant malam suspicionem, ceteri dimittant.

Interdixit per omnia sancta synodus non episcopo, non presbitero, non diacono, non subdiacono, non alicui omnino qui in clero est, licere subintro-

ducatur, hec est mulier, nisi forte mater aut soror aut amita aut eiusdem personas que fugiant suspiciones. Item ex eodem. [rubric] Require in rubrica supra.

Hospitiolum tuum aut raro aut numquam mulierum pedes terant, quia non potest toto corde habitare cum Deo qui feminarum accessibus copulatur. Femina cum sanctam pariter habitantes [illegible] mulierum formis dispares, feminam nomen tuum nesciat, aut feminam quam bene videris conversantem mente dilige, non corpore frequenta. Si bonum est mulierem non tangere, malum est ergo tangere. Item Gregorius in dialogo libro iiii. [rubric] Presbiter quidam uxorem suam quasi sororem suam diligebat, quasi hostem fugiebat.

Presbiter quidam sibi commissam regebat ecclesiam magno timore domini, qui ex tempore accepti ordinis presbiteram suam ut sororem diligens sed quasi hostem cavens, ad se accedere proprius numquam sinebat eamque sibi appropinquare nulla occasione permittebat, a se funditus communionem familiaritatis abscidit. Presbiteras [illegible] debemus accipere, Laodicense concilium ostendit dicens. [rubric] Vidue vel seniores presbitere appellantur.

Mulieres que apud Grecos presbitere appellantur, apud nos autem vidue vel seniores, univire et matricularie appellantur, in ecclesia tamquam ordinatas constitui non debere decrevimus.

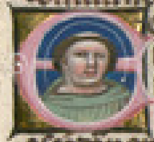

Ecce quomodo in sacris ordinibus constituti uxores habere possunt. Cum sibi [illegible] ... ad sacros ordines accedere non licet. Sed queritur, si quis post uxorem concubinam habuit, utrum in sacerdotem promoveri valeat. Tales ad sacros ordinibus aucte canonum apostolorum prohibentur, in quibus sic statutum legitur. [rubric] Ad sacros non accedat ordines qui post baptismum nuptias secundas copulatus aut concubinam habuit.

Si quis post acceptum baptisma secundis nuptiis fuit copulatus aut concubinam habuit, non potest esse episcopus nec presbiter nec diaconus nec prorsus ex numero eorum qui ministerio sacro deserviunt. Ministrantes sacro ministerio intelliguntur subdiaconi qui calicem diacono offerunt, et acoliti qui circa diacones procedunt [illegible] ... ministrant. Concubina intelligenda est post uxorem, ut iste sit sensus capituli: Si quis post acceptum sacrum baptisma secundis nuptiis fuit copu-

[illegible]

ac si quis ... [illegible]

[illegible] ... Ex ... M[atrimonium] ... Matrimonium ... [illegible]

latus. aut certe concubinam huiusmodi distinguendum est an qui uxore duxerit sibi per morem tenuit uel non. Urbanus secundus. Matrimonium duarum matronarum per baptismum clericis non obest.

Matrimonium duarum matronarum per baptismum clerici non ordinandi esse censuimus. nec eum qui unam quidem concubinam ultimamque in uxorem assumpsit. nec ullum qui semet ipsum abscidens quolibet modo uel indignatione aliqua uel iusto uel iniusto terrore superatus tunc cautum ... illos qui uxores accepisse cognoscuntur. aut inscientia iussisse nos ... nec eum qui publice pœnitentiam ... neque illum qui infamiam aliquam ... consuetudine ... sanguinis. uel afflictum diabolica uexatione. nec eum qui per pactionem admittendum nemo simoniacus magis periculum ... oportuit.

Item. Ex concilio [illegible]. Ut qui pro ... in ... saecularibus.

Communi diffinimus ... uel illis ... qui ... ad monasterium ... uel qui ... ob ... sacris ... seculari ... in ... ministeria ... diuinis ... exceptis illis qui ... corporis incommoditate ... huiusmodi passionibus ... probantur ... officiis ... sacris ... si quo ... ministerium ... ex ... ab ... diuino ... ministerio.

Item. Ex concilio [illegible]. De eodem.

Clericis qui ... ad ... monasterium ... cognoscuntur ... sacerdotes ... non possit. Item. ... papa. De eodem rubricam.

Vestra ... per ... in ... ad ... passionibus ... sacris ... ministrare ... quibus ... oportet ... aliquid ... necessitatis ... causa ... salute ... ministerio ... ipsos ... tempore ... remoueri ... quibus ... temporibus ... diuinis ... officiis ... corporis ... sanitati ... ministerio ... magis ... dispensatores ... conuenit ... passos.

Item. Innocentius papa. Felici episcopo. Capitulum. Ante baptismum uxorem habens post religionem ... clericatum ... prohibent.

Ut ... qui binas uxores baptizatus ... ullo ... officio ... ad ... baptizatus ... concubinam ...

[H]abuisse in ambiguis ... ambiguitas ... ambiguitas personae ubi ambiguitas ...

simul ... operibus uigilantiam ... prohibere ... huiusmodi ad clericatus ordinem assumi ... Accessit ... suscepti sacri ordinis quos ... legimus concubinas habuisse quos ... canones ... ad ... ordinem ... commissione ... custodiuit. Urbanus tertius ... episcopo. De quo dicitur episcopus qui ante episcopatus sui apicem concubinam habuerat.

Habuisse te concubinam manifesta ... tate comperimus et illius ... per praedecessorem huiusmodi cognouimus ... quibus ... suspitionis ... absolutum ... ordine constitutus ... macula ... honore ... administratione ... et ... sine dubio ... huiusmodi ... ordine ...

Domesticae quoque personae ... in modo dictam familiaritatem episcopum uitare oportet. Vrbanus ... archiepiscopo. Cum consanguineae in modo dictam familiaritatem uitare oportet episcopum.

Quoniam ... Quantum est ... dicitur ... germanos et gallos ... ipsi ... in ... legimus ... filia sua ... mala fama ... episcopo ... magis ... magis de se ... opinionem ... sinodale cum episcopis et suffraganeis suis ... episcopum ... pastorali ... bestiae et uolucri ... filie sue ... parere ... ex ... oboedire.

[illegible]

distulit, a suo collegio excommunicatus abscedat, quousque in hac commixtione permanserit. Item ex concilio Toletano I. [Item ex eodem.]

Episcopi presbiteri aut diaconi canones adiecerunt. Diaconi aut subdiacones aut presbiteri et huiusmodi, qui habere non licet, et si quis talium personam in hac voluptate reperiri, deterius fuerint ab omni officio et a communione suspendatur. Diaconi non ab omni officio et communione suspendantur.

Item in eodem. Rubrica supra.

Omnibus his di... simulata ... sive ... ceteris ... accipientes, aut fidelium ... similiter iudicium. Item ex dictis Augustini ex sermone ... Augustinum.

Audite, karissimi, filii ecclesie catholice. Quod dico competentibus, audiant fideles; quod dico fidelibus, audiant et competentes; quod dico fidelibus et competentibus, audiant cathecumini; audiant et omnes, ut cum in eo continuerint, sit in meo solatium ut audient. Ne uobis sit ut mei conium dolor. Vos competentibus dico: fornicari uobis non licet; sufficiant uobis uxores, audiant omnes, sunt et illi dicentis. Audiant angeli, sunt et qui competentes concubinas sibi habere uobis sino ... uxores; et non liceat uobis habere concubinas quas postea dimittatis et ducatis uxores, tanto magis dampnationis erit uobis si uolueritis habere uxores et concubinas.

Concubina autem hic intelligitur que cessantibus legalibus instrumentis unita est et coniugali affectu asciscitur: hanc coniugem facit affectio, concubinam uero lex nominat. De hac dicitur in concilio Toletano I.

Qui non habet uxorem, loco illius concubinam habere licet.

Si quis non habet uxorem et pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur, tantum ut unius mulieris, aut uxoris aut concubine, sit coniunctione contentus. Item Ysidorus de differentia uerborum ... [Item ex eodem.]

Xpiano non dicam plurimas, sed nec duas simul habere licitum est, nisi unam tantum aut uxorem, aut certe loco uxoris, si coniux deest, concubinam. Ceterum si non ... concubinam fuerit, et casus illius de quo agitur ... continentie suspicionem auferre dinoscitur, apostolica concessione ad ordinem diaconatus prouehi potest. Unde Pelagius papa scribit Florentino episcopo. Qui post uxoris ... tantum de ancilla habuerit filios diaconus fieri non prohibetur. Rubrica.

Fraternitatis tue relatione ... suscepti eius lator ... nuptias ... acceptum fuisse dicimus, et cum ... coniugio ... et quia multa sit quibus modi ...

... casibus obseruari canonice instituta sublimitatis auctoritas quia ... ut ... quibus non solum ... corporum ... certum disciplinis illius ... ut ... mancipetur ... illius de quo agitur futurum in continentie suspicionem auferre dinoscitur, ut ad diaconatus ordinem prouehi possit ... concessis ... filios ... ministerio ... Item ... disciplinae ... auctoritas.

Non admittatur ad clerum qui post uxorem aliam cognouerit.

Si quis uel uiduas post uxorem suam aliam cuiuscumque conditionis cognouerit mulierem, ad clerum nullatenus admittatur. Quod ergo de pellice et meretrice apostolica ... innocentium scribit propter spem future continentie constitutum esse ... ... continentia fuerit, qui sola ... mulieri prohibetur, ... nam qui pellicem uel meretricem cognouit maritali affectu, uel quia corrupta flore uirginitatis amisit, uel quia meretricem ... desinit habere uxorem ducatur, utrique eum impedimentum ... ad sacros ordines peruenire ualeat. Unde Innocentius papa scribit dicens: Qui non uirginem uxorem duxerit, ad sacros ordines non accedat.

Curandum ergo in primis ne ad sacros ordines, sicut ... priorum ... ante ... qui uxorem non duxerit uirginem ... aspirare. Item ... Leo papa ... Siluestro episcopo. Bigamus uel penitens uel corpore uitiatus, litterarum ignorans aut conditioni obnoxius clericus non fiat.

Precipimus ne umquam illiteratos ordinatores faciatis, nec bigamum aut qui uirginem non ... et ... ignorantem litteras uel quali ... parte sui corporis uitiatum, uel penitentem uel curie aut cuilibet conditioni obnoxium ad sacros ordines permittatis accedere. Si qui hu... modi reperiuntur ... Item ... Si cuius uxorem adulterium commisisse ...

Si cuius uxorem commisisse adulterium ... et laicus euidenter fuerit comprobatum, ad ministerium ecclesiasticum admitti non potest, quia si cleri ... coniugio adulterium ... dato repudio dimittere eam ... ... ministerio priuetur. Item ...

Si laici uxor adulterata fuerit ... ad ministerium ecclesiasticum in illo ... admittitur. Si autem post ordinationem ... alicui clerici uxor adulterata fuerit, dimittat ...

P

Si quis bñdicõem matrimõij episcopi clerici aut alterius ordinis contrahere ausus fuerit anathema sit.

Si quis bñdictionem nuptialem quam sacerdos post consensum mutuum sponsi et sponse in ecclesia fidelium populo presente benedicit irritam esse dixerit anathema sit.

Si quis dixerit licere christianis plures simul habere uxores et hoc nullis legibus prohibitum esse anathema sit.

Si quis dixerit quod nullum impedimentum matrimonium contrahendum vel dirimendum inter christianos existat quod non sit aut consanguinitatis aut affinitatis gradus quos ecclesia catholica in utroque sexu vetat et pro quibus dirimendis matrimoniis solet interdum dispensari anathema sit.

Si quis dixerit ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia vel in iis constituendis errasse anathema sit.

Si quis dixerit propter hereticam pravitatem aut molestam cohabitationem aut affectatam absentiam a coniuge infidelem ab eo alterum coniugum matrimonium dissolvi posse anathema sit.

Si quis dixerit matrimonium ratum non dissolutum per solemnem religionis professionem alterius coniugum non autem per carnalem copulam eius coniugis culpa anathema sit.

Si quis dixerit coniugatos clericos ordinis sacri vel regulares castitatem solemnem professos posse matrimonium contrahere et contractum validum esse non obstante lege ecclesiastica vel voto et oppositum nihil aliud esse quam damnare matrimonium posse contrahi a quibusdam qui castitatem profitentur et omnem contrahendi facultatem negare anathema sit.

Si quis dixerit statum coniugalem anteponendum esse statui virginitatis vel celibatus et non esse melius ac beatius permanere in virginitate vel celibatu quam matrimonio iungi anathema sit.

Si quis dixerit preceptum esse omnibus christianis ut intra annum quem ecclesia ad hoc statuit vota castitatis quam cum quibusdam hominibus deo emittunt servare possint anathema sit.

Si quis dixerit matrimonium contractum non consummat

...ut dicitur ad titulum sanctae ... dicit ... si fuit peccatum, homines sua fulmina mitteret ... exiguo tempore nullus esset. ...

Legitur per Christi adventum vinum inhibetur.

Ab exordio conditionis humanae nec carnibus vescebamur, nec dabamus repudium, nec praeputia nobis circumcidebantur in signum. Hac via pervenimus usque ad diluvium. Post diluvium autem cum datione legis, quam implere nullus poterat, carnes suggestae sunt ad vescendum, et repudium concessum est duritiae, et cultellus circumcisionis est appositus, quasi Dei minus ipsius manus in nobis creasset quam necesse esset. Postquam autem Christus venit in fine temporis, et omega revolvit ad alpha, id est extremitatem retraxit ad principium, nec repudium nobis dare permittitur, nec circumcidimur, nec comedimus carnes, dicente apostolo: Bonum est vinum non bibere et carnes non comedere. Vinum enim cum carnibus post diluvium dedicatum est. Item ex eodem de epistolis. Alienum est sapientibus potationibus ebriari.

Luxuriosa res est vinum, [illegible] tumultuosa ebrietas. Omnis autem qui his miscetur non erit sapiens. Idem in eodem libro. Ignominiosum est sacerdoti affluere deliciis &c.

Ecce principes qui deliciis affluunt et epulas atque delicias prudentiam fuisse credunt, prophetae describit, quod vivendi sunt desperationis omnibus lautitiis conviviis et multo labore conquisitis epulis, ... propter malas cogitationes et opera sua cum angelis legem in tenebras ... ubi erit fletus et stridor dentium. Anno confusio et ignominia est ... pauperem ... corporibus ... iubentes buccellas ... ad ploratum locum simus, non solum sermones eorum ... mittemur, sed consilio ... abstinentiam. Item ex eodem.

Vinolentiam sacerdotes et apostolus damnat, et vetus lex prohibet. Sacerdotes qui ministrant in templo Domini prohibentur vinum et siceram bibere, ne crapula et ebrietate graventur corda eorum. Siceram igitur eo sermone omnis potio nominatur quae inebriare potest ... fugere simus et vinum in quo est luxuria. Non licet, ait apostolus, inebriari vino in quo est luxuria. Cum alterius ... vinum et siceram non bibere, sponsa Christi vinum fugiat ut venenum. Vinum et ebrietas incendium est ... luxuriae ... Item ex eodem.

Venter mero aestuans cito despumat in libidines. Ubi ebrietas, ibi libido dominatur et furor ... sermone ... ad partem resultat ... In paradiso

Solo abstinentia per paradisi ... lascivia.

Sexto die bestiae sunt conditae ... potestas ... ubi factus est ... ubi coepit ... ubi coeperunt ... declaratum est ... homini per quos ... ieiunii ... lege ieiunio ... adhuc ... ieiunium abstinentiae ... legis ... cognitio ... ieiunio ... gulae ... paradiso ... abstinentia ad paradisum ... humanum ignorabatur ebrietas ... plantavit ... ignorabat potentiam ... ebrietas ... sobrietatem. Semel eius ebrius est ... ebrietatis agnoverunt ... ebrietas non fuisset ... plantationis ... adhuc pene ... reverentia ... pietas ... ebrietas ... ebriosorum ... legimus ... Loth inebriatum fuisse ... fugerant ... ebrietas ... pessime ... Abraham ... ministrabat ... angelos ... ebrietas ... peccati non est remissio peccatorum ... panem et bibere vinum ... Item concilio Agathensi ... ebrium fuisse constiterit.

Anomia etiam successit ebrietas ... fomes ... ebrium fuisse constiterit ... dierum spatio a communione submoveatur, aut corporali sub...

...bant quia excusabantur propter impossibilitatem. Sed autem ... dicta divina praecepta quia ex superbia dixerunt ... qui impleat ... gaudent. Io.

Diluvium ... peccatum ... quae est ultima littera graecorum ... quae est prima littera latinorum ... statum ... corpore ... quietem ... ad primum statum ... moriturum ... nec comedimus ... dedicatum est ... vinum ... Luxuriosa ... Ioannes.

Temperantia inebriant, vult dicere quod vinum ... primus effectus ... primo ebrietatis ... incestum ... secundus effectus ... tertius effectus ... ebrietate processit ... incestum ... vult dicere ... quia ... peccata ... Augustinus ... verbum ... aut corporalis ... incorrigibilis ... Ioannes doctorum omnium ...

P

[illegible] [D]ixerit ab hoc loco usque ad ... dicit quam peritia ecclesiasticarum ... debent similiter dicit quod debent peritiam secularium litterarum [illegible]

ordinat illum cum quo debet dispensare post vel cum quo non post dispensare ut in hoc magis timimus punitur [illegible]

D. XXXVI

[illegible]

datur supplicio.

[O]portet ordinandum esse prudentem, quod est eos nosse quorum est qui sub nomine simplicitatis excusant stultitiam. Sacerdotum prudentem esse ait episcopum oportet, scilicet ut non solum litterarum peritia, sed etiam negotiorum secularium dispositione.

[V]nde in epistola Gelasii pape legitur: Illitterati corpore vitiati non promoveantur ad clerum.

[I]llitteratos aut aliqua parte corporis vitiatos vel imminutos nullus presumat ad clericorum ordinem promovere, quia litteris carens sacris non potest esse aptus officiis, et vitiosum nichil deo prorsus offerri legalia precepta sanxerunt. Similiter qui se ipsos absciderunt. [I]tem Zosimus papa. Ad summum sacerdotium non ascendat qui divinis stipendiis vel disciplinis non est eruditus. Rubrica.

[Q]ui ecclesiasticis disciplinis per ordinem non est imbutus et tempore approbatione divinis stipendiis eruditus, nequaquam ad summum ecclesie sacerdotium aspirare presumat, et non solum in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiam ordinatores eius careant eo ordine quem preter patrum precepta ordinatione presumpserint. [G]ratianus. Ecce quod sacerdotem litteratum esse oportet episcopum. Hinc etiam in veteri testamento in veste ornamenti pontificis rationale ferebatur in pectore, in quo scribebatur manifestatio et veritas, quia in pectore pontificis manifestatio doctrine esse debet et cognitio veritatis. Hinc etiam vectes quibus archa portabatur iugiter in anulis erant infixi, ut cum archa esset portanda, nulla fieret mora intromittendis vectibus, quia predicatores per quos ecclesia circumfertur sacris litteris semper debent insistere, ne tunc quando discere cum alios debeant docere. Hinc etiam David prius egregiam scientiam domini sibi percepit, postea regni administrationem assecutus est. Salomon quoque non divitias, non longitudinem dierum, sed sapientiam a deo expetiit et impetravit. Hinc et dominus prius posuit verba sua in ore prophete, et postea constituit eum super gentes et regna, dicens ad Ieremiam: Ecce dedi verba mea in ore tuo, ecce constitui te super gentes. Hinc etiam Malachias ait: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirunt ex ore eius, quia angelus domini exercituum est. Hinc et salvator noster prius in medio doctorum sedit audiens illos et interrogans, postea predicare cepit, quia prius quisque debet discere et postea docere officium predicandi usurpare. Hinc et Salomon ait: Prius tace et disce, et postea loquere. Quod dicitur quia ... prius tacere debet discere et postea loqui, quod predicatur. Hinc et dominus ait: Qui audit dicat veni. Hinc et Christus apostolos docuit, deinde eos ad predicandum misit dicens: Estote prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbe. Sic et post resurrectionem prius illis sensum aperuit, et scripturas explanavit, et postea dixit eis: Euntes in mundum universum et cetera. Paulus quamquam multa hominum scientia esset imbutus, tempus prius accepit, et post ea que discipulis suis docuit per decem annos in civitatibus apposuit, quia sacramenta legis et prophetarum prius discendo exposuit, et postea conversatione et discipulis dedit, et tandem per eos illam fidelibus dispensavit. Hic etiam Petrus ait: Parati semper estote omnibus reddere rationem omni poscenti vos satisfactionem de ea fide et spe que in vobis est. Hinc et Paulus scribens ad Timotheum ait: Attende lectioni et exhortationi et doctrine. Ex quibus omnibus liquido colligitur quod non sufficit prelatis bona conversatio et morum honestas, nisi addat scientia doctrine. Unde etiam doctores ingressuri tabernaculum in pluvia tabernaculi lavabantur in labio eneo quod fecerat Moyses de speculis mulierum. Hinc etiam in Canticis Canticorum oculi per quos prelati intelliguntur esse assimilantur columbis que resident iuxta fluenta plenissima. [H]ic etiam in levitico legitur. Sacerdotis est etiam legis, hic non tantum in bellis sed etiam orationibus operam dare. Rubrica. Sup.

[S]i quis vult pontifex non tamen vocabulo esse quam merito intelligi, Moysen imitetur et Aaron. Quid enim dicitur de eis? Quia non discedunt de tabernaculo domini. Erat ergo Moyses indesinenter in tabernaculo domini. Quod ei opus erat? Ut aut a domino aliquid disceret, aut ipse populum doceret. Hec duo sunt pontificis opera, ut aut a domino discat legendo scripturas divinas et sepius meditando, aut populum doceat. Sed illa doceat que ipse a deo didicerit, non que ex proprio corde vel humano sensu, sed que Spiritus sanctus docet. Est et aliud opus quod facit Moyses: ad bella non vadit, non pugnat contra inimicos, sed quid facit? Orat et donec orat, vincit populus eius. Si relaxaverit et dimiserit manus, populus eius vincitur et fugatur. Oret ergo sacerdos ecclesie indesinenter, ut vincat populus qui sub ipso est hostes invisibiles Amalechitas qui sunt demones impugnantes eos qui pie volunt vivere in Christo.

[S]ed queritur an secularibus litteris oportet eos esse eruditos. [D]e his ita scribitur in concilio Cartaginensi: Libros gentilium non legat episcopus. Rubrica.

[E]piscopus libros gentilium non legat, heretico-

D. XXXVII

[illegible]

uendi tempore licet sit ... constitutus ... qui ... penitus ordinatur ... caractere ... secundum ... ordine ... indignitate ... [Q]ui esse stipendiis ... suspenditur ... confitentur ... negligentia ordinat indigni ... tunc suspenditur ... deponitur vel aliter ... peritiam potest esse credendum ordine ...

tenebitur ... et ... in fluenta ... plenissima ... scripture ... columbam et natura ... aqua ... in mentis ... prelatus per scripturam ... [S]i quis ... dicitur ... quia etiam possint alios ... ad bellum ... igitur ... doctorum sumimorum omnium ...

Sed queritur in hac tercia [xxxvii] di. querit gra. an oportet eos scire litteras seculares. primo ait quod ... | ... sequitur crimen. Item nec potest esse ... dicitur canis quam est ... qui nec ...

corum aut plene aut pro necessitate aut pro tempore. Item Ieronimus ad Damasum papam de prodigo filio. Reprehendit sacerdotes qui omissis evangeliis comedias legunt. Rubrica super.

Sacerdotes dei omissis evangeliis et prophetis videmus comedias legere, amatoria bucolicorum versuum verba cantare, tenere virgilium, et id quod in pueris est causa necessitatis crimen in se facere voluptatis. Item. In vanitate et obscuritate sensus ambulat qui secularibus disciplinis occupantur. ru.

Nonne vobis videtur in vanitate sensus et obscuritate mentis ingredi, qui diebus ac noctibus in dialectica arte torquetur, qui phisicus perscrutator oculos trans celum levat, et ultra profundum terrarum et abyssi in quoddam inane demergitur, qui iambum ferit, qui tantam metrorum silvam in suo studiosus corde distinguit et congerit, et ut ad alteram partem transeam, qui divitias per fas et nefas querit, qui adulatur regibus, hereditates captat alienas et opes congregat quas in momento ausurus est relicturus ignorat. Item. Qui scripturas sacras male intelligunt vel seculari sapientia abutuntur vino inebriantur et sicera. ru.

Vino inebriantur qui scripturas sacras male intelligunt atque pervertunt. Sicera qui abutuntur seculari sapientia et dialecticorum tendiculis que non tam munuscula sunt appellanda quam fantasmata et umbre quedam ymagines que cito pereunt et intereunt. Item infra. In tropologia pseudo prophetas eos debemus accipere qui aliter scripturam intelligunt quam spiritus sonat, et de divinis eos quos dicit camini sunt incerta futurorum qui non providentia absque divino illorum auctore. Item. Qui vero scripturas non intelligit ut veritas habetur, acerbum comedunt. Item in epistola ad ephesios. Reprehenduntur episcopi qui filios suos secularibus litteris erudiunt. rubr.

Legant episcopi atque presbiteri qui filios suos secularibus litteris erudiunt, et faciunt eos comedias legere et mimorum turpia scripta cantare de ecclesiasticis forsitan eruditos, et quod in corbonam pro peccato virgo vel vidua vel substantiam suam totam effundens quilibet pauper obtulerat, hoc kalendarium strenam et saturnalium sportulam et minervale munus grammaticus et orator aut in sumptus domesticos, aut templi stipes, aut sordida scorta convertit. Hely sacerdos ipse sanctus fuit, sed quia filios suos non erudivit omni disciplina et correctione supinus cecidit et mortuus est. Item ex concilio urbani pape ad carolum c. xlviii. De eodem. rubr.

Quaximum in necessariorum fuisse dialetica disputatione ponunt beata que philosophorum sua diffinitur non astruendi vel hec studium destruendi. Sed non in dialectica placuit deus salvum facere populum suum. Regnum dei in simplicitate fidei est non in contentione sermonis. Item. Rabanus de ecclesiasticis pressuris. De beato Ieronimo ab angelo verberatur quia ciceronis librum legebat. rubrica super.

Legimus de beato Ieronimo quod cum libros legeret Ciceronis ab angelo est correptus, eo quod vir christianus paganorum figmentis intenderet. Hinc et ille filius prodigus in evangelio reprehenditur qui de siliquis quas porci manducabant ventrem suum implere cupiebat. Hinc et ieronimus. Sancte et ranas quibus egipti sunt percussi, vanam dialecticorum garrulitatem et sophisticam argumentationem intelligit. Ex quibus omnibus colligitur quod non est ab ecclesiasticis secularium litterarum querenda peritia. Sed econtra legitur quod Moyses et Daniel omni sciencia egiptiorum et caldeorum eruditi fuerunt. Legitur et quod precepto domini filii Israel spoliaverunt egiptios auro et argento. Moraliter instruentes ut sive aurum sapientie sive argentum eloquentie apud poetas invenerimus in usum salubris eruditionis vertamus. In Levitico etiam primitias mellis offerre precipimur ... offerre magi quoque tria munera domino opportune ... quibus nonnulli tres partes philosophie voluit intelligi ... ut in expositione psalmorum Cassiodorus testatur. Omnis splendor rethorice eloquentie omnis modus poetice locutionis, quelibet varietas decore pronunciationis a divinis scripturis sumpsit exordium. Hinc et Ambrosius ait super epistolam ad colocenses: Omnis ratio superne scientie vel etiam terrene creature in eo est qui est caput eorum et auctor, ut qui hunc novit nichil ultra querat quia hic est perfecta virtus et sapientia. Quicquid alibi queritur hic perfecte invenitur. In Daniele et Salomone sedicet quorum in fidelibus sicut auctorem totius eloquentie et sapientie quod in filios ... qui legunt evangelia et prophetas astrologiam et alia huiusmodi que despecta sunt quasi nichil valent ad salutem sed mittunt in errorem. Et omnibus his student, cum animam non habent. Quicumque christum novit thesaurus sapientie et scientie invenit, quia ipsum novit qui est sapientia. Hinc et Beda in iii. regum ait. Non prohibentur clerici seculares litteras legere. rubr.

Sacerdotes necessitatis ut sciant recte loqui ... magis ... Nonne ... intelligunt ... qui male intelligunt ... Vino precedentem ... In tropologiam ... qui moralem ... ecclesiasticos ... sermone ... De ecclesiasticis ... strenam ... sportulam ...

non sapiant. spoliaverunt ... Jo. doctorum doctor. ... Sed contra talem naturalem rationalem jo. doctorum summum ... Ioannes summorum doctorum ... omnium bonorum

Ioannes summorum doctorum omnium bonorum doctorum.

Jo. ... doc. ... doc.

[illegible gloss]

Turbat acumen legentium et deficere cogit, qui eos a legendis secularibus libris omnimodo existimat prohibendos, in quibus, si qua inueniuntur utilia, quasi sua sumere licet. Alioquin Moyses et Daniel sapientia et litteris Egyptiorum et Chaldeorum non paterentur erudiri, quorum tamen superstitiones simul et delicias horrebant. Nec etiam ipse magister gentium aliquot uersus poetarum suis scriptis inderet uel dictis. Cum ergo legi prohibeatur que tam rationabiliter legi probantur? Sed seculares litteras quidam legunt ad uoluptatem, poetarum figmentis et uerborum ornatu delectati; quidam uero ad eruditionem eas addiscunt, ut errores gentilium legendo detestentur, et utilia que in eis inuenerint ad usum sacre eruditionis deuote inuertant. Tales laudabiliter seculares litteras addiscunt. Unde Beatus Gregorius quendam episcopum non reprehendit quia eas didicerat, sed quia contra episcopale officium pro lectione euangelica grammaticam populo exponebat. Hinc etiam Ambrosius scribit super Lucam:

Seculares litteras interdum legere sanctos non ignorare decet. C. I.

Legimus aliqua, ne negligantur; legimus, ne ignoremus; legimus, non ut teneamus, sed ut repudiemus.

Item Ieronimus super epistolam ad Titum.

Grammatica legenda est, ut per eam sacre scripture intelligantur. C. II.

Si quis grammaticam artem nouit uel dialecticam, ut recte loquendi rationem habeat et inter falsa et uera diiudicet, non improbamus. Geometria autem et arithmetica et musica habent in sua scientia ueritatem, sed non est scientia illa scientia pietatis. Scientia uero pietatis est nosse legere scripturas, et intelligere prophetas, euangelio credere, apostolos non ignorare. Grammaticorum autem doctrina potest proficere ad uitam, dum fuerit in meliores usus assumpta. Item Ieronimus.

Exemplo Danielis probatur, nec peccatum esse secularibus litteris erudiri. C. III.

Qui de mensa et uino regis noluit comedere ne pollueretur, utique sapientiam atque doctrinam Babiloniorum si sciret esse peccatum, nunquam acquiesceret discere quod non licebat. Discit autem non ut sequeretur, sed ut iudicaret atque conuinceret. Quomodo si quispiam aduersus mathematicos uelit describere imperitus matheseos, risui pateat, et aduersus philosophos disputans, si ignoret dogmata philosophorum. Discit ergo ea mente doctrinam Chaldeorum, qua et Moyses omnem sapientiam Egyptiorum didicerat. Ideo si quando cogimur secularium litterarum recordari, et aliqua ex his dicere que olim omisimus, non nostre est uoluntatis, sed ut ita dicam grauissime necessitatis, ut probemus ea que a sanctis prophetis ante secula multa predicta sunt tam Grecorum quam Latinorum et aliarum gentium litteris contineri. Item ex synodo Eugenii pape.

Magistros et doctores congruis locis episcopi constituant.

De quibusdam locis ad nos refertur, neque magistros neque curam inueniri pro studio litterarum. Idcirco ab uniuersis episcopis subiectis plebibus et aliis locis in quibus necessitas occurrerit omnino cura et diligentia habeatur, ut magistri et doctores constituantur, qui studia litterarum liberaliumque artium dogmata assidue doceant, quia in his maxime diuina manifestantur atque declarantur mandata. Item Augustinus contra Faustum.

Auctoritate gentium conuinci possunt pagani.

Si quid uero de Dei filio Sibilla uel Orpheus aliique gentium uates aut philosophi uerum predixisse perhibentur, ualet quidem aliquid ad paganorum uanitatem reuincendam, non tamen ad istorum auctoritatem complectendam. Quantum enim distat inter predicationem angelorum et confessionem demoniorum, tantum inter auctoritatem prophetarum et curiositatem sacrilegorum. Item Clemens.

Ad intelligentiam sacrarum scripturarum secularium peritia necessaria ostenditur.

Relatum est nobis, quod quidam in uestris partibus commorantes sanis doctrinis aduersantur, et pro uestris sensibus non secundum traditiones patrum, sed secundum suum sensum docere uidentur. Multa enim quidam in diuinis uoluminibus uerisimilia, que ingeniosis hominibus ex his que legunt uerisimilia concipiunt. Et ideo diligenter obseruandum est, ut lex Dei cum legitur, non secundum propriam ingenii uirtutem intelligatur uel doceatur. Sunt enim multa uerba in scripturis diuinis que possunt trahi ad eum sensum quem sibi sponte unusquisque presumpsit; sed non oportet. Non enim sensum, quem extrinsecus attuleris, alienum et extraneum debes querere, ut quocumque modo ipsum ex scripturarum auctoritate confirmes, sed ex ipsis scripturis sensum capere ueritatis oportet. Et ideo oportet ab eo scientiam discere scripturarum, qui eam a maioribus secundum ueritatem sibi traditam seruat, ut et ipse possit ea que recte suscepit competenter asserere. Cum enim ex diuinis scripturis integram quis et firmam regulam ueritatis susceperit, absurdum non erit, si aliquid etiam ex eruditione communi ac liberalibus studiis, que forte in puericia attigit, ad assertionem ueri dogmatis conferat, ita tamen ut ubi uera didicerit, falsa et simulata declinet. Item Ysidorus in lib. III. Sententiarum.

Quare prohibeatur

[illegible gloss]

D. XXXVIII

Xpianis poetica figmenta legere vetatur.

Ideo prohibetur christianis legere figmenta poetarum, quia per oblectamenta inanium fabularum mentem excitant ad incentiva libidinum. Non enim solum thura offerendo demonibus immolatur, sed etiam eorum dicta libentius capiendo. Ex his itaque et premissis apparet, quod imperitia sacerdotibus sit fugienda, quia cum per ignorantiam ceci ceteris ducatum prestare ceperint, ambo in foveam cadunt. Unde dicitur in psalmo: Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum semper incurva. Cum enim obscurantur illi qui preeunt, ad ferenda onera peccatorum facile inclinantur sequentes. Est itaque sacerdotibus ut ignorantiam a se quasi quandam pestem abiciant. Licet enim servus nesciens voluntatem domini sui, et non faciens, dicatur vapulare paucis, non tamen hoc de omnibus generaliter intelligitur. Ait enim apostolus: Qui ignorat, ignorabitur. Quod de eo intelligendum est, qui noluit intelligere ut bene ageret. Unde Augustinus in libro questionum. De eodem. Rubrica.

Non omnis ignorans immunis est a pena. Ille enim ignorans potest excusari a pena, qui quod disceret non invenit. Illis autem ignosci non potest, qui habentes a quo discerent, operam non dederunt.

Cum itaque voluntaria ignorantia omnibus sit noxia, sacerdotibus est penalis. Unde in Toletano concilio legitur: Sacerdotibus maxime ignorantia est vitanda.

Ignorantia mater cunctorum errorum maxime in sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populo Dei susceperunt. Sacerdotes enim legere sacras scripturas admonentur, Paulo apostolo dicente ad Timotheum: Attende lectioni, exhortationi et doctrine, et semper permane in his. Sciant ergo sacerdotes scripturas sacras et canones, ut omne opus eorum in predicatione et doctrina consistat, atque edificent cunctos tam fidei scientia quam operum disciplina. Item ex eodem. Officialem libellum ab episcopo accipiant presbiteri cum ordinantur.

Quando presbiteri in parrochiis ordinantur, libellum officialem a sacerdote suo accipiant, ut ad ecclesias sibi deputatas instructi accedant, ne per ignorantiam etiam ipsis divinis sacramentis offendant, ita ut quando ad letanias vel ad concilium venerint, rationem episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrent vel baptizent. Item Leo episcopus Constantinopolitanis. Inscitia sacerdotum nec excusatione est digna nec venia.

Si in laicis videtur intollerabilis inscitia, quanto magis in his qui presunt nec excusatione digna nec venia. Item Celestinus papa omnibus episcopis ordinatis. Canones nulli liceat sacerdotum ignorare. Rubrica.

Nulli sacerdotum liceat canones ignorare, nec quicquam facere quod patrum possit regulis obviare. Que enim a nobis res digne servabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permissa frangatur? Item ex dictis sancti Augustini. Que sunt sacerdotibus necessaria ad discendum. Rubrica supra.

Que ipsis sacerdotibus necessaria sunt ad discendum, id est sacramentorum liber, lectionarius, antiphonarius, baptisterium, compotus, canon penitentialis, psalterium, omelie per circulum anni dominicis diebus et singulis festivitatibus apte. Ex quibus omnibus si unum defuerit, sacerdotis nomen vix in eo constabit, quia valde periculose sunt evangelice mine, quibus dicitur: Si cecus ceco ducatum prestat, ambo in foveam cadunt. Item ex concilio VII. synodo. Que oportet eum scire qui ordinandus est episcopus. Rubrica supra.

Omnes psallentes et repromittimus Deo: In iustificationibus tuis meditabor, non obliviscar sermones tuos. Quod omnes christianos quidem observare salubre est, sed precipue eos qui sacerdotalem consecuti sunt dignitatem. Unde diffinimus omnem qui ad episcopatus provehendus est gradum, modis omnibus psalterium nosse, ut et hoc modo omnis clerus qui sub eo est ita moneatur et imbuatur. Inquiratur autem diligenter a metropolitano, si in promptu habeat scrutabiliter legere et intellectualiter sacros canones, et sanctum evangelium, et divini apostoli librum, et omnem divinam scripturam, atque secundum mandata conversari, et docere populum sibi commissum. Substantia enim summi sacerdotii sunt eloquia divinitus tradita, id est divinarum scripturarum disciplina, quemadmodum magnus protulit Dionisius. Quod si dissentit, et non libenter facere et docere, minime ordinetur. Ait enim propheta: Tu scientiam repulisti, et ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. Item ex concilio Toletano IIII. De eodem. Rubrica supra.

Placuit ut ordinandis episcopis vel clericis prius ab ordinatoribus suis decreta canonum auribus eorum inculcentur, ne se aliquid contra canonum statuta commisisse peniteant. Item Ieronimus super psalmum. Sacre scripture in lectoribus non obscurantur in quibus tamen nudantur.

Sicut stellas celi non extinguit nox.

P

Si ut sapia[ntia] sic argumentat[ur] ex se est sola ergo quin ignorat sci[ntia] sep[er] stu[dium] animi repim[us] intellige[re] ecclia ignorante qui co[n]tempnit discere.

Ecce homo quia plus quam oportet [...] cum quam alii. ut .i. q. i. [...] celia. xxij. q. ij. [...] Petrus simplex.

sie mentes studium inlertees stelli
unum animo sciet scripturam non
obscurat invidiam antiquitas. Item
ieronimus. Ignorantia scripturarum est
Si iuxta apostolum ignorantia Christi.
paulum Christus dei virtus est et dei sap-
ientia. et qui nescit scripturas nescit
dei virtutem eiusque sapientiam igno-
rantia scripturarum ignorantia Christi
est. Item gregorius in moralibus. Non nos scit
nec ignorantiam qui ea que dei sunt sapere
Qui ea que dei sunt cui ignorat.
Qui sapiunt a domino sapiuntur
et qui ea que dei sunt nesciunt a deo
nesciuntur paulo attestante qui ait
si quis ignorat ignorabitur. Ideo autem
cum quibusdam stultus est in culpa sapiens erit
in pena. Item augustinus. Non quia aliquid
nescit sed quia putat se scire quod nescit errare censetur.
Quamvis enim errare [...] ita sit in vitanda
Quam cavendum sit non solum in ma-
ioribus verum etiam in minoribus rebus
nec nisi rerum ignorantia posset erra-
ri. non est consequens ut continuo er-
ret quisquis aliquid nescit. sed quisquis
se existimat scire quod nescit. pro vero quip-
pe approbat falsum quod erroris est pro-
prium. Verum tamen in qua re quisque erret
interest plurimum. nam in una eademque re
et nescienti sciens et erranti non errans
recta ratione preponitur. In diversis autem
rebus id est cum iste scit alia et ille alia
et iste utiliora ille minus utilia aut
etiam nociva quis non in eis quae ille
scit preferat nescientem. Sunt enim quedam
que nescire melius est quam scire. Et
Sed dicitur per ignorantiam grammatice ar-
tis aliquibus interdum profuit episco-
porum intelligentia. Ideo ascolas ticus sit dispi-
ciendi quia more magis fieri
dum sunt quam est bonum. Unde augustinus in li-
bro de doctrina christiana. Non oportet
scolasticum ecclesiastici spernere sermonis.
Sedulo admonendi sunt scola-
stici ut humilitate ... ita
discant non contempnere quos cognove-
rint magis morum vitia quam verborum vitare apud
Deum tantum corde casto linguae cerea-
tionem conferre ut audiant quod etiam im-
perfecte consueverint. His enim magnum et
maxime utile est nosse ita esse preponendas
sententias ut preponitur animus corpori.

in quolibet suo gradu. Unde .i. q. i. qui in ecclesia [...]. Est multa differentia inter presbiterum et decanum

ecquos fit ut ita male debeant in deo
quam diserciores audire sermones
sicut malle debent prudentiores quam
formosiores habere amicos. Noverint
etiam non esse vocem ad aures dei nisi ani-
mi affectum. Ita enim non irridebunt
si aliquos antistites et ministros ecclesie for-
te animadverterint vel cum barbarismis vel
soloecismis deum invocare vel eadem verba
que pronuntiant non intelligere perturba-
teque distinguere. Non quia minime corri-
genda sunt ut populus ad id quod plane intelli-
git dicat amen. sed quia pie tolerandi sunt ab eis qui
didicerunt aliquid representat ut. Sed
non in foro sicut voto in ecclesia benedictio. Ita
que forensis illa eminiquam forte bona
dictio nunquam tamen benedictio dici potest.
Item ad aletium pontificem. Decedi.
In dignum valde est ut in uno ore
huius celestis doctrine restringat
se regulis donati. Ut Dixi ut adolescens
Ueritatis divinarum scripturarum sensum
vel cuiuslibet lingue proferat ut
acta pie dicat habere enim omnis lingua
quendam propalationis genus quem cum
alia transferuntur in alteram absurda. Item
ieronimus ad pammachium. De eodem .viii.
Ecclesiastica interpretatio etsi habet
eloquentie venustatem. dissi-
mulare eam debet et fugere ut non otiosis
philosophorum scolis paucisque disci-
pulis sed universo loquatur hominum generi.
Item clemens. Propter obprobrium
senectutis a parvulis virum iniquius est.
Nullus episcopus non erubescat discere episcopus
propter obprobrium senectutis
nobilitatem generis a parvulis vel mi-
nimis eruditis si quid forte utilita-
tis aut salutis inquirere negligit. Qui
enim rebelle vult discere. atque agere
bona recusat magis diaboli quam Christi
membra esse ostenditur. Potius vult discere minister

Ecce plenarie probatum est quod
sacerdotes oportet litteram
tam sacram quam secula-
rem esse peritos. Nunc queri-
tur an scolarium negotium oporteat ecclesiastico
pro sanctitate. Hoc plane esse necessarium
multis rationibus probatur. debet namque
quod prelatis subditis non soli spiritualia sed
etiam carnalia subsidia ministrare
exemplo Christi qui turbas sequentes non solum

Secundo si tamen quod magis verba ut .i. q. i. ait in aliis natura x.
[...] consideranda est sententia quam
verba vel sensus dicentis [...]
[...]

natus exterior interiori exteriorem ornatus si sit in grandi [...]
[...]

Nonne [...] Nondum conquisitam [...] ut recte laudes bonitatis sue
[...]
Quis enim [...]
[...]

ut eē dr̄m or. quatenus ja. bñ̄ mendum ut recipiat ad ec.
a Filius tractat de actione: b Non est. c Nō est mon̄ me

recipis
siquēā.
d nob
ilitate.
sicq; pi
mus.
Non ac.
tantū
sine g̃
na nec.
cē recq
diuz. b
f ordi
nes tū
qua p
ordies
bñ ofer
ut gra
habeāt
simile
tcuq;
ut sēh
g̃ o
h zo
ΦXU
cadit a.
cadere
ur dica
tur ab
ecclia.
b dig
nitas ec
hec co
cant pi
qq; ar
cūtān
e lacet
tēpis
q dign
tatis q
scientie
aggua
uant q
cēm u
magis
precet
micos
sacro
ul tpis
q ecta.
at aq
nullat.

ne: vo decebat sed sumatur sanabat q
corpanibus alimentis: venit prelata
bene comma plene pficē possint: scia
num negōium oportet eos bñ̄ solle
tam ut eōm̄ cautela nec ēe fictum
macmpnes: tangq; necēa p̄fessionō
sibimmstrēant: ni quādiu ep̄m e
lectus: alter to gregorio p̄fessa sup̄li
ans ter repellatur: nec eius accōe: res
ecē dīa pidantur. Vñ in ūscbitno
bilibus cum libus nec apolim. Sed
lanum negōū ipenā nō sit me p̄fes
Petrus diaconus quem ordinā.
pelcam abolyassitano diou: dig
nitas simplex ē. ēt nobis q̄ nec ē p̄ter
tali in regnum mis dicatur cōstitui: qui
si solum nō salute ai ammū: sed ecclie
sec augmentū cautela sua ut ēe solliciē

portet: quoq; ep̄m ēe ornā
tum: hospitalē: ornamēta
epalia: animalia: tales debēt mi
tigare quae adomnes ois ep̄
mittantur: dum dr̄. sacerdotes: cum media
salutaria: nūm̄ meri tes nō ia: ns ne bñ
cepe: precepto dominī sacerdotes dei: orna
ta legantur: q̄ multis modis: mutatis
dispiendē: uta ponātias: ut gradum
conferat: decorem: quē ab eo: i: accepit
nō enim loca: sūt ornatores sacerdō
cum sacerdōtē: vice officio: suscepto
licentiam precedi: i: necēa: tē bñ̄ ume
di: sencuenit: nasse cutes. Vñ simach
p̄p̄ant: officium sacerdotum: nō ferēs
admittit licentiam precandi: rubricā:
Dominus: ita: cum petrum sic dicat
nō cum sedis privilegia: nel
sacerdotes: eius: precandi: licētiā: indicā
suscepisse: ille pixēn ēmitor: dotē: eccl
hēdita: te: in: nocētē: ei: sim: si: ita: ad posth:
cō: illi: concessi: ē pactū: illicē: a: illos
p̄tin: quos par: cōsū: nonis: splēdore: il
lum: mat: eius: eni: sem̄ cē: dubitet: q̄rē
aspernāte: dignitatis: arrogātia: quo
sit: sum̄: bona: acquisita: p̄ me: ēi: suffi
cium: q̄: alicui: p̄decessore: tristitiam: ne
clamos: ad: ea: fastidia: q̄ negligant: aut q̄ en
gumair: um: stra: Item: ier: filius: sit
sacerdotum: qui: ecclesie: opera: eorum: rubi
Dominē: fac: ale: stāē: in: loco: pen̄: paul
salutem: ēe: cartā: dr̄a: mi: ai: p̄ negli
tium: q̄: hic: dr̄: ni: sacerdotum

filius: sit: qui: tenet: ēccl̄a: sacerdotum: si: qui
cēcent: opera: eorum. Item gr̄: mo: rum
nolitas: non: loca: ul: gnis: sac̄dotes: no
Nec: quibusimus: ni: ecclesie: ordi: nē
ul: gnis: dignitate: si: mori: no: bi
litate: in: no: te: scēre: debemus: nec: ubi
um: clamare: sed: fidei: puncture. Ter
ana: stasio: p̄bro. ax: ne: nos: deo: com
gunt: non: loca: vel: ordines: rubricā:
Non: loca: vel: ordines: cātor: negno
stros: nos: p̄orimes: facimus: sing
gula: mentalbona: cō: iugum: aut: mala
dis: iungimus. Item: iolites: in: sostom
um: ad: magnitudo: peccati: ul: dignitas
quem: q: fecerit: dr̄: a: tur: rubricā: fiat:
Homo: p̄: iamus: fore: ē: cadit: in: pec
catum: p̄: p̄: de: dias: causas: aut
p̄p̄t: magnitudinē: peccati: aut: p̄p̄
rationidem: dignitatis. Item: ē: ege
sis: bonifatius: martinus. dampnamus: a
postolicas: quisue: fratēs: ecclesias: ēne
papa: sue: fratēs: ecclesiu: gubernē
Sanctis: ē: negligentia: rēp̄hēdimur: mu
litis: remissis: nostris: opibus: sinistra
bono: tractamus: q̄: magis: offendat: sibi
q: oibus: meis: dominus: immemorabilis
pp̄les: cāmatum: scal: dinat: p̄: monā
pio: gr̄: ēne: ait: p̄: plagis: multas: na
pulatus: in: me: animus: meus: ait: pas
sus: ne: redarguē: p̄sumer: mortui: nil?
qua: amē: tes: p̄: ē: iudicatum: sa: mei
ne: ē: indicio: nis: nō: p̄hēdantur: affe: d̄
nus: pro: cunctis: p̄: p̄: o: stantium: mis
tas: fide: uni: citro: istantis: de: at: q̄: cō: sua
salute: p̄: dim: cellulis: me: columnitate
animadiat: p̄: sus: p̄: dē. Item an
g: adina: lenami. non: ordines: sunte
rum: nos: deo: commendant: rubrica.
Ame: ea: ia: p̄: eat: ut: cogitet: religiosa
prudentia: tua: mecū: ē: in: hac: in
tam: a: me: in: me: p̄: e: fa: lius: ne: le
uius: in: bis: acceptabilius: ep̄i: aut
p̄b̄r: aut: diacon: officia: si: p̄: fungere: or̄
ar: q: adulatores: et: ages: tes: si: mecū: a
pud: eum: mi: fabilis: q: tristis: es
tas: p̄: na: bilius: si: ē: mecū: ē: in: hac: mita: q
mari: e: mi: bi: p̄: e: difficilius: laboriosi
pic: ulosius: ep̄i: aut: p̄b̄r: aut: diaco: i
officia: si: ap̄l̄: de: im: mecū: beatius: si: co
mō: militet: quo: n: rum: p̄: in: ubi: q: ius
ad: ire: sit: modius: nec: a: pricēa: ñ: abad

undicat: de: suo: successore: si: bi: non: iudicat: de: ipso: et: diat: q: ōni
ucat: alienare: res: ecc̄e: bna: m Affec. quod: intelligit: bu: o
p̄p̄: non
mult: co
ngat: si
p̄tus: i
cēt: co:
ngi: nō
possit: i
accusa
ut: rerum
q: prima
ap̄t: ac
ad: aq
die: ap̄l̄
si: quan
non: pt
accusa
te: alio: q
crimine
ponam
q: nō: ob
num: sit
crimen
cans: ind
p: consc
sionem
ud: pu
facien
tentia:
quan: e
non: ac
causant
uel: de: e
crimine
sy: mole
uel: ad:
ulterq
cum: ad
monet
incom
gibilis
si: cami
licatum
cēlia: p
facinu
ans: car
tē: loq
si: not
num: é
crimen
cans. q:
cum: q:
mitte: se
ad: illi
gitur: cē
crimen
gibilis
si: qui
nitte: pos
sit: accu
sari: n: av
otum: a
tis: a: dia
bensis
ut: rerū
dus: q: i
p̄bri: et
dictum

contumax: in: fide: ut: rerum: p: dubius. hic: timen: spāliter
fit: mento: de: his: facto: qui: a: si: occulta: cēt: his: de: illa: posse
accusari: sine: alio: occulto: crimine: non: possit: Item: nunq
potest: dici: an: crimen: p̄p̄: secundum: regulam: illam: si: pr
cauerit: inter: fratres: tuos: ut: q: si: peccauit: cum: nomine: ei
qui: ut: et: p̄: amus: dicatur: ut: q: q: ad: me: sam: si: dico: q
non: potest: dici: an: crimen: de: ipso: mitte: posset: accu
sari: nam: inutilis: cēt: de: una: re: ab: item: num: quo: p̄p̄: posset: sta
re: quae: non: posset: accusari: de: heresi: eron: q: recte: cepit: ut
tur: tota: ecclesia: si: pro: quo: peccato: potest: imperator: de: poni: pre
quo: licet: si: est: incorrigibilis. tcio Michi: sic: aliquis: pōt
Ante: p̄fectoria: negligē: cogi: ut: fiat: ep̄s: q: d: uerum: est.
Ab: initio: cogimur: ut: fiat: de: nolente: uolens: ut: rerum: q: i
ui: displicet: ser: si: p̄sequatur: in: uoluntate: non: cēt: cogendo
ut: rerum: dubitata: doctorum: summorum: omnium: to

Jannes doctorum summorum omnium bonorum decto

P

aliquid quo ... argumentum ... pro penarum ... in spiritu ... di. lxxxvi. di. p. ... principibus ... Cum supra ... l. pretio

Quicus ... historiographus salustius ... mutabilitate ... Hospitalem ... hospitalis

Iustificata est sapientia ab omnibus filiis suis. Ostendit filios sapientie intelligere nec in abstinendo nec in manducando esse iustitiam, sed in equanimitate tolerandi inopiam et temperantia per habundantiam non se corrumpendi, atque opportune sumendi vel non sumendi ea quorum non usus sed concupiscentia reprehendenda est. Non enim interest omnino quid alimentorum sumas, ut succurras necessitati corporis, dummodo congruas in generibus alimentorum his cum quibus tibi vivendum est, nec quantum sumas. Multum enim interest cum multo minore alios stomachi atque sanitatis ... aliis ... pro alio quam satiat ... tenet et intollerabili odio cupit ... Aliquando ait plus paulo poculo ... intollerabilis inopiam ... habeat sepulchri ... opus sit, aut necesse sit ... qualitate aspicere ... magis ego ... non quid vel quantum alimentorum pro congruentia hominum atque persone sue et pro sue valitudinis necessitate quis accipiat, sed quanta facilitate et serenitate animi careat, cum his vel oportuerit vel necesse est carere, ut illud in animo christiani compleatur quod apostolus dicit: Scio et minus habere, scio et habundare ... et penuriam pati. Omnia possum in eo qui me confortat. Item ex Gangrensi. Temperantia a laude quorundam non est dissolutio cordis laudatur.

Parsimoniam ac vestem humilitatis probamus. Sic ... comptam diligentiam ... laudamus, dissolutos autem et fractos vestibus incessus ... Pietatem ... humilitatis domui ... Oratoriam locum in nomine Domini edificatum honoramus, et congregationem ... ad utilitatem communem ... pro ... et bona opera ... pauperes ... tradiciones ... apostolicas ... temperantiam ... ecclesia fieri exoptamus. Item ex concilio. Sub specie utilitatis sepe se vitia ingerunt etc.

Sepe vitia se ingerunt ... virtutes ... Parsimonia ... larga ... Zelus ... pietatis ... videtur. Item ex concilio Carthaginensi iiii. Mensa et ... et victus episcopi ... queratur etc.

Episcopus vilem suppellectilem et mensam ac victum pauperem habeat, et dignitatis sue auctoritatem fide et vite meritis querat ... hospitioli ... Item. De eodem. Rubrica.

Clericus professionem suam et habitu et incessu probet, et ideo nec vestibus nec calciamentis decorem querat. Si ergo ...

mabis mores eorum cum quibus vivimus observare monemur. Sic et ... intelligendum est. Ut enim alibi dicitur: Quis ... temporibus ... quibus vivit ... lautiora et lautiora ... vel ... Non ... cessu ... comatus ... maintenant ... In compositione corporis ... ... Unde ... historiographus ille ... cum eius mutabilitatem ... nota ... eius modo ...

Hospitalem oportet esse sacerdotem ... tenetur ... qui ... in iudicio dicetur: Hospes eram et suscepistis me. ... ad hospitalitatem ... hospitalitatis ... propria hospitibus ... sacerdos primum ... unde populus ... et postea ... necesse est ut pauperes hospitio recipiat, quo ad hospitalitatem ... exemplo ... Ordinandus itaque sacerdos ... mediam ... quo habraham et loth pro hospitalitatis opere ... angelos hospitio recipere meruerunt. Quod igitur ... hospitalitatis domini ... loth cum familia sua ... domos cum hospitibus ... Quomodo ... aliena ... qui ... sibi necessaria ... probat ... pietatis ... ecclesie ... ut ... pietatem ... ipsum ad pietatem ... ad modicum valet, pietas autem ad omnia utilis, promissionem vite que nunc est et future. Ab hac quisquis alienus ... ordinari ... enim ... recipit pauperes ... hospitio que ... multo magis ... pietatis ... hospitalitatis opera ... Non sunt despiciendi qui convivia pauperibus exhibent.

Si quis despicit eos qui fideliter agapas, id est convivia pauperibus exhibent, et propter honorem domini convocant fratres, et noluerit communicare huiusmodi ...

1. ... voluntatem ... pretio ...
2. Diligite ... meliores ...
... Cum ... in quantum ... homines ... quam ...
... Item ... idest ... suppellectilem ... possessiones ...
... ubi dicitur ... bonorum omnium bonorum ...

questione quarta ... pietatis ... corporalis ... hospitalitate ... non potest ... nomen ... Si quis ... summorum ... omnium bonorum ...

pauperum pendens, quos genuit anathemati. ¶ Hi-
eronimus etiam in Iohannis evangelistae epistola sua
quendam Diotrepem excommunicat, qui
nec pauperes recipiebat, et recipientes
de ecclesia sua eiciebat. In hospitalitate
autem non est habendus delectus personarum,
sed indistincte quibuscumque sufficimus
hospitales nos exhibere debemus. Unde
Iohannes Crisostomus in epistola ad Hebreos.
In recipiendis hospitibus nulla debet esse
Quiescamus. Distinctio. rubrica.

Quiescamus ab hac stulta curiositate et dia-
bolica et peremptoria. Si enim in clero cle-
ricum se esse dicat, si sacerdotem se dicat, secu-
rus esto; non enim tibi periculum in talibus discus-
sio communicatio est. Circa mores et peri-
culum iniquitatis; non enim ad hoc accipis, sed
ut pronuntiare non postulat ne in huiusmo-
di. Quomodo Abraham hospita-
lem se erga omnes ostendebat. Si scrutatus
esset circa refugientes ad se, numquam an-
gelos hospitio recepisset. Fortassis enim
non putans eos angelos, cum ceteris quos
repelleret. Sed qui omnes recipiebat, su-
scepit et angelos. Non enim secundum vitam eorum
quos accipis mercedem tibi retribuit, sed
secundum tuam voluntatem et honorificentiam, et tu-
am misericordiam et bonitatem. ¶ Sed hec ipsa convi-
via despicienda non sunt, nec in ecclesiis
celebranda, nec clericos ad ea convocatos
partes eas sibi tollere oportet. Unde in La-
odicensi concilio legitur: Clerici ad aga-
pem invocati partes sibi non tollant. Rubrica.

Non oportet ministros altaris vel
quoslibet clericos ad agapem vocatos
partes tollere propter iniuriam que ex hac oc-
casione ecclesiastico ordini potest deputari.
Item. In locis deo sacrificatis non comedere
nec accubitus sternere licet. Rubrica. C. supra.

Non oportet in basilicis seu in ecclesiis
agapes facere, et intus manducare vel accu-
bitus sternere. Item ex concilio Cartaginensi IIII. Nisi
necessitate cogente in ecclesia non convivetur.

Nulli episcopi vel clerici in ecclesia conviventur, nisi forte
transeuntes hospitiorum necessitate illic
reficiantur. Populi etiam ab huiusmodi conviviis quantum fieri potest
prohibeantur. Item. De eodem.

Oratoriis ubi sit licet venerabilibus locis quod aliquo ge-
neraliter aliquid quam divinus misterius conve-
nit oratorio proferatur. Item. Idem.

In parochialibus ecclesiis primas sint agape ut ut
nos, unde in episcopum gratia perficitur.

Iudicis quoque debet esse sacerdos,
ut moribus et verbis prudenter
indesinenter exhibeat. Unde in
Canticis canticorum gregi ne sponse
sub predicatoribus dicitur comparantur. ¶ Debi-
tum gratiam doctrine debet quia ut testatur Innocen-
tius absque sermone consilio quicquid exem-
plo prodest pastorum, tantum silentio nocet.
Nam latratu canum et baculo pastorum

in ipsis sint accendi, in ipsa autem doctrina
eorum oportet esse rectorem, ne aut ta-
cenda proferat, aut dicenda taceat. Unde
Gregorius in capitulo super pastoralis ait: De discre-
tione predicationis et silentii. Rubrica.

Sit rector discretus in silentio, utilis
in verbo, ne aut tacenda proferat,
aut proferenda reticescat. Nam sicut in-
cauta locutio in errorem pertrahit, ita indiscre-
tum silentium eos qui erudiri poterant
in errore derelinquit. Sepe namque rec-
tores improvidi humanam amittere gra-
tiam formidantes, loqui libere recta per-
timescunt, et iuxta veritatis vocem nequaquam
iam gregis custodie pastorum studio, sed
mercennariorum vice deserviunt, quia veniente
lupo fugiunt, dum se sub silentio abscon-
dunt. Hinc namque eos per prophetam Do-
minus increpat dicens: Canes muti
non valentes latrare. Hinc rursus dicit
per Ezechielem: Non ascendistis ex adverso,
nec opposuistis murum pro domo Israel,
ut staretis in prelio in die Domini.
Ex adverso quippe ascendere est pro defensione
gregis libera voce huius mundi potentibus
contraire. Et in die Domini in prelio stare
est pravis decertantibus ex iustitie amore re-
sistere. Pastori enim recta timuisse
dicere quid est aliud quam tacendo terga prebuisse?
Qui nimirum si pro grege se obicit, murum
pro domo Israel hostibus opponit. Hinc rursus
delinquenti populo dicitur: Prophete tui
viderunt tibi falsa et stulta, nec aperie-
bant iniquitatem tuam, ut te ad penitentiam
provocarent. Prophete quippe in sacro eloquio
nonnumquam doctores vocantur, qui dum fugiti-
va esse presentia indicant, que ventura sunt manife-
stant. Quos divinus sermo falsa videre redar-
guit, quia dum culpas corripere metuunt, incassum
delinquentibus promissa securitate blandiuntur,
qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt, quia ab incre-
pationis voce conticescunt. Clavis quippe
apertionis est sermo correctionis, quia increpando
culpam detegit, quam sepe nescit ipse qui perpe-
travit. Hinc Paulus ait ad Timotheum: Ut
potens sit exhortari in doctrina sana, et eos qui
contradicunt arguere. Hinc per Malachiam dicitur: Labia
sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirent
ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est.
Hinc per Ysaiam Dominus ammonet dicens: Clama,
ne cesses, sicut tuba exalta vocem tuam. Preconis
quippe officium suscipit quisquis ad sacer-
dotium accedit, ut ante adventum iudicis
qui terribiliter sequitur, ipse scilicet clamando gradiatur.
Sacerdos ergo si predicationis est nescius, quam
clamoris vocem daturus est preco mutus? Hinc
est enim quod super
pastores primos in linguarum specie Spiritus sanctus in-
sedit, quia nimirum quos repleverit, de se protinus
loquentes facit. Hinc Moysi precipitur ut taberna-
culum sacerdos ingrediens tintinnabulis

Di. XLII.

Di. XLIII.

Sit rector. primo dicit quod prædicatio uel rector [illegible] necessariam proficit [illegible] ... [illegible] (top gloss, two lines, and marginal gloss columns [illegible])

... lis ambiatur, ut intelligi vocem habeat prædicationis, ne superni inspectoris iudicium ex silentio offendatur. Scriptum quippe est: ut audiatur sonitus quando ingreditur et egreditur sanctuarium in conspectu Domini, et non moriatur. Sacerdos namque ingrediens vel egrediens moritur, si de eo sonitus non auditur, quia iram contra se occulti iudicis exigit, si sine prædicationis sonitu incedit. Apte autem tintinnabula vestimentis illius describuntur inserta. Vestimenta etenim sacerdotis quid aliud quam recta opera debemus accipere, propheta attestante, qui ait in psalmo .cxxxi. Sacerdotes tui induantur iustitia? Vestibus itaque illius tintinnabula inhærent, ut vitæ viam cum linguæ sonitu ipsa quoque opera sacerdotis clament. Sed cum rector se ad loquendum præparat, sub quanto cautelæ studio loquatur attendat, ne si inordinate ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur, et cum fortasse sapientem se videri desiderat, unitatis compagem insipienter abscidat. Hinc namque Veritas dicit in Marcho: Habete sal in vobis, et pacem habete inter vos. Per sal quippe verbi sapientia designatur. Qui ergo loqui sapienter nititur, magnopere metuat, ne eius eloquio audientium unitas confundatur. Hinc Paulus ad Romanos ait: Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Hinc in veste sacerdotis iuxta divinam vocem tintinnabulis mala punica coniunguntur. Quid enim per mala punica nisi fidei unitas designatur? Nam sicut in malo punico uno exterius cortice multa interius grana muniuntur, sic innumeros sanctæ ecclesiæ populos unitas fidei contegit, quos intus diversitas meritorum tenet. Ne ergo rector incautus ad loquendum proruat, hoc quod iam præmisimus per semetipsam discipulis Veritas clamat in Marcho: Habete sal in vobis, et pacem habete inter vos. Ac si figurate per habitum sacerdotis dicat: mala punica tintinnabulis iungite, ut per omne quod dicitis unitatem fidei cauta observatione teneatis. Providendum quoque sollicita intentione est rectoribus, ut ab eis non solum prava nullo modo, sed nec recta quidem nimie et inordinate proferantur, quia sæpe dictorum virtus perditur, cum apud corda audientium loquacitatis incauta importunitate levigatur. Et auctorem suum hæc eadem loquacitas inquinat, quæ servire auditoribus ad usum profectus ignorat. Unde bene per Moysen dicitur in Levitico: Vir qui fluxum seminis patitur, immundus erit. In mente quippe audientium semen secuturæ cogitationis est auditæ qualitas locutionis, quia dum per aurem sermo concipitur, cogitatio in mente generatur. Unde ab huius mundi sapientibus magister gentium seminiverbius est vocatus. Qui ergo fluxum seminis sustinet, immundus asseritur, quia multiloquio subditus ex eo se inquinat, quod, si ordinate promeret, prolem rectæ cogitationis edere in audientium cordibus potuisset. Dumque incaute per loquacitatem defluit, non ad usum generis, sed ad immunditiam semen fundit. Unde Paulus quoque cum discipulum de instantia prædicationis admonet, dicit ad Timotheum in epistola secunda: Testificor coram Deo et Christo Iesu, qui iudicaturus est vivos et mortuos, et adventum ipsius et regnum eius, prædica verbum, insta opportune importune. Dicturus importune, præmisit opportune, quia apud auditoris mentem ipsa sua vilitate se destruit, si habere importunitas opportunitatem nescit.

Item Origenes. Porcis et canibus sacra non sunt committenda.

In mandatis habemus, ut ne scienter ad caritatem discamus prius quam [illegible] dignus sit, ut apud eum cibi [illegible], quanto magis scire oportet quis qualis sit, is cui immortalitatis [illegible] dandi sunt. Solliciti enim debemus esse ne margaritas nostras mittamus ante porcos. Sed ob aliquas scientiam [illegible] bene notitiam. Si enim sciamus in quibus de quibus non potest dubitari quod bona sint [illegible] datis est inculpabilis. Hoc est si sobrii, si misericordes, si iusti sint [illegible]. Quem unusquisque bonum esse nullus ambigit, consequens videtur ut ei quo opere [illegible] merentur quod est [illegible] conferantur, quin in quibus macula nimia eius videtur, quæ et in reliquis probabilem [illegible] tur. Si vero in his quæ palam sunt peccatis involutis permanet et inquinatur, non oportet aliquid de secretioribus ministeriis sermonis divini esse proloquium, sed magis protestari et convenire ei, ut peccare desinat, ut actus suos a viciis emendet. Et cum ingressi fuerint semper proficiscebit [illegible] dicere. Quem [illegible] videmus agentem recte, non oportet audire [illegible] eum debemus [illegible] eius [illegible] nam [illegible] audito [illegible] non [illegible] ne forte [illegible] [illegible] pennam declinare [illegible] des eorum [illegible] intelligere [illegible] positum [illegible].

Item Anacletus. Verba prædicationis prælatis a subditis suis prælatis non subtrahantur ubicumque sit [illegible].

Scimus autem multos ob id infestare doctores suos, ut eos prædicent [illegible] et placita propria voluntatis adimpleant, non propter eos doctores inquietantes [illegible]

[illegible] (foot gloss, two columns, and right marginal gloss [illegible])

XLIIII

supprimunt, a recta emulatione et bona intentione recedere debent sacerdotes, quia beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Item Ieronimus Nepotiano episcopo. Non est mundus a sanguine subditorum qui dei consilium illis non annuntiat.

Ephesiis Paulus dicit: Mundus sum a sanguine omnium; non enim subterfugi quominus annuntiarem vobis omne consilium dei. Non ergo a sanguine omnium esset liber, si eis dei consilium annuntiare noluisset, quia cum increpare delinquentes noluerit, eos procul dubio tacendo pastor occidit. Item Nicholaus papa. Ecclesie dampnationis periculum incurrit predicator qui semen divini verbi non spargit.

Dispensatio nobis celestis seminis commissa est. Ve si non sparserimus, ve si tacuerimus. Quod autem electionis vas formidat et clamat, quanto magis cuilibet exiguo metuendum est? Pro nihilo siquidem leve discrimen incumbit pontificalibus infulis, sed quod congruit eis, quod absit, non mediocre periculum est, quod cum deleant pareret dispendium. Ut plane ergo obsecro dilectos ne indignis et non intelligentibus secta ministeria sua predicatione refarciat. Cum enim eadem per quos audientibus intelligi non valet, si ad communem utilitatem [illegible] cum Paulo indignum ne [illegible] secta vulgi [illegible] quod sit vel loquatur [illegible] bile verbum vel adulatione velit placere. [illegible] in quibus omnibus predicandi intelligi quanta dicte discretioni predicatione sacerdotis, quasi forte tamen tamquam toto naso sacerdotalis officii iudicatur indignus.

Quia autem vinolentis est prohibita predicatio, nequaquam hic prohibitum videbitur [illegible] prohibitum [illegible] apostolis communicatur [illegible] non in commessationibus et ebrietatibus. Vetus namque gluttonia vel ebrietas animam fragilem provocat et omne opus boni dissolvit [illegible] et gula [illegible] ipsis [illegible] confessionem intelligentie [illegible] dicentis: Nabuzardan princeps coquorum muros Ierusalem destruxisse legitur. Quia venter cui coquorum multitudo deservit, [illegible] ad solum redigit. Sacerdotes itaque quos altario vinum et luxuriam [illegible]. Ubi sacerdotes dei altario deservire non luxuriantur permittuntur. Sic autem commessationes non solum sacerdotibus sed laicis ne quisquam in festivitatibus sollempnes dies natalis digne se celebrare putant, nisi commessationibus fuerint. Unde Augustinus scribit ad Aurelium. Non est vacandum commessationibus et ebrietatibus. Rubrica.

Commessationes et ebrietates ita concesse et licite putantur, ut in honorem beatissimorum martirum non solum per dies sollempnes, quod unusquisque non lugendum videat, qui hec non carnis oculis inspiciat, sed cotidie celebrentur. Non ergo aspere, quantum existimo, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur, magis docendo quam iubendo, magis monendo quam minando. Sic enim agendum est cum multitudine peccantium. Severitas autem exercenda est in peccata paucorum. Et si quid minamur, cum dolore fiat de scripturis comminando vindictam futuram, ne nos ipsi in nostra potestate, sed deus in nostro sermone timeatur. Ita prius movebuntur spirituales vel spiritualibus proximi, quorum auctoritate et lenissimis quidem sed instantissimis admonitionibus cetera multitudo frangatur. Item ex concilio Laodicensi. Nulli clericorum aut continentium tabernas licet intrare.

Non oportet ministros altaris vel quoslibet clericos a presbiteris usque ad diacones et deinceps ordinis ecclesiastici usque ad ministros aut lectores aut exorcistas aut hostiarios aut psalmistas, sed etiam eos qui proposito continentes sunt, tabernas introire sine necessitate itineris. Item ex VII synodo. Deponantur clerici qui tabernas aut ergasterium voluerint habere.

Nulli clerico tabernas aut ergasteria habere liceat. Sicut enim huiusmodi tabernas ingredi prohibentur, quanto magis quod ministrare alicui? Si quis vero tale quid fecerit, aut cesset aut deponatur. Item ex concilio Carthaginensi. Nisi necessitate compulsi clerici tabernas non ingrediantur.

Clerici edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi. Item Gregorius Natali episcopo. Compotor est episcopus qui conviviis vacat.

Multa ab urbe venientibus fratribus de conviviis pastoralitatis vestre dicta [illegible] solis te conviviis occupatum, quando audiatur non est recte; hec ac dominum nuntiavi ex parte approbare, quia neque quamquam lectioni studeas, neque exhortationi invigiles, sed ipsum quoque usum ecclesiastici ordinis ignores. Hoc est testimonium quod eis sincerius fuerit [illegible]. Item ad eundem. De eodem. Rubrica. Super.

Convivia que ex caritate impenduntur [illegible] laudat. Sed [illegible]

Post pp scandalum ... Non, ... [illegible]

quod pro clericis non debet aliquem ... [illegible]

seculum est, que excantat illa et produ-
cit, et consilia absentium moderatur. Illud
etiam sit contemptui, ne cuius lances secula-
rium negotiorum sollicitudinibus sacerdotis au-
diatur. Cum plus quam necesse est sumatur cor-
poris, si sola eius infirmitas reficiatur, ut
ad usus excitentur virtutis habeatur. Docen-
tes in nos iniuriis conviviis agitis absti-
nentium factor magni entis. Item ex
concilio Namnetensi. De eodem. Rubrica.

Nullus presbiterorum quando ad anniversari-
um diem tricesimum aut septimum alicuius defuncti aut quacumque vocatio-
ne ad collectam presbiteri convenerint, se inebria-
re nullatenus presumat, nec precari in
amore sanctorum vel ipsius anime bibere, aut
alios ad bibendum cogere, vel se aliena
precatione ingurgitare, nec plausus
et risus inconditos vel fabulas inanes
ibi referre, aut cantare presumat, vel tur-
pia ioca vel urso vel tornatricibus ante se
fieri patiatur, nec larvas demonum ante se
ferre consentiat, quia hoc diabolicum est et a sacris
canonibus prohibitum. Item ex eodem. De eodem.

Quando autem convenerint presbiteri ad aliquod
convivium, aliquis prior illorum
versiculum ante mensam inchoet, et cibum bene-
dicat, et tunc secundum ordinem sedeant, alter al-
teri honorem preferentes, et per vices cibum
et potum benedicant, et aliquis de illorum
clericis aliquid de sacra scriptura legat,
et post refectionem similiter ymnum et sic
dicant ad exemplum Domini, sic et cena
fecisse legitur, et sic deinde tunc omnes
presbiteri magis [illegible] locis [illegible]
[illegible] ministerium. Item ex eodem. De eodem.

Quando presbiteri per kalendas simul con-
venerint, post peractum divinum
misterium et necessariam collationem, non quasi
ad plenam refectionem, sed quasi ad prandium
ibi ad tabulas sibi resideant, ne per ali-
am inhonesta convivia se invicem gravent,
quia inhonestum est et honerosum. Sepe enim tarde
ad ecclesiam redeuntes maius dampnum
de reprehensione consequitur, ut de grave-
dine immunita esse videntur quam lucrum habi-
tum. Nam de huiusmodi conventu Paulus
Corinthios reprehendit qui convenientes ce-
nam dominicam manducare conveniebant. Sic
et qui ad cenam dominicam, id est ad collectionem,
ubi orationes devenit, et [illegible]
[illegible] reprehensibiles co-
ram Deo et hominibus videntur. Et peractis omni-
bus qui voluerit panem cum caritate in domo
fratris sui simul cum fratribus frangat, et singuli
singulis bibere faciant, maxime vero ultra
tertium poculum non contingat, et sic ad ecclesias
redeant. Item ex concilio Laodicensi. Ut presbiteri
vel clerici symbola communia non celebrent.

Non oportet ministros altaris, vel quoslibet
clericos aut et laicos ex plano
ex simbolis, quod vulgus commissalia appel-
lat, convivia celebrare. Item ex concilio
Tolletano. Sacram scripturam lectionis
tantum in conviviis sacerdotum admisceantur.

Pro reverentia Dei et sacerdotum id omni-
bus constituit synodus, ut quia solent
crebro mensis otiose fabule interponi, in omni
sacerdotali convivio divine scripture
lectio misceatur. Per hoc enim anime edificantur
ad bonum, et fabule non necessarie prohibentur.
Item ex concilio Martini pape. De confratriis
convivia facere, nec etiam ante horam diei tertiam
iam escas comedere liceat. Rubrica.

Non liceat sacerdotes vel clericos, sed
nec religiosos laicos convivia facere
de confratriis, nec oportet clericos vel laicos
religiosos ante sacram horam diei tertiam in-
ire convivia, nec aliquando clericos, nisi ymno
dicto, comedere panem, et post escam gratias auc-
tori Deo referre. Gratianus. Si ergo laicas comes-
sationes dampnabiles sint, multo ma-
gis sacerdotibus imputatur ad gehennam.
Venter enim pigrus [illegible]
grossi sensum [illegible] sacerdotali sede
esse vigil debeat [illegible] atque ideo
[illegible] sacerdotes
[illegible]
qui adhuc [illegible] bello [illegible] iacet. [illegible]
[illegible] esse magi-
stro ceterorum debent.

D. XLV

Sequitur: Non percussorem. Non enim
oportet episcopum [illegible]
[illegible] ut percu-
tiat [illegible] sed se-
quatur eum qui dorsum posuit ad flagel-
la. Unde Gregorius scribit Iohanni episcopo Constantinopo-
litano. De verborum correctione, non ver-
berum, animi debent episcopi. Rubrica. Supra.

Quid autem de episcopis qui verberibus timeri
volunt, canones dicant, bene fraternitas
vestra novit. Pastores enim facti su-
mus, non percussores. Egregius predica-
tor dicit: Argue, obsecra, increpa in omni pa-
tientia et doctrina. Nova vero atque inaudi-
ta est ista predicatio, que verberibus fidem exigit.
Item in quodam. De eodem. Rubrica.

Neminem quisquam percutere cle-
ricorum contingat, presbiter, diaco-
nus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] honore [illegible]
[illegible]. Item Pascasius
episcopo Neapolitano. Non asperis, sed blandis su-
bis ad fidem sunt aliqui provocandi.

Qui sincera intentione extraneos a Chri-
stiana religione ad fidem cupiunt
rectam adducere, blandimentis debent, non a-
speritatibus studere, ne quorum mentem reddi-
ta ratione plano poterat revocare, pellat
procul adversitas. Nam qui aliter agunt

[illegible] Quod autem canones ... [illegible]

eos sub tali velamine assuetam sibi volunt cultum tenere, et suas illic magis quam Dei probantur causas attendere. Iudei siquidem Neapoli habitantes questi sunt nobis asserentes, quod quidam eos a quibusdam feriarum suarum sollempnitatibus irrationabiliter inhibere nituntur, ne eis ullatenus festivitatum suarum sollempnia colere, sicut eis nunc usque et parentibus eorum longis retro temporibus licuit observare vel celebrare. Quod si ita se veritas habet, supervacue rei videntur operam dare. Nam quid utilitatis est, quando etsi contra longum usum fuerit vetitum, ad fidem illis et conversionem nichil proficit? Aut cur Iudeis qualiter cerimonias suas colere debeant regulas ponimus, si per hoc eos lucrari non possumus? Agendum ergo est, ut ratione potius et mansuetudine provocati sequi nos velint, non fugere, et eos ex eorum codicibus ostendentes que dicimus, ad sinum matris ecclesie Deo possimus adiuvante convertere. Itaque fraternitas tua eos monitis quidem prout potuerit, Deo adiuvante, ad convertendum accendat, et de suis illos iterum inquietari sollempnitatibus non permittat, sed omnes festivitates ferias que suas sicut hactenus tam ipsi quam parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant observandi celebrandique licentiam. Item Gregorius episcopis per Galliam et Europam et Germaniam constitutis. Non severitatis sed benivolentiam plus subditos corrigat.

Licet plerumque accidant sacerdotibus que sint reprehendenda, plus tamen erga corrigendos agat benivolentia quam severitas, plus cohortatio quam commotio, plus caritas quam potestas. Sed cum nemo non sine reprehensione aut sine peccato vivat, nam si omnis status per divinam negationem beatum Petrum apostolum precepto rem nimium iudicasset, tamen Deo fructum si cepit recepisset. Et peccati dignitate atque corrigendi magis sunt rectores ecclesie, qui stant in iudicio, dignum necesse est quemque negotia ecclesiastica per multarum experientiam causarum sollicitius perspiciant vel diligentius perquirant, quatinus per spiritum caritatis et pacis omnis materies scandalorum per ipsos prorsus tollatur, atque per ipsos a spirituali sinu ecclesie auferatur. Et sic nullus quisque fratrum se alterius iudicio pergravari non audiat, aliquid inferre quod sibi fieri nolit.

Iudei non sunt cogendi ad fidem, quam tamen inviti susceperint, cogendi sunt retinere.

Unde in concilio Toletano IIII. statutum est: Sicut non sunt Iudei ad fidem cogendi, ita non sunt ab ea recedere permittendi. Rubrica.

De Iudeis autem precepit sancta synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferre. Cui enim vult Deus miseretur et quem vult indurat. Non enim tales inviti salvandi sunt, sed volentes, ut integra sit forma iustitie. Sicut enim homo proprii arbitrii voluntate serpenti obediens periit, sic vocante se gratia Dei propria mentis conversione quisque credendo salvatur. Ergo non vi, sed libera arbitrii facultate ut convertantur suadendi sunt, non potius impellendi. Qui autem iampridem ad christianitatem coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi principis Sisebuti, quia iam constat eos sacramentis divinis associatos, et baptismi gratiam suscepisse, et crismate unctos esse, et corporis Domini extitisse participes, oportet ut fidem quam vi vel necessitate susceperunt tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, et fides quam susceperunt vilis ac contemptibilis habeatur. Item Leo papa. Benivolentia plus quam severitas erga corrigendos agat.

Licet nonnumquam accidat que in sacerdotalibus sit reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat benivolentia quam severitas, plus cohortatio quam commotio, plus caritas quam potestas. Sed ab his qui que sua sunt querunt, non que Ihesu Christi, facile ab hac lege disceditur, et dum dominari magis quam consulere subditis placet, honor inflat superbiam, et quod provisum est ad concordiam tendit ad noxiam. Item ex canonibus apostolorum. Deiciatur ab officio diaconus presbiter vel episcopus verberibus timeri querens etc.

Episcopum aut presbiterum aut diaconum percutientem fideles delinquentes aut infideles inique agentes, et per huiusmodi volentem timeri, deici ab officio suo precipimus, quia nusquam nos hoc Dominus docuit. E contrario ipse cum percuteretur non repercutiebat, cum male diceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur. Item ex [illegible]. Non verberibus sed verbis subditos episcopi corrigant.

Cum beatus Paulus apostolus arguere, obsecrare, increpare in omni patientia precipiat et hanc doctrinam, novimus quosdam ex vobis tantis ictibus inhonoratos efficere quia eos potius laicorum imitantur(?) personas, et eorum qui in gradus iam ecclesiasticos meruerunt, presbiteri, abbates sive levite, qui exceptis gravioribus et mortalibus culpis nullis deberent verberibus subiacere, non est dignum ut passim unusquisque prelatus honorabilia membra sua pro voluntate et placentibus verberibus subiaceat, et dolorem dum insequitur subditi perdat. Nullus ipse quod doctrinam sibi subditorum reverentiam subtrahat, inde illud quidam sapiens dicit: castigantur et reverentiam exhibent castiganti, asperitatis autem nimie impatientia nec impatientia correctionem recipit nec salutem. Et si quis aliter quam dictum est presbiteros honorabiles que

I

a Plectit hic, uindictam quod aliquis potest irrogare uel exercere cum causa aliqua pro propria iniuria ... si quis ... dicitur quod clerici fratres ... ultores proprie iniurie ... xxiii. q. [illegible]

Recedite. hoc sunt uerba ... [illegible]

tiat, atque orat ueniam, sine eo quod corripiat aliqua emendatoria pena, plectit et elemosinam facit, quia misericordiam prestat. Multa enim bona prestantur inuitis, quando eorum consulitur utilitati, non uoluntati, quia ipsi inueniuntur sibi inimici etc. Sunt enim multa genera elemosinarum, que cum facimus adiuuamur ut dimittantur nostra peccata.

De multiplici genere elemosinarum.

Tria sunt genera elemosinarum: una corporalis, egenti dare quicquid poteris; altera spiritualis, dimittere a quo lesus fueris; tertia, delinquentes corrigere, et errantes in uiam reducere ueritatis. Item Aug.

Elemosine uel corporali pecunie prefertur elemosina cordis.

Due sunt elemosine, una cordis, altera pecunie. Elemosina cordis est dimittere a quo lesus es; nam da tali indigenti aliquid quem tu habes; indulgere peccanti quem tu uolens reddat tibi. Elemosina cordis multo maior est quam elemosina corporis. Ista tamen de elemosina sine eterna ... sufficit. Si autem corporalem dat, si non benigno corde tribuitur, omnino non sufficit. Ex his omnibus apparet, quod nec lenitas mansuetudinis sine rectitudine seueritatis, nec zelus rectitudinis sine mansuetudine est plane dignus. ... percussores ... prohibentur ... ab episcopali officio remouentur, non quia corporaliter flagellantes, sed per iram mansuetudinem ... semper ... intelligendi sunt, qui per flagella non iusta correptione ... tamen ... quibus Petrus scripsit: Neque sicut dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo. Hinc ... scribit in moralibus, l. xx. parte ... cap. xiii.

Mansuetudo et districtio ab inuicem non separantur.

Sunt namque nonnulli qui districtionem sine mansuetudine, benignitatem sine disciplina ... nullus ... ut perdant districtionem regiminis ... quos recte ... discipline uigore benignitatem mansuetudinis, nec rursus in mansuetudine districtionem deserant discipline, quatenus nec a compassione pietatis obdurescat, nec cum contumacie ... compungitur, nec discipline uigorem molliat ... consolatur. Neget ergo uigor discipline mansuetudinem, et mansuetudo ornet sermone uigorem; sic alterum condiatur ex altero, ut nec uigor sit rigidus, nec mansuetudo sit dissoluta. Item.

Uere iustis misericors compatitur delinquentibus, indignatur. Rubrica sup.

Uera iustitia compassionem habet, falsa uero dignationem, quamuis et iusti soleant recte peccatoribus indignari;

sed aliud est quod agitur typo superbie, aliud quod generatur zelo discipline. Indignantur enim, sed non dignantes, sed contra hi qui de falsa iustitia superbire solent, ceteros quosque despiciunt, nulla infirmantibus misericordia condescendunt, et quo se peccatores esse non credunt, eo deterius peccatores fiunt. Item ieronimus.

Peccantes mansuetudine puniendi, non austeritate abiciendi.

Recedite, inquit, polluta; recedite, abite; nec tangere noluerit. Non dicit: nolite communicare talibus ... infirmitate ... ... non sanat egrotum ... magis ... desperationem ... ... alii ... infirmitates ... ... peccantes ... ... uitam ... ... doctores ... Item.

In populum ira deseuit cum predicator delinquentes palpat, non corripit. Rubrica sup.

Sed illud non ociose transeundum est, quod uno peccante ira dei super omnem populum uenit, ... qui populo presunt ... ... peccatum lingua, ... cum omnibus ... ... ipsis nec zelo dei succensi ... apostolus dicentem: Tradere huiusmodi hominem sathane in interitum carnis, ut spiritus saluus fiat. Neque illud euangelii implere studuerunt, si ... peccatum primo secreto ... ... non ... ... correptionem ... ... publicanus ... ... peccatore ... ... ouis morbida ... gregem ... ... scelus committere plebs ... polluitur. ... ... pietas ... disciplina ... ... exhibeat. ... percussor quotidie ... ... infirmorum ... Anacletus pp.

Qui sermone incaute conscientiam percutit infirmorum, percussor uocatur. Rubrica sup. ...

Sane percussor ille est doctor, qui sermone incauto conscientiam percutit infirmorum ...

[illegible]

quia uti plane ... ... exemplo opus est ... ... peccatum ... ... auctoritatis ... ... Sane ... Sequitur ...

[illegible]

...moniis et contentionibus [illegible] oportet eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit et exhortari in doctrina sana, et eos qui contradicunt arguere. [illegible] atque etiam fidei consolationem tenentes.

XLVI. Sequitur: Non litigiosum. Nichil enim impudentius arrogantia rusticorum, qui garrulitatem auctoritatem putant, et parati ad lites in subiectos tumidi intonant. Quod autem arrogantia superbie ueniat manifestum est. Vnde Gregorius in Moralibus lib. XXIII. parte v. cap. xi.

Arrogantes se fatentur [illegible] qui [illegible]

Habent hoc proprium doctrina arrogantium, ut humiliter nesciant inferre quod docent, et recta que sapiunt recte ministrare non possunt. In uerbis enim eorum proditur quod cum docent quasi in quadam sibi uidentur summitatis culmine residere, eosque quos docent uelut longe infra se positos uelut de imo respiciunt, quibus non consulendo loqui, sed uix dominando dignantur. Recte autem hiis per prophetam Dominus dicit: Vos autem cum austeritate imperabatis eis, et cum potentia. Cum austeritate enim et potentia imperant, qui subditos suos non tranquille ratiocinando corrigere, sed aspere inflectere dominando festinant. At contra uera doctrina tanto uehementius uitium elationis fugit cogitatione, quanto ardentius uerborum suorum iaculis ipsum magistrum elationis insequitur. Cauet enim ne eum elatis moribus potius predicet, quem in cordibus audientium sacris sermonibus insectatur. Ecce et hic litigiosus prohibetur in episcopos ordinari. Et alia causa huiusmodi prohibitionis litigiosorum, quia adulationibus animos prelatorum sibi conciliant, uel fratribus suis detrahendo infamie notam ingerunt, uel inter fratres discordiam seminando seditionem nunquam facere cessant. Quod tamen plane diuina pagina esse probatur. Vnde Gregorius in Moralibus lib. XVIII. parte XIIII. cap. [illegible] De hiis qui peccantibus adulantur. Rubrica.

Sunt enim nulli qui dum malefacta laudibus efferunt, augent que increpare debuerant. Hinc enim per prophetam dicitur: Ve qui consuunt puluillos sub omni cubito manus, et faciunt ceruicalia sub capite uniuerse etatis. Ad hoc quippe puluillus sub cubito, ceruical sub capite iacentis ponitur, ut mollius quiescatur. Quisquis ergo male agentibus adulatur, puluillum sub cubito uel ceruical sub capite iacentis ponit, ut qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quiescat. Hinc rursus scriptum est: Ipse edificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque paleis. Parietis quippe nomine peccati duritia designatur. Edificare ergo parietem est se quempiam obstacula peccati construere. Sed parietem luto liniunt, qui peccata perpetrantibus adulantur, ut quod illi peruerse agentes edificant, ipsi adulantes quasi nitidum reddant. Si sanctus uir sic ait: Ut mala de bonis non estimat, certum dicere bona de malis recusat, dicens: Absit hoc a me ut iustos uos iudicem; donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.

Hinc etiam in concilio Carthaginensi iiii. legitur: Adulator uel proditor clericus ab officio degradetur.

Clericus qui adulationibus et proditionibus uacare deprehenditur, degradetur ab officio. Item. Excommunicentur [illegible] quibus non probata obiciunt.

Accusatores fratrum excommunicentur, sed si emendauerint uitium, recipiantur ad communionem, non ad clerum. Item ex eodem. Remoueatur ab officio clericus maledicus, scurrilis; fratrum profectibus inuidens non promoueatur. Rubrica.

Clericus maledicus, maxime in sacerdotibus, cogatur ad postulandam ueniam; si noluerit, degradetur, nec unquam absque satisfactione ad officium reuocetur. Item. De eodem. Rubrica.

Clericum scurrilem et uerbis turpibus ioculatorem ab officio retrahendum. Clericus inuidens fratrum profectibus. Item. De eodem.

Clericus inuidens fratrum profectibus, donec in uitio est, non promoueatur. Item. Non sunt ordinandi qui seditionibus uacant. Rubrica.

Seditionarios nunquam ordinandos clericos, sicut nec usurarios, nec iniuriarum suarum ultores. Item ex concilio Laudicensi. Usuras exigens minime [illegible]

Non licet fenerantem ministrum [illegible] aliquem in sacerdotali ordine constitutum [illegible] usuras [illegible] accipere. Item Leo papa. Nec suo nomine nec alieno clericus feneratorem [illegible]

Sicut non suo ita nec alieno nomine aliquis clericorum exercere fenus attemptet; indecens enim crimen est suum commodis alienis impendere. Fenus autem hoc solum aspicere et exercere debemus, ut quod hic misericorditer tribuimus, ab eo Domino qui multipliciter et in perpetuum mansura tribuit recipere ualeamus.

Quod autem in fine huius capituli usurarium ordinari prohibet, intelligendum est quod usuram exercentes cupiditati deseruire probantur; cupidi autem a beato apostolo ordinari prohibentur, qui eos tales facile a iusto deuiare [illegible]. XLVII.

Vnde in canonibus apostolorum legitur: Diaconus aut presbiter exercens usuras, nisi desierit, [illegible]

Episcopus aut presbiter aut diaconus [illegible] usuras a debitoribus exigens [illegible]

[illegible]

Quoniam multi et cetera. centesimas, centesima dicitur usura que sortem equat in anno. Si vero singulis mensibus centum pro decem (?) ... inveniens in fraudem usurarum, ut si fiunt a re in pignore. l. decret.

Bonorum aetas que totius mundus ab olim ... Sicut necessitas avaritie ut ... quod dicitur ... peccare. Aliena que ... tempus proprium non potest quis sed certe ...

aut decimas aut centesimas deponatur. Item ex concilio Niceno cap. xiiii. Usuras exigentes sive clericos sive laicos subiacere regule declarat.

Quoniam multi sub regula constituti avaritiam et turpia lucra sectantur obliti quoque divine scripture dicentis qui pecuniam suam non dedit ad usuram et cetera, mutuum dantes centesimas usuras exigunt, iuste censuit magna et sancta synodus ut si quis inventus fuerit post hanc diffinitionem usuras accipiens aut aliquam adinventionem vel quolibet modo negotia transigens aut emolia id est sescuplia faciens vel exigens aut aliquid tale pro turpis lucri gratia excogitans, deiciatur a clero et alienus existat a regula. Hinc et Gregorius in xviii. libro moralium parte iii. capitulo xi. de dilectoribus seculi scribit dicens. Temporalibus lucris desudantes deo nequaquam militare probantur.

Omnes huius seculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt in celestibus debiles. Nam pro temporali gloria usque ad mortem desudare appetunt et pro spe perpetua nec parum quidem in labore subsistunt. Pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant, pro celesti mercede vel minimi verbi ferre contumelias recusant. Terreno iudici toto die assistere fortes sunt, in oratione vero coram deo vel unius hore momento lassantur. Sepe nuditatem, destitutionem, famem pro acquirendis divitiis atque honoribus tolerant, et eorum se pabulis affligunt ad quas adipiscendas festinant. Superna autem laboriose querere tanto magis dissimulant quanto magis ea retribui tardius putant. Quibus quasi palma avaritie arbor more deorsum vasta ... sursum angusta. Fortes namque sunt ad infima, debiles ad summa. ... equaliter palma non designatur per hos viri qui ... quaquam sunt in terrenis desideriis fortes et in celestibus debiles, si longius atque ... studiosius et debiles ... fuisse meminerit. Nam aliquibus dum per predicatorem nimis dicitur ... propter infirmitatem carnis ... Sic enim debilibus fit ... invidia ... ad inquietudinem ... debilis ... ut sunt iusti ... (?) Procul dubio ... infirmitati condescendit ... ac si eis aperte diceret ... quaquam amplius potestis ... tales estote in ... bonorum opere quales fuistis diu in actione viciorum nec debiliores vos habet secularis liberalitas quos invenit validos pravis usus actio voluntatis.

Item Gregorius cuidam ... Neapolim. Ad sacros ordines usurarum promovendos non debent.

Depertorum... super presentis ... nos eo ...

gnoscat eque ... soli deo ... ad usuras ... nos oportet ... eum omni subtilitate perquirere ... consistentem ... eligite ... et ab hu... modi ... sine mora ... Namque ... augendo ... usurarum ... manum imponimus. Si vero ... in qua ... non ... fuisse ... quod ... nobis ignota ... hoc ... ea que ... ad nos ... ignoramus ... nobis ... ad nos ... nec ... eius ... requiramus ... quoque ... agnoscamus ut sibi ... aptus ... conveniat ... adiuvante domino ... complemus. Item ex concilio Cabilonensi. Degradatur clericus si usuras accepit.

Si quis clericorum detectus fuerit usuras accipere placuit degradari et abstineri. Item Leo papa Aniano episcopo. Nec implicari errore nec cupiditatis modo laicis ... sacerdotem oportet.

Viri catholici precipue sacerdotem ... nullo errore implicari ... oportet cupiditatis modo ... sacre scriptura ... concupiscentias ... eas ... potentie ... nec ... abstinere ... avaritie ... nec ... concessis ... nec ... consensum. Item Gregorius. Cum cupiditatem a se non abscidit bonorum actionum exercere non valet rubrica.

Bonorum actionum exercere ... valemus si cupiditatem a nobis ... omnium malorum radicem abscidamus. Item Ambrosius de eo quod scriptum est in evangelio hominis ... ager uberes fructus attulit ... Avaritia omnium bona inopia ... in quorum necessitatibus sibi ... excitemur.

Sicut hi qui pecuniam ... plantaverunt ... passionis ... avaritie sempiternus ... cupiditatis ... semper ... argentum ... semper ... comparat ... gratias ... animum ... ad divinum ... et post pauca. In ... nequissima ... ipso avaritia nascitur. Sed nec ... finis ... cupiditatis. Et infra. Sed avaritia ... iustitie ... alienam ... ad ... diligentes ... cupientes ... quibus ... dicitis ... qui in ... ingressus ... qui ... et post pauca. Propterea nemo dicat quod est commune plus quam sufficeret sumptum ... et infra. Nihil quid ... quis ... nobis inequaliter distribuat ... quidem ... affluentes ... abundantia ...

Hic ... tenetur ... pro ... ad ... non ... Vigilans ... aliquid ... non ... nominatur ... ut ... promovetur ... ut ... dicitur ... Item ex decreto ... omnium sub dignitate ... Si quis clericorum degradatur ... Ambrosius ... humane dignitatis ... ... avaritie cupiditatis ... aucto ... in perpetuum ... summo ...

... solo ... autem quod ... est si hoc facit tempore necessitatis nam ... quis ... necessaria ... et ... Aniano ... autem ... quod ... qui aufert ... Aniano ... ... cum ... quo ergo pauperes ... possunt ... nec ... ... necesse est. hic ... gule ... ordinandum ... quis ... quam ... familiam suam ... gubernat verbo et exemplo quia que ...

T

74

a Momentaneus. longo enim tempore debet aliquis esse probatus, ut extra de electione cum in cunctis. [illegible]

g Cessabit. [illegible] qui enim cum debeat probatum in ordine [illegible]

bitus prohibitionis est secundum apostolum. Nec elatus: religio christiana plurimum commendatur, ne incidat in superbiam et ruinam diaboli. A contentionibus namque sacerdos necesse habet humilitatem obseruare. Modestus personarum et secundum tempus non recusauit, non se conuertit, non pauperibus erogauit. In arrogantiam, que est ruina diaboli, incidunt qui priusquam doctores discipuli fuerint magistri esse incipiunt, magistri qui nec discipuli fuerunt.

Unde in Nicena synodo legitur: **Neophitus in episcopum non est ordinandus. Rubrica.**

Quoniam multa sunt, que preter ecclesiasticam regulam gesta sunt, ita ut homines ex uita gentili nuper accedentes ad fidem, et in breui tempore catechizati, statim ad spirituale baptisma uenissent, et cum baptizati fuerint, ad episcopatum uel presbiterium prouecti sunt: recte igitur uisum est deinceps nichil tale fieri. Nam et tempore opus est ut sit catechuminus, et post baptismum multa probatione indiget. Euidens enim apostolicum preceptum dicens: Non neophitum, ne forte elatus in superbiam incidat, et in laqueum diaboli. Si uero procedente tempore mortale aliquod peccatum admiserit, et conuictus duobus uel tribus testibus fuerit, cessabit a clero. Qui eiusmodi est, si quis uero preter hec fecerit, tanquam contra statuta sancti concilii gerens, etiam ipse periclitabitur de statu clericatus. Neophiti uero a Greco appellantur, propositum sancte religionis nouiter assumentes. Unde Gregorius Siagrio episcopo scribit dicens:

D. II. Quid dicatur neophitus.

Sicut neophitus dicebatur qui in initio sancte fidei erat conditione plantatus, sic modo neophitus habendus est qui repente in religionis habitu plantatus, ad ambiendos sacros ordines irrepserit. Ordinate igitur ad ordines ascendendum est. Nam casum appetit, qui ad summi loci fastigia postpositis gradibus per abrupta querit ascensum. Scimus autem quod edificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, nisi a nouitatis sue humore siccentur; ne si ante pondera quam solidentur accipiant, cunctam fabricam simul ad terram deponant.

D. XLVIIII

Ecce a quibus uitiis debent esse immunes qui in episcopum sunt ordinandi. Qui enim intercessor pro populo ad Deum paratur, necesse est ut eius gratia bonis meritis uniuersis intercedat. Unde Gregorius ait in pastorali: Sollicite formidandum est, ne qui placare pro se iram Dei creditur, hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Cunctis enim liquido nouimus, quia cum is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Qui ergo adhuc terrenis desideriis astringitur, caueat ne districti iram iudicis grauius accendens, dum loco delectatur, fiat subditis auctor ruine. Sollerter ergo se quisque metiatur, nec locum regiminis assumere audeat, si adhuc in se uitium damnabiliter regnat, ne is quem crimen deprauat proprium intercessor fieri appetat pro culpis aliorum. Item Gregorius eodem.

Qui uitiis maculatus est, sacrificium Deo offerre non debet. Rubrica.

Hinc enim superna uoce ad Moysen dicitur: Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam, non offerat panes Deo suo, nec accedat ad ministerium eius. Ubi repente subiungitur: Si cecus fuerit, si claudus, si uel paruo uel grandi uel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore, uel ponderosus. Cecus quippe est qui superne contemplationis lumen ignorat, qui presentis uite tenebris pressus, dum uenturam lucem nequaquam diligendo conspicit, quo gressum operis dirigat nescit. Hinc enim prophetante Anna dicitur: Pedes sanctorum suorum seruabit, et impii in tenebris conticescent. Claudus uero est qui quidem quo pergere debeat aspicit, sed per infirmitatem mentis uite uiam perfecte non ualet tenere quam uidet, quia uidelicet ad uirtutis statum dum fluxa consuetudine non erigitur, quo desiderium innititur, illuc gressus operis efficaciter non sequitur. Hinc enim Paulus dicit ad Hebreos: Remissas manus et dissoluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus uestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur. Paruo autem naso est qui ad tenendam mensuram discretionis idoneus non est. Naso quippe odores fetoresque discernimus. Recte ergo per nasum discretio exprimitur, per quam uirtutes eligimus, delicta reprobamus. Unde et in laude sponse dicitur: Nasus tuus sicut turris que est in Libano, quia nimirum sancta ecclesia que ex causis singulis temptamenta prodeant, per discretionem conspicit, et uentura uitiorum bella ex alto deprehendit. Sed sunt nonnulli qui dum estimari hebetes nolunt, sepe in quibusdam inquisitionibus plus quam necesse est exercentes, ex nimia subtilitate falluntur. Unde hic quoque subditur: Vel grandi et torto naso. Nasus quippe grandis et tortus est discretionis subtilitas immoderata, que dum plus quam decet excreuerit, actionis sue rectitudinem ipsa confundit.

[illegible] neophitus. [illegible] C tempore. [illegible]

[illegible]

quo penitentia quod non impediatur a promotione. xxiij. q. x. qui ecclesias. xlvij. di. clericus. in. l. au. i. q. in scripturis. ar. contra xxxiij. q. ij. ad. ... sequitur ubi gravatur in actibus. s. ar. contra l. di. sacerdotes. ... tunc latentia peccata non obsunt immo dictam quo ad ecclesiam ut xxxij. q. v. ...

[illegible]

Fractum autem pedem vel manum habet qui viam domini pergere omnino non valet, atque a bonis actibus funditus exsors vacat; quia haec non ut languidus saltem cum infirmitate tenet, sed ab his omnino alienus existit. Gibbus vero est quem terrene sollicitudinis pondus deprimit, ne umquam ad superna respiciat, sed solis his que in infimis calcantur intendat. Qui et si quando aliquid ex bono patrie celestis audierit, ad hec nimirum perverse consuetudinis pondere pregravatus cordis faciem non attollit, quia cogitationis statum erigere non valet, quem terrene sollicitudinis usus curvum tenet. Ex horum quippe specie psalmista dicit in psalmo xxxvij: Incurvatus et humiliatus sum usquequaque. Quorum culpam quoque per semetipsam veritas reprobans ait: Semen quod in spinis cecidit, hi sunt qui audiunt et a sollicitudinibus et divitiis et voluptatibus vite euntes suffocantur et non referunt fructum. Lippus vero est cuius quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat, sed tamen hoc carnalia opera obscurant. In lippis quippe oculis pupille sane sunt, sed humore defluente infirmate palpebre grossescunt, quorum quoque quidem infusione crebra atteritur etiam acies pupille. Ita ut et sunt nonnulli quorum sensum carnalis vite operatio sauciat, qui videre recta subtiliter per ingenium poterant, sed usu pravorum actuum caligant. Lippus itaque est cuius sensum naturam exacuit, sed conversationis pravitas confundit. Cui bene per angelum dicitur in apocalipsi: Collirio inunge oculos tuos ut videas. Collirio quippe oculos ut videamus inungimus, cum ad cognoscendam veri luminis claritatem intellectus nostri aciem medicamine operationis bone adiuvamus. Albuginem vero habet in oculo qui veritatis lucem videre non sinitur, quia arrogantia sapientie seu iustitie cecatur. Pupilla namque oculi nigra videt, albuginem tolerans nichil videt; quia videlicet sensus humane cogitationis si stultum se peccatoremque intelligit, cognitionem intime claritatis apprehendit. Si autem candorem sibi iustitie seu sapientie tribuit, a luce se superne cognitionis excludit, et eo claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo se apud se per arrogantiam exaltat, sicut de quibusdam dicitur in epistola ad romanos: Dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt. Iugem vero habet scabiem, cui carnis petulantia sine cessatione dominatur. In scabie etenim fervor viscerum ad cutem trahitur, per quam recte luxuria designatur; quia si cordis temptatio usque ad operationem prosilit, nimirum fervor intimus usque ad cutis scabiem prorumpit, et foris iam corpus sauciat, quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quasi enim cutis pruriginem Paulus curabat abstergere, cum dicebat ad corinthios: Temptatio vos non apprehendat nisi humana. Ac si aperte diceret: Humanum quidem est in corde temptationem perpeti, demoniacum vero est in temptationis certamine in operatione superari. Impetiginem quoque habet in corpore quisquis avaritia vastatur in mente; que si in parvis non compescitur, nimirum sine mensura dilatatur. Impetigo quippe sine dolore corpus occupat et absque occupati tedio excrescens membrorum decorem fedat; quia et avaritia captivi animum dum quasi delectat exulcerat; dum adipiscenda quaeque cogitationi obicit, ad inimicitias accendit, et dolorem in vulnere non facit, quia estuanti animo ex culpa habundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur, quia aliarum quoque virtutum per hanc pulchritudo depravatur; et quasi totum corpus exasperat, quia per universa vitia animum supplantat, Paulo attestante qui ait ad thimotheum: Radix omnium malorum est cupiditas. Ponderosus vero est qui turpitudinem opere non exercet, sed ab hac cogitatione continua sine moderatione gravatur; qui nequaquam quidem usque ad opus nefarium rapitur, sed eius animus voluptate luxurie sine ullo repugnationis obstaculo delectatur. Vitium quippe ponderis est cum humor viscerum ad virilia labitur, que profecto cum molestia dedecoris intumescunt. Ponderosus ergo est qui totis cogitationibus ad lasciviam defluens pondus turpitudinis gestat in corde; et quamvis prava non exerceat opere, ab his tamen non evellitur mente; nec ad usum boni operis in aperto assurgere prevalet, quia gravat hunc in abditis pondus turpe. Quisquis ergo quolibet horum vitio subicitur, panes domino offerre prohibetur, ne profecto aliena delicta nequaquam valeat is diluere, quem adhuc propria devastant. Ecce ergo paucis ad pastorale magisterium dignus qualiter veniat, atque indignus qualiter pertimescat ostendimus. Nunc is qui ad illud digne pervenerit, quomodo in eo vivere debeat, demonstremus. Item iuxta Malachiam.

Indocti et criminosi [illegible] ab officiis suis [illegible].

Sacerdotes nomen domini despiciunt et contaminant se panem pollutum offerentes, qui ad altare indigne accedunt, qui et dato immunde sacrificio sumunt panem quoque pollutum, quod et eternam domini in populo male disp[ensant]

[illegible]

neratus. in fi. ar. magis in simplicitas quam difficultas. in ... de electione. li. contra s. qui a stipulatione. l. a. jo. de in. ibi clerici. ... Faciem id est mentem que est facies cordis. l. a. criminibus ... Corporalia vitia impediunt promovendum ... quod occultum peccatum impedit promovendum ... solum dicatur quo ad secretum qui repudium misit non quo ad ... contra s. ... quis aliquid quantum ... in fine ... jo.

P

a potestem.in eo qđ potes é.ab bona fugiẽte mitegme ecclie.cabelt.unuꝰ
b pñpem.q.q.in pumper.so.plo colchite.tra.lnam.ecclie.ãbouꝰ
c quãq; quoq; ut dem sint quinit sunt duobꝰ ecclis.dlacecaus.ja
d illũ.alium.ẽ.scap.ñ.eq.mtus.f[illegible]cepmissis.tenent.huc
e indigmũ.est
ntm.magr.ẽq
tate ordinãto
rum.in.ẽdic.
tẽat.pmotꝰ
iam.pmotus.j
ipi.post.q.lapsꝰ
sit.ualeat.rp
arg.po.probit
qđ.ñ.ũl.ad.cõ
q.pea.probat.ñ
nec.bñ.solutꝰ
p.c.q.đ.tpe.a
mdnat.mlta
c.ad.probmõ
solonem.stat
ut.ad.c.ſ.ſtituꝰ
ubi.alia.ponit
qm.probat
p.c.ſq.ta.pea
ad.ũq.git.đ.lap
sis.in.bilm.q
nſtras.cõica
ñ.recipiat.an
onem.ab.illo

Q

q.đ.ũ.dñ.ũq
tẽatum.de.do
miadis.usq;
ad.illũ.ẽpmis
sis.de.inde.ad
dit.de.solẽpit
pemitado.hõ
q.đ.de.tem.or
din.an.uel.ad
muncã.ſ.clam
rendire.q.eli
cas.tal.pñam.ñ
sit.ſpondat.et
p.quãdo.cal.pi
sit.imponenda
Vtamo.ſbdi.tr
te.apostatas.q
nec.ad.hũum
ſclam.nec.ad
eccliam.ñ.ascẽdẽ
possũt.p.tpũ
am.cam.ia.lapſo
nes.regle.ſuꝫ
nono.ẽ.q.anc
ant.ea.q.ſi.ſt
m.cam.pñam.ſ.
tab.ẽ.q.mõ.q
uc.precaut.p
tmpũm.ñ.pmo
uc.itur.uter.
dp.mũ.q
ſi.q.ms.omẽ
ſa.ẽ.pmotus.ſi
mortali.pecc
tra.cendus.ẽ
.e.q.ſ.emel.ita
ẽ.q.ab.ordine
ꝛponitur.an
ſit.restituẽdus
.e.c.a.m.p.c.per
uenit.ad.ubiẽ
mutuus.agit
dispensatiõ.ẽ.
ſ.ſtr.aut.ter.rẽ
ſtres.oppias
reapumit.ut
p.ecta.tem.q.n
dam.enim.dñr
q.đ.ẽ.pecatum.mortale.im.pdit.promouendum.recidit.iam.pro
motum.ſi.egit.pnſam.tñ.ñ.põt.ministrare.sine.dispensatõe.alt.uter
ligunt.re.magis.communiby.pcãs.regłas.q.minoꝝ.post.pñam
non.repellunt.nec.tria.unt.ut.tr.ꝛp.dicãpls.q.tria.dicli.alis.q.q.m.an
lecta.q.nec.ẽ.publicum.cum.cl.am.me.mortẽ.incogit.m.ſtr.ẽ.pmũ.d
Cal.tm.m.tr.ligunt.pcãs.tres.regłas.tr.m.am.festus.acclia.enim.p
pñam.ne.repellunt.nec.tria.unt.immo.ut.re.communi.promouenda
q.ſi.promotus.rem.mortẽ.ſt.ẽ.ecclie.usq;.ẽ.pcãs.oppio.b.ſingmoꝝ.ẽ.
b.timẽ.excepto.qm.am.ma.ma.pecata.occulta.repellũt.ut.dẽ.b.plar
dus.ar.cti.di.cal.tẽ.ad.alia.ſ.aut.ſ.ſtiby.pot.ſimpir.ẽ.p.dispẽſare
ẽ.tm.dié.at.ſ.ſ.ẽ.q.m.ad.ẽ.ſtem.m.ordiby.ſ.ẽ.mtr.d.q.i.ergã.ſ.ſcin
quosdam.in.omnib.y.cmmib.y.dispẽſat.ubi.non.p.hibẽtur.ẽ.d.ſẽ
ẽtiã.p.tẽpe.dispẽſ.cum.ſ.at.ter.q.p.dp.ẽ.p.impleri.ſq.ẽ.ſ.by.mu.ẽ.q.ẽ
dispẽſare.posſe.ut.n.q.q.ẽ.by.p.ſpanis.ẽ.ũ.dié.ar.ter.d.q.ñ.
ẽ.tẽpe.ẽ.ſ.ſ.mantis.q.ms.ante.ẽ.m.depoſto.posſit.dispẽſare.dñi

qui.bonoꝝ.ar.potentem.ñ.despiat.pa
pem.q.infra.ſ.offertas.ẽ.eam.a.fal.adi
mo.landum.nõ.ne.malum.ẽ.ẽ.ſimꝑ
accuſatꝰ.de.pambus.mũ.ẽ.acaſanam
dum.ẽ.eam.a.mal.offert.q.j
ordinat.in.ẽ.eam.in.ẽ.ciã.ẽ.ẽ.a.magꝫ
q.ñ.ẽ.q.mme.diſapnlis.ẽ.potãt.ẽ.am
dum.offert.q.in.ẽ.a.ẽ.ẽ.a.q.uerente
lẽ.at.ut.pot.pẽdem.in.diſa.ponẽte
tum.in.dimmis.a.idim.in.ẽ.an.alibꝫ
an.põ.in.ferẽ.illud.õ.libro.regi.usq;
q.o.ẽ.am.dicatis.in.dias.pres.lãgꝫ
dum.offert.q.in.ẽ.a.o.ſi.hab.pro.ſh
gioſa.q.m.q;.ẽ.a.dim.ẽ.pigmi.probat
pat.ẽ.ẽ.dem.di.ẽ.ſ.ilium.negligẽte.re
dargu.endum.Tndigmum.ẽ.emm
dañe.ẽ.ẽ.eo.qđ.ẽ.de.ſignatam.ſ.homo.

Expmissis.ad.ẽ.o.ẽ.a.ẽ.a.bꝰ
liquido.mõſtrat.ẽ.q.ꝫ.a
nis.ẽ.mmm.bꝰ.in.ẽ.a.ẽ.ſ.ẽ
dotes.ordinan.ñ.possimꝰ.
nec.ad.ẽ.ẽ.ſtem.quẽ.ẽ.ẽ.ẽ.ẽ.ẽ.ẽ
pacta.pniam.ul.in.propꝰ.ordimꝰ
tremanẽ.ãũ.ad.maiores.gradus.ac
scendere.ualeat.ẽ.ẽ.ẽ.ẽ.ẽ.ẽ
uam.ſ.emmm.bꝰ.in.ẽ.a.ẽ.a.propꝰ.ſ.i
ordmꝰ.bꝰ.diuinitꝰ.ẽ.a.ẽ.ẽ.ẽ.ẽ
prohibẽtur.Vnde.ẽ.ẽ.ẽ.ẽ.ẽ.ẽ
medio.lanẽ.ſ.epo.

Sapſissimo.ordiñ.
Sapſis.ad.ſ.ſmum.ordinẽ.pñ.
nem.ẽ.ẽ.ẽ.ẽ.ẽ.ẽ

sabit cum eo in causa de symoniacis [illegible] nec cum deposito [illegible] ut .i. q. vii. [illegible] nec cum eo qui excommunicatus celebrauit [illegible] si quis episcopus [illegible] nec cum eo qui accedit ad iudicium seculare [illegible] si quis episcopus nec cum bigamo ut est de bigamis c. de bigamis quis episcopus nec cum bigamo ut est de biga. c. de bigamis [illegible]

[illegible]

in fine uite sue communionem tantummodo accipiat. Item Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. De sacris ordinibus lapsi reparari non posse.

Peruenit ad nos quosdam in sacris ordinibus lapsos uel post penitentiam ad ministerium sui officii reuocari. Quod omnino prohibemus, et hoc antiquissimi quoque canones decernunt. Quicumque igitur post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro ordine careat, et ad altaris ministerium non accedat. Item Venantio Lunensi episcopo. Ut eodem rubrica superius.

Accedens ad Gorgonam insulam fraternitas uestra discutiat id quod ad nos de Ianuario ex presbitero relatum est peruenit namque ad nos quod postquam de sacris ordinibus lapsus a suo sacerdotii ordine est deiectus, ad explendum ministerium presbiterii presumpsit accedere et omnipotenti Deo hostias immolare. Quod si ita factum esse uestra fraternitas repperit, eum sacri corporis et sanguinis Domini participatione priuatum in penitentiam redigat, ut usque ad diem ultimum in eadem excommunicatione permaneat, et uiaticum tantummodo exitus sui tempore percipiat. Si autem eum talem penitentiam agere fraternitas uestra cognouerit, ut iste ad recipiendam inter laicos communionem ante exitum uite debeat mereri, huic fraternitati potestatem committimus. Preterea ad fraternitatis uestre consultationem rescribentes statuimus diaconem et abbatem quem depositum ueniens indicas cecidisse, ad sacrum ordinem non debere uel posse aliquo modo reuocari. Quem quidem sacro ordine priuatum in penitentiam deputari te conuenit. Cuius si postea acta conuersatio meruerit, priorem in eodem monasterio ubi degens standi locum in ordine obtineat. Subdiaconum quoque quos similis culpa constringit ab officio suo irreuocabiliter depositum inter laicos communionem accipiat. In potestate ueniens loco lapsi diaconi alium qui officium impleat ordinabis. Sane [illegible] non ex presbitero uenit usque ad sacri ordinis ministerium presumat accedere, semper [illegible] censuimus sicut in insula Gorgona atque Capraria solitariam monasterii [illegible] gerere in quo stare eum aliquamdiu sit ad uestigium [illegible] permanere permisimus. Item. Lapsi loco alius ordinandus est. Rubrica.

Postquam quemquam criminaliter cadentem in locum quo lapsus est nulla ratio permittit reuocari, et ultra te[?] misse ecclesiam uacare pontifice statuta et sanctorum canonum non permittunt, et ne cadente pastore dominicum gregem hostis, quod absit, antiquus insidiando dilaceret, fraternitas uestra depositi omnium consensu in loco lapsi debet episcopum ordinare. Item ex concilio Martini pape. Quod post suam ordinationem in lapsum ceciderit ministeria sacra tractare non debere.

Si post ordinationem suam quis presbiter in lapsum ceciderit et sic peccato fuisse deprehensus obnoxius, omnimodo prohibendum eum manibus lutulentis atque pollutis misteria nostre salutis tractare. Contra. Exemplis et auctoritatibus probatur peracta penitentia in propriis gradibus licere posse administrare et ad maiores conscendere. Maria enim soror Aaron et Moysi postquam lepra percussa est, quia in Moysen murmurauerat, acta penitentia a peccato mundata est et pristinam gratiam prophetandi recepit. Aaron autem post adulterium conflatum uituli in summum sacerdotem est consecratus. Dauid post adulterium et homicidium propheticum spiritum recepit et in proprio gradu permansit. Achab post mortem Naboth iniunctam sanctissimi per penitentiam humiliatus in regia sede remansit. Et ut pretereamus multa exempla ueteris testamenti, Petrus negauit Christum et postea princeps apostolorum factus est. Paulus Stephanum lapidauit et tamen a Deo in apostolum electus est. Multi uero ab heresi ad unitatem catholice fidei reuertentes in suis ordinibus sunt recepti; alii uero ad episcopalem etiam gradum sunt promoti, ut potest aut[?] aliquam plures. Item exempla quibus ad idem attinentium. Unde

Iohannes Crisostomus duabus sinodis orthodoxorum episcoporum fuit dampnatus, sed iterum fuit restitutus. Marcellus episcopus Anchiregalatie depositus fuit, sed postmodum proprium recepit episcopatum. Asclepius dimidiatus a sinodo ecclesiam suam postea recepit. Maximus episcopus Antiochenus [illegible] dampnatus a papa Iulio recepit ecclesiam suam episcopatus. Cirillus episcopus Ierosolimitanus depositus fuit, postea reconciliatus est sue ecclesie. Similiter modo et Polychronius eiusdem ecclesie Ierosolimitane pontifex sicut ipse [illegible] dampnatur et iterum ipse eum recepit [illegible]. Innocentius papa Fortunatum episcopum dampnauit et postea eum in proprium restituit locum ecclesie sue. Assenium episcopum Afr[?]

[illegible]

quod sequitur c. [illegible] rigore dicitur quod in nullo casu deicitur [illegible] presbiter [illegible] quibus permittitur [illegible] ut [illegible] consulendum [illegible] post penitentiam [illegible]

[illegible]

lice ipsa dampnatam Gelasius papa successor ipsius reconciliavit ecclesie. Item Leontius dum esset presbyter depositus fuit, sed postea in Antiochia patriarcha extitit. Gregorius vero papa quartus Theodosium quem Eugenius antecessor eius presbyteri honore privaverat ecclesie regimine consecravit episcopum. Albanensi namque episcopo divindicatus fuit. Sed et synodus in canonice suam illi restituit ecclesiam. Tandem vero episcopum sancte Suessionensis ecclesie a synodo cum Karolus fuit iterum depositum, et Sophronii Placentini episcopi mentem reprobavit. Nicholaus papa ambos reconciliavit. Preterea Calixtus papa de huiusmodi scribit ita.

Clerici post lapsum in suis ordinibus reparari possunt.

Ponderet unusquisque sermones suos, et que sibi loqui non licet, non loquatur. Verbi scilicet sententia autem dubio non usus fuit alienis necessitas. Nec enim quod indigemus ut aliquid via timus agamus, ne decipiemus consilia et operam eorum ordinem committamus affectu. Si aliquis lapsus quoquomodo fuerit, portemus eum et fraterno compatiamur affectu. Sicut ait beatus apostolus: Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis. Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. Dixit sanctus David de morte sensus eruimur, penitentiam egit, et tamen in honore permansit. Beatus quoque Petrus amarissimas lacrimas fudit, qui Deum negavit se penitens, et apostolus permansit. Et Dominus per prophetam pollicetur dicens: Peccator in quacumque hora conversus fuerit et ingemuerit, omnium iniquitatum eius non recordabor amplius. Errant itaque qui putant quod sacerdotes post lapsum, si condignam egerint penitentiam, Domino non posse reconciliari suisque honoribus frui, si deinceps vitam duxerint et sui sacerdotii dignitatem custodierint. Et ipsi qui hoc putant non solum errant, sed et ecclesie claves despicere videntur, de quibus dicitur: Quecumque solveritis in terra soluta erunt et in celo. Alioquin hec sententia aut Domini non est, aut vera est. Nos vero indubitanter tam Domini sacerdotes quam reliquos fideles post dignam satisfactionem posse redire ad honores credimus, testante Domino per prophetam: Nunquid qui dormit non adiciet ut resurgat? Et propheta David penitentiam agens dicit: Redde michi leticiam salutaris tui, et spiritu principali confirma me. Ipse namque post penitentiam et alios docuit et sacrificium Deo optulit, dans exemplum doctoribus sancte ecclesie, si lapsi fuerint et condignam penitentiam Deo gesserint, utrumque facere posse. Docuit enim, quando dixit: Docebo iniquos vias tuas, et impii ad te convertentur. Sacrificium laudis Deo optulit dum diceret: Sacrificium Deo spiritus contribulatus etc. Videns enim propheta scelera sua mundata per penitentiam, non dubitavit predicando eis Domino libando curare aliena vulnera. Conversus ergo homo a peccato et gratia Dei resurgens a lapsu suo in pristino manet officio, iuxta predictas auctoritates. Videat ne amplius iaceat, sed evangelicam sententiam in eo maneat que ait: Vade et iam noli peccare. Unde apostolus ait: Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut eius obediatis concupiscentiis. Sententiam que vetat in animo suo ... fugite, quia potior est misericordia omnibus holocaustis et sacrificiis. Item:

Ut in pristinum gradum post penitentiam revocari possint sacerdotes. Rubrica.

Expurgabit filios Levi. Tempus est ut incipiat iudicium a domo Dei, in qua placet, alibi scribitur: A sanctis meis incipite. In filiis autem Levi omnem sacerdotalem intelligens dignitatem. Sicut sacerdotes purgandi sunt et colandi, ut purum aurum remaneat et argentum quod decoctum est dicendus, quia cum emendati fuerint et colati, tunc offerent Deo iusta sacrificia, et placebit Domino sacrificium eorum quod offerent pro Iuda et Ierusalem. Hoc est pro hiis qui Dominum confitentur et pacem eius recte conspiciunt, sicut dies seculi et sicut anni antiqui, ut quomodo principio placuit Deo, sic post peccatum et penitentiam placere incipiant, cum omni fuerint peccatorum sorde purgati. Item Gregorius secundino.

Lapsi reparantur vel reparari possunt secundum ordinem. Rubrica.

Quia tua sanctitas requisivit ut de sacerdotali officio post lapsum resurgendi auctoritates scriberemus, dum dicas de hoc canonum diversorum te legisse diversas sententias, alii resurgendi, alii nequaquam posse. Decernimus generales synodos Nicenam in capite, et hec cum reliquis quatuor veneramur, quia ipsam sequentes ecclesie magistris canonicas sententias suas sumunt et concordant. Nos vero precedentes patres sequimur, quia auctore Deo a sancta doctrina illorum non discordamus. Accipite itaque in capitulis usque in quartum altaris ministerii hanc formam, fundamentum cognovimus, ut sicut minorem maior precedit honore, ita et crimine, et quem maior sequitur culpa, maiori implicet iudicio, et sic postea penitentia clamatur esse fructuosa.

Quid enim prodest mea tam serminacio fructum illius non tollere? Aut communi consortio non illuc habitare? Post dignam itaque satisfactionem credimus posse redire ad honorem. Et ad fontem misericordie venientes euangelicam sententiam proferant: gaudium in quid sit uno peccatore penitentiam agente magis quam super nonaginta nouem iustos qui non indigent penitentia. Et ouem perditam nonaginta nouem in deserto relictis humeris pii pastoris ad ouile reportandam dominus ipse testatur. Si ouis perdita errans post adinuentionem ad ouile humeris deportatur, propter dictas nonaginta nouem in deserto relictas cur iste post penitentiam ad pristinum ministerium lapsus non reuocetur? Sic in apocalipsi dicitur de ministro ecclesie ad exemplum uni cadens et age penitentiam et prima opera fac. Quid enim grauius est aut carnale delictum committere sine quo pauci inueniuntur? Aut dei filium iure iurando negare? in quo illo hic ipsum beatum petrum apostolorum principem cadentis factum corpus indigni sedimus lapsum esse cognouimus. Et post negationem penitentia secuta est, et post penitentiam misericordia dei data est, quia a baptizato cum non distulit quam ipsum negare predixit. Item. Post actionem penitentiam lapsi reparantur. Rubrica.

Quid est hoc quod propheta de cenacle aut super pedes tuos et loquar tecum? Cum enim iaceret loquebatur cum statim promittit se esse locuturum. Si stante eum est, quia alia sunt que iacentes, alia que stantes audire debemus. Iacenti et dicitur ut surgat stanti autem precipitur ut ad predicandum proficisci debeat. Adhuc enim nobis infirmitatis confusione iacentibus plenius dicitur ad tectis predicationis. Si autem iam in bono opere surgimus, cum iam recti stare cepimus dignum est ut ad ducendos alios in predicatione mitti debeamus. Stans ergo propheta missione spiritualem indicat et cadit ac dens ergo admonitionis uerba suscepit ut surgeret. Surgens autem preceptum accipit ut predicaret. Namque adhuc terrestrie iacere stamus, cum iam de eternitatis amore aliquid sentire cepimus dignum est ut ad penitentiam cadamus et dum infirmitatem nostram sublimiter cognoscere humiliter iacemus, per diuinam ibi consolationem ad fortiora opera surgamus.

Item. Ex decretis. Item. Ambrosius. Item. Ex decretis. Vnde et Hieronimus. Vnde et. Rubrica.

Habemus fortis propugnator ecclesie aciem quam prius tenuit actione separatur. Non ergo in eo despiciat quod fuit, quam iam incipit esse quod non fuit. Item.

Aug. Post condignam penitentiam pristina restituuntur officia. Rubrica.

Cum autem audiero eos a deo eis iram cum spiritum meum impleuero eos et iudicio meo et fortitudine. Animaduertite in presenti loco posse doceri aliquem post peccatum sicut unum pristina dignitatem penitentia diluente ut dauid post adulterium et homicidium loquitur in psalmo: Asperges me domine ysopo et mundabor, lauabis me et super niuem dealbabor. Nec sufficit pristinitate contentus est sed infert: Redde michi leticiam salutaris tui et spiritu principali confirma me. Cumque hoc fecisset, docebo iniquos uias tuas et impii ad te conuertentur. Item Ieronimus. Ex eodem.

Iesus filius iosedech sacerdos magnus, quamquam in typo adueniet, peccatis et qui nostra peccata portauit et alienigenam sibi ex gentibus copulauit ecclesiam, tamen secundum litteram post sacerdotium sordidatis induitur et stat diabolus a dextris eius et candida illi de inceps uestimenta redduntur. Item ex concilio agathensi. Post penitentiam correcti etiam gradum suum et dignitatem recipiant.

Contumaces clerici prout dignitatis ordo permiserit ab episcopis corrigantur. Et si qui prioris gradus elati superbia communionem forte contempserint, aut ecclesiam frequentare uel officium suum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur. Ita ut cum eos penitentia correxerit rescripti in matricula gradum suum dignitatemque recipiant. Item ex concilio martini pape. Ex eodem. Rubrica.

Si quis presbiter aut diaconus uinctis fuerit aliquid de ministris ecclesie uendidisse quia eam legum commisit placuit eum ab ordine ecclesiastico submoueri iudicio tamen episcopi dimittendus est si ipso debet recipi gradu, quia multotiens bi ipsum quod debet idem secundum alicuius commisisse nati est in episcopi potestate dimissum est. Item.

Aug. Post pactam penitentiam sacerdos potest restitui. Restitui.

Beniuolentia sacerdos restitui ad honorem post peractam penitentiam, licet in hoc diuisi diuisa sententia. Dicente non posse restitui ad honorem. Si sic dici est propter dissimulatas penitentias quorundam et propter affectatas honorum dignitates. Item augustinus. Ex eodem. Rubrica.

Sacerdos quidem si dicat et dirigat habet restitutionis locum post dignam et peractam penitentiam in honorem suum, propheta testante qui ait: Nunquid qui dormit non adiciet ut resurgat? Et habitatis; et dicat ut ad secundum inclusit animam suam et ab ipso propheta in hoc augustinum legimus quia cum post peractam adulterium legimus et homicidium post penitentiam

Ut constitueretur [illegible] ... [illegible gloss]

[illegible gloss]

postea digna penitentia peracta per dei gratiam ad pristinum officium restituti sunt.
Quomodo ergo huiusmodi auctoritatum dissonantia ad concordiam revocari valeat, breviter inspiciamus. Sed aliquorum [illegible] timore ultionis et amissio proprii gradus et ambitio celsioris honoris ad penitentiam cogit, hos sacri canones incapabiles decernunt, quia simulate penitentie uel affectione honoris adeo non consequitur veniam, nec ab ecclesia reparationem meretur. Unde Augustinus scribit ad Bonifacium. Quare constitutum est in ecclesia ne post penitentiam aliquis ad clericatum redeat. Rubrica.

Ut constitueretur in ecclesia, ne quisquam post alicuius criminis penitentiam clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu maneat, non desperatione indulgentie, sed rigore factum est discipline. Alioquin contra claves ecclesie datas disputabitur, de quibus dictum est: Que solveritis super terram soluta erunt et in celo. Sed ne forte etiam detectis criminibus spe honoris ecclesiastici animus intumescens superbe ageret penitentiam, severissime placuit ut post actam penitentiam de crimine dampnabili nemo sit clericus, ut desperatione temporalis altitudinis medicina maior et verior esset humilitatis. Nam et sanctus David de criminibus mortiferis egit penitentiam, et tamen in honore suo perstitit. Et beatum Petrum, quando amarissimas lacrimas fudit, utique dominum negasse penituit, et tamen apostolus permansit. Sed non ideo putanda est supervacua posteriorum diligentia, qui, ubi saluti nichil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt, quo salus munitius muniretur, experti, credo, aliquorum fictas penitentias per affectatas honorum potentias. Cogit enim multa invenire medicamenta multorum experientia morborum. Verum in huiusmodi causis, ubi per graves dissensionum scissuras non huius aut illius hominis periculum, sed populorum strages iacent, detrahendum est aliquid severitati, ut maioribus malis sanandis caritas sincera subveniat. Item in epistola cleri Romani missa ad Cyprianum. Reparationis beneficium non nisi post penitentiam debere concedi. Rubrica.

Absit a Romana ecclesia vigorem suum tam profana facilitate dimittere, et nervos severitatis eversa fidei maiestate dissolvere, ut cum adhuc non tantum iaceant in peccatis, sed et cadant eversorum fratrum ruine, properata nimis remedia communicationum utique non profutura prestentur, [illegible] penitentie medicamenta precedere. Si vero ipse medicus [illegible] penitentiam indulgeat, [illegible] esse [illegible] nominibus [illegible]. Item

Item Cyprianus de lapsis. Impenitentibus venia concedi non potest. Rubrica.

Si quis preposterea festinatione temerarius remissionem peccatorum putat se dare posse, aut audet domini precepta rescindere, non tantum nichil prodest, sed obest lapsis. Provocasse enim iram est non observasse sententiam, nec misericordiam prius domini deprecandam putare, sed contempto domino de sua facilitate presumere. Et infra. Ad dandam veniam aliqua martyres faciunt. Si iusta, si licita, si non contra ipsum dominum a dei sacerdotibus facienda sunt, sit obtemperantis facilis et prona consensio, si penitentis fuerit religiosa moderatio. Mandant aliqua martyres, sed si scripta non sunt in lege domini que mandant, ante est ut sciamus illos de deo impetrasse que postulant, et tunc facere que mandant. Neque enim statim videri potest divina maiestate concessum quod fuerit humana pollicitatione promissum. Nam et Moyses pro peccatis populi petiit, nec tamen peccantibus veniam, cum petisset, accepit. Item Isidorus ad Massanum episcopum. Qui sunt reparandi post lapsum vel non. Rubrica.

Domino sancto mihique beato fratri Massano episcopo Isidorus episcopus. Ad [illegible] venerabilis fraternitas [illegible] notitie, ut [illegible] quod in canone Ancirano capitulo xviiii legitur post lapsum corporale restaurandi honoris gradum post penitentiam. Alibi non legitur huiusmodi delictum nequaquam reparandum. Antiquorum [illegible]. Hec diversitas hoc modo solvitur: illos enim ad pristinum statum redire canones precipiunt, quos penitentie precessit satisfactio uel condigna peccatorum confessio. At vero hi, qui neque a vitio corruptionis emendantur, atque hoc ipsum carnale delictum, quod admittunt, vendicare quadam superbionis temeritate nituntur, nec gradum utique honoris nec gratiam recipiunt communionis. Ergo ita est determinanda sententia, ut hi restaurentur in locum honoris, qui per penitentiam reconciliationem meruerunt divine pietatis. Hi vero nequaquam consequentur adeptam dignitatis statum, qui per medicamentum penitentie recepisse non sanantur remedium vite. Id autem ne forte magis sit ambiguum, divine auctoritatis sententia confirmetur. Ezechiel quidem propheta sub typo prevaricantis Ierusalem ordine post penitentie satisfactionem pristinum restaurandi honorem. Continetur in quibus dicitur: Porta ignominiam tuam post paululum, et [illegible] antiquitatem tuam. Confundere

[illegible gloss]

[illegible pencil note]

T

a Sicut licet. a nostro sacerdotio que post sacerdotium non ecclesiasticum officium non exercuit puerit. hic per quod episcopus dispensat in misericordia cum eis secundum... xxxiii. q. v. ut eo. b Percipere. similiter tamen cum eo communicato ministret. xi. q. iii. si quis episcopus c Pro necessitate ...

Dico quod melius est abstineat si educit se indignum. Si autem ostitur dicens quod post celebrationem obstat. ... xxxiiii. ... hoc quod ecclesia ... licitum de eo qui penitent adhuc. n De eo. coincato. olim ci...

ab omni sacro ministerio, ita ut nec panem nec calicem offerant nec evangelium pronuntient. Nisi forte aliqui episcoporum consilio laboris eorum et humilitatis et mansuetudinis voluerint eis aliquid amplius tribuere vel adimere. Penes ipsos ergo de his erit potestas. Qui autem fugientes comprehensi sunt vel a domesticis traditi vel a de patris facultatibus sustinuerunt dampna, aut in ipso dolore tormentorum proclamaverunt se christianos esse, etiam conscripti sunt ut martyrum comprehendentes violenter atraxerunt et fumetis sacrificiis admoverunt, ut aliquid polluti abi per necessitatem sumere cogerentur, in omni dejectione et habitu et humilitate vitae confitentes se christianos, hos velud extra delicti constitutos a communionis gratia non prohibendos decrevimus. Si vero prohibiti sunt ab aliquibus propter cautelam ampliorem vel propter quorundam ignorantiam, statim recipiantur. Hoc autem similiter et de clericis et de laicis observare convenit. Perquisitum etiam est et illud, si possint et laici qui in has necessitates angustias inciderunt ad clericatus ordinem promoveri. Placuit ergo et hos tamquam qui nichil peccaverint, si precedens eorum vita probabilis sit, ad hoc officium provehi. Hii vero qui sponte negaverunt preter necessitatem aut preter periculum ablationem facultatum aut preter periculi vel aliquid huiusmodi, quod factum est sub tyrannide Liciniana, placuit sinodo, quamvis humanitate prohibentur indigni, tamen eis benivolentiam commodari. C Illud hoc inquisidoria ... desidiosos et negligentes, non etiam penitentes repari prohibet. Illud autem Ieronimi fatetur hoc esse difficile, non impossibile. Basilius autem circa delinquentes rigorem etiam iustitie servandum ostendit, quem circa penitentes alii relaxandum misericorditer affirmant. Possunt etiam hec distingui, ut premisse auctoritates, quorum crimina manifesta sunt ante vel post ordinationem a sacris ordinibus dicendi sunt. Quorum autem peccata occulta sunt, et secreta satisfactione secundum sacerdotis edictum purgata, in propriis ordinibus remanere possunt. Unde Hylarius papa Carolo archiepiscopo et eius suffraganeis. Non potest restitui ad sacerdotium, cuius crimen fuerit manifestum etc.

Sacerdotes sine fornicationis ceciderint laqueum et crimen maiestatis sui ostensus fuerit actus, sacerdotum possibile honore secundum canonicam statutum auctoritatem propo deponi. Item Rabanus archiepiscopus scribit ad Heribaldum. Qui valeant reparari post lapsum vel non.

De his non visum est nobis scribendum

esse qui sacros ordines habent, anti vel post ordinationem contaminati atque capitalibus criminibus se esse profitentur, in quibus ut michi videtur hec distantia esse debet: ut hi qui deprehensi vel capti fuerint publice in periurio, furto atque fornicatione et ceteris huiusmodi criminibus secundum sacrorum canonum instituta a proprio gradu decidant, quia scandalum est populo dei tales personas super se positas habere, quas ultra modum viciosas esse constat. Nempe iudicabunt homines aecclesiastici de se quondam Heli filiis peccatis fecisse leguntur, et rebelles hinc atque contemptientes eorum pravis exemplis cotidie peiores fiunt. Qui autem de predictis peccatis absconse a se admissis, per occultam confessionem angelo Dei presente et sacerdote qui eis indicatur est penitentiam agendam consenserunt, et semetipsos graviter deliquisse fatentur si se per ieiunia et elemosinas, vigilias sacrasque orationes purgare contendunt, his et gradu servato spes venie de misericordia Dei promittenda est. C Ex lapsis et in heresim hoc observandum est, ut anti secretam confessionem nullus eis communicet. Unde Cyprianus presbitero ait secundum... A dominione abstineant qui lapsi sunt ante reconciliationem communicant.

De eo tamen quod ista communicant, Dominum esse testem in lapsorum diu illic cum quies et tranquillitas data esset, et episcopis in unum convenire in indulgentia divina permittente continua communicato et librato de omnium collatione consilio statueremus quid fieri oporteret, si qui sunt ante consilium nostrum et sententiam de omnium consilio statim communicare voluissent, ipse a communione abstineret. C Quod supra de homicidis statutum legitur, intelligendum est quod facultas effugiendi datur nec necessitate clauduntur obsidionis. Ceteri autem necessitate angustiati effugere non possunt, sicut de hoc dicitur admissum purgant per penitentiam, et officio et communioni reddentur. Unde in Ylerdensi concilio legitur. Post duorum annorum penitentiam officio et communioni restituantur clerici qui in obsidionibus positi necessitate sanguinem fuderint.

De his clericis qui in obsidionibus necessitate positi fuerint, hoc statutum est, ut qui altario ministrant, et Christi corpus et sanguinem tradunt vel sacra vasa officio deputata esse, tanta ut ab omni humano sanguine etiam hostili se abstineant. Quod si in hoc inciderint, officio quam communione corporis Domini duobus annis priventur, ita ut duobus annis vigiliis, ieiuniis, orationibus et elemosinis pro viribus quas Dominus donaverit expientur, et ita demum officio et communioni dantur, ea tamen ratione ne ulterius ad officia

Similiter dispensatione promoveri. xxv. di. c. si in occulto peccato non potest dispensari, quia occultum non potest quis accusari vel puniri, quia occulta peccata non habent in dictam ut ... xxxii. q. v. christiana. ... Ergo et occultus peccator possit promoveri conscribitur episcopo. crimen sive summa non ei soli si coram aliquibus personis ... sicut potest dispensare secundum dicit ... xxxiiii. occultum peccatum sive sit occultum sive manifestum dum tamen sit enorme semper impedit ne possit sine dispensatione promoveri. Possunt et equi suscipere in ordinem ... quod occultum peccatum ... et tamen ... si quod ... quantum ad sacerdotes ... quia eciam ... tale peccatum ... ad hoc. c. de eccl. ... de hoc.

Sed intelligit de ipse venie.

ubi sunt ... fortius. b. ca. canones penitentiales ... c Sacerdotes. ... d Scilicet. ... e Ut illigat ... f Pro amore spiritualis ... Siue ... g Cum prima ... h Canonica ... i secundum dominum ...

T

P

[illegible]

quo debeat computari ... [illegible] ... promotionis ambitio inveniatur, ordine perpetua stabilitate permaneat. Item ex concilio Gerundensi. Non provehatur ad clerum qui pressus languore communionem penitentie benedictione accepit. Is qui egritudinis languore depressus penitentie benedictionem, quod viaticum dicimus, per communionem acceperit, et postmodum reconvalescens, sicut plerique penitentie in ecclesia publice non subdiderit, si prohibitis vitiis non tenetur obnoxius, admittatur ad clerum.

Item [illegible] ... omnibus episcopis per Apuliam constitutis. Qui ad penitentiam agendam in monasterio recluditur presbiter non ordinetur. Si ille qui in monasterio petit ordinetur. Si penitentiam quamvis eam perfecte agit, non potest esse aut presbiter ordinari, et si per ignorantiam ordinatus fuerit et postea inveniatur penitentiam accepisse, deiciatur. Ille vero qui mittitur ad penitentiam agendam in monasterio, qui ibi nichil aliud quam penitens dicendus est, qua consecratione ad sacerdotium pervenire permittitur, nec michi alia quelibet est auctoritate sedis apostolice, ut in terrenorum decretis et ex certo episcoporum et reliquorum canonum statuta obviant. Quicquid est illorum diffinitionem in quibus superius fecimus locutum decrevimus, et ea per nos solum tenenda si periculosa esse non dubito. Item Gelasius urbis Rome episcopus omnibus episcopis. Bigamus vel penitens quilibet vel post penitentiam factus non applicentur ordinibus. Unde rubrica supra.

Non confidat quisquam pontificum ... bigamos aut coniugia sortientes ab aliis relictas, sive quolibet post penitentiam vel sibi licitis vel corporis vitiatos vel conditionarios aut curie publice nexibus irretitos vel obnoxios aut passim nulla temporis sequentia nec expectatione discussos divinis servituros applicare ministeriis. Item in concilio Toletano. Penitentes nec etiam in clero si possint.

Canones apud Nicenam constituti penitentes etiam ab infimis officiis clericorum excludunt. Hec de quibus penitentibus intelliguntur, scilicet de illis tantum qui post acceptam penitentiam secularis militie cingulum acceperint. De quibus Innocentius scribit Victorio Rothomagensi episcopo. Non debet fieri clericus qui post remissionem peccatorum militie cingulum accepit.

Si quis post remissionem peccatorum cingulum militie secularis habuerit, ad clericatum omnino admitti non debet. Potest aliter intelligi, ut de illa penitentia que sollempnis appellatur, que semel tantum in ecclesia conceditur, de qua Ambrosius ait: Sicut unum est baptisma, ita una est penitentia, que tamen non est sollempnis penitentia iterata ... repetitur. Quamplurimi qui sepius agendam penitentiam putaverunt ... Item Augustinus ad Macedonium. Quamvis caute salubriterque provisum sit, ut locus illius humillime penitentie semel tantum in ecclesia concedatur, ne medicina vilis minus utilis esset egrotis, tamen cotidie peccantibus nunquam per penitentiam venia negatur.

Porro autem penitentia quando imponenda sit, in Agathensi concilio legitur, in quo sic statutum est. Quod episcopi penitentes ad penitentiam accedant.

Penitentes, tempore quo penitentiam petunt, impositionem manuum et cilicium super caput a sacerdote sicut ubique constitutum est consequantur. Si aut comas non deposuerint aut vestimenta non mutaverint, abiciantur, et nisi digne penituerint non recipiantur. Iuvenibus etiam penitentia non facile committenda est propter etatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus in morte positis non est negandum. Item ex eodem. Que sint servanda in sollempni penitentia.

In capite quadragesime omnes penitentes qui publicam suscipiunt aut susceperunt penitentiam, ante fores ecclesie se representent episcopo civitatis, sacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram demissis, reos se esse habitu et vultu protestantes. Ibi adesse debent decani, id est archipresbiteri parrochiarum, et presbiteri penitentium, qui eorum conversationem diligenter inspicere debent, et secundum modum culpe penitentiam per prefixos gradus iniungere. Post hec eos in ecclesiam introducat, et cum omni clero VII psalmos penitentiales in terram prostratus cum lacrimis pro eorum absolutione decantet. Tunc resurgens ab oratione, iuxta quod canones iubent, manus eis imponat, aquam benedictam super eos spargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat, et cum gemitibus et crebris suspiriis eis denuntiet, quod sicut Adam proiectus est de paradiso, ita et ipsi pro peccatis ab ecclesia abiciuntur. Post hec iubeat ministris ut eos extra ianuas ecclesie expellant. Clerus vero prosequatur eos cum responsorio: In sudore vultus tui vesceris pane tuo etc., ut videntes ecclesiam pro facinoribus suis tremefactam atque commotam non parvipendant penitentiam. In sacra autem domini cena rursus a decanis et presbiteris ecclesie liminibus representetur.

Item penitentiam nulli clericorum agere conceditur, a quo sibi ... omni penitenti ad clerum admitti prohibetur. Unde in Carthaginensi concilio V statutum legitur. Clericis non imponatur manus tamquam penitentibus.

[illegible]

Confirmandum est ut si qui presbyteri vel diaconi in aliquo graviori crimine capti fuerint, quia secundum ammissionem necesse fuerit removeri a dignitate, non eis manus tamquam penitentibus vel tamquam fidelibus laicis imponatur. Item non permittendum est ut rebaptizati ad clericatus gradum promoveantur. Item Innocentius papa. Nec clerico penitentiam agere nec post penitentiam ad clericatus accedere permittitur.

Illud quoque nos par fuit providere, ut sicut penitentiam agere nulli umquam clericorum conceditur, ita et post penitudinem ac reconciliationem nulli umquam laico liceat honorem clericatus adipisci, quia quamvis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum sacramentorum instrumenta suscipere, qui dudum fuerant vasa vitiorum. Item Leo papa. Presbiteris et diaconibus tamquam penitentibus non debet manus imponi.

Alienum est a consuetudine ecclesiastica, ut qui in presbiterali honore aut diaconii gradu fuerint consecrati, hii pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant penitendi; quod sine dubio ex apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est: Sacerdos si peccaverit, quis orabit pro eo? Unde huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa. C. Probantur etiam auctoritate Toletani concilii huiusmodi penitentes ad clerum non admitti, in quo sic statutum est. Nisi causa necessitatis ad clerum penitentes non admittantur. Unde.

Placuit ut penitentes sollempniter non admittantur ad clerum nisi tantum si necessitas aut usus exegerit, et tunc deputentur inter hostiarios vel inter lectores, ita ut epistolam vel evangelium non legant. Si qui autem ordinati sunt in diacones, inter subdiacones habeantur, ita ut manum non imponant neque sancta contingant. Eum vero penitentem dicimus qui post baptisma aut pro homicidio aut pro diversis criminibus gravissimisque peccatis publicam penitentiam gerens sub cilicio divino fuerit reconciliatus altario.

C. Apostate quoque ad clericatus officium admitti non debent. Unde in concilio Arelatensi. Ad clericatus officium non admittitur qui post sanctitatis tonsuram apostatat.

Hi qui post sancte religionis professionem apostatant et ad seculum redeunt, et postmodum penitentie remedia requirunt, sine penitentia coniugium penitus non accipiant, quos etiam iubemus ad clericatus officium non admitti, et quicumque ille sit post penitentiam habitum secularem non presumat accipere; quod si presumpserint, ab ecclesia alieni habeantur.

Exceptos enim nos vel non vere penitentes vel publicam penitentiam agentes a sacris prohibentur ordinibus. Adiecit quoque sicut in aliis canonibus ecclesia curiales aut post baptisma militantes aut in foro decertantes a sacris prohibeantur ordinibus. Unde Innocentius ait: Post baptisma militantes vel in foro decertantes a sacris prohibentur ordinibus. Item.

Aliquantos ex his qui post acceptam baptismi gratiam in forensi exercitatione versati sunt et optinendi pertinaciam susceperunt, ad sacerdotium esse perductos comperimus, ex quorum numero presbiteri aliqui ad sacerdotium assumi. Aliquantos ex militia, qui cum potestatibus obedierint, severa necessario precepta sunt exercita. Aliquantos etiam alios qui cum parerent potestatibus que sibi sunt imperata fecerunt. Aliquantos qui voluptates et editiones populis celebrarunt ad honorem summi sacerdotii pervenisse. Quorum omnium neminem ad societatem quidem ordinis clericorum oportuerat pervenisse. Que singula discutienda mandare tamen non modice motus aut scandala ex parte provinciarum quibus medentur cupimus. Studio emendationis inducimus, et ideo remittenda potius hec putamus, sed nedum inceps similia committantur. Dilectionis vestre maturitas providere debebit, ut teneat usum pacis, nimium finis necessitas imponat; et inviolata constitutio, ut quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus suis deponantur. Item Felix episcopus Nucenarino. Ex quibus laicis ad clericatum pervenire non possit.

Designata sunt genera laicorum de quibus ad clericatum aliqui venire non possit. Si quis fidei administravit. Vetita aliis autem manifesta est ratio quia in sinu etiam huiusmodi inquinabantur fieri clerici qui se prius animare penituit: cum de eis illius propter tribulationem que se dedisse provenit. Item. Non admittantur curiales ad clericale officium. Item.

Preterea frequenter quidam ex tribus et curiales vel quibuslibet publicis functionibus occupatos clericare contendunt, pro quibus postea maior est tristitia cum dictum indiscretis

aliquando ab imperatore percipiunt: qui
gratia nascitur de tacito. Constat enim
eos in ipsis muneribus etiam volu-
ptates exhibere, quas a diabolo inven-
tas esse non dubium est, et ludorum et
munerum apparatibus aut preesse aut fo-
visse. Sit certe in exemplum solli-
citudo tua tantum, quam sepe peti-
tionis imperatore presente cum probis
sepius rogaremus, quam ipse nobis
potius cognovimus, ex quibus non solum
in honores clericatus ... [illegible]
... constituti ingens molestiam
aut retrahere ... [illegible]. Item ex
concilio ii. **Non promoveantur ad dia-
conatum qui post baptismum ad fideli-
um necandum accensi fuerint. rubrica.**

Si quis post acceptum baptismum
sponte vel clam ... [illegible] ... gladium ad necandum fideles sumpsit etiam
non admiserit, si ad clerum admissus
fuerit, diaconii accipiat dignitatem.

Item in tolletano concilio iiii legitur: **A quibus
decernimus qui episcopum ordinandi.**

Qui in aliquo crimine detenti sunt,
qui infamie nota aspersi sunt, qui
scelera aliqua per publicam penitentiam ad-
misisse confessi sunt, qui in heresim lap-
si sunt, qui in heresi baptizati aut rebap-
tizati esse noscuntur, qui semetipsos
absciderunt aut qui naturali defectu mem-
brorum aliquo minus habere noscuntur,
qui secunde uxoris coniunctionem sortiti sunt
aut numerosa coniugia frequentaverunt,
qui viduam aut a marito relictam duxe-
runt aut corruptam mariti fuerint,
qui concubinas aut fornicarias ha-
buerunt, qui servili conditioni obnoxii
sunt, qui ignoti sunt, qui neophyti vel
laici sunt, qui seculari militie dediti sunt,
qui curie nexibus obligati sunt, qui in-
sani mente sunt, qui non digne ad sacerdotium
pervenerunt, qui per gradus ecclesiasticos non
ascenderunt, qui ambitu honoris in munere
nobis operire moliuntur, qui a decesso-
ribus in sacerdotium eligi ... nec ille dein-
ceps sacerdos erit, quem nec clerus nec
populus proprie civitatis elegerit, vel
auctoritas metropolitani vel compro-
vincialium sacerdotum assensus exquisi-
erit. Qui vero igitur deinceps ad ordinem
sacerdotii postulatus, et in his que predicta
sunt exquisitus in nullo horum deprehensus
fuerit, examinatus probabili vita
atque doctrina extiterit, secundum syno-
dalia atque decretalia constituta ad omnium
clericorum vel civium voluntatem ab u-
niversis comprovincialibus episcopis aut certe
a tribus in sacerdotem ... metropolitano
consecrabitur, convenientibus ceteris
qui absentes sunt suis litteris, ita ta-
men ut presentia eius qui est
metropolitanus episcopus constituatur. Epi-
scopi comprovinciales consecrandus cum
metropolitanus elegerit. Metropoli-
tanus autem nisi in ... metropo-
li a comprovincialibus ibidem convenientibus.
Si quis autem deinceps contra hec venerit,
canonicum ad sacerdotii gradum indignus
aspirare contenderit, cum ordinatoribus
suis a depositionis periculo subiacebit.

Qui pretermissis aliquibus gra-
dibus per superbiam sive ne-
gligentiam ad maiores a-
scenderint gradus, tedium
maioris abstineat quousque congruo
tempore permissus accipiat. Item Alexander
iii. scribit Germano ... constituto episcopo. **De
eo qui subdiaconatus ordine postpo-
sito diaconus presbyter est ordinatus. rubrica.**

Sollicitudo dilectionis tue studu-
it consulere nos, cum portator istarum
litterarum diaconatus presbyteratus
officium idoneus sit peragere, nec ne,
cum ad id pre proposito ... subdiaconatus
ordine post propositione negligentia po-
tius quam superbia cognoscatur ascen-
disse. Nos consulentes tantum ... ei
mandamus ut ab officio sacerdotali
eum prohibeas donec proximo ordi-
nationum tempore subdiaconatus
ministerium sibi recipiat, et sic deinceps
ad maiora officia eum redire concedas.

C... [illegible] ... presbyteri ... [illegible]
... [illegible] ... [illegible]
... [illegible] ... [illegible]
... ecclesie sequitur ... [illegible]
... religiosis ... [illegible]
... [illegible] ... Item Gregorius
scribit ... registri ... episcopo ... [illegible]
... [illegible]. **Ut arte ... [illegible] alio ordinetur.**

Lege ... pusillum ... alio ordinetur
... [illegible]
... [illegible] ... [illegible]
... [illegible] ... [illegible]
... [illegible] ... [illegible]
... [illegible] ... [illegible]
... implicati sunt in seculo ... pre-
proposita sapiendi sunt ... [illegible]
... non dissimulatur quam
prius ... [illegible] ... nequaquam
... [illegible] ... [illegible]
... monasterium petierit ... nullo
modo ... prius ... publica fuerint
absoluta. Si qui vero ... [illegible]

88

[illegible gloss]

P

tius in monasteriis festinant ingredi vel sint tamen suscipiendi nisi iuxta eorum statuta inquisiti sufficienter inveniantur regularem in suis habitu penitentiam probantes ... auctore suscipiantur.

S(ervum) ... ordinari prohibet nisi prius dominus libertatem eius legitimam consequatur. Item ex concilio episcopus scribit omnibus episcopis. **Servus ad clericatus officium non promoveatur.**

Nullus episcoporum famulum alienum ad clericatus officium promovere presumat nisi forte eorum petitio aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eo vendicant potestatis. Debet tamen immunis ab aliis quibus inveniatur esse aggregandus ut a castris dominicis quibus nomen eius ascribitur nullius necessitatis vinculo abstrahatur. Item ex concilio Tiburiensi. **Absque conditione ad sacros ordines nullus accedat.**

Nullus obnoxie conditionis ad sacros ordines promoveatur nisi prius a dominis propriis legitimam voluntate libertatem consequatur: cuius libertatis carta ante ordinationem in ambone publice legatur: et si nullus contradixerit, tunc consecrabitur. porro famulus non canonice consecratus, postquam degradatus ceciderit, eius conditionis sit cuius fuerat ante gradum. Item ex Magontiensi. **De eodem.**

Magnus episcopus Augustoduni ... Magontiensis dixit: Quidam domini ... se procuratores et actores et exactores seu curatores pupillorum sibi debeat ordinari. Gravitas episcopi dixit: si post dispositionem ... actis inter ipsorum fuerint comprobati ... de ... aut ... fuerint honore ... Si enim ante libertatem negotium ab aliquo sine consideratione ... fuerint ordinati ab ecclesia ... manantur ... dixerunt recte omnia statuit ... nostra quoque est ista sententia. Item ex concilio Toletano viii. **Post dominum libertatis famuli ecclesie deinceps iuramento ... rubrica.**

Quicumque famuli ecclesie fuerint ducti ... a clericatum ab episcopis suis necesse est ut libertatis percipiat donum et si honeste vixerint tunc demum ad maioribus officiis fungantur ... officiis aliis ... sordidantur ... conditionis religet ... catena. Cum autem a dominis suis ordinandi libertatem consequuntur ab eorum patrocinio penitus debent esse alieni ut si nullo eorum obsequio fuerint ... obnoxii

Item in eodem concilio xiii. legitur. **Ut clerici ... suscipiantur qui nullo obsequio tenentur a dominis suis libertatem percipiunt etc.**

Quicumque libertatem a dominis suis ita percipiunt ut sibi in eis nullum obsequium patronus retineat, isti si sine crimine sunt ad clericatus honorem libere suscipiantur: quia directa manumissione absoluti noscuntur. Qui vero retento obsequio manumissi sunt pro eo quod patronis adhuc servitute tenentur obnoxii, nullatenus sunt ad ecclesiasticum ordinem promovendi, ne quando voluerint eorum domini fiant de clericis servi. Ex concilio Toletano c. lxxiii. **De eodem. rubrica supra.**

De servorum ordinatione qui passim ad gradus ecclesiasticos promoventur placuit omnibus communi sanctis canonibus concordanter statuimus, ut nullus episcoporum deinceps eos ad sacros ordines promovere presumat nisi prius a propriis dominis libertatem consecuti fuerint. et si quilibet famulus dominum fugiens, aut adhibitis testibus munere conductis vel corruptis aut qualibet calliditate vel fraude ad gradus ecclesiasticos pervenerit decernimus ut deponatur: et dominus eius recipiat. Si vero avus aut pater ab alia patria in aliam migrans in eadem provincia filium genuerit: et ipse filius ibidem educatus et ad gradus ecclesiasticos promotus fuerit, cuius sit servus ignoratum sit et postea veniens dominus eius legibus eum acquisierit: statutum est ut si dominus eius ei libertatem dare voluerit in gradu suo permaneat. Si vero eum catena servitutis a castris dominicis abstrahere voluerit gradum amittat: quia iuxta sacros canones vilis persona manens sacerdotii dignitate fungi non potest. Item ex eodem concilio. **Servi preter consensum non ordinentur qui pretio ... liber est obligatus.**

Si quis obligatus est tributo fiscali vel aliqua conditione vel pretio a suis dominis non est ordinandus clericus nisi probate vite fuerit et patroni consensus accesserit. Ex concilio Toletano c. ii. **De eodem. rubrica.**

De servis vero illorum qui vel peculiari a dominis propriis libertate donantur ut ad gradus ecclesiasticos promoveri debeant statuimus ut in potestate domini consistat eque quod a libertatem habuerint tantum illis concedere nisi habere eam voluerint.

Ceterum si a dominis suis libertate consecuti fuerint et ad ecclesiasticos ordines aliquo modo impleti ... peculii amissione multentur. Diaconus vero ...

[illegible gloss]

T

[Gloss, top:] stauit et domino esse uel presentis ... si fuus absentes suo esse presentato ei ignorante tunc clericum ... ad prescriptionem ... Ex antiquis ... esse sequitur ... cognoscentes ... Religioso. ... consecratur ... qui ... in anima ... consecratio in suo perfectio ... homine ...

[illegible]

canum professi stabit aut ni se eximerit tute
de vocabitur. Ceterum in gradibus non possit
quemquam ante cum seruitutis absolue.
Idem Gelasius scribit Martino et Iusto
episcopis. **Seruus si ante quam presentet ad sacerdo-
tium, peculio amisso, clericetur: rubrica.**

Ex antiquis regulis et nouella sy-
nodali explanatione compleximus
personas obnoxias seruituti cingu-
lo celestis militie non precingi. Sed ne-
scio utrum ignorantia an uoluntate
rapiamur, ut ex hac causa nullus pene
episcoporum uideatur exceptus. Etenim neque
frequens (?) ... plurimorum querela continet (?) super
ut ex hac parte nichil penitus putentur
constituta. Auctores si quidem illustris
uiri filiorum nostrorum ... indignatur consequenter
homines suo iure debitos, alios iam in
clericos, alios iam in diacones ordinatos;
cum non solum post modum eorum conciliorum
que tantorum collatione pontificum sunt
saluberrime prouisionis assensu constat
esse perfectum, huiusmodi persone sus-
cipi non debent, uerum etiam si qui forte ignorantie
cuiuscumque militie ascriptus ignorantia sunt
et suscepti, eliminari protinus et eorum
religioso priuilegio ad dominium suorum
sponte ... admonitione
compelli. Et ideo fratres karissimi, eos quos supra
dicti uiri auctores in clericatus officio no-
stra uenerit dicturos, discussione obnoxios
approbatos, custodito legum tramite,
sine mora iussimus esse restituendos. At uero si qui
iam ex his presbiteri reperiuntur, in eo gradu
peculii sui sola amissione multati per-
maneant. Diaconus uero aut uicarium
prestent, aut si modo hunc ipse reddat, ne-
que ... officia sua ... nemine posse
ab hac nouitate si continuatur uendi-
care, quatinus hoc ordine custodito et
dominorum iura et nec priuilegia illa religionis
uiolentur. Item Herculentio, Stepha-
no et Iusto episcopis. **Seruus clericatus factus
seruitio obnoxius maneat: rubrica.**

Frequens equidem et assidua nos
querela concutit de his per-
sonis que nec antiquas regulas nec
decreta nouimus directa cognoscentes,
obnoxias possessionibus obligatas ... per-
sonas uenientes ad clericale cingu-
lum nouerint (?). Nuper enim rector ecclesie il-
lustris femine Placidie petitorio nobis
intimauit (?), conquestus est Sabinum Marcellia-
nensis (?) sui ecclesiatici (?) cum antistite a-
... fugiens (?) suum pat[r]onem sine ab-
sentis domini conscientia ... capta ... ad presbyteri
honorem usque peruenisse ...

cum clericalis officii priuilegio decora-
ri. Sic et ideo fratres karissimi supradictos acto-
res et eos qui extreme conditionis
reperiuntur obiecti, cognitione uob[is]
nota ante eos oppositum ... discussa sint uero obiectam sibi ma-
culam iuste refragationis non possit
uel non potuerint rite diluere, leconiam
etiam quem gradus prefinitus le-
gibus non defendit ad consequendam condi-
tionis sue necessitatem modis omnibus
non defendit ad consequendam conditionis
sue necessitatem modis reddidere. Si autem
habitum non quia presbiterium ...
colligeri potissimum sibi ecclesiam ubi in quo
est honore collocatus desiderat dominis sue
uiro reddendum sibi honestis promissionibus
celebratione suscepti. Idem Iustino
et Capreolo episcopis. **De eodem: rubrica ut supra.**

Quis aut leges principum aut
patrum regulas aut admonitio-
nes modernas dicat debere contempni,
nisi qui impunitum sibi estimat quicquid
commissum? Auctoritatem quidem filie no-
stre illustris et magnifice femine Maxi-
me petitorium nobis insinuatum esse consis-
tit: Silvinum atque Candidum originari-
os suos contra constitutiones que supra ad te
sunt ex conditione peruenire illegitime
ante cum pontifice diaconos ordina-
tos. Et ideo fratres karissimi proterue presump-
tionis excessum nolentes sig[nare?]
inquirendos. Et si constiterit querelam
ueritate fulciri, cum uniuerso que dicuntur
peruenire illegitime sunt clericatus consecra-
tionis a sacris officiis repellantur. Idem eis-
dem. **Nec ad religiose uite propositum
nec ad clericatus officium serui sine dominorum
consensu seruiti admittantur: rubrica.**

Generalis etiam querele uitanda
presumptio est, quam propemodum
cunctarum uniuersis passim fugiendo uio-
latores dominorum iura ponentes fugi-
entes sub religiose conuersationis obten-
tu uel ad monasteria sese conferunt uel ad
ecclesiasticum famulatum conuenientibus
quorum presulibus indifferenter admittun-
tur. Que modis omnibus est amouenda perni-
cies, ne per christiani nominis institutum
aut aliena uiolenta peruadi aut peruadi aut
publica uideatur disciplina subuerti.
Supplicantium ... ministerium clerica-
lis obligatione fiscum dignitate
conuenit cogatur presbyterum ... nulli
tantum sibi conditione ... ita aut
materiam ... absit obnoxia. Quibus solli-
cita competenter inde conditione prohibitis

[illegible]

[Gloss, bottom left:] Ex preceptis qui filii ... presentatores ... Frequens rectores ... Hec quoque ... Conuenire ... liberi ... sunt impositi ... non potest ... acquirere ... seruus fugitiuus agere ... licet alibi inueniatur ... priuilegium ... Credimus: quem conuenit domino nomine ... alienari

[Gloss, bottom right:] tales non possunt sine ... ut Extra agricol. ... dominum nec uideatur esse differentia inter eos et seruos ... ascripticii sunt qui per xxx annos fuerunt in solo ut C. ... cum autem ascripticii enim duobus modis fiunt: aut prescriptione aut duplici confessione prescriptum ambis factum ut Extra agricolam ... cum seruus ... Constitutum ... non est ... impietas ... non est putandum ...

Dominus Jo[h]annes summus doctorum omnium ...

Jo. ... ...

quisquis episcopus uel presbyter diaconus uel eo
rum qui in monasteriis specie noscuntur ha
bitus huiusmodi personas apud se retinere
non restituendas propriis auctoribus uel in ec
clesie seruitium uel religiosis con
gregationibus prout putauerit ap
plicandas in sua uoluntate forsitan
suorum dominorum uel subscriptio
nis testimonio permittit absolu
tas uel legitima satisfactione conces
sas periculum sui proprii honoris non
ambigant communionisque subitu
ros. Si super hac re cum iusque fuerat nos que
rela pulsauit ex agnis qui per stu
dia secundum beati petrum apostolum
peccatum uendunt et ne fides disciplina
dominum blasphemetur. Id ideo pen
te ecclesia ecclesiastica utilitatibus si que
sunt aliena reddantur. Clericus ob
seruandum est cum dominus fuit seu
tempore professionis inueniatur. Eccum
si iudeus mancipium christianum emerit
iudicans uel christianus tenere commutetur
ad libertatem perducat. Vnde ex libello
epistola. **Ad libertatem perducantur mancipia christi
ana a iudeo comparata. rubrica.**

Mancipia christiana quecumque iude
um comparasse patuerit ad li
bertatem iuxta legum precepta sine om
ni ambiguitate perducantur neque quod absit
religio christiana iudeis subiecta pol
luatur. Item ex eodem concilio iij. **Nulla
officia publica iudeis sunt committenda.**

Nulla officia publica iudeis iniun
gantur per que eis occasio tribu
atur penam christianis inferre. Si qui
uero christiani ab eis iniuriis mo
lestantur uel etiam crimina sint recti
to pretio ad libertatem religionem re
deant christianam. Clemens autem qui
infidelitate empta ad gratiam baptismi
uenire desiderant quid sit obseruandum signifi
bit fortunato neapolitano episcopo. **Ad li
bertatem deducentur serui qui ab infide
litate ad fidem accedunt. rubrica.**

Fraternitatem tuam oportet ec
sollicitam si de iudeorum seruitio
iam iudeus fuerit quisque paganorum fieri uolu
erit christianus per quam uoluntatem
fuit patefacta nec hunc sub quolibet ge
nere uel argumento cuiuspiam iudeorum
uenundandi facultas sit. Sed qui ad
christianam conuertitur fidem desiderat defen
sione uestra in libertatem modis omnibus
uendicetur. Hi uero quos huiusmodi
dio oportet seruos amittere forsitan
utilitates suas irrationabiliter circum

menti impeditos estimantur decere
nit consideratione seruare ut si pagani
quos mercantur ex causa emere
esse infra tres menses dum emptor cui
uendi a sint non inuenitur fugere ad ec
clesiam habent talem forte contingit
quod uelle se dicerent fieri christianos uel etiam
ecclesiam habent talem prodiderunt uolun
tate pretium eorum a christiano scilicet emptore per
cipiat. Si autem post prefinitos tres menses quis
quis huiusmodi seruorum uel suorum iudeorum ue
le suum dicere et fieri uoluerit christianus
nec aliquis eum postmodum emere
dominus qualibet occasione ipse a hu
ne audeat uendendi est ad libertatem per
cul dubio premia perducatur quia hunc
non aduenerit dum sed ad sibi seruiendum di
citur comparasse. Iustiniano caroli
tano episcopo. **Ex eodem. rubrica. ff.**

Siquidem ibi iudeorum seruus ad ue
nerabilia loca fidei causa confuge
rit nullatenus ei patiamini preiudi
tium sustinere. Sed siue olim christiani
siue nunc fuit baptizatus sine ullo chri
stianorum pauperum dispendio religioso
ecclesiastice pietatis patrocinio modis
omnibus defendatur. Item ex eodem. **ff.
codem.**

Et si iudeorum seruus necesse
est consilia ad religionem conuolauerit
nunc libertati donentur. Item ex eodem ma
gentis. **Ex eodem. rubrica superius.**

Presenti concilio deo auctore sanci
mus ut nullum christianum manci
pium iudeo deinceps seruiat sed dans
pro quolibet bono mancipio .xij. soli
dos ipsum mancipium quicumque christiano
rum ad ingenuitatem seu ad seruitium
licentiam habeat redimendi et si christianum
si desiderat permittatur similiter quia
fiat. Quia nec fas est ideo quod christus dominus
sanguinis sui effusione redemit
blasphemum christiane religionis uincul
tenere. Quod si acquiescere statutis nostris
quicumque iudeus noluerit quamdiu ad
pecuniam constitutam uenire distulerit li
ceat mancipio cum christianis ubicumque
uoluerit habitare. Item ex eodem aurelian.

Si seruus absente aut **Ex eodem. rubrica.**

nesciente domino episcopo sciente
quod seruus sit aut presbyter aut diaconus
ordinatus fuerit ipso in clericatus of
ficio permanente episcopus eum domino su
o dupliciter satisfactione recompenset.
Si uero episcopus eum seruum nesciente testi
monio presbyterum uel eum supplicauerit
ordinari simili redditione teneatur
obnoxius. Item leo omnibus episcopis. **consti**

[illegible]

[...]tio nona. rubrica superior.

Si servus sciente et non contradicente domino in clero fuerit ordinatus, ex eo ipso liber et ingenuus existit. Si vero ignorante domino, liceat eidem domino infra spatium unius anni et servilem fortunam probare et servum suum accipere. Si vero intra legitimum probationis tempus monachus effectus fuerit, eidem iugo servitutis [...]. Debet enim per triennium antequam monachus efficiatur in monasterio permanere. Postea vero si monachus effectus fuerit, liber efficiatur, et palam ordo liberat a fortuna servili vel ascriptitia, secundum actualis sui officii. Nam et post ordinationem durat. Sicut a minus patimur potius solum episcopalis dignitatis. Ascriptitios non in ipsis possessionibus clericos etiam praeter voluntatem dominorum fieri permittimus, ita tamen ut vel clerici facti impositam sibi agriculturam adimpleant. Leo omnibus episcopis. De eodem. rubrica.

Admittuntur passim ad sacrum ordinem quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur, et qui a dominis suis consequi libertatem minime potuerunt, ad fastigium sacerdotii tamquam servilis vilitas hunc honorem capiat provehuntur. Ab his itaque fratres karissimi omnes vestre provincie abstineant sacerdotes, et tamen ab his qui etiam ab aliis originariis vel quali alicui conditioni obligati sunt volumus temperari, nisi forte eorum petitio aut voluntas accesserit qui aliquid sibi in eos vindicant potestatis. Servus monasterii qui [...] an ecclesiastica officia possint aggregari. [...] nisi sunt ordinandi, sicut supra scriptum est, nisi a proprio episcopo libertate consequantur. Porro servus monasterii liberetur, consequitur vel [...] non ergo ad clericatum sibi accedere [...] nisi probatur [...] synodo [...] legitur. Monasterii servum abbati vel monacho liberum vel facere non licet.

Abbati vel monacho monasterii servum non licebit facere liberum. Qui enim nihil proprii habet, libertatem alii dare non potest, nam sicut seculi leges [...] alienari nisi a proprio domino. Hac autem prohibente sua ad ipsius libertatem [...] ab obsequio monasterii prohibemus. [...] libertatem promovendi ad sacros ordines. Potest enim [...] ordinibus [...] monasterii obsequiis perpetuo [...]

vite acsi servus monasterii liberetur a(b) ipsius ... officiis [...] in alio capitulo presentis constitutionis. [...] monachis [...] opus [...] servi eorum modo [...] assistant. Quod autem servum ecclesiam [...] nomine monasterii [...] significare intelligimus [...] religiosi propositi. Debent autem [...] probatur qui [...] synodo [...] dicit. Si conditionis probate fuerit famulus ecclesie post est ordinatus.

Multos de ecclesiastica familia noviter ad dei potentis ordinari [...] ut ab huiusmodi [...] liberi [...] passim admittunt, omnibus [...] ecclesia unus [...] Sed et [...] ad dei potentis [...] non negat [...] oia vero [...] necesse est ut si quis [...] ecclesie vel secularis [...] ad [...] ordinati [...] post hec [...] atque [...] bono [...] testimonium [...] absque ulla [...] one in monasterio [...] permittatur ut ab huiusmodi [...] qui divino amore [...] et [...] sit [...] vel ab [...] ad quibus ecclesiastici officii [...] non provehatur [...] Secundo quod [...] ad clericatum [...] absque [...]. Urbanus [...] Absque proprio consensu liberis non promoveatur ad clericum.

Prohibendum est ut liberi quorum parentum [...] ad clericum [...] nisi [...] Omni [...] sacerdos prohibetur officiis. Gelasius [...] episcopis. Quod monasterii [...] ad clericale munus accedit [...] tam [...]

Precisis igitur [...] preceptis permanentibus [...] ut [...] [...] sufficientibus [...] plebibus ad [...] non valeant [...]

[illegible]

P

[illegible]

gnitate nomina iustitie semper sequi desiderantes studium nostrum quo sentiamus merito conlaudamus ius sententiam tamen sanare uolentes quisquis est qui nomina ius dignitatum ipse sibi abscissum ad promouendum sua dignitate sufficiens necessitate quod quidem dubius qui ad hominis uel a medicis sui a paganis non sponte tale quid patitur sicut censuerunt canones dilectionem tuam latere non credimus. Item Gelasius papa Palladio episcopo. Tempore sinceritatis dignitas accepta sequenti debilitate non admittitur. Rubrica supra.

Precepta canonum quibus ecclesiastica regitur disciplina sic non patiuntur uenire ad sacerdotium debiles corpore ut si quis in eo fuerit constitutus accedente sibi fortuitu casu amittere non possit quod tempore sue sinceritatis accepit. Stephanus siquidem presbiter petitorio nobis detulit oblato quod cum in subditis olim sibi quam annos plurimos collatam presbiterii dignitatem quam integritate corporis indeptus suscepisset sed iam per proprie prouincie uastitatem quam iustitia sacerdotibus barbarorum feritas diuisa secretum ambiguitatis in negotia ordinum iminente gladios euadere fugit presidio mereretur actus suis obtinere sibi septem transilies in fines corporis inscium se suggessit quod adhibita curatione bienno potuissent abstergere officii sui se supradicti loci suum dignitatem quam testificari quatinus sancte ecclesie in Sicilia sic consueuit credere ecclesie conuenit ob hoc ante quod ante susceperit ordinem in quo postmodum iniuratione corporis casu probatur fatente prolapsus. Hoc autem de his omnibus intelligendum est. Qui enim oculum amisit licet desit uoluntas tamen sacerdotium adipisci non potest. Unde Gelasius scribit Rustico episcopo. Non sunt prestanda iura sacerdotii aut aliis eunuchis etc.

Si euangelice admonitionis nos audiam nec usque adui bene fuerit prosiliunt pro mittere ne scintilla ei fastidio quod dicentes tu si re gehenne ignis qualis putamus pena plectendus est qui non solum pugno impie percussit in leuita ordinis hominem ministrio fuit credere sed qui non sufficeret ad cedem minus ita sentiagnate diabolo raptus est admittendam ut fuisse non solum percutere sed et eruere oculum fratris et quis huiusmodi excessus grauiori esset pena plectendus. hunc tamen fraternitas tua fecit ab officio cum presbiterio remouere. hoc tamen sollicitudinis tue sit uel locum in sua principale consistitias autem aliquo modo transitoriam da sibi tantum sibi condone ecclesiastica

loco alicui uel alii ante fuisse esse ordinatum presbiterum. Nam multi auctoritatis est oculus non possunt iuxta canones sacerdotium concedi. Neque enim aliquid ei prodest quod oculum inuitus amisit cum nec uolens quisquam amisisse oculum credendus est. Nec sacerdotes autem aliquem eorum in amissione oculi eius qui ad sacerdotium adipiscendum non imprudenter se suscepisse regulis inuenimus. Sed hoc tantum modo ad prohibitionem fecisse inuenimus ut qui caret oculo sacerdotii officium adipisci non possit. Sed nec illi ullatenus qui in compensatione eum sacratus ordo concedi potest qui ad tantum sacerdotem proprium potuit iam uacando prouocare ut ille officium in quo etiam amittere et iste prouectus fuit reciperet facultatem.

Presbiterorum filii ad sacra officia non sunt admittendi. Unde Urbanus papa. Filii presbiterorum a sacris prohibentur ordinibus.

Presbiterorum filios a sacris ministeriis remouemus nisi aut in cenobiis aut in canonicis religiose probati fuerint conuersati. Sed hoc intelligendum est de illis qui paterne incontinentie imitatores fuerint. Verum si morum honestas eos commendabiles fecerit exemplis et auctoritate non solum sacerdotes sed et summi sacerdotes fieri possunt. Unde Damasus papa scribit Ieronimo presbitero. De eodem.

Osius papa fuit filius Stephani subdiaconi. Bonifacius papa filius Iocundi presbiteri. Felix papa filius Felicis presbiteri de titulo fasciole. Agapitus papa filius Gordiani presbiteri. Theodorus papa filius Theodori presbiteri de ciuitate Ierosolima. Siluerius papa filius Siluerii episcopi Rome. Deusdedit papa filius Stephani subdiaconi de presbitero fuit. Gelasius natus ex patre Valerio episcopo. Agapitus ex patre Gordiano presbitero. Gregorius ex presbitero Gordiano. Plures etiam alii inueniuntur qui de sacerdotibus nati apostolice sedi prefuerunt. Hinc Augustinus ait. Uita parentum filiis non imputatur.

Uitia namque hominis nascuntur si parentum uitia inseratur. hec sine meruerunt. Sed enim hominis ex legitimo coniugio homine de tectura est ex male uiuit male erit ipsam aliquem malum est. Sic bonorum filii adulterorum nulla est defensio. Adulteri si mali filii coniugatorum nullum est crimen nuptiarum. Item Iohannes Crisostomus super Matheum omelia iii. De eodem.

Nequaquam diuinis erubescamus parentum fuisse unius quam mus semper amplectamur itaque et uitelle huiusmodi sanguinem hac matre fornicatione pollutam uel quolibet huiusmodi

[illegible]

Capitulum. Ad hanc gentem ut partus exeat a
Nuptarum primam habeat ut teneat quis uxorem
ducere non fuit
ses q̃ teme
rarium in
tamentur
uoluit fra
rent ecq
ut unus sit
q: neq;
de ui ten
q; q;mucc.
Sponsus
ecca ueat
sponsa xpi
q; ad hoc
electum st
pan potest
ab hoc fieri
sponsa a spo
so añ cõfir
matũ mat
monium
simus ut ano
scio dicen
ut or q; mo
sponsa dñi.
Sus
sum. Istud
cum illi dia
pmoto tal
cippectat
aut eius
primatus
resuo nõeli
pmandẽ
gs ut suos
mis pgrin
simo obla
ut ecclam
gloriam
gestu ecce
piunt qui
tam esum
meo q igno
rante eũ ad
eptus bñfi
tum pecu
na patris
ut q; ex
filiu do
pter ga fu
tuũ ẽ hoc
sp omit
cum sc les
mac sine
filius pri
dus ẽ bit
nes tõ cum
sit in fami
fes ut q;
si quis eũ
in fames
pmoti tra
unum ut
q; um fame
nagi cũ sit
dicus est
crẽptus a
ut dicte
pris ste fal
lit istud
ẽ
ecc. ed. a
audiẽtiam
in ecclẽ
gro. q; ubi
quis sine
culpa pu

tecore sordida tam mebri dei aut
mulcere fusta bitur aut cum me polly
cetur. Ad si for mica ecce mp̃ ad mel
ora con sum nequaq̃ puor unta cor
ma culat multo magis ecce mente
natus ad ulcũ sp opa iuuante de
corear parentum suor ne dedecorari
ob propinquos. Ne non ẽ dignus ecce dignetur
nec dum a parentum aut laudãdus
aliquis aut cal pandus. Nemo in dẽ
uerear aut obscurus aut clamis ẽ. Imo
q; ut consideratus aliquid dicamus
acer pressus ne sacq; quod ille magis
resplendat quem per ambo iuuentus
bus prorsus alienus qua ipe qui fin
t dei iuuare mirabilis. Item ter ti
epla ecclie nup binum. non parentum ſ
propria aliqua q̃ quam contemnat.
Dum sacerdotalis adulterum ne ẽ cum sui pa
rum aliquam suscipiat. Si quis q̃ quid
quod nõ insemmbo ni precatu terra
que cõfouet ni seni q̃ in singulas gra
nor humor uel calor quibus tpãli
tẽpa tum in tangemẽ pullulat
sue ubi gra fur uel latro qui fraude
quem pie semina. Si gens ubi annu
rea pit ira. Ide ulna q̃ stuum ẽ ne
ceptum con foueret ? confoti cõ pora
corporatum membra distinguere ? me
illas sacramentis angustias sacerdõ
manus semper aperiat. Idemq; corpus
cator ? animae. Ne noli despicere homine
figuli qui te plasmauit ? fecit ut nolim
te ipse ẽ deum tuis odisapiẽtia q̃ iuuen
uirginis manu edificauit sibi dom
cepte ut eius scõs aplis uocem suam
mereamas ẽ filium ẽ sacerdotem q̃
sacerspidus ti mite quã corpe qua
si bonum macam me loui auemas
q; dñi ac q; nisi semmbo ni uolui
mite nascentis cum uoce ac q; uum
tum. Item aug. Iniquitates paren
tum ecclesiis non possunt nuũ
Sponsus ille qui uocatus mis est
adnuptias bonos ? malos. cõ
gregens mundatas nasa ? uolucres ob
mos ? malis. quo crẽplo discamus fi
ly parentum suorum quibus tes sibi ob
ecte posse. Item ãg. nõ alienam a culpa ſ
propria aliquem ab eo quo figuratq̃
Sacerdotem sum ecclesiasticum ac gradu
cam probatum ecclesiam ut frustra
quoniam uoluptatibus suis quis p
uetur officia quem sua culpa uel figu
q; quo fungitur gradu nõ iuuat. Item
ter. Ex adultero natus sacerdotio ſ
Omnibus mi ribus ipse uo biuet.
uit ni soli dei alienigenis sed q̃
adulteris communibus nasa. nob
magnã fiduciã prestans ut qualiẽ
q; mõ nascamur. Ita ut eius uestigi

ueres potuerat optare filiq̃ legẽ iustum nõ possunt nisi filiq̃
sint macte amissi. ut ipse ad optatum memoria. bilitatẽ ut recõ
gens. regnes quo ad fortitudinem ano q; quecunq;

Sacerdotem. Ne
mandẽ
electum.
beatus ne
sit. Et alios
ẽ grandi
si pñs mala
di q; alios
pp. me
tropolita
tanus sẽ
electo m
cõm no
positos
spernere
ut ecclẽ
lem mo
tum ad.
Quis
Ex ore tui
ex buo
dicat bñ
qui sedur
lium sit
dispũsa
trẽ pro
monẽ
tur. Jam.

am mutemur. Ab ipius corpe nisi separe
mur. Cum ipsi dñm membra effectum
Et si aut ille uiens ẽ pontifex et adulte
mis natus communionibus aptaq̃ualy
cumq; cõdiacẽ ut ordine natus sit ra
liq̃ quis aut iudicium pfectum habeat q̃ dñ
habet fidẽ tempoibus impletis sit q; lut
anus. Cum sui coris ut. Nec q̃ quaz
ascẽdono repellitur. Judas cum pari
ucla concaibuit cum dicamarum
sua. Ecclio coitum ante Zaram et
phares. ñ postea Salmon qui fuit q
dure inter eos. ñ obeth. ñ quoz boos. i
de posteris sua equi fuit pdauid. et
illa autr progenie origo ducatur xpi.
qui uenis sacerdos ẽ. Idq; si filiy eius
sum q; ipẽ fratres imitandi bemui.
Item aug. de uno bapt. li. Appio
de non separat aliquam materna con
dignos ecclesiae propie ad patrum ubera. sup fin.
Ismael ut separetur appio deino
Iob fuit mala alia agar ſ fine
ra discordia ob fuit nec pro fuit a po
testas uxoris cum suis filiis magis esit.
qua pius uxor conuigalia q; mar
alia semmalis esit. et alia accep
ti susceptis. Contra ut bonitatis
mantur regi angloꝝ scribit. Quam
parentum ad posteros non transit.
Si gens anglorum sanctus pistas pro
sumptas diuulgati ẽ. nobis ſ
ra. q; mytalia in propatur. Ab ipis pa
gamus in propium nobis obiciatur. spie
tas legalibus cõnubiis adulterando et
iurum. Ando q; adistar sodomite ecce gen
tis fecam nuti durent. Et alii cõmix
tione mereti. Et cetera. Ad dium ẽ de gen
neres populos q; ignobiles. q; nuptiis
libidine fore pro candos. q; ad certemi
umu sam plene. Ad dictora q; ignobi
liora. Et cetera. q; nouissime nec bello
secula fortem. nec ui ſ stabilẽ. nec
honorabile. Ibi bonitate. Ad amabilez
ẽ uentum. Si. Et alius gentibus. Et spaie
q; proumat ẽ burgundionum pplis cõ
gitque si cado recedentes formicam ſ
bonitate. Inter ceteras omnium ultime
penas propter ignorantias legis dei q
Et saracenos uenire pmisit. Et cum.
Vnde iubamus pp. ñ. Et finẽ supios
capitum distinguendo sibi unctus. Sine
ligiosissimum fuerint filii sacerdotum
Nisi aut scenobiis aut ordinem am.
monachorum religiose probati fi
erint. Et cũ sanctis filii sacerdotum ad monaste
rium admittantur ad clericum. Item alexander pp. i
Hortamur uestram fraternitatem. Decod.
Primus ut si cum qui ab ecclia cla
calto dignorem ẽ. Et amoi eam q; eius
electione ẽ probatus. ñ. Et aut filii
consecrati. Nam peccato filius sacerdotis

Quia gnosatum. Ut ecclẽ ẽ. Et acquisitis. ſ. Et ostia. unum ſ
tum. Et utem. Et equo primates fecerunt pro ipo q; tenuit. Et cum
pm. Et debuit impro uis cuius promoto. Et cum. Et de ſ. Et ad sanctum
dionomalia. Et ad dium. Et hac duratum. Et q; ipe ratus magni
tudinem. Et cum. Et. Et promouendus. Et mtelligendi.
Et ecclia quicumq; sanctus ẽ. Et distinctus. Et ipe. Et. Et. Et nec mo
tus. Et. Et. Et

[illegible]

dum sic tecte vixerint ut eos meritum commendet, non tenemus ut cum suis suffraganeis nostris ac conventu recipimus eis. Extitit quod tempus sacerdotum ex dispensatione esse introductum videtur, et quod ex dispensatione introductum est, ad consequentiam regule trahi non potest.

Urbanus III. scribit Bartholomeo Turonensi archiepiscopo. Filii sacerdotum non prohibentur ab episcopatu si vixerint honeste et vita eos commendet. Rubrica. Supra fuit.

Cenomanensem electum pro eo quod filius sacerdotis dicitur, si vite et mores eum commendant, et tibi et suffraganeis nostris patienter suscepimus, non tamen hoc pro regula imposterum assumatur, sed ad tempus ecclesie [illegible] consulitur. Cum ergo et sacerdotibus nati in summos pontifices supra leguntur esse promoti, non sunt intelligendi de fornicatione, sed de legitimis coniugiis nati, que sacerdotibus ante prohibitionem ubique licita erant, et in orientali ecclesia usque hodie eis licere probantur. Cum autem in originis serie impuritatem negatur, videtur esse contrarium illi sententie: Adulterorum filii sint abhominatio domino. Sed hoc dictum est super de filiis presbyterorum, et hoc de filiis adulterorum intelligendum esse videtur, ut illi dicantur esse abhominatio domino, ad quos paterna flagitia hereditaria successione descendunt. Similiter illud Urbani intelligendum est, quod ipse scribit Patrono Legionensi episcopo. Et eodem. Rubrica. Supra.

Quia simpliciter ad sedem apostolicam veniens humiliter peccatum confessus est, eo quod videbatur [illegible] officii, videlicet quod tempore non legitimo peccavit, sicut quidam inveniente uxore prius cognovisse cognoscitur, nos simplicem misericordiam nostre gratie ammonentes, ac ceteris sacerdotium impedimentum non tantum pro confessione quam testimonio fratrum qui tecum fuit invenerit cognoscentes, [illegible] religiosam audientes, ab huiusmodi peccati vitio absolutum in suscepto sacerdotali officio confirmamus. Item.

Qui in egritudine constitutis baptizatur, presbyter ordinari non debet, ut in Neocesariensi concilio legitur. Ordinetur presbyter qui in egritudine constitutus baptizatur. Rubrica supra fuit.

Si quis in egritudine constitutus fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet, non enim fides illius voluntaria, sed ex necessitate est, nisi forte postea ipsius studium et fides probabilis fuerit, aut certe hominum raritas exegerit.

Item monachali habitu nullus assumatur ad ecclesiastici officii ministerium, nisi fuerit oblatus voluntate propria abbatis. Urbanus scribit: Monachis non ordinetur clericus nisi voluntate abbatis fuerit oblatus.

Ad ecclesiasticum vero officium nullus ex monasterio producatur clericus, nisi quem abbas loci ammonitione propria voluntate obtulerit episcopo. Item ex eodem concilio.

Si quis vero aliquis monasterio. Et eodem. [illegible] repente ad clericatum promoveri voluerit, [illegible] in suo monasterio [illegible] constitutus, sine licentia abbatis et monachorum, et qui hoc fecerint, a clericorum communione se inveniant suspensos, [illegible] plebis communione contenti sint, [illegible] neque prepositis perseverent.

Item quicumque ecclesiastice discipline imbuti non sunt et tempore approbationis non sunt discussi, ad summi sacerdotium provehi non debent. Urbanus papa III. Ad sacerdotale officium nullus nisi per singulos gradus probatus ascendat. Rubrica.

Si officia secularis militie principale locum in rebus bellicis actionis ingressis per singulos gradus examinata constituit, quis tam arrogans tam impudens invenietur, qui in celestis militia quam propensius [illegible] ponderanda est, sic omni repentinis signis explorandus est, statim dux esse desideraret, tyro nondum fuerit, et prius velit docere quam discere. Assuescat in dominicis castris in clericorum primo gradu divinum [illegible] sustineat, nec vilescat illi exorcista, acolythum, subdiaconum, diaconum per dies fieri, nec hec saltu sed statutis maiorum in ordinatione temporibus. Iam vero ad presbyterii fastigium talis accedat, ut et nomen etas impleat, et meritum probitatis stipendia acta testentur. In summi pontificatus vero locum sperare debebit. [illegible] sacerdotum more qui pompam multitudinis querunt, [illegible] habeant aliquid sibi dignitatis acquiri; hinc passim [illegible] etiam in hiis locis ubi solitudo talium reperitur, diversas per parrochias [illegible] aut quibus aliud [illegible] non possunt divinos ordines largiuntur, [illegible] magnum est.

Item ex eodem. [illegible] laicis ad summum non aspiret sacerdotium. Rubrica.

Hec ad nos pervenisse cognoscas [illegible] dignum est [illegible] tione compleri quod quidam [illegible] defunctis episcopis [illegible] sacerdotium.

[illegible]

[illegible gloss]

CLX

atque imperitiam modo repente religiosi prepositi ducatum assumpserint qui nec esse adhuc milites didicerunt. Quid putamus quid isti subiectis prestaturi sunt qui antequam discipuli aliquando fuerint attingant rectorem? nec locum regiminis formidant quia debent necesse est ut qualiter in malum pati quisque sic mereri ... posteriori ecclesiasticos ordines fecerit officia. Item Celestinus papa episcopis Gallie in al. Gallicanis. **Non aspiret ad summi sacerdotium qui disciplinis ecclesiasticis non est imbutus.**

Ordinatos vero quosdam fratres karissimi episcopos qui nullis ecclesiasticis ordinibus ad tante dignitatis fastigium constitutum esse patri debeant ... usurpationem qui se electos esse recognoscere dicimus ... quot quibusque gradibus frequentissime cautum est debeat pervenire in minoribus initiati officiis ad maiora firmentur. Debet enim ante esse discipulus quisque doctor esse desiderat ut possit docere quod didicit ... ad id quod tendit se eo confirmet qui in minoribus ... non potest esse lucis qui non per singula stipendia ... ad summi stipendii ordinem potuerit pervenire solium sacerdotii ... scalis imbuitur cui difficilius imponatur. Item idem. **Non aspiret ad summi sacerdotium qui disciplinis ecclesiasticis non est imbutus. Rub.**

Qui ecclesiasticis disciplinis per ordinem non est imbutus nec temporum approbatione nisi stipendiis eruditus nequaquam ad summum sacerdotium esse aspirare ... ut quod in eo habito ... ordinatores eius ... eo ordine quo esse precepta patrum ...

Cetera pretermissis ... qui possint ad sacerdotium promoveri ... ordinibus ... archipresbiterum vel prepositum vel episcopum vel archiepiscopum sint eligendi debitis ... statuti ... Urbanus papa apud ... **Ut nemo archipresbiter vel archidiaconus fiat nisi presbiter aut diaconus.**

Nullus episcopus in ecclesia sua nisi diaconus dictis conviis sit archidiaconus ... nec archipresbiterum aut decanum nisi presbiter sit ordinatus ... tenebatur apostolica ... presbiterum ... dicimus. Item Calixtus papa. **Nullus prepositum vel archipresbiterum nisi presbiter vel diaconus ordinetur. Rubrica superfina.**

Nullus prepositum nullus in archiepiscopum vel archipresbiterum nullus in decanum nisi presbiter vel diaconus nullus in archidiaconum diaconi ordine. Item in eodem.

De eodem rubrica.

Innovamus autem precepimus ut nullus in archidiaconum vel diaconum ... nisi diaconus vel presbiter ordinetur archidiaconum vel decanum vel prepositum qui infra ordines prenominatos existunt si inobedientes ordinari recipiant ... suscepto ... prohibemus ... sacros ordines constitutis ... clarescant ... cedantur honores. Coheremus propterea ... quod idem statuimus ... quando ... nomen prepositure adeptus ... officium ... non ... sacerdotes ... ne ... in episcopum possint eligi nisi diaconatu constitutis ... Urbanus papa. **Nullus eligatur in episcopum nisi in sacris ordinibus constitutus.**

Nullus in episcopum eligatur nisi in sacris ordinibus religiose vivens fuerit inventus. Sacros autem ordines dicimus diaconatum et presbiteratum. Hos siquidem solos legitur primitiva ecclesia habuisse ... diaconus ... in altaribus ministrare oportunitate exigente ... Si quis ... religiosus ... metropolitanum ...

Licium non vel episcopum promittimus ... archiepiscopum ... sacris ordinibus constitutis si eligatur propter ... dignitatem ordinis ... in episcopum eligendi per singulos ordines prius ... Urbanus papa ... regine Francorum. **Sacerdotes et levitas non sine ordine.**

Sacerdotale officium ... si dicimus ... producuntur sacerdotes ... ordinentur. Item ex ... omnibus episcopis. **De eodem rubrica.**

In sacerdotibus eligendis vel ordinandis autem oportet esse perspicacem ... irreprehensibiles esse convenit ... necesse est ... probationem ... ordinantur ... laicos ... probatos ... religiose ... sepius ... ordinare ... pro populo ... religiosus ... clericalibus officiis ... gradus ... humilitatis ... nec ... quibus ... gradus ... probantur ... aspirent.

CLXI

[illegible gloss]

facilius si repostulant veniam concedi-
quia conscientia absolvet eum qui se
peccatum suum proprio sacerdote confessus. Quis
enim qui paulo ante aderit videat ve-
neretur ammonitus irreptis suis memoria
dicturum se labe non habitura admissa sacerdo-
tii dignitate. Item Leo papa. Ad eodem.

Venerabiles sanctiones patrum ai(unt)
de sacerdotum electione loquentes
eos idoneos censuerunt ut divinis sacris
administrationibus. Quorum omnis etas a
puericia ecclesiasticis usque ad perfectiores
annos per disciplinam ecclesiasticae stipendia
cucurrisset ut unicuique testimonium prior
vita preberet nec posset de eius provecti-
one dubitari cui pro laboribus multis
promotionibus castis pro actionibus strenuis
celsioris loci premium deberetur. Item in eo-

Mirum est cum sit magister. papa. Ad eod.
quod nunquam fuit discipulus aliquis
summi sacerdotem fieri qui in nullo gradu
quam obsecutus fuerat sacerdoti. Item
Leo episcopus. Ad eodem in ubi ea superius.

Miramur tantum apud vos per occasionem
temporis impacati aut ambientium
presumptionem aut tumultum valuisse
popularem ut indignis quibusque et longe
extra sacerdotale meritum constitutis pasto-
rale fastigium et gubernatio ecclesiae crederetur.
Non enim est hoc consulere populis sed nocere nec pre-
stare regimen sed augere discrimen. Integritas enim
presidentium salus est subditorum et ubi est inco-
lumitas obedientiae ibi sana est forma doctri-
ne. Principatus autem quem aut seditio ex-
torsit aut ambitus occupavit etsi mori-
bus atque actibus non offendit ipsius tamen
initii sui est perniciosus exemplo. Et difficile est ut bono p(er)
agantur exitu que malo sunt inchoata
principio. Quod si in quibuslibet ecclesiae gra-
dibus providenter scienterque curandum est ut in
domo domini nihil sit inordinatum nihilque
preposterum, quanto magis elaborandum est
ut in electione eius qui supra omnes gradus
constituitur non erretur. Nam totius familie
domini status et ordo nutabit si quod requi-
ritur in corpore non inveniatur in capite.
Ubi est illa beati Pauli apostoli per spiritum dei
emissa preceptio qua in persona Timothei
omnium sacerdotum Christi numerus eruditur, di-
cens: Manus cito nemini im-
posueris neque communices peccatis alienis.
Quid est cito manus imponere nisi ante ma-
turitatem etatis ante tempus examinis ante
meritum obedientiae ante experientiam discipli-
ne sacerdotalem honorem tribuere non compro-
batis. Et quid est communicare peccatis alienis
nisi talem effici ordinantem qualis est qui me-
ruit ordinari. Sicut enim boni operis sibi
comparat fructum qui rectum tenet in eligen-
do sacerdotem iudicium, ita gravi semet-
ipsum afficit dampno qui in sue dignita-
tis collegium sublimat indignum. Non ergo
in cuiusquam personam preteriundum est
quod institutis generalibus continetur
nec putandus est honor ille legitimus
qui fuerit contra precepta divine legis colla-
tus. Patrum beatorum venerabiles
sanctiones cum de sacerdotum electione loque-
rentur eos demum sacris administrationibus
idoneos esse censuerunt. Quorum omnis
etas a puerilibus exordiis usque ad perfec-
tiores annos per disciplinam ecclesiasticae sti-
pendia cucurrisset ut unicuique testimoni-
um prior vita preberet nec posset de eius pro-
vectione dubitari cui pro laboribus mul-
tis pro moribus castis pro actibus strenuis
celsioris loci premium deberetur. Si enim ad
honores mundi sine suffragio temporis sine
merito laboris indignum est pervenire et
notari ambitus solent quos probita-
tis documenta non adiuvant, quam diligens
et quam prudens habenda est dispensatio di-
vinorum munerum et celestium dignitatum.

Item ex conc. Laudicensi. Non sunt eligen-
di ad episcopatum nisi quos probabilis vita
commendat.

Episcopum non oportet per iudicium
torum metropolitanorum et finitimo-
rum episcoporum constitui ad ecclesiae principatum
nec eligatur nisi hi quos multis annis
notant probabiles et vite conversatione et
omnibus sermone fidei et recta ratio-
ne per suam conversationem probati fuerint.

Item Celestinus papa omnibus episcopis.

Quid proderit per singula. Ad eodem.
Qui stipendia clericos militasse non
nem egisse in dominicis castris nusquam
qui futuri sunt sacerdotes et laicis requi-
runtur. Qui vacantes seculo omnem eccle-
siasticum ordinem nescientes saltu preposte-
ro alienum ordinem ambiunt immode-
rata cupiditate transcendere et aliud vite ge-
nus calcata reverentia ecclesiasticae discipli-
ne transferre laborant. Quibus nimium necesse
est ut obviemus. Hys itaque [illegible]
nimium [illegible] commovemus ne quis laicum
cum ad clericatus ordinem admittat
[illegible] transgressione constitu-
tionum decreta violentur. Item Leo papa. Nu-
dibus et imperitis gubernacula ecclesiae non committantur.

Statuimus ne in aliquo aplica-
[illegible] canonica decreta violentur et nichil
regenda ecclesia dominica [illegible] quis [illegible]
humani institutionum nescius totius [illegible]
buitur indignam nos ab infimis sumere
[illegible] assumimus nolumus hec pri-
[illegible] in quibus sit absurditas
[illegible] magis nova [illegible] qui sint ante profe-
[illegible] omnibus [illegible] ab lay-
ci prohibemus [illegible] eligi. [illegible]
[illegible] ambrosii.

[illegible]

quem nondum esse baptizatum archiepiscopum
electum esse. Sciendum autem est quod ecclesiastice pro
hibitiones proprias habent causas, quibus
cessantibus cessant et ipse. Cum enim ut laicus
neophitus non eligeretur hec causa fuerit: quia
vita laicalis ecclesiasticis disciplinis penitus
ordinem non erudita nescit exempla re
ligionis desciplinae aliis que in se ipsa
experimento non didicit, cum ergo quis
vita laicus merito sue perfectionis cle
ricalem vitam transcendit exemplo beati
Nicholai, Ambrosii et Severi, eius electio
potest rata haberi. Unde beatus Ambrosius in
epistola ad Vercellensem ecclesiam scripsit. De eodem.

Neophitus prohibetur ordinari,
ne in superbiam extollatur. Si vero de
humilitate competens sacerdotio vi
detur, vitium non imputatur ordina
tioni. Itaque meis occidentales episcopatum
orientales exemplo probavit. Item
obiciatur illud Sardicensis concilii Osius
episcopus dixit: Scolasticus aut ex foro aut
ex administratione postulari potest episcopus.

Et hoc necessarium arbitror ut diligen
tissime tractetur, si forte aut dives
laicus aut scolasticus aut de foro ex ad
ministratione episcopus fuerit postulatus, ut
non prius ordinetur nisi ante lectoris munere
et officio diaconi aut presbiteri fuerit per
functus, ut per singulos gradus si dignus
fuerit ascendat ad culmen episcopatus. Sed ali
ud est postulari, aliud eligi. Postulantur ne
cessario a clericis et laicis ab imperatore elec
tus alicuius civitatis a suo episcopo, sed non eligitur
aliquis nisi in sacris ordinibus constitutus.
Fit enim electio cum sollempnitate decre
torum subscriptionibus roborata; postu
latio vero in simplici petitione et instructione
[illegible] beatus Gregorius innuit in registro
scribens cuidam episcopo. Electio episcopi fit decretorum
sollempnitate decreti subscriptionibus roborati.

Ex quo dum fuerit postulatus cum [a.]
sollempnitate decretorum subscriptio
nibus roboratur electionis tue testimo
nio litterarum ad nos consecrandus occur
rat. Sic beatus Ambrosius ante susceptum
baptismum ab imperatore est postulatus, non e
lectus. Item electio alicuius ecclesie non sine presen
tia [illegible] in electione his qui habitant in
propria ecclesia. Unde Celestinus papa: Extranei e
lectis non preponantur his qui in sua ecclesia.

Nec ementiatis istius ecclesie. [peregrini]
peregrini et extranei qui antea ignorati
sunt ad exclusionem eorum qui bene suo
rum civium merentur testimonium preponantur.

Nullus invitis detur episcopus. Item. De eodem.
Nostra est enim cautela lectio [illegible]

[illegible]

Episcopus postulatus [illegible] postulatur [illegible]
[illegible]

gatur ecclesia si de civitatis illius presbiteris vel de
clero cuius episcopus est ordinandus nullus
quod invenire non credimus dignus potue
rit reperiri, primitus enim illi reprobandi
sunt, et aliqui de alienis ecclesiis merito
preferantur. Habeat unusquisque fructum
sue militie in ecclesia sua in qua per omnia
officia transegit etatem. In aliena stipen
dia minime alter obrepat, nec alii debi
tam alter sibi audeat vendicare mercedem.
Sit facultas clericis renitendi, si se vide
rint pregravari, et quos sibi ingeri ex transver
so viderint non timeant refutare. Quod si
non debitum premium, liberum de eo qui eos
recturus est debent habere iudicium. Item
Gregorius civibus Neapolim. De eodem.

Studiosi vestri fuit et illum qui a presbitero sit
provideri ut si forte penes quem ad
te electum assensus hunc ordinari non valea
tur, et donec si aliquis in quo de clero
nostra possit electio non gravetur, cle
ricus illius [illegible] fortasse pro
batus [illegible] qui eligi
debeat non habetur. Item Gregorius [illegible]

Obitum victoris Panormitane
civitatis antistitis directa relatio
patefecit, quia propter visitationis
studium ecclesie fraternitati tue operam sollemp
nitur delegamus, ut fraternitas tua ad pre
dictam ecclesiam ire properet, et assiduis
exortationibus clerum plebemque eiusdem
ecclesie monere festinet, ut remoto studio
uno eodemque consensu talem presbiterum de
se expetant sacerdotem qui tanto ministerio
valeat dignus reperiri, et a venerandis
canonibus nullatenus respuatur.
Commonemus fraternitatem tuam ut nullum
de altera eligi permittas ecclesia, nisi forte in
clericis civitatis ipsius in qua visita
tionis impendis officium, nullus ad episco
copatum dignus quod evenire non credimus
potuerit inveniri, provisurus a somnia
ne ad cuiuslibet conversationis meritum laice
persone aspirare presumat, ne et ille sue
voluntatis effectum non inveniat et tu
piculi ordinis tui quod absit incurras.
Monasteria autem si qua sunt in presenti
statuta parrochia in tua cura dispositi
oneque quousque ille proprius fuerit or
dinatus episcopus esse concedimus. Item
Pelagius papa Eucarpio episcopo Messanensi.
Catinensis ecclesie visitator. De eodem.

Quoniam tibi iniungimus cautius episcopum
copum de hac luce transisse clerici rela
tione didicimus. Impossibile est enim ut eo
improvisa illa diu teneat in presenti actio
nis prebeat alii [illegible] quod ad commi

[illegible]

[illegible]

pertinent committamus, nisi forte talem partem Deus nunc me adhuc nescientem eligere voluerint, de cuius conscientia possim esse securus, ut et labores istos paululum removere possimus. Et vos ergo dilectio tua ad supradictam Cathinensium ecclesiam pergat, et hominem de clero, qui nec uxorem habeat nec filios, nec etiam aliqua canonibus inimica, ut eligant, auxilio Dei compellat; atque sua devotione et testificationis relatione nunc eius mittere studeat. Item Gregorius Passiuo episcopo. Qui in episcopum eligitur non sit tepidus animum que secularem monitore puniunt. rubrica.

Bene novit fraternitas tua quia longo tempore abbatum pastorali sit sollicitudine destituta, ubi diu quesivimus quis ordinari debuisset, nec quemquam potuimus invenire. Sed quoniam Ieiunium monachum ipsius loci de studio amore orationis valde laudatus religiose admodum vivere, ut hic dicatur, hunc volumus ut fraternitas tua ad se faciat pervenire et de anima sua admoneatur, quatinus in bonis studiis, sicut et facere nulla ei crimina que per legis sacre regulam morte multantur ipsi sit obviam, tunc ordinandus est: ut si monachus a nobis visitatorius fiat, et post aliquantum tempus, si tibi placuerit, ipse ad pastoralem curam debeat promoveri. Cum autem visitatio nimium gravi incubuerit ecclesie eiusdem, a quo quam presentium pravatione. vii. Gregorius. Non patiatur aliquis quam primum decreto ecclesie alicuius visitatio fuit iniuncta. rubrica.

Quoniam Festus Capuane ecclesie episcopus Romana civitate positus de hac luce migravit, cure nobis fuit, ne eius ecclesia sine pastore diu maneret, tuaque presentia semper dirigere, ut memorate ecclesie visitator accedas, et sic intentus de provectionibus clericorum sollicitus ordinationem ministris, ut si quid prestari eis potuerit, aliquo sit in parte. Sed et vigilantia tua clerum atque plebem eius ecclesie hortetur convenienter, ut unum gubernatorem obsequiis ecclesie sedule ac ordinari debeant secure.

D. LXII

Breviter monstratum est ex quibus ordinibus in quo gradus sint eligendi et consecrandi. Nunc autem videndum est a quibus eligendi sint et consecrandi. Electio clericorum est, consensus plebis. Unde Leo papa: Non sunt habendi inter episcopos qui nec a clericis eliguntur nec a plebibus expetuntur. rubrica.

Nulla ratio sinit ut inter episcopos habeantur qui nec a clericis sunt electi nec a plebibus expetiti, nec a comprovincialibus episcopis cum metropolitani iudicio consecrati. Unde cum sepe questio de male accepto honore nascatur, quis ambigat nequaquam ab istis esse tribuendum quod non docetur fuisse collatum? Si qui autem clerici ab istis pseudoepiscopis in eorum ecclesiis ordinati sunt, sed symoniacorum. Item Celestinus papa. Populus non debet preire sed sequi.

Docendus est populus, non sequendus; nosque, si nesciunt, eos quid liceat quidve non liceat commonere, non his consensum prebere debemus. Quisquis conatus fuerit temptare prohibita, sentiat censuram sedis apostolice minime defuturam. Que enim sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est ut per severitatem congruam regulis vindicemus. Pretoriis ergo quod propriis rectoribus careant ecclesie, volumus ut innotescat, ut nullus sibi aliqua se forsitan blanditiis illudat. Cum autem canonice electus fuerit, consecrari non debet. Unde Calixtus papa: Non consecratur in episcopum nisi qui fuerit canonice electus. rubrica.

Nullus in episcopum nisi canonice electum consecrare presumat; quod si presumptum fuerit, et consecrans et consecratus absque recuperationis spe deponantur.

Laici nullo modo se debent inserere electioni. Unde Adrianus papa: Laici electioni pontificum se inserere non debent.

Nullus laicorum principum vel potentum semet inserat electioni vel promotioni patriarche, metropolite vel cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata vel incongrua electio vel confusio fiat vel contentio, presertim cum nullam in talibus potestatem quemquam potestativorum vel ceterorum laicorum habere conveniat. Quisquis secularium principum vel potentium vel alterius dignitatis laicus adversus communem ac consonantem atque canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere temptaverit, anathema sit, donec obediat et consentiat quod

D. LXIII

[illegible]

P

Item ordinem sub dyaconalem sine cum quibet mutare
caractem aut q̄ quis quam alterius officium suo dyaconatui
usurpet ep̄o. terminum nunc adultis cum quibus ea tenuerit facta
Porro sancte decernimus ut ubi ecclia vacet facta

Item ordinem sub dyaconalem sine cum quibet mutare
caractem aut q̄ quis quam alterius officium suo dyaconatui
usurpet ep̄o. terminum nunc adultis cum quibus ea tenuerit facta
Porro sancte decernimus ut ubi ecclia vacet facta

ecclia ordinatione electione propria
presumserit violare monstrauit. Item
ex synodo eiusdem. Eodem rubricante.
Hadrianus ppa qñ nicolaus ꝑ
decessor eius statuerat missos
suos dominicos ostiensem epm̄ et ma
rinum diaconem scē rome ecclie ad basilium
imperatorem et ad filios eius constan
tinum et hlectē augustos cōstantinopolim direxit cum quibusdam aliis
bibliothecarius noster sedis ut inter cetera
que a greca lingua in latinam pulcre atq̄ ornate
sunt translata. ita et hanc synodum illuc cōuenientes
appellauerunt. Hec etiam sancta ac
ignaua depositionem et formam mordia
tione sedauerunt et formam anathe
matizantes ignauum restauerunt
inquasi statuam ep̄m omnibus
et consecrationes ep̄orum et cōsecrati
presbyteri et diaconi et electione
decreta ep̄orum collegio fulciens
nullis synodis diffinitum statuit
accipiat promulgationem eminet au
ctoritas principalis potestatis ut
electio nuper metropolitani aut cuius
libet ep̄i ne differatur ordinata ab
hinc fiat electio contestim cō
silio ꝑsentium cum multa celeritate po
testatis quē q̄ post triduum uel quinq̄
num certe hec conuenire simili
ter sit tenendum ut si quis ex
regulari canonica collegio eccē fuerit ꝓmotus
ad sublimem eccē sue ꝓpriam
sinem electionis non ꝓmittat sed
quisq̄ canonice ad eccē tendat ordinem
dum minuatur ab eccā hec primus
modus cum presentia sufficiente non
obtemperāte se assentibus. Tam
enim dignum pastorale sibi regi
tē subiam q̄ecce salutem promouet
Item ex storia imperiali. Electio
ep̄orum imperatoris interē non de.
Hadrianus imperator nicee
piscopo intrante ad ep̄m partem
ut refert ecclastica ystoria mortuo
laurentio amante ꝑfidie magistro q̄
mechiolanēsem eccām ut ipse disi
lamauerat nuncupat hoc ordi
dominante ibi ordinatione ep̄m adueniat
ep̄os lxx cleros et laicos ciuitatis apertē
eundum diuinis eloquiis qualem
oportet esse pontificem. et q̄ nō decet ēē
nec solos ꝰ commissionē gubnāe
sibi electos. et totius semper ꝓmuta
torem mutationis ordinē retinere. q̄ decē
nere commissionē habeāt licentiam tale

ita q̄ imponatis ecclie constituere seruos
cui nos qui gubernamus impulsi fece
capitanea subimittamus. et cuius mo
nita dum tri quam homines deum q
mus necessitatem habeant monita ꝑdicā
na sua sapientia. habuit ei dicit ꝑ
ut sinodus ut magister ꝑ discernere et
sapiens. et prius existens. ait ille ait si
nes in quid etatis electa queues enim
gratia diuina ꝓmouet illos splendore
fulgentes melius potestis eligere me
sacerdotes egressi de palatio sed tracta
bant eam ait ordinatione diuina
ambo in diuina baptizatis electis fu
sse christiane imperatoris. et gratias a
go tibi domine deus omnipotens. qui
nato me. in quem hunc uirum ego comi
sam corporalem ait. tuas. et meam quod
suam ministrare ostendisti consci
entiam. quia ses ambo constituere ꝺb
quod acciderit uidem ēē in suis ep̄lis
scripsit. confortauit eum imperator et
ait. noli timē quia deus qui te elegit
semper te adiuuabit. ego adiutor de
fensor tuus ut mei ordinē decet ēē
ecclam. Item nicolaus ꝑ in
regi. Apostolica auctoritate nōn
nos fauore ep̄s eligendos esse nubet.
Porro scias quia relatum ē nob
quod quidam in quadā ꝑtium mu
nicipio prouehendus ē non nisi fa
uentem habi permittas eligi. Deinde
apostolica auctē sibi diuinum iudicium
obtestatione inungimus ut nubi
ctruenensium urbe in magna ꝑma colo
mana illi eligi pacans. nisi q̄ relatu
sue nō fiat ꝓpria auctē. Item ex eccō
quio pansiensi. non recipiatur con
promissa alibus quibus regia ordinatio
nec ꝓmissa alibi a dispositum nubet.
Si ordinatē regalibus nō sis
sus alibi quis ꝓmissa ꝑtem ꝑsumpserit aco
promissa alibi pius ecclis ꝓpria
nullatenus memoratur. qui nō obtē
ordinationem eorum si antea si quis de
compromissa alibi nec ꝓpria cum con
mēdicta ꝓsumpserit. irrita nō obsti
segregatis habitorum omnium cassa
tis subnotis. Item ex eccō alio lar
diensi. Eodem rubrica supstua.
Non permittendum ambis ele
tionem eorum facē qui sunt
promendi ad sacerdotii. Item ex sa
cratione secretorum nobis mentoz qui
quaginta ep̄orum. Inuita sit electio q̄
uel presbiteri a paucioribus fiat ꝙ

Porro sancte decernimus ut ubi ecclia vacet facta
so regulariter
lato. quis
quis electo
quo minus
dinabus
ecclisue
possimus
electionem
si noluerit
ꝑsentiam
tatis sue
in ecclia
uenerit
prosper
sunt stare
tatum
die elegi
ordinari
Si quis
ordinatē
regulam
lato. qui
ꝑsumpserit
ep̄s ordi
ep̄s. Item
ordinem
qui ab
ꝓpria
ecclia
ad ecclam
sententia
ꝓmotus
ꝓpria
ecclia
ꝓpria

Si quis ep̄s ordinationem ꝓpriam ꝑuerterit. aut ad ecclam
ꝓpriam ꝓmotus ꝓpria ecclia ꝓpria

Si quis ep̄s ordinationem ꝓpriam ꝑuerterit. aut ad ecclam
ꝓpriam ꝓmotus ꝓpria ecclia ꝓpria

cum ecclia gubernatores facianta ecclie ꝓtes. ut ecclie profes
sio. solo sue matris magistra. ait. ecclie testimonium. ait. qui ecclie
testē q̄ nō qđ nō sit. ab pbris pastoris. ait. quos ep̄os ecclie sub
mittamus. ait. qđ imperatē minor ab ep̄o ut hic mutuam
dixerim. q̄m quia ecclie ꝓtes imperatē maior ut ꝓ aliis
illis q. ab ecclie ꝓpria ꝓtē ꝓtia sunt maior ecclie maio
solute. Ad huius ꝓtem ecclie dixit dixerat ecclesiarum ꝓtes. hinc. Nuel to
nolite tenere. ecclie non dixit qđ pecū ecclie. ait. ecclie pbri nō ait. nō
Item si in hiis nō fuerint appellatur tenebitur ante sumptus
quos fecerunt ad iudicium. ut ecclie ecclie. Electus ait. male dicit. grē qđ fuit ꝓmissa
electus in postulatione ut ecclie. post ꝓmissa grē. ꝓmissa dicit. q̄ electi
altius ecclie sacris ordinibus eligi ꝓhibendum. mille ecclie ꝓ ꝓmissa
nem missi ecclie ait. ecclie ecclie electum in ecclesiasticis ꝓmissa
postulandi. ait. fuit cum ait. absolutus fuit. necesse ꝓmissa ecclie
ecclie. ecclie ꝓmissa. ait. ecclie ꝓmissa. ait. ecclie ꝓmissa. ait. ecclie ꝓmissa.

Lxx corum. xcvj. dñi quinti. l.

[illegible]

Omnis electio episcopi vel presbyteri sive diaconi a principibus facta irrita maneat secundum regulam que dicit: Si quis episcopus secularibus potestatibus usus ecclesiam per ipsas obtinuerit, deponatur, et segregentur omnes qui illi communicant. Item ex concilio Martini pape. **Non eligantur a populo qui sunt eligendi ad clericatum.**

Non licet populo electionem facere eorum qui ad sacerdotium promoventur, sed in iudicio episcoporum sit, ut ipsi eum probent, si in sermone et fide et spirituali vita edoctus sit. Gratianus. His omnibus auctoritatibus laici excluduntur ab electione sacerdotum atque iniungitur eis necessitas obediendi, non libertas imperandi. Contra: Item scribit S. Gregorius Iohanni episcopo Prime Iustiniane Illirice. **Voluntatis principis in ordinatione pontificis consideratur.**

Quia igitur suscepta fratrum atque coepiscoporum relatione ad locum sacerdotii nostri consilii consensu serenissimi quoque principis voluit declarari, accersiri nos ... cum magna exultatione recepimus. Nos quoque ... persona fraternitatis tue per omnia consentimus, atque pro potentem Dominum deprecamur ut ... Item Gregorius subdiacono. **Clerus et populus pontificis electioni interesse debet.**

Quanto apostolica sedes sua auctoritate cunctis prelata constat ecclesiis, tanto multiplices causas ... sollicitant, ut ad consecrandum antistitem nostrum expectetur arbitrium. Defuncto igitur Laurentio Mediolanensis ecclesie archiepiscopo, sua nobis relatione monstravit clericos in electione sua ... consentisse ... constat subscripta relatione, neque quod ad cautelam pertinet obmittentes ... huiusmodi precepti auctoritate ... Mediolanensium Ianuam ... ire ... quia illic multi Mediolanensium ... coacti barbarica feritate consistunt ... voluntates oportet convocatis eis in commune perscrutari ... electionis unitate ... si quid ... consensum perdurare cognoscas, tunc eum a propriis episcopis, sicut antiquitatis mos exigit, cum nostre auctoritatis consensu, solatiante Domino facias consecrari, quatinus huiusmodi servata consuetudine et apostolica sedes propriam ...

... virgo etiam retineat, a se concessa minui non permittat. Item Gelasius papa Philippo et Geruntio episcopis. **In electione episcopi populus debet adhiberi.**

Plebs Dertonensis data nobis petitione deflevit diu se sine rectoris proprii gubernatione dispendia sustinere, atque a nobis probatissimum diaconum ... repetit ... cum ad nos pertineat universos assidua admonitione compellere ... quem dignum sacerdotio viderint ... sine aliqua reprehensione consentiant ... venientes karissimi ... predictum locum ... presbyteros et diaconos ... quatinus ... ut quem sibi gratia ... quam nulla ... Item Stephanus episcopus ... Ravennati archiepiscopo. **De eodem. Rubrica.**

Nosse fraternitatem tuam volumus ad nostras aures fore perventum Imolensem episcopum de hac luce migrasse ... successoris electionem populi ... quia sepe contingit ... singulis ... visum ... dilectionem ut convocato clero et populo talem ibi eligant ... sacerdotum quippe est electio et fidelis populi consensus adhibendus est, quia docendus est populus non sequendus. Item Nicholaus papa Iohanni Ravennati archiepiscopo. **De eodem.**

Episcopum Emiliam non consecrare nisi post electionem et consensum cleri et populi. Item Gelasius Iuliano episcopo. **De eodem.**

Litteras caritatis tue suscepimus quibus significasti ... diaconum ... ecclesie Marcellianensis a clero et ab omnibus ... postulari ... cognoscere ... ut sollempnitate ... post baptismum ... ordinari. Item Laurentio episcopo. **Sacri principis a ... ordinatione est necessaria. Rubrica.**

[illegible]

Principaliter. eis istorum scilicet qui nobis dicebant presbyterum non debere eligi cum a|lius in ecclesia conveniat. Vel aliter sit quod ecclesia episcopi sui liberet presbyterum in|b principalis si quod petebatur istud ab imperatore. Vel forte isti curia|les erant

viii. q. i. licet. ia. bibi. prius sint salvis spiritualibus auctoritate episcopi. alias non licet. ut extra|o Simplex decreto. archidiaconum lateranensis libet deo sicut et de inepte|scripta sic intelligo de excel. prela. ad hec et extra de ap. bone

Principali decreto filiorum nostrorum mu|tatur quia militum tam ecclesiasticorum|sub relatione ad nos directam sacra|epistolam insinuant se clementissimi|principis impetrasse qua eis presbyterum|diaconem et subdiaconum fieri de|bere precepit. Id hortamur dilectio|nem tuam ut ipsas personas iudicas et|diligenter inquiras ne aliquid contra ca|nones commisissent et si eos inculpa|biles repereris et ipsorum testimoni|um laudabile inveneris veniente me|diana ebdomada pasche si dominis vo|luerint et fieri remittimus, unicuique presbyterum|officia que predictimus promovere non dif|feras. Item Leo papa Lothario et Lo|dovico augustis. **Papa rogavit au|gustos ut eorum assensu ecclesie eius electo con|secraret.**

Reatina ecclesia per tot tempora decede|rum multorum annorum spacia pasto|ralibus curis destituta consistit, digni|tatem brachio amplitudinis vestre sub|levetur ac gubernationis regimine|protegatur. Unde salutationis alloquio|premisso vestram mansuetudinem|deprecamur quatinus Colonum humi|lem diaconum eiusdem ecclesie ad regendum|eam ecclesiam dignum invenimus, ut vestra licentia ac|ceptabilitate Deo adiuvante consecrare|valeamus episcopum. Sin autem in predicta|ecclesia non inventus fuerit episcopatus,|aliquam ecclesiam quam vacantem reperit il|lustris serenitas dignetur concedere, ut con|secratus a nobis pro salute omnipotenti|vestroque imperio grates agere valeat.

Item in hec commisse. **Regio precepto|ab apostolico Colonus in alia ecclesia|**

Nobis domnus **ordinetur episcopus.**

Nimperator et imparrime pertulit|epistolas direxerunt ut Colonum in Rea|tina ecclesia que pastoris officio plo|ga iam tempora destituta iudicabatur|episcopum facere debemus sicut fecimus.

Item Stephanus papa Widoni comiti. **R|eatinus episcopus in electionis confirma|tione destinatur.**

Litteris significationem destinatis vestris|a probabus qui defuncto|Reatine ecclesie antistite clerum et ple|bem eiusdem ecclesie elegisse sibi futu|rum antistitem nobisque consecrandum|vestro studio directum, cum nec ipsa eccle|sia sine proprio consistere pastore ei|fatebantur. Nos obitum prioris do|lentes nunc ipsum electum unanimiter|et canonice ipsius ecclesie electione ut|mandastis tam citissime ordinare o|misimus eo quod imperialem nobis ut|mos est absolutionis minime detulerit|epistolam. Pro qua satis et nobis ambiguum|est non voluntatem vestram in hac parte distu|limus nec angustiatus animus diutius|sine quemquam me prepetere sentientes quod|ecclesiam sine proprio diu pastore non debe|consistere gloriam vestram mandamus qui nec|aliter agere nos debemus ut vestra sole|ac imperiali ut prisca consuetudo dic|tat precepta licentia et nobis quandoque sanc|tos eligimus imperatoria directa episto|lam et voluntatem vestre de hac parte|electum eundem dominum adiuvant|te consecrabimus. Quod karissime fili|molestie nullo modo suscipias. Item|Leo papa. **Clericorum et civium volun|tate metropolitanus ordinetur. Ite.**

Metropolitano defuncto cum in|loco eius alius fuerit subrogandus,|provinciales episcopi ad civitatem me|tropolim convenire debent ut omnium|clericorum atque civium voluntate dis|cussa ex presbyteris eiusdem ecclesie vel ex dia|conibus optimus ordinetur. Item Isi|dorus in libro officiorum. **Cum clero|et populo archipresbyter fiat electio. Ite.**

Simplicibus archipresbyteri obierint,|aut per aliquo reatu eiecti fu|erint, archidiaconus quam totius|profiteatur illuc et cum clericis et populi|ipsius plebis electionem faciat atque quem|dignus pastor domini dicosmitanit|ordinum ordinatur eius providentia et|ipsa plebs custodiatur. Item ex gest|is romanorum pontificum. **Electus|romanus pontifex non ordinetur|nisi eius decretum imperator prius per|senteret.**

Agatho natione siculus cuius sedente|vius legatione fungens ioh(annes) ep(iscopu)s|portuensis dominica die octava pas|che in ecclesia sancte sophie publicas missas|coram principe et patriarcha celebrans|lat(in)e. Hic suscepit a Bello divalem|epistolam fr(?) suam postulacionem per quam|revelata est quantitas que solita erat|dari pro ordinatione pontificis facien|da sic enim sic contingerit post transitum|eius electus non debat ordinari|qui electus fuerit nisi prius decretum

quaslicet a[...] minus. ex humilitate hoc factum sit filius ecclesie ut xcvi di.|Nobis domnus imperator dicitur mensis ut xl d. post que iam sit cum necessitat|Literis diu ... tres ... qui laudant que constitutum|ne ... restringitur vaga significatio alicuius verbi ut ... |de persona. politano metropolitani bienium consecratione est in metro|Metropolitanus ut ... aliquo dicitur arch. quod principales|Reperunt ... electos in metropolitani ut ... man. la. u.|Ex presbyteris prius ... quod est prior in ordine erat prior i|electione ut xxxii di. ... electio ... ut isti sint optimum|sicut elige ... in ordine debet eligi|... optime hic dicit ut ... ut ... di.|Ex diaconibus hec sub diaconus potest eligi. si quis dicitur op|Optimus si ... inter ... et ... minus qui sunt|principalem locum optinet quod est per superhabundantiam dicatur|in ... ut ... ubi ... ad ... sede col. e. dic.|si quid ... dicitur ... intelligatur ... invenies

principes et si nollet eas defendere possit ex eo cogi ut ... ad ministratores ... propter curam ... sancte ecclesie sanctam ...|r Et publicas ut hic potest intelligi ... omnes oppressas ... de ecclesia sicut eis ... potest omittere cum sanguinis ... intelligere|est ad vocatus rome ut est de elec. ... ab imperatore est imperator|Ex singulas ergo in francia ... hispania ... qui ... |hic quod ... nisi probet se exceptum ab imperatore ut ... que|... ad hoc de capite suo dabunt tributum imperatori|non probet se exceptum ab imperatore ut ... censu ... |se non sub est romano imperio per consequens dicunt se non habere|aliquid ... qui tamen fatentur ergo imperatorem|esse dominum mundi ut ff. ... quia ... leg. rodia ... quia ... que|ges hispanie cum non subsint imperio regis ab hostium ... |eruerunt. ... ecclesia publicat bona laycorum ... de ponit ...|Ex publica eos ad dignitatem ... precepti nisi ... |quod hic dicet ecclesia quid fieri debeat sic ... que ...

I

P

[illegible]

sideretur assensus. Rubrica. Super.

Cum longe lateque diffuso christianitatis nomine crescentium premitur celeritate multorum quorum nequeat regibus audientia decedentis presulis tristitia notificari, aut de successore monere cepit, ubi principis electio expectaretur, non potest nasci sepe aut non ordinari dilatione talium difficultas, et aut regie potestati dum consultum iri pro subrogandis pontificibus sustinet innumeros necessitas. Unde placuit omnibus pontificibus Hispanie atque Gallie, ut salvo privilegio uniuscuiusque provincie, licitum maneat deinceps Toletano pontifici quoscumque regalis potestas elegerit, et iam dicti Toletani episcopi iudicium dignos esse probaverit, in quibuslibet provinciis in precedentium sedibus preficere presules, et decedentibus episcopis eligere successores. Ita tamen ut quisquis ille fuerit ordinatus post ordinationis sue tempus infra trium mensium spatium metropolitani proprii presentiam visurus accedat. Electiones quoque summorum pontificum atque aliorum in ecclesia presulum coram imperatoribus representabantur, sicut de electione beati Ambrosii et beati Gregorii legitur. Quibus exemplis et premissis auctoritatibus liquido colligitur laicos non esse excludendos ab electione, neque principes esse arcendos ab ordinatione ecclesiarum. Sed quod populus iubetur electioni interesse, non precipitur advocari ad electionem faciendam, sed ad consensum electioni adhibendum. Sacerdotum enim, ut in fine superioris capituli Stephani pape legitur, est electio, et fidelis populi est humiliter consentire. Desiderium ergo plebis requiritur, ut clericorum electioni concordet. Tunc enim in ecclesia Dei rite perficietur, cum, sicut populus pariter acclamaverit, quem clerici communi voto elegerint. Unde Celestinus papa ait:

Plebi non eligere, sed electioni consentire.

Clericorum plebisque consensus et desiderium requiritur. Item Leo papa: Vota civium, testimonia populorum, honoratorum arbitrium, electio clericorum in ordinationibus sacerdotum constituantur: et unitas per pacem et quietem sacerdotes qui futuri sunt postulentur. Teneatur subscriptio clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus plebisque. Principibus vero atque imperatoribus electiones Romanorum pontificum atque aliorum episcoporum referuntur, et constitutio tradidit propter scismata hereticorum atque hereticorum dissensiones, quibus nonnumquam ecclesia Dei concussa periclitabatur, contra quos legibus religiosissimorum imperatorum frequenter ecclesia munita legitur. Representabant ergo electiones pontificum catholicorum principibus, ut eorum auctoritate roborate nullus hereticorum vel scismaticorum auderet contraire. Qui ipsi principes potius quam devotissimi filii in eum consentirent quem sibi in patrem eligendum crederent, et omnibus eius suffragatores existerent, et sicut Valentinianus imperator ab Ambrosio legitur dixisse: Volumus ut talem elegistis, semper adiuvabitur, et ego adiutor eius et defensor, ut meum ordinem decet, semper existam. Unde Stephanus papa statuit dicens:

Presentibus legatis imperatoris consecretur Romanus episcopus.

Quia sancta Romana ecclesia, cui auctore Deo presidemus, a plurimis patitur violentias pontifice obeunte, que ob hoc inferuntur, quia absque imperiali notitia pontificis fit electio et consecratio, nec canonico ritu et consuetudine ab imperatore directi intersunt nuntii, qui scandala vetent fieri, volumus ut, cum instituendus est pontifex, convenientibus episcopis et universo clero eligatur, presente senatu et populo qui ordinandus est; et sic electus ab omnibus, presentibus legatis imperialibus consecretur. Nullusque sine periculo sui iuramenti vel promissiones aliquas nova adinventione audeat extorquere, nisi que antiqua exigit consuetudo, ne vel ecclesia scandalizetur, vel imperialis honorificentia minuatur. Verum quia imperatores quandoque modum suum ignorantes non in ordine consentientium, sed primi distribuentium, immo exterminantium esse voluerunt, frequenter etiam in heresim lapsi catholice matris ecclesie unitatem impugnare conati sunt, sacrorum patrum statuta adversus eos prodierunt

[illegible]

T

pedicionis argumentum in electione Romanorum pontificum componendam audivimus, prohibemus. Item in electione Romanorum pontificum, licet ubi ... ad hoc conveniat presumat, ut nominis missi illius quos ad hanc electionem per constitutionem sanctorum patrum antiqua admittit consuetudo aliquid faciat impedimentum. Quod si quis contra hanc nostram constitutionem facere presumpserit, exilio tradatur. Item constitutio Octonis. Iuramentum Octonis quod fecit domino pape Iohanni.

Tibi domino pape Iohanni ego rex Octo promittere et iurare facio per Patrem et Filium et Spiritum sanctum, et per lignum huius vivifice crucis, et per has reliquias sanctorum, quod si permittente Domino Romam venero, sanctam Romanam ecclesiam et te rectorem ipsius exaltabo secundum meum posse; et numquam vitam aut membra, neque ipsum honorem quem habes, mea voluntate, aut meo consensu, aut meo consilio, aut mea exhortatione perdes; et in Roma nullum placitum aut ordinationem faciam de omnibus que ad te pertinent aut ad Romanos, sine tuo consilio; et quicquid de terra sancti Petri ad me pervenerit, tibi reddam; et cuicumque regnum Italicum commisero, iurare faciam illum, ut adiutor tuus sit ad defendendam terram sancti Petri secundum suum posse. Item ex libro capitulorum Karoli et Lodowici. Liberum sit clero et populo de propria diocesi episcopum eligere. Rubrica.

Sacrorum canonum non ignari, ut in Dei nomine sancta ecclesia suo liberius potiatur honore, assensum ordini ecclesiastico prebemus, ut scilicet episcopi per electionem cleri et populi secundum statuta canonum de propria diocesi, remota personarum et munerum acceptione, ob vite meritum et sapientie donum eligantur, ut exemplo et verbo sibi subiectis usquequaque prodesse valeant.

Ex his constitutionibus et pacto Lodowici imperatoris deprehenditur imperatores illis renuntiasse privilegiis que de electione summi pontificis Adrianus papa Karolo imperatori, et ad imitationem eius Leo papa Ottoni primo regi Teutonicorum fecerunt. Cum ergo premissis auctoritatibus laici ab electione excludantur, clericorum tamen modo est ... ut quorum sit ipsa electio, an clericorum maioris ecclesie tantum, an etiam aliorum religiosorum qui in eadem civitate fuerint. Sed sicut in breviatione canonum Fulgentii Ferrandi ecclesie diaconi continetur, VII. concilio Niceno et Gangrensi: Concilio statutum est ut ad eligendum episcopum sufficiat clerus matricis ecclesie. Verum nunc autem sicut electio summi pontificis non a cardinalibus tantum, immo etiam ab aliis religiosis clericis auctoritate Nicolai pape est facienda, ita et episcoporum electio non a canonicis tantum, sed etiam ab aliis religiosis clericis, sicut in generali synodo Innocentii pape Rome habita constitutum est. Ait enim: Absque religiosorum virorum consilio canonici maioris ecclesie episcopum non eligant.

Obeuntibus sane episcopis, quoniam ultra tres menses vacare ecclesias sanctorum patrum prohibent sanctiones, sub anathemate interdicimus, ne canonici de sede episcopali ab electione episcoporum excludant religiosos viros, sed eorum consilio honesta et idonea persona in episcopum eligatur. Quod si exclusis eisdem religiosis electio facta fuerit, quod absque eorum consensu et conniventia factum fuerit, irritum habeatur et vacuum.

Hinc ergo queritur, si vota eligentium in duas se diviserint partes, quis eorum sit preferendus alteri. De his ita scribit Leo papa. Quando vota eligentium in duas se diviserint partes, quis eorum preferendus sit alteri. Rubrica.

Si forte quod nec optamus, vota eligentium in duas se diviserint partes, metropolitani iudicio alteri preferatur, qui maioribus adiuvatur studiis et meritis, ita tamen ut nullus detur invitis et non petentibus, ne plebs invita episcopum non optatum aut contempnat aut oderit.

Nunc considerandum est a quibus episcopi sacri ordines sint distribuendi, vel quibus laicis patriarche, primates, archiepiscopi, episcopi consecrentur, et reliqui sacerdotes sint ordinandi. A quibus ordinentur episcopi, in Niceno concilio diffinitum est, in quo sic legitur: Ab omnibus provincialibus episcopis ordinetur.

[illegible]

oportet constitui. Quod si aut non conveniunt pre necessitate, per epistolas suas faciant. Et sic omnium consensu ordinationem episcopi fieri oportet. Si autem preter quod a nobis diffinitum est fiet, facientium talem ordinationem nichil valere decernimus. Si autem secundum canonem ordinatio episcopi fuerit facta, et aliquis ex sua malitia in aliquo contradicere temptaverit, plurimorum consensus optineat. Item ex concilio Antiocheno. De eodem.

Episcopus non est ordinandus sine consilio et presentia metropolitani, ut cum in eius est, sic omnium provincia congregentur episcopi. Quod si hoc non possit fieri, qui adesse non possunt per epistolas litteris consensum suum mittere debeant, tunc demum post plurimorum episcoporum suam presentiam, sive per litteras consensum suum, fiat consona ordinatio. Quod si aliter quam statutum est factum fuerit, nichil valeat huiusmodi ordinatio. Si autem secundum diffinitas regulas ordinatio celebretur, contradicant autem aliqui propter proprias domesticas simultates, hiis contemptis sententia de eo optineat plurimorum. Si autem provincia primatem habet constitutum, necesse metropolitano absque eius consensu episcopum consecrare non licebit. Item Leo papa urbis Rome Anastasio episcopo. Absque primatis consensu metropolitanus episcopum non ordinet.

De persona autem consecrandi episcopi et cleri plebisque consensu metropolitanus episcopus ad fraternitatem tuam referat, quod in provincia bene placuit sciat, ut ordinationem rite celebrandam, ita quoque confirmet auctoritatis sue, ut rectis dispositionibus nichil more aut difficultatis debeat afferri, ne gregibus dominicis diu desit cura pastorum. Item ex concilio Carthaginensi. De eodem. Rubrica supra.

Placuit omnibus ut inconsulto primate cuiuslibet provincie tam facile nemo presumat, licet cum multis in quocumque loco sine eius precepto episcopum ordinare. Si autem necesse fuerit, tres episcopi in quocumque loco sunt cum primatis precepto ordinare debent episcopum. Item ex Niceno concilio. Ut unicuique ecclesie proprius honor servetur.

Mos antiquus perduret. Rubrica. In Egypto vel Libia vel Pentapoli, ut Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem, quia quidem et Romano episcopo parilis est mos. Similiter autem et apud Antiochiam ceterasque provincias honor suus unicuique servetur ecclesie. Item ex eodem. De eodem. Rubrica.

Quoniam mos antiquus optinuit et vetusta traditio ut Helie, id est Ierosolimorum episcopo honor deferatur, habeat consequenter honorem manente tamen metropolitane civitatis honore proprio. Cum nec a comprovincialibus suis cum metropolitano licentia fuerit ordinatus, iuxta constituta tempora eius representet se coram eis. Item in Antiocheno concilio. Si quis in metropoli [illegible]. De eodem.

Si in aliqua civitate episcopus fuerit ordinatus, postea quam suscepta benedictione per metropolitanum litteris honoratus fuerit episcopus adeptus, id oportunum esse decernimus, ut post modum statuto tempore id est impletis duobus mensibus, se metropolitano suo representet, ut ab illo monitus ecclesiastice instructionis plenius, quicquid observari debeat recognoscat. Quod si forte hoc implere neglexerint in synodo in comparentibus congregatis, vel si forte infirmitate aliqua ne hoc impleat fuerit impeditus, hoc sine litteris metropolitano intimare procuret. Hiis auctoritatibus datur intelligi quod episcopi a comprovincialibus suis debeant ordinari. Sed queritur si in provincia fuerint plurimi episcopi, contingent forte unum remanere episcopum, quid debeat fieri, cum ille solus esset pro ordinare episcopum, comprovinciales cum non habeant quibus episcopum consecrare valeat. Cum ergo talis necessitas fuerit, quid faciendum sit, Toletano concilio diffinitum est ita inquiens:

Si forte in provincia unus tantum remanserit episcopus, ad consecrationem episcopi vicine provincie episcopi conveniant. Rubrica.

Si forte in provincia unus tantum co-

[illegible]

[illegible]

D. LXVI

D. LXVII

D. LXVIII

tingeret remanere episcopum super istos episcopos. convenire ergo episcopos illius provinciae et cum eis ordinare comprovinciales sibi episcopos. Quod si forte neglexerit populum convenire episcopos illius provinciae et illi preter conniventiam episcopum qui in eadem provincia commoratur ordinant, quem populus petierit sibi episcopum, recte contenti erant, iustum esse ut conveniant ipse etiam cum eis ordinet episcopum. Si si litteris conventus tacuerit et dissimulaverit, et nec rescripserit, presentem tunc satisfaciendum est populis, ut conveniant vicine provincie episcopi et ordinent.

Archiepiscopus autem ab omnibus qui sunt provincie episcopis ordinari. Unde Anacletus papa ait: **Ab omnibus suffraganeis suis archiepiscopus ordinetur.** R.

Archiepiscopus ab omnibus episcopis sue provincie episcopis ordinetur. ¶ Hoc autem quod de archiepiscopi consecratione precepimus, ut omnes suffraganei eum ordinent, nulla ratione licet immutari, quia ille qui preest ab omnibus eligi et ordinari constituitur. Sin autem aliter presumptum fuerit, nullius carere non dubium est, quia ante erant secus acta ordinatio. ¶ De episcopis autem non ordinandis a paucioribus quam a tribus episcopis scribit Anacletus papa dicens: Porro et Ierosolimitanorum primus archiepiscopus beatus Iacobus, qui Iustus dicebatur, et secundum carnem frater domini nuncupatur, a Petro, Iacobo et Iohanne apostolis est ordinatus, successoribus videlicet dantibus formam, ut non minus quam a tribus episcopis reliquis omnibus assensum prebentibus ullatenus episcopus ordinetur. Ceteri vero diaconi ecclesie,

presbiteri vero et ceteri ab uno episcopo ordinari possunt. Unde Anacletus papa: **Sacerdotes ab uno episcopo ordinari possunt.**

Reliqui sacerdotes a proprio ordinentur episcopo, ita ut cives et alii sacerdotes assensum prebeant, et ieiunantes ordinationem celebrent. Similiter et diacones ordinentur. Ceteri autem gradus in distributione

unius vero tantum testimonium episcopi sufficere approbatione sufficere potest. Unde in Yspalensi concilio legitur: **Ab eo.**

Episcopus sacerdotibus ac ministris solus honorem dare potest, solus auferre non potest.

Queritur de illis autem qui ordinati sunt ab eis quos non constat fuisse episcopos, an sint iterum consecrandi an non. ¶ Eos vero consecrandi non sine probat auctoritas Gregorii, qui scribens Iohanni episcopo Ravennati ait: **Semel consecratus iterum consecrari non debet. Item.**

Sicut semel baptizatus iterum baptizari non debet, ita qui semel consecratus est, iterum consecrari non potest. Sed si quis cum levi culpa ad sacerdotium venerit, pro culpa penitentia indici debet, ordo servetur. ¶ Contra idem Gregorius testatur scribens eidem episcopo. **De presbiteris qui non ordinantur ab eis quos constat non fuisse.**

Presbiteri quos repperisti si in Cagita fuerint tunc illi qui ordinant, et dubium est eos episcopos fuisse an non, qui eos ordinaverunt, si bone actionis sunt et catholici sunt, ipsi presbiteri in ministerio episcopi loci sui, scilicet lege ecclesie, ab episcopo suo benedictionem presbiteratus suscipiant et consecrentur, et sic ministerio sacro fungantur. ¶ Cum vero consecratus in eodem ordine iterum consecrari prohibeatur, de eo intelligendum est qui consecratus est ab illo quem certum erat ius consecrandi habere. Qui autem ab illo consecratur quem non constat ius consecrandi habuisse, iterum consecrandus est, quia si ille consecrandi non habuit, ex collatione nichil consecrationis accepit, et quia in ipso ordine consecratus non erat, nunc quasi primum ad consecrationem veniens ab ipso sacerdotalem benedictionem consecrationem consequitur. Si autem ius consecrandi habuit, in prima unctione consecratus est, consecrationem in secundo non iteratur consecratio, sed sola unctio. Sicut de quo dubium est an fuerit baptizatus, an non de baptizari qui prius baptizatus non

[illegible]

110

P

[illegible]

Ecclesias quando constitit tribus [illegible] ... semine fornicationis ... [illegible]

[illegible]

fiat consequitur gratiam baptismi. Si autem baptizatus est, et in ecclesia accepit in secunda unctione, nec petitur hoc ad iterationem baptismi, sed ad cautelam salutis. Hoc etiam de ecclesiis consecrandis vel consecratis similiter observandum est. Unde in eodem c. IIII.

Non debet iterum consecrari ecclesia semel Deo consecrata.

Ecclesiis semel Deo consecratis non debet iterum consecratio adhiberi, nisi aut ab igne combuste, aut sanguinis effusione, aut cuiuslibet semine pollute fuerint. Quia sicut infans a qualibet sacerdote in nomine patris et filii et spiritus sancti semel baptizatus non debet iterum baptizari, ita nec locus Deo dicatus iterum consecrandus est, nisi propter eas causas quas superius nominavimus, si tamen fidem sancte trinitatis tenuerunt qui eum consecraverunt. ¶ Corepiscopi autem [illegible] episcopi [illegible] ordinati presbyteri fortasse [illegible] corepiscopi [illegible] episcopi [illegible] episcopus ordinandi [illegible] corepiscopi [illegible] ordines tribuunt [illegible] talem [illegible] nomina [illegible]. De his etiam scribit Leo [illegible] episcopis et presbyteris.

Quibus corepiscopi ab episcopis differant.

Quamvis corepiscopis et presbyteris plurima cum episcopis ministrationis communis sit dispensatio, quedam tamen sibi prohibita noverint, sicut presbyterorum et diaconorum ac virginum consecratio, et constitutio altaris ac benedictio vel unctio. Siquidem nec erigere altaria, nec ecclesias consecrare eis licitum est, nec per impositionem manuum fidelibus baptizatis vel conversis ab heresi paraclitum spiritum sanctum tradere, nec crisma conficere, nec baptizatorum frontes signare, nec publice quidem in missa quemquam penitentem reconciliare, nec formatas cuilibet epistolas mittere. Hec omnia illicita sunt co-

episcopis, qui ad exemplum et formam septuaginta discipulorum esse noscuntur [illegible] consecrationem [illegible] pontificatus apicem non habent. ¶ Sed [illegible] propter insolentiam suam que per officia sibi usurpant ab ecclesia hodie prohibiti sunt. Unde Damasus papa.

Item decretum [illegible] corepiscoporum a sancta sede reprobatum.

Corepiscopi tam ab hac sancta sede quam ab episcopis totius orbis prohibiti sunt. Nimis enim eorum institutio improba est et prava, quia in summo sacerdotum ministerio aliquid presumant, auctoritate carent. Nam nichil amplius quam duos ordines inter discipulos domini esse cognovimus, id est XII apostolorum et LXX duorum discipulorum. Unde iste tertius processerit, ignoramus, et quod ratione caret, extirpari necesse est. ¶ Quod autem episcopi non sint qui minus quam a tribus sunt ordinati episcopis, patrum prohibitum est canonicis patrum statutis, quum liquido constat, ut a duobus ordinati sunt episcopi nominentur episcopi, nomen nihil qualiter officium habebunt. Item Anacletus papa.

Apostolorum in ecclesia locum tenent episcopi.

Quorum vices in ecclesia episcopi teneant, quis hanc dignitatem dare debeat, Ieronimus ostendit in quodam sermone: Pro patribus tuis nati sunt tibi filii. Patres missi sunt apostoli, pro apostolis nam filii nati sunt, et constituti sunt episcopi. Hodie enim episcopi qui sunt per totum mundum nati sunt, ipsa ecclesia patres illos appellat. Ipsa enim illos genuit, et ipsa illos constituit in sedibus patrum. Non ergo putes desertam, quia non vides Paulum, quia non vides Petrum, quia non vides illos per quos nata es. De prole tua creavit tibi paternitas. Pro patribus tuis nati sunt filii, constitues eos principes super omnem terram. Filios genuit ecclesia, et constituit eos pro patribus suis principes super omnem terram.

[T]onsura non clericum demonstrat [illegible]

DI. LXIX

[illegible]

Quoniam tonsuram, coronam nec aliam possunt [illegible]

[illegible]

Preceptor [illegible]

L

[illegible]

suscipi possit. sic ei ordinandum manus impositio fienda non sit. Item ab eodem. Idem in septima synodo legitur. Abbates quibus ab episcopo manus imposita fuit aliquos tonsurare possunt. rubrica.

Quoniam videmus multos sine manus impositione a puero tonsuram clericatus accipientes, nondum quidem ab episcopo manus impositionem percepta, super ambonem irregulariter in collecta legere, praecipimus amodo id minime fieri. Id ipsum quoque observandum esse etiam inter monachos. Lectores autem manus impositione licentia est unicuique abbati in proprio monasterio solummodo faciendi, si dumtaxat eidem abbati manus impositio facta noscitur ab episcopo secundum morem praefectionis abbatum, dum constet illum esse presbyterum. Similiter secundum antiquam consuetudinem chorepiscopi praecepto episcopi oportet promovere lectores. Item ex concilio Laudicensi. Non exorcizent qui ab episcopo provecti non sunt. rubrica. Sup.

Non oportet exorcizare eos qui necdum ab episcopis suis sunt provecti, nec in ecclesiis nec in domibus.

Ab episcopis alienis cum tacite aliquis ordinari potest nec a proprio absolute ordinandus est. Absoluta autem ordinatio in Calcedonensi concilio prohibetur, unde etiam hic manus impositionem praecipit. In quo sic statutum est. Nemo est absolute ordinandus.

Neminem absolute ordinari debere, nec presbyterum nec diaconem, nec quemlibet in ecclesiastica ordinatione constitutum, nisi manifeste in ecclesia civitatis sive possessionis aut in martyrio aut in monasterio hic qui ordinatur mereatur ordinationis publice vocabulum. Eos autem qui absolute ordinantur decrevit sancta synodus vacuam habere manus impositionem et nullibi tale factum valere ad iniuriam ipsius qui eum ordinavit. Item ex synodo Urbani pape habita Placentie. Irrita fit ordinatio sine titulo facta.

Sanctorum canonum statutis consona sanctione decernimus ut sine titulo facta ordinatio irrita habeatur, et in qua ecclesia quilibet intitulatus est, in ea perpetuo perseveret. Ordinationem in duabus aliquem intitulari non licet. [illegible] canonicis [illegible] ecclesie [illegible] non debet. [illegible] clericos sustentare non possunt [illegible] ecclesie subditae esse videntur [illegible] capellanie officia [illegible] tamquam [illegible] in ecclesia [illegible] christi [illegible] dominum nostrum.

De clericis non ordinandis ab episcopis alienis. [illegible] in quo annualis episcopi legatur. Clerici ab episcopo alieno alterius non ordinentur. rubrica.

Illud quoque sanctimus ut a sancta statutum ut nulli episcopo liceat alterius civitatis ecclesiastici solius aliena diocesi clericum ordinare, quia ex hujus contentionibus solent nasci discordiae. Ideo prohibitorum sine aequi [illegible] aut docte [illegible] statutum ut quotquot [illegible] nolunt alienum ministrum consensu ipsius episcopi [illegible] ordinationem [illegible]. Item [illegible]. Clerici sine episcopi consensu ordinati [illegible] irrita fit ordinatio [illegible].

Si quis autem

[illegible]

Laurentius doctorum summorum omnium bonorum doctor

Io. Tanc. Tanc.

[T]ue aliena ecclesia. Sed numquid sufficit ut dissimulaverit? Non, ut ... de elect. Florentinum ... ut no. ... nollet eum revocare non possit nisi ... ex quo ei licentiam dedit ... sub hac condicione ... ut possit eum revocare.

fuerit aliquem qui ad alterum pertinet in ecclesia sua ordinare, cum nullum habeat consensum illius episcopi a quo recessit clericus, irrita sit huiusmodi ordinatio.

Item ex concilio Calcedonensi. De eodem.

Tue aliena ecclesia ordinare clericum nullus presumat, nisi eius episcopus precibus exoratus concedere voluerit.

Item ex eodem concilio. Clericus unius ecclesie in alia ecclesia non ordinetur.

Clericos in suis ecclesiis constitutos non liceat, sicut iam diffinivimus, alterius civitatis ecclesiis ordinari, sed quiescat in ea in qua ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis qui propriis civitatibus perditis necessitate ad alias ecclesias migraverunt. Si vero quisque episcopus post diffinitionem istam ad alium episcopum pertinentem clericum susceperit, placuit secundum novos et hunc qui suscepit et eum qui susceptus est tamdiu esse excommunicatos, donec qui discessit clericus revertatur ad propriam ecclesiam.

Item Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. Apostolica permissione unius ecclesie clericus in altera valet ordinari. Rubrica.

Fraternitatem tuam ante nobis petisse recolimus, ut Gratianum ecclesie Venefrane diaconem tue concederemus ecclesie ordinandum. Qui quia nec episcopum ad obsecrandum habebat, et propriam habebat ecclesiam hoste scilicet prohibente, quo suum debebat ministerium exhibere, petitionem tuam nec proprie duximus differendam. Idcirco tibi scriptis presentibus eum necessario duximus concedendum, ut liceat tibi eum diaconem nostrum in ecclesie tue decore proprio constituere cardinalem.

Item ex concilio Carthaginensi II. Sine litteris sui episcopi in aliqua ecclesia clericus non suscipiatur.

Primatus episcopus Vegeselitanus dixit: Suggero sanctitati vestre ut statuatur, ut nec clericum alienum ab aliquo suscipi sine litteris episcopi sui, neque apud se retinere, nec laicum usurpare sibi de plebe aliena, ut eum ordinet sine conscientia eius episcopi de cuius plebe est. Omnes episcopi dixerunt: Hec observantia pacem custodit. Nam et memini in sanctissimo concilio statutum, ut nemo alterius plebis hominem usurpet. Si forte erit necessarius, petatur a collega suo et per consensum sui episcopi habeat.

Item ex concilio Calcedonensi. Sine litteris commendatitiis sui episcopi alterius ecclesie clericus non ministret.

Extraneos clericos et lectores extra suam civitatem sine commendatitiis litteris proprii episcopi nusquam penitus liceat ministrare.

Item ex sermone sancti Augustini ad populum. De eodem.

Hortamur caritatem vestram, ut iuxta sanctorum canonum instituta nec clericus a nobis fundatis aliunde veniens presbiter non suscipiatur, nisi a suo fuerit ecclesie consecratus episcopo aut ab eo per commendatitias litteras suscipiatur.

Item ex concilio Antiocheno. De eodem. Absque formata etiam peregrinus non suscipiatur.

Nullum absque formata littera, que dicitur epistola dimissoria, peregrinorum clericorum suscipi oportet.

Dimissorias vero litteras episcopus non nisi rogatus tribuat, sic statutum in synodo habita Rome. Urbanus papa ait: Nisi a proprio presbitero nulli dimissorie tribuantur preter ...

Episcopus subiectis sibi sacerdotibus vel aliis clericis nisi ab ipso postulatus dimissorias non faciat, ne quis eas per ... inveniatur. Item ex concilio Carthaginensi II. De eodem. Rubrica.

Clericum alienum nisi concedente eius episcopo nemo audeat vel retinere vel promovere in ecclesia sibi credita. Clericorum autem nomen et lectores et psalmiste et hostiarii retinent. Item ex concilio Milevitano. In una ecclesia ordinatus in alia non suscipiatur. Rubrica.

D. LXXII

Placuit ut quicumque in una ecclesia vel semel eligitur, ab alia ecclesia non teneatur.

D. LXXIII

Qualis vero commendatitia, dimissoria seu formata epistola facienda sit, attendendum est. Debet namque litteris grecis in ea exprimi Patris et Filii et Spiritus sancti. Greca elementa litterarum numeros etiam exprimere nullus qui velit greci sermonis notitiam habet ignorat. Ne igitur in faciendis epistolis canonicis, quas mos latinus formatas vocat, aliqua fraus falsitatis temere presumatur, hoc a patribus CCCXVIII in Nicena urbe congregatis salubriter inventum est et constitutum, ut formate epistole hac calcula...

est prelatus suus, 90. di. Alii dicunt in pretextu esse utrum sit prelatus. Nam si postea ultima ecclesia remanet, ecclesie prelatus, alias non, arg. ad hoc extra de rescriptis, Ex parte. Item pone quod episcopus dedit ei licentiam transeundi ad alium episcopatum sub ea condicione, ut si redierit prior ecclesia ad libertatem, redeat ad eam: numquid interim est prelatus eius? Sic, et non tamen potest eum excommunicare, nisi forte ecclesia liberata nollet redire; licet enim interim sit prelatus eius, ligatam tamen habet executionem. Item si ad aliam ecclesiam

[C]lericum alienum. Sed numquid capitulum dum ecclesia vacat possit ei licentiam dare? Non, quia quedam alienatio est, hoc non potest sede vacante, 12. q. 2. Si qua de rebus ... Quid si ecclesia habet visitatorem, numquid possit ipse alienare? ... contra quod dicit ... quia visitatores ... non credo hoc per visitatorem fieri posse. La.

Primatus Sinetensis ... [illegible]

L

[illegible]

D. LXXIIII

& consonantie ponitur sic. Ar. n. v. id.

Queritur de his clericis qui ab episcopis suis promoveri contempnunt: an inviti sint sublimandi. De his ita statutum invenitur in alio Aurel.

Anime suspensioni subiacet archidiaconus qui sumi ordinem presbyteratus [...]

Episcopo quin imminet ut reclamantem ordinare presbyterum [...] sub ditionis sue [...] presumat. Item Greg. in registro. [...] lib. [...]

Invitus promoveatur [...]

Gesta que nobis consiliarii nostri constituerunt [...] archidiaconus honoratus [...] cognovimus [...] eorum [...] personam nolentis ad sacerdotii [...] nem promoveatur. [...] ministerio [...] compellatur invitus [...] nequaquam [...] Item [...] Silvester papa.

Qui ab episcopis suis promoveri contempserit a loco suo decidat.

Si qui clerici ab episcopis suis promoveri contempserint [...] nec illic [...] unde recedere noluerint. Item [...]

Placuit ut quicumque clerici vel diacones pro necessitatibus ecclesiarum non obtemperaverint episcopis suis volentibus eos ad honorem ampliorem in ecclesia sua promovere, nec illic ministrent in gradu suo unde recedere noluerint. Item ex concilio Agathensi.

Posteriores prioribus episcopi non preponant.

Episcoporum quorumdam vitandam reprehendimus presumptionem [...] preponat, nisi forte superbia elatus [...] pro necessitate ecclesie episcopus iusserit implere contempnat. [...] archidiaconatus [...] quoniam [...] ordinationem ecclesie elegit [...] episcopus preponendum. Item Greg. [...] episcopo Syracusano.

In quo loco quis ordinandus est invitus ordinari non debet.

Quondam ad nos relatione perveniente cognovimus [...] monachi [...] decessore [...] ecclesie Syracusane [...] diaconus [...]

[illegible]

[...] Item [...] ad eundem.

Vigilantia [...] que in episcopis [...] dilecte [...] in [...] presbyterii [...] honorem [...] Item [...] Antonio subdiacono. Ad eodem.

Honoratum archidiaconum Salonitane ecclesie [...] eo comissa supplicatione [...] presbyteratus [...] ad [...] gradus ordine [...] nullo modo cogendum [...] decessor [...] episcopi [...]

[illegible]

[illegible]

tum archidiaconem minime provehere, ne velut dolore concepte iniquitatis in eius animo crescat. Cumque iam hec eadem summopere fuerant iniuncta, non solum mandata despiciens, sed etiam scripta nostra contempnens, prefatum archidiaconem quasi ad superiorem honorem provehens, conatus es eum a loco sui gradus deicere. Unde enim actum est ut eodem archidiaconatus sui motu loco alium fecerit, quem eius obtentu moribus posset; quem honoratum archidiaconem arbitramur in statu suo alium displicere non posse, nisi quod eum in vasa sacra suis parentibus dare prohibebat. Quamvis tamen subtilius iam tamen sancte memorie predecessor meus, nunc ego indagatione perquirere. Si suo ordine actum, constans propositum suum ad iudicium per se posuit destinare. Unde experientiam tuam presentis precepti auctoritate duri nimis fuit eadem quatenus veniens in Salonitanam civitatem, fratrem nimium eo episcopum saltem tot scriptis admonitum studiat ad eum tamen super memoratum archidiaconem in statu suo restituere. Quod si facere hec contumacia est ut contra fuerit forte distulerit, usum pallii, qui ei hac sede concessus est, sibi sciat esse ablatum auctoritate sedis apostolice esse dicimus. Quem sibi etiam et eadem pertinacia amisso pallio adhuc perstiterit, sciat se etiam dominici corporis et sanguinis eum esse misterii participatione privabitur.

Adhibenda est etiam disciplina his qui nolentes promoveri ad sacros ordines inobedientes episcopis suis precentur. In minoribus siquidem ordinibus constituti paulatim per singulos gradus sunt promovendi; verum illi contempnentes suis obedire episcopis doleant sibi illos esse prelatos quos prius habebant subiectos. Unde Gelasius papa scribit Victori episcopo.

Cum maiores ordines accipere noluerint, ne in minoribus promoveantur ordinibus.

Consuluit dilectio tua de suorum promotione clericorum, pro his qui diaconii ad presbiterii gradum, quos ecclesia tua in memoratis indiget, velut detrectant. Quia propter quod minime si ecclesiastica moderatio gravius sequi patiatur, ut renolentibus sic ut volentes ordinationem illa potius perficere, si quos lectores vel acolitos vel subdiaconibus maiores etate, quorum sit vita probabilis, hos in presbiterium studeas promovere. Nam qui in suis ordinibus proficere noluerint, nec tendant in suis ministeriis, post minores ipsi commoda prebent propensius quam diaconis sequantur, ut hac saltem necessitate constricti honorem quem refugerant appetere invitantur et quesitum.

Tempus autem consecrationis sicut in ordine Romano habetur, ad episcopatum et presbiterum eligitur [illegible] dominicis ieiuniis [illegible] accipiunt. Unde Anacletus papa scribit omnibus episcopis.

Ordinationes episcoporum qua hora fieri debeant. Ut supra.

Ordinationes episcoporum auctoritate apostolica ab omnibus qui in eadem provincia fuerint episcopis sunt celebrande. Qui simul convenientes scrutinium diligenter agant, ieiuniumque cum omnibus celebrent precibus, manus cum sanctis evangeliis imponentes dominica die hora tertia orantes, sacraque unctione prophetarum et regum exemplo capita perungentes, more apostolorum et Moysi, quia omnis sanctificatio constat esse in Spiritu Sancto, cuius virtus invisibilis sancto est chrismati permixta. Et hoc ritu sollempnem celebrent ordinationem.

Tempus autem consecrationum terminum sanctio claudit, ut quod necessitate cogente episcoporum consecrationes post electionem differri licet. Unde in concilio Calcedonensi legitur:

Ultra tres menses non differatur episcoporum ordinatio.

Quoniam quidam metropolitanorum, sicut ad nos perlatum est, negligunt sibi greges commissos et differunt ordinationes facere episcoporum, placuit sancte synodo intra tres menses fieri ordinationes episcoporum, nisi forte inevitabilis necessitas coegerit ordinationis tempus amplius protelari. Si autem quis episcopus hoc non observaverit, ipsum ecclesiastice correptioni subiacere; redditus vero eiusdem viduate ecclesie integros reservari apud yconomum eiusdem ecclesie censemus.

Ceterum vero ordinationes non nisi temporibus certis et diebus, maxime sacerdotum et levitarum, fieri debent: vespere videlicet sabbati, vel mane diei dominice, continuato ieiunio. Unde Zepherinus papa scribit omnibus episcopis.

Ordinationes presbiterorum et levitarum quibus horis debent ...

LXXV

[illegible]

[illegible]

Ordinationes presbiterorum et leuitarum ... [illegible] ... Item Leo papa Dioscoro Alexandrino episcopo.

Presbiteri et leuite qua hora fieri debeant. Rubrica.

Quod a patribus nostris propensiore cura nouimus esse seruatum, a uobis quoque uolumus custodiri, ut non passim diebus omnibus sacerdotalis uel leuitica ordinatio celebretur, sed post diem sabbati eius noctis que in prima sabbati lucescit exordia deligantur, in quibus his qui consecrandi sunt ieiunis et a ieiunantibus sacra benedictio conferatur. Quod eiusdem obseruantie erit, si mane ipso dominico die continuato sabbati ieiunio celebretur, a quo tempore precedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem resurrectionis, sicut etiam in pascha Domini declaratur, pertinere non dubium est. Item.

Quare die dominico sacerdotum ordinatio celebretur.

Quod die dominico ordinationes sacerdotum celebrentur, non tantum consuetudine, sed etiam apostolica nouimus uenire doctrina. Scriptura namque manifestat, quod cum apostoli Paulum et Barnabam ex precepto Spiritus sancti ad euangelium gentibus predicandum mitterent, ieiunantes et orantes inposuerunt eis manus, ut intelligamus, quanta et dantium et accipientium deuotione curandum sit, ne tante benedictionis sacramentum negligenter uideatur impleri. Et ideo pie et laudabiliter apostolicis morem geretis institutis, si hanc ordinandorum sacerdotum formam per ecclesias quibus Dominus preesse uoluit et ipsi seruaueritis, ut his qui consecrandi sunt numquam benedictio nisi in die dominice resurrectionis tribuatur, cui a uespere sabbati initium constat ascribi, quod tantis diuinarum dispensationum misteriis est consecratum, ut quicquid est a Domino insignius constitutum, in huius diei dignitate sit gestum. In hac die mundus sumpsit exordium. In hac per resurrectionem Christi et mors interitum et uita accepit principium. [illegible]

Ex eodem. Rubrica supra.

Quisquis ... libitum fuerit usque ad subdiaconatus officium ordinare ... diaconi uero ... in publica ordinatione ...

Item Gelasius papa omnibus episcopis.

De tempore ordinationis.

Ordinationes presbiterorum et diaconorum nisi certis temporibus et diebus exerceri non debent, id est quarti mensis ieiunio, septimi et decimi, sed etiam quadragesimalis initii ac mediane ebdomadis, die sabbati ieiunio circa uesperam sunt penitus celebrande. Nec cuiuslibet utilitatis causa seu presbiterum seu diaconem his preferre, qui ante ipsos fuerint ordinati.

D. LXXVI

Quibus temporibus ieiunia celebranda sint, Calixtus papa demonstrat, scribens Benedicto episcopo.

Quibus temporibus ieiunia celebrentur. Rubrica.

Ieiunium, quod ter in anno apud nos celebrari didicistis, conuenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus, ut sicut annus per quatuor uoluitur tempora, sic et nos quaternum sollempne agamus ieinium per quatuor anni tempora.

Item ex concilio Maguntino. **Ex eodem.**

Statuimus ut ieiunium quatuor temporum ab omnibus communi ieiunio obseruetur, id est in ebdomada prima ... in septembri et in decembri.

Item in concilio Salegunstadiensi habito. **Ex eodem.**

De ieiunio autem quatuor temporum hanc certam diffinitionem statuimus, ut si kalende martii iiii. feria fuerint, in eadem ebdomada ieiunium celebretur. Si autem kalende martii v. feria aut vi. feria aut in sabbato euenerint, in sequentem ebdomadam ieiunium differatur. Similiter modo si kalende iunii iiii. feria fuerint ante ... euenerint, in subsequenti ebdomada ieiunium celebretur; si autem v. aut vi. feria aut in sabbato contigerit, ieiunium in ipsa ebdomada restituatur. Et hoc sciendum est, quod si ieiunium in sabbato ante uigiliam Pentecostes, secundum predictam regulam euenerit, ibi celebrandum est; et in ipsa ebdomada sollempni Pentecostes, que uigilia simul et ieiunium celebrari non debent, propter sollempnitatem sancti Spiritus diacones dalmaticas induantur, et alleluia cantetur, et flectantur genua; non dicatur eodem modo de septembribus, nisi ieiunium ... si kalende septembris iiii. feria euenerint, tunc in ipsa ebdomada ieiunium celebretur; si v. aut vi. aut sabbato contigerint, in iiii. ebdomada ieiunium adueniat, precedente uero illud obseruandum est, ut pro sabbato, si in uigilia natalis Domini celebretur ieiunium, quia si uigilia in sabbato euenerit, simul uigilia et ieiunium celebrari non conuenit. Ex eodem.

Ex eodem.

Statuimus etiam ut ieiunium quatuor temporum hoc ordine celebretur: primum ieiunium in initio quadragesime, secundum in ebdomada Pentecostes, tertium uero in septembri, quartum in decembri more solito fiat.

Item ex sermone Leonis pape. **Ex eodem.**

Igitur post sancte letitie dies quos in honorem Domini a mortuis resurgentis, ac deinde in celsa ascendentis egimus, post acceptum sancti Spiritus donum salubriter et necessarie consuetudo est ordinata ieiunii, ut si quid forte inter ipsa festiuitatis gaudia negligens libertas et licentia inmoderata presumpsit, hoc religiose abstinentie censura castiget.

Item ex eodem.

Huius obseruantie utilitas, fratres dilectissimi, in ecclesiasticis precipue constituta ieiuniis, que ex doctrina sancti Spiritus ita per totius anni circulum distributa sunt, ut lex abstinentie omnibus sit ...

[illegible]

De iam mo martyñ sēpt̄mo p̄ma septuagesime
Quinq̄ nec̄ semp̄ mo in septuagesima pentecosten canone tāt
bē factum q̄ abbēs de manz imitatū hunc supiorē ap̄ sāctū
nitatē p̄mutauerūt in octauā nec̄ redisse ad sacras laudes
celebrauerūt ergo in eum mo mutuo dīgerendū q̄ si festū alicui

apli die lune
uenīt sabbato
uigilia iei in
ē p̄cium
um dñica si
mul occurrē
ñ posset̄ ob
seruari. nec̄
dubiū q̄ sunt
de genū apō
adimplīn.
e. inter celeb.
p̄q̄ gene:
seruare ieiuna
uenīs ne p̄ce
ps ebdomada
ſuare festiuita
tis septēbris
cultū ferme
cunsis sāb
bati ieiunet
uigilie p̄am
ap̄li. tu
ſta mus
solutos
dūbitare. ſi
pios mſb.
gnus
b
p
acap.
mſſionis dīe
cultū humi
e mēsis
Lar sum
p̄ter hēc q̄
eq̄ mortuū
immūtē p̄cēi
bedie nā alys
ñ p̄uū celebrē
olū bie mna
alys nē iam
b
cōtra dūne
nomū ioan
l
dīrutos ostē
to eis ostiū
tal ul talian
nū. fontē ad
dūc ligedū
bus. ad dīci o
rigenē reaur
tēplū ingio
gio dīsaplis
cēdum nū di
it. ut uctum
q dixerīt q by
rum. q q
s dixīt pep
tus. ara nū q
ad exigene
nū ieiūtor.
ut ſte legib
ſenos ſuſmo
nam die lec
q ſtcoſtū q
ostūta sūt
que ſtē ſte
lū oium. la
n ſte nūs
ar ñ ualeſp
tum ſit origi
nale. ſtēn
to at ibi pōſi
to at ſtē ſte
fīm ſp nest.
die allegat
gō ſic tūſpt
p manū tabi
lionis sun ff.
de admūn. t
ere grap bō

a sancta cēpulas q̄ q̄dā nūmi
nūq̄ ad ea q̄ sīma ſnūm pēcostē.
anā p̄na ī mīse ſcā ī ma ī hoc q
ē ea mus celebremus ſā cū lēctōes di
uinis mebūtani cēpt̄as q̄ ubi ad
emōnē nām oī ī ecclēa fuīē dun
pīus mūdi ea dies q̄ p̄q̄ ea ea
gelia nec̄ ſabbū cubā dicamus q̄ p̄q̄
camus ea gamus. ſ. pmūi ūo mſem
q̄ tam ſ septimū ea mūi ī ebreoū
rēſm ā de mus ea cap̄ mus em
mſas ap̄lōs ē apulis. q̄ ā ē ūlūs
ūt ecclēa camus. ſ. anuarius. ī q̄ub
q̄ ea ma ab ant p̄ea mq̄ to mſe q̄
ē ang q̄ fūt ē ci ea ea ūt mer ſiz ī ebrā
am ōnēm dīr dicēs. Quare ī sup̄ſcripas

Ecce mūi mſſi bo ea ma ī ei p̄ea mus.
q̄ ea ea ūt mq̄ ea ea ūt mūi sep̄
mū ea ūt mūi dēm ſ. ſ. ā dīc mſſi do
uto ea ūt ſa ē ī dies festos ūt ē ī gar
dūq̄ ſta ā. Nec ī eo mō eum mūl ta
mūl ta dīc ēnt ſa ē ſe dīſſo na nt a.
ē q̄ mur q̄ ad hebreos tra mūt ē ſa ē te
uīt a tr me fo nte ma gi sq̄ d nūl q̄ re
te ſ ea mūi q̄ ua ra mſſi s q̄ ua p̄ d ia q̄
ue ā ē mūs dīe ru dēm a ea ūs d mē
ſis ī ī mo ab uīt mūi q̄ d ſ ē ē d ē s mor ſe
d mōr te ſ ma ī ca bu las ī e gis ab ie ē. ſ.
q̄ ē o fre gīt q̄ ue ī e ī tm ā mūi p̄ mūi
nūpa ſūr ea ūt as. ſ. ma ūo nī se q̄ ap d
nos ap pl ā ūr. au gust ē ī p
plo ra tores tre ſ ē ſe ſe di to ē ē ro ūt am
popūlo. uſſ ſūt ī mōr tē ī a ſ ē ē te re
ſ p ūt ē ā nos ī ong is. a ta ſ ē ī a ea ūt e d
pēndīs. a ut e ē ē p ūs duo bo ca lep ūt
ios ūt e o mīs ī ſo la ūt d mē ea ē ūt. mb
mſe ea ma ab uē ī o do no ſo ē mūl ta q
pē ſcla. a ut o q ue ſpa ſ. a no ē p lū ē o
lo mīs ī ce ſſū ē. a q̄ q̄ ſ tm ū ea p ī
ta ūſ le tē tel. ad q̄ mī ta mūl ta co ſ ūg e,
rā ūt ū ōr. ſ. n. ū. ño q̄ ap d nos ap pl ūt
ē ro bā ē ūs ī s ē go do la. ſ. ūd mb o. ae
ī e ūm mī q ue d ſſ pa te ſ ūt ā ſ e. ē q̄
p d nos ī a ūu ā n d ē o q̄ ī a ma a nm s
ar q̄ p̄ q̄ ap pl. ī. ſ. ec ho ī e ī ca p ūm ū ūc ē ī
po ī ūs. q̄ d ūu ī. ē q̄ ū ē ūs pp ī s ē p ūv
nūm q ū ī co mſe ē p lū ē e ſſ ūl ſ ī. q̄ p
mūl ſīm e ī co d pro p̄ a ē q̄ no ſa ūt. b ē
ē gō mī ē q̄ d ē d ies pla ē ē ī e ūm o. q ſ
a ē ē ē ū b ūſ ſ ūs ī n ūc ū ſ a a n s q̄ ē q̄ ī
ta ūt ū r bi ſ ī n ā ī ſ ī d d ō mū n ū r ē ub
ī e ū n ā ā q̄ a n d ū ī ſ ſ ō l ē p n ū t a r ē s ē ū
t ē d ē a. q̄ ī d ū c ū r ſ ū ū t a t ē d ī l ī g a n s
q̄ p a ē. j u ſ. q̄ a n a g g ē g ē. q̄ t ē ī e ūm n a.
q ū ſp ōſ ūs a n f ē r a n o b ō ū n ī m e r ē m ea ūſ
b ē ē p ſ ē n a m. ē um t r ū ſ ūs f ūū r a d n o s ī
d ī ſ ſ ē q̄ ī t a ūſ ſ ū r n o b ī o ſ s
m ſ n a ū c t ē r ī g a n d ū ī ſ ſ ē m ē s p ſ ī m a
ſ n o m ī s d o m ī n ū p ſ ē n a d ē r m a r ē a n ū ſ.
q̄ e c l ē ſ ūs p a n ī s ſ a n ī n t a r ē c ō p ē ſ a b ī t.
Cnaue ū ī d ē t ū r ī e ū m a q̄ a m ī ſ ſ ūs p ō
ſ ē e c l ē b r a n a n ī d ī ē p ē t r ē o ſ t r ē s. A d ī c ē

ōnīce ref rē e nōms ūs q̄ x ū n d ī ē p ē t r ē o ſ t ē
ñ ī n d u c a ī t u r. a d o b ſ u ā d ū m ī c ē um. a. q
Ymbrosius me uīd ō d ī e ſ mone q n
ſ ī e ma p ūt. Ze eodem. rubrica ſup ſlua.
Sunt dies ſcās ūſ aqua p l x a. d ī e ſ
no b ē ē ūg ī s q ē ō mū n a t a ſ ē s t ū u
tas. ſ. a ū r m ī x t o ī p ū n. a d o b ſ u a n d ō
ī n d ī e. a m u s ī e um. a. a d e r e o. a n d u ſ
e a um gen ī b ſ ī e c a d a m ī ē r m ſ. a. a d ī ſ t a
e. g o d ō m ī n ī c e r ē ſ u r r e c t ī o n ī s. t o t u.
d ī e um a m a ī a ē c e l e b ā t ē. n ō m s ū ſ
d ī e s u e l u d o n ī a d p u t a ī a r. r e ſ u m t e q
o e m d ō m ī n ī c a. d ī e s ē. ī n d ī e a. d ī e s ē
r ē ſ u n g ē s. ſ. a. n a t o r ū m ſ ū ſ s ē. a d. l o ī c e s. q
p o ſ t r ē ſ u m t e r ē m t o c a. q n ā g r ē ſ ī m a. a.
l o ī b u s c ō m o ā t ē. ē. ē q̄ l e o r ū g d ī e m e.
c e ſ ſ a n ī. ē u r ſ ī r e ſ h u n t a s. q u o z e q̄ l ō
ſ ā c r a s ñ ē g o ī e u m e m u s ī g n ā g g r ē ſ ī. a.
q u a m b ī s d ī e b y n o b ā ī d n s o m ā t ē
ē ſ d m a p o l o g ī a. d a n d ū d u ē n u m e u m
q u ī q u a g ē n ī m ī n d ī z ī e n ē c e l e b r a m
p ē d o m ī n ū p a ſ ſ ī o n ē. ē r m ſ ſ o a ū p r e o
t u s e b r ī a. a. n ā g p l o q e a u a. a. a t o. a b
o ī n e r u n t u b ū ſ ū ſ ā p ī a m u s. a d u c ī e n t ē
ī n o s g ē n ī m ſ p ē ſ a m e n. d ī e p ē n t e o ſ t e n
u a ā ī ē u m ī. a. a. a u g d ē d o n o r a t ō n ī. a.
ē ī e a n t u r. n e c ē ō ē g o. e ē a. ſ. h a u t.
u r p ē d ī e m p ē n t e o ſ t ē ī e u m a. ē e l e b ē
t u r. ſ. q d ū ī l l. q u ī q u a g ī n t a. d ī e b ī e
u m a. d ē ē n e g a t ē. e o b ſ ñ a n ē n e ē ā t ē
t e ū t e l ī g ī t ū r. ē o b ſ ñ a n ē n e ē ā t ē ū r
t e l l ī g ī n t u r. Y n ī n c u ſ d ē d ī e ſ m o n e ī
q u ſ ī e n a p ūt. Ze eodem. rubrica ſſ.
Dolle ē ō n o ſ ē s q u ī m ō r e l e a n
a. e l e b r e m d ī e p e n t e o ſ t r a. q̄ d ī
e m ī s ī a n p a ſ e. e e b r ā. e a r a m m ī. t u ſ e. e ī
ſ ī e m ō t r a m ī e u m a. u m m u s. ſ a b b ō. u
g ī a. u m m u s e ō m b y ī ſ t ē ē p n e c t e m u ſ.
u ñ n e c ē ē. u r ſ ī m ī l ē o b ſ ñ a n ā. ſ ī m ī
l e a n a. ſ b ſ e q ē. ¶ O b ſ ñ a n a ñ o ſ ī m ī l q
a d f e m ē ñ ī q u o a d n e c ā n t e. Y n ō v ſ
Post pasca aut ī s q̄ d o m ī c a. ze eod.
a d p e n t e o ſ t ē. l z r a d ī c ō ē c ā m u ſ
a b ſ ñ ē n e n g o r e m p ā d ī ſ s r e l a x a n ū c
t ī ſ ī q u ſ m ā c h o r e ū l e h o z ū l a n c o
n ū c a m. ē ē a p ī c ī ſ ſ ſ p h ī l ē d ī q ē ā t ō
ī u s q̄ p a u l ē c ē ā p a t ē s. ā n q u ſ ī h ī s q
e b y n ī x r e m o l e g ū ē. a b ſ ñ u ſ ſ e n e q̄
ſ o l u ſ ſ e a b ſ ñ e n ā. ñ ī ſ ū m ñ d ī e d ō m ī c ō.
Lecmer. ad ūuanimm. Ze eodem rub.
Tm ā o m ī t p̄ z e ī u m a. ē p ſ ē n ī q ī
a c t b y a p l o r ū ñ d ī e p ē n t e o ſ t ē. q d
e ō m ī c o a p l m p a u l ū ñ q ā ī c o ē n t e s
f e a ſ ſ e l e g ū m. n e c ē b ī c o a q ō f ē ſ t ū m s q
e b y e ī u m. ā d ē c ē p ū t e r m. q ā ō t e r t ī a s ſ o l
l e m p n ī t a t e s. l. d ī e b y a n f e r a m. s. ſ ū n a
q u e q̄ p r o u ī n t a. a b ū n d ā t ī n ſ ī o n e. ſ ī q p
c e p t a m a ī o z. q l e g t s. a p l ī c a s. a. b ī t e ē.
Lempe. la gius ſ̄ p̄ p̄ t r ī o ē p̄ o p o t e a. ō.
Balbato magno post. ſ. ſ. ā. b. a p ū e p ſ ī
Ollectionis. ad le. ordinan. rubra.
Onie semp t ſ ū ſ c e p t ū m n s. q u b ū ſ

qr̄ ſtud ñ fīē ad p̄ōm ūñ ē. a. r. q q ñ. ūq̄ m ſ ūr ē c ī a s q ñ f ū t. ad p o
ſ ūq̄ p̄ n a p l ī c. a. r s. p ē d ī q. d ī e ſ. a. u m ū ñ c ē. q. ī e ī m c ī p t. a. ē o t ī p e
r i e c o l ī m s. l e g ī t ſ ūp p ſ. a. l ū t q o d. ī. r e p u l ſ ī. q u o m ī t t ē c ī t. d ō m ī b. r ē
ſ ūm p ſ c a. p o ſ ſ ūm u s. d ī c ē n t. q. r. t ſ ū n t. c. p. t. ſ. ñ. ī l l e ſ. a. o f u a. t a. m ſ e. u ſ. a. d. a n g
g u ſ t u m. a. t ē ſ ū n t. a c c ē ſ. a. a b r ſ ī m a. c l e. q u ī d e u s. e. r. t. a. q b x l a m. a l y s. a. c
r ſ ī t. u b ſ. g n ī f ī c ī t.
ap l a n n a. ñ. a. p̄
g r e s. t r e a m. r. a. c. n b
l u e m ē t ſ. g e n n a. q
p̄ p̄ a. g g ē. u ñ o r ē
v l a n a. ſ ſ u l a t ī o n
m t ē l l ē. m. ñ. a. m a
ſ ū ſ t ī. g g ē. d u c ē
b u ñ. p̄ d a g o g u s.
q d b m o. e. c p o ī t
b ē. c ī. q u d. ī. m t ē l
l e c t u s. v ſ t o r ī e s. v
a l l e g o r ī e u s. m o
r a l ſ ū t r o. p o l e g ī c ē
n a. a g g a. a. l ē. d ī
t a m u s. ſ. t. r. r. p
u. u m o. ſ. c u t
b ī c u o r ī e n t m. v
ſ t o r ī c e. ſ ī g n ī f ī c ī
c u n t a. t ē m u l l a n
t r e ſ t r e m. a l l e g o ī
e. c. c. c. m m o. d. a r
a. ñ. a. m. f ī c t e. l a. n a
g g ī c e. c e l e ſ t ē. r
n ī d ī e. m o r a l ſ
m t ē l l ē. c t u s. a t t e d ū
q u ē. n q ſ. p̄ r e m
m t r a. n q ſ. a l l e g
n e u s. q ñ. t a n. g o
g ī a ſ. q u e ſ ū p ī n
b e g o. p ō. a g g
g ī a ſ. p a l l e g o n
c o l a. m. c e s. p n q
z ē. n. a. u d a c t ī a.
a n o m n t e r.
n. m. p r o b ū
q t ē m. e n t. d e. ī c
u m m s. e. c o ſ t u t v
m m u s. e. c. d. ī c u m o
m p n. m. l a. ī e u n ī a
b e u m. ſ o. n q
u n q u a m ē
ſ ū n t. ſ o. n q
a d. ē. o. ſ ū n t. a. d
p e n t e o ſ t ē. ī e u m. a. c e l e b ē
t u r. ſ ī q d. m ī l l. q u ī q u a g ī n t a. d ī e b ī e
u m. a. d ē ē n e g a t ē. e o b ſ ñ a n ē n e ē ā t ē
t e. m t e l l ī g ī t ē. e o b ſ ñ a n ē n e ē ā t ē. ī r
t e l l ī g ī n t u r. Y n ī n c u ſ d ē d ī e ſ m o n e ī
q u ſ ī e n a p ūt. Ze eodem. rubrica ſſ.
D olle ē ō n o ſ ē s q u ī m ō r e l e a n
a. e l e b r e m d ī e p e n t e o ſ t r a. q̄ d ī
e m ī s ī a n p a ſ e. e e b r ā. e a r a m m ī. t u ſ e. e ī
ſ ī e m ō t r a m ī e u m a. u m m u s. ſ a b b ō. u
g ī a. u m m u s e ō m b y ī ſ t ē ē p n e c t e m u ſ.
u ñ n e c ē ē. u r ſ ī m ī l ē o b ſ ñ a n ā. ſ ī m ī
l e a n a. ſ b ſ e q ē. ¶ O b ſ ñ a n a ñ o ſ ī m ī l q
a d f e m ē ñ ī q u o a d n e c ā n t e. Y n ō v ſ
Post pasca aut ī s q̄ d o m ī c a. ze eod.
a d p e n t e o ſ t ē. l z r a d ī c ō ē c ā m u ſ
a b ſ ñ ē n e n g o r e m p ā d ī ſ s r e l a x a n ū c
t ī ſ ī q u ſ m ā c h o r e ū l e h o z ū l a n c o
n ū c a m. ē ē a p ī c ī ſ ſ ſ p h ī l ē d ī q ē ā t ō
ī u s q̄ p a u l ē c ē ā p a t ē s. ā n q u ſ ī h ī s q
e b y n ī x r e m o l e g ū ē. a b ſ ñ u ſ ſ e n e q̄
ſ o l u ſ ſ e a b ſ ñ e n ā. ñ ī ſ ū m ñ d ī e d ō m ī c ō.
Lecmer. ad ūuanimm. Ze eodem rub.
Tm ā o m ī t p̄ z e ī u m a. ē p ſ ē n ī q ī
a c t b y a p l o r ū ñ d ī e p ē n t e o ſ t ē. q d
e ō m ī c o a p l m p a u l ū ñ q ā ī c o ē n t e s
f e a ſ ſ e l e g ū m. n e c ē b ī c o a q ō f ē ſ t ū m s q
e b y e ī u m. ā d ē c ē p ū t e r m. q ā ō t e r t ī a s ſ o l
l e m p n ī t a t e s. l. d ī e b y a n f e r a m. s. ſ ū n a
q u e q̄ p r o u ī n t a. a b ū n d ā t ī n ſ ī o n e. ſ ī q p
c e p t a m a ī o z. q l e g t s. a p l ī c a s. a. b ī t e ē.
Lempe. la gius ſ̄ p̄ p̄ t r ī o ē p̄ o p o t e a. ō.
Balbato magno post. ſ. ſ. ā. b. a p ū e p ſ ī
Ollectionis. ad le. ordinan. rubra.
Onie semp t ſ ū ſ c e p t ū m n s. q u b ū ſ

a. ſ. p t a. c ē p u l a s. q u d. ī. c u m n ī. ū m
u n q u a. d. a. g. r ē ſ i m a. c ñ u m. p ē n t e o ſ t ē.
a n a. p n a. ī. c m ī ſ e. r. ī. a. m a. ī. c. m. ī. h o. c q
ē. a. m u s. c e l e b r e m u s. ā. c. l ī. g ē. r. s. d i
u ī n ī s. m e b ū. a. a n ī. c ē. p. c e p t ū s. q u b y d. a. d
e n d ī o n e. m. ñ. a. m. o. ī. ā. c e l e n t a. f u ī. ē. d u n
p ī p ū s. m ū d ī. c a r d ī e s. q ī. p ā. q. r. o. r. e. u. m
g e l ī a. n. c e ſ ſ a b u. ī. c u b a. d ī. c a m u s. q. ſ. p ā
c a m u s. q. a g u m u s. ¶ p m ū i. ū o. m ī. ſ e m.
q. t a m. ſ. ſ e p t ū m i. ā. d. c a. m. i. n. i. e. b. r. e. o. u m
r ē ſ m a. d. e. t. e. m. u s. a. c. a. p. ē. m. u s. e. m
m ī ſ a s. a p ō l ō s. ē. a. p u l ī s. q u ā ē. u l u s
v ī. r. e. c. a. b. ē. a. m u s. ¶ a n u a r ī u s. ī. n. q u b ū
q ī. c u m. a b. a n t. p ē. a. m. q. n. t. o. m ī ſ e. q u
ē. a n g. q. f ū t. r. e. c. ī. c. ī. e. u m. u. e. r. ſ. ī. z. a. n
a m. ō n ē m. d ī r. d i c e n s. Quare ī sup̄ſcripas

Ecce mūi mſſi bo ea ma ī ei p̄ea mus.
q̄ ea ea ūt mq̄ ea ea ūt mūi sep̄
mū ea ūt mūi dēm ſ. ſ. ā dīc mſſi do
uto ea ūt ſa ē ī dies festos ūt ē ī gar
dūq̄ ſta ā. Nec ī eo mō eum mūl ta
mūl ta dīc ēnt ſa ē ſe dīſſo na nt a.
ē q̄ mur q̄ ad hebreos tra mūt ē ſa ē te
uīt a tr me fo nte ma gi sq̄ d nūl q̄ re
te ſ ea mūi q̄ ua ra mſſi s q̄ ua p̄ d ia q̄
ue ā ē mūs dīe ru dēm a ea ūs d mē
ſis ī ī mo ab uīt mūi q̄ d ſ ē ē d ē s mor ſe
d mōr te ſ ma ī ca bu las ī e gis ab ie ē. ſ.
q̄ ē o fre gīt q̄ ue ī e ī tm ā mūi p̄ mūi
nūpa ſūr ea ūt as. ſ. ma ūo nī se q̄ ap d
nos ap pl ā ūr. au gust ē ī p
plo ra tores tre ſ ē ſe ſe di to ē ē ro ūt am
popūlo. uſſ ſūt ī mōr tē ī a ſ ē ē te re
ſ p ūt ē ā nos ī ong is. a ta ſ ē ī a ea ūt e d
pēndīs. a ut e ē ē p ūs duo bo ca lep ūt
ios ūt e o mīs ī ſo la ūt d mē ea ē ūt. mb
mſe ea ma ab uē ī o do no ſo ē mūl ta q
pē ſcla. a ut o q ue ſpa ſ. a no ē p lū ē o
lo mīs ī ce ſſū ē. a q̄ q̄ ſ tm ū ea p ī
ta ūſ le tē tel. ad q̄ mī ta mūl ta cō ſ ūg e,
rā ūt ū ōr. ſ. n. ū. ño q̄ ap d nos ap pl ūt
ē ro bā ē ūs ī s ē go do la. ſ. ūd mb o. ae
ī e ūm mī q ue d ſſ pa te ſ ūt ā ſ e. ē q̄
p d nos ī a ūu ā n d ē o q̄ ī a ma a nm s
ar q̄ p̄ q̄ ap pl. ī. ſ. ec ho ī e ī ca p ūm ū ūc ē ī
po ī ūs. q̄ d ūu ī. ē q̄ ū ē ūs pp ī s ē p ūv
nūm q ū ī co mſe ē p lū ē e ſſ ūl ſ ī. q̄ p
mūl ſīm e ī co d pro p̄ a ē q̄ no ſa ūt. b ē
ē gō mī ē q̄ d ē d ies pla ē ē ī e ūm o. q ſ
a ē ē ē ū b ūſ ſ ūs ī n ūc ū ſ a a n s q̄ ē q̄ ī
ta ūt ū r bi ſ ī n ā ī ſ ī d d ō mū n ū r ē ub
ī e ū n ā ā q̄ a n d ū ī ſ ſ ō l ē p n ū t a r ē s ē ū
t ē d ē a. q̄ ī d ū c ū r ſ ū ū t a t ē d ī l ī g a n s
q̄ p a ē. j u ſ. q̄ a n a g g ē g ē. q̄ t ē ī e ūm a.
q ū ſp ōſ ūs a n f ē r a n o b ō ū n ī m e r ē m ea ūſ
b ē ē p ſ ē n a m. ē um t r ū ſ ūs f ūū r a d n o s ī
d ī ſ ſ ē q̄ ī t a ūſ ſ ū r n o b ī o ſ s
m ſ n a ū c t ē r ī g a n d ū ī ſ ſ ē m ē s p ſ ī m a
ſ n o m ī s d o m ī n ū p ſ ē n a d ē r m a r ē a n ū ſ.
q̄ e c l ē ſ ūs p a n ī s ſ a n ī n t a r ē c ō p ē ſ a b ī t.
Cnaue ū ī d ē t ū r ī e ū m a q̄ a m ī ſ ſ ūs p ō
ſ ē e c l ē b r a n a n ī d ī ē p ē t r ē o ſ t r ē s. A d ī c ē

ē. p. e. r. t. ſ. ñ. ī. m o. r. ſ. d. ī. c. ē. r. e. p. r. e. h. ē. n. d. ī. ō. n. ī. s. ī. n. ſ. ū. n. d. ī. ē. p. ē. n. t. e. o. ſ. t. ē.
ſ. ī. n. d. u. c. a. ī. r. a. d. o. b. ſ. u. ā. d. u. m. ī. c. ē. u. m. a. ¶
Y. m. b. r. o. ſ. i. u. s. a. m. e. u. ſ. d. ī. c. a. f. m. o. n. e. q. n
ſ. ī. e. m. a. p. ī. t. Ze eodem. rubrica. ſup ſlua.
S. unt. d. ī. e. s. ſ. c. ā. s. u. ſ. a. q. u. a. p. l. x. a. l. d. ī. e. ſ
n. o. b. ē. ē. u. g. ī. s. q. ē. ō. m. u. n. a. t. a. ſ. ē. s. t. u. u
t. a. s. a. u. r. m. ī. x. t. o. ī. p. u. n. t. a. d. o. b. ſ. u. a. n. d. ō
m. d. ī. e. m. u. s. ī. e. u. m. a. m. a. d. e. c. o. a. n. d. u. z
e. u. m. g. e. n. b. y. ſ. ī. e. c. a. d. a. m. ī. ē. r. m. ſ. a. d. ī. ſ. t
e. g. o. d. ō. m. ī. n. ī. c. e. r. ē. ſ. u. r. r. e. c. t. ī. o. n. ī. s. t. o. t. u.
d. ī. e. u. m. a. m. a. ī. a. c. e. l. e. b. ā. t. ē. n. ō. m. s. ī. ſ
d. ī. e. s. u. e. l. u. d. o. n. ī. a. d. p. u. t. a. ī. a. r. r. e. ſ. u. m. t. e. q
o. e. m. d. ō. m. ī. n. ī. c. a. d. ī. e. s. ē. ī. n. d. ī. e. a. d. ī. e. s. ē
r. ē. ſ. u. n. g. ē. s. ī. a. l. m. a. t. o. r. u. m. ſ. ū. ſ. s. ē. a. d. l. o. ī. c. e. s. q
p. o. ſ. t. r. ē. ſ. u. m. t. e. r. ē. m. t. o. c. a. q. n. ā. g. g. r. ē. ſ. ī. m. a. a.
l. o. ī. b. u. s. c. ō. m. o. ā. t. ē. ē. ē. q. ī. e. o. r. ū. g. d. ī. e. m. e.
c. e. ſ. ſ. a. n. ī. ē. u. r. ſ. ī. r. e. ſ. h. u. n. t. a. s. q. u. o. z. e. q. ī. ō
ſ. ā. c. r. a. s. ī. ñ. e. g. o. ī. e. u. m. e. m. u. s. ī. g. n. ā. g. g. r. ē. ſ. ī. a.
q. u. a. m. b. y. s. d. ī. e. b. y. n. o. b. ā. ī. d. n. s. o. m. ā. t. ē.
ē. ſ. d. m. a. p. o. l. o. g. ī. a. d. a. n. d. ū. d. u. ē. n. u. m. e. u. m
q. u. ī. q. u. a. g. ē. n. ī. m. ī. d. ī. z. ī. e. n. ē. c. e. l. e. b. r. a. m
p. ē. d. o. m. ī. n. ū. p. a. ſ. ſ. ī. o. n. ē. ē. r. m. ī. ſ. ſ. o. a. ū. p. r. e. o
t. u. s. e. b. r. ī. a. ¶ a. g. ī. p. l. o. q. e. a. u. a. l. a. t. o. a. b
o. ī. n. e. r. u. n. t. u. b. ū. ſ. ū. ſ. ā. p. ī. a. m. u. s. a. d. u. c. ī. e. n. t. ē
ī. n. o. s. g. ē. ī. m. ſ. p. ē. ſ. a. m. e. n. d. ī. e. p. ē. n. t. e. o. ſ. t. e. n
u. a. ā. ī. ē. u. m. ī. a. l. a. u. g. d. ē. d. o. n. o. r. a. t. ō. n. a. l.
e. ī. a. n. t. u. r. ¶ n. e. c. ē. ō. ē. g. o. e. ē. a. ſ. h. a. u. t.
u. r. p. ē. d. ī. e. m. p. ē. n. t. e. o. ſ. t. ē. ī. e. u. m. a. c. e. l. e. b. ē
t. u. r. ſ. ī. q. d. m. ī. l. l. q. u. ī. q. u. a. g. ī. n. t. a. d. ī. e. b. ī. e
u. m. a. d. ē. ē. n. e. g. a. t. ē. e. o. b. ſ. ñ. a. n. ē. n. e. ē. ā. t. ē
t. e. m. t. e. l. l. ī. g. ī. t. ē. e. o. b. ſ. ñ. a. n. ē. n. e. ē. ā. t. ē. ū. r
t. e. l. l. ī. g. ī. n. t. u. r. Y. n. ī. n. c. u. ſ. d. ē. d. ī. e. ſ. m. o. n. e. ī
q. u. ſ. ī. e. n. a. p. u. t. Ze eodem. rubrica. ſſ.
D. olle. ē. ō. n. o. ſ. ē. s. q. u. ī. m. ō. r. e. l. e. a. n
a. e. l. e. b. r. e. m. d. ī. e. p. e. n. t. e. o. ſ. t. r. a. q̄. d. ī
e. m. ī. s. ī. a. n. p. a. ſ. e. e. b. r. ā. e. a. r. a. m. m. ī. t. u. ſ. e. e. ī
ſ. ī. e. m. ō. t. r. a. m. ī. e. u. m. a. u. m. m. u. s. ſ. a. b. b. ō. u
g. ī. a. u. m. m. u. s. e. ō. m. b. y. ī. ſ. t. ē. ē. p. n. e. c. t. e. m. u. ſ.
u. ñ. n. e. c. ē. ē. u. r. ſ. ī. m. ī. l. ē. o. b. ſ. ñ. a. n. ā. ſ. ī. m. ī.
l. e. a. n. a. ſ. b. ſ. e. q. ē. ¶ O. b. ſ. ñ. a. n. a. ñ. o. ſ. ī. m. ī. l. q
a. d. f. e. m. ē. ñ. ī. q. u. o. a. d. n. e. c. ā. n. t. e. Y. n. ō. v. ſ
P. ost. p. a. s. c. a. a. u. t. ī. s. q. ; d. o. m. ī. c. a. ze. eod.
a. d. p. e. n. t. e. o. ſ. t. ē. l. z. r. a. d. ī. c. ō. ē. c. ā. m. u. ſ
a. b. ſ. ñ. ē. n. e. n. g. o. r. e. m. p. ā. d. ī. ſ. s. r. e. l. a. x. a. ū. c
t. ī. ſ. ī. q. u. s. m. ā. c. h. o. r. e. ū. l. e. h. o. z. ū. l. a. n. c. o
n. ū. c. a. m. ē. ē. a. p. ī. c. ī. ſ. ſ. p. h. ī. l. ē. d. ī. q. ē. ā. t. ō
ī. u. s. q. ; p. a. u. l. ē. c. ē. ā. p. a. t. ē. s. ā. n. q. u. ſ. ī. h. ī. s. q
e. b. y. n. ī. x. r. e. m. o. l. e. g. ū. ē. a. b. ſ. ñ. u. ſ. ſ. e. n. e. q. ;
ſ. o. l. u. ſ. ſ. e. a. b. ſ. ñ. e. n. ā. ñ. ī. ſ. ū. m. ñ. d. ī. e. d. ō. m. ī. c. ō.
Lecmer. ad ūuanimm. Ze eodem rub.
T. m. ā. o. m. ī. t. p̄. z. e. ī. u. m. a. ē. p. ſ. ē. n. ī. q. ī
a. c. t. b. y. a. p. l. o. r. ū. ñ. d. ī. e. p. ē. n. t. e. o. ſ. t. ē. ; q. d
e. ō. m. ī. c. o. a. p. l. m. p. a. u. l. ū. ñ. q. ā. ī. c. o. ē. n. t. e. s
f. e. a. ſ. ſ. e. l. e. g. ū. m. n. e. c. ē. b. ī. c. o. a. q. ō. f. ē. ſ. t. ū. m. s. q
e. b. y. e. ī. u. m. ā. d. ē. c. ē. p. u. t. e. r. m. ; q. ā. ō. t. e. r. t. ī. a. s. ſ. o. l
l. e. m. p. n. ī. t. a. t. e. s. l. . d. ī. e. b. y. a. n. f. e. r. a. m. s. ; ſ. u. n. a
q. u. e. q. ; p. r. o. u. ī. n. t. a. a. b. ū. n. d. ā. t. ī. n. ſ. ī. o. n. e. ſ. ī. q. p
c. e. p. t. a. m. a. ī. o. z. q. l. e. g. t. s. a. p. l. ī. c. a. s. a. r. b. ī. t. e. ē.
L. empe. la. gius. ſ̄. p̄. p̄. t. r. ī. o. ē. p̄. o. p. o. t. e. a. ō.
B. albato magno post. ſ. ſ. ā. b. a. p. ū. e. p. ſ. ī
O. llectionis. ad le. ordinan. rubra.
O. nie. semp. t. ſ. ū. ſ. c. e. p. t. ū. m. n. s. q. u. b. ū. ſ

gos. q. ō. ē. m. o. q. ī. r. e. n. s. i. o. n. l. ſ. m. o. ī. r. e. n. s. o. r. ī. p. r. o. a. l. i. q. u. a. l. a. ī. o. b. l. ī. g. a. t. o. ū. q. ; q. ; t. r. ,
g. ū. m. e. c. e. r. a. g. r. a. p. h. a. u. p. r. e. c. t. o. q. u. o. t. ī. c. t. a. m. u. r. d. r. a. d. o. l. o. r. e. g. r. a. p. h. o. l. a. l. ī. b. ū. t. ,
h. . c. a. u. a. c. i. a. t. o. u. t. ē. ō. p. l. u. s. p. r. e. t. i. u. m. a. n. ē. a. r. q. ; a. n. c. e. l. l. a. t. o. m. i. ſ. ū. o. d. e. b. ū. t. ,
q. d. ū. m. ñ. ē. ō. r. e. : p. r. o. b. r. e. ſ. i. m. u. m. ē. ō. p. l. u. s. ē. ō. r. e. ſ. t. ,
i. . n. e. c. ē. ō. e. c. o. b. ſ. ñ. a. n. ē. b. m. a. l. e. d. i. c. a. t. u. m. ſ. ē. ō. t. a. . ſ. ē. . m. m. o. n. e. c. ē. ō. i. c. i. a. m. ſ. ī. n. ,
q. ; ī. c. i. a. m. a. n. t. e. r. a. t. ſ. t. ē. b. a. e. o. ſ. i. a. n. o. g. r. ā. t. ū. m. a. ē. p. n. e. c. t. a. n. . n. ē. c. ā. t. a. ſ. b. ī
b. . o. ſ. ſ. e. p. n. a. q. ; t. o. t. ā. n. a. t. ē. ſ. i. g. . f. . ō. . ſ. i. . u. r. q. ; q. d. o. ſ. ū. l. i. t. u. r. a. t. . a. t. d. p. r. d. i. n. ſ. . c.
l. . n. e. c. ē. . i. . q. u. a. l. ē. ſ. . g. r. ā. d. ī. ſ. ū. l. ū. m. ē. ñ. ē. ī. . c. ī. . ū. m. ē. ē. . c. ē. . t. r. d. u. l. q. s. t. ā. . f. . ē. . l. a.
r. . o. ſ. t. r. i. a. t. a. m. ī. ñ. ū. m. o. ī. c. ē. t. o. . i. c. i. u. m. a. . a. . u. m. . o. . ſ. t. e. t. a. s. . u. n. k. t. a. s. . ſ. o. l. l. ē
v. . t. a. m. . a. . c. c. e. . p. ō. d. u. m. . n. e. q. s. . ā. n. c. i. a. m. . m. i. t. t. e. s. . p
q. u. l. o. t. e. t. a. s. . u. n. g. o.
a. a. n. n. a. s. . s. . e. . c. a. r. e. . q. . a. u. t. e. r. a. m. . d. i. c. e. . t. . e. . i. a. u. m. . ſ. ō. r. . m. i. ſ. s. i. o. u. t

·ec. qui eam q[uod] · xxvii.

DISTINCTIO LXXVII

significasti: an nimirum ecclesie gremio diaco
nem ad episcopatum Marcellianum esse ecce
siu calistine ab omnibus fuisse electum.
Quia iam anno hoc episcopi retulisse, et in sin-
ut ueniret e uentes et eos ipso die
ab episcopo diuinis officiis accepisse,
Quos si modo fecerunt, fiat ut eius loco
aduibe Romam occurrere, ut si eos uisse
ne in sabbato magno post horam
baptismi ordinetur. Quia in ipsa an
memoratum die non occurrerit, eorum
aut usque ad quem misis ieiunia sub

His temporibus imanu nete
cleum et ep. Benini gre
las ius Pelagius episcopus. Vi
diacones sub ordinandi
a recto politanus, a Leone pa
pam et presbiteris eiusdem ecclesie, uel et dia
conibus optimis ordine, et memora
chis aut cui lacas nullus in presbiterium
ecclesie ad summi sacerdotii peruenire.

Vnde Gelasius papa: *Nisi per distinctos
gradus quisque ad sacerdotium aspiret.*

Illud nos statuimus uobis ut uobis
insinuare mandamus ut ad omnes
ordines ecclesiasticos sic accedat in
ecclesia qui ordinari meretur idem si quis
episcopus erit uel sit primum hostia
rius, deinde lector, post hec exorcista, inde fia
tur acolitus, deinde subdiaconus, et
inde diaconus, et postea presbiter, et inde
sumetur episcopus ordine. Item Zosimus
presbiteris urbis Rome ait: *Que etiam tempora
in singulis gradibus sint obseruanda.*

In singulis gradibus hec tempora sunt
obseruanda. Si ab infantia ecclesiasti
cis ministeriis nomen dederit, inter lec
tores et exorcistas quinquennio teneatur,
et exinde acolitus uel subdiaconus iiii.
annos fiat, et sic ad benedictionem diaco
natus si meretur accedat, in quo ordine
v. annis si inculpate se gesserit, ad
herere debebit. Exinde suffragantibus
stipendiis per tot gradus datis proprie
fidei documentis poterit sacerdotium
mereri, de quo loco si eum etiam ad
bonos mores uita produxerit, summi
pontificatus sperare debebit. Defensores
ecclesie qui et laicas fuerint supradicta obser
uatione teneantur, si meruerint esse in
ordine clericatus. Item Siricius papa [ad Himerium].

Quicumque itaque se ecclesie uouit obsequiis
a sua infantia ante pubertatis annos baptizari et lectorum mi

sterio sotiari, qui ab accessu adolescen
tie usque ad tricesimum etatis annum si pro
babiliter uixerit, una tantum et ea quam uirgi
nem communi per sacerdotem benedictione
perceperit uxorem contentus, acolitus
et subdiaconus esse debebit. Postque ad
diaconii gradum si se ipsum primitus
continentia preeunte dignum probauerit
accedat, ubi si ultra v. annos laudabi-
liter ministrauerit, congrue presbiterium consequa
tur. Exinde post decennium episcopalem cathe
dram poterit adipisci, si tamen per hec tempora in
tegritas uite ac fidei eius fuerit ap
probata. Qui uero iam etate grandeuus
melioris propositi conuersatione prouocatus
e laico ad sacram militiam peruenire festi
nat, desiderii sui fructum non aliter opti
bit, nisi eo quo baptizatur tempore statim
lectorum aut exorcistarum numero sotietur,
si tamen eum unam habuisse uel habere et hanc uir
ginem accepisse constet uxorem. Qui dum
initiatus fuerit expleto biennio per
quinquennium alium acolitus et subdiaco
nus fiat, et sic ad diaconium si per hec
tempora dignus iudicatus fuerit prouehatur.
Exinde accessu temporis presbiterio uel episcopatu
si eum plebis electio euocauerit, electioni
in ultimo societ. Item ex sexta synodo. *Ex
concilio.*

Subdiaconus minime xx. anno
rum ordinetur. Si quis uero in aliquo
ordine sacerdotali preter constituta tempora
ordinatus fuerit, deponatur. Item ex concilio
Agathensi.

Placuit ut ante xxv. annum *Ex eodem.*
nec etatis nec diaconi ordinem
accipiant, nec ante uigintiquinque consecrentur, et ut lec
tores populum non salutent. Item ex concilio
Agath. *De minoribus xxv. annis uel iuuenibus non
episcopus benedicat.* *Precipitur benedictio.*

Episcopus benedicat ·
diaconatus minoribus quam xxv.
annorum penitus non committat. Sane si
coniugati iuuenes consenserint ordi
nari, et uxor uoluntas ita requirenda
est, ut sequestrato mansionis cubiculo
religione promissa, postea quam pariter
conuersi fuerint ordinentur. Presbiterum uero
uel episcopum ante xxx. annos, id est antequam ad per
fectum uiri etatem perueniat, nullus me
tropolitanorum ordinare presumat, ne
per etatem quod aliquotiens euenit ali
quo errore culpetur. Item ex concilio Tol[eto].

In ueteri lege ab anno xxv. leui-
te tabernaculo seruire iubentur, au-
ctore ui in canonibus et sancti patres sequ
cuti sunt, nos et diuine legis et precep

---

tur. mistice . . . [glossa ordinaria, passim]

DLXXVIII

Apostolicus hic describitur qui magis patrat agit
electe cōsummi pontifi aquibus debent eligi vel q̄ ad hoc
libertas q̄ dicta post capitulum de fide cleri et populi
q̄d
sit cum dilo
malo zelo eligi
tur nec electus vel
cum sermo ac
aliquis eligitur

LXXIX

Si quis presul
vel q̄ a solo
pōt̄ tractare ordi
tē eius sit tenor
bis q̄ tres tantū
a tertio in
dic.

Si quis ca
nonice cōm
nūq̄d dicetur
ēē q̄ maiorum
electōr̄ vel saltem
quo ad illū vel
at ēē ecclie cā
ēē aut ut melio
gligi debeat. ut
p̄ferat ut ñ sit
aliquo modo irre
gularis si hoc erit
dico q̄ si ēē elect
ad hoc nulla ad
mittatur ēē ip̄e
ceptio nec de ue
tō eligentiū nec e
lecti: q̄ si ēēt cor
quo nō ēē cep
tōs ille pon ēē
tur ante litē q̄ p
ueller probē elec.
symoniacam ñ
admittatur nec
dēt. q̄ si quis fec
lugunt precant.
la. de electo tal nulla
ē ejus. sequitur
ē sub hyō se
tur ecclēsiam
uocādi sunt. ar
o. religiosorū
ad tuscias sibi
dicte religiosos u
vos pōtifices non
spectu cardinal
um sibi spectu
rorum ja. pro
c Si quis in
Si quis ma
ait ēē nullo pōtifice
f pvia qua pve
tacitum de scrip
tum obligatio
ver q̄ ip̄e vel au
ēē ecclie vel de
vel dēt. minue
q̄ ame ēē com
de ap̄ico no
is
g dicte idist
ate cōstitutis sen
tentia. la. lent. ar
b ptū ismo
nia. alq̄ dēt con
fessum aut omē
cios. aut de em
mis. ē. cārōne.

Apostolicus ait nonnisi a
cardinalibus religiosis
clericis ēē intronizandus.

Vinicolaus pp. v de
cōquisitis cōcordi electione cardi
nalium intronizatur rubrica. sr.

Si quis a plicē sedi sine cōēq
ē canonica electione cardina
lium eiusdem ecclē. ac dubitet q̄
tuum electorum ac religiosorum
intronizatur non p̄sumat apostoli
cis ēē apostolicis habeatur. Item
simachus pp. p̄sumptores cōtra cō
stitutiones electione fieri in pōtifices nec
Si quis p̄sumpserit aut erit aliq.
pro romano pōtifice ad huc
q̄ quo libet modo fauore empt̄ aro
uum aut ecclā sibi vi honore privetur
et infra. Si qis pb̄r aut diaconus
aut electus p̄sbr̄ cōlium vel cōsi
lium dare aut subscriptē in pro roma
pontificum cōmodā. aut pactū
promittē. aut sacrum presbiterū
tuū. aut aliq̄d suffragium polli
tur. debeat ecclā privari. nec cōmunio
fruī. diū. ac aliquo tempore
sumpserit. ecclā sua dignitate uel
communione privetur. et infra. pp
cessum fratres. excommunicationis
sententiā. nisi diu quas sua. humilitas
cationis consequitur. si quis. ad eccl
siam pertinentia. non tam. nisi cōsili
a eorum qui ēē hanc sr̄m odii de po
tificum egerint. ambitus rōnabi
li probatione cōmunitur. precep
huius. noīs. actionis ñ solum pugnā
abominabilis. sit. sr̄m. nec in
one quam indigna. sit. sr̄m. sibi ecclē.
Item ecclē. stephi pp. Ina plānis
cum nullus in ecclā. aliquo pro
Quotiēscūq̄ ecclē. sacro monet
ecclā. romana ecclē
nec q̄ a beato petro. caus. succes
bonis. instituti. ēē. inter ordinandū. ma
postolicis. aut minimis. ecclā. ordi
natis. pbr̄is. aut diaconibus. cōsecrā.
Item ecclē. Item ecclē. rubr.
Nullus unq̄ sacerdotum. in ecclā. alio
ordine p̄sumat. ñ prius. ecclē
gradibus. ascendens. diaconus. aut
pbr̄. fuerit. cardinalis. ordinē. pro
tionis. ordinē. promouit. Item
ecclē. Anathematizetur ecclē. mo
ulis. laicis. romanam. ecclesiam
ecclē. gradum. sui. ordinis. cau. p̄spexe
Si quis ecclēsiasticus. monachus. si
aut laicus. ecclē. canonici. sed. pa

tum unius. ecclē. p̄sonā. ecclē
filium. sedis. romane. ecclē. p̄bro. sum
cardinalium. diaconorum. ut p̄sup
sentia. sue. apostolicam. sedē. mutare
quum. ubi. ecclē. sup̄ dictis. tēp. tenuit. ad suz
mum. pontificalem. honorē. ascendē
no liūt. q̄ p̄ si. sibi. fauē. ambiat. ppe
tuum. anathema. ecclē. et infra. si quis. resi
stē. p̄sul. p̄sentis. decreto. obtēpe
matrix. ecclē. cum. suo. clero. ecclē. ad
eligē. dum. sibi. romani. pontificis. ecclē
cationem. tradi. nonē. anathema. sit
Item ecclē. cōcilio. pp. iiii. Anathema
sit. qui. canonice. electum. romanum
pontifi. ecclē. dicere. p̄sumpserit.
Si quis. ecclē. doctus. libr̄. seu. pri
ncipibus. nobilibus. seu. alicui. ec
clesiastico. huius. sedis. romane. ecclē. electo
nem. romani. pontifi. ecclē. dicē. p̄sump
sent. sic. mō. beatissimi. papa. nicolai
stet. p̄hibet. legitur. statutum. anathema
sit. Item ecclē. constantinopolitano. nullius
epi. fiat. electio. nisi. post. diem. tricē
simum. depositionis. eius. dem. nubrica. sup.
Nullus. ecclē. pontifice. romano. ui
uente. aut. ecclā. aliquatenus. sue
simat. aliqua. aut. p̄tes. sibi. fieri
nisi. tantū. die. ecclē. post. obitum. eius. ad
tolicum. ecclē. fiat. electio.
Si quitur. si. quo. tempore. electus. ecclē
tum. electores. fuerint. qui. eo. rationabi
p̄fectus. Christus. ita. ascribit. lo
nouis. augustis. ad. romanum. pp.
Si. tempore. electionis. dui. fuerint. ordi
Si duo forte. ecclē. fuerint. electi. nul
tre. concertantium. fuerit. ordina
tionibus. sui. electus. sit. ecclē. tempore
tionis. sed. ordinatus. electus. ecclē. ordi
nes. apostolicis. ordinationibus. ecclē
Si quis. precamur. ut. gratiosa. hu
anime. pp. lan. seu. militare. tumul
tum. concordi. canonica. electione
cardinalium. ecclē. tum. religiosorum
clericorum. fuerit. apostolicis. intronizatus
ñ. apostolicis. sit. apostolicis. ecclē

ceps. possum. tacere. dictum. aliquem. dicere. ergo. ecclē. et. nullum
care. capitulum. ecclē. cardinales. supplicant. ecclē. tum. mora. pp.
Si quis. ecclē. aliquis. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē.
Si quo. tempore. electione. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē.
dinales. ecclē. potestate. electorum. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē.
ecclē. sint. uno. ecclē. an. electo. sit. ecclē. ecclē. cardinales. qui. ecclē.
ecclē. uno. ecclē. in. pp. stance. aliis. potestatem. ecclē. ecclē.
fine. dictum. ecclē. locum. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē.
ecclē. unum. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē.
Si. unum. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē.
bono. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē.
ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē.
ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē.
Si quis. apostaticus. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē. ecclē.

[illegible]

D. LXXXI

episcoporum ordinatio sit aggregandus tib. aut quanto episcopis fieri nullatenus

Hec de ordinandis dicta sunt. Ordinatorum vero atque singulorum graduum distinctionibus et officiis dicta sufficiant. Verum enim quia aliquantulum diffusius in his immorati sumus, precedentibus coherentia quedam sub epilogo ad memoriam subiciamus. De ordinandis in episcopum, ut Apostolus scribit, esse sine crimine, id est sine peccato mortali, quod non solum de episcopo, sed de quolibet electo ad aliquam prepositurem ecclesie oportet intelligi. Unde Aug. scribit super Ps. L.: Sine crimine, id est sine gravi peccato, debet esse qui ordinatur episcopus.

Apostolus Paulus qui elegit ordinandos presbiteros vel diacones, et quicumque ordinandus est ad preposituram ecclesie, non ait: si quis sine peccato est. Hoc enim si diceret, omnis homo reprobaretur et nullus ordinaretur. Sed ait: si quis sine crimine est, sicut est homicidium, adulterium, aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus, sacrilegium, et cetera huiusmodi. Crimen autem est grave peccatum, accusatione et dampnatione dignissimum. Quod libri itaque hominum implicatis ordinari non debere, ut sic iam ordinatis ait, [illegible] post perceptionem ordinationis aliquo crimine se commaculare, suscepti gradus officio privabitur. Unde Symmachus papa ait: Accusatoris personam non recte suscipit, qui in rebus non operibus doceret.

Nemo recte moderatoris personam suscipit, qui actibus suis etiam contemptum aut amorem innocentie confusione demonstrat. Item Celestinus papa: Careat ordine quem prelatum qui indignum sublimatum iri meruit.

Tantus Daniel gravi natus testimonio sacerdotum tantum accusatione pulsatus sacramentum ut dicitur virginum pollutus incestu episcopis asseritur ordinatis et ut innumeri libelli sanctum continent quorum ad nos quorum certe plana diremus ipso(?) nostri dignitate hoc tempore quo ad eam dicecamus

missis a nobis litteris uacabat ob reprobi sacerdotii nomen ab sit; immunia facile enim ut hac dignitate caliando a(d)miseret ordinatorque quam expostulanti ordinatis sanctorum convictus sit(?), qui cum sibi videant largiendo pontificium sentiendum qualis enim sit ipse qui quis talem ordinavit ostendit. Item ex concilio Niceno: Non recipit ordo ecclesiasticus quos sine examinatione reperit.

Si qui sunt per confessionem ordinati sine examinatione promoti presbiteri sunt, et postea examinati confessi sunt peccata sua, et cum confessi fuissent, venientes homines contra canones manus imposuerint, hos ecclesiastica ordo non recipit. In omnibus enim quod irreprehensibile est sancta defendit ecclesia. Item eiusdem: Lapsi pignorati aut per ignorantiam ordinati confestim deiciantur.

Quicumque ergo ex his qui lapsi sunt per ignorantiam ordinati sunt vel contempti eorum qui eos ordinaverunt, hoc(?) ipsum indicat regula ecclesiastica. Cum enim cogniti fuerint deponantur. Item Innocentius: Alienus fiat a ministerio qui illud iniuriando(?) violare polluit.

Maximianus filius noster qualem querelam contra allegat libelli eius series annexa declarat, quod zelo fidei atque disciplinae ductus non patitur ecclesiam pollui ab indignis presbiteris, quos ipse brevi filios asserit procreasse et tot fratres huiusmodi libelli quibus directe esset necessario pro(?) eos quietalia perpetrasse dicuntur debent simul in medio constituti discussis obiectionibus que ipsis presbiteris impinguntur(?), si convicta potuerint allegata contra eos invitante officio quia qui scienti non sunt sancta(?) actitare non possunt. Atque alieni efficiantur a ministerio quod iniuriando violare polluerunt. Item Eugenius papa: Quolibet a(b) ordine deponendo episcopi prudentia locis penitentie deputentur.

Sacerdos autem quivis aliusve in ordine ecclesiastico positus si in eo scelere invenitur quo abstinendus comprobetur, depositus prudentia episcopi in alio ordine loco constituatur.

[illegible]

fornicatione quis deponi debet cum prius fuisset ... [illegible]

[illegible] Sacerdos non proprio ...

[illegible]

depositus providentia episcopi in proprio loco constitutus, ubi peccatum legitur ulterius non committat. Item ex concilio Magontiensi. *Retrudantur in monasterio presbyteri qui penitentiam agere contempnunt.*

Vicarium enim nobis presbyterorum oportet nunc. Quorum negligentiam canonice degradatos in seculari gradu animis ... penitentie agende ... negligentes, ut in statu in quo nunc ... alias agende penitentie gratia in monasterium aut in canonicam regulam mittantur. Similiter et hi fiant qui ... prohibuerunt, ubi etiam sint penitentiam agere non desistant. Similiter qui in suo gradu seculari manere voluerint et penitentiam agere neglexerint, ab ecclesie communione separentur. Item ex synodo ... *Mutatio loci aliquando valet cum consiliis ad ...*

Valet ad medium conversis penitentia et salute anime mutatio loci. Plerumque enim dum mutatur locus, mutatur mentis affectus. Cognitum est quia corporaliter evellitur ubi quisque illecebris obsistit; nam locus ubi quisque prave vixit in aspectu mentis apponit quod se pe[r]quisque ibi vel cogitavit vel gessit. Item ex v. synodo Aurelianensi. *Clericus adulterasse convictus vel confessus in monasterio retrudatur.*

Si quis clericus adulterasse convictus aut confessus fuerit aut convictus fuerit, depositus ab officio communione concessa in monasterio toto vite sue tempore retrudatur. Item Pelagius Constantino defensori. *De eodem.*

Romanus exceptor ecclesie ... propter crimine adulterii quod admisisse perhibetur clericatus ordine depositus in monasterio hic mittitur ... ad agendam penitentiam ... Item ex canone apostolorum. *In crimine captus diaconus vel presbyter deponatur, sed non communione privetur.*

Presbyter aut diaconus qui in fornicatione aut periurio aut furto aut homicidio captus est, deponatur, non tamen communione privetur. Dicit enim scriptura: non iudicat deus bis in idipsum. Item. *De eodem. rubrica.*

Si quis episcopus aut presbyter aut diaconus post diaconatus sui gradum acceptum fuerit fornicatus aut mechatus, deponatur et ab ecclesia proiectus inter laicos agat penitentiam. Item ex ... *De eod.*

Si diaconus aut presbyter ... crimen capitale commiserit, simul et ab officio et a communione pellatur. Si vero pro tanto suo sed ab altaris communione sed penitentias professione submoventur, hiis quoque si alii sufficient et certe necessitas exigatur, poscentem baptismum liceat baptizare. Item Gregorius omnibus per regnum Italie (?) ... *Non ingrediantur ecclesiam presbyteri diaconi qui in fornicatione iacent.*

Si qui presbyteri sunt, diaconi vel subdiaconi qui in crimine fornicationis iacent, interdicimus eis ex parte dei omnipotentis et sancti Petri auctoritate ecclesie introitum, usque dum peniteant et emendent. Si vero in peccato suo perseverare maluerint, nullus vestrum eorum presumat audire officium, quia benedictio eorum vertitur in maledictionem et oratio eorum in peccatum, testante domino per prophetam: Maledicam benedictionibus vestris. Qui vero huic saluberrimo precepto obedire noluerit, ydolatrie peccatum incurrit, Samuele testante et beato Gregorio instruente: peccatum ariolandi est non obedire et quasi scelus ydolatrie nolle acquiescere. Peccatum igitur paganitatis incurrit quisquis dum christianum se esse asserit, sedi apostolice obedire contempnit. Item Alexander II episcopis regni Dalmatorum (?). *Officio et beneficio privetur episcopus, presbyter, diaconus uxorem suscipiens vel susceptam retinens.*

Si quis amodo episcopus, presbyter, diaconus feminam acceperit vel acceptam retinuerit, proprio gradu decidat, usque dum ad satisfactionem venerit, nec in choro psallentium maneat nec aliquam portionem de rebus ecclesiasticis habeat. Item ex concilio Mediolanensi. *De eodem.*

Si quis sacerdotum, diaconorum vel subdiaconorum officium contr...

[illegible]

Joannes ... [illegible]

Jo. xx. xx.

P

LXXXII

[illegible]

nemini non negabitur. Itaque decreto generali incipiant abstinere, et iam gradus suos in quibus fuerint inventi retinentes tantum eis non liceat ad potiora conscendere, quibus in beneficio cedit quod hunc ipsum locum quem tenent ita admittuntur. Si qui autem sa se formam vivendi missam a Siricio detegunt neglexisse, ut ita tamen cupiditatum libidinis abiecisse illi sunt modis omnibus submouendi, qui post admonitionem cognitam preponendam arbitrati sunt voluptatem. Item Siricius papa. Ab eodem.

Plurimos sacerdotes, episcopos atque levitas post longa consecrationis sue tempora tam de coniugibus propriis quam etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreasse et crimen suum hac prescriptione defendere, quia in veteri testamento sacerdotibus ac ministris generandi facultas legitur attributa. Dicat nunc michi quisquis ille est sectator libidinum preceptorque vitiorum: si estimat quod in lege Moysi passim sacris ordinibus a domino relaxata sunt frena luxurie, cur eos quibus committebantur sancta sanctorum premonet dicens: Sancti estote, quoniam ego sanctus sum dominus deus vester. Cur etiam procul a suis domibus anno vicis sue in templo habitare iussi sunt sacerdotes? hac videlicet ratione, ut nec cum uxoribus possint carnale exercere commercium, ut conscientie integritate fulgentes munus acceptabile deo offerrent. Quibus expleto deservitionis sue tempore uxorius usus solius successionis causa fuerat relaxatus, quia non ex alia nisi ex tribu Levi quisquam ad divinum ministerium fuerat precepta admitti.

Quia aliquanti de quibus loquimur, ut tua sanctitas retulit, ignorantia lapsos se esse deflent, his hac conditione misericordiam dicimus non esse negandam, ut sine ullo honoris augmento in hoc quo detecti sunt quamdiu vixerint officio perseverent, si tamen post hec continentes se studuerint exhibere. Hi vero qui illicito

privilegio excusare se nituntur, ut sibi asserant veteri hoc lege concessum, noverint se ab omni ecclesiastico honore quo indigne usi sunt apostolice sedis auctoritate deiectos, nec umquam posse veneranda contrectare misteria, quibus se ipsi dum obscenis cupiditatibus inhiant privaverunt. Et quia exempla presentia cavere nos premonent in futurum, si quilibet episcopus presbiter aut diaconus, quod non optamus, fuerit talis inventus, iam nunc sibi omnem per nos indulgentie aditum intelligat obseratum, quia ferro necesse est ut abscidantur vulnera que fomentorum non senserint medicinam. Iam autem propter peccata iubentur deponi, post condignam penitentiam in suo ordine poterunt reparari. Unde in gestis Silvestri pape legitur:

Que penitentia sit imponenda sacerdoti qui fornicatione commaculatur.

Presbiter si fornicationem fecerit, quamquam secundum canones apostolorum deponi debeat et iuxta auctoritatem beati Silvestri pape a cardinalatu non per duriorem, si sua sponte confessus est, adiciatur, fugatus et inhumanum modum penitentiam agat. Tribus quidem mensibus a ceteris remotus pane et aqua a vespera in vesperam utatur. Diebus autem dominicis et precipuis festis modico vino et piscibus atque leguminibus recreetur, sine carne et sagimine et ovis et caseo, contectus sacco, humi adhereat, die ac nocte misericordiam domini potentis imploret. Finitis tribus mensibus continuis exeat, cavere tamen publicum, ne procedat, ne grex fidelium inde scandalum patiatur. Nec enim debet sacerdos publice penitere sicut laicus. Postea autem cum primum resumpserit vires, unum annum et dimidium in pane et aqua expleat, exceptis dominicis diebus et precipuis festivitatibus, in quibus vino et sagimine, ovis et caseo iuxta canonicam mensuram uti poterit. Finito primo anno et dimidio, ne corpus et sanguis domini ne diutius careat, pace pro sua

[illegible]

[illegible]

LXXXIII

LXXXIIII

neglexerit, a suo episcopo corrigendus. Unde Gregorius Anthemio subdiacono Campanie.

Corripiatur episcopus qui circa officium suum negligens extiterit. Rubrica.

Pervenit ad nos fratrem et coepiscopum nostrum Paschasium in tantum desidem et negligentem in cunctis existere, ut in nullo quod episcopus sit cognoscatur. Adeo ut neque ecclesia ipsius neque monasteria sua, filii vel oppressi vel pauperes eius erga se dilectionis studium sentiant, neque aliquid supplicantibus sibi in quibus iustum est opem defensionis accommodet. Et quod adhuc est gravius, dicitur consilia sapientium et recta suadentium nulla patiatur ratione suscipere, ut quod per se nequit, attente ab alio saltem possit addiscere. Quod si ita est, nisi tua et culpa esse cognoscas, qui eum obiurgare atque corripere, ut dignum est, distulisti. Volumus itaque ut eum coram aliis sacerdotibus et quibusdam de filiis suis nobilibus contestatus probare redarguas et horteris. Sub hoc quod non credimus, post hanc exortationem in eam solito adhuc more negligens esse temptaverit, ad nos esse modis omnibus transmittendum, ut hic positus discere possit quid vel qualiter pro Dei timore agere conveniat sacerdotem. Item ad eundem. [red] Rescriptum

Nuntiatum nobis est Neapolitane ecclesie episcopus negligentes existere et immemores honoris sui, ut nec erga ecclesias suas et erga filios patrie vigilantem curam exhibeant, ut monasteriorum sollicitudinem gerant, seu in oppressionum sui pauperum se tuitione impendant. Idcirco hac tibi auctoritate precipimus, ut eis ante convocatis coram omnibus illos mandato districte commoneas, quatinus ita in his que eos iuste spectant agere conveniat, vigilantes existant, ut nulli nos de eis dehinc murmur ex specie aliqua noscamus. Post hec negligentem esse cognoverimus, ad nos eis sine aliqua excusatione transmittere, ut qui sic regimen nolle ab his quorum plenius utilia eis ut ea deinceps pandas sint corrigi ut regulariter et eis canonica et districtione sententie. Cum autem omni divina cautela sacerdotibus ipsa tur. Hec et quibus libros altaris fuerint intelligendum est. Unde Innocentius Victricio Rotomagensi episcopo ait: Laicus etiam est et inter diversa legere. **Quia sacramentis divinis deserviunt continentiam**

Cum in presbitero **omnibus servent.** concilio de continentia et castitate moderamine tractetur gradus. Statutis constitutionibus quedam castitatis per consecrationes annexa sunt. Episcopos inquam presbiteros et diacones ita placuit ut condecet sacrosanctos antistites ac Dei sacerdotes necnon et levitas vel qui sacramentis divinis inserviunt continentes esse in omnibus, quo possint simpliciter quod a Domino postulant impetrare, ut quod apostoli docuerunt et ipsa servavit antiquitas nos quoque custodiamus. Ab universis episcopis dictum est: Omnibus placet ut episcopi presbiteri et diacones vel qui sacramenta contrectant pudicitie custodes etiam ab uxoribus abstineant. Ab omnibus dictum est: Placet ut in omnibus et ab omnibus pudicitia custodiatur qui altario serviunt. Item ex concilio Carthaginensi vi.

Quod in quorundam clericorum quamvis exiguo numero propter incontinentiam referatur, placuit episcopos presbiteros et diacones secundum priora statuta etiam ab uxoribus continere. Quod nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio. Ceteros autem clericos ad hoc non cogi, sed secundum uniuscuiusque ecclesie consuetudinem observari debere. Similiter quod monogamus esse debet et ad reliquos ordines ecclesiasticos divina operetur. Unde Innocentius scribit Tarraconensi episcopo. **Laicus sit etiam modo cum omni contactu clericus viduam aut secundam ducens uxorem.**

Quisquis clericus aut viduam vel secundam uxorem duxerit, omni ecclesiastice dignitatis privilegio mox denudetur, laicali sibi tantum communione concessa. Quod ita omnino potenter possidere si sine scrupulo propter quod hac cautione debeat admittere. Presbiterum nomen quod quasi a senectute sibi positum magis estimatum, tantum indicat sapientie quam canitie corporis. Unde Anacletus. **Presbiter senior dicitur non tantum etate quam sapientia.**

Presbiter senior interpretatur, ut **ita** presbiter grece, senior latine interpretatur. Propterea Leviticus dicitur: Glossa senum est canities, que non canities sapientiam designat, et de qua scriptum est: Canities hominis prudentia est. Cum Moyses electis coram plus annis ab Adam usque ad Abraham vixisse homines legamus, nullus alius primus appellatur presbiter, id est senior, nisi Abraham, qui multo paucioribus annis convixit. Non ergo propter decrepitam etatem, sed propter sapientiam.

LXXXV

LXXXVI

P

L

[illegible]

Si quid uero cuiquam clerico ad aures tuas peruenerit quod te iuste possit offendere, et tale quod non debeas neque ad uindictam res accedat, in cognitionem presentibus ceteris fratribus diligenter est ueritas perscrutanda, et tunc si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis.

Item Martino episcopo. De quodam presbytero qui antequam missarum sollempnia die dominica celebraret, ad secandam messem asserebatur profectus.

Tanta nequitia ad aures nostras deuenit, scelere puerituri [illegible] uiriliter presentes sub maledictione ferremus. Dicitur enim quidam presbyter dominico die priusquam missarum sollempnia celebraret ad secandam messem laboris presentium preciosa post secationem eiusdem missarum sollempnia celebrasse, per missarum sollempnia [illegible] ueniret diei [illegible] quod audiuimus [illegible] fuerimus. Si hoc [illegible] a nobis requisitum [illegible] cognouisse [illegible] [illegible] simplicitatem [illegible] senectute cognouimus [illegible] consilio [illegible] nec simplicitatem eius nec senectutem parcamus.

Ut presbyter prohibeatur ne liceat propriis manibus aliquid exercere. Unde in Magontiensi concilio legitur:

Non liceat episcopo propriis manibus aliquid exercere.

Non liceat episcopo manibus suis aliquid exercere. Hoc enim a sacerdotali munere debet alienum esse. Item. Prohibeatur episcopus turpis lucri gratia aliquid facere, nec in honesto aliquo negotio uictum uel cetera sibi necessaria querat. Quod generaliter de omnibus diuino cultui mancipatis, id est clericis et monachis intelligi oportet. Unde in concilio Calcedonensi legitur: Quod non admittantur in clero turpibus lucris dediti.

Peruenit ad sanctam synodum quod quidam qui in clero connumerantur, propter turpis lucri gratiam alienarum possessionum conductiones et causas secularium suscipiant, et a sacris officiis se per desidiam separant, ad domos autem secularium concurrunt et substantiarum eorum gubernationes auaritie causa suscipiunt. Decreuit igitur sancta et uniuersalis et magna synodus neminem horum deinceps, hoc est episcopum siue clericum aut monachum, conducere possessiones aut miscere se secularibus procurationibus posse, nisi forte quem leges ad minorum etatum tutelas sine excusatione attrahunt, aut cui ipsius ciuitatis episcopus ecclesiasticarum rerum committit gubernacula, aut orphanorum atque uiduarum que indefense sunt, aut earum personarum maxime que ecclesiastico indigent adminiculo propter dei timorem. Si quis uero transgressus fuerit hec precepta, ecclesiasticis correctionibus subiaceat.

[S]ionis autem orphanis ac uiduis ecclesie presidium implorantibus episcopi debent adesse, et ei propter [illegible] tuitionis protectionis patrocinium eis negare non debent. Unde Gelasius Gerontio et Petro episcopis. Implorantibus presidium ecclesie episcopi debent adesse.

Licet omnibus teneamur sperantibus in nos, uerumtamen [illegible] possimus deesse, nos plus tamen uiduarum orphanorumque curis impensius obedimus [illegible] quasi teneamur a nobis ab omnibus diuinitus mandatis statuta.

Item Anastasio episcopo. Defensionis propriae et cuiuslibet [illegible] solatiis auxilio quislibet

[illegible]

CLXXXI

[illegible]

[illegible]

actibus protectione procuratoris infirmita-
te non possint. Econtra autem decet pon-
tificem subvenire, quia pupillis
viduis et omnibus iustitie imperat,
et matrimonio nata laicis clericalis offi-
cii qui solatio parentum vel pro-
pinquorum assensum destitutos auxi-
lium ecclesiastica delegatione prestabis,
ut ad usus improbitates ad istorum
hominum protectione exactionis
amaritudini nota committat non sentiant.

Item Leo Anatolio et Petro episcopis. Et de eodem.

Quisquis in negotiis suis in-
nominis in intercessione sperat,
sibi remedia posse conferri pro nobis non
convenit a sollicitate postulari. Item Bo-
nifacio episcopo. Et de eodem in libro.

De viduis tributionis mercede ad
pontificalem conscientiam non ambigi-
mus, egentium commodis presidia sol-
licitudinem non negare. Item ex concilio
Toletano. Ut vidue a lite ecclesie quos ab ipsis defensione susceperint.

In religiosum
propositis et acceptabile iudicium,
si quisquam clericus vel ecclesiasticus in
sua tuitione susceptos non omnibus fide
et tota animi sinceritate defendat
a contumelia, perturbatione deceptio-
nis et calliditatis atque omnis in-
iuriae omnino; sed potius quos
tuitione suscepit, ut inimicos vi-
latoresque iudicamus, quod eos lo-
nus aliquis parentum sic asserere reliqui
ecclesiae alia tractamento, alia lege
commendando. Item ex concilio Afri-
cano. Confugientes ad ecclesiam ecclesia sit inter.

Eos qui ad ecclesiam confugiunt
a domino oportet ab ecclesia sententia
intercessione defendi. Item si quis autem
mancipia clericorum pro suis mancipiis
ad ecclesiam confugientibus crediderit
capienda, per omnes ecclesias districtissima
damnatione feriatur. Item ecclesia quos
manumissos et presbiterio ecclesie commendato
si quis eis intulerit vel obsequium ad-
colonum ab eis condicione revocare
temptaverit, ad divisione ecclesiastica co-
herceatur. Item ex concilio Agatensi.
Ut libertos in libertate ecclesia tueatur.

Libertos legitime a suis dominis
factos ecclesia si necesse fuerit tueatur,
quos si quis ante audientiam aut pulsare
aut expoliare presumpserit, ab ecclesia
repellatur. Item ex concilio Toletano.
Ut sacerdotibus tueantur libertos quibus se commendaverunt.

Liberti a quibuscumque manumissi sunt atque ecclesie patro-
cinio commendati extiterint, sicut regule
antiquorum patrum constituerunt, sacer-
dotali defensione a cuiuslibet insolentia
protegantur, sive in statu libertatis eorum,
seu in peculio quod habere noscuntur. Item
ex concilio Toletano. Ut episcopus defendat in
ecclesia si quis eorum cum alio pro iniquitate contenderit.

Si episcopus in ecclesia aliquis manserit
sive in statu collectionis desti-
nus persona aut corpus ut susque collectus
est, et dies quinque agitur, non sunt secu-
laris quis collegit. Item qui per pre-
tempus alii primatores extiterint ut defen-
dat ecclesia in iudicio et districtio dampna abiit
sicut eorum patri sanctius auctoritate.

Prohibentur clerici a cu-
piditatis negotio, nisi pro-
nomine pietatis curam pupillis
et orphanis impendere.
Unde Melchiades papa. Et de eodem.

Decernit sancta synodus nullum deinceps
clericum aut possessiones conducere
aut negotiis secularibus se immiscere,
nisi propter curam aut pupillorum
aut orphanorum aut viduarum aut si
forte episcopus civitatis ecclesiastica rerum
sollicitudinem eum habere precipiat. Ubi
patet quia alia sunt negotia secula-
ria, alia ecclesiastica. Non enim Moyses se-
culo erat, cum crebro intraret taber-
naculum, et exiret, qui intus contemplati-
one rapiebatur, foris infirmantium
negotiis urgebatur. Sic et Iacob ascenden-
tes et descendentes angelos vidit,
quia rectores ecclesie non solum contem-
plando ascendunt, sed et cum quisque
ad imbecillitatem miserando descendit,
et dum sacerdotes bonum sibi invicem
consulendo misericordiam opera bona prestent.
Item Gelasius papa. Et de eodem.

Consequens est ut illa quoque que
decipiens pro nobis impartienda nobis
missa relatio nuntiavit, nos ipsos
cum puniremus, plurimos clericorum
negotiationibus inhonestis et lucris

[illegible]

D. LXXXVIII

[illegible]

P

quod licet lex [illegible] tamen non permittit [illegible] quod post hec tabernam propter necessitatem honestam [illegible]

etiam in ultimo instanti potuit penitere. xxiii. q. v. [illegible] contra [illegible] agitur dicat ergo [illegible] quod cum mortaliter

[illegible] sicut materiam sibi aliquid in operando, ille non est negotiator. Qui vero rem comparat ut integram et immutatam vendendo lucretur, ille est mercator qui de templo Dei eicitur. Unde super omnes mercatores maledictus est plus usurarius. Ipse namque rem datam vendit, non comparatam, ut mercator; et postea fenus rem suam repetit, tollens aliena cum suis. Mercator autem non repetit non rem venditam. Dicit aliquis: Qui agrum locat ut agrariam accipiat, aut domum ut pensiones accipiat, nonne est similis ei qui pecuniam dat ad usuram? Absit. Primo quidem quia pecunia non est disposita nisi ad emendum; secundo quia agrum habens arando accipit ex eo fructum; habens domum usui pensiones capit ex ea. Ideo qui locat domum suam vel agrum, suum usum dare videtur, quo dominium mutat. Cum vero locatur pecunia, repositam usum non capit. Tertio ager vel domus utendo veterascit; pecunia [illegible] nummus hoc est [illegible] Significans quia in templo non debet esse homo nisi spiritualis. Qui divini magnitudinem portat ymaginem dyaboli, aut [illegible] ministrorum sacerdotum dicit scriptura. Novo enim testo [illegible] pro [illegible] Item

Quoniam non cognovi, Aug. Rod.

Qui litteraturam aliqui codices habent, negotiationem; quo diversitas interpretum sensum non dividit, [illegible] Si ergo iste propterea assidue laudem Dei dicit quia non cognovit negotiationes, non negotiatores [illegible] Sed ait negotiator: Affero ex longinquo merces [illegible] labores mei [illegible] dignus est enim mercenarius mercede sua [illegible] negotiator [illegible]

si placet tibi. Quid ergo revocas me a negotiatione? Considera [illegible] sutores, agricolae [illegible] tempus ut possim [illegible] Sed hoc non faciunt boni agricolae, nec illa boni negotiatores [illegible] peccatum hic est [illegible] caput [illegible] infideles [illegible] ligaturas [illegible] Omnia ista sunt peccata hominum non rerum. Quaero ergo: dic michi, negotiator, quomodo psalmum istum intelligis, et noli me [illegible] a negotiatione. Negotiatio enim [illegible] iniquitas mea [illegible] Quaeramus ergo negotiatores qui presumunt gloriam de suis operibus [illegible] nemo de suis operibus glorietur [illegible] Sic et negotiatores operibus suis gloriantes [illegible] eos de templo nolentes [illegible] iustitiam [illegible] quia negat [illegible] quietem [illegible] Item Cassiodorus in eodem

Quid aliud est in psalmo. Rod.

Quod [illegible] negotiatores illi abhominabiles aestimantur, qui iustitiam Dei minime considerantes, per immoderatum pecuniae ambitum polluuntur, merces suas plus periuriis honerando quam pretiis. Tales eiecit Dominus de templo dicens: Nolite facere domum patris mei domum negotiationis. Item ex epistola [illegible]

Nomine sacerdotis careat qui in usu [illegible] Item [illegible] sive [illegible] officium

Nequaquam [illegible] meretur nomen sacerdotis [illegible] sacerdotes [illegible] sacerdotibus data [illegible] pro nomine eius frequentari in ecclesia ut sacer-

necessarium iste post mortem contra illud. xxiii. [illegible] dicit quia [illegible] quod [illegible] post mortem [illegible] in peccato [illegible] dicit quod iste non [illegible] post mortem [illegible] non debet presumi pro isto

pro eo [illegible] xiii. q. ii. capitulo ultimo [illegible] questione [illegible] ad sepulturam tantum [illegible] capitulo primo [illegible] debent servari de facto [illegible] summorum doctorum.

Jo. [illegible]

...potum decertantium religiose aut necesse faciamus obseruari a nobis.

Omnium quoque sicut oportet decebit prepositum, ut que damni quod damno fuit dispensationis argumenta sumantur. Gratianus: In dispensatione uero ecclesie hanc regulam obseruandam non esse, ut nulli quamlibet ecclesiam tenere persone duo simul officia committantur in secularibus uiris res ecclesiasticas gubernandas committat. Unde Gregorius in scribit omnibus episcopis. Uni persone duo non committantur officia. Rubrica.

Singula ecclesiastica iura singulis quibusque personis singillatim committi iubemus. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita in ecclesie corpore multa membra, secundum ueridicam Pauli sententiam, in uno eodemque spirituali corpore constituta, ... hoc officium in alio committendum est: illud quidem enim quod tali libere ... uni persone in uno tempore diuersa officia committenda sunt, quia si totum corpus est oculus, ubi auditus? Sicut enim uarietas membrorum diuisa officia et robur corporis seruat et pulcritudinem representat, ita uarietas personarum per diuersa nichilominus constituta officia et fortitudinem et uenustatem sancte Dei ecclesie manifestat. Et sicut indecorum est, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium simul et turpissimum est, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa. Item Gregorius Ethereo subdiacono. Cuilibet ecclesie uice domini seu yconomi habeant.

Uolumus ut fraternitas uestra Paschasio ... qui uicedominum sibi ... maiorem domus ... quatinus possit uel hospitibus superuenientibus uel causis que eueniunt ydoneus et paratus existere. Si uero neglexerit et in prosperitate uel ... ei que diximus impleri distulerit, omnis clericus ... habendo districte commoneri ... gaudium quo persone ad ... pertinentis ualeat ordinari. Officium uicedomini episcopi in dispositione. Unde Gregorius clerico ... parte postea. Quod sit officium uicedomini.

Uicedominum non ... uolumus quod ... a duobus denique ... si ... posse et a magistris modum ... rigoris ... Uicedominum ei constituimus ... arbitrio episcopi committimus disponendum. Item ex concilio Calcedonensi. Ex eodem.

Quoniam in quibusdam ecclesiis sicut audiuimus preter yconomo episcopi re(s)

ecclesiasticas tractant, placuit omnis ecclesia habentes episcopum etiam yconomum habere de proprio clero qui gubernet res ecclesie cum arbitrio sui episcopi, ut non sine teste monomo sit gubernatio, per quam uiventur ecclesiastica ... res eiusdem ecclesie dispergantur et detractio sacerdotali dignitati obtrectatio generatur. Si uero quis hoc non obseruauerit diuinis subiacebit regulis. Item Gregorius Iobino (?) ... episcopo. Secularibus uiris res ecclesiastice non committantur. Rubrica.

Indicatum est nobis quod ... quibusdam ... ecclesiastici patrimonii commisisse, qui post modum ... ecclesiasticorum ... et fatigationibus fuerint pregrauati ... inter ... discutiendo conuenit atque in eos ecclesiasticis ... quid fraudis inuenti fuerint ... per legem ... statuta redde ... De cetero uero ... in ... hoc ... regula ... ecclesie committantur, sed probatis de officio uestro clericis, in quibus si quis reprobus ... in ... hoc ... magis conuenientem ... quam ... Propinquis uel fauore sibi coniunctis ecclesiastica officia episcopi ... Unde in concilio ... Ecclesiastica officia non committat episcopus propinquis uel fauore sibi coniunctis. Rubrica.

Decernimus omnibus placere in presentiarum ... uicedominum ... sanguine propinquus aut fauore persone quibus est coniunctus talia ... commendare ... in ... ordinationis ... ut ... ecclesie ... fortasse ... a ... ipsa officia que sint ... persone omnia committenda ... Gregorius ... intelligi ... Graduum et ordinum distributio ecclesie uenientem conseruat. Rubrica.

Ad hoc dispositionis prouisio gradus diuersos et ordines constituit esse distinctos, ut dum reuerentiam minores potioribus exhiberent et potiores minoribus dilectionem impenderent, una concordia fieret ex diuersitate contextio

[illegible]

...nitate officiorum geratur administratio singulorum. Nam universitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentie ordo servaret. Quia vero queque creatura in una eademque qualitate gubernari vel vivere non potest, celestium militiarum exemplar nos instruit, quia, dum sunt angeli, sunt archangeli, liquet quia non sunt equales, sed in potestate et ordine, sicut nosti, differt alter ab altero.

D. XC.

Litigiosus quoque prohibetur ordinari. Qui enim sit a potestate discordantes ad concordiam attrahere, qui oblationes dissidentium prohibetur recipere, ne quasi litigantium fautor aliquis ad dissidium provocetur? Unde in Concilio Carthaginensi IIII. legitur: Clericos discordantes diaconi (?) clerici ad concordiam trahat (?).

Discordantes clericos episcopus vel ratione vel potestate ad concordiam trahat; inobedientes synodus per audientiam damnet. Item ex eodem. Dissidentium fratrum oblationes et dona eorum (?) non recipiantur. Rubrica.

Oblationes dissidentium fratrum neque in sacrario neque in gazophylacio recipiantur. Similiter et dona eorum qui pauperes opprimunt a sacerdotibus refutanda sunt. Item Ciprianus. Extra ecclesiam esse probatur, qui pacem cum proximo non habet.

Neque ad Caim [illegible], neque ad munera eius respexit Deus. Neque enim habere pacem cum Deo poterat, qui cum fratre pacem per zeli discordiam non habebat. Quam sibi igitur pacem promittunt inimici fratrum? que sacrificia celebrare se credunt emuli sacerdotum? Secum esse Christum, cum collecti fuerint, opinantur hi qui extra Christi ecclesiam colliguntur? Tales etiam si occisi in confessione nominis Christi fuerint, macula ista nec sanguine abluitur. Inexpiabilis enim et gravis culpa discordie nec passione purgatur. Item ex VII. synodo. Communione privetur qui [illegible]. Rubrica.

Alienus sit a fraternitate [illegible], qui murmurat, et populus [illegible] qui murmurantibus [illegible] ne penam murmurantium incurrat, quia apostolus ait: Neque murmuraveritis, sicut quidam murmuraverunt et perierunt ab exterminatore. Si enim mensura [illegible] peccatoris qui in hac sententia apostoli plene declaratur, divino iudicio periit. Item ex eodem.

Corripiatur qui contentiose [illegible] amant.

Si quis monachus contentiosus vel inter seniores amaverit (?) vel manifestum contra [illegible] fratrum [illegible] iuxta arbitrium rectoris modo gravis peccati diu tamen experiatur penitentia. Item qui contentiosus aut murmurans extiterit, secundum arbitrium prioris tamdiu peniteat quamdiu qualitas exigit. Item ex conc. IIII. Dissidentes episcopi ad concordiam [illegible] cogantur.

Dissidentes episcopos, si non timore Dei, synodus reconciliet. Item ex eodem. [illegible]

Studendum est episcopis ut dissidentes fratres, sive clericos sive laicos, ad pacem magis quam ad iudicium coherceant. Item ex eodem. Non recipiantur dona eorum qui pauperes opprimunt. Rubrica.

Eorum qui pauperes opprimunt dona a sacerdotibus sunt refutanda. Item ex conc. Agathensi. Ecclesia alienetur [illegible] qui ad concordiam [illegible] recipiunt.

Placuit etiam, ut, sicut plerique fit, ut quicumque odio aut longinqua inter se lite dissenserint et ad pacem revocari diuturna obsecratione nequiverint, a sacerdotibus civitatis primitus arguantur. Qui si inimicitias deponere perniciosa intentione noluerint, de ecclesie cetu iustissima excommunicatione pellantur. Item Fabianus papa. [illegible] qui fratri suo reconciliari non vult. Rubrica.

Si quis contristaverit et noluerit [illegible] fratri suo satisfacienti coequanimiter [illegible] medius [illegible] gratiam [illegible] satisfactionem recipiat. Item in conc. II. Ad pacem firmiter tenendam [illegible] auxilium episcopi prebeant. Rubrica.

Precipimus ut episcopi ad solum Deum et salutem populi habentes respectum, omni tepiditate semota, ad pacem firmiter tenendam mutuum consilium sibi et auxilium impendant, neque hoc alicuius amore vel odio pretermittant. Quod si quis in hoc Dei opere tepidus inventus fuerit, dampnum proprie dignitatis incurrat. Item Innocentius papa. Expellendi sunt [illegible] qui sibi invicem reconciliari noluerint. Rubrica.

Pervenit ad sedem apostolicam aliquos [illegible] sibi invicem [illegible] discordie [illegible] emulationes [illegible] quibus dissensionibus [illegible] concordie [illegible] maxime [illegible]

[illegible]

P

T

[illegible]

D. XCIII

[illegible]

...matutinum presbyter legitur: Ex eodem. Excommunicetur clericus qui ab episcopo commonitus matutinis vel vespertinis horis adesse neglexerit.

Si quis presbyter aut diaconus vel quilibet clericus ecclesie deputatus, qui intra civitatem fuerit, vel in quolibet loco in quo ecclesia est, ad cotidianum psallendi officium matutinis vel vespertinis horis ad ecclesiam non convenerit, deponatur a clero, si tamen castigatus veniam ab episcopo per satisfactionem noluerit promereri.

Obedientiam autem inferiores ordines superioribus debent. Summo enim pontifici tanta debetur ab omnibus obedientia, ut nulli liceat ei communicare cui pro actibus suis inimicatur, nec in ecclesia esse potest qui eius cathedram deserit. Unde beatus Petrus princeps apostolorum in ordinatione Clementis populum alloquens inter cetera ait: Cui pro actibus propriis apostolicus inimicatur, eius amicus esse non debet.

Si inimicus est iste Clemens alicui pro actibus suis, vos nolite expectare ut ipse vobis dicat: Illi nolite amici esse, sed prudenter observare debetis, et voluntati eius absque commonitione obsecundare, et avertere vos ab eo cum ipsum senseritis adversum, sed nec loqui his quibus ipse non loquitur, ut unusquisque qui in culpa est, dum vult omnium vestrum amicitias habere, festinet reconciliari ei qui omnibus preest, et per hoc redeat ad salutem, cum obedire ceperit monitis presidentis. Si vero quis amicus fuerit his quibus ipse non loquitur, unus est et ipse ex illis qui exterminare ecclesiam Dei volunt, et cum corpore vobiscum esse videatur, mente et animo contra vos est, et multo nequior hostis hic quam illi qui foris sunt et evidenter inimici sunt. Hic enim per amicitiarum speciem que inimica sunt gerit, et ecclesiam dispergit et vastat. Quod huiusmodi apostolicis institutis monentes instituimus, ut effecta certiora cunctis in [illegible] sollicitius dicere [illegible] fideles vobis leto [illegible] fidelibus [illegible]. Item.

[illegible]

M[illegible] ...

...populo, inter duo in sacris ordinibus inventi sunt. Et [illegible] Ego episcopus meus Paulus devotissimus filius meus honoratus archidiacono eiusdem ecclesie qui communicare maximo rapienti sacerdotium minime consentiret, episcopos eos esse cognoscentes. Debuistis ergo filii karissimi persuadere ordines vestros, quem sedes apostolica repellebat repulsum cognoscere, ut prius si possibilitas esset in omnibus mundaretur, et tunc cum dilectione communicaretis, ne particeps obligationis existeret. Item Cyprianus. Non est in ecclesia qui in cathedram Petri non sequitur.

Qui cathedram Petri super quam fundata est ecclesia deserit, in ecclesia esse non confidat. ¶ Episcopi non qui apostolice ordinationi subiacent, et hanc ecclesiam debent ut in singulis annis apostolorum liminibus sese representent. Unde Anacletus papa. Singuli autem apostolorum limina visitent episcopi qui ordinationem apostolice subiacent.

Iuxta sanctorum patrum et canonum institutiones omnes episcopi qui huius apostolice sedis ordinationi subiacent, qui propinqui sunt annuatim idibus maii sanctorum principum apostolorum Petri et Pauli liminibus presententur omni occasione reposita. Annuo de longinquitate vero [illegible] suum impleant. Quia ut constitutionibus huius sedis [illegible] preter quam si egritudine fuerit detentus, sciat se canonicas subiacere sententiis. ¶ Reliqui non in ecclesia minores semper maioribus debent subesse. Sicut in [illegible] synodo statutum legitur: Omnes maioribus obedire debent.

A subdiacono usque ad lectores omnes subditi sint diacono cardinali vero reverentissimo in ecclesia, representantes ei honorem; porro presbyter presbytero, diaconi diacono, subdiaconi subdiacono, acolitus acolito, exorcista exorciste, lector lectori, hostiarius hostiario, abbas abbati, monachus monacho in loco representet obsequium, sive in publico sive in gremio ecclesie. Item ex epistola Clementis pape. Quid sit officium diaconorum.

Diaconi ecclesie sunt tamquam oculi episcopi ob certum...

[illegible]

tes, et circumlustrantes attente cuncta actus totius ecclesie presentientes diligenter, si quem inveniant sive in magno precipitio proximum esse peccantem, referant hec ad episcopum. Territoria episcopo suggerere que ad cultum ecclesie et disciplinam pertinent diaconibus cura sit. Item in eodem. Ab eodem.

Sacerdotes non dicebat beatus Petrus saltem templi lumen (?) docens eos in splendore bonorum operum glorificare deum patrem. De quibus dominus dicit: Beati estis cum maledixerint vobis homines et dixerint [illegible]. Et item: Vos estis sal terre. Item ex concilio Parisiensi. Hi non sunt veri diaconi qui a capite providentia non gubernantur.

Nulla recte ecclesia autem [illegible]. Sacerdotes veri dici non sunt qui sub nullius episcopi disciplina et providentia gubernantur. Tales enim acephalos, id est sine capite, prisca consuetudo nuncupavit. Item qui suis episcopis non obediunt, indubitanter reprobi et scismatici sunt. Porro ipsi a domino [illegible] sunt minus consecuti quibus sit dictum: Qui vos recipit me recipit. Intelligite libenter obedientes. Item Anacletus. Illum omnis scandalizat qui sacerdoti non obedit.

Ille procul dubio obedivit episcopo. Scandalizatur non qui scandalizat sacerdotem. Item ex concilio Carthaginensi. Septem debent esse diaconi in unaquaque civitate.

Diaconi in unaquaque civitate. Qui quasi oculi videntur esse episcopi, in unaquaque civitate septem esse debent, qui custodiant episcopum predicantem, ne ipse ab insidiatoribus quoquo modo infestetur aut ledatur, aut illum divina detrahendo aut insidiando polluant vel despiciant: ut etiam spiritualiter doleat fervore (?) pre predicatione labiis, cum voluntate animi cor concordet. Item ex concilio Neocesariensi. Ab eodem. Rubrica super.

Diaconi septem debent esse secundum regulam, etsi magna sit civitas. Regule autem huius veritatem [illegible] libro actuum apostolorum insinuat. Ex premissis apparet diaconos debere obedire presbiteris, sicut presbiteri episcopis. Sed diaconi superbientes sacerdotibus et equales potius preferri volebant, et quod insolentiam multorum auctoritas manu

tenetur eorum superbiam reprimere, atque ut sacerdotibus condignam obedientiam exhibeant decernitur. Unde Pelagius papa ait: Nichil contra quod sit decretum primis ordinibus vel dicitur. Diacones sibi diaconi. Rubrica.

Diacones propriam constituimus observare mensuram, nec ultra tenorem paternis canonibus deputatum aliquam temptare presumptionem, neque debitum suo ministerio pretium applicare, quo primis ordinibus preferre se aliquatenus absque episcopo vel presbitero baptizare audeant, nisi predictis ordinibus forte longius constitutis necessitas extrema compellat. Quod et laicis christianis facere plerumque conceditur. Sacri corporis prerogationem sub conspectu episcopi seu presbiteri, nisi his absentibus, ius non habent exercendi. Item in concilio Arelatensi (?) legitur: Inferiores presbiteris se diaconi cognoscant, in ministerio.

Pervenit ad sanctum concilium quod in locis quibusdam et civitatibus presbiteris sacramenta diaconi porrigant. Hoc neque regula neque consuetudo tradidit, ut hi qui offerendi sacrificii non habent potestatem, his qui offerunt corpus Christi porrigant. Sed et illud innotuit quod quidam diacones etiam ante episcopos sacramenta sumunt. Hec ergo omnia amputentur. Permaneant autem in sua diaconi mensura, scientes quod episcoporum quidem ministri sunt, inferiores autem presbiteris habentur. Per ordinem ergo presbiteros gratiam sacre communionis accipiant, aut episcopo aut presbitero porrigente eis. Sed nec sedere in medio presbiterorum diaconos liceat. Quod si fiat, hoc preter regulam probatur existere. Si quis autem post has diffinitiones obedire noluerit, a ministerio cessare debebit. Item ex concilio Laodicensi. Diaconi honorem exhibeat presbitero et episcopo.

Non oportet, ubi sunt presbiteri, diaconum coram presbitero sedere, nisi iussione presbiteri sedeat. Similiter autem diaconi honorem habeant a subdiaconis et omnibus clericis. Item ex eodem. Calicem benedicere et panem dare diaconibus non licet.

Non oportet diacones panem dare, nec calicem benedicere. Item ex decretis Zosimi pape. Sicut episcopi et presbiteri

Diaconi ministri ... unius ... [illegible] ... presente ... iussus uel non iussus longe positus episcopo uel presbytero ... [illegible] ... aliquo ... honesto ... [illegible] ... Diaconus loco ... arbitrio ... gradum ... [illegible]

... [illegible] ... cognoscere ... amore ... [illegible] ... Ieronimus ... [illegible]

[illegible]

Diaconi [Diaconi ministrant.] ita se presbiteris sicut episcopis ministros esse cognoscant. Item ex eodem. [xxxix.]

Presente presbitero diaconus eucharistiam corporis Christi populo si necessitas cogat iussus eroget. Item ex eodem. [xl.]

Diaconus sed ex eodem. [xli.]

Diaconus iubente presbitero in quolibet diaconus suo loco. Item ex eodem. [xlii.]

Diaconus in conuentu presbiterorum nisi interrogatus non loquatur. alba non nisi tempore tantum oblationis uel lectionis utatur. Item ex eodem alio concilio. [xliii.]

Diacones presbiteris superiores esse non debent.

Nonnulli diacones [sunt qui] in tantum se proferunt super presbiteros ut se presbiteris anteponant, atque in primo choro ipsi priores stare presumant, presbiteris in secundo choro ipsis priores constitutis. Ergo ut sublimiores se presbiteros agnoscant, tamen illi quam humilitatis ordine consistant. Compagis uero calciamentum absque apostolica licentia diaconibus non permittitur, sicut nec mappulis suis absque eiusdem auctoritate uel licentia concedatur. Unde Gregorius Iohanni episcopo Siracusano. Absque apostolica licentia compagis diacones uti non presumant.

Peruenit ad nos quod diaconus ecclesie Catanensis compagis procedere presumpsisset. Quod quia hactenus nulli preter quam Siciliensi licentia nisi solis enim modo diaconibus Messanensis ecclesie quibus olim a predecessoribus nostris indubitatur esse concessum hoc recolimus. Qua ergo tante temeritatis ausu leuite se attenderit, cum omni hoc sinceritas uestra subtilitate perquirat, ut si hoc ipse uel alienus hoc auctoritate presumpsit, nos ut sciatur in nostro esse. nam si negligenter ea que male usurpantur omittimus, excessus uiam aliis aperimus. Item Iohanni Rauennati episcopo. Mappulis clericis sine apostolica licentia uti non licet.

Illud autem quod pro utendis a clero uestro mappulis scripsistis, a nostris clericis fortiter est obuiatum, dicentibus nulli hoc umquam alii cuilibet concessum fuisse ecclesie, nec Rauennates clericos illic uel in Romana ciuitate tale aliquid cum sua conscientia presumpsisse, nec si temptatum esset ... [nisi pre]sumptione et furtiua usurpatione. Que presumentia graui ... Sed etiam si unquam alicubi esset hoc presumptum fuit, ... non concessione sed ... usurpatione presumitur. Item Ieronimus ad Rusticum Narbonensem. Sic ministri ... dispensationem sunt diaconibus episcopi.

Diaconi [imitatur rubrica superior.] sunt quos in Apocalipsi legimus vii angelos ecclesiarum, hi sunt vii candelabra aurea, hi sunt uoces tonitruum, uirtutum operatione preclari, humilitate preditt, qui et humiles euangelizantes pacem, annuntiantes bona, dissensiones et iras et scandala mitigantes, docentes, soliti colloquentes in templo, in ebrietate penitus Dominum cogitantes, dicentes patri et matri: non noui uos, et filios suos non agnoscentes. Si mechus sacerdos nomen habet et officium, diaconi sunt leuite, quia scriptum est: maior est qui ministratur quam qui ministrat. Et sicut est in sacerdote ministerium orationis, ita in ministro dispensatio sacramenti. Sacerdotibus et propter presumptionem non licet de mensa Domini calicem tollere, nisi eis traditus fuerit a diaconibus. Ita enim Dominus omnibus uniuersa disposuit, ut qui maiorem se credit debet minor esse, et qui minor uidetur maior existat. Denique quia hoc unum sit, ipse perpende: leuite componuntur [illegible] ... et leuite sacerdotibus ... [illegible] ... leuite ... sacerdotes orant, et si distinctio locorum est, dantur ... [illegible] ... sibi episcopi qui super humiles diacones ante posuit. Si humilitatem diligunt et diaconi maiores se esse in eo quod sunt humiles recognoscant, tunc omnium uirtutes habemus ad Deum. Diaconus clamat, ipse predicat, ipse hortatur, ipse et in commoneri proclamat ... sacerdotibus nec leuite hanc uocem loquatur ... [illegible] ... audias aut negligentia suspiciat. Sufficiat huic ordini tantum fuisse preceptum, concessum ut non solum sacerdotes in templo, uel totum agere et implere ... [illegible] ... que in ecclesia ...

[illegible]

... que sunt ... aliquid non est prohibitum intelligitur esse concessum ... [illegible] ... Item ... Item ... [illegible] ... presumptione ... non ... [illegible] ... Diaconi angeli ... in templo ... [illegible] ... candelabra ... Apocalypsis ... [illegible] ... docentes ... quo ... [illegible] ... loquentes quo ad contemplationem ... [illegible] ...

... non licet de mensa Domini tollere calicem ... [illegible] ... diaconibus ... [illegible] ... euangelium ... predicat ... [illegible] ... commonet ... [illegible] ... sacerdotes ... [illegible] ... Alienas ... [illegible]

· ar. xci. q. ii. cognouimus etc.

eos quibus presbiterationem mortuis etc. q. ii. precipue. et xxxii. di. presbiter. la. ... eius nomen episcopalis ... et non eo euenit in simili. d. sicut alios ... distribueret ... sensu canonicorum esse ... apostolica ... presbiter ordinatori ...

y presbiter ... electam ... presbiter ... paulus episcopus ... ordinauit. la. ... summus. s. di. a. compresbiter ... petrus ... quod dicitur ... ubi dicitur sacerdotum ... b. ... presbiteris ... di.

sicut in romano imperio cernitur ita
nita. per in levitas de sacerdotibus fit usur-
sio de prophetia. Singuli quique per po-
tentiam episcopali nominis, quam si-
bi per illicitam absque dubio vendica-
verint, totum quod levitarum est in
suos usus redigunt. Nec hoc solum
quod sibi ascriptum est vendicant, sed
cunctis auferunt universa. Ac et in-
ter in felice implacatis clericis et se-
viis operi mancipatis publice
a quolibet deposcit elemosinam,
qui eo magis despicitur a cunc-
tis quo nimie desolationis miser pr-
trahitur ad hanc ignominiam deve-
nisse. Solus episcopus incumbat domui.
Solus utitur ministerio. Solus episcopus
sibi vendicat universa. Solus perva-
dit res alienas. Solus occupat
universos. Hinc propter avaritiam
sacerdotum sepe odia consurgunt.
Hinc episcopi accusantur a clericis. Hinc
principium litis. Hinc detractionis
causa. Hinc origo scismatis. Et
enim sicut unusquisque in hoc mun-
do visibili aliquid possidere videatur,
ut suam sine pene contineret, ac res
invadat alienas, si agrum pauper-
is tollat, si vineam non subiecto-
rum aliquis non familiaris usurpet,
quanto magis qui ecclesie Dei pre est
sua et moribus iusticiam sibi solum esse
dicet, quod suum sit esse cognoscat. Alie-
na non rapiat. Alienum non tangat. Que le-
vitis sanctis sanctiis sit, ministerio
sanctiticati indispensatione non invadat.
Certe ut ipse nosti qui visibiliter in
mundo vis invadit alienum accusa-
tur, a principe dampnatur, iudicetur,
in ecclesia Dei cum quisque super eo dampna pe-
dit, clamat ad dominum. Recaute
ac pone differtur ultionis sententia,
si non sedantur universa. Quoniam iudex
Dei ac pietas solum ut nunc reddat,
requirit, ac nos capit longa sua
bonitate salvare. Si non convertamur,
si dum colligimus sumus in peccatis,
usque ad mortem illi aut perdurat
assidue peccantium nimis et dies.
Hec capitulo sacerdotum avari-
tia reprehenditur. Diaconorum digni-
tas sive officium commendatur. Sed
quia ut supra dictum est diaconi insolle-
scentes presbiteris se preferendos arbitra-
bantur, contra talium scribit ieronimus ad evan-
gelium episcopum. Diaconus presbytero debet subesse.

Legimus in Esaia: Fatuus fatua loquitur. Audio quendam in tantam erupisse vecordiam, ut diaconos presbiteris, id est episcopis anteferret. Nam cum apostolus perspicue doceat eosdem esse presbiteros quos episcopos, quid patitur mensarum et viduarum minister, ut supra eos tumidus se efferat, ad quorum preces Christi corpus et sanguis conficitur? Queris auctoritatem? Audi testimonium: Paulus et Timotheus servi Christi Iesu omnibus sanctis qui sunt Philippis cum episcopis et diaconibus. Vis et aliud exemplum? In actibus apostolorum ad unius ecclesie sacerdotes ita Paulus loquitur: Attendite vobis et cuncto gregi in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos, ut regatis ecclesiam Dei, quam adquisivit sanguine suo. Ac ne quis contentiose in una ecclesia plures episcopos fuisse contendat, audi et aliud testimonium, in quo manifestissime comprobatur eundem esse episcopum atque presbiterum: Propter hoc reliqui te Crete, ut que deerant corrigeres, et constitueres presbiteros per civitates, sicut ego tibi mandavi. Si quis est sine crimine, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxurie aut non subditos. Oportet enim episcopum esse sine crimine, quasi Dei dispensatorem. Et ad Timotheum: Noli negligere gratiam que data est per prophetiam et per impositionem manuum presbiterii. Sed et Petrus in prima epistola: Presbiteros qui in vobis sunt precor ego compresbiter et testis passionum Christi et future glorie que revelanda est particeps, regite gregem Christi inspicientes non ex necessitate, sed voluntarie secundum Deum. Quod quidem grece significantius dicitur episcopountes, unde et nomen episcopi tractum est. Parva tibi videntur tantorum virorum testimonia? Clangat tuba evangelica filius tonitrui, quem Iesus amavit plurimum, qui de pectore salvatoris doctrinarum fluenta potavit: Presbiter electe domine et filiis eius, quos ego diligo in veritate. Et in alia epistola: Presbiter Gaio karissimo, quem ego diligo in veritate. Quod autem postea unus electus est, qui ceteris preponeretur, in scismatis remedium factum est, ne unusquisque ad se trahens Christi ecclesiam rumperet. Nam et Alexandrie a Marco evangelista usque ad Heraclam et Dionisium episcopos

di. pro con. c. la. ... Ministerio. de facili ... vivimus ... Assidue. ita tardius sanatur ut ... de pe. di. iii. ... Hec insolescentes. quia ... superbie inflatio ... ut ... qui sunt plurimi superbi ... sunt. la. Quod qui fatua loquitur est fatuus.
Legimus fatua. no. ar. ut ... xvi. q. i. ... quis ... sunt ... Perspicue. quia ... Ut supra. c. la. ... Testimonium. ... dicit testimonium ... Philippis. nomen est civitatis in macedonia. la. Cum episcopis. quia ... una civitate plures episcopi esse non debent ... unde hoc nomine episcopi presbiteri intelliguntur. Episcopos. ... cum in una ecclesia plures episcopi esse ... la. Contendat. quia singularum ecclesiarum singuli episcopi ... princeps apostolorum ... sunt apostoli ... ad Timotheum. Reliqui ... Crete ... Sine crimine. ... quis mortale ... non subditos ... necesse est ... negligens. la. ... doctorum.

quidam alii prelati esse quantum ad officium quod ... qui episcoporum ... vocabulo potuit exponi. Unde archiepiscopi nec primatum ita excluduntur ... dicit quod prelato hec sunt quo ad nomen et quo ad ministratorem quo ad quedam ministra que specialiter ad officium episcopale ... prelato facta a tempore petri ... Alexandrie a marco evangelista ... quia marcus fuit ... petri ... clemente ... episcopi ... di. ... prelationem ergo ... et presbiter ... synonima ... etiam ad ministrationem communicant quia communi consilio sacerdotum regebantur ecclesie ... remedium ut ... facta est prelatio ut unus preesset ... quo ad nomen et quo ad ministrationem quo ad quedam sacramenta que ... episcopis. la. doctorum ... et

episcoporum successerunt vicem apostolorum
Jo.   Am.   Ar.

P

[illegible]

Ut de necessarium ecclesie presbiterium ut sic de necessitatibus nostrum sunt indicium eidem per scolasticum ... vobis nos presentes esse non possumus, nostra per eum impleri ... representet auctoritas. Quam ob rem Petro subdiacono sedis nostre intra provinciam Sicilie vices nostras auctoritate commisimus. Nec enim de eius actibus dubitare possimus, cui totum ... nos ... patrimonium commisisse. Legatum non a posteriori qui ... impedierit, usque ad satisfactionem excommunicetur.

Unde Alexander papa. **Excommunicentur qui legati apostolice sedis impedire temptaverint.**

Si quis autem legatorum ... impedierit ... iniuriis multorum profectum ... necessitate animarum ... ab eius ... nec ... contra ... excommunicatione ... ad satisfactionem ... recipiendus. Archidiaconi ... quam in se commissio sibi clericorum vitam diligenti examinatione debent inquirere, et que corrigenda invenerint episcopo nunciare. Eum diaconem super eos exercere censuram ab eis exigere prohibetur. Unde in Cabilonensi concilio legitur: **Archidiaconi super presbiteros dominationem exercere.**

Dictum est quod in plerisque locis archidiaconi presbiteros parrochianos quidam mos exercent dominationem et ab eisdem censum exigant, quod magis ad tyrannidem quam ad rectitudinis pertinet formam. Sicut vero apostolus iam episcopi ... debet ... ministros ... clericorum forma ... gregis ... ministeriorum ... Sicut autem ... disciplinis ... episcopis ... studeant ... parrochianis ... presumere.

Quia autem sacerdotes super habentes episcopi sui studium obedientie intelligendum est in quibus ... eis presentibus episcopis

episcopis sacramenta celebrare ... sicut episcopali superbia quidam abbas ... solebant presbiteros prohibere. Sed quod presbiteris pontificalibus tamquam filiis parentibus debent obedire, baptizatos consignare eis tangere concedimus. Unde Gregorius scribit Iohanni episcopo Carolitano. **Ubi episcopi desunt baptizatos in fronte presbiteri chrismate tangant. Rubrica.**

Pervenit quoque ad nos quosdam scandalizatos fuisse quod presbiteros chrismate tangere eos qui baptizandi sunt prohibuimus. Et nos quidem secundum veterem usum nostre ecclesie fecimus, sed si omnino de hac re aliqui contristantur, ubi episcopi desunt ut presbiteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant concedimus. Sup. Item Gelasius papa. **Ultra suum modum presbiteri contendere non presumant. Rubrica.**

Presbiteros ultra suum modum tendere prohibemus, nec episcopali fastigio debita sibimet audacter assumere, non conficiendi chrismatis, non consignationis pontificalis adhibendi sibimet arripere facultatem. Sed illud quod Gelasius presbiteris semel concessit, legitur illud autem Leonis pape et Gelasii usurpatione presbiteri ... nisi forte aliquos consuetudo admisit ... in absentia episcopi, extrema necessitate cogente, ex concessione eius presbiteri baptizatos in fronte liniant. Prohibitio vero Leonis et Gelasii in eo casu intelligitur quo episcopi presentes sunt, vel cum in extrema necessitate. Oleo non consecrato permittit eis ungere infirmos ... non probatur ... presbiteros ... in oleo ... salvabit infirmum ... an episcopis liceat eodem oleo ungere infirmos ... tribus ... modi unctio sit ... Unde ... scribit Innocentius papa. **Oleo sanctificato non prohibetur episcopis infirmos tangere.**

Illud superfluum videmus tangere ... ut de episcopo ambigatur quod presbiteris licet, non dubium est. Nam idcirco de presbiteris dictum est, quia episcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non possunt. Ceterum si episcopus aut potest aut dignum ducit aliquem a se visitandi, et benedicere et tangere chrismate sine cunctatione ...

D. XCV

[illegible]

[Gloss, top:] ... penitentibus ita continuativa ... [illegible] ... et per contrarium ... non dignum ... [illegible] ... non penitentibus ... [illegible] ... consignatis ... [illegible] ... [illegible]

[Gloss, left margin:] [illegible]

ratione potestatis est crisma conficere. Nam non penitentibus istiusmodi non potest, quia generis est sacramenta. Nam quibus cetera sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur esse posse concedi? His igitur frater karissime omnibus que tua dilectio voluit a nobis exponi, prout potuimus respondere curavimus.

Crisma non nisi ab episcopis, et baptizatis consignationem presbiteri per frontem ungere concilio legitur. *Presbiteri per se ipsos crisma petant. Unde*

Presbiteri qui in diocesibus ecclesias regunt, non a quibuslibet episcopis, sed a suis, nec per iuniorem clericum, sed aut per se ipsos, aut per illum qui sacrarium tenet, ante pasche sollempnitatem crisma petant. Item Ieronimus super epistolam ad Titum. *Presbiter idem qui episcopus est, ac sola consuetudine presbiteris episcopi presunt. Unde*

Olim idem erat presbiter qui episcopus, antequam diaboli instinctu studia in religione fierent, et diceretur in populis: ego sum Pauli, ego sum Apollo, ego autem Cephe, communi presbiterorum consilio ecclesie gubernabantur. Postquam autem unusquisque eos quos baptizaverat suos esse putabat, non Christi, in toto orbe decretum est, ut unus de presbiteris electus superponeretur ceteris, ad quem omnis ecclesie cura pertineret, et scismatum semina tollerentur. Et paulo post: Sicut ergo presbiteri sciunt se ex ecclesie consuetudine ei qui sibi prepositus fuerit esse subiectos, ita episcopi noverint se magis consuetudine quam dispensationis dominice veritate presbiteris esse maiores, et in commune debere ecclesiam regere. Item ad Rusticum Narbonensem episcopum. *Coram episcopis presbiteri conficere non ...*

Ecce ego dico presentibus episcopis suis atque adstantibus in altario presbiteros posse sacramenta conficere. Sed quod scriptum est, presbiteri duplici honore honorentur, maxime qui laborant in verbo dei, decet eos predicare, utile est benedicere, congruum est confirmare, convenit reddere communionem, necesse est visitare infirmos, orare pro inhabilibus, atque omnia dei sacramenta complere. Nemo hinc episcoporum invidia diabolice temptationis inflatus irascatur

si plebem in medium presbiter erogare ... sine ecclesiis predicent, si plebi vel diaconi benedicant. Etenim abiit a me ut sic istas dicam. Quis enim ferat presbiteros facere qui invenerit a Deo? Dicat quid manus est, exponat quid potest corpori aut sanguini eius apponi. Si presbiter Christum consecrat, cum in altario Dei sacramenta benedicit, benedicere populum non debet, qui Christum consecrare non metuit? Et laicos ac mulieres ... nobis omnium istis similiter sacerdotes presbiteri dei benedictionis officia prohibent. Unde ... opus non habet confidentiam predicandi. Vituperatis est omni parte vitandum. Solus presbiter non habet plenitudinem ac perfectionem que consecrationem cuiusque potest non recte. Quis igitur, rogo, sacerdotes honor ut etiam vetuam(?) paginis infirmatis? Quia cum pastoribus per potentiam aufertur de ogilia diligentia contingit, unde ... calamitas certa in gregibus ac omni pastorum dampna conquirat. Cum solum istas in ecclesiis potestatem presbiteri quorumque negotiorum ab initio iudices esse mandata sunt, presbiteri inter se sacerdotum debent consilio, qui ipsi presbiteri, ut legimus, episcopi nominantur. Sic quod dicitur in eadem epistola: Noli negligere gratiam que data est tibi per impositionem manuum presbiterii. Et alibi ad maiores natu aliquos posuit episcopus regere ecclesiam suam. Sed quod dicitur hec sub presbiteris sacerdotibus in presbiterio nomine qui nolunt hec esse quod episcopi qui discipulos precellant, qui baptizabant a solo Deo. Et baptizandum esse a domino proclamare et propterea scribo nobis ut ... certis temporibus errore iam non potest nec aliud ad preces in ecclesiis sit nanc quod Rome fit quod in Africa, quod in Gallia, quod in Hispania, quod in Italia, quod in Britannia, quod in omnibus locis ubi humilitas presulatur, quod in celis fit, quod in terra est ubi secundum angelorum legitur esse dispositum.

Item ad Nepotianum. *Episcopi ... venerantes honore est tribuere.*

Esto subiectus pontifici tuo,

[Gloss, lower left:] [illegible]

[Gloss, lower right:] [illegible]

[Gloss, right margin:] [illegible]

L

Aliud autē bonum augustā
qđ electione sūmi pōtifi
cis sūpē constituit se legitimā
nullius ee momēta proba
tur. alii solum ordinibus sed nec
dcre rebus ecclīs has alias legitimas
liqđ attributis disponēdi facultē.
vii quecūq; apūd apōs mordinē bō
ul nec ecclīas rebus decernūt eiu
dicat nullius sanctiōis ee mōstrantes.
Nisi machus epūs cathōlice eccle
urbis rome emy nodo residens aut
Ac rebus ecclīs has disponendis
lias has nulla sanctiōis relinquat aucto
Bene quidē sūmas sūa ecclīs
nas legibus assecutus sibi dimi
morē cuiditq; ē tantis tribuenda
dissimulās adiustitiē cumulū
puenutiam sufficiēt oia ap̄lice
nec adiectōe indigere plenitudo.
marie dēlias quōs amor dilatio
nis unitas iungi disciplinē eccl
sticē fecat respuere. Quo vere cessiū
en tamen difficile ē. unū hi qđ ec
cum tuciam do ordinū dignāre
si differre. Intra hanc septimā q̄ dat
unus sūs me ouebas illi qui proce
stice amore sūe cōsenp̄sisse refero.
ingua nullus romāne ecclīe ne sūt
ul sub scriptiōe antistes p quē po
tuissēt sūmi tractē legitimā sortiri.
Ne ego undie dispūtē. uj̄ porui
udicia ē cōsului requirēti referat
ummedius ut electiōe cognoscat.
cuius medijs sit bīe subām. sci
sī modus unde. Defūcte medius
ū cum oi sit p̄sit agi sub cūdicē
bo mutādis cōsuetudinē. cū un
um solet q̄ ap̄ vē pauū ap̄ electiōē
sūmus rem cassimus ut p̄fecto
p̄tono atq; patrū ausa gēs. sūcces
sēcellentissimi regis odouacar basili
die. Quā quā studiū unū religionis
nē sicut in ep̄ali electiōe cōcor
dia p̄ria palie sūcum ecclīe nec ip̄e
lectionis ecclīe cōsuetudinē sta cū tantis re
uaceē i dubiū. monitiōe beati
simum ap̄ēm sūmū ap̄lica sī placeat q̄
mi oculos sēphīe ecclīe bonis bīnob
memisistis sobtestātē finissēmā
datum ut p̄ pulsū stre pietātis queri
bis ecclīe ō trinitatis sicut mōdhac lu
cernis sine cōtigit ut sūnūq; cōsuetudo
one cassū hec ecclīe electiōis hec cau

Ad tribunalibus. Cum sacre iudicia ad ut iudicēt sine cōsilio oportet eos
Ad tribunalibus. Ecclīasticas sūmas cassiculū. Sensus pius
Ad pagina tolis dehcentia supiones sunt. Ideo dixi. nō ecclīe ecclīa
no quidē ecclīe magnescētiam tōmūm p̄ēlatos. ecclīe nisi assu
Ad pēnon placitum ut qđ non licēt cassēmēt officiū
Ad stamoli. h. Ecclīe postill. quisquis. Cultum. a. l. ff. de ep̄is
Ad bus anonimā. l. a. ita tamen qđ non contēpnātur. ff. de of
Ad pē collegam. presbiterorum. l. a. ja. non potest ei
Ad presbiter. signet mūnice quia in fronte. ante epūm re
Ad gium presbiter. a. pm̄ gitur ecclīe iudicia. ja. possunt ho
Ad presbiten. hicē nocīy augustin. latā sūi tutōnem.

Alluro auē sūpe electōe romani pontificis. ecclīe di
sidiosē concurrētium. Lapcus hīe pōt autem cōsti
tuendi uel disponēdi de ecclīe rebus. Ecclīe reducat hic i
a memoriam. ul. a. cōstitutōnem. ut ro. ait. ep̄i
l. a. ecclīe non liceat potestatem sui ordinis cōstituendi aliquid
de rebus ecclīs bene tamen possunt. l. a. regia cōcilijs si
ut ecclīe rebus ecclīasticis cōstituere non tamen ut. ul. a. ecclīe

qđ ecclīe ordinat. g. s. di. pro forma. Sprimā. l. a. ja. ecclīe ordinis.
Benedictus sy. machus ep̄la vocabat in ecclīe mis. q. ti
mur ne in electōe sūi successōis ep̄s tpe pressurē ecclīe
sūmā i
tinere
regatur
pōtificū

XCVI

qđ ecclīe ordinat. g. s. di. pro forma. Sprimā. l. a. ja. ecclīe ordinis.
Benedictus sy. machus ep̄la vocabat in ecclīe mis. q. ti
mur ne in electōe sūi successōis ep̄s tpe pressurē ecclīe
sūmā i
tinere
regatur
pōtificū

Ad tribunalibus. Cum sacre iudicia ad ut iudicēt sine cōsilio oportet eos
Ad tribunalibus. Ecclīasticas sūmas cassiculū. Sensus pius
Ad pagina tolis dehcentia supiones sunt. Ideo dixi. nō ecclīe ecclīa
no quidē ecclīe magnescētiam tōmūm p̄ēlatos. ecclīe nisi assu
Ad pēnon placitum ut qđ non licēt cassēmēt officiū
Ad stamoli. h. Ecclīe postill. quisquis. Cultum. a. l. ff. de ep̄is
Ad bus anonimā. l. a. ita tamen qđ non contēpnātur. ff. de of
Ad pē collegam. presbiterorum. l. a. ja. non potest ei
Ad presbiter. signet mūnice quia in fronte. ante epūm re
Ad gium presbiter. a. pm̄ gitur ecclīe iudicia. ja. possunt ho
Ad presbiten. hicē nocīy augustin. latā sūi tutōnem.

Alluro auē sūpe electōe romani pontificis. ecclīe di
sidiosē concurrētium. Lapcus hīe pōt autem cōsti
tuendi uel disponēdi de ecclīe rebus. Ecclīe reducat hic i
a memoriam. ul. a. cōstitutōnem. ut ro. ait. ep̄i
l. a. ecclīe non liceat potestatem sui ordinis cōstituendi aliquid
de rebus ecclīs bene tamen possunt. l. a. regia cōcilijs si
ut ecclīe rebus ecclīasticis cōstituere non tamen ut. ul. a. ecclīe

qđ ecclīe ordinat. g. s. di. pro forma. Sprimā. l. a. ja. ecclīe ordinis.
Benedictus sy. machus ep̄la vocabat in ecclīe mis. q. ti
mur ne in electōe sūi successōis ep̄s tpe pressurē ecclīe
sūmā i
tinere
regatur
pōtificū

Ad tribunalibus. Cum sacre iudicia ad ut iudicēt sine cōsilio oportet eos
Ad tribunalibus. Ecclīasticas sūmas cassiculū. Sensus pius
Ad pagina tolis dehcentia supiones sunt. Ideo dixi. nō ecclīe ecclīa
no quidē ecclīe magnescētiam tōmūm p̄ēlatos. ecclīe nisi assu
Ad pēnon placitum ut qđ non licēt cassēmēt officiū
Ad stamoli. h. Ecclīe postill. quisquis. Cultum. a. l. ff. de ep̄is
Ad bus anonimā. l. a. ita tamen qđ non contēpnātur. ff. de of
Ad pē collegam. presbiterorum. l. a. ja. non potest ei
Ad presbiter. signet mūnice quia in fronte. ante epūm re
Ad gium presbiter. a. pm̄ gitur ecclīe iudicia. ja. possunt ho
Ad presbiten. hicē nocīy augustin. latā sūi tutōnem.

Alluro auē sūpe electōe romani pontificis. ecclīe di
sidiosē concurrētium. Lapcus hīe pōt autem cōsti
tuendi uel disponēdi de ecclīe rebus. Ecclīe reducat hic i
a memoriam. ul. a. cōstitutōnem. ut ro. ait. ep̄i
l. a. ecclīe non liceat potestatem sui ordinis cōstituendi aliquid
de rebus ecclīs bene tamen possunt. l. a. regia cōcilijs si
ut ecclīe rebus ecclīasticis cōstituere non tamen ut. ul. a. ecclīe

qđ ecclīe ordinat. g. s. di. pro forma. Sprimā. l. a. ja. ecclīe ordinis.
Benedictus sy. machus ep̄la vocabat in ecclīe mis. q. ti
mur ne in electōe sūi successōis ep̄s tpe pressurē ecclīe
sūmā i
tinere
regatur
pōtificū

Ad tribunalibus. Cum sacre iudicia ad ut iudicēt sine cōsilio oportet eos
Ad tribunalibus. Ecclīasticas sūmas cassiculū. Sensus pius
Ad pagina tolis dehcentia supiones sunt. Ideo dixi. nō ecclīe ecclīa
no quidē ecclīe magnescētiam tōmūm p̄ēlatos. ecclīe nisi assu
Ad pēnon placitum ut qđ non licēt cassēmēt officiū
Ad stamoli. h. Ecclīe postill. quisquis. Cultum. a. l. ff. de ep̄is
Ad bus anonimā. l. a. ita tamen qđ non contēpnātur. ff. de of
Ad pē collegam. presbiterorum. l. a. ja. non potest ei
Ad presbiter. signet mūnice quia in fronte. ante epūm re
Ad gium presbiter. a. pm̄ gitur ecclīe iudicia. ja. possunt ho
Ad presbiten. hicē nocīy augustin. latā sūi tutōnem.

Alluro auē sūpe electōe romani pontificis. ecclīe di
sidiosē concurrētium. Lapcus hīe pōt autem cōsti
tuendi uel disponēdi de ecclīe rebus. Ecclīe reducat hic i
a memoriam. ul. a. cōstitutōnem. ut ro. ait. ep̄i
l. a. ecclīe non liceat potestatem sui ordinis cōstituendi aliquid
de rebus ecclīs bene tamen possunt. l. a. regia cōcilijs si
ut ecclīe rebus ecclīasticis cōstituere non tamen ut. ul. a. ecclīe

P

L

potius subiecte a quo eum iussi solummodo terrena sed et in ecclesia se se ligari posse et solui. Item Gelasius papa Anastasio imperatori.

Auctoritas sacrata pontificum et regum potestas huius mundi gubernacula regunt.

Duo sunt quippe imperator auguste quibus principaliter hic mundus regitur. auctoritas sacrata pontificum et regalis potestas. in quibus tanto gravius est pondus sacerdotum quanto etiam pro ipsis regibus hominum in divino sunt reddituri examine rationem. Et post pauca. Nosti itaque inter hec illorum te pendere iudicio non illos ad tuam posse redigi voluntatem. Talibus igitur institutis talibusque fulti auctoritatibus plerique pontificum alii reges. alii imperatores excommunicaverunt. nam si speciale aliquid de personis principum requiratur exemplum. Innocentius papa archadium imperatorem quia consensit ut sanctus iohannes crisostomus a sua sede pelleretur excommunicavit. Sed et beatus ambrosius licet sanctus sed tamen unius loci episcopus theodosium magnum imperatorem excommunicavit et ab ecclesia exclusit. Qui etiam in suis scriptis ostendit quod aurum non tam preciosius sit plumbo quam regia potestate sit altior ordo sacerdotalis. hoc modo circa principium sui pastoralis scribens. Honor fratres et sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adequari. Si regum fulgori compares et principum diademati longe erit inferius. quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares. quippe cum videas regum colla et principum submitti genibus sacerdotum et osculata eorum dextera orationibus eorum credant se communiri. Item Iohannes papa.

Imperatores pontificibus debent subesse non preesse.

Si imperator catholicus est quod salva pace ipsius dixerimus filius est non presul ecclesie. quod ad religionem competit discere ei convenit non docere. habet privilegia potestatis sue que administrandis legibus publicis divinitus consecutus est. et eius beneficiis non ingratus contra dispositionem celestis ordinis nichil usurpet. Ad sacerdotes enim deus voluit que ecclesie disponenda sunt pertinere. non ad seculi potestates. quas si fideles sunt ecclesie sue sacerdotibus voluit esse subiectas. Non dicere alienum iuris et ministerii quod alteri deputatum est. ecclesie convenit ab illo a quo omnia constituta sunt illius beneficiis repugnare videantur a quo propriam consecutus est potestatem. Et non a legibus publicis non a potestatibus secularibus sed a pontificibus et sacerdotibus omnipotens deus christiane religionis clericos et sacerdotes voluit ordinari et discuti et recipi ab errore remeantes. Imperatores christiani subdere debent executiones suas ecclesiasticis presulibus non preferre. Item. Ex eodem.

Numquam de pontificibus nisi ecclesiastico iudicio deberet neque humanarum legum de talibus ferre sententiam absque ecclesie principaliter constitutus pontificibus obsequi solere principem per christianos videat ecclesie. ne sua preponere potestatem episcopis caput subdere principes solitos non de eorum capitibus iudicare. Item. Constantinus imperator coronam omnesque regiam dignitatem in urbe romana et in ytalia et in partibus occidentalibus apostolico concessit. nam in gestis beati silvestri que beatus papa gelasius in concilio lxx episcoporum a catholicis legi commemorat et pro antiquo usu multas hoc imitari dicit ecclesias ita legitur.

Privilegio constantini imperatoris.

Constantinus imperator quarta die sui baptismi privilegium romane ecclesie pontifici contulit ut in toto orbe romano pontifices ita hunc caput habeant sicut iudices regem. In eo privilegio inter cetera.

Utile iudicavimus una cum omnibus satrapis nostris et universo senatu optimatibusque etiam et cuncto populo imperio romane ecclesie subiacenti ut sicut beatus petrus in terris vicarius filii dei videtur esse constitutus et pontifices ipsius principis apostolorum vicem principatus potestatem amplius quam terrena imperialis nostre serenitatis mansuetudo habere videtur concessam a nobis nostroque imperio obtineant eligentes nobis ipsum principem apostolorum vel eius vicarios firmos apud deum esse patronos. Et sicut nostra est terrena imperialis potentia sic eius sacrosanctam romanam ecclesiam decrevimus veneranter honorare et amplius quam nostrum imperium et terrenum thronum sedem sacratissimam beati petri gloriose exaltari tribuentes ei potestatem et gloriam et dignitatem atque vigorem et honorificentiam imperialem. Atque decernentes sancimus ut principatum teneat tam super quatuor sedes alexandrinam antiochenam ierosolimitanam constantinopolitanam quam etiam super omnes in universo orbe terrarum dei ecclesias. et pontifex qui pro tempore ipsius sacrosancte romane ecclesie extiterit celsior et princeps cunctis sacerdotibus et totius mundi existat et

mfi.um ꝓpria cā ul'pentam suorum ul' pupillorum suorum
sitē ē inīa ssalium ꝙmmunium ut recꝙ qꝛ ista ꝛeforma

sic. de
adiec
diuū.
Lib. de
rescr.
cōm.
q.ꝓ.
quia
ꝙ. ꝓ.
dōc. in:
q. prīm
nullū
bic ci
ecām
o. rec
dcsia
quam
mutā
tus est
ꝓ qa
stare ꝓt
contra
quam
libet ea
am mā
habet
bñfi
um. q
salum
fiat
pme
immo
si alīq
mun
mūg
ca abe
dcsia
nulla
ecclā
tōn ex
potest
pteri
tere. C.
de ecc.
ti. lib.
tex cum
q. ꝓ.
sumꝰ
lauren.
Ꝙ dista
ti. ante
quam
cēt al
qua cō
stitutō
ctam
clena.
ñ cast
ccur
dictē
scdm
uñ cor
stitan
ones i
q̄ ema
nauit
qō dica
ndū sit
iudici
di nisi
ab ēpo
ñ osist.
nisi um
tcdā
o. ut
n ꝓsū
tibus.
simue
cēt diu
dicasi
at sicli
a. 30.

cuis iudicio q̄ ad cautam d iuris dē ē
norum. ul stabilitatem pcurā da
fiuꝛ dispon. antiꝛ a mīa. Eccīs tꝛe
a rerum. a plorum pem ꝙ. iuliꝰ pcō
tinuatione lummā ão: pōnim p
dia conalium ꝙ rebꝰ diuīs ecās di
ctum mus ꝙ pīam mussionē ip. alez
sacā. tam in oriente quam in occa dē
te. ul' ad sep tē nonā in mendi. ma
q̄ plaga. urbi. i mutā a gretā. a sia. t
ta. a frica. ytalia ul' diuīs. in sul q
mā largitate ei⁹ cōcessum. ea pro
sus tēcur pmā. ms beatissimi pa
tris mi. sil uestꝛi. sūmi pontifīs. suc
cessoꝝ. q. eius. omnia dispōant.
et mi. sil beato sil uestꝛo. q̄ bo. suc
cessoꝝ. ei⁹ ds ꝓsentia tradimus. et
pcepimꝰ palatium lateranē. ēse. di
adema. coꝛonam. ut. de. capitis
mi. simul. q. signum. necnō. ꝙ. super
humeꝛale. ut. de. ipo. ale. ataꝛ
dalē. assolli. columnā. q̄. clamidez
purpureā. atq. ā. omnia. ceꝛa. ne. q
nomia. imperialia. ut. dimittā. seu. q̄
q. ut. ad. ē. imperialium. ꝓsidentiaꝝ
equitā. cōfitentes. ei⁹. imperialē
scepꝝ. simul. q. ꝛa. ne. ta. signa. atq.
bāna. ad. diuisa. ornamenta. imperialia
q̄. nem. ꝓcessionē. ip. alis. ce. mi
nis. q. gliam. porrigi. mus. ꝙ. ut. ad. di
uersis. ordinis. reuerentissimi. clꝛi
scē. rōane. ecclē. fluentabo. illis. cui. ni
singulari. ꝓtentes. q̄. ꝓcellēte. bo
sanctissimꝰ. ep. us. ap. lissimꝰ. nr. sē
tatis. uestꝛa. gla. ad. bonū. ani. patris
os. consilez. ecclīa. nec. ecclās. dignita
tibꝰ. imperialibꝰ. ecclās. ꝓmulgam
de. cetꝛa. ꝙ. ē. imperialibꝰ. ecclīs. de. cē
tꝛa. milicia. ut. de. cleri. scē. rō. ecclē. ad
bonā. de. cū. nullo. ecclā. q̄. ad. mi. pīal
potēta. ad. diuisis. officijs. subiciāt
nos. nēpe. ꝙ. bonā. nos. atq. oīum
cōsubitoꝝ. ordinatiuā. ꝙ. scām
ro. ecclām. de. cetꝛa. uolumus. ꝙ. ut
pīssimꝰ. ꝓ. ap. lica. sedes. ꝙ. fulgeat. ce
tꝛa. cūnullo. ecclīa. ei⁹dem. scē. ro.
ecclē. ma. ꝓpulis. ꝙ. litteꝛa. mi. bā. ca
dissimo. colꝛe. de. cetꝛa. tos. equos
equitent. et. sic. mꝛ. sen. atus. ca. ut
tis. ut. ut. ut. ai. ut. do. mbꝛa. ei. dō. do. litte
ꝛa. mi. ne. illustrent. ꝙ. ita. ecclesia
sic. et. ꝛena. ad. laudē. di. de. coꝛ. et. ē. ꝓ. oi
bꝰ. ait. licentiā. tm. bum. sil. beato. sil. ue
stꝛo. q̄. suc. cōsubꝰ. eius. ecclīe. ꝛō. ic. ut. o
ut. q̄. ꝓ. ia. ca. tus. ꝓ. ꝓ. cā. cic. ē. uolue
nt. ꝙ. in. religiosoꝝ. ic. clicoꝝ. mō. co
mu. ne. ut. ne. ul. li. ul. ex. bꝰ. ip. sū. ab. tꝛ. sup. bo

Decē. mus. ut. ꝙ. hoc. ut. agrē.
ip. ē. successoꝛes. eius. da. de. ā
te. mi. ꝛō. coꝛ. ā. q̄. ē. ec. ca. ip. ē. mo. illi
concessimus. ecclīe. ro. pōtissimo

anus. ia. oīem. iam. in. eo. cāu. posit. ꝙ. uolūt. ꝛeāgui. ꝛt.
a. ꝛeligiosis. ꝓ. uel. etiam. si. casima. fuꝛit. ecclā. ꝙ. ꝛeligiosis

bꝰ. ꝙ
plēs. ꝙ
cāus. i
quib⁹
laycis

q̄. ēmus. ꝓ. nos. si. cut. ō. beatꝰ. ꝓ. to. no
ster. beatꝰ. ꝓ. tꝛus. ꝓ. ꝛēsio. beatissimus. ꝓ.
sup. coꝛonam. clericalis. quam. ge
ꝛe. ad. gliam. beatissimi. ꝓ. tꝛi. ap
ꝛi. ecclē. nr. ō. ē. passi. cui. coꝛona. fulgi
dum. ꝛō. cā. ditoꝛi. mo. ꝛe. splēdida. ꝛe
sumꝛe. cēdem. dnicam. ō. signa. ꝛē. eius
sacratissimo. ut. q̄. ita. ꝙ. ab. bo. nñ. si. po
sumus. ꝙ. ꝛenētes. ꝛremi. eq. ꝓ. pīis
ꝓcessionā. beati. ꝓ. tꝛi. ostꝛi. offꝛ
ullꝛe. ꝛhibuimꝰ. sūmi. ꝓ. cessoꝛes. eoꝛē. fulgi
o. omi. ꝛemus. successoꝛes. sigulaꝛē
una. ꝓ. ꝓcessioi. bꝰ. ad. imutationē. ꝛ
pyrrhi. nr. pōtificalibꝰ. apꝛi. uale
scat. ꝛ. magis. q̄. ꝛeꝛum. pyrrhi. di
gnitatis. gloꝛia. ꝙ. potēta. ecclesiaꝝ.
Ecce. ꝛi. palatiū. nrm. q̄. ꝛō. ān. ā. ꝛ
urbem. ꝛomā. ꝙ. talē. sui. occidētā
lium. ꝛegioni. ꝓ. uinciaꝝ. loca. ciuita
tes. beatissimo. pōtifici. nr. o. ꝓ. ui. sa
li. ꝓ. ā. sil. uestꝛo. cōcedimus. atq. ꝛ
relinquim. ā. ab. eo. q̄. a. successoꝛibꝰ
ei⁹. ꝓ. ꝓ. gmatica. im. cōstituti. dēmꝰ
dispōnēda. atq. ꝛerum. scē. rōane. ecc
ecclesiaꝝ. mus. ꝓ. manēda. atq. ꝛerum
uni. cōgnui. ꝓ. ꝓ. mus. a. nm. i. pīs
q̄. ꝛegni. poēlem. orientalibꝰ. tꝛā
ꝛentꝛegionibꝰ. imbiz. mne. pium
ne. ecclēsiaꝝ. opō. nomine. mō. ad. ūtate
edificandā. nr. mu. ne. ip. ui. cōstitu.
q̄. ubi. pīa. pa. ē. sacerdotij. q̄. pīe
ꝛeligionis. q̄. pud. ab. ip. patꝛe. ecclē
sti. o. statuti. ē. tamen. ē. ut. ille. ip.
toꝛ. ꝛenuꝰ. ba. ꝓ. ꝓ. ceꝛtem. bonis. au
q̄. ꝓ. hanc. ip. ialē. sacā. ꝓ. pa. ha. diuali
a. ꝛecta. statuimus. ꝛēfinā. mus. ut
nr. finem. nr. i. diu. lubata. q̄. ꝛ. cō. causa
p. mane. ꝛē. cum. ius. tuī. coꝛ. ā. ꝛō. mu
nio. q̄. nos. regnā. ē. ꝓcipit. q̄. coꝛam
tribunalibus. iudicio. ob. testamur
omis. nros. successoꝛes. ip. atoꝛes. uel
amicos. optātes. sacra. pax. q̄. ap. li
simꝰ. q̄. sētiaꝝ. nr. ui. si. ꝓ. p. mi. to. to
oꝛbe. tranm. nr. mi. q̄. i. posteꝛ. nulli
eoꝝ. quecq. uo. modo. licē. ḥant. cō
fingē. aut. in. quo. q̄. cōuellꝰ. si. q̄
aut. q̄. ō. non. ē. dimissibtem. iacto
aut. cōtemptoꝛ. exeꝛtent. et. ē. mis
cōdēpnationibꝰ. subiaceat. in. o
dana. q̄. scōs. dei. ꝓcipuꝛ. ap. lo. um
petꝛum. q̄. pauli. sibi. imꝓsentiaꝝ. ifu
turum. uita. ꝛēa. aꝛcēnos. atq. i. ſmo
ifiō. cōmatis. cum. dyabolo. q̄. ꝛ
mibꝰ. ō. fiat. aꝛ. impij. sb. huiꝰ. ōi. pīal
dē. ā. pagina. ꝓ. ꝓpis. manibꝰ. ro. bo
ꝛantes. ꝙ. ꝛ. ut. ē. ne. ā. ō. coꝛ. ꝓ. beati. pet
posumus. Decē. q̄. imperialē. auc
toꝛitatē. religiosē. dispensā. in. mutat.

Sancā. q̄. ꝙ. pīa. auctas. ꝓ
gnatā. ꝓ. sentis. ꝛegni. mo
numentis. ic. imperialis. ꝓ. sēa. mi. sa

Dumquam. t. constantinus. ꝙ. tuce. ce
numus. cui. sensus. dilecti. pīncipis. non. pot. ꝛegnum. im
Sꝙ. pugnare. tanē. cimpium. sacerdotium. uel. ic. ut. ecclē. q̄
sit. ui. pariā. cui. tatis. ꝛectamen. non. pot. iudicare. debi
as. eius. secundum. ꝛectū. dispensatoꝛis. ꝛeligiosi. ꝓ. ꝓ. ui. ꝓ. si
tum. m. pius. cui. tatem. ꝛa. ja. ꝙ. bū. mus. si. cui. diuali. cam

habet iurisdictionem super clericos dis. xcvij. q. quinta
principes. jo. doctoꝛum. decretoꝛum. ia. doctoꝛum. decre

jo. doc. doc.

P

Bom contritas ar recipr: ten illud ch̄ qui tēm ten di
b pncipes pcc: q d uim ꝛ assignat mb q̄ ad tm ꝗ etate
cc: respiat in hac di: postea ut sol em i ad Honoꝛ.

Hs di
ir
rat stoua la
c ꝗtas so
ru q nomi
ꝛccu q mp
nimum aq
m q mittat
f mittan
so dicu. a
te ianus ac
in sy nagoga
g cdic
e tre
at p: p oꝛo
ē sint ubi oꝛ
um crat mo
nale sentia
ad buctañ
erat rebilis
ut bic iam
h ꝗcuntis
t ꝗcunctis ar
h ce tare
annum tem
h ce cre
ctis q i

XCVII

gredientiꝫ
la ctu dica
iam illusꝛ
i ꝺb q a pa
sacerdotib⁹
tam mcnt
ꝺ ar pias
n ingm ca
tem q am p
tarum i ella
o pcdi. an
ul ꝺ tu com
p fiacm ac
pcipia. ꝺ
ñ ce tiam
tradu pas
q: p o om
mut tcte
dō gās ꝛef
fcte pesch
sp tectu
mon sum
q: tus nec
futurum pc
catum ꝓnon
get. ꝛ dep.
ꝺ. fame. cauē
dum nec in
pcc: tum si
fiat qd non
agam re fu
tura i una
ffc pcc: sir
nus ꝛ pcta
q repat. i.
recolit et ad
memoꝛam
reducat tu
ne sis ingrat.
r cum sa. p
effectū cui
lcē. p ꝺ sa be
ſ legata tēp
nām. Laur.
t postilla
tus qui cū
v jector.
Q s: ḡhe

Dispensationis religiose ñ mutat fr
mra semp effectum ꝫ sacerdotali
conatu tc̄ hēdo tantū bus ut dicta p
ne mte. nam qualescūm q̄ pōtifice
sint ꝫ si error humanꝫ accedente.
ñ ri cē religionem mutare ꝫ cessante
tes ut dēnāt ꝫ ecclam porē posse p
cclm. Item marcellus ppā mandat
Eccās contras restaurari pōtifi
ces p sequi bom primā pis est ruq.

Bom primā pis ē ac religiosi ecca
contras atq; consecratas restau
rari non tas q̄ dificiē q̄ dri si cer do
tes honorare. atq; ut ei tm si cos ap
stolos eoꝝ m q̄ successores sb diuīa
cōtestatione constitutos pcepisse
legimus. ñ ꝺ bē fi p secutiones ꝫ neci
fem functiones ꝫ nec mundē labo
rum ab bomagro dominico nec cepel
li ecclarum regis dispensatores.

Ecca pitulo parent ē ostrn
dum: q̄ nec imperatoꝝ
am bitiosa colla cer ecclarum
uere ul ꝺ electione sūmi
pōtifias ul ꝺ rebus ecclasticis ꝫ ne cēq;
ari trabeis constituta sit pro infecti
bus ꝺ sa sit. mi si ꝺ sc̄ptē tām pōti
fias fūme roborata. ut illud bono
m angustiaꝝ sup dām ē uami cē mdā
tum. q̄ ecclam cētem sacraui ca nonum
ꝺ electione sūmi pontifias tc̄ne re
tē p tantes sed sicut ꝛ ecclam pitulo
bē ecce precabo impī ip̄m sup tores si
uam ꝺ cē ne sic ē pdefensione fidei ꝫ
contram ꝺ cūm se legiant ne bīta
aliquid nomine ecclē possidentes ab
ea alienē mutata ꝛe bus ecclasticis
aliquid dispondi ubi ꝫ facile tē.

Honoꝛius augustis ñris amc
tou tue ꝫ beato bonifacio supplici
te ecca haec quem consule ꝫ ecclam
ábitione ꝑ mittere curauit. Vñ rogo ꝫ
bonifacē ep̄e supplicationis ep̄la
honoꝛio augusto ꝺ sm̄ant ꝺ dicēs.
Ep̄la bonifacij ad honoꝛium augu

Ecclē mee cui deus sum rubea
nr meum sacerdotium nobis
tis sibum ad ꝛ regendā bo ꝺ pūctum
ñ sos ad ra constituit. nec causis cui
q̄ ius ad huc ecclis mee cōmodum
te tenear propter cōtentos q̄ sacer
dotibus mihi sis q̄ clas ꝛ ep̄lam ne le
gi ꝑ ambitiosi bus agitentur. apō au
tes ꝛ ani ssimi p̄ncipis ecclē sem
per ecclasticum secus q̄ oportet enerat
nouos ꝺ facē qui ad certa eccl̄ mo da
tione cōponūtis ꝛ nos p̄ñam tc̄
tem ō ꝺ bam ut debimur ḡ cautum
tus quete ecclē pacē pitē ualeat
ad mu ssc. Cum enim bū ams reb⁹
diuine cultor religionis dño fame

ñ si pcio recipiuntur. uñ maior é meis fidelibus ecclam ꝫ
ut rtiq; quesemus. si tc̄ legatus pot p̄ bone mandati sine
ut in aut tc̄ling. Comēdat. ecclē tc̄ fel pruētiam ecclē tc̄ ep̄t.

tc̄ pulas ñra cui pa ent si nomi sub
uia gla quam certum ē diuinis reb⁹
semp animo pamptōre fauisse ñ
mo ꝫ stabiliuit custodiam. tq̄ ꝺ p
tor ānorum senem sibilli ꝫ pma
pibus optimus quos nulla ut ꝛ rel
gionis am constinxit. ut hac ꝫ
uetur ꝫ sub ꝛe impio clemtie mu
me quesumus illata formidēt. ꝑ
enim ecclēsiasticam honorē tuam ꝛ piam ꝫ
simeimpī ñ meo q̄ ꝺ ñ mee ꝫ ecclam az
siuo uenerabili affectu appellat. qui
ꝛ pō deus mi uere fidei rectoꝝ q̄ uelit
gubnatoꝝ ip̄i sibi unum ꝺ ponat. qui
tectam unitatem fuat ne mea ali
quos pro animarum sibi diam q̄ ꝑ cella
rum fluctus illudi q̄ quet. fidē ꝛ
pestans mi solicitum ꝛe et urbanissi
me q̄ tissime ip̄ sep augu
ste. ꝑ patio q̄ umꝺ ꝑ sit ad ē mitti ñ
e ecclē ad inquirē pietatē ne strum
legatē quā sinis sacerdotibus mi sit
appellat. pōtā p̄sentia q̄ ꝛ pentino
bis in quid religiosissime ip̄ ama ꝫ
moꝺo nitis ē pōpulus tc̄ fidelis ꝺō.
q̄ tabi pma ip̄i ana. Ecce enim
me ministeria mē preces suas quas
ecclē pro felicitate uñ dependit ip̄i
trestra ap̄ ꝺ quem ꝺ cauus sed. ag
sco petro solicitas pro religione ꝑ ob
seruantia q̄ acq̄ bo clamat ad nos. cui
solicitudo ecclārum pertinet mi sericor
diā nebos iuuare ꝛ solicitudinē tc̄ pa
tore ecclē tc̄ te solicitā tē semel emul
sa discordia distrahat ange ecclam
pli bus pmceps ip̄i anus sim̄ ut
ecclā mi sa apud te sua mi ꝛ essit cum
causam ꝛ mo passionibus ꝺ dolor
am bra corum correctionibus fir
mauimus cui tam pertinam i pedio
uestro semp florente ma ssa habi
refugium piū tue manus ꝛ ectendis
animi ꝺ cam sue religionis ꝛ ueniat
one cōmendā. cum quid hunc pro fi
ciat uos agat as cōfortans fir ꝺ q̄ cō
sacerdotalibō mei pbatissime cum sin
ame q̄ ab oi bo q̄ ecclē m fatum me
noluam legatis q̄ mbo ꝑ sequentib⁹
ꝺ pecamus sacerdotalis religionis ut mi
be nestre manu ctis ꝺ mis ꝺ ad ꝺ q̄ ꝺ
postulastis. ꝺ mittis mp̄ petui sta
tum mi sa ecclē cōsulatis. Item.

Rector bonorius ꝛ pa bonifacio
meritis. ad uolūtatem papam.
tum plato ꝛ semp augustus ad ecclā
aduenerabilem bonifacium pāmbis ꝛ

Scripta beatitudinis tue
tue debita ꝛeuerentie gratula
tione susceptimus q̄ bus rectē sin
egritudinis ꝺ mentum ꝺ mam ꝛ
gratias q̄ ꝺ sa monitionem tua ꝑ elon

sue ut ꝛ tradimus nomine. Item q̄ alieno. anulo potest q̄ uis sigil
lare testamentum ut in sua ecclē testamentis ꝺ possint aut. Item
q̄ alienum sigillum facat statem ut ꝓ pro ecclā sua ꝺ dicq̄ alienū
sigillum facat statem si non ꝛ tetur ꝓ pertinaciā. nō ut ecclē tc̄ pūg
ficatur ecclē ꝺ ep̄i. Item utile non dicuntur signatores si legitimo pōs
sint carectes ut ecclē tc̄ te ꝺ in mēbra ꝛ ecclē tc̄ his ad testamen
ecclē si signa. ecclē signum. Item si filium nupcium sit non dicuntur
signate ut ecclē tc̄ cum. sit. uel ecclē si aut filium non ē certo ꝛ facē
bū dicuntur signate ut ecclē tc̄ certo pōt secundum. tale ecclē timum
Quelibet communis ergo ecclē dicendi. aliquibus notis ē manifesta pro
uincia. ecclē ꝺ ecclē sine ulla dubitatione. ꝺ ecclē tc̄ me cum non contigit
cardinalem unquam ab ecclē nisi legatos ecclā. unus ecclē
a ecclē dimus. ar. qd̄ in ꝺ dictum. q̄ ecclā ꝺ ecclē tc̄ ecclē. si persona ecclē

Dilectissimus ꝛ ergo q̄ legatus ecclē at ulas legatōnis
pmittimus. ecclē quos ꝑ ecclē ulas nullo probant ad missionem
dico qd̄ pōt si tñ sufficat probē tenore ecclē ulas nisi ꝺ probet qd̄
ulas illa sint sine cuius ut ecclē tc̄ pretium. cum olim mi ecclē tc̄
mittuntur ꝺ si quod sufficat mandatum sit his dico q̄ lega
tos sufficat mandare mandatum ut ecclē man primo quia legati

[illegible]

D. XCVIII

gium incommodum operetur redditum
dicamus famam uero incertis fabulis
uersabilibus nostrum gaudium in
sacerdotum apicum attestatione signatarum
expetimus ut condignis honoribus
apud nos eius studium ac nostri suique
esse uiderentur atque impleri nimium per te
dignetur. § Illud autem pietatem uestre
satis placuisse cognoscere quod sacerdoti
a tua decreuimus et populi per uiam
one solutam esse. § Quod aliquotiens ipse
euenit satis clementiam uestram edidit esse
prouisum. § Item quod dicitur beatitu
dine tua ad eum decretum elicuimus
non tamen uolumus ut sic
forte religionis causa quod non optamus hu
mana forte contingentis animo emer
ab ambitionibus esse cessaturos acsi duo
esse fratres et ut superius clementia. Unde fu
dum esse et omnes qui illam militet
pacificos animos esse sentiatis in fide
monitione custodiant nec aliquid
seditionis conspirationibus audeant
temptare cum etiam sit nulli patri sua
studia profutura. § Qui designatus a
prelatis suis eos romane ecclesie nuncios
legatos esse suscipere. Unde Nicholaus
papa. Romana non consueuit ecclesia sine si
gnatis apicibus uiros legatos suscipere.

Nobilissimus uir atque strenuus
uester sublimitatis legatus
licet nullam epistolam iuxta consuetu
dinem a uobis nostro pontificio detulisse
uideretur quam apostolice sedis mos suscipit
absque signatis apicibus nullius legati
onem suscipere nos tamen nos nulla bono
rantes eius quoque grauitatem et eloquium
illius uenerationis cognoscentes absque dubio
nos uestros nuncios eum esse fatentes
suscepimus si sic est honestum sine dubio.

Quia certa ordinatores dimi
sit obseruanda que ieiunii
electione diligenter consideran
da multorum auctoritatibus
monstratur. Unde quia negligentia ueri
nisi obscuratur in multas prouincie
decretum est sacris canonibus ut peregrinus
ne ullo amplius suorum episcoporum sine
nisi datis epistolis non ordinetur. Unde
sinodus papa generali sinodo presidens
dicit. Nisi episcoporum litteris designatum
peregrinum in loco deo dicatum nullus

Nullus aliqua ratione suscipiatur.
Transmarinum hominem penes uos
in clericatus gradu suscipiat nisi qui
eo amplius episcoporum designatus sit chi
rographis. Item Anastasius sub
omni episcopis omnibus episcopis. Ex eodem.

Transmarinos homines in clericatus
honore nemo suscipiat nisi qui
eo amplius episcoporum chirographis

fuerint designati quia per eos sunt frequenter
multa subreptiones solent euenire. Item Gregorius
necesse presul sequitur in eodem. Ex eo

Afros passim incognitos peregri
nos ad ecclesiasticos ordines tendentes
nulla ratione suscipias quia afros
quidam manichei aliqui rebaptizati
a sunt peregrinis non plurimum in minoribus
ordinibus constituti sed honores esse pre
tendisse honores sepe probati sunt.
Item ex concilio Cabilonensi. Non sunt pro
mouendi ad clericatum qui peregre fuerint
baptizati.

Omnes qui in peregre baptizati
natione fuerint baptizati eo quod
eorum minime sit cognita uita pla
cuit ad clericatum nequaquam promouendos ma
xime prouincialis.

D. XCVIIII

De primatibus autem quos superius
prelatos esse fecimus. § Cor
que gradu minime [illegible]
[illegible]
apud archiepiscopos [illegible]
archiepiscopis debitam. § Primates et
patriarche diuisorum regionum. § Eiusdem officii ab archiepiscopis autem
[illegible] necesse fuit episcopis ad pri
mates appellant sed primatibus ad
archiepiscopos appellant in qua obedientia
quod obedientiam primatibus archiepi
scopis qui [illegible] esse fuit
imparem. Unde Anacletus papa. De
obedientia in sede exhibenda primati
bus et patriarchis sub [illegible] supra.

Prouincie multo ante Christi aduentum
tempore diuise sunt maxi
ma ex parte et postea ab apostolis et beato
Clemente antecessore nostro ipsa diuisio
renouata est et in capite omnium prouin
ciarum [illegible] partes legis ecclesiasticis
ac primam iudiciaria potestas ad quos
qui per eas ciuitates commorabantur
eis necesse erat qui ad aulam imperato
ris regum confugere non poterant uel qui
bus permissum non erat confugiebant
pro oppressionibus uel iniustitiis suis
ipsos quoque appellabant quos opportebat
in lege eorum precepta est. Ipsis uero
in ciuitatibus uel locis nostris patriarchas
uel primates qui unam formam tenent
licet diuersa sint nomina legis diuinae
et ecclesiastice poni et esse iusserunt ad quos
episcopi si necesse fuerit confugerent eosque
appellarent et ipsi nomine primatum fru
erentur et reliqui uero metropolitani
ne ciuitates que minores iudices ha
bebant licet maiores comitibus essent
haberent metropolitanos suos qui pre
dictis iuste obedirent primatibus
sicut in legibus seculi olim ordinatum erat
qui primates ac autem metropolita
norum aut archiepiscoporum nomine fruerentur. Te

[illegible]

[illegible]

amatus p. **Ut nulli archiepiscopi primates vocentur nisi qui primas sedes tenent. Rubrica.**

Nulli archiepiscopi primates vocentur nisi illi qui primas tenent sedes, quarum episcopos apostolicorum patrum successores regulariter patriarchas vel primates esse constituerunt, nisi aliqua gens deinceps ad fidem convertatur, cui necesse sit pro multitudine primatem constitui. Reliqui metropolitanum nomen teneant qui metropoles tenent. Item ex concilio Affricano. **Prime sedis episcopus non dicitur princeps sacerdotum vel summus sacerdos sed appellatur prime sedis episcopus.**

Prime sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum aut summus sacerdos aut aliquid huiusmodi, sed tantum prime sedis episcopus. Universalis autem nec etiam Romanus pontifex appelletur. Item Pelagius papa omnibus episcopis. **Nec etiam Romanus pontifex universalis est appellandus.**

Nullus patriarcharum universalitatis vocabulo unquam utatur, quia si summus patriarcha universalis dicitur, patriarcharum nomen ceteris derogatur. Sed absit hoc a fidelibus, hoc sibi velle quempiam arripere unde honorem fratrum suorum imminuere ex quantulacumque parte videatur. Quapropter nemo nostrum hoc elationis vocabulo utatur, ut alius episcopus universalis nominetur, nec eius [illegible] honorem offerre [illegible]. Item Gregorius Eulogio patriarche Alexandrino. **Ut supra proximo.**

Ecce in prefatione epistole quam ad me ipsum qui prohibui direxistis, superbe appellationis verbum, universalem me papam dicens, imprimere curavistis. Quod peto mihi dulcissima sanctitas vestra ultra non faciat, quia vobis subtrahitur quod alteri plus quam ratio exigit prebetur. Ego non verbis quero prosperari sed moribus. Nec honorem esse deputo in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque honor est universalis ecclesie. Meus honor est fratrum meorum solidus vigor. Tunc ego honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur. Si enim universalem me papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse quod me fatetur universum. Sed absit hoc. Recedant verba que vanitatem inflant et caritatem vulnerant.

Quoniam autem ordinatione ante pallium acceptum nec archiepiscopi nec primatem nec patriarcham [illegible] quod ex auctoritate Pelagii pape [illegible] datur intelligi. **Infra tres menses fidem exponere et pallium postulare Romana ecclesia quisque metropolitanus studeat. Rubrica.**

Quoniam quidam metropolitanorum fidem suam secundum priscam consuetudinem sedi apostolice exponere detrectantes, usum pallii nec expetunt nec percipiunt, ac per hoc episcoporum consecratio viduatis ecclesiis non sine periculo protelatur, placuit ut quisquis metropolitanus ultra tres menses consecrationis sue ad fidem suam exponendam palliumque suscipiendum ad apostolicam sedem non miserit, commissa sibi careat dignitate, sitque licentia metropolitanis aliis post secundam et tertiam commonitionem viduatis ecclesiis consilio Romani pontificis ordinando episcopos subvenire. Si vero consecrandi episcopi negligentia provenerit ut ultra tres menses ecclesia viduata consistat, communione privetur quousque aut loco cedat aut consecrationi se offerre non differat. Quod si ultra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduatam ecclesiam, nec ibi nec alibi consecrationis donum percipiat, immo metropolitano iudicio sibi cedat. Item Gregorius [illegible]. **Honor pallii non detur nisi meritis exigentibus et fortiter postulanti. Rubrica.**

Prisca consuetudo optinuit ut honor pallii nisi exigentibus causarum meritis et fortiter postulanti dari non debeat. Item Gregorius episcopis Corinthiorum. [illegible] **Decreto.**

Novit fraternitas vestra quod prius pallium nisi dato commodo non dabatur. Quod quia incongruum erat, facto concilio ante corpus beati Petri apostolorum principis tam de hoc quam de ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus. Oportet ergo ut nec pro commodum nec per gratiam aut quorundam supplicationibus aliquos ad sacros ordines consecrandos vel permittatis addi. Cum in omni metropolitanis accipienda sint ut [illegible] postulare mereatur accipere, fidei sue professionem [illegible] apud sedem apostolicam [illegible] obedientiam nichilominus caveat. Pallio autem non nisi certis diebus et intra ecclesiam ad missarum sollempnia quilibet metropolitanus uti licebit. Item Gregorius episcopo [illegible]. **Nisi post consuetam fidei professionem pallium dari non debet. Rubrica.**

Optatum nobis pallium nunc conferre nequivimus, quia fidei nostre paginam minime, sicut oportebat, continentem reperimus, cum in ea nullam [illegible] universalium synodorum in quibus fidei nostre symboli continetur, nec decessorum pontificum Romanorum [illegible] secundum morem fecerunt mentionem. Sed nec illam propriam sub se reperimus [illegible] nec aliquid quibus neque iure [illegible] con-

[illegible]

[illegible]

marcet miserias. Item Gregorius Virgilio episcopo Francorum. Cum pallium [illegible]

In ea synodo quam contra symoniacam haeresim praecipimus congregari, [illegible] volumus [illegible] pallium [illegible]. Si pallius se promiserit [illegible] quae prohibuimus per diffinitionem synodi [illegible] removere, quia synodo [illegible] ordine [illegible] fraternitati tuae volumus [illegible] scriptis [illegible]. Item Gregorius [illegible] episcopo Arelatensi. [illegible] sollempnia archiepiscopi cum pallio licet.

Pallium tibi transmisimus, quod fraternitas tua intra ecclesiam ad sola missarum sollempnia utatur. Item Iohanni Ravennati archiepiscopo. Ad eodem.

Non multum tempus est quod quaedam nobis de tua fraternitate fuerant nuntiata, de quibus vehementer illi [illegible] non nostra [illegible] praesentium [illegible] indicasse meminimus. Pervenerat namque ad nos quod [illegible] consuetudinis [illegible]. Quae [illegible] sapientia tua [illegible] studio [illegible] oportuerat [illegible] eadem cum gratiarum actione corrigere. Ad eodem rubrica.

Contra morem quippe ecclesiae [illegible] non patientissime [illegible] quod a nobis [illegible] ignotum [illegible] metropolitano in quibuslibet mundi partibus [illegible] extra missarum [illegible] pallii vindicasse. Ecce bene hanc consuetudinem [illegible] ecclesiae [illegible] nobis manifestis significasti epistolis, quibus praeceptum beatae memoriae praedecessoris nostri Iohannis papae nobis insinuans transmisisti ad [illegible] continens omnes consuetudines ex privilegio decessorum nostrorum concessas [illegible]. Consuetudinem postquam [illegible] nobis ex privilegio vindicatas, nulla ergo nobis in hac re [illegible] potest remanere dubietas. [illegible] metropolitani [illegible] fraternitate [illegible] suadens

aut si tunc ecclesiae aliquod speciale dicas [illegible] esse concessum, praeceptum [illegible] Romanae urbis pontificibus, quod hoc Ravennati ecclesiae sit concessum [illegible] oportet [illegible] consuetudine [illegible] privilegio [illegible] pallio [illegible] nolumus [illegible] splendidius [illegible] quam humilitas. Oportet ergo fraternitatem [illegible] honores suos [illegible] dignitas [illegible] proposuit [illegible] defendere [illegible] usum [illegible] privilegio [illegible] postremo [illegible] metropolitanis [illegible] nolumus [illegible] exemplum. Privilegia [illegible] pallii debent concedi. Item idem Gregorius [illegible] episcopo Augustidunensi. Ad eodem rubrica.

Rationis ordo nos admonet ut circa usum pallii aliqua tibi privilegia debeamus. Sed quoniam cum honoris augmento cura [illegible] sollicitudinis [illegible] vestrum actionis [illegible] convenit [illegible] studiis [illegible] vestra fraternitas [illegible] subiectorum [illegible] cura [illegible] vigilans. Item idem [illegible] episcopo [illegible]. Usus pallii conceditur [illegible] quia privilegia in pallium [illegible] rubrica.

Pallium vobis [illegible] apostolicae sedis [illegible] innovatione decernimus. Item episcopis [illegible].

Scriptum [illegible] fratres karissimi pater [illegible] ad [illegible] episcopo [illegible] sollempniter [illegible] cum pallium [illegible] cognoscite atque [illegible] privilegia concessisse, quae praedecessores nostri eius praedecessoribus [illegible].

Nuntiatum autem [illegible] duo metropolitani esse non debent [illegible]. Duo metropolitani in una provincia esse non possunt.

Pervenit ad nos quod quidam [illegible] ecclesiasticis ordinationibus [illegible] provinciam [illegible] duo metropolitani episcopi in una eademque provincia. Statuimus igitur [illegible] synodus deinceps [illegible] a quolibet episcopo [illegible] in eadem provincia [illegible] proprio gradu.

[illegible]

[illegible]

hoc piaculi flagitium. Item Gelasius papa. Symoniaca dampnatio dantem pariter et accipientem involvit.

Vos constituit indignos ministros sacramentorum esse pretio dignitatem, quos illos convictos oportet a ... non sine periculo famamus tale perpetrantes, quod dantem pariter et accipientem dampnatio symoniaca, quam sacra lectio testatur, involvit. Item Ambrosius in pastorali. Anathematis sententia dampnantur symoniace ordinantes. Rubrica.

Reperiuntur quamplurimi negotiatione muneris inani vel gratia Spiritus Sancti donum illud pretium donant, ut pontificalis ordinis sublimitatem accipiant. Obliti illorum Petri qui dicit ad Symonem: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia existimasti donum Dei pecunia possideri. Proinde quia usitatum malum est et maiori certe frequentia termi[nari] non ... quoque huic malo nec ... dignitati ... adhuc inimus ... quam ... deinceps ... dignitate ... liber ... ecce Opere ... se ... tempore ... obprobrio condempnatum, atque a participatione corporis et sanguinis Christi alienum ... constare ... et ... perpetrasse flagitium ... Si aliquis eius accusator extiterit ... ne ... quibusdam ... ordinem munere ... ne ... ad ... gradu perveniret ... monasterio ... penitentiam ... ne ... accipere ... sic ... fuerint sub honoris amissione ... Si ... pretio anathemate condempnetur. Item ex concilio. Dampnatur episcopus qui per pecuniam ordinationem facit.

Si quis episcopus per pecuniam ordinationem fecerit, et sub pretio redegerit Spiritus Sancti gratiam, que vendi non potest, ordinaverit per pecuniam presbiterum aut diaconum vel quemlibet de his qui connominantur in clero, promovit ... dispensatorem aut ...

... sensorem vel quemlibet qui subiectus est regule, pro suo turpissimo lucro commodo... hec attemptans probatus fuerit, proprii gradus periculo subiacebit, et qui ordinatus est nichil ex hac ordinatione vel promotione que est per negotiationem facta proficiat, sed sit alienus a dignitate vel sollicitudine, quam pecuniis acquisivit. Si quis vero mediator tam turpibus et nefandis datis vel acceptis extiterit, si quidem clericus fuerit, a proprio gradu decidat, si vero laicus, anathematizetur. Item ex VII. synodo. A sacerdotio est alienus qui per pecunias ordinatur vel ordinat.

Quicunque per pecuniam quemquam consecravit, vel ab alio consecratus est, alienus sit a sacerdotio. Item Calixtus papa. Nec ordinari nec promoveri in ecclesia Dei per pecuniam aliquis valet.

Sanctorum patrum exempla sequentes, et officium nostri debito inhiantes, ordinari quenquam per pecuniam in ecclesia Dei vel promoveri auctoritate Sedis apostolice modis omnibus prohibemus. Si quis vero in ecclesia ordinationem vel promotionem sic acquisierit, acquisita prorsus careat dignitate. Item Gregorius Nazanzenus.

Qui studet donum Dei eodem.

Qui pretio mercatur sacerdotium, omne nulla ratione decretum pervenire aut tenere posse. Non dubium est, tali a communione modis omnibus abscidatur. Nam Spiritus Sancti donum pretio comparanti quid aliud est quam capitale crimen symoniace heresis? Quam detestabile et nunc quam testamento iudicatum sit, ... comm... exemplis facile apparet. Giezi enim gratiam sanitatis, quam a magistro vendiderat, eandem gratiam sanitatis ... lepro suis factus amisit. Iudas omnium redemptorem vendidit, morte laqueo suspensus, eiusdem redemptoris gratiam non potuit ... quia nec potuit ... quo vendidit. Symon Magus eandem Spiritus Sancti gratiam emere vellet ... dampnationis sue sententiam a Petro audivit: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia existimasti donum Dei pecunia possideri. ... etiam ... ceteris

[illegible]

[illegible]

[illegible]

et uendentes huius gratie ex parte sunt dederunt. emptores et peccatores per gratiam in templo dimisit. singulariter uendentes et uendentes in expansis flagellis de templo eiecit. in quo uenditores et emptores suos gratie spiritus sancti constat distributores esse quaelibet. Quos enim ipse eicit de templo, in quo ipse Christus credit sibi templum.

Item Gregorius. **Symoniaci sacerdotes esse non possunt. Unde.**

Quia in quam sacros ordines uendiderunt et emunt, sacerdotes esse non possunt. Unde scriptum est: Anathema danti, anathema accipienti. hoc est symoniaca heresis. Quomodo ergo si anathema sunt et sancti non sunt, sanctificare alios possunt? et cum in Christi corpore non sunt, quomodo Christi corpus tradere uel accipere possunt? Qui maledictus est benedicere quomodo potest?

Item. **Ex eodem. r.**

Cum liquet ac hanc heresim ante omnia radice pestifera surrepsisse, atque ipsa in origine sua apostolica esse detestatione dampnatam, cur non cauetur, cur non perpenditur quia benedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc ut fiat hereticus promouetur?

Item Ambrosius [illegible]. **Ex pretio ordinatur lepra non officium.**

Cum ordinatur **confertur** episcopus, quod dedit aurum fuit, quod perdidit anima fuit. Cum autem ordinaretur, quod accepit aurum fuit, quod dedit lepra fuit.

Item. **Ex eodem. r.**

Gratiam cum ordinaremini non suscepistis, quia gratis eam non meruistis.

Item Gregorius. **Ex eod.**

Quod autem peius sequitur, lepra mentem et pecunia maculat, et corpus animamque commaculat. Unde quia facto auctoris successio dampnatur, heresis inexpiabilis est enim uenditur culpa in ministrum et uindicem gratie celestis transit et posteros. Item quemadmodum Moabite et Ammonite non intrabunt in ecclesiam usque in decimam et quintam generationem, tamdiu uidelicet ut simpliciter intelligatur, donec culpa auctorum multiplicata successio generationis aboleret. Sic et illi qui in domo Dei uenditores delinquunt in decimam et in quintam generationem uidetur esse multa, profecto uinculo uidetur esse similia, quia gratia semel usque in eternum per cupiditatem uendidit propter heretica leuitate dampnatur, presertim cum dominus in euangelio per lauacrum regenerationem omnibus remissionem peccatorum credentibus. Cur ergo gratie semel uenditum dampnatur nisi ut uitiorum generis magis quam gratis sentiri intelligamus? Sicut enim qui filii promissionis sunt, eternitatem in semine bonum natiuitatis quam renouantur in semine, sic et qui mali sunt, ex patre diabolo sunt et ut in eo successione. Sic enim et nimis ergo cupido omnes autem Giezi lepre cum omnibus suis possidentur male quesita, in eo non tam patrimonii facultatem quam thesaurum criminum congregauerunt eterno supplicio breui fructu.

Quia ego in tonitu Leonis pape symoniacos non nisi spiritum in dantis accipiunt. Secundum Gregorium papam symoniacos sacerdotium non subsistit. Benedictio eorum in maledictionem conuertitur. Apostolus eos in anathema dandi et accipienti. Cum sancti non sunt nec in Christi corpore constituti, cum sint maledicti, nec sanctificare alios possunt, nec corpus Christi tradere uel accipere, nec benedicere alios ualent. Secundum Ambrosium non anathema sed obprobrio condempnatur, atque a participatione corporis et sanguinis Christi alienantur. Cum accipiant animi lepra percutiuntur, cum nec ipsa ab illis ipsa uendita misit. Secundum Calcedonense concilium ordinatione nichil proficere iudicatur. Secundum Gelasium uero ius dampnatione inolitu est. Secundum Gregorium Nazanzenum in sacerdotio permanere aut reuocari nulla ratione possunt, ab Heliseo lepra profunduntur. A pectore impedimenta dampnantur, a Christo uero de templo eiciuntur. Quod autem de symoniacis symoniace consistat ordinatione ostenditur potest nisi quod Innocentius decretis hinc assertur ita dicens. **Qui a symoniacis.**

Qui **per se te ex mi ibi dari posse** per se te ex mi per se quam accepta

[illegible]

nam pecuniam pecunia ... consistat ... simoniace ...
... ecclesiastica largitur sumitur pecunia largitur ... a ceperit ... q.

cantes his, qui blasphemaverunt dicentes: Christum in Beelzebub eicere demonia. Atque ut verius dicamus, Iude comparatur proditori, qui virtutis dei occasionibus Christum vendidit. Cum ergo Spiritus sanctus consubstantialis sit Christo, eiusdem ipsi potestatis esse procul dubio monstratur, non est gratia Spiritus sancti, id est sacerdotii sanctitatis. Nam quod acceperunt non habent. Ait enim Petrus Simoni: Non est tibi pars neque sors in sermone isto, quia existimasti donum dei pecunia possideri. Nam et in undecimo nonis canon sanctorum apostolorum, et actis concilii ... regnorum alienus ... sacerdotio pronunciant, ei qui aliquid dederit vel acceperit pecuniam manu quo episcopus ... manus imposuerit, sive post impositionem acceperit, cum necesse quando est ... acceperit. Item ex decreto beati ...

Equidem qui recipit ut ordinetur simoniace presentientur anathematizandus.

Placuit ut de ordinatione clericorum episcopi munia nulla suscipiant. Sed sicut scriptum est: Quod gratis donante deo acceperunt, gratis dent, nullo pretio dignitatis et impositio manuum veniatur; quia antiqua diffinitio patrum ita de ecclesiasticis ordinationibus statuit, dicens: Anathema sit dans et accipiens, propterea quia multis scientibus aliquanto obviati, sed altro in digne ministrantes, non de testimonio bonorum operum, sed processu de munere minimo pertinet. Oportet non per gratiam muneris, sed per diligentem prius discussionem, et vite probitatis testimonium clericos ordinari. Sed illa auctoritate beati Ambrosii, qua dicitur quod simoniaci sicut et alii heretici ... sunt, ... et ideo consequenter de illis intelligitur, quod de aliis decernitur. Item opponitur, quod prophetia donum Spiritus sancti est, hec autem necessitate ... prophetis vendi consueverat. Unde Saul ad Samuelem proviatum ... non nisi cum munere ire presumpsit, et uxor Ieroboam ad Ahiam ... cum munere accessit. Et per hoc ... quod Saul et uxor Ieroboam pretium pro dono Spiritus sancti emendum vel vendendum ... peccatum. Exemplo igitur eorum liquet quod Spiritus sancti munera simoniace vendi ... virtutis ... obiurgatur, nec desinit esse sine gratia

tie etiam venditus prestare. Sed quod prophetia a beato Ieronimo super Micheam ... soluit in hostium accepisse non bonos demonstrans. Mali prophete non bonum prophetiam vendebant etc.

Iudices, inquit, eius in muneribus iudicabant, et sacerdotes eius in mercede respondebant, et prophete eius in pecuniis divinabant, et super dominum requiescebant, dicentes: Nonne dominus est in nobis? Non venient super nos mala. Ideirco propter vos Syon quasi ager arabitur, et Ierusalem quasi acervus lapidum erit, et mons templi in excelsa silvarum. Item propter scelera, que in hoc capitulo leguntur, et Ierusalem fuisse subversam ... et paulo post dicit: Petrus Simoni mago vendere quod petebat, imo potius se simulare vendere. Sed nec emit Simon nec vendidit, nec enim post oblatam pecuniam cum offerente dampnavit, nec movet atque quamvis illud quod in primo regum libro legitur: Saulem nolentem ire ad Samuelem dixisse puero suo: Ad eum se ire non posse, quia panem non est in mantica, et dicenti: Quarta pars sicli mihi est, ... bene ... domino ... vel ... stabit nobis viam nostram. Non enim ob ... scriptum est quod Samuel acceperit, et ... quod illi optulerint, quin potius ... a propheta. Sed ... accepisse ... magis sit ... de tabernaculi ... munera prophete. Quarta ergo pars sicli V sunt oboli. Siclus enim XX obolos habens ... sacerdotes si noluerit ... vendere prophetiam ... columba ... suis proponere ... domini ... flagellando subvertit ... oboli ... mercede ... Quamvis ... non pretium ... V obolos accepisse, hoc ipsum ... in tertio regum libro de uxore Ieroboam ad hominem dei pergentem, que non nisi X panes optulit et crustula et vas mellis, hoc magis ... prophete quam munia prophetie reputanda sunt, licet potuerint huiusmodi ... consueverat ... mala eorum consuetudine id ipsum ... de prophetis ... voluisse ... Sanctis viris offerri quod ... offerre consueverat. In IIII. regum legitur, quod Eliseus ... Naaman ... ab eo sine ... egro

[illegible]

...

[illegible]

T

bitur. Tunc ergo decimandi esset sub optentu elemosine peccata sua macie vitiorum perpetrare. Nam aliud est pro operibus peccatis elemosinas facere, aliud propter elemosinas peccata perpetrare. Et post pauca. Quisquis igitur sacerdotium non ad elationis pompam, sed ad utilitatem adipisci desiderat, prius vires suas cum eo quem est subiturus honore metiatur: ut si est impar, abstineat, et ad id cum metu, in quo se sufficere estimat, accedat. Item ex eodem ad Theodericum et Theodebertum reges Francorum.

Pastores symoniaci sunt lupi in ovibus.

Fertur symoniaca per heresis media.

Heresis que prima contra ecclesiam diabolica subplantatione surrexit et in ipso ortu suo zelo apostolice ultionis percussa atque dampnata est, in regni vestri finibus dominatur. Ad sacerdotium sine fide eligendus non est, nisi fidem habeat: beato Iacobo attestante, qui ait: Fides sine operibus mortua est. Que enim opera esse valeant sacerdotis, qui honores ecclesiasticos convincitur optinere premiis? Et post pauca. Hinc igitur non solum in ordinatoris et ordinati anima letale vulnus infligitur, verum etiam excellentie vestre regnum iniquitate episcoporum, cum per quos magis intercessionibus iuvari debuerat, pregravatur. Si enim is dignus sacerdotio creditur, cui non actionis merita, sed premiorum copia suffragatur, restat ut nichil sibi gravitas in ecclesiasticis honoribus, nichil defendat industria, sed totum auri profanus amor optineat. Dum inhonorem veniunt, aut locum illicitum vel tanto fortassis ordinis facti sunt, reddunt aut hinc sacerdotes non proficere, sed perire potius iudicitur. Vulnerati namque pastores qui curandis ovibus adhibebuntur, medicinam aut quomodo plimorationis clippeo tueantur, qui iaculis hostium se se ferre nequeunt? Sed quia ex potentium qualem fructum desperducturi sunt, cuius grave incepit radix in fecta est. Maior ergo metuenda est locum illius calamitas, quia tales iniusto regimini addicuntur, quibus negligentiae magna pro voluptate placere videntur. Sic ergo secundum leonem symoniaca non bono pagantur etiam sermo igitur nisi

bono operis sequatur edificium. Nec est putanda elemosina, que ex precio symonie erogatur pauperibus, vulnerato pastore medicamina adhibentur animis omnibus. Item fecerunt radice fructus non producunt, quia maior est calamitas si fructum metuant. Et cum sinistro opera prorsus pro quibus feliciter sperant. Hinc etiam Augustinus ait: Symoniacorum sacramenta effectum gratie non habent.

Sicut eunuchus circa inutiliter sicut enim Ioseph comparatur, qui, quamquam mercatur uxori sed non habet ut, sic etiam generationibus. Sic quoque ignis sacrificii, qui per lxx annos in Babilonie captivitatis sub aqua latuerat et reversis a captivitate in loco suo inveniens sacerdotum, quod significat invenire ignem spiritus sancti non licet in symonia ac sacramentis. Quibus similitudinibus beatus Augustinus notare voluit, nisi quia sacramenta symoniacorum sicut ecclesiam habent, eo vel licet sint talia, quantum ad formam tamen quia falsa sunt, quantum ad effectum, quia non possunt in cordibus hominum gratiam vel accedere celestem gratiam. Sed obicitur illud Augustini contra Donatistas:

Sive bonus sive malus sit minister, puritatem gratie conferatur.

Sive iustus sive iniustus sit, comparatur ei a Paulo, qui glam suam in quo dicens: ego plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit. Si autem fuit minister sed cum zabulo computabitur, sed condempnatur dominus Christi, quia per illum puris fluvius transfuit, et venit ad fertilem terram. Sed aqua lapis etiam aqua fructum ferre non potest per lapidem canales, transit aqua ad areolas in canali lapideo nichil gignatur, sed ortus plurimum fructum affert. Spiritualis enim virtus sacramenti velut lux pura ab illuminandis excipitur et per immundos transiens non coinquinatur. Item idem ad Vincentium Donatistam. Item de eodem.

Ecclesia catholica est ubi sacramenta dominica que sic habentur et dantur, sic exhibentur et dabantur per quem venirent. Item de eodem. Item.

Sicut autem ad sacramentis tribus sensibus quos sibi administratorem sacra quorum tribuatur sanctificata ubi homines quibus nichil profuit ubi quod ut sunt idem tamen sanctus, sicut et nec fons nec unus quisque decipiatur

apud deos qui priores erant. … maiestatis sui qui peccata tradenda. …

quem non impedit ibi defectus tantus que impedit uel quia non in fide. [illegible] … Nec ex malo tollitur …

[illegible] … capitulum cum sit christianus impugnans ecclesiam …

diabolo est, per eum in quo aliquid maculare sacramentum quod Christi est. Item Augustinus ad Cresconium. *Sacramenta que non mutantur etiam ab hereticis approbantur.*

Sacramenta que non mutantur sicut habentur approbantur a nobis, ne forte ea non illorum sed Christi violemus. Illis enim nocent qui in illa prauitate [?] … non sunt sacrilegi [?] … sicut unctio Saulis [?] non peruaricatione quam acceperat, cui unctioni David pius sepe exhibuit honorem. Item Augustinus ad Donatistas. *De* …

Si autem ficti uel ab hereticis non ficte accipiunt, nec eorum baptisma reprobatur, sicut illa que fictus Simon habuit, nec aliud agitur quam ut ea que foris erant dum ad nos ueniunt non iteramus sed potius approbamus. Item [?] … *Nec effugiant sacramenta a quocumque ministrentur.*

Neque in homine bono aliquis Dei sacramenta fugiat neque in homine malo. Item Augustinus libro de baptismo. *Dei [?] tamen a malis sacramenta non improbantur.*

Non enim sodomite erant, sed gentiles et peiores ergo [?] uidet quibus Dominus dicit: Tollerabilius erit sodomis in die iudicii quam uobis, et quibus per prophetam dicit: Iustificata est Sodoma comparatione uestra. Et tamen quid est [?] ideo sacramenta diuina que apud uos erant talia erant quales et ipsi erant, que Dominus ipse suscepit et dedit celebranda leprosis quos mundauit ac misit. … ut angelus … et templo sacrificantem … diuinitus … Hec ad sacramenta et in bonis et in malis … tempus erat … in malis peioribus quam fuit … sodomis placatur [?] sunt et erant illa sacramenta integra et diuina. Nam si … gentiles si quid diuinum et recti … enim sunt hic potuerunt … ut … superbia … per doctores … diuino iudicio puniendi. Item … *Sacramenta mali habere possunt, licet spiritum sanctum non habeant.* … *possunt rubrica.*

Multi autem … Multa opera … que spiritus sanctus … apostolus quodam loco commemorat, sed ita concludit: omnia autem hec opera[tur] …

tur unus atque idem spiritus diuidens propria unicuique prout uult. Cuique ergo aliud est sacramentum quod habere etiam Symon magus potuit, aliud operatio spiritus que in malis hominibus fieri solet … aliud operatio eiusdem spiritus quam nisi boni habere possunt, sicut caritas … de … bonis … sacramenta … quo pertinet … peccatorum … per … ergo … Item. *Licet sacramenta a malis ministrentur remissionem peccatorum …*

Remissionem peccatorum … non dant qui extra pacem … quamuis … baptizant … ad eius pacem … pertinent quibus datur. Non enim raptoribus et feneratoribus dicit Dominus: Sicut dimiseritis peccata dimittentur illis, sicut tenueritis tenebuntur. Foris quidem ligari aliquid potest, nec solui nisi sit qui aliud ligare possit aut soluere. Sed soluitur qui cum columba fecerit pacem, et ligatur qui cum columba non habet pacem … extra … ergo sacramenta in modo … ab immundis coinquinari possunt … per … sancti … sacramenta … ad … quod symoniaca sacramenta … ubi … si … sed ad formam … quantum ad effectum. Sed notandum est quod sacramentorum alia sunt necessitatis, alia sunt dignitatis … necessitatis … sacramenta que saluti sunt necessaria, quibus non possunt … dignitatis … sacramentum … officium … promotione. Item … *Ubi sacra a pseudo episcopo ordinatur.*

Si quis a pseudo episcopo ordinatus fuerit … qui eo pro … episcopus … ordinatio … consensu …

[illegible]

dicatur … sacramentum … baptismum …

Si quis a pseudo non canonice electus … tollerantis tamen ab ecclesia … capitulo … argumentum …

… Ioannes doctorum summorum omnium bonorum doctor …

[gloss illegible]

sacramentis communicent sacramentorum, quidem baptismum ab eis accipiunt, unitatem vero non consequuntur, quam nullus nisi fidelis consequi potest. Unde dominus dicit quod in patria sua non potest facere signum propter incredulitatem eorum. V. Item Aug. in omelia lxxx.

Accedit verbum ad elementum et fit sacramentum.

Detrahe verbum, et quid est aqua nisi aqua? Accedit verbum ad elementum et fit sacramentum, etiam ipsum tamquam visibile verbum. Unde ista tanta virtus aque, ut corpus tangat et cor abluat, nisi faciente verbo? non quia dicitur, sed quia creditur. Nam et in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens. C. [illegible] vero qui in [illegible] sacramenta baptizantur, scribit Aug. ad Petrum diaconem dicens:

Extra ecclesiam baptizati penitentiam sibi cumulant, si ad ecclesiam non redierint.

Firmissime tene et nullatenus dubites, extra ecclesiam baptizatum, si ad ecclesiam non redierit, baptismo cumulari perniciem. Tantum enim valet ecclesiastice societatis compago ad salutem, ut baptismo non salvetur, cui ibi non datur ubi oportet ut detur. Item.

Iniuria fit Christo, si quis post ecclesiam [illegible].

Teneamus fidei [illegible] tempore et temporibus apostolorum fiebant miracula [illegible] apostoli [illegible] non faciebant miracula [illegible] erant magi Pharaonis et faciebant similia Moysi, et populus [illegible] faciebant miracula. Quieverant salvandi a parte domini qui faciebant miracula. Aliqui non faciebant. Petrus apostolus resuscitans mortuum. Simon magus fecit multa. Erant quidam christiani qui non poterant facere quod faciebat Petrus, nec quod faciebat Symon. Sed gaudebant quoniam nomina eorum scripta erant in celo. T. Item Leo ad Nicetam episcopum.

Baptizati semel non iterum baptizentur.

Hanc regulam servandam in omnibus ecclesiis predicamus, ut lavacrum semel initum nulla iteratione violetur.

centes ipsos unum deum, unam fidem, unum baptisma. Cuius ablutio nulla iteratione violanda est, sed sola spiritus sanctificatione mundanda, ut quod ab hereticis nemo accipit a catholicis sacerdotibus consequatur. C. Nemo in heresi vel scismate constitutus intelligendus est. Ceterum si quam fidem integram tenet et animum puritate domini habet cor, aliquis in forma ecclesie baptisma accipit, tamen impletur illud Aug. per lapidem [illegible] aqua [illegible] ad [illegible] spiritualis unitas sacramentum. xvi. Item Leo papa li. de blasphemia spiritus sancti.

Et malos et bonos colligunt [illegible].

Spiritus sanctus in sancta ecclesia isto tempore quo nemo granum attenuit a palea, sic operatur ut nullius veram confessionem aspernetur, nullius simulatione fallatur, atque ita et reprobos fugiat, et per illorum ministerium probos colligat. C. Ecce qui ab hereticis baptismum [illegible] accipitur, cum iste in ecclesia administratus est, ut nec a paganis datum possit reiterari. Unde in ecclesiastica historia legitur, quod Alexander episcopus Alexandrinus, cum per martiris Petri sollempnia celebraret, post expletam missarum sollempnia, vidit super undam maris puerorum ludum imitantium, ut solet, episcopum et ritum qui in ecclesia geri mos est. Mox eos ad se duci iubet, et quid egissent per ordinem [illegible]. Illi ordinem pandunt, baptizatos a se esse quosdam catecuminos ostendunt per Athanasium, qui puerorum ludis fuerat episcopus simulatus. Ubi [illegible] religionis [illegible] tamen constare [illegible] illis quibus integris interrogationibus et responsionibus aqua fuerat infusa, iterari baptismum non debere, sed adimplenda que sacerdotibus mos est. Item Ysidorus ait.

De his qui per ignorantiam ordinantur antequam baptizentur.

Si qui per ignorantiam ordinati sunt antequam baptizati, debent

[gloss illegible]

[illegible]

ab eo eo baptizati idem rebaptizari iuberentur ipse non ordinem dederat. sed romanus pontifex non hominem iudicat qui baptizat sed spiritum dei subministrare gratiam, licet baptismum licet paganus sit qui baptizat.

Ea autem ecclesiastica sacramenta ab hereticis ministrari non possint testatur etiam aggeus propheta. **Non placent deo que ab hereticis offeruntur.**

Si populus iste hereticorum est in conspectu meo dicit dominus, omnes quos fecerint quod michi obtulerint uel non uel pro salute uel pacificum uel pro peccato uel holocaustum siue elemosinas siue decimas uel corporis castitatem contaminata erunt in conspectu meo. Quamuis enim sancta uideantur species sunt que offeruntur, quia tamen a contactu sunt ab illo polluti, est enim anima polluta ... Item in amos propheta. **Et eodem.**

Odit deus sacrificia hereticorum et a se proiciat, et quotiens eciam in nomine eius congregati fuerint detestatur fetorem eorum et claudit nares suas. Item in osee propheta. **Et eodem.**

Illi offerunt panem sacrilegium et dant elemosinas et decimam uidentur huiusmodi ... ergo si fiant uiri hoc causa in ... Cum a ueritate recedunt reliqui uirtute frustra truncato suo capite cetera membra hec sunt ... Item epistola ad galathas. **Sine fide et caritate nec euangelium habere nec prodest aliquibus.**

Marchion et basilides et cetere hereticorum pestes non habent euangelium quia non habent spiritum sanctum, sine quo humanum fit euangelium quod docetur. nec putemus in uerbis scripturarum esse euangelium sed in sensu, non in superficie sed in medulla, non in sermonum foliis sed in radice rationis. Item epistola ad ... **Et eodem.**

Ut pote quantum bonum est caritas ... ueniam ab omnibus reliquas uirtutes ... opinione ...

di sanguinem fundimus et substantiam nostram usque ad mendicitatem propter eam deterimus, hic co opera non tamen premium quam penam habebit et perfidus magis tormenta sit quam corona uictorie. Item ex concilio leo dicens. **Hereticorum benedictio non maledictio est. Unde rubrica.**

Non oportet hereticorum benedictiones accipere quoniam maledictiones magis sunt quam benedictiones. Item ex concilio martini pape. **Cum hereticis et scismaticis orare non licet.**

Non liceat clericis uel laicis ab hereticis eulogias accipere quia maledictiones sunt magis quam benedictiones. nec liceat cum hereticis aut scismaticis orare. Item leo papa ad anatholium constantinopolitanum episcopum. **Extra ecclesiam non sunt uera sacramenta.**

Extra ecclesiam que corpus **christi** est, nec sacerdotia nec uera sacrificia sunt in propria ... nos pontifices reconciliet. Item leo anastasio. **Impiorum manibus diuina se sacramenta subducunt. Rubrica.**

Manifestum est perspicue dilectissimi in sanctissimam uestram maledicendam sedem omne celestium sacramentorum lumen extinctum. interceptam est sacerdotii oblatio, deficit crismatis sanctificatio et per ... impiorum manibus omnia se subtraxere misteria. Item beatus augustinus in epistola contra hereticos. **Extra ecclesiam catholicam nullum misterium posse salutem nostro conferre non posse.**

Si quis in quo decem hereticis presumptione ceciderit, a semet ipso dampnatus est, cum huiusmodi secundum apostolum nec cibum quod debemus accipere. Declarat hoc in libro regnorum ubi cum homo dei ad ieroboam missus esset qui peccata eius reprobaret et cum prohibitione sumptum predicet panem apud illum edere et aquam bibere prohibitus, cum tamen non custodisset diuina ...

[illegible]

Qui

T

ledo sicut a capite spiritu sancto continuo subiacet. Sicut diuinitus sententias peccati diuinitatur ex lxxx. e spiritus sanctus dimittit. non ergo proinsi sicut usque sacerdos in ecclesia tollat. et qui est ecclesia et est corpus, cuius caput est christus, si eu hostiamus non aperit. tamen non ideo est ecclesia, ne non est de corpore si quis pastores per iudicio compellitur. Sumis se. Item ambrosius in ecclesia. R.

Vis diuina perficit sacerdotum officio sed datur

Cum scriptura testetur quod ad preces Helie ignis descendit de celo. Et in uisus precantis lxxi ignis missus est qui sacrificia consumeret, datur intelligi quod diuinitus ministrat perfectionem consecrandi. Sed officia sacerdotum. Ignis ille inuisibilis mittebatur ut edoceremur nobis inuisibiliter operari quod est diuinitus. Ecclesie ergo communiter ministerium ab precibus sacerdotum quia ubi fuerint duo uel tres congregati in nomine meo ibi sum in medio eorum.

Item Gregorius. Non ministeria sacerdotis, sed ille diuina sacramenta sanctificant. R.

Multi secularium hominum et plurimi sacerdotum ministri quam suam domus cautius magni corruptionis diuinorum sacramentorum considerantes ad magna eum mala te nullus atque quos habentes eamque negligentes festinant tenuem in aliorum spiritualis oculis quam diuinitatis festinant intelligere oratione sua diabulis tamen quid considerantes quod in eos sacerdotum multa de et sic publica uel bonis sacerdotum admonitionibus autem accomodantes diuinum peccatum more plus illorum famam quam propriam uitam uite negligentias diiudicantes spiritualia sacramenta et spiritualia dona uel defic uel solum ab eis tracta respuant. Sed quod est terminus diuinum et mistica concepit paret ut nec corporis et sanguinis domini nostri Ihesu Christi communionem consecratam assumant. Putant eos hanc munus esse sanctificatum sui illorum fiat officia quo uita coram oculis uidetur ignobilis. Heu quam magnum laqueum incidunt ut diuina et occulta mistica plus ab aliis sanctificari posse sentiant, cum unus et idem spiritus sanctus ecclesiam diffusa per totum orbem terrarum impleat inuisibiliter et mistica et occulta atque inuisibiliter operando sanctificet et benedicendo benedicat. Communia itaque fiesob hoc dicitur que secreta in corde diuinum habet

dispensacionem. Sacramentum autem quia sic actum factum quia per ceremoniam consecratur nobis in memoriam dominice passionis. Sacramentum uero est in aliqua celebratione cum res gesta ita fit ut aliquid teneri significare accipiamus quod sancte accipiendum est. Sunt autem sacramenta baptisma, crisma, corpus Christi et sanguis que ob id sacramenta dicuntur quia sub tegumento corporalium rerum diuina uirtus secretius salutem eorundem sacramentorum operatur. Unde a secretis uirtutibus uel sacris sacramenta dicuntur que ideo fructuosa penes ecclesiam fiunt quia sanctus in ea manens spiritus eidem sacramentorum latenter operatur effectum. Cuius panis et calicis sacramentum grece eucharistia dicitur, latine bona gratia interpretatur. Et quid melius corpore et sanguine Christi. Siue ergo per bonos siue per malos ministros intra ecclesiam dispensetur sacramentum tamen est quia spiritus sanctus mistice illud uiuificat, qui quondam apostolico in tempore uisibilibus apparebat operibus. Nec bonorum operibus nec bonorum meritis dispensatorum amplificatur nec malorum attenuantur, quia neque qui plantat est aliquid neque qui rigat sed qui incrementum dat deus. Hoc de corpore et sanguine domini nostri Ihesu Christi, hoc de baptismate et crismate sentiendum est teneri dicendum, quia uirtus diuina secretius operatur in eis, et diuina eorum sola modo est hec uirtus sui potestas ibi ita efficiant. Polluimus itaque panem id est corpus Christi, quando indigne accedimus ad altare et sordidi mundum sanguinem bibimus. Et infra. Maledicam in quo benedictionibus uestris. Hec his que nunc meis benedictione possidetis seu quicquid a uobis benedicatur maledicam. Vel quia benedicatis et uos eorum. Vel quia quamuis aguntur benedicantur ab eis adulantur et peccatoribus dummodo diuites sunt.

Item Fabianus papa orientalibus episcopis. Non sacerdotum merita, sed quod ex eo sidat debemus.

Significasti nos supplex rubrica

Significasti nobis supplex rosque attendere multos in presbyteratum honoribus ecclesiasticis incongruentes uite sermonibus et sacramentis quod per eos populis ministratur. Omnes enim homines qui bene intendunt Christo nobis inclinantur, qui in sacris per doctrinam uel legi diei potius obtemperant quam uincendi amant illique ea quod dicit. Si ita aliquis uestrum tollat unusquisque in fine et eum euangelicam iniciat mise

[illegible]

Nam apostolicam consuetudinem non habuerunt nec christianam acceperunt. Item Nicolaus papa Michaeli imperatori.

Non quales sacerdotes **Et eodem.** domini sint, sed quid de domino loquantur, vobis magnopere perpendendum. Nec enim Caiphas beati Petri apostoli nobis est attendendum quod sint, sed quid pro correctione et quid pro salute vestra satagant. Nec enim [illegible] flores illos dicens scribis et phariseis sedentibus super cathedram Moysi, quibus dominus precepit dicens: Que cumque dixerint vobis facite; secundum opera vero eorum nolite facere. Ergo si pastor constituit illos debitam audientiam qui super cathedram Moysi sedebant, quanto potius qui super cathedram Petri residentes [illegible] sunt obaudiendi. Item Aug. contra Petilianum. **Sacerdotum invidia sacramenta non polluit.**

Dominus [illegible] in uno ceterorum [illegible] sacramenta sint, nobis et mundis aliquorum immunditiam. Petilianus dicit: At si quis [illegible] [illegible] sacerdos memorie [illegible] [illegible] sacerdos [illegible] [illegible] publicat sacerdotis. Aug. [illegible] [illegible] [illegible] queramus quis sit uerus sacerdos, non quidem sicut uerum baptismum [illegible] [illegible] sacerdos oportet ut non solum sacramento sed iustitia quoque induatur [illegible] sacerdotes tui induantur iustitia. [illegible] solo sacramento sacerdos est, sicut fuit pontifex Caiphas, persecutor unius et ueri sacerdotis, quamuis ipse uerax non est, quod tamen dat uerum est, si non suum dat sed dei. [illegible] [illegible] pignus [illegible] [illegible] ergo apostolus [illegible] sacramenta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] baptismum ergo puritas ab impuritate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] accipientis omnino distinctae sunt. [illegible] [illegible] sacramentis dei nichil obesse mores malorum hominum, quo uel illa non sint uel minus sancta sint. [illegible] Saul sacramentum sanctificationis quod in eo uenerabatur David [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nam enim propter sacramentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habebat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non potest sacramenta [illegible] [illegible] [illegible] tamen est. Item **Et eodem rubrica.**

Non dicamus tale esse cuique sacrificium qualis accedit ut offerat et qualis accedit ut sumat [illegible] sacrificiis talium [illegible] qualis [illegible] Item **[illegible]**

Christus quidem fecit nobis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eucharistiam confectam manibus suis et ore suo commendatam [illegible] [illegible] quod fecit nobis [illegible] Iudas fuit. Item Greg. **Sacramenta ex mala manu non nocent rubrica.**

Non nocet mala acceptio ad baptismum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia baptismus [illegible] non ab homine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

CAP

Obiicitur: respicat. Ad hoc dicitur quod sacerdotes propositum nationem istam capitula quorum directe quorum assensu ecclesiarum prelatorum ad quos mandatis sacerdotes positos ecclesiarum tam ipsi in ecclesiis cum tam

Solet sacerdotes impunitum peccatis impunitum peccatis

Sacerdotes nationem accipiunt. Sed obiicitur per illum sophisma nouerba mihi et sacerdo

T

T

[illegible]

sanctitatis fuit, ab his ad quos consecratio pertinet non comprobantur. Falsas esse dicimus, quia qui taliter ordinantur non per hostium, id est per Christum, intrant, sed, ut ipsa veritas testatur, fures sunt et latrones. §. Cum ergo symonia multipliciter in hoc capitulo notatur, videndum est quot modis perpetratur. Hec distinctio a beato Gregorio in evangeliorum tractatu evidenter exponitur dicens:

De multiplici genere symoniacorum.

Sunt nonnulli qui quidem premia ex ordinatione non accipiunt, et tamen sacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de ipsa largitate laudis solummodo retributionem querunt. Hi nimirum quod gratis acceperunt gratis non tribuunt, quia de impenso officio sanctitatis nummum expetunt favoris. Unde bene cum iustum propheta describeret, ait: Beatus qui excutit manus suas ab omni munere. Non dixit solummodo a munere, sed ab omni munere, quia aliud est munus ab obsequio, aliud a manu, aliud a lingua. Munus ab obsequio est subiectio indebite impensa, munus a manu pecunia est, munus a lingua favor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in divinis rebus non solum pecuniam nullam, sed nec humanam gratiam querit. Item in registro. Etiam dampnatione dignus est qui quolibet munere ad sacrum ministerium accedit.

Si quis neque sanctis pollens moribus, ab omni clero populoque vocatus vel pulsatione coactus, impudenter episcopi sacerdotium aliquo libet facinore pollutus, nimio commodi amore vel sordidis precibus, obsequiis sive commodatis sive manuali servitio [illegible] episcopalem sive sacerdotalem [illegible] sanctitatis dignitatem acceperit, et vitam suam non sponte reliquerit, usque in aspa morte [illegible], procul dubio in eternum peribit. Hinc idem Gregorius scribit Corinthiorum episcopo. Pro ordinatione nullus munus aliquod accipiat.

De ordinationibus aliquid aliquid accipere distincte interdicimus. Oportet ergo ut neque pro nummo neque pro gratia neque pro quorundam supplicatione aliquos ad sacros ordines consentias vel permittas adduci. Item missis episcopis per Heladam provinciam constitutis. Nec pecunia vel gratia vel supplicatione aliqui ad sacros ordines accedant.

Quibusdam narrantibus agnovimus quod in illis partibus nullus ad sacrum ordinem sine commodi datione pervenit. Quod si ita est, flens dico, gemens denuntio, quia cum sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu stare non poterit. Scimus quoque ex evangelio quid Redemptor noster per semet ipsum fecit, quia ingressus templum cathedras vendentium columbas evertit. Columbas enim vendere est de Spiritu sancto, quem Deus omnipotens consubstantialem sibi per impositionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. Ex quo, ut prediximus, malo iam cernitur quid sequatur. Qui enim in templo Dei columbas vendere presumpserant, eorum Dei iudicio cathedre ceciderunt. Que videlicet res in subditis propagatur cum augmento. Nam et ipsi quoque qui ad sacrum honorem prelati aliis provecti sunt, [illegible] aliis vendere quod emerunt. Et ubi est quod scriptum est: Gratis accepistis, gratis date? Et cum primo sit contra sanctam ecclesiam symoniaca heresis exorta, cur non cavetur, cur non perpenditur quia eum quem cum pretio quis ordinat, provehendo agit ut hereticus fiat? Ideoque hortamur ut nullus deinceps hoc fieri patiatur. Si ergo gratia aliquorum supplicatione aliquos ad sacros ordines audacter promoveri, nisi eum quem vite ac actionis qualitas ad hoc dignum esse monstraverit. Nam si aliter factum senserimus, districta et canonica ultione compescetur. Item Simmacho papa. Ad episcopalem honorem nullus per ambitum accedat.

Nullus itaque per ambitum ad episcopalem honorem permittatur

[illegible]

T

[illegible]

dicimus. **Codice ad legem Iuliam repetundarum. Impp. Valent. Grat. et Theod. AAA.**

Iubemus sortiri ut si quis forte honoratorum, decurionum, possessorum, postremo colonorum, qui a quolibet iudicum se dicat aliqua afflictum esse concussione, si quis venalem de iure fuisse sententiam, si quis penam vel pretio remissam vel vitio cupiditatis ingestam, si quis postremo quacumque de causa improbum iudicem potuerit approbare, is vel administrante eo vel post administrationem depositam in publicum prodeat, crimen deferat, delatum approbet, qui probaverit et victoriam reportaturus et gloriam.

Ulpianus. [illegible]

In eum qui ut aliquid negotii faceret vel non faceret pecuniam accepisse dicitur, intra annum in quadruplum eius pecunie quam accepisse dicitur, post annum in simplum in factum actio competit. Marcellus. *Ibidem.*

De concussione. Concussionis iudicium publicum non est, sed si ideo pecuniam quis accepit quod crimen minatus sit, potest iudicium publicum esse ex senatus consultis, quibus pena legis Cornelie teneri iubentur qui in accusationem innocentium coierunt, quive ob accusandum vel non accusandum, denuntiandum vel non denuntiandum testimonium pecuniam acceperit. Marcellus. *Ibidem.*

Ad legem Iuliam repetundarum. Lege Iulia repetundarum tenetur qui cum aliquam potestatem haberet pecuniam ob iudicandum vel non iudicandum decernendumve acceperit. Vel quo magis vel minus quid ex officio suo faceret. Idem in eodem.

Eadem lege tenetur qui ob denuntiandum vel non denuntiandum testimonium pecuniam acceperit. Lege Iulia repetundarum cavetur ne quis ob militem legendum mittendumve es accipiat, neve quis ob sententiam in senatu consilio ve publico dicendam pecuniam accipiat, vel ob accusandum vel non. Marcellus. *De eodem.*

Lege Iulia de repetundis precipitur ne quis ob iudicem arbitrumve dandum mutandum iubendumve ut iudicet, neve ob non dandum non mutandum non iubendum ut iudicet, neve ob liberum custodiam iudi-

tium vel capiens pecuniam vel faciendi vel non faciendi aliquid acceperit. Hodie ex lege repetundarum extra ordinem puniuntur, et plerique quidem exilio puniuntur vel etiam durius prout quid admiserint. Hac lege damnatus testimonium publice dicere aut iudex esse postulareve prohibetur.

Sequitur secunda questio qua queritur an pro ingressu monasterii pecunia sit exigenda vel exacta persolvenda. Hoc autem multis testimoniis comprobatur. Legitur enim in primo libro regum quod Anna detulit secum Samuelem puerum postquam ablactatus fuerat in vitulis tribus et tribus modiis farine et amphora vini ad domum domini in Silo. In actibus apostolorum legitur quod multitudinis credentium erat cor unum et anima una, nec aliquid eorum que possidebant quisquam suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, et singuli vendebant predia sua et ponebant pretia coram pedibus apostolorum. Quorum unus Ananias nomine, dum partem sibi reservaret cum uxore sua Saphira, a beato Petro increpatus pariter cum ea morte subita interiit. Ex quibus patet quod ingressuri monasterium sua debent offerre recturis, nec simoniacum est recipiendi munera sic oblata. Sed aliud est sponte offerre, aliud exacta persolvere. Anna namque Samuelem sic tamquam pretia, sed sponte munera sacerdotibus optulit. Credentes sua sponte offerebant apostolis ut indigentium necessitatibus deservirent, quem in statum persecutionem infidelium eis possidere non licebat. Ananias quoque non ideo damnatus est quia nollet offerre, sed quia spiritui sancto mentitus pretia eorum que apostolis obtulerat ex parte fraudabat. Non ergo his auctoritatibus permittitur recturis ab ingressuris aliquid exigere, sed sponte oblata suscipere, quod illud damnabile esse lex vero minime. Unde Urbanus II. ait:

Pro dedicationibus ecclesiarum nichil exigatur.

Placuit ut quotiens ab aliquo fidelium ad consecrandas ecclesias episcopi invitantur, non quasi ex debito munus aliquod a fundatore exigant; sed si ipse quidem ex suo voto aliquid obtulerit, non respuatur. Si vero aut par-

[illegible]

[illegible]

pretio suum aut necessitatis tantum uel exigatur ab illo ostium quisque sponte in eminenti ut prius dedicet ecclesiam nisi ad dotem basilice et obsequium impensi proportionem cautione confirmatam acceperit. Si animi leuitate culpabilis tenetur, si in substantia aut substitutione conditionum quibus tamen fiunt tantum domus priuata consecrate ecclesia. Item Bonifacius urbis Rome episcopus scribit uniuersis catholice ecclesie nobilitis.

Ab his qui ad professionem accedunt nichil est exigendum nec pretio aliquis ad conuersionem est inuitandus.

Quam pio mentis affectu fratres, quamuis uite destitutioni monasteriorum compatiatur ecclesia nobis fore credimus non incognitum. Sed quod dicturi sumus incognitum esse dubitationem aliquam habet. Dubitationem aliquando ... dominum demus et sensum dicitur ... quoque me dubitatione reddit attentum et inceptum. Siquidem enim legimus dominum discipulos in eorum ministerio commissos. Quem ... ad deceptionem aliquo minus inueniant preciosum esse nisi forte et pauperum animi ... quis in eo actione proponat quod uel nullam uiuisque professionis esse uitam alia negabantur. Scimus equidem quod omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum, a quo bone uoluntatis donum accipit quisquis de liberationis arbitrio gratis deo seruire disponit. Restat ergo ut qui pro aliqua ecclesiastica susceptione munus accipit dominum quod a patre luminum descendere debuit uenundet. Munus autem largiensi portionis emat. Cum dicit dedit dominum uendit et ab emptoribus consequatur, concludo necesse non est. Cauete ergo fratres quam sit ambiguum quod petistis consilium quod, quando secundum uestre uoluntatis propositum nullam inuenimus esse confirmatam, tum et siue necessitatem. Adeo est oportunus que petistis dicimus absque omni pactione esse conuentio nulla quaestio sit distractio. Accedat gratis deo seruire incipiat. Si utique gaudemus deuotum gestire obsequium, ac per hoc modo nos quasi subsidium aliqua siue esse largiri munia ei frui solatio romana permittit ecclesia.

Item Urbanus papa. Theodem.

Nullus abbas pretium sumere uel exigere ab eis qui ad conuersionem ueniunt aliqua pacto obseruatione uel occasione presumat, regulam antiquam sequentes. Nullum unquam aliquid de ordinationibus dioceso accipiendum esse constitutio neque ex datione pallii neque ex donatione cartarum neque ex ea quam noua per ambitionem simulatione inuenit appellatione pastelli, quia enim ordinando episcopus pontifex manum imponit, euangelicam lectionem minister legit, confirmationis autem eius epistolam notarius scribit. Item Gregorius in registro. Ab ordinando non debet aliquid exigi, sed nec uolunta[rie] ne oblata respui oportet. Rubrica.

Sicut episcopum non decet manum quam imponit uendere, ita minister uel notarius non debet in ordinatione eius uocem suam uel calamum uendere. Si autem qui ordinatus fuerit sine ex pacto neque exactus ac petitus, post acceptam ecclesiam et pallium offerre aliquid uoluerit cuilibet ex clero gratia accipi hoc nullo modo prohibemus, quia eius oblatio nullam culpe maculam ingerit que non exambientis petitione processit. Item Bonifacius pater ostenditur quod sicut nullus pretio est inuitandus ad conuersionem, ita nulli pecunie cupienti ecclesie largiri potest ingressum. Auctoritate quoque Gregorii datur intelligi quod pro ingressu ecclesie non licet pecuniam exigere sed sponte oblatam licet suscipere. Opponitur illud apostoli ad Timotheum: Viduas honora que uere uidue sunt. Que autem non sunt uere uidue, id est que suis uel parentum opibus substentari possunt, non recipiantur, ut ecclesia sufficiat his que uere uidue sunt. Item Urbanus papa. Qui sibi per bona propria sustentari potest ab ecclesia stipendia non accipiat. Rubrica sicut pertinet.

Clericos autem illos conuenit ecclesie stipendiis sustentari quibus parentum et propinquorum nulla bona suffragantur. Qui autem et bonis parentum et suis opibus sustentari possunt, si quod pauperum est accipiunt.

[illegible]

182

a ¶ Sacrilegium. arg. quod stipendia ecclesie non sunt danda hiis quibus propria sufficiunt. h. ut. xvj. q. i. illi qui. arg. ex. de testamentis. cum sit domini nec ulla ecclesie. arg. xij. q. ij. caritatem. ff. de reg. iur. iure secundum naturam. ... pulent ab ecclesia si qui clerici sunt pauperes. arg. canonicis licet dominum de re b... ut primum ... percipiunt quod in eo solum erant. h. ... xxxij. q. i. si qui laudo. h. v. ... q. ¶ Clerici ... xij. q. i. ergo ...

Sacrilegium profecto committunt qui per abusionem tantum ut dictum sibi manducant et bibunt. [I]tem Prosper in libro de contemplatiua uita. Quibus sua sufficiunt alimentis ecclesie non sustententur. Rubrica.

[P]astor ecclesie his quibus sua sufficiunt non debet aliquid erogare, quia nichil aliud est habentibus dare quam perdere. Nec illi qui sua possidentes dari sibi aliquid uolunt sine grandi peccato suo id quod pauperibus erogandum est accipiunt. Et de his quidem dicit Spiritus sanctus: Peccata populi mei comedent. Sed sicut nichil habentes propterea non peccata sed alimenta quibus indigere uidentur accipiunt, ita possessores non alimenta quibus abundant, sed aliena peccata suscipiunt. [C]lerici tamen hi a uictu tantum his prohibentur ab ecclesia suscipi, set illi qui quondam fuerunt diuites, postea uero omnia reliquerunt, ut Petrus et Matheus, et Paulus, aut pauperibus distribuerunt, ut Zacheus, aut ecclesie rebus adiunxerunt, sicut illi qui predia sua uendentes ponebant precia ante pedes apostolorum, ut erant illis omnia communia, sed illi qui domibus parentum residentes, uel sua relinquere nolentes, ecclesiasticis facultatibus pasci desiderant. [U]nde quibus in eodem libro Prosper subinfertur. Qui sua relinquere nolunt stipendiis ecclesie non debent sustentari. Rubrica.

[S]i quis propter ... hec nonnulli sua relinquere debent unde uiuat ut quod accepit uitam reddatur, quod accipit alienis peccatis sua multiplicat. Idem in eodem: Dicere qualia peccata alios pauperum presumendo suscipiunt, qui ecclesiam quam iuuare de propriis facultatibus debuerant, suis expensis insuper grauant, propter hoc fortassis in congregatione uiuentes, ne aliquos pauperes pascant, ne aduenientes excipiant, ut in suum censum cotidianis expensis minuant. Quasi aliquid desit...

...bus suis ecclesie uel ad propria expensa sua contulerint non se preferant in ... quos nichil habentes pascit et uestit ecclesia, quia profecto perfectior est ille qui se mundi rebus expoliat, aut quam ille qui nichil habuit nec habere desiderat, quam ille qui ex multis que possidet ecclesie aliquid prestiterit, ac se ideo quod prestitit sustentat. [C]lerici qui prohibentur suscipi ab ecclesia. Illi uero qui omnia sua relinquunt uel pauperibus distribuunt uel ecclesie rebus adiungunt, ab ecclesia laudabiliter suscipiendi sunt et eius opibus sustentandi. [I]tem in eodem libro legitur. Qui sua relinquit et pauperibus distribuit uel ecclesie rebus adiungit laudabiliter ecclesia dispensat. Rubrica.

[S]acerdos cui dispensationis cura commissa est, non solum sine cupiditate, sed etiam cum laude pietatis accipit a populo dispensanda, et fideliter dispensat accepta, qui omnia sua aut reliquit parentibus aut pauperibus distribuit aut ecclesie rebus adiunxit, et se in numero pauperum paupertatis amore constituit, ut unde pauperibus subministrat, inde et ipse tamquam pauper uoluntarius uiuat. Clericos quoque quos paupertas natiuitatis et propositi perfectionem uite necessaria sibi in domibus suis siue in congregatione uiuentes accipiant, quia ad ea accipienda non eos cupiditas ducit, sed uiuendi necessitas cogit. De talibus uidetur dicere apostolus: Qui in sacrario operantur, que de sacrario sunt edunt, et qui altario deseruiunt, cum altario participantur. Quod nisi hoc de ... suam faciat, uel intelligunt quod secundum adiungeret: Ita et Dominus ordinauit his qui euangelium nunciant de euangelio uiuere. De euangelio uiuunt qui nichil habere proprium uolunt, qui nec habent nec habere aliquid cupiunt, non sicut ... singulorum, sed communium possessores. Aliud est de euangelio uiuere, nisi laborantem in illo labore necessaria uite percipere? Apostolis ... qui sic euangelii ... dicant ut necessaria uite sibi suis ...

Gloss (left margin): secundum quod dicitur e contrario est si propter ... uel ad ... loquitur qui ecclesie ... obsequium quibus ... non est ... hic ergo de ... ¶ Pastor. ... pauperum ... sanguis ... e. ¶ Clerici. suscipi a ... suscepti ... tantum de suscipiendis loquitur. ... exemplum de Petro qui fuit pauper.

d ¶ Petrus non per piscatoriam reliquit paupertatem tantum propter amorem dei sicut faciunt multi templarii et hospitalarii. l.

e ¶ Si quis ... xij. q. ij. ... quod ait ... alienis. ... pro rebus oblatis pro peccatis aliorum. l.

f ¶ Alienis peccatis. ... posse dare ecclesie de propriis pro sua substentatione ...

g ¶ Prosper. ... aliquem ... sine pacto ... ¶ Perfectior.

h ¶ Hic ... ad fidem ... ¶ Expoliat. ...

i ... ¶ Accepit ... ¶ Parentibus.

n ¶ Dispensat. dispensare debet ...

p ¶ In domibus. ... hic loquitur de clericis indigentibus quibus tenetur ecclesia prouidere sicut aliis pauperibus ...

Gloss (right margin): q. prima capitula ... ¶ Competere ... ¶ Cum ... ¶ Ita ... ¶ Tale ...

... ¶ Militum ut presbiterum plus quam alii percipiant ... consilium quod non est in alia societate ... tres. l. ... hic de pinguioribus ...

[M]ultos emere sit symoniacum prebendam ... secundum expeditionem ... quod prebendam ... dicitur hec ius quod ... spirituale ... dicitur ... ipsam prebendam hoc emere symoniacum ... dicuntur ipsi fructus prebende quos emere est symoniacum ut extra ne prelati ... ordinatoris ... omnis ... arg. ... si quis obiecerit ... ita sunt annexa ut qui ... beneficio ... b ¶ Hiis ita annexa. arg. quod ... quod in altero ... officio et beneficio ... di. xxvij ... di. lxxxj. si quis ... doctorum summorum omnium ...

Hostia. q. quia grauit incedit hostiarius ... quod emere vnius officium hostiarii ius puls anti ... simoniacum ... vnde spectet ad officium primicerii. xxv. di. perlectis q. d. co ...

Quesitum fuit a domino Io. casus talis est quidam episcopus contulerat quasdam ecclesias cum omni iure suo quibusdam locis religiosis mortuis personis ... ecclesiarum collectarum quod noluit ...

nibus ministraret discumbentibus laete. Ego autem in illo hominum usus sum et quae dixi scientibus aperui dicens: Expedit mihi magis mori quam ut gloriam meam quis euacuet. Euacuat gloriam suam si ab eis quibus praedicabat voluisset accipere uictum temporalis expensae. nolebat quippe in praesenti sui laboris fructum sed in futuro recipere. Item ex concilio Agathensi.

Iuxta ... laboris ecclesiastica stipendia sacerdotes distribuant. Rubrica.

Clericus omnis qui ecclesiae fideliter uigilanterque deseruit stipendia sacris laboribus debita secundum seruitii sui meritum uel ordinationem canonum a sacerdotibus consequantur. Cum istorum auctoritatibus luce clarius constat quod ab ingressu monasterii nec pecuniam exigere nec ille qui exigit uel ille qui soluit simoniae crimine caret.

Sed adhuc obicitur quod si ingressum monasterii precium tribuunt et pro introitu religionis pecunia tamen impenditur cum res temporalia ergo in spiritualia emitur et quasi simonia ab his dicitur. Cui videndum non solum qui spiritualia sed etiam qui temporalia eis annexa pro eo accipiunt simoniaci iudicantur. Unde Malachias loquens ex persona domini ait: Quis est in uobis qui claudat hostia et incendat altare meum gratuito? Non est mihi uoluntas in uobis dicit dominus exercituum et munus non accipiam de manu uestra. Hostia claudere est sacris ministeriis officium sibi adiunctum. Item Gregorius uniuersis episcopis Hispaniae.

Ut nihil ... pro ordinis munere accepto distribuant.

Audiuimus dilectissimi quod audisse nos pudet sed audisse parum ... fecit ... quosdam sacerdotes ordinis professores ... ministrationes accepto dictis ... quod quisquis scelus ... acriter corrigere ... compescendus est ...

submouendi qui pro accessione altaris munera largiuntur quia ... ad ea quae Christi praesumit accipere iste qui pretio dona Dei emere ... praesumat. ... in collegio ... non dispar dicens ... non sponte ... dono liberalitatis ... gratis ... praesumit accepta ... ecclesiastica ... studio ... in secreta ... digno ... non dubitatur.

Item Rothomagensi episcopo Galliarum. Ut ubi quae ecclesiis uel ecclesiasticis beneficia uendunt.

Si quis dator uel ... accepto de ecclesiis uel ecclesiasticis beneficiis quidam ... tamen ... sub pretio ... dantes emerit siue accipiendo ... simoniae ... excludi ... Si ... in religionis obtentu ... accepto ... accipiat ... recipiat ...

Item Gregorius VII. Abbatissa ... ecclesiastica ... uendere.

Si quis episcopus ... uel archidiaconatus praepositura ... ecclesiastica ... aliter quam statuta sanctorum patrum ... ab ecclesiae officio suspendatur. Dignum est enim ut sicut gratis ... accepit ita ... gratis distribuat. Item ex ... in papa ... alium. Recaltina? (rubric)

Quesitum ... ab episcopis qui altaria monasteriis data frequenter redimi pecunia compellebant ... personarum ... uocabulo altaria ... ab episcopis ... sine ... quos personas uocant ...

Sacrilegio ... ad legem ... secundum ... ad ... causam duci uel pro causa ... acceptam ...

Ceterum ratione pecuniae fit uel causa ... accusari debet ... restituenda ...

Si quis restituit cum ... quod illum emerit ...

Summa ... ecclesia ... fit ... si quis ... cum ... dictum ... de simonia ... audiuimus ... quod illi qui dedit cum amorem ... eadem ... item ... quia illa pecunia non debet remanere penes eccles. cum Petrus dixit pecunia tua tecum ... item quia fisco petit persecutio eorum quae scelere conquisita sunt ... fiscali ... in ... cum hic ... ultimo ... capitulo ...

Si quis sibi uel dicit supra ... prima ... quia ... agnouimus ...

Membra ...

... talis datio pecuniae simoniaca est argumentum ad hoc ... quaestio secunda capitulo primo. alii casus similes consueuerunt hic notari quos omitto. Io. doctorum summorum ...

Causa: canonice ... a praedecessoribus suis pro redemptione animarum suarum. Io. an. doctorum summorum ...

Compellebant merito est quaesitum ... Io. doctorum summorum omnium bonorum doctorum ... quod creditur aliquod ius acquisitum esse quia propter xxx annos ... recepit ... a monasteriis. sed non ita est quia furtiue recepit et ideo non praescripsit. item licet monachi singulis annis emerunt ius institutionis non tamen ex hoc ... acquisitum.

Dominus Joannes summorum doctorum omnium.

Jo. an. dr.

[...]eribus qui ecclesiis ministrare [...] propellentes hoc ullius fieri auctoritate apostolica prohibemus. Si quis vero deinceps hoc emendandas ingredi (?) decimus (?). De his quecumque altaria vel decimas ab annis triginta sine huiusmodi redemptione monasteria possedisse noscuntur, quiete deinceps et sine molestia qualibet eius possidenda firmamus, salvo utique episcoporum censu annuo, quem ex eisdem altaribus hactenus soliti sunt [habere].

Item. Quod pro data vel promissa pecunia in sacris ordinibus acquiritur irritum habeatur.

Quod a sanctis patribus de simoniacis statuta sunt, nos quoque innovando apostolica auctoritate firmamus. Quicquid igitur in sacris ordinibus vel in ecclesiasticis rebus vel data vel accepta vel promissa pecunia acquisitum est, nos irritum esse et nullas umquam vires optinere censemus. Augustinus de doctrina christiana. Quod pecunie nomine contineatur.

Totum quicquid homines [in terra habent], et omnia quorum domini sunt, pecunia vocatur: servus, vas, ager, arbor, pecus; quicquid horum est pecunia dicitur. Ideo autem pecunia vocata est, quia antiqui quod habebant in pecoribus habebant.

Item Paschalis papa. Qui ecclesiasticam benedictionem emit [...] qui ecclesiam [...] emit, [...]

Si quis obiecerit non consecrationem emi, sed res que ex consecratione proveniunt, penitus desipere probatur. Nam cum corporalis ecclesia vel episcopus vel abbas aut tale aliquid sine rebus corporalibus in nullo proficiat, sicut nec anima sine corpore corporaliter vivit, quisquis eorum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit. Nullus igitur emat ecclesiam vel aliquid ecclesiasticum, nec pastellum nec pastum, quia [...] pro huiusmodi solvatur. Item Urbanus episcopus servus servorum dei dilecto filio Lucio preposito sancti Vincentii salutem et apostolicam benedictionem. Ecclesia que gratis [...] prohibentur in ecclesiis vel ecclesia alia [...].

Salvator predicat in evangelio: Surgent in fine seculi pseudochristi et pseudoprophete et multos seducent; et fideles suos in mundo omnibus habitatoribus [...] et portis inferni [...] prevalituras. Promittit et apostolus: Oportet hereses esse, ut qui probati sunt manifesti fiant. Oportet nos cum propheta et apostolo consurgere et murum opponere pro domo Israel, et cum apostolo per multas tribulationes intrare in regnum dei, quia non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam que revelabitur in nobis. Igitur quia in nostris nobis que obiciuntur [...] ecclesiasticam [...] simoniacam sit; simoniacum esse patenter colligitur ex hoc quod beatus Petrus apostolus ait Simoni: Pecunia tua tecum sit in perditione, quia existimasti donum dei pecunia possideri. Donum quippe dei est spiritus sanctus et dona dei res ipsi ecclesie oblate sibi ipsi adiuvans. Simon magus, qui ad fidem accessit non spiritus sancti, quo ipse erat indignus, qui ut scriptum est spiritus sanctus discipline effugiat fictum; sed donum eius emere voluit, ut venderet, cum signorum que per eum fierent multiplicatam pecuniam lucraretur. Nec apostolus expresse simoniacum non presumpsisse, ambitionem questus ... quod donum sancti spiritus comparare voluit, et maledictionis laqueo percussus. Quisquis igitur res ecclesiasticas, que dona dei sunt, quia deo a fidelibus conferuntur, que ab eo gratis accepimus, non gratis dantur, ad proprium lucrum vendit vel emit, cum eodem Simone donum dei possideri pecunia existimat. Ideoque qui easdem res, que ab eo institute sunt, ad proprium lucrum venditione vel emptione ab obsequio vel pecunie largitione vel adipiscuntur, simoniaci sunt, principalis in eo sit Simonis sola pecunie cupiditas; ut dicit apostolus Paulus: Alioquin simonis electione [...] ex signata episcoporum precario vel defensorem ecclesie vel quamquam regule obtentum adeo precium ad obtinendum probibit ut intrantes quosdam scelerum machinamentis quod constituerit simoniacos in dictis [...] clericos ecclesie obtinere huiusmodi scelus perpetrent. Nemo sapiens negabit non illicitas ecclesie multos probabiles obtinere huiusmodi venditionis vel emptionis de lege peccati. Sed beatus predecessor noster Paschalis de consecratione affirmat, quod quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, ne[...]

T

Confirmare fabricas [illegible]

[illegible]

simoniacam vel prebendam seu ordinationes vel etiam pro aliquo pretio vel munere ecclesias audeant cuiquam conferre, et omnes ministros suos et doctores ecclesie studeant, ut abusio ista venalitatis in ecclesia extirpetur [illegible] ne negligant in domo dei qui maiores suos [illegible] conferant. Et eos qui moribus et disciplina atque scientia divinitus pro officio suo ipsam valeant sustentare ecclesiam, constituimus eodem modo firmamus, ut nullus cuiuscumque gradus clericus per ecclesie beneficio audeat aliquid conferre aut fabricas ecclesie vel in donativis ecclesie, sive quicquid pauperibus sit tribuendum, neque tempore consecrationis aliquod munus accipiat, ut venditionis speciem probatur quam vendere [illegible]. Si aliquis divinorum preceptorum et animarum salutis immemor, prefatum iam constitutum ecclesie in aliqua cupiditate ductus violare vel invenire temerario ausu presumpserit, sicut male ecclesiam venalem faciendo et diffamando, in suo gradu suspiciendo, cum sub hac decreti nostri sententia persistat, ecclesie quam pecunia venalem fecit, acquirere non possit, et inspiciendum, an aliquam propterea [illegible], ne possit quisquam in ea respuens a beneficio, quod lesit, modis omnibus abscindatur. Item Gregorius in omelia xxvii. Qui dona divina vendunt, cum eis pariter dampnantur.

Vendentes et ementes de templo eiciunt, quia hi qui eos qui in templo spiritualem ministerium tribuunt, eo quod donum dei emere volunt, dampnat. Sed in templo vendentes sunt qui quibus ea que sunt ad dominum, non gratis impendunt ut ministerium, quod acceperunt, et quod in templo offerunt dum hoc quod iustum est prodere non solvunt, non vendunt. Quia retributionem facere, cum eo pro nummo dato patrocinium favoris exigunt preciosum. Item Beda. Qui gratiam gratis acceperunt, ingratis eam non vendant.

Non solum columbarum sunt venditores sunt columbarum, et templum dei faciunt domum negotiationis, qui sacros ordines largiendo pecuniam precium vel laudis vel honoris requirunt et terrenis quibuscumque suffragiis gratiam ecclesiasticam, quam largiente domino perceperunt, non simpliciter ecclesie, sed cuiuslibet

humane causa retributionis ecclesie tribuunt. Petri apostoli qui loquitur, Si quis loquitur, quasi sermones dei; qui ministrat, tamquam ex virtute quam administrat deus, ut in omnibus honorificetur deus. Quicumque ergo tales sunt, si nolunt ut eiciantur a domino de ecclesia, auferant, auferant ista de actibus suis, ne faciant domum dei domum negotiationis. Item ex decreto Urbani pape. Que deo consecrate sunt, non oportet in usum suum vertere nulli munere [illegible]

Res que deo consecrate sunt, pueri in suum usum vertere ullo modo, quoniam alique non debent converti, decens sed ut habemus, aut quisquis res ecclesiasticas, que dona dei sunt, quia deo a fidelibus et a fidelibus deo donantur, que gratis ab eo acceperunt, ideo gratis dare debent, propterea usurpare vel stare dicitur vendit, a corporis communione domini dei perpetua possit excludi. Item ex registro vii. Symoniacus est episcopus qui dat has oblationes [illegible].

Pervenit ad nos [illegible] fama sinistra, quod quidam episcopi non sacerdotibus propriarum ecclesiarum decimas atque christianorum oblationes conferant, sed potius laicalibus personis militibus, vel servientibus sibi, vel quod peius est consanguineis. Unde si quis amodo episcopus inventus fuerit huius precepti divini transgressor, inter maximos hereticos et antichristos minimus habeatur. Et sicut venerabilis synodus de simoniacis statuit, et quicumque acceperit ab eo, vasa sive pretio sive beneficio, etiam dignitatibus deponantur. Item Paschalis II. in concilio. Episcopus [illegible] in symoniacis [illegible]

Altare pro pecunia non tribuatur. [illegible] pecunias pecuniam dare et spiritualem esse symoniacam heresim, nemini fidelium ignoratur. Item Innocentius papa. Carere honore male acquisito qui ecclesiasticum beneficium per pecuniam invenire temptaverit.

Si quis prebendas vel prioratum seu decanatum aut honorem vel promotionem aliquam ecclesiasticam seu quodlibet sacrum ecclesiasticum, ut puta crisma vel oleum sanctificatum, consecrationes altarium vel ecclesiarum, interveniente execrabili ardore avaritie per pecuniam acquisivit, honore male acquisito careat, et emptor atque venditor et interventor nota infamie percellantur, et nec pro pastu nec sub obtentu alicuius

[illegible]

Non solum gratiam [illegible]

[illegible]

Altaria que altari offerri [illegible]

[illegible]

Si quis c. salvator. s. e. q. i.

T

sent. b. xxxvi. Ergo videtur dicendum quod non sit peccatum mortale quod non excludat a regno celorum. Sed quidam dicunt quod peccatum mortale quod non excludit a regno celorum est illud quod excludit a gratia. Sed hoc non videtur verum, quia gratia et regnum celorum non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a gratia excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a gratia est illud quod excludit a caritate. Sed hoc non videtur verum, quia caritas et gratia non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a caritate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a caritate est illud quod excludit a fide. Sed hoc non videtur verum, quia caritas et fides non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a fide excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a fide est illud quod excludit a spe. Sed hoc non videtur verum, quia fides et spes non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a spe excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a spe est illud quod excludit a charitate. Sed hoc non videtur verum, quia spes et charitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a charitate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a charitate est illud quod excludit a vita. Sed hoc non videtur verum, quia charitas et vita non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a vita excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a vita est illud quod excludit a morte. Sed hoc non videtur verum, quia vita et mors non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a morte excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a morte est illud quod excludit a damnatione. Sed hoc non videtur verum, quia mors et damnatio non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a damnatione excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a damnatione est illud quod excludit a gehenna. Sed hoc non videtur verum, quia damnatio et gehenna non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a gehenna excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a gehenna est illud quod excludit a tartaro. Sed hoc non videtur verum, quia gehenna et tartarus non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a tartaro excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a tartaro est illud quod excludit a morte secunda. Sed hoc non videtur verum, quia tartarus et mors secunda non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a morte secunda excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a morte secunda est illud quod excludit a stagno ignis et sulphuris. Sed hoc non videtur verum, quia mors secunda et stagnum ignis et sulphuris non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a stagno ignis et sulphuris excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a stagno ignis et sulphuris est illud quod excludit a tenebris exteriores. Sed hoc non videtur verum, quia stagnum ignis et sulphuris et tenebrae exteriores non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a tenebris exteriores excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a tenebris exteriores est illud quod excludit a fletu et stridore dentium. Sed hoc non videtur verum, quia tenebrae exteriores et fletus et stridor dentium non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a fletu et stridore dentium excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a fletu et stridore dentium est illud quod excludit a vermis qui non moritur. Sed hoc non videtur verum, quia fletus et stridor dentium et vermis qui non moritur non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a vermis qui non moritur excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a vermis qui non moritur est illud quod excludit a igne qui non extinguitur. Sed hoc non videtur verum, quia vermis qui non moritur et ignis qui non extinguitur non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a igne qui non extinguitur excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a igne qui non extinguitur est illud quod excludit a damnatione perpetua. Sed hoc non videtur verum, quia ignis qui non extinguitur et damnatio perpetua non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a damnatione perpetua excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a damnatione perpetua est illud quod excludit a morte eterna. Sed hoc non videtur verum, quia damnatio perpetua et mors eterna non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a morte eterna excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a morte eterna est illud quod excludit a vita eterna. Sed hoc non videtur verum, quia mors eterna et vita eterna non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a vita eterna excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a vita eterna est illud quod excludit a gloria. Sed hoc non videtur verum, quia vita eterna et gloria non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a gloria excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a gloria est illud quod excludit a claritate. Sed hoc non videtur verum, quia gloria et claritas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a claritate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a claritate est illud quod excludit a splendore. Sed hoc non videtur verum, quia claritas et splendor non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a splendore excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a splendore est illud quod excludit a lumine. Sed hoc non videtur verum, quia splendor et lumen non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a lumine excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a lumine est illud quod excludit a visione dei. Sed hoc non videtur verum, quia lumen et visio dei non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a visione dei excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a visione dei est illud quod excludit a fruitione dei. Sed hoc non videtur verum, quia visio dei et fruitio dei non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a fruitione dei excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a fruitione dei est illud quod excludit a beatitudine. Sed hoc non videtur verum, quia fruitio dei et beatitudo non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a beatitudine excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a beatitudine est illud quod excludit a vita beata. Sed hoc non videtur verum, quia beatitudo et vita beata non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a vita beata excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a vita beata est illud quod excludit a societate sanctorum. Sed hoc non videtur verum, quia vita beata et societas sanctorum non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a societate sanctorum excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a societate sanctorum est illud quod excludit a communione angelorum. Sed hoc non videtur verum, quia societas sanctorum et communio angelorum non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a communione angelorum excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a communione angelorum est illud quod excludit a consortio patriarcharum. Sed hoc non videtur verum, quia communio angelorum et consortium patriarcharum non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a consortio patriarcharum excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a consortio patriarcharum est illud quod excludit a familiaritate prophetarum. Sed hoc non videtur verum, quia consortium patriarcharum et familiaritas prophetarum non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a familiaritate prophetarum excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a familiaritate prophetarum est illud quod excludit a choro apostolorum. Sed hoc non videtur verum, quia familiaritas prophetarum et chorus apostolorum non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a choro apostolorum excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a choro apostolorum est illud quod excludit a numero martyrum. Sed hoc non videtur verum, quia chorus apostolorum et numerus martyrum non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a numero martyrum excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a numero martyrum est illud quod excludit a confessione fidei. Sed hoc non videtur verum, quia numerus martyrum et confessio fidei non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a confessione fidei excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a confessione fidei est illud quod excludit a virginitate. Sed hoc non videtur verum, quia confessio fidei et virginitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a virginitate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a virginitate est illud quod excludit a continentia. Sed hoc non videtur verum, quia virginitas et continentia non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a continentia excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a continentia est illud quod excludit a castitate. Sed hoc non videtur verum, quia continentia et castitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a castitate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a castitate est illud quod excludit a pudicitia. Sed hoc non videtur verum, quia castitas et pudicitia non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a pudicitia excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a pudicitia est illud quod excludit a modestia. Sed hoc non videtur verum, quia pudicitia et modestia non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a modestia excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a modestia est illud quod excludit a misericordia. Sed hoc non videtur verum, quia modestia et misericordia non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a misericordia excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a misericordia est illud quod excludit a pietate. Sed hoc non videtur verum, quia misericordia et pietas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a pietate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a pietate est illud quod excludit a benignitate. Sed hoc non videtur verum, quia pietas et benignitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a benignitate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a benignitate est illud quod excludit a mansuetudine. Sed hoc non videtur verum, quia benignitas et mansuetudo non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a mansuetudine excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a mansuetudine est illud quod excludit a patientia. Sed hoc non videtur verum, quia mansuetudo et patientia non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a patientia excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a patientia est illud quod excludit a longanimitate. Sed hoc non videtur verum, quia patientia et longanimitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a longanimitate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a longanimitate est illud quod excludit a perseverantia. Sed hoc non videtur verum, quia longanimitas et perseverantia non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a perseverantia excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a perseverantia est illud quod excludit a finali perseverantia. Sed hoc non videtur verum, quia perseverantia et finalis perseverantia non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a finali perseverantia excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a finali perseverantia est illud quod excludit a gratia. Sed hoc non videtur verum, quia finalis perseverantia et gratia non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a gratia excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a gratia est illud quod excludit a remissione peccatorum. Sed hoc non videtur verum, quia gratia et remissio peccatorum non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a remissione peccatorum excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a remissione peccatorum est illud quod excludit a reconciliatione. Sed hoc non videtur verum, quia remissio peccatorum et reconciliatio non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a reconciliatione excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a reconciliatione est illud quod excludit a pace. Sed hoc non videtur verum, quia reconciliatio et pax non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a pace excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a pace est illud quod excludit a concordia. Sed hoc non videtur verum, quia pax et concordia non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a concordia excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a concordia est illud quod excludit a unitate. Sed hoc non videtur verum, quia concordia et unitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a unitate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a unitate est illud quod excludit a vinculo caritatis. Sed hoc non videtur verum, quia unitas et vinculum caritatis non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a vinculo caritatis excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a vinculo caritatis est illud quod excludit a corpore christi mystico. Sed hoc non videtur verum, quia vinculum caritatis et corpus christi mysticum non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a corpore christi mystico excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a corpore christi mystico est illud quod excludit a membris christi. Sed hoc non videtur verum, quia corpus christi mysticum et membra christi non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a membris christi excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a membris christi est illud quod excludit a capite christo. Sed hoc non videtur verum, quia membra christi et caput christus non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a capite christo excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a capite christo est illud quod excludit a deo patre. Sed hoc non videtur verum, quia caput christus et deus pater non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a deo patre excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a deo patre est illud quod excludit a spiritu sancto. Sed hoc non videtur verum, quia deus pater et spiritus sanctus non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a spiritu sancto excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a spiritu sancto est illud quod excludit a trinitate. Sed hoc non videtur verum, quia spiritus sanctus et trinitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a trinitate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a trinitate est illud quod excludit a deitate. Sed hoc non videtur verum, quia trinitas et deitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a deitate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a deitate est illud quod excludit a divinitate. Sed hoc non videtur verum, quia deitas et divinitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a divinitate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a divinitate est illud quod excludit a natura divina. Sed hoc non videtur verum, quia divinitas et natura divina non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a natura divina excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a natura divina est illud quod excludit a substantia dei. Sed hoc non videtur verum, quia natura divina et substantia dei non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a substantia dei excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a substantia dei est illud quod excludit a essentia dei. Sed hoc non videtur verum, quia substantia dei et essentia dei non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a essentia dei excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a essentia dei est illud quod excludit a aeternitate. Sed hoc non videtur verum, quia essentia dei et aeternitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a aeternitate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a aeternitate est illud quod excludit a immortalitate. Sed hoc non videtur verum, quia aeternitas et immortalitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a immortalitate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a immortalitate est illud quod excludit a incorruptibilitate. Sed hoc non videtur verum, quia immortalitas et incorruptibilitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a incorruptibilitate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a incorruptibilitate est illud quod excludit a impassibilitate. Sed hoc non videtur verum, quia incorruptibilitas et impassibilitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a impassibilitate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a impassibilitate est illud quod excludit a immutabilitate. Sed hoc non videtur verum, quia impassibilitas et immutabilitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a immutabilitate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a immutabilitate est illud quod excludit a simplicitate. Sed hoc non videtur verum, quia immutabilitas et simplicitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a simplicitate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a simplicitate est illud quod excludit a unitate. Sed hoc non videtur verum, quia simplicitas et unitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a unitate excludat a regno celorum.

Quidam dicunt quod peccatum mortale quod excludit a unitate est illud quod excludit a aequalitate. Sed hoc non videtur verum, quia unitas et aequalitas non differunt nisi sicut causa et effectus, ut dictum est. Ergo videtur quod peccatum mortale quod excludit a aequalitate excludat a regno celorum.

T

[illegible] (gloss: ... et si scienter ... si minor ... repetit ... [illegible])

vitando sine gravi scandalo non contingat: vel
ut si minor pecuniam dederit filio
familias repetit [illegible]
quasi delictum est. Item si successorem
ab ecclesia amovere [illegible] alio
sine iudice dividas putans testa-
mentum vires obtinere cum non esset
solidam successionem optinebis, vel
si id quod nullo iure obvenit aut iure
naturali non obvenit, sed civili [illegible]
[illegible] aut primitus
repetit: non ita si debitum. Sed si
putat sibi ad legem licere
capere, vadit in constitutionem [illegible]
[illegible] hoc autem si fuerit ignoran-
tia iuris, si facti nullus quod non oportet
ut eum scire [illegible] ergo eum non
excusare eum ignorantia per iudicem
[illegible] oportuit scire eum scire [illegible]
[illegible] quod prebere non potest.

Quod in eo quum eo loco quaeri-
tur, an liceat ei esse in ecclesia
vel fungi ordinibus [illegible] quam
per pecuniam est assecutus,
ita diffinitur. Urbanus [illegible]
de simonia [illegible] Urbanus.

Qui per cupiditatem parentum ecclesias emerunt.

Quia tamen quidam sane cupiditate
parentum cum adhuc parvuli
essent ecclesias vel ecclesiarum prebendas pe-
cuniis adepti sunt, per quam eas
postmodum senserint, si canonice eas vo-
luerint, pro magna misericordia
eos ibidem esse concedimus: neque
pro hoc facto a sacris ordinibus illos
removemus, si ad dignitatem [illegible]
tur. Illos qui per se ipsos emerunt
ecclesias, vel nephanda cupiditate
ducti eas emerunt, si tamen ecclesias
canonice tenere voluerint, fuerit
propriis ordinibus pro magna mi-
sericordia ibi eos ministrare permitti-
mus. Si vero [illegible] transferri
forte si non potuerint, in eis etiam
mereantur promissio etiam in minoribus
ordinibus constituti ad sacros ordines non
accedant salva in omnibus apostolice sedis
auctoritate. Si qui autem empta ecclesia [illegible]
[illegible] ordinati sunt eam et [illegible]

dimiserint et vita canonica egerint
in suis gradibus permittantur: nisi
forte huiusmodi ecclesiam [illegible]
mium locum debeant optinere [illegible]
[illegible] vel singularem vel propter [illegible]
locum in ecclesias eos honeste pa-
tiamur. Hoc autem [illegible]
iura canonum sed ex misericordia dis-
pensatione dixisse ex epistola eius
colligitur [illegible]
verba.

Dignitate fruatur qui ignorans simonia per impedimentum suorum vita commendat.

Eos qui ecclesias emerunt si prosa-
talis sunt quam vita commen-
dat, videlicet ut in monasteriis vita
[illegible] in suis honoribus officiis mi-
sericorditer [illegible] nostre esse conce-
dimus absque suorum canonici
iudicio. Tenebatur quoque auctore collige
quod ignoranti aliqua talis excusat [illegible]
[illegible]
[illegible] quas parentum
pecunia adeptus fuerit [illegible] postquam
[illegible] ex misericordia
ibidem eis esse concedit. In quo patet
quod si illis ignorantibus simonie
peccatum sit admissum [illegible]
tempore emptionis reportare non posse
[illegible] hic patet
quod pro hoc pacto a sacris ordinibus
removeatur. Sic etiam illius [illegible]
[illegible] ad sacros ordines
[illegible] non possent. Illud intelligendo
est eo quod pecuniam [illegible]
sacerdotii dignitatem [illegible]
[illegible]
[illegible] ordinatus
hoc ignorante. Urbanus [illegible]
[illegible] metensi episcopo. [illegible]
[illegible] episcopo [illegible]

Presentium portitorem in principio
quem parentum [illegible]
[illegible] non episcopo [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] canones [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] supplicavit ultione

[illegible] (gloss, left margin and lower left: ... Quod vero ... dicitur ... Urbanus ... [illegible])

[illegible] (gloss, right margin and lower right: ... Presentium portitorem ... [illegible])

[illegible]

nis ex consideratione discretionis que
maior est omnium uirtutum magistra. quatenus
rigore canonum misericordie ui-
sceribus adhibendo ipsum in eodem ordi-
ne esse faciatis. Nam et consulimus ut in
tantum uestre sanctitati credendum est sacerdo-
tum penitentiam non patiatur suspen-
sa sacerdotali officio permaneat. Quod si
forte talis esse utilitas exegerit ut
etiam in regiminis assumatur licet
et ex concessione episcopi sui fiat, tamen
obedientia sacerdotali officio fungi.

Quando uero de his querendum esse debeat
qui ignorantes a simonia-
cis ordinantur. Quod secreto
loco quesitum est supra in c.
Urbani quod sic incipit: Si qui a simonia-
cis non simoniace ordinati sunt req-
uiratur. Nunc autem de illis querendum
qui non pro ordinatione pecunias
offerunt, sed pro electione, ut uidelicet
tum electionis sue ... susceptione
confirmetur, ut electioni non re-
sistatur aliquibus premia largiuntur.
An eorum electio uitiosa sit iudican-
da. Non enim uidentur donum spiritus sancti
emere quando pro sacratione
sed pro electione munera offerunt.

Cum nullus spiritualis gratie aliquid
fiat et electio pertineat, sed sic ecclesiasticarum
rerum emptores simoniaci
iudicantur, quia ecclesiasticas officia sibi
adquirere sunt ut alienis sibi alios ali-
quo prouenia et quia per electionem ue-
niunt ad consecrationem, pari simoniaci
habentur qui pro electione premia largi-
untur, et si pro consecratione munera de-
disset. Unde simachus papa scribit ec-
clesie Romane. *Ubi eque minus ab ordinatore.*

Si quis autem episcopatum desiderat. *Item*
Si quis autem (?) clara pecunia potestates p-
ersonas summe suffragatores sibi
adhibuerit, ad decretum(?) fiat eius
clericos uel ciues ad subscribendum
adhibito cum sibi generis timore, com-
pellat in premiis cum sibi et corde...

Item Gregorius Solonie constantino papa. *Si dei*
ancille quem eligatur premia largiatur.

Ego autem uero dilectionem pro uidere

commentiam neque omnipotentis dei uin-
dictam pertimescens eiusdem mani-
me causas subtiliter exquirendi studio
simulis communibus pressis quam
ex ordinem contradicunt si non presb-
ytero aliquam habentibus de premia quibusdam
se eligentibus pretendo ad sacerdotale
pertingere contaminari officium unde
uos pro nobis apud deum intercessores
si non obligationis. Res autem ad locum
intercessionis uenerunt. Item Gregorius.

In agno esto augustinensi. Sic ordinatur
quod uel electos ... fuerit ...
Si autem si quam in iniuriis. *De pre eorum.*
... sententia quesitus refugit sacerdo-
talium bonis est admouendus. Si quis
ambit uel importune se ingerit
est procul dubio repellendus. Nam qui
nititur ad alienam consecrationem quod
alius autem si ut crescendo deficiat
ascendendo extrinsecus interius in profun-
dum descendat, et quia sic sanctissime
misericordia ab eorum ordinandis, si necessitas
urgeat sit simplex et si ad uenientium
te consensus puram prestare electio-
nem ut ad summum sacerdotium si suffra-
gio uenditorum prouectus, sed de-
clarare inuidio. Si autem pecunia
promissa fuerit uel soluta electio uel
ordinatio penitus ignorantem nec
eo modo ad electionem uel ordinatio-
nem peruenit, et nullo modo obesse
uideatur, nec ad reclamationem uiri pertinet
eius consilium habilitetur ad
electionis uel ordinationis eius dignitatem ad quam aliquis pecunia
illo et proiectus peruenisse dicitur.

Hic autem de se perinde quo
ne tractatum enim est de reuerentia
tamen sue legislatione rapi
entibus in ecclesia dignitate,
uel non. Unde Eusebius scribit episcopis
ad stephanum. *Credentes abbates a*
suis domus ...
Si qui per [illegible] ...
dia contra uel ecclesia catholica pre-
ordinati fuerint post modum per re-
bellis extrahatur ecclesia uel
apud hereticos ipse et de episcopis a ui-
ris etc. et prius dispositae, propter ...

[illegible]

Laurentius summorum omnium bonorum decretorum doctorum.

I

194

¶ possunt. utrum possit tantum ordines post penitentiam. Sed nos secundum ... antimo ordine et audi decretum. ... sequitur ... causa ... officio mutus est ... ¶ gratia dicit colligere ... tollere ...

sanctum autem decretum ... quod scripsi. sicut quidam lex ... dispensatione ... utrum ... pietas ... multitudine ...

nus haberi coniugium. ut eum possit
propriam in ordine reparare. Antimo
certa ordinem patefecit. Taliter ...
gradum. quod nos quidem conniventes
omnibus quidem detestabile et nephari-
um quod admonitus diu plura tam
consiliis peregisse nos fatemur. nulla
possumus penitentia subvenire. et
tot spiritualibus patribus obviare. Sed
multorum patrum mesiam con-
venire omnibus certum sit. ¶ Nisi rigor
discipline quandoque relaxetur et dispen-
satione misericordie. Unde Leo ... are
duobus enim criminibus fuit dampna-
bilis quod ecclesia tolerat pro tempore vel
pro persona. intuitu pietatis vel
necessitatis sive utilitatis vel convertatur.
Propter quod sic Gelasius qui eum negata
tempore suo interierit Italiam ecclesiam
propter bellicam famemque in tantum ...
omnium clericorum officio destitutam. ad eo
ut plerisque populis subsidia regen-
darum deesset animarum. concessit
de monachis vel laicis clericos as-
sumi ita dicens. Pro temporis necessita-
te apostolice sedis decreta temperantur.

Necessaria rerum dispensatione
constringimur et apostolice
sedis moderamine convenimur.
Sic canonum paternorum decreta libra-
re et retro quia presentium necessitas
temporum restaurandis ecclesiis
relaxanda deposcit adhibita considera-
tione quantum potest fieri temperemus. Sed
pisis igitur et requirere super incer-
tatio ordinandorum. Et in certis
ipsorum pro necessitate temporis nemi-
ni scandalum esse in ecclesia ordi-
nationes. ab bonoso habito consilio super ...
iam decretis suis. Cessante necessita-
te debet cessare quod urgebat etc.

Quod pro remedio ac necessitate
temporis statutum est constat pri-
mitus non fuisse constitutum. quod ergo ne-
cessitas pro remedio reperit cessan-
te utique necessitate debet cessare pariter
quod urgebat. quia alius est ordo legitimus.
alia usurpatio quam ad presens tantum fieri
impellit. ¶ Similiter et dispensatione
in Niceno concilio de Novatianis statu-
tum est ut ad ecclesiam redeuntes ordi-
nentur. Ordinatio eorum qui ex Novatianis

Si qui voluerint ad ecclesiam redire
venire ad ecclesiam catholicam de
Novatianis placuit sancto concilio ut
ordinentur. et sic maneant in clero. Jure
dignum autem hanc ab eis confessionem per
scripturam exigi oportet ut fatean-
tur se communi consensu catholice
ecclesie statuta observaturos. Item
Gregorius. Juramentum a scismatico redeunte
exactum etc.

Quotiens cordis oculus nube erroris obducitur
superne illustrationis lumine sit
feriendus. magna cautela intendendum
est ne latenter auctor scismatis iniqui-
tatis habundantia radices eos quod cla-
rius sunt in celo iterum erroris
abscidit. Ecce ego per quam ego ... au-
tem ... episcopus pro divisionis laqueo
quo tenebar divina me ea libera-
tione pertractans pro mea et spontanea
voluntate ad unitatem sedis apostolice
divina gratia duce redii.
sum ... non pura mente sed simula-
te rediisse existimer sponte sub obli-
gatione mei casus anathematis obli-
gatione. atque promitto ... et per te
sanctum Petro apostolorum principi atque
Gregorio eius vicario necnon beatissimo et suc-
cessoribus eius nunquam me quorum-
libet suasionibus vel quacumque alio
modo ad scisma de quo redemptus
nunc gratia liberante ereptus sum redi-
turum. sed semper me in unitate sancte
ecclesie catholice et communione romani
pontificis per omnia mansurum.
Unde iuratus dico per omnipoten-
tem deum et hec sancta quattuor evangelia
que in manibus meis teneo et salu-
tem dominorum nostrorum rempublicam
gubernantium me in unitate sicut
dixi ecclesie catholice ad quam deo propi-
cio sum reversus et communione romani
pontificis semper sine dubio perma-
nere. Quod si quod absit ab hac unitate
aliqua excusatione vel argumento
divisero periurii reatum incurrens eter-
ne pene obligatus inveniar et cum
auctore scismatis habeam in futuro
seculo portionem. Hanc autem confessi-
onis professionisque mee paginam
notario meo cum consensu presbiterorum
et diaconorum et clericorum qui hac
in unitate obligati estis et insu-
pra scriptis omnibus pro nostra similiter
voluntate secuti atque propriis
manibus subscripti sunt scribendam
dictavi propria manu subscriben-
dam tradidi. Acta in loco et die etc.

status ecclesie non potest dispensare. unde causa ... quidam dicunt
quod ... non potest dispensare. ut ... sicut nec contra
evangelium vel preceptum apostoli ... sunt quidam ... ubi
... dispensare ... quod ubicumque non est prohibita dispensatio
non possunt dispensare ... in quibus tamen ...
inveniuntur ... permissam dispensationem in quibus tamen prohibitum
... dispensat cum sacrilego. ut ... si quis ... cum ...
... de iudiciis. at si clericus cum
simoniaco dispensat ... in ordine. ut ... causa ...
... cum scismatico. ut ... ut constituerentur ... in ...
aut ... dispensat si sunt occulta. ut ... de his ... cum
... dispensat ... ut ... beneficiis ... di.
... ut ... si quis ... cum aliquo dispensat in ma-
trimonio ... ut ... quidam ... in ordinibus et digni-
tatibus ... ut ... dispensat ... con-
cilio ... ut ... si quis episcopus ... ante
dispensationem ... maius malum sicut cum Anglicis fuit dispen-
satum hoc requirunt necessitas vel utilitas ... ut ... dispen-
satio.

ecclesie ... qui voluerint ... si quis episcopus ... si quis ...
S ... ad ... qui ... iam ...
... debet confiteri ... ut ...
scripturam ... pessimum ... ¶ ecclesie ... cognoscitur
q ¶ catholicam ... ecclesie ...
... illorum ...
... cautela ... que cum ... cautela ...
Q ... in quo ... in regis ...
... obligatur ... ut ... ecclesia cum
... quod potest se ... ecclesie ...
¶ anathema ... in ... qui
... si quis obligavit ... si quis ...
... si quis ...
¶ ... presentiam ... presentis ... ego ...
... epistolis suis ...
... fugit. ... ¶ ... si quis
... presentis.

[illegible]

i. q. vi. c. ... q. x. c. ... q. i.

[illegible]

Consiliis supra scriptis. Ego N. episcopus huic confessioni professionique mee prescripto de seruandis supra scriptis omnibus sacramento subscripsi. Item ex concilio ... contra ... scribit Felix omnibus episcopis. Clerici rebaptizati nunquam ad ecclesiastica ministeria admittantur.

Quos in qualibet etate alibi quam in ecclesia catholica aut baptizati aut rebaptizati sunt, ad ecclesiasticam militiam prorsus non permittantur, quibus satis est quod inter laicos communioni sunt recepti, qui debito ordine communione indebitum fieri videtur. Quisquis hoc violaverit institutum, uel qui non removerit eos quemcumque eos ad ministerium clericale obrepsisse cognoverit. Item ex persona ... Ianuario episcopo. Rigor canonum pro persona aliquorum dispensatur.

Tanta nequitia ad annos ... decima senectute peruenit ut etiam nisi adhuc humanitatis pensaremus, sicut iam maledictione ferire deberemus. Et quia ... simplicitate tamen cum senectute cognouimus, interim tacemus. Pietatis itaque ... Gelasius ... supra distinctione xlv. c. ... Canonum decreta pietatis ...

H... temeritate ... tales suscepti sunt ... ultra promotionis accipiant ... hoc sibi pro ... concessi. Necessitatis item ... quia de quodam episcopo ... metropolitanum ordinato loquitur ... epistola sua. Necessitatis ei quidam lecta tolerantur.

Q... ab ... iudicatum ... necessitate perspecta ... decernimus ... deinceps nullus ... consensu metropolitani ... ordinare audeat. Item ...

Q... a populo ... quia nominis proprii ... transire. ... ego ...

Dico ... quo ... Item ... diacono ... Sic dispensatur ... conuingere ...

Dum dilectio ... michi Paulo monacho ... pietas sua ... communione ... episcopi ... amplecti ... quod in ecclesia ... ad hunc ... sensit ... si forte ... probi ... aliqui ... collocauerit ... conlegi ... habuerit ... semper ... ipse ... si consentire ... dispensationis ... discretionis ... negotium ... Item ...

Dispensatio ... nonnunquam cogunt ... ut maius aliquid ... Sicut enim ... necessitate ... ecclesie ... permaneant ... negotiorum ... dispendia. Utilitatis ... sic ... tempore ... coniugii ... applicatum. Utilitas ...

Tali coniugio ... tempore ... necessitas ... utilitas uel necessitas postulet ... prerogatiua ... Unde Petrus ... non ... acceptor ... Item ... in ecclesia ... canonum ordinatis episcopis.

[illegible]

i. commendet uel coniugio.

Lapsos qui ad ecclesiam redeunt ad episcopatum promoveri et suscepti officium ecclesiastici ordinis retinere.

Exigunt cause ut non solum in gentiles set etiam in modo dicatur eorum competens viro proferatur set etiam sint nos hunc mi[?] cum mansuetudine hunc censura iusticie cedamus quod damnum dilectam in quem dilectam dedit quedam non penitus. Ipsi tamen illos ergo quorum provectio here[?] plenitudinis maneat quod de clericis ad episcopale officium electi fuerint locum suum tenere permittimus non prejudicantes apostolice sedis statutis nec hactenus patrum regulas solventes. Quia remissio peccati non dat licentiam delinquendi. Neque potuit aliqua ratione concedi fas ut amplius impune committi, neque ad tempus pro plenitudine concessum, nisi per modum illud et placitum.

Item Hadrianus episcopus. Donatiste non iterum ordinati quia a suis reprehensi sunt ordinati tamen ecclesie necessitate tolerantur.

Maximum quoque et clarior certe pluribus libuit licet ordinatum in Donatistarum nomine episcopus factus et post intus alienis a bene[?] qui quomodo deprehensus est inpellit dignitatem iteratur ipse libello ad nos dirigit catholicis fuisse manifestati.

Dudum ait ut scias esse. Item idem.

Dudum opinio [?] sua plebe convertit et ideo cognovimus presidentem ille libellum suum misit ad nos dirigendum. Quo cognovimus omnino dignus de ipso et de complevisse fidei catholice veritatem. Que autem non est carissimus consistere certe et deinceps consentit dum fuit regulis. Nec quod de episcopis plenitate recessum in ista per hoc illud et placitum.

Item Innocentius episcopus Aquilegensi. Redeuntes ab heresi post publicam professionem in suis ordinibus recipi possunt.

Salubrem ut spiritualis mediante unitatem plenissimi sunt [?] ne per aliam mediam coniunctione communionem cum libro ordinis alia qui semel consecratus voluit atque ad catholicam fidem presentiam misit neque nisi teria ambiguitatis erroribus suis per [?] auctores erroris a se depravatos sui ambiguitate factam se professos prius de episcopis nulla dispensandi fuerit occasio.

Nec ullum nisi talium possit sociare in ordine dum pro illius professione accepit ob illam certa quos illa certa non in communicate in primis ecclesie dum in magno loco sit, ut hinc fuerit ad episcopatus promotionis quo in semper ordine stabilitate maneat per penitentiam suam tamen in sine morte maneat. Item et in aliis.

Ab heresi redeuntes heresim et eius auctores publice detestentur. Rubrica.

Si quis episcopus sui aliquam episcopalem aut clericum alicuius heresis opinione offenditur obligacione fuerit ecclesie sacrata, nullus episcopi coronam eam recipiat nisi prius eodem cum ea [?] fidei sue libello satisfaciat omnibus et illam anathematizet in sua purgationem hereticis [?] que fuerit de certis aliqua heresis opinione si verum nominati. Item deinde hereticis quam in ecclesia tolerantur quem huiusdem cessantibus pro suscipiatur et iudicat. Quam autem tolerandas sit qui recitat Gelasius papa distinguit dicens. Quanto in ecclesia aliqui sunt tolerandi.

Ecclesiam in qua [?] in ecclesia[?] est fidei et ecclesiae [?] necessitas in sua integritate non est solum valeat illa in magno opere penitente [?] recipi sunt manifeste tres collegiati [?] sint possunt [?] quanto magis illa necessitas et cum aliquo [?] daretur in reconciliatione [?] ...

Ecclesiam nomina que necessitas etiam ... ut ad unitatem catholice ecclesie ... ab heresi redeuntes ... ordinem ... ordinati. Semel enim consecratus ... et non consecrari debet nec non ... sub illius cum ... legitur quia consecrationem et totalis episcopalem acceperunt qui ... ipsi ... ad ecclesiam redeant.

197

T

dinatus in sede ecclesia ... quod ar. s. c. q. i. qui perfectionem ... [illegible]
... nichil s. c. q. i. ... nichil dare potest ar. extra de elect. suffraganeus ... dant. ar. qui nichil habet ... ar. quod pro non dato habetur quod datum est ab eo qui dare non potest ...

cant. quod ar. extra de const. ... ita quod ... Sanctimus. ambitionem s. c. q. iiii ... mutatur ... prefecta ... [illegible]

fectum sue ordinationis accipiunt,
aut a pristina administratione prepediti cessare iubentur. Similiter illud Augustini de eadem immunitate et de sacramento baptismatis intelligendum est, non autem de ceteris aliis ordinibus, quorum sacramenta non sunt tantum a solis episcopis concessa, sed ministerio dumtaxat et dispensatione prestantur, ut sunt levite et ceteri ministri ecclesie constituti. Hii quoque si ab hereticis ordinentur, ad ecclesiam redeuntes in ordine eodem sine dignitatis ordine fuerunt, ab eadem ordinentur, nec fiat in eis reiteratio, cum nichil ab hereticis dicatur eis fuisse collatum. Unde Urbanus II. scribit Petro Pistoriensi episcopo et Rustico abbati Vallembrose. Redeuntes ab hereticis sint ordinandi. Rubrica.

Daibertum a nefando heresiarcha et symoniaco eisdem confessione repperimus in diaconum ordinatum. Verum Innocentii pape sententia constat declaratum, quia neque Zelon heresiarcha, quem constat ab hereticis ordinatum, quia nichil habuit, dare nil potuit ei, cui manus imposuit. Nos igitur ... potestatis auctoritate firmati, Damasi pape testimonio roborati, quia autem ... oportet quod male accepit, dare ... ab hereticis corpore et spiritu digressus ... ad unitatem ecclesie ... in integro esse, et necessitate urgente diaconem ... in integrum diaconatum, quam quidem ... predicavimus, quia nichil habuit, nichil dare potuit. Item Damasus papa. Decretum.

Per illicitam manus impositionem vulnerati capiti, in quo inerant aliquid accepisse habebant, ubi vulnus infixum est, necesse est medicinam adhibere, qua sanari possit. Que macula ... necesse est quod legitime accepit non est, aut collatum minime probatur, nam quomodo sit honore ... qui ab illo accepit, qui potestatem dare non habuit, legitime invenire ... possum. Item ex VII. concilio c. ad legem ... Iulianum ... ... et ... Decretum.

Sanctimus eos, qui in ... ad provincias regendas accedere ... ab honoris insignia ambitione ... pretio probantur ... ... testimonio promoti ... ut quibus honores prestitis ...

tive vel usum fuerant electione consensi ... vel gesta promantur, pro administrationibus forte dis..., in ... quispiam ... dati ... post modo fore sine prestite pretii ... prestationem in fraudem legis ... aut donationis vel venditionis ... titulo aut velamento aliquo ... contractus ob hec recepisse ... nichil penitus tam in administratione positos quam per se ... officium pro aliquo prestito ... tempore administrationis quam ... meruerint acceptos ... nemo diuinum timorem ... contempnendo iureiurando ... arbitrantur ... commodum anteponat ... salutis ... teneri necessitate ... [illegible]

Siquis ausus fuerit prebita sacramenta negligere, non modo ad usus ... apientem, sed etiam ad usus dantem accusandi ... cuique ... publicam concedimus facultatem, quadrupli pena eum qui commissus fuerit modis omnibus ferendo. Hys brevis premissis adiungimus, quecumque ... ex eis ... quibus actum ... testificantibus ... quibus ... iudice ... qui ... absolutione ... quo remedio possit sublevari, si accusatores defecerint, arctius sit cogendus ... ad purgationem ... ut ... parte ... quod dictum sit exemplum ... sub oculis ... quo ... distinguntur ... quid ... Item Paschalis papa. Decretum.

Presbiteri symoniaces vel ab his qui ... ab ... respuentes ... non respuentes ... potestatis ... ad cooperationem ... heresis quasi pro nichilo reputantur ... respici.

Explicit prima pars tertius decreti.

... solemnitates ... ordinatis ... diaconi ... formam ecclesie vel extra formam ... ordinatus ... Per illicitam ... cap. ... necessitate ... expositio ... intelligenda ... ubi ... adhibere ... in forma ecclesie ... potestas ... ut ... eligit ... pro ... pecunia ... electione eligant ... officio ... eligentur ... pro non dato ...

... post depositam administrationem ... convictus ... iudices ... sine quo ... post depositam administrationem ... nomine ... procuratores ... officium ... Pariter ... principes ... respuentes ... pena ... [illegible]

Explicit prima pars apparatus decreti.

eps de lapsu car
nis impetitur
a laico

Quod monachi [illegible] sb
diaconus quod violenter adversus ips[um]
testimonium ferunt tamen ep[iscop]o pu
tant si non sentit se pregravari. In ap
pellatione [illegible] dicentes eos testibus
destituunt sine promissione ille cen
sine canonica examinatione rep
bari. Et spoliari ei eps qui a cen
sus notorium erat. Hic primo
queritur an in manifestis iudicia
rius ordo sit requirendus. Scdo an
spoliatus ab aliquo sit indicandus.
Tertio qua pena sint feriendi qui
in accusatione vel testificatione de
fecerint. Quarto si diuturno silentio
sit contempnandus. Quinto si
deficientibus accusatoribus cogendus
sit ad purgationem. Sexto si re
medium sit dandum ei qui causa
dilationis succedem appellationes
exhibuerit. Septimo si laici a mo
nachi vel quilibet inferiorum ordi
num in accusatione maiori sint
audiendi. Octavo quomodo debeat
accusatio in inscriptis. Et si scriptis
[Q]uod autem nullus sine
iudiciario ordine dampnari
valeat multis au
ctoritatibus probatur. De
quibus ait Aug. **Capitulum de quibus**
Nos in **audivimus nisi sponte confessum**
Nos quemquam a sua mensa remove non possu
mus nisi aut convictum aut sponte
confessum. Item Constantinus
imperator. **Decretum in rubrica supra.**
Neque enim nos [illegible] ece
non an sua mensa [illegible]
fera et [illegible] se ipse confitetur aut p
innocentes testes convicti fuerint. Hec ite
testatur aug. eisdem lib. **Item Decretum.**
Sicut [illegible] quem
Nolumus dampnari quem

[illegible gloss, top left: ...ut ii. q. i. ...]

iusta diffinita sunt nulla patiantur excusatione differri. Item eleutherius.

Nec contra quemque episcopum. [red: Ex eodem.] Nec liber accusatorum absque legitimo et domestico accusatore fiat, quia et dominus noster Iesus Christus Iudam furem esse sciebat, sed quia non est accusatus, ideo non est eiectus. Item Felix papa. [red: ...]

Primates accusatum discutientes episcopum non ante sententiam proferant damnationis quam aut reum ipse se confiteatur, aut per innocentes et canonice examinatos regulariter testes convincatur. Alioquin tantum excommunicatis et iustis episcoporum damnationem ... idcirco a summo ... retractandam ... ita ut oppressis ab omnibus ... causis sublevandi ... episcopi ... Item Gregorius. [red: Epistola pro ... ianuario sustinendi ... ius ... iudicium ... depulata.]

Nullus ex vobis metu dictantis ... vobis ... non ... quibus per iudicia ... confessus ... incitis exclusus non est ... in quibus illic indigeo ... manifestissime non ... separatis ... ut sic est ... conventu ... id est ... ergo cum per occulta iudicia ... damnatum ... adhuc illis ... sustinet. Item Gregorius Iohanni defensori eunti in Hispaniam.

[red: Nullus fuerit iudicatus ... ab his ...]

In primis requirendum est de persona presbiteri dilecti ... fratris ... Ianuarii ... habitus est ... eius episcopi ... in ecclesia atque in loco suo ... damnatus modis omnibus revocetur. Si autem dictum fuerit ... ipsum causa aliqua moti sine pr... esse ... subtiliter ipso presente ... sentiam ... quae dum est ... genere et modus probationis ... colligere ... ad ... concilio ... ecclesia ... officio suo debeat revocari ... persona ... sed ... quae ... ita ut ... de ... nomine digna est ... ipse ... qui ... non ... ecclesiis ... sacerdotio privat ab omni ... com

sione repellat. et quod idem ... Ianuario et coepiscopo nostro ... de ... ab ipso inquisito ... de ... ab eo ... episcopi ... cum ordinantem vel ordinatio ... eius consentientes ... fer nisi ... dominica corporis ... privata ... monasterio ... ut ... in ... loco ... ordini suo modis omnibus restituatur. Si vero communione privatum ... contingit ... dicto ... negetur. Si autem episcopi in ... condempnatio ... vel depositionis ... episcopi ... consensisse ... sua sponte confessi fuerint ... eius ... modus ... tempandus ... si ... ille qui ... eius ... non ... ordinatis quia ... culpe ... qui ... confessi ... defuncto episcopatus ... officio ... abeant ... medicatur ... mala ... que sacerdotem ... si electum ... ad ... tantum ... umquam aliquo ... Gloriosus autem ... quicquid ... episcopus ... in ... cognitione ... ipsius ... privatum ... sacerdotio ... condempnetur ... si autem aliquam ... contra ... ipse ... subtiliter ... cognitum ... sua fuerit iudicanda ... Qua igitur ... episcopus ... falsis ... accusatum ... aliquo ... ordinabilis ... condempnatum diligenter ... priusquam iudicium ... ordinabiliter ... accusatores et alii testes fuerint ... qualiter ... dignati ... depositione ... presente quia accusatus ... testimonium ... dictum est si scriptis ... licentia ... respondendi ... habuerit et de personis accusatorum ac testificantium subtiliter ... opinionis ... conditionis fuerint et ne ... patrono ... qui quasi ... eorum

[illegible gloss]

Idem Remorum archiepiscopo. Et infra.

Legitimum ecclesie sanctionibus est decretum, ut in maioribus gestis omnium semper scriptura sequatur. Et ideo qui ad sacrum fontem accedit, summum nomen de se precipitatur ... prohibetur decreto a manibus omnium robore et eligatur, ordinatus a suis ordinatoribus litteris acceptis mittatur, que ab ecclesia secreta ... libri excessu distinguitur libellus sue petitione aut recipitur aut detinetur. Sed qui accusatur vel excommunicatur seu reconciliatur, per scripturam accusanti seu reconcilianti libetur, et sic in ecclesiasticis memoria scripture deposcatur, ut sicut beatus Gregorius in commonitorio ad Iohannem defensorem ... legibus sumens scribit, sine scriptura proferatur; nec non sententia ... mereatur. Item Nicholaus papa Turonensi archiepiscopo. **Restitui debet qui excommunicatus confessionem sacerdoti ...**

Nostrum sit ut ecclesie ... pauperis nomine ... angustia ... clericum ... se confessus dicitur ... se falsis criminibus impetitus ... confessum ... dilectum ... diligentia patres ... sine confessione ... potius ... pauperis causa que petebant ... adimplere potuit ... quem ... magno ope ... ut quia ... ignorante ... sit ... restitui ... confessionem ... ei redderetur ... quem perdidit ... canonica ... contemptum ... parti consentientes ...

Item Leo .iii. constit. **Ne episcopus excommunicet aliquem excommunicatione.**

Nemo episcopus, nemo presbyter excommunicet aliquem antequam causa probetur, propter quam ecclesiastici canones hoc fieri iubent. Si quis autem adversus eam excommunicaverit aliquem, ille qui excommunicatus est ad maioris auctoritatis sacerdotis ad gratiam ... communionis revocetur. Is autem qui non legitime excommunicavit ... abstineat tempus quantum maioris sacerdotis iussum ... fuit, ut quod iniuste fecit, iuste patiatur. Item Gregorius Episcopo Polonensi. **In iudicio dubio ...**

Nomen propterea non possit ... non ausus sum deiicere ... collegam meum vel suspendere vel deiicere ... causa adhuc pendet ... in hoc iudicio ... provenit ... seculari ... potestate ... pendente ... communicatum ... coram ... presentaverit. Item ... **Ne suspicionis arbitrio ...**

Primo semper omnia ... diligenter inquirantur ... veritate diffinitis ... contemptis ... iudicium ... suspicionis arbitrio ... probate ... sententiam ... Item ... **Prohibitur ...**

Prohibentur aliqui accusare propter ... ut mulier et pupillus ... dum ... propter ...

Rubrica ... excommunicatione ... [illegible]

... prohibitio que ... [illegible]

[illegible]

tum et potestatem in qua agentes sine fraude inveniri non posse. Alii propter delictum proprium vel infamie. Alii propter turpem questum, ut qui duo iudicia adversus reos duos sub eodem tempore habent, et qui nummos vel ob accusandum vel non accusandum acceperint. Alii propter condicionem suam, ut liberti contra patronos. Alii propter suspicionem calumpnie, ut illi qui falsum testimonium subornasse dicuntur. Nonnulli propter paupertatem, ut sunt qui minus quam quinquaginta aureos habent. Hii tamen omnes si suam iniuriam exsequantur mortemve propinquorum defendant, ab accusatione non excluduntur. Sibi liberi qui non sunt prohibendi suam iniuriam vel eorum defendendorum gratia, scilicet parentum, patronorum, ut cognati. Veluti si dicant uxor a possessione ab his expulsos. [illegible] Filius non quidem prohibetur de testamentis conquerendi [illegible] quo magis cohibentur. Secundum legem Corneliam [illegible] Delatorum alius deferre non potest cum qua abolitione publica [illegible] accusatore de reis exemptis [illegible] publicam utilitatem ad iudicium pervenire [illegible] Infamis quoque accusatores sine ulla dubitatione admittuntur. Milites quoque ad hanc accusationem admittendi sunt. Singuli quoque deferentes audiendi sunt. His omnibus auctoritatibus datur intelligi quod nullus est eodem tempore [illegible] Verum de illis intelligenda sunt quorum crimina sunt occulta. Ceterum que manifesta sunt iudicium ordinem non requirunt. Unde Ambrosius:

[illegible]

Sine accusatione manifesta iudicantur.

Manifesta accusatione non indigent. Item Nicholaus papa Carolo regi. De eodem [illegible]

Quod Lotharius [illegible] accusatione non indigent. Manifesta enim sunt opera carnis, manifesta enim sunt teste apostolo opera carnis, que sunt fornicatio, immunditia etc. Cum manifestis ergo [illegible] accusatione non opprimitur, nec [illegible] cum sua culpa sponte se occultis [illegible] iudicia [illegible] non requiruntur [illegible] Unde Leo papa [illegible] Turonensi. Ordine iudiciario manifesta non desiderant.

De manifesta et nota plurimis causa [illegible] testes [illegible] Apostolus in epistola ad Corinthios de fornicatore [illegible] Iudicavi inquit [illegible] ut presens eum qui sic operatus est [illegible] sathane [illegible] manifesta sunt. Alia sunt nota iudici et incognita aliis. Alia sunt manifesta aliis et occulta iudici. Quedam non sunt nota iudici et aliis [illegible] persona [illegible] Unde Augustinus [illegible] Causa alia que congeri

[illegible]

Dominus Iohannes summorum omnium bonorum [illegible]

[illegible gloss]

Multi corriguntur [ut] Petrus; multi tolerantur, ut Iudas; multi nesciuntur, donec ueniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum. Nos uero quemquam a communione prohibere non possumus, quamuis hec prohibitio nondum sit mortalis, sed medicinalis, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo siue seculari siue ecclesiastico iudicio nominatum atque conuictum. Quis enim sibi utrumque audet assumere, ut cuiquam ipse sit accusator et iudex? Quam formam etiam apostolus Paulus in epistola ad Corinthios breuiter insinuasse intelligitur, cum quibusdam commemoratis eiusmodi criminibus eandem formam ad omnia similia ex his dandam ostendit. Ait enim: Scripsi uobis in epistola, ne commisceamini fornicatoribus. Non utique fornicariis huius mundi, aut auaris, aut rapacibus, aut ydolis seruientibus; alioquin debueratis de hoc mundo exisse. Non enim possunt homines, quamdiu in hoc mundo manent, nisi cum talibus uiuere, nec eos possunt lucrifacere Christo, si eorum colloquium et conuictum deuitant. Unde et Dominus cum publicanis et peccatoribus comedebat. Non est inquit necessarius sanis medicus, sed male habentibus. Non enim ueni uocare iustos, sed peccatores ad penitentiam. Consequenter itaque apostolus Paulus adiungit, et dicit: Nunc autem scripsi uobis non commisceri, si quis frater nominatur aut fornicator, aut ydolis seruiens, aut auarus, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi nec cibum sumere. Quid enim mihi est de his qui foris sunt iudicare? Nonne de his qui intus sunt uos iudicatis? De his autem qui foris sunt iudicabit Deus. Auferte malum a uobis ipsis. Quibus uerbis satis ostendit, non temere aut quolibet modo, sed per iudicium auferendos esse malos ab ecclesie communione, ut, si per iudicium auferri non possint, tolerentur potius, ne peruerse malos euitando ab ecclesia ipse discedat, et eos quos fugere uidetur uinculis ipse precedat ad gehennam. Quia et ad uos in scripturis sint exempla proposita, uel ut dimisse sint paleas sufferamus usque ad ultimam uentilationem area, uel intra retia ubi pisces boni cum malis usque ad segregationem que futura est in litore, id est in fine seculi, equo animo tolerantur. Non enim contrarium est huic loco illud quod dicit apostolus: Tu quis es qui iudicas alienum seruum? Suo domino stat

autem addit: Noluit enim ab his hominem iudicari ex arbitrio suspicionis, uel etiam extraordinario usurpato iudicio, sed potius ex lege Dei secundum ordinem ecclesie, siue ultro confessum, siue accusatum atque conuictum. Alioquin illud cur dicit: Si quis frater nominatur fornicator, aut ydolis seruiens et cetera, nisi quia eam nominationem intelligi uoluit, que fit in quemquam, cum sententia ex ordine iudiciario atque integritate profertur? Nam si nominatio sufficit, multi dampnandi sunt innocentes, quia sepe falso in quoquam crimen nominatur. Non ergo illi quos monemus agere penitentiam quia aut sibi conuicti ad supplicia negauerunt, aut quia plures inueniuntur sibi similes. [illegible] debent.

Item in eodem. [rubric partly illegible] ... non ualet.

Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te et ipsum solum. Quare? Quia in te peccauit. Quid est in te peccauit? Tu scis quia peccauit. Quia enim secretum fuit, quando in te peccauit, secretum quere, cum corrigis quod peccauit. Nam si solus nosti quia peccauit in te, et eum uis coram omnibus arguere, non es corrector, sed proditor. Attende quemadmodum uir iustus Ioseph tanto flagitio, quod de uxore fuerat suspicatus, tanta lenitate pepercit, antequam sciret unde illa conceperat, quam grauidam senserat, et se ad illam non accessisse nouerat. Restabat igitur certa adulterii suspicio, et tamen, quia ipse solus nouerat, ipse solus sciebat. Quid dicit euangelium? Ioseph autem cum esset iustus, et nollet eam diuulgare, uoluit occulte dimittere eam. Ergo ipsa corripienda sunt coram omnibus que peccantur coram omnibus; ipsa corripienda sunt secretius que peccantur secretius. Distribuite tempora, et concordat scriptura. Sic agamus, et sic agendum est non solum quando in nos peccatur, sed quando ita peccatur ab aliquo, ut ab aliis nesciatur. Nescio quem homicidam nouimus, et nemo alius illum nouit: ego nolo illum publice corripere, tu uis quærere. Itaque nec prodo, nec negligo: corripio in secreto, pono ante oculos Dei iudicium, terreo cruentam conscientiam, persuadeo penitentiam. Hac caritate preditos esse debemus. Unde nonnumquam homines reprehendunt nos, quasi non corripiamus, aut putant nos scire quod nescimus, aut putant nos tacere quod scimus. Forte quod scis et ego scio, sed non coram te corripio.

[illegible gloss]

[illegible]

[illegible]

o quia ait: Nec volo si accusas. Sunt homines adulteri in domibus suis in secreto peccantes. aliquando nobis ab uxoribus suis plerumque zelantibus. aliquando maritorum salutem querentibus produntur. nos eos non prodimus in publico, sed in secreto arguimus. ubi contingit malum, ibi moriatur. non tamen illud negligimus vulnus. ante omnia in tali peccato ostendentes homini constituto sauciam tamque gravem conscientiam illius vulneris esse mortiferam. ¶ Quando vero crimen notum est aliis sive iudicia nec crimen nec criminationem sentiendum est, quia in animo sibi occultum videtur, sive ferre non debet. V. Unde [illegible] papa.

Sententia non precipitanter est ferenda.

Deus omnipotens ut nos a precipitatione sententie prolatione compesceret, cum omnia nuda et aperta sint oculis eius, mala tamen Sodome noluit audita iudicare priusquam manifeste cognosceret que dicebantur. Unde ipse ait: Descendam et videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverint an non, ut sciam. Deus omnipotens cui nichil est absconditum, et omnia manifesta sunt antequam fiant, non ideo hec et alia multa que ob prolixitatem exemplo non inferimus, presentem quin dignatus est non quod ea ignoraret, sed ut nobis exemplum daret ne precipites in discutiendis iudiciis negotiis essemus, et ne mala priusquam probarentur credere presumamus. Et quamvis probata sint, cuius exemplo moveamur ne ad proferendam sententiam umquam precipites simus, aut temere indiligenterque probata iudicemus quoque modo. Iudicemus dicente Veritate: Nolite iudicare et non iudicabimini. Alias autem non iudicemus. In quo enim iudicio iudicaveritis iudicabimini, et reliqua. Mala non audita nullum moveant, nec passim dicta absque certa probatione quisquam umquam credat, sed ante audita diligenter inquirat, nec precipitanter quod aliquid agat. Sicut omnium Deus cognitor Sodomorum mala quorum clamor usque ad celum pervenerat, omnia sciens prius non credere nec iudicare voluit quam ipse ea cum fidelibus testibus diligenter investigans que audierat opere comprobaret. Nos qui sumus homines et peccatores, quibus incognita sunt occulta iudicia Dei, precavere nimis debemus, et nisi iusteque probata iudicare aut condempnare non debemus. manifeste apostolo Paulo dicente: Tu quis es qui iudicas alienum servum? Suo domino stat aut cadit. ¶ Cum autem crimen notum in iudicio alius aliter [illegible] facti vel iuris. si quis negat esse se [illegible] eum quibus [illegible] in conspectu multorum [illegible] negat se in criminatione [illegible] Aliquis ipsa [illegible] [illegible] quia ipse publico [illegible] confitetur [illegible] coram [illegible] criminatione [illegible] si in eo [illegible] intelligendum est [illegible] manifesta accusatione non indiget [illegible] in que sine criminatione [illegible] publice coram omnibus [illegible] Lotharius [illegible] Nicholaus [illegible] publice [illegible] damnavit [illegible] V. Nicholaus [illegible] archiepiscopis et episcopis per Galliam Italiam et Germaniam constitutis.

Sine accusatore manifesta ferenda sunt.

Scelus quod Lotharius rex, si tamen rex veraciter dici potest, qui nullo salubri regimine corporis appetitus refrenat, sed lubrica enervatione magis illicitis eius motibus cedit, in duabus feminis Thetberga et Gualdrada commisit, omnibus manifestum est. Sed dum episcopi [illegible] [illegible] fautores extiterunt [illegible] ad limina sedis apostolice referebant, igitur decrevimus nos eum sancte synodi ipsam [illegible] communicaturum, atque a regimine episcopatus alienum indubitanter existere.

Quod autem expoliatis ante iudicem stare non possit probatur auctoritatibus multorum. Ait enim [illegible]

Ante iudicium spoliatis omnia sunt restituenda.

Antequam [illegible] accusatio [illegible] [illegible] Item Nicholaus papa. Leo [illegible]

Omnes leges tam ecclesiastice quam vulgares et publice precipiunt ut omnia sibi ablata restituantur ei qui suis rebus est spoliatus. Item Stephanus papa.

Nullus de accusatione [illegible] rebus suis spoliatus [illegible].

Nullus spoliatus et rebus suis accusari potest priusquam omnia que ei ablata sunt quoque ingenio legibus redintegrentur. Ita [illegible] sponte atque omnes fructus [illegible]

[illegible]

[illegible]

Q I

eundem excessum presbytero committimus ab imo vulgarem quoque nullam canonicam sanctionem et iustam legem sentientes, scilicet ferri candentis vel aquae [illegible] contractum aut aliud [illegible] popularis inventionis, quia fabricante diabolo haec sunt inventa, [illegible] necesse habere ipsum nec aliquo modo detineri volumus, postulatam immo apostolica auctoritate prohibemus firmissime. Item [illegible] Ravenne. [illegible] canonico [illegible] se ipsum expurgavit.

Quanto a nobis [illegible] causas ubi in[illegible] deberes [illegible] exhibere. promissimam [illegible] salomonem presbytero sacramento [illegible] de simonia [illegible] tenentem atque de aliis ante corpus sancti Apolenaris [illegible] modo requisitus [illegible] deputavimus [illegible] ne penitentiam volumus ut ad consolandum illum episcopum quam ad [illegible] communionem redire [illegible] quia [illegible] nos esse convenit [illegible] penitentibus [illegible] venire negare non debemus. Item Ravennati episcopo. Et eodem.

Quae de crimine [illegible] acceptis quas ad nos transmissis agnovimus [illegible] debere [illegible] nostre voluntatis sit magis de presentium latore [illegible] nostro [illegible] cognovimus [illegible] coram nobis [illegible] de simonia [illegible] purgavit atque de aliis ante corpus sancti Apolenaris [illegible] requisitum [illegible] iudicio [illegible] missarum sollempnia [illegible] committimus quia [illegible] quod nobis tamen non placere [illegible] dubium habeas. Nam [illegible] a nobis [illegible] gratiae [illegible]

[illegible] mittimus. Item [illegible] omnibus episcopis. [illegible] semel se ipsum purgavit.

Mandasti [illegible] nobis [illegible] instans [illegible] me [illegible] aqua [illegible] pellere [illegible] causam [illegible] sacerdote me [illegible] a quodam [illegible] me persequi [illegible] audiens [illegible] mea [illegible] synodum congregari iussi et facto concilio cum magna examinatione satisfaciens omnibus [illegible] suspicionem [illegible] coram omnibus me [illegible] suspicione et [illegible] [illegible] sponte [illegible] formam dans. Item [illegible]. Et eodem.

Accusatum [illegible] nunc [illegible] habuimus [illegible] probibere [illegible] missarum sollempnia celebrare debuisse donec quid esset veri potuissemus cognoscere. Item [illegible] episcopo. [illegible]

Super causa [illegible] presbyteri [illegible] episcopus [illegible] consulimus [illegible] annum [illegible] referimus [illegible] accusatores [illegible] omni [illegible] integra [illegible]. Item [illegible]. De purgatione clerici [illegible] non potuit.

Si legitimi accusatores [illegible] sacerdotis probare non [illegible] negavit [illegible] semel ipsum expurgetur [illegible] de eodem crimine [illegible] sacerdotibus semel ipsum expurget. Item ex concilio [illegible].

Presbyter [illegible] sibi [illegible]. Et eod.

[illegible] mala opinione [illegible] legitimis testibus approbare non potuit [illegible] usque ad dignam satisfactionem [illegible] solummodo [illegible] Dignam [illegible] satisfactionem [illegible]

CA

i. si quis non dum vir iusto

in lege tertium pena autem est quod ad diligentiam potuit pervenire. ut in e pro ultimum ff. ad l. aquil. l. si putator et l. et qui ratum. ad de tum. ut b. in l. de eod. xxxiii. q. ii. in lectum non tamen

electe reddat. Si quis autem scire desiderat, quales testes ad accusationem sacerdotum recipi debeant, et quid de accusatore sit faciendum, sic plenius in canonibus reperiri poterit. ¶ Iuramento vero eorundem sententia vel fertur. Aque purgationem non esse admittendam. Unde Stephanus V. Lamberto Maguntino episcopo. Ferri candentis aque ferventis iudicium in ecclesia prohibetur.

Consuluisti de infantibus, qui in uno lecto cum parentibus dormientes mortui reperiuntur, utrum ferro candenti aut aqua ferventi seu alio quolibet examine parentes se purificare debeant, eos non oppressisse. Admonendi namque sunt et protestandi parentes, ne tam tenellos secum in uno collocent lecto, ne negligentia qualibet proveniente suffocentur, vel opprimantur, unde ipsi homicidii rei inveniantur. Nam ferri candentis vel aque ferventis examinatione confessionem extorqueri a quolibet sacri non censent canones, et quod sanctorum patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventione non est presumendum. Spontanea enim confessione vel testium approbatione publicata delicta, habito pre oculis Dei timore, commissa sunt regimini nostro iudicare. Occulta vero et incognita illius sunt relinquenda, qui solus novit corda filiorum hominum. Hi autem, qui probantur vel confitentur tali reatu se non esse obligatos, vestrum est castigare modis omnibus. Si enim ille, qui conceptum in utero per abortum deleverit, homicida est, quanto magis qui unius saltem diei puerulum peremerit, homicidam se esse excusare nequibit?

¶ Hoc autem utrum ad omnia genera purgationis, an ad hoc tantum, quod hic prohibitum esse videbatur, pertineat, non inmerito dubitatur, propter sacrificium zelotipie et illud quod legitur: quod fingit de natura esse datum, ut per puerum iudicium probare potuit uxorem suam in iniquitate cognovisse, separaret ab ea. Ambrosius autem, numeri legitur Dominus precepisse Moysi ut loqueretur filiis Israel et diceret ad eos: Vir cuius uxor aberraverit, maritumque contempnens dormierit cum altero viro, et hoc maritus deprehendere nequiverit, sed latet adulterium, et testibus

argui non potuit, quia non est inventa in stupro, si spiritus zelotipie concitaverit virum contra uxorem suam, que vel polluta est, vel falsa suspitione appetitur, adducet eam ad sacerdotem, et offeret oblationem pro illa, decimam partem sati farine ordeacee; non fundet super eam oleum, nec imponet thus, quia sacrificium zelotipie est, et oblatio investigans adulterium. Offeret igitur eam sacerdos, et statuet coram Domino, assumetque aquam sanctam in vase fictili, et pauxillum terre de pavimento tabernaculi mittet in eam. Cumque steterit mulier in conspectu Domini, discooperiet caput eius, et ponet super manus eius sacrificium recordationis, et oblationem zelotipie; ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congessit. Adiurabitque eam, et dicet: Si non dormivit vir alienus tecum, et si non polluta es deserto mariti thoro, non nocebunt tibi aque iste amarissime, in quas maledicta congessi. Sin autem declinasti a viro tuo, atque polluta es, et concubuisti cum altero viro, his maledictionibus subiacebis: Det te Dominus in maledictionem exemplumque cunctorum in populo suo; putrescere faciat femur tuum, et tumens uterus tuus disrumpatur. Ingrediantur aque maledicte in uterum tuum, et utero tumescente putrescat femur. Et respondebit mulier: Amen, amen. Scribetque sacerdos in libello ista maledicta, et delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congessit, et dabit ei bibere. Quas cum exhauserit, tollet sacerdos de manu eius sacrificium zelotipie, et elevabit illud coram Domino, imponetque illud super altare, ita dumtaxat ut pugillum sacrificii tollat de eo, quod offertur, et incendat super altare, et sic potum det mulieri aquas amarissimas. Quas cum biberit, si polluta est et contempto viro adulterii rea, pertransibunt eam aque maledictionis, et inflato ventre computrescet femur, eritque mulier in maledictionem et exemplum omni populo. Quod si polluta non fuerit, innoxia erit, et faciet liberos. Ecce quibus huiusmodi purgatio videtur esse inhibita, cum premissa auctoritas Stephani pape dicat: Spontanea enim confessione etc. ¶ Item ex concilio Lateranensi pape. In uno lecto monachi non ita puniantur.

Monachi non in lege assumuntur, quia precepta fuissent reperimus, quam licentius sequuntur, quod scriptum legamus, sicut est factum David. Ergo

Monachiam istos etiam lex romana contempnat ut C. de reg. l. unica l. ex casu. In hoc ergo tamen non est tantum, quidam dicunt quod defendens potest

same quia cuilibet licitum est se

defen dere t. ¶ Con tra sic non re tamen

peccatum non quia in illum casu speciali sancti spiritus factum. ut Samsonis et alii. ut xxiii. q. quinta si non licet. et hoc est argumentum non est argumentandum ab exemplis. xxii. q. secunda non statim non exemplo. xiiii. q. v. dicit. xxiii. q. iiii. quis quis. per victum. Ioannes de deo. li. quod extra de elec. licet. Ecclesiis nemo. Ioannes doctorum summorum omnium bonorum

ventum in palam in fine extra de re. ad audientiam. xxii. q. v. hoc videtur. ar. xxxii. q. ii. ex domine. Ioannes. omnia concessa intelliguntur etiam iuris communi prohibita certis casibus sine tamen. ar. ut munit. C. de edomine et accusatione defen. extra de nup. li. si puerperium est forma tamen. ¶ quia ab ortum et hoc ut xxxii. q. secunda moyses. ac qui vero si tamen licet secundum legem mosaycam sic homicidium impunitur l. cor. de sic. ff. ad l. cor. de sicariis. ff. ad l. aquil. l. si servus et sim. ut c. de ipse autem qui preciarum venienti sententiatus dicatur homicida. ut extra de homicidio. si aliquis. iii. q. i. c. quod autem. Io. doctorum ¶ Hoc autem summorum summorum omnium doctorum omnium bonorum doctorum doctorum summorum

Ioannes summorum doctorum omnium bonorum

Io doc doc

liam satisfaciat. prodit ystoria. lam-
quam nisi teneatur pro lege. Ali-
cubi divina sancitur auctoritate ab
hoc huiusmodi secernentes dominum
solummodo tenetur eius. Antiquam Q. (?)
meo ... (?) Si furtum in
monasterio fiat iudicio monachi se expurgent.

Sepe contingit ut in monasteriis monachorum
furta perpetrentur. Ideo statuimus
ut si quando ipsi fratres de talibus se expur-
gare debent, missa ab abbate celebre-
tur vel ab aliquo ex presentibus fratri-
bus, et sic expleta missa omnes commu-
nicent in hec verba: Corpus domini
sit tibi ad probationem hodie. Item.
Quando de adulterio accusatur probabilium (?)

Tu negantie duos se expurget.
Si duo de adulterio invicem parantur (?)
unus profitetur, alter negat,
qui negat admittendus est.
Et dicitur a concilio ut ille qui negaverit
probabili se iudicio expurget. Et qui
professus fuit dignam penitentiam a-
gat. Item. Cum plures de adulterio
accusantur, unus se cetera purgare
voluit, ceteri stabant (?), si unus in

Si autem uterque iudicium decreverit.
Si ex synodis (?) uterque duo ad
invicem accusati fuerint et ambo negave-
rint, tunc sibi concedatur ut ab illo
nuntio uterque divino purget iudicio.
Si unus ex hoc ceciderit, ambo rei
habeantur. Item. Pro singulis missa
celebretur qui de aliquo crimine
Si episcopus aut presbiter accusantur.
Si quod malefactum imputatum sit,
ut pro singulis missam celebrare
debeat, et communicet et de singulis si-
bi imputatis innocentem se osten-
dat. Quod si non fecerit, quinquennio a li-
minibus ecclesie extraneus habeatur.
Illud non quod sic tacuis et cum fine sue
purgationis addidit exemplo (?) ...
exemplo eiusmodi satisfactionis
noluerunt presbiteri legem purgandi.

Quod autem non quarto loco que-
rebatur, an dimittendus sit te-
stimonio episcopi sit condemp-
nandus multorum auctoritate
probatur. Sicut enim in evangelio

Iohannis legitur, ait ipse ad iudeos: In
lege vestra scriptum est quia duorum
hominum testimonium verum est.
Hic consequenter arguitur ... (?)
ceteros dicens: si duorum ... testimonium
verum est ... (?)
capitulo ... Paulus in epistola ad Corinthios ait:
In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Et
in epistola ad Hebreos: Quis irritam faciens legem
Moysi sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus convictus
moritur. Si ... nisi enim ... lapidabit.
Item ex concilio Bracharensi .ii. c.
Quot testibus quisque clericorum convinci debeat.

Placuit ut si quis aliquem debeat
clericorum in accusatione for-
nicationis impetit, secundum preceptum
Pauli apostoli duorum vel trium testimo-
nia requirantur ab illo. Quod si non po-
tuerit datis testimoniis approba-
re quod dixit, excommunicationem ac-
cusati accusator accipiat. Ex pre-
missis itaque colligitur quod duorum
vel trium testimonio episcopus potest con-
vinci et dampnari. Porro Silvester
papa in generali synodo residens sic ait
contra. Quot testibus episcopus vel presbiter vel
reliqui clerici convincendi sunt.

Presul non dampnetur nisi
cum .lxxii. duobus testibus. Presbiter
autem cardinalis nisi cum .xliiii.
testibus non deponatur. Diaconus
cardinalis urbis Rome nisi cum .xxvi-
ii. testibus non condempnabitur. Sub-
diaconus, acolitus, exorcista, lector,
hostiarius nisi cum .vii. testibus
non condempnabitur. Testes autem
et accusatores sine aliqua sint infa-
mia. Item Leo .iiii. Episcopus non nisi sub
.lxxii. duobus testibus condempnandus est.

Nullam dampnationem episco-
porum umquam esse censem-
us, nisi aut ante legitimum episcoporum
numerum, qui fit per .xii. episcopos, aut
certa probata sententia, presertim .lxx-
ii. idoneos testes, qui tales sint quos ad
causas possint, et puri sacro sancta (?) ...
evangelia sacramentum prestent,
quod mens falsum de promat, sic enim
beatus Silvester cum (?) didicit et Romana
sancta tenere videtur ecclesia. Quod si ...
eos quos dampnandos esse dixit

rint homines, fuerit expectanda, qui suam causam in presentia Romane sedis episcopi petierint audiri, nullus ex eis super illum diffinitivam presumat dare sententiam, nisi ab eodem Romano audiri decreverimus. §. Sed hec vel specialiter privilegio ecclesie Romane esse intelligantur, vel propter improbitatem quorumdam, qui cum non sint suspecti, iudices suspicientes, in accusationem ministrorum Dei repente prosiliunt. Alioquin nec omnibus imitanda apparet, de quorum assertione nulla dubitatio nasci potest, cum testimonio duorum vel trium testium quilibet iure convincatur. [illegible]

Sequitur tertia questio, qua queritur, quo remedio causa vitiata sublevetur, et si remedium uindicandum sit, eique causa dilationis vicem appellationis exhibuerit. Causa vero vitiata remedio appellationis sublevari potest. Unde Fabianus papa ait: Cause vitiate remedium appellationis subveniat.

Liceat appellare cuius vitiatam causam appellationis remedio sublevare. Item Decio.

Omnis oppressus. Item Marcell. pp. Omnis oppressus libere sacerdotum, si voluerit, appellet iudicium, et a nullo prohibeatur, sed ab his fulciatur et liberetur et audiatur. Si autem difficiles cause, aut maiora negotia orta fuerint, ad maiorem sedem referantur; et si illic facile discerni non poterunt, aut iuste terminari, fuerit ubi synodum congregatio congregata, que per singulos annos fieri solet et debet, iuste et Deo placite coram patriarcha aut primate ecclesiastica et coram patriarcha sedis iudicentur negotia in commune. Item Sixtus papa omnibus fratribus episcopis scribit dicens: Quisquis pulsatus apostolicam sedem appellet, rubrica supra.

Quisquis vestrum pulsatus fuerit in aliqua adversitate, licenter hanc sanctam et apostolicam sedem appellet, et ad eam quasi ad caput suffragium habeat, ne innocens dampnetur aut ecclesia sua detrimentum patiatur. Item [illegible] episcopo. Episcopi a quibusdam causis pulsati apostolicam sedem appellent, rubrica supra.

Omnes episcopi qui in aliquibus pulsantur vel criminationibus gravantur causis, quotiens necesse fuerit, libere apostolicam sedem appellent, atque ad eam quasi ad matrem confugiant. Item Marcellus papa. Ad Romanam ecclesiam ab omnibus appelletur.

Ad Romanam ecclesiam omnes episcopi, qui voluerint vel quibus necesse fuerit, quasi ad caput suum confugere eamque appellare debent, ut inde accipiant tuitionem, a qua acceperunt consecrationem. Ab omnibus minime convenit denegari episcopis absque ulla custodia, aut excommunicatione vel dampnatione, aut expoliatione liberi reddantur. Item Victor episcopus. Qui a proprio metropolitano se gravari putaverit, maiorem sedem appellet.

Si quis putaverit se a proprio metropolitano gravari, apud patriarcham vel primatem diocesis aut penes universalis apostolice ecclesie iudicetur sedem. Item Zepherinus urbis Rome episcopus. Ad Romanam ecclesiam quasi ad matrem ab omnibus appelletur.

Ad Romanam ecclesiam ab omnibus, maxime tamen ab oppressis, est appellandum et concurrendum quasi ad matrem, ut eius uberibus nutriantur, auctoritate defendantur, a suis oppressionibus releventur, quia non potest nec debet mater oblivisci filium suum. Item Iulius papa. Quotiens aliquis appellaverit, audientia a suis non denegetur, rubrica superius. R.

ac. ca. ii. q. vi. hinc sch.

Placuit ut quibuscumque clericis propriis iudiciis ab aliquibus iudicibus ecclesiasticis ubi est maior auctoritas provocatum fuerit, audientia non negetur.

Idem. Iniuste dampnati restitutionem et oppressi auxilium Romana debet ecclesia praestare. Idem ex eodem. Idem ex eodem.

Ipsi sanctae privilegia specialiter sunt concessa tam de congregandis conciliis et iudiciis atque restitutionibus episcoporum quam de summis ecclesiarum negotiis ut ab ea omnes oppressi auxilium et iniuste dampnati restitutionem sumant, et illi ab impiis non praesumantur absque restitutione recte accusari absque sua dampnatione.

Cum ergo saepe iam dictum sit ab omnibus esse appellandum, maxime tamen ab oppressis, et ... semper qui noluerint in quibus necesse fuerit appellare debent, patet quod a causa sua non sequitur sua appellatio, non tamen est deneganda. Quidam tamen ista distinguunt, ut violentia adversarios non tantum patientes et oppressos referant, ut sit sensus: omnis qui voluerint Romanam ecclesiam consecrationem accipere ab aliquo impediuntur, eam debent appellare quibuscumque in suis oppressionibus necesse fuerit ad eam fugere. Similiter vocem appellationis et cum laeta restitutionem illi consecrationem ab ea accipiant. Similiter illud [Item] ex ... distinguitur ab omnibus esse appellandum ad Romanam ecclesiam intelligendam est quia ab ea consecrationem voluerint accipere, illi quia pro lans suas aliquam iniuriam passi fuerint maxime tamen ab oppressis secundum primam interpretationem oppressi intelliguntur aliqua iniuria affecti. Iuxta secundam non oppressi dicuntur a iudice iniuste condempnati. Secundum hanc distinctionem quia in quibus negotiis ad eam ... ad differendum vocem appellationis et cum licet appellandi auctoritatem habent, [S]ed ... Gregorius seu ... omnibus praedicantibus superius. Idem ... appellationis ... non licet nisi ad ... appellationem.

Decreto vero vestrae [?] ... Lini. Decentiae tam in mandatum ... quia quod in optimus ... non ... Romanae ecclesiae episcopi ... a causis probabiliter accepti ... venit liceat illi post auditionem primatum Romanae ecclesiae ... appellare aut ... nos aut ... legatos nostros a latere missos in tractatu parvum decreta sua ferre atque diffinire actionis nullum quam in hac iudicetur aut iudicare praesumat. Et si quid quod absit gravius contra ... obiectum fuerit, maior expectanda censura. Ut in episcopus de eo quia ad sinum sanctae Romanae ecclesiae confugit, cuiusque imploravit auxilium decernat quia ab eiusdem ecclesiae fuit praecepti ... vices suas ita aliis impertivit ecclesiis ut in partem sint vocatae sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Si ait quod non arbitramur a quo quam secus praesumptum fuerit, ab officio clericus submotus apostolicae auctoritatis reus ab omnibus iudicetur. Nec illi quisquam sub specie communionis admittantur, ne [?] ... ...quod sibi fieri noluit aliis inferre praesumant. Item

in glossis ... dicat: Iudicia appellationum ab eis sunt audienda ad quos ... appellatur.

Quamvis sedes apostolica ... Quo in modo ... aliquem sibi ... pro parte ... quae prima est ... ceteris ... ut ... in partem sint vocatae sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Unde omnium appellantium apostolicam sedem episcoporum iudicia et cuncta maiorum negotia causarum eidem sedi reservata esse liquet, praesertim cum in his omnibus eius semper sit expectandum consultum. Cuius si tramiti quis obviare temptaverit, sacerdotum causas se non sine honoris sui periculo apud eandem sanctam sedem noverit redditurum. Siquidem Leo ... Remensis archiepiscopus ... in ... ordinem episcopum appellantem apostolicam sedem dampnare ausus est, ita dicens: Remensis archiepiscopo qui appellantem ad Romanam sedem ausus est iudicare.

Arguitur tua sapientia ... in bono accepto ... dignitatis ... Et ... simpliciter ... apostolicae sedis ... apostolicam sedem appellantem

II

[illegible]

appellationis pene constitute sunt. Itaque in causa apud iudicem quicumque eius audiunt appellationem alium iudicem pronuntiare noluerint infra .x. dies appellent. et in ipsis .x. diebus a iudice ad quem provocatum fuerit aliqua dissimulatione pervenerit et pridie si inquam acceperit litteras etiam in his .x. diebus spatium computetur. Et si aliquis intersit exceptis .x. diebus spatium dierum quo id agi possit computetur.

Item. A quo appellatur ad quem appellatum fuit dimissorie littere dirigantur. Grat.

Ab eo a quo appellatum est ad eum qui de appellatione cogniturus est dimissorie littere dirigantur que vulgo apostoli appellantur: quarum postulatio et acceptio intra .v. dies … amissa superius statuto … appellationum … sunt. Causam intra statuta tempora dimissorias litteras non postulaverint vel acceperint vel reddiderint prescriptione ab agendo submoveantur et penas appellationis ferre cogantur.

Item. De his qui causa dilationis appellant. Valent.

Quamvis … confidentia iniuste cause sit ei afferende mora necesse cum sua professione appellaverit vel si de eo suo consensu ne abiciatur appellatio noluit huiusmodi appellationes non recipiantur.

Item. Cum post appellationem eventus cause dubius est possessionis fructus sequestrentur. Rubr.

Quotiens post auditam causam quo iudicem possessor appellat fructus possessionis de qua agit dum sequentis audientie eventus dubius est merito sequestrantur. si petitor appellavit ab eo si non postulat quia non potest sequestrari non habet. Si propter predia urbana vel mancipia appellatur pensiones eorum vel mercedes vel … solent.

Item. Iniuste appellans omnimodo puniendus est. Rub.

Omnimodo puniendus est quotiens iniusta appellatio pronuntiatur … duplo.

Precessis autem … infra .x. dies

post datam sententiam … appellatio permittatur quod postea Iustinianus in constitutionibus suis correxit infra .x. dies appellationis remedium … dicens.

Imp. Iustinianus Aug. Infra .x. appellationis remedium concedimus.

Antiquorum legum acerbitatem … plurima remedia imponentes maxime hec circa appellationes facientes in presenti … beneficium … necessarium … qui sententiam … causas … intra duos dies … appellationis … si autem per procuratorem causa ventilata sit trium dierum … satis esse dampnosum. Plures enim homines ignaros subtilitatis legum putantes intra … tionis esse porrigendas … huiusmodi competentem medelam … omnes appellationes sancimus sive per se sive per procuratores seu defensores vel curatores vel tutores ventilentur posse intra decem dierum spatium a recitatione sententie numerandum … ab his qui sese offensos … sive maiores sive minores … ut liceat hominibus in tanto spatio plenissime deliberare sui appellandum a sententia … quiescendum. … appellatorum frequentetur … copia … Sed et hoc sancimus si quis … spatium in constituto … contingit imperatoriam maiestatem publicis occupatam causis … non posse convocare partes quatinus causa … agitetur … volentem principem possit ad convocandos partes … Sed si quid tale evenit … permaneat donec

[illegible]

imperatoris motus sui sponte con-
vocati proceres iusserint, litem in-
ferri patiantur, ut omnia secundum morem
procedere. Illud etiam in hoc
capitulo disponendum esse credidimus, quod an-
tiquitas quidem statuit, novitas autem
neglexerit: cum enim veteres iudi-
ciali stilo auctoritas iudicum magistra-
tus digessit, aut alii maiores, alii
medii, alii minores sint, et appella-
tiones a minoribus iudicibus non solum
ad maximos iudices remittebantur,
sed etiam ad spectabilium iudicum
tribunal, quatenus et ipsi sacro au-
ditorio adhibito litem exercerent:
novitas autem hoc dereliquit, et
venit tunc super numinis celsitudinem ma-
ximi iudices inquietentur, et ho-
mines propter minimas causas magis
frangerentur dispendiis, ut forsitan
totius litis aestimatio ad sumptus
medietatem non sufficeret. Sancimus itaque,
si qui ex Aegyptiaco tractatu vel a
vicina ei utraque Libya provocatio-
nem usque ad x librarum auri quan-
titatem non in hanc regiam urbem ven-
iet, sed ad praefectum augustalem,
qui audiat eam iudicis sacri vice, si
cognitionis nulla ei post diffi-
nitivam sententiam appellatione po-
rrigenda. Similique modo quoniam
in Asiana dioecesi vel Pontica ti-
le aliquid emerserit usque ad praedictam
quantitatem x librarum auri, appel-
lationes ad viros spectabiles co-
mites forte vel proconsules vel
praesides vel moderatores, quibus
specialiter eas lites peragendas opu-
tavimus, remittant. Quatenus
et hi ad similitudinem praefecti au-
gustalis vice sacri cognitoris, si ne-
cedant causas sine spe quidem ap-
pellationis decernant, et legitimo mo-
re praesentant decernendas. Orientalis
autem tractatus causas appellatione
suspensas usque ad x librarum au-
ri quantitatem limitatas, ad virum
spectabilem comitem Orientis mittere
similimodo iudicandas, et in finem eas
imponentem. Non videlicet ob-
servato, ut viri spectabiles iudices
non ad alios eadem spectabilita-
te decoratos iudices suas transmit-
tant appellationes in illis quidem ca-
sibus tantum quantitatis, cum non oporteat
ad compares iudices appellationes
illis tantummodo quantitatemque quantitatis
cum non oporteat ad compares iu-
dices appellationes referri, sed a mino-
re iudicio ad maius tribunal ascendere,
sed ad illustrissimam praefecturam illorum
appellationes causasque sicut digni-
tatis vel quantitatis ut dictum est
distinguntur: quia a minimo iudicio ex-
celso proceditur quaestore et ceteris dinumerantur
utroque officio subministrante ceteris
ceterisque sermonis pro solito quaeque
praefectorum. Et tamen hoc scimus, etiam
a ducibus vel aliis spectabilibus
iudicibus quibus forte et suprema est
imperialis maiestatis cognitio in illis cae-
nit appellatio ad memoratos iudi-
ces spectabiles currat, nec causa non
gradatim procedat sed per saltum iudica-
tur. Sed a praesidibus quidem provinciarum
et iudicibus a nobis datis similiter
spectabiles iudices in medio aetatis
quantitatem referantur. Si autem vel
illustres sint dati a nobis iudices, qui
apices dignitatum super spectabili-
tatem sint vel duces qui omnino
spectabilitate sunt decorati vel hi
qui a principe delegati sunt spec-
tabilem habent dignitatem, eorum
appellationes sub quacumque quan-
titate in hanc regiam urbem ad
proceres antiquo more iudices
referantur. Aliis omnibus qui in ap-
pellationibus statuta sunt vel ab
antiqua prosapia vel ab nostra
antiquorum constitutionibus vel a nostra
humanitate inventis illibatis
custodiendis. Item. Digestis

Quando appellandum sit. Rubrica.

Biduum vel triduum appel-
lationis ex die sententiae la-
tae computandum erit. Quid ergo
si sententia fuerit sub condicione dicta,
utrum ex die sententiae computamus
ad appellandum, an vero ex die qua
condicio exstiterit? Et quidem
non est sub condicione sententia dicenda.
Sed si fuerit dicta, quid fieri est? videtur
tempus ad appellandum computari
debere ex quo nisi praeceptum est ut
vel altera die vel tertia liceret
et incertis observandum est ex quibus sententia
quod non profertur appellari non oportet
et propterea cum quis ad tutelam vel ad
aliam curam munera nominatur.

necessitatis excusatio admittatur. Si eis autem ipsis quibus appellandum est ad aliquid utiles esse occupati [illegible] nolunt. Si forte post sententiam statim dictam copiam sui non fecerit is [qui] pronuntiavit, ut sic ad solum dicendum est in eo: necesse appellatori namque primum copiam eius habuerit potuit provocare. Ergo si statim se subtraxerit, similiter subveniendum est. Quid ergo si conditio efficiatur [illegible] forte dicta sit sententia suprema hora, atque non invenerit [illegible] se subtraxisse? Id eundem diem facultatem semper accipimus. Si in publico sui copiam fecerit, ceterum si non fecerit, non imputetur. Aliquando eius non venerit, quod quis in oratorio non accesserit, vel quod in villam suburbanam; magis est ut ei debeat imputari. Quod si in publico ad eundem diem facultas non fuit, melius dicetur facultatem non fuisse ad eundem diem. Si quis ipsius iudicis quidem aliquo appellavit ad eundem diem facultatem sibi habuerint ut ei libellos daret, eius autem qui appellavit hic copiam, idem dicendum et in praesentibus positis [illegible] si alterius adeundi copiam sui praestet praesto locum habet. Appellandi tempus est [illegible] propriam causam cuiusque emolumentum [illegible] primum ad aliquem sub nomine pertinet. Si ad dilationem absentem [illegible] biduum in uno die [illegible] computandum est. Quid si dicatur absentem posse provocare [illegible] ex quo scit sic accipimus [illegible] pro eo defensus est [illegible] in insulam deportandum annotavit praeses provinciae [illegible] rescripsit ut deportetur [illegible] rescripsit ut deportetur [illegible] scribitur puto tempus appellandi eum

recipiendum [illegible] ubi decem dierum [illegible] est necesse si ut tunc provocetur. Cum per actorem in insulam ei assignavit, comprobata enim sententia praesidis tunc solet eis insulam assignare, nullus illis veniendum est si emendatis a principe [illegible] dum laborat intercludi [illegible] provocandi. Quid ergo est? Recte dicetur humanitate suggerente, ut omnibus [illegible] illo tempore non frustra provocantes, quia non a ducis sed a principe est. Ad [illegible] iudicis [illegible] provocent [illegible] exemplum litterarum [illegible] appellationem post [illegible] litteras [illegible] nec est audiendus si dicat [illegible]

De appellationibus recipiendis

Non solent audiri appellantes nisi hi quorum interest, vel quibus mandatum est, vel qui negotium alienum gerunt quod mox ratum habebitur. Sed et his [illegible] accepit pro[illegible] dicendum est [illegible] debere [illegible] defendere non [illegible] sententiam appellare [illegible] in negotio [illegible] sicut in criminalibus [illegible] leges [illegible] quia [illegible] Marcellus.

De libellis dimissoriis

Post appellationem interpositam litterae dandae sunt ab eo a quo appellatum est ad eum qui de appellatione cogniturus est, sive principem sive quem alium [illegible]

[illegible]

aliquem quas litteras dimissorias siue
apostolos appellant sensus auctoritatis
est talis. appellasse putatur in iudicium
a sententia illius qui eum ... illum
... cuium ... sine suffraganeo ... peti
se mittet per dimissorias instanter et si
non acceperit ... contestatur
nam instantiam petentis dimisso
rias ... [illegible]
et quia ... [illegible]
eas quoniam ... accipere
non licet. V. lib. ... c. p. ix. m

chil nouari appellatione interposita.

Appellatione interposita siue
ea recepta sit siue non medio
tempore nichil nouari oportet. Si quis
excepit in his scilicet nouis ... contempnat
propter quedam appellauit propter
quedam uero ... ut differenda pena
eius an non. Et si quidem grauio
ra sunt crimina ob que appellatio
interposita est leuius est ... id propter
quod non appellauit recipienda est appellatio
omnino et differenda pena. Si uero gra
uiora ... [illegible]
non est appellatio ... pena ... [illegible]

Forma apostolorum ... ego ... [illegible]
nonensis ... [illegible]
capellanum ... apostolos ... [illegible]
ad apostolicam sedem quam appella
... [illegible]
postolis dimittit. Forma ... appel
lationis ... ego ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
romanam sedem apostolos et apostolos pe
to. ... appella
... appella
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
nationibus ... [illegible]
... sedem apostolos et apostolos peto ...
... propter ... appella

... [illegible]

reuoluerit sic appellabunt ego ro
daldus ... appellaui ... [illegible]
... nel
contra ... [illegible] ... sed appel
... apostolos ... hu
iusmodi appellationes ... [illegible]
fieri debet. Ad iudicium alterius
autem ... catholico appellare non
licet ... [illegible] ... concilium

... communicetur catholicis qui
causam suam committit iudicio

Catholicus qui alterius fidei.

Qui causam suam siue iustam
siue iniustam ad iudicium alte
rius fidei iudicis ... [illegible]
... Notandum ... qui
dam iudices sunt a quibus appel
lari non oportet. ... [illegible]
... [illegible]

A quibus iudici
bus prouocari non liceat rubrica.

A iudicibus quos communis con
sensus elegerit non liceat
prouocari. ... arbitris ... [illegible]
gendum ... [illegible]
arbitrarii ... ordinarii ... ordi
narii ... a principe ... [illegible]
... imperatore ... [illegible]
... legitimam potestatem ... [illegible]
... arbitri ... nullam pote
statem habentes ... consensu ... [illegible]
... iudices eliguntur ... [illegible]
quos compromittitur ... [illegible]
... [illegible] ... ordinarii et
arbitrarii ... arbitrarii tantum or
dinarii ... arbitrarii sunt qui legiti
mam potestatem habentes ab
... eliguntur ad arbitrandum ...
... [illegible]
... arbitri ... [illegible]
... priuilegio tamen ordinarie
dignitatis ... [illegible]
... [illegible]
concilio ... legitur. A iudicibus qui

eliguntur a communi consensu pro
uocari non licet rubrica. ...

[illegible]

[illegible]

Si autem ex consensu partium iudices electi fuerint, etiam a pauciori numero quam constitutum est non liceat provocare. Item ex concilio Milleuitano. Quod episcopi vicini iudices ... a vicinis episcopis audiendi ... ab aliis.

Placuit ut presbyteri, diaconi vel ceteri inferiores clerici in causis quas habuerint, si de iudiciis episcoporum suorum questi fuerint, vicini episcopi eos audiant, et inter eos quicquid est diffiniant adhibiti ab eis ex consensu episcoporum suorum. Quod si et ab eis provocandum putaverint, non provocent nisi ad Affricana concilia vel ad primates provinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putaverit appellandum, a nullo intra Affricam in communione suscipiatur. Nisi forte romanam sedem appellaverit. Item qui appellavit a iudice a quo appellavit remittitur. Unde in Sardicensi concilio legitur: Si quis appellaverit a iudice a quo appellavit remittitur.

Si episcopus accusatus fuerit et iudicaverint congregati episcopi regionis ipsius ut de gradu suo eum deiecerint, si appellasse videatur qui deiectus est et confugerit ad beatissimum romanae ecclesiae episcopum et voluerit se audiri, si iustum putaverit ut renovetur examen, scribere his episcopis dignetur romanus episcopus qui in finitima et propinqua altera provincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant et iuxta fidem veritatis diffiniant. Quod si is qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua moverit episcopum romanum ut de latere suo presbyteros mittat, erit in potestate eius quid velit et quid estimet; et si decreverit mittendos esse qui presentes cum episcopis iudicent, habentes eius auctoritatem a quo destinati sunt, erit in eius arbitrio suo. Et si crediderit sufficere episcopos comprovinciales ut negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio suo iudicaverit. Ab arbitris sunt tantum qui nullam iurisdictionis potestatem acceperunt, a quibus appellari non licet, quia eis imputandum est qui sibi tales elegerunt. Si vero sententia eorum a quibus appellatur soluta fuerit, nichil eis obesse debet nisi forte vel inimicitia aut precio depravati iniustam probantur tulisse sententiam. Unde in eodem concilio Cartaginensi legitur. Cum papa sententiam solvit iudicis ab eo ...

Hec etiam placuit ut a quibuscumque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos ubi est maior auctoritas fuerit provocatum, non eis obsit quorum fuerit soluta sententia, si convinci non potuerint vel inimico animo iudicasse vel aliqua cupiditate aut gratia depravati. Sed autem de eo a quo appellatur ... in testimonium apud eum ad quem appellatur super negotii causis cognitione suscepit de hoc ita statutum est in eodem Carthaginensi v. Clericus ... ad testimonium illis ... cuius primum cognitionem suscepit.

Statuendum ... quicumque in ecclesia quamlibet crimen a plicis ecclesiis imposito agere voluerit, fortassis decreto clericorum ... displicuerit, non liceat eum in iudicium ad testimonium devocare eum qui preces vel cognitor fuerit nulla ad testimonium dicendum ecclesiastica ordinis ... pulsetur. Ab eis ad quos provocatum fuerit, sicut in concilio Affricano legitur, illis provocare non licet. Non licet appellare ab eis ad quos provocatum fuerit &c.

[illegible]

[illegible]

Si autem fuerit provocatum iudex eligatur qui provocationi et eius cessationi contra quem provocatum fuerit. Ab ipsis deinceps nulli liceat provocare. ¶ Post secundam provocationem intelligendum est de eo cum in una eademque causa super hisdem capitulis provocare non liceat. Vide in vi. l. eodem de appellat.

Non liceat in una eademque causa tertio provocare.

Litigatoribus ... tertio provocare ... manus scribere si quis in quacumque lite tertium provocaverit non liceat ei tertio in eadem lite super hisdem capitulis provocationem vel sententias excellentissimorum praefectorum praetorio retractare licentia data litigatoribus ab arbitro dato ipsi audientiam qui eum dedit petere; lite contestatione inhibere huiusmodi petitionem minime provocationis iure obtinente. ¶ Cum autem in causa capitali iuste interpellatum fuerit non per procuratores sed per se ipsos appellantes eorum causam agere oportet. Vide dominum ... .

In capitali causa ... qui interpellavit per semet ipsum ... causam agere ... .

Si qui in causa capitali iuste interpellatum fuerit non per procuratores sed per se ipsos agendum. ¶ Ipsis autem ... de appellationis ... et in causa ... . Vide in authentica de constitutionibus coll. i. legitur et eodem titulo. Si quis appellat imperitum annis intra quod finem committit litem exequatur ... si mista causa intercessit alius annus ei indulgetur quo transacto lite sopita ratam manet sententia appellatore cessante cum unus vel sic super eo biennio ...

o licet in eo tempore ingredi. Ut reus quoque ratam quod sui in iudicio suas afferat allegationes vel etiam convenitur vel restandat ... sententia ... absente minus expensas contempnando neutro occurrente post secundum fatalem per ... sententia ... collatio ... spatium biennium ... principis ... absque dampno ... tempore ... appellatoribus ... si ... is qui appellaverit ... appellatione desistere volue... non prohibetur sicut in vi. l. eo. de appellationibus et consultationibus imperatores Archadius et Honorius statuisse leguntur. ¶ Si quis libellos appellatorios ... licentiam arbitrium ... suos libellos ... ampu[ta]tur. ¶ Est autem quando appellationem interponi non est necesse in eodem ... libro et eodem ... imperatores decreverunt. ¶ Non ... libellus vel edictus ... publicum non ... quibus nec appellare necesse est. ¶ Diffinitiva quoque sententia que condempnationem vel absolutionem non continet pro nulla habetur sententia ... solummodo ... iudiciorum ... sententia ... non continet. ¶ Item si sententia lata fuerit contra res prius iudicatas a quibus provocatum non est si vero auctoritate non obtinebit ideo ab ea appellari non est necesse. Ideo ab ea appellari non est necessarium.

[illegible]

[illegible gloss]

Item si filia eius sententiam fecerit
vel in odium defuncti eius minor xx
v. annis fuisse testamentum iure fecisse
dicit nullas sibi iure opus [illegible]. nec esse
necessarium ex provocatione au
xilium. Si modo eius litigatoris sen
tentia dicatur vel in odium minor x
xv. annis eum annum implesse ac p
hoc testamentum iure fecisse pronuntiatur:
ad provocationis remedium oportet
confugere. Item si plures iudices
dati fuerint et unus tantum ex his pro
nuntiasse proponitur: nihil appel
landi necessitas fuisse eam sententiam
minime iure non contineat. Neque cer
[illegible]
[illegible] legis statutum modum
[illegible]
[illegible]
ne appellare potuerit [illegible]
quod sententias que immerito
a decurionibus iudicibus proferuntur
[illegible] provocationis auxi
lium in [illegible] esse decretum est. Item
[illegible]
[illegible] nominatus est inhabi
lem [illegible] probaverit per missam ap
pellationem [illegible]
movebitur. Ab eo quod appellati
one non recipiendum [illegible]
recipientis appellatio quippe contra
eam absens eum ad agendum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] appellans [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
necessaria confessio [illegible]
[illegible]
dicentem provocandi licentia non
denegatur. Nullis quoque offi
ciis a sententia propria iudicis p
rovocationibus [illegible]
[illegible]
[illegible] Quo
[illegible]

[illegible] Nullius [illegible]

latur: aut tributum ex [illegible] aut
publica vel etiam privata debita cum
debeas atque conuenit [illegible]
gratur: appellatione conclusa ne
cessario in contumacia [illegible] iudi
ciis exequatur. Ab executore senten
tie appellari non potest, nisi forte executo
[illegible] modum iudicationis excedat.
Si quis ausus fuerit provocare in volu
ntatis defuncti [illegible]
vel [illegible]
[illegible]
[illegible] appellationem recipit
[illegible]
[illegible]
ne appellantes [illegible]
multetur [illegible]
si ei dicatur [illegible]
appellatur: quamvis provocationem
[illegible]
fecerit. Quando quis [illegible]
tempora [illegible] simul reportant
nec diversis [illegible]
a quo [illegible] appellatione [illegible]
[illegible] appellat
[illegible]
[illegible]
[illegible] appellatur [illegible]
appellationis [illegible] a quo
[illegible] qui non appellavit [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] appellari [illegible]
Iudicibus autem non solum [illegible]
appellationis necessitas [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] litigato
ribus conveniunt [illegible]
[illegible] appellatione [illegible]
[illegible] compellitur [illegible]
litigatoribus [illegible] copia [illegible]
[illegible] appellatione
iudicatum [illegible]
quam [illegible] causis. Ab eo
autem qui de appellatione cognoscat
[illegible] a quo
[illegible]
litigatores ad provocationis [illegible]
sibi occasionem atque exclusam [illegible]
intelligant [illegible]
post eam provocationem [illegible]
[illegible] Ibi a

[illegible gloss]

H

QVII

H

eloquium, quia sola dicit [illegible]

Si quis [illegible] sequitur quod proponitur [illegible] possit [illegible] dicente ut [illegible] q. iiii. [illegible] episcopi [illegible] episcopo uel presbitero remouendum accusatione metropolitano [illegible] ab episcopis uel [illegible] in persona episcopi [illegible]

[illegible] uoluntatis motu [illegible] ut [illegible] q. [illegible] iudicem [illegible] qui papir [illegible] eum agitur [illegible] infamem post ipsum [illegible] appellatio [illegible] supplet [illegible]

recipiantur accusatione. Item [illegible]

Ab his duobus libris testibus recipiatur accusatio episcoporum.

Accusatio episcoporum non est facile recipienda, dicente domino: Non suscipias uocem mendacii. Et apostolus inquit: Aduersus presbiterum accusationem noli recipiendam absque duobus uel tribus idoneis testibus. Si ergo presbiteris uel clericis talia sunt precauenda, quanto magis de episcopis.

Item ex concilio Aurelianensi. Pro sola deuotione episcopi non liceat submoueri.

Si quis aliquis a communione ab episcopo decreta uel presbitero ponitur continent aliquid reperiendum sine conuictionis aut criminationis obiectione, pro sola contentione [illegible] cessare non liceat submoueri. Item [illegible]

Quia est subditi prelatos suos sunt reprehendere non possunt.

Sunt nulli qui prepositos suos pro reprehendunt uel pariter temporis molestie exterminant. Ex his datur intelligi, quod illi ab accusatione remouentur qui non ex affectione caritatis, sed prauitate sue actionis uitam eorum diffamare et reprehendere querunt. Ad quos premissis auctoritatibus criminosi prohibentur ab accusatione prelatorum. Testatur Augustinus solus quomodo dicens:

[illegible] criminosi [illegible] prelatos.

Presumunt prelati seu debere reprehendi uel accusari pro eo quod canones non eos passim constituunt accusandos. [illegible] negatur [illegible] criminosis [illegible] reprehendendo [illegible] constituat. Sin male locutus sum, testimonium perhibe de malo. Opponitur huic distinctioni quod [illegible] canones distinguunt in quo casu pastores sint accusandi a subditis dicentes: Oues pastores suos non accusent nec reprehendant nisi a fide exorbitauerint. Ecce in quo casu sint accusandi a subditis, maius autem [illegible] Huic oppositioni sic respondetur: distinctio illa canonum de criminosis [illegible] intelligitur. Oues criminosi [illegible] pastores suos accusare uel reprehendere non possunt nisi a fide exorbitauerint. Tanta est labes

exorbitauerint. Tanta est labes illius criminis quod ad eius accusatione conceditur aditus omnibus, quibus criminosis et infamibus aditus quolibet admittuntur. Verum [illegible] possunt

[illegible] infames [illegible] accusare non possunt.

Accusare autem non possunt [illegible] non solitarie propositum [illegible] sacris patrum regulis [illegible] constitutionibus non obedientes [illegible] non possumus, nec dubium [illegible] sacrorum patrum constitutionibus obedientes [illegible] qui infames [illegible] legem [illegible] regulam [illegible] ponuntur [illegible]. Item ex concilio [illegible] iiii.

[illegible] christianos accusare uel in eos testificari [illegible] non debent.

Non potest erga homines esse fidelis qui deo extitit infidelis. Iudei ergo qui dudum episcopi [illegible] effecti sunt, [illegible] ad testimonium dicendum admitti non debent, quamuis [illegible] christianos [illegible] de episcopis [illegible] testimonio humano [illegible] conuicti testimonium [illegible] dicendum [illegible]. Item [illegible] Pagani uel heretici siue iudei non possunt christianos accusare.

Paganus uel hereticus siue iudeus non possit christianos accusare aut uocem infamationis eis inferre. Ex his [illegible] intelligitur [illegible] christiana [illegible] et heretica [illegible] propositi uoluntate [illegible] professionis. Ex his datur intelligi quod [illegible] possunt. [illegible] obedientes sanctionibus sacrorum patrum [illegible] possunt accusare obtemperantes sacris constitutionibus [illegible] intelligitur quod [illegible] accusare [illegible] colligitur quod [illegible] accusatione [illegible] accusatis [illegible]

[illegible] liberemus [illegible] falsum [illegible] accusator [illegible]

In hoc equalitas ne [illegible] licet accusator [illegible] maius [illegible] infamis [illegible] criminosus criminosum accusare [illegible] crimen [illegible] tollat [illegible] non possit remouere ab accusatione [illegible] qui potest accusare alienum [illegible] in quibus [illegible] criminosus repellit [illegible] criminosus repelluntur criminosi ab accusatione uel testimonio [illegible] ab accusatione [illegible] repellit criminosos [illegible] penultimo quod falsum est in exceptis criminibus, ut no. [illegible] questionis. Jo. doctorum summorum omnium bonorum.

bus summorum doctorum omnium bonorum [illegible]

[illegible: marginal gloss in the outer columns]

H

non salutaria que eorum gingant si que illos delectant ea eorum predicant et quibus apparet sub dicit: hi sunt fontes sine aqua et nebule turbinibus exagitate quibus caligo tenebrarum reservatur. Cum ergo non omnes episcopi sint episcopi, apud eos dampnabile iudicatur. Salutari tamen apostoli consilio utitur et qui de parte nostra plenique non columba sed corvus reputatur, patet quod non semper pro officio vel auctoritate persone est cessandum ab accusatione, sed merito excipiendum e[st] agendum. Cum omnis persona criminalis peccatis adulteretur ut ita dicatur a prelegibus minor censetur. Qui enim facit peccatum servus est peccati in persona quam in culpa. Unde Augustinus ait: Qui suscepit officium ministrandi administrat non est episcopus si est in se impudicus. Rub.

Qui nec regimini se subtrahit habuit necessitate delicta desinere filio[rum] nimium corrigere causis pudicis dicendus est magis quam episcopus. Cum ergo ieronimus Augustinus et ceteri auferunt nomen colubri episcopi senioris nomen pul[...] qui est auferendi dignitatis usurpant a suis [...] ut si pertinet dissi[...] mulans populi pro senectute sua [...] autem de crimine [...] pro ceteri minor [...] patet ergo quod illi ex accusatione plato[...] nimis infirmes fuit qui cor [...] reprehen[...] dere et accusare contendit qui locum illum regiminis sine nomine tenuit ut [...] nondum tenet. Aliquando autem pro laudabilis fuit prelata accusatione prelati si non quam infirme ... quod de maiore qui sibi a minore accusationibus fuit prelatu[s] minor est intelligendus sit dignitate fuit. Unde Augustinus ait de paulo super epistolam ad galatas: Maiores a minore in dignitate sunt ut intelligitur.

Paulus petrum reprehendit quod non auderet nisi se non imparem sciret. Prelatio dico officio et ceteris et dignitatis accipiunt vel ut consilio scilicet dignitatis intelligendum est cum solum et petrus ut apostolos primum agnoscebat. Hic autem ait de ieronimo. Nisi episcopus non sit sinist[er].

Quamquam sermo maiore sit factus abulatus opinione est prelatus episcopo maior augustinus ieronimo minor est. Item in libro ii. de unico baptismo. Episcopi licet sint pares meritis et dignitatis dignitatis differunt.

Petro quoque licet illa sit contentio et preputianis episcopus petro apostolo copare quam magna cum etiam admirari ieronimum. Cetera magis enim de bono et petrus contumeliose fuit et est in se necessarium illi apostolus ut prius patet a [...] libro epistolam prefecit est divisibus et ad fidei gratiam una est in maior in gloria. Cum enim petrus a paulo posteriore corriguntur et pares atque vicarii in alio custodito ad magnam imprimore tamen quod tollerari eorum quod pertinuisset statim fuit maior et vel minus episcopus aut et vel minus pro magne sed alio pro tenendum est. Item. Non in honore sed in dignitate filius equalis sit patri.

Quaeritur prior esse illo filio quam filius de patre dicturus fuit. Minus honore etiam patrum de vetustate ali[...] a nequam minus filium patri in honore sed pro minus filii patri ministerio si et ubi non in honore debuit maior ut non proaequitur in mentis. Item Ambrosius. Equales fuerunt meritis licet gradu differentes petrus et paulus. Rub.

Beati petrus et paulus eminent inter universos apostolos et peculiari quadam prerogativa precellunt. Verum inter ipsos quis cui preponatur incertum est. Puto enim illos equales esse meritis qui equales sunt in passione et simili eos fidei devotione vixisse quos simul videmus ad martirii gloriam pervenisse. Non enim sine causa factum putemus quod una die uno loco unius persecutoris passi sunt. Una die ut ad Christum pariter pervenirent uno loco ne alteri Roma deesset sub uno persecutore ut equalis crudelitas utrumque constringeret. Dies ergo pro merito locus pro gloria persecutor decretus est pro virtute. Et in quo loco obtinet martirium? In Roma que principatum et caput obtinet nationum. Ideo ut ubi erat caput superstitionis illic caput quiesceret sanctitatis et ubi gentilium principes habitabant illic ecclesiarum principes morerentur. Item pervenientes bigamiam sacerdotes accusari non possunt. Cum igitur collegit quicumque sacerdotes non sit et sacerdotes esse non potest et sacerdotes accusare vi[...] testificatorem proferre non possunt.

Unde Fabianus papa ait: Quod sacerdotes esse non possunt sacerdotes accusare non valent.

Ipsi apostoli eorumque successores valent. Statuerunt ut sacerdotes domini accusare nec in eos testificare aliquis ordinis sui fuerint nec esse possint. Item Damasus papa: Sacerdotes accusare vel in eos testificari non valent qui ad sacerdotium eligi

Testes absque ulla prohibentur infamia aut suspitione vel manifesta macula quod etiam fidei plenitudine instructi esse debent tales quales ad sacerdotium eligi divinis iubentur autem quatenus quoque contra eos auctoritatis sacerdotes criminari non possunt in eos testificari quod a deo et de non debent ne possint prohibitione. Sicut illud fallere intelligitur laicis si accusare

Q A

...lia crimina [illegible] et ad hoc obstat ... quod possit iudicari ... a suo iudice ... possit iudicari ... salutem ... Salomonis ...

accusatus est ... qui primus ... uenientes sine ... mala ... crimina ... ad mittuntur ... conspiratores ... licet ...

Paulus diaconus Catinensis episcopi sui dolo(?) ... accusatione conuictus deponitur.

Latores presentium ad nos uenientes indicauerunt quod Paulus diaconus accusatus est ... inter alia mala in corporali crimine lapsus a suis clericis accusatus atque conuictus est. Ad postremum (?) ... postea cum auxilio secularium iudicum episcopi in morte ... ingressus est ab ... rebus ecclesie dilectissimi nostri memoriam (?) ... latorem presentium sibi substitui ab eo episcopo. Proinde ... ad fraternitatem ... ne recepimus ... reconciliaret ad diuertere (?) ... qui ... excessus ... ab ... moratur uel ex accusatione cessauit ... recte appellat. Si non ... ecclesie propter ... sedi tentauit abstulisse quam ... in quibus ... nobis uel metropolitano eius ... perueniret temeritate ... agere presumpserit. Verum tamen si quid pro parte illa uel ... examine constare ... Si illud diligenter que ... quid male ... lapidauit ... absoluit ... omnibus compellat. Ex decreto ... accusatores uel depositores ... sancti ... prosequi ... ad ... ab ... omnibus modis repellantur ... presumptorem ... examinatur ... omnibus modis repellantur quem ... presumptione ... censura ... accusatione ... legibus agamus ... quod ... scribit ... dicens. Quod ab ... accusari non posse.

Metropolitanum ... non posse ... nisi aliquo ... excepto si uero ... optamus ... ecclesie eidem ... aliquid causa ... ecclesie apostolice ... reseruatus. Item ... Vt ... prelatos ... dissimulatione negligant.

Si quis ... laudabile ... in honorem ... examinationis ... reprehensionis ... in eis sunt ... corrigere ... nulla dissimulatione ... corpus ... morbo ... languor ... curatus ... damnum ... in ... ut ... in ... ueritatem ... moris ... ualere ... mittis ... Item.

moneri (?) ... persone ... non ... nocet ... uel ... intimam ... uelit ... ad inuenire ... propter ... Tamen si quis in hoc piger aut negligens esse presumpserit dicitur ... apud ... inferne ... quando ... peccata ... ne ... non monentur. Ex his ... agnoscitur ... oportet ... capitulum ... dicatur ... clericis ... Cleri excessus sui episcopi aut ... romani pontificis.

Quapropter ... pontifices. Quisquam a plebe offensus se confidit ... in ... subiiciat ... sequenti ... ab ... a conuenientibus ... ad Romanum pontificem ... probationibus ... dicto ... omnibus ... pontificum ... honoris ... Item ex eodem.

Si quando in ecclesia damnati ... in his que sine ... exceptionis ... probitate ... relatio ... Item ex concilio Calcedonensi cap. ... Clerici aut laici sine examine ... ad episcopi accusationem non admittantur.

Clericos autem uel laicos passim accusantes ... sine probatione ... accusatione minime recipiendos ... nisi prius ... opinionis ... clericis laicis ad accusationem ... passim ... approbatione ... ad ... opinione ... accusator. Item ex ... Romana. Clericus uel persona episcopum aut alios accusans monstranda documentis inferat.

Si quis autem diaconus aut qualibet clericus ... qualibet persona accusatione ... dignitatis ... bonorum ... probationibus ... documentis ... Item Damasus papa Stephano archiepiscopo. Sacerdotes ... accusare ... Sacerdotes ... bonos ...

... non autem ... accusatorem ... tenetur ... iudicium ... criminis ... Si quis ... non fecit ... quod ... a ... clericos laicos accusantes ... sine probatione ... Ceterum ... accusatori ... qui laici ... eos possunt

omnia aliqua ... culpa ... accusare ... publice saluti custodiam ... summorum ...

Sacerdotes

[illegible]

...one tercia arguitur. Item inter ceteras omnibus distinctionibus illi sacerdotes accusare possunt qui ad eundem gradum ascendere valent. Cum ergo monachi ad sacerdotii gradum laudabiliter pervenire valeant, pateat quod ipsi sacerdotes libere accusare possunt.

De accusatione possunt hic oneri eo qualiter fieri debeat in canonibus aperte discernitur. Item Fabianus papa. Accusatio semper fiat in scriptis.

Accusatorum autem persone sine scriptis numquam recipiantur, nec absentes eo quem accusare voluerint quibuslibet accusare permittantur.

Codicis l. iiij. ti. de probationibus.

Sciant cuncti accusatores eam se rem deferre debere in publicam notionem que munita sit testibus ydoneis vel instructa apertissimis documentis vel indiciis ad probationem indubitatis et luce clarioribus expedita. Item eiusdem imp.

Accusatio semper fieri debet in scriptis.

Quisquis ille est qui crimen intendit, in iudicium veniat, nomen rei indicet, vinculum inscriptionis arripiat, custodie similitudinem habita tamen dignitatis estimatione patiatur. Nec impunitam fore sibi noverit licentiam mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicii. Quid ad sortilegos magos seque citandum, nunc nullatenus ad accusandum sunt admittendi. Item Felix papa.

Qui crimen obiicit scribat se probaturum. Qui non probaverit quod obiicit, penam quam intulerit ipse patiatur. § Ex his patet contra iurisdictionem dicens. Ex eodem libro viij.

Per scripturam nullius accusatio suscipiatur. § Si propria nec legitima et condigna persona fuerit presens, non licet eo quem accusare desiderat. § Quia nullus absens accusare potest nec ab aliquo accusari. § Sicut ...

... licitus papa precepit ut accusator presente eo quem accusat inscriptam accusationem iudici offerat et propria accusatoris seu accusationis legat. § Stephanus autem prohibet ne absens aliquis per epistolam accusetur. § Que vero sit forma accusationis, quis modus conscribendorum libellorum, Paulus indicat l. xlviii. ti. ii. de accusationibus et inscriptionibus ita dicens:

Libellorum inscriptionis conceptio talis est. Consul et dies. Apud illum pretorem vel proconsulem Lucius Titius professus est se Meviam lege Iulia de adulteriis ream deferre, quod dicat eam cum Gaio Seio in civitate illa, domo illius, mense illo, consulibus illis adulterium commisisse. Utique et locus designandus est in quo adulterium commissum sit, et persona cum qua admissum dicitur, et mensis. Hoc enim lege Iulia publicorum iudiciorum cavetur et generaliter. § Generaliter precipitur omnibus qui aliquem reum deferunt; neque autem diem neque horam invitus comprehendat. Quod si libelli inscriptionum legitime ordinati non fuerint, rei nomen aboletur, et ex integro repetendi rei potestas fiet. Subscribere autem debebit is qui dat libellum se professum esse, vel alius pro eo si litteras nesciat. § Sed si aliquod crimen obiciatur velut quod dominum suum probavit et ut stuprum matrisfamilias patiatur, quod ad virum deprehensum dimiserit, quod pretium pro comperto stupro acceperit, et si quid simile, id ipsum libello complectendum erit. § Si accusator decesserit aut aliqua causa impeditus quominus accusare possit, et si quid simile, nomen rei aboletur postulante reo; denique et lege Iulia de vi et senatusconsulto cavetur ut liceat alii ex integro repetere eum reum. § Si intra quod tempus id debimus, utique xxx dies utiles observandi sunt. Sed intra quod tempus id debimus, utique xxx dies utiles non observandi sunt.

[illegible]

Additio que quidam dicunt ut si audiatur et spoliat[us]

Accusatione et quod restitutio hic agitur an spoliatis sit restituendus ... an spoliatis etc.

Quidam episcopus a propria sede deiectus est, petit restitui. Post restitutionem inducias postulat. Tandem ad eius accusationem procedit quidam non legitime conversatus, de omni infamia respersus, religiosi. Accusatores testes de domo sua producit, et alios sibi inimicos. Accusatus propriam iam reus criminoso iudicio obicit. Ab inimicis audiendus et iudicandus. Quarto accusatores et testes absentes per epistolam accusare vel testificari contendunt. Cum multa capitula obiecisset, in primo accusatores defecerunt. Omnis accusatio in accusatorem vertitur. Hinc primum quaeritur, an restitutio danda sit quibuslibet spoliatis. Secundo, si post restitutionem tantum an per vocationem ... Tertio, quo spatio sint inducie dande. Quarto, an infames et illegitime conversati ad accusationem sint admittendi. Quinto, an testes de domo accusatoris sint producendi. Sexto, an ... sit audiendus. Septimo, an audiendus cum suo inquilino proprio ... Octavo, an ab inimicis episcopus sit audiendus vel iudicandus. Nono, an accusatores vel testes absentes per epistolam accusationis vel testificationis officium valeant. Decimo, an deficientes in primo capitulo sint admittendi ad sequentia. Undecimo, an accusato liceat accusationem in accusatorem retorquere vel non.

Quod autem restitutio danda sit quibuslibet spoliatis, auctoritatibus probatur. Unde Iginus papa: **Spoliato vel electo omnia sint redintegranda.**

Episcopis in rebus spoliatis vel a propriis sedibus eiectis omnia quae eis ablata sunt legibus sunt redintegranda, quia prius quam haec fiant nec nullum in eum crimen obici potest. Item

Ex decreto Fabiani papae.

Episcopis apostolici Fabiani papae. Episcopis sedibus ante ... suis a re ... constitutae Romani pontificis expulsi vel eiecti fuerint, antequam ad synodum vocentur, pristinus locus et sua omnia redintegranda sunt, nullum crimen eis permittitur obici, adtempus comim ... aequi res ab eis ... aut a quibus eum ... detinentur ... quod illis obiciatur ... nec quicquam ... potest quilibet maior vel minor obicere dum suis ecclesiis vel rebus vel potestatibus carent. Similiter ... est quod restitutionis beneficia solam sufficiat nisi presentialiter omnia ... officio restituantur, ut eiectus vel spoliatus ... naturalis est ... sint et capitis sui ... suo corpore alieno vel per procuratorem sine animo et corpore suo, cuncta quae eque quae sibi ablata sunt vel fuerint, antequam ... ab eo de ... deinde ... ut ... sunt revocanda. Unde et Sixtus ... ubi ... Zacharie archiepiscopo. **Ex eodem.**

Redintegranda sunt omnia expoliatis vel eiectis episcopis presentialiter ordinatione pontificum, et in eo loco unde abscesserunt funditus revocanda quacumque conditione tempore aut captivitate aut dolo aut violentia maiorum et per quascumque iniustas causas res ecclesiae vel proprias, id est substantias suas, perdidisse noscuntur. Item Eusebius apostolice sedis episcopus omnibus episcopis. **Ex decreto.**

Redintegranda sunt omnia expoliatis vel eiectis episcopis presentialiter ordinatione pontificum, et in eo loco unde abscesserant funditus revocanda, et cetera. Item ... **Non est accusandus episcopus antequam in sedem suam reformetur.**

Nullus ubi est qui ... sequi non valet. Non omnia malis semper persequuntur et tribulantur, propterea nos oportet ... humiliari ... ut liberi ... tempore tribulationis ... diabolus non cessat ... quiete quos ... libet ... maxime illos quos ... sanctio ... similiter inveniet ... in ordine apostolatus constitui voluit. Cum primatum ... populo ... populi ... ablationibus ... collegio ... sed subtrahitur ... magis ...

cum ... ad biennium [illegible] qui totum omittit
[illegible]
de eo quod ad eum peruenit quia sine dolo fecit quominus ad eum

[illegible] sine executione in criminali restitutione [illegible]
[illegible]

tenens quam sacerdotes esse probabuntur. Et
certe inquit propria qui nolumus [illegible]
dum habitare fratres immuni. Illi vero non
habitant iniqui sint [illegible] solatio [illegible]
bunt aut quod [illegible] fratribus insidias
aut aliquid eis ponunt. Et infra. Dimit
[illegible] qui tunc [illegible] fratribus suis [illegible]
quuntur [illegible] a [illegible] magi
[illegible] patiuntur.

Item Fabianus papa. *Excommunicentur qui ob probrum vel calumpniam a iniustis sacerdotibus.*

Eus ergo fratres ad hoc ... *Vobis* ...
[illegible] quis [illegible]
[illegible]
[illegible] absolutis [illegible]
[illegible]
[illegible] non [illegible]
calumpniam vel ob probrum [illegible]
[illegible] Illi non qui calumpni
am vel ob probrum [illegible] a beatitate [illegible]
[illegible] fratres. Et
Patet ergo quod spoliati prius sunt [illegible]
[illegible] restitutione [illegible]
[illegible] legit
[illegible] restitutione [illegible]
probatur [illegible] quod prius [illegible]
[illegible] restitutionem [illegible]
[illegible] electio [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] possit
restitutionem petere [illegible] ad eum
[illegible] Si
quis [illegible] ab humana [illegible]
[illegible] Si
[illegible] quo [illegible]
[illegible]
[illegible] ille
[illegible] possit [illegible]
[illegible] possessori pri
[illegible] violento [illegible]
non possit. Si autem [illegible]
[illegible] renouato [illegible]
[illegible] restitutione
[illegible] Si ergo [illegible]
[illegible]
[illegible] restitutione
[illegible]

Edimus ... post re
stitutionem [illegible]
[illegible]
[illegible] dicens. *Omnes*
[illegible] spoliationis [illegible]

Quia [illegible] spoliati [illegible] *dationis*
Quia [illegible] ad synodum
conuenientur [illegible]
ne [illegible]. Item Pelagius papa. *Qui pro*
[illegible] episcopi [illegible] aliquod obia

Vece [illegible] episcopi aut potestas *rapit*

uel res ab eis [illegible] quibus [illegible]
[illegible] non sua sponte [illegible] aliquid
[illegible] aut quam ante re
dintegratione omnium [illegible]
[illegible] legibus redintegranda sunt
[illegible] post [illegible]
[illegible]. Item Stephanus papa
[illegible] *ante concessionem*
[illegible] restitutionem [illegible]

Portet ut primum nos [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. Item Calixtus papa. *[illegible] a clero*
[illegible] qui [illegible] expulsi [illegible]
ad [illegible]

Vdiuimus quosdam a nobis [illegible]
[illegible]
[illegible] expulsos [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] restitui de
[illegible] quia [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. Item Gaius papa. *[illegible]*
[illegible] electis [illegible] spoliatis [illegible]

Electus uel [illegible] spolians [illegible]
[illegible]
[illegible]
Item Eusebius papa. *Post restitutionem*
[illegible] sententia [illegible]

Prius ergo oportet omnia legibus [illegible]
spoliatis redintegranda [illegible]
[illegible] privilegiis [illegible]
[illegible] spatium
[illegible] spoliati uel ex
pulsi [illegible]
[illegible]. Item Felix papa.
[illegible]

Tamdiu [illegible] *[illegible]*
[illegible]
[illegible] expulsi [illegible]
spoliati [illegible] rebus. Item
[illegible] restitutionem aliquis [illegible]

Si episcopus [illegible] *non [illegible]*
sibi commissis rebus expoliatus
aut [illegible] ab omnibus esse
[illegible]
[illegible]
[illegible] restitu
[illegible] privilegio [illegible] honoris [illegible]
[illegible]
[illegible] ablata [illegible] legi
bus redintegrentur. Non enim.

[illegible]

convocatum in preiudicium capitulo tenuisse, ipse pro sua necessitate minime tenebatur ad iudicandus advenire sponte eligentium. Nullatenus ergo aliquo quam cogatur articulo, et integrum omnium suggestiones suorum in minimo commisisse potestatis eius ab honorabili concilio legali ordine redintegretur. Presul item cum ei honore statum pristino reddatur, et ipse disponit ordinatis quae libere ac secure de illis rebus suis tunc regulariter infra quatuor vel quinque aut sex aut septem menses vitam quod possibilitas eius fuerit, et non ante convocatus ad tempus in concilio legitimo et canonice nominatur ad causam, et sicut iustum videtur accusantium propositionibus respondeat. Quod si in alienum ecclesie facultates dispersisse episcopus ab eius patrimonio quoque de dilapidatione rerum ecclesiasticarum cognoscatur, submovendus est ecclesie loco, curatorum quousque dum fuerint suspecti a iure tales removentur donec de suspecto cognoscatur. V[rbanus] pelagius papa ... plica.

Ab administratione removetur qui res ecclesie male et inutiliter dispergunt.

Quia ea que de fratribus nostris, quam relatione ad aures nostras supplicantium flebili pervenerunt, si ita veritatem agnosci potuerint, nisi talis res ecclesie quas minus sibi male convertendo dispersit ab eius potestate donec de hoc cognoscatur separetur. Ideo nos eum a suspicione ecclesie patrimonio nostro meritum submovendum in vestro discussionis ipsius tempore termino debeamus tenere. De eodem rubrica.

Quia vero post vocationem venientibus ad iudicium inducie denegande non sunt. Item Felix papa statuit dicens. Venientibus ad iudicium inducie non denegentur. Rubrica.

Cum accusatis ad iudicium venientibus inducie competentes a patribus constitute absque impedimento concedantur, iudices a se electi sibi tribuantur. Item ex epistola Felicis pape fratribus egyptiorum. Quot mensium inducie episcopis prestande sint.

De induciis vero episcoporum super quibus consulitis dare a patribus regulas constitutas invenimus. Quidam enim ad repellendam inpetitorum machinamenta et suas preparandas responsiones et testes confirmandos et consilia episcoporum atque amicorum querenda annum et sex menses mandaverunt concedi. Quidam autem annum, in quo plurimi concordant. Minus autem quam sex menses non reperi, quia etsi laycis lex induciis fuit, quanto magis dominis sacerdotibus convenit et inferioribus ... non sub angusto tempore sed sub longo temporis spatio concedende sunt, ut accusati se preparare possint et iniussos comministros in provinciis positos convenire et testes preparare atque contra insidiatores se plenius valeant armare. Item Eleutherius papa. De induciis prestandis rubrica sequitur.

Inducie non modice dande sunt ad inquirendum aliquid preparare ac querendum pariter ... atur, quia per surreptionem multa ...

[illegible]

III

Q. I.

impendisse cum tractatione eius dicas uerum nisi exceptio forte dilatoria et ideo minime solitis debito proponi et probari; peremptoria autem exceptio ubi sint perceptiones longi temporis sufficit munitio.

Quod uero diffinierit hic legitime coniuncti ad accusationem admitti non debeant, ex quibus generaliter ab accusatione remouendi sint multorum auctoritatibus clarescit. Unde Innocentius papa: Infames esse eos qui sunt, vel cum eis, accusare non possunt. Rubrica.

Alienum ceterosque a societate secernimus a temulentia sine proposito nutantes, recedentem a uero apostolice sedis iussioni vel inobedientem suscipi non possumus nec impetere recedentes vel secundum patrum iussionibus obtemperantes permittimus. Quia inter fideles et infideles magna diversitas est. Item Anacletus in primo decreto. Qui legem suam sponte transgrediuntur ante suam reuersionem recte agentes accusare non possunt.

Beatus predecessor noster Clemens uir apostolicus et spiritu dei plenus una cum reliquis sedis collegis statuit dicens accusandi vel testificandi licentia denegetur his qui christiane religionis et nominis dignitatem et sue legis vel sui propositi normam aut regulam probitatis neglexerint, transgressores enim sponte legis sue et iniquos uiolatores apostatare nominantur omnes et a posteriori reiciendi a communione si nec ad accusationem recte agentium audiendi suscipiendi. Item Pius papa. A suo proposito discedentes sunt infames. Rubrica.

Si quis a suo bono proposito retro-abierit et obstinatus in uisu apostolice sedis uelint transgressus fuerit, infamis efficitur et reprobatur, ergo oportet eorum recta agentium et fidei suspecti sunt et fides atque conuersatio premunimus et statuimus quoniam ex quo in spiritu locuti sunt ipsi apparuit si sit recipiendi an non. Item Calixtus papa. Incestuosi et non legitime coniuncti, sacerdotes et legitime coniunctos accusare non possunt.

Consanguineorum coniunctiones qui nec legitime sunt nec matrimonia dici possunt et ideo repelli et equius esse ego

non legitime coniunctos uel absque tali titulo ac benedictione sacerdotis constat copulatis sacerdotes uel legitime coniunctos criminari uel in eos testificari minime posse, quia et omnes, et tam macula polluti sunt infames et accusare supradictos non permittitur. Si solum ergo hi repellendi sunt qui infames efficiuntur, secundum matrimonii consentientes, simulque ei raptori, hi uel eis qui sermones imperant censemus; hos enim leges seculi testificantur, et nos in ipsa precamur sub infamie nota ad penitentiam recipimus. Item ex quo non sit recipiendi si conspiratores accusatione.

Conspiratores accusatione nullius accusatione sunt recipiendi nec communicandi anathematis atque in nullo recipiendi ad accusationem non possunt. Item Stephanus papa. Et eodem.

Nullus anathematizatorum suscipiatur nec ea que pertinent ad eos dicimus, scilicet diffinitiones ab eis qui diffinitur eos dico anathematizatos quos episcopus siue episcopi anathematizauerint uel canonum statuta anathematizant. Item Fabianus papa. Anathematizati fideles accusare non possunt.

Omnes quos secundum canonum patrum statuta temporibus quamuis futuris temporibus anathematizant sub monemus et ab omni fidelium accusatione alienamus. Item Stephanus papa. Etiam si quis episcoporum sui accusantis infamis efficiatur.

Clericus qui episcopum suum accusauerit aut eius insidiator extiterit non est recipiendus, quia infamis effectus est et a gradu debet recedere ac curie tradi seruiturus. Item Alexander papa. Infames esse uel esse qui episcopos persecuntur.

Hi qui episcopos persecuntur et amouere moliuntur iniuste contra apostolicam auctoritatem et sancti amoris prohibiantur, dicente domino nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur et uiuat. Perpetua tamen procul dubio notantur infamia et cum illo digni iudicantur fieri, non modo de quibus a temporibus apostolorum infracte nimis atque decretum habemus eorum accusandi episcopos uel testificandi in eos uocem obstruimus quos non

ab humanis idoneis accusatoribus no-
tis eos famis. Item ex epistola Fabiani papae. Ut
testes inimici et accusatores esse non
[D]e actoribus quidem accusent
...
et inctores inimicos ab episcopalibus
monemus accusatione uel testimo-
nio. Item Eutic. papa. Infames esse
eos et religiosum et amicum ...
[N]ullum quamuis infamem aut
suspectum lego de quocumque ne-
gotio liceat adversus religiosum
animum quamuis humilis abiecta-
que sit persona sit testimonium
dicere nec de qualibet ratione eius in-
petitione animum impetere. Item ...
... quod aliud sit excommunicatio
et aliud anathematizatio. Item Io.
VIII. scribit ... episcopo. Aliud excommuni-
catio aliud anathematizatio est. unde ut supra.
[H]engeltrudam uxorem Bosonis
... non eam solum excommu-
nicationem que a fraterna societate
separat, sed anathemate quod ab ipso cor-
pore Christi quod est ecclesia recedit et cetera ...
... intelligitur
anathematizati intelligendi sunt
non simpliciter a fraterna societate se-
parati ... quod est ecclesia ...
[Q]uod uero testes ... domo
accusatorum producuntur
... sunt ...
... non sunt audienda
multorum auctoritatibus monstratur
ut enim ... Item ... Consanguinei et fami-
liares aduersus extraneos testimonium
[C]onsanguinei non dicant
accusatores aduersus extraneos
testimonium non dicant nec familia-
res uel de domo prodeuntes sed nec
uenientes illi nec consensum nisi ...
parentes testificentur ... Item
Anacletus papa. Nec inimici accusatores
uel testes esse non possunt. Rubrica.
[A]ccusatores et testes esse non pos-
sunt qui ante hesternum diem
aut nudius tertius inimici fuerunt
ne irati nocere cupiant, ne lesi se
ulcisci uelint uel inoffensus igi-
tur accusatorum et testium affectus que-
rendum est et non suspectus. Item Sim-
machus papa. De eodem. Rubrica.

[D]e accusatoribus uero inimicis uel
de inimica domo prodeuntibus
uel illis qui cum inimicis morantur
aut suspecti sunt non credatur ne
irati nocere cupiant, ne lesi se ulcisci
uelint. Si quis haec que hodie sta-
tuta et synodo prohibita sunt infrin-
gere temptauerit aut uiolare aut
transgredi presumpserit, si clericus
est gradu proprio penitus careat,
siue monachus aut laicus fu-
erit communione priuetur et nisi emen-
dauerit uinculum anathematis fe-
ratur. Secretis uero insidiis uel ma-
nifestis potentibus a quibus equa-
litatis uel qualibet modi similia
complectantur, si quis ad ecclesiasticum
pertulerit iustitiam patiatur ...
... qui ad ... molitur ...
... partibus ... statuit ...
... synodali ... apostolica ...
... penitus abiciantur ...
... subiatis ...
Item ex epistola ... papae ...
Qui non possunt esse accusatores uel testes.
[S]uspectos aut inimicos aut
... litigantes et qui ...
... sunt et quos ...
... accusabiles qui recte ...
... accusatores esse ...
... antecessores ... apostoli ...
... quos ... auctoritate
... Item ... Fabianus ... Item ... episcopis
Galliarum. Ab accusationibus clericorum re-
pellantur quos leges seculi non admittunt.
[D]e accusatoribus clericorum super quibus
...
... accusatores ...
... leges ...
...
...
...
... ecclesie ...
... accusa-
tiones ...
... legibus ... Item Pelagius
...
... appellant episcopos accusare non possunt. Rubrica.
[C]anonica sedes patrum statuit
ita sequentes accusatores ...

omnes infames esse dicimus, qui suspectos vel inimicos et accusationes eorum, quos non sunt eorum gentis vel quorum fides, vita et libertas nescitur, et qui non sunt bone conversationis vel quorum vita est accusabilis ab omni accusatione eorum funditus submovemus, et eos quos divine leges infames appellant submovendos esse ab eadem accusatione et publice penitentie submittendos iudicamus.

Item ex synodo romana habita sub Adriano papa. *Actio repellitur et accusationes que leges seculi non asciscunt.*

Accusationes et accusatores atque eorum negotia que seculares non asciscunt leges, divina ac sinodica funditus auctoritate repellenda esse censemus, quia indignum est superiores pati ab inferioribus que ipsi res ab eis pati despiciunt. Item Stephanus romane ecclesie episcopus. *Nec servus nec libertus nec infamis eos accusare presumant. Rubrica.*

Accusatores et accusationes que leges seculi non admittunt et antecessores nostri prohibuerunt, et nos submovemus, ut nullus alienigena aut accusator eorum aut iudex fiat, et de tercio scriptum est: ingressus est ut advena, numquid ut iudicet. Accusator autem eorum nullus sit servus aut libertus nullaque suspecta aut infamis, infirma persona. Item Eusebius. *Infames qui ad sacras leges non admittuntur nec accusatores nec testes esse possunt.*

Constituimus a quibus nobis sepius ut homines male [illegible] infames et leges irrepetere adulterii, incestuosi, veneficii, suspecti, inimici, nostri domestici plurimis quia a patre fecerunt, vel qui falsi testimonii dixerunt, seu qui ad sacras leges divinas seculares admittere sunt, nulla tenus ad accusationem vel ad testimonium admittendi quia infames sunt et vitiis repelle[ndi] quia infamie maculis sunt notati.

Item Iulius papa. *Suspecti et inimici et infames ad accusationem non admittuntur.*

Similiter impetitur de ecclesia tamen suspecti aut infames aut inimici aut criminosi aut calumpniatores vel affines aut scelerati aut faciles litigantes, suspicationes vel accusatores, sed leges quoque eiciunt in odio ac suspitione. Item ex papa. *Criminosi*

eius et servi et fratres litigantes nec accusatores nec testes esse possunt. Rubrica.

Nullus servus, nullus libertus, nullus infidelis, nullus criminosus, nullus excommunicatus, nullus infamis, nullus qui inimicus est, nullus frequens litigator ad accusandum vel ad testificandum fiat, nullus infamis persona vel omnes quos ad accusanda publica crimina leges publice non admittunt, permittantur episcopos accusare.

Item Calixtus papa. *Familiares suspecti a domibus procedentes non recipiantur.*

Accusatores vel testes maculati, suspecti non recipiantur, nec familiares vel de domo prodeuntes, nec consanguinei accusatoris ad huius esse nec testimonium dicant, quia propinquitatis et familiaritatis ac dominationis affectio veritatem impedire solet, amor carnalis, timor, avaritia plerique sensus hominum excecant et vitia nos precipitant in opinionem, ut quaestum pietatem putent et pecuniam quam mercedem prudentie. Item Gelasius papa. *Criminosi suspecti et quos odio quos libet scelere ab accusatione removet.*

Omne quia ad usus patres sancti statuerunt patrum institutiones sed fidei esse censemus, hoc igitur iudicia accusatores vel patratores non sint in accusatione pontificum recipiendi, sed prorsus repellendi, quia iubente canonica decreta patrum vel accusatio vel testimonium eorum qui hodie quod in hoc perficeretur vel quorum vita aut suspecta habitur nullo modo recipiantur.

Item Paschalis papa. *De eodem rubrica.*

Nulli episcoporum ab accusatione sua repellere licet, atque eos quam ab eis semper petendo cognoscerent a sua communione familiaritate negligerent. Ceterum criminosi ab accusatione prohibentur, ideoque eorum calliditate innocentia frequenter opprimi solet, sicut in Athanasio sive Cathedre te redempti precipitur, quod crimina que aliquis episcopi seu patriarche conquerit prius quos in manifesta crimina aliquis fuerit in accusatione minime proba[n]dus est. Vincentius Iulius scribit in Theodosiano. *Criminosi et iudices esse non possunt.*

Qui suspecti et inimici et iudices esse non debent, et ipso iudicante plurimis probatur exemplis, nam quid gravius et amabili[us]

[illegible]

Dissentire episcopos summas ecclesias[illegible] ecclesiasticorum negotiorum metropolitanus una cum omnibus comprovincialibus suis liceat, ut nemo ex eis desit, omnes in singulorum concordent negotiis. Licet diffinire eorum atque ecclesiarum summas querelas, criminum dampnare episcopos absque huius sancte sedis auctoritate minime licet, quam omnes appellare, si necesse fuerit, eiusque fulciri auxilio oportet.

Item ex decretis Iulii pape. **Comprovinciales cum metropolitano episcopo causam audire et diffinire.**

Qvamuis liceat apud comprovinciales et metropolitanum atque primates episcoporum ventilare accusationes vel criminationes, non tamen licet diffinire sine huius sancte sedis auctoritate, sicut ab apostolis eorumque successoribus multorum consensu episcoporum iam diffinitum est, nec in concilio ecclesiasticis aliis auctoritatibus preponi audire [illegible] convenire, quia [illegible] negotia reliquorum non solum eorum causas apud comprovinciales et metropolitanos et primates ventilare, sed [illegible] diffinire licet. Item Leo episcopus urbis Rome Anastasio episcopo Thessalonicensi. **Ad apostolicam sedem maiores causas episcoporum diffiniendas referre debent.**

Mvltum sibi profuit, karissime frater, primum [illegible] quod in eius quoniam amplius iudicaverat, quam quod causa tua ad te differretur: [illegible] accusationes [illegible] tamquam [illegible] potuerat comminutum [illegible] aliquod [illegible] expectandum, ubi [illegible] ad tua consulta [illegible] graviter molitione commiserit. [illegible] acceperat expectanda [illegible] penes [illegible] quo nobis placeret agnosceret. Vices enim nostras ita tue credimus caritati [illegible] ut in partem sis vocatus sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. [illegible] preter [illegible] Item [illegible] episcopis. **Preter sententiam romani pontificis nec concilia celebrari nec episcopi dampnari oportet.**

Dvdum a sanctis apostolis successoribusque eorum in antiquis decretum est statutis, que hactenus sancta universalis apostolica tenet ecclesia, non oportere preter sententiam romani pontificis concilia celebrari vel episcopum dampnari, quoniam sanctam romanam ecclesiam primatem omnium ecclesiarum esse voluerunt. Et sicut beatus apostolus Petrus primus fuit omnium apostolorum, ita et hec ecclesia suo nomine consecrata domino instituente prima sit et caput ecclesiarum, et ad eam quasi ad matrem atque ad apicem omnes maiores ecclesie cause et iudicia episcoporum recurrant, et inde sumant terminum, unde sumpserunt exordium, scilicet sine romani pontificis [illegible] huius decretum debet pontifice. Aliqui inconsulto romano pontifice plerique episcoporum dampnati inveniuntur et alii in eorum loco subrogati, quorum dampnationem et subrogationem pro bono pacis et dispensatione tolerasse legitur ecclesia. Vnde Nicolaus papa Lamberto regi.

Quod dampnatio episcoporum et [illegible] sine auctoritate romani pontificis facta pro pace tolerantur ecclesie.

Hec quippe romano dei patre [illegible] relegere maturius intelliget, ut omnes episcopi regni tui ad Ravennatem archiepiscopum mittere non debeant, ipsi usque iudicium postulare non dedignentur. Ipse enim metropolitanus est, et episcopi regni tui eius suffraganei sunt, sicut conscriptiones predecessorum meorum evidenter ostendunt, qui predecessores tuos, qui illos ab ipsius iure subtraxerant, forti invectione corripuerunt. Quamvis nec non sua scripta super hac re missa decernunt, antiquitus namque coram designato nuncio ecclesie presule et integro numero collegium [illegible] episcoporum celebrato concilio fuerunt electi episcopi regulariter examinati, apparuit [illegible] canonice fuerint electi, ipsis episcopis in sua electione manentibus, qui in loco eorum consecrati sunt, poterunt utique pastoris honore potiri. Quod si electi episcopi insontes fuerint declarati, tamen quia illi subrogati sunt ecclesias suas ipsi recipiant, nam et antecessores in ipsius electione consecrationem quia absque sui sermonis pulsi sunt, nec admiserunt nec approbaverunt, nec ipsos qui eis subrogati sunt, invenientibus illegitimos episcopos dicentur. Sanctus Adrianus [illegible] archiepiscopum mittere [illegible] episcopos dignatus sit [illegible] episcopos [illegible] pulsis i-

[illegible]

[illegible]

Littera[m] d[omi]ni p[a]p[e] ... p[ro]pria manu ... pontificis ...

Peregrina ab ecclesiis a[r]bitri iudicia ad q[uem] appell[ationem] ...

ut dicit ... si nulli ... requisita ... quod esset proui[n]ciam cum non ... litteris ...

et duos de sub regimine annuati ecclesie tue legato ad apostolicam beati petri sedem transmittere, ubi dignitatis examinatione premissa, qui legitimi episcopi esse apparuerint, si illas ecclesias integram non admittant nec ... eius qui ei alium in presenti negocii diffinitum qui ualde magna quis sit metropolitanus apud ... eto ... licet nullus memoria antiquiores in ... regione illa habuisse metropolitanam ecclesiam tibi subditam post quam deus omnipotens pacem inter uos et ... multum ... regimini ... constituerit, facile hoc potuisse adiuerte. quod si adeo contentiose agere ceteris ad firmam apostolatum destinare contenditur. ... qui ... fuerit a ... antiquitus metropolis ecclesia ... declaratur, si non de ... ambiguitate ... quas sequi episcopum debeant indubitanter agnoscant, ne cum ecclesiis diu ... discordias regio diuisionis aliqua pati dampna necesse esset, quam diu inter se pacem ... possint ...

Item felix papa. Donatos iniuste ...
... in synodo retractanda. rubrica.

Iniuste ... dampnatio nem ... iniuste ... censemus ... in synodo retractandam ... oppressis ab omnibus ... subueniatur. Item metropolitanum sine comprouincialibus ... aliquem ... non licere ... felix papa testatur dicens. Peregrina iudicia sunt submouenda.

Peregrina iudicia a sede apostolica ... generali ... prohibemus, quia indignum est ut ab externis iudicetur qui comprouinciales et a se electos debet habere iudices, nisi fuerit appellatum. Item anacletus. Ut de eodem. rubrica supra.

Leges ecclesie apostolica firmam auctoritate peregrina iudicia submouemus. ... dominus ... faciens de loco ... iudicum introitu ... qui ... aduena ... iudices. Item ... nulli liceat ... prouincia ... extra ...

Non liceat cuiquam ... iudicio ...

... romane ecclesie ... nobis ... teste ... auctoritate delectatur ... sacerdotibus qui ... proui[n]cia ... ecclesias ... diuino gubernante ... comprouinciales ... iudicia ... pati. Item si quis ... ab ... clericis ... iudicibus ... apostolice debetur reuerentia ... auctoritatis ... appellari ... ab ... iudices electi ... Item ... papa cum dicerent comprouinciales ... electos debent ... iudices ... nisi fuerit appellatum. Item anacletus. Absque apostolice sedis decreto ... iudices adiri possunt.

Ultra prouinciae terminos ad ecclesias ... leges ... non ... iudices ... nisi apostolice ... sedis ... auctoritas. Item ... synodo. Si a prouincialibus episcopis ... iudices adiri non oportet. rubrica.

Nemini ... comprouinciales ... uicinos ... concilio ... oportet ... iudicio ... ita ... actor ... rei ... prouinciam ... synodus ... non ... est ... concilio ... appellari ... accusatio ... ingrediatur ... oportet ... prouincia ... iudicia ... ad apostolicam sedem ... appellari. Item ... felix papa. De eodem. rubrica.

Si quis clericus ... a ... ipsum ... constitutio ... iudicia ... clericus ... iudices ... prouincia ... Item ... Ut nemo admittatur ...

Qui ... nobis ... apud ... iudices ... qui ... parte ... eciam ... probabilis ... romana synodus. Item ...

Infamis ... esse non possunt.

Infames ... per ... esse ... testes ... Item quibus ...

...

Item ...

To. ... ...

CH

[illegible gloss]

fecisti. Ibi dicitur: Tempus expiasti calumpni
atus es. Aliquando genere pene et
ui quidam premuntur in opus pu
blicum, quippe istum minimum quid statim
opprimunt. Sed dampno infamie
post impletum tempus subiciuntur.
Aliquando genere pene et delicti persona
declaratur, velut dum fustibus ce
sa per preconem dicitur: sicophanta es,
calumpniator. Aliquando ipso
genere fiunt decentes improbi, ut
fenus et illicite exigentes usuras
usurarum, et mulier que intra tempus
quo more est lugere maritum matri
monium contrahit, et qui sciens eam
uxorem ducit, ut tempus testatur
Felix papa et eisdem libris. Item in evan
gelio ille qui trabem gestat in o
culo proprio probatur non posse e
ducere festucam de oculo fratris sui.
Item David in .l. psalmorum: Pecca
tori autem dixit Deus: quare tu enar
ras iustitias meas? et cetera. Item Gregorius. Cu
ius vita despicitur, restat ut eius
predicatio contempnatur. Item in Macha
beis. Qui alios iuste punire desiderat a pari

Qui sine peccato est congregatio iudicant.
Quem sine peccato inveniri illa approbat
mittat ad aliena quippe peccata pu
nienda libantur sua relinquentur. Hec ver
certe ita quia minus ad considerandum
propria congregant et alienam replen
dant. Hinc est quod cum tribus Beniamin
in iniquitatis scelere fuisset obvoluta et
collectus omnis Israel in nefarium quin
tem voluit, et semel et iterum in bello
certamine inferior prostratus est. Consul
to enim Domino si adversus eos debere de
buissent, iussum est ut irent, quia
divine vindicte in mentem precipientes et sce
leris opponentes, tamen omni peccato nec
tribunal offerentes pene fundit us
certamen. Unde est quod in illo scelere
infamia anteriori prius ipse prosternitur
nisi quod prius ipsi purgandi sunt per
quos aliorum culpe feriuntur, ut ipsi
a iniuria purgationem et iustitiam qualis
omnium vita congregetur fuerat. Item
Ambrosius. Sicut beati immaculati. Ille
de vita alterius iudicet qui non habet
in se ipso quod puniat. Rubrica super.

Iudicet ille de alterius errore
qui non habet in se ipso quod con
dempnet. Iudicet ille qui non agit
eadem que in alio putavit punien
da, ne cum de alio iudicat in se ferat
sententiam. Item iudicet ille qui ad purgan
tiandum nullo odio nulla offensio
ne, nulla levitate ducitur. Et post
pauca. Et omnis iudex in se habet

[illegible gloss]

mosus factus domestice prophe
voluntatis fuit talegitis et iniqua
nunciat. Si quis sciens vim ob
temperatione indulget propter vo
luntatem vel pacem et medicina
de domo desertis sicut audiunt
dicat et sicut sceleri subiaceat adde et
obsequitur legibus admissa aut ea
nunciat causam mentiatur, non immitat
dicatis et iudices si liquet in iudi
cando tenere debeat affectum
quam sollicitudinem quam sancte
nitatem. Et paulo post. Quam iudicet
non voluntatis sed obtemperatione obs
servare eque legum est. Et post pauca.
In iudicando coram magis est custo
dia veritatis quam voluntatis obe
dientia. Item Gregorius. Gravantis cri
minibus alienam iudicare non valet.

In gravibus peccatis quis posi
tus dissolvi sub premium a
lienam non diluit. Cuncta enim ini
quitas quia cum displicet qui
ad intercedendum mittitur ira ta
nimis procul dubio ad deteriora provo
catur. Scriptum quippe est: Victime
impiorum abhominabiles sunt Deo
vota iniquorum placabilia. Et legem
enim in omnipotentis Dei iudicio
quando datur inspiciatur. Hinc
est quod scriptum est: Respexit Dominus ad Abel
et ad munera eius, ad Cain autem et ad
munera eius non respexit. Dicturus quippe
quia Dominus respexit ad munera
premisit sollicite quia respexit ad Abel.
Et quare pater non dicitur quia non of
ferens a muneribus sed munera ab of
ferente placere. Dona quippe iniquo
rum non probat Altissimus, nec
respicit in oblationibus eorum nec
in multitudine sacrificiorum eorum
propitiabitur peccatis. Item loquitur
Dominus ab impiis orationes
iustorum exaudiet. Item. Pri
mum nos metipsos diiudicemus.

Postulantes iudeorum congre
gatione dicere Dominus de peccatri
ce non statim dat iudicium sed prius
se inclinans deorsum digito scri
bebat in terra ac si omnium quod ob
niti rogatur iudicare. Nos iudices
capite instruens ut cum quelibet
proximorum errata inspicimus
in ea iniquitatem reprehendendo iu
dicemus quam ad considerandum nostram
humiliter revertentes digito eam discre
tionis sollicite excutiamus, quatenus
met captum placeat quid ne dis
pliceat examinatione divina
inuenit. Inde illud apostoli fratres, si preoc

[illegible gloss]

QH

QVIII

QIX

III

a ¶ consulendum ... [illegible]

consulendum et comparandum sit quam puniendum, vel si aliquo modo ferendum. Item Calixtus papa. Testes non dicant testimonium nisi de his que presentialiter viderint et noverint.

Testes per quamcumque scripturam testimonium ferre non possunt, sed de his que viderunt et noverunt vivaci testimonio proferant veritatem; nec de aliis causis vel negotiis testimonium dicant, nisi de his que sub eorum presentia acta esse noscuntur. Ex his vero que audierunt ad bonum vacare et nullum eorum testimonium dici esse possit. In Gratiani c. collat. vi. titulo de testibus.

Sed obitum scripturam habere legimus. Si vero probatio solutionis perficiatur ... scripturam, tamen insuspectibilem esse volumus apud iudicem dicendum ad huiusmodi testes assumantur, ut probabilem testimonium proferant ... facienda solutione, aut pro memoria aliquam scripturam fecerit solutionis vel pro confessione cuiusque pecunie accepit, habeat testimonium a manu eorum ... aut habeo quoque propter aliud opera advenientes audivit aliquid dicentem se accepisse ab aliquo quantitatem aut debere alicui, nulla tamen valere censemus. ¶ Simul autem necesse est ... testimonium non admittit. Unde Leo papa. Non admittuntur ad testimonium qui ex eodem tempore negotio affuisse confitentur.

Nullus omnius quoque puerorum suorum testes qui ad causam primam aliquid testificantur ... qui plurimi admittuntur quos tempore ... [illegible]

prohibuit. Item Ambrosius in l. de paradiso. Ad senem ingredi non tenetur testis et suspicionis [illegible]

Primo simplex testis. Ad idem tit.

Primo non senes intimandum est plurimum ... testis domum ad se venire gestorum aliquid de suo ad dicendum testimonium ... per mandatum ... colorat ... nichil igitur quod bonum videtur ad ... Item Felix papa. Absentes nullum nec accusare nec accusari possunt.

Absens per alium nec accusare aut accusari potest nec affinis testis admittitur. ¶ Infamium namque ... in quo illustris persona per procuratorem ... solempnitatibus. In eodem codice titulo de mimis ...

Item Pelagius papa ... magistro militum. Nec absente libellum sacerdotis sui testimonio offeratur.

Et ... quas ... Edictum nobis ... illos et posse ... ad causam ipsius personis fuisse ... leges ... Leo IV ... testes ... post ... testimonium dicant.

Hortamur ... Huiusmodi timore ... sanctitatis ... testificationis ... leges ... Item ... [illegible]

[illegible]

Q uod non ubi quis simul de pluribus criminibus accusat, si in uno defecerit, ubi ad omnia non admittitur ad alia ut quia ipse in illo uno non fuit calumpniator, ut ... qui primum ... contemptus ... prosequitur ... crimen ... [illegible]

F actos obiecisse calumpniose ... suspitiosi ... accusatorem culpabiles ... suam iniuriam non prosequendo ... ut si ... calumpniator ... omnibus ut ... probitur ... Non tamen ... Accusatoris ... [illegible]

Accusator et accusatus simul debent adesse.

N ecesse est secundum sacrarum scripturarum documenta ac sanctorum patrum decreta ut accusator et accusatus simul ad certum locum pariter conveniant, et qualitercumque ... tanto probatio ... tempus nullum preiudicium ... [illegible]

Q uod uno deficiente super uno capitulo non sit ad sequentia admittendus ad sequentia. Et econtra ... in quo sic statutum legitur:

Qui in uno capitulo deficit ad cetera non admittatur.

P lacuit ut quotiens clericis ... multa crimina obiciuntur et unum ex his de quo prius egerint probare non valuerint, ad cetera non admittantur. [P]robatur ... Carthaginensis concilii ... quo sic diffinitur.

Qui falsa fratribus obiecit usque ad ...

E os qui falsa ... crimina non concedenti ... falsis capitula obiecisse convicti fuerint, placuit usque ad exitum ... non communicare, sicut magna synodus ante constituit ... dignitatis ... [I]dem ex ... episcopis Gallie.

Qui obicit plura crimina ... ad arguendum clericum non admittantur nisi ... propriam causam tantum asserere voluerint.

S i accusatorum persone in iudicio episcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum clericum non admittantur nisi proprias causas asserere, non criminales vel ecclesiasticas voluerint. [C]uius ergo qui falsa fratribus obiciunt usque ad exitum vite ad communionem prohibeantur et illi qui se in iudicio episcoporum culpabiles inventi fuerint, ad arguendum clericum admitti prohibentur. Apparet quod in ipso capitulo ... lectore ad sequentia ... non valet.

A d accusationem ... accusatorem ... multorum accusator ... prohibetur. [It]em ... [illegible]

Accusatus prius se purgare debet quam alium accusare ...

N egandam esse accusatis licentiam criminandi priusquam se crimine quo premuntur exuerint, quia non est credendum contra alios eorum confessioni qui criminibus implicantur, nisi se prius probaverint innocentes, quia periculosum est et non debet admitti adversus quemquam professio. Codice libro ... Valentiniani et Graciani ... Idem eodem.

N egandam esse accusatis licentiam criminandi nisi ... prosequantur imparium vel minori crimine priusquam se crimine quo premuntur exuerint ... in ipsa inscriptione ... pendente accusatione ... [I]tem ... ex decreto ...

Accusatus prius se purgare debet quam alium accusare possit.

N on est credendum contra alios eorum confessioni qui criminibus implicantur nisi se prius probaverint innocentes, quia periculosa est et admitti non debet adversus quemquam professio. [E]x ... diligentius ... crimine ... maiori crimine ... accusare voluerit vel ... fornicatione ... accusatoribus prohibetur ... capitali ... criminali ...

Q.X. quis de calumpnia ... multis ... [illegible]

statutis, quidam dicunt quod si quis accusat de pluribus criminibus et contestatus est litem super omnibus, licet in uno defecerit, admittitur ad consequentia. Alii quando iam incepta est litem super uno et litem contestatus et deficit in illo, non admittitur ad consequentia ... in specie ut ff. de accusationibus ... qui ... calumpniatus ... non ... si quis primo egit criminaliter ... postea ... nunc quidam ... accusator super pluribus ...

P lacuit si de pluribus criminibus simul in eodem libello litem ... contestatur licet in uno deficiat, admittitur ad sequentia, licet iam sit infamis ... quia ... fuit bone fame, ut ff. de publicis iudiciis ... in ... de primo accuso de uno crimine ... non admittatur postea ad aliud ... certe ... ecclesiastici ... publicis criminibus ... postea non admittitur ad probandum aliquod ... super uno tantum ... contestatus est et non probavit ... calumpniator ... non admittitur postea ad sequentia ... in hoc ... intelligunt ...

[N]on admittantur ... quod huius exceptio ... post litem ... ut ff. de ... si maritus ... prescriptionem ... exceptio ... calumpniatus ... quia tantum ... non possit ... non possit obicere post litem contestatam ... quod hec exceptio ... calumpniatus ... potest obici post litem contestatam ... melius dic quod hic non ... contestatio super ... quo ... tempore cum vult procedere ad alia super quibus lis non est contestata admittitur huius exceptio contra ... exceptio de novo ... post litem contestatam ... ut ... Jo. doctorum summorum omnium bonorum decretorum

tem est ipsum deponendi et post suam causam consummatam ut ... eodem capitulo secundum ... ff. de publicis iudiciis ... suam iniuriam prosequitur tunc ... et post calumpniatorem potest ipsum incipere accusare ff. de accusationibus ... modum exceptionis proponitur ... semper prius ... exceptio ... ut ... cum dilecti ...

N egandam est ... in criminibus non ... Jo.

N on convenientis ... ut ... prius ... accusatus ... ut ff. de ... si maritus ... prescriptis ... Jo. suam iniuriam prosequitur secundum ... criminandi ... quia non ... criminum ... innocentia reus purgabitur ut ff. de publicis iudiciis ... non est ... Jo. quis accusatur ... proditur ... quod ... ergo ... quod ... ut ff. ... bono ... criminandi ... ut ... accusare omnipotens ... tunc ...

N egandam nisi ... non permittatur ... qui accusat similiter prosequi suam iniuriam ... quod auferatur primo ... non potest nisi suam iniuriam prosequatur ff. de accusationibus ... qui iudicio cum iam sit infamis ut ff. de publicis ... si post contemptum accusatorem ... non suum accusatorem ... non perdit ex illo crimine civitatem vel libertatem ff. de publicis iudiciis ... quia ... canones ... cum quis dampnatus est de crimine amodo accusare non potest nec suum accusatorem ... Jo. doctorum summorum

N on est. Jo. doctorum summorum doctorum omnium

Criminaliter si tam quam civiliter dicere potest cum quis se ... tentio: et in iure et sic manantius ... in intelligi illud ... cum crimen in modo exceptionis obicitur et cum dicitur

criminali. xv. q. iii. c. ex eodem de ordine iudiciorum legitur. Idem eodem xiii.

Qui in questione meretricis se spe sit ut prius dicendum iudicet quod non potest manus meretricum minorem presentem. Item codicis libro ix.

Prius enim de criminibus eodem quo agitur graviori ab adversario obiecto iudicetur [illegible] ... excommunicatione ... extimabit aut sibi permittendum sit eidem accusare tamen si prior in semper eadem deposuisset. [illegible] iudicat [illegible] aliquando in criminali ... sicut in l. xii. c. ex eodem de ordine cognitionum legitur. Sed si ... contendisset prius de bra[...] ca libertatis. Cum enim [illegible] ... ordine ... cognitionem ... probari ... ingenuum ... constitutum oportet. Item eodem xiii.

Qui confitentur se pati ... iam statim suffragium postulare ... sibi potestatem accusandi ... qui se sinum dominii esse fatetur ... libari criminaliter ... accusare non potuit. codice libro ... ix. eodem.

Si quis se familiam vel se ... criminis de latore atque accusatore ... sed eius extimationem capitalem ... fortunas ... familiam ... exhibitionem testium ... examinationem iudicium ... positione criminis ... gladio ... in iudicio oportet po[...]

Statim prima ... quod non debuit ... excommunicatus non potest aliquem accusare si ... sed ipsum an excommunicatus possit aliquem excommunicare post absolutionem admittitur ad ... accusationem ... in maiore excommunicatione ... crimen ...

cuius quamvis dominum agnoscatis aut [illegible] excipimus. Similiter si ... accusatores in manumissioni ... ne committere presumpserint ... quo se eum supplicio tenebuntur ... iam ... delatoris ... codicis.

[C]um in maiori excommunicatione constitutus episcopum accusare disposuit adolescentem ... [illegible] ... ad assertionem sive causae ... prohibitus ab accusatione adolescente ... accusatorem se testem ... adolescens personam accusatoris ... generale ... ad iudicium electorum ... in maiori excommunicatione suspendi ... non ... accusator ... publicus ... in maiori ad assertionem propriae ... Et hoc primum quaeritur an in excommunicatione constitutus aliquis accusare valeat. Secundo an infra ... annis in criminali causa testificari aliquis possit. Tertio non ... ab accusatione prohibitus ... testificantis possit assumere. Quarto ... an idem possit esse accusator et testis.

[Gloss, lower part of the page:]

tem obicitur quod status criminalis ... quod status quaestionis ... Primus casus quia si ... admittitur ad accusationem ... absolutus licet non prosequatur ... non continuatur ... accusator ... accusationem ... quae ... posse ... Et ... Si ... Qui ... Si quis famam ... Si ... substituentem ... familiaribus ... Simiter ... de liberis ecclesiae ... in fine ... doctorum ... omnium bonorum ...

tibi absolutus ... sive autem punitur.

... an excommunicatus possit ... excipere ... excommunicatione ... in mortem punitur ... quis excommunicatus ... an possit ... excommunicatus ... an possit excipere ... respondetur ... non ... compensare ... possit ... excommunicatus ... et eius ... possit ... reconvenire ... an possit ... absolutus ...

... excepti ... absolutione ... possit ...

Si testes unius partis nullo modo cuiquam sit licitum testium plene distinguas. ut si unus testis deponat de visu et de auditu. vel de certa scientia et de credulitate. vel de facto proprio et de facto alterius. vel de facto et de fama. vel de facto et de opinione. vel de facto et de credulitate. vel de facto et de relatione. vel de facto et de consuetudine. vel de facto et de rumore. vel de facto et de fama publica. vel de facto et de opinione communi. vel de facto et de credulitate communi. vel de facto et de relatione communi. vel de facto et de consuetudine communi. vel de facto et de rumore communi. vel de facto et de fama publica communi. vel de facto et de opinione publica. vel de facto et de credulitate publica. vel de facto et de relatione publica. vel de facto et de consuetudine publica. vel de facto et de rumore publico. vel de facto et de fama publica publica. vel de facto et de opinione publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica. vel de facto et de relatione publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica. vel de facto et de rumore publico publico. vel de facto et de fama publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico. vel de facto et de fama publica publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico. vel de facto et de fama publica publica publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico. vel de facto et de fama publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico. vel de facto et de fama publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico. vel de facto et de fama publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico. vel de facto et de fama publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico. vel de facto et de fama publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico. vel de facto et de fama publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico. vel de facto et de fama publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico. vel de facto et de fama publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico. vel de facto et de fama publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publica. vel de facto et de fama publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publica publica. vel de facto et de fama publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publica publica publica. vel de facto et de fama publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publica publica publica publica. vel de facto et de fama publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publica publica publica publica publica. vel de facto et de fama publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de opinione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de credulitate publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de relatione publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de consuetudine publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de fama publica. vel de facto et de opinione publica. vel de facto et de credulitate publica. vel de facto et de relatione publica. vel de facto et de consuetudine publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de fama publica. vel de facto et de opinione publica. vel de facto et de credulitate publica. vel de facto et de relatione publica. vel de facto et de consuetudine publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de fama publica. vel de facto et de opinione publica. vel de facto et de credulitate publica. vel de facto et de relatione publica. vel de facto et de consuetudine publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de fama publica. vel de facto et de opinione publica. vel de facto et de credulitate publica. vel de facto et de relatione publica. vel de facto et de consuetudine publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de fama publica. vel de facto et de opinione publica. vel de facto et de credulitate publica. vel de facto et de relatione publica. vel de facto et de consuetudine publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de fama publica. vel de facto et de opinione publica. vel de facto et de credulitate publica. vel de facto et de relatione publica. vel de facto et de consuetudine publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de fama publica. vel de facto et de opinione publica. vel de facto et de credulitate publica. vel de facto et de relatione publica. vel de facto et de consuetudine publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de fama publica. vel de facto et de opinione publica. vel de facto et de credulitate publica. vel de facto et de relatione publica. vel de facto et de consuetudine publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de fama publica. vel de facto et de opinione publica. vel de facto et de credulitate publica. vel de facto et de relatione publica. vel de facto et de consuetudine publica. vel de facto et de rumore publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publico publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica publica. vel de facto et de fama publica

IIII

[illegible]

testimonia facultate minuatur si in odio

Ubi testes ad causas nisi Item. postulentur alieni assistentur partibus personis communibus dicantur si desint ne ab aliis postuletur. Cum vero ait ad uberiorem pacem vtrorum iu ab aliis per quos fieri ac postulari si prius competentes inuenerint. Si spe cu[illegible] aliquam partem testes

Ubi ad vilis sint pauci Item. patronos sponte procedentes non audiant. Nec vocati quos iudicent.

Si quis testibus recognitus Item. usus sit iudex quos testes ad ius causam criminaliter producitur: non licebit ei personas eorum reprobare, nisi ostendat inimicitias intercessisse postea emersisse, ex quibus testes repelli leges precipiunt. [illegible] da. s. licentia ex ipsis depositionibus testimonium eorum arguendi. Si illi quidis probationibus [illegible] promissione pecuniarum [illegible] corruptos esse ostenderet, ei allegare minime grauem dano poterit. Cum obiciuntur illis [illegible] qui [illegible] probationibus [illegible] admittenda [illegible] tradenda.

Q. IIII

Quarta questio [illegible] Fabianus. [illegible] constituit dicens. **Accusator vel testis vel iudex aliquis simul esse non pot.**

Nullus unquam presumat accusator simul esse et iudex vel testis, quoniam in omni iudicio quatuor personas semper necesse est adesse, iudices scilicet electos, accusatores idoneos, defensores congruos, atque testes legitimos. Iudices autem debent uti equitate, testes veritate, accusatores intentione ad amplificandam causam, defensores extenuatione ad minuendam causam.

Item domnus Anastasius. **Quibus duas personas gerere non valet.**

Nullus introducatur persona liter ad eandem accusatores et accusati audiantur: non enim quod ordo exigit accusatores et iudices non [illegible] sint, [illegible] per se accusatores, per se iudices, per se testes, unusquisque in suo ordine. Item ex Cod.

Libellorum inscriptio semper fiat, ut talionem calumniator recipiat. quia ante inscriptionem nemo debet iudicari vel dampnari, cum leges [illegible] hec caveant [illegible] accusationibus [illegible] adulteriis [illegible] inscriptionibus. Aliquid [illegible] accusatione fieri pot. [illegible] per officiales [illegible] contra sollempnia accusationis non posse [illegible] Item.

Si maritus [illegible] hec [illegible] sexaginta dies utiles ad ulciscendum uxoris sue accusare noluit, quia ex suspicione sola [illegible] non conveniet [illegible]

Ab accusatione criminalis accusator Item. non solum in inscriptionibus sed etiam sine eo obligatione

Si quis se [illegible] ponit Item. [illegible] ab aliquo passum [illegible] [illegible] [illegible] criminalibus causis dignum est ut inscriptiones preponantur [illegible] [illegible] legitimum [illegible] iudicis accusator vel testis prodiatur non [illegible] suspitionis [illegible]

Unde [illegible] **suspitionis modo inimici iudicis domo causa accusator vel testis prodiatur.**

Constantinum [illegible] consequentia [illegible] leges prodi[illegible] accusator [illegible] testimonium [illegible] [illegible] suspecti iudices [illegible]

Q. V

Quinta [illegible] questione in alio [illegible] diffinitum. **[illegible] accusatione suspectis [illegible]**

Quisquis [illegible] accusator ad primates [illegible] [illegible] nec a communione suspendatur [illegible] [illegible] dies [illegible] litteris [illegible] minime [illegible]

[illegible]

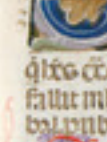

[Q]uidam maligni sp(iritu)s co(n)silio
repleti contra castorum
nomina ac rem salem famam nec
nos salena omittentes loco contr-
stationem possint meus crimine
loquentem ac dicentes assumunt cu(m)
de famanda pace cum illi decedentes
qui si non erant in publice con-
fessi fuit quisquis ille sit qui
hec agere presumpserit vel consen-
sum tante iniquitatis consilio p(re)-
buit et dei et omnium vindice sp(iritu)s
diffinimus ut sancti eius corporis
ac sanguinis participatione priuare-
tur. [C] Simili quia latere quam nesci-
unt tenet ad disciplinam non nutu(m)
sit tanti mali consensus et prohibitus
corporis et sanguinis dominum particip-
pe presumpserit anathematis vin-
culo feriatur. Si aut(em) fallare apostata fece-
rit se de ecclesie corpore dimissus. Si nec
in eadem ciuitate ingressus pub-
lice potuit doceri quod dicitur nec
te sciens se non posse que scripsit
ostendere cum uere suum fuit aperte co(n)-
fessus do(mi)nica corporis ac sangui-
nis participatione non sit priua-
tus. Nam a se de ecclesie corpore alienus
existat. [I]tem ex concilio Elib(er)itano
Anathematizentur qui famosos libellos in
[H]is qui inuenti fuerint ecclesia ponunt
famosos libellos in
ecclesia ponere anathematizentur. [I]tem
codice lib. ix. tit. de famosis libell. Im-
peratores Valent(inianus) et Valens. Et Theodosius.
[S]i quis famosum libellum
siue domi siue in publi-
co vel in quocumque loco ignarus reppe-
rerit aut corrumpat prius quam alter inue-
niat aut nulli confiteatur inuentum.
Si uero non statim easdem cartulas vel
corruperit vel igni combusserit, sed
uim earum duxerit manifestandam,
sciat se quasi auctorem huiusmodi delic-
ti capitali sententie subiugandum. Cuius-
modi autem libellum accusationis opinione
[V]ocatio autem Leo ait:
qui impetitur non se-
mel sed bis et tercio per gene-
ralium spatium conuenit libel-
lis scriptis debet fieri. [V]nde Dama-
sus papa scribit dicens: ut citatio ad synod-
um aliquis ueniat, nisi et spatia fiant cognita
[V]ocatio ad synodum iniuncte

eo patrum canonica et usque impe-
tratur: rationabilibus scriptis per spa-
tium debet fieri congruum. Atque
non enim quamuis canonice uoca-
tus fuerit si noluerit canonica ordinatio-
ne licet ueniat ad conuentum quod
quia necessitate non sponte noluit
nulla ei ratione sunt ferenda iudi-
catoribus. [I]tem sinetum papa. Calixtus papa
[P]resentium spatiis et reliquis
Decreto censemus ut in prima
ministratione conuenientiat tum per
septem dies expectentur: nullius
excessus termino dicta licentia. Ad-
duci non expectationi item in adda-
tur dies septem in dicta licentia
excommunicandos omnia diuina offi-
cia audiendi. Post hec ad quantum
duo dies quibus a pace et a colore
se ecclesie sint suspensi. Et nisi uenerit
aliis duobus diebus sub eadem expecta-
tione expectentur, quibus modis
supra dicto dies expectatione elu-
sa iam expectatus reus morte anathe-
matis gladio feriatur. [I]tem Damasus
papa. Vniuersis accusatores scripta fiunt
[R]eclamantem ad sedem apo(stolicam)
stolicam nos accusationes in-
tentauit nisi per scripta fiunt per ea absque
legittimo accusatore quod nunquam
inordine est enim apostolica auctoritate p(ro)-
hibemus et quod nunquam fiat nunc absq(ue)
uigilantia dandi nec cogere eum
nec aliquam prius per scripta eorum
accusantur causas discutere quam
per que relatam uiuisitationem uocat
ut canonice ad synodum ueniant
et presens presentibus agnoscat
et intelligat ea quod obiciuntur. Agere
enim sicut accusatores presentes
exigunt et non per scripta absentes
uenit canonica patrum constitutio, non
semel sed sepissime clamant, nec enim
accusationes nec testimonium ul-
lum per scripta posse proferre nec dicta-
lis negociis quia et testimonium
dicituris sedibus que sibi coram presen-
ti dicere se nosceuntur. Simulque
accusatione alii legent presentes per se
ipsi aliis accusationis scriptione uide-
licet premissa, nec quilibet quamuis
certum aliquod legittimos accusatores
presentes habeat, locumque defendendi
accipiat ad abluenda crimina

[illegible]

curandum, [illegible] aliquando [illegible] omne quod non licet.

Item Felix papa Athanasio et omnibus orientalibus episcopis. Ad accusationem clerici [illegible] suis rebus expoliati ad synodum primates non uocentur.

Sacerdotes quorum [illegible] aliqua [illegible] fuerint [illegible] tempore illo eos ad synodum [illegible] infra congrua tempora canonice conueniant. Et si prius quam eis prescriptum [illegible] quid eis opponitur ad replicationem [illegible] ad replicationem preparati aduenerint. Nam si aut ui aut timore electi aut suis rebus expoliati fuerint, nec canonice ad synodum uocari possunt, nec [illegible] debent, antequam canonice restituantur, et sua omnia eis legaliter reddantur. His auctoritatibus euidentissime datur intelligi, quod nisi quis canonice uocatus fuerit, et si aliqua occasione ad synodum uenire non potuerit, [illegible] canonica autem uocatio [illegible] beati pape [illegible] Quibus quidem [illegible] auctoritate Felicis pape significatio [illegible]

Quod autem per procuratorem causam suam agere ualeat qui impeditus [illegible] causis fuerit, [illegible] Romane synodi que tempore Adriani pape celebrata est probatur, in qua sic statutum legitur.

Pro se legatum ad synodum mittat, quem grauis necessitas preoccupauerit.

Si egrotans fuerit episcopus, aut aliqua eum grauis necessitas detinuerit, pro se legatum ad synodum mittat, ne a communione suspendatur; [illegible] nisi ad causam suam dicendam [illegible] in die statuto [illegible] minime [illegible] nisi aliena preoccupatione [illegible] infra spatium duorum uel trium mensium uel eo amplius prout causa dictauerit [illegible]

Reos capitalium criminum absentes etiam per procuratorem defendi leges publicorum iudiciorum permittunt. Ecce quod episcopus impeditus [illegible] causa [illegible] non ualens, legatum pro se [illegible] ad synodum mittit. Si igitur iste non ad causam agendam, sed ad necessitatem synodo presentiam suam exponendam mittitur, quam impeditus episcopus synodo presentiam suam exhibere non ualuit, [illegible] in criminali nullum sibi per se agere licet. Unde Adrianus papa ait: In criminalibus causis [illegible]

In criminalibus procurator [illegible] causis nec accusator nec is qui accusatur [illegible] per aliam personam [illegible] admittitur. Item Anacletus papa. [illegible] in criminalibus [illegible]

Quia episcopi [illegible] ad solam laudem Dei [illegible] actionem [illegible] quisque eorum [illegible] accusationibus, excepto publico crimine [illegible] non male fame suspectum [illegible] opinionis [illegible] humana [illegible] attendant eterna premia percipere.

Quod autem absque suo [illegible] audientia dampnari nanque quis non debeat, auctoritate illius pape probatur, qui ait: In illegitima synodo episcopus iudicari non debet.

Nullus episcopus in illegitima synodo et suo tempore [illegible] auctoritate conuocata sed quibusdam criminibus pulsatus audiatur uel iudicetur uel dampnetur. Si autem a quibusdam presumptum fuerit, irritum [illegible] nullo modo reputetur. Item Zepherinus urbis Rome episcopus scribit omnibus episcopis. Zepherinus urbis Rome episcopus [illegible] episcopis. Episcopus accusatus [illegible] causam [illegible] ad sedem apostolicam deferatur. rubrica.

[illegible]

Quod decem iudices quilibet accusatus si necesse fuerit eligat a quibus causa eius iudicetur, nec prius audiatur aut excommunicetur uel iudicetur quam ipsi eligantur, et regulariter uocatus ad primo conuentu episcoporum per eos causa eius iuste audiatur et rationabiliter discernatur, finisque eius causa ad sedem apostolicam deferatur ut ibi terminetur; nec ante finiatur quam eius auctoritate fulciatur. Quod uero absque synodali audientia episcopus dampnari prohibetur, sine preiudicio romane sedis intelligi oportet, que singulari auctoritate quoslibet dampnatos et indiscussos propria auctoritate absoluit. Vnde Gelasius papa. Ipsi sunt canones qui ... iniusta excommunicationis ... ab omnibus sancta romana ecclesia ... primatum ... ipsius prouincie dispensat. Sic enim in decretis continetur concilio.

Cum uero accusatis ad iudicium uenerit, quicquid consistentibus consultationibus agitur aut ab accusantibus proponitur, in contentiosis uocibus summittatur, si uero in relatione proferatur, ut in ... concilio legitur.

In cognitione criminum contentiosi locum non habeant.

Tales uero uiri consistentes ... indiscretis uocibus perstrepere ... multis clamoribus ... disceptationibus ... audeat ... Si quis enim ... religiosi ... suam ... seducens ... religiosi ... iustitia ... obstrepentium ... propter ... Ergo quicquid aut consistentium consultationibus agitur aut ab accusantibus proponitur, sic in relatione proferatur, non contentiosis uocibus ... audientium ... Quod ergo in conuentu concilii hec ... moueantur ... contemnere ... aut commonitus ... excommunicetur ... sententiam ferat.

Nunc autem queritur, an si aliquis iudicando malivolus quam amicus alterius iudicat. De hoc ita scribit Augustinus. Magis nocet qui mentitur ... quam amicabiliter iudicat.

Non omnis iudicans maliuolus, nec qui enim alterius iudicat. Magis quippe nocentes non esse in dicando, crimen quam si ... quos iudicando corrigere potest. Si enim ... parcere ... ulcisci ... Si enim infirmitatis ... occultam tamen ... nonne ... iudicant ... ergo ... manifestare ... in corde. Item ad ...

Nec qui parcit amicus est, nec qui uerberat inimicus.

Non omnis qui parcit amicus est, nec omnis qui uerberat inimicus. Meliora sunt enim uulnera amici quam uoluntaria oscula inimici. Melius est cum seueritate diligere quam cum lenitate decipere. Utilius esurienti panis tollitur, si de cibo securus iustitiam negligebat, quam esurienti panis frangitur, ut iniustitie seductus acquiescat. Et qui freneticum ligat, et qui litargicum excitat, ambobus molestus est, et ambos amat. Quis nos potest amplius amare quam Deus? et tamen nos non solum docere suauiter, uerum etiam salubriter terrere non cessat. Fomentis lenibus quibus Deus consolatur, sepe etiam mordacissimum medicamentum tribulationis adiungit. Exercet fame patriarchas, etiam pios et religiosos, populum contumaciorem penis grauioribus agitat; non aufert ab apostolo stimulum carnis, ter rogatus, ut uirtutem in infirmitate perficiat. Et infra. Nonnullis ... quem furentem ... pecoribus pabulum spargere ... pastorem aliquando flagello ad gregem pecora ... timore ... Ambrosius ... fortasse. Non odio sed dilectione castigat qui corripit.

Non est fallacia semper pater filio, aliquando castigat. Ergo qui ... castigatur qui diligitur ... cum pietate exercet; habet enim ... plagas suas que dulciores sunt ... amantissime inferuntur. Dulcior est enim religiosa castigatio quam blanda remissio. Vnde propheta: Dulciora sunt uulnera amici quam uoluntaria oscula inimici. Et hiis omnibus datur

— intelligi —

[illegible gloss lines]

intelligi quod magis confitetur tanti
fratre nequiciam accusando vi-
videtur cum persequitur quamquam ce-
lando solvere nititur. Eusebius ait
contra statuta [illegible] dum aliorum
crimina sponte confitentes in eorum
accusatione recipi prohibet dicens.

Ad accusationem non admittatur aliorum crimina sponte confitentes. Rubrica.

Talis quoque nisi se catholica fide
immaculatum suspectus sit ad
postulationem eius non admitta-
tur, nec illi qui aliorum crimina
sponte confitentur, ideo complicandi
sunt. Solliciti enim sunt quod sponte prola-
ta omnibus illis [illegible] vox hec non porta-
bant divisis [illegible] [illegible] latebris
suis religiosis totos exigentes deleri
dum per eius corporalibus subici-
untur que gesta sunt fidelis[illegible]
exequantur. Item proverbiis. Decretum.

Qui ambulat fraudulenter
revelat archana: qui autem fi-
delis est celat amici commissum.
Que vidimus oculi tui ne proferas
in iurgio cito, ne postea emendare non pos-
sis cum dehonestaveris amicum tuum.

Sed aliud est accusare aliorum crimi-
na deferre ut que nos secreta admonitio-
ne corrigere non possumus coniunctio
iudicis sententia compleat. Atque aliud di-
sidiando falsa obicere vel in insultando
vera facile exprobrare. Illud autem
cautus exerceo impietatis consi-
tum. Vnde in eisdem proverbiis dicitur:
Verba impiorum insidiantur sanguini,
os iustorum liberabit eos. Et infra.
Qui quod novit loquitur, index iusti-
cie est. Qui autem mentitur testis est frau-
dulentus. Item labium veritatis
firmum erit imperpetuum. Qui autem tes-
tis est repentinus concinnat linguam
mendacii. Item qui custodit os
suum custodit animam suam. Qui autem
inconsiderate loquitur sentiet mala.
Verbum mendacis iustus detestabitur,
impius autem confundit et confundetur.
Item Augustinus in psalmo xxxiii. Decretum.

Sed aliqui humana aurium mitiga-
te petentes in malis quod peccatis
movetur insurgit lingue iniqui-
tas eorum inimicorum eum fuisse do-
mus conturbant ipsum dolentes.

Qui autem quod intulit probare
non potuit penam debet incurrere quam
adrianus papa ait. Punitur
qui alius falsam intulerit.

Quisquis qui alius falsam intulit
punitur. Pro falsitate fe-
rat infamiam. Item gregorius. Decretum.

Qui calumpniam illatam non
probat penam debet incur-
rere quam si probasset sustineret
reus. Item in registro. Quia
pena feratur qui crimen illatum non probat.

Quia iuxta canonicas sanc-
tiones qui calumpniam illa-
tam non probat penam debet incur-
rere, et presbyter qui a subdiacono suo
crimina diacono probare non potuit, quam
impositionem manuum quam curaverat potu-
isset non habuit, et solum sacerdotio
[illegible] officio carere, verum eciam [illegible]
merito [illegible] verberibus castigari [illegible]
cum eius testibus velud in latronem
[illegible] approbatur [illegible] quod ob
hoc dum probare non sufficit corporali
infamie [illegible] dum [illegible] similitu-
dine subiugatum. Cui et diaconus
dum amitteret [illegible] diaconi
famem plenitudine caruisse. Codice.
l. ii. de episcopis et clericis imperator Theodosius.

Presbyteri citra iniuriam quoque
testimonium dicere iubentur,
ita tamen ut non simul cum eis lateribus [illegible] quod
nunc dictum [illegible] ordine fecerunt
si ad testimonium dicendum petiti fuerint,
ut prout leges voluerint audiantur.
Calumniatis sit iurgantibus [illegible] accu-
sati si forte presbyteri quis longe se inferius
locis testimonium dicere [illegible] aliquam
corporalem iniuriam percepit. Si [illegible] pro
quibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] magis enim pena se dignum quibus
eius plurimi honoris [illegible] [illegible]
[illegible] et occultos [illegible] [illegible]
de nostitutionis in c. l. in collone [illegible]

Presbyteri vero a diaconis si falsi testi-
monii delatores de [illegible] [illegible]
i. [illegible] domino dicatur [illegible] [illegible]
se patrimonii [illegible] [illegible] [illegible]
in criminali [illegible] honore [illegible]
legitimis subiciantur penis. Ceteri cle-
rici si [illegible] [illegible] [illegible].

Item adrianus episcopo. Ad sacerdotis ordinem
numquam accedat qui crimen illatum non probat.

Episcopum probum quod ordi sacerdo-
tum libris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] obiectorum [illegible] [illegible] ad
locum suum [illegible] [illegible] ab solummo-
do [illegible] ergo [illegible] accusatores [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
nibus [illegible] [illegible] [illegible] ad sacerdotii ordinem
numquam accedat. Item [illegible] [illegible]
papa. Qua pena delator sit feriendus.

Delatori aut lingua capletur aut con-
victo capite puniatur. Delatores

[illegible gloss lines]

Io. [illegible] [illegible]

S[illegible] et latores accusatores quibus aut [illegible] laycum etiam [illegible] siquis [illegible] quia omnia crimina nulla reputantur [illegible]

[illegible]

C. VI

[illegible]

aut sunt qui excusationis indiciis pellunt aliis. Ex concilio Eliberitano. Unde

Delatori si quis extiterit fidelis, et per delationem eius aliquis fuerit proscriptus vel interfectus, placuit eum nec in fine accipere communionem. Si levior causa fuerit, intra quinquennium accipere communionem poterit. Si cathecuminus fuerit, post quinquennii tempora admittetur ad baptismum.

Item ex eodem synodo. Qui innocentem falso crimine maculaverit sacerdotis ab ultimo prius diuturna se purgetur.

Si quis falsum dixerit vel personam innocentis falso crimine maculaverit, nisi sacerdotis arbitrium diuturna penitentia expurgaverit.

Item ex concilio Agathensi. A communione coherceatur secularis vel laicus qui clericum vel etiam per calumpniam

Si quis suo clerico fatigaverit, per calumpniam crimen aut etiam sanguine presumpserit et convictus fuerit, ab ecclesie liminibus et a catholicorum communione indigne pellatur et coherceatur.

Quo fornicatores simul infamia notati quedam religiosum episcopum desideravit monachum accusare [illegible] alius provincie archiepiscopi iudicium expetentem in probatione defecit, accusatore reus cognitur ad suam innocentiam accusatione.

Hic primum queritur an crimine irretiti vel infamia notati ad huiusmodi accusationem sint admittendi. Secundo si episcopum eos accusatione intervoluit an simplici assertioni sue sit fides adhibenda. Tertio si liceat sibi expetere iudicium archiepiscopi alterius provincie. Quarto cuius iudicio sibi sit expectandum si aliam suam sententiam episcopi provincie discordare contingerit. Quinto si defecerit in probatione accusator, an reus sit confessus ad probationem sine innocentie.

Quod autem minime inter[illegible] tantia eos accusare non possit Anacletus papa testatur dicens. Criminosi sacerdotes accusare non permittantur.

Sint criminosi nec eligi possunt, nulla tenus accusationis accusare aut calumpniam patiuntur, nec ab aliis quam ab his qui sine crimine sunt et iusta electione sacerdotis ordinari possunt, et tales ponuntur, qui et quales eligi sacerdotes iubentur.

Item Adrianus papa. Infames et qui culpis exigentibus ad sacerdotium provehi non possunt sacerdotes accusare non possunt.

Omnes vero infames esse dicimus quos leges seculi infames appellant. Omnes qui culpis exigentibus ad sacerdotium provehi non possunt, provehi indignum est, cum illi eos accusent qui esse non possunt quod illi sunt, qui sicut maiores a minoribus non iudicantur, ita nec criminari possunt.

Item Fabianus. Infames qui regnum dei consequi non valent.

Aliquanta peccata perpetrantur de quibus apostolus quoniam qui talia agunt regnum dei non consequentur, valde cavendi sunt, et ad emendationem si voluntarie venire noluerint, compellendi sunt, qui infamie macula sunt aspersi et in barathrum devolvuntur nisi eis sacerdotali auctoritate subventum fuerit, simul et illi de quibus ipse ait, cum huiusmodi nec cibum sumere, qui infamia sunt notati, a quibus sacerdotali auctoritate sanctitur [illegible] non esse nisi exterius integritatem, qui extra ancilla nobis communicare non possunt.

Item Fabianus papa. Infames testes et criminosi ad accusationem non admittantur.

Omnes vero ab accusatione et repellendi quos apostolus cum eis [illegible] dicit, cum his nec cibum sumere, et ab sacerdotem esse non recipiendi.

Item Clemens Iacobo Ierosolimitano. Sacerdotes infamia a quibus accusari debent.

Beatus Petrus bonam dicens et diri[illegible] tos accusatores criminalibus nec sacerdotes aliquatenus qui eis coequales non erant, ab ipso cum veritate et accusatione docente omnino prohibebat, nec cum coequalibus aliquos sibi inferiores debere, doce ab infames et omnes quos primates et leges seculi in suspicionem trahunt, a cordis veritate et accusatione repellit.

Q. I

[illegible]

S[illegible] accusatores ab apostolis ut [illegible] crimine [illegible] canones [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

Quisque. In textu no. si tacet episcopus de . ar. extra de testibus sup eo . Qui ebrietati. arg. q post primam accusationem quis accusare non potest. ut . iii. q. . admonere. ar. q. xvi. q. si quis eminentem. l. de pu[...] extra [...]

Item. Omnia g[...] ista Bur[...] quod accusans primam [...] de tencaudu[...] contra. Item. nemo de se iactare potest [...]

pellere debere rogabat, et cunctos se illis esse precepta prebebat, et eum eorum in facto tam iniuriam suppliciter nec sacerdotes discernit. tam a secularibus, ut a laicis, verbis esse et spiritualibus atque sacerdotes super carnales ac laicos semper constituens, sic docebat: debere quippe omnino non obedire vitiis et iudiciis. quia ab his non debere maiores non a minoribus neque accusari in iudicium. Illa autem spiritualia dicebat quia illi soli divinas. ex lege seculi immobile docebat. Item Damasus papa.

Quia eminenciores fuerint sacerdotes accusari non possunt.

Quia eminenciores dicta agnoscere debent, quisque sapiens in suis fuerit nimio suis spiritualis esse ad imitandum, et adsunt que est professio. Testes autem sine aliqua sint infamia, uxores et filios habentes et omnino Christum predicantes. Nos soli autem eminentiores, qui illis presunt ab accusatione eorum repellimus. Unde Anacletus papa ait.

Ab placere in positis sufficiat accusare.

Sicut infamibus seculo iudicare non licet, sic illi divina iudicare non licet. Superiori laborare periculosum, quia soli deo placere et sicut aliqui putant se deo placere, mixti quod et suos accusat, ut meliores fiant, dicant se fecisse. Licet in animalibus atque plures in iudicio et aliis agitatur, quam cantatis que in et plenitudo adiectione indiget, sed illa requirit consilium et nos augmentum. Item. Item Telesphorus papa.

Populus sacerdotes sacerdotes non accuset, quia episcopi et novi alii.

Sacerdotes qui proprio ore corpus domini conficiunt, ab omnibus sunt obediendi, et sunt divi dilecti et innocentes debent inquantum sectorum in populis verbi dei salui sunt in sanctitate vel illa aut sacerdotis a liquidis nec aliquis eorum accusationem suscipi populus enim ab eis docendus et corripiendus, non ipsi ab eo qui est discipulus super magistrum. Dicit ergo dominationem accusationis quos qui ab eo constitui sunt sacerdotes accusare nullatenus presumant. Item.

Hi qui infra iniuriam inimici sui sunt, ut in acceptatione est omnis qui adversus patres armantur, laudi sunt sacerdotes, infames esse decernimus. Patres enim omnes sacerdotes venerandi sunt respondendi, non accusandi vel infamandi. Item Evaristus papa.

Oves pastorem suum non reprehendant.

Oves que suo pastori commisse sunt eum nec reprehendere nisi a recta fide exorbitaverit debent, nec ullatenus accusare possunt. Quia facta pastorum oris gladio ferienda non sunt, non iudicio qui eos sibi coram deo elegit, et ab his dignis aut per avertendis ab eis si infraccti diuinum inuenire iudicium discretus neco bonis, facientis alicui ab avertere.

necesse vult quin committuntur in suspitione diuersi sed hec domini iudicat aut fraga arte aqua patiuntur quod omnis suspicio potest expelli sed declaret appellandum in capite dei. Episcopus autem de certamine suspicionis iudicio ante eum in dicto sit et iudicio ... qui ad usus bonos erat ne in questionem conteste in sui per se suo in illis illorum suo qui non coleret illa et homo humili. Item.

Nequis desperatione liget malorum verbis presbitero esse cum eruatur ... in b.

Tanti est pertinentia dicere Domine tu scis quia amo te. et ei questione Galilei, et non confiteri sed negavit in nocte officio in die. Sed autem dicta sunt sed anni nec inerant accusatis se et dolere non. Sed si petrus lapsus est quod dicerent si alii sciant teste. Si fit erunt in testes nego qui alii quippe dominus fiat dominus David quia dicat ego dixi habundantia mea non movebor in eternum. Avertisti faciem tuam ab me et factus sum conturbatus. Item. Greg. ut vel famulus in belle nec liget malorum verbis suscepit.

Sunt plurimi qui tam vere fortiter se ipsius quod defendunt et in laudantur ut illos laudare sibi patiuntur. Omnipotens deus malis in obrectationibus et obiurgatione prohibere probare est ab ore laudantium in eo nos salutare. Et inceptum sufficere. Hinc est quod doctor gentium se in predicatione curavit testari ut infamiam et bona famam quod dicit, ut seductores et veraces. Cum hec autem prohibentur spirituales a carnalibus accusari, si carnales a spiritualibus quod et ibi eiusdem datur intelligi, quibus in eos capitulo subiciatur dicentes, capite languescente, sicut aliis reliqua corporis membra infirmantur. Sic est principaliter omne caput languidum et omne cor merens, a planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas. Cum propheta manifestum est diabolum quasi languescentium quem docet et condonibus plebis suis docentibus, et apparent pastoribus oberrantes in regulam aerem scient ut plebes languescentes nec nisi tibi pastoribus frena et ablaturum atque ut anima manente salutem sine plebis tam possunt. Unde Iheronimus distat deo pastor ad imitandum et temporalium suarum est nos sine illa vero non obsistendi sine prima ut non existimo quod episcopi nos fiat in deo sacerdotibus. Item Felix papa.

Leo recte familiariter perseque quod nostis.

Quia desiderium quis sanctis sinodus qui cenas nolite persequi eos quod recte familiantur. Unde ...

a in communione omnium permanebit licet hiis a quantum ad eos b quia indicant te excommunicatum ... d se scit personaliter ... [illegible]

[illegible]

merito probare potest in communione esse praeterquam eius qui eum communione indicat permanebit. Item ex concilio Africano. Ut episcopus qui soli sibi dicat aliquem crimen suum fuisse confessum [illegible]

Placuit ut si quando episcopus dicit aliquem sibi soli proprium crimen fuisse confessum atque ille negat non putet ad iniuriam suam episcopus pertinere quod illi soli non creditur, et si scrupulo propriae conscientiae se dicat neglegere nolle communicare cum negante, quamdiu in ecclesia non communicaverit suus episcopus, eidem ceteri episcopi ab eo non communicent, ut magis caveat episcopus ne dicat in quemquam quod aliis documentis convincere non potest.

Ut diocesanum archiepiscopo alterius provinciae alienum excipere non liceat. Urbanus augustae? Alius patriarcha animam alienam iudicare non licet.

Scriptum est in lege: per alienam messem falcem mittere non debes, sed manu spicas conterere et manducare. Falcem enim iudicii mittere non debes in eam segetem quae alteri videtur esse commissa, sed per affectum boni operis frumentum dominicum vitiorum suorum paleis exspoliare et in ecclesiae corpus monendo persuadendo quasi mandendo convertere.

Item Pelagius papa omnibus episcopis. Quot civitates unaquaeque provincia habeat.

Scitote certum esse provinciam quae habet x vel xi civitates et unum regem et totidem minores potestates sub se et unum metropolitanum et alios suffraganeos x vel xi episcopos iudices, ad quorum iudicium omnes causae episcoporum et reliquorum sacerdotum ac civitatum referantur, ut ab his omnibus iuste consona voce discernantur, nisi ad maiorem tamen fuerit ab his qui iudicantur appellatum. Non oportet ut dentes vel honores unaquaeque provincia apud semet ipsam iudices habeat et decretos episcopos singulos iudicare non dimittat, quia iniquum est eum iudicem esse in diocesi aliena ab alienis [illegible] ... diocesi fuerit appellatum. Item Nicolaus papa. Non alium nisi primatis sui iudicio quisque se subiciat episcopus. [illegible]

Omnes suffraganei similem sedi(s) [illegible]

mente non valeat quo recte possit episcopatum gubernare vel infirmitate senectutis [illegible] forsitan pregravatur in qua impedimentis nullus possit proximus sui praelationi prodesse, si primatis sui debuerit ... non alio unde [illegible] ... iudicii; ad si quae libet ambiguitas vel aliqua fortasse super eius examinatione episcopatus ad terminandam ... fuisse contentio ex more ad apostolicam sedem referre conveniat; et infirmitatibus omnibus debeant cuncta decreta ... expectare. Ad quod commissum ... de ... dolendo ... gravamen ... affligatur ... suffraganeus episcopus ... episcopo. Et si quod in episcopis ... dignum gesserit ... correctione vel digna animadversione diffiniatur. Certa causa in quo episcopus alterius parochianum excommunicare valet. Urbanus in concilio apud ... pendium. Quod episcopus parochianum alterius excommunicare valet.

Placuit pro communi utilitate ut nullus episcopus grave esse ... parochianum ... alterius episcopus excommunicavit.

Ex concilio meldensi. Ex eodem.

De illis autem qui infra parochiam ... alterius episcopi parochianum ... de loco ad locum ... fatuiter rapinam ... pagum ... excommunicetur nec alii ... quousque ... dignae ... emendent ... excommunicatio ... significata ... recipiant ... digne ... emendent.

Pro causis iudicandis ... expectendo ... iudicem eligant ... discordantes ... recipient ... iudicem ... iudicio diffinitam sicut ... Quod ... provincialis episcopi ... Ex concilio Agathensi.

Si quis episcopus ... iudicio episcoporum ... consentiat ... qui convenient in ... et ... quod ... provincia ... ad alios ... improbum ... sit amputanda ... synodo metropolitanum episcopum alterius

[illegible]

[illegible gloss]

Quidam eps longa egritu
dine gravatus. salamin[?]
substitutum sibi canonicum
precabatur summus pontifex
annuit et quod rogavit ut
ei concessit. Postea vero convaluit et re
petit quod prius fecerat. Accipit respondi
bit ad ullius eum qui sibi accesserat quo
niam si iam erat electus. tibi dicimus
responsum. Hic primum queritur utrum
inventus episcopalis possit inter electio
nem. Secundo queritur utrum ei valeat respondere
et recedere iam suam qua suam in recessio
ne alter accepit.

Quod autem inventus episcopalis
supponatur sub ordinari
non possit ex concilio apud
aurelianam celebrato dif
finitum est in quo legitur. Nullus
inventus episcopalis supponatur. Aut
ordinetur episcopus nisi forte in eius loco
quem de capitulo sancti pacis decedent. Item
ex registro gregorii pape. Ad ...
um constantinopolitanum diaconem.

Pro molestia corporis suo honore non priv[etur].

Scripsit nobis dilectio vestra episcopum
quamvis reverentissimum
... nostre ecclesie ...
pro egritudine capitis quam patitur
episcopum sibi petere successorem ne forte ...
... quod absit a vobis
... canones precipiunt
ne pro egritudine episcopus succedatur ...
... molestia corporis ...
... honore suo privetur ...
... egritudinis ...
... dispensatore ...
possit eius curam omnem agere ...
... regimine ecclesie ...
... negligentie ...
ad eum dixit. Flagellatus a deo non affic[iatur].

Cum percussio ad eam dilectionem ...
corporalis ... propositum
gratione ...
... nos
... flagellatus affici
... sit ... ten
... Item clementius episcopus
... In infirmitate sua a loco suo

Presentium quis pri... non de...
... accepimus quis ... loco
contingit ... licet sub
... plane ...
tamen paulo ... dicatur
... nam quia quinta
... loco suo ...
... ordinandis ...
...
... decessione ...
... in locum ...
... eius ...
...
... ordinato
...
... suo ... cessit
...
... commonemus
...
ordine ... quo illo
co eius ordinati ...
...
...
...
...
...
... quis
...
... honore ...
ne ...
... suscepisse. Item Nicolaus papa
... Archiepiscopo. Pro infirmita
te vel egritudine pontifices non sunt abiciendi
nec in eorum locum alii subtituendi.

Pontifices qui aliqua corporis
infirmitate vel egritudine ...
... in loco eorum ...
...
... concesso ...
... sacerdotes ...
...
...
...
... episcopi

[illegible gloss]

[illegible]

dixit. Mandavit enim dicens: In viam gentium ne abieritis, et in civitatem Samaritanorum ne intraveritis. Ad ultimum post mittens gentiles ad hunc predicandum ubi ante dixerat in civitatem Samaritanorum [illegible] dicit Samaritanis gentibus ad eos. Et post pauca. Ab ipso eius [illegible] preter eundem filium [illegible] nosse dicantur. Nec habuit [illegible] tales namque et Chore et Dathan et Abiron cum sacerdote Aaron et Moyse eidem Domino [illegible] per legem et religionem [illegible] quicolendus [illegible] [illegible] transgressi et contra Aaron sacerdotem qui sacerdotium legitimi dignatione dei atque ordinatione perceperat sacrificandi licentiam sibi vendicaverunt divinitus percussi statim penas pro illicitis conatibus persolverunt. Nec potuerunt rata esse et proficere sacrificia irreligiose et illicite contra ius divine dispositionis vel dispensationis oblata. Cum vero illa quoque ipsa in quibus incensum illicite fuerat oblatum [illegible] sacerdotes [illegible] indignationis [illegible] [illegible] [illegible] conflata atque igni expurgata [illegible] [illegible] [illegible] scriptura [illegible] [illegible] accedat quisquam alienigena [illegible] [illegible] [illegible] egressi sunt [illegible] [illegible] rebellantes [illegible] [illegible] [illegible] episcopi rebelles [illegible] sibi constituere atque [illegible] baptizandi atque offerendi licentiam [illegible] conantur. Item. [illegible] non [illegible] dua [illegible] Non est deserendus [illegible] locus in quo est intitulatus.

Non [illegible] [illegible] legis [illegible] [illegible] [illegible] defensare. Item [illegible] episcopis. In loco episcopi ecclesiam suam dimittere.

Si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit uir eius. Sicut

ta a proposito iam aut uiro suo debito alia aut manere innupta. Ita et non licet dimittere episcopum suum [illegible] sed ab eo segregare ut alteri iungatur eo accipiat, aut episcopum habeat suum permaneat [illegible] [illegible] aut adulterii crimina incurrat. Si uero adulterii [illegible] [illegible] episcopum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] episcopus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gradum [illegible] preconem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illud Gregorii intelligendum est qui ille qui egrotat alium sibi substitui non rogat. Cetera [illegible] quis uel senectute uel infirmitate grauatus suscepti officium administrare non ualet, si alium sibi substitui petierit, rationabiliter fieri potest. Vnde in eodem capitulo sequitur: Si uero idoneus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Paulinum [illegible] [illegible] Augustinus non tamquam successor sed quasi accessit.

Non autem hec in scriptis inuenimus [illegible] [illegible] [illegible] accepit [illegible] [illegible] [illegible] Augustinus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Episcopo grauato infirmitate alius subrogari potest. Rubrica.

Qualis [illegible] [illegible] corporis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

celebrare ... [illegible]

[illegible]

que nec perfecte vivere possunt nisi perfectionis ordine compleantur. Cum enim simus omnes unum in Christo corpus, ... [illegible] ... presentiam ... consulti tamen ... ordinis ... sibi ... permissum est precedentibus ... in pro complemento ... cedant. Nec enim quod nature languori consulitur in presumptionis ... Nullus postea ... ubi nisi ... patenti ... aut ... molestie nisi vel ... in perfecto officii ... [illegible] ... Si quis autem hoc temptare presumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit. Ecce quod episcopo petenti prebere ... populi ... aliis possit ... patenter ostendimus. Senectute autem gravato ... successori ... coadiutor dari ... qui ei ... in regimine succedat. Sicut Augustinus dicitur accessisse in successionem ... Valerio Hipponensi ... archiepiscopo.

Senectute gravato admittitur coadiutor ... qui moventi succedat.

Petisti utrum ... consultius ... senectute ... corporis ... aliis ... debeas ... consulendi ... salute ... magistro ... relinquatur ... infirmitate ... ordinibus illi episcopum eligere ... in loco ... sicut ... successorem designari ... ordinandis ... nulli ... successorem ... consilio ... coadiutorem ... et ... admitti ... Cum in ... ex ... [illegible]

... ecclesiam successorem concedat ... placabilis ... populi ... tenere ... Et pelagius ... diaconi ...

Non successor eo admittitur vivente episcopo ...

Quia frater noster episcopus olim ... ecclesie ... cum ... simplicitate laudabili ... ecclesie ... mala ... in disciplina ... minime ... constituti ... expleanda sibi proponere ... personam ... cedere ... sollicitudinem ... presenti ... nobis ... ut ... primo ... concedere ... in ... obsequium ... ecclesia ... prelatis obedientiam ... in ... commisso ... sibi ... ecclesie ... Quod ... intelligendum ... ecclesias ... in ... aut ... regulam ... Ambitionis ... ad maiorem ecclesiam ... transire ...

Episcopus qui libere cedit relicta sua ecclesia non potest ad aliam transire.

Nonnullos episcopos ... inter ... ad ... quis ... ecclesia ... Et ... episcopo ... monasterio deputatur episcopus qui cessit ...

Pervenit ad nos ... [illegible]

[illegible]

officio suo deponendus est. Sicut in [illegible] concilio legitur: De clericis qui muneribus ecclesiam acquirere temptant.

Sancimus etiam atque omnibus modis prohibitum, ut si quis presbiter vel diaconus vel clericus vel laicus communicatione [illegible] vel de diocesi aliam pecuniam [illegible] ut alterius presbiteri ecclesiam [illegible] redimat pro laica cupiditate seu pecunia seu presumptione, [illegible] gradu careat, clericus aliene ecclesie [illegible] a regula. Quod vero communi consilio et utilitate mutantur episcoporum sedes, non solum possint, et ecclesiis a quibus recesserunt [illegible] valeant, Anterus papa demonstrat, scribens omnibus episcopis. Necessitate vel utilitate ecclesie episcoporum mutationes fieri possunt.

Mutationes episcoporum sacerdotum communi utilitate atque necessitate fieri licere, sed non pro cuiusquam voluntate aut dominatione. Petrus, sanctus magister noster et princeps apostolorum, de Antiochia civitate utilitatis causa translatus Romam est, ut ibidem potius proficere posset. Eusebius quoque de quadam parva civitate auctoritate apostolica mutatus est Alexandriam. Similiter Felix de civitate in qua ordinatus erat electione civium propter doctrinam et bonam vitam quam habebat, auctoritate huius sancte sedis et communi episcoporum et reliquorum sacerdotum ac populorum consilio translatus est. Non enim transit de civitate ad civitatem, nec transfert de minori ad maiorem, qui hoc non ambitu nec propria voluntate facit, sed aut a propriis sedibus pulsus aut necessitate coactus aut utilitate loci aut populi supplicibus ab aliis translatus est. Nam sicut episcopi potestatem ordinandi regulariter episcopos et reliquos sacerdotes habent, sic quotiens utilitas aut necessitas exegerit, supradicto modo et mutare et inthronizare potestatem habent, non tamen sine sancte Romane sedis auctoritate et licentia. Alia est enim utilitas, alia avaritia et propria presumptio [illegible] atque alia propria voluntas. Item Pelagius Benigno archiepiscopo. [illegible]

Scias, frater dilectissime, aliud esse migrare et aliud mutare. Aliud est enim necessitatis et utilitatis, aliud presumptionis ac propria voluntatis. Non ergo mutat sedem qui non mutat mentem, id est qui non avaritie aut ambitionis aut propria voluntatis [illegible] causa migrat de civitate ad civitatem. Nam plurimum interest utrum [illegible] utilitate vel voluntate [illegible]. Aliud est enim mentem mutare, aliud mutari. Aliud est sponte transire, aliud coactum aut necessitate venire. [illegible] mutatur qui non sponte sed coacte hoc agunt. Non ergo bene intelligunt ecclesiasticas regulas qui hoc negant [illegible] utilitatis vel necessitatis fieri posse, que [illegible] causis necessitatis aut utilitatis persuaserit. Item [illegible]. [illegible]

Omnis qui [illegible] fugiebat [illegible] David [illegible] perfidissimi atque iniustissimi. David sanctus peccatum esse persecutionem fugiendo [illegible] de loco ad locum et de civitate ad civitatem [illegible] peteret nec secum tenerent [illegible] in aliis civitatibus eos collocaret. [illegible] episcopos cogunt de civitatibus ad civitates transire [illegible] nominis legatione fungitur: nec episcopi in hoc peccare episcopi qui non sponte sed coacte hoc agunt, sed hii qui persequuntur eos. Nec episcopis hoc imputari potest, sed illis qui eos hoc agere cogunt. [illegible] populis indigentibus [illegible] utilitatis atque necessitatis [illegible] a civitate ad civitatem [illegible] sponte [illegible] maiore [illegible] utilitatis aut necessitatis non [illegible]. Item ex [illegible]. Non ambitione sed synodali auctoritate [illegible] ad [illegible] transeat.

Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, nec quisquam inferioris ordinis clericus. Sane si utilitatis causa fuerit [illegible] decreto pro eo clericorum vel laicorum episcopis porrecto in presentia synodi transferatur, nihilominus alio in loco eius subrogato episcopo. Inferioris vero gradus sacerdotes vel alii clerici concessione suorum episcoporum possunt ad ecclesias

[illegible]

Ecclesiae decretis quibus ecclesias ad alias ecclesias migrantes tradidimus a communione habuerimus alienos, quia dum ad eas non redierint civitates in quibus sunt constituti. Osualnus alio transmigrans minimum in locum invenientes cordinatur divina castra ecclesiae dignitate quidem sunt sua civitate quam diu successor eius quiescat in domino. Capitulum ... in communicantes in eadem solent.

Vrigit sen. Bobio episcopo Belliterno. *necessitatis tempore episcopus alium sedi mutatur.*

Tempore *sicut possunt transire* qualitas nos admonet episcopi sedes in quibus securitas utuntur constitutis, ad alia quae securiora sunt transmigrare ... quos habitatores secundum alienis barbarorum possit periculis fugiens declinari: propterea fraternitatem tuam considerantes ... in loco quod dicitur Castra ... ad sanctum Andream apostolum ... quatinus ab hostilitate ... consistere ... ponas. Item cum aliquis ecclesiae huiusmodi apostolica concessione de episcopali sede ad monachalem descendent subiectionem, alius loco eius subrogari poterit. Nec ad pontificatum nequaquam resurgere valebit. In macedonie exposito nostro ... episcopo ... eugenius hostiensis ... papa praedicavit. *Episcopus qui eligit monachum monachalis effectum ad pontificatum reuerti non valet.*

Hinc est quod apud nos decernitur qui ex pontificali ordine ad monachorum descendent humilitatis positionem, dignitatem habitu quoque ad monachorum descendit loca in equa quam ad pontificatum resurgat. Monachorum communitatem subiectionis habitu quoque pontificalis non obedientia poterit dum pascendi alios. Item ad propria agere ... quibus damno conceditur. Vnde liberius predicti ... *propter fratres qui monachorum relinquere episcopo gregem suscepit.*

Supergrauis ... nobis quod relinquere ... propriis laboribus et infestationibus ... assignata ... commissa relinquere ... relinquere uelit eas quas tamen debent ecclesias ... sibi commissis laborare negligenter, monasteriorum sequi ... uacationem ... ab episcopalibus ... laboribus et silentio atque ocio ... magis appetant quam in his que sibi commissa sunt permanere ... domino ... qui persiliam ... intra ... fratres karissimi ... propter absolutionem ... dominum ... quia in quibus ... patres ... Attendite itaque ... gregis ... episcopus ... sanguine ... apostolatum ... sedem ... plebes uobis commissas relinquatis ... pro presbyteris ... solum in monasteriis ... relinquens. Item de eo ... *episcopus ... ecclesiam suam ... non debet.*

Scissitantes itaque ... apud ... ab episcopo depellens ... in monasterio ... quia ... magis ... secularia ... paganorum ... multitudine ... praestinauimus ... monachis ... secularibus ... pastores ... ecclesiis ... diuina pietate ... gregem ... colligere ... pascere ac potissimum ... debemus ... sollicitos ... fortes ... ad ...

[illegible]

Ibi adunati [illegible] aequanimiter portandi sunt mali, ubi inveniuntur aliqui qui adiuventur boni. Nam ubi omnimodo fructus de bonis deest, fit aliquando de malis labor supervacuus, maxime si e vicino causae suppetunt, quae fructum Deo valeant ferre meliorem. Saepe agitur in animo perfectorum, quod praetereundum non est, quia cum laborem suum sine fructu esse considerant, in loco alio ad laborem cum fructu migrant. Unde ille quoque egregius praedicator, qui dissolvi cupiebat et esse cum Christo, cui vivere Christus erat et mori lucrum, qui certamina passionum non solum ipse appetiit, sed ad toleranda alios accendit, Damasci persecutionem passus, ut posset evadere, murum sportam funemque quaesivit, seque latenter deponi voluit. Numquid nam Paulum dicimus mortem timuisse, quam se pro Iesu amore testatur appetere? Sed cum in eodem loco minorem sibi fructum adesse conspiceret et gravem laborem, se alibi cum fructu servavit. Fortis enim praeliator Dei teneri intra claustra noluit, certaminis campum quaesivit.

C. Multi vero auctoritate apparent quod [illegible] episcopi [illegible] Quod autem licitum [illegible] non [illegible] receptum suum possit [illegible] pontificalem cathedram [illegible] auctoritate [illegible] celebrationem missarum sacrificiorum [illegible] dimiserit, valitudine impedito, et quod [illegible] prohibetur. Unde Alexander [illegible] valetudine [illegible]

[illegible] Ex quo dicitur episcopo qui caduco morbo laborat.

Illud vero quod continebatur in [illegible] infra, hic cuius ordinem [illegible] quia caduco morbo laborat [illegible] in praesentia [illegible] fraternitas concedere, ut sibi offerret vel missas celebraret, quod longe [illegible] partem est. Supplicare autem [illegible] consuetudine [illegible] consilium [illegible] quando eo morbo [illegible] ab oblatione missarum celebratione omnibus modis prohibeatur, [illegible] periculosum, ut in confectione eucharistiae morbo [illegible] repente cadat. Si non [illegible] quod [illegible] sacrificare [illegible]

Item Gelasius rusticorum [illegible] episcopo [illegible] a regimine suspendantur clerici qui in [illegible] frequenter eliduntur.

Neapolitano [illegible] Nolensis ecclesiae [illegible] a Pelagio laicus [illegible] suggerentes [illegible] presulem suum [illegible] quod [illegible]

[illegible] velut alius eum diceret in causa esse frequentius clusum, quia ne scandalum fidelibus inferretur ingerere se decere, et ubique postrema hac occasione perturbare [illegible] eum eo ipso nolente huc se pertransisse affirmarent. Ad dilectionem itaque tuam scripta direximus, ut [illegible] eodem cum suis rectoribus talium tenentur astrictis instantem congruam reddatis [illegible] quia nunc idem vivit hic pontifex, et usque omnia de se [illegible] disseminat, sub divina contemplatione [illegible] neque consi[illegible] ne aestimatione [illegible] respectu fide sollicitissime perquisita, si vel in domo vel in processione vel in alio quocumque loco probatur repente prolapsus vocesque dedisse confusas et spumas ore iactasse. Quanta si post examinationem quaeritur [illegible] non posse aliquod in facti testificatione fieri, in nullo unquam contigisse dicatur [illegible] non posse sufficere [illegible] non segnius agendo [illegible] dilectio [illegible] pontifi[illegible] contra [illegible] eumque [illegible] indifferenter [illegible] necessaria probatione compellas.

Quidam episcopus agens in extremis successorem sibi et [illegible] testamento statuit [illegible] suorum amicorum [illegible] cum omni idem episcopatum eligitur: post electionem [illegible] ceremonias [illegible] praebuit. Accusatur [illegible] ab obsequio [illegible] antecessor fuit [illegible] Hic primum quaeritur an liceat episcopo successorem sibi instituere. Secundo an amico [illegible] patronum [illegible] Tertio an [illegible]

[illegible] militante [illegible] Locutus est. Secundum [illegible] Moyses facie ad faciem, quosdam apparuit per angelum in mediam personam, ut extra [illegible] praecedentem autem post hic in tertiam ecclesiasticam sicut [illegible] non [illegible]

qui post electionem huius temporis [illegible] canonicas praecipiant. [illegible] an liceat ecclesias [illegible] episcopo a deposito [illegible] Cum vero an filii [illegible] ad hereditatem [illegible] ad propriam ecclesiam.

Quia aliqui episcopi successorem sibi instituere licere credunt, Zacharias papa [illegible] quibus Maguntino archiepiscopo permisit adiutorem sibi statuere, [illegible] fine completo [illegible] potius successorem [illegible] ipse dicens: Similiter si aliquis [illegible] successoris electionem [illegible] apparet quod episcopi successores sibi instituere possunt. [illegible] exemplo beati Petri illud [illegible] qui beatum Clementem sibi successorem instituit. Unde Zacharias papa scribit episcopis Germanie et Gallie.

Quod Petrus Linum et Cletum adiutores adsciverit.

Sicut Petrus princeps apostolorum adiutores sibi adscivit Linum et Cletum, non tamen potestatem pontificii aut ligandi aut solvendi normam eis tradidit, sed successori suo Clementi, qui sedem apostolicam post eum et potestatem pontificalem tenere sibi a beato Petro tenere promeruit. Linus vero et Cletus ministrabant exteriora, princeps autem apostolorum Petrus verbo et orationi instabat. Sed in Antiocheno concilio hoc idem prohibetur, in quo sic statutum legitur:

Episcopo successorem sibi constituere non licet.

Episcopo non licere alium in successorem sibi constituere, etsi ad exitum vite pervenerit. Quod si tale aliquid factum fuerit, irritum sit huiusmodi constitutum. Servetur autem ius ecclesiasticum id continens, non aliter oportere fieri nisi cum synodo et iudicio episcoporum et electione clericorum, qui post obitum quiescentis potestatem habent eum qui dignus extiterit eligere et promovere. Item ex eodem concilio. [illegible]

Episcopo non liceat ante finem temporis [illegible] nemini [illegible] alium in loco suo constituere successorem. Si quis autem [illegible] usurpare [illegible] constitutio irrita [illegible] ergo autem non oportere nisi cum consilio et iudicio episcoporum, qui post [illegible] praecessoris potestatem habent dignum eligere. Item Leo. [illegible]

Plerique sacerdotes deficientes [illegible] morte consummando constitutionem [illegible] alios designatis nominibus subrogare, ut non legitima expectetur electio, sed donum gratificationis [illegible] populi [illegible] assensu. Quod quam grave sit estimare ab omnibus [illegible] non possunt. Item Ieronimus. [illegible]

Moyses amicus Dei, cui facie ad faciem locutus est Deus, potuit utique successores principatus sui filios suos facere, et posteris propriam relinquere dignitatem; sed extraneus de alia tribu eligitur Iesus, ut sciremus principatum in populo non sanguini deferendum esse sed vite. At nunc cernimus plurimos hanc rem beneficium facere, ut non querant eos in ecclesia columpnas erigere, quos plus cognoscant ecclesie prodesse, sed quos vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequiis deliniti, vel pro quibus maiorum quispiam rogaverit, et ut deteriora taceam, qui ut clerici fierent muneribus impetrarunt. Item Innocentius papa presidens [illegible] concilio.

Apostolica auctoritate prohibemus, ne quis ecclesias, prebendas, prepositurias, capellanias, aut aliqua ecclesiastica officia hereditario iure valeat vendicare aut expostulare presumat. Quod si quis improbus aut ambitionis reus attemptare presumpserit, debita pena mulctabitur et postulatis carebit. Huius auctoritatibus prohibentur episcopi successores sibi instituere. [illegible] successores eligere cum fratribus [illegible] dignitatis sibi [illegible] Illud autem [illegible] prohibetur [illegible] successorem beati Petri [illegible] de se [illegible] successores sibi [illegible] populus [illegible] Nam [illegible] canonibus statutum est, ne quis officium suum quaerat successorem nisi populi electione [illegible] [illegible] Ecclesia repudiatur. Item Augustinus in libro questionum veteris et novi testamenti. [illegible]

O[illegible] [illegible] successorem [illegible] sobolem eius [illegible] nomine [illegible] [illegible] evangelizandi et baptizandi [illegible] intelligitur [illegible] evangelizantium bona. [illegible]

[illegible] Solomonem in successorem [illegible] Quaeritur ergo [illegible] [illegible] Hiis [illegible] successorem [illegible] episcopus [illegible] sanguinei [illegible] Apostolica [illegible] sanguini [illegible]

aliis forte consanguineo hanc renuntiationem [illegible] approbat [illegible] Hiis beatus Petrus [illegible] multum [illegible] successorem [illegible] Onias [illegible] sobolem [illegible] carnales [illegible] legales [illegible] filium [illegible]

[illegible]

curam illi tamen de refugit, alioquin disci-
pulatum illius non figuraliter significaret,
sed in se impletum portaret, ut ob probaretur.

Item Gregorius in registro. Locus regiminis sicut desiderantibus est negandus, ita fugientibus est offerendus. Rubrica.

In scripturis uestris uos magno opere requiescendi desiderio narratis, si perdere ad pastoralem sollicitudinem uos conuenienti esse condictas, quia sicut locus regiminis desiderantibus negandus est, ita refugientibus offerendus est. Sicut scriptum est: Nec quisquam sumat sibi honorem, sed qui uocatur a Domino tamquam Aaron. Et nisi sit, idem egregius predicator dicit: Unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, et pro omnibus Christus mortuus est, ut et qui uiuunt iam non sibi uiuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est et resurrexit. Et pastori sancte ecclesie dicitur: Symon Iohannis amas me? pasce oues meas. Ex quibus liber colligitur, quia si is qui uitalis omnium potentie Dei tenuit oues pascere, dicitur se pastorem summum minime amare. Si enim unigenitus patris pro explenda utilitate omnium de secreto patris ad publicum nostrum egressus est, nos quid dicturi sumus, si secreta nostra preponimus utilitati proximorum? Ante sit itaque nobis ex corde appetenda quies, et pro utilitate multorum aliquanto postponenda. Nam sicut toto desiderio debemus occupationem fugere, ita sine desiderio, si deest occupationis homini, libenter necesse est humero subicere. Certe nostro apostolatum opere decerent, quoniam in predicationis officium in uita constanter est, qui appetit animam sedis, reminas tendit dicens: A a a Domine Deus, nescio loqui, quia puer ego sum. Et tamen omnipotens Deus per se dum ad predicandum quereret, dicens: Quem mittam et quis ibit nobis? Ultro se Ysaias obtulit dicens: Ecce ego, mitte me. Et ab utrisque, et ex diuersa uoce prodiret, non a diuerso fonte dilectionis emanauit. Duo quippe sunt precepta caritatis, amor Dei scilicet et proximi. Per actiuam igitur uitam prodesse proximis cupiens, Ysaias officium predicationis appetit, per contemplatiuam uero Ieremias amori conditoris sedule inherere desiderans, ne mitti ad predicandum debeat, contradicit. Quod ergo laudabiliter iste appetiit, laudabiliter ille expauit; iste ne tacite contemplationis lucra loquendo perderet, ille ne dampna studiosi operis tacendo sentiret.

Sed hoc in utrisque est subtiliter intuendum, quia is qui recusauit plene non restitit, et qui mitti uoluit, ante se per altaris calculum purgatum uidit, ne aut non purgatus adire quisquam sacra ministeria audeat, aut quem superna gratia elegit sub humilitatis specie superbe contradicat.

Item in moralibus. De dilectione sic.

Sciendum uero quod aliquando si per se pinguis sit summopere est quod obedientia aliquando si de suo aliquid habeat nulla est, aliquando autem si de suo aliquid non habuerit minima. Nam cum huius mundi successus precipitur, cum locus superior imperatur, is qui ad percipienda hec obedit, obedientie sibi uirtutem euacuat, si ad hec etiam proprio desiderio anhelat. Neque enim se sub obedientia dirigit, qui ad percipienda huius uite prospera libidini proprie ambitionis seruit. Rursus cum mundi despectus precipitur, cum probra adipisci et contumelie iubentur, nisi ex semetipso animus hec appetat, obedientie sibi meritum minuit, quia ad ea que in hac uita despecta sunt inuitus nolensque descendit. Et paulo post. Si plus obedientia uictimis iure preponitur, quia per uictimas aliena caro, per obedientiam uero uoluntas propria mactatur. Unde et ariolandi peccatum inobedientie esse monstratur. Et ab ipso Samuele dicitur: Quanto ergo melius obeditur, quam tanto eius laudes sentiant. Sicut enim quasi peccatum ariolandi est repugnare, et quasi scelus ydolatrie nolle acquiescere. Sola ergo est que fidei meritum possidet obedientia, sine qua quisque infidelis esse conuincitur, etiamsi fidelis esse uideatur.

Item Augustinus. Qui episcopatum desiderat, episcopatum non debet. Rubrica.

Qui episcopatum desiderat bonum opus desiderat. Exponere uoluit quid sit episcopatus, quia nomen est operis, non honoris. Grecum enim nomen est, atque inde dictum uocabulum, quod ille qui preficitur illis quibus preficitur superintendit, curam scilicet eorum gerens. Scopos quippe intentio est. Ergo episcopus, si uelimus latine, superintendentes possumus dicere, ut intelligat non se esse episcopum qui preesse dilexerit, non prodesse. Itaque a studio cognoscende ueritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Locus uero superior, sine quo regi populus non potest, etsi ita teneatur atque administretur ut decet, tamen indecenter appetitur. Quamobrem otium sanctum querit caritas ueritatis, negotium iustum suscipit necessitas caritatis. Quam sarcinam si nullus imponit, percipiende atque in-

tutus ordinatus aut excommunicatus a proprio episcopo; quia nullus iudicatus uel ordinatus aut excommunicatus ab alio dampnatus uel ratus erit, nec uires ullas habebit. Quia nullus alienus iudex esse nisi suus fuerit habebit [illegible] communicata [illegible] loquitur dicens: Nec tamen [illegible] antiquos quos posuerunt patres tui. Vrbanus papa. Ex eod.

Placuit ut deinceps nulli liceat cuilibet alterius parrochianum ad penitentiam suscipere sine consensu eius cuius prius communionis erat, nisi pro ignorantia illius cui penitens prius confessus est. Qui uero contra hec statuta facere presumpserit, gradus sui periculo subiacebit. Item Celestinus papa. In ecclesia alterius nisi conuocatus nullus aliquid agere licebit.

Nullus primas, nullus metropolitanus, nullusque reliquorum episcoporum alterius adeat ciuitatem, aut ad possessionem accedat que ad eum non pertinet, et alterius episcopi parrochiam super eius dispositionem, nisi uocatus ab eo cuius iuris esse cognoscitur, ut quicquam ibi disponat uel ordinet, aut iudicet, si sui gradus honore potiri uoluerit. Quod si aliter presumpserit, dampnabitur, et non solum ille, sed et cooperatores et consentientes ei. Quia sicut ordinatio, ita et iudicatio uel alia dispositio prohibetur. Nam qui ordinare non potest, quomodo iudicabit? Nullatenus pro certo iudicabit aut iudicare poterit. Item ex homelia [illegible]. Ex eod.

Ut dominicis diebus uel festis presbiteri antequam missas celebrent, plebem interrogent si alterius parrochianus in ecclesia sit, qui proprio contempto presbitero ibi missam uelit audire. Quem si inuenerint, statim ab ecclesia abiciant, et ad suam parrochiam redire compellant. Item ex eod.

Nullus presbiter alterius [illegible] Ex eod.

Nec [illegible] alterius plebis [illegible] habuerit, admittat [illegible] Item ex concilio [illegible]. Ad ordinationem clericorum alterius episcopi absque eius uoluntate non accedat episcopus.

Nullum episcopum [illegible] ordinare aliquos clericos in ecclesiis aut preferre ad sacrum ministerium, nec ab aliis illuc [illegible] episcopus, nisi forte precibus rogatus [illegible] metropolitano [illegible] absque quorum consensu omnibus prius prouincie episcopis. Quod si nullo iure [illegible] inordinate superueniat, et aliquos uel ordinare presumpserit, uel quod sibi illicite competere quia de se minime pertinens usurpare temptauerit, et [illegible] quidem [illegible] gesserit, [illegible] dignitatis [illegible] expendat [illegible] sinodo propter [illegible] presumptione [illegible] Item ex eodem. Ut a cetero [illegible] non fiat, ut non accedat episcopus.

Episcopi non debent [illegible] alienam [illegible] quam in probantur esse [illegible] gionem que ad eius curam minime nota [illegible] ad aliquod ordinandum presbiteros aut diaconos constituere, ad alios episcopos pertinentes, nisi cum [illegible] testimonio proprie regionis episcopi. Quod si quis presumpserit talem quid facere, uolens [illegible] huiusmodi ordinatio, que male [illegible] non potuit, nullatenus ad alios pertinentes iudicis [illegible] Item ex sinodo Constantinopolitana. Ut non accedant episcopi ad alienas ecclesias que sunt extra eorum diocesim. Rubrica.

Episcopi qui extra diocesim sunt ad ecclesias que extra terminos eorum sunt non accedant, nec confundant ecclesias, sed iuxta regulas constitutas Alexandrie quidem episcopus Egypti tantum gubernent. Orientales autem episcopi solius Orientis curam gerant, seruatis tamen honoribus primatus ecclesie Antiochene, qui in regulis [illegible] sinodi continentur. Asiane uero dioceseos episcopi ea que sunt in Asiana diocesi tantummodo diocesim [illegible] gubernent. Ponti autem episcopi Pontice tantummodo diocesis [illegible] Tracie tantummodo [illegible] Ex eodem.

Non inuitati episcopi ultra diocesim accedere non debent super ordinandis aliquibus, aut quibuslibet disponendis ecclesiasticis causis. Seruata regula que superius scripta est de unaquaque diocesi, manifestum namque est quod per singulas quasque prouincias prouincialis sinodus administret et gubernet omnia, secundum ea que sunt in Nicena diffinita.

[illegible]

Cum ex auctoritatibus prohibeatur quibuslibet episcopis clericos alterius ordinare. Si quem autem contingat eos a quibus sacros ordines distribui, ab ordinatis ab episcopis suis proprius ordinibus suis recipi possint. ¶ Et huius ita scribitur Urbanus papa Hugoni Lugdunensi archiepiscopo.

Clerici ab episcopo alieno parochie ordinati a proprio episcopo in suis ordinibus recipi possunt.

Lugdunensis parochie clericos quos contra canonum statuta ab alienis parochie episcopis ordinatos litterarum vestrarum significatione monstrastis, cum graduum suorum honore recipere religionis ac prudentie potentia eos aliis canonice si ne permaneat aliqua ordinatos consueverint sibi communicari probabile in indulgentie prosequens permittens. Legimus quippe sanctum Epiphanium episcopum in diocesi sancti Iohannis Chrysostomi quosdam clericos ordinasse, quod sanctus vir idem non fecisset si id crimine tum fore penderet. Quos igitur recipientes moderatio tua arbitrata fuerit, minime satisfactionis gratia propter excessum quam offenderunt congrua penitentia iniunctionis in gradu suo quoque honore recipies, salva in omnibus sanctorum canonum disciplina.

Quod archiepiscopus clericos suis suffraganeis illo inconsulto dampnare valeat vel absolvere. Sic videtur posse probari. Sic te tuis episcopatus teste in potestate sunt episcopi. Sic et ecclesia tui archiepiscopatus ad diocesim pertinet archiepiscopi: vocantur enim episcopi a metropolitano in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Sic quippe vices suas eis impartit ut potestatem suam sibi non adimat. Verum sine eius consensu non iudicabis. Augustinus licet sic sollicito. ... marum pape legitur. Nec episcopi sine metropolitani consensu nec ille sine eorum consensu aliquid agere debet.

Per singulas provincias oportet episcopos cognoscere metropolitanum sibi et ipsum preesse magis sollicitudinem suscipere. Nichil autem agere oportet reliquos episcopos preter eum secundum antiquitus a patribus nostris constitutum continetur in canone, preter quem metropolitanus nichil preter prius ...

assumat absque consilio ceterorum. Item ex concilio Antiocheno. Si metropolitani consilio ... suam diocesim ... Per singulas agit episcopus tribuit.

Per singulas provincias episcopos singulos scire oportet episcopum metropolitanum qui preest curam et sollicitudinem totius provincie suscepisse: propter quod ad metropolitanam civitatem ab his qui causas habent concurritur. Propterea placuit eum et honore precellere, et nihil amplius preter eum reliquos episcopos agere secundum antiquum patrum nostrorum canonem, nisi hoc tantum quod ad suam diocesim competit. Unumquemque enim oportet episcopum habere sue diocesis potestatem, ut regat et gubernet secundum competentem singulis reverentiam et providentiam gerat omnis regionis que sub ipsius est civitate, ita ut etiam ordinet presbyteros et diaconos probabiliter ... et de singulis ipsius regionis causis cum moderatione ponderet discernens. Ultra autem nihil agere presumat preter metropolitani episcopi conscientiam, nec metropolitanus sine ceterorum consilio sacerdotum aliquid gerat. ¶ Unde forte ipsi episcopi yconomos in ecclesia sua ordinare compelluntur in vii. synodo legitur. Metropolitanus constituat yconomos quos episcopi sui negligunt.

Quoniam in omnibus obtrectatores ecclesiasticas regulas custodire ..., quidam ... ecclesias yconomos debere modis omnibus inviolabiliter observare debemus. Et si quidem unusquisque metropolitanus in sua ecclesia constituerit yconomum, bene. Si autem ex auctoritate propria constantinopolitanis episcopis licentia est proponendi yconomos in eius ecclesia. Similiter et metropolitanis episcopis subiectis si neglexerint yconomos statuere ipsius ecclesie ..., etiam in monasteriis. ¶ Probari videtur exemplo apostoli qui fornicatorem corinthium impenitentem reconciliavit. ¶ Excommunicatis ... in pena ... ut excommunicato non communicaret, reconciliato sequendum ... copulare. ¶ Secus probatur ... Augustinus ... Metropolitanus sine episcopis provincie alienam audiat.

[illegible]

[illegible]

non oportere dissolui, cuius potius sequenda decreta mandauerunt. Item ex decreto Felicis pape. Ab aliis depravatos et excommunicatos apostolica solui decernit.

Huic sempiterne apostolice sedis licentia in iniuste dampnatos uel excommunicatos potestatem sue auctoritatis restituere, sua eos communione donare, et illos quos dampnandos crediderit excommunicare, et a pontificum suorum communione ... temporibus. Item ex decreto eodem rubrica.

Antiquis regulis sancitum est, ut quicquid quamuis in remotis partibus ageretur, non prius tractandum uel accipiendum esset, quam ad notitiam alme sedis huius fuisset deductum, ut huius auctoritate iusta que fuerit pronunciatio firmaretur. Unde Innocentius papa. Prima sedes nullius iudicio subiacet.

Nemo iudicabit primam sedem iustitiam temperare desiderantem. Neque enim ab Augusto, neque ab omni clero, neque a regibus, neque a populo iudex iudicabitur. Item Symmachus papa ex eodem rubrica.

Aliorum hominum causas Deus uoluit per homines terminari, sedis istius presulem suo sine questione reseruauit arbitrio. Voluit beati Petri apostoli successores celo tantum debere innocentiam, et subtilissimi discussoris indagini inuiolatam habere conscientiam. Nolite estimare eas animas inquisitionis non habere formidinem, quas Deus pre ceteris suo reseruauit examini. Non habet apud illum excusationis allegationem subdolam, quem suo examine ... testem quo iudice. Dicas forsitan: Omnium animarum in illa disceptatione conditio. Replicabo unum dictum esse beato Petro: Tu es Petrus, et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Et: Quecumque solueris super terram erit solutum et in celis. Et rursus sedis eius nullus ... pontificii dignitatem sedis eius factam toto orbe uenerabilem, dum illi quicquid fidelium ubique submittitur, dum totius corporis caput esse designatur. Ex hac michi per prophetam dictum uidetur: Si humiliati fueritis ... a deuiis fugientes auxilium ... ut relinquetis gloriam uestram. Item Aurelius papa. Ex eodem rubrica superiori.

Facta subditorum iudicantur a nobis, nostra uero iudicat Dominus. ... Rectores sunt qui in ... quibus ... dimpiunt. Item Gelasius.

Ipsi sunt canones qui appellationes totius ecclesie ad huius sedis examen uoluerunt deferri, ab ipsa uero nusquam prorsus appellari debere sanxerunt. Ac per hoc illam de tota ecclesia iudicare, ipsam ad nullius commeare iudicium, nec de eius unquam preceperunt iudicio iudicari, sententiamque eius constituerunt non oportere dissolui, cuius potius sequenda decreta mandauerunt. Item ex omnibus. Quid ex primi ... episcopis. Ex eodem.

Cuncta per mundum nouit ecclesia quod sacrosancta Romana ecclesia fas de omnibus habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte appellandum est, ab illa autem nemo est appellare permissus. Sed nec illa preterimus quod apostolica sedes sine ulla synodo precedente et soluendi quos synodus iniqua dampnauerat, et dampnandi nulla existente synodo quos oportuit, habuit facultatem. Et hoc nimirum pro principatu, quem beatus Petrus apostolus Domini uoce et tenuit semper et tenebit. Item episcopis Dardanie ... Ex eodem.

Ego cuncta per mundum nouit ecclesia, quoniam quorumlibet sententiis ligata pontificum sedes beati Petri apostoli ius habet resoluendi, ut pote que de omni ecclesia fas habeat iudicandi. Item Steph. ... Ex eodem.

Patres quos ... prefati episcopi ... timore et nominis dampnationis ... a nobis iuste esse restitutos, quibus et auctoritate ... omnia que eis ablata sunt integre reddi precipimus. Si uero illi ... presbiteri uestri a collegio ... omnibus esse se ... Item Stephanus ... Gelasius ... Cuilibet ecclesie ... papa. Non solitario ... ordinare.

Nobis scribimus nolentes aliquid ecclesie priuilegium infringere, licet apostolica auctoritate possimus de quibusdam ecclesie clericorum ordinare. Zelo diuini ... ecclesie antistitem prelate ...

[illegible]

quasi protelavit eos cum iam consec-
rata iam tercius moniti sint et ... ti-
nus proculdubio a donis veniens con-
secratis abibit. T[extus] ... de ... p...
... Idem rubr.

P[er]venit ad ap[ostolicam] sedem igitur beatorum
apostolorum Petri et Pauli decretaque
... ... exposuimus potestatem
... solum ... clericos ...
... in quos liberi clericos qui ... ...
sicut necesse fuerit a nobis concedere
atque ecclesias ... ...
... ...
... assumitur ... ... aliud
... ... caritas. Cum
suffraganei archiepiscopi ... ... suis
... ...
correctionem negligentes extiterint tunc
licet metropolitanus ... ...
... ... absolvere ... ...
... ... absolvere. Cum ... ...
... ...
pro edificatione ... ...
parte ... ... absque ... ...
... ... metropolitanus ... ...
aliquid agere ... disponere. Cum ... ...
pituli ... ...
... ...
... ... absque eorum consilio ...
... ...
nere ... officium. Sic ... ...
... ... negligentes ...
... ...
... ...
... patri ... ...
... ...
... ...

... basilica ... ...
... ad diocesana lege ...

greges sequentur ... ...
... ad ... dispositionem ... ...
... ... parrochias ...
... ...
... ...
... ... Cum ... ... basilica
... ... ad episcopi ordinationem
pertineat. Cum ... episcopi ... ...
... ...
... ...

... ...
... ... Basilica que consecratur ad dio-
cesani legem non solum ...

S[i] ... quisquam ... ...
basilicam consecrare desiderat ...
... ...
... ... ad diocesana lege ...
gregare. T[extus] ... ...
... ...

S[i] quidem ... ...
quas edificari ... ...
consecrari ... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...

O[...] ... ... pertineat
... ...
... ...
... ...
... ...

R[e]gendi ... ... parrochi
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...

Q[ue]cumque ... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ... Basilicam ... ...
... ...

N[on] ... ...
... ...
... ...

Jo. ... ...

Jo. ... ...

Jo. ... ...

[illegible]

sicut decetero tertia portio eius ad ordinationem episcopi pertineat. Item ex eodem. Item [illegible]

De his que par[roch]iis ex eodem.

De his que parrochiis in terris, in vineis, in mancipiis atque peculiis quicumque fideles obtulerint, antiquorum canonum statuta serventur, ut omnia in episcopi potestate consistant. De his autem que altario accesserint tertia pars fideliter episcopis deferatur. Item ex eodem. De his que altario offeruntur medietatem sibi vendicet episcopus.

Antiquos canones relegentes priora statuta cognovimus, ut de his que altario oblationis nomine conferuntur medietatem episcopus sibi vendicet, medietatem dispensandam secundum gradum clerici accipiant, tam de prediis quam de omni commoditate episcoporum potestati reservatis. Item ex concilio [Toletano]. De episcopis qui diocesim suam visitantes cum episcopi nituntur et ad recipiendas mansiones quas iusti ab ecclesiis debebantur clericos exigunt rubr.

Relatum est coram sancta synodo quod in nonnullis plebium quod sit quod episcopi nolentes ad predicandum vel ad confirmandum suas pergere parrochias, et cum exigunt mansiones quibus in profectione uti debuerant, aliquo precio redimant que parata debebant, quod duplex crimen negligentie et avaritie sancta synodus magnis fuit execrata suspiriis, statuitque ut nequaquam ultra excedat cupiditatis ingenium, et non solum auctores sint episcopi diversis gregibus visitandis. Item ex concilio Toletano. Annis singulis ab episcopis diocesis visitetur.

Decernimus ut antiquae consuetudinis ordo servetur et annis singulis ab episcopo dioceses visitentur. Et si qua forte basilica fuerit reperta destituta ordinatione eius reparari precipiatur, quia episcopi auctoritate tertia ex omnibus accipiat. Et sic cum antiqua traditione novimus esse statutum. Si autem episcopus infirmitate impeditus dioceses suas per se non potuerit visitare, visitationis officium aliis committat. Item ex concilio Toletano. Infirmitate gravatus episcopus visitationis officium aliis committat.

Episcopum per cunctas dioceses parrochiasque suas per singulos annos ire oportet, ut exquirat quid unaqueque basilica in reparatione sui indigeat. Quod si ipse aut languore detentus aut aliis occupationibus implicatus id explere nequiverit, presbiteros probabiles aut diacones mittat, qui et reditum basilicarum et reparationes et ministrantium vitam inquirant. Visitatores autem episcopi que ab ecclesiis suis exquirere debebant et qui de eorum ecclesie in concilio Bracharensi sic statutum legitur: Quid visitantes episcopi ab ecclesiis suis exquirere debeant.

Placuit omnibus episcopis, ut per singulas ecclesias episcopi per dioceses ambulantes primo discutiant clericos quo ordine baptismum celebrent vel missarum et qualiter quecumque officia in ecclesia peragantur. Et si recte quod invenerint, deo gratias referant. Sin autem minime, docere debent ignaros, et hec modis omnibus precipere ut antiqui canones iubent, ut ante dies xx baptismi ad purgationem exorcismi cathecumini concurrant, in quibus xx diebus omnino cathecumini symbolum quod est Credo in deum patrem omnipotentem specialiter doceantur. Post hec episcopi suos clericos discusserint vel docuerint, episcopi alia die convocata plebe ipsius ecclesie doceant illos, ut errores fugiant idolorum vel diversa crimina, id est homicidium, adulterium, periurium, falsum testimonium, et reliqua peccata mortifera. Et que nolunt sibi fieri, alteri ne faciant, et ut credant resurrectionem omnium et iudicii diem in quo unusquisque secundum opera sua recepturus sit. Et sic postea episcopus de illa ecclesia proficiscatur ad aliam. Item ex decretis Anacleti pape. Oblationes ecclesie laicis usurpare non licet.

Quia sacerdotes pro omnibus orare debent, quod vel elymosinas et oblationes accipiunt, a fronte presumunt laici oblationes, quas ecclesiam pro peccatis suis offerunt, vel ipsi comedere vel aliis condonare, cum ipsi dent pro populo orare, ob hec papa gloriose memorie oportet illos presumptores a communione pellendos, ut ceteri metum habeant et plus bona ecclesiastica. Item Alexander papa. Nemo auferat aliquas oblationes vel altaribus vel quibus fiunt in ecclesiis rub.

Sanctorum patrum canonibus consona sentientes oblationes de sacratissimo et reverendissimo altari beati Petri et Pauli apostolorum et salvatoris et sancte Marie rotunde aut de aliis ecclesiarum altaribus sive etiam basilicis per nullas affirmamus et diximus, et sub districtione anathematis prohibemus ecclesias aliquas in castella aut munitiones redigi auctoritate apostolica prohibemus. Item Damasus papa. Ecclesiarum oblationes

[illegible]

tione sub laycorum dominio detineri.

Hanc consuetudinem que contra sanctam ecclesiam catholicam augeri modernis temporibus audivimus, ut nullo modo umquam ullo tempore oblationes que in sanctam ecclesiam offeruntur sub dominio laicorum detineantur. Et tantum sacerdotibus qui eidem deo serviunt ut teneant illis solis licet committere [illegible] quam in veteri testamento prohibuit dominus per Moysen sanctos comitti filiis Israel, nisi tantum modo Aaron et filiis eius, qui longe ter[...] a bistis panibus qui in sancta ecclesia offeruntur, quibus illis [...] legis erant. ¶ Quantum magis nos gratia spe[...] sancti sunt deo ministri evangelio consistentes, ut a dominis(?) recte [...] fronte aut qua conscientia oblationes [...] accipere qui non valent pro [...] nedum pro aliis deo preces offerre. ¶ Qua propter auctoritate domini [...] precipimus ne amplius [...] quid illud agere conentur, quod nulla ratione conceditur, quoniam sanctis patribus(?) nisi placuit hanc sanctionem fieri et nos simul [...] nostris [...] firmo volumus ut nullus audeat [...] facere, quod constitutum est sub pena [...] [...] nisi ipse sit. ¶ Sic quoque hanc regulam [...] secundum Calcedonense concilium [...] alio loco constituimus [...] presumptor fuerit [...] oblationes de sacris ecclesiis offerre et noluerit fuerit sub anathematis vinculo colligatus [...] ¶ Pretendimus [...] premissis auctoritatibus ecclesiam omnibus rebus suis ad episcopi ordinationem pertinere [...] ecclesie quod oblationes et facultates earum [...] laicorum dispositione probantur esse immunes.

Sed cum in episcopi potestate ecclesie facultates constitute esse dicantur, potius dispensandi intelligenda est non distrahendi vel dissipandi. ¶ Ut in agathensi concilio legitur. Res ecclesie [...] quomodo alienare episcopo non licet.

Possessiones ad iura [...] ecclesie episcopi perfecti [...] canonum preceptum auctoritas vel usus [...] [...] qui commodat ecclesie pro ipso integro [...] vire possidentur. Vendere [...] pauperes [...] alienare presumat [...] statuimus, excepto videlicet [...] [...] ecclesie [...] pertinet vel pro [...] provenit [...] ipsam sacrosanctam et religiosam ecclesiam [...] convenit venerabiliter custodiri. ¶ Statuimus(?) potestatem [...] ecclesiam [...] venerabiles omnemque collegium quod a [...] constituit ut nec pignori [...] precio [...] vetur in his rebus immobilibus [...] imperii dominio [...] applicentur. In ceteris etiam [...] ut [...] habet [...] alienare [...] aliquid immobile alienetur [...] [...] habitis [...] locis [...] mobilibus vel constituta [...] vendantur. Quam [...] hanc observationem [...] ecclesias [...] iacere quam in rebus immobilibus potest sit. ¶ Si autem debitum [...] immobilibus solvi [...] aliqua potiores immobiles [...] pignori data [...] in sorte [...] ad [...] consensu [...] domus a proprio eum a quo ordinatur [...] habitis absque dispendio [...] maiore parte [...] consentientibus [...] debitum [...] immobilibus solvi posse. ¶ Quod si sequentes predecessores [...] publice non [...] plus offerentis detur [...] omnibus probitio [...] semper [...] [...] domus [...] distincta [...] soluta [...] precio [...] ecclesie [...] consensu [...] ordinatione [...] ionis partis [...] res mediantes in ecclesiis inspectis [...] qualitate et quantitate [...] [...] intelligatur, quod est ordinatoris [...] religiose [...] processisse. ¶ Sic autem alienationem [...] ecclesiasticam [...] prohibentes [...] [...] possit aut alio titulo [...] nomine fiscali [...]. ¶ Et predicti [...] fiscali [...] alienari [...] et consilio [...] [...] alia [...] [...] domus [...]. ¶ Si [...] principes possit [...] maiori vel equalis res publica [...] forma [...] procedere. ¶ [...] [...] sui [...] ¶ Perpetua quoque emphyteosis in his rebus permittitur [...] [...] legem [...] quorum [...] ad lectionem divine domus [...] ipsius

[illegible]

ita quod fuit eam domum dominio eius dicare-
tur: si nimium in eo non sit insertum pretium
aut si ob eandem diminuta fuerit: et
tunc constituerit in ea pensione in emphy-
teosim detur. Casus sit quod pretio
sicut pensio annua melius prestet pensio-
nis res sub hac forma mandatum est ut et
hac ista pensio constituatur et tantum so-
la detur in emphyteosim que ignia
a dolece ut ecclesiae iconomo eius gu-
bernatoribus. Cum autem huiusmodi con-
ductum vel in emphyteosim accepti
fuerit ... non solverit repelli potest ut non solvat
certis temporibus pensionem et domum quo
... nomine meliorationis.
Si quas vero locentur domos ecclesiae
domus quas reedificare ... emphyteosim dentur perpetua emphy-
teota ... habita-
tionis communis pensio minuatur
... habitationibus colligebatur
aut prius ... pensionis
... religiose domum ...
... Sive
... Item eodem.

Siconomus ecclesiae prosperetur ...

[illegible]

fuit constituta ... ecclesiae
... convenerit ...
... pacto ...
... accepat redditus ...
... dominio ...
... coloni mancipus
ecclesiae ... hac condic-
tione ... valere. Hec usus prestito loco
habitationi domui religiose ... quod si
... pleno iure ...
domui ...
sit maioribus ...
... iconomo ...
cognatis. Cum necessitas ...
... necessitate aut utilitate vel
...
... domus ...
... reputatione ...
... valebit. Cum nos ... ponere
... Item eodem.
Ecclesiastica ... Fidelibus.

Precatione non fidelibus ...

[illegible]

Precatione quicumque ...
... Item eodem.

[illegible]

ecclesie autem in electa proficere ... habeantur. Caeterum ... ampliusquam in antiquis temporibus ecclesie consti[tu]ti ab eius loci presbyteris novis ecclesiis erigendum ... quae in die dedicationis fuerint oblata devotione collata consuetudinem quae omnibus ecclesiis generaliter est praescripta servabis. Caeterum quod ex his auctoritatibus episcopis permittitur exigere partem de decimis vel etiam parte oblationis quod etiam pro vana ecclesiarum consuetudine ex permissis autem ab episcopo debet intelligi dum non ex illa pars oblationum omnium generaliter intelligenda est sed illa annua in festo dedicationis. ... quondam sollemnium dierum prout in eis episcopi ... dedicationis convenerit. Nobis non episcopis qui parochias suas circumeunt ut debitum ... statutum est in concilio Toletano.

Ut archidiaconi aliquam a parochianis presbyteris in dedicatione episcopi exigant.

Quia cognovimus episcopos per parochias suas non ... talia ... desunt et dum scripturam formam ... gregis ... ecclesiarum ... sicut dampna infligunt ... excepto quod vetusta constitutione parochiis ... [illegible] ... fangere ... tamen indictionibus ... ecclesiae ... nominari. Huiusmodi ... qui se ab ipso gravari cognoverit ... ad metropolitanum deferre ... metropolitanus ... presumptiones arceat. Item ex concilio Cabilonensi.

Ut archidiaconi ... a presbyteris ... exigant.

Quoniam cum ... per parochias suas pergant ... solis ... sibi ... non ... gravari ... et ... necessitate ... aliquam ... in ... ecclesiis ... in ... ex ... dedicandis ... deprehenditur ... aliquando ...

eis ad pagandum ministerium suis stipendiis. Aut si ab aliquo accipiendum est, hoc summopere observare debetis, ne quemquam sacerdotalis gravet. Tam ergo discretionis moderantiam teneatis, ut nec habeat predicator ubi proprii sumptus desint a fratribus accipiat quod necesse fuerit illius potentia gravetur. Exemplo apostoli Pauli qui neque gravare studebat et manibus victum querebat. Item ex concilio viii.

Ut archidiaconus solitos a parochianis census episcopi non presumat accipere.

Inter cetera denique quae consensu communi nos conferre oportet querimoniam parochianorum provinciae Galliae sollemnissime discussimus quam se pontificum suorum rapacitatibus necessarii ... publice ... Cum enim pontifices ... in quisito parochiis ... modo ... praetendant ... gravantes ... fratres ... ad ... basilicis ... probantur ... Nec ergo ... quod ... pontifices ... episcopis per ... provinciae per singulas dioceses vel basilicas ... in synodo ... exigant ... basilicas ... solutionis ... ecclesiae ... episcopo ... quae ... basilicis ... correctionem ... canonum ... synodali ... Item ex concilio ... Item episcopis ... in ... episcopo ... gravantur.

Relatum est nobis ... in episcopio ... Recessionis ... ecclesiastica patrimonii ... dioceses constituti ... gravamina ... episcopo ... consuetudines ... debuisset ... Romana ... quae ... gravantur ...

Clericus aduersus clericum ... Ecclesiastica alia secularis ... alia clericus ... alia ecclesiastica alia ... alia criminalis alia ciuilis ... [illegible]

... graue est iudicandis esse, tractare. Item Pelagius papa Ortesconi magistro militum. Sed nec clerici in mediocritate episcopis ... appellatur.

Illo magnitudinem uestram minime ignorare uolumus, quod sicut ad ca- nonicam ... aliquem clericorum ... in pagina respondit lex etiam specialiter sub interpositione legitime pene promisse legitur, numquam se aliquo ... de excessibus eorum ... clericos soli- dos ... nomine ... neque quamlibet aliam occasionem quemquam in eius se dispendio esse gestum. Et magnitudo uestra non solum a presbiteris ... episcopo ... sed de omnibus episcoporum ... competenti soli audientia custodire ... nec ipsa quemquam ... eorum ... secundum mediocritatem unicuique ... loci episcopo ad consignationem ueniens ... susceptionis parte communi uolumus ... quia nec eo precepto pauperibus ... aliquatenus precipimus.

Clericus aduersus clericum questionem de predio agitabat, quem ad ciuilem iudicem producere uolui- t ... non nisi ad eccle- siasticum iudicem sistere uolebat. Actor uero potentia ciuilis iudicis illum apponere sibi decreuit. Quo audito episcopus eum ab officio suspendit. Ille contempta episcopi sententia officium suum admi- nistrauit. Hoc comperto episcopus sine spe restitutionis eum in perpetuum deposuit.

Hic primum queritur, utrum clericus ante ciuilem iudicem sit producendus.

Secundo, si producendus non est, an habuerit digna suspensione.

Tertio, si digna non fuit, an contemptor sententie sui episcopi reprobabilis ... potest.

Quod clericus apud se ... ciuiles iudices accusandus non sit, Gaius papa scribit dicens: Ad secularem iudicem nullus clericus conueniatur. &c.

Nemo umquam episcopum aut reliquos clericos apud iudicem secularem accusare presumat. Item ex Cartaginensi capitulo primo. De eodem.

Nullus iudicum neque presbiterum neque diaconem aut clericum ullum aut iuniores ecclesie sine licentia pontificis per se distringat, aut condempnare presumat. Quod si fecerit, ab ecclesia cui iniuriam irrogare dignoscitur tamdiu sit sequestratus, quousque reatum suum agnoscat et emendet. Item Marcellus papa. De eodem. Rubrica super.

Clericum cuiuslibet ordinis absque pontificis sui permissu nullus presumat ad secularem iudicem attrahere, nec laico quemlibet clericum liceat accusare. Item ex eodem concilio. Ab his quis sit iudicandus, et quos iudices eligere debeat.

Iudices autem esse non debent, nisi quos ipse qui pulsatur elegerit, aut quos suo consensu hec sedes ... auctoritate huius sancte sedis delegauerit. Item Valentinianus et Theodosius ... Ad secularia iudicia nullus clericus est pertrahendus.

Continua lege sancimus, ut nullus episcoporum uel eorum qui ecclesie necessitatibus seruiunt ad iudicia siue ordinariorum siue extraordinariorum iudicum pertrahatur. Habent illi suos iudices, nec quicquam his publicis est commune legibus. Item imperator Constantinus presbiteris ... apud Viennam ... et cum querela quorundam clericorum ... ad commune laicorum iudicium ... quia episcopis solis eius iudicium ... Item ex concilio Matisconensi nono.

Ut nullus clericus ... clericum ad iudicem secularem accusare ... presumat, sed omne negotium clericorum aut in episcopi sui aut presbiterorum uel archidiaconi presentia finiatur. Quod si quis clericus hoc implere distulerit, si iunior fuerit, uno minus de quadraginta ictibus accipiat; si uero honoratior, triginta dierum reclusione mulctetur. Item Melchiades papa. De eodem.

Quecumque contentiones inter clericos ... que ... ab eccelesiasticis ... emendari ... Item Bonifacius papa ad episcopos. Ut pro ciuili uel criminali causa clericus apud ciuilem iudicem non producatur.

Nullus episcopus neque presbiter pro ciuili uel criminali causa apud quemlibet iudicem ... producatur uel ex...

[illegible]

Testimonium ... [illegible] ... publico ... [illegible]
... [illegible] ... Nec honore ... [illegible] ... flagitetur

hibeatur. Et magistratus enim qui sibi ... ausus fuerit amissione cinguli et dignitatis et temptatione plectetur. Item Silvester papa. Quod in laicum clericus non est in publico testimonium examinandus.

Testimonium clerici adversus laicum nemo recipiat. Nemo clericum quemlibet in publico examinare praesumat nisi in ecclesia. Item codice libro primo titulo de episcopis et clericis Arcadius et Theodosius. Item Nec honore nec legibus episcopus ad testimonium flagitetur. Item episcopum ad testimonium dicendum admitti non decet. Nam et persona honoratur et dignitas sacerdotis excepta confunditur. Item constitutione ii. Non flagitetur episcopus ad testimonium. Item ... evangelii sancti coram se positis sanctis ... ad eum eiusdem ministros ut propositis sacrosanctis evangeliis sicut quod decet sacerdotes dicant quod noverint. Item Silvester papa. Clericus ad civilem iudicem clericum pro ...

Si quis dicens anathema sit etc.

Si clericus accusans clericum ... anathema sit. Causa audiendum ... publicorum ... cognitionem pertinent ... iudicium ... postulare. Item ... legitur. Pro proprio ... publici iudicii cognitionem ab ipso praetore postulans.

Placuit ut quicumque ab ipso praetore cognitionem publicorum iudiciorum petierit propria perdat honorem. Si autem episcopale iudicium ab ipso praetore postulaverit, nihil ei obsit. Sic et sequentes auctores intelligendi sunt quibus clericum ... clericos cognoscere iubentur. Item Pelagius papa ... exarchi comiti. Laicum ad iudicem ecclesiasticum ...

X ... non est audiendus.

... semper ... dignitate ... praesidii ... non convincit ... qui se ... clericos ... coram ... dicant se ingenuos ... sacerdotes ... conditionis ... iudice ... leges publicas ... clerici ... consueta ... ecclesiae ... defensionis ... pra

... clericos ubi commendo ... iudicium ... contempserint ... legibus ... imponatur ... ius ... apparet eum ... diffusum. Item ... episcopis. Non nisi ad episcopum iudicium ... clericus vocetur.

Si ... Sustinuimus ... ecclesia ... nobis insinuatione ... sibi ... dignitate ... oppressione pulsare ... clericis ... manumissores ... ministeriis ... petitione ... contra patronos et auctores suos ... iudicium ... contra patronos et auctores suos ... iudicium ... archidiacono ... episcopos qui ... absentia ... divinas leges ... publicas ... iudicio quisquis ... clericus accesserit ... privilegio ... sanctione ... clericos negetur. Item ... episcopus ... Non ad ... clericum ... iudicem clericus non accusetur.

Relatum est ... sedis apostolicae ... dispositionem ... iudicem ... ecclesiae ... insidiatores ... ad iudices publicos ... episcopi ... praecipimus ... obedientes praeceptis ... Item Pelagius ... defensori. Actor forum rei sequatur.

Experientiae ... praesentium ... nullus ... clericus ... officii ... laicum ... pulsat ...

... [illegible] ...

XL

[illegible]

Res apud presbyteros iudicetur.

Si quis clericus contra clericum negotium habuerit, non apud cognitores seculi iudicetur, sed apud presbyteros ecclesie quicquid illud est terminetur. Item Silvester papa. **Nullus clericus propter aliquam causam intret curiam. Rubrica.**

Nullus clericus vel diaconus vel presbiter propter quamlibet causam intret in curiam, nec ante iudicem cinctum causam dicere presumat. Item Leo papa. **Ecclesiastici in forensi iudicio non sunt exhibendi.**

Aliud quidem est debita iuste reposcere, aliud propria perfectionis amore contempnere. Sed illicitorum veniam postulantem oportet etiam a multis licitis abstinere, dicente Apostolo: Omnia michi licent, sed non omnia expediunt. Unde si quis penitens habet causam quam negligere forte non debeat, melius expetit ecclesiasticum quam forense iudicium. Non autem propter criminalem causam, sed propter quamlibet civilem intelligere. Item Theodosius imperator. **Ante quemlibet liceat sibi sedis antistitis iudicium expetere. c. xiii.**

Quicumque litem habens, sive petitor fuerit vel in initio litis vel decursis temporum curriculis, sive cum negotium peroratur, sive cum iam ceperit promi sententia, si iudicium elegerit sacrosancte sedis antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etiam si alia pars refragatur, ad episcoporum iudicium cum sermone litigantium dirigatur. Et omnes causas que pretorio vel civili iure tractantur, episcoporum sententiis terminatas perpetuo stabilitatis iure firmentur, nec liceat ulterius retractari negotium quod episcoporum iudicio decisum fuerit. Testimonium etiam ab uno licet episcopo perhibitum omnis iudex indubitanter accipiat, nec alius audiatur testis, cum testimonium episcopi a qualibet parte fuerit repromissum. Illud est enim veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod a sacrosancto homine conscientia mentis illibate fuerit prolatum. Hoc nos edicto salubri firmavimus et perpetua lege tenendum esse censemus.

Ex his que in codice Theodosiani inveniuntur, item ex capitulari volumine renovata cognoscat quilibet. Ibi capitularibus ... atque precipimus ut omnes nostri ditioni subiecti, tam Romani quam Franci, Alamanni, Bavarii, Saxones, Turingi, Frisones, Galli, Burgundiones, Britones, Longobardi, Guascones, Beneventani, Gothi, Hispani ceterique omnes nobis subiecti, quocumque legis vinculo constricti vel consuetudinario more connexi, hanc sententiam quam ex xvi. Theodosii imperatoris libro, capitulo videlicet xi. ad interrogata Ablavii ducis quam illis omnibus proscriptam (?) sumpsimus et inter nostra capitula pro lege tenenda consultu omnium fidelium nostrorum posuimus, lege etiam perpetuo tenenda, ut de quicumque ... sive petitor fuerit sive reus ... Item Gregorius Iohanni defensori eunti in Hispaniam. **Presbiter a proprio episcopo iudicari debet. Rubrica.**

De persona presbiterorum atque diaconorum ... si quam causam habuerit ... ab alio teneri ... debere ... novella constitutio manifestat, que ita loquitur: ... contra reverentissimos episcopos et clericos et monachos ... Augusto piissimo ... per capitulum: Si quis contra aliquem clericum aut monachum aut diaconissam aut monastriam aut ascetriam habeat aliquam actionem, doceat prius sanctissimum episcopum, cui unusquisque eorum subiacet. Ille vero causam inter eos diiudicet. Et si quidem utreque partes hiis que iudicata sunt acquiescant, iubemus per locorum iudicem executioni perfecte mandari. Hec vero ubi de clericis loquitur ... superius ... constitutione ... appellatione clericorum presbiteros et diacones contineri ... legis ... presbiteros aut diacones et lectores et cantores, quos omnes clericos appellamus. Et infra. Item eodem defensori. **Clericus ad publicum iudicium non pertrahatur. R.**

Pervenit ad nos quod si quis contra clericos causam habuerit, ... episcopis ... iudicio ... constat ... incognitum. ... Et si quis contra ... clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat, ut aut ipse cognoscat, aut certe ab eo iudices deputentur, aut si forte ad arbitros eundum est, partes ad eligendos iudices ab ipso exsecutio deputata compellat. Si quis vero clericus vel laicus contra episcopum habuerit causam, tunc intercedere debes ut inter eos ipse recognoscas, aut certe te admonente sibi iudices eligant. Nam si sua unicuique episcopo iurisdictio non servatur, quid aliud agitur nisi ut per nos, per quos ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur. Item Ianuario episcopo Caralitano. **Alia.**

Fratres ... a iudicibus ... Hic ... episcopi ... causas ... quam ab ... relatione cognovimus ... insula Sardinie ... salvas ... iudicia ... disciplina negligenter. Item ... **Sacerdotes ... regibus.**

[illegible]

[illegible]

Sunt honorandi non iudicandi. Rub.

Sacerdotibus aut non ex terrena potestate communis nostra causa in dignitatis excellentie consideratione propter eum cuius servi sunt ita esse deminuatur ut debitam reverentiam impendat. Nam in divinis eloquiis sacerdotes aliquando dii aliquando angeli vocantur. Nam et ad Moysen de eo qui ad iurandum deducendus est dicitur applica illum ad deos videlicet ad sacerdotes. Et rursum scriptum est: diis non detrahes scilicet sacerdotibus. Et propheta ait: labia sacerdotis custodiunt scientiam et legem requirent ex ore eius quia angelus domini exercituum est. Quid igitur mirum si illos vestra dignetur honorare quibus in suo eloquio honorem tribuens deos aut angelos aut deos ipse appellat deus. Ecclesiastica quoque testatur historia quia pie memorie Constantinus princeps scripto oblatas accusationes contra episcopos suscepit. Libellos quidem accusationis accepit et eosdem quia accusati fuerant episcopos convocans in eorum conspectu libellos quos acceperat incendit dicens: vos dii estis a vero deo constituti. Ite et inter vos causas vestras discutite quia dignum non est ut nos iudicemus deos. In qua sententia sibi magis ex humilitate quam illis aliquid prestitit ex reverentia impensa. Ante eum quippe pagani in republica principes fuerunt qui verum deum nescientes deos ligneos et lapideos colebant et tamen eorum sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid igitur mirum si christianus imperator veri dei sacerdotes honoret dum pagani ut prediximus principes honorem impendere eorum sacerdotibus noverunt qui diis ligneis et lapideis serviebant. Et hec ergo non pro me sed pro omnibus sacerdotibus ago qui adhuc nescimus quis sit in bivio [?] Et enim Paulus egregius predicator dicit: nolite ante tempus iudicare quoadusque veniat dominus et reliqua. Nam sic multa que in iudicio illius hominibus ignorantur quia forte sequentes laudatis ille reprehendit et quos reprehenditis ille laudabit. Item ex eodem.

Qua pena feriatur clericus qui clericum ad secularia iudicia pertrahens.

Inolita presumptio usque adeo illicitis ausibus aditum patefecit ut etiam clericos relicto suo pontifice ad iudicia publica pertrahant. Proinde statuimus ut hoc de cetero non presumatur. Si quis hoc presumpserit facere et causam perdat et a communione habeatur extraneus. Item ex concilio Cartaginensi.

Clericus apud laicum iudicem conveniri non debet. Rubrica.

Placuit ut quisquis episcoporum presbyterorum diaconorum seu clericorum cum in ecclesia ei crimen fuerit intentatum vel civilis causa fuerit commota si relicto ecclesiastico iudicio publicis iudiciis purgari voluerit etiamsi pro ipso fuerit lata sententia locum suum amittat et hoc in criminali actione. In civili vero perdat quod evicit si locum suum obtinere voluerit. Cui enim ad eligendos iudices undique patet auctoritas ipse se indignum fraterno collegio iudicat qui de universa ecclesia male sentiendo de iudicio seculari poscit auxilium cum privatorum christianorum causas apostolus ad ecclesiam deferri atque ibi terminari precipiat. Item ex eodem.

Clericus non accusetur nisi ante ecclesiasticum iudicem. Rubrica.

De diversis ordinibus clericorum fuerit ab [...] si quis in causa criminis sive [...] tenere abiunctionem iudicium ecclesiasticum debet [...]. Item concilio Agathensi.

Qualiter clericus laicum [conveniat]. Rubrica.

Si quis cum clerico ipsius adversus [...] litigium habuerit si quidem de causa pecuniaria adeat prius episcopum [...] iudicio clericis suppositus est [...] si ipso dilatione competenti [...] sed ubi [...] episcopus noluerit licebit [...] tunc ad civiles iudices disceptationem cause perveniat. Ubi autem omnino episcopus vult [...] aliqua scriptura [...] procedat, et [...] diffinitiva sententia ab episcopo fertur [...] scriptis. Si vero criminali [...] contigerit competentes iudices interpellari [...] imponant [...] persona [...] spatium non excedat [...] Si autem [...] clericus [...] noctis [...] sacerdotio nudatus [...] ab episcopo suo vel clericatus honore. Si autem criminis [...] cause examinatio et pena procedat nulla communione [...] iudiciorum huiusmodi causis [...]. Item ex concilio Toletano.

Clericus a diversis clericis in negotiis secularibus secularia iudicia non exerceat. Rubrica.

Si clericus adversus clericum huiusmodi negotium non relinquat suis episcopis et ad secularia iudicia non convolavit [...] negotium agitetur apud proprium episcopum vel [...] negotium ipsius episcopi apud arbitros [...] eligantur negotium. Si quis vero hoc fecerit canonicis [...] correctionibus [...] clericus a diversis similiter [...]

[illegible]

adhibeamus, ammonendi sunt, ut sicut decet dicamus, quod non optamus, de ecclesia fiat ejiciendus, et sicut ethnicus et publicanus. Item ex capitulo XVIII concilii Sardicensis. Unde

Si quis episcopus forte iracundus, quod esse non debet, cito et aspere commovetur adversus presbiterum sive diaconum suum, et exterminare eum de ecclesia voluerit, providendum est ne innocens dampnetur aut perdat communionem. Ideo potestatem habeat qui abjectus est, ut episcopos finitimos interpellet, et causa ejus audiatur ac diligentius tractetur, quia non oportet negari audientiam roganti. Et episcopus qui aut juste aut injuste eum abjecit patienter accipiat, ut negotium discutiatur, ut vel probetur ejus sententia a pluribus, vel emendetur. Tamen priusquam omnia diligenter ac fideliter examinentur, eum qui fuerat a communione separatus ante cognitionem nemo nullus debet presumere ut communioni societ. Item ex concilio Cartaginensi. Unde

Si quis presbiter ab episcopo suo correptus fuerit, debet utique apud vicinos episcopos conqueri, ut ab eis ejus causa possit audiri, ac per ipsos suo episcopo reconciliari. Quod nisi fecerit, sed superbia, quod absit, inflatus secernendum se ab episcopi sui communione duxerit, ac separatim cum aliquibus scisma faciens sacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, et nichilominus locum amittat, et si quidem non fuerit injuste adversus episcopum suum, inquirendum est. Item ex concilio Antiocheno. De his qui dampnati a suo sacerdotio ministeria sacra agunt.

Si quis a sinodo dampnatus episcopus, aut presbiter aut diaconus a suo episcopo, ausi fuerint aliquid de ministerio sacro agere, sive episcopus secundum precedentem consuetudinem, sive presbiter aut diaconus, nullo modo liceat ei nec in alia sinodo spem restitutionis aut locum satisfactionis habere, sed et communicantes ei omnes abjici de ecclesia, et maxime si, postquam didicerint adversus memoratos prolatam fuisse sententiam, eis communicare temptaverint.

Item ex concilio Romano in quo presidebat ... Si usque in exilio ... excommunicatus episcopus fuit.

Si quis episcopus in exilio excommunicatus fuerit, sive presbiter aut diaconus a suo episcopo, et post excommunicationem presumpserit, sive ille episcopus aut presbiter vel diaconus, facere oblationem vel matutinum vel vespertinum sacrificium, quasi in officio suo agere sicut prius, non liceat ei nec in alio concilio spem restitutionis habere, nec ullum locum satisfactionis; sed et qui ei communicaverint omnes abjici de ecclesia precipimus, et maxime eos qui eum sciebant esse de-

lectum. Si autem permanserit turbans et conatus ecclesie imponens, secum per potentiam exteriorem, tamquam seditiosum ab ipsis plebe expelli. Item ex concilio Agathensi. De episcopis qui innocentes aut in minimis causis culpabiles excommunicant.

Episcopi sacerdotali moderamine postposito innocentes aut minimis causis culpabiles excommunicare presumpserint, aut ad gratiam baptismi festinantes recipere noluerint, a vicinis episcopis ejusdem provincie litteris moneantur, et si parere noluerint, communio illis usque ad tempus synodi a reliquis episcopis denegetur, ne forte per communionis peccatum excommunicati longo tempore in morte peccantur. Item Affricano. De his qui pro excommunicato suo sive communicare presumunt.

Placuit autem universo concilio ut qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, sive episcopus quilibet sive clericus, et tempore sue excommunicationis ante audientiam communicare presumpserit, ipse in se dampnationis judicetur protulisse sententiam. Item Nicholaus papa. Deponitur episcopus qui excommunicatis communicat.

Theutgaudum Treverensem et primatem Belgice provincie, et Guntharium Agrippine Colonie archiepiscopos, nunc coram nobis et sancta synodo subjectos in sinuatione qua Lotharii regis et duarum mulierum, Theutberge scilicet et Gualdrade, recognoverunt et judicaverunt scriptis suis propriis manibus roboratum offerentes, quod se plus vel minus auctoritate egisse ore proprio multis coram positis affirmantes confessi quia a sede apostolica missi Rodoaldo videlicet ... bosonis sanctissimi fratris nostri Mediolanensis archiepiscopi et Chadolaico coepiscopi nostri pervenerunt, et ... dampnationis divino succensi zelo sive ... attestatione ... inde prouidere(?) ... publice ... confitentes in quibus omnibus invenimus eos apostolicas atque canonicas sanctiones in plurimis excessisse, et equitatis normam ... temerasse, ab omni judicamus sacerdotali officio manere penitus alienos ... cunctis episcopatus ... regimine consistere ... judicio beati Petri principis ... episcopatus ... regimine ... diffinientes ... ad ... ergo ...

[illegible]

Si autem principes ... excommunicari ... [illegible]

Sed quis ... [illegible]

Si quis ... [illegible]

[illegible]

dienti ecclesiam et communicandi sicut laicis loquendi suas utilitates. Clericis autem conversandi vel [illegible] soli licentiam [illegible] ... quam nimium ac ad episcopalem ministerium [illegible] nullam sit eis licentia [illegible] nostram [illegible] synodo [illegible] consentire. Item Clemens papa.

Clericos qui non obediunt episcopis infames esse et [illegible].

Si autem vos [illegible] episcopis non obedierint omnes presbiteri diaconi et reliqui clerici, ac cuncti principes tam maioris ordinis quam inferioris, atque reliqui populi, non solum infames, sed extorres a regno Dei et consortio fidelium ac liminibus sancte Dei ecclesie alieni erunt. Item ex penitentiali Theodori. In reprobis [illegible] qui contristantur dei [illegible] contristari.

Quicumque contristaverit [illegible] doctorem peccat in spiritum sanctum, et omnium [illegible] caruerit. Item Ambrosius in libro de officiis. Simulata humilitate affectione non neget obedientiam episcopo suo.

Si quis suo non obediat episcopo sese extollere atque elevare desiderans, querens obumbrare mentem episcopi simulata affectione doctrine aut humilitatis aut misericordie, [illegible] supbit. [illegible] sit regula ut [illegible] consideranda. Quo [illegible] alius [illegible] quid [illegible] operis bonis [illegible] ad reformationem [illegible] et [illegible] ecclesie [illegible] fenda [illegible] improbi [illegible] indigno [illegible] mittenda [illegible] arbitrentur [illegible] impugnes [illegible] dens. Item Antherus papa. Episcopo inobedientes demonum more [illegible].

Non sit [illegible] qui [illegible] arbitretur qui apostolico gradui succedentes Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos nos christiani sumus, qui claves regni celorum habentes [illegible] ante diem iudicii iudicant. Nam [illegible] lege [illegible] sacerdotibus non obtemperasset, aut [illegible] lapidabatur, aut gladio [illegible] [illegible] inobedientes spirituali gladio [illegible] [illegible] ecclesia rapido [illegible] demonum [illegible] decipitur. Item [illegible] Clementis.

[illegible] cum [illegible] ecclesie [illegible] ac [illegible] nolite [illegible]

[illegible]

[illegible] excommunicatus absolvi [illegible]

[illegible] maiores. Item Fabianus papa. Excommunicatur qui excommunicato communicat.

Si quis apostolice sedis decretis [illegible] cum excommunicato [illegible] communicaverit [illegible] excommunicatus [illegible] sententia [illegible] in communione [illegible]. Item Calixtus.

Excommunicatos quosque [illegible] a sacerdotibus [illegible] communicationem [illegible] oratione [illegible] [illegible] qui [illegible] communicatus [illegible] communione [illegible]. Item Gelasius.

Cum excommunicato orare [illegible] communicatione participantes [illegible]. Si quis [illegible] vel [illegible] excommunicatis [illegible] penam. Item [illegible] Toletano. Item Urbanus.

Qui communicaverit vel oraverit cum excommunicato [illegible] excommunicetur [illegible] deponatur. Item ex concilio [illegible]. Excommunicatorum nomina [illegible] publice [illegible].

Quia sicut [illegible] publice [illegible] episcopi excommunicatorum [illegible] episcopis [illegible] parrochiis [illegible] loco [illegible] excommunicatis [illegible] communicatis [illegible] ecclesie [illegible] excommunicationis [illegible]. Excommunicationis enim pena duplicatur [illegible] Hieronymus in libro [illegible]. Duobus modis aliquis sathane traditur.

Audi [illegible] modis aliquis sathane traditur [illegible] hominem sathane [illegible] excommunicationis [illegible] [illegible] et de [illegible] in manu [illegible] corpore [illegible] [illegible] corpore [illegible] duplicatur [illegible] traditur [illegible]

[illegible]

Cum ergo quis etiam [illegible] tam vult intelligere [illegible]

Nolite [illegible]

bili. Secundo modo quod superius diximus: cum delictum eius manifestum fuerit et ipse a doctoribus ecclesie repellitur, ut notatur ab omnibus erubescat. Et confusio ei utilis modo quod sequitur: ut spiritus eius salvus fiat in die domini nostri Iesu Christi. Alio autem modo qui traditus est zabulo, cum peccatum ipsius non est manifestum [illegible] deus autem qui videt in abscondito perspiciens eum sic intentum [illegible] passionibus [illegible] dilig[illegible] ut [illegible] huius modi [illegible] aut [illegible] Sathane. Discedit autem eius [illegible] malis [illegible] eius indignis [illegible] domini corporis eius [illegible]. Si ergo [illegible] quis non [illegible] communicare non debemus. Sed aut solo [illegible] communicationis [illegible] peccatis [illegible] communicationis [illegible] domini [illegible] et [illegible] ethnici [illegible] spiritu [illegible] Si quis frater nominatur fornicator [illegible] Si quis [illegible] nominatur [illegible] intelligens [illegible] apostolus [illegible] evangelio [illegible] messem [illegible]

Nolite **malis ab eis separari penitus possumus** [illegible] nunc dicere [illegible] ergo nisi quod Iebuseus [illegible] Ierusalem habitat cum filiis Iuda in Ierusalem [illegible] qui filii Iuda habitare in Ierusalem [illegible] ergo [illegible] Iebusei [illegible] habitare [illegible] spiritualiter [illegible] dicat [illegible] ne forte [illegible] Iudicet ergo [illegible] quod dicitur [illegible] filii Iuda [illegible] Iebuseos [illegible] ipsis [illegible] mali quoniam [illegible] nobis [illegible]

[illegible] ne societatem cum congregatione polluat introeat neque Iebuseus habitet [illegible] enim quia dicitur [illegible] quod non potuerunt eicere filii Iuda Iebuseos de Ierusalem. Iebuseus autem interpretatur conculcatio. Et nos ergo qui non possumus eicere istos qui nos conculcant eos saltem quos possumus quorum peccata manifesta sunt [illegible] enim peccatum [illegible] eicere [illegible] possumus ne forte [illegible] dicimus [illegible] similitudinem [illegible] quod dicitur quia non potuerunt eicere Iebuseos [illegible] conculcatio [illegible] et nos [illegible] quibus [illegible] evangelio noluit mittere sanctum canibus neque margaritas mittere ante porcos ne forte conculcent eas pedibus suis et conversi dirumpant vos. Iste ergo Iebuseus [illegible] conculcatio [illegible] in die [illegible] discedant [illegible] sanctis [illegible] pedibus [illegible] dirumpunt nos [illegible] sanctis [illegible] margaritas [illegible] Iebuseos [illegible] filii Iuda eicere Iebuseos de Ierusalem usque in hodiernum diem [illegible] propheta

Pro quibus peccatis excommunicatio sunt committenda.

Qui [illegible] impietatis [illegible] domus dei [illegible] ad [illegible] omnia [illegible] in illo [illegible] canibus [illegible] margaritas [illegible] Iohannes Crisostomus in epistola ad Hebreos.

Cum pagano comedere licet, cum excommunicato minime.

Ad mensam quippe pagani licet [illegible] nulla prohibitione [illegible] Si quis frater nominatur [illegible] fidelis [illegible]

[illegible] Causa [illegible] xxiii [illegible]

[illegible]

[illegible] quod [illegible] tamen non tenet [illegible] qui [illegible]

Rogo [illegible] excommunicatos [illegible]

nos debemus aut ... q. si ... ab illo rogo pontificem ... rogare pro

Qualiter quid ergo si episcopus communicat alicui excommunicato a simplici sacerdote iam ligatus est canone ... a quo absolvi debet

Si quis inquit nominatur frater fornicator aut avarus aut ebriosus, cum huiusmodi nec cibum sumere debetis. Cum autem de paganis agit ita dicit: Si quis vocat vos ex infidelibus paganis, significans infidelis, et omne quod apponitur vobis comedite. Si quis autem frater nominatur ebriosus et cetera, quanta integritas nobis, si solum non fugimus ebriosos, sed etiam ad eos participantes cum eis. Evidenter itaque ex premissis apparet quod communionem vitare non cogimur, quibus nomine fratris non tantum hoc intelligitur. Unde enim arcetur quis alimentis eccl. et a communione corporis vel sanguinis est, vel de hoc dicit apostolus: Probet se homo et sic de pane illo edat et de calice bibat; qui enim indigne manducat et bibit, iudicium sibi manducat et bibit. Et illud propter specialis alius sibi deinde placabunt et cetera require ... maleficiis impeditis et quod de prima de penitentia vel sententia ecclesiastica causis est, penitentes quibus episcopi primo ob hanc sententiam reconciliationis impenditur. Hec sententia excommunicationis est, qua a communione corporis et sanguinis Christi nemo prohibetur. Sicut et ad eam ab eo illi gignitur excommunicatione est ad omnibus dicere videtur et forte sumat de ligno vite. Alia sententia est separatur quis a consortio fidelium. Est alia sententia que anathema vocatur, que quis separatur a consortio fidelium, de qua supradictum est: cum excommunicatis nolite communicare. Hanc distinctionem aliquis licet ad litteram eius inveniet Iohannis pape: Engeltrudam uxorem Bosonis et cetera require supra in eadem causa, que ... propria sed de tertia ... hec et aliter eius Si quis domini dominico lavare et cetera require. Item quidam presbiteri mitrate gravatis et cetera. Ceterum autem illius sive pape presentem decreto censemus et cetera require supra in causa Iohannis anima victima dat episcopi. Iuxta hanc igitur distinctionem intelligendum est auctoritas illa in qua dicitur: Si quis sua dente diabolo et cetera. Et quidam presbiteri infirmentur et gravat ut iuxta ethimologiam vocabuli anathema, i. separationi subiacet, a qua videlicet illud in quo evidenter que a corpore et sanguine Christi ab ingressu ecclesie et alienis fiat atque in impias manus illi cum inciderit ... aliquis nullo

episcopo absolutum more penitentium regularium potest, nisi prius vir apostolicus consideret an se representet et absolvetur. Illud autem Petri de Clemente: Si inimicus est iste Clementi et cetera, de sententia notatione intelligendum est, sicut et illud Urbani: quibus episcopi non communicant et cetera. Ceterum falsum est illud Namnetensis concilii. Si vero episcopus alicui sceleris se conscium noverit, et illud placuit ut cum viduis ... fornicatores et in fine annotantur et cetera. Item ex eodem Egregius Leo papa Salonitano.

Excommunicatis non licet his qui excommunicatos communicare.

Rogo et moneo ne communicetis ei, aut quam sacerdoti sub scripto maximo communicanti et etiam si aliquis spiritualium communicare presumat.

Item ex concilio Tolletano. Nullus clericorum vel laicorum ad domum excommunicati accedat.

Si quis laicus abstinet a domo sive ab eius vel dilectione communi religiosi nullus accedat. Similiter et clericis si abstinetur a clericis devitetur. Si quis non cum illo colloquium aut communicationem fuit vel plenius etiam ipse abstineatur. Si hoc pertineat ad eos clericos qui eiusdem episcopi sunt et ad omnes qui communicati fuerint de eo qui abstinetur sive a laico quolibet sive a clerico. Si hoc spiritualibus quod ... excommunicatus est causa xi. q. iii. ... supra ... et cetera ... q. ... quod episcopus ... excommunicatis ... causa.

Item Iohannis papa. Sententia pastoris timenda est licet iniuste ligetur.

Quibus episcopi non communicant non communicetis, quos excommunicant nos et vos. Vobis enim timenda est sententia episcopi licet iniuste ligetur.

Item ex concilio Arvernico. Expenam excommunicationis subiacet qui excommunicato scienter communicat.

Si quis sciens aut scriptis communicat palam absque sententia excommunicato fuerit scienter aut communicatus colloquio statim cum eo penam excommunicationis excipiat. Item ex concilio Cart. IIII. De eodem.

Qui in eo sicut anno suo ab ecclesia quilibet sive ab aliquo episcopo vel presbitero ... excommunicatione suscepta ipsi parti cum eis ... tenetur ob novitiam fugientes sui episcopi regulam vindicant. Item ex eodem. Cum sententiam episcopi putat esse iniustam vocat ad synodum.

Clericus episcopi districtionem arguere putat iniuste ... ad synodum ... Item ... de eodem ... epistolam ad ... Vicia ecclesiastica corrigenda ...

... ut quid postulat ... excommunicatus cum ... Sed ... q. ... excellentissimus ... de ... Item ... non ... tantum ... ab alio excommunicatis ... Quidam ... post ... fit ... Io. de deo. ... Iohannis ... summorum omnium bonorum.

... communicet ... absolutio ... excommunicato a ... quid ... communicet excommunicato ... non ... Io. ... summorum ... Glossis.

Q

Demo sit repcrtus ecclie cui ep̃us sp̃ab̃i cãm q̃ non possit appellare
sñia ecce communicum repluget ad eum sñia n̄ pot appellare
nalia est ro quia ecce ecclie ab̃ misp̃ tum ad eum tum ac nona
uoluit appellans utrũq; sunt arc
quocũq; ecce ecclie
secum trab̃
ecce cutem
stam vñ le
ab ecce cute
n̄ appellatur
tia nec able
sñia si sibi fu
q; q̃q; ap
pellatum ab
ecce cutione ecc
n̄. cecedit.
ma qua q̃
absolutum
ab alio scam
trabit ecce
tem nia abe
a appellatum.
bꝰ cos la
Q ratha
ne dum tri
uista ecca
ecce icetum
ur cum qui
siquis n̄ rec
C ecce cam. a
qd̃ q semel e
ecce icatus
amplius ee
co icatu n̄ pt
q; q semel e
ecce cam no
pt magis
ee ecce cam. a
ecc in; q uis
en gelturai.
la ecclie sion
iberio. dosep
D ñam ar
este. al
sñ obcutio
qd obet si
ecpmum
statu capitli
gne. ecce cum
q; q. noiro.
m sine mo
marim ee
tim eda qa
marma e
pena aut ec
un; q; m. co
npiantur a
C gbru
e
P nusta
tacti
tam de co
sle ipo ure
m tantec
ecce ap pro
sentiam. jo
f arsle.
R post
alia statuta
sit pe ecm
qui a ecia
tus ecrime
lime sunt ci

Nemo contrepnatum alia ecclia
sticar̃ nonenim lꝯ quinq; ac
sr̃e requiuãne pt̃arem de die dñi
nos fea bommes cum alio no q;
augdeuebis apostolu nr̃m ecclie
C gram ecclium quia bece ecce icat
Quoms xp̃ianus dilectissim
qui a sacerdotib; ecce communi
catur sathane tradit̃ quo. q; ecce
ecclam d̃ diabolus fiat mecca. repu
tat pene xe qua si diabolo tradita dicat̃
qua ab ecclastica communione remo
neat. Vnillos quos cãm ecclie sacha
ne ee tradit̃ predicat ecce communi
cat̃ a sce ee demonstrat. C sic iobãne.
Nec sic debꝰ formidãe ep̃i am
quam sep̃a a corpore xp̃i si
cut membrum et caus nõ negat̃
spũ cuius cam sq; uis aut mgnũ ecclie
sie ep̃i non ht̃ bñ ecclie. tãs qui
dimittit̃ p̃ce ee. quib; cãm mte q
rentes. m̃ reconciliari p̃ce facere
fiũt ep̃is a mna celestis regni clau
sa erit. C tem ecce cõ alio mulcitat̃ no
Tu quem ep̃i audiam ecce q̃ dudum
D ñi ep̃orum sui oniq; enmam
aut ora communicet̃ m̃ fideles
clastimchis quas habuerunt dñi
dus ep̃orum sui oni conq̃sti fuerit
ecce suam ep̃i audiant̃ m̃ ecce q;
qud̃ firmant adhĩa ab eis ecce cõse
sus uoum epõz. ad sia ab eis pua
dum pura uint̃ p̃ nouecce ait̃ ad
affin cam conalia ut ad primates v
anum pueniat. C Ad tam sm̃a
ait̃ q; put̃ ecum appellandum
lo intra affin cam in communione
sus apiãt̃. C tem ecce alio cardi
nũ. Tu quem ep̃orum dãpãt̃ ecce
C Tuistam ep̃orum dãpãt̃ ecce
nam ee censemus. nõ ecclastica
nõ ecce cam. C ecce alio cardi
nũ. Tu quem clericum ecce icatum
au cie fuerit ecce communicatum
assẽ uoluerit m̃ ecclastica communi
R Orsus constitutoris hoc fiat. ec
tum ẽ. ut qui ens clericus
uicas sit confessus in aliquo crimi
ni. propter quod uel ut ecclam ingre
di. uel propter ecce ob probrum am
plius tempus celebrare uel in ordine
quo gentilium. si forte causa fuerit ad ee
uenerit. in ecclam suam assererem
annum ecce communicatus hoc fiat. ne
sua non intret ecclam. cum sua pugnare
ep̃i nec nulla ecclastica pena sit

Q

Quicumq; in ãm spam
cumule sine publice ei sua
cor̃ alijs ecce communicatos ab̃ nõ
pegerit ep̃i si ubi ad ipm audiẽte
clausisse uident̃. ad hoc obstinato
animo sui communione ẽ sua ecclie
nnt. nos illum ei cãm ne be ata eccle
p̃cessoris nr̃i sui am diuino ordi
no resecuantes quib; uinc ei coicati
uimus. mortuis coicare ei debem.
Cum ecce communicato sacerdote ecce communi
uerint. eadem modo illi cum in domo simul
orauerit. aut cum illo uas quotidianos ad sa
tisfactionem p̃duxerit. p̃hibeant
cone ab ep̃o ecce communicato re pe
tus accipiat corporis et sanguinis
dominum communione p̃uata. se ee
cognoscat. C tẽ ecce cato ei ordinẽ si
Tardius reapiẽ aduenam qui sacer do
te uolente ẽ ecclam ecce cato ẽ tempore
Quicumq; uolente sacerdote pro quãc
q; culpa ab ecclam ecce cato ẽ p̃hi
bitꝰ aduenam. C Si queat sine dam
pnata absolutione ep̃i mo
contingente tum dampnat̃ postea
ualeat absolui. Ubi sit statutum
é in concilio cpolitano. si successor ẽ ab
solua et qui p̃ mortẽ remanu ligatus
Si ep̃s ãdampnata absoluto
nem obtinuerit apiatur. cui ep̃i
atu penitẽte successor ui debit absolu
uere. C Premissis auctoritatibꝰ q; bus
in unum ministerium eu sq; ad examinatas
udicias sumus sq; partis pare ubi mul
tas uentum. Gregorius ñ die sua in
stella tam ee obseruãdam tam dã. sic
q; urbanus sa mendã ẽ. ergo qui ecclie sup
bia cõtẽpnẽdam. ne alienã ñ̃ one ãtes ẽ ecce
communicatus loquuntur. quum uno
canonis ñ odium uenit ecce cõtẽpt̃ ei
cauditur abrasi. ecclam. occurrẽte sa
cerdotes ministri sui am ad ecce repor
tauerint. uel quinegligenter sue cure
sui strãi ecclie opinione nasa primo
tentes sui am ise ecce ceperint. eos si qde
solos ecce communicatos sui a fieri li
cet. V sum cõcilio melden si legit. cãb
alijs ecclis a gena ab aliquo sit ecce cato ne
Decimo ep̃orum quẽ libꝰ p̃uamꝰ.
si ei ecclam aliter sua manifesta p̃ce ei coicat
p̃uicet ecclastica sua manifestatione ait si
cõscia archi ep̃i aut coep̃or nullius

pot̃ p̃uata ubi sua ut ubi ma q; d̃ segnis. ei aquam de cum
negõ. cãq; publice communicatus. C ecce icatorum ecce icato
bꝰ. Qui ecclas cum tali ecca q̃ acce ñ pot nutrimen pos ecta
atur. C ecclastica sine p̃. Adaudiẽtia ne
gat quicecommunicatoris sue cãmach
te nutrimentum dissimulata rubric.
Quicumq; in ãm spam
cumule sine publice ei sua
cor̃ alijs ecce communicatos ab̃ nõ
pegerit ep̃i si ubi ad ipm audiẽte
clausisse uidentur. ad hoc obstinato
animo sui communione ẽ sua ecclie
nnt. nos illum ei cãm ne be ata eccle
p̃cessoris nr̃i sui am diuino ordi
no resecuantes quib; uinc ei coicati
uimus. mortuis coicare ei debem.
Cum ecce communicato sacerdote ecce communi
uerint. eadem modo illi cum in domo simul
orauerit. aut cum illo uas quotidianos ad sa
tisfactionem p̃duxerit. p̃hibeant
cone ab ep̃o ecce communicato re pe
tus accipiat corporis et sanguinis
dominum communione p̃uata. se ee
cognoscat. C tẽ ecce cato ei ordinẽ si
Tardius reapiẽ aduenam qui sacer do
te uolente ẽ ecclam ecce cato ẽ tempore
Quicumq; uolente sacerdote pro quãc
q; culpa ab ecclam ecce cato ẽ p̃hi
bitꝰ aduenam. C Si queat sine dam
pnata absolutione ep̃i mo
contingente tum dampnat̃ postea
ualeat absolui. Ubi sit statutum
é in concilio cpolitano. si successor ẽ ab
solua et qui p̃ mortẽ remanu ligatus
Si ep̃s ãdampnata absoluto
nem obtinuerit apiatur. cui ep̃i
atu penitẽte successor ui debit absolu
uere. C Premissis auctoritatibꝰ q; bus
in unum ministerium eu sq; ad examinatas
udicias sumus sq; partis pare ubi mul
tas uentum. Gregorius ñ die sua in
stella tam ee obseruãdam tam dã. sic
q; urbanus sa mendã ẽ. ergo qui ecclie sup
bia cõtẽpnẽdam. ne alienã ñ̃ one ãtes ẽ ecce
communicatus loquuntur. quum uno
canonis ñ odium uenit ecce cõtẽpt̃ ei
cauditur abrasi. ecclam. occurrẽte sa
cerdotes ministri sui am ad ecce repor
tauerint. uel quinegligenter sue cure
sui strãi ecclie opinione nasa primo
tentes sui am ise ecce ceperint. eos si qde
solos ecce communicatos sui a fieri li
cet. V sum cõcilio melden si legit. cãb
alijs ecclis a gena ab aliquo sit ecce cato ne
Decimo ep̃orum quẽ libꝰ p̃uamꝰ.
si ei ecclam aliter sua manifesta p̃ce ei coicat
p̃uicet ecclastica sua manifestatione ait si
cõscia archi ep̃i aut coep̃or nullius

simile est ecclie mortuo. ergo hic ait. qui successor post con
q; tenetur oim are cõ antecessoris. xxxv. q. i. quicumq; ecce
pere. cui ait. quicumq; q; una uent nullum ecclie hui
usmodi. ait successor aut delegatus ñ pot absolue. ei ad
possessionem ad udicatum. nisi successor in honore eo
ecce cato. pastoralis. a. s. equibꝰ ep̃is ab ei ep̃is cum ecclie
q; p̃cepisse. urbanus. ecclarum. C Ar ticum tã. ait. p ouur
Nemo communicet. tam toti. ali ñ ne ei ecce q; ei
R Gnarchiep̃s sit p̃ma. tã p̃ nato. qui ut dicatur me coici
t mortuus. si cum ma ut q; a mutuo eo cum sit p̃ nitus est
tã p̃ natio. al ñ aut cum q; ei nõ dum unsle. a. nisi p̃ tum a
V cor̃ q; bic ut ecclam. q; nemo sit ecce cato. nec ei ecce
ullo. ecclam. q; ei tam sacerdote. ecce cato. ñ cum ut ecce
v. si. exp̃ta uel dic q; tum ecclarum p̃ q; uis ecce communicat p
q; unime cũ ei incorrigibil. ecclam. q; ei. forte jo. uenia ut aut
Nullus ecclesiasticus ecclam. intelligere readmittat. contra dic
ge. si non sit. ut ac p̃ ei an jo. Carcen. ecce cati ei

[illegible gloss]

presumat, priusquam ei sufficienter nomine eius per acta, que ad ... et dampnatio. [C.] Tantum pro mortali ... debet imponi, et si illi nequiter non potuerit corrigi. Item ex concilio Agathensi.

Pro parvis et levibus causis nullus a communione repellatur.

Nullus sacerdotum quemquam rectae fidei hominem pro parvis et levibus causis a communione suspendat, preter eas causas pro quibus antiquos patres arcere ab ecclesia iusserunt committentes. Item ex concilio [illegible].

Pro his tribus criminibus quis a communione privetur.

Certum est probris tribus criminibus aliquem excommunicari debere, cum ad synodum canonice vocatus venire contempnit, aut si postquam venerit sacerdotalibus respuit obedire preceptis, aut si ante finitam causam sine examinatione a synodo abire presumit.

[C.] Ubi si quis a vobis permisse auctoritate loquitur ... iuste suspensis ... peniteat ... Item [illegible].

Sententia pastoris etiam iniusta non est contempnenda.

Quomodo sacerdotes Iudeorum leprosos mundos vel immundos faciebant, sic et hic alligat vel solvit episcopus et presbiter, non eos qui insontes sunt vel noxii, sed pro officio suo, cum peccatorum audierit varietates, scit qui ligandus sit, qui solvendus. Item Augustinus super Matheum.

Ridiculum enim est cum [illegible]. Item.

Rede dicimus quia nichil prodest ligatis ... si ... iniuste ligati sunt, in celo ligati sunt, et ... absoluti sunt in celo ... ligati sint in celo sicut ergo inter ... quia ... ligat aut absolvit. Item Gelasius episcopus orientalibus ...

Non est pertimenda absolutio communionis que fertur sententia iniusta.

Cui est illata sententia deponat errorem, et vana est; si iniusta est, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum et ecclesiam neminem potest gravare iniqua sententia. Ita ergo ea se non absolui desideret, qua se nullatenus perspicit obligatum. Item Augustinus.

Absens nocet nec nocere patitur aliquem iniusta sententia.

Si autem catholicam fidem nec tenet, sed ... nec ... quisquam potest nec nocere ... iniuste patiens ... quia ... capitis recipiet ... Item de verbis Domini.

Iniuste vinculo ... iniusta.

Cepisti habere eum sicut publicanum, ... ligas illum ... iniuste ... alligas ... iniusta ... unde ... Item ex

Temeritas iudicii eum qui iudicat iudicio dignum ostendit.

Temeritas iudicii ... iudicio plenum ... ut necesse est quod temere iudicat, ... alteri qui temere iudicat ... necesse est ut noceat. Item Ad Celestinum? potentem.

Non obest homini iniusta sententia.

Quid obest homini quod ei illa ... ignorantia ... libro ... in qua conscientia. Item ad ... humanum ... Item eodem rubrica.

Sentiat de Augustino quisquis ... solam me inculpatam ... conscientia accusat. Item Augustinus in sermone ... de ... archiepiscopo.

Quos conscientia iustificat ... maledicta non timeant.

In causa ... hac ... diu ... sola ... nostris ... ad corpus ... ad ... ipse ... conscientia ... accusat ... defendit ... in ... conscientiam nostram ... ad ... existimationem ... mala ... abstineat ... Christi ... sed ... in ... omnibus ... conscientia ... suspicionis ... testimonium ... mala ... probata ... Item Gregorius.

... si quis mala ... probari ... maledicorum hominum rumoribus atque obtrectationibus ... sola que ... cogitare. Item Augustinus in psalmo ...

Iniusta absolutio ... quem Deus iustificat ...

Nichil ad ... dampnans ab hoi ... sententiam ... a ... tribunal ecclesie ... superiore corona. Item in psalmo ...

Quid ... ubi nemo ... falsi testimonii ... apud homines ... apud Deum ... dicere ... Deus ... sententia ... conscientia ... Item [illegible].

Nil ... lingua ... conscientia ...

... Item [illegible].

[illegible gloss]

a Circa alia autem indigna sunt. argumentum contra ... [illegible]
b ... premisit. ar. ex eo domine ... [illegible]

[illegible gloss]

propter mutuum. ad nitorem semper tamen reddi est
si inveniemur boni quod de nobis
nobis dicitur. Magna autem tristitia in gratiae
debet esse nobis si inveniemur
mali quod de nobis bonum loquuntur
magna de bene laudantium persona. Quando
... laudantur ... [illegible]
nos esse dominos ... [illegible]
... [illegible] Iob. Quia ecce in celo
testis meus. Si ergo testis est nobis
in celo, testis in corde, dimittamus stultos
foris loqui quod volunt. Audi de aliis
mordacibus detractoribus ... sufficiant
... [illegible]
... plus detractionis
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... sed consolationem
... in evangelio aspiciamus. Cum enim
domino dictum fuisset ...
audito sermone ... scandalizati sunt ...
sinite illos, ceci sunt et duces cecorum. Paulus ... apostolus ...
... [illegible]
... pacem habentes ... cum omnibus
hominibus pacem habentes ... difficile est ...
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... nobiscum pacem
non habent ... illos ... ?
C. Item ... [illegible]
... suspicionem ... non ... patitur
semper reprehendere ...
... conscientia nobis est necessaria, aliis
fama. Augustinus. Conscientia nobis est ...

Non sit in aperto quod est necessaria.

N on sit ... audiendis ... [illegible]
... qui reprehenduntur ... aliqua negligentia ... suspicionem ...
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... fama ... nobis necessaria est ...
... I. Item ... ad epistolam Pauli ad Philemonem. Apostolus
maledicit qui moribus ... [illegible]

S i quis dixerit iustum iniustum
abhominabilis est ... apud
deum. Similiter qui sanctum dicit non sanctum
...
abhominabilis est apud deum. Item ... [illegible]
... [illegible]

S i quis ... dicit ...
... sanctum esse ... [illegible]
... [illegible]
... omnes ... corpus ...
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... qui dicunt
dulce amarum et amarum dulce, ponentes
tenebras lucem et lucem tenebras ...
dulce ... amarum ...
... I. Ysaias. Et
nam penam maledictionis incurrunt qui bonos
malos et malos bonos dicunt.

V e qui dicitis bonum malum
et malum bonum, ponentes tenebras
lucem et lucem tenebras. Propterea
ductus est populus meus captivus
quia non habuit scientiam, et nobiles eius interierunt
fame, et multitudo eius siti
exaruit. Propterea dilatavit infernus
animam suam et aperuit os suum absque ullo
termino, et descendent fortes eius et populus
eius, sublimes gloriosique eius ad eum;
et incurvabitur homo et humiliabitur
vir, et oculi sublimium deprimentur. Et exaltabitur dominus
exercituum in iudicio, et deus sanctus sanctificabitur in iustitia.
I. Item ... [illegible] ... religandi atque solvendi
... [illegible]

L ... religandi atque solvendi potestate
... [illegible]
... [illegible]
L. Item ex eodem ... [illegible]

I udicare digne ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
Non est vera ... absolutionis ... [illegible]

T ... absolutio ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... Item Gregorius.
Privilegio meretur amittere ... abutitur.

P rivilegium omnino meretur amittere
qui permissa sibi abutitur
potestate. I. Item ... canonica ... [illegible]

c Cum ... [illegible gloss]
b ... [illegible gloss]
... [illegible gloss]

S i quis ... [illegible gloss]
V t ... [illegible gloss]

... [illegible gloss]
N on debet penam ... [illegible gloss]

[illegible]

legere solvatur, et sicut ibi constituit, ita et nos sine personarum acceptione diffinitivam proferamus sententiam. Tunc enim quod mores sequitur, ex eis populi semper ad omnium mentes accessit ingressus reseraverat. Iuxta quod Dominus imperabat, iudicia proponebat. Summi enim nos iuvamine instruens, ut non per errorem vel odium vel favorem, sed in Dei timore et ecclesie ordine, sine personarum acceptione iudicantes, et non sine causa iustificationis sententiam proferamus. Item Augustinus ad Macedonium. Iusti iudicii.

Non licet nemini preter rubricam. Non licet iusti iudicii ut deserat iudicatus, et liceat advocato vel reo patrocinium. Et iuris consulto recti consilium. Item Ysidorus. Ex eodem rubrica.

Pauperum non habet quod offerat, et non solum audiri contempnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur. Cito violatur amore muneris iusticia. Nullam reus pertimescit culpam, quam redimere nummis existimat. Unde et quisque timore iustitie aliquando liberat, et stare nequeat a humilitate obedientium est. Ut inrecte ne cenone irrepiantur ab aliis quis suo episcopo contra habentem offensas. Rubrica. Supra.

Si necesse est suam in aliquibus iniuste ab aliis excommunicatur episcopus, ab aliorum communione irrepiantur; requirantur tamen ne forte quieti aliqua indignatione animi, aut qualibet animi motione stomachi, episcopus a[b] sentencia recedat, aut dignitatis ministerium quod ob culpas suas episcoporum suorum offensas mente vel corde digne accepit excommunicatos minime habeantur. Quousque eos episcopo iniuste fuerit humani iuris ecclesie consentiunt. Contra sententiam iniustam eius decreti qui in iudicio alios elegit (?) ipsa sua incipit. Unde Gregorius scribit Constantio Mediolanensi episcopo. Res dubias in diffinitas certa sententia.

Gratias omnipotenti Deo agimus quod incertum dubia certa deprehendit sententia. Item Augustinus in libro de penitentia. Non credantur certis iudiciis non dubitare.

Quamvis ita sit, ut monstravimus quidam tamen iudicium nisi sit certum nisi certis indiciis demonstrentur. Item Damasus papa. Angelus examinentur aliquibus non diiudicentur.

Eorum qui accusantur causas discutere non licet prius quam canonice vocentur ad synodum vel nec conspectum nostrum ad presentem agatur, et vere iure [illegible] intelligatur que ab obiciuntur, quorum ipsa precepta a Salomone dicitur, et quisque sententias non reprehendas, sed intelligas prius, et cum intelligas aut audias, tunc reprehende

[illegible]

[illegible] Et ex eo tota spissima sit et erronea, reprehensionem enim tibi oportet habere quid agis in te, et eorum examinatione ordine sententiam. Item ex concilio Tiburiensi. Qui falsum de alio profert sententiam, prior erit reus.

Non solo dicitur iniquus reus esse.

Nullus ille reus est, qui falsam de aliquo profert sententiam qui autem contra ceteros omnibus presidet. Cum ergo sententia ex ordine iniusta est, rectum est ut ab ea recedatur, et quisquis quam sententiam dare tur in eum pro qualitate sui reatus ligatus a pluribus dum tenebatur, eorum gratia aliquando aut domine sententiam proferret, legio reportet eius reatum in se suscipiat non habuit sententiam iniustam. Sic quando me contra sui per quod prolata est sententiam iniuste ab eo reportare est, quare a reatus absolvitur, eam diu apud Deum excommunicatus fuerat. Unde in hac causa intelligenda est auctoritas illa Gregorii: Sententia pastoris etc. iusta sive iniusta timenda est. Cum enim sub eius per quod fertur iniuste qui ligatus fuerat, nisi est quem in iuridicis cau[sa] est qui ex alio iudicio deprehendit. Et ut unica premissum sit, hec iniusta timende, iniuste obligare pastor pastoris sui sententia gregem tamen timenda est, ut subsequatur ad ieatur neque qui sub eo erant iniuste forsitan ligatur. Ipsa nimis obligationis sic suam metitur in alia culpa mereatur. A pastore ergo vel absolvendis vel recti temere ligare. Sed aut quis sub manu pastoris, ne ligatus ac in religione iniuste nec pastorem suum iudicium temere reprehendat. Ne etsi iniuste ligatus est, ex ipsa tumide reprehensionis superbia fiat culpa que non erat. Aliquibus nullum cui subest odio vel iniustus vel fictione iniuria contra oppositi sibi [illegible] sententiam dampnationis sic excepit. Unde Gregorius. Quot modis humanum iudicium pervertitur rubrica supra.

Quatuor modis humanum iudicium pervertitur: timore, dum metu potestatis alicuius veritatem loqui pertimescimus; cupiditate, dum premio animum alicuius corrumpimus; odio, dum contra quemlibet adversarium molimur; amore, dum amico vel propinquo prestare contendimus. Quoniam ergo sicut cupiditas, odium, timor et amor munere vel munere sit aliquo sub modo iudicium pervertere. Augustinus testatur dicens. Ex hiis qui aliquo modo iudicium pervertit.

Quicquid autem significanter amicitia vel iustitia odium vel inimicitiis in iudicio Dei perpetim iudicium est, quicumque iustitia et servitia vel sit in dampnationis anima

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ut iudicis locum teneat. Cuius ad leuitatem
unanimiter concordat. Ac sepe agitur, ut uel dampnet inmeritos, uel
alios ipse ligatus soluat. Sepe in soluendis ac ligandis subditis suae uoluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Unde fit, ut ipsa ligandi et soluendi potestate se priuet, etc. Sepe fit ut erga quemlibet proximum odio uel gratia moueatur pastor. Iudicare autem digne de subditis nequeunt, qui in subditorum causis sua uel odia uel gratiam secuntur. Unde recte per prophetam dicitur: Mortificabant animas, que non moriuntur, et uiuificabant animas, que non uiuunt. Non morientem quippe mortificat, qui iustum dampnat; et non uicturum uiuificare nititur, qui reum a supplicio soluere conatur. Cause ergo pensande sunt, et tunc ligandi atque soluendi potestas exercenda. Videndum est, que culpa precessit, et que sit penitentia secuta post culpam, ut quos omnipotens Deus per conpunctionis gratiam uisitat, illos pastoris sententia absoluat. Tunc enim uera est absolutio, etc. Ex qua consideratione intelligendum est, quod illos debemus nos per pastoralem auctoritatem soluere, quos auctorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam uiuificare. Veniat itaque foras mortuus, id est confiteatur peccator. Viuos foras solui[illegible] discipuli, quia pastores ecclesie debent penam amouere, quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit. Sed de solutionis ordine breuiter diximus, ut sub magno moderamine pastores ecclesie soluere debeant uel ligare. Item ex libro [illegible]. Unde [illegible] sententiam [illegible] pro[illegible]

[illegible]

Quid uobis uidetur? [illegible] ... Ita uero [illegible] obediendum [illegible] ... Item augustinus. Expedit precepta [illegible]

Non est obediendum [illegible] rubrica supra.

Non ei semper malum est non obedire precepto. Cum enim dominus iubet que deo contraria sunt, tunc ei obediendum non est. Item Ieronimus in epistola ad Ephesios. De eodem, ubi rubrica supra.

Si dominus carnalis [illegible] que contraria non sunt, uel aduersa sanctis scripturis, subiciatur domino seruus. Si uero contraria precipit, magis obediat spiritus quam corporis domino. Et si bonum est quod precipit imperator, iubentis exequere uoluntatem. Si malum, responde: Oportet deo magis obedire quam hominibus. Hoc idem et de seruis apud dominos, et de uxoribus apud uiros, et de filiis apud patres, quod in illis tantum debeant dominis, uiris et parentibus esse subiecti, que contra mandata dei non sint. Item Ambrosius. Non sit audiendus qui contra deum aliquid iubet.

Iulianus imperator [illegible]

Iulianus, quamuis esset apostata, habuit sub se christianos milites, quibus cum dicebat: Producite aciem pro defensione rei publice, obediebant ei. Cum autem diceret eis: Producite arma in christianos, tunc cognoscebant imperatorem celi. Item Ieronimus [illegible]. Non [illegible] probatur.

Qui [illegible] dominum [illegible] esse cuiuslibet christi nec esse apostoli, nec esse prophetias nec eorum patrum in [illegible] agere aliquid ullo modo consentit. Item [illegible] Qui peccat et qui peccanti consentit [illegible]

Ita corpus [illegible] reus est.

[illegible] consensu [illegible]

[illegible] Item augustinus. De eodem.

Qui resistit potestati, dei ordinationi resistit. Quid si illud iubeat quod non debeas facere? Hic sane contempne potestatem [illegible] humanarum legum [illegible] aliquid [illegible]

[illegible]

Quoniam multos: [illegible gloss]

Quoniam multos peccatis exigentibus pro causa excommunicationis perire cotidie cernimus, partim ignorantia, partim etiam nimia simplicitate, partim timore, partim etiam necessitate, devicti misericordia anathematis sententiam ad tempus prout possumus temperamus. Apostolica itaque auctoritate anathematis uinculo hos subtrahimus, uidelicet uxores, filios, seruos, ancillas seu mancipia, necnon rusticos et seruientes, et omnes alios qui non adeo curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur, et eos qui ignoranter excommunicatis communicant, siue illos qui communicant cum eis qui communicant excommunicatis. Quicumque autem orator siue peregrinus aut uiator in terram excommunicatorum aduenerit, ubi non possit emere uel non habeat unde emat, ab excommunicatis accipiendi damus licentiam. Et si quis excommunicatis non in sustentationem superbie sed humanitatis causa aliquid dare uoluerit, fieri non prohibemus.

Item Bonifacius martyri Zacharias papa. **De Bonifacio quod excommunicatus a pseudo episcopis non communicatur: uit in n.**

Antecessor predecessoris nostri uenerande memorie Gregorius Iunior, cum te indignum ordinauit et ad predicandum uerbum fidei Germanicis gentibus misisset, sacramento te astrinxit ut canonicis et iustis episcopis et presbiteris uerbo et facto consensum prestares et adiutor fieres. Hoc autem cum diuina gratia implere studuisti, falsos uero sacerdotes et ypocritas et seductores populorum corrigere ad uiam salutis uel declinare et abstinere a communione eorum, quod et ipsum te expleuisse seruando et custodiendo iuramentum (?) implere non potuisti, set spiritu autem implesti sacramentum, quia in consensum et consilio eorum non uenit anima mea. Corpore autem omnino ab eis abstinere non potuisti dum ueniens ad principem Francorum cogente necessitate ecclesiarum non tales inueniebas quales uolueras, set tamen in sacra communione corporis Christi eis non communicasti.

Item Zacharias papa Bonifacio martyri. **Excommunicatis si communicet qui eis animo non consentit.**

Quod predecessor noster beate memorie Gregorius atque [illegible] bis apostolice presul [illegible] dum ad predicandum uerbum euangelii te transmisisset [illegible] fraternitatem tuam [illegible] pro hiis [illegible] uoluntatem [illegible] excommunicationis [illegible] perfectos amplius constituimus et eis communicetis quod et factum est. Si quos iam seductores eorum aut pseudo presbiteros [illegible] transitu [illegible] repperisses, nulla tibi cum eis esse communio [illegible] usque ad presens [illegible] obseruasse confessus es, [illegible] propter principalem et humanum fauorem gentis Francorum dum ad eos accessisses corporaliter abstinere [illegible] non potuisti, sed in communione [illegible] communionis consensu anima tua non est coinquinata, quia propter hoc quod eis consiliatus es non consentiens [illegible] coram deo.

Excommunicationis autem forma et modus reconciliationis hic est ex concilio [illegible] **Modus et forma excommunicationis.**

Debent xii sacerdotes episcopum circumstare et lucernas ardentes in manibus tenere, quas in conclusione anathematis uel excommunicationis proicere debent in terram et eas pedibus conculcare. Deinde epistola per parrochias mittatur continens excommunicatorum nomina et causam excommunicationis.

Item ex concilio [illegible] **De eodem.**

Canonica instituta et sanctorum patrum exempla sequentes, ecclesiarum dei uiolatores auctoritate dei et iudicio spiritus sancti a gremio sancte matris ecclesie et a consortio tocius christianitatis eliminamus, quousque resipiscant et ecclesie dei satisfaciant.

Item ex eodem. **Modus reconciliationis excommunicatorum.**

Cum aliquis uel excommunicatus uel anathematizatus penitentia ductus ueniam postulauerit et emendationem promiserit, episcopus qui eum excommunicauit ante ianuas ecclesie uenire debet, et xii presbiteri cum eo, qui eum hinc inde circumstare debent, et si ille est prostratus ueniam postulat et de futuris cautelam spondet, tunc episcopus apprehensa manu eius dextera ecclesiam eum introducat et communionem christianam ei reddat, et septem psalmos penitentiales

[illegible gloss]

omnibus esse debuit, sed per iniquitatem alius dixit hoc esse suum, et alius illud, et sic inter mortales facta est divisio. Denique Grecorum quidam sapientissimus, hec ita sciens esse, communia debere ait enim esse amicorum omnia. In omnibus autem sunt sine dubio et coniuges. Et sicut non potest dividi aer neque splendor solis, ita nec reliqua que communiter data sunt omnibus ad habendum dividi debere, sed habenda esse communia. Unde et Dominus per prophetam loquitur dicens: Ecce quam bonum et quam iocundum habitare fratres in unum. Istius enim consuetudinis more retento apostoli eorumque discipuli, ut prediximus, una nobiscum et vobiscum communem vitam duxerunt. Et ut bene nostis, erat multitudinis credentium cor unum et anima una, nec quisquam eorum aliquid de his que possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, nec quisquam egens erat inter eos. Quotquot enim domos vel agros possidebant, vendebant eos et pretia eorum que vendebant afferebant ponentes ante pedes apostolorum, ita ut nec unus quidem inter eos egens inveniretur, et dividebantur singulis prout cuique opus erat. Ananias autem uxorque eius Saphira, ut audistis, quia mentiti sunt apostolis de pretio agri, quem vendiderant nobis presentibus in conspectu omnium astantium a conspectu apostolorum propter peccatum eorum et mendacium quod fecerunt mortui delati sunt ambo. Ceterum que de talibus cognovimus et vidimus nec recordatione nec commonitione digna sunt, quia per hoc vobis cavendum mandamus, et doctrinis et exemplis apostolorum obedire precipimus. Quia huiusmodi mandata postponunt, non solummodo sed et ceteros rei fiunt, que non solum vobis cavenda, sed et omnibus predicanda sunt. Vestrum consilium dantes, vestram prudentiam hortamur ut ab apostolicis regulis non recedatis, sed communem vitam ducentes et scripturas sacras recte intelligentes que vobis nota sunt adimplere satagatis. Item Eugenius papa.

Iuxta ecclesiam clericorum claustra construantur.

Necessariam rem exigit, ut iuxta ecclesiam claustra constituantur, in quibus clerici disciplinis ecclesiasticis vacent. Itaque omnibus unum sit refectorium ac dormitorium, seu cetere officine ad usum clericorum necessarie committi, ut post episcopum super eos eligantur qui vita atque doctrina illos precurrerent, nec quicquam debent habere. Nec mirum. ecclesie alia edificia nisi clericorum ponantur.

Urbanus II. In atrio ecclesie clericorum edificia minime ponantur.

Nulla alia edificia in atrio ecclesie ponantur nisi tantum clericorum. Item Ieronimus ad Nepocianum.

Clericus nichil secularibus possidere debet.

Clericus qui Christi servit ecclesie, interpretetur primum vocabulum suum, et nominis diffinitione prolata nitatur esse quod dicitur. Si enim cleros grece, latine sors appellatur, propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia ipse Dominus sors, id est pars clericorum est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut et ipse possideat Dominum, et ipse possideatur a Domino. Qui Dominum possidet, et cum propheta dicit: Pars mea Dominus, nichil extra Dominum habere potest. Quod si quippiam aliud habuerit preter Dominum, pars eius non erit Dominus. Verbi gratia, si aurum, si argentum, si possessiones, si variam supellectilem, cum istis partibus Dominus non dignatur fieri pars eius. Si autem ego pars Domini sum et funiculus hereditatis eius, nec accipiam partem inter ceteras tribus, sed quasi levita et sacerdos vivo de decimis, et altari serviens altaris oblatione sustentor, habens victum et vestitum his contentus ero, et nudam crucem nudus sequar. Item Ambrosius de fuga seculi.

Nichil preter Deum habeat cuius portio Deus est.

Cui portio Deus est nichil debet curare nisi Deum, ne alterius impediatur necessitatis munere. Quod enim ad alia officia confertur, hoc religionis cultui atque huic nostro officio decerpitur. Hec est enim sacerdotis fuga, abdicatio domesticorum, et quedam alienatio karissimorum, ut se ipsum abneget qui servire Deo elegit. Item Ieronimus ad quendam suum levitam de duobus generibus hominum.

Clericis et Deo devotis nichil agendum nec aliquid proprii habere licet.

Duo sunt genera christianorum. Est autem unum genus quod mancipatum divino officio et deditum contemplationi et orationi ab omni strepitu temporalium cessare convenit, ut sunt clerici et Deo devoti, videlicet conversi.

a Non dicatis proprium ... [illegible] ... b ... [illegible gloss]

... [illegible marginal gloss]

... communia ... spondentur.

Non dicatis vos hic aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia. Et infra. Qui autem eo progressus mali fuerit ut aliquando occulte litteras ab aliquo vel quelibet munuscula accipiat, si hoc ultro confitetur, parcatur illi et oretur pro illo. Si autem deprehenditur atque conuincitur, secundum arbitrium episcopi vel presbyteri vel prepositi grauius emendetur. Et infra. Cum huius sancte congregationis fratres non solum facultatibus suis, voluntatibus propriis in ipsa ordinis susceptione renunciauerint, et sese per promissam obedientiam prelatorum voluntati et imperio subdiderint, et pro eorum subditione ... eos michi hic possidere dat vel accipere sine superioris licentia. Decernimus quod si propinquus vel amicus vel cuiquam ubi fratrum aliquid offerre voluerit, primo quid prelati sententia inueniatur, sic suscipiatur in commune, de quo cui in fratre aliquid nisi quod prelato placuit. Item Urbanus.

Exempli domini accipite, conuersantis in terra, qui habuit loculos cum angeli mittebantur, nisi quia ecclesia ipsius loculos habitura erat quam fundaret ad ministerium eius ecclesie fines cum pauperibus colliget. Item Prosper. Ecclesie prepositi ... dispensatores esse efficiuntur.

Expedit facultates ecclesie possideri et proprias perfectionis amore contempni. Non enim propria sunt, sed communes ecclesie facultates. Et ideo quisquis omnibus que habuerit dimissis aut venditis fit rerum ecclesie dispensator, cum propria contempserit, omnium que habet ecclesia efficitur dispensator. Denique sanctus Paulinus, ut ipsi melius nostis, ingentia predia que fuerunt sua vendidit pauperibus erogauit. Sed cum factus esset episcopus, non contempsit ecclesie facultates, sed fidelissime dispensauit. Quo facto satis ostendit et propria debere propter perfectionem contempni, et sine impedimento perfectionis posse ecclesie facultates, que sunt profecto communia, possideri. Quid sanctus Hylarius? Nonne et ipse omnia sua aut parentibus reliquit aut vendita pauperibus erogauit? Sed cum ipse perfectionis fieret ecclesie Arelatensis episcopus, que habebat ecclesia non solum possedit, sed etiam acceptis fidelium multorum hereditatibus ampliauit. Itaque homines tam seculari animo quam diuinarum litterarum scientia sine ambiguitate doctissimi si sciebant res ecclesie debere contempni, numquam eas obtinerent, susciperent qui omnia reliquerant. Item Eugenius episcopus Acropolitanus. Diaconi uel religiose ... cum diuidunt cogantur.

Quoniam in nonnullis ecclesiis ... ecclesia ibi innumerabiles instituit propter ministerium eius sollempniter operam iustificationis iniungimus, uniuersis omnibus commonentes ut ... cum de presbyterorum et ecclesiarum ... diaconi ... religiose prouidentes fuerint distribuere canonice uiuant. Item Melchiades papa. Quare ecclesia primitiua predia uendebant.

Futuram ecclesiam in gentibus apostoli prouidebant, idcirco predia in Iudea minime sunt adepti, sed precium tantummodo ad fouendos egentes. At ubi cum inter turbines et aduersa succresceret ecclesia, ad hec usque peruenit ut non solum gentes sed etiam principes Romani, qui totius orbis monarchiam tenebant, ad fidem Christi et baptismi sacramentum concurrerent. E quibus uir religiosissimus Constantinus primus fidem ueritatis patenter adeptus, licentiam dedit per uniuersum orbem suo degentibus imperio non solum fieri christianos, sed etiam fabricandi ecclesias et predia tribuenda constituit. Denique idem prefatus princeps donaria immensa contulit, et fabricam templi prime sedis beati Petri instituit, adeo ut sedem imperialem relinqueret et beato Petro suisque successoribus profuturam concederet. Domino fauente, sicut modo que apud Niceam congregata est, cum querelam quorundam conspiceret coram se deferendam, aut eos animaduertendi iudicium potestatis quia de solius iudicio fuimus ... tanta concordia (?) ... episcoporum potestatis ab hominibus iudicari. Absit enim, inquit, ut ... deceptis uiri religiosi non solum predones predia que possidebant sed etiam se ipsos domino consecrauerint edificantes basilicas istius fidei sub honore sanctorum martyrum, pauitates ac monasteria immunia in quibus deceret diuino fieri antiquo cultu. Item Urbanus papa. Que predia sit soli ab ecclesia.

... [illegible gloss]

[illegible]

Unde non alienantur. rubrica sup.

Videntes autem summi sacerdotes et alii atque levite et reliqui fideles plus utilitatis posse conferre si hereditates et agros quos vendebant ecclesiis quibus presidebant episcopi traderent, eo quod ex sumptibus eorum tam presentibus quam futuris temporibus plura et elegantiora possent ministrare fidelibus communem vitam ducentibus quam ex precio ipsorum, ceperunt predia et agros quos vendere solebant matricibus ecclesiis tradere et ex sumptibus eorum communiter vivere. Ipse non sub dictione singularum parochiarum episcoporum qui locum tenent apostolorum erant et sunt usque adhuc et in futurum semper esse debent, ex quibus episcopi et fideles dispensatores communibus omnibus communem vitam degere volentibus ministrare cuncta necessaria debent prout melius potuerint, ut nemo in eis egens inveniatur. Ipse et res fidelium oblationes appellabantur, que Domino a fidelibus offeruntur. Maximo autem ergo augmentatio omnibus in tantum ecclesie quibus episcopi president domino annuente crevit et crescit, maxima pars earum habundat rebus ut nullus sit in eis communi vita degens indigens. Romana ecclesia ab episcopo suisque ministris papiatur. Io. Quod si aliquis extiterit modernis aut futuris temporibus qui hec avellere nitatur, iam dicta dampnatione feriatur.

Item Aug. Ex eodem super psal.

Habebat Dominus loculos a fidelibus oblata conservans et suorum necessitatibus aliisque indigentibus tribuebat. Tunc primum ecclesiastice pecunie forma est instituta, ut intelligeremus quod preceperit non esse cogitandum de crastino, non ad hoc fuisse preceptum ut nichil pecunie servetur a sanctis, sed ne Deo propter ista serviatur et propter inopie timorem iustitia deseratur. Ex his omnibus claret quod clericis nullo modo licet habere proprium, quod si habuerint clericatum non tenent, non clericatus eis tollendus est. Unde Aug. ait in eodem sermone: clericatum sermone eis quo voluit aliud proprium habere.

Certe ego sum qui statueram nulli ordinare clericum nisi qui vellet manere mecum, aut si vellet a proposito discedere, recte illi tollerem clericatum. Ecce in conspectu Dei et vestro muto consilium: qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus et ecclesia eius, maneant ubi volunt et ubi possunt, non eis aufero clericatum. Nolo habere ypocritas. Malum est quis nesciat, malum est cadere a proposito, sed peius est simulare propositum. Et post pauca. Si non vult socius societatis communis vite esse ad sumptus huius simulationem totius cadit. Nolo ut habeant necessitatem simulandi. Scio quomodo homines amant clericatum; nemini eum tollo nolenti mecum communiter vivere. Ecce non sunt auctoritates quibus conceditur propria habere non solum aliis sed et episcopis. Unde in concilio gangrensi legitur: De rebus propriis acquisitis episcopi heredibus suis derelinquunt etc.

Episcopi de rebus propriis vel acquisitis vel quicquid de proprio habent heredibus suis si voluerint relinquant. Quicquid vero de provisione ecclesie sue fuerit, sive de agris sive de frugibus sive de oblationibus, omnia iure ecclesie observari censuimus. Item ex concilio Martini pape. Ex eodem. rubrica sic.

Manifesta autem debent esse que ad ecclesiam pertinent his qui et episcopis sunt presbiteri et diaconi, ut si episcopo contigerit hominem exire, nulla res ecclesie nullo modo possit minui vel perire, nec res proprie episcopi pro occasione rerum ecclesie inquietantur pro rebus ecclesie, ut ecclesia dampnum incurrat, nec episcopus in suis rebus pro rebus ecclesie proscribatur. Item in statutis in canonibus apostolorum in quibus legitur: Ex eodem.

Sint manifeste res proprie episcopi, si tamen habet proprias, et manifeste dominice, ut potestatem habeat de propriis moriens episcopus sicut voluerit et quibus voluerit derelinquere, ne sub occasione forte ecclesiasticarum rerum ea que episcopi probantur esse intercidant. Fortassis enim aut uxorem habet aut filios aut propinquos aut servos. Iustum est hoc apud Deum et homines ut nec ecclesia patiatur detrimentum ignoratione rerum pontificis, nec episcopus vel eius propinqui sub optentu ecclesie proscribantur et in causas incidant que ad eum pertinent, morsque eius iniuriis infametur. Item in eisdem canonibus. De rebus ecclesie si episcopus indiget sibi et suis necessaria sumat.

Ex his autem ecclesiastica sumat a tuis.

Ex omnibus quibus episcopus indiget, si tamen indiget, in suas necessitates et peregrinorum fratrum usus et ipse percipiat

[illegible]

[illegible]

michi omnino possint clerici dicere. Accedunt
dei precepit ut qui altario deserviunt cum
altario participentur. Item ex concilio An-
tiocheno c. xxv. Res ecclesiasticas episcopus dispensat.
Episcopus ecclesiasticarum rerum dispensa-
tionem habeat potestatem ad dispensandum
erga omnes qui indigent cum summa
reverentia et timore dei. Participet autem
et ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam
suis quam fratrum qui ab eo suscipiuntur
necessariis usibus profuturis,
ita ut nulla qualibet occasione fraudentur.
Iuxta sanctum apostolum sic dicentem:
habentes victum et tegumentum his
contenti simus. Quod si contentus istis
non fuerit, convertat autem res ecclesie in suos
domesticos usus et eius commoda vel
agrorum fructus non cum presbiterorum
diaconorumque conscientia pertractet, sed horum
potestatem domesticis suis aut propinquis
aut fratribus filiisque committat, ut per
huiusmodi personas occulte res ledantur
ecclesie, synodo provincie penas iste per-
solvat. Si autem aliter accusatur episcopus
vel presbiteri qui cum ipso sunt quod ea que
pertinent ad ecclesiam vel ex agris vel ex
alia qualibet ecclesiastica facultate
sibimet usurpent, ita ut ex hoc pauperes
affligantur, criminationibus et
blasphemiis tam sermo predicatio-
nis quam hii qui dispensant ita
exponantur: hos oportet corrigi a
sancta synodo id quod convenit approbante.
Item in canonibus apostolorum. Res
ecclesie sint in episcopi potestate tribuende.

Precipimus ut in potestate sua episcopus
res ecclesie habeat. Si enim
anime hominum preciosiores illi sunt
credite, multo magis oportet eum
curam de pecuniis agere, ita ut in po-
testate eius indigentibus omnia dis-
pensentur per presbiteros et diacones cum
timore et omni sollicitudine ministren-
tur. Ex his autem quibus indiget...
Cum ergo in concilio Agathensi cer-
tum sit et in canonibus apostolorum
dicatur: sint manifeste res proprie
episcopi, cum in eisdem canonibus et in con-
cilio Antiocheno precipiatur ut episco-
pus de rebus ecclesie si tamen indiget... Non e-
patet ... dicitur quod episcopus vel habeat propria
dicendum est: si indigeat rebus ecclesie non tantum
cum habet propria que forte suis ne-
cessitatibus non sufficiant. Quod ergo di-
citur sint propria, hic vel nomine clericis non
venit et episcopus hiis propria que sua forte
necessitatibus non sufficiant, non solis non de-
bent esse episcopi, verum quod cunctis ecclesie
necessariis facultatibus uti liceat, hic
potest. Similiter dum ecclesia ordina-
les vel eos hic et filios. Quosdam autem
certis partibus cum in laicatu sive
in minoribus ordinibus constituti habu-
erunt vxores et filios sive morte vxo-
ris interveniente sive continentie pa-
cto facta ad sacros ordines ac-
cedentibus omnibus concedit hic propria
ad suos et filiorum usus. Cum autem ubi
sancta sacre militie tradita sint nullo
modo eis permittitur hic propria, quia
nulla est eis acquisitio propter eam,
nisi forte retinendo sua ab ipsis rebus ec-
clesie abstineant, quod non posse perspectum est
dicens. Episcopus qui tam infirmus est
ut suis rebus renuntiare non possit.

Illi autem qui tam infirmi sunt
ut possessionibus suis renuntiare
non possint sic accepturi erunt
dispensatorium ut nichil inde sibi
consciendum sibi peccato possideant. Sed
quia et episcopi quodam modo sua relin-
quunt qui propriis contenti rebus ec-
clesiarum que labor vel ordo suo debi-
to dimittuntur accipiunt. Clerici
vero ecclesie querunt an liceat eis per-
cipiendas dividendas inter eos res-
tas quisque sibi specialiter vendicet, et hoc
non posse fieri argumento et auctoritate proba-
tur. Etiam successores sint ... quibus
de immutationibus ... etiam
erat communis omnia, nec ecclesie ergo
est ut communi vita sequuntur, quorum secun-
dum administrant. Non ergo ad se
propria vendicabunt, sed eis erunt omnia
communia. Item Urbanus papa.
Res ecclesie quasi commendatas episcopus dispenset.

Res ecclesie non quasi proprias sed ut commendatas
et communes oblatas cum summo
timore non in alios quam in prefa-
tos usus fideliter dispensandas sunt.
Item synodo habita Rome ab Eugenio
papa. Episcopus res ecclesie in proprios usus
non convertat.

Nulli episcoporum liceat
res mobiles aut immobi-
les de ecclesiis et plebibus aliisque piis lo-
cis in proprios usus hic ... moventes
tam ... pauperes ... ancillantur ... agere
... canonica auctoritate conventus existat.

[illegible]

Si ergo res ecclesie non quasi proprie, sed quasi communes Domino oblate cum timore sunt tractande, ut nullus dicat hoc meum est, nec de rebus ecclesie hoc meum est pro aliis adicere videatur, sicut primitiva ecclesia cui nullum omnino aliquid erat proprium, sed erant illis omnia communia, ab his tamen tenetur, sic perfecte caritatis manente per dispensationem ecclesie distributio fit ecclesiastice facultatum. Ceterum hi possessiones huius ecclesie ad dispensandum committuntur, ergo ab rebus ecclesie hominibus debeant esse communes. Primum enim sibi et sue ecclesie servientibus necessaria exhibeant, et reliqua que supersunt fidelium usibus ministrantes, ut iuxta preceptum ecclesiastice caritatis maneant pie religioseque. Sunt distribuende tamen res ecclesie ut propriis sicut communibus utilitatibus serviantur, ut clericis quibus ministrandum assignata sunt primum quod necessarium percipiat. Si quid autem suis necessitatibus superfuerit, in communes usus ecclesie expendatur. Unde Augustinus Bonifatio. De eodem.

Suppellectilem possidendi dominium quod nobis sufficiat nulla modo sunt quo non premiatione quomodo gemimus non propter te nobis usurpatione dampnabili non dicemus. Contentus est quod licet clericis habere proprium, quo non. Et quod rei ecclesie perpetua debeat possideri.

Precepisti sacerdotes aliqua de rebus ecclesie dedisse nos, scimus quod bis que eas accepit aliquas firmitatem habent. Quod res ecclesie nullo modo distrahi possunt, et distracte possident nullas auctoritatem habent. Probat. Ait enim Stephanus papa. **Ecclesie pecunias auferens ut homicida dampnatur.**

Qui est pecunias ecclesie aufert, fraudat et rapit, ut homicida in conspectu iudicis deputabitur. Item Pelagius papa Vitali episcopo. **Que ego decrevi clericis suis de infirmis aliquibus relictis usurpanti fieri.**

Notatione nostre sedis Augusto Sitiri suggerente didicimus quod et dilecto tua directis apparuit (?) iudicasti quosdam de clero tuo cum te parrochiani ad te pertinentis

non parva sacra vasa vel ministeria distraxisse et aliqua huiusmodi perpetrasse, quod a religioso aliena sunt proposito. Cantaremus (?) ut hec competenti sollicitudine debeat inseq. vel inlata mei preceptionis auctoritate capis omnium. Quia de tempore presentibus mandamus affatibus ut competentibus instantia quicquid de sacratis vasis vel ministeriis a quibuslibet clericorum usurpatum vel distractum fuisse compereris sine aliqua mora instanti exigere non dubites, et ecclesiasticis usibus reformare. Item Bonifatius papa. **Quod Domino consecratur, ad ius pertinet sacerdotum.**

Nulli liceat ignorare, omne quod Domino consecratur, sive fuerit homo, sive animal, aliud sive ager, vel quicquid fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino, et ad ius pertinet sacerdotum, propter quod inexcusabilis erit omnis qui a Domino vel ecclesie cui competit aufert, vastat, invadit vel eripit, usque ad emendationem ecclesieque satisfactionem ut sacrilegus iudicetur, et si emendare noluerit, excommunicetur. Item Urbanus papa. **Excommunicatur ubi accepit quod ecclesie constituta vasa ... .**

Quicumque militum vel cuiuscumque ordinis vel professionis persona predia ecclesiastica a quocumque rege seu seculari principe vel ab episcopis invitis, seu abbatibus aut aliis ecclesiarum rectoribus susceperit vel invaserit vel suo eorum consensu tenuerit, nisi eadem predia ecclesiis restituerit, excommunicationi subiaceat. Item Pius papa. **Sacrilegium committit qui predia ecclesie aufert.**

Predia divinis usibus tradita quidam humanis applicant usibus, et Domino, cui tradita sunt, ea subtrahunt, ut suis usibus inserviant. Propterea ab omnibus illius usurpatoris consilia deprehendatur, ne predia usibus sacratorum celestium dicata a quibusdam inruentibus vexentur. Quod si quis presumpserit, ut sacrilegus iudicetur. Item Anacletus papa. **De eodem.**

Qui abstulit patri vel matri aliquid, dicitque hoc peccatum non esse, ...

Ab antiquis multiplicate: ar. penam pecuniariam imponi posse ab ecclesia infligi. xxi. q. x. si quis cum subd. ... secundum qualitatem negocii vel delicti sic sibi excessus respectus puto ad remissionem sufficiat pena quadrupli. ar. extra fur.

ecclesiam dominicam princeps est prima si in dubio vos est qui nos causis martirio nostra ecclesia est que nos in baptismo regenerauit. ergo qui hec pecunias ecclesie rapit aufert vel fraudat homicida est.

Item Iohannes papa VIII. In quadruplum restituat qui res ecclesie inuadit.

Si antiquus ecclesie statutis decretum est quia aliena inuadit non ecclesie: impunitatis sit cum multiplicatione omnia restituat. quia in euangelio dicitur est: si aliquid defraudaui reddo quadruplum. Et in legibus seculi cautum habetur qui rem subripit alienam etc. ut in auctentico Eusebii presbiteri. Item Gregorius ad Constantiam reginam Francie. Pro tenore secularium legum puniantur inuasores rerum ecclesiasticarum.

Quum deuotissimam vestram scientiam de celesti vita atque remedio anime sue sedulo cogitare culpam in eum leniter omittere ... sic que pro animo et omnipotentis dei sunt suggerenda. subtilissima de ecclesiastica pace sedulo non monuimus in nimis in eum ... coepiscopi nostri proclamatio comitatum maxime cuius sue ecclesie maiores antiquissimis preconibus sunt deputata atque neotomius incendiis nostris funditus combusta et domus malignantium predecessoribus uestris ... ecclesie permittente uiolata illud enim ... uolueruntur dum et seculi legibus cadem ita se habere uoluntate lege in ... in qua sic scribitur si quis manu armata usque ad quadringentos homines inuaserit ... dominum alienam acciderit ... qui prior est prouinciam presumptione componat solidos quingentos sequaces uero eius unusquisque solidos quinquaginta. si uero incendium fecerit solidos quingentos componat ... in quadruplum restituat. si seculi leges tale inimicitiam uoluerint ... lex diuina cum inferno ... delebit cum impius ... quod aliquid defraudauerit in quadruplum restituetur. ergo si nimis ... bonum est iustitiam colere atque sua cuique iura seruare et subiectos non sinere quod potestatis est facere. hoc quod equum est custodiri quod et uos diligere et cito studere confidimus. Quia propter excellentie uestre in se nouerimus presentis anni indictione primi fratrem et coepiscopum nostrum agrientio (?) scire manifeste ecclesie eius sunt temus ut sibi

eius scilicet prouincie communicentur congregationis et communitatis uiolata perpetua et secundum legum canonica auctoritate uestra regia dignitate talis cum ... acceptabilis nec post hec membra diabolicum sint nequaquam in sancta ecclesia et siquidem regnante talia presumant. Item Eusebius papa. Ecclesie res surripientis in duplum restituat quod abstulit.

In legibus secularibus cautum habetur quatinus qui rem subripit alienam illi cuius direptum est in multiplici quod sublata sunt sibi restituantur. Et si ergo diuina leguntur: omnis lectius omnis quisque fecerit terminos proximi sui. Talia ergo presumant ... absque redditionem ecclesie ... absque dampnatione. Proinde si quis ecclesiasticas oblationes quod deo consecratum est rapuerit uel consenserit in facientibus uel ... legis iudicetur et in duplum quod ... plum restituat et canonice peniteat. Item Gregorius scribit Augustino Anglorum episcopo de hiis qui furtim aliquid auferunt de ecclesia. Sint augmento sibi ablata ecclesie in pena pro peccato.

Fraternitas tua ex persona furis pensare potest qualiter ualeat corrigi. Sunt enim quidam qui habentes subsidia furtum perpetrant. Et sunt alii qui in hac re ex inopia delinquunt. Unde necesse est ut quidam dampnis quidam uero uerberibus corrigantur: et cum paulo districtius agitur ex caritate agendum est et non ex furore quia ipsi hoc prestatur qui corrigitur ut gehenne ignibus non tradatur. Addis et quod augmento ea que furto de ecclesiis abstulerint reddere debeant. Sed absit ut ecclesia cum augmento recipiat quod de terrenis rebus uidetur amittere et lucra de dampnis querere. Verum et illud Eusebii quia legum seculi et istud Gregorii de ecclesia ... sic sunt diuine intelligantur. Item ex decreto Mediolanensi episcopi. Non sunt alienanda in uicem parta acquisita in ... locis.

Res in uicem parta acquisitas sine coniectibus nulla est alienandi licentia. Item ex sexta synodo uniuersali. Uasa sacrata nisi pro redemptione captiuorum non sunt alienanda.

Apostolicos et patrum canones innouantes hec sancta et uenerabilis uniuersalis synodus diffiniuit nemini prorsus episcoporum uendere uel ubique alienare cimilia uel uasa sacrata excepta causa olim ab antiquis canonibus ordinata uidelicet pro redemptione

...prudens ... considerabat pecuniariam ... se dominio non ... xxiii q. x. si quis inuen. ... in medietatem absolutus ... non potest absolui nisi ... punitur et capitalis de penis capitalium ... quam ubi dicitur ... ob peccatum aliquo eccle... in quadruplum ... puniatur ... qui excessi non inuenio quod in ecclesiasticis scriptum sit ... nisi in ... communes ... quod nulla pena do ... Oportet ... quadruplum secundum quosdam dicunt quod pena legalis non potest excedere quadruplum sed conuentionalis potest ... dicas quod pena legalis et conuentionalis in infinitum potest ...

...inopia in ... inopia non excusat ut ... q. iiii. sic scius. ff. ... xxxiii q. x. ... disciplinas ... dicit ... si quis per necessitatem ... quod prius ... quam ... humanitus est dicendum ... summa necessitas excusat ... non sit tanta necessitas que possit excusare. Io. mo. Quibus hoc generale est ut uerberibus castigentur ... possunt ... ut ... xvii q. iiii. quisquis ... nobiles quam ignobiles ... Io. Item Augustino ... xvii q. iiii. quisquis ... c. xx. ... ab antiquis ... nuptiarum pallia.

[illegible]

tione captivorum sic necessitate de salina ecclesiarum emphyteotica pacta nec alii iusticias pones venditam ac per hoc ecclesiasticos redditus levere quisque pro propria utilitate et obventionem pauperum et peregrinorum sustentationem esse decernimus. Et paulo post. Quisquis autem post hanc diffinitionem nostram contravenire quod huic sanctae sedis et universali synodo agere temptaverit, deponatur ut privatione divinorum rerum et sacerdotii careat, videlicet eo quod sancita sunt in scripturis ut sint scripturis ab episcopo vel donatione vel emphyteotica traditione vel alia qualibet alienatione cimiliorum et salariorum locorum, cum non perceperit aut emerit aliquid ex praedictis cimiliis vel salariis et non restituerit ecclesiae inter quae ecclesiae sunt et non reddiderit, adiciendum tam vendidit eos episcopos anathema sit usque dum fecerit quod a sacra universali synodo confirmatum est. Si autem episcopus convictus fuerit constituisse monasterium de ecclesiasticis redditibus, tradat eidem ecclesiae praedictum monasterium. Idem Greg. domino episcopo Messano.

Pro redemptione captivorum sacra vasa sunt prohibita alienari.

Et sacrorum canonum et legalia statuta permittunt ministeria ecclesiae pro captivorum redemptione esse vendenda. Item de metropoli qualiter ... Item.

Res ecclesiae licite impenduntur pro redemptione captivorum.

Sacrorum canonum statuta et legalia permittunt auctoritate res ecclesiasticas in redemptione captivorum impendi. Et ideo cum ... nobis ... annos ... libras argenti ... pro redemptione ... passim ... nec ... impendisse ... formidine ... quolibet tempore repetatur, huius praecepti auctoritate suspitionem ... conscientes ... tempore repetitionis molestiam ... obiecta quaestione. Item.

Desolate ecclesiae in personis et capitulis.

Si quid ordo gravem ... ecclesiam ... ministri ... necessitate maxime res desolatae ecclesiae capitulis suis ... pro redemptione ... Calicem propria huiusmodi ... quae praedonibus quibus ... vasa ... divino cultui dedicata pollutis manibus ... quasi prophana contrectare ... Nicolaus papa diffinit dicens ... archiepiscopo ... Bulgarensi. Innumerabili terrarum ecclesiae quae per interitum ... imponenda ...

Ne iurone ... hostibus ... nomine qui rabie ... diabolica ... laqueis non dubitamus ... pro ... ecclesiae ... manentibus et populi salubribus ... dogmatum ... ecclesiasticis panem ... spiritualis ... laudabilis salutis ... beatorum apostolorum Petri et Pauli limina ... collectis ... quae sive ... nephanas ... simoniaco ... temporis ... corpus et sanguinis ... ministerio ... pollutus ... communicat ... dilectio nostra ... impio ... ad ... divina ... eos ... institutionis ... quibus ... ad ... ecclesiae ... sine dubio ... auferre non dubitaverit. Secundo ... ecclesiae sui coloni maneat. Tertio non ... ecclesiam ... ingredi ... oblationem ... ducentes ... tertium ... dies. Quarto ... annis ... fructus ... pro labore coloni ... tertia ... questione

[illegible]

sponderem talia, seu ulterius in quarta [illegible] corpus et sanguinem domini suscipere metuant: usque ad septimum annum in una hebdomada diebus suis esu carnium et vini potius maneant poenitentes. Item ex concilio Papiensi. Res ecclesiae episcopus sine [illegible] infirmare vel alienare. Rubrica.

Monemus et inrefragabiliter affirmamus, ut nullus episcoporum nullus sacerdotum res ecclesiae suae usurpare praesumat: sive villam, aut praedia, aeque loca oblationum, vel etiam vineas, vel timore aut minis regis praeceptio auferre, nec ecclesiae [illegible] quod qui fecerit, praesumpserit episcopus vel sacerdos, canonicam sui ordinis subeat ultionem. Et quae ecclesiae iniuste ablata sunt reddere compellantur, et tamen ut deinceps nulla sit improbis adlegandum vel possidendi [illegible] possit.

Item ex registro Eusebii episcopi Caesariensis capitulo xi. Episcopis vel abbatibus res ecclesiae alienare non licet.

Quisquis episcopus vel abbas de salario episcopii vel monasterii [illegible] in principii manus, vel etiam alia persone noluerit conferre, in animum sit quod damnum esse consistere sine [illegible] nem secundum apostolum [illegible] omnium ecclesiasticarum rerum episcopus habet sollicitudinem et dispensationem [illegible] templantem, non autem licet ei fraudare quae quam cellis [illegible] cognatis vel propinquis donare, quae debet ut si pauperes sunt ut pauperibus largiatur [illegible] occasione quae sunt ecclesiae defraudent [illegible] episcopus dispensare [illegible] agrum vel locum [illegible] nec sic in principibus tribuatur ager vel locus [illegible] agricultoribus quod [illegible] sicut praeceptum est colono vel clerico agrum [illegible] vendidit [illegible] restituatur episcopo vel monasterio. Episcopus vel abbas [illegible] quod dispersit quod non collegit. Item Symmachus papa. Praedia ecclesiae non liceat papae alienare. Rubrica.

Non liceat papae praedia ecclesiae alienare, aliquo modo pro aliqua necessitate nec [illegible] domus quae in quibuslibet urbibus [illegible] modica expensa sustinere [illegible] lege omnis [illegible] assensu [illegible] datur quod subscripsit anathemati [illegible] qui recepit [illegible] quibus [illegible]

ecclesiasticas personis ecclesiae [illegible] alienatam repostere quod non modo in applicet [illegible] ecclesiae [illegible] et iniustis [illegible] provinciae de conveniunt. Item [illegible] res ecclesiae [illegible] ad altare [illegible]

Indigne ad altare domini properare permittitur qui res ecclesiae [illegible] iniuste possidet aut iniquam vel iniustam defensionem [illegible] [illegible] ut iudicii [illegible] [illegible] res usurpatas iniuste qui abstulit aut iniuste qui ablatas retinet [illegible] legibus restituat [illegible] sine [illegible] [illegible] sacerdotali districtione [illegible] compellatur [illegible] iniquis [illegible] legum [illegible] pro remedio peccatorum vel pro salute aeterna [illegible] unusquisque [illegible] ecclesiae [illegible] reliquerit abbas [illegible] [illegible] propter quod [illegible] ecclesiae [illegible] possideat [illegible] deus animas [illegible] anathematizantur [illegible] ex capite [illegible] anathema [illegible] [illegible] tribunal [illegible] religiosis animabus [illegible] pauperum [illegible] sine aliqua pietatis [illegible] dispergit. Item Nicolaus papa [illegible] archiepiscopo. [illegible] res [illegible]

[illegible] rebus ecclesiae [illegible] sumpsunt. Rubrica.

[illegible] quae semel deo contributa [illegible] concessione [illegible] ecclesiae [illegible] usque ad [illegible] quod [illegible] tionis sit iudicio [illegible] [illegible]

Item Gelasius papa [illegible] diacono [illegible] de rebus ecclesiae non est aliquid alienandum.

tamen cum sit sufficit ... quod homo semel ... qui sequuntur ... [illegible]
... si quis contra ... loquitur ... ibi ubi dicit ... [illegible]

[illegible]

Nobis enim fames vestra insinuatione suggerit dicimus ut ut pontificatus recessu loco vobis ad eodem aliquis subrogetur qui eius nomine pastoralem curam disponat quatinus omnia predicta ad vestrum revertere secessum intra unum ecclesiam quam clerico proportione sua aliquid soli ecclesie pertinens deputandum in episcopatum negligentiam imminuatur. Sed omne pensionis summa ecclesiis de quibus pensiones urbanis que collecta adam ... decretalis ex qua tamen collectione clamatur ratio quidam ad ecclesiam expensas accedentium necessitatem opus esse perspicatur ut de medio sequestretur. Aqua etiam portiones vel de fidelium oblatione vel de altari fiant in modis omnibus pensione etiam ut unam tollat sibi antistes. Alia clericis pro suo iudicio et electione dispensat. Etiam non pauperibus de suo iure constituta fiat erogatio. Fabricas non quarta quam cum presenti ad ordinationem pontificis erogatione nostra decernimus esse pensandam. Siquid forte de ea iam remanebit expensa electo ydoneo ab utraque parte custode erogatur etiam ex usu ut si magis eminet sit fabrica sit subsidio quod ex diversis temporibus diligentia potuerit custodiri. Aut certe emanari possit quod utilitates respiciat ecclesie.

Item in maiori concilio toletano ... episcopi.

Ut nummi ministris per aliam partem fuerit de ecclesiastica privilegia calcat.

Quando divinis et humanis legibus vivant et disparata de calcanea et reverentia religiosis abiecta, ecclesiastica privilegia calcare contendit ut illi ... in pauperem ipsius diripiendi nec huiusmodi saltem moram dimittet quia nequitiam sopire consentit. Aquila tamen sacris rebus deputatis facere in suo divinum minus sit per separatione privilegii. Ut huius perceptione carentes sacrilegii ... ausibus habitis respectu ecclesie non plus fratris et coepiscopi nostri semper que de pontificale iudicium et quam apostolicis sedis mandata provisionis supradictis communione sacris ministris presumptive potuerit ignorare suam propria sacerdotis ab officio protinus ecclesiastico repellatur ut nullus ecclesie minister esse potest ... constituta inveniret contradicat.

Item eisdem. Et eodem rubrica.

Ulterius ne ecclesie actus ...

patrimonium quod hactenus compertum est destitutum et post dampnationem eucharistii quod fuit duplicari te dispersum aut ut decrevimus esse delegandum. Ut diligentia quanos pro utilitatibus ecclesie estimamus esse vigilantes predia ecclesie restitutas antique et revocentur, si qua sint vendita aut donata per aliquas personas etiam quacumque ab eius nuntio ... opinione episcopi vel certis quorum iure inventus sit quia ex synodi ab episcopis predia aliena nullo poterunt contractu mediominus revocentur si sit episcopis ad decretum recursus qui presumpsit aliquid de ecclesie rebus illicita venditione distrahere. Ut pensiones que annuas ad pontificem deferuntur a cum privilegia sua integra conveniunt omni tenere secundum ut eius dispensatione portiones provenientes consuetudine ita ut portionem quartam quam ad eos pertinet sua pontifex ordinatione distribuat pro ut annis quia seculorum merentium quia cognoscat partes et ex fidelium oblatione fiat etiam ut nequaquam exigeret clericus pro condicione sue electionis. Antistites fabricam et portione episcopus faciente et disponente iure erogatione pendantur quamvis ... presulis ... tamen aliquis ... pro clamium generat.

Item clerico ordinisque episcopi ... baldusii.

Ut ecclesie dividuntur oblationum due partes clericis omittantur.

Concessio nobis quem petitis aminister ... et eorum consensu in usu nec etiam fuit eorum in usum ad ecclesiam suam more permisso ad ... nostra scriptura patent destinata quibus agnoscetis eos fuisse precepturos nequaquam ordinationes fiat ... presumat ... tam. Et in istum ecclesiastis oblationes fidelium in quatuor partes dividat quartam unam sibi ipse retineat. Aliam clericis pro officiis suis sedulitate distribuat. Fabricis etiam quartam pauperibus et peregrinis habeat fidelius erogandam. Quarum in tertium divino est redditurus examini.

Item ex oblationibus fidelium quot portiones fiant et quem quilibet percipiat.

Quatuor autem tam portione de oblatione fidelium pro ut cuius sibi ecclesie faciatis ad nutum sic dividatur. Ubi licet est decretum convenit sic portiones unus una sic pontificis alia clerico

[illegible]

... ad decreti ... quod hec ... sufficiat ... et pro quo est ... ecclesie ...
... fere contingit ... ecclesie ... sunt ... ab administratore ...
Vobis ... temporalium ... spiritualium ... administratione ...
Ab ecclesiasticis ... remoti ab ... fructu ... ut ipsi ...
... administratores eligantur ...
[illegible]

legum ... [illegible]
Concessio ... [illegible]
Quatuor ... [illegible]

nium tertia pauperum. quarta fabri
cis est applicanda. de quibus sicut sacerdo
tes integram ministris ecclesiae
memoratam reddere rationem quia tamen
sic eclesiis uita de legatam summam
sibi met insolenter nouimus expecta
re, ita uero quod ecclesiasticas edificiis attribu
ta sunt huc usque per uetustatem prolapsa
loca non decet restauratione conuin
cimus manifesta. quia nephas est sacris
edibus destitutis in lucrum suum proprium
impendia his sacris edibus destin
atam in lucrum sui presuli impendia
his sacris edibus deputata conuer
tat ipsam nichilominus a sepe
pauperibus portionem quamquam diui
nis rationibus se dispensasse mon
strauerit esse uideatur. et tamen uirtutem
quod scriptum est ut uideant opera uestra
bona et glorificent patrem qui in celis est. Oportet
conscientiam testificatione pollere nobis
ne fame preconiis non tacentis, qua
propter necessariorum quispiam est. Item
simplicius papa florentino et equitio
episcopis. De reditibus oblationum et reddi
tuum ecclesiarum quatuor partes episcopo dispo
De reditibus ecclesiae sine et oblatione
uel oblatione fidelium solam
episcopus his una portio retineatur
due ecclesiasticis fabricis et erogationi
in pauperum profuturam pro suo
periculo sui ordinis ministretur.
ultima clericis pro singulorum meritis
diuidatur. Et infra. Et nunc gaudent
tio episcopalibus uel ex propriis uirtute
illas portiones quas sanctissimo sibi
animo dicatur uendicasse testis
Item gregorius maximo episcopo syra
cusano. De reditibus ecclesiae nouiter ac
quisitis quartam partem clericis erogetur.
Cognouimus de reditibus
ecclesiae nouiter acquisitis ad
antistitem in dispositione quartam
minime prouenire. Sed episcopi locorum dist
buere eam modo quartam antiquorum
redditum. Sed nunc uero distinctionis
teneri quantum proueni. Sed nunc uero distri
quod consuetudine sint ecclesiasticis quantum
cum diaconis retinet ut sui cuius portionis
reditibus sui ordinis quod obueniunt
uel obuenierunt quartam ex memoriam
distributionem dispensentur. magnum
tu namque et unam causam esse ecclesiae
tam duplam quondam modo ut ecclesia
Item augustinus episcopo agrigentino. De mini
stro ecclesiae sine quod debent episcopi.
Hoc capitulo ecclesie sedis ordinato episcopo
precepta tradere ut de omni stipendio quod
accedit quatuor debeant fieri portiones.
una uidelicet episcopo et familie eius
propter hospitalitatem atque susceptionem
alia clero. tertia uero pauperibus
quarta ecclesiis reparandis. Item ex concilio
Sancimus ex concilio Toletano.
Sancimus ex concilio Toletano.
omnibus episcopis curam habeant
itinere ut siquos in suis episcopatibus inue
nerint nimio affectu diligant et
confirmamus ut si aliqua ab ipsis
acceperint dona saltem in quantum
iudicant parentes ita ut primam pre
ter apostolum preceptionem
nec in cuiusquam restaurationi
diligenter attribuant. Similiter clericis
etiam cunctis pauperibus quartam
non adueniat. Item ex concilio agat
thensi. Omnis presbyter in missione episcopi
Statuimus quod omnis episcopus debent
tenere quicquid in ecclesiis sue diocesis presbyteri
uel clerici sane in ecclesiae sic prius
in ecclesiam tenere ut uendant aut
donare persona ipsorum quod se
cerint et sciunt uel dimo ut alius libet
facultatibus si quas habuerint ex sua accepi
nem ecclesiam reddant et communicet pu
netur. Item ex concilio. De clericis qui ecclesiam
ui subripuerit ecclesia aut adiuuant si presbyter
Si quis de clericis ecclesiam quibus
ecclesiae possessio firmatur aut sup
primere aut negare aut adiuuare
forte tradere dampnanda presumme
dam obstinate presumpserit quod
ablata ecclesiam dominio dampnanus
esse uniam de pauperis facultatibus red
dat et communice pueri. Ita ut quod
modo ab eo ecclesiae imple sollicitata
sit et ab aliquo suscepisse sit ut
te teneatur. Item ex concilio. Episcopi
decimam iuris suis aliquid ecclesiam habent
Episcopi qui filios suis ingratitudini
uel nepotes sibi suis aliquid
ecclesiam relinquant habitam si quid de
ecclesia in meis ecclesiae aut necessitate
suscipit quod distrahat aut donat
uel etiam habeat. Quia nos filios habet
de bonis quod relinquat ab his diebus
in dispositionibus ecclesiae consula. Item
ex eodem. De nimio clerici constituit
de rebus ecclesiae mei ab alienare presumat
Diaconus presbyter in parrochia
constitutus de rebus ecclesiae sibi
dimissis nichil audeat commutare uel
de eius bonis etiam quod res sacrate esse no
scuntur de suis quod sacerdotes nichil

Non liceat ecclesiastica ergo clerici possunt alienare vacante ecclesia [illegible]

[illegible]

Calcedonensi. **Post mortem episcopi res ad eum pertinentes clerici non rapiant.**

Non liceat clericis post mortem episcopi sui rapere res pertinentes ad eum, sicut et in precedentibus regulis constitutum habetur. Si vero hoc fecerint, periclitentur de proprio gradu. Item ex concilio Meldensi (?). **Rescindantur precarie et commutationes a viduatis sedibus facte.**

Precarie commutationes tempore viduatarum ecclesiarum facte ab his qui res episcoporum occupaverunt rescindantur, et auctoritate ecclesiastica [illegible] de sic habeat. Item Gregorius Maximiano Siracusano episcopo. **Pro labore inventarii recipiant yconomi de rebus ecclesie.**

Quantitatem tuam sermone [illegible] ut si quis pro episcopis hac luce migraverit, quod absit, pro illis [illegible] remotis excessibus convenientibus yconomi cum clericis [illegible] ipse [illegible] inventarium ecclesie [illegible] omnia que reperta fuerint subtiliter describantur. Nec [illegible] dicebatur species quedam aut aliud quibus de rebus ecclesie qui pro sacerdotis inventarii labore constat. Visitatores ecclesiarum clerici que [illegible] ipsis [illegible] presbiteri [illegible] fatigantibus aliquid laboris sui capiant et dispensatione ex subsidii [illegible] consequantur [illegible] pro tempore sui commoda [illegible] obsequium. Item ex concilio Urbani pape [illegible]. **Excommunicentur clerici et laici qui morientium clericorum auferunt bona.**

De laicis quod [illegible] rapere morientibus episcopis [illegible] alias res defunctorum invasas ecclesie pauperibus [illegible] excommunicationis [illegible] anathematis [illegible] huiusmodi sententiam promulgavit. Si quis post mediam presentis cognitionem episcoporum seu presbiterorum aut aliorum clericorum res invaserit [illegible] ad satisfactionem excommunicetur. Item **[illegible]**

Episcoporum [illegible] cum res [illegible] presbiterorum seu archidiaconorum [illegible] ... suorum moriuntur iudicium [illegible] nim salute mentis [illegible] sentencia aut successori qui futurus est reservare [illegible] episcoporum seu clericorum aliorum rebus [illegible] per [illegible] dictas personas aut [illegible] fideles commissum fuerit. Si quis autem [illegible] presumpserit anathema sit. Item Innocentius papa [illegible]. **[illegible]**

Illud quoque quod in sacro Calcedonensi concilio constitutum est [illegible] precipimus [illegible] decedentium bona episcoporum a nullo omnino hominum diripiantur sed ad opus ecclesie et successoris sui libera yconomi et clericorum permaneant potestate. Si quis autem hoc amodo attemptare presumpserit, excommunicationem subiaceat. Qui vero morientium presbiterorum vel clericorum bona rapuerint, simili sententie subiaceant. Cum non solum de laicis verum et de metropolitanis et quibuslibet aliis clericis intelligendum [illegible] inserta synodo legitur. **Res episcopi morientis metropolitano non licet invadere.**

Non liceat alicui invadere metropolitano moriente quibus de causis res suas aut ecclesie sue auferre si fuit [illegible] clericorum ecclesie defuncti episcopi usque dum alius ordinetur episcopus. Si vero clerici in ecclesia [illegible] metropolitanus [illegible] omnia episcopo qui ibi ordinatur reddantur. Sicut autem res ecclesie nullius usurpare licitum, ecclesie aliena invadere non permittitur. Item [illegible]. **Aliena ecclesie non licet invadere [illegible].**

Sicut proprias res amittere [illegible] ita cum rapacitatis ardore aliena res invadere non oportet. Cuius omnibus auctoritatibus [illegible] demonstratur quod nulli sacerdoti in ecclesia res aliquam tradere licitum, ille qui de manu sacerdotis suscipit ecclesie accepit. Nullo modo eas vendi ca[...] potius [illegible] [illegible] quibus de causis exigentibus res ecclesie distrahi possint. Causa est [illegible] ac consilio clericorum [illegible] meliora prospiciant res ecclesie [illegible] sacerdotibus distrahi possunt. Item [illegible]

[illegible]

[illegible] alienatio [illegible] tionis tenet alienatio ut ecclesia rebus que sunt apostolica sine co[illegible]

[illegible]

in Affricano concilio legitur: *Nulli necessitatis nec episcopo liceat rem ecclesie sue usurpare. Rubrica. Sup.*

Non liceat necessitatem neces[illegible] nec episcopo liceat matricis ecclesie rem sui[illegible] usurpare. Item ex concilio eodem: *Nec presbiteri ignorantibus episcopis nec episcopi ignorante consilio res ecclesie vendant. Rubrica. Sup.*

Placuit ut presbiteri non vendant rem ecclesie ubi sunt constituti nescientibus episcopis suis, quomodo nec episcopo liceat vendere predia ecclesie inconsulto concilio vel presbiteris sine ulla necessitate. Item ex epistola Leonis pape missis episcopis per Siciliam constitutis. *Nisi ut meliora prospiciat, rem ecclesie episcopo distrahere non licet. Rubrica. Sup.*

Sine exceptione decernimus, ne quis episcopus de rebus sue ecclesie quicquam donare vel commutare vel vendere audeat, nisi forte aliquid horum faciat ut meliora prospiciat, et cum totius cleri tractatu atque consensu id eligat quod non sit dubium profuturum ecclesie. Et infra. Episcopi rebus ecclesie tanquam commendatis, non tanquam propriis utantur. Irrita enim erit episcopi vel venditio vel commutatio rei ecclesiastice, que absque conniventia et subscriptione clericorum. Item *de eodem. iiii.*

Quod omnes in unum iussimus custodiri, nisi ecclesie plus in commodi quam utilitatis afferat, licet de rebus ecclesiarum, sicut in superiori capitulo Simmachi pape non liceat. predia que conveniunt vendere vel commutare. Item in Agathensi concilio legitur. *de eodem.*

Terrulas aut vineolas exiguas et ecclesie minus utiles aut longe positas parvas episcopus sine consilio fratrum, si necessitas fuerit, distrahendi habeat potestatem. Servos quoque fugitivos qui retineri non possunt, liceat episcopis distrahere licet. Unde in eodem Agathensi legitur: *Ab ecclesia vendantur famuli fugitivi qui retineri non possunt.*

Fugitivum [illegible] domos suas aut famulas delinquentes qui servitio retineri minime possunt, similiter et ab episcopis vel licet aut sibi [illegible] mercede

[illegible] distrahantur. Item ex concilio apud Carthaginem cap. ii. *de eodem.*

Liberti [illegible] in epistola ma[illegible] pape que et de leges (?) [illegible] ne pro [illegible] tione aliquid ecclesie [illegible] eius consecrationis [illegible] precationis commutationis [illegible] numquam ecclesie [illegible] servitute redigi [illegible] canonica auctoritas prohibit[illegible] [illegible] distrahi permittat [illegible] omnes rectores ecclesiarum [illegible] operte [illegible] ne eius elemosina alterius premium fiat. Et tamen absurdum ut ecclesia dignitate sua decedens [illegible] ne obnoxius sit servituti. Clerici rectores ecclesie de rebus propriis [illegible] ecclesie restitui noluerint, ecclesia [illegible] facultates [illegible] possit et consti[tutis] bus quibus data fuerint [illegible] firmitate. Unde in Agathensi concilio legitur: *Alienatio de rebus ecclesie quomodo rata esse potest [illegible].*

Si quis clericus [illegible] conditione de rebus ecclesie aliquid alienare presumpserit [illegible] episcopo [illegible] ecclesie [illegible] ab [illegible] liceat. Item [illegible] ecclesie [illegible] episcopo [illegible] [illegible] tenebuntur [illegible] mibus [illegible] data [illegible] ecclesie [illegible]. Unde in eodem [concilio] legitur.

Si qui de servis ecclesie *de eod.* [illegible] libertatem [illegible] successoribus [illegible] manumissione [illegible] libertatem [illegible] [illegible] modum [illegible] aut [illegible] hospitiolo [illegible] amplius [illegible] post manumissionis [illegible] ecclesie [illegible]. Non [illegible] ecclesiarum [illegible] manumittere [illegible] non possunt [illegible] ecclesiam [illegible] manumissor [illegible] eiusdem peculii ecclesie [illegible] noluit. Unde in concilio Toletano legitur. *De episcopo qui nichil de proprio patrimonio suo ecclesie [reliquerit?] [illegible] manumittit.*

Episcopi qui nichil ecclesie [illegible] ecclesie [illegible] proprio manumittere [illegible]

[illegible]

la. xxx. xxi.

desiderat duos meum eius sepult(ur)e co
ni consilio ecclesie cui preest pro commuta
tione subscribentibus sacerdotibus offe
ratur ratas [illegible] de dusta-
tio commutatio cui ei libera in manumis
sione sui proprio ecclesie concedere poterit
quia ei quod liberam tradere disposuit
tamen in proprio acquisivit. Ex his modis
aut libertati dissensus ecclesiam cui iuris
erat tractatur causa dimissionis eius dicitur
gratur licentia. quod ipsis propter peculiam
cui instante commutatione statuitur
propter ecclesie. item decernitur non decet
libertis eius unum sui ecclesie ipse ecclesie pro
[illegible] permittatur. Unde
sola libro digestorum ministerio suo
cantor. Si sui uenia edictum pretia
libertis patronum [illegible]
ecclesie la patronum supradicti per ad dece
quinquaginta aureos decet aperte
eo in his quasi in [illegible] castige
tur si inopia dignos fuerit laborare.
Si uero a collegio quis manumissus
fuerit singulis uniuersitatis reveren-
tiam debet. Unde in eodem libro eodem titulo.
Qui manumittitur a *Item.*
corpore aliquo uel collegio
uel ciuitate singulis in suo ordine bene
tamen libertis communis rei pub-
lice honore esse debet. Si ita dissen-
sum publica uel uniuersitate uelit
ex permissu eam edicti petere debet quis
alia auctoritate eius constituti sunt
seu uocatis suis princeps ingenuus
fac patrono reuerentiam non debet. Sine
[illegible] patronum [illegible]
caute eius [illegible] per
[illegible] ex eo dicti capite per
[illegible] maiesta
[illegible] quo casu
suo [illegible] dominum ac
[illegible]
[illegible] constitu-
tionibus [illegible] legati.
Si quis suo sumptu ecclesie ad debitas sibi
decretas capituli sine sub-
[illegible] uel bene siue
omnibus factis [illegible] publicam ali-
[illegible] officio copia [illegible]
[illegible] licentia [illegible]
[illegible] Cum proprio
[illegible] posse nisi quibus dari
bis quibus [illegible]
iubentur. Unde in libro codicis titulo
de questionibus. [illegible]
Questione de seruis ecclesie dimittendis
Non [illegible] ad uirum
aliquibus. *Item ex eodem.*
Fraudari [illegible]

[illegible] maiestatis quod ad salutem
[illegible] ecclesie [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] probatione
[illegible] manifesta. Item ex eodem.
Non solum [illegible] exemplo
[illegible]
[illegible]
[illegible] agatur. Si uero libertus
[illegible] ecclesie recesserit
[illegible] redire [illegible]
[illegible] Unde in eodem
concilio legitur. *De libertis ecclesie qui ab*
eius patrocinio discedunt rubrica.
Liberti ecclesie qui a patrocinio
eius discedentes quibus
[illegible] admoniti re-
dire contempserint manumissio eorum
irrita sit qui pro obedientia contempti
[illegible] retinentur. Item ex eo.
[illegible] *Reuocentur in seruitutem*
ecclesiam liberti qui ecclesiam [illegible].
Octaua discussio agitata con
quodam [illegible]
agabuensis ecclesie qui ab episcopo suo
traditus libertati [illegible]
ad [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ecclesiam [illegible]
[illegible]
[illegible] canonum [illegible]
[illegible]
[illegible]
ad seruitutem [illegible]
[illegible] episcopi [illegible]
patronum ecclesiam [illegible]
[illegible] ut quod
libertas [illegible]
[illegible]
[illegible].
Item ex eodem concilio. *A patrocinio*
non discedant ecclesie liberti ad sacros
De libertis autem *ordines promoti.*
[illegible] modo [illegible]
[illegible] diaconi ab episcopis
[illegible] modo quecumque
[illegible] licentiam sint liberi
a patrocinio ecclesie tamen episcopi [illegible]
progenitum recedat [illegible] quo
[illegible]
[illegible] colligatur [illegible]
[illegible] Item
non [illegible]
[illegible] manu-
missionis [illegible] professione.

nomen actoris secundum ... actionis ... quod datum ... ad usum ut ... discipuli ...
Ornat ... discussio ... Ne tamen ... quod ... in gratuitam ... libertatem ... super ...

[illegible]

quatenus se profiteantur de familia ecclesiae esse, et ab eius obsequio se nunquam recessuros. Unde in eodem concilio legitur:

Professionem suae conditionis liberti ecclesiae faciant.

Longinqua et diuturna saepe fit ... temporis ... patratae conditionis origines ... in universali concilio ... canone, ut professionem suam liberti ecclesiae debeant facere, quod profiteantur se de familia ecclesiae esse, et eius obsequium nunquam relicturos. Ubi hoc quoque addimus, ut quotiens aut ... sacerdos impleverit ... de hac vita migraverit, mox ad successorem eius adveniant omnes liberti ecclesiae vel ab eis progeniti, cartulas suas ... inspectionem ... debent ... potentia publica ... et professionem ipsius in conspectu ecclesiae renovare, quam ... illo praestare ... obedientia ... ecclesiae ... scripturas libertatis suae ... ordinatoris ... manifestare ... professionem renovare noluerint ... ecclesiae ... ipsi ... originis suae reddantur ... perpetuo. Item ex eodem.

Nec liberti nec eorum posteri a patrocinio discedant ecclesiae.

Liberti ecclesiae, quia nunquam moritur eorum patrona, a patrocinio eius nunquam discedant, nec posteritas quidem eorum, sicut priores canones decreverunt. Ne tamen libertas eorum proles ... ipsa quoque posteritas sese ab ecclesiae patrocinio non subtrahat, necesse est, ut tam idem liberti quam ab eis progenita proles professionem suam episcopo suo faciant, per quam ex familia ecclesiae liberos se esse fateantur, et eius patrocinium non relinquant, sed iuxta virtutem suam obsequium ei obedientiamque praebeant. Item ... remuneratione ... impensi obsequii ecclesiastice res possint donari. Unde in concilio Toletano legitur:

Quod servientibus ecclesiae in remuneratione obsequii impensum fuerit rata permaneant.

Quicquid suffragio cuiuslibet aliquid de ecclesiastici utilitatis ... procuraverint ... pro eo quod ecclesiae commodum ... remunerationis ... promissio ... persolvere oportebit ... ita ut ad ... sola ... ut ... conveniat ... qui ... Paulus ait: Dignus est operarius mercede sua. Item Gregorius.

Servi ecclesiae in ecclesia ... possunt qui ecclesias utilitatibus deserviunt.

Ecclesiasticis utilitatibus desudantes ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere, ut quos voluntaris obsequii ... necessitatibus sponte subiciunt ... nostris provisionibus consolentur. Quia igitur ... communi ... consilium ... cognovimus ... puerum nomine ... quem ... ipsi ... tradidit ... voluntatem ... huius necesse fuit ... temporis testimonio ... fultum ... domino ... seculi ... nullam ... suspitione ... possit. Constitutionis quoque huius ... ecclesiae libertatem ... possit. Unde in ... concilio

De ... servi ecclesiae possit manumitti.

Cum redemptor noster totius conditor creaturae ad hoc propitiatus humanam voluit carnem assumere, ut divinitatis suae gratia dirupto quo tenebamur captivitatis vinculo, pristinae nos restitueret libertati, salubriter agitur, si homines quos ab initio natura liberos protulit et ius gentium iugo substituit servitutis, in ea qua nati fuerant manumittentis beneficio libertati reddantur. Atque ideo pietatis intuitu ... huius rei consideratione permoti, vos Montanam atque Thomam famulos sanctae Romanae ecclesiae, cui Deo auctore deservimus, liberos ex hac die civesque Romanos efficimus, omneque vestrum vobis relaxamus peculium. Hac ... manumissionis pagina ... Item. ... diaconibus ... ordinare ... dimus. ... Romanam ... Servi ecclesiae publicas agant ... nisi deleant. Unde in eodem concilio legitur:

Servi ecclesiae publicas angarias non fatigentur.

Ecclesiarum servi ... clericorum ... publicis ... angariis fatigari ... quo ... communi ... regio ... principis ... ut ... si ... ecclesiae laborent ... ecclesiae in publicas et privatas negotiis ...

[illegible]

missionem natus ... intelligunt ... manumissionem ... progenitus ... intelligit ... post manumissionem ... ingenuitatem ... ecclesiae ...
... Item ... in libertis ecclesiae ... sacerdotes ... ingenuitatem ... libertatem ...
... Longi ... quibus manumissi ... ab ecclesiae patrocinio ... ecclesiae ... manumissionem

... testimonium ... manumissionem ... Constitutionis ... quod in ... dominio ... Cum ... constitutionis ... Cuius ... manumittit ...
... ecclesiae ... manumissionem ... Ecclesiarum ... publicas ... ecclesiarum ... cum ... necessitas ...

lij.

Timui. sic forte ecclesia usus abiit. id est... lectum et abstuli

a Christi mi... assumptum... babilonii q. in abuchodonosor cepit. b Ingentia assumpta de templo... ut... C... templa... id est... tr... mi... re de bissis, h. c. Accessisset ecclesie dominum cum...

[illegible]

...occupare voluerit a communione ecclesiastica eum prohibitum fore censemus. Sic pro alimonia pauperum pro redemptione captivorum vasa sacra distrahi licet. Unde Ambrosius ait in libro de officiis.

Vasa sacra quibus ex causis alienanda. Item beatus Ambr.

Aurum habet ecclesia non ut servet, sed ut eroget et subveniat in necessitatibus. Quid opus est custodire quod nichil adiuvat? An ignoramus quantum auri atque argenti de templo Domini Assyrii sustulerint? Nonne melius conflat sacerdos propter alimoniam pauperum, si alia subsidia desint, quam sacrilegus contaminata asportet hostis? Nonne dicturus est Dominus: Cur passus es tot inopes fame mori? Et certe habebas aurum; ministrasses alimoniam. Cur tot captivi in commercium ducti nec redempti ab hoste occisi sunt? Melius fuerat ut vasa viventium servares, quam metallorum. His non posses responsum referre. Quid enim diceres? Timui ne templo Dei ornatus deesset? Responderet: Sacramenta non querunt aurum, neque auro placent, que auro non emuntur. Ornatus sacramentorum redemptio captivorum est. Vere illa sunt vasa pretiosa, que redimunt animas a morte. Ille verus thesaurus Domini est, qui operatur quod sanguis eius operatus est. Et post pauca. Nemo potest dicere: Cur pauper vivit? Nemo potest queri, quia captivi redempti sunt. Nemo potest accusare, quia templum Dei edificatum est. Nemo potest indignari, quia humandis fidelium reliquiis spatia laxata sunt. Nemo potest dolere, quia in sepulturis Christianorum requies defunctorum est. In his tribus generibus vasa ecclesie, etiam initiata, confringere, conflare, vendere licet. Opus est ut de ecclesia mistica poculi forma non exeat, ne ad usus nefarios sacri calicis ministerium transferatur. Ideo primum intra ecclesiam quesita sunt vasa que initiata non erant; deinde comminuta, postremo conflata, per minutias erogationis dispensata egentibus, captivorum quoque pretiis profecerunt. Quod si desunt nova et que nequaquam initiata videantur, in huiusmodi quos supra dixi usus omnia arbitror pie posse converti.

Item Ieronimus. Non pariete templi ornare, sed pauperibus providere gloria episcopi est.

Gloria episcopi est pauperum opibus providere; ignominia sacerdotis est propriis studere divitiis. Natus in paupere domo et in tugurio rustico, qui vix milio et cibario pane rugientem ventrem saturare poteram, nunc similam et mella fastidio. Item idem. Ex eodem.

Multi edificant parietes et columnas ecclesie subtrahunt. Marmora nitent, auro splendent laquearia, gemmis altare distinguitur, et ministrorum Christi nulla est electio. Nemo michi opponat dives in Iudea templum, mensam, lucernas, turibula, patenas, ciphos, mortariola et cetera ex auro fabricata. Tunc hec probabantur a Domino, quando sacerdotes hostias immolabant, et sanguis pecudum erat remissio peccatorum. Quamquam hec omnia precesserunt in figura; scripta sunt autem propter nos, in quos fines seculorum devenerunt. Nunc vero cum paupertatem domus sue pauper Dominus dedicaverit, portemus crucem, et delicias lutum putemus.

Item eiusdem. Ex eodem libro.

Amico rapere quippiam furtum est, ecclesiam fraudare sacrilegium. Accepisse pauperibus erogandum et esurientibus plurimis vel cautum esse velle vel timidum, aut, quod apertissimi sceleris est, aliquid inde subtrahere, omnium predonum crudelitatem superat.

Item eiusdem. Ex eodem.

Socrates ille Thebanus homo quondam ditissimus, cum apud Athenas ad philosophandum pergeret, magnum auri pondus abiecit, nec putavit se posse virtutes simul et divitias possidere. Nos suffarcinati auro Christum pauperem sequimur, et sub pretextu elemosine pristinis opibus incubantes, quomodo possumus aliena fideliter distribuere, qui nostra timide reservamus? Plenus venter facile de ieiuniis disputat. Non Ierosolimis fuisse, sed Ierosolimis bene vixisse laudandum est.

Item largita de episcopi stipendium de rebus ecclesiasticis dare licet, cuius professio sub precario nomine fieri debet. Unde Urbanus II. Aldoni Tullensi episcopo (?). Qui beneficium ab ecclesia accepit, eius professionem nomine precarie faciat.

Sepe fit ut pro spiritali origini obsistat longinquitas temporis. Quapropter promulgantes decernimus, ut si quis clericorum stipendium de rebus ecclesiasticis annuente episcopo perceperit, largitionis sub precarie nomine debeat professionem scribere, ne prescriptionem diuturnam providorum asserat ecclesie, qui eque in usus perceperit debitum utiliter laborare, neque res divini iuris ut diuturna aliqua occasione negligentia subditorum ab ecclesia deserviant, per quas pascere possint clericos, si quis eorum contempserit facere, ipse stipendio suo indicetur privare.

Religionis quoque intuitu etiam his ecclesie de terminatum non patrimonio...

Gloss (lower left): ...quia timet ne ei deo sibi desit, at plantes pecuniam nostre templi... b Abiecit nam uti philosopho... Item pienus... Ierosolimis... Sepe est largitas... Sepe est largitas si dicatur precaria... [illegible]

Gloss (lower right): ...alibi ut est de ecclesia cor... Oblationem... Trecentum... Bone quinquagesimam... [illegible]

dis rebus ecclesie colum ... non ... accante episcopo quod templum de edificasset ut s. e. ... sufficienter ... ecclesie ... cessum ... ecclesie requiritur novum consensum ... vbi ... tertium ... ut sunt propria ... non ... s. e. ... apostolicos ... ecclesie ... vel ... ecclesie ... ad ... presumam ... de rebus ecclesie vel de suis rebus ... non ... s. e. ...

nasteriis tradi possint. V. in Tolletano concilio legitur: **Non licet religiosis immutare res ecclesie alienare.**

Si episcopus unam de parochialibus ecclesiis suis monasterium de clericis voluerit ut in ea modo clerici regulariter congregentur vivere, hoc de consensu concilii sui habeat licentiam faciendi. Ita tamen, ut si de rebus ecclesie pro eorum sustentatione aliquid quod decernit ecclesia non debilitet, eidem loco donandum statuerit. Nec enim bone rationis est sine concilii dare consensu. Item ex concilio ...

Non ultra quinquagesimam partem reddituum ecclesie monasterio quod construitur episcopus conferre.

Bone rei dare consultum et presentis habetur intuitu et eterne remunerationis expectatione decernimus. Et ideo si quis episcoporum in parochia sua monasterium construere voluerit et hoc de rebus ecclesie cui presidet ditare decreverit, non amplius ibidem quam quinquagesimam partem dare debebit, ut hac temperamenta equitatis servata et ecclesie tribuit competens subsidium et eorum ... consulatur. Ad ecclesiam vero que monasteriis non informabitur regulis, aut quam pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius quam centesimam partem census ecclesie cui presidet idem conferre licebit. Ita tamen, ut sola una earum quam placuerit eligat ... que diximus remunerationem assumat.

Item ex concilio ... **Non propter utilitatem ecclesie monasteriorum edificiis tradere licet.**

Religiosam vitam eligentibus congruas oportet consideratione prospicere necessitatis ecclesie ... nec desides ... ab ... eorum ... in presentia ... domini ... in ... et locum qui appellatur Gallinas albas monasterium ... ecclesie auctore ... prima ... digno ... iam ... hospitalitatem ... mancipetur ... proprietatis ... successoribus ... monasterium ... ipsa quam ... honore et loco ... successores ... eorum ... in concilio ... ecclesie ostendisse ... monstres ecclesie sine culpa

dari possint constitutionibus quibus data fuerint. Illi nequaquam tamen stat... de tempore sue ordinationis in hiis inveniebantur, quid de his fieri debeat, atque post ordinationem suam invenisse nos sancimus. De his ... stratum ... in concilio Carthaginensi:

De his qui primum nihil habentes tempore administrationis aliquid acquirunt.

Placuit ut episcopi vel presbyteri vel diaconi vel quicumque clerici qui nihil habentes ordinantur, et tempore episcopatus vel clericatus sui agros vel quecumque predia nomine suo comparant, tanquam rerum dominicarum invasionis crimine teneantur, nisi admoniti ecclesie eadem contulerint. Si autem ipsis proprie aliquid liberalitate alicuius vel successione cognationis evenerit, faciant inde quod eorum proposito congruit. Quod si a suo proposito retrorsum exorbitaverint, honore ecclesiastico indigni tanquam reprobi iudicentur. Item ex concilio ...

De ministris qui nulla ecclesie negligentia aliqua ecclesie acquirunt.

Quicumque de ecclesie ministris ... Quamvis pro sua utilitate aliquid quocumque modo aut emptionis sive venditionis aliquid meruerint, aliquo per ... de rebus ecclesie ... noverit ... voluntatis arbitrio sibi acquirit ... modo ... in ordinati ... ecclesie ... presbyteri ... cavit. Cum quod ... ecclesie ... quibus ... noluit ... aut ... ecclesie ... pro remedio ... acceperit ... restituat ... Quod ... in concilio ... fuerit.

... de his quibus ab ecclesiis ... ecclesie sequestratum aliquid dimittitur.

Presbyteri qui ... in suppremo ... sacerdotio constituti ... ab ecclesiis aliquid aut ... ecclesie aut ... tamen dimittitur, aut ... ille qui donat pro remedio anime sue ... sacerdotis ... offerre non ... proprium ... dimissum ... computabunt ... sacerdotibus ... dimissum ... sacerdoti ... comissum aut sacerdoti ... forte dimittatur ... post ... suas ecclesie computetur ... retinere non potuerit.

Item ex concilio ... **Episcopus tamen ... sibi**

é ... ecclesie ... ecclesie ... dimittit ... non de possessionibus ecclesie ... in ... ut in ... de possessionibus ... apostolica ...
Religiosam vitam ... C. ... constituta ... procedit ... ecclesie ... propter paupertatem ... quas ... in tenet ... et ... propter paupertatem ... licet sacerdos ... monasterii ... ecclesie ... statum ... ecclesie ... in ...

... ecclesie ... simile ... ff. de ... aliud ... de reliquo ... de canonicis ... aliud ... ecclesie ... legatum ... aliquid ... ecclesie ... tali legato retinere ... sicut notatum ... communi ...

[illegible]

a Ex irrevocabile, cum de consensu canonicorum is faciat. [illegible] successori illud possit revocare, ut extra qui possessiones [illegible]

cum possessionem male invitis acquirit. propriis locupletatus, quod si prelatus neglexerit acquirere, neglectum, hic de ecclesie quod sibi imputatur [illegible]

Debitum ecclesie clericus exigere potest.

Ex parte tua tam pauperem quam de rebus parrochialium ecclesiarum sibi debitum non exhibent ecclesie, cum ipsi ecclesie parrochie aut alteri ecclesie conferre decreverint, hac tamen manente irrevocabile robur eius sententia ferat.

Quod autem quia exigitur si clericus de his ecclesie rebus aliqua acquisisse noscantur, cum pro voto in eo ante ita distinguitur in eodem concilio. De rebus quas clerici de ecclesie rebus aliquid acquisisse noscantur. Rubrica. Supra.

Sacerdotes vel quilibet clerici quibus ecclesiastici rerum cura commissa est, quecumque administrationis sue tempore emerint, si de rebus propriis vel ante vel cum habuerint, ad ecclesie nomen aut suum constet instrumenta procurent. Non enim iniustum est ut ecclesia quod suscepit, et eum in effectu alieno diu tenuit et in suo retineat, fraudatorem. De his vero qui suam rerum non sciat habere compendium, et omnino quod post ordinationem suae dicte ipsi sint acquisisse, sui nulla sui aliqua sint instrumenta confecta, compensatione tamen suorum, quia ecclesie rerum habuit, sive minus sive plus quantitas, ecclesia vero eum in effectum venit, datis heredibus equo iure quod acquisitio pertinebit. Cum pro compendio suarum rerum ecclesie rebus detrimenti [illegible] in eodem referenti concilio. Et de detrimentum in rebus propriis passus fuit, in eadem quam vero suam sententiam de iure parentibus restituendo.

Urbanus Clarensi concilio legitur. Restituantur detrimenta sacerdoti vel ecclesie qui alius occasione damnum passus est.

Quia nonnumquam sibi de negligentie Quibus diuina labore diffi[cultate] in placito distringendo et visitatione seu angariis ecclesie quisque a laboribus suis proprie aut etiam de ecclesiasticis rebus aut negligentia laboris exhibuit, aut inimicorum ordinatione in plerisque modis aut quicquid in rebus ecclesie minuitur, vel restituat. Et ecclesia in ius rebus acquisitis suffragiis sui consuetus fuit, et impendisse laborem, si aliquid de prouentibus ecclesie aut si sumptus aut expendit, aut dispendium in proditionis quispiam pertulit, si hoc comprobare potuerit, totum illi ex rebus ecclesie eius de reformabitur, pro cuius utilitate id expendisse probatur. Si non de rebus ecclesie aliquo modo aliqua acquisisse noscantur, ad nomen ecclesie

... communitate debent componere nec aliquibus poterunt illa donare. Ut in magontiensi et agathensi concilio legitur. De rebus quas sacerdotes emerint ad ecclesie nomen seu patriam faciat.

Presbyter ad diocesim tenendus post mortem eius ad ecclesie nomen scripturam faciat aut ab ea qui tenent ecclesie ordinatione discedat.

Testamentum vero si licet eas conficere non de propriis rebus. Unde Gregorius scribit lucido episcopo. Quod de rebus ecclesie licet testari sacerdotibus. Rubrica.

Nulli dubium est quod sicut sacerdotibus res ecclesie pertinent acquisitas vel ea alienandi licentia est de eis quasi ab his nisi quicquid indigentie voluerint, ita dicentes ita licet eis tamen ante tempore quo ad nos fuerit ista. Ecce recolimus quod quando mobilia que consuetudinis decessor vester in immobile a alieno vel infra suis testis sive legatis titulo derelinquit ei acquisitis dereliquisset nos ut si de hoc constat nullis ex his ecclesia et patrimonio quod patrie est quod nos oportet recolere et moleste aliquam propter eam alienationem ecclesie nec sibi cognitum de rebus quas possidet quam eam auferre. Item. Urbanus decretalis.

Omnibus iam dicentes dilectis nemini iam ad eam conuentione propositum sit, quod testamentum dicatur condidisse sub habitu tenere quod de rebus ecclesie suis possidet oportet inquirere si quis cum teneat aliquid ignominiosum dicens ita agetur res ab eo cuius iure et modis omnibus reperientur. Item Gregorius Mariniano episcopo Ravennatensi. Quod monasteriis ab episcopo consentientur reuocari non debent.

Quia nobis de decessori sepius antequam hoc requireret, quam monasterio consecrata que patria est, et ecclesiastica iura seruanda et obseruantes auctoritate firma sint firmata, nos ex proprio munere conferimus et in eorum perdurimus auctoritate a iudicibus quibus est uelit et quo statum aliquo modo patitur imminutioni infirma stabilitate seruari. Huius igitur modi seruare collectionem illius nec quia iterato quod condidit faciat noscetur in eodem sanctus et nobis non indecorum confirmasse, quia suppressi [illegible] eius sequi nolitate si quis est de puniuit ut inter promissimus hec utinam quia sicut solliciter firmitas ratio in ipse festinat quamtumuis quam in sancto monasterio constituitur a nobis

Noluit facere de proprio patrimonio solidatus ecclesie fuit ut intentum quod computeri sunt in sumptus quos fecit consuetudine quos statuit sua de proprio patrimonio ac sicut dixi et ecclesie [illegible] ... ponitur hec uerbum compensatio ... ecclesie ... conquisitum ... Si quis neglectu ... negligit ... augmento ...

Quia non sicut ... alienare. c. i. colle. i. [illegible] proprie ... ecclesie

et sim hoc diuiditur in ecclesia [illegible]
et si quicquid emit remit toto [illegible] proprio patrimonio

in testamentum ... proprie: dicit ... Et uolunt ... Quia autem si sine causa ... legitimam portionem ... fauor ultime uoluntatis ... Et suspecta in [illegible] ... magnus tamen ... ultimas in alienatis ... testamentum ... tamen ... simplex donatio ... mortis ... donatio ... possessionem ... ecclesie ... [illegible]

— ad ¶ manuum uestrarum. arg. quod si exerceat mercibus et que propriis
manibus colunt. agros quos tenentur dare decimas cum illud sit
preceptum domini [illegible]

leuita qui sortem erat ipse electurus et an-
nuellas decimas daret. Nam dicitur ne
leuitam qui tecum moratur et intra
portas vestras habitat comedet eas.
Id est qui singulis tribubus civitates
ad habitandum acceperunt, ut in his qua-
si tribubus illis pro sorte acciperet decimas
quas sortis erant. Nam Moyses precepit
filiis Israel sic legitur in deuteronomio.
In loco quem elegerit dominus deus
tuus ut sit nomen eius ibi, illuc omnia que
precipio offerentes holocausta et hos-
tias, decimas et primicias manuum
vestrarum, et quicquid precipuum est in
muneribus vestris que vovistis domino, ibi
epulabimini coram domino deo
vestro, vos et filii ac filie vestre, famuli
et ancille atque leuite qui in urbibus vestris
commoratur. Neque enim habent aliam par-
tem atque possessionem inter vos. Et infra.
decimam frumenti vini et olei, et primo-
genita armentorum et pecorum et omnia que
voveritis et sponte vultis offerre,
et primicias manuum tuarum coram
domino deo tuo comedes eas in lo-
co quem elegerit dominus deus tuus, tu et
filius tuus et filia tua et servus et an-
cilla et leuita qui manet in urbibus tuis.
¶ Quia ergo nos mittimus vobis
[illegible] et [illegible]
[illegible] decimas
accipimus. ¶ Sicut propheta predi-
cens feminam [illegible] et zabam filia
cum [illegible] feminam et zaba exercitum
ponatur. Sequitur [illegible] in gra-
tibus cantus de [illegible] colentibus
[illegible] hoc fuerint [illegible] ipsis. ¶ Item
apostolus commonet ut [illegible] qui catechi-
zatur in verbo ei qui se catechizat in omnibus
bonis. hoc galathis. Corinthiis. Et
probat spiritualem sibi deberi sumptum
carnalia ministrat dicens. Si
seminavimus nobis spiritualia non
magnum est si vestra carnalia meta-
mus. Et si alii potestatis vestre participes
fiunt, sine causa non magis nos. Et
quis plantat vineam et de fructu
eius non edit. Nos plantamus
vineam. nos vinitores de fructu eius.
Item precepit dominus Moy-
si, ut nemo mitteret falcem in ali-
enam messem. hec messis vestra est, quam
nisi falcem in eam mittere non al-
ligabis os bovis triturantis. Nec
sumus boves triturantes nos qui
non alligare os nostrum debetis. Et a
nobis metere que [illegible] Et apostolus. Qui al-
tario deserviunt de altario vivant.
Si vis quid de eo comunitur, Et qui
sacrario operantur. de sacrario pa-
rantur. Si nunquid de illo in quo non
operantur nos sumus altario et

nos et pars altaris nostri uiuit; nos vo-
catos in messem mittere quem. Et
item apostolus. laborantem agricolam
primum oportet suscipere de fructi-
bus suis. Vos autem e contra quem vos
nos sumus agricole, laboratores
vos primum multis suscipere de fruc-
tibus eius. Immo non primum, quia
nec ultimum nobis relinquere vultis. Et
item a pueris enim incipientes
paulatim sepius et tantum usque
parte contendistis ut pro nobis uid-
eatur dictum frustratorium. Vir pusi-
comedit agnum. Et quis ducit mili-
tiam suis stipendiis. Quis pascit gre-
gem et de lacte eius non comedit.
Nos militamus et vos stipendia
nostre milicie nobis queritis. Nos
gregem pascimus et vos lac et
lanam accipere nobis vultis. Sapere
est alieno labore metere quos
sapere est velle quod non possis. Et dominus
ait discipulis suis. In quamcumque do-
mum intraveritis, in eadem manete eden-
tes et bibentes que apud illos sunt.
Dignus est enim operarius mercede sua. pu-
mi dicite pax. huic domui. Nos
domum hanc ingressi sumus et pa-
cem obtulimus. Vos autem qui de
alieno cibo pascimini vestre-
tene nobis. Item dicit Illud ait de
quo fratre eciam et alienis cibus.
Et propheta. Sumite psalmum et date
tympanum. Ista a nobis sumunt
psalterium et vos a vobis queritis tym-
panum. Et leo. iiij. decimas [illegible]
nobis et in aliquibus non vultis dari
ne nisi est plebibus. Et in sacro sancti
baptismatis dantur de leuitis quibus
aut plebibus debentur. Amplius a quibus
baptismum accipiunt et alias. Nos eos
baptizamus et vos a vobis decimas
sumitis. Honestius est ista mea partitio
ut nos in nuncias qui suscepit nobis in-
fferentes. ¶ Quia ergo nos irrigamus
pro lumbare vos habete decimarum in-
strumentis. aut quem colimus eum et
nomen eius predicamus. Coram eius
ad fidem apertis sunt multas
uenerunt paruuli. Enim nobis fuerunt
et quia vos nobis non vultis fieri
nobis instare clementia qui prius dicite
quibus. Audiatis quibus vultis. Ad
bealitatem quem ammunire argumenta
de aura ut aufferes quem tantum si
fuerit ubi adhibeatur non ubi pubes sunt
provectibus reportaretis. Sed ecodem
propitio non tam in tanta disuberante pe-
ris. Arguitis nos quod cum nobis dederit
aut sub nomine quem tamen que non apsequi.
Sapientia qui dicit philosophico o-
re plantam fuit sui prosequi non est

[illegible]

strumentum bu. que b ¶ non potestas ita potantem utuntur non
si ¶ metamus ut tam potentes utantur bonis impoterem. Nos
summus. sicut nos ipsi qui incidimus salutem. bala. ¶ Cultur.
i ¶ cum non magnum est si: tum dicatur primus si respectu ultimi
ut et de regis ioseph. quod inventum sunt decime de grege ubi grex
i ¶ pascitur. et bonum pastus est ubi accepit sumbitur. enim;
nobiles dignum est de eo fundo ubi laborarant non ubi manse-
rat. ut scribit. dictum in sua lege cum quid tamen sint fructus pascen-
di pecora. et preter alios fructus cum ususfructum predio si sit
in pastu pecoris. quod sit de eo illius ubi grex pascitur probe.
quia ibi post ostituere   ut est extra de decimis. ad
predialium ut si de tiguri ut offici ante fit quis de eo illius ut et
ut. scribit de fuit. ius. predi. pecoris

ne unguem intra quo impossibilitate. decimam partem fructuum sic
consuetia de aliis rebus ut compensaret illud dispendium
uendidit dominum propterea quem sint decima pars decimi
bonum tantus enim potuisset fuisse uendidit in quantum
et additionem ut decimam semper fuerunt decimam
partem illorum que contra dicitur suis. bu. ponitur. scribit
s ¶ pascimus ratores pascimus et de quem colere sicut. auci. ij.
et ¶ Item precepta sicut relinque aliquid de lege tantum
recipe mercedem. est ij in dis et uices. c ¶ nobis sic extra q.
b ¶ omnia de uita vos si sic extra. xij. q. iij. preuilegium. mus de
d ¶ Laicus. xvj. q. i. siquis laicus. Johannes sum doctor
omnium bonorum decretorum doctor summorum

[gloss, top and margins:] pot transferre. Quibus autem ... decima excepte esse possunt ... [illegible]

alienare tam pecuniam a duobus ecclesia[...]
mirandum autem non quia cupido ardore nostra
concupiscentie ut uestra putatis uobis
auferre cum nos nostra consequimur
uos enim uestra debita sine sorte
fuisse exclamabitis. Habetis fratres curam
omnium bonorum ecclesie et ceptum destitu
ab omnibus. Sed uidete ne dum primum
effusum unguentum uobis reddo per se
quietatis constituistis uos plantatores
uinearum fossores agrorum
cultores arrantium ... corpori
... alia officia huius
modi nobis assumpsistis et debita
nobis obsequia a nobis subtrahi
sentitis. Sed nos non negamus nobis
quod ... bonum ... pater
tegumenta fiant ... ut de nobis
et grana nobis relinquitur pastinatores
uinearum fossores agrorum
cultores arrantium ... corporum ...
campo ... decime accepta
prouenientes fructus dominus
relinquuntur. Uos ergo recepta
mercede ... operis ... oblationibus
et aliis obsequiis que
prosperitatibus ... a nobis accipiunt
cotidie destituuntur, prouenientes
fructus ... primitias
nobis relinquitis. ... precepit dominus
discipulis suis ut comederent et
biberent ea que apud auditores
suos erant, si non missi eis ut do
minos domibus suis eicerent et
rebus suis expoliarent. Non facile
inueniet quis tales hospites ...
suscipiat ... agnus ...
... ingratitudinem ...
... hospites ...
... ...
... nobis esse ...
nobis esse ... Non sufficit nobis esse
hospites quales uobis esse ...
Non sufficit nobis esse ... quin do
mo nostra sunt cotidianas
fructus oblationum percipitis ...
... ... quibus
cum apostolo ... esse ...
... imitatores ... sed
potius de domo ... expellere ... rebus
... ...
... decimationes nobis re
linquite ... ... oblationes
... ... agricola
sui de eo quod suis stipendiis ...
... ... decimas
ut fructum ... operis ... mercede
... oblationibus ...
... et obsequiis ... ...
et decimationes ... nobis debentur
... nobis relinquite ne dum

quentis usurpare que uestri iuris ita
... ... legatum
... quod nobis aliquo modo uide
batur competere ... decimati
ones iure nobis debentur ... probabimus
... quod ... con
cilio: Si quis laicus uel clericus seu
... propria potestate
sua ... in eodem capitulo ...
monachorum ... Sig
laicus uel clericus uel quilibet persona
... proprietatis ...
... decima ...
ecclesia cui legitime assignatus est ...
... ... diocesi
ad diocesim ... ...
... ...
... ... nobis auferre
possunt ... ...
pientiam ... ...
possessorem ... ad diocesim
... ... diocesano ad di

Quod decimationes ... ...
mationes iste ... nobis
iure debentur ut assi
... tricennalis obiectio
nobis silentium imponit ... enim
possessio tricennaria prescriptionem tollit
uel quadragenaria sicut possessiones reli
giosarum domorum uel centenaria
sicut predia sancte Romane ecclesie. Unde
Gelasius papa ait: Que triginta an
nis ab episcopis possidentur, iure ab eis
uendicantur.

Hanc ... dioceses que ab a
liquibus possident episcopi ... sibi
uendicent quod tricennalis ... ...
sit quia ... ...
... ... triginta
annos ... liceat ... appel
lare ... legitimum tempus excessit. ...
... ... nobis silentium
imponimus ... ...
... Gelasius
... ...
... obiectio
... semel ... ...
... ... non potest ...
... ...
... decimationes ...
bis legitime assignatis ...
... ...
... ...
... ...
... Ieronimus ... sepulturas ...
sepulcro ...

Unde ... ... sepulcro patrum suorum filii ... ...

[gloss, lower margins:] [illegible]

[illegible] … concedat largius ben[e] intelligitur … [illegible]

plura cum tribus et eorum filiis suis. Abraham et Sarra, Ysaac et Rebecca, Iacob et Lia. Precepit Iacob ad Ioseph ut eum sepeliret cum patribus suis. Tobias dicit ad filium suum: Cum acceperit deus animam meam, corpus meum sepelies, et honorem habebis matri tue omnibus diebus uite eius, et cum ipsa compleuerit tempus uite sue, sepelies eam iuxta me in uno sepulcro. Item quos coniunxit unum coniugium coniungat et unum sepulcrum, quia una caro sunt, et quos deus coniunxit homo non separet. Item Aug. **De eodem.**

Una queque mulier sequatur uirum suum, siue in uita siue in morte. Item Greg. **De eodem.**

Soror sancti Benedicti sepulta est in sepulcro quod ipse sibi preparauerat, ut quorum mens una fuit semper in domino, eorum quoque corpora nec sepultura separaret. Item Ioseph moriens in Egypto rogauit fratres suos ut tempore liberationis ossa sua secum deferrent et in sepulcro patrum suorum ea collocarent. Item de propheta qui contra preceptum domini prohibitus comedit in Bethel, non infertur cadauer eius in sepulcrum patrum eorum. Item de eisdem legitur in libro regum: Obiit et appositus est ad patres suos, et hoc est in sepulcro patrum suorum. Item in nouo testamento Philippus legitur edificasse sibi sepulcrum in quo ipse et filii eius quiescerent. Item beatus Seuerus Rauennatis archiepiscopus tumulum fieri iussit in quo se et uxorem et filiam collocauit. His omnibus exemplis colligitur quod in sepulcris parentum corpora filiorum sint collocanda. Quia ergo parentes istorum apud proprias ecclesias sepulti sunt, et hi apud easdem debent tumulari. Ecce Adam ut asseritur tamen [illegible] tumulatus est, et nullus filius eius omnis sepultus fuit ibi cum eo, nullus etiam de humani generis [illegible] in unum locum [illegible]. Item Abraham ibi sepultus est, et nullus de his filiis quos de Cethura genuit sepultus fuit. Item Ysaac ibi positus est, et nullus de filiis eius cum eo tumulatus est. Item Iacob ibi collocatus est, et nullus aliquis filiorum eius preter Ioseph cum eo sepultus est. Rachel quoque non in Ebron sed iuxta Bethleem tumulata legitur. Exemplo igitur istorum liquet quod uxoribus non est filiis sepeliri in sepulcris patrum suorum, et liberum est cuilibet pro loco et tempore oportunitatis corpori suo hospitium inuenire. Non ergo hoc exemplo ui cogitur sepeliri in sepulcris patrum suorum. Item quia

[illegible] … Iacob … [illegible]

gibus diffinitum sit mutari non licet, et quia legibus expressa non sit, arbitrium sequitur humane uoluntatis; ac legibus diffinitum est quibus decime sint persoluende, et ideo eas mutare non licet. Ubi autem quisque tumulandus sit legibus expressum non est, et ideo uoluntate tumulandi sistitur. Unde Urbanus papa: **Ultima defuncti uoluntas seruari debet. Rubrica.**

Ultima uoluntas defuncti modis omnibus conseruetur. ¶ De libero arbitrio non de suo intellegendum est. Suis enim testis pagina contradicere non potest. Unde Gelasius papa [illegible] episcopo. **De ultima uoluntate facta.**

Illud sancientes ut si post … uoluntas non iacere … [illegible] … quod amplius … [illegible] … quem non solum suum constare … [illegible] … donec … [illegible] … in legibus … [illegible] … propter hus … [illegible] … aliqua subreptione … [illegible] … memorant. Ore enim sui … [illegible] … filius eius … [illegible] … probatur … [illegible] … donec temporibus … [illegible] … patres domini … [illegible] … ¶ Quia ergo … ultima uoluntatis defuncti … [illegible] … tumulandi ipso arbitrio … disponitur.

Unde item … [illegible] … legitur: **Ubi quisque decimas persoluit, ibi sepulturam eligere debet.**

Uniusquisque [illegible] … locum … [illegible] apud maiorem ecclesiam ubi sedes episcopi sepulture celebrantur. Si autem propter itineris longitudinem uel difficultatem [illegible] apud ecclesiam que religiosorum canonicorum uel monachorum uel sanctimonialium religiosa congregatione consistit, sepeliatur. Si autem quis in [illegible] fuit ubi decimas persoluebat … ibi sepeliatur … ¶ Ecce ergo decimam … persoluebat … apud eos sepeliendo … Item … prouincia … collocatur.

[illegible]

quatuor preceptum quod habuit. io. si tunc quis sepeliendus est ... | sue dictavit que iam scilicet defunctorum dicuntur... et c. ex testamento...

Quia ergo. a. Unde que episcopi ubi proprie ecclesia sacri... | ... mei Consultum. Si quis ecclesie ... dedicaverit ...

ius feudis adicione prorius indicans
nesciebat omnibus modis sibi concederetur
in cuius provincia se decreverit sibi eligere.
Quia ergo istam autem diocesim intra
transierunt ubi autem diocesim novit
iam subiacere infra ergo eius fine
tandem decessit. Sed obicitur illud Mel
chiadis pape. Propria temeritate se
pulturam parentum relinquere non licet.

Precipimus magnopere
ut nullus propria temeritate alienam ecclesiam
sicut usus antiquorum parentum
canonica institutione sibi decretam
perhibetur sepulture causa adire pre
sumat nisi immunitas ei precedi
eris malum fuit regionem quolibet
negocio progressus. Ad hec si quis pre
latus contra hec agere attemptaverit
tanto vinculo se subdi cognoscat.
Sed aliud est temeritatis supplicii
sum antiquorum parentum non sequi.
atque aliud rationabili occasione novam
sibi sepulturam eligere. Ex Melchi
adis pape auctoritate inuitur qui superbia
vel odio ductus suis aut aliis persuasio
nibus aut ... minimi sui illectus
sepulturam suorum parentum se
qui contempnit. Sed ... ex ... liberam
habet ... voluntatem quicumque ex
rationis causa novam sibi corporis
... hospitium. Vel ut quidam disti
nguunt, libere est ... voluntatis
in sepultura sibi eligendi est te
stamento confirmando. Unde et testamentum
appellatur quia eo quisque libere
testatur quod post suum decessum
de propriis rebus fieri velit. Sed non
videtur libera voluntas testatoris
cum secundum Augustinum pro numero
filiorum debeat fieri testamenti
distributio facultatum. Velut si quis
unum habet filium, Christum putet alte
rum; si duos, Christum faciat tercium,
et sic per ordinem. Et sic in Leonem. Quod
quamvis dictatorum eorum que Christo pre
stantur ecclesie iubetur relinquere ap
quam fieri sacramenta suscipies.
Illud Augustini est iubentis. Hortatur
tantus ne quis iratus filium suum exhe
redet atque totum Christo relinquat.
Ait enim in sermone de vita clericorum.
Pro numero filiorum pars heredibus deo offeratur.
Si quis irascitur filio
suo commovens exheredat
eum: quis vivere si eum placare non
filium reconciliare debemus. Quid er
go cum filio suo volo ut habeat pacem
ius appetens hereditatem. Sic plane hic fa
ciat quod sepe hortatus sum: unum filium ha
bet, putet Christum alterum. Si duos habet, fa
ciat Christum tercium. Decem habet, undecimum

faciat Christum, suscipio. Hac enim
nimirum auctoritate testatoribus prefigitur
quam in quam ... relinquere voluerit
quod prohibetur transcendere. Oblationes
vero defunctorum qui recte non voluit
decessit. Unde in concilio Vasensi.
Excommunicetur qui defunctorum ecclesiis oblationes
Qui oblationes defunctorum negant. R.
Qui oblationes defunctorum aut negant
ecclesiis aut difficile reddunt tamquam
egenorum necatores excommunicentur.
Item ex concilio Vasensi. Ut infideles
arceantur ab ecclesiis qui oblationes
defunctorum retinent. Rubrica.
Qui oblationes defunctorum reti
nent et ecclesiis tradere morantur,
ut infideles sunt ab ecclesia abiciendi,
quia usque ad exinanitionem fidei
pervenire certum est hanc pietatis
divine exacerbationem, qua et fideles
de corpore recedentes votorum plenitudine
et pauperes solacio alimonie et necessaria susten
tatione fraudantur. Hi enim tales quasi egentium neca
tores nec credentes iudicium Dei habendi sunt. Unde
et quidam patrum hoc scriptis suis inseruit, sententie congrue
tenuit. Amico quippiam rapere furtum est;
ecclesiam vero fraudare sacrilegium est. Item ex concilio Aga
thensi. Qui oblationes ecclesiis aut testamento relic
tas retinere presumpserint excommunicentur.
Clerici vel seculares qui oblationes parentum
aut donatas aut testamento relictas
retinere presumpserint, aut id quod ipsi donaverint
ecclesiis vel monasteriis crediderint auferendum,
sicut synodus sancta constituit, velut necatores
pauperum quousque reddant ab ecclesiis ex
cludantur. Si quis autem contra hec fecerit
pena eo ... Circa sepulturam, ne pro se
pultura mortuorum aliquid exigatur.
De his vero Gregorius in registro Ianuario
episcopo Sardinie. Pro sepultura mortuis nichil exigatur.
Questa est nobis Nereida clarissima femina
quod a fraternitate tua pro filia sua
que ibi sepulta est quinquaginta solidos exigere voluisset
...
...
Si quis ... ex consuetudine ... Item ex
concilio Triburiensi. ...
...
Item ... ne pro sepultura precium ab aliquo accipiatur.

... et deinde primum locum ... secundum ... in ... sepeliri ... | ... locum sepultura ... in sepultura ... ecclesia ...
...
Sed obiciatur. ... post mortem ... sepulturam ... | Questio ... ab eo ... solidos ... argentum ...

[illegible]

Postquam precio victus est
Ephron ut sepulcrum ven-
deret et accepit argentum licet cogen-
te Abraham vau littera que apud illos
pro o legitur ablata de eius nomine
est et pro Ephron appellatus est Ep-
hran significante scriptura non eum
fuisse consummate perfecte virtu-
tis qui potuerit memoriam ven-
dere mortuorum. Sciant igitur qui
sepulcra vendunt volentibus ne-
que coguntur ut accipiant precium
sed a nolentibus quoque extorquent
mutari nomen suum et perire quod dam-
de merito eorum cum etiam ille re-
prehendatur occulte qui invitus
accepit. Item ex conc. Tibur. Unde

In ecclesiastico canone atque libro i
septimo mortuo non pro-
hibetur [illegible]
[illegible]

Item ex eodem. Rubrica.

Precipiendum est in memoriam
precorum. Tenetur de sepulturis
et obitibus sepeliendis ecclesie nichil
minime exigatur nisi forte qui
sepelitur vivens iussit ut ecclesie [illegible]
aliquid sepeliatur. Aliquid de suis re-
bus tribuat aut post mortem ipsius
hii quibus commisit elemosinam
eius et ecclesie de rebus illius aliquid dare
sponte voluerint. [illegible]
[illegible]

[illegible] vel in medio [illegible] aut in [illegible] aut
in ecclesia [illegible] ubi corpora san-
guis domini conficitur nullatenus
sepeliantur. Item Augustinus. In
sacris locis nominantur pro mo-
rientibus quibus peccata sunt dimissa.

Quibus peccata dimissa non
sunt a sacris locis post mor-
tem adiuvari non possunt quia
quos peccata graviora deprimunt
cum in sacris locis se sepeliri faciunt
restat ut de sua presumptione
iudicentur quia eos sacra loca non
liberant sed culpa temeritatis accu-
sat. Item Greg. Quomodo prosit in ecclesia sepe-
lire.

Cum gravia peccata non
dimissa sunt non deprimunt
tamen prodest mortuis si in ecclesiis
sepeliantur quia eorum proximi
quotiens ad eadem sacra loca ve-
niunt suorum quorum sepulturam
aspiciunt recordantur et pro eis
domino preces fundunt. Nam quos
peccata gravia deprimunt ad ma-
iorem cumulum dampnationis
potius quam ad absolutionem
eorum corpora in ecclesiis ponuntur.
Item ex concilio Maguntensi. Qui
sepeliantur in ecclesia. Rubrica. Sup.

Nullus mortuus infra ecclesiam
sepeliatur nisi episcopi aut ab-
bates aut digni presbyteri vel fide-
les laici. Quando vero mortuus prosit
in ecclesia sepeliri. Quid vero ad eos
pertineat. Augustinus in libro de
gerenda cura pro mortuis sic dicit.
Quare moriuntur in ecclesia se-
peliantur.

Non estimemus
ad mortuos pro quibus curam
gerimus pervenire nisi quod pro eis
sive altaris sive orationum sive ele-
mosinarum sacrificiis sollempniter
supplicamus quamvis non pro
quibus fiunt omnibus prosint sed his
tantum pro quibus dum vivunt com-
parantur ut prosint. Sed quia non dis-
cernimus qui sint oportet ea pro re-
generatis omnibus facere ut
nullus eorum pretermittatur ad quos
hec beneficia possint et debeant per-
venire. Melius enim supererunt ista
his quibus nec obsunt nec prosunt
quam deerunt quibus prosunt. Diligen-

[illegible]

[illegible]

XIII

se sic fieret spiritualiter pro omnibus
statim ad celum uolaret ... illud gaudet in celestibus anime
secundum illa. x. q. Cum uideretur ex his uerbis aliquis aug. dubitat ...

[illegible]

proporcio... ut sic ... ti ... sepulturam ... argentum ... fit ... Item ... Quia lectio geneseos ... Cum generis ...

seruatione aut tercii, septimi uel trice
simi, uel quadragesimi diei que uniuersorum
exordium sumpserit. Ambro. in lib.
de obitu Theodosii imperatoris. Cur
dies in mortuorum commemo
ratione seruentur. rubrica sup.

Quia alii tercium diem, alii tri
cesimum, alii septimum, alii
quadragesimum obseruare consue
uerunt pro officiis mortuorum, quid
doceat lectio consideremus. Scrip
tum quidem Iacob precepit Ioseph
pueris suis sepultoribus ut sepe
lirent eum, et sepelierunt sepul
tores Israel, et completi sunt ei xl. dies.
Sic enim numerantur dies sepulture
eius. Et luxit eum Israel septem dieb.
Hec ergo sequenda est sollempnitas quam
scribit lectio. Sed et in Deuteronomio
scriptum est, quia planxerunt filii Israel
Moysen xxx diebus et consummati sunt di
es luctus. Vtraque ergo obseruatio
habet auctoritatem, quia necessarium pietatis im
pletur officium. Luge autem et restia
in tantum pro nostra quam pro aliorum
morte. Cyprianus presbyter dicens. Nec
pro nostra nec pro aliorum morte tristari
debemus.

Quam preposterum est quamque peruersum,
ut cum Dei uoluntatem fieri postulamus, quando euocat
nos et accersit de hoc mundo, non statim uo
luntatis eius imperio pareamus: obnitamur et
obluctamur, et peruicacium more seruo
rum ad conspectum Domini cum tristi
tia et merore perducamur, exeuntes
istinc necessitatis uinculo, non uoluntatis
obsequio, et uolumus ab eo premi
is celestibus honorari ad quem uenimus
inuiti? Et nobis quoque ipsis minimis
et extremis quotiens reuelatum est, quam
frequenter atque manifeste de Dei digna
tione precipitur ut contestarer
assidue et publice predicarem fratres
non esse lugendos accersione dominica de seculo
liberatos, cum sciamus non amitti, sed premitti,
recedentes precedere, ut proficiscentes,
ut nauigantes solere desiderari. Item ... ad
comitis in epistola dixit: Ecce. Sepul
turam in terra mortuos lugere contingit.

Vbicumque sepeliamur, Domini est terra et
plenitudo eius. Itaque propositum
est, et flere ac lugere et plorare la
zarum eos qui ex hac uita recedunt expri
mere humanitate contingit. Quia uero ex
spe future resurrectionis intellig
itur, Apostolus non simpliciter ait: Nolumus
uos ignorare de dormientibus, ut non con
tristemini, sed addidit: sicut et ceteri qui spem
non habent. Pietatis namque affectu et
humanitatis in mortuos lu
gere non prohibemur: sic in illis
secundum alium ritum obsequiis prelargas la
crimas impendisse legimus. Hec
Anastasius pp. Qui spem future re
surrectionis habent, de morte suorum
nimium contristari non debent. rubrica cast.

Habet forsitan illud scilicet logi
doloris excusationem, qui
uitam aliam nesciunt, qui de hoc se
culo ad melius esse transitum non confidunt.
Nos autem qui hoc credimus et docemus,
constantiam nostram de obeuntibus non de
bemus, ne quod apud alios pietatis
tenet speciem, id magis nobis in culpa
sit. Nam diffidentie quodammodo genus
est et hoc quod quisque predicat querere in
stimam amans dilecta ... ab
ait: Nolo uos ignorare fratres de dormientibus
ut non contristemini sicut et ceteri qui spem
non habent. Item ex concilio Toletano. De eodem.

Qui diuina uocatione ab hac uita recedunt, cum
psalmis tantummodo et psallentium uocibus
debent ad sepulcrum deferri. Suffi
cit autem quod in spe resurrectionis christia
norum corporibus famulatus diuinorum
impenditur canticorum. Prohibet
nos apostolus scilicet eis defunctis lugere
dicens: De dormientibus autem nolumus
uos contristari sicut et ceteri qui spem non
habent. Et Dominus non fleuit Lazarum mor
tuum, sed ad huius uite erumpnas plo
rauit resuscitandum. Si autem potest episcopus hec
omnibus christianis prohibere non moretur agere;
religiosis tamen omnino aliter non licere cen
semus. Sic enim christianorum per omnes
mundi partes humanari defunctorum corpora opor
tet. Item mortuus qui iam uiuentium sciat etiam
quamuis ignoratur, et quis ex predicta po
puli afflicti ... quid agatur per nos nesciunt.
Augustinus quoque in libro De agenda cura pro
mortuis illud idem testatur dicens. Mor
tuos esse nesciunt quid hic geratur. rc.

Hoc est quod nesciunt mortui quid hic
agatur, sed dum agitur; postea
uero audiunt ab eis qui hinc ad eos mori
endo pergunt. Non quidem omnia, sed que sinuntur
isti meminisse, et que illos quibus hic indicauit
oportet audire. Possunt et ab angelis qui rebus
que hic aguntur presto sunt audire aliquid
mortui quod unumquemque illorum audire
debere iudicat cui cuncta subiecta sunt.
Nam nisi essent angeli qui possent interesse et
mortuorum locis ... et ... diuini
Pauli raptus esse ... in paradisum di
uina scriptura testatur. Verbis

[illegible]

proinde quod aliquis dat elemosinam pro eo qui decessit in mortali
quem ... malus elemosine uel orationes prosunt talibus
ad minorem penam ... aliqua ... de pena ...
laxa ... quod centesima pars pene sit sublata pro una ... ele
mosinam ... ergo ... centum elemosine tota pena ...
... ergo ... quod hic negatur ... dico quod si centesi
mam partem pene tollit prima elemosina ... elemosina tollit
... penam ... in quantitate sed tantum in proportione,
... semper aliquid remanet de pena ... soluit ... quod obiec
... quod si pro oblatione unius ... tollitur ...
tollitur quarta pars peccatorum mortalium pro solo ...

qui adhuc sunt in igne purgatorio quia adhuc non fru
untur uisione ... dei ... uisione ... quid agatur hic ... Gregorium quod est
quod nesciant qui uident ... omnia ... quod ... dicit ... quod omnia
sciunt omnia que sunt necessaria ... oblata per quam ...
... quia non dum erat ... paradisi aperta ... Ieron.
... dum ... male quia ... ista ...
... epi. sepultura ... licite ergo sepeliuntur ...
o Verbis aut. suspensio ... tamen ...
p Qui ... principis ...

[illegible]

[illegible]

aut qui in patibulis suspenduntur, queritur an in ecclesiam sint sepeliendi. De quibus in Maguntiensi concilio statutum est: **Non est neganda corporibus eorum qui in patibulo suspenduntur.**

Quesitum est ab aliquibus, si his, qui pro suis sceleribus post confessionem et penitentiam in patibulis suspenduntur, ad ecclesias deferenda sint corpora, et oblationes pro eis deo offerende et misse celebrande, annon. Quibus respondemus: si de omnibus peccatis suis puram confessionem agentibus et digne penitentibus communio in fine secundum preceptum canonum danda est, cur non eis, qui pro peccatis suis penam extremam persoluunt? ... Scriptum est enim: Non iudicat Deus bis in id ipsum.

Item ex concilio Triburiensi. **[rubric]**

Fures et latrones si in furando aut depredando occiduntur, non est pro eis orandum. Si comprehensi aut vulnerati presbitero aut diacono confessi fuerint, communionem eis non negamus.

Item ex concilio ... Si fur aut latro ... **[rubric]**

Si capite dampnatus ... [illegible] ... baptizati sunt in nomine eius ... quadraginta diebus ... [illegible] ... agat penitentiam.

CA XIIII

Symonia quidam clerici et presbiteri commouentur, et estimantes fratribus suis producunt negotia et ab his pecuniam contrahunt et eam in iniquis emolumentis accipiunt. Queritur primo, an liceat eis sua repetere. Secundo, an illi testes sint audiendi. Tertio, an ... usuras exigere. Quarto, an ... quod in usuram acceperunt ... repetere. Quinto, an elemosine de usuris fieri possint. Sexto, an usurarii penitentiam agere valeant, nisi quod male acceperunt restituant.

Quod autem sua repetere non possint, facile inveniatur posse probari. Ait enim Dominus in evangelio: Si vis perfectus esse, vade et vende omnia que habes et da pauperibus. ... [illegible] ... dimittere ei et pallium. Item Paulus apostolus in epistola ad Corinthios: Secularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum. ... Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate ... [illegible]

Item ex concilio Cartaginensi. **Pro rebus transitoriis episcopus provocatus non litiget.**

Episcopus provocatus nec pro rebus transitoriis litiget. Cum ergo generaliter perfectis prohibeatur iudicio contendere, patet quod eis non licet sua repetere coram iudice. ... [illegible]

[illegible]

[Gloss, top:] Q. Si de eo quod deberi ... quam debito ... Quid ergo si quis possit licite petere ... [illegible]

ueri sibi stetit coram iudice. Et alius aliis coram iudice astitisse, et per eius iudicem interpellasse inuenimus. Scriptum legimus: Uni autem sibi stetit, sed pauperibus quorum necessitatibus prestitum est, repetitum intentionem non prohibetur stare coram iudice. Item in euangelio: Si quis abstulerit tibi tunicam, et pallium et non repetens ... Item Augustinus. **Peccat qui est ultra debitum exigit, non qui sibi debita reposcit. Rubrica. Super.**

Quod debetur, si benigne remittitur, non iniuste repetitur. Peccant autem qui exigit ultra debitum, quoque lex modum figens penam talionis instituit, longe esse a precepto iusticie actores, quod odio exigens debitum, quoque bonus magis auget ... qui tempore usque in nam maxilla percutienti alteram prebere ... ne cogamur ipsi reddere debitum ab eo qui nullius habeat debiti. Sic et certe accipies. Item de sermone domini habito in monte. **De eodem. III.**

Quisquis preceptis non obtemperat, rebus est debitor pene. Et primo post preceptum domini non obedire peccatum est. Eo consilio sua non uis minus boni adipiscens, non mali aliquid perpetrabis. Item Ieronymus in epistola ad Demetriadem. **De eodem.**

Quod precipitur imperatur; quod imperatur necesse est fieri, si non fiat, pena habet. Ubi consilium datur, offerentis arbitrium est. Ubi preceptum, necessitas seruientis uel cooperantis.

Decreto autem quarti Affricani concilii ... sibi testes possunt produci. Et multis auctoribus uidetur esse tibi testimonium. Item Gregorius ... canonum ... secularium ... principum prohibetur testes admitti, ne uel suis sibi uel de suo domo producat. Contra ei sequitur testium ... preferendo nullus ... prohibetur ... testimonium ferat ... ut ... sue ecclesie ... in ... auditur ... Et ... decreto ... exarmato ... [illegible]

nalibus causis seruanda est, in ciuilibus autem non usque quaque. In criminali enim non licet testem de propria domo producere; in ciuilibus autem pro persona ecclesie licet. **V. Item Paschalis II. Gui- doni Archiepiscopo Viennensi apostolice sedis legato scribit dicens.** Clerici pro sua ecclesia testimonium ferre possunt.

Super prudentia tua plurimum admiramur, quod in negotio Dolensis ecclesie, Bituricensis archiepiscopi clericorum testimonium accipere nolens testimonium ... dum aliorum ... ecclesie ... nec in ... causis ... criminalibus ... agantur. In criminalibus siquidem accusatorum et testium illa districtio obseruanda est, que in canonibus continetur, ne qui ad probationem domestica assumantur. Ecclesiarum uero possessionum uel huiusmodi negotiis hi potissimum assumendi sunt, qui earum rerum ... auditu ... sit ... Ego ... Sic ... nulla ... testimonii ... ecclesia ... Item ... plenius ... Item ... intelligi ... ad probationem ... domestica testimonium ... ferat ... pro domesticis ... pro ecclesia ... pauperum testimonium dicant ... Item ... negotium ... ad testimonium ... Item ... testimonium dicant. **Item Urbanus II. ... Eugenio ... est. In contractibus ... ecclesie ... testes ad testimonium non uocentur.**

Quamquam facere testimonium ... sit ... negotiis ... protegendis ... ad testimonium ... talibus ... ecclesie ... Si autem ... aliquo ... sacerdotes ... in ... ubi ... ecclesiastica ... conuenire ... ut bonis ... Item ... epistola ... coram ... pro parte.

[Gloss, left margin:] ... non petant ... eo quod tamen ... potest ... petit ... Quare ... [illegible]

C. II.

Eccl[esia] ... testes ... canonicis ... clericos ... domesticos ... [illegible]

[Gloss, lower left:] ... consanguinitate ... domesticis ... testes ... canonicus ... Item ... Si ... consanguinitate ... [illegible]

[Gloss, right margin and lower right:] ... clerici ... canonicus ... testes ... Item ... testimonium ... [illegible]

... qui enim quesunt in ... [illegible]

[illegible]

Q. III

ab iudicibus aut aliorum voluntate bono usi fecerint.

Quod autem pessima sint emolumenta secularis usuras exigentis, Augustinus probat, quod in psalmo xxxvi. scribit dicens: Qui plus quam dederit expectat, usuram accipit. Si feneraveris homini, id est mutuo dederis pecuniam tuam, a quo plus quam dedisti expectes accipere, non pecuniam solam, sed aliquid plus quam dedisti, sive illud triticum sit, sive vinum, sive oleum, sive quodlibet aliud, si plus quam dedisti expectas accipere, fenerator es, et in hoc improbandus, non laudandus. Item Ieronimus super Ezechielem l. vi. Omne quod supra datum exigatur usura est. Rubrica super. Putant quidam usuras tantum esse in pecunia. Quod providens divina scriptura omnis rei aufert superhabundantiam, ut plus quam dedisti non recipias. Item alii pro pecunia fenerata solent munuscula diversi generis accipere, et non intelligunt usuram appellari et superhabundantiam quicquid illud est, si ab eo quod dederint plus acceperint. Item Ambrosius de Tobia c. x. Quod sorti accedit usura est. R. III. Plerique refugientes precepta legis, cum dederint pecuniam negotiatoribus, non in pecunia usuras exigunt, sed de mercibus eorum tamquam usurarum emolumenta percipiunt. Ideo audiant quid lex dicat: Neque usuram, inquit, escarum accipies, neque omnium rerum. Et esca usura est, et vestis usura est, et quodcumque sorti accedit usura est, quod velis ei nomen imponas, usura est. Et si quis militanti atque omnino pugnanti ad negotiationem mittit, abstulit [illegible] sibi mittit generis, deferat ad cauponem vini generis precium, aut tunicam requirit ad laniam ut nullam sibi procuret, ad alium ut sibi poma adducat. Item ex concilio Agathensi. Cum sorte amplius exigi usura est. Usura est ubi amplius requiritur quam quod datur. Verbi gratia: si solidos x dederis et amplius quesieris, vel si dederis frumenti modium unum et super aliquid exegeris. Item ex concilio [illegible]: Quicquid ultra sortem exigitur usura est.

Q. IIII

Quod vero nec clericis nec laicis liceat usuras exigere, probatur auctoritate Gelasii et Leonis. Ait enim Gelasius papa scribens episcopis constitutis per Lucaniam et Siciliam: Ut clerici a negotiationibus et a turpi lucro abstineant. Clericum ab indignis questibus noverint abstinendum et ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio vel cupiditate cessandum; in quocumque gradu sint positi, si hec noluerint, mox a clericalibus officiis abstinere cogantur. Item ex concilio Arelatensi, quod confirmatum est per Silvestrum: Excommunicentur ministri qui feneantur. Ministri qui fenerantur placuit iuxta formam divinitus datam eos abstinere a communione. Item ex concilio Carthaginensi. Ut clerici a studio negotiationis abstineant. Rubrica supra. Canonum statuta firmavit esse ut quicumque in clero esse voluerint, eis divinitus [illegible] studio renuntiare. Quod si hec noluerint, cohibeatur a clero. Item ex concilio [illegible]: Alienetur a clero usuram vel superhabundantiam exigens. R. Si quis oblitus timoris Dei et sanctarum scripturarum, que dicit: Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, post hanc cognitionem magni concilii feneraverit, aut centesimam exegerit, aut ex quolibet negotio turpi lucro quesierit, aut per diversas species vini vel frugum vel cuiuslibet rei emendo vel vendendo aliqua incrementa susceperit, de gradu suo deiectus alienus habeatur a clero. Item ex eodem: Pro precario quod clericus mutuo dedit nichil supra sortem accipiat. Si quis clericus solidos [illegible] in necessitatem prestiterit alicui, [illegible] accipiat [illegible] dici ei tempus statutum [illegible] necessitatem [illegible]

[illegible]

[gloss, top left] ... tempore Salomonis ... tempus Salomonis ... tempore quo res petitur ... certa ... pretium.

[gloss, top right] ... in omnibus legibus que loquuntur ... Ieronimus in prologo bibliothece ... Scriptum ... prima pars ...

... decernendum illo auguriorum rapiat.

Item ex concilio Cartaginensi. Clericus non accipiat plus quam commodavit.

Nullus clericorum amplius accipiat quam cuilibet commodavit; si pecuniam, pecuniam accipiat; si speciem, eandem speciem accipiat quantam dederit, et quicquid aliud tantum quantum dederit accipiat. Item ex concilio ... Arceantur a clero turpia lucra sectantes.

Multi clericorum avaritie causa turpia lucra sectantes, obliti sunt divinum preceptum quod dicitur: qui pecuniam suam non dedit ad usuram; statuit hoc sanctum concilium, ut si quis inventus fuerit post hanc diffinitionem usuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectari, vel diversarum specierum frumenti ... vel plus ... omnis qui tale aliquid conatus fuerit ... deiciatur a clero, et alienus a canone habeatur.

Item Leo papa. Usuras ... Nec hoc quoque preterundum duximus esse, quosdam lucri turpis cupiditate captos, qui usurariam exercent pecuniam, et fenore volunt ditescere, quod nos non dicam in eos qui sunt in clericali ordine constituti, sed in laycos cadere qui Christianos se dici cupiunt, condolemus; quos vindicari acrius in eos qui fuerint confutati decernimus, ut omnis peccandi opportunitas adimatur.

Item Iulianus papa. Turpe lucrum sequitur qui minus emit ut plus vendat.

Quicumque tempore messis vel vindemie non necessitate sed propter cupiditatem comparat annonam vel vinum, verbi gratia de duobus denariis comparat modium unum, et servat usque dum venundetur denariis quatuor, aut sex, aut amplius, hoc turpe lucrum dicimus. Item Ambrosius in libro de bono mortis. Rapinam facit qui usuram accipit.

Si quis usuram acceperit, rapinam facit, vita non vivit. Item Augustinus ad ... Nimium crudelis est qui pauperem in tantum aggravat fenore quam qui diviti aliquid rapit vel aufert.

Quid dicam de usuris quas ipse leges et iudices reddi iubent? An crudelior est qui subtrahit aliquid vel eripit diviti, quam qui trucidat pauperem fenore? Hec atque huiusmodi male utique possidentur, et vellem ut restituerentur; sed non est quo iudice repetantur. Iam vero si prudenter intueamur quod scriptum est: Fidelis hominis totus mundus divitiarum est, infidelis autem nec obolus, nonne omnes qui sibi videntur gaudere conquisitis, eaque nesciunt uti, aliena possidere convincimus? Hoc enim certe alienum non est quod iure possidetur; hoc autem iure quod iuste, et hoc iuste quod bene. Omne igitur quod male possidetur alienum est; male autem possidet qui male utitur. Item Ambrosius ... de Tobia. Ab illo exigere usuram ... possumus, cui ... nocere.

Ab illo exige usuram, cui merito nocere desideras, cui iure inferuntur arma. Huic legitime ... usure, quem bello non facile possis vincere; ab hoc usuram exige, quem non sit crimen occidere. Sine gladio ... pugnat qui usuras flagitat; sine ferro de hoste se ulciscitur qui fuerit usurarius inimici. Ergo ubi ius belli, ibi ius usure.

Quod vero de elemosina non ... nisi de iuste acquisito ... ubi male acquisito.

Augustinus ... in libro de verbis Domini ... sermone xxxv. De usuris elemosinas facere non licet.

Nolite velle elemosinas facere de fenore et usuris. Item Augustinus. Oblatio de rapina reprobatur.

Immolans ex iniquo oblatio est maculata, dona iniquorum non probat altissimus, nec respicit in oblationibus iniquorum, nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert sacrificium ex substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris. Panis egentium vita pauperis est; qui defraudat illum vir sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. Item Augustinus ... Non est aliquid rapiendum ... ut detur egentibus.

Forte aliquis cogitat et dicat ...

[gloss, bottom left] ... longe ... foro ... Item ... usurarius ... non teneri ... si non ... usura ... Quod ... leges ... canones ... Item ... de usuris ... in pactis ...

[gloss, bottom right] Quod quidam ... quod de male ... acquisito possit fieri elemosina ... non possit fieri elemosina ... et de usuris ... Jo.

[illegible]

nulla sunt, et plane diuites aliarum cupiditatibus peccatum [illegible] abstulerat, et pauperibus de eo uero [illegible] enim illi nil boni agunt. [illegible] hec potest. Sed huiusmodi cogitatio [illegible] calliditate suggeritur. Nam si totum tribuat pauperibus quod abstulit, tamen addit potius peccatum quam minuat. Item. Furti conuincitur qui alienum inuentum non reddit.

Si quod inuenisti et non reddidisti, rapuisti. Quantum potuisti, fecisti; quia plus non inuenisti, ideo non plus rapuisti. Qui alienum negat, si posset, et tolleret. Deus cor interrogat, non manum. Item Gregorius. Ab ereptis concessis et dolis acquisitis elemosinas impendere non licet.

Elemosina redemptoris non [illegible] illa placet quod non [illegible] iniquitate agentium [illegible] que de rebus concessis et dolis acquisitis impenditur. Item Ier. in lib. leuitici. Peccat qui rem inuentam non reddit.

Multa sine peccato putant esse, si alienum quod inuenerit teneant [illegible] dicant: Deus michi dedit, cui habeo reddere? Discant ergo peccatum simile esse rapine, si quis inuenta non reddat. Item Aug. Bonum facit non qui de male quesitis [illegible].

Neque sic agnis iniuste [illegible] per rapinam iniuste [illegible] quis [illegible] ut ex eorum fructibus largas elemosinas faciat, ideo rapinam [illegible] si aliquis in patrimonio uel iuste quesito [illegible] incumbat, ideo culpanda est [illegible] regula qua possessor legitimus [illegible] sed nec [illegible] laudabilis est [illegible] subditos [illegible] tur [illegible] regie potestatis [illegible] liberate tyrannica seuiat. Aliud est enim quam iniusta potestate iuste uel iniuste [illegible] aliud est iusta potestate [illegible] uel leuiter. Item Ab. [illegible] Cum alterius detrimento alteri subueniri non [licet].

Deinque si [illegible] alteri subuenire licet [illegible] commodis [illegible] nisi alteri ledatur [illegible] sacerdotale [illegible] qui non [illegible] quorum [illegible] qui in [illegible] successoribus [illegible]

uerit arbitrantur. Sacerdotis est [illegible] nullum [illegible] uelle [illegible] auctoris ecce. Item Greg. in regist. Elemosine et sacrificia deo non placent que offeruntur ex scelere.

Scriptum est enim [illegible] impiorum abhominabiles sunt deo. Uota iustorum placabilia. Enim uero [illegible] quod de [illegible] quod ditur inspiciatur. Hinc est enim quod scriptum est: Respexit deus ad abel et ad munera eius; ad cayn autem et ad munera eius non respexit. Dicitur quippe quod dominus respexit ad munera, prius sic solicite quod respexit ad abel. Ecce patenter ostenditur quia non offerens a muneribus, sed munera ab offerente placuerunt. Dona quippe [illegible] qui probat [illegible] nec respicit in oblationibus eorum, nec immolatione sacrificiorum propitiabitur peccatis eorum. Et longe est enim dominus ab impiis, et orationes iustorum exaudiet. Et [illegible] legimus quod filii israel [illegible] de egypto, [illegible] acceperunt [illegible] aurea et argentea, ex quibus postea edificauerunt tabernaculum domino. Hinc Aug. in lib. questionum exodi. Non licet aliena rapere exemplo israelitarum qui spoliauerunt egyptios etc.

Quod dominus ad moysen precepit ut rapiat [illegible] mulier [illegible] uasa aurea et argentea et uestem, non hinc quod quisque sumit [illegible] exempli putandus est ad expoliandum [illegible] Deus enim iuste [illegible] qui [illegible] quid [illegible] pati oportet, nec israelite furtum fecerunt, sed deo iubente ministerium prebuerunt. Et prohibet aliena rapere [illegible] esse preceptum. Nullo [illegible] dei mandato rapina [illegible] prohibita. Sic nomine furti, nomine [illegible] usurpatio aliene rei intelligitur. Unde Aug. in eod. libro. Maioris pene est per uiolentiam aliquid quam furtim [auferre].

Penale est occulte auferre, et ideo maioris pene est, si alibi [illegible] uiolentiam, auferre ergo uolenti [illegible] sui occulte, sui palam [illegible] preceptis suum. Furti enim nomine [illegible] intelligi [illegible] usurpatio.

[illegible]

347

C. A.

a Capitulum s. preceden. ... quo genus e pro spectu rapina ... furtum ... b Chys. aut. c Sed aug.

... et sic patet quod qui ... acquisitis ... elemosina ... c Condat. pauperibus. Publicanum ... templo ...

res aliene. Non enim rapinam primitus qui furtum prohibuit: sed uniuersaliter furti nomine in lege uetus testamentum rapinam intelligi uoluit. Apte enim totum significauit, quicquid illicite rei proximi auferetur.

His auctoritatibus probatur, quod non ex rebus inuentis, sed ex rebus male acquisitis quisque elemosinam facere potest. Sed Augustinus contra testatur dicens: De male acquisitis non potest fieri bonum.

Quam habetis a bonis fieri potest. Quidam de malo faciunt bonum. Non habentes de malo nolite acquirere de malo. Esto bonus, qui facis de malo bonum. Cum ceperis aliquid boni facere de malo, noli permanere tu malus. Nummi tui conuertuntur in bonum, et tu remanes malus? Sic multiplicatur intelligitur facere de malo bonum qui reddit quod male illicite abstulit. Sed omne quod cum labore et sollicitudine mentali excipitur. De malo ergo bonum facit qui pauperibus dispensat quod cum labore et sollicitudine acquisiuit. Iuxta illud euangelii: Facite uobis amicos de mammona iniquitatis. Vel ex malo acquiritur quod certum ... possidetur: uelut in mercationibus que certe ... que ... nulla ... acquisitum de malo acquiritur in bonum ... aliquid ... quod acquiritur quod pauperibus iuste erogatur.

Unde Aug. ad Macedonium. De male acquisitis aliquando bene potest ...

Non sane quicquid ab inuito sumitur, inique aufertur. Nam plerique nec medico uolunt reddere honorem, nec operario mercedem, nec tamen hec qui ab inuito accipiunt per iniuriam accipiunt, que potius per iniuriam non darentur. Sed non ideo iudex debet iniusti iudicii, aut testis ueri testimonii, quoniam ditant ... iniusti pecuniam; quoniam pre uenditur iustum iudicium ... tamen adhibentur, ubi certa pretia constituuntur. Cum autem iudicium et testimonium nec iuste ... uendenda sunt, multo sceleratius

uenditur pecunia sumitur, quia scelerate quamuis a uolentibus datur. Ille tamen solet male esse ablatam pecuniam repetere, qui iusto iudicio emit, quoniam uenale esse non debuit. Cum non pro iniquo iudicio dedit uel testimonio, quod repetere nisi timeret ... deret emisse. Sunt autem persone inferiores quibus ... acceperunt. Sic officiales quamo... officium ab hys ... probitate ... solet ... qui ... talia iniusti ... repeti ... que mittunt ... necessitate ... humanis ... commodis ... tenentur ... compellantur ... Hec ... quibus modo acquisierunt ... pauperibus largiuntur, quibus ... acceperunt ... aliena ... humane ... aliquid abstulerit reddenda potius quam donanda censemus. Zacheus publicani exemplo.

Quod non sit rapina agi ... possit ... aliena ... a de ... August. in epistola ad Macedonium.

Si res aliena propter quam peccatum est reddi possit, et non redditur, penitentia non agitur, sed simulatur. Si autem ueraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum; sed ut dixi cum restitui potest. Plerumque enim qui aufert amittit, siue patiendo malos, siue ipse male uiuendo, nec aliud habet unde restituat. Huic certe non possumus dicere: redde quod abstulisti, nisi cum hoc credimus, et negat. Ubi quidem si aliquos sustinet cruciatus, repetere dum existimatur hoc quod reddat, non est iniquitas, quia etsi non est unde reddat ablatam pecuniam, per molestias corporales reddere compellitur peccatum quo male ablatum est ... hunc ... in humanum ... ipsum ...

... dicitur ...
... qui ... ad officium tale ...

quo cum ... quia pauper sit ... solvendo ... [illegible]
... [illegible]

[illegible]

in ecclesia non adhuc ut minime resti-
tuatur aliena. Sed ne frustra Deo in
hominem seviat. Et paulo post. Illud eti-
am verissime dixerim, cum qui pro homi-
ne ad hoc intervenit ne male ablata
restituat, et qui ad se confugerit et tan-
quam honeste potest ad reddendum
non compellit, socium esse fraudis et cri-
minis. Nam misericordius opem
nostram talibus subtrahimus quam
impendimus. Non enim opem fert
delinquenti qui ad peccandum adiuvat,
non potius ad vivendum (?) obiurgat sive
revocat atque opprimendo. Sed numquid
nos ideo aut exigere aliud ab eis
tradere vel possumus vel debemus.
Agamus quantum episcopalis facultas
datur, et humani quidem iudicii qua-
si maxime acerrimum (?) iudicium
comminantes. Nolentes autem reddere quos
novimus quod male abstulisse, nec
reddant hoc, arguimus, increpamus,
obtestamur, quosdam clam, quosdam
palam, sicut diversitas personarum
diversam videtur velle posse accipe-
re medicinam. ¶ Saluatorem alienam
quis consequitur non ante ... sit ...
onem eius restituere debet. ¶ Unde Gregorius.
Qui rem aliquam consecratam eius e-
stimationem restituat. Rubrica.

Comperimus nullam certa-
tionis causam pro qua res ecclesiae
possessione rationabiliter occupantur ac
que eis inconsulto aetate consecrata
... Ideo eo experientie tue precipimus
ut quia quod semel consecratum est ...
non valet ulterius restitui, si ...
sicut ipse per se ... pretium donet. ¶ Qui pro
malis aliis apud principes ecclesiae
intercedit, si eos temerario ausu defen-
derit. ¶ Unde Augustinus. De defensori(bus). Eccle-
sia pro malis intercedat, non eos temera-
rio ausu defendat. Rubrica. Super.

Hi qui in ... publicis i-
plicati sunt ... a nobis intercede-
re ... defendi ne opinione male
agentium ... condiscere ... offensionis
aliquis in eo ullo modo ... sumus. Sed
quia decet ecclesiam, ... ubi in in-
cessionis adhibere ... quibus ... aliis
sic ... aliis ... per se ... propo-
sitionem fecerit ... in quibus ...
¶ Si autem ... in quantitate ...

[illegible]

reliquam in ... fuimus consideratum.
Unde Ieronimus in epistola ad ... Titum. Si solum
in ... matronibus ... firmans (?) con-
cilium. Rubrica.

Huiusmodi autem si solum
in matronibus ... maioribus
iudicatur. Non enim quod ... ab
iacente, sed minus ... attendit.
Quando in fornicatione non ...
... fornicatio, sive mulier pulchra
aut deformis, ancilla aut ingenua,
paupercula aut opulenta. Si qualis
cumque illa fuerit, una est fornicatio ...
... quantum ... quis ab ...
lent, fuit crimen incurrit.

Sacerdos quidam in amentiam versus
homicidium (?) ... lapsus
est prohibentibus ... quia
... benedictione consecravit.
Post ... ad episcopum est restitutus
... si ... in mente ... Recupera-
ta ... sanitate apud episcopum accusa-
batur quia lapsus esset ... Episcopus a
die dominico eum examinat. Sa-
cerdos infirmatur ... sibi ... Quo-
niam clerici coram sibi patrem ... quod
... sine ... sibi patrem ...
Tandem episcopus ... confessionem ...
... absque synodali au-
dientia solus ... ¶ Que-
ritur an ea que ... alienata fuit sit
imputanda. ¶ Secundo an pro ...
... liceat clericum ...
¶ Tertio an ... confessione
... sit ... deponendus. ¶ Quarto an
die dominico eius causa sit ventilanda.
¶ Quinto an sibi negari purgatio
deferenda sit. ¶ Sexto an eius confessio
... sit ... ¶ Septimo a...

[illegible]

S
imaginati sicut ... infirmitate ... sicut

ab episcopali synodali audientia episcopali
aut sacerdotali dampnatur. Ceterum
si sponte confessus aut ab aliis co-
nvictus fuerit quod ante ordinationem
peccaverit, ante suscepti ordinis offi-
cium exequi sibi liceat.

Quod autem ea que aliena
mente fiunt non sint impu-
tanda, facile videtur
posse probari. Pecca-
torum namque alia penes voluntatem
animi, alia ex ignorantie infirmita-
te videntur posse consistere. Est autem
voluntas, ut ait Augustinus in libro Re-
tractationum, animi motus ad aliquid
vel non amittendum vel adipiscendum.
Quapropter dictum est in hac dif-
finitione volens a nolente, nolen-
te discernitur. Ex voluntate itaque
peccata procedunt que libero nostri
arbitrii ex delinquentis proposito com-
mittuntur. Porro alia est infirmitas a-
nimi, alia carnis. Infirmitas animi
est ignorantia, carnis infirmitas est
ex eius concupiscentia. Ex utraque autem in-
firmitate que procedunt imputantur
ad penam. Unde de quibusdam ignorantibus
dictum est: Si quis ignorat, ignora-
bitur. Tales erant illi de quibus testatur
ait apostolus: Et si magnum ... ma-
ent nos, quia arbitrantur obsequi-
um se prestare Deo. De eisdem apostolus
scribit in epistola ad Romanos: Testimoni-
um illis perhibeo quia zelum Dei habent, sed
non secundum scientiam. Nulli tamen eorum ipsa igno-
rantia presentiam ... ignorantia excusat.
Ex carnis infirmitate procedit que
nature langore fiunt, que nisi impu-
tarentur ad penam, nequaquam apostolus
lege carnis gravatus diceret: Infeli-
x ego homo, quis me liberabit de corpore
mortis huius? et cetera. Si ergo penes
voluntatem sunt, penes infirmitatem pec-
cata consistant, semper imputantur ad pe-
nam. Cuius sententie illud Augustini
de vera religione esse videtur: Usque
adeo peccatum voluntarium malum est, ut nul-
lo modo sit peccatum, si non sit voluntarium. Et
hoc quidem adeo manifestum est, ut nulla
hic doctorum paucitas, nulla indocto-
rum turba dissentiat. Aut enim ne-
gandum est peccatum committi, aut fatendum
est cum voluntate committi. Sed hoc
in generali de omnibus peccatis intelligendum
est. Idem Augustinus in libro Retractationum dicens:
Usque adeo peccatum voluntarium
malum est, ut nullo modo sit peccatum si
non sit voluntarium, propter illud dictum
est in diffinitione. Sed si diligenter discu-
tiatur, sic etiam invenitur verissima. Pecca-
tum quippe cogitandum est quod tantummodo

peccatum est, non quod est pena peccati. Quibus
consonat quod ... non voluntaria pec-
cata dicuntur, que vel a nescientibus vel
a coactis perpetrantur, non omnimodo possit
non voluntaria dici. ... diffi-
nitio peccati quo dicimus: peccatum est
voluntas retinendi vel consequendi
quod iustitia vetat et unde liberum est absti-
nere; propterea verum est, quia id diffinitum
est quod tantummodo peccatum est, non quod est pe-
na peccati. Idem in libro Confessionum.

Non sit peccatum nolentium sine scientia.

Mentior si quid sit peccatum
nolentium, vel quod nescientes
committitur, quod possit recte
a peccatum esse nolentis quod facere co-
pellitur. Nam et ipse esse volens tamen
a solis dicitur qui vult propter quod fa-
cit, tamquam si puniretur nollet quod
facit, cum vult ut vivat. Si quis quia
nisi fecerit mortem minetur, vult
ergo facere quia vivere vult, et ideo
non per se ipsum appetit ut falsum
testetur, sed ut falsum ... ut vivat,
quod si iam necessario vitam posset
ista dicta peccata nolentium quia
hic dicuntur explananda. Nam si
diligenter inspiciatur, fortassis ipsum
peccare nemo velit, sed propter aliud
quod vult peccat. Omnes quippe
homines qui sciunt se facere quod non
licet, vellent licere. Usque adeo ipsum
peccare nemo appetit propter hoc
ipsum, sed propter illud quod ex eo conse-
quitur. Hec si ita se habent, non sit pec-
cata nolentium sine scientia, et quod dis-
cernit a peccatis volentium.

Augustinus de ... Illud peccatum
... in eos qui iniuriam pati
possunt et facere posse ... qui
... putantur ...
... pulles qui dolis ... ratione
... iniuriam solent ...
esse ... iniuria ex affecti-
... consistat, consequens est di-
cere hos sui pulsentur ...
dicant iniuriam fecisse ...
qui pati ... iniuriam et ... sen-
tiat ... facere. Non nemo nisi qui
sciat se iniuriam facere ... nesciat
... Quare si quis ... ali-
... tamen dum ... in-
nanimum ... si quis liber
hominem occidentem putat ...
suum ... est ... iniuriam ... ten-
tatur. Ut itaque ex premissis ap-
paret, sive ex voluntate sive ex infir-
mitate peccata procedant, palam
est illa imputari. Sed carnis infirmi-
tas duplicem intelligitur, est enim lan-
gor nature, que est fomes concupiscentie.

[illegible gloss]

tia appellatur, quamvis anime infirmitas dici possit. Sed ideo carnis infirmitas dicitur, quia accidit anime ex coniunctione carnis corruptibilis. Porro alia est infirmitas, que proprie carnis dicitur, qua velut concordia et temperamento ipsa affligitur, et eidem ipsa dissoluta simul et anima. Infirmitas duplex est. Una que vitium appellatur, qua anima a Deo separatur, ut est odium et alia huiusmodi. Alia infirmitas anime est, que licet ipsa non sit peccatum, est tamen pena et causa peccati, ut est oblivio et ignorantia. Furor autem cum non sit peccatum, est tamen pena peccati, ut febres et cetere passiones, quas proprie carnis dicimus, eo quod ex morbo est. Que illis perturbantibus fiunt nulli imputantur ad penam. Sed obicitur de Lamech, qui cum cecus esset, Caym interfecit, nec tamen excusatur a reatu, cum infirmitas vi dicitur esse. Septuplum ultio dabitur de Caym, de Lamech vero septuagies septies. Sed cecitas ignorantie filia est [illegible] ... debitum sive uxoris sive ... reddere alienam polluit, et reus ... adulterii ... [illegible] ... aliquando punitur, quia ab eo penitus ... [illegible] ... ut pupillo et furioso ... imputentur ad penam quando ... [illegible] ... legibus non fiat approbatum ... Augustinus ... firmissime tene et nullatenus dubites, exceptis illis qui pro nomine Christi suo sanguine baptizantur, nullum hominem accepturum ... [illegible] ... sacramentum baptismi ... capax esse

non potuisse sufficere credimus ad salutem. Ecce aliter quod in fine huius auctoritatis dicitur ... salvationis eorum ... capax esse non potest, ... nullis per baptismi peccata imputantur, sive sit adultus sive impubes ... capax ... omnibus animalibus ea de ratione Augustinus in eodem libro reddit ... [illegible] ... Sacrificium legis ... [illegible] ... Unde Augustinus super Leviticum:

Non propter culpam sed propter memoriam facti reatus accidit ad quem mira accedit.

Mulier que accesserit ad omne pecus ut misceatur ei, interficietis mulierem et pecus; morte moriantur, rei enim sunt. Quomodo sit reum pecus cum sit irrationabile, nec ullo modo capax legis est? ... pecora iubentur interfici, quia tali flagitio contaminata indignam refricant facti memoriam. De quibus Augustinus in libro questionum ... dicens:

Culpa non incurritur nisi voluntate rei constringitur.

Aliquos famulos subito dementes factos ferro fuisse lapidibus mortuos ... [illegible] ... impellente ... nescio qua ... Ambrosius ... [illegible]

Reatus voluntatem non necessitatem constringit.

Illa cum ea fiunt contra voluntatem ... producunt delectationem ... [illegible] ... passiones ... nos ... nostra ... ignoscamus ... possumus ... voluntatis ... malo nobis ...

[illegible gloss]

[illegible]

bemus assentire quam aliis. [illegible] cum enim in motibus istius modi no-
luntarios etiam in necessitate compul-
sos culpa constringit, peccatum concipi-
natis? Si enim per furorem aliquis
innocentem perimat, obnoxius homi-
cidii est, quamuis ipsius diuine legis cul-
pa. Si quis per imprudentiam in male
rit necem, accipit impunitatem, spe-
ciem refugii facultatem ut possit eua-
dere. Hoc igitur de eo quod proprio
malo [illegible] dicta sunt
que nec admittentes implicant, nec con-
scientiam ligant, tamen paupertatem, egi-
bilitatem, egritudinem, mortem, neque
sapientes mala dicunt, nec in malorum
sortem numerauit. Item Ambrosius de pat-
riarchis. Veniam habent que ignorantes
ebrii committuntur. [illegible]

Sane dicimus cauendam ebri-
etatem per quam crimina ca-
uere non possumus. Nam que sobrii ca-
uemus, per ebrietatem ignorantes
committimus. Nescit quod loquitur
qui in uino indulget, iacet se-
pultus. Ideoque si quid peccauerit, delinquit;
apud sapientes iudices uenia quidem
factis, sed leuitatis donatur au-
ctores. Item Augustinus li. I. de ciuitate dei. In-
obedientia uel concupiscentia non habet culpam
in corpore non consentientis. [illegible]

Si concupiscentia illa inobedien-
s, que adhuc in membris mori-
bundis habitat, preter nostre uoluntatis
legem quasi sua lege mouetur, si absque
culpa est in corpore non dormientis, quanto
magis absque culpa est in corpore non
consentientis. Item Ieronimus li. II. Loth
non dimittitur de ebrietate excusari.

Inebriauerunt Loth filie eius
[illegible]
[illegible]
[illegible] ille meretur. Sed tamen
ebrietatis culpa meretur. Item Ambrosius
de [illegible]. Nemo tenetur ad culpam
nisi ducatur propria uoluntate.

Non est quod cuiquam imputari debeat,
cum in potestate sua non sit uolunta-
te. Nemo enim tenetur ad culpam
nisi propria uoluntate deflexerit. Non
habent enim que inferuntur reatum
[illegible] uoluntaria tantum commissa. Sequi-
tur delictorum inuidia quam in alios deri-
uamus. Voluntarium sibi militem ele-
git Christus, uoluntarium sibi seruum diabo-
lus auctionatur. Neminem iugo ser-
uitutis astrictum possidet, nisi se ei pri-

peccatorum erit uenia donetur. Item [illegible]
de paradiso. Minister dei est qui [illegible]

Nec ei quis in homicidium fecerit.
Inuitus aliquis fecerit homici-
dium, et dei minister est. Si quis
[illegible] de eo, quia deus dedit eum in ma-
nus eius. Manus ergo eius minister
diuine ultionis ministrum pre-
buerunt. Leuite ergo minister remis-
sionis est; percussor autem qui diuina dis-
positione et preter uoluntatem homi-
cidium fecerit, diuine minister est ul-
tionis. Illud quoque spectandum quod in
terficiatur impius. [illegible]
[illegible] abhominatio abolescit
cum consecratur, quia dominus dicit:
In ea die in qua interfeci omne
primogenitum Egypti, sanctificaui omne
primogenitum. [illegible]
diem uastationis Egypti [illegible]
[illegible]. Cum itaque quicunque
[illegible] hominem interfecerit minister
[illegible]
mortem, neque quasi obnoxius [illegible]
subito de mente [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Ouidius [illegible]
illud quod inuenitur [illegible]
[illegible]

Si quis in ira aliquem occiderit.

Si quis sanus aliquem occiderit. Si
[illegible] puer sit, leuior ei pe-
nitentia imponenda est. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ad penam [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. Item
[illegible] Innocens est qui inuitus et
propter disciplinam casu aliquem occiderit.

Si quis inuitus et propter di-
sciplinam [illegible]
[illegible]
ad [illegible] innocens est, quia uoluntatem non
opus requirit [illegible] ad legem
[illegible] quia lex opera requirit [illegible]
[illegible]
[illegible] opus inspiciat non
uoluntatem. [illegible]
[illegible] uoluntatem.
Sic ergo qui pro disciplina casu
hominem occidit fecerit [illegible] ad legem

[illegible]

Qui

a Pater qui filium pro non vero ... quem certum filio ... ad successionem ... ut in instituta ... [illegible] ... nec agere

quae traditur ... pena ... accipies ... lata ... ut ... lata.

b Cum autem legibus et ... imperatorum ... c Criminum ...

[illegible marginal gloss]

no dicere permissum est pupillus eo filio tutori patris mortem: et pupille avi sui mortem exequi concessum est lege testamentaria. Nam et paterni quidem testamenti pupillus agere divi Vespasiani permissu et divino ex ... tabule prime dicentium possunt ex pm. Codice qui accusare possunt vel non, l. ii. Dionisius.

Veteri iure sicut hodie ... vindicandam existimaret adeat presidem provincie. Dig. ad legem Iuliam maiestatis, p. ... libro xii ... re... Sor.

In quibus lese maiestatis crimine agitur. Conventionem ... Iulia ... mulier ... et maxime cuiusque consuetudine ... ius eius ... Quecumque ... non proponi ad accusationem publicorum iudiciorum ... lese maiestatis admittitur ... accusationem simonie non prohibetur subiecit. Ut imperatori ... codice ... in partito ... a ... ꝑ ... fecto ... pretorio. Lese maiestatis et publicorum iudiciorum et simonie accusatio.

Sine quis ... est ... proponatur. Hac sanctione ... cuncti ... sciant ... peculie ... ut si quis ... ordinarii ... eligere aliquid accepisse ... ad instar publici criminis et lese maiestatis accusatione proposita ... a gradus sacerdotii ... nec hoc solum modo deinceps honore privari sed perpetue ... infamie dampnari decernimus ut quos pari ... flagitius ... Cum ... ut sacris canonibus accusationis ... simonie ... quas leges ... si non ... admittendo que legibus ... prohibentur. Verum ... criminali ... hereticos ... sacris ... nuptias ... prohibentur ... ipsarum ... consequenter ... copula ... legem ... admittunt ... sacris canonibus ... prohibentur ... legibus ... et ... canonibus ... collatores ... possunt ... sacris canonibus simoniaci ... accusationes quas leges ... non ... consequentem ... principum leges admittit ... huius operis ...

crimen permissum est ... legibus ipsarum ... necessariis negotiis ... dominum quod ... sacris canonibus ... ut ... aut ... sacris canonibus mulier ... ab accusatione lese maiestatis et simonie ... prohibita. Aut premissis canonibus ad huiusmodi accusationem admittenda probatur ... nec quisquam distinguit quemadmodum ... a ... non ad sacerdotii accusationibus ... casus simonie mulieres ... ei enim generaliter legibus ... casibus ... aliqua lege ... prohibiti ... distinctio locum habebit ... generales regulas ... specialiter excepta sunt ... quibus mulieribus accusatio permittitur ... formatio ... pati ... huiusmodi accusatio duplicatur ... ... crimini ... de se confitetur super alieno crimini credendum oportet.

Vnde ... in ... scribit dicens. Reus professio ad iusus ... quelibet admittuntur.

Neminem per quam ... Canones ... crimine lese maiestatis ... confessio super alieno crimini credi oportet. Cum ... eius ... omnis ... confessio periculosa est et admitti adversus quemlibet non debet. Causa ergo ista ... se confitetur super alienum crimini credi non oportet ... sua confessio ... prima est.

Quod non die dominico ... neque ... causam aliquam ... ac. Lucia ... celo prohibetur in quo sic statutum est. Ministri domini dominico die ... necessarii ... et ...

Nullus episcopus ... diem dominicum ... causam ... audeat ... hoc tantum ... solemnia ... peragantur ... diebus ... personis ... licentia iudicandi excepto criminali. Item ex concilio ... habito presente rege ... Solemnibus diebus et legitimis ... placita non agantur.

Placita secularia dominicis diebus ... agantur ... festis ... diebus ... in quibus legitima ieiunia celebrantur.

[illegible] ... crimine ... ad accusationem ... simonie ... lese maiestatis ...

Nostra ... tractantur ... criminis ... Si ... non ... lese maiestatis ... crimine ... testes ... simonia ... accusationem ...

[illegible marginal gloss]

c. ... cum ... admittitur ...

XV

[illegible gloss]

tur, secundum canonicam constitutionem nimie sit. Decernimus, ut insuper sancta synodus decrevit, ut nulla iudiciaria potestas licentiam habeat suis audientes christianos ad placitum bannire in supradictis diebus, id est septem diebus ante natale Domini usque in octavam epiphaniae, et a quinquagesima usque ad octavam paschae, et septem diebus ante nativitatem sancti Iohannis baptistae, quatinus adeundi ecclesiam orationibusque vacandi liberius habeant facultatem. Item Adrianus. [illegible]

Nullus episcopus vel infra positus die dominico causas iudiciali praesumat.

Purgationem non egit in praesentia nostra. Stephanus papa scribit Leoni Thionensi episcopo.

Diaconus qui de crimine summam [illegible] potest apud episcopum secum septimum purgari. [illegible]

De crimine sibi illato diaconus tuus venerabilis frater [illegible] tebatur se immunem [illegible] se immunem reddere non poterat, tales testes quales sacri canones sanciunt [illegible] eorum numero [illegible] diaconi [illegible] canonicae [illegible] sponte confessus vel legitimis testibus fuerit approbatus [illegible] sententia [illegible] confiteatur [illegible] testes legitimi [illegible] mala fama crebrescat [illegible] publice [illegible] presbyteris et diaconibus [illegible] ecclesiae secum sacramento se purificet [illegible] bonum testimonium [illegible] communione [illegible] sacerdotem dei infamare [illegible] non praesumant [illegible] quod etiam maledictus est qui proximum [illegible]. Item Nicolaus papa Salomoni Constantiensi episcopo. Non est spoliandus presbyter vel diaconus nisi sponte confessus aut legitime convictus, sicut in rubrica supra habetur.

Presbyter aut diaconus quem [illegible] sententia [illegible] presbyter [illegible] confiteatur, si vel [illegible] sacramento se defendere [illegible] notorium sit episcopo scelus ipsius esse perpetratum, non potest aliquam privationem sacerdotalem [illegible]

diaconali officio possit. Si minus [illegible] est super confessionis non fuit, quomodo notorium possit esse episcopo scelus ab ipso perpetratum, nisi accusatore forte per idoneos personas testes approbatum vel sic examinante ipso causam? Presbyterum vel diaconum nisi fuit praestitum approbationem presbyter vel diaconus forte convictus non est scelus episcopo legitime manifestum, nisi sua sponte ipsum confiteatur. Quod si non fecerit, nimium invidimus suo ob hoc presbyterum vel diaconum officio privari. Sola enim sponte [illegible] confessio [illegible] numerus vel qualitas testium [illegible] episcopi [illegible] accusatore quod obiecerat comprobante clericum privare proprio gradu.

Quod vero confessio cantibus extorta que [illegible] non sit. Alexander papa tertius scribens omnibus orthodoxis. Ministrorum confessio non sit extorta sed spontanea.

Sacerdotibus vel auctoribus [illegible] quaedam scriptura [illegible] quomodo per metum aut fraudem aut per vim extortae fuerint vel ut se liberare possint quod etiam a bis confessi [illegible] ad nullius eorum praeiudicium vel nocumentum valere censemus [illegible] sunt sequestratam bonis [illegible] auctoritate [illegible] apostolicae [illegible] confessio [illegible] non copulata sed spontanea [illegible] confessio [illegible] ergo [illegible] ergo extorta qui se sponte profitentur [illegible] de suspicione aut de extorta confessione quae [illegible] iudicii [illegible] cordis inspector sit deus [illegible] humano [illegible] examine [illegible] iudicia [illegible] saeculi [illegible] divina [illegible] dicere non solum sacerdotalis [illegible] christiano nomini [illegible] quod nulli episcopus vel sacerdotes aut metu compellit aut extorquent aut fraude deprimunt aliquam professionem sive saltem [illegible] debeant litteras scribere

[illegible gloss]

persuasioni in requisitione eius aut quod dicitur iniuste a liberis (?) seculi (?) et separatas fecerit propriis manibus tradiderit coram pupillis teneantur atque confiteantur. Alios dicimus carceribus et tenebris (?) reclusi ut saltem his terroribus domini sacerdotes (?) suis fruantur voluptatibus. Si confessio iuramentis non comprobata est, sponte sua si de ipso testantur qui aiunt ex corde procedunt homicidia, adulteria etc., que sunt ad hominem pertinentia. Nec tamen auctoritas hic quam (?) continuari (?) quoad hoc fiat. Amplius ei respicientes ad cogitationes et spontaneas voluntates quam ad actus quos simpliciter aut necessitate fiunt. Item Nicolaus episcopis Gallie. Auctoritas Petri sedis illi[citum] iuramentum dissolvit iuramenta.

Ad vestre venerabilis presbiterii nostrorum sententia nomina (?) tam (?) beato Petro apostolo ... a beato Petro ab omnibus iuramentis et cunctis eius modi obligationibus quibus illi se coacti impiorum violentia obligaverant absolvimus, et ne illa servent, vetamus. Sed ipsi facti archiepiscopum Treuerensem quam eius propositum ... et cetera. Capitulum seculi qui quo modo obligavit eius ... ulla ... p[ro]piri ... ab adsignatione ... Apostolica ... sedis ... (?) causis ... apostolis ... successoribus sustinere ... ecclesiam ... collig... dissolutionis ... coll... Treuerensis ecclesie sic illi ... quod ... ho... Alius item Romanus pontifex, Zacharias scilicet,

Alius item Romanus pontifex, Zacharias scilicet, Auctoritate iuramento fidelitatis subditos absolvit.

regem Francorum non tam pro suis iniquitatibus quam pro eo quod tante potestati erat inutilis, a regno deposuit, et Pipinum Karoli Magni imperatoris patrem in eius loco substituit, omnesque Francigenas a iuramento fidelitatis absolvit. Quod etiam ex frequenti auctoritate agit sancta ecclesia, cum milites absolvit a vinculo iuramenti quod factum est his episcopis, qui apostolica auctoritate a pontificali gradu deponuntur. Item Gregorius VII. Romane synodo presidens dixit. Excommunicatis vinculo fidelitatis non tenentur obnoxii. Rubrica.

Nos sanctorum predecessorum nostrorum statuta tenentes eos qui excommunicatis fidelitate aut sacramento constricti sunt, apostolica auctoritate a sacramento absolvimus, et ne sibi fidelitatem observent omnibus modis prohibemus, quousque ad satisfactionem ipsi veniant. Item Urbanus papa II. episcopo Vapicensi. Antequam reconcilientur fidelitatem excommunicatis nullus servare cogatur.

Iuratos milites Hugoni comiti, ne ipsi, quamdiu excommunicatus est, serviant prohibeto. Qui si sacramenta pretenderint, moneantur oportere Deo magis servire quam hominibus. Fidelitatem enim quam Christiano principi iuraverunt, Deo eiusque sanctis adversanti et eorum precepta calcanti nulla cohibentur auctoritate persolvere etc.

Q. VII.

Hoc ergo synodali iudicio ar[...] dicta sacerdotem damnari nunquam iuste palam (?) [...] cum prioribus [...] fuisse prohibetur. Sine concilii examinatione presbiter vel diaconus non dampnetur.

Sententia accepta cum primus flagitium Coroniensis ecclesie pontificem olim a pontifice suo deiectum et innocentem eum depositum, quem tamen sic damni[...] o testimonium esse iudicamus. Ideo domino adiuvante presbiteri petitione ... decrevimus ut iuxta sanctorum patrum synodalem sententiam nullus nisi sub concilii examinatione quelibet

[illegible]

presbiterum vel diaconem dampnandi putet. nam multi sunt qui indiscussos tyrannica potestate non auctoritate canonica dampnant. et sicut nonnullos gratia favoris sublimant, ita quosdam odio invidiaque permoti humiliant et levi opinionis aura condempnant, quorum crimen non approbatur. Episcopi sacerdotibus ac ministris solus honorem libertatis adeptus sit, si iudiciis cum solus auferre non potest. Si hii qui in hoc seculo admissis honorem libertatis adepti institutis nequaquam resolvuntur nisi publice apud pretores tribunali foro accusati sint, quanto magis hii qui divinis altaribus consecrati honore ecclesiastico decorantur, profecto nec ab uno dampnari nec ab uno iudicari poterunt honoris sui privilegio, tum sine presentia synodali iudicio, quod evidenti precepto oportet diffiniri. Item Gregorius Iohanni episcopo Panormitano. Causa clericorum episcopus non nisi cum senioribus ecclesie audiat.

Si quid de quolibet clerico ad aures tuas pervenerit quod te iuste possit offendere, facile non credas, nec te ad vindictam res accendat incognita; sed presentibus ecclesie tue senioribus diligenter est perscrutanda veritas, et tunc si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis. Item ex concilio Cart. I. A quot episcopis presbiteri et diaconi sunt audiendi. Rubrica supra.

Si quis tumidus vel contumax extiterit in maiore natu aliqua causa presbiter aut diaconus, episcopis et diaconi causa... [illegible] Item ex concilio Cart. I. eodem.

Felix episcopus Selemsitanus dixit: ... [illegible] ... nisi optamus ut interdicti aliquem in causa criminali necesse...

sitas non posse plurimos congregari episcopos, ne tamen immoretur accusatio, a duodecim episcopis audiatur causa presbiteri, a sex diaconi, a tribus clerici cum proprio episcopo suo. Item ex Hispali concilio c. iiii. Item eod.

Si autem presbiter vel diaconus fuerit accusatus ad iniectos sibi criminis locos, proprius episcopus legitimo suo collegio ... accusatos ... in publico ... diaconos ... [illegible] ... solus episcopus cognoscat et finiat.

Solus autem ad excusationem aliorum episcoporum sine clericorum consilio ne quorumcumque presentia eius similiter ... Item ex alio conc. c. iiii. Absque clericorum presentia nullius causam episcopus audiat.

Episcopus nullius causam audiat absque presentia clericorum suorum. Alioquin irrita erit sententia episcopi nisi presentia clericorum firmetur. Item ex concilio Hispalensi II. Nisi in synodo canonice vocati sacerdotes dampnari non possunt.

Episcopus sacerdotibus ac ministris solus honorem dare potest, solus auferre non potest. Si enim hi qui in seculo admissis suis honore libertatis adepti sunt in statutis nequaquam revolvuntur nisi publice apud pretores tribunali foro accusati, quanto magis hi qui divinis altaribus consecrati honore ecclesiastico decorantur, profecto nec ab uno dampnari nec ab uno iudicari poterunt honoris sui privilegio, tum sine presentia synodali iudicio quod canon decernit precepto oportet diffiniri.

De cetera nec ... finiri ... quod in concilio necessarium est. Presbiter qui confitetur peccatum ordinationem ... lapsus. Quantum ... peccatum offeratur.

Quicumque corporale peccatum ... et postea hic presbiter ordinatus est si confessus

[illegible]

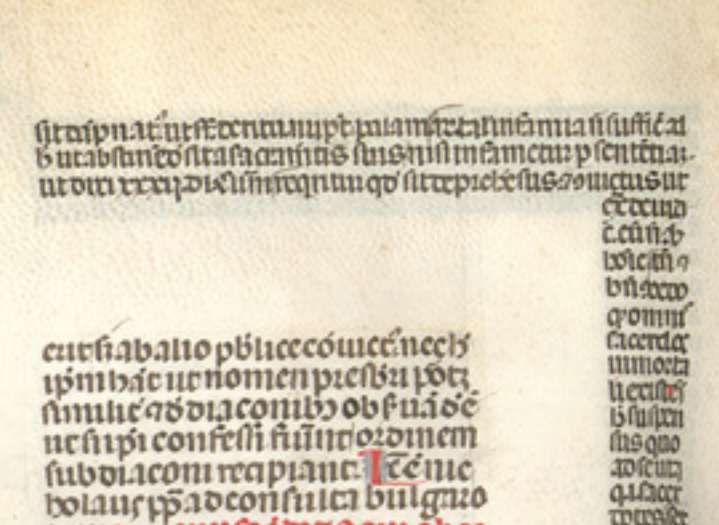

C. XVI

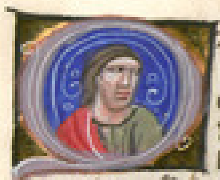

Quidam abbas habebat parrochianam ecclesiam, in qua instituto monacho officium celebrari faciebat populo. Possedit eam per quadraginta annos sine aliqua interpellatione. Tandem querela adversus abbatem movetur a clerico baptismalis ecclesie, in cuius diocesi parrochiana ecclesia illa constituebatur. Hic primum queritur, utrum monachis liceat populis officia celebrare, penitentiam dare et baptizare? Secundo, si contigerit eos capellas habere episcopali beneficio, an habeant eas sine ministerio an ab episcopis? Tertio, an tricennium prescriptionem tollat? Quarto, si ecclesia adversus ecclesiam prescribat, an etiam monasterium adversus aliam ecclesiam prescribere possit? Quinto, si capellam in suo territorio edificatam in iure territorii sibi vendicare valeat? Sexto, si archipresbiter vel episcopus sua auctoritate non vindicat [illegible] capellam illam [illegible] ecclesie [illegible] quos suus pastor illicite usurpavit? Septimo queritur, si laici capellam illam tenebant, quibus [illegible] cum restitutam [illegible] tradiderunt cum consensu episcopi et clericorum, an abbas possit eam tenere?

Quod monachi officia celebrare populis non possint, multa auctoritate probatur. Quarum prima est illa Necene synodi, qua dicitur:

Monachorum conversatio ab omnibus debet esse discreta. Rubrica supra.

Placuit omnibus residentibus in sancta Necena synodo, ut monachorum conversatio et vita secundum ethimologiam nominis ab omnibus discrepet. Monachus enim grece, latine dicitur singularis; unde monachi propria singularitate esse oportet. Item: Ob rem firmiter et indissolubiliter omnes sancimus, ut aliquis monachus penitentiam nemini tribuat, nisi sibi invicem, ut iustum est. Mortuum non sepeliat, nisi monachum in monasterio secum morantem, vel si fortuito quemquam advenientium fratrum ibi mori contigerit. Item Iohannes Ravenatensi archiepiscopo.

Inter monasterii districtionem et ecclesiasticum ministerium quantum teneo.

Nemo potest ecclesiasticis simul et monasticis obsequiis deservire, et in monastica regula ordinate persistere, nisi ipse districtionem monasterii teneat, qui cotidie in ministerio ecclesiastico cogitur permanere. Item Innocentius.

Monachi qui ad clericatum promoventur a priori proposito discedere non debent.

De monachis quidem, qui diu morantes in monasteriis, si postea ad clericatus ordinem pervenerint, statuimus non debere eos a priori proposito discedere. Si ergo, sicut Innocentius diffinivit, a proposito eis discedere non licet, et sic ecclesiasticum ministerium in monastica regula decenter persistere et ecclesiasticis obsequiis simul deservire non possit, patet quod parrochianis ecclesiis monachis preesse non possit. Item ex epistola ad [illegible].

Monachus non habet officium doctoris, sed plangentis.

Monachus non doctoris habet, sed plangentis officium, qui vel se vel mundum lugeat, et Domini pavidus prestoletur adventum. Item ad Paulinum.

In populi frequentia monachi non erunt.

Si cupis esse quod diceris, monachus, id est solus, quid facis in urbibus, que utique non sunt solorum habitacula, sed multorum? [illegible] simplicitate columbe [illegible] machinis dolos, et serpentis astutiam ne aliorum supplantaris insidiis. [illegible] Item ad Heliodorum epistola.

Monachus a parrochia pascitur.

Alia causa est monachorum, alia clericorum. Clerici pascunt oves; ego pascor. Illi de altario vivunt, mihi quasi infructuose arbori ponitur securis ad radicem, si munus ad altare non defero. Mihi ante presbiterum sedere non licet; illi si peccavero, licet me tradere Sathane in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini. Item Augustinus.

Non licet aliquid monachis agere sine presbiterorum consilio.

Ecclesia habet [illegible] suum certum.

[illegible]

presbiterorum sine quorum consilio nichil monachi agere licet. Nobis autem filius Salomonis idem predicit regni ... dicere noluit presbiteros suos. Senatui quoque romani habebant, quorum consilio cuncta agebant, nos habemus senatum nostrum cetum presbiterorum. Item Eugenius papa ad rusticum. Sicut ethimologia nominis sonat, solitarium esse monac[hum].

Placuit communi concilio ut nullus monachus propter lucrum terreno de monasterio egrediatur, nec nefandissimo ausu presumat penitentiam dare, nec filium de baptismo suscipere, nec baptizare, nec infirmum visitare, nec mortuum sepelire, nec ad ecclesiam secularem transire, nec aliis quibuscumque negotiis sese implicare. Sit claustro suo contentus, quia sicut piscis sine aqua caret vita, ita sine monasterio monachus. Sedeat itaque solitarius et taceat, quia mundo mortuus est, deo autem vivit. Agnoscat nomen suum: monos enim grece latine unus; achos grece latine tristis; inde dicitur monachus, id est unus tristis. Sedeat igitur tristis, et officio suo vacet. Item Paschalis II. Victori Bononiensi episcopo. Absque episcoporum consensu episcopalia officia monachi [non presumant].

Peruenit ad nos quod in ... diocesi quidam monachi et abbates in parrochia vestra contra canonum decreta episcopalia iura et officia sibi arrogare nituntur, videlicet penitentiam, remissionem peccatorum, reconciliationem, decimas et ecclesias, que absque proprii episcopi licentia vel apostolice sedis auctoritate nullatenus presumere debent. Sic enim in Calcedonensi concilio a sanctis patribus de huiusmodi cautum est, sub anathematis vinculo monachis omnibus prohibitum. Quod ideo dilectioni tue mandamus ut eos conuenias, et ne deinceps presumant omnino prohibeas. Item Calixtus papa. Ex eodem.

Interdicimus abbatibus et monachis publicas penitentias dare, infirmos visitare, et unctiones facere, et missas publicas cantare. Crisma et oleum, consecrationes altarium, ordinationes clericorum ab episcopis accipiant, in quorum parrochiis manent. Item ex eodem. Monachi intra claustra morantes clericorum officia exercere non admittuntur.

[H]inc Calcedonensis ... Statuit ... opinionem aliqui monachis qui ... religiosi ... ad normam sancti Benedicti intra claustri morantur parrochias castella civitates peragi[...]

te prohibemus, apostolice predicationis officio cessare censemus, nisi forte quis de sua et aliorum salute sollicitus communem habitum assumat. Consilio claustrum consulere voluimus. Item ex concilio Calcedonensi. Monachi qui sunt in civitatibus episcopo debent esse subiecti.

Qui vere et pure solitariam inierunt vitam, digni sunt convenienti honore. ... qui per singulas civitates et possessiones in monasteriis sunt, placuit episcopo esse subiectos, et quietem diligant atque observare ieiunium et orationes in locis in quibus semel se deo devoverunt permanentes, neque communicare ecclesiasticis neque secularibus negotiis, neque aliqua actione [se implicent] ... propria monasteria, nisi forte iubeantur propter urgentes necessitates ab episcopis civitatis ... ut sit cum eis monachi ... Conveniat ergo ... monasteriis celebrare. Hinc etiam ... synodo prohibet monachos ... capellas sepulturas ... celebrare ... monasterium aliquis ... prohibendus.

Urbanus II. scribit ... episcopo ... Misse celebrari, mortui sepeliri in monasterio non prohibeantur.

Capitulis abbas monasterii ... nobis ... quod in eodem monasterio missas ... prohibeas celebrari ... sepeliri ... ibidem mortuos, et missas celebrari ... Item Karolus ... Hunc canonem ... vult[?] ... conferre ... Item Gelasius papa. ... oportet.

Consecratio ecclesie ... postulat ... Ubi ... [illegible]

[illegible]

s. di. xcii. [illegible] ... ¶ Consilium [illegible] ... qui episcopo ... ob. Dicimus sacerdotes vel plurium sacerdotum [illegible] xx.

aut ut extra de op. no. nun. cum ex iniuncto. Jo. doctorum. ¶ Gelasius de sen(tentia) [illegible] supra di. lxxxi. capitulo ultimo contra ubi est illud contrarium [illegible] positum [illegible]

supra legitur in c. [illegible] eorum qui de diocesi ad diocesim transierint. ¶ Ecce hic auctoritas patet quod si quis apud monasterium sepulturam sibi eligere voluerit, licite a monachis potest sepeliri, unde liquido colligitur prohibitionem illam intelligi [illegible] ne synodi propter improbitatem eorum vagantium fratrum [illegible]. Unde in Melevitano concilio legitur: **Monachi qui sine licentia episcopi vagantur, ad propria loca redire cogantur. Rubrica.**

Quidam monachi in [illegible] sibi innitentes apud episcopos [illegible] dum nec illi qui ab eo [illegible] eos cautius [illegible] ad civitatem constitutionem [illegible] qui [illegible] ecclesiasticae [illegible] eorum domos construunt. ¶ Statutum igitur ... synodus ... communem ut [illegible] dicta a episcopo [illegible] compellantur ad loca sua [illegible].

Item Gelasius papa Paulino [illegible]. **Monachi circumvagantes per defensorem sunt compellendi. Rubrica.**

Probabilium sane et fidelium atque probatorum virorum [illegible] monachos [illegible] per defensorem [illegible] debeant [illegible] cognoscendo [illegible] ab ecclesiastico corpore [illegible] defensorem duximus [illegible].

Item Leo papa. **Nullus monachus preter communium sacerdotes audeat predicare.**

Adiciamus [illegible] improbitatem [illegible] monachorum religionis [illegible] [illegible] ecclesiae [illegible] sacerdotes [illegible] monachus [illegible] nomine glorietur. ¶ Ecce in hoc capitulo [illegible] non audent penitentiam prohibere [illegible] quia nulli sacerdotum licet parrochianum alterius ligare vel solvere. Monachi autem [illegible] sacerdotes [illegible] baptizandi, penitentiam dandi, peccata remittendi, beneficiis ecclesiasticis perfruendi [illegible] potestatem accipiant [illegible] sacerdotum officium ex secundum patrum constitutionibus comprobantur [illegible] ab episcopo cum consensu abbatis ordinati. ¶ Ecclesiasticas non aeque [illegible] prohibentur. Ut

ii presumant sibi patrocinia [illegible] nisi ab episcopo commoniti fuerint, nec secularibus causis occupentur, ut testes aut cognitores [illegible] [illegible].

Unde Pelagius scribit Antonio patricio: **Monachus defensor fieri non debet.**

De presentium portitore quod defensor fieri cupit nulla nobis animi molestia sit, qui [illegible] [illegible] proposito ad illud officium [illegible] in quo nullo modo quam monachis [illegible] promissa sunt valeant adimpleri. Omni modo cum illius habitus et istius officii diversitas [illegible] oratio et labor manuum, ad hic causarum cognitio [illegible] publica [illegible] ecclesiastica [illegible] necessitas [illegible] [illegible] qui vel a nobis iniusto habitu militaria [illegible] vel monasterium [illegible] [illegible] officia [illegible] sacerdotum valeant promoveri.

¶ Gelasius [illegible] in tractatu [illegible] clericorum invenitur [illegible] monachus nomina [illegible] defensores [illegible]. ¶ Quod non sacerdotum officium [illegible] Bonifacius [illegible] ... **clericorum officia celebrare monachi presbiteri non prohibentur. Rubrica.**

Decretum ac probos monachos [illegible] honore [illegible] dicatos [illegible] predicare, penitentiam dare, debita [illegible] decimas primitiarum, oblationum [illegible] [illegible] portione [illegible] decimas [illegible] dispensare [illegible] apostoli [illegible] [illegible] obsequium [illegible] panem [illegible] corpus et sanguinem dominum nostrum Jesu Christi. ¶ Item [illegible]. **[illegible] ecclesiae monachis [illegible]**

Si monachus [illegible] ad clericatum promoveatur [illegible] plenitudine annone decime [illegible] et [illegible] ad opera ecclesiastica [illegible] ecclesiam adiutorium faciat. ¶ Item Gregorius: **de eodem. Rubrica.**

Mediamni [illegible] decrevimus ut monachi [illegible] honore dedicati sint [illegible] potestate decimas primitiarum oblationum [illegible] [illegible] iusto canone ad

[illegible] ... si nec necesse [illegible] ecclesia [illegible] ... cum olim [illegible] quod [illegible] monet in [illegible] quod bono zelo [illegible]

ut. ff. [illegible] [illegible] abbas [illegible]

[illegible] ... Jo(hannes). doctorum ... [illegible]

Johannes doctorum omnium bonorum [illegible]

hu. ... xx. ... xx.

a Cuerit ecc̃a. cum aliqd ecc̃a possit acquirere ꝯ decimas pꝛiꝰ ꝙ do
minũ earum pertineꝫ ad ecc̃am. ꝛndum sit. ꝛ. ꝛ. decimam emi
sunt. ꝛ. ꝛ. ꝛ

qui docet mansuetos vias suas. Nos vestrum ocium necessitatibus ecclesie preponatis, et cum paratum mentis similiter bonum ministrare velletis, quo modo nasceretur in minimum venietis. Item Pelagius papa bono episcopo Saumariti.

De lasius [?] presbiter quondam in presbiterum monachum ubi sacerdotem fieri in quadam parrochia basilica ordinari.

In parrochia basilica a qua sancti Laurentii basilica que in ponte filii consiliarii nostri magnifici a tuo dono fundata est, officium presbyteri deesse cognovimus. Et quia prefatus filius noster nobis retulit se invenisse in presbiterum quendam monachum olim sibi vita et moribus comprobatum, hunc postulavit ibi presbiterum consecrari. Et subito fieri nos peregrinati observantiam ac quem eundem Jo. dilectio tua huius litteris acceptis, sabbato veniente fraternitas cum divina commissi deus voluerit, in ventura nunc mediana ebdomada presbiterum facienius, quatinus superveniente pascali festivitate sacrificia in memorata ebasilica persona competenti valeant adimpleri.

Item Gregorius in registro. Cum delicto monachus efficiatur proprio episcopo ordinante potest religiosus consecrari.

Si quos ad clericatum in monasterio constitutos eminere contigerit, talis vite monachus fuit ut episcopus cum animi militantium sui dignus sacerdotio preveniatur, in loco quo ibi debeat te eligi potestatis ordinatur. Item ex concilio Agathensi. Sine testimonio abbatis ad clericatus officium monachi non ordinentur.

Monachi vagi eligantur. Monachos ad officium clericatus ordinentur. Monachi ad officium clericatus sine testimonium abbatis sui deveniunt, nec in parrochiis suis, nec in civitatibus ordinentur. Si enim necesse fuerit clericum de monachis ordinari, cum consensu et voluntate abbatis presumat episcopus. Item ex Ilerdensi. Cum abbas voluerit, et monachi ordinentur, quos providerit episcopus ordinare voluerit. Rub.

Quem pro utilitate ecclesie aliquis monachorum in clericatus officium episcopus probaverit promovendos, cum abbatis voluntate debeat ordinari. Ita non que in iure monasterii de facultatibus offeruntur, in nullo ad diocesana lege ab episcopis contingatur. Item ex concilio Toletano. Sine abbatis presumant ecclesiastici ac presumant celebre misse.

Monachi. In monachis Monachi sine voluntate abbatis ecclesiam presumant agere. Prohibemus enim fortem abbates

neque ipsum similiter nisi eorum. Item monachorum forte si negatur suscepto vel exercere eis faciunt quod monasterii exposcat utilitatem abbate vel ei dominus sibi imperante. Item Aug. ad Aurelianum. Ad clericatum minime eligantur desertores monasteriorum.

Ego episcopum lenigmatictis [?] te donat cum fratribus quod tendit sine ut ex causis quod in electi cogitamus quod sit utile salutarium quibus invicte dicis in episcopum minime monachium adivo ocurrere potuit nisi est eius quod damnificius dedit se facilius putetur eligi ad aliquod melius factum sit. Certis de doctores si vero in ipsis facilior lapsus quo ordinem clericorum sit indignissima iniuria. Si desertores monachorum ad militiam clericatus eligantur, cum ex hiis qui in monasterio permanent non nisi probatiores atque meliores in clericatum assumere soleamus, ut forte sicut vulgares dicunt malus corrala [?] bonus symphoniacus est, ita de ipsis vulgares eos deridebitur dicentes: malus monachus bonus clericus est. Nimis dolendum est si ad tam ruinosam superbiam monachos sublevemus et tam gravi contumelia clericos dignos putemus, in quorum numero sumus, cum aliquando bonus monachus vix bonum clericum faciat, si adsit ei sufficiens continentia et tamen desit ei instructio necessaria, aut persone regularis integritas. De istis credo quod arbitrata sit beatitudo vestra quod nostra voluntate et ut suis potius regionalibus utiles essent, de monasterio recessisse. Sed falsum est. Sponte abierunt, sponte deseruerunt nobis quantum potuimus pro eorum salute renitentibus. Clericis vero vel aliis monasteriis ab episcopis cum consensu abbatis non ordinatur, hinc ex consilio vestro sui, ex equivalentis illis non solum dignitate ne tempore obsequiis ecclesiasticis sui, et dum intelligentibus quam insolentia ordinatur, in diocesano monasterio fuit dispensative, sed refusa est to tota duritia vero hoc gratis serviunt in ecclesiis monasteria.

Pro abbatem nullum monachi promovere monasterium nullo modo gravare.

Nec episcopus liberum monachum aut abbatem pro motione vel aliquo de forte cum monasteria sustinerit ut, decrevimus nobis enim si quis sponte monachi ergo quem monasterio ad clericatus officium transmiserit ordine accessit, ibi aliquod ultra habeat potestatem. Item Martini ano episcopo diacono. Cum ecclesia quo quomodo mutarentur monasterio abbates esse non possunt. Rubrica.

prelatus cum sit. ar. e. c. q. q. vii.

[illegible]

Presbyteros diacones ceterosque cuiuslibet ordinis clericos quoque in monasteriis abbates provincie tue non permittas. Si autem ad missa clericatus militia monasteria ingredi promoveantur ordinibus a[illegible] sicut abbatis loco primatu decidunt clericatus militia tenuis permittantur. Hic militiam satis enim magnum est ei unum ex his pro suo magisterio ne diligenter quis non possit explere. Admittimus tamen donec. C. Vergentium in spiritali provincia decem post intelligi sicut in commonasterio quodam in registro Gregorii legitur hoc modo. Ex

quodam xenodochio aliter cenobio quis abbas ad episcopum eligi prohibetur.

Hinc est quod xenodochium sive monasterium quod in eodem Francorum regno constitutum est, quia parochiones et conversi quondam [illegible] ibi abbatem [illegible] maiori libenter cupientes precepit ut sine regali providentia et monachorum electione nullus ibi abbas aliquis [illegible] quam sumpserit intrudere. Precipimus ut eundem monasterii abbas minime quam ad episcopatum electione fortasse accione [illegible] abbatiam aliquo occasione pariter [illegible] ita est ut in cetero [illegible] regibus abbatibus [illegible] sicut enim [illegible] singulari [illegible] statum omnibus convenit. Sed non autem in presbyteratu abbates sacerdotes fiant [illegible] abbatis benedictus in [illegible] abbatem [illegible] egredientibus [illegible] sacerdotum lectorem quoque evangelium similiter abbatem ad legendum [illegible] quam cum subsequenti oratione legere [illegible] sacerdotali officio et sicut alios sacerdotes vel diacones non prohibet abbates qui in ecclesiastica militia [illegible] turpe manere et illud [illegible] nunquam [illegible] monachi [illegible] ceteris si plangentis officium habere ad [illegible] [illegible] monachi a [illegible] cum [illegible] monachis [illegible] licentia [illegible] nullum monachum liceat [illegible] officium assumere [illegible] Augustinus [illegible] episcopi [illegible] monachis [illegible] sacerdotii gradum [illegible] promotos [illegible] officium [illegible] confectionis sic [illegible] cessisse [illegible] necessitas [illegible]

fieri licet. Voluit ergo Ioannes distinguere inter personam monachi et personam clerici, ostendens quid cuique ex proprio officio conveniat. Aliud enim convenit cuique ex eo quod monachus est, aliud ex eo quod clericus est. Ex eo quod monachus est, suorum atque aliorum peccata deflendi habet officium; ex eo quod clericus est, docendi et pascendi populum. Monachos autem usque ad [illegible] Eusebii [illegible] in simplicitate et non clericos fuisse etiam ecclesiastica testatur historia. [illegible] refert monachos sicut hic continetur [illegible] sacerdotem sibi invenire qui eis missarum sollempnia celebraret. Item Leo Aug.

Omnes etiam monachi clerici et [illegible] immunitate hic debent uti.

Generaliter scimus omnis urbis vel ecclesie venerabiles episcopos, necnon presbyteros seu diacones et ceteros monachos licet non sint clerici immunitatem ipso iure omnes habere tutele sive testamentarie sive legitime sive dative [illegible] pupillorum [illegible] [illegible] personarum [illegible] legibus [illegible] clericos et monachos huiusmodi [illegible] qui ad sacrosanctas ecclesias vel monasteria permanent [illegible] divina ministeria [illegible] non solum [illegible] romanum in hac regia [illegible] colitur nomen oportere scimus. Cum [illegible] collationum et sordidorum munerum immunitatem acceperint. Vnde Constantinus [illegible] clericis [illegible] quam [illegible] meruisse [illegible] fundos [illegible] nullis novis collationibus obligabit et [illegible] canone [illegible]

Item in papa. Innocentius? [illegible]

Placuit [illegible] tenore [illegible] a quibus [illegible] necessitatibus [illegible] prima [illegible] nec [illegible] ordinarii [illegible] nulla [illegible] nis [illegible]

[illegible]

vicem illa tempora pre quibus adventum nec[illegible] tatis sacerdotalis [illegible] proposito [illegible] functionis ascribantur. Si quis enim ... venerit post debite iussionis [illegible] mam que ergo sacri legis iure promen[illegible] celio perpetue ... mis ... Hinc datur intelligi ... quod olim diciti minori ergo maiores assignantur. ... Monachis ... sit subditis sui ... ordinantur. Constat ergo, quod simpliciter monachis ... liceat ... sine consilio presbyteri, nec consiliis ... accedi aliquem liceat sine ... consilio ... nisi forte divina gratia ... Sicut beatus Gregorius ... in dialogo de ... dicto, qui in omnibus ... montis Cassini ... ad ... apollinis qui ibi erat ... quod ... equitio cum angelis ... in ... ad predicandum ... misit qui ... divino ... angelus ... se ... Hieronymus ... talibus ... Alia ... ab apostolis ... imperfectissimus ... imperfectis communicans. Hic ... alibi ... in ... domo ... magistro ... fratres ... sufficiant ... dicentibus ... pauperem ... tibus communicans ... agitur ... qui propter ... reliquerit ... ex ep. gl. a cpte. Ecce sufficienter monstratum est, quod monachis presbyteris ... con[secr]atis a ... lectis et ab episcopis ... licet quibus aliis sacerdotibus ... consecrationis ... ab episcopis ... licet ... ordinari ... episcopis ... consecrat ... sacerdotibus ... dicat. Consecrentur et sufficienter ... mani ... ut quicquid consecratum ... secratum sit et quecumque benedicuntur ... Ecce communis ... benedictioni igitur ... Sic ergo ... communem ... consecrationem ... institutione ... secuntur ... consecratione. Ceterum absque episcopi licentia non soli monachis ... clericis potius ... consecrationem ... Unde Clemens.

Sacerdotalia officia sine permissu episcopi non agant presbyteri. Rubrica super.

Quoniam fidelibus ... omnibus presbyteris ... omnibus ... attendendum est, ut nichil absque proprii episcopi licentia agant. Nimirum quia missas sui eius iussu quisque presbyterorum in sua parrochia agant, nec baptizare nec quicquam absque eius permissu faciant. Decimis non que inter monasterium clausura consistunt quibus populus ad regendum non committitur ... minimas decimas debeant dare ... In quibus hec distinctio servanda est ... agitis quoniam ... apostolis ... decimas ... tenebant ... apostolis ... levite ... redebantur pro ministerio quo domino deserviebant in tabernaculo offerendo sacrificia et holocausta pro populo. Patet quod monachi ... propriis ... non magis quam alii ... solvere coguntur. Si vero predia monachorum suo precio sint empta sive pro salute animarum oblata, ... baptismalibus ecclesiis, quibus ... decimas persolvebant, ... non possunt. Unde in Magontiensi concilio statutum invenitur:

Qui res suas alicui delegauit decimationum pro eo tum prioris ecclesie auferri non potest.

Si quis laicus vel clericus ... sive femina ... propriis ... delegaverit ... decimationis ... ecclesie legitime assignata ... auferendi ... licentiam habeat ... potestatem. De ... ecclesie ... dicitur ... ad eum ... cohercenda ... censura. Item ex concilio Cabilonensi.

Antiquiores ecclesie nec decimas nec ullam possessionem perdant.

Ecclesie antiquitus ... constitute nec decimis nec ulla possessione priventur, ita ut novis oratoriis tribuantur. Item ex ...

Antiquiores ecclesie propter novas institutas suam non perdant iusticiam.

Quicunque voluerit in sua proprietate ecclesiam edificare et consensum ... episcopi ... licentiam ... parrochia ... episcopus ... ecclesie ... antiquiores ... propter novas suam ... iusticiam aut decimam ... antiquioribus ecclesiis ... spoliantur. ... Item ... baptismalibus ecclesiis ... persolvendas ... affirmat ... dicens:

Baptismalibus ecclesiis decime dari debentur.

¶ Si ergo nulli licet ... [illegible]

Decime de uniuersis dominicis et omnibus maioribus uillis nostris et plebibus in usu sacrosancte baptismalis ecclesie dantur. Gratianus. Si ergo nulli licet decimationem in prouentu a priori ecclesie assignatam auferre ab hac, et in antiquis ecclesie nomine ... [illegible] decime, cum in baptismalibus ecclesiis dande sunt, apparet quod monachi ex propriis prediis decimas dare cogantur. Sed auctoritas illa Magontiensis concilii ... de donatore loquitur, diffiniens quod ille qui uendit uel donat non potest precium decimationis illi ecclesie detrahere, cui prius fuerat legitime assignata. Monachi autem decimas ... [illegible] ... auctoritate eiusdem concilii et Paschalis pape decernentia, quibus diffinitur ut monachi de propriis prediis decimas non soluant. Sed enim in Magontino concilio statutum est.

De propriis prediis abbates et episcopi decimas non persoluant.

Quesitum est preterea quidam fratres dicentes aliqui episcopi et abbates qui decimas non sinerent dari ad ecclesiam ubi illorum coloni missas audiunt. Pro eo decreuit sancta synodus ut episcopi et abbates ... [illegible] ... stipendium habeant ad ecclesias suas deferri ... familie ubi decimas suas ... infantes baptizandos, ubi per totum annum missas audiunt. Item Paschalis papa II.

De propriis laboribus monachi et canonici decimas minime soluere cogantur. VIII.

Decimas a populo sacerdotibus ac leuitis esse reddendas diuine legis sanxit auctoritas. Ceterum a monachis ... communiter uiuentibus ... non sinit ut milites aut episcopi aut quilibet decimas de laboribus ... [illegible] ... communiter uiuentibus ... ex hoc hospitalitatis ... adimplenda ... quod super omnia preceptis et religiosis ... rogandi ... dicente Domino: Quod superest date elemosinam, et ecce omnia munda sunt uobis.

Gratianus. Sed aliud est decimas ... [illegible] ... nec ulla possessione ... [illegible] ... uel decimationi in ecclesia alicui ... tribuere. Sic enim proponitur episcopatus

[second column]

minui per redigi ... [illegible] ... proprio episcopo in duobus post diu ... metropolitano ... [illegible] ... ecclesia ab ... iurisdictione apostolica ... auctoritate. Unde Gregorius scribit Benenato episcopo. cap. xxi.

Duos episcopatus in unum redigere potest apostolica auctoritas. Rubrica.

Temporis qualitas ... nos ... [illegible] ... ecclesias ... [illegible] ... populi ... olim fuit duos hic ... [illegible] ... uit bonus expleuit ... quod nos ecclesias presentis auctoritatis pagina unisse ... [illegible] ... ordinatione ... neue iuxta canonum statuta ... dispone ... [illegible] ... consensu atque permissione licentiam ... commodius ... [illegible] ... ecclesia ... [illegible] ... diuina misteria solle ... domino prestante pagina. Item Gregorius.

Duos episcopatus in unum redigere apostolica potestas ualet. Item Gregorius ... auctoritas.

Pietatis ... [illegible] ... peccatis facientibus desolatae sunt ecclesiae, ut reparandi eas spes nullo modo populo deficiente remanserit, maiori uald[e] cura constringimur ne defunctis earum sacerdotibus reliquie plebis nullo pastoris moderamine gubernante per mundi huius ... callidi rapiant, quod absit, insidias. Huius ergo rei sollicitudine ... nostro ... consilium sedit ut ... eas ... auctoritatis ... gubernandas ... gubernationem ... ecclesie ... gregem ... ecclesie sacerdos ... episcopo ... patrimonio ... uel clerici ordinatione seu promotione uigilantia ac canonica ... disponendi ... ut potestatem possit liberam ... permitti ... [illegible]

Item ex concilio ... Episcopi non habeant dioceses quas numquam habuerunt. XIII.

[glosses: illegible]

Mllas rectores. ꝙ ep̃o ꝓcuratu ego qđ ep̃s nō possit iuuo
epo nouū facē ꝑtam introducā. ita ars. cū ep̃ops hu.
die hūcē tenore cū bonis qđ nullus sacer̄ pōt̄ statum sī
uolūta
te dyoc.
epi. supa
ꝛcepta
plarcha
archi
epo lan
seo scribit
pdna
noacem.

Hen
ricꝰ
dei gra
ep̃s
lincolnien
sis dilc̃to
filio ma
gro
Ro
berto
de
Ma
lleto
ꝓcuratori
ecc̃ie
lincolnien
sis in
curia
Rom
ane
ſalt̄m
et dilc̃tōis
ſuę
affectū.
Mouit
nos
ꝙ
ꝙdam
ſuper
ꝓcuratione
tua
ꝓ
ecc̃ia
lincolnien
ſi
ꝓpositū
fuisse
ꝙ
ꝙdam
ſuper
ꝓcuratione
tua
ꝓ
ecc̃ia
lincolnien
ſi
ꝓpositū
fuisse

[illegible]

...dicitur esse consensum episcopi intelligendum reliquit, quod episcopo consentiente aliis ecclesiis dari possint. Item. **Iuxta dispositionem episcopi decime distribuantur. Unde rubrica.**

In sacris canonibus prefinitum est ut decime iuxta episcopi dispositionem distribuantur. Quidam autem laici qui vel in propriis predijs vel beneficiis suis habent basilicas, contempta episcopi dispositione, non ad ecclesias ubi baptismum et predicationem et manus impositionem et alia Christi sacramenta percipiunt decimas suas dant, sed vel propriis basilicis vel aliis ecclesiis pro suo libitu tribuunt. Quod omnibus modis divine legi et sacris canonibus constat esse contrarium. Unde volumus ut potestate vestra corrigantur ... Cum autem reprehenduntur qui contempta episcopi dispositione hec faciunt, implicite sibi licere innuunt. Item Symmachus papa.

Anathema sit qui preter episcopi consensum decimas sub laicorum dispensatione voluerit. Rubrica.

In canonibus Gangrensis ecclesie apostolice auctoritate conditis de iniquitate oblationibus que infra sanctam ecclesiam deferuntur, et de his que in usum pauperum conferuntur, scriptum habetur: Si quis oblationes ecclesie accipere vel dare voluerit preter episcopi conscientiam vel eius cui huiusmodi officia iniuncta sunt, et cum eius noluerit consilio agere, anathema sit. Et item in eodem Gangrensi concilio: Si quis oblata decoquentium acceperit preter episcopum vel eius consensum qui ab eo constitutus est ad dispensandam dominicam pauperibus, et qui dat et qui accipit anathema sit. Videte ergo in quam ingentes sacrilegium est que unusquisque vel pro remedio peccatorum vel pro salute aut requie animarum suarum unusquisque venerabili ecclesie contulit aut certe reliquit, ab his quibus maxime servari convenit, id est episcopis, in alios usus converti ... Et infra. Quia ...

... dam iam factum audivimus, qui in hereditatis relinquunt nisi acto res ecclesie ... et ... anathematizentur ... custodes ... defensores ... Et infra ... sinodus ... clamaverunt ... Item ex eodem.

Ne ecclesie rectorum proventus preter episcopi consensum dissipentur. Unde rubrica.

Sicut ad omnium ecclesiarum ... dicto ... ecclesiarum ... propriis ... congregatione ... canonice vindicetur ... Item ex libro capitularium Karoli et Lodovici imperatorum. **Res ecclesiasticas preter episcopi auctoritatem distribui non posse.**

Quia iuxta sanctorum patrum traditionem novimus res ecclesie vota esse fidelium, precia peccatorum et patrimonia pauperum, cunctis non solum habita conservare, verum etiam Deo opitulante augere optamus. Ut autem ab ecclesiasticis rebus de quibus ... suspitionem ... dispensante successorum nostrorum temporibus ... penitus ... Cum ergo preter conscientiam episcopi vel eius cui huiusmodi officia commissa sunt ... prohibetur oblationes ecclesie distribuere, liquido apparet quod sine episcopi consensu a quibuslibet ecclesie possint distribui ... contra ... auctoritatem ... illa concilia.

Res ecclesiasticas diocesis episcopi presumant auferre.

Cum ... a presenti concilio episcopos ... diocesis suas ita regere ut nichil ecclesiarum ... presumant auferre ...

[illegible]

[illegible]

provinciam autem contra voluntatem de oblationibus quam decimis ac frugibus etiam consequantur. Quod si amplius quicquam ab eis presumpserint, exactum per concilium restituant, et appellationibus ipsis conditoribus aut eorum propinquis tollendi sint, iam in iudicio discesserint. Item Simachus papa.

Possessiones ecclesie donatas alienari non licet.

Possessiones, quas unusquisque ecclesie proprio dedit aut reliquit arbitrio, alienari quibuslibet titulis atque distractionibus sub quocumque argumento non patimur, nisi forte aut clericis honore meritis aut monasteriis religionis intuitu, aut certe peregrinis si necessitas largiri suaserit, sic tamen ut hec ipsa non perpetuo sed temporaliter perfruantur. § Illud tamen collectam consulta ratione intelligendum est, ut episcopi preter quartam vel tertiam quam secundum decreta de diocesanis ecclesiis detinent, nichil exigant. Unde in concilio Tolosano, capitulo pape statutum:

Ut nullus episcopus ultra statuta patrum aliquid exigat.

Nulli patrum episcopo liceat aliquid exigere. Nulli episcoporum liceat ab ecclesiis sive monasteriis vel a quolibet clerico preter statutas donationes vel statuta patrum exigere aut supponere angarias, sed cum sit optimus prospectus ut ipsis parcatur, ut unusquisque sibi commisse ecclesie maxime alatur atque in necessitatibus adiuvetur, nullis gravaminibus opprimantur, quia dominum pascere oves debent, non vexare, quas ipsi nutrire non tenentur, sed diligere.

Item ex epistola Leonis pape episcopo Carthaginensi. De reditibus ecclesie quantum prelati est distribuendum.

Habita consideratione graduum suis ordo distincte et iudicia tenentur, ut nec episcopi ad opprimendos se sentiant valere, nec subiecti vicem sic habeant sed temporaliter tantum resultandi licentiam. Volumus ergo ut quicquid decentius oportet dimittere vel quolibet alio titulo fortassis accesserit, episcopi certi portionem sine diminutione aliqua debeant segregare, atque eam cum Domini timore presbiteris, diaconibus, aliis et reliquis clericis fideliter distribuere. Item ex septima synodo.

Episcopis licet gratia nichil amodo (?) a clericis vel ecclesiis suis exigere debent.

Predicatorem ecclesie Paulus divinus apostolus aciem ponentes episcopos presbiteris simoniacos, qui dicit: Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos et non ero gravis vobis; non enim quero que vestra sunt, sed vos. Neque enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Et apostolus Petrus: Pascite qui in vobis est gregem Dei, non coacte sed spontanee secundum Deum, neque turpis lucri gratia neque ut dominantes in cleris sed forma facti gregis; et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem glorie coronam. [§] Illud autem quod in eodem capitulo Simmachi ponitur, ut ipsa non perpetuo sed temporaliter perfruantur, ad personales et non possessionis ecclesiarum (?) referendum est, quia non sic erigit (?) aposto decimas et oblationes a presbiteris sacerdotibus solvendae esse, ut eas in alios ecclesiam Malachias propheta dixit. Item Malachiam. Reddite primitias et decimas sacerdotibus.

Revertimini ad me, et ego revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixistis: In quo revertemur? Si affliget homo Deum, quia vos affligitis me? Et dixistis: In quo affligimus te? In decimis et in primitiis. Et in penuria vos maledicti estis, et vos me affligitis gens tota. Inferte omnem decimam in horreum meum, et sit cibus in domo mea, et probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas celi et effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam. Et increpabo pro vobis devorantem, et non corrumpet fructum terre vestre, nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum. Et beatos vos dicent omnes gentes; eritis enim vos terra desiderabilis, dicit Dominus exercituum. § Ubi effusionem non largitur (?) ostendit, quod si porrigit in aquis (?) plus sit quam pro fertilitate terre annui reditus, vel etiam bene auctoritate.

[illegible]

[illegible]

ius eorum commutari siue diminui est in magno concilio. quem sic per tractans:

De capellis uero corum quas abbates construunt: quod per eorum institutionem a sacerdotibus gubernande sunt Gregorius probat in sententia V. Taraconensi episcopo.

Plures in monasterio ecclesias presbyter ab abbate instituat.

Uisis litteris uenerant nostre quibus satis perpenditur quanto studio huic sancte sedis reuerentiam exhibitionem non modice gauisi sumus. Nunc itaque frater ea que consuluisti ut karissimo fratri benigne consilium discretum damus. Allegauit enim nobis prefata fraternitas uestra ecclesie pro quiete monachorum a sanctis conciliis catholicisque episcopis tradite per sacerdotes ab eis ordinatos et inuestitos debere instituti. Addidit quoque fraternitas uestra litem et seditionem inter clericos et monachos que ex hac causa non modica exorta est. Quam instigatione uisum hostis nemo est qui ambigat. Habet enim mille nocendi modos nec ignoramus astutias eius. Conatur namque a primo proposito ne sine unitate ecclesie resistendi caritatem uiolare et sanctorum operum dulcedinem immixto felle inficere. Omnibus modis humani generis ... et ... carnalibus, caritatem qua in celo nequiuit, hic ... constanter et ... Unde oportet quanti fragilitati nostre cedit ut omnis a die noctem dei ... sunt ... nemo ingrediatur portas uestras. Consilio itaque ... diligenti exquisito decernimus ut a modo ecclesie monachis tradite per suos sacerdotes instituantur. Quoniam leges ... secularibus ... est ... tradito ... aliis sine ... alio ... dendo ... est ... non posse ... dare quam ... Quo modo ... cognoscetur ... ubi quod suum est ... auferri ... humani mo... ... a pretermittent ... episcopi ... sacerdotes ... episcopus ... religiosi ...

quadam simultate ... adserebat ... quam ... ecclesie ... cantare auferre quod ... sacerdoti dis... cordias ... Verbis nimis ... quia ... molierbantur ... fraude conantur quadam ... ... monachis deinceps ... damus ... tamen ut ... sinodi ... sacerdotum ... episcopi sacerdoti ... rescerentur. Hac autem monachis conceditur ... ecclesias.

Statutum contra Urbanus papa II.

Admonemus atque precipimus ... ecclesias ... negligat ... medium ... dicti ... auferret necesse. Item Nicholaus papa.

Precipimus ut decime et primicie seu ... oblationes ... ecclesiis ... tionem ... episcopi ... canones distribuantur ... quas ... communione priuentur. Item Leo papa.

Nullus decimas ad alium pertinentes accipiat. Item Ambrosius.

Nam quid ... reddantur ... quas tenent ... reddere ... quis ... cognouit ... non potest ... elemosinam facere. Item.

Abbates in parrochialibus ecclesiis absque episcopi consilio presbyteros non ordinent.

Sane quidam monachorum quidam episcopis ius suum auferre contendunt. Statuimus ne in parrochialibus ecclesiis quas tenent absque episcoporum consilio presbyteros collocent. Sed episcopi parrochie curam cum abbatum consensu sacerdoti committant ut huiusmodi sacerdotes de populi quidem cura episcopo rationem reddant. Abbati uero pro rebus temporalibus monasterium pertinentibus debitam subiectionem exhibeant et sic cuique sua iura seruentur.

[illegible]

[illegible]

Et in parrochialibus ecclesiis presbyteri per episcopos constituantur: qui eis respondeant de plebis cura: de his vero que ad ipsos pertinent. Item ex concilio apud Silvanectum habito. Quod ecclesie monachorum ecclesie episcoporum subdite sint regimini.

Statuendum est quatenus ecclesie quorumcumque monachorum in singulis parrochiis sint episcoporum ut decet dominationi subdite regimini, eisque debita obsequia exhibeantur. Celestinus III. presbyteris ... in ecclesiis parrochialibus ecclesiarum per monachos seu canonicos regulares quas ibidem presbyteris concessit illud Iohannis pape intelligendum est de illis capellis que eis in ordinatione ab episcopis monachis conceduntur. Istud autem non est intelligendum de ecclesiis quas abbates in propriis fundis edificaverunt in villis suis castellis. Capellas sive titulos habentium potestatem gubernandi populi spiritualia committendi non habent, sed episcopi intelligendum est. Urbanus III. Lincolniensi episcopo. Episcopus qui alterius diocesis ecclesiam edificat, eius consecrationem sibi vendicare non valet.

Si quis episcoporum in aliena civitate ecclesiam quamque sui oportunitate edificare disponit, non presumat facere dedicationem, que illius est in cuius territorio ecclesia assurgit. Edificatori non episcopo hoc gratie reservetur, ut quos desiderat clericos in re sua ordinari ipsos ordinet is cuius territorium est. Si tamen sint ordinati ipsos habeat acceptos. Et omnis ecclesie ipsius gubernatio ad eum, in cuius civitatis territorio ecclesia surrexit, pertinebit. Item ex concilio Romano. Basilice nove edificate ad episcopum pertinent cuius parrochie sunt constitute.

Posito enim concilio Eugenii non ambigitur, quin basilice que condite fuerint, ad eum procul dubio pertineant episcopum in cuius territorio sunt constitute. Item. Edificatori episcopo in diocesi alterius ecclesiam consecrare non licet. Rubrica.

Lator presentium Iohannes frater conquestus nobis indicavit nobis quod quidam Eutropius episcopus, in suo territorio in diocesi ipsius oratorium construxit, ipsumque sine precepto auctoritatis contra morem presumpsit dedicare, missasque illic celebrare, et memoratam rem cassima celebratione, a constructione convenit revocare. Nec ulterius tale aliquid attemptare permittas. Quod dubitare ordinandi non possit dubium intelligendum est. Hus autem talem posset pendi: quod sive abbates sive episcopi in suis castellis vel villis ecclesias edificaverint nomine episcopi in cuius diocesi sunt constituti, admittunt et ipsos sacerdotes in illud urbanum et ubi ... nomine nisi per episcopum cum consensu et electione constitutum ordinari possit.

Que autem prescriptione temporis omnia mutari iure collata non probantur. Item ex Calcedonensi concilio, et Gelasii pape et Toletani concilii primi. Rustice et parrochiales apud episcopos qui eas possederint .xxx. annis sine molestia permaneant immobiles.

Per singulas ecclesias rusticanas parrochias permaneant immobiles apud eos qui eas tenent episcopos, et maxime si eas sine molestia per .xxx. annos sine decisione dubitationis... liceat eis qui se dicunt lesos propter hoc movere apud sinodum provincie certamen. Item Gelasius papa. Triginta annis ab episcopis possesse immobiles permaneant dioceses.

Presulum nostrorum auctoritas permanendum est: sed quilibet ecclesie episcopi ad regendum habeant potestatem viduarum et pupillorum atque pauperum, nec non et clericorum stipendia distribuere... debent ... sibi vendicet episcopus sic ... per gremium ... atque capitulorum ... tempore

Hec et secularium principum edicta precipiunt et consulti romanorum decernunt auctores, ut sub tricennalis temporis exceptione alienos [illegible] nos basilice unitatis retentio repetatur. Retentis episcopum sine mora restituatur. Item Gelasius papa Iusto episcopo.

Spatia que diffinita sunt a [illegible] de prescribendis possessionibus.

Dilectio tua [illegible] studeat questionem omnium si de celeri venerit, ut si de spatiis de quibus memoratur orta contentio diffinitio dudum certa processerit, intemerata servetur. Alioquin si nichil umquam constiterit diffinitum, tunc de prescriptione temporis, si qua pars confidit, probet sacramentum [illegible] utraque hactenus possedisse probabitur [illegible] offerre. ¶ Potest aliter distingui, ut quis sciens alienam usurpet, quia nullo iusto titulo possidere incipit, prescribere non potest. Et in hoc casu intelligenda est illa auctoritas Gelasii, temporalis obiectio [illegible] post [illegible] decessum semel [illegible] intelligendum est in illo titulo sola usurpatione eam possidere cepit, sine iudicis auctoritate et principis sive legum consuetudine possidere cepit, tunc temporalis obiectio actori [illegible] imponit. Unde papa Gelasius ait:

Ubi debent privilegia xxx annis possessa immobilia servari.

Placuit huic sancte et magne synodo ut res in privilegia quedam ecclesiis et legum consuetudine [illegible] adiuncte [illegible] patronibus sive ab aliis [illegible] in scriptis donate, ab eis per annos xxx possesse sunt, neque [illegible] a potestate presulum eorum [illegible] persona secularis per potestatem [illegible] aut per aliquam [illegible] quelibet auferat. Sed in [illegible] in potestate [illegible] sint ecclesie [illegible] infra xxx annorum spatia ab ecclesiis possessa fuisse noscuntur.

Quisquis ergo clericorum seu laicorum contra presentem diffinitionem egerit, tamquam sacrilegus iudicetur, quousque se correxerit et quod propria [illegible] res restituerit. Item episcopis Dardanie [illegible] inquit: [rubric] Repetere non posse que xxx annis quiete possidentur. Rubrica supra.

Post quingentos annos constituta episcopi quosdam [illegible] cum xxx annorum [illegible] non possit ab [illegible] ¶ Item [illegible] de rebus ecclesie controversia mota est et diffinitio subsecuta est, si iniusta [illegible] quia non suam diffinientis [illegible] auctore possidere cepit tricennalis prescriptio [illegible] supputatio prescriptionis non a tempore diffinitionis [illegible] diffinientis [illegible] Unde in Toletano concilio statutum est:

Ut [illegible] disponentes [illegible] (?)

Sacerdotes vel ministri [illegible] quia ecclesiam [illegible] sanctiones de rebus ecclesie diffinisse aliqua noscuntur, non [illegible] quo talia describendo decreverunt [illegible] relinquentur supputationis [illegible] subsistit numquam tempore [illegible] ad tricennium temporis [illegible] iudicandus, quia [illegible] constat non simpliciter [illegible] ab origine equitatis. ¶ Item [illegible] beneficiis possidentur [illegible] possessa fuerint prescribi non possunt. Unde in magno [illegible] concilio diffinitum est:

[illegible] prescribi non possunt. Rubrica [illegible]

Alienaque [illegible] tempus [illegible] ecclesie [illegible] aliquis possessionis [illegible] prescriptionis [illegible] parte [illegible] ecclesie [illegible] administrationis pro [illegible]

[illegible]

aut precariam seu in ordinationibus fecere non dubium sit, aut dimiserit facultates in usus suos pertinere posse transferre. Item ex concilio Aurelianensi. Quae humanitatis intuitu aliquibus praestita sunt praescribi non possunt.

Si per humanitatem vineolas vel terrulas clericis aut monachis vel quibuslibet praestiterit ecclesia excolendas vel pro tempore tenendas, etsi longa transisse annorum spatia comprobentur, nullum ecclesia praeiudicium patiatur, nec saecularis legis praescriptio quae ecclesiae aliquid impendat opponatur. Item ex concilio Hispalensi cum interfuit Isidorus. Tempus praescriptionis non obstat ubi hostilitatis metus intervenit.

Prima actione Theodulphi Malachitanae ecclesiae antistitis ad nos oblata petitio est asserens antiquam eiusdem urbis parochiam multis quondam hostilitatis discrimine fuisse divisam, et ex parte aliqua ab ecclesiis Astigitanae, Eliberitanae atque Agabrensis urbium esse retentam: pro qua re placuit ut omnis parochia quam in antiqua dicione ante militarem hostilitatem retinuisse ecclesiam suam quisque comprobaverit, [illegible] restituatur. Sicut enim per legem mundialem hi quos barbarica feritas captiva necessitate transtulit postliminio revertentibus redditur antiqua possessio, non aliter et ecclesia receptura est parochiam quam [illegible] rebus suis sine ab aliis ecclesiis possideatur [illegible]; non enim est obiicienda praescriptio temporis ubi necessitas intervenit hostilitatis. Item Ioannes papa Anthimo episcopo fungenti legatione in Germania, Italia et Hispania. Tempus non currit praescriptioni ubi furor hostilitatis.

Porro si quis [illegible] ad annorum numerum fortiter causa [illegible]tur, sciat quia metropolitanos [illegible] qui in [illegible] aliis [illegible]. Ceterum ubi paganorum et [illegible] in medio [illegible] non fuit [illegible] in causa est quamvis libere praeterierint tempora nullum praeiudicium [illegible], nec etenim quae corporalia [illegible] ceterum a solo Domino et propugnatorem suum qui ei placuerit mitte[illegible] patienter exspectant. Verum si ita novum [illegible] Deus ipse reprehendendus esset, qui post quadringentos et triginta annos filios Israel de dura servitute Pharaonis et fornace ferrea liberavit, et ipse per se redemptor noster fuit qui humanum genus post annorum milia de inferni claustris eripuit.

Item ex [illegible] praescriptio illa dioeceses quae propriis episcopis negligentibus ab aliis ab haereticis ad fidem integram revocantur. Item in novo concilio Africano legitur: Si quis episcopus suas dioeceses in causa [illegible] neglexerit [illegible] post triennium episcopis quorum [illegible].

Placuit [illegible] ut quicumque episcopi negligunt loca ad suam cathedram pertinentia in catholica unitate lucrari, conveniantur a diligentibus vicinis episcopis ut id agere non morentur. Quod si intra sex menses a die conventionis non effecerint, qui potuerint eis lucrari ad ipsos pertineant. Ita ne ut ille ad quem pertinuisse videbantur probare poterit magis illum electam negligentiam ab his [illegible] ut impune ibi [illegible] et illam diligentiam fuisse praeventam [illegible] eo modo eius cura sollicitior [illegible] cum hoc episcopi iudices cognoverint, suae cathedrae loca restituantur. [illegible] intelligi praescriptio illa longi temporis qua Gelasius negat statum parochiarum posse mutari. Longum enim tempus hic et in legibus tricennium vel quadriennium intelligitur. Huius ergo [illegible]

[illegible]

ra minime muniti abundant. Ad hec
cum res publica priuilegium decimationes ciuium functioni instar
optinet, et pro eo publice functiones
prescribi non possint, ut C. vii. libro
codicis in titulo de quadriennii uel .xl. an-
norum prescriptione. Imperator Ana-
stasius. Iubemus eos qui rem aliquam
per continuum annorum .xl. curricu-
lum sine quadam interpellatione
legitima possiderunt, exceptione quid-
em seu domino nequaquam remo-
uentur. Functiones autem seu defensionem ci-
uilem canonem uel aliam quamlibet
publicam collationem impositam
eis dependere compelli. Nec hinc per
tinaciter contra temporis prescriptionem
appositam admittimus. Si enim predia
sunt priuata siue ecclesie possit per-
scribi prouentus priuilegium uel
decimationi prescriptione tolli non
potest si a romano pontifice quibus-
libet eius superius rescriptum impetraue-
rint. Rescripta enim que contra ius
scriptum impetrata fuerint nisi talia
sint que illis pro quibus data fuerint
prosint et nullis obsint nullius
momenti esse censentur. Ex decime de-
mandato sacerdotibus et leuitis separa-
te sunt ut de sorte domini uiuant,
quia in eius sorte constituti sunt.
Non ergo cuiquam priuilegio laicus con-
cedi posset ne diuinis mandatis
auctoritas humana preiudicium inferat.

Item imperatoris ualentiniani et theodosii.

Uniuersas terras que ad collegia
sine episcopi decretum ... dominice
rei publice uel templorum in qualibet
prouincia uendita uel illo alio pro-
alienate sunt ab his qui possident,
atque etiam ... leges eas detinent,
nulla longi temporis prescriptione obsi-
stente iubemus restitui, ita ut ...
precium quod in ...que compararunt
reposcere liceat. Et prescriptionibus
et longi temporis in ... re taliter
inuenitur. Collatione vi. xvii. C. ... e. ...

Quia actores ... tricennalis ...
uicennali prescriptione excludit si lo-
co religioso competunt. Et ... ius
clauduntur usucapione et quadra-
genarii prescriptione sunt locis uene-
rabilibus. Sola prescriptio .c. anno-
rum deinceps. Aduersus eam prescrip-
tione priuilegia romane ecclesie sunt
exclusa que non nisi centenarii spatio
prescribi possunt. Item idem Ioanni x.
iii. scribit regio domino. Priuilegia romane

ne ecclesie sunt exclusa que non nisi centum annorum spatio prescriptione tolli. Que rubrica superior in rubrica. ix.

Nemo dampnum maiori inferre (?) di-
sumat fore iniuriam, que sacrosancte
romane ecclesie ... firmius. ... uero
tate priuilegia que infirma perpetui
stabilitatis petra susceperunt, nullis
temporibus ... nullis regio-
num prescriptionibus aut preiudicis
preiudicentur. Sed tenere eadem romana ecclesie
dominus ... principi promulga-
tantum eius prescriptionem non nisi per c.
annos admittimus.

De censu autem qui ecclesie
aduersus ecclesiam pre-
scribere possit. Nunc inter-
dum est simoniacum
aduersus ecclesiam prescribere ualet. Et
Urbanus iii. prohibuit dicens.

In censu decenali ... abbates uel monachi
aliquid prescribere non ualent. ix.

Possessiones ecclesiarum et episcopi
in censu ... abbates uel mo-
nachi ... ex modis omnibus prohibemus.
Simili ... censualis posse
ab ... Gregorio concedi ... quod
... prescriptio centi petro
subdiacono. Quadraginta annorum prescrip-
tio religiosis domibus conceditur.

Volumus accedente ad presens ...
... ciuitate ... ipsam
... ... apud ...
... possessio ... permanere
ut si modo ... sed ... et ...
... mota ... ...
... prescripsisse ... tempus ... in ...
... quod romane ecclesie ... competere

[illegible gloss] ... monstrantur ... obicit praescriptionem ... malam fidem eam probabit ... in praescriptione ... tempore ...

[illegible gloss] ... Testes autem ... praescriptionem ... probandi ... ecclesie ... praescriptione ...

QVI

[illegible gloss] ... Carbunensi ... In praescriptione ... Necesse ...

potuit pacifice sustinere calumniam et quietem eorum in concusso cursu omnimodo procurare. Sunt autem ecclesie non eos posse dicunt .xl. annis in concusso iure monstrare tenentur aliquam in tempore huius motam fuisse questionem aliquam de confinio terminum electis arbitris tranquille et legaliter sopitam. Item ex concilio .iiii. [De eodem rubrica.]

Neque decennii, neque tricennii, neque centum annorum praescriptio sed solummodo .xl. annorum religiosis domibus opponatur, non solum in ecclesiasticis rebus sed etiam in legatis et hereditatibus. Sicut ergo religiosis domibus ex lege non quadragenaria obicienda est praescriptio ita tamen Gregorius ad istius alias ecclesias praesentibus post eodem spatio temporis.

Quod autem ea que ecclesie debentur rectores eiusdem sua auctoritate iudicibus praetermissis repetere non valeant, beatus Gregorius testatur dicens. [Iudicio non malis res ecclesie defendantur.]

Consuetudine nova ... haec ecclesia ... reprehensibilis emerserit ut cum rectores eius patrimonium urbane ... competere posse suspicantur sine ... quem competere patrimonium ... iudicio sed ambo ... eorum per violentias ... non ... per contemptionem ... malum transcendit ... ecclesie posse competere ... tenentium proprio ... decreto ... ecclesie ... sue in ... patrimonio ... sponte ... Item ... alio qui ecclesie ... ipsi ...

ecclesiam digna puniret animadversione negligentiam ... responderunt.

Quod quisque sua auctoritate que sibi debentur petere usurpat nec per iudicem repetat, cadat a iure ... Melciades ... in quo ... statutum esse legitur: [Cause sive de ... ecclesiae ... ab alio ... auctoritate ... non adierit.]

Placuit ut quicumque episcopi ecclesias vel plebes quas ad suam cathedram existimant pertinere non ita repetant ut causas suas episcopis iudicantibus agant, sed alio retinente invaserint, sive volentibus sive nolentibus plebibus causae suae detrimentum patiantur; et quicumque hoc iam fecerit, si nondum inter episcopos est finita contentio sed adhuc in contentione sunt, ille discedat qui contra praeceptum missis iudicibus ecclesias eas invasit. Nec sibi quisque blandiatur si a primate ut teneat litteras impetravit, sed sive habuerit litteras sive non habuerit, convenit eum qui tenet et eius litteras accipiat ut eum apparuerit pacifice tenuisse ecclesiam ad se pertinentem. Si autem ille aliquam quaestionem retinent, per eos iudices causam finiat, sive per eos quos ei primates dederint, sive per eos quos ipsi communi consensu a primatibus elegerint. Item ex concilio Toletano ... Hispaniensi scribens. [Delictum persone in damnum ecclesie vertendum non est. Rubrica.]

Si episcopum quod absit talem culpam commisisse constiterit, cum esset irrevocabiliter fuisse depositus, ea que eius proprio confirmata res ecclesie sive que ablate fuerint restituantur; quia delictum persone in damnum ecclesie non est convertendum. Si autem de quo ... ecclesie ab his de eius que abusive iniuste ablata sunt ... cessatione reddantur. Item Petro subdiacono. [Persona delinquente ecclesia ... procedatur.]

[illegible gloss] ... Consuetudo ... Ecclesie ... Placuit ...

QVI

[illegible gloss] ... Placuit ... praescriptione ...

[illegible gloss, lower left: Sicut ... Quod ... Consuetudinem ... Item ...]

[illegible gloss, lower right: ... Sed contra ... Si episcopum ... Delictum ...]

[illegible]

Cognouimus quod si quis filiorum a fundatum fecerit nunc in ipso cui eadem substantia iudicetur, quia rescripsimus ut quisquis clericus propriam fecerit in ipso quod ut digni eum iudicetur, a communione autem eius omnimodo abstineatur. Item. Res eorum qui ex clero labuntur similiter ipsis monasteriis tradantur.

De lapsis sacerdotibus vel quolibet ex clero observare volumus ut in rebus eorum nulla contaminatione misceantur, sed propria eorum regula a monasteriis requiratur, que fundum unicuique salutis et eisdem monasteriis ad penitentiam lapsos et res lapsorum in collegio prohibeant, in quo agere penitentiam censuerint, quatinus ipsi ceteris eorum subsidium habeant, qui de correptione eorum sollicitudine gemiscunt. Sin vero parentes habuerint eorum legitimis parentibus donec etiam tunc eorum stipendia quamdiu in penitentia dantur sufficientia debeantur. Si quis vero ex familia ecclesie sacerdotes vel levite vel monachi vel clerici vel quilibet alii lapsi fuerint, dari eos in penitentiam volumus, et res eorum ecclesie unde non stabilem ad usum dari sui accipiant. Unde ad penitentiam substantie nec sint in locis in quibus dati fuerint sine hoc. Item ex concilio papiensi Karolo regi. Viles sacerdotes eorum sua dignitate.

Si fortassis quod non in penitentia debetur, eorum apud nos minus desideramus, ecclesie tamen cui permittere domino possumus non minus sic ipsos punire quam omni inmutari similibus vocatur. Item in Agathensi concilio. Possessiones monasterii pro peccato abbatis episcopo tollere non licet.

Episcopo non licet possessionem monasterii tollere quamvis abbas peccaverit, sed subiciatur eum potius ab regularibus monasterii. Item Gelasius. Quod sacerdotes delinquunt, sibi sequentes pontifices auferre presumant.

Illud etiam statuendum est, ut quod iam nunc ancillas auferendi cum baptismo ... eccl. nunc ... ante de propriis in propriam tempore precedentes sacerdotes dederunt, sibi sequentes pontifices nullatenus presumant auferre. Si quod vero antecessores pro qualitate personarum vel regula precedentium canonum impossibile auferre sit, facultate ecclesie distrahant. Si ergo dilectum ipsorum iudicium ecclesie continuari potest quam tradicionem ecclesie per facere meliorem [illegible] propter peccatum abbatis possessionem monasterii auferri si licet, quod dilecti episcopo ... ecclesie tamen dederunt ... [illegible] ... si potius quam elias coram iudice stantibus episcopo tacere ... penitentia ... [illegible]

Quod autem ecclesias domini nullus laicorum neque abbatum nec alicui accipere liceat omnium canonum testantur auctoritates. Gregorius ... ecclesiam quam ... constituit. Laica autem nec sua nec episcopi auctoritate decimas vel ecclesias possidere presumant, quia si hoc fecerint, sicut sacrilegi iudicabuntur. ... [illegible] ... Urbanus II.

Urbanus ecclesias quas ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

in ordinatum in melius ut sit aliis in do
mo mea. Quas uero decimas secundum mandatum
episcopi esse censemus ut ille qui eas ac[cipit]
presente omnibus iuste distribuat, ut
nec cuiquam persone bene [illegible]
[illegible] aliis scrupuloso corde
moueantur: sed sint omnia commu
nia quam honesti uidentur. Ut a
lii sacerdotes habeant, alii uero dimi
mittant pacem: sicut una est
fides catholica, ita necesse est ut il
li qui prouisores loci quamuis mi
nores sint, cum omnibus tamen fideliter distribuant.

Item Urbanus II. ex eodem rubrica

Congregato apud Claromon
tem uidelicet multorum episcoporum et
coepiscoporum synodali conuentu proposita
est nobis a quibusdam eorum questio de ec
clesiis uel decimis, que a personis a
clericis uel monachis usque in pre
sentiarum inconsultis episcopis acquisi
tis. Nos autem uisa canonum consilio
conniuentiam episcoporum condescendentes
pro tempore, prouidentes pro episco
patu, quia aliter absque maximi belli
scandali periculo huiusmodi quod in pro
cinctu [...] apostolica auctoritate decreui
mus ut que ecclesias uel monachi a
quibuscumque personis prout predic
tum est usque hodie habuerunt acqui
sitas [...] in posterum [...]
[...] episcopis [...]

Item Gregorius papa. ex eodem rubrica

Peruenit ad nos fama sini
stra quod quidam episcoporum
non sacerdotibus proprie diocesis
decimas atque oblationes Christiano
rum offerant, sed potius laicalibus
personis militibus uel suis [...]
[...] consanguineis
[...] huiusmodi preceptum diuinum [...]
[...] non minimus [...]
synodus de symoniacis [...]
quid dat episcopus qui recipit ab eo
[...] sine pretio sine [...]
incendii ignibus deputetur. Item

Ambrosius in sermone. xl. decimam quicumque fideliter dare noluerit.

Quicumque recognouerit in se
quod fideliter non dedit decimas
suas modo emendet quod minus fecit.

[...] fideliter dare nisi ut nec plus
nec minus aliquis offerat de grano
aut de uino aut de fructibus arbo
rum aut de pecoribus aut de orto aut
de negotio aut de ipsa uenatione
sua. Item ex concilio rothomagensi.

Excommunicentur qui decimas dare noluerint.

Omnes decime terre siue de frugi
bus siue de pomis arborum do
mini sunt [...] sanctificantur. Bo
ues et oues que sub uirga pas
toris transeunt quicquid decimum
euenerit sanctificabitur domino. Non e
ligetur nec bonum nec malum nec
alterum commutabitur. Si quis mu
tauerit, quod mutatum est et pro quo mutatum
fuerit, domino sanctificabitur et non redime
tur. Sed quia modo multi inueniuntur
decimas dare nolentes, statuimus
ut secundum domini preceptum admone
antur semel secundo et tercio. Qui si non e
mendauerint, anathematis uinculo
feriantur usque ad satisfactionem
et emendationem congruam. Item ex con
cilio Magontino. Uerum exemplo decimas

Decimas soluimus. rubrica

Quas ecclesie sacerdotibus dei Abraham dedit [...]
Abraham et Iacob promissis ins
[...] sed sacerdotes comme
morantur. Non autem sunt decime
redimende [...] dare
noluerint. Unde in eodem concilio. [...]
[...] a populo redimende. rubrica

Decimas quas populus da
re non uult [...] quolibet in
[...] redimantur ab episcopis pro
hibendum est. Item Augustinus.
[...] decime redimuntur [...]

Maiores nostri ideo copiis omni
bus habundabant quia deo
decimas dabant et cesari censum
reddebant. Modo autem quia discessit
deuotio dei accessit indictio fisci.
Noluimus enim cum deo partiri decimas,
modo autem tollitur totum. Hoc tollit
fiscus quod non accipit Christus. Item

Origenes. [...] qui decimari
et dare disciplina [...]

[...] secundum simplicem intellectum
[...] moralem aut talia dicemus:
Et primum quidem dicemus de templo
de quo per prophetam dicit deus: Do
mus mea domus orationis uocabitur. Ergo
secundum corporalem [...] carnis

constitutum est, ut si quis imperatorum, regum, ducum, marchionum, comitum vel quilibet secularium potestatum aut personarum investituram episcopatus vel alicuius ecclesiasticae dignitatis dare presumpserit, eiusdem sententiae vinculo se astrictum esse sciat.

Item ex concilio [illegible]. *Ecclesiarum investituram, quam a laicis accipit...* [illegible]

Quia investituras ecclesiarum contra statuta sanctorum patrum a laicis personis in multis partibus cognovimus fieri, et ex eo plurimas perturbationes in ecclesia immo ruinam sanctae religionis oriri, ex quibus christiana religio conculcatur, decernimus, ut nullus clericorum investituram episcopatus vel abbatiae vel ecclesiae de manu imperatoris vel regis vel alicuius laicae personae, viri vel feminae suscipiat. Quod si presumpserit, recognoscat investituram illam apostolica auctoritate irritam esse, et se usque ad dignam satisfactionem excommunicationi subiacere.

Item ex canone apostolorum. *Ex eodem.*

Si quis episcopus secularibus potestatibus usus ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur, et segregentur omnes qui illi communicant. Item ex concilio

Sancte sexte synodi [illegible] Anastasii. *Ex eodem.*

Cesares episcopi ob meatum [illegible] Anastasii Timotheo Constantinopolitano episcopo consenserunt; qui cum aliis [illegible] Anathasium [illegible] episcopi [illegible] et greci venientes [illegible] professione inscriptis [illegible] metropolitano [illegible] Romam mitterentur [illegible] episcopo [illegible] in scriptis professi sunt. Et paulo post: Cum Dioscorus [illegible] manus [illegible] accepisset a rege, recessit [illegible] multitudines populorum dicentes, quod secundum quod continent canones sanctorum apostolorum non esset episcopus, eo quod non recepit, sed princeps eius intronizavit. Item Paschalis papa. *Excommunicetur qui per laicos ecclesias obtinet.*

Si quis clericus ecclesiam optinet [illegible] abbas vel monachus [illegible] per laycos ecclesias optinuerit, secundum sanctorum apostolorum canones et concilii [illegible] capitulum [illegible] excommunicationi subiaceat. Item. *Qui per laycos ecclesias optinent, a quibus manus impositionem* [illegible] *communione privetur.*

Constitutum [illegible] secundum canonum sententias [illegible]

tamus, ut quicumque clericorum, abbas, vel monachus per investituram laicae personae ecclesiae dignitatis donum [illegible] accepit, et manum impositionem [illegible] gradus sui periculo subiaceat, et communione privetur. Item. *Ex eodem. Nullus laicorum ecclesias vel bona occupet.*

Nullus laicorum ecclesias vel ecclesiarum bona occupet vel disponat, qui hoc secus egerit iuxta beati Alexandri capitulum ab ecclesiae liminibus arceatur. Item.

Si quis de communi investituram arceatur. *Ex eodem.*

Sancimus [illegible] ex eodem [illegible] ecclesia sanctorum [illegible] quae in [illegible] tota consistit. In posterum ergo proprii episcopi ecclesiae reducantur [illegible] sicut in sacris canonibus cautum est ordinentur. Aliquin et ecclesiae ipsae et clerici [illegible] officiis divinis destituantur. Item.

Nullus clericus per laycos ecclesiam optineat.

Per laicos nullo modo quilibet clericus aut presbyter optineat ecclesiam, nec gratis nec precio, nullus monachorum habitum suscipiat spem aut promissionem habens ut abbas fiat, nullus presbyter dux [illegible] fiat. Item ex concilio Calcedonensi. *Singuli episcopi suos habeant yconomos. Rubrica.*

Quoniam in quibusdam ecclesiis ut rumore comperimus preter yconomos episcopi facultates ecclesiae tractant, placuit omnem ecclesiam habentem episcopum habere yconomum de clero proprio, qui dispenset res ecclesiasticas secundum sententiam proprii episcopi, ut ecclesiae dispensatio preter testimonium non sit, et ex hoc non dispergantur ecclesiasticae facultates, et sacerdotio maledictionis derogatio procuretur. Quod si hoc minime fecerit, divinis constitutionibus subiacebit. Item ex concilio Spalensi, cui interfuit Ysidorus. *Laicum non licere constituendi yconomum. Rubrica.*

In nona actione didicimus quosdam ex nostro collegio contra morem ecclesiasticos laycos habere in rebus divinis constitutos yconomos. Proinde pariter tractantes elegimus, ut unusquisque nostrum secundum Calcedonensium patrum decreta ex proprio clero yconomum sibi constituat. Indecorum enim est laicum vicarium episcopi esse et seculares in ecclesia iudicare. In uno enim eodemque officio non debet dispar esse professio, quod etiam in lege divina prohibetur.

poralem spualem ẽq̃ laycorum pentinẽtiã statuit ut ecclesiarum spualium ẽq̃ laycorum in pte ut ecclesie patroci ut ecclesie pro ut ecclesia pam pam sit temporale pum spuale cũ pm sit sit

dicente moyse. nũ arabis mbone sui

nũ ostiũ domꝰ duisse professionis

mũ o offinos simul non seabis. V

de oportet nos q diuinis ubus sese cõ

num patrum o lege dẽ p̃cepit. consti

tuentes ut qui ad mmistrandũ oi

bus ponitias seclamant: nec profes

sione discrepent nec habitu nam co

herere q conuigi nr possit quibꝰ q

studia q uota sunt diuisa. ¶ Si qui

autẽ ps post hec ecclasticam rẽ plan

calem p̃cura tionẽ ad mistrandi

elegerint aut sibi testmonio ve conoi

gubernandã nõ dederint ecclie ut con

temptor canonũ fraudator ecc

stice mi reni sibi ꝛ repondere hy pa

penum iudicabit reus ꝛ cõ alio

rum ebit obnoxius. ¶ Item

synodo symachi pape. Laudem cuius

me diolanẽsis archiepꝰ dixit nũ

laycus in ecclia aliquid statuẽdi fa

Non placuerat laycal auctoritem.

statuẽdi in ecclia vel aliqua

potestem cui sibi sequẽdi manum ne

cessitas nr aut ecclas impandi. ¶ Item

eo tẽ conalio cui aluit epꝰ hy

racanse ecclie dixit ecclasticis di

gnitates laycis disponere non p̃z

Ulla q quamuis religiosis

nulla d ecclasticas dignita

tes aliquid disponẽdi legitimam

vim facultas. ¶ Item aug ep̃ Lay

cus sacm legis ẽ habendus qui dis

positionem nul donationem rem

ecclasticam nullus sibi pretendat

Si quis pumpum ullam

laicorũ dispositionẽ seu do

nationẽ sui pontificis ecclasti

cum rem sibi dicentem ꝛ sacrilꝰ

udicet. ¶ Item gelasius epꝰ

Nec ecclam quam quisq̃s edificat nu

chil sibi precepens uendicet nubi.

Placuit ut ea que ad ministerium

tam ad ornatum ecclie quam ad

sustentationem pertinent ad

quam ipsa dedicata est. ¶ Item

Quicq̃ ergo ecclie semel

oblatum est quasi deo

sacratum ad ministerium

tantum ad ornatum

locum ut

Si quis ut

ecclam ut

quoddam

Quicquid

nominatur

ecclie sol

non sit ꝛ

ad ecclam

ministrorꝫ

luminaria

vendidit ꝛ

tam. sopiam

Si quis

ecclam ten

alicui

subtrahit

ut ea p

ministrorꝫ

sustentatione

ꝛ ornatum

ecclie

Si quis

ecclam

Si quis

ecclam

Si quis

ecclam

¹ ... regis autem cum contingat ... pro ecclesia ... [illegible]

...la agere tempestate metropolitano vel his insinuare procurent. Si autem metropolitanus talia gesserit, regis hoc auribus intimare non differant. Ipsis tamen heredibus in eisdem rebus non liceat quasi proprii iuris potestatem praeferre, non rapinam, non fraudem ingerere, nec violentiam quamque praesumere, sed hoc solummodo in salute sollicitudinem adhibere. Quod autem nulla operatione vicinos attingat, aut munitionem aliquam pro salute sui mercedis assumat. Si quis vero deinceps hoc monitum temerare voluerit, et male raptam cum confusione restituet, et excommunicationis annuae sententiam sustinebit. Item ex concilio eodem. Fundatores ecclesiarum ordinandos in eis episcopo offerant.

Decernimus ut quamdiu fundatores ecclesiarum in hac vita superstites fuerint, pro eisdem locis curam habeant sollicitam, atque rectores idoneos in eisdem basilicis idem ipsi offerant episcopo ordinandos. Quod si spretis eisdem fundatoribus rectores ibidem praesumpserit episcopus ordinare, et ordinationem suam irritam noverit esse, et ad verecundiam suam alios in eorum loco quos ipsi fundatores condignos elegerint ordinari. Item ex Romano synodo. Monasterio consecrato a constructore oratorium non est auferendum. Rubrica.

Monasterium vel oratorium canonice constructum a dominio constructoris invito non auferatur. Liceat autem illi presbytero cui voluerit pro sacro officio illius dioecesis cum consensu episcopi, ne malus existat, commendare. Item Gregorius papa. De eodem. Rubrica.

Rationis ordo non patitur, ut monasterium consulta voluntate fundatorum ab eorum dispositione vel dispensatione ad arbitrium suum quis debeat vendicare. Et provinciam tamen commonitione episcopi a fundatoribus ecclesiae honorari debent. Item ... Episcopus provideat ut a fundatoribus ecclesiae hono[rentur] ...

Considerandum est quam tenui[ter] ... nus sit in providentia et commonitione episcopi ipsi coheredes eius noluerint tenere in honore et fractura. Sed hoc esse dicitur in episcopi potestate manere, ut nihil ex consistente permittat aut reliquias inde auferre velint. Item ex concilio Triburiensi. Reliquiae auferantur.

Ecclesiis si heredes de eis contendant.

Simplices heredes contendentes de communi ecclesia auferre iubeat episcopus reliquias sacras et ecclesiam claudat donec communi consensu et consilio episcopi statuant ibi presbyterum et ministrum.

Ut ergo ex his auctoritatibus colligitur, de manu laicorum ecclesiae non sunt recipiendae nisi cum consensu episcoporum, iuxta illud Maguntinensis concilii. Non liceat laicis presbyteros de ecclesia eicere.

Laici presbyteros de ecclesia non eiciant nec in eis constituant sine consensu suorum episcoporum. Item ex concilio Cabilonensi. Absque episcoporum consensu laici presbyteros ecclesiis non constituant.

Inventum est quod laici multi arbitrium suum tenentes ... et cupiditate plurimi quibuslibet absque consensu suorum episcoporum ecclesias dant vel auferunt. Unde oportet ut canonica regula servata nullus absque consensu episcopi sui cuilibet presbytero ecclesiam det, quam si iuste ab episcopis fuerit data, non nisi gravi culpa coram episcopo canonica sententia amittat. Sic ergo auctoritate canonum ecclesias male possessas a laicis episcopo consentiente licet monachis de manu laicorum recipere et eas propria stabilitate tenere. Sic et ecclesias a laicis male possessas vel detentas episcopo consentiente licet monachis ad ordinandum accipere et eis in perpetuum providere. Unde Urbanus II papa. Sine voluntate episcopi decimas et ecclesias a laicis monachi non suscipiant.

Decimas et ecclesias ab laicis monachi non suscipiant absque consensu et voluntate episcoporum. Quod si aliter praesumpserint, sententiae excommunicationis subiaceant. Item ex decreto Silvestri papae. Non liceat alicui absque proprii iuris monasterium construere ... ad ordinandum illud ... valere.

Nemini ... nisi in proprio iure liceat ... monasterium erigere vel construere, nisi ad aliud monasterium vel communicare nisi cum alio monasterio vel quocumque communio ... si prius monasterium in proprium ius reformetur. Item ex decreto Bonifacii. Episcopi cum consilio monasterii ...

Si quis ordini alii supponere quis voluit quod non prohibeatur.

[illegible]

Monasterium ... [illegible]

[illegible]

monasterium suum ad meliorandum in alium locum ponere fiat cum consilio episcopi ac fratrum suorum, et dimittat presbyterum aliquem in priori loco ad ministerium ecclesie. Item ex concilio Magotiensi. **Prohibetur presbyteris ut virgini aut viduae iuveni commendent aliquos nisi etc.**

Quoniam presumunt. Rubrica. Quia quippe sacris canonibus et usurpative abbates qui non sunt tam animam animas sed animam canonicam de lucro inhiantes quos sibi homines aut iuvenes commendent aut ea consilio persuasione subripuerunt, preter canonicam auctoritatem ipsi vel eorum sectatores subiaceant. Qui non quibuslibet commendaverint, in eo quod ceperunt presentes cogantur. Restitutio cum hereditatibus reddantur. Item ex concilio. **Sine voluntate fratrum aliquem de suis propinquis abbas sibi substituere non valet.**

Congregatio debet sibi eligere abbatem post abbatis sui mortem, vel convenienter, si ipse discesserit vel peccaverit. Episcopus enim non debet abbatem invitis fratribus tenere in loco suo. Ipse autem non potest aliquem ordinare de suis propinquis vel amicis sine voluntate fratrum suorum.

Quidam per singularitatem gratis se fieri velle monachum dicit ecclesie vel basilice sue in manu adhibitis testibus; ammotus postquam consuluit mortem se fuisse monachum negavit ecclesiam et basilicam reposcit. Hic primo queritur utrum religionis votum tenetur, an si liceat ei a proposito sui cordis discedere. Secundo an ecclesia et basilicam

sint ei reddenda que prius ab eo voluntate resignavit. Tertio si contigit eum se sua monasterio tradidisse in licentia abbatis, liceret ei ad propria redire. Quarto si sine licentia abbatis recedat ab ecclesia sua, an abbas sint reddenda.

Quod autem discedere non liceat multis auctoritatibus probatur. Ait enim propheta: Vovete et reddite domino deo vestro. Item Aug. **Quod deo vovetur necesse reddi.**

Sunt quidam qui non vovent dicentes: dominus meus quod dederit nobis in decem, sed postquam ea deo promittimus necesse reddere convenimus ostringimur. Item de eodem. Vouentibus deo virginitatem non solum nubere sed et velle damnabile est. Item ex concilio Tolet. **Dignus est supplicio qui se primo deo subtrahat a voto resiliens. Rub.**

Ananias deo precium agri voverat quod postea diabolica victus persuasione subtraxit. Sed quam morte mulctatus est sciatis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit qui eos quos deo dederat numos deo abstulit, considera quanto periculo in divino iudicio dignus erit qui non numos sed semet ipsum omnipotenti deo quem se sub monachico habitu devoverat subtraxit. Item super Ezechielem. **Ad deteriora cadunt qui bona que ceperunt agere reliquerunt.**

Qui bona agimus, sine melioramus, quere deinde ante posse deliba tum facimus licet in bonis prioribus perseverent in conspectu tamen dei cecidere ex deliberatione. Que sequuntur nimia reliquerat deinceps sese subicere in nostro castitatis se restringere deliberat. Sed cum post castitatem alios ceciderit conspicuante sese subtraxit et documentum ponit. Si ergo post votum quisque necessario cogitur solvere quod vovit, sine monentibus non solum nubere sed et velle dampnabile est. Patet ergo quod sacerdos iste ad executionem sui voti cogendus est, non solum non sit sed velle monachum non esse sibi dampnabile est. Unde autem in Conciliis Tolo pertinent, monachos sic patrum canonibus angit. dicentes: Duo conficit vel sacre magna pietas est deinde ad solam promissionem pertinet

dimittat. non dum enim promiserat ore, sed deus iam audit in corde. uotum enim pro opere reputatur. Sic ergo propheta in te o deus uota reputat, quia dixit: ego confitebor. Sic et iste in corde compunctus est, quia dixit: fiam monachus. Sed (Obiicitur) aliud est propositum in corde conceptum, aliud ore promissum. aliud est subsequenti obligatione se reum non facere. Quia ergo iste propositum sui cordis ore simpliciter renunciauit, non autem monasterio aut abbati se tradidit, nec promissionem scripsit, nequaquam uoti reus tenetur. Unde Alexander III.

Non cogatur aliquis in monasterio manere, nisi professionem fecerit in manu abbatis.

Consaldus presbyter, cum quondam infirmitate grauatus fuisset, [illegible] passionis pressus monachum se fieri promisit, non tamen monasterio aut abbati se tradidit, nec promissionem scripsit, sed beneficium ecclesie in manu aduocati resignauit. Ac postquam conualuit, more se monachum negauit fieri, quamquam presbyteri qui ab beati Benedicti regula et precepta patris et predecessoris nostri sancti Gregorii pape canonica institutione dicat monachum, ad firmitatem approbationem ipsius monachatus indicamus et auctoritate apostolica precipimus, ut prefatus presbyter beneficium et ecclesiam recipiat, liberaque et retineat. Item Augustinus ad Bonifatium comitem.

Uoto post propositum non emisso ducta non debet dimitti. Rubrica.

Nos nouimus, nos testes sumus, quod omnis actus publicos, quibus occupatus eras, relinquere cupiebas, et te in otium sanctum conferre, atque in ea uita uiuere in qua serui dei monachi uiuunt. Cum ergo te esse in hoc proposito gauderemus, nauigasti, uxorem duxisti, sed cum eam non aliter diceret esse quam ut habitus diceremus, ut in castitate continentie uiueret, ut tradidisti in tam non ero contestando [illegible] [illegible] [illegible] sine eius consensu continentie uiuere non licet, quia continentia prescripta ille [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] simpliciter nupsit. Sed (Ecce) iste solo corde concepit se monachum fieri, et ore promisit, nec semel tenetur in sanctum offerre. Nam postea coactus est sui sponte quod corde concepit et ore

promittat autem. Auctoritas illa Alexandri secuta institutionem beati Gregorii et beati Benedicti abbatis probandis animi indulgentia nouiciis incognitis non temere concedatur. Unde in Toletano concilio.

Ut probationem in incognitis ante tempus in monasterio suscepta.

Si quis incognitis non probati monasterium ingredi uoluerint, tempore monachi habitu non prius confirmentur, quam post tres annos, aut seruus aut libertus uel colonus qui a domino suo reddi debent, ei omnibus suis quadam uicem [illegible] acceptam impunitate. Si autem istorum nihil fuit requisitum post [illegible] [illegible] longe quod inueniri non possit.

Quod autem quis post redditionem sive etiam licentia ab abbate sit ad propria redire, facile monstratur non posse, ipsum enim redire cum non sumit. Quia autem manifesto nomine tenetur obuiare cum post esse sententiam beati [illegible] solum non obuiat, sed permittendo fautor existit. Non ergo licet abbati dare licentiam alicui recedendi a b [illegible] nec cuiquam ubi licet recedere sum [illegible] quia et quo se semel abbati subiecit absque eius permissione. Item [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] abbatis de monasterio discessit quamuis sit ad sua redeunda, amittit. Sed possessiones ecclesie tradidit quolibet modo alienare nec abbati nec alicui licet. Unde Symmachus papa. [illegible]

Possessiones quas unusquisque [illegible]

Honore priuetur qui de iure ecclesie aliquid alienare presumpserit.

Quicumque ex fratribus presbiterorum ac diaconorum oblitis [illegible] [illegible] huius ecclesie magnum uel exiguum uel quicquid dederit ecclesie, alienare [illegible] tempauerit, donator et alienator [illegible] honoris sui amissione mulctetur. Gregorius Ianuario subdiacono. [illegible] [illegible]

Bona nulla permittit [illegible] [illegible] [illegible] usibus applicet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Item Ambrosius libro de officiis.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rubrica.

Sunt qui opes suas [illegible] animo impulsu non iudicio [illegible]

[illegible] ... ecclesie conuenerint. postea re-
uocandas putauerint: cum hoc nec
primam ... nec primam iudicium huius habuit
sacrilegii. Sunt quos permittit o per-
sias ... pauperibus. Sic eos
qui prius iam agunt hoc sollicite mente
oportet ne ipsius penitentiam agat prius.

Item Gregorius Fabiano subdiacono. Qui in locis de relictis retinere ecclesie contendit sacrilegium committit. Rubrica.

Sacrilegium committit qui res ecclesie que uenerabilibus locis relinquuntur pro uoluntatis sue studio temptauit suis compendiis retinere.

Item Urbanus episcopus omnibus episcopis. Sacrilegium committit qui ecclesie facultates alienat.

Omnes ecclesie raptores atque suarum facultatum alienatores a liminibus eiusdem matris ecclesie anathematizantes apostolica auctoritate pellimus, dampnamus atque sacrilegos iudicamus; et non solum eos, sed et omnes consentientes eis, quia non solum qui faciunt rei iudicantur, sed et qui facientibus consentiunt. Par enim pena agentes et consentientes comprehendit.

Item Nicolaus papa omnibus episcopis. Excommunicetur qui firma ecclesie frangere temptauerit.

Si quis autem quilibet ... patres statuimus ... ecclesie peragitur ... non ... ecclesie ... Qui autem confinia eius ecclesie confringere temptauerit, aut personam hominis uel bona eius inde subtraxerit, publice ... quousque emendauerit quod rapuerit reddat, excommunicetur.

Item ex concilio Magontiensi. Soluat alteram quod permutauit ecclesiae.

Si quis in atrio ecclesie pugnam committit, aut hominem ... quicquid per immunitatem ... alteram soluat ... ecclesie.

Item Gregorius ad ... ut liceat alicui aliquid de ecclesia rapere. Rubrica.

Miror quomodo tam sublimi fidei ... Nam ei qui religiose semper ... quo ... de ecclesia rapuisti. Cuius si de ... presumpserit, fugitiuus ... procul dubio ...

nos cum eam promereri. Ergo si aliter ... fidei ... Non de aliis ... quia sicut ... regnum ... cum ... ipsius ... religioso ... oblato non ... communione ... donec pacem ... sibi ... ad ... condonato pro hoc ... dignitatem officii sacerdotii ... Item ex libro capitulorum. Fugientem ad ecclesiam nemo audeat abstrahere.

Reum fugientem ad ecclesiam nemo abstrahere audeat, neque inde donare ad penam uel ad mortem ... ecclesie ... legitime ... Item Gelasius uictori ... episcopis.

Ab ecclesie atrio ... ingressi ... quem de ecclesia uiolenter rapuerint. Rubrica.

Frater et coepiscopus noster Epiphanius ... relatione suggessit ... beneficia ... religionis ... qui ... ad ecclesie septa ... ne ... aut de immunitate ... admittere ... ecclesie ... suggestione ... communione ... in hac parte consentiunt ... admitti ... sacrilegium ... ecclesie ... uoluntatis arbitrio ... sibi ... Et ideo fratres

[illegible]

potest accusari postea preterquam ab illo qui permisit ... contra priuilegium ecclesie ... [illegible]

Ad episcopos universos. Si autem quis manus sit presumptione sacrilegium
Sicut gratia quod adulterium maius est ecclesie ... xxxii. q. vii. capitulo ... monitis
... ibi solutum est sine violatione ... est maius sacrilegium

[illegible]

... super decretis manifestatos fuerat
... ab omnibus parrochianis suis
... ecclesias ... preceptionis auctoritate prohi-
betur ... qui iniuria sedium
locorum prosiliisse probantur. ...
consequenter ... [illegible]
... [illegible]
... Item Epiphanius episcopus.

Sacrarium non digni ingressi violant.

Hi episcopos electos ... [illegible] ... qui consecrationis ... [illegible] ... accessu ... indicet esse indignos. Item Iulius papa. Qui ecclesiam violaverit sacrilegus iudicetur.

Si quis ecclesiam dei violaverit, iudicetur ... [illegible] ... sacrilegus iudicatur. Nos ... fornicatio ... sacrilegium ... Sicut gravius est sacrilegium agere quam fornicari. Item Urbanus papa. Quia predia et res celestium sacrorum usibus dedicata predia vereantur temptantes. rubrica.

Hec omnia ... que ... celestium ... [illegible] ... sacrilegis ... [illegible] ... Item Leo papa. Ex eodem. rubrica.

Si quis ecclesiam igne ... annis peniteat ... pauperibus. Item Clemens papa. Inde simul probatur quod ornamenta sunt proprie ecclesie. rubrica.

Si forte quispiam presbyter sui diaconus ... [illegible] ... penam suscepturi. Item Anacletus papa. Sacrilegium facit qui predia ecclesie rapit etc.

Qui rapit ecclesie pecuniam ... [illegible] ... Item ... Ex eodem.

Pecunia ecclesie ... [illegible] ... duplici ... annis peniteat ... Item ... Ex eodem.

Si quis clericus ... [illegible] ... annis peniteat laicus ... semel aut bis ... [illegible]

... anno peniteat in pane et aqua ... annis peniteat. Item ex concilio ... Segregetur ab ecclesia clericus qui famulum vel discipulum suum ad ecclesiam fugientem extrahere presumit. rubrica.

Nullus clericorum famulum aut discipulum suum fugientem ad ecclesiam extrahere audeat vel flagellare presumat ... donec digne peniteat ... non ... segregetur. Si quis vero ... pro ... dignitatis officium ... excessu ... pontifice districtus ... Item ex concilio ... Qui dampno vel ... ecclesie fugientes abstrahit excommunicetur.

Si quis contumax vel superbus honore dei vel reverentia sancti ecclesie ... fugientem ... [illegible] ... publica penitentia ... Sacrilegium ... sacrilegium ... sacro ... sacrilegium committit ... sacrilegium duplicem ... penam ... excommunicationis ... penam ... sacrilegii ... Item ... episcopus. Ex multiplici sacrilegii et de pena eiusdem.

Quisquis inventus fuerit reus sacrilegii episcopi vel abbatibus ... libras ... argenti purissimi ... sacrilegii committit ... ecclesiasticos ... domos ... ecclesie ... sacrilegii committit ...

Si quis ... sacro. Item ex eodem. ... ecclesie ... digno ... donec ... legitime satisfaciat ... communione privatum ...

[illegible]

impunitatis ei fiducia reddatur inviolabilis.

Item Gelasius papa scribit Bonifacio episcopo. Post prestitum sacramentum securitatis restituantur dominis qui ad ecclesiam confugiunt.

Metuentes dominos famuli si ad ecclesie septa confugerint, intercessiones debent querere, non latebras, ne excipiant perpetuo traditionis dementiam. Augetur enim tenendi filius enim noster spectabilis Petrus queritur famulum suum in ecclesia sancti Clementis diutius commorari, eundem opinatus sanctitati prestari asserit, ut illum egredi nulla ratione voluissemus. Directis supradictis litteris presentium cum eo quod elegeris ecclesie tenendum cum de impunitate ei sacramenta prebuerit, eisdem facies ad dominum suum modis omnibus remeare. Ac si in hac contumacia forte perstiterit, sacramentum sibi prestitum reddatur irritum.

Item Iohanni episcopo. Post sacramentum acceptum ad dominum reddatur fugitivus ab ecclesia exire cogatur.

Vir fortis et filius noster sic oportunitatem prebuit significatur huic ipsum impunitum se ad barbarorum basilicam contulisse, sequens bona sua habere [illegible] egredi sibi ac conditione [illegible] omnia valeat allegare [illegible] cui prorsus asperum sit omnique patemur. Aliquis si certissimum utilitate dominice venisse probatur ipse sibi met imputet, atque ordinatione congrue sibi acceat. Et qui suspicientem filium nostrum virum spectabilem hortatio sic est ad singula queque convictus ut ea apud nos prestita que sibi obicientur [illegible] propria facteantur [illegible] in custodiam [illegible].

Item Syracusano constituto episcopo. [illegible] quia a christiano viro [illegible] ad ecclesiam confugientem [illegible] in domino suo reddatur invitus.

Iudas quidam [illegible] ecclesie [illegible] quod ad paucos amicos [illegible] compassione [illegible] ad ecclesiam [illegible] confugisse suggessit [illegible] quod dicat sibi ab infantia a christiano nutu patre facto domino [illegible] diligentie [illegible] sollicitari [illegible] quatenus nec religio [illegible] nec sunt hac obiecte [illegible].

dominum declinare contendat. Item ex concilio Toletano xii. De atrio ecclesie quod xxx passibus clauditur nisi post datam securitatem fugiens non abstrahatur. Rub.

Diffinimus ut sancta concilia innuunt ut nullus audeat confugientes ad ecclesiam vel residentes inde abstrahere aut quocumque nocibilitatis vel dampni seu spolii residentibus in loco sancto inferre, sed et hoc precavendum his ipsis qui ecclesias petunt ut spatia scilicet xxx passus ab ecclesie ianuis progredi, in quibus xxx passibus undique ecclesie in toto circuitu reverentia defendatur. Sic tamen ut hii qui ad ecclesiam confugiunt ecclesie vel longe separatis ab ecclesie domibus nullo modo accedant, sed infra xxx passuum modum absque domorum circumcinctum receptaculo progredientes [illegible] requisite nature usui [illegible] ecclesie locus nullo teneatur eventu necessitudinis qui dominum [illegible] commisit clausuris [illegible] excommunicationi subiaceat [illegible] regie sententia [illegible] qui ad ecclesiam confugiunt [illegible] prescriptis canonibus [illegible] hii qui eos repetunt sacramenta reddiderint [illegible] sacerdotes ecclesie ipsius ab ecclesie finibus non abstraxerint aut fugam [illegible] sicut eveniet sacerdoti sua [illegible] pena ipsis huiusmodi sacerdotibus irroganda est.

Item ex concilio Aurelianensi. Ante securitatem acceptam de atrio ecclesie fugitivus non cogatur exire. Rub.

Id constituimus observandum quod ecclesiastici canones decreverunt et lex Romana constituit, ut ab ecclesie atriis vel de domo episcopi eos abstrahere omnino non liceat, sed nec alii consignare, nisi ad evangelia datis sacramentis de morte, de debilitate et omni penarum genere sint securi, ita ut ei cui reus fuerit criminosus de satisfactione conveniat. Quod si sacramenta sua convictus fuerit violasse, reus periurii non solum communione ecclesie vel omnium clericorum [illegible] convivio separetur. Quod si sacramentis reus noluerit sibi intentione facere et pro timore [illegible] de ecclesia discesserit, ab ecclesia eius non queratur. Sed qui ad ecclesiam confugerint pro qualibet culpa [illegible] a domino pro admissa culpa sacramentum suscepit [illegible] ad servitium domini sui redire cogatur. Et postquam dato sacramento domino suo fuerit [illegible]

suito episcopo locum certius dyocesis sit tamen episcopum imitatur. Extra de iu. ali(s) s(er)e
de minorum si pelli(s) ceterum de eo. pe(n)sa(tio)ne v. ¶ manumittat: q(ui) q(ue)

manu mittat manci pium ecclesie duo dicit pro illo ut ... eccle siam abbas nemi (...)

gnamus. si aliquo pene pro eadem espi
qua exigitur probatus fuerit peruiisse
et pro contemptu ecclesie et pu(n)iatur a cano(n)e
siue a communione et consortio catho
licorum etiam alienum habeat: si nec sui
pro culpa sua ab ecclesia defensatur sa
cramento dominici clas exigentibus
de impunitate percipi ecclesie nolente
ad non licere occupari. ¶ Occasione
namque religionis servus dominum suum
contempnere et eius ministerio destituere non debet.

Urbanus in gangrensi concilio legitur. Reli
gionis occasione dominum suum non
audeat servus contempnere. Cap. ii.

Si quis servum alienum occasione
religionis doceat dominum suum
contempnere et eius ministerium
deserere ac non potius docuerit ei domino
suo bona fide et omni honore servire
debere anathema sit. ¶ Ex eo Alio
manum p(re)s(umere) comparatur diuissime
ea religionis doceat dominum suum servum contempnere.

Si quis servum alienum contempnere
causa religionis doceat et contempne
re dominum suum et recedere a servitio eius
diuissime moribus arguatur. ¶ Ex
concilio toletano. Cap. xxii. Primate
suscitur necessitas quod res ecclesie distrahe.

Nullus res ecclesie distrahere compellitur.
habet quod si creditis ecclesia non ha-
bet aliquam necessitatis ima cogente haec
firmandam esse primati ipsius provin-
cie censemus ut eum statuto numero
episcoporum eiusdem faciendum sit arbitrate.
Et si tanta urget necessitas ecclesie ut non
possit ad primatem consulere saltem vi-
cinos conveniat episcopos curans ad con-
silium referre eorum ecclesie necessitatem.
Quod si non fecerit reus deo et sancto concilio
venditor honore amisso teneatur. ¶ Ex
eodem concilio agathensi. Sine licentia episcopi
quicquid abbas vendiderit irritum sit.

Illud etiam in omnibus quam sub cautela
abbates facere presumunt ut si forte
fecerint quicquid sine licentia episcopi ali-
enaverint irritum fiat. Ad potestatem episcopi re-
uocetur. Mancipia vero monachis
donata ab abbate manumitti non li-
cet. Iniustum enim putamus ut monachis
cotidianum rurale opus facientibus
servi eorum libertatis ocio potiantur. ¶ Etiam
si episcopo consentiente monasterii possessio ab
abbate data fuerit nullius momenti
erit donatio nisi forte in ecclesie fabricam
emergendam donatio processit quod ea
sine tamen donatione licet quantum ecclesie patie-
tur concluditur. ¶ Urbanus ii. scribit. Nullo
Que nullo res monasterii valeat
distrahi nobis abdicetur segregari.

predictum monasterium monachi abbatem
suum ... iniquum causari. Certum quod
in sex centos per dies cetera et pro terris
fabricande ecclesie sint titulo donationis
titulo concessisse. Deo volumus quod
parentes possint edificare ecclesie eadem
dari in ecclesie predicti Ouicquid ... de
parentes eius dedere ecclesie est patientur
monasterium suum difficultate aliqua
tantum ... in ... legum ...
conuentu canonum statuta permittit te
monasterium ab eius dem iure quolibet
titulo segregari. Ex prope donatione
... aliqua di
latione restituere. ¶ Si non est quod alii
... in sinonobis in propinquo omnium
ius regem contraxit primitosum ...
inducit sacri canones ubique prohi-
bens et dampnabile ostenditur. Aliud
est quod et dimissa ecclesie caritatem. Hinc
infirmitate consilium ut quondam illi
sua reddat si quis sacro proposito ma-
re contempnit quod non est iure fori quam
iure poli nullos secundum statuisse leges.
Beatus enim Iheronimus evangelista duobus
iuvenibus quorum prius ... omnia sua
pro Christo reliquisset et pauperibus erogasset
se ... gemina reddi dicitur tamen
ea que dedicauit sibi redimere. Sic obo-
bitur ... oblata reddi de-
que pauperibus iam erogata fuerant
saluare ... iuris ... ali
ecclesiam facultatibus ... conputeturi
... ecclesie ... episcopali
... que necessitas ... domi
... exemplo ... obie de
... oblata non ecclesie retineat.
Sequitur ergo aliud exemplum in quo ea
dem que oblata fuit laudabile reddere
da monstratur. ¶ Item Augustinus sermone
de vita clericorum. In decretum nimis sibi parci
quod filio exhibidato sibi offeratur ecclesie.

Quicumque vult exhereditato filio
heredem facere ecclesiam querat alium
qui suscipiat non augustinum: immo
deo propitio neminem inveniat. Qua lau-
dabile est factum sancti ... carthaginensi
episcopi aurelii qui cum filios non haberet neque
sperare res suas omnes retento sibi usu-
fructu donauit ecclesie. Nati sunt illi filii
et episcopus reddidit illi ... que ille
donauerat. In potestate habebat episcopus non
reddere sed iure fori non iure poli. Ecce quod
aliqui oblata iure fori laudabiliter red-
duntur tamen ... exemplo reddendi
ea sua reddenda monstratur. Aliud est
de professione ... Aliud est
a proposito sui ordinis discedere. Si ... a
meliusque ... blata

nato pro parte et alia pro parte non ... quia si quis ...
... non ... ecclesia ... in qua ... ad ...
quilibet ... ut ... sic et quod
... sic debet simoniaci si cogantur gratis
... se cogantur vendere ... ut sit dicit
ut si quis sepulcrum ...
c ¶ Si duobus ... Ar. ... quod ergo habuit
acquisitum fuit pauperibus vel in ecclesie ad quod ... statuit sic
dicit quod ad hunc non pertinet ad ecclesiam ... dicit quod ...

omnia sua donata donauit ut extra de ... si totas. nam si
aliquis voto suo dedit bona sua cum crederet se non habi-
turum filios ... filius postea natus non solum preter
set etiam totum ... tenetur ... si quam ...
uerum ... quod dicit ... intelligendum est quod ecclesia non
cogitur totum reddere sed tantum legitimam portionem. ...
a ¶ Non iure poli. ... aequitate. Jo. ...
b ¶ Ecce ut ... non omnes. ... summo

Jo. ... ...

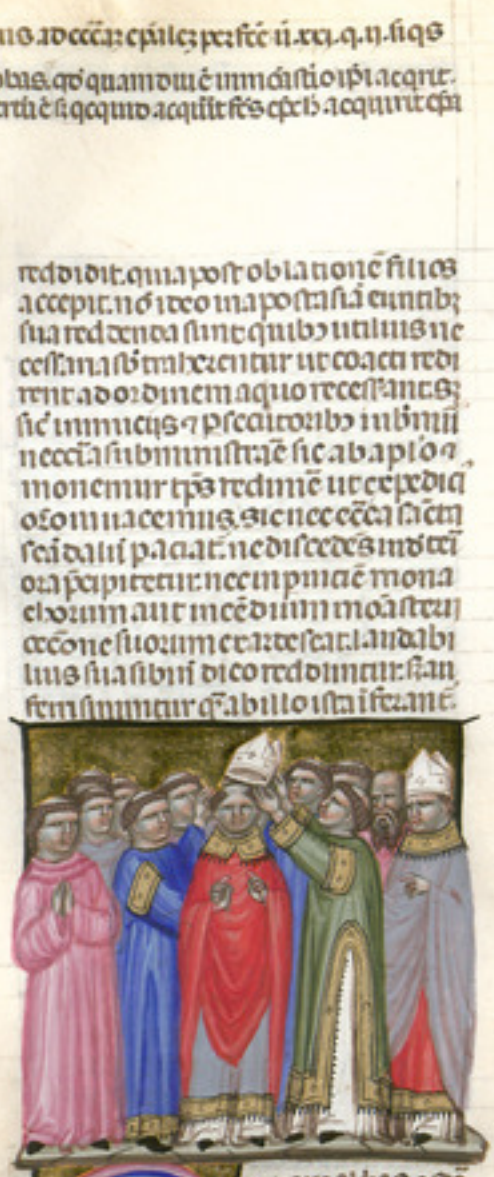

spirituale quod ex remota badie ... iohannes ... et ponit ei primas ut est de penitentia ... particulis. a. ¶ Ut monachi qui intra fines ecclesiae poita ... ad synodum vocentur ut in ... de ex. io. de siti et excessa administratione ut est ... n ¶ Specialiter misit ab abbate de sta. mo. in monachio ¶ Postulant

laicum propriae episcopo si quid sibi fuerint etiam sine ordinatione ... persona ut ... nationibus ... sui ... monachis fuerit ... comodatione ... qui pauper dispositis ... monasterio ... potestate ... signum ... civitatem episcopi sint ... ... canonum potestatem persona ... ... episcopi sui ordinatione decimet ... hujusmodi dispositione quolibet modo ... ... episcopo suo ... si quis ... etiam ... ... episcopi ... ... si autem monachi ... ... L. Item ex concilio Cabilon.

Examinentur ab episcopo qui religiosis feminis preponendi sunt.

Q Uod religiosis feminis preponendi ... ab episcopo comprobentur. ¶ Contra ... quod absque episcopi permissione nulli ... aut fiduciam licet. V. Item Agathense ... leg.

Sine permissione episcopi nullus monasterium presumat.

D Einde monachis novum monasterium presumant ... episcopo aut permittente ... aut ... quod ... fiduciam ... presumat. I. Item

C Ellulas novas. code. Item ex code.

... aut ... aut congregationem ... absque episcopi ... ... aut ... ... Item ex Aurel.

Absque episcopi vel abbatis voluntate nullus monachorum cellulas construere presumat.

N Ullus monachus congregationem monasterii derelinquens ambitionis et vanitatis impulsu cellulas construere sine episcopi permissione vel abbatis sui voluntate presumat. ¶ Ceterum hi qui pro execcutione discipline ... ... quod fiant ... ... religionis proponuntur. ¶ De quibus ... ... legitur.

Abbas qui cautus in regimine non fuerit a proprio episcopo et a vicinis abbatibus suo corrigatur honore.

S I quis abbas cautus in regimine humilitatis ... ... divina precepta ... ... abbatibus ... ... suo corrigatur honore ... ... abbate ... ... noluerit. I. Item ex concilio Aurel.

In episcoporum potestate abbates consistant.

A Bbates pro humilitate religionis in episcoporum potestate consistant. Et si quid extra regulam fecerint ab episcopis corrigantur qui semel in anno in loco ubi episcopus elegerit accepta vocatione conveniant. Monachi autem abbatibus omni obedientia et devotione subiaceant. Si quis per contumaciam extiterit ... ... aliqua vagari aut peculiare aliquid habere presumpserit omnia que acquisierit ab abbatibus auferantur secundum regulam monasterii profutura. Ipsi autem qui fuerint pervagati ubi inventi fuerint cum auxilio episcopi tamquam fugaces sub custodia reducantur. Et reus ... ... ille abbas fuerit ...

nisi cognoscat qui hujusmodi personis ... ... quemlibet monachum susceperit ... ... I. Item ex concilio Arelatensi. Item ex co.

M Onasteria vel monachorum disciplina ad eum pertineat episcopum in cuius sunt territorio constituta. I. Item Paschalis papa. Episcopalis minister abbatibus qui alterius episcopi non

A Bbatibus quinimmo ... ... et ... iubeat esse. ... episcoporum ... metropolitanorum ... primatum ... ... episcoporum ... ... ¶ Prohibemus ergo ... ... V. Item ... ...

Qualiter res monasterii a proprio episcopo debent disponi.

C Ognovimus ... episcopo ... monasteria ... ... ¶ Prohibemus ... ... mulieres passim ad monasterium accedere et monachorum ... ...

... monasteria sibi facere et ad feminas accedere monachis licet.

P Ervenit ad nos quod in monasterio ... passim mulieres accedant ... ... mulieres in monasterio ... ... ¶ Unde ... ... V. Item ... ...

... cum sanctimonialibus monachi habitare non licet.

D Uplex monasterium ... ... patris nostri Basilii et secundum precepta ...

S Cientis ergo ... quod aliquis post depositionem simplicitatem ... ... episcoporum ... dicas quod ... ... negligentes ... ... negligentiam deponitur ... ... abbates ... ... est de ... ... ¶ Corrigeretur ... quod ... sine ... deponi ... dignitate abbatie ... ...

A Bbates ... ... necessitas magna fuerit ... abbates ... ...

M Onasteria. xviii. di. ... ¶ Capitulis ... abbatibus. Sic excepto tamen primo petro ... capitula ab episcopo ... ... ¶ Prohibemus. ... ... ¶ Cognovimus ... ... ¶ Abbatibus ... precipimus ... ... ¶ Prohibemus ... ... ¶ Pervenit ... ... monachi possunt ... ... ergo possint ... ... familiaritas. a. ¶ Non solum ... ...

XVIII

Ostimus duplicanquo sit maichi mach. bu
ca gas nam qsdo meb nullt remu nerent

io communiter
te mach. cogitad
Premuoz coit omnia statuit
z prouidentur so ut sibi inuicem sint testes a bestans

cunsita fom. ut ibi tent mun o moas
teno monachi monache. Adultiu
ci inter apit cohitatem sibi adiatis
monachus ad moicha. ul moicha
ad moichu secco signalit adcollan
tem. Si aliq moachus i mulieribus
moastio mg i moicha signalauit com
unec q nec cu amte annu pre ad hac
de fenistrate porti hec sint sapiat abba
tissa. Inmoastium femmani aliqua
di uecula monacha. porro si cotigeit
aliq ppiq sua inter uoluit moa
chus in pcinctu abbatisse hunc consa
bulet p modicu pcipiendo sibi ba
rimbem discedat a bea. Tegim re
gisto monachi monache in nouisimi

In nullo loco mo cohitet locau
nachus sinl moichas pmit
tam unu moastium cohitare. Sz nec
ei q duplicau uacare. Si q tale e religi
osus eps mulieres q uis in loco
mane studeat o monachis. Aut aliud mo
nastiu edificare cogat nisi aut prima
fuerit una monastia separetur mali
moastis moache. a malis moachis
res aut quas hic cessis. Inmuta as
co pretia distribuat. Tece cessio
agentem si. a moastio moachor lega
uerit monastia puellarum.

Monastia puellari in longius a
monastio monachor aut pp
indias dia uel aut pp locationem
hoiu collocetur. Item ercano spa
lis. puellani moastia moachor pre,
Inta si dio ad ministrate regulai
ma a cacoi cosen decunu
uer moastia ung mui in pronicia ber
bica moachoru ad ministrate accepi
dio gubnet ciuitatis. Aut ubi a pdicta
ns ung mibi probamus qui ac pies
spinales elig mus quoz ii soli gubnet
na aut inter. Si tot cis edificari possit
Et ni quem moachos cautela finita u
remon abeant fratres. Inter ne cessi
aduersb uolui hant accedendi facultu
rep missu. Si tn abbatis. ul ei qui pfia
tecclam q pesse loqui mi gmibo rpia
liquid q ad sinutem aiaz pmittebit
nec ai ea sola q pesse frequenter ean
loqui oportz. Si b tem moio diuani vi
tui soloz ita ut nulla sit accessio q bre
uis oio locu. Prohibete ei sti moia
les ppa recepta ciuitate. Vi in cetus
pbi. si moi alibi recepta ciuitate seu doia
Em uosa ciuitate pinata hic nolicet.
nostra bilie cosuetudine q fe
da mihi est q nq fm riam bn bn decli
nabasiliu. aut augustinu unu ar scimo
nialeq ni in uigo cessu. Si dat adoleni
bi cimus. Si ei uxti riam agentes
ieeno bis. ti ieeu q infectoio aut
dormitoio cotie bi anc ppa seq

ficat receptacula q pmiata do mala
mq ubi sit hospitalitas q uelamme
pauli hospites. mmus religiosos. Si
cros canone q bonos mores sua pe
nulla terms emtesait. Ea go ois q
male agit odiu hue. Accipit ab sco
dite in ustoz tabinaculo sce pp matu
ps e late cellas iudias aiem cu spi
aens. Si q in loesh si uesti diq flagi
tium neutius sit aut oi mo pbibmus
si pea anathemas iechamus. Simili
mo pbibmus ne sci moiales simi au
ea noiaz ul moachis ecia iuno do
no cohueiant adpsallendu. Si testatu
quos epi pgnanter salute ipaniaz
ni negligunt quibus hui occasionibus
boa monastioz dista be aptiut. Tales
emq quida clia ranenatus occe q sim u
lata religie moastis aptiebat pfi
a ni tis seuntes ad moastia hi bitu in re
niaates ecclie ne militet. Eq bo gg.
sebio hi ramenan ad recipa moastia
clicoz ui laicoz ui hitacta fi ii detent.
Precuet ad me q ieeqs fratrum
tu aliq loca di ni moastiu
o secta. Ne hi tacta clicoz aut laicoz
fea sit. Si diq bnqui sece qs figur se
religiose uue moastis ppoz aptiut
q pcoz uita moastia dstruat. Sed ei
poz ecclias ostigas. Ecce in fra pin
fratia tua. Si qs libi loco fam. Ecmi
date studeat q ego ullo mo paciar ut
loca sacra pclicoz ui hitacta. Si abbi de
stua. Si manu ano epo ranenan.
qui sacdos ordine o stituin moastiis
Ovdum ad ullas bane potestates
nos mlcoz relatu de puellari
moastia inuenias pdos statuta
oio clicoz ui uidi mo pgnanter ut
accone regimis ea qd q dia gue est
uelud ipputente pdicant q nullo no
modo iam o dolentes pcessoz uidu
tas mis simus urbem ad e obuiasse
sq mur e tino acaus occupa ne
bonus moastes ranenat fratrum
ure ea de nos scripsisse recolimus. Et
quos pmus ihuius rei hactenus coer
te cessat. Et hoc audientes adhuc ite
pludimus septuagie. Volumu
ego ut oi moia oi q ecclastice simu
ti tam moastia pa abbatisse mo sty
dans gnaliter ne liceat. Quis clia
cis nullo modo ceps. Vt qs hac ordine
st cosuetudine adaliq ni hoc idi tri mo
ei accedendi in iam bat. aut forte
ad pagenda sac missaz fuit ne iuitq
mistia. Sz nec pauli bi moachi aut b
bans pmortem ne ecclie mfra. Nec illoz
ulli us hant potestate aliq ne e moasti
a bus occasionis ue laliqne ea q pro
hibemus simi ai canonicas moachi
iecca sustane onia cop ellatiuoe itaq

Jannes summorum doctorum omnium bonorum mecer:

Ja. doc. doc.

mortem ut ecclia doc. Del quoniam alii dicunt aliud esse
in precepto quam in mandato. Ja. doctorum summorum
Et ea tandem predicandi ja. nes ja. doctorum summorum
t illustrat. Et ecclesiam. so. i. au. doctorum summorum:
v Sacne. ea q quae pro cauu subet. ia. doctorum summorum
omnium bonorum doctorum summorum omnium bo.

Manulla
munum sere ere ubi ponitur in aut de sis epis. Si quis. x
ad monasticaz uitaz. p. clamum cu a collium septum. p nudi
b uitate fore promisso p sonarum do uidutu bau ut si de acie
uiuum stau forte fm q quibz de dit mo astio. ar q quic. i
Monastia. Et cum a pretoscam abbatisse. ja. nt cum
t Macema. b pq si clicus accusetur de q monachi
Quar. ul cu alia pot sepurgare cum licentia oq
ei ducem iste si non possit. Et testes cu ei clicus repellan
adigun tate optuscu pp testimoniu mlcrum ut. Et ecce
tam his milto pacius p eis expurgare sepot qd si clericus
u pot hec purgatores clicos alios qd p hoc si. a. cos sepi
et purgare. ut h. q si bi ani si. et q dicta si. et q. a. ci mi. ar.

uniuersas admitta pot

[illegible]

dicere debat in collo. Concilio precipitur in quo sic statutum legitur: Ne negetur ingressus clericis qui monachorum propositum appetunt. rubrica.

Clericis qui monachorum propositum appetunt, quia meliorem vitam sequi cupiunt, liberos ab episcopis in monasteriis largiri oportet ingressum.

Invito suo episcopo ingressum [illegible] clericum alienum a nullo esse suscipiendum Leo papa testatur scribens Rustico Narbonensi episcopo. Invito episcopo clericum alienum nemo suscipiat. rubrica.

Alienum clericum invito ipsius episcopo nemo suscipiat. Sed hoc de clericis intelligendum est, nisi ad propositum melioris vite transire voluerint, quod liberum esse illis [illegible] dicente episcopo monasterium ingredi. Unde Urbanus papa [illegible] sancti Rufi. Clericum ad monachorum propositum appetentes invito episcopo suscipi[illegible].

Due sunt, inquit, leges: divina una publica, alia privata. Publica lex est, que a sanctis patribus scriptis est confirmata, ut est lex canonum, que quidem propter transgressiones tradita est. [illegible] Decretum est in canonibus clericum non debere de suo episcopatu ad alium transire sine commendatitiis litteris sui episcopi, quod propter criminosos statutum est, ne videlicet infames ab aliquo episcopo suscipiantur. Presbiteri solebant enim officia sua, cum non poterant in suo episcopatu, in alieno celebrare, quod preceptis et scriptis detestatum est. Lex vero privata est, que instinctu sancti spiritus in corde scribitur, sicut de quibusdam dicit apostolus: Qui habent legem Dei scriptam in cordibus suis; et alibi: Cum gentes legem non habeant, si naturaliter ea que legis sunt faciunt, ipsi sibi sunt lex. Si quis horum in ecclesia sua sub episcopo populum retinet et seculariter vivit, si afflatus spiritu sancto in aliquo monasterio vel regulari canonica salvare se voluerit, quia lege privata ducitur, nulla ratio exigit ut a lege publica constringatur. Dignior enim est lex privata quam publica. Spiritus quidem Dei lex est; et qui spiritu Dei aguntur, lege divina ducuntur; et quis est qui possit digne spiritui sancto resistere? Quisquis ergo spiritu Dei ducitur, etiam episcopo suo contradicente, eat liber nostra auctoritate. Iusto enim lex non est posita; sed ubi spiritus Dei, ibi libertas; et si spiritu Dei ducimini, non estis sub lege.

Canonicos autem regulares ad monasterium transire minus sancte vivere prohibetur. Unde in concilio congregato sub Eugenio legitur: Ut regulares canonici monachi fieri non debent.

Nullus abbas vel monachus canonicos regulares a proposito professionis canonice retinere, aut ad monasterium suscipere audeat, ut monachi fiant, quamdiu ordinis sui ecclesiam invenire queant, in qua canonice vivendo animam suam salvare possint. Si temerario ausu id agere temptaverint, anathematis vinculo obligentur. Item Urbanus secundus. De eodem.

Mandamus et universaliter interdicimus, ne quis canonicus regularis post professionem, nisi, quod absit, publice lapsus fuerit, monachus efficiatur. Quod si [illegible] tentaverit, [illegible] canonici precipimus, ut [illegible] omnes [illegible].

Sed hoc de eo intelligendum non est, nisi cum patris sui licentia religiosius propositum [illegible]. Unde Urbanus scribit Abbati sancti Rufi: De patris sui concessione regulares canonici monachi fieri possunt. rubrica.

Statuimus, ne professionis vestre canonice quispiam post factam professionem [illegible] apud sibi hominem [illegible] alicuius levitatis instinctu vel districtioris religionis obtentu ex eodem claustro audeat sine patris aut totius congregationis permissione recedere. Discedentem vero nullus abbatum vel episcoporum, nullus monachorum sine communi cautione suscipiat. Queritur si monasteria que semel dedicata sunt possint transire in eclesiam (?) secularium habitacula. Quod in Calcedonensi concilio omnibus modis prohibetur capitulo [illegible]. Que semel est dedicata monasteria semper monasteria perseverent.

Que semel sunt dedicata monasteria cum consilio episcoporum maneant semper monasteria, et res que ad ea pertinent monasteriis servari oportere, nec posse ea ultra fieri secularia habitacula. Qui vero permiserint hec fieri, subiacebunt hiis que per canones constituta sunt. Item in sinodo VI. capitulo XIII. Quicumque

[illegible]

questione iiii. Nulli.

Quoniam in superiori [illegible] ... fuerit deponatur; laicus excommunicetur.

[illegible]

Quoniam a quibusdam venerabiles domus sibi nuncupantur, ut videlicet episcopia que monasteria effecta sunt communia diversoria. Si quis voluerit hec que in [illegible] reddere causa firmanda antiquitate testamentum [illegible] est. Alioqui si de sacro catalogo fuerit, hos deponi precipimus; si vero laici vel monachi, excommunicentur, quos nimirum constat esse condempnatos a Patre et Filio et Spiritu sancto, et deputabuntur ibi ubi vermis non moritur et ignis non extinguitur, quia vocem adversantur Domini dicentis: Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis. C. Quando est de his qui ad conversionem veniunt quo tempore debeant tonsorari. Unde ita scribit Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

Antequam biennium in conversione compleverit aliquis tonsorari non debet.

Monasteriis omnibus fraternitas tua districtius interdicat ut eos quos ad conversionem susceperint, priusquam biennium in conversatione compleverint, nullo modo audeant tonsorare, sed hoc spatio vitam moresque eorum sollicite comprobent, ne quis eorum aut non sit contentus quod voluit, aut tam firmiter non teneat quod elegit. Nam cum grave sit inexpertos hominum obsequiis associari, quanto gravius est ad difficultatem improbos applicare? Omnes si conversi voluerint priusquam nobis renuntietis, nullatenus eius sine nostro consensu [illegible] presumatis ratione suscipere. C. Queritur si ingressis monasterium relinquatur licentia testandi. Unde Gregorius prohibet scribens Januario episcopo Caralitano.

Post ingressum monasterii nulli relinquitur licentia testandi.

Omnia ingredientibus [illegible] testandi monasterium [illegible] nulla sit testandi licentia, sed res eorum eidem monasterio sint apte legibus diffinitum decreti est. Item Gregorius Cipriano diacono.

Post ingressum monasterii ea que monasterio omnia conferenda sunt.

Pervenit autem ad nos petitionem illam nomine Spumantia [illegible] a progenitorum per hortationem agnelli episcopi fuisse conversam, atque substantias quas habere potuit licet sibi iure potuisset competere, tum eidem monasterio in quo ingressa est, et specialiter donationis titulo contulisse. C. Eo pacto primus hereditatem in testimonio Colobum sui Athanasio Alexandrino episcopo reliquit tunicam suo beato Antonio. Similiter de his qui monasterium ingressi se et sua tradiderint. Unde de his qui solitariam vitam ducentes semel ecclesie tradiderunt. Illi semel esse dicta nulli gratie possessionem nulli oblationes testamenti valent. Item in Authentica.

Si quis autem constituto nova vir monasticam eligit vitam, si tamen monasterii liberis non extantibus monasterio quod ingreditur res eius competunt, ubi vivunt; et si persona liberos habens, ante quam de rebus suis inter eos disposuerit monasterium ingrediatur, liceat ei postea inter eos dividere. Ita ut nulli diminuatur quod eis non debent monasterio competens. Si autem substantiam inter filios dividere voluerit, nec sua persona filius suus connumeretur propterea. Si vero viventes cum quo monasterio competere debeant. Si si post ingressum monasterium, autem quam inter eos divideret, filii legitimam accipiant, reliqua sibi monasterio competere. Item Authenticorum monachorum constitutio.

Nec eat monachus, collatione I. Si res certe hi ipso res suas omnes contulisse videantur, si prius testatus non fuerit vel in voluntate eius certe lege disponendum si liberos habet, quos autem habebat minime ante potentem quoque modo donationibus contulit, et tamen sub monasterio vel statim de trahatur, ne quod contingat contra liberos iniquum. Item ex novella.

Non liceat parentibus liberos sibi parentes abiudicare sua repellere monachos factos. Quia dum aliquid fecerint ingratitudinis iudicio. Item.

Non liceat parentibus liberos suos ad solitariam vitam transeuntes de monasterio abstrahere.

[illegible]

Non liceat [illegible]

Quo puer annos aut ē adult' q̄ntrat mōā
chi intra strum aut ip̄utes si adultus ē
si ante intrare ē potuit ut ea q̄ puer egit
irrita sint

imperio parentum dare intelligitur quod sic a te virginitatis habitum suscepisse sine preiudicio eum deserere possit. Si puella hec nubilis intelligitur, cuius virginitatis sequentibus monstratur. Post xij. annum liberum est arbitrium nec in electione proposita cogitur sequi parentum ipsius. Sic illud intelligendum est quod est statutum in synodo habita ab Eugenio papa. Contra voluntatem propriam [illegible] non tenentur. Item.

Sanctimonialis [illegible] nam si non tenentur. Item.

Si [illegible] elegerint a monasterio [illegible] egredi non permittantur, ita hi qui inviti veste [illegible] in monasterio missi, si inviti noluerint tenentur, quod non permittentur observare. Hoc quoque ecclesie constitutionem non sit maxime peccata committere quam plangere, sicut in decreto Leonis pape manifestissime continetur. Libro xij. Marcellinus pape. De eodem. Item.

Illud autem statuendum esse censuimus ut si in minori etate filij imo a parentibus oblati fuerint et sacram tonsuram vel velamina susceperint, digni quod dixerimus ut [illegible] anno a plena [illegible] mense [illegible] in quibus [illegible] prohibitum [illegible] ut accipiant annos [illegible] professi fuerint [illegible] penitentiali loco minime amplecti possint. Si qui ad secularem habitum [illegible] noluerint redire [illegible] nullo modo [illegible] qui satis [illegible] coacta servitute Domino [illegible] tenentur. Et velamen autem non licet [illegible] in virginibus nisi certis diebus. Item Gelasius omnibus episcopis. Quod nisi certis diebus velamen imponatur virginibus.

Devotas virgines nisi aut in epiphania aut in albis paschalibus aut in apostolorum natalibus sacrum velamen minime imponatur, nisi forsitan sicut de baptismo dictum est gravi languore correptis, ne [illegible] sine hoc munere de hoc seculo exeant, implorantibus non negetur. Viduas autem velare pontificum nullus attemptet. Et [illegible] que consecrationis [illegible] minime observatur. Item ex registro. Ante quadragesimum etatis sue annum virgines non consecrentur.

Iuvenculas fieri abbatissas vehementissime prohibemus. Nullam igitur episcopus fraternitatis tue nisi sexagenariam virginem cuius vita atque mores hoc exegerint velare permittat. Item ex [illegible] de [illegible].

Sanctimoniales ante annos xl. [illegible] non velentur. Item [illegible].

Puelle [illegible] ante xxv annos virgines [illegible] ante xxv. non consecrentur.

annos etatis nec diacones ordinentur nec virgines. Qui lectores populum non salutent. Item Pius papa.

Virgines non velentur ante xxv annos nisi forte necessitate periclitantis pudicitie virginalis. Et non sit offerendum nisi in epiphania et albis et paschate et in apostolorum natalibus nisi causa mortis urgente. Communicatione velari prohibentur. Viduitatis autem professio in scriptis ab eis est facienda. Vestis quoque professioni conveniens est eis tradenda qua ubique utantur. Item in concilio [illegible] x. Professionem viduitatis faciant ante habitum religionis suscipiant que castitatem servare promittunt. Item Urbanus.

Vidua que sancte religionis proposito [illegible] voluerit, sacerdoti vel ministro ad quem aut ipsa venerit aut quem ad se venire contingerit scriptis professionem faciat, et aut signo aut subscriptione notatam contradat, seque propositi religionis velle hoc plenariter [illegible]. Et tunc accepta a sacerdote vel ministro apta religionis et professionis veste, seu in lectulo quiescens sive in quo eque loco sistens, constanter utatur. Nec diversi coloris aut diverse partis eadem sit notabilis vestis. Si religiosa [illegible]

Devotionis suscepta [illegible] et voluntatem parentum tonsuram vel religiosam vestem susceperint, sic diffinitur in concilio Toletano. Tonsura vel religionis vestis in minori etate suscepta [illegible].

Si in qualibet minori [illegible] non etate vel religionis habitum vestem vel tonsuram utriusque sexus filios aut unus aut ambo parentes dederint, forte volentibus vel nescientibus [illegible] non mox [illegible] contradicentibus [illegible] coram episcopo palam atque [illegible] habitus [illegible] religiosam vestem aliquam habuerit mora [illegible] religionis [illegible] cogantur. Parentibus sane filios suos religioni tradere non amplius quam usque ad quartum decimum annum etatis eorum licentia poterit esse, postea vero [illegible] voluntate

XX

ut fratrem nunquam sub hac occasione pe-
nas seu maculam habitus assumpti si
priuatum esse. atque esse eum ut dicitur
contra uoluntatem suam. qui regulariter illum
monachum permanere uoluerunt. Super
qua re diligenti cura inuestigantes
et admiratione plenissimi fuimus
dicere et interrogauimus. Sed non esse
accidendit. Recta enim huiusce uolun-
tatem. ut filius eius sive fieret mo-
nachus et in locum eius fieret dux.
Subtestificatus est autem iurando
firmauit quod qui primitus ei cucullam
induit. idem Lambertus se presentiae
nunquam sese monachum consensit
fieri. nimium ab insequentibus monasterii
habitum nolens esse indutus asseruit
quamuis nunquam regulam aliquam promi-
sit. ergo pro eius pallio altari sup-
ponitum illi obtulit. atque neque sa-
cerdote uel abbate ut mos postulat be-
nedicere precepta regule nunquam se mo-
nachum fore ei tum futurum promisit.
ex quo omnibus his perpenditis est per sim-
plicis actio quia si eo tempore tandiu ob-
seruare monasticam intellexisset
regulam nunquam eum tam filium suum
habitum coegisset portare cucullam.
Qua propter consultu et psalmographi
usu recolentes. quibus uoluntarie me
sacrificabo tibi. et pronunciatur uolun-
taria oris mei beneplacita fac in conspec-
tu dei obseruare presentem ut dictum est
etiam nomine Lambertum. minime
debere cogi ad monasticum. Vtili mo-
dicam sinceram honestam ordinem ubi constituatur omnino
eligit nec optat. profecto non diligit.
Et quod auis non diligit. facile contempnit.
Nullum igitur bonum nisi uoluntarium.
Idcirco et dominus non secundum frequentia
magis pro quantum uoluntariam fieri
tur precepit. Qua propter consultius
agitur. si praeuis suis hominibus competenti
modo et amore dei prouidendo. quam
uiolentiam ingerendo. ad celestem mo-
rem illi accendentes. et omnino
sanum cantem. hac enim ad apostolicis ac-
dare decernimus epistolam. monentes
atque paupertatis. quatinus si ita est
ut ipse dicitur nullus episcopus uel abbas
seu reliquorum monachorum cuiuscunque
monasterii illum regulis statim sub-
iacere promittat. nullo modo fratres eius
per hanc occasionem licentiam habeant prima
seu maculam illi habitus patiaritur
nec quod diuina inspiratione perfecerit
pro deuotionem regule se subdat.
licet ad eam audiamus eum laicalibus

remotum inuigilationibus negotiis
inter religiosos esse. Clericos canonicos
degentem uitam. sicut enim putamus quod ab
sit religiosos canonicos a consortio mo-
nachorum consortio secernentes. quoniam
quisque secundum apostolicum propositum uiuere decernit ac-
cipiet secundum suum laborem. Sed episcopus uel
abbas promissionibus illectus aliquem
tonsuratum in religionis uestem suscepe-
rint et ipsi quidem in eo quod ceperunt perma-
neant. res uero eorum heredibus suis resti-
tuantur. Vnde in magno concilio. Res
tantum heredibus reddentur eorum qui ab episcopis
uel abbatibus decepti comam deposuerunt.

Constituit sane sancta synodus
ut episcopi uel abbates qui insi-
diose ad amicitiam et precio delec-
ti. bisantes quoslibet homines et in iuuenem
etate constitutos dolo astricti et res eorum captiua
sione subripuerunt in praesentia canonicam promissionem uel pe-
tentes praecipuis uel securitatis exquisitas et cetera.
huius modi qui illecti comam deposuerunt.
in eo quod ceperunt perseuerare cogan-
tur. res uero eorum heredibus reddantur.

Quod uero ab uno monasterio in aliud distinc-
tus transire mona-
chis sit liberum. ex eo
habetur. in quo sic statutum
est. Non sunt prohibendi uirgines
sacre qui religionis ad re desiderant.
Virgines sacrae aliud monasterii
si pro lucro animae sue propter
districtiorem uitam ad aliud monasteri-
um pergere disposuerint. ibique com-
manere decreuerint. synodus concedit.
Si uero fugam disciplinae alium locum
quaesierint redire cogantur. Quod
de uirginibus sancitis hoc capitulo statuitur
tur. de monachis consequenter intelli-
gitur. et de quolibet clerico. Prohibi-
tum illud basilii. Votum monachi sine se-
niori suo abbatis summittatur.

Monachi sui abbatis summittatur
non licet uotum uouere sine con-
sensu abbatis sui. sicut non est intelli-
gendum. Item illud agathensis con-
cilii. Monachi nisi suis praeparationis sub
abbatis non mereri sine consensu abbatis.

Monachum abbas suus aut precium
dimittendum non pro uoluntate ad aliud monasteri-
um migrare. non licet abbas suscipe-
re. aut retinere presumat. sed ubicumque fu-
erit abbati suo auctore canonum reuo-
cetur. Sed si clericus sine consensu episcopi
ipsi fuerit dimissus et aliis grandibus
monachis quoque presentis sit et fratres
fuerit quos suis bonis intercepit rationem
cum dominum et liberis statuimus eo

qd iurauit archidiaconus. an sit seruandum. [C]Ertum est si constat illud esse seruandum. an pe(r)iurus sit reus periurii q(uo)d ce iuramentum archidiaconi sit iuramentum conpellit.

[Q]uod autem iurare nobis non liceat, mentum in nos sit p(ro)bandum. auctoritate probatur euuangelice sc(ri)pture. Ait enim Christus in euuangelio discipulis suis: sermo uester est est, non non; quod autem amplius est a malo est. Iacobus in ep(isto)la sua: Ante omnia fratres mei nolite iurare omnino. ubique autem iuramentum prohibemur prestare. Aliud est adiurationi sponte accedere, aliud ad assentiendum innocentiam suam, uel ad federa pacis confirmanda uel adprobandum auditoribus, qui pigri sunt credere quod eis utile est iuramentum offerre. primum prohibetur secundum concedit. si enim iurare peccatum esset omnino. Unde in collo ... c. uiii. legitur: Iuramentum pacis est faciendum.

[O]mne quod in federa pacis uenit, nunc solidius subsistit cum iuramento ... in presentia ... animos conciliat ... iuramento uinculo ligant. [C]um enim quod testibus ... stipulatur ... constat ... iurationis adiectio affirmat ... quod sit ... solum iusiurandum ... [illegible]

[Q]uod ... Non est preceptum ... [illegible]

augustinus in epistola ad publicolam. Peierare peccatum est non iurare. Unde

[I]n nouo testamento dictum est ne omnino iuremus. quod quidem propterea dictum esse uidetur, non quia iurare peccatum est sed quia peierare immane peccatum est. a quo nos longe esse uoluit qui omnino ne iuremus admonuit.

Item. Necessitas iurandi non est peccatum. Unde idem.

[U]t enim non iurare non esse peccatum inuenimus ...

[illegible]

quod quidam aiunt dominus intercessor vel testis, usitatum non est et ad condempnationem mortuorum dominum per quos iurant homines ydolatria. Item Ieronimus super Matheum. **Infirmis concessit Salvator iurare per Deum.**

Considera quod Salvator non prohibuit iurare per Deum, sed per celum et terram et per Ierosolimam et per caput tuum. Et hoc quasi parvulis fuerat concessum lege, ut quomodo victimas Deo immolabant, ne eas ydolis immolarent, sic et iurare permitterentur per Deum, non quod recte hoc facerent, sed quod melius esset Deo id exhibere quam demoniis. Item ex concilio Carthaginensi. **Excommunicetur clericus per creaturas iurans.**

Clericum per creaturas iurantem acerrime obiurgandum; si perstiterit in vitio, excommunicandum. In epulis vero cantantes suspendi sive seculares ... colere cedi. Item Pius papa. **Clericus deponatur, laicus anathematizetur per capillum Dei iurans.**

Si quis per capillum Dei vel per caput iuraverit, vel alio modo blasphemiam contra Deum usus fuerit, si in ecclesiastico ordine est, deponatur; si laicus, anathematizetur. Et si quis per creaturas iuraverit, acerrime castigetur, et ieiunet quod sibi ... diebus ... penitentie. Si quis autem talem hominem non manifestaverit, non est dubium quin divina condempnatione colligetur. Si episcopus istam emendare neglexerit, acerrime corripiatur.

Queritur quis magis teneatur, an ille qui per Deum, an ille qui super sacra evangelia iurat.

Hinc etiam Iohannes Crisostomus ait. **Non est maius per evangelium quam per Deum iurare.**

Si aliqua causa fuerit iurare, modicum videtur facere qui iurat per Deum, qui autem per evangelium, maius aliquid fecisse videtur. Quibus dicendum est: Stulti, scripture propter Deum sancte sunt, non Deus propter scripturas. Item Ieronimus. **Non solum in altari vel reliquiis sanctorum, sed in communi loco periurium cavetur.**

Habemus in lege Dei scriptum: Non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui in vanum. Ideo admonendi sunt omnes ut diligenter caveant periurium, non solum in altari vel in reliquiis sanctorum, sed etiam in communi loco. Item Ysidorus. **Non prohibet Deus iurare, sed periurare.**

Non est contra preceptum Dei iurare, sed dum usum iurandi facimus, periurii crimen incurrimus. Item Augustinus in sermone de verbis Domini xxviii. **Iuratio non est peccatum.**

Si peccatum esset iuratio, nec in veteri lege diceretur: Non periurabis, reddes autem Domino iuramenta tua. Non enim peccatum nobis preciperetur. Sed ... nos dicimus nos iurare ... ad

ne periurem non iuro. Sed quantum mihi videtur, magna necessitate compulsus cum iuro, quod nisi faciam, timeo ne non credatur quod ei non expedit quod non credit. Hac perpensa ratione et considerata, non libenter, cum magno timore dico coram Deo, aut testis est mihi Deus, aut scit Christus quod sic est in animo meo. Et video quod plus est, id est amplius est quam est est, non non. Sed quod amplius est, a malo est, et non iurantis, sed non credentis. Item. Ex premissis colligitur quod iurare non est peccatum, nec tamen quasi bonum est appetendum, ne consuetudine iurandi labamur in periurium. Sed cum dicatur procedere a malo non credentis, videtur quod qui iurare cogit peccet ... sic iuramentum ... mali ... nomine mali non malitia, sed peccati pena intelligitur. Est enim pena hec infirmitatis et incredulitatis illa processio qua quis ad iurandum compellitur. Ipsum autem iurare sicut peccatum non est, ita iuramentum ab aliquo recipere malum non est. Unde Augustinus ad Publicolam. **Iuramentum accipere non prohibetur.**

Quamvis dictum sit ... sicut ne iuremus omnino, nusquam in scripturis sanctis me legisse memini, ne ab aliquo iurationem recipiamus. Item. Consequenter autem sicut et de eis qui per demonia iurant. Item Augustinus ad eundem Publicolam. **Licet uti fide eius qui iurat ... per ydola iurat.**

Movet te utrum ei sit utendum fide qui per demonia iurat. Ubi te volo prius considerare utrum, si quispiam per deos falsos iuraverit, fidem servare non tenetur; si non servaverit, videtur bis peccasse. Si enim talem ... fidem ... peccasse ... nemo reprehenderit ... quia fidem servavit; nunc vero quia et iuravit per quos non debuit, et contra pollicitam fecit fidem quod non debuit, bis utique peccavit. Ac per hoc qui utitur fide illius quem constat iurasse per falsos deos, et utitur non ad malum sed ad bonum, non peccato illius se sociat, quo per demonia iuravit, sed bono pacto eius, quo fidem servavit. Nec tamen hic eam fidem dico servari qua fideles vocantur qui baptizantur in Christo. Illa enim longe alia est, longeque discreta a fide humanorum placitorum atque pactorum. Verumtamen sine ulla dubitatione minus malum est per deos falsos iurare veraciter quam per Deum verum fallaciter. Quanto enim per quod iuratur magis sanctum est, tanto magis est penale periurium. Alia quod est utrum non peccet qui falsos deos sibi iurari facit, quia ille qui ei iurat per falsos deos quos colit, cum quod promisit

si falla... iurat per deos falsos ... plurimum ... quia iurat per deos ... magis quia sic tamen non sunt ...

ua testimonia suffragantur que ipse commemorasti de laban et abimelech. Sicut abimelech per deos suos iuravit sicut laban per deum suum. Sic et in libro machabeorum cum ... legantur pacem firmasse cum iudeis intelligendi sunt iurasse per falsos deos. Sic iuraverunt iudei per domini nomen. Sic et iuravit iosep quod sit peccatum intelligendum est quod ipsum iurare peccatum malum est quia a deo prohibitum est, sed iurare quod iuratur bonum est, ut caveret periculum mendacii et dolositatis. Sed iosep iuravit sed peccatum iurandi non ... iurat fratribus suis per salutem pharaonis ... verbis ... sed nec tam peccatum quam peccatorem iurabant nec peccatum aliud quam peccatorem ipsum iurare verebantur. Sicut ioseph qui per pharaonem iurando hoc inconveniens est quod divino operis est ... Vnde apostolus a deo omnis potestas a domino deo est ... potestatem minime ... Sed peccatum iurare prohibuit ... ne ... in more gentilium aliquis ... peccatum ... corruptibiles ... per ... Sed quoniam quod gravius sit an peccatum an per peccatorem iurare fallaciter. Duplicatur enim quod peccatum si iurat fallaciter ... quod per ... iurat per quod sibi iurare non licet, a quo peccato immunis est qui ... peccatore iurat per ... dolo ... per ... peccatore ... si ... iurat ... magis penale est ... magis faciens illud per quod iurat ... quod ... peccatum iuras ... duplicat peccatum ... qui peccatorem iurat ... quam si quis ... mens ad confessionem venire noluit ... a fidelium consortio est abiciendus. Vnde in concilio ... Item. A fidelium consortio excludatur qui periurium penitentiam agere noluerit.

P redicandum est ut periurii fideles caveant et ab hoc nefando peccato abstineant. Sciant eis hoc grande scelus esse in lege et prophetis et euangelio prohibitum. Audivimus hic aliquos tamen periurio ... scelus ... quod ... quia ... periurii ... debet ... penitentiam ... debet ... aliis ... adulterio et fornicatione et homicidio et ceteris criminalibus viciis. Si quis non ... periurio aut quolibet criminali peccato timens penitentiam longam ad confessionem venire noluerit, a beccesia repellendus

est sive a communione et consortio fidelium, ut nullus cum eo comedat neque bibat neque in sua domo eum recipiat.

Q ui per lapides iurat periurus ... Item Augustinus. In ... psalmo ... super ...

Qui peierat qui aliter facit quam promittit.

I n dolo iurat qui aliter facit iurans est quam promittit. Et periurium sit neque ... Item super ... Alio de

Hec omnia ita ... iurando inde dicitur.

A nimadvertendum est quod in iurando duo hec habet comites ... ...

... quam iuramenti ... in periurium. Et falsum iurat ... peccato ... qui loquitur ... psalmi ... per deos qui loquitur ... multo magis detestabiles sunt qui ... quam ... assumunt. Si alius iurare ... et ... Non enim omnis qui aliter facit iuratus est quam promittit idolo iurat ... promittere ... in prima ... per ... in dolo iurat ... promittit. Ille enim idolo iurat ... promittit ... quod promittit ... quod putabat ... idolo ... Vnde Augustinus de verbis apostoli sermone ... Periurio qui falsum iurat quod putat verum.

H omines falsum iurant ... fallunt ... falsum putat ... iurat ... putat ... iurat ... sit ... iurat ... iurat ... putat ... putat ... non ... animo ... putat ... falsum est pro falso ... sit ... iurat ... verum ... non sit ... detestanda ... hominibus ... hominem ... periurium ... iurat ... in ... ubi ... ipsius ... putat ... periurium ... ad ... lingua non ... iuramenta. Causa ergo ...

si ... per ... plurimo ... amorem ... g ... p ... pro quolibet mortali ... periurium ... septenni ... penitentia ...

Q uod autem hic queritur an sit ... iurat ... quod ... quia ... iurat ... iuramento ... in ... peccatum ...

[illegible]

non erat ita, quia nesciebat esse falsum quod iurabat, immunem esse non a negligentia, sed cum magna diligentia videbatur sibi deprehendisse verum quod iurabat falsum, periurus tamen nequaquam est iudicandus. Ideo quod autem qui falsum iurat mentitur, non nisi sic intelligi debet. Non enim omnis qui falsum dicit mentitur, sed nec omnis qui mentitur falsum dicit. Unde Augustinus in Enchiridion. Non est mendacium dicere falsum quod putat verum.

Ita autem mentitur qui aliud quam quod animo sentit loquitur voluntate fallendi. Et utique propterea verba sunt instituta, non ut per ea se invicem homines fallant, sed ut eis quisque in alterius notitiam cogitationes suas proferat. Verbis ergo uti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est. Nec ideo ullum mendacium putandum est non esse peccatum, quod possimus aliquando prodesse mentiendo. Possumus enim et furando, si pauper cui palam datur sentiat commodum, et dives cui clam aufertur non sentiat incommodum; nec ideo tale furtum quisquam dixerit peccatum non esse. Item nemo mentiens iudicandus est qui dicit falsum quod putat verum, quia quantum in ipso est non fallit ipse, sed fallitur. Non itaque mendacii, sed aliquando temeritatis arguendus est, qui falsa incautius credita pro veris habet; potiusque e contrario, quantum in ipso est, ille mentitur qui dicit verum quod putat falsum. Quantum enim ad animum eius attinet, quia quod sentit non dicit, non verum dicit, quamvis verum inveniatur esse quod dicit; nec ullo modo liber est a mendacio qui ore nesciens verum loquitur, sciens autem voluntate mentitur. Non consideratis itaque rebus ipsis de quibus aliquid dicitur, sed sola intentione dicentis, melior est qui nesciens falsum dicit, quoniam id verum putat, quam qui mentiendi animum sciens gerit, nesciens verum esse quod dicit. Item Gelasius. Non mentitur qui animum fallendi non habet.

Beatus Paulus apostolus non ideo, quod absit, fefellisse credendus est, aut sibi extitisse contrarius, quia cum ad Hispanias se promisisset ire, dispositione divina maioribus occupatus ex causis implere non potuit quod promisit. Quantum enim ad ipsius voluntatem attinet, hoc pronuntiavit quod revera voluisset efficere; quantum autem ad divinum secretum consilium, quae ut homo omnia non poterat, licet spiritu dei plenus, ignorasse, supernae praemisit dispositioni providentiae. Nec quod beatus Petrus apostolus pro affectu divinae reticentiae ipsi commonendus dicit: Non lateat ubi dicit: Pro te animam meam ponam, fefellisse, quod absit, aut mentitus putari minime convenit, sui quippe nondum morem divinae voluntati cessit, quod dicere nesciens esse futurum, cuius adhuc humanae fragilitatis passus est pro ea voluntate fiduciam. Ille ergo falsum iurando mentitur, qui scit falsum esse quod iurat. Est enim mendacium, ut ait Augustinus, falsa significatio vocis cum voluntate fallendi. Sed quia fallere semper sit voluntate, falli autem infirmitatis vel ignorantiae, gravius autem sit quod ex voluntate, quam quod ex ignorantia vel infirmitate procedit, aliquando contingit falli vel nullum vel minimum esse peccatum, aliquando ex parte rerum vana consideratione minus esse falli quam fallere. Unde Augustinus in Enchiridion. Falli in his quae ad fidem non pertinent aut parvum aut nullum est peccatum.

In quibus rebus nihil interest ad capescendum regnum dei utrum credantur an non, vel utrum vera sint vel putentur an falsa, in his errare, id est aliud pro alio putare, non est arbitrandum esse peccatum, aut si est, minimum esse atque levissimum. Item ex eodem. In his quae ad fidem non pertinent gravius est fallere quam falli.

Item paulo post. Quae quamvis ita sint, quaecumque ista sint, tamen malum est quia sive quisque fallatur, sive mentiatur, ut tamen falli quam mentiri minus est malum, quantum pertinet ad hominis voluntatem, et longe tolerabilius est in his quae a religione sunt seiuncta mentiri quam in his sine quorum fide vel notitia deus coli non potest falli. Ex quo datur intelligi quod non omnis qui loquitur mendacium reus est mendacii, nec de omni mendacio intelligendum est. Sunt enim quaedam mendacia in quibus sit aliqua culpa, non tamen dampnabilia. Immo et quaedam sunt mendacia in quibus sit sine gravi culpa, de quibus intelligitur: Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Evidenter apparet quod mendaciorum alia sunt venialia, alia dampnabilia. Ad distinguendum ea quae sine gravi culpa mendacia, de quibus Augustinus ait in libro de mendacio. Quot sint genera mendacii.

Primum est capitale mendacium et longe fugiendum, quod fit in doctrina religionis, ad quod mendacium nulla condicione quis debet adduci. Secundum ut aliquem laedat iniuste, quod tale est ut nulli prosit et obsit alicui. Tertium

[illegible]

Utrum qd prodest alteri licite vel obstet

Utrum humilitas excusat a peccato

Utrum humilitas mentiri

Utrum humilitas mentiri

Utrum humilitas mentiri

Utrum humilitas mentiri

Utrum humilitas mentiri

bat sinentem posse repetere. manifestum enim non esse culpa[m] aliquem venientem celasse illum aut dixisse non inveniri ... concessum. Item Augustinus de mendacio.

Pro corporali alterius salute non debemus consulere

Ita ergo homo pro temporali salute hominum consulat, ut cum ad eum ventum fuerit ut tali saluti nisi peccando consulere non possit, iam se existimet non habere quid faciat, quando id reliquum esse perspexerit quod recte facere non possit. Item Ysidorus in libro sententiarum. **De eodem. Unde supra.**

Omne genus mendacii summopere fuge, nec casu nec studio loquaris falsum, nec ut prosis mentiaris, nec qualibet fallacia vitam alicuius defendas. Cave mendacium modis omnibus. Augustinus.

Si quis ad te confugerit qui mendacio tuo possit a morte liberari, non es mentiturus. Os enim quod mentitur occidit animam. Cum ergo mentiendo vita eterna amittitur, numquam pro cuiusquam temporali vita mentiendum est. Item Augustinus questionum Genesis cap. cxlv. **Non dicitur mendacium cum quis sic ioco dicit.**

Quod autem fratribus suis Ioseph ait: Nesciebatis quia non est augurio homo qualis ego, hoc augurio quid ... dicendo plus sciendo quod sibi ... neque serio ... non est habendum mendacium. Mendacia enim ab hominibus mendacibus serio aguntur, non ioco. Cum autem que non sunt tamquam ioco dicuntur, non deputantur mendacia. Item.

Multa permittebantur quondam exemplis que hodie non licet. Unde Gregorius. **Non veterum exemplo mentiri licet.**

Si quis pro testimonio ... suum ... mendacium ... quibusdam forsitan non ... dicat ... alienari ... dicat retributionem ... concessam sibi non posse ... et ... nobis ... significationis ... post ... non declinatur. Item. **Obstetrices de pietate remunerantur non de mendacio.**

Si quelibet illa ... pietate ... ... facile ... obstetricum ... et ... vitam ... obstetricum ... fallacia ... mendacii genus non est peccatum ... quod edificium ... dominus domos ... magis recompensatione ...

quod mendacii culpa ... nam benignitatis ... que est mentiri potius ... premissa culpa ... mendacii ... recompensatione declinatur. Abraam quoque loquens ad pueros suos ait: Sedete hic cum asino; ego et puer illuc usque properantes postquam adoravimus revertemur ad vos. ... licet ... ex ... Ambrosius ... de patriarchis ... probabat ... ipse solus disponebat redire immolato filio ... deus ... esset ... et ... incognito ... impedire ... gemitu obstreperet ... Item aliquo intendo significavimus nullum ... volumus obedientie ... sicut Abraam ad temptationem ... est immolare filium quem dominus nolebat ab eo occidi. Unde Ambrosius in eodem libro.

Non enim volebat deus immolari a patre filium suum nec implevit minus volebat quod omne ... immolandum optulit, sed temptabat affectum patris si dei preceptum preferret filio ... in quo mandatum impueri ... affectum ... filio dilectissimo non parceret ... auferto ... quod ipse ... non habitum. Item. **Simulatio utilis est in tempore assumenda.**

Utilem simulationem et in tempore assumendam Iehu regis Israel nos doceat exemplum, qui ... sacerdotes Baal ... velle colere dicens: Congregate mihi omnes sacerdotes Baal ... Baal ... sibi ... simulans ... Abimelech ... vis ... aliqua simulare ... obsurdi aliquorum ... ipse dominus ... peccati ... peccati simulatione ... peccatum ... Item quemedanta ... dicat Augustinus ... mentiendi pro temporali vita. Abraam descendens in Egyptum rogavit Saram ut sororem esse se diceret, dicens: Novi quod pulchra sis mulier ... ut ...

Est officium pietatis. iuramento non intelligitur iurasse quicquid in verbis suis nisi quod licite facere potuit.

iurasse et ita quod obedientiam ... permittitur ... quantum ... actio [illegible]

ta, que autem singulari ac iam pacis arguere compulerat, et sine pretium sacrissime virginis nisi quid non tollerabilius esset stulte promissionis nota tenere quam primi alium promissorum custodiam, et honore dum omnino implere mensuramus. Item Ambro. li. i. de off.

Aliquando non expedit promissum solvere sacramentum.

Est contra officium nonnumquam promissum solvere sacramentum custodire, ut Herodes qui iuravit quicquid peteretur esset daturum filie Herodiadis, necem Iohannis prestitit ne promissum negaret. Item in sermone sancti Augustini de decollatione sancti Iohannis qui sicut evangelii legitur.

Pietas fuit quod David Nabal sicut iuraverat non interfecit. Item rubrica (?)

Quod David iuramentum per sanguinis effusionem non implevit, maior pietas fuit. Vidit David primo hominem sceleris in iuratione temeraria maluisse non facere quod iuraverat quam iurationem suam hominis sanguine implere. Item eodem.

Iuravit David temere, sed non implevit iurationem maiori pietate. Item eodem. iuramento quod est sanguine ... falsum iurasse negare quis potest dicere ... peccatis minimum elegit. Minimum fuit iurando locato (?) peiorum ... falsum iurare.

Item Ysidorus in sinonimis li. ii.

Turpia vota servanda non sunt.

In malis promissis rescinde fidem, in turpi voto muta decretum; quod incaute vovisti, ne facias; impia est promissio que scelere adimpletur. Item Beda in omelia. Ad... modo est observandum iuramentum quo malum incurritur (?)

Si aliquid forte nos incautius iurare contigerit, quod observatum peiorem vergat in exitum, libere illud salubriori consilio mutandum noverimus, ac magis instante necessitate periurandum nobis quam pro vitando periurio in aliud crimen gravius esse divertendum. Denique iuravit David per Deum occidere Nabal virum stultum et impium atque omnia que ad eum pertinebant demoliri, sed ad primam intercessionem Abigail prudentis femine mox remisit minas, revocavit ensem in vaginam, neque aliquid culpe se tali periurio contraxisse doluit. Item eodem. De duobus malis minus est eligendum. Rubrica.

Non solum iurando, sed in omni quod agimus, hoc est moderamen sollicitius observandum, ut si talem forte lapsum insidiosi hostis incurrimus, insidiis ex quo sine aliquo peccato exire non possumus, illum potius evadendi aditum petamus, in quo minus periculi nos perpessuros esse cernimus. Item Ambro. de officiis.

Tollerabilius est iuramentum non implere quam pro eo facere scelus (?)

Unusquisque quod simpliciter sine ... promisit ... iusiurandum ... sit; arcto sacramento ... honesti. Aut si promisit tolerabile est promissum non facere quam facere quod turpe est. Sepe plerique constringunt se iurisiurandi sacramento et cum ipsi cognoverint promittendum non fuisse, sacramenti contemplatione faciunt quod spoponderunt, sicut de Herode supra scripsimus, qui saltatrici premium turpiter promisit, crudeliter solvit. Turpe est quod regnum pro saltatione promittitur, crudele quod mors prophete pro iurisiurandi religione donatur. Quanto tolerabilius tali fuisset periurium sacramento, si tamen periurium dici posset quod ebrius inter vina iuraverat, quod evirati inter choros promiserat. Infertur disco prophete caput, et hec estimata est fides esse que amentia fuit. Et post pauca: Deinde Iephte in mente fudit (?) ... quod melius est non vovere quam vovere et non reddere ... post paulum ... semper igitur promissa solvenda sunt, nisi dominus sic scriptura indicat, frequenter mutat sententiam. Item eodem contra Iovinianum (?)

Incommutabilis Deus quomodo sententiam mutare dicatur.

Incommutabilis Deus usque semper existens ... humana natura ... repente legitur mutasse promissa ... promissa tempore ... cum impassibilis et incommutabilis ... que vero ... iuramento ... adoptetur ... ordinata convellere ... et non est eadem ordinata cum voluerit mutare. Sic enim preterita ... repente loquar ad istos ... gentem et adversus regnum ut eradicem et destruam ... si penitentiam egerit gens illa a malo suo, agam et ego penitentiam a malo quod cogitavi ut facerem ei. Item Augustinus.

Sapientis est quod male locutus est revocare.

Magne sapientie est revocare quod male locutus est ... Item ...

Qua pena feriatur qui illicitum iuramentum facit.

Qui sacramento se obligavit ut litigantes aliquo ad

pacem nullo modo reddat pro puniendo nomine, a communione pellatur. Si aliquis [illegible] gregis fratrum suum ex clericis vel laicis, et [illegible] absolvat, ad cautelam non [illegible] pro [illegible] nem peccatorum celerius [illegible] fieri. Item. Non omnia promissa solvenda.

Non omnia promissa sunt persolvenda. Sed [illegible] non [illegible] [illegible] iurando [illegible]. Item Ysidorus in Sinonimis lib. ii.

Non est observandum sacramentum. De eod.
Quo malum incaute promittitur, velut si quispiam adulterae perpetuam fidem cum ea permanendi polliceatur. Tollerabilius est enim non implere sacramentum quam permanere in stupri flagitio. Item ex concilio Toletano cap. iii. Male iurans
Necesse est ut penitentiam agat.
Male iurans dignam penitentiam agat, eo quod nomen Domini accepit propter illius sumptum iuramentum. Quamvis scriptum est enim in sacris libris: Dominus eius qui assumpsit nomen Domini sui in vanum. Item in Levitico cap. iii. De eodem. xxii.

Non periurabis in nomine meo nec polluas nomen Domini Dei tui. Ego Dominus. Male enim quod fecerunt sese sacramento devovisse; omnino non faciant, quia multa vota frangenda sunt. Item ex decreto Sergii pape cap. iii. Iuramentum quo malum incaute promittitur non est servandum.

Si aliquid forte incaute nos iurasse contigerit quod observatum peiorem vergat in exitum, illud salubri consilio mutandum noverimus, ac magis instante necessitate periurandum nobis, quam pro vitando iuramento in aliud crimen maius esse divertendum. Item ex concilio Elibertano cap. i. Tementis [illegible] diffinitio solvitur. Ubi.

Diffinitio mentis laudabilis solvenda non est, nec est periurium, eo quod clementia emendata est. Illicitum iuramentum non est servandum.

Hec est quod septie synodi iohannes, [illegible] sanctissimus dixit, [illegible] significat sermo patris nostri Sophronii, quod melius est iurantem periurare quam servare sacramentum in fractum [illegible] magnum. Basilius dixit [illegible] quod aliquando [illegible] Tharasius patriarcha dixit: Qui per sophronium? nos [illegible] dei propter [illegible] dissolvit ipsum iuramentum. Item Tharasius patriarcha dixit. De eodem. xxii.

Herodes observans iuramentum, per precepti penis non negaverit iuramento [illegible] sicut [illegible]

[illegible] est enim peccato bonis deus [illegible] si quis [illegible] corde penitentia sancta synodus dixit [illegible] scriptura. Item Leonitius episcopus [illegible] dixit: Scriptum est: iuramentum non [illegible] nec diligas, quod [illegible] iuramentum [illegible] dissolvit quasi iuramentum. Item Ysidorus. Non observentur iuramenta que fiunt contra divinum mandatum.

Si quis per cautus fuerit a diabolo ut diffinita agere aliquid contraque non placet deo per iuramentum agere quod est mandati domini sanctitati, est iuramenti reatu. Item ex ier. in [illegible]

Tribus siquidem. Item. De eod.
Modis iuramenta [illegible] solvenda, primo si quis malae [illegible] sorti quis fecit? iurat; ut puta si [illegible] peccatum [illegible] puerum vel puellae in domo patrum seu iuramento constringunt patrib. precepti audientes dicentes [illegible] quod iuramenta illicita laudabile solvitur. Capitibus obfuit. Hoc dicit intelligendum est quod iuramentum illicitum deseruitur, idolorum [illegible] si propter [illegible] mali [illegible] sacramentum [illegible] probabilius [illegible] viii. Augustinus libro de bono coniugali. Non est appellanda fides que ad peccatum fit, ad committendum.

Sed ad peccatum admittendum si fides appellatur, tamen quales est si sit [illegible] ipsam fit, peius est enim cum pro ea [illegible] iura fidem [illegible] legitima que tradatur; ut peccatum in [illegible] non [illegible] fuit; ut correcta [illegible] si quis cum eo minime solus expoliare non possit inveniat [illegible] iniquitatis [illegible] pacisciantur; ut simul id faciant, et spoliunt; quo facinore commisso tantum solus auferat, dolet quidem ille [illegible] sibi non esse fidem servatum; sed ipsa sua querela cogitare debet, [illegible] bona vita humane societatis fidem servandam, ne per [illegible] ex hoc fiet [illegible] in qua est [illegible] ille quippe [illegible] per fidem scelerati iudicandus est. Item. Si propter fidem ei servatam, vel adulterii reddatur in deo violari debet.

Mulier si fidem coniugalem violaverit, fidem servat adultero, utique mala est, et si adultero peior, porro eam flagitii penituerit, et ad castitatem rediens coniugalem pacta ac placita adulterinae [illegible] nunquam fidem violatricem esse in ipse adulterii putabit. Verbis itaque appareat quod [illegible]

Transcription of this page is not reliable: the text is a dense, abbreviated medieval manuscript hand with heavy use of scribal contractions, and a faithful rendering would require expanding those abbreviations throughout. The visible rubrics include "Incipit de quodam Ubaldo qui iurauit se ó[mnia] mittere nec ea mandato filii ceciderit gratias a patre ..." and "Incipit de quodam Ubaldo pro quo iurauerunt seniores ...".

Ille uincit ... intelligas quod plus peccat periurus quam homicida, immo ille plus peccat ... [illegible]

[illegible gloss]

Homicidam uincit qui sciens ad periurium hominem compellit.

Ille qui hominem provocat ad iurationem, et scit eum falsum iuraturum, uincit homicidam. Quia homicida corpus occisurus est, ille animam, immo duas animas, et eius quem iurare provocavit, et suam. Sciens uerum esse quod dicis, et falsum quod dicit ille, et iurare compellis. Ecce iurat, ecce periurat, ecce periit. Tu quid inuenisti? Immo et tu periisti, qui de illius morte satiari uoluisti. Item in sermone de periuriis.

Peccat qui iurantem exigit ab eo quem nescit falsum iuraturum.

Qui exigit iurationem, multum interest, si nescit illum iuraturum falsum, an scit. Si enim nescit, et ideo dicit, iura mihi, ut fides ei fiat: non audeo dicere non esse peccatum, tamen humana temptatio est. Si autem scit eum fecisse, et cogit eum iurare, homicida est. Ille enim suo periurio se interimit, sed iste manum interficientis et expressit et impressit. Item ex concilio Agathensi. Usque ad exitum uite non communicet qui alios ad periurium attrahit.

Si quis conuictus fuerit alios ad falsa testimonia uel periuria attraxisse, uel quacumque corruptione sollicitasse, ipse quidem usque ad exitum uite non communicet; hi uero qui ei in periurio consenserint, postea ab omni testimonio remouendi et secundum legem infamia notabuntur.

Sequitur: Qui audit aliquem falsum iurare et tacet, delinquit. Unde Augustinus ait ad ... [illegible] ... in eodem sermone. Ita quando dicit uos communicatis falsis uel ... Cuius sit iudicii qui audit aliquem falsum iurare.

Hec uidetur dicere duos fines quibus aliquis ... peccare hominem, quando audierit iurare aliquis falsum, et scit eum falsum iurare, et tacet. Sic. Aut si scit falsum esse, quia iuravit, et iste scit quia falsum iurat, testis fuit, aut uidens aut consciens fuit, aliquo modo cognouit, aut oculis suis conspexit, aut ille ipse qui iurat illi indicauit, ut ei ipse potuit esse conscius; si tacet, morte huius peccati periit (?), moriendum ... proditionis dolo si perierit; certum plenumque ... possimus ... ratum ad periurii admonendo ... [illegible] ... peccato ... Si sumus audientes, nobis dicere quod nominis falsum iuratur ... periurus ... fit ... prodit ... periculum mortis ... difficilima quod ... quibus hic non est ... indicio ... iuratur ... sacerdoti ... pro ... quam ... supplicandis ... oportet ... ab hoc solo peccato ... indicet ... sunt ... quia ... pro eo placando ... confessionis ... adhibeat

[illegible] ... mediatam. Si ergo iste, ut supra dictum est, qui audit falsum iurantem et tacet, delinquit, multo magis ille est, qui ad iurandum aliquem compellit. Queritur de eo qui per creaturas iurat ... si falsum iurauerit, an sit reus periurii, et ... uidetur quod iurasse dicit ... Unde ... scripsit ... [illegible] ... Ille ... qui ... dicitur uel uerbum iurat.

Quacumque arte uerborum quis iuret, Deus tamen, qui conscientie testis est, ita hoc accipit sicut ille cui iuratur intelligit. Dupliciter autem reus fit qui et nomen Dei in uanum assumit, et proximum dolo capit. Item ex sermone sancti Augustini. Periurus est qui per lapidem iurat falsum. Ecce dico caritati uestre: et qui per lapidem iurat falsum, periurus est. Unde hoc dico? Quia multi in hoc falluntur, et putant quia nichil est per quod iurant, non se teneri reatu periurii. Prorsus periurus es quia per id quod sanctum non putas falsum iuras. Si tu illud sanctum non putas, sanctum putat cui iuras. Non enim tibi iuras, cum iuras, aut lapidi, sed proximo. Iuras homini ante lapidem, sed non ante Deum? Non te audit lapis loquentem, sed punit Deus te fallentem. Item ... [illegible] ... Apud dominum uerba iurantis ... errore uel ... non ... Humane aures talia uerba nostra iudicant, qualia foris sonant. Diuina uero iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Certe nouit ille quid intentione uoluntatis ... [illegible] ... qui iurat, ... uoluntate ... uerba ... Si ergo diuina iudicia uerba nostra talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur, sic ... patet quod non sic Deus accipit iuramentum sicut ille cui iuratur ... [illegible] ... Obicitur qui super lapidem iurat, ... super altare ... super ... iurat ... iuramento ... per lapidem ... promissio ... periurii reus ... [illegible] ... Obicitur illud ... qui ... obedire ... consulibus suis ... pro honore sue ciuitatis ... obedientiam ... iuramento ... in quo aliud dicitur quam fieri ...

[illegible gloss] ... quod aliquis

[illegible]

iurat(iu)os arbitrentur: ut scilicet ne pu-
dum nulli contrahant uel aliquid hu-
iusmodi faciant. Si ergo certe hoc quod se-
cerant iurasse consiliis suis ob de-
dicentiam denegaret nisi quid sine in-
tentione recipientis animi potius sine in-
tentione iurantis deus iuratum iu-
dicat accepit. [C] [illegible]

[illegible]

Inter iuramenti et locutionem fidelium nulla debet esse differentia.

[I]uramenti huius modi causa est [illegible]

[illegible]

eius tamen. An. xiiij. annos nullus iurare.

[P]ueri an. xiiij. annos cogantur.
[P]ueri cogantur iurare. Puella [illegible]

[illegible]

[H]onestum et iustum est [illegible] presentem [illegible]

[illegible]

[D]ecreuit sancta synodus ut a septuagesima usque [illegible]

[illegible]

nolunt ... ut precedit exemplum ... [illegible] ... si fiet post transeat ... [illegible] ... Mihi uindictam. ut in ... [illegible]

notandum ... summum a principe ... erat ... [illegible] ... b Testimonio. dicit non ... principatus ... [illegible]

[illegible]

pro uicibus dicatur: Mihi uindictam et ego retribuam, dicit dominus. Item in euangelio dicitur: Nolite iudicare et non iudicabimini. Item cum patrifamilias dicerent serui: Vis imus et colligimus zizania? respondit: Sinite utraque crescere usque ad messem, et tunc dicam messoribus: Colligite zizania et alligate fasciculos ad comburendum. Hinc etiam ille qui imperauit Petro ... filio suo misso ... angelorum ... licet diceret ... apostolorum qui ... Item Paulus in epistola ad Romanos dicit: Nolite uindicare uos ... Si quis ... dominum ... Si ergo ... domini ... mus. In his enim ... monitus ... dicitur ... quod aliud ... Patet quod ... sicut superius ... militare ... ob ... [illegible] ... ad uindictam inferendam ... euangelica prohibetur. Apparet quoniam quod militare peccatum est. Hinc ergo

Bella carnalia bellorum spiritualium figuram gerunt.

Nisi bella ista carnalia figuram gererent bellorum spiritualium, nunquam ut opinor Iudaicarum historiarum libri discipulis Christi, qui uenerat pacem docere, legendi in ecclesiis fuissent ab apostolis traditi. Quid enim conferret illa bellorum descriptio eis quibus dicit Iesus: Pacem meam do uobis, pacem relinquo uobis, et quibus per apostolum iubetur et dicitur: Non uosmet ipsos uindicantes, et magis facite locum ire ... Ad Romanos ... nobis ... bella non ... agenda ... contra ... spirituales aduersarios ... uel ... militie preceptum dat militibus ... dicens: Induite uos armaturam dei, ut possitis stare aduersus insidias diaboli. ... preceptum patientie ... non tam ... corporis quam in preparatione cordis retinendum. Unde Augustinus ... de puero centurionis:

Precepta patientie non tam ad ostentationem corporis quam ad preparationem cordis seruanda sunt.

Paratus ... dicere ... Patientie preceptum ... animum ... quos non bonos ... potius numeretis ... non ... malitia ... magis ... ad preparationem cordis quam ad opus ... in aperto fiunt ... patientia ... manifesto ... quod ... bene ... uelle ... Hic ... ipse dominus ... exemplo singularis patientie ... percuteretur in faciem ... dixit

le locutus sum, testimonium perhibe de malo. Si autem bene, quid me cedis? neque quamquam ... preceptum suum ... impleuit ... Neque enim prebuit percutienti alteram partem, sed potius prohibuit ne faceret ... uindictam ... paratus ... nec ... soli in facie ... pro his a quibus hec patiebatur ... pro quibus ait: Pater, ignosce illis, quia nesciunt quod faciunt. ... Paulus apostolus preceptum domini magis ... impleuisse ... Paulus in faciem dicit principi sacerdotum: Percutiet te deus, paries dealbate. Sedes me iudicare secundum legem, et contra legem iubes me percuti. Et cum a circumstantibus diceretur: Summo sacerdoti maledicis? ... ammonere uoluit quod dicit, ut qui sapienter intelligerent, iam destruendum esse aduentu Christi parietem dealbatum ... hic quippe nesciui, fratres, quia princeps est. Scriptum est enim: Principi populi tui non maledices. ... in eodem populo ... illum principem sacerdotum ... non possit, nec eos quibus ... nesciret. Si ergo ista precepta patientie semper in cordis preparatione retinenda sunt ... cum ... benigna aspiritate plectendis ... potius ... quam ... In hoc ... dolore ... ipsius ... res publica christiana ... bella sine beniuolentia non gerentur, ut ad pietatis iustitieque ... Nam cui licentia iniquitatis eripitur utiliter uincitur ... Nam si christiana disciplina omnia bella culparet, hoc potius consilium salutis petentibus in euangelio diceretur, ut abicerent arma seque militie omnino subtraherent. Dictum est autem eis: Neminem concusseritis, nulli calumniam feceritis, sufficiat uobis stipendium uestrum. Quibus proprium stipendium sufficere debere precepit, militare utique non prohibuit. Item Augustinus ad Bonifacium:

Intelligas armis militantes deo placere posse.

Noli existimare neminem deo placere posse qui armis bellicis ministrat. In his erat sanctus Dauid,

[illegible]

cuius mentio ... humane ... bellum ... [illegible] ... sit ... ei ... placeat ... ut ... non ... fieri ... quia ... dicitur ... sufficit ... Ignorantia ... [illegible]

Noli existimare. Si aliquis existens sanctus potest in armis bellicis militare, ergo prohibetur penitentibus in armis militare ... Ad non ... quia penitentes uiuunt sub regula ecclesiastica ... quia arma dare possunt occasionem peccandi. Jo. ...

Joannes summo cum decore tum omnium bonorum ...

Jo. ... ...

leges iudicabit ...

QA

etatis etc transitus

soluta ei pro debito. set in illo est sola sua actio ... qui dicat aqui sit ve debito ... in ultimo questionem ... ad exteriorem cum ... quia ab natore ... non patuit ... contra

qui [illegible] ... quod solet ... igitur ... quia probati sunt ... quia ... digni erant quod patienter potuerunt sustinere omnia adversa ...

Q. II

Quid culpatur in bello? Quod sit iustum bellum, Ysidorus li. ethimologiarum. **Quid sit iustum bellum. C. I.**

Iustum bellum est quod ex edicto geritur de rebus repetendis aut propulsandorum hominum causa. Iudex dictus est quia ius dicat populo, sive quod iure disceptet. Iure autem disceptare est iuste iudicare. Non est enim iudex si non est in eo iustitia.

Item Augustinus li. questionum. **Nichil ad iustitiam interest, sive aperte, sive ex insidiis aliquis pugnet. C. II.**

Dominus noster ... iubet ad Ihesum Naue ut constituat sibi retrorsum insidias, id est insidiantes bellatores ad insidiandum hostibus. Hic admonemur non iniuste fieri ab his qui iustum bellum gerunt, ut nichil iustus precipue cogitet in his rebus, nisi ut bellum suscipiat cui bellare fas est. Non enim omnibus fas est. Cum autem iustum bellum susceperit, utrum aperte pugnet an ex insidiis, nichil ad iustitiam interest. Iusta autem bella diffiniri solent que ulciscuntur iniurias, si qua gens vel civitas, que bello petenda est, vel vindicare neglexerit quod a suis improbe factum est, vel reddere quod per iniurias ablatum est. Sed et hoc genus belli sine dubio iustum est quod Deus imperat. In quo bello ductor exercitus vel ipse populus non tam auctor belli quam minister iudicandus est.

Ecce ergo iustum bellum si quod ex edicto geritur, vel quo iniurie ulciscuntur. Quod autem filiis Israel iusta bella gerebantur, Unde idem scribit Augustinus in questionibus Numeri. **Innoxius transitus filiis Israel negabatur, atque ideo iusta bella gerebant.**

Notandum est sane quemadmodum iusta bella gerebantur a filiis Israel contra Amorreos. Innoxius enim transitus negabatur, qui iure humane societatis equissimo patere debebat.

Q. III

Quod non iniuria sociorum armis propulsanda sit, exemplis et auctoritatibus probatur. Dominus enim ... de quo ... ad iniciationes patrum ... sibi quesivit ... ad ... fugiens in Egyptum latuit per septennium. Sic et cum ... lapidibus peteretur, abscondit se et exivit de templo. Sic et cum duceretur ad crucem, noluit commovere adversus seniores iudeorum ... obviam processerant cum palmis et laudibus eum receperant. Sic et interrogatus a Pilato ait: Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent ut ego non traderer Iudeis. Sic ... ad regnum huius mundi pertinentes auxilio humane militie non divino presidio ab iniuriamento iniuria se tuendunt. Sic cum discipulis suis ait: Si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam. Non arma armis, sed fugam persequentibus opponi iubet. Sic et legitur in Ysaia: Egyptus ab Nabuchodonosor ... quia filii Israel contra Assirios et Caldeos presidium ... defensionis sue auxilium ... Sic et Vulgata: Baculus arundineus est Egyptus, super quem si aliquis innixus fuerit, confringetur et perforabit manum eius. Item ... in solo sed in Deo posuerunt spem. Sic et ... legitur quod rapinam bonorum suorum cum gaudio suscipiebant, non querentes sibi auxilium patronorum, set gaudentes quod digni habebantur pro nomine Ihesu contumelias pati. Sic et apostolus in prima epistola ad Corinthios ... fraudem patiuntur potius quam repetendo fratres scandalizent. Sic et ab ydolatris ... licet esset, tamen abstinendum potius quam ... scandalizaret. Sic et supra abstinet ne aliquod offendiculum evangelio Christi prestaret. Cum ergo ille qui ab iniuria armis arcetur non minus scandalizetur quam ille a quo ablata coram iudice reposcuntur, patet quod ad propulsandam iniuriam non sit petendum armorum auxilium. Quod autem peccatum non est illud ... ostendit ... non perpetrat bonus, enim non reddit iniuriam ... qui malum pro malo reddit ... qui ... tribulat ... nec nisi bonum pro malo reddere.

Unde Augustinus in expositione psalmi C. VIII. **Quatuor sunt differentie retribuendi. [C. I.]**

Sex differentie sunt reddendi. Omnis bona pro malis, vel reddere mala pro malis. ... Non reddere bona pro bonis et mala pro bonis. ... Horum duo mala sunt, sed posterius est deterius, reddere bona pro bonis et mala pro malis. Hec duo media sunt, sed prius propinquius bonis ... et mala pro malis quod ... plus ... quia ... pertinet ... propinqui malis convenire ... bonis ... et lex moderationis statuit: Oculum pro oculo ... quod ... iniustorum iustitia ... nequaquam ... lex statuit ... ubi ... magisterio ... homines discerent quam bonum ... sibi et petere ... malum pro malo reddere ... non ... diligere iustitie ... in iusto quod est bonum pro

...

Maximianus negligentia. nam qui licet teneatur defendere ... alius suum. ut di. pe. dist. xlvi. ... c. precedenti ...

... predicta ... peccant plurimi licet aliquis ...

castigari uel tetrum ... uitam aut membrum perdere ... non ... imputare potius ita exponit

Non inferenda si potest. quantum alius tenet. ut ...

malo quod consuetum fieri. Item ab aliquo captiuo minister sua exigitur pro uita redimenda a uictore offerentur. sed ... ab aliquo barbaro minister exigitur pro redemptione captiuorum ... Sic enim nunc per ... licet minister postuletur ... quamuis ipsa postulatio ... quamquam minus probetur. aliud enim minime propelletur ... licet uoluptuose uiuere. Aliud uero uita alio ... utilitatem libere possit uacare. Sic aliud est suffragium ab homine quam a misero ministerio postulare. ut mala uoluntas aduersantium ministrio ... careat effectu. bonorum uoluntas eius suffragium sortiatur effectum. Aliud ... a demonibus ... inferuntur ad correctionem humano pellantur auxilio ... precedente correctione. Sic ... qui captiuitatem sibi immitentem egyptiorum suffragio se putabant posse euadere. sui penitentia predicentur ... increpantes ... babilonis ... humanis ... nos autem in nomine domini dei nostri inuocabimus ... Ego ... tribulatione ... uoluptuose ... dampnabile est ... mali ... ecclesia ... aliquis multo ... non ... est a ... bone ... dissimulare ... hic ... paulo legitur quod cum quidam iudeorum ... comesturos panem ... milites apostoles ... ab ... uoluntate ... inuentores ... in euangelio ... et ... auxilium ab ... patre ... defensionem petere monet. Item

Aug. ad ... Ab imperatore christiani ... auxilium postulare debet.

Maximianus ... episcopus ... auxilium ... a patre christiano ... hostes ... dicit ... quem ... laudanda patientia. sine negligentia ... apostolus paulus ... et ... quem ... illos qui cum ... conuenit ... effecit ... ad locum quo ... milites ... parentes insidias. Item aug. ad ... Catholici aduersus hereticos a principibus defensionem possunt postulare.

Nostri aduersus illicitas et prauitatis inuentores ... uiolentias quas ... querimus a potestatibus ordinatis ... pertinet ... persequuntur ... defendantur. Item eiusdem ... Quantum intersit inter persecutionem hereticorum et catholicorum ... cum ...

Principibus Christi aduersus ... et ... qui ... in ecclesia ... pro Christi nomine ... multum interest ... persecutionem ... similes ... ecclesie catholice ... aduersus Christi corpus animam ... autem ... qui pro corporali pro ecclesia ... Item Ambrosius ... Iustitia plena est que uel patriam in bello tuetur a barbaris.

Fortitudo que bello tuetur a barbaris patriam uel domi defendit infirmos uel a latronibus socios plena iustitia est. Item eiusdem super ... Pro defensione latronum uel piratarum ... obiiciatur.

Si quis fortitudinem ... obiiciatur. Latronibus uel piratis ... confirmatis ... quibus ... Item Ambrosius in libro de officiis. Quia socius est qui non repellit iniuriam a sociis.

Non inferenda sed repellenda iniuria. Lex uirtutis est. Qui enim non repellit a socio iniuriam si potest tam est in uitio quam ille qui facit. Unde sanctus Moyses hinc primo orsus est temptamenta bellice fortitudinis. Nam cum uidisset hebreum ab egyptio accipientem iniuriam defendit ita ut egyptium prosterneret atque in arena absconderet. Salamon quoque ait: Eripe eum qui ducitur ad mortem. Item Anastasius ad Anastasium. Maior impietatis fit reatus cum ... obuiatur.

Qui potest obuiare ... cessat rubrica. ... et non facit nichil aliud quam fauet impietati eorum. nec caret scrupulo societatis occulte qui manifesto facinori desinit obuiare. Item Calixtus. Cum diuino iudicio ... datum ... secularis ... iudicii ...

Non ... Item ... patres ... iudicibus ... ecclesie ... communiter ... honestius ... exemplum ... ecclesie ...

... Cessant immo etiam repugnant.

Nostri aduersus ... non possunt ... aut ... uidetur. ... audiens ... nonne petrus peccauit ... Principibus ... gladio ... si fecerit. ... clericis ... se ipsos defendere ... suscepimus ... dicebant ... fuit prohibitum ... dist.

Fortitudo ... ut ...

Aug. ... uiolentias ...

Latronibus ... intelligas de famosis latronibus ...

Si quis ... capitalium ... famosus latro ...

Ab imperatoribus defensores talem ... episcopi ab imperatore petere ... placuit ... imperatores uel principes nolunt defendere ecclesias possunt excommunicari ab episcopis ... administratores ... Ostendit quod ... hic ... qui dicunt quod secus non tenentur ... nisi habeant aliquam iurisdictionem ... dicunt quod ... licet ... si ciuitas uel populus non habent iurisdictionem ... uiolentias ... celo ...

Quod autem uindicta ... omnes ... amore correctionis ... non est inferenda secundum ... sed ... qui est ... uindicare ... prohibentur ... iniuriam ... consanguineis ...

criminum que eorum sunt occulta, que eorum manifesta, super occultis non est inferendum, de manifestis super manifestis sicut his delinquentes sociam haberent ... scandalum tollatur, ut C. q.

Q. IIII

... sollicitudinem urgentem, que negligentiam perdit desidia discipline, a quibus fidelium profecto non decebit. Item ex conc. Carth.

Imperatores cum episcoporum provisione esse defensionem adversus quorumdam potentiam debent suscipere.

Ab imperatoribus universis visum est postulandum propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur ecclesia, ut defensores eis adversus potentias divitum cum episcoporum provisione delegentur. Ecce quod nimis quam ... ob ... pressis ... propulsanda ... mali ... adempta facultate delinquendi prosit, et bonis optata facultas libere consulendi esse ministretur. His qui non facit consentit. Unde Aug. ait in ... libro

Non sunt immunes a scelere qui non liberant eos quos possunt a scelere liberare.

Ostenditur per hanc illos immunes esse a scelere qui permittunt principibus ... non ... pro ... posse nec illos a scelere consensu liberari, cum ... ob ... cum potest ... non facit, consentire videtur.

Quod autem mali tolerandi sint, ... multis probatur auctoritatibus: tollerandi sunt, ab ... separatione ferendi, non corporaliter expellendi. Unde Aug. ait in lib. ... de verbis Domini:

Quomodo mali sunt tollerandi, et quomodo ab eisdem recedendum sit.

Tollerandi sunt quidem mali pro pace, nec corporaliter ab eis recedatur, spiritualiter autem exeatur ... correctione malorum ... displicent ... qui dicebant ... templum ... exiebant ... celebrabit ... ergo ... ore non ... tangere volunt ... consentire. Item.

Quomodo mali tollerandi sint a bonis.

Tollerandi sunt a bonis mali ... iudicium ... tollerare ... predicando ... alius ... Item Ioh.

Propter pacem esse mali sunt tollerandi.

Quid ergo volunt ... Christe fratres karissimi admonere ... mali tolleremus ... corpus Christi dividamus. Ecce inter sanctos est Iudas, ecce fur est Iudas, et ... qualis ... loculos ... Sic ... discernuntur ... qualis ...

sunt, si peccat ... peccat ... publicam ... indicat ... publice ... iudicio ... legis ... sedes ... Item ...

Ecce inquit ... Paulo ... tendentis. Quod ego malos pro pace tollerabimus ... recede ... tangamus immundum ... recessionem spiritualiter intelligunt ... corporaliter ... clamo ... probamus ... nos ... manus ... recedite ... ne tetigeritis ... tangere immundum ... consentire peccatis ... correctione malorum ... pace ... Ergo fratres karissimi quotquot estis ... amore seculi ... avaros, raptores, adulteros ... ebriosos, luxuriosos ... malos ... probate ... ut corde recedatis ... ut corde ... ne tangatis. Item Aug. ... primo

Pro pace ... qui corrigere ... vel excludere a sacramento non potest ... tollerandi.

Quisquis vel quod corrigere ... corrigit ... vel quod salvo pacis vinculo excludit ... salvo pace ... probat ... ab isto malo ... quo sep... ... bonus ... quod bonum ... alienus ... manus ... compe... quod corripere ... Item ...

Ita plane ... malus ... committentibus ... nullo modo ... iudicando piger ... misericordia ... personam ... ratione ... pacis ... peccantes ... timeant ... removere ... bonos ... dilecte ... congregationi ... officium ... diligens ... ille duo ... incorrupti ... ut nec ... mali ...

... ad pedem ... Item ...

precibus ... contra ... publicam ... etiam ...
Q. Rem publicam ... rem publicam etiam ...
publicum dicatur ... sacris sacerdotibus ... magistratibus ...
... publica ... civitatis ...
... et ... privatum ... nolite ...
... Ecce ... tollerabimus ... Paulus fuit ... electo ...
... Nota ... preconis ...
... dispensative ... Aug. ... et ... summo ... omnium

apparerent ... criminis non obstante eo quod eis ... tamen ... nullus ... iudicet ... potest probare crimen ... sub ... tacendo ... magnum ... Item ... excludantur ... Ecce ... summo ... omnium

...factum. Item in epistola contra Donatistas.

Aliena peccata in ecclesia manenti non preiudicant.

Si quis a catholica ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere quod a Christi unitate seiunctus est, non habebit vitam, sed ira Dei manet super eum. Quisquis autem in hac ecclesia bene vixerit, nichil ei preiudicant aliena peccata, quia in ea unusquisque portabit suum onus, sicut ait Apostolus. Ergo communio malorum non maculat aliquem participatione sacramentorum, sed consensione factorum. Nam si in malis factis eis quisque non consentiat, portat malus causam suam, nec preiudicat alteri, quem in consensione mali operis socium non habet criminis. Idem in sermone de verbis evangelii.

Non te maculat malus, si ei non consentias, sed ipsum redarguas.

Noli sepe corde dissimiliari ad te pertinentes corpore copulatum. Duobus modis non te maculat malus: si non consentias, et si redarguas. Hoc est non communicare, non consentire. Communicatur quippe quando factis eius consortium voluntatis vel approbationis adiungitur. Hoc ergo: consentientes malis sitis ut approbetis, nec negligentes ut non arguatis, nec superbientes ut insultanter arguatis. Item ex eodem.

Similiter tangere est peccantis consentire voluntati.

Recedite, exite inde, et immundum ne tetigeritis: sed tactu cordis, non corporis. Quid est enim tangere immundum, nisi consentire peccatis? Quid est autem exire inde, nisi facere quod pertinet ad correctionem malorum, quantum pro uniuscuiusque gradu atque persona salva pace fieri potest? Displicuit tibi quod quisque peccavit, non tetigisti immundum. Corripuisti, monuisti, adhibuisti etiam, si res exigit, congruam et que unitatem non violet disciplinam, existi inde. Clamavit Moyses, clamavit Ysaias, clamavit Ieremias, clamavit Ezechiel. Videamus si dimiserunt populum Dei et se ad gentes alias contulerunt. Quam multa et quam vehementer Ieremias in peccatores et sceleratos populi dixit? Et tamen inter eos vivebat, ad idem templum intrabat, eadem sacramenta celebrabat; in eadem scelestorum hominum congregatione vivebat, sed clamando exibat. Hoc est exire inde, hoc est immundum non tangere: voluntate non consentire, ore non parcere. Idem in epistola ad Vincentium.

Non maculant innocentes scelera nocentium, que ab eis separare non possunt.

Quam magnum est enim ab istorum innocentium communione separari, nam etiam nocentium, quam innocentibus demonstrari ab innocentibus et dimitti possunt, non coinquinant quemquam si propter innocentes cognita sustinentur. Non enim propter malos boni sunt deserendi, sed propter bonos mali sunt tolerandi, sicut toleraverunt prophete eos contra quos tanta dicebant, nec communionem sacramentorum illius populi relinquebant; sicut ipse Dominus nocentem Iudam usque ad dignum exitum eius toleravit, et eum sacram cenam cum innocentibus communicare permisit; sicut toleraverunt apostoli eos qui per invidiam, quod ipsius diaboli vitium est, Christum annuntiabant. Idem libro iiii. de baptismo.

Ob aliquos ecclesiam deserit nec pertinaces boni, sed tollerandi non iudicio.

Hoc est in populo Dei stare, ut avaritia, rapacitas, inhians rebus alienis, quem nosti talem, et fidelis est, vel potius fidelis vocatur, non eum potes de ecclesia pellere, non habes aliquem aditum castigando et corripiendo illi corrigere, accessurus est tecum ad altare, noli timere. Unusquisque onus suum portabit. Recorderis quomodo in quibus feratur, que non maculant, non melius est ipsum ferre quam te foras exire. Ecce quomodo securitatem attende apostolo dicente: Unusquisque onus suum portabit. Liberet te ista sententia ne cum illo communicares avaritiam, sed communicares Christum. Si tibi quod tolerat sicut in illo communicares, non est mecum. Apostolus dicit: Qui enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit. Sibi non tibi. Sane si iudex es, si iudicandi potestatem accepisti ecclesiastica regula, si apud te accusatur, si veris documentis testibusque convincitur, coherce, corripe, excommunica, degrada. Item alia distinctio tollerandorum et cavendorum, quam etiam verbis Augustini licet colligere dicentis.

Pastor est diligendus, mercenarius tollerandus, latro cavendus.

Tres personas dicit Dominus, quas debemus illas investigare in evangelio: pastoris, mercenarii et furis. Pastorem dicit animam suam ponere pro ovibus et intrare per ianuam; furem dicit et latronem ascendere per aliam partem; mercenarium dicit lupum videre et fugere, quia non est illi cura de ovibus; mercenarius autem est, non pastor. Ille intrat per ianuam, quia pastor est; ille ascendit per aliam partem, quia fur est; ille videns eos qui tollere volunt oves timet et fugit, quia mercenarius est, nec illi cura de ovibus, mercenarius enim est. Si invenerimus istas tres personas, invenistis vos quos diligatis, quos tolleretis, quos caveatis. Diligendus est pastor, tollerandus est mercenarius, cavendus est latro. Ecce quomodo mali tollerandi sunt, nec corporali sed spirituali iudicio, sicut primo predixi; non discipuli non recepti erant a Samaritanis...

a Christianos. et infra causa xxiiii. q. iii. [illegible] b Egyptie sagar. Job. Bonos a bonis Cum digne. ad malos. Johannes. …

… quod supra omnia [illegible] intelligas de consensu de [illegible] … p Cum precipue regum [illegible] sicut enim per magistratum aliquid …

tam igitur ignem celitus super eos deducere voluerint dicentes: Magister, vis dicamus ut descendat ignis de celo et consumat eos? Audierunt: Nescitis cuius spiritus estis. Item: Omnis qui gladium acceperit gladio peribit. Hinc etiam Augustinus ait: Spiritualis est vindicta qua persequitur ecclesia. [illegible]

Quisquis dum carnem natus est persequitur spiritualem, nisi qui non spiritualiter carnem persequitur, sed ignorat quasi nisi tempus … Sed tamen proficere posse persequentes si qui egyptie filiam invenerit … recordabitur … patris qui bonitate est … magna domo … vasa autem … [illegible] … et ignea vasa officia … Item Augustinus in libro de baptismo. Non alia semper quam in hac vita peccata possunt.

Quantus arrogantie separare. Quamvis non est quanta dubitatione … tam obvius … arrogantie tam … tam elatio ut quis se posse facere credat quod nec apostolis concessit dominus, ut zizania videlicet a frumento putet se posse discernere. Item Gregorius. Presens ecclesia simul recipit bonos et malos. Unde

Hec autem est que in ecclesia consistit ita est in medio constituta ut utrosque pariter malos recipit communione quos tamen ecclesia discernere suscipit, et tempore modo ingressione discernet. Si igitur boni estis in hac vita quam diu sibi sitis, equanimiter tollerate malos. Nam quisquis malos non tollerat, ipse sibi per intollerantiam testis est quia bonus non est. Abel enim esse renuit quem Cain malicia non exercet. Et his omnibus colligitur quod malorum vindicta deo sit mandanda, nec est corporali pena punienda sed verbo admonitionis et caritatis beneficio ad correctionem invitanda. Unde dominus ait in evangelio: Audistis quia dictum est antiquis: Oculum pro oculo, dentem pro dente. Ego autem dico vobis: Non resistere malo. Sed diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos ut sitis filii patris vestri qui in celis est, qui solem suum oriri facit super bonos et malos et pluit super iustos et iniustos. Hinc Paulus ait: Non vosmetipsos defendentes, carissimi, sed date locum ire. Sed … ait: inimicis … tamquam … sermone … Item Augustinus: Si bonitatis et iustitie est inimicum diligere … non posset cum … inimicos diligere vel benefacere … [illegible]

sub ministratione iubemur ut … quos persequi et punire prohibemur. In lege enim veteri testamenti corporali pena … in lege non evangelii omnis peccatio per penitentiam venia promittitur. Ubi illa … terrore incipit dicens: Ego sum deus zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios usque in tertiam et quartam generationem. Hec non … inicium predicationis sue dicit: Beati pauperes spiritu. Beati mites. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Illa dicebat: Qui fecerit hoc vel illud morte moriatur. Ista dicit: Gaudium est super uno peccatore penitentiam agente quam super nonaginta novem iustos qui non indigent penitentia. Non enim veni vocare iustos sed peccatores ad penitentiam. Estote misericordes sicut et pater vester celestis misericors est. Illa … pro dicationis … in … peccatores … ad penitentiam peccatores … Penitentiam agite, appropinquabit enim regnum celorum. Sicut … apostolorum … Christi dicentem Petro: Quid faciemus, viri fratres? legitur Petrus respondisse eis: Penitentiam agite et baptizetur unusquisque vestrum … Item … in lege … servili timore … Item: … lege … acceperant. In evangelio autem populus gratie liberi et adultus … humilitatis … divine … fiunt … qui … legem … tenendam … gratiam … apostolus: Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba pater. Hinc etiam … evangelii simile factum est regnum celorum homini regi qui fecit nuptias filio suo. In lege autem permittebatur diligere amicum et odire inimicum.

Cum in lege scriptum sit: Diliges amicum tuum et odio habebis inimicum tuum, … ut … suos … ut … contra … gladii … per Christum … ut … diliget … inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos … Ergo … testamenti significatur … qui permissione legis acceperant … odio … ita dicam quod aliud … tenebat … alia … testamenti figurantur … [illegible]

… ait … vincula … [illegible]

… in lege odio … [illegible]

Obiicitur, auctoritas quibus probavit malos esse tollerandos ... non sint ... [illegible]

[illegible gloss]

pingue domus percipiunt. et remis de
sideriis mitterent. qui contemplationis
penna se ad sublimia sublevat. dis
iam vendetur. Sunt quidam quos salubri
tantum admonitione sufficit corripiendos,
non corporalibus flagellis sufficit adduc
tendos. Sic enim iniquitatem tamen divino
examini tantum est reservanda, qui in deli
quentes videlicet disciplinam exer
cere non possumus. vel qui sunt vestra
rius vel quorum illorum crimina sive non
nota sint tam manifestis indiciis pro
bari possunt. De hiis quippe sunt nimi
rum ait apostolus in epistola ad Corinthios: Quid
enim mihi de hiis qui foris sunt
iudicare? Et de hiis enim dominus iudi
cabit. Quod Augustinus exponens ait: Infideli
um colloquia et convivia non sunt evitanda.

Infideles non possumus repelle
re a nostro colloquio convivii vitam
et communionem. Nam et dominus cum publi
canis et peccatoribus manducavit
et bibit. In hiis non quintus scilicet ...
delibus putredo resecanda est. Unde ...
... propheta dicit ... deus iudicium
omnibus ... paciencie exponen
do addit Augustinus: ab hiis qui non sunt et
sui iuris, in quos nequit disciplina
na exerceri ... qui multitudine sceleste
nec salva pace esse mali punire
possit, tollerandi sunt potius quam
violata pace esse puniendi. Unde
Augustinus ait: Quedam mala punienda sunt
quedam vero tolleranda sunt.

Quedam enim bonorum malorumque
commixtio in ecclesia demonstratur ...
... praecepta pa
ciencie dicitur quibus nos firmissi
mos reddunt ... in
ecclesia zizania non impediant autem
... zizania
in ecclesia esse cernimus non ideo ipsi deser
tores damus ... putat
ecclesie disciplinam quandam pub
... serviantur
... dicere
quid tamen dicendum sit ... debe
sit ... rel
... ad doctrinam sanam per
nere ... lavimus ... testimo
nium ... modo ... dare, qui
... in ecclesia propter pacem esse ...
tollerandi ... ubi est pax
esse ... non propter neglig
entiam ... aliqua ...
... causam ...
... receptiones ... ecclesia
malos quos ecclesiastica disciplina
corrigere aut cohercere non possumus
... in communionem impia ...
... parte ...
ab hiis esse separandos, ut peccatis eo
rum non coinquinemur. atque ita per

nos tradebe concurrunt ... velut ...
... quasi discipulos ab unitate cor
poris ... malorum commixtione se
gregandos, veniant potius in veritatis
... similitudine ...
vel cecitas ... exemp
la quibus demonstratum est, probatio
tum enim malos in ecclesia bonis permixtos
usque in finem seculi ... malos
... tollerandos ... in ... domus in
unitate participatione ... conv
qui ... non consentit ob fu
turos ... quos ecclesia regi
tur ... pace salva potestatis discipli
ne adversus improbos ... nec
... neque
negligentia dormiamus, sed ...
... ad ... correctionis
... discimus ...
... domini ... testi
monio ... atque ad ...
... patiencie nomine ...
mus, nec obtentu domini ... se
ruamus. Item ex epistola prima ad ...
Sed mala occulta silentio, aut ab ecclesia
punienda sunt delicta manifesta.

Cum quisque fratrum ...
... in ecclesie societate ...
tur ... in aliquo tali peccato fuerit
deprehensus ut anathemate dignus ha
beatur, hoc ubi ... ita ...
est ... nomine ...
... exitiabile appareat vel
nullos prorsus vel non tales habeat de
fensores per quos possit scisma contingere,
non dormiat severitas disciplinae. Cetera
... correctionis ...
... non est
correctio mutat. Sic ... dominus respi
ciens ... compunctionem ...
ad lacrimas ... admonitione ...
...
ergo ... dampnationis ...
mittit ... Hiis ita
... Gregorius et Augustinus:
Sic ab oratione cessandum non est.

Sed quod non est ab oratione vel correc
tione cessandum pro eis quos
corrigi nolumus ...
... pro peccato dominum ...
...
negligenda correctio ...
quos nolumus ...
esse correctos ...
proficiat ...
qui faciat quos noluit ... corre
ctione perfice. Item ...
... predestinatio ...
Omnium electorum ...
... predestina
...
efficiuntur, ita predestinata ...
ab opera ...

[illegible marginal gloss]

cessare ab oratione malorum vel eorum correctionem ... quedam ...
... non ...
... non deseruit ...
... promittit quod ...
... non prosint ...
... nemo ... dominus ...
... negligentia ... postulant ...
Oportet ...

... pro quo oratio non prosint

non potest ...
... facit ...
quia deus non est actor mali ... quod deus ...
... obduravit pharaonem ...
...
... ad Romanos ...
...
... ad Romanos ...
... que facit ...

in euangelio mathei et ebreis [illegible] ... [illegible] gratiam [illegible]
b Non mittis. et hec patet quod nemo potest venire ad eum nisi gratia
f Quamvis ad bonum ... intelligentiam non quod omnes tales sunt duplices ... precedit aliquid necessario illud e

per se x eius regni predestinatione est ab omnipotenti deo disposita, ut ad hec electi et labore pugnantes et certamine postulando mererentur accipere, que eis omnipotens deus ante secula disposuit donare. Item Aug. **Electio iudicio dei malos obdurantis flagella bonos emendant.**

Nabuchodonosor penitentiam meruit fructuosam. Nonne post immanes impietates flagellatus penituit, et regnum quod perdiderat rursus accepit? Pharao autem ipsis flagellis durior est effectus et periit. Hic michi rationem reddat, qui divinum consilium nimis altum sapientie cordis diiudicat, cur medicamentum unius medici manu confectum alium ad interitum, alium valuit ad salutem, nisi quia bonus odor sumus Christi: aliis odor est vite in vitam, aliis est odor mortis in mortem. Quantum enim ad naturam, ambo homines erant; quantum ad dignitatem, ambo reges erant; quantum ad causam, ambo captivum dei populum possidebant; quantum ad penam, ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit esse diversos, nisi quia unus dei manum sentiens in recordatione proprie iniquitatis ingemuit, alter libero contra dei misericordissimam veritatem pugnavit arbitrio? [illegible] Talis itemque deus est [illegible] decernit iudicium suum sponte nemini ... hoc peccatum, quia nec deus peccanti iuste infert iram suam ex predestinatione dei ... in culpam. Item in eodem.

Predestinatio autem divina ad bonum suum ad malum in operibus ... pertinere dicitur ... homines quos ad necessitatis inducat impelli, et cum in bonis voluntas sit intelligenda non sine gratia, in malis autem voluntas intelligenda sine gratia. Cum enim eos aliquos aut felices desiderii sui aut obduratos legimus et aut relictos magnis peccatis suis hec ipsos meruisse premittit, ut talia eorum crimina precesserint ut sibi ipsi penam debitam ... supplicium inferatur in reatum, atque ita retributio dignitatur quo deficeret ... manentes ... misericordie gratia agimus quod liberat ... Sed ita ergo obedientie iudicio ... subtrahit, quia eum non predestinavit, quia recessurum ab ipsa obedientia conspiciebat. Predestinatio quoque dei semper in bono est, que peccatum sola hominis voluntate commissum aut remittendum noverat laude misericordie aut puniendum laude iustitie; malis autem operibus nostris sola prescientia dei intelligenda est, quia sic prescivit quod predestinavit que ipse facturus erat, ut faceremus ... non predestinavit que nec ipse facturus erat, nec ut faceremus exegit. Ita ait Si ... de quibus dicitur: Ex nobis exierunt, sed non fuerunt ex nobis. Si enim fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum; voluntate exierunt, voluntate ceciderunt, quia presciti sunt casuri, non sunt predestinati. Essent autem predestinati, si essent reversuri et in sanctitate et veritate mansuri. Ac per hoc predestinatio dei multis est causa standi, nemini est causa labendi. Non ergo necessitatem facit correctionis vel obdurationis divina predestinatio sive prescientia, cum boni per gratiam cum libero arbitrio maneant ... enim quia predestinatio seu prescientia dei falli non potest, necesse evenire est quod predestinatum vel prescitum est. Sicut nec necesse predestinatur vel prescitur quod futurum sit, sed quia bona absque eius gratia, mala preter eius scientiam evenire non possunt. Quomodo ergo convenienter dicitur ... predestinata sive prescita, que necessario eveniunt quod predestinata ... vero necesse evenire quod predestinatum vel prescitum, quia hic necessitas refertur ad ... divine prescientie. Unde Aug. Due sunt quippe necessitates. Simplex una, veluti necesse est omnes homines esse mortales; altera conditionis, ut si aliquem ambulare scias, eum ambulare necesse est. Quod enim quisque novit, id esse aliter ac notum est nequit, sed hec minime secum illam simplicem trahit. Hanc enim necessitatem non propria facit natura, sed conditionis adiectio. Nulla enim necessitas cogit incedere voluntate gradientem, quamvis eum, tum gradiatur, incedere necessarium est. Eodem igitur modo si quid providentia presens videt, id esse necesse est, tametsi nullam nature habeat necessitatem. Atqui deus ea futura, que ex arbitrii libertate proveniunt, presentia contuetur. Hec igitur ad intuitum relata divinum necessaria fiunt per conditionem divine notionis; per se vero considerata, ab absoluta nature sine libertate non desinunt. Fient igitur procul dubio cuncta que futura deus esse prenoscit, sed eorum quedam de libero proficiscuntur arbitrio, que quamvis eveniant, existendo tamen naturam propriam non amittunt, qua priusquam fierent, etiam non evenire potuissent. Ex his omnibus mala in malo libero ascribitur arbitrio, cum alibi divine ascribatur indignationi. Unde Gregorius papa.

Quasi summa indignatio ... ruit ita dicens in medullis

que eum quod deus prescivit ab eterno prescivit. Ergo predestinatio ... est eterna. Ergo si hec eterna sive gratia dei. Ergo futura sunt eterna eius ... aliquid ... gratia dei ... eius oppositum ... corruptionis ... possibile est ... corrumpi ... ergo post hec ... non est ... ergo si non est ... quam futura bene sequitur ... predestinatum ... argumentatio non valet ...
c Non ergo fallitur ... aliquid ... potentie est ... ergo prescientia dei est fallibilis. Jo. ... summorum
ergo est predestinatus ... predestinati. Jo.

quamvis hec dictio necessario non potest ... consequentiam sed tantum consequens. Jo. ... summorum
g Nequaquam est ... intelligas ... Jo. ... summorum
b His omnibus. Jo. ... summorum omnium ...
Quam superna plebis ... beatis ... disciplina. Jo.
... est ... ei quod deus precedit

Jo. ... ...

—a Decebys stetam libes repedijs eopponitur peralem penam pmi
b Irascentem intelligas tuq quatum ad te dei ce comutabil si qm
ad etiam
non ioi.
Oés ty
nys
circcrent.
presente
tomino
spostea c
dicqnunt
ad pdica
tem ap
stolozum.
f Item.
ccaem do
dicedum
e qz sipo.
aliquibi
fiat qdi
uectam
uistum si
tem no
possum
assignare
qz nisi ebo
uos uisi
sitgaine
g ppbia.
osec. as
b Lin La
tes. mss.
i spi lo
pulcro ib
qua deis
umtam
bat decm
na qtuo
cu ligilo
rum. in
b Pia
cias tem
monum.
mbe qd
est mor
tus inme
tate ecce
si quan
tis ea uo
lebat eam
post ma
te accare
de beresi
urtem.
q si nc
profert.
si ñ erat
trapiet
q michim
ne bñs
mulier
oppioni
sluit ut q.
qm pei
mis ben
eas aut
bñ incap
tui ce bi
tiamat
q xp si
bi recaic.
tiqs jo.
i pdicat
q xp nó
potest jo
z potis
tem qm
no dea
ccca am
nouella
ab bucca
si postea
qi cepit
vsi. an pr
apibus
utq cdis
plicet &c.
si mucit
jeam. tem ecce confuandam. fiat si q ai fiat ú j. c. q xp. ccaõ
n si tranc ut one ad ecciam se fiat. ain si ir si consecrat do
o cm q a si eo sit ánõ quo q quo fiat si quo am mo fiat. utrr
p si qt q xp. c. am sine qd cogantur ire ad romam ci pforum. f. ad cd
uuuum te quo agitur me cl anglio. r si ona tres emm ponit
q legem quam bes recinc. am am. eius primos c duo sunt m
aliqua domo mutua q am bos possimus libare ad hoc tenemur
si nt duo tñ sed cum tres sic duo sunt mutua domo si unum tñ am

monet & hec oppimo al' oppsito
humana nó remouet necse cu
lubrica lit' & precepto obiacam se
mel deus aliquid a bimanis ma
sce do disponit. hinc ce ni qd mo
ses quer atum ecclis plebis apd
dominu sinus precabo ter sic dicz
se obice optauit deus me in aide
um placauit ad petram orebuem
en & pro aqueerbitatione diffidz
rep omissionis & am in gredi do
mino irascente ñ potuit. Ange
Oés xps uó & sy domus quid
alind dice possimus qua
nec eis data d sup ut ède ent. quoz
éditores fuisse ipa uerbis docet
sic alia qualia apud ñ èdentes fri
situ mutati figma in dissét. quane
aut hoc eis negati si uis dicam. si
possint que alii pmá & ónd at
aut apud eos dominus mirabili
a quib; profuturam ne ar fecit & p
eos quib; erat pfutu. & eos qui
siratione si pro si dictat & udicati
eius penetrare non possumus. i
o am festissime tri sam quenti ee
qd dicat q uisti ee qd fr& solui
tyros & sydonios. si & coroz am & et
bethsaida potuisse cõuerti & de
les er in sitellibus si sibi meis dns
uoluisset opari mi ei ulu si ualsii in
ten por qd dicentes aut sic emo por
uenire ad me. nisi si uit ea data d si
a patre meo. & qui ppbiata & pleb
uida ar ce promissa. ecce ego sepi
am uias eccas spinis. & munia am
eas. & apidibus quadris id é admá
dabit facultate & pecca di. & ps alm
sta d despnãdis dicat. fiant me
coru tenebre & lubrica & angelus
dominp sequés eos. & imbris os
bumana & ma & bumane mas arbit
o ascribime qd omnia clemtia &
electus mis & cordie & ista ad domi
di. a pnandis iuste requitur ad my
lui sicut ergo quanus ea ssime se da
nemine ille & mmuj si bi ad o pfuat
ce tue ami. omnibus & langue &
ñ in egque medemur: sic qz anus
nemo saluce ñ p te ecclesia ad mit
ti. oi ei d liqueti ea dubenda co
recta ne ecclesia ne gligenda
disciplina. Vñ ang& air tui si ecclia
si sempu ecos qui peccat in dei & ec
Ipsa pietas uentas & ceenda
nentas nos ñ pmittit ó ceal
ami coru hominu acq pte stió ir
quos ne ecclesia in dominus au dis &
perhibet testimoium. au eos ei duj
na testimoia ñ sequi tur pó dus
bumana testimoniu p dicentis.
je mo lestus & e medicais fuerit & fre
nen eco & pñ in disciplinato filiaal
le ligã & ille ligando illo ce & e do

q alt' uult se necare. thus sic nullus sint in domo una q non
mss unus iuuan pot jos. pona se esset. mala licet ei aliq
sep
iam
pp
dñi
mone
ac
ne
ut. o
q ei
tomo
ne. q
ecca
tendi
relin
dicq
adoq
t lib
ata
mun
aliqu
uiam
tenei
licet
alij. se
placi
s con
pelluta
ergo
ubet
quod
omib
sit pce
pti.
ut do
nñe
tur. o
mina
delin
quen
tum.
si uxi
tellig
tantu
de pec
catis.
uel de
cimo
nica
dem
tiatur.
no debet.
debet
ecclo.
y si.
natet.
uta
liqm
sciat
recta
adecci
am
uide
aliqu
rener
sos tol
eran
insis
ordiu.
z mul
tus.
dupli.
in ite
ramur
arbon
ut do
dix. ni
quam
tum
dicit
duo q
uulñ
in sligi
arbon

ecce q ille qui pbi sim fuit restitutus restituit q alter qui
sub statuas fuit reno uetur sed cum do mo dñi nullus fuit sb
statuas sed illud dicatur leue uultus. pñs. lo ubi restituert
a tur. ab eo unsic etiam dicom ecclesia jo. hic eos de positos
b tem sed ut a tem ut ab eo tamen os jean. si tacet quod sicut
c cpr. ecc. s. duxerunt eos consuetudinem ecclesia jo. possit. c
d si ecclesia
d utilitate non intelligas qd aug. restituat pp eos eccam jo.
e ecclesiam ut q xp. capitula primo & secundo jo. doctoris.

Quod medicina a concepto ... Frenetico ... medicum frenetici eorum sequentes, et repugnantes ...

Intentio clamas vero aliud audire ergo ille qui conqueritur se iniuste excommunicatum ... pena ...

in se vero fit aliquando ut illi in malo qui possit recipi vel iam acquisita vel iam radicas per ... et cum recepit ea pietate coaluit et vigore consequitur se cutus. Si vero eam coaluit, ille quidem arescat, sed vivit. At bonus permanebit. Est enim et tale in se recedit genus ut nullo precedente animo quin etiam cum illo sequens recessit tamen nullo sed vul simo vulnere. At bonus ita ut illi ... ad radicem ... explicari vivi ... necessari postquam ... erroris sui penitent honore ... aut ... auferetur. Si quid tamen est aliquid ... in ea concordiae ad bonus matris esse integritatem sen ... verum ... planta aliquid sed qui integra radice ... miseri cordiam per ab ... suis coalescente ... pace et amore caritas cooperit multitudinem peccatorum. Et paulo post: verum in huiusmodi causis ubi per graves dissensionum scissuras ... est periculum ... plurimorum strages iacet, detrahendum est aliquid severitati, ut maioribus malis sanandis caritas sincera subveniat. Doleant ergo de preterito detestabili errore, sicut Petrus doluit ... amore ... dolore ... et veniant ad ecclesiam Christi, id est catholicam matrem, sicut nulla alia sit ... ille qui esse ei ... nos ... immo amplectimur, hortamur, optamus, et quos in viis ... sepibus invenimus intrare cogimus. Ergo ... quibus dominus ... sed tamen quia ... sed ipsos ...

Idem Augustinus. **Medicina aliquando sentitur quasi mali cogit invitam ad bonum.**

Quid facere esse medicina salubre omnium inaccepta caritate cognoscens, quia si in freneticos ... non quid contemptione, ... quid ... desistere ... et si necesse est molestia equi ... inimica. Nam et freneticus nolit ligari, et lethargicus nolit excitari. Sed perseverat diligentia caritatis freneticum ligare, lethargicum stimulare, ambos amare. Ambo offenduntur, sed ambo diliguntur. Ambo molestati quamdiu egri sunt, indignantur. Sed ambo sanati gratulantur. Nos catholica esse in una parte misericordia esse ... ita cor ... nobis sunt quam nobis sint ... qui humana sunt sed divina per ... errori ... auferendus quem male ... acceperunt ... pena ... indigne ... Ecce quod enim ... pro unitate ... qui salva pace ecce ... possimus ... dilectio ... habenda. Nec quanto ei ...

cum multitudo ... pace etiam esset pectenda. Aliqui in pace ... ut ceteri exemplo ... et ad propriam ... Hinc cum discipuli celesti igne Samaritanos ... vellet consumere, prohibiti sunt. Samaritani ... ad propriam sunt expectandi ... dicit ... Ambrosius ... **Non semper in eos qui peccant vindicta est exercenda.**

Quod Christus discipulos suos increpat, ut quando ignem de celo descendere super eos gestiebant qui Christum non receperunt, ostenditur nobis non semper in eos qui peccant vindicandum, quia non nunquam amplius prodest clementia ... ad propriam ... ad correctionem ... Samaritanum ... quibus hoc loco ignis accenditur. Nec discipuli peccant qui legem sequuntur. Sciebant enim ... et Finees reputatum ad iustitiam quod sacrilegos interemerat, et ad preces Helie ignem descendisse de celo.

Porro hac prohibitione apostolorum intelligitur apostoli non zelo iustitie, sed Samaritanos odio ... exitium ... et expulsionis ... Samaritanos igne voluerunt consumere ... iniuria ... patientia ... tolerare ... nimis ... et ... virtus ... sanctus ... quia ... audiebat ... mali dicerent ... vos ... gaudete in illa die et exultate ... merces vestra copiosa est in celis ... contumelias ... gaudio ... peccatum ... tunc ... mebat ... Ananias et Saphira spiritu sancto ... Paulus ... admonitione ... comminatione ... Corinthios ... Christum credentes ... fornicatorem ... Satane ... tradidit.

Hinc et Gregorius scribit Ianuario episcopo ... reprehendens ... iniuriam ... quemdam excommunicaverat dicens: **Pro iniuria propria episcopo aliquem excommunicare non licet.**

Inter querelas multiplices ... clarissimi ... anathematizari ...

t Quod ... ergo est non potest excommunicare aliquem ... distinguas ... Salomonem ...

Jo. ... dec.

a ℂ propterea ergo excommunicare non potest clericum aliquem pro iniuria sibi facta ut h. ... q. i. c. ... de decretis ecclesie ... propter mortem ... sua ... .c. ... ita i. c. quanlibet ... Si quis erga se distinguas ut ibi ... pro

b ℂ Iterum ... ar. quod ex quo quis est absolutus uel post quam penituit quod amplius de illo crimine non potest accusari ut extra de accusatoribus ... in fine ... q. i. probabilitem ... similiter quarat si ... accusatorum ...

pro eo quod ad ... salomitanc ... b ℂ Hinc ... S ... is de ... [illegible]

cum nollumus se memus ad discendum promulgata alia cum nisi pro eo quod de minima ueritate factum innotuit, quod res nos uehementer afflixit. Quod sicut etiam nil cogitare de celestibus ostendis, sed etiam de hac significas conuersatione, dum pro iniuria dicta propria iniurie quod sacris regulis prohibetur maledictionem anathematis inmisisti. Unde decreto dicendi circumspectis atque sollicitis, cetera aut quam pro defensione proprie iniurie inferre deinceps nullomodo presumas. Nam si tale aliquid feceris, in te scias postea esse uindicandum. ℂ Hinc etiam melius ostenditur quod peccata que in deum uel in proximum committuntur a nobis punienda sunt. Ea uero quibus nos delinquimus in patientia tolleranda uel potius dissimulanda sunt. Ille se offendit qui domini debitam inpune dimittit.

Si is qui pulsatus est domino debitam culpam inpune dimittit, non mediocriter profecto offendit, qui debita celestis regis et domini sui a persecutione resoluit. Ea namque que in nobis committuntur facile possumus dimittere. Ea uero que in deum misse commissa cum magna discretione necesse sine pena possumus relaxare. Semel uero culpa remissa, recidiuo dolore iterum ad animum reuocari non debet. Unde Gelasius Gerontio, Iohanni, Germano et Petro episcopis. Iniuria autem semel remissa iterum reuocari non debet.

Si illi quibus iniurie facte sunt precibus uniuscuiusque constricti et satisfactione Stephani supplicatione suscepta cuiquam male tractatis esse digno uisi semel in absolutione missa prima recidiuo dolore non debuit iterum ... commutationem ... excommunicatione repetendum ... [illegible] ... quatenus sine necessitate potius peccatis satisfactio proueniret. Illud potius exercetur ubi animum sanare possit, afflicti suis inremissibilibus pena ... ibi de meliorum iudicetur in plerisque ... C Sed obiicitur illud ambeli ad preces helie ignis descendit de celo, ut propter se uindicaretur iniuria. Quod est intelligendum quod ad achab regem israel post sillicet illam cum amonitis scertis suis questum est quomodo ... ab helie celum clausum est, annis tribus et mensibus sex, misit duos quinquagenarios ad heliam qui dicerent ei: homo dei, rex israel uocat te, quibus ait: si homo dei sum, descendat ignis de celo et consumat uos. Et statim ignis descendit de celo et consumpsit eos. Quos si soli cum meritum apud deum esset noluit ostendere quod si ille esset qui deus quem colebat non ille ad ...

cuius tantum sibi pro proprii corporis est zelo ... nullos pro uindicaret uindictis suis iniuriis inomissit ... uultum iniuria ergo sibi non alia quam uindicta communi ipsius intelligatur que in paruas uindicata est. Ut ceterum ... Item obiicitur illud Siluestri. Apostolus anathematizauit eos qui eum ut sepe aliquid mandaret excitant.

Gregorius Paschasio (?) ... Generalis nostri mandauit me ad se uenire per (?) ... pro quibusdam ecclesiasticis dispositionibus in palatium principis et ad primum est ... uelim teneret eum clericus populum qui mecum ueniebat, et nullum primus sit secundo ... iussit me solum cum Virgilio diacono ... de ... retentus per ... dictum palatium deductum fuit me ... in quo sustentat modico panis tribulationis et aqua angustie. Ego autem dominus nec dimitto propter eum ... officia mea sed et episcopis quos quos ... potui eos qui talia erga me egerunt anathematizavi. Anathema ... sepe (?) ... apostolica auctoritate ... deceptus est ... omnium ... decepit anathema maranatha fiet in conspectu dei et sanctorum angelorum et Virgilio habeto itaque cum his qui tibi consentiunt plenam damnationem ... sanctam ... nomen ... ministerii sacerdotalis agnoscentes spiritus sancti iudicio et apostolica nobis auctoritate damnate.

ℂ Sed hic non sinas ... Ecce iniuria uel est ... peccati populi in panac punienda sunt ... Moyses suo exemplo docuit quod peccati ... in paucos ... in multitudine ... paucorum ... peccata multitudinis ... disciplinam sanctorum ... Sic ... peccata totius populi ... de paucorum punitur ... fornicatione totius populi una die uiginti tria milia perierunt. Sic ... pro eo murmuratione ... tempta ... punita sunt ut exemplo eorum ad penitentiam cogantur. Sic ... cotidie ... nullos punit deus ut diuina prouidentia ... humana ingenia te cognoscatur ... nullos ... ad penitentiam expectat ... pena ... sue benignitatis nobis ostendat. Sic et ... per ... iudicauit ... sacerdotes et propheta ... morte paucorum ... peccatum multitudinis populorum ... non peccata que per ... in diaris defunctur punienda ... illo exemplo probatur quorum ... dei soli ... non abicisse ... predecessor ... ita ... Item Aug. super epistolam ad corinthios. Iudicas nec sine accusatione dampnare rubrica.

Si quis potestatem non habet ... sacerdotum abicientes prohibere non ... nullum ... est et iudicas non est

(Marginal gloss, left:) ... quo ... dicitur ... d ℂ possum ... immo ... f ℂ ... [illegible]

(Marginal gloss, right:) aliquem ... non est ... ut est de accusatione ... ut est ... ut ... [illegible]

... illo ut est ... iniuriis ... ergo ... ipso ... non ... quod ... posset solus esse remittere ... dicitur ... procuratore ... ut ... extra ... sine ... ut est de ... con. ... ut ... e ℂ Sine pena ... cordis ... ergo cordis ... post sacerdos ... uel ... remittere ... f ℂ Semel ... g ℂ Si illi ... iudicas ut est de ... supplicatione

iniuria ad animum amplius agi non potest ut est de ... solum ... debet ... ut est ... ℂ Supplicium non debet quis accusari ... ℂ Quia ... ℂ Afflictio ... ℂ Inremissibilis ... ℂ Possunt ... ℂ Achab ... o ℂ Sed obiicitur ... achab misit ... nec etiam illud contingit tempore achab ...

... duo die supplicate

[illegible gloss] ... argumentatio fallit ... poterat ... sequitur ...

[illegible gloss] ... fisco applicantur ... suppositam ... alienus doloris ut ff. de bonis ...

diximus, cogitur ad bonum. Attende ergo et considera quod non voluntas bona misericordie impeditur, ut mala voluntas bonum diligatur. Nam si quis nesciat nec dampnandam hominem non misso male voluntatis, nec laxandam non bonam huic voluntatem, non tamen quia diligitur male sue voluntati impune et crudeliter permittendus sit, sed ubi potestas datur et a malo prohibendus et ad bonum cogendus. Nam si voluntas mala semper sue permittenda est libertati, quare Israhelite recusantes et murmurantes tam duris flagellis a malo prohibebantur, et ad terram promissionis compellebantur? Si non voluntas mala semper sue permittenda est libertati, quare Paulus non est permissus uti pessima voluntate qua persequebatur ecclesiam, sed prostratus est ut excecaretur, excecatus est ut mutaretur, mutatus est ut mitteretur, missus est ut qualia fecerat in errore, talia pro veritate pateretur? Si voluntas mala semper sue permittenda est libertati, quare monetur pater in scripturis sanctis filium durum non solum verbis coercere, sed etiam latera eius tundere, ut ad bonam disciplinam coactus et domitus dirigatur? Unde Salomon dicit: Tu quidem percutis eum virga, animam autem eius liberabis a morte. Sicut si mala voluntas semper sue permittenda est libertati, quare corripiuntur negligentes pastores et dicitur eis: Errantem non revocastis, perditum non requisistis? Et vos oves Christi estis, caracterem dominicum portatis in sacramento quod accepistis. Sed erratis et peritis. Non ideo vobis displiceamus quia revocamus errantes et inquirimus perditos. Melius enim facimus voluntatem domini monentis ut vos ad ovile redire cogamus, quam consentiamus voluntati ovium errantium ut vos perire permittamus. Noli ergo iam dicere quod te assidue audio dixisse: Sic volo errare, sic volo perire. Melius hoc omnino prohibemus, tantum quantum possumus. Audio quod te ipsum in puteum misisti quo moreretis, utique tua voluntate fecisti. Sed quam tu crudeles essent servi Dei, si huic male voluntati te permitterent, et non te illa morte liberarent? Quis eos non merito culparet, quis impios non recte iudicaret? Et tamen tu te volens in aquam misisti ut morereris; illi te nolentem de aqua levaverunt ne morereris. Tu fecisti secundum voluntatem tuam, sed in perniciem tuam; illi contra voluntatem tuam, sed propter salutem tuam. Si ergo salus ista corporalis sic custodienda est, ut etiam in nolentibus ab eis qui eos diligunt servetur, quanto magis illa spiritualis, in cuius desertione eterna mors metuitur? Quamquam in ista morte quam tibi tu ipse voluisti inferre non solum ad tempus, sed etiam in eternum mortem tu ipse moriturus eras. Quia etsi ad salutem non, ad ecclesie pacem non, ad Christi corporis unitatem non, ad sanctam et individuam caritatem, sed ad mala aliqua cogereris, nec tamen tibi ipse mortem inferre debuisti. Considera divinas scripturas et discute quantum potes, si nunquam hoc fecerit aliquis iustorum, aliquando etiam si diversa ab eis mala pateretur, quibus ad interitum, non ad vitam compellebantur. Et post pauca: Repetisti autem, audio, quod in evangelio scriptum est recessisse a domino septuaginta discipulos, et arbitrio sue male atque impie discessionis fuisse permissos, ceterisque duodecim remanentibus fuisse dictum: Numquid et vos vultis abire? Et non attendis quia tunc primum ecclesia novello germine pullulabat, nondum in ea completum fuerat illa prophetia: Et adorabunt eum omnes reges terre, omnes gentes servient ei. Quod utique quanto magis impletur, tanto maiore utitur ecclesia potestate, ut non solum invitet, sed etiam cogat ad bonum. Hoc tunc dominus significare volebat, qui quamvis haberet magnam potestatem, prius tamen elegit commendare humilitatem. Hoc in illa convivii similitudine satis evidenter ostendit, ubi missis ad invitatos et venire nolentibus, ait servo: Exi cito in plateas et vicos civitatis, et pauperes ac debiles, cecos et claudos introduc huc. Et ait servus domino: Factum est ut imperasti, et adhuc locus est. Et ait dominus servo: Exi in vias et sepes et compelle intrare, ut impleatur domus mea. Vide nunc quemadmodum de his qui prius venerunt dictum est: Introduc huc; non dictum est: Compelle. Ita significata sunt ecclesie primordia adhuc crescentis, ut essent vires etiam compellendi. Item supra eodem. Heretici ad salutem cogantur, quia catholici infestentur.

Q[ui] multos coartare potestates ad usus hereticos, ad usus scismaticos, ad usus dissipatores ecclesie, ad usus blasphematores et sufflatores Christi baptismi non mirentur, quia Deus vocat ad veritatem, ut eo agit: cognoscat se Agar, et superpositam cervicem deponat. Quia si humiliata recedit a domina sua, occurrit ei angelus et dixit: Quid est tibi, Agar, ancilla Sare? Cum quereretur de domina sua, quod audivit ab angelo? Revertere ad dominam tuam. Ad hoc ergo affligitur ut revertatur, atque utinam revertatur, quia proles eius, sicut proles Iacob, cum fratribus hereditatem tenebit. Commonentur potestates christiane

[illegible gloss] ... zelo quis cogitur, tamen ... quod si aliquis super ... non debet cogi ... de pe. di. [illegible] ... Salomon ... Cum mortem ... negligentes ut ... [illegible]

Quam ... Agar ... hereticorum ... Quotiens ... dicat ... sibi de ecclesia ... doctorum ... [illegible]

principes consulit ut incipiat eccl'ia ...

Apacitam ... principes ut teneatur ecclesia ... dissipatores ... b Matthaeum xxiij ... abstulit ut ...

dissipatores decet sanandos esse commoveri quomodo tandem reddent de impio pro Christo? iam ecce cunctis vivaque quid dicam, quia hoc ad reges pertinent seculi christianos, ut temporibus suis pacatam esse velint matrem suam ecclesiam, unde spiritualiter nati sunt. Et paulo post. Nabugodonosor rex decrevit dicens, quicumque dixerit blasphemiam in Deum Sidrach, Misach et Abdenago in interitum erunt et domus eorum in dispersionem. Et tamen quomodo rex alienigena saevit ne blasphemaretur Deus Israel, qui potuit tres pueros de camino ignis liberare, et non vultis ut saeviant reges christiani, quia Christus exsufflatur, a quo non tres pueri, sed totus orbis cum ipsis regibus a gehennae igne liberatur. Item. Quando ergo isti reges non moveantur, qui viderunt tres pueros attendunt liberatos de flamma, et ipsos de flamma gehennae qui videntur Christum, a quo liberati sunt, exsufflari in christianis, qui audiunt dici christiano: Dic te non esse christianum. Talia facere volunt, et nec talia pati volunt. Nam videte qualia faciunt et qualia patiuntur. Occidunt animas, affliguntur in corpore; sempiternas mortes faciunt et temporales se perpeti queruntur.

Item post pauca. **Ecclesia non persequitur, sed persequitur hereticos.**

Qui peccat si persequitur? Quis autem si ecclesie legi sancitum ... quia nec ... interrogatis quem sit ... persequi ... interrogo cum sit ... dicens: Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar. Aliter itaque etiam omnium persecutionis et non tantum ... mali generaliter persecutiones ... Si enim persequimur ... quam veritas persequitur falsitatem ... apostoli persecuti sunt ... Aut aliquem tradidit Christus ... dixit possessum ... Sathanae ... malis ... peiorem ... dicit apostolus hominem ... ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Ihesu Christi. ... quos Sathane ... blasphemare ... flagellatos expulit de templo ... ubi ... testimonium scripture dicentis: Zelus domus tue comedit me. Ecce invenimus a ... Christum persecutorem, qui ... turbas ... improbis ... catholicas ... potius ... quod ... ipsa ... resistimus ... Ergo ait vobis dico non resistere malo, aut si fieri potest ut aliquis ... corporaliter resistatur violentis, nec ideo preceptum violetur quod audivimus ... Ergo ait dico vobis non resistere ...

lo. aut non ... ordinatum legitimum, si potestates de sedibus ... ad ... impii ... ministris ... persecutionem passi sunt persecutoribus propheta ab Iezabel ... quod ipse Iezabel a rege nequissimo. Aut quia flagellatus est Dominus a persecutoribus passionibus eius compendium ... ipse de templo flagellatos ... ergo ut nichil aliud requiratur ... impie fecerunt ... ministri Dei per quos flagellamini quia persecutionem patimini ... sicut scriptum est ... persecutione ... dicit ... persecutionem esse culpabilem ... aliquin ... laudabile diceretur: Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar. Nam cotidie invenimus filium ... patrem et ... persecutorem suo conqueri et coniugem ... maritum et servum ... domino et colonum de ... iudice. Et militem ... ducem vel regem ... pleraque ... ordinatissima potestate homines subditos ... penam agere ... malis prohibeat atque compescant ... ab ... mala ... consultatores sint ... persecutores et oppressores sunt ... qui prohibent a malo. Si modus peccati modus correctionis excedat ... inepta ad iniuriam. **A regibus terre contra inimicos suos auxilium petit ecclesia.**

Non invenitur exemplum in evangelicis et apostolicis litteris aliquid petitum a regibus terrae pro ecclesia contra inimicos ecclesiae. Quis negat? Non inveniebatur ... implebatur illa prophetia. Et nunc reges intelligite, erudimini omnes qui iudicatis terram. Et adhuc enim implebatur quod in eodem psalmo paulo superius legitur: Quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terrae et principes convenerunt in unum adversus Dominum et adversus Christum eius. Verumtamen si facta preterita in propheticis libris figurae fuerunt futurorum, in rege illo qui appellabatur Nabuchodonosor utrumque tempus figuratum est, et quod sub apostolis habuit et quod nunc habet ecclesia. Temporibus itaque apostolorum et martyrum illud implebatur quod figuratum est quando ... pios et iustos cogebat adorare simulacrum, et recusantes in flammam mittebat. Nunc autem illud impletur quod paulo post in eodem ...

displicet ... talis est sensus ... dicebant Augustini ... defende ... non quod ecclesia persequitur ... praeceptum Domini ... dicit nolite resistere malo ... aut si fieri potest ... Augustinus ... quia ipsa ... ... ergo Augustinus ... ... potestates ... ... quos ... potius ... ... dicit ... ... male ... impios ... expulit aliquem a possessione sua ... iuste possidebat ...

... possideat ... ... persequitur ... ... ecclesia ... Sara ... ... persecutionem ... ... ancillam ...

…rege figurabatur, cum conversus ad adorandum verum Deum decrevit in regno suo, ut quicumque blasphemaret Deum Sidrach, Misach et Abdenago, penis debitis subiaceret. Prius ergo tempus illius regis significabat priora tempora regum infidelium, quos patiebantur Christiani pro impiis; posterius vero tempus illius regis significabat tempora regum fidelium, quos impii patiuntur pro Christianis. Sed plane in eis qui sub nomine Christiano errant et seducuntur a perversis, ne forte oves Christi sint errantes, et ad gregem alium revocande, temperata severitate et magis mansuetudo servatur, ut coercitione exiliorum atque dampnorum admoneantur considerare quid et quare patiantur, et discant preponere rumoribus et calumpniis hominum Scripturas quas legunt. Quis enim nostrum, quis vestrum non laudat leges ab imperatoribus datas adversus sacrificia paganorum? Et certe longe ibi pena severior constituta est; illius quippe impietatis capitale supplicium constitutum est. De vobis autem comprimendis atque coercendis habita ratio est, potius ut admoneremini ab errore discedere, quam pro scelere puniremini.

Item eiusdem ad Bonifacium comitem. **Malos ecclesia iuste persequitur.**

Si ecclesia vera est ipsa est que persecutionem patitur, non que facit, querant ab apostolo quam ecclesiam significabat Sara, quando persecutionem faciebat ancille. Liberam quippe matrem nostram celestem Ierusalem, id est veram Dei ecclesiam, in illa muliere dicit figuratam, que affligebat ancillam. Sed si melius discutiamus, magis illa persequebatur Saram superbiendo, quam illam Sara coercendo. Illa enim domine faciebat iniuriam, ista imponebat superbie disciplinam. Deinde quero, si boni et sancti nemini faciunt persecutionem, sed tantummodo patiuntur, cuius putant esse vocem in psalmo ubi legitur: Persequar inimicos meos et comprehendam illos, et non convertar donec deficiant. Ergo si verum dicere volumus vel agnoscere, est persecutio iniusta quam faciunt impii ecclesie Christi, et est iusta persecutio quam faciunt impiis ecclesie Christi. Ista itaque beata est que persecutionem patitur propter iustitiam; illi vero miseri qui persecutionem patiuntur propter iniustitiam. Porro ista persequitur diligendo, illa seviendo; ista ut corrigat, illa ut evertat; ista ut revocet ab errore, illa ut precipitet in errorem … suas … noluit ut pereat … apostolicis … ita ut … suis … tempus et omnia suis convenire temporibus … quis enim tunc in Christum crediderat imperator, quis ei pro pietate contra impietatem …

leges ferendo serviret, quando adhuc illud propheticum complebatur: Quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terre, et principes convenerunt in unum adversus Dominum et adversus Christum eius. Nondum enim agebatur quod paulo post in eodem psalmo dicitur: Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Servite Domino in timore, et exultate ei cum tremore. Quomodo ergo reges Domino serviunt in timore, nisi ea que contra iussa Domini fiunt religiosa severitate prohibendo atque plectendo? Aliter enim servit quia homo est, aliter quia etiam rex est. Quia homo est, ei servit vivendo fideliter; quia vero etiam rex est, servit leges iusta precipientes et contraria prohibentes convenienti vigore sanciendo.

Item. **Exemplo Christi mali sunt ad bonum cogendi. Unde supra.**

Quis nos potest amplius amare quam Christus, qui animam suam posuit pro ovibus suis? Et tamen, cum Petrum et alios apostolos solo verbo vocasset, Paulum prius Saulum, ecclesie sue postea magnum edificatorem, sed horrendum antea vastatorem, non solum voce compescuit, verum etiam potestate prostravit; atque ut in infidelitatis tenebris sevientem ad desiderandum lumen cordis urgeret, prius corporis cecitate percussit. Si pena illa non esset, ab ea postmodum non sanaretur; et cum apertis oculis nichil videret, nisi eos clausos haberet, non ad impositionem manus Anania ut eorum aperiretur acies, tamquam squame quibus clausi fuerant, inde cecidisse Scriptura narraret. Ubi est quod isti clamare consueverunt: Liberum est credere vel non credere. Cui vim intulit Christus? quem coegit? Ecce habent Paulum apostolum; agnoscant in eo prius cogentem Christum et postea docentem; prius ferientem et postea consolantem. Mirum est autem quomodo ille qui pena corporis ad evangelium coactus intravit, plus illis omnibus qui solo verbo vocati sunt, in evangelio laboravit; et quem maior timor compulit ad caritatem, eius perfecta caritas foras mittit timorem. Cur ergo non cogeret ecclesia perditos filios ut rediret?

Item de consensu … **non quod crudeliter, sed dilectione Moyses populum flagellavit.**

Quid crudele Moyses mandavit aut fecit, cum commissum sibi populum zelans, uni omnium Deo subditum cupiens, postea quam cognovit ad fabricandum et colendum ydolum defluxisse, severitate salubri (?) progenitus, hoc omnino bis ipsa Domino iudicans gladio quos offendit … (alto consilio?) … dimicare fecit, nolunt … presentialiter …

Quod crudelem fuisse probatur exemplo Moysi ecclesiam non esse crudelem si hereticos ad se venire compellit. Ioannes.

Ioannes summorum doctorum omnium bonorum doctor

Ioannes summo[rum] doctorum summorum omnium …

Omnibus ar. et antecedentibus probat sequentia [illegible] qui cum pro bellicis [illegible] districtores [illegible] et pro [illegible]

Cremittuit hic lex quod [illegible] potius solet [illegible] secundum leges non potest [illegible] legatur [illegible]

[illegible] disciplinam imposuit sancte n. [illegible] nulla crudelitate sed magna dilectione fecisse quod fecit. Quis enim ubi eius agnoscat orationis pro peccatis eorum dicentis: Si dimittis illis peccatum, dimitte; sin autem, dele me de libro tuo. Sic plane et apostolus non crudeliter sed amicabiliter tradidit hominem Sathane in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die domini nostri Iesu Christi. Tradidit et alios ut discerent non blasphemare.

Item Innocentius. Non imputatur fidelibus qui ex officio aut tormenta exercent aut capitalem sententiam [illegible] fecit.

Quesitum est super his qui post baptismum administrantes aut tormenta sola exercuerunt aut etiam capitalem protulere sententiam. Nichil de his legimus a maioribus diffinitum. Meminerant enim a Deo potestates has fuisse concessas et propter vindictam noxiorum gladium fuisse permissum et Dei ministrum esse datum in huiusmodi vindicem. Quomodo igitur reprehenderent factum quod auctore Domino viderent esse concessum? De his ergo ut hactenus servatum est sic habemus, ne aut disciplinam evertere aut contra auctoritatem Domini venire videamur. Ipsis autem in ratione reddenda gesta omnia sua servabuntur.

Item ad Collectium episcopum. Immunis est a culpa qui legum auctoritate improbos exercet.

Illud etiam si scitari voluisti, an pro [illegible] dictantibus liber concedatur [illegible] post baptismi regenerationem a principibus [illegible] quia et [illegible] in qua a sui cognitione concedit [illegible] ad iudices commissa sibi crimina semper remittit, ut ei cognita iudicent, qui aliquid in anime dignam aut absolutio aut dampnatio pro negocii qualitate proferatur. Ergo legum auctoritatis improbos exercens dicitur esse immunis.

Item Gregorius Brunichildi regine Francorum. In coercitione malorum Deus omnipotens placatur.

Si igitur [illegible] si qui sunt [illegible] adulteros vel aliis pravitatibus [illegible] cognoscatis de eorum correctione placare festinate, ut per nos [illegible] flagellum perfidarum gentium, quod quantum videmus ad mactandas nationes [illegible] tam excitatum est, non inducat, ne si quod [illegible] divine ultionis iracundia scelerum nostrorum fuerit accensa, vel [illegible] pestis interimat, quos [illegible] ad rectitudinis viam Dei precepta non revocant.

Item Gregorius Gennadio patricio et exarcho Africe. Ecclesiastice religionis inimici etiam bellis sunt coercendi.

Sicut excellentiam vestram hostilibus bellis in hac vita Dominus victoriarum fecit luce fulgere, ita oportet et inimicis ecclesie eius omni vivacitate mentis et corporis obviare, quatinus ex utroque triumpho magis ac magis eluceat opinio vestra, cum et forensibus bellis adversariis catholice ecclesie pro christiano populo vehementer obsistitis, et ecclesiastica prelia tamquam bellatores Domini fortiter dimicatis. Notum est enim viros religionis hereticos, si eis quod absit suppetat nocendi licentia, contra catholicam fidem vehementer insurgere, quatinus hereses suas venena ad tabefaciendum christiani corporis membra [illegible] transfundant. Cognovimus enim eos contra catholicam ecclesiam Domino adversante colla erigere, et fidem velle christiani nominis inclinare. Sed eminentia vestra conatus eorum comprimat et subdat eorum cervices iugo rectitudinis [illegible] premat. Catholicorum episcoporum [illegible] admoneat precipite ut primatem non ex ordine loci post primos instituant, sed qui apud eum in gradu electionis vite melioris actio comprobaverit [illegible] ipse non per [illegible] sicut mos est [illegible] civitate [illegible] electione [illegible] ad culmen dignitatis melioris [illegible] dona [illegible] possibilitatis disponat. Et [illegible] qui [illegible] ad apostolicam sedem [illegible] venire permittite [illegible] obviante [illegible] pro fide excellentie vestre apud [illegible] ecclesiam potuit societas restaurari. Cuius [illegible] ad nos sui gloriam [illegible] religionis [illegible] dignitatem [illegible] christianam [illegible] a parte caritatis affectu divinum petimus quo brachium vestrum ad comprimendos hostes fortiter [illegible] mucrone gladii [illegible] fieri [illegible].

Item ad eundem. Ex iusto fidei bello victoria preparatur.

Si [illegible] merito christiane religionis gratia [illegible] excellentie bellorum actibus prosperitas [illegible] sicut [illegible] bellorum [illegible] fuisse concessa [illegible] victorias [illegible] magis orationibus provenisse [illegible] que [illegible] gloria [illegible] consilio [illegible] desuper descendunt [illegible] reipublice [illegible]

est an peccet [illegible] tormenta [illegible] autem possint [illegible] maior.

[illegible] non possit [illegible] ecclesie [illegible]

Coercere [illegible] executores [illegible]

[illegible] iudices [illegible] quod dicit [illegible]

[illegible] peccat [illegible] ecclesie [illegible]

Illud dicant [illegible] dictantibus i. assessoribus [illegible] assessorem [illegible] qui in [illegible] consilium de morte [illegible] executorem [illegible] de morte

criminalem [illegible] pastoris [illegible]

Si quis flagellum [illegible] peccata [illegible]

Sicut [illegible] considerandum quis [illegible]

[illegible] ecclesiastica [illegible] doctorum summorum [illegible]

Sed non, non mirandum quia ambo hoc non erant ... quod victori iam solum ... optinuerit. r. Largitis. i. dives

si possit odio habui non potest ut ingratus ... c. te mos ... testos si quis in suo. 30. c. Patus. s. c. q. i. patus. f. Timeret. ergo qui pena magis timere illam ...

dum coli conspiramus. Loquitur quasi
uis christi nomine pressus ubi dictos gloria dei p
dicatione certam quamque discant c
teris sicut enim ex tota ... u ...
tum opera eminentis hac in re con
stituit ita ... iam ... ornamenta
ecce dominum precedentia ... futura
... celestium gaudio pretio pati
one glorificabunt plurima enim
propositi ... bonis beati petri a
postoli ... principis uitia ... ex
celle ... iam ... ... dudicatis
ita ut non ... loca patrimonii
eius proprius in dotem ... de
largitis datore habitatoribus resta
... ... igitur ut christianis
similia ... fecit ... ...
presente ... ...
breuiter monstrari quod boni lauda
biles persequuntur malos ... pro ...
... malos persequitur bonos ... ait
apostolus quis ... ...
... ...
... ... in ... ...
monstrari ... ... quod
... ... diligit illum
qui punit ... qui ... punit ... ...
... ... multorum ... ...
probatur. Item Augustinus. Aliud est pro
culpa animam ad penam differe ... ...

Sicut ... quibus ... ... dominus ...
... in sequitur ... ...
differentius ... ... utrumque ...
... ... non ...
... ...
... super ... populum ... ...
... ...
... in ... suo ... Augustinus ...
de sermone domini in monte. l. i. Non
dicta quod ad correctionem ualeant ... ...

Et ... quia ... ... adhibenda.
Correctionem non prohibet qui
admonendo ... patrum neci pedi ...
... ... quo quisque patris ... ab
eo que correctum ... plura presentit
... hic ... ...
nisi quod odium quo flagellat ... ...
nec solent qui ... ...
... ...
... ...
... parentes ... ...
uapulat ... ...
... perfectio dilectionis ... ...
... ... nobis proponi
... ... diligite inimi
cos uestros ... ...
... ... quia ... ...
... ...
quem enim diligit dominus corrigit
flagellat autem omnem filium quem recip
it dominus dicens. Seruus qui nescit
uoluntatem domini sui et facit non
digna plagis uapulabit paucis.

Seruus autem qui scit uoluntatem domini
sui et facit non digna plagis uapu
labit multis. Non ergo ... ipse ... ...
... ... ordine potestatis ... ...
... uoluntate ... ...
... ... flagella ... ...
... ... apostoli
... ... apparet
... peccati amore potius ... ...
... impunitum ... ...
... ... correctum ...
... ... patris ... ...
pus fuit ... animo ... ...
... ...
... ...
... ...
... ... mortem
... ... a corpo
... ...
... ...
peccata morte punire ... ...
... ...
... morte puniendi ... amore
... ... peccati ... ...
... ...
... ...
... ... morte multorum
... ...
... ... magnum ...
... ... rebus
humanis ... ...
... ... discipuli ...
memorantes ... ...
ipsis dare potestatem ... de celo ig
nem ad ... ...
... ...
... ...
... ...
... ... correcti
onem ... odio ... ...
... ...
diligere ... ...
... ... complens
per assensionem ... ...
... ...
... ...
... ...
... timore ... ...
... dilectione ... ...
... ... apostoli petri ananias et
uxor eius ... ...
... ...
... sepulti ... Augustinus ... contra ...
... l. i. Quietum cum christiano
Unusquisque tantum persequi debet.

Unusquisque tantum persequi debet ...
... ...
... ...
dominus ... ...
... ... christiani non
debent persequi ... ...
... ... persequantur ...
... negligentie merito ...

... ...
quia ... ...

... ... innocentem ... innocentem ut ...
... ... absentem ... ... non ... ...
v. Solus negaturi ... nullus potest ... ...
z. Plures ... ...
Et ... ... non omnes. 30. c. Principis que
b. Uapulat. ex. ... ignorantia ... ...
... ... Celisse ... puer

... ... quosdam enim deus rapit de medio ne ma
g. Diminuerent ... ...
... ... post ... ... assensio
b. Scelos. s. c. q. c. ... ...
i. post assensionem dies ... Quemadmodum ...
k. Unusquisque ... ... nomina ...
p. ... ...

Item Aug. ad Macedonium. **Quemadmodum debemus diligere proximum sicut se ipsum.**

Debemus diligere proximum sicut nos ipsos, ut quem possumus beneficentiae consolatione vel informatione doctrinae vel disciplinae cohercione adducamus ad colendum Deum. Item Aug. ad Donatum presbiterum. **Mali sunt prohibendi a malo et cogendi ad bonum.**

Ex his omnibus colligitur quod vindicta non est inferenda animo vindictae, sed zelo iustitiae, non ut odium exerceatur, sed ut pravitas corrigatur. Sed cum vindicta alicui infertur, dampnum rerum aliquando, flagellis aliquando, etiam morte, quia crimen peccati iudicia vel ministros reos morti tradere.

Quod autem nulli liceat aliquem occidere illo precepto probatur, quo Dominus in lege homicidium prohibuit dicens: Non occides. Item in evangelio: Omnis qui gladium acceperit gladio peribit. Item Aug. ad Marcellinum comitem de Donatistis. Capitulo. **Mali sunt cohercendi flagellis, non occidendi.**

Circumcelliones illos et clericos partis Donati, quos de Hipponensi ad iudicium pro factis eorum publicae disciplinae cura deduxerat, a tua nobilitate comperi auditos, et plurimos eorum de homicidio quod in Restitutum catholicum presbiterum commiserunt, et de cede Innocentii alterius catholici presbiteri, et de oculo effosso et digito preciso fuisse confessos. Unde mihi sollicitudo maxima incussa est, ne forte sublimitas tua censeat eos tanta legum severitate esse plectendos, ut qualia fecerunt talia patiantur. Ideoque his litteris obtestor fidem tuam quam habes in Christo, per ipsius Domini misericordiam, ut hoc nec facias nec omnino fieri permittas. Quamvis enim ab illorum interitu dissimulare possemus, qui non accusantibus nostris, sed illorum notoriis ad quos tuendae publicae pacis vigilantia pertinebat, presentati videantur, nolumus tamen passiones servorum Dei quasi vice talionis paribus suppliciis vindicari. Non quod scelestis hominibus licentiam facinorum prohibeamus auferri, sed hoc magis sufficere volumus, ut vivi et nulla parte corporis truncati vel ab inquietudine insana ad sanitatis otium legum cohercitione dirigantur, vel a malignis operibus alicui utili operi deputentur. Vocatur quidem et ista dampnatio; sed quis non intelligat magis beneficium quam supplicium nuncupandum, ubi nec sevitiendi relaxatur audacia, nec penitendi subtrahitur medicina? Imple, christiane iudex, pii patris officium; sic succense iniquitati, ut consulere memineris humanitati; nec in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciscendi libidinem, sed peccatorum vulneribus curandi adhibeas voluntatem. Noli perdere paternam diligentiam quam in ipsa inquisitione servasti, quando tantorum scelerum confessionem non extendente eculeo, non sulcantibus ungulis, non urentibus flammis, sed virgarum verberibus eruisti. Qui modus cohercitionis et a magistris liberalium artium et ab ipsis parentibus adhiberi solet, et sepe etiam in iudiciis solet ab episcopis adhiberi. Noli ergo atrocius vindicare quod lenius invenisti. Inquirendi quam puniendi maior necessitas est; ad hoc enim et mitissimi homines facinus admissum diligentius atque instantius examinare debent, ut quibus parcant inveniant. Item ad Marcellinum. **Preter supplicium mortis rei sunt puniendi.**

Penas illorum, quamvis de tantis sceleribus confessorum, rogo te ut preter supplicium mortis esse facias, propter conscientiam nostram et propter catholicam mansuetudinem commendandam. Hoc enim nobis prodest confessionis illorum, quia invenit catholica ecclesia ubi erga atrocissimos inimicos fuerat atque exhibeat lenitatem. In tanta quippe crudelitate quecumque preter sanguinem iudicia eorum processerit, magis lenitas apparebit. Quod etsi modo quibusdam et nostris illa atrocitate commotis videtur indignum et quasi dissolutionis et negligentiae simile, cum facta tamen motibus ipsorum animorum, qui recentioribus factis solent tumultuosius excitari, egregie lenitatis bonitas apparebit. Item ad Donatum. **Mali sunt prohibendi a malo et cogendi ad bonum.**

Unum solum est quod timemus in vestra iustitia, ne forte quoniam quecunque mala societati christianae ab hominibus impiis ingratisque committuntur, profecto graviora sunt et atrociora quam si in alios committerentur, tu quoque pro immanitate facinorum ac non potius pro consideratione lenitatis censeas cohercendos, quod te per Iesum Christum ne facias obsecramus. Nam vindictam non querimus in terra, nec ea nos debent pati ad hoc angustiarum ut ultionem querere cogamur. Corrigi eos cupimus, non necari, nec disciplinam circa eos negligi volumus, nec suppliciis quibus digni sunt coherceri. Sic ergo eorum peccata compesce, ut sint quos peniteat peccasse. Et paulo post: Si occidendos in his sceleribus homines putaveritis, deterritis nos ne per operam nostram ad iudicium vestrum tale aliquid perveniat, quo comperto illi in nostram perniciem licentiori audacia grassabuntur, necessitate nobis imposita et indicta ut etiam occidi ab eis eligamus quam eos occidendos vestris iudiciis inferamus. Item ex eodem. **Prodest principis severitas et nostra intercessio.**

Prodest ergo et severitas vestra, cuius ministerio quies adiuvatur et nostra; prodest et intercessio nostra, cuius ministerio severitas

[illegible gloss: two lines at the head of each column]

temperatur. Tua enim non nobis displicet
ac quod regamini a bonis, et nec no-
bis displicet quod timemini a ma-
lis. Nam Dominum in iniquitate terrent
etiam apostolus ... institutio di-
vino iure ... seculi-
bus potestatibus ... assensit ...
... pro-
videntie ... Si quis ... pote-
statibus sublimioribus subdita sit etc.
Hec ... apostoli utilitatem nostre seve-
ritatis ostendunt ... sic dilecti-
onem nostram ... terrentibus ...
... dilectione ...
timentibus debere ... quiescit ...
cupiditate ne ... omnia con-
... et mihi ...
... ita forma-
detur ultio cognitoris ut nec in-
cessoris religio ... temperatur ...
... agnoscite vobis soli ...
agitur ut ... homini coniungatur,
... sit ... et ipse ...
congruendum nec disciplinae ...
... remedia suffragentur ab
... intentione atque consilio quo
Deus ... sui ...
... nisi officium dilectionis
impleatur. Item Ieronimus. In presenti anno
... puniuntur ne iterum flagellentur.

Quid ergo aut ecclesia communium
cogitationis ... qui ... in
... consummatione ...
et qui ... in delictis ...
igitur ... quod in di-
luvio genus ... humani ...
Sodoma et Gomorra igne ...
... Egyptios submisit
... tantum ...
prostravit ... in ...
ad presens ... supplicia ...
... puniet ... Aut ...
... sequitur ...
... dicere ... dixerunt ... indi-
cabit Deus bis in idipsum in tri-
bulatione. Ergo qui puniti sunt
postea non punientur ...
... falsum est hoc quod dicitur ... consurget
duplex tribulatio ...
... delictis que in lege scripta ...
... non potuit ...
te propheta quod non iudicabit Deus bis
in idipsum in tribulatione. Ergo qui
puniti sunt postea non punientur ...
postea ... semper ...
... recepit ergo
... in diluvio perierant ...
... Egypti ... in solitu-
dine mala ... Due-
rat ergo hic aliquis fidelis de-
prehensus in adulterio decollatur.

quid de eo postea fiat, aut punietur
... quod dicitur non iudica-
bit Dominus bis in idipsum in tri-
bulatione, aut non punietur ...
... adulteris ...
... pena ... temporalis
... ad quod ...
... omnium ... suppli-
cium ... in-
... nec illum
peccatorem ... pene
... peccati
magnitudo ...
... aut punitus sit ...
le qui in lege ... maledicitur
... qui in ... ligna colligat ...
... postea non puniuntur ...
... presentis supplicio ...
compensata sit. Item ... Reum ... san-
guinis ab ecclesia defendi non debere.

Reos sanguinis defendat
ecclesia, ne effusione sangui-
nis particeps fiat. Unde apparet
quod mali flagellis sunt coercen-
di ... temporali morte plectendi ... Ob hoc
illud quod Dominus ait ad Moysen:
maleficos non patieris vivere. Et qui
... morte mori-
atur adulter, et qui blasphemat
... lapidibus obruatur. Item Moyses qui
legem acceperat ... morte puniunt ... etiam
... regem pinguissimum ...
... Madianitas ... grandio ...
... sunt ... tantum ...
... malos ...
... transgressores legis
et defensores appellantur. ...
... precepto quicumque ...
... legis impio reos morti tradere.
... publica potestate ...
ipsius legis impio malos puni-
re ... precepto transgressor ...
... aliquis ...
Item Augustinus ad Publicolam. Ex officio
... hominem occidere.

De occidendis hominibus ne ab eis
quisque occidatur, non mihi
placet consilium, nisi forte sit mi-
les aut publica functione tene-
atur, ut non pro se hoc faciat sed pro
aliis vel pro civitate ubi et ipse est,
accepta legitima potestate, si ...
congruit persone ... repellit ...
aliquo ... ne mala faciant,
... aliquid ...
hic ait ... non ...

[illegible gloss: outer margin column]

[illegible gloss: lower gloss in both columns]

-a vñ q.o cum quis casu fortuito accidit alicui ñ ei imputa
tur si casus fortuitus talis sequantum tñ modum ita continuantur
sequela
accepta
ut sit co
tinua si
aliquis
repellen
do malo
accidat
alicui
hoc nõ
imputa
tur ma
lum.
Si vis eq
uitis fuit
casualis
tros sus
tos fuit
cum a
petra
stra lo
casus
tos fuit
deus pos
pauper
dus fuit
qui ge
neraliter
sibi stu
tice am
mal. qd
solent
accere
ut unsũ
iconem
aprum
siue ligu
tum sit
non sit
non si
casus
fuit lib
bõ pos
dixit. cc.
idolis fia
ut nec
ecclẽ
natum
fm. arbi
trium
uidens
sic nec
tus scri
ptus
ad ephe
sios: pa
na dupli
tur: ff.
de calu
dic. byi
clisei,
Io. xxxvi.
c Pau
lus ar
q ñ im
putat ei
qui ad
terfi
onem
simum
accep
mutuo
aliqui
ibi acci
dit mors
Si. q. i
ti. ma. ci
mi. my
do. Nor.
ar. qd si
aliquis
cum pi
scat qd ñ ea imputandum si aliquod malum inde sequatur. ut. di. i
scripta. de pe. di. vltima. cum. xxiii. q. iii. ñ oportet. ecclesiastes
vii. Ne sis nimium iustus. Ratio huius est. quia ñ omnis qui actionem aliquam
dispnum tendit esse uoluntarius. vide. xxxvi. q. ii. qui. xxiii. q. iii. ñ
oportet. ff. ad. l. aquil. qui accidit. c. pl. pp. malum q se
c possit. ar. qd non semp prohibetur uolũtarium qui pot. ar. extra
xxiii. q. iii. nouã. ecclesiastici. vii. Noli querere fieri iudex nisi ualeas
f Scipm. tanto. magis peccat uolens q. malus cepit se
g Simo mẽ pixcha
malo ne forte nos iudex deiecerit
que alieno malo animum pasce
ñ ut correctionẽ bonum negligam
mus cum necesse sit mortem alienẽ q
am sue posse nos mutare ambia
cai dicit. Aliquis ergo rum usq
peruisus in regno. nam si enim regis ẽ
anus si bos eius frenẽ do aut equ
cai cẽ la aẽ da. aliquẽ occidat aut
uxo non delent xpiani oni bouẽ
bie cornua aut equus unglas
aut dentes canes. an nõ q̃m pa
uum sapis satis egit ut im bym
nonnam pferri insidias sibi a
quibꝫdam pdonis ꝓpatris. nobis
ꝺductores accepit. ramato si illic
sceleratã hominẽ madisset pau
lus me ffusione sãguis cõsimi
am agnoscere. absit ut eã pp
bonũ iacentẽ fugamus aut hab
mus. siqꝺ placet pẽ nr̃am nolim
terrem quicq̃ mali agãdo ne nob
um putetur. aliquo n̄ ferramẽta
domestica. aut agrestia sit habẽ
da. neq; arcus ut sẽ. aut. ii. imar
nec arbores plantandas. nec quis
quis arcus seu ñ suspẽdat. nec fene
stra fabricanda. ne phanes equus q̃
precipitet. et quidplura cõmeo
rem. animi cõmemorando. cum ẽ
ri possẽ quidẽ multa bonũ bymũ
ac iuuenem ni possit plures iroga
re. Scipm. ait primũ nullã alic
iniuriã accepisse. aliquem permittere. Vñ augu
stinus de ciuitate dei. Cum autem ordo lex
la gressum precepti ceperit dis
nequaquam ñ gressi sunt ea. b.
Si non licet priuatis potestate a
liquam bonã ẽ accidere. nec etiã
cum accidendi licentiam ler nulla
concedit. pro. scõ. q̃ quis se ipm ac
cidit bonum dat. ẽ tamen ro. sic nec
accidi se accidendi quato. in ecclẽ
or. nec eam sibi fundat qua se occa dẽ
dum putat. nam si fundi facien
mento. ecclesiam. ut. q. i. cum ecclesia
nudi. eam. l. aquico. se ipsi ꝺic.
sceleratã. illum. scriptum. non se
se potius qui ẽ pisse cõmissi
qui ꝺõm. a. ꝺspando. ecclesiam. habili
penitens nullum sibi sua in bris
penitentie locũ relinqꝺ q̃ to ma
gis sua ecclẽ se abstinẽ debꝫ qui
suppluno quidim se putat. nõ
habẽdus. et cum se occidit se
leratum. bonum occidit. et tñ nõ
solum ꝓpriũm. sed mõ ẽ fructus
finium. ut habetur. xxiii. q. iii. nec ꝓpt
sceleratã. aliquos sine sceleratos. ẽ
am. aũt hõ quum ebrius. aliquẽ occidit
malus. ita. ac. sic. pim. si. ẽ. q. ẽ. do
bonum. ẽ. mortuum. ecclẽ. ne. alu

quis nos legat. vñ qui libꝫ. sibi primo faciat elemosinã
i. ascendo. de me. pro. ut. de prouꝫ. quia. vñ possit
michi
sistat
cũ sp.
no. alii
us. ut
ff. ad. l.
aquil.
si quis
sume.
ff. cõ
dic.
ubi.
ff. de
acq.
ad.
hic
cepit.
ar. q.
so. q.
ad. ad.
legat
si illi
cepit
ne. li
sme
ut ff.
pig. pi
nihil
ulti. ar.
co. po
go. q.
cepit
pium
inutili
ciendi.
ut. si. ir
di. si.
cu. agi
ciet
cium.
puto.
ciuili
sic me
dicina
ad ro
manos
ad ephe
sios. pa
ter no
ad co
lossen
sem
ad ti
mo
theum
ad ti
tum
ad phi
le
mo
nem
ad he
bre
os
ja. pe
tri
pe
tri
ii.
io.
i.
ii.
iii.
iu
da
um patiatur: nec etiam ad primum
peccatum propinquum ne
cessario ꝓpetrandum. aliquis tenetur
nomas q̃ libris nob̃ aliqua di
uinalis ꝓceptum primitiui ne
pim pũtur ut ei ipius ad ipisceꝺi i
mortalitatis sui ipius caueda
randi nec cã nob̃ mercipis nece
mittamus. nã q̃ prohibetur ne
cẽ intelligendũ ẽ ubi licet aut nõ ce
ssat. quia ꝓfectum. quia. ñ addit
priorum. ñ autem sic ẽ. ff. testimoñ
ali. licet. et. fin. in quo testimoñ
ni. dicens. adiutus priorum. ñ autem
nec ito. ni si adueniam se ipm. q̃
qua falsum testimoñ. ii. dicenti
ab hac sepetauit. nec in me alie
num quin regulam diligendi pq
mi. a se met ipo. accepit. q̃ni. qꝺ
scripta ẽ. diliges primũ tuũ sic
te ipm. pro. ff. falsi. testimoñ. nõ
minus reus ẽ qui de se ipo falsi
fatetur. q̃ si. adiutus priorum. b
facẽte. ii. co. ꝓcepto quo falsi. te
stimoñ. prohibẽ. adiutus. pq
mi. prohibet. ꝓsit. q̃. ñ tenere in
telligendo. b. iudiciũ. cẽ. phibitur
adiutus se ipm. quis. q̃. ff. ubi. q. est
assistit. quato magis intelligẽ ẽ
nisi cẽ. b. se ipm. occidẽ. ai. meo. q̃
scripta ẽ. in. ecclesiastes. nec. b. dñi. ad. q
tanto ipe. nq. an. papa. pitur. ii
ligatur. excepti. ẽ. nõ. occides. ñ
tenere. ecclesiam. in. quis. eo. occꝺ
aliud quam. b. sem. quasdam
uõ. ni. exceptões. eam. ẽ. ipa. dimã
fiat. auctas. Si. his. exceptis
quos. deus. occidere. iubꝫ. sui. ꝺata
lege. ad. ps̃am. pro. ꝓpter. ꝓssa. ui
sionem. sui. ipsi. qui. occidit. misti
di. in. tenq. sui. ad. mmiam. ui. gla
dius. ut. ẽ. ro. nõ. ne. q̃. ẽ. b. ꝓcepti
fecerit. quod. dictum. ẽ. ii. occidere. q
do. auctore. bella. gessit. aut. ꝑso
nã. gerentes. publice. potestas
simus. legis. ire. ẽ. missis. ẽ. rois
ipsum. sceleratos. mori. ꝓpter. puierit
gabꝫ. ãi. solũ. ñ. ẽ. ipse. ẽ. dui. tatis
emẽ. dũ. laudatꝫ. ẽ. nomine. pie
tatis. q̃. do. unum. filium. ne. qui. q̃ni
sceleratũ. ꝺ. obediẽt. occidẽ. dũ
to. quem. ẽ. unus. ꝓuisus. dei. sit. in
bẽ. dum. q̃. me. ptẽ. filium. q̃. occum
rit. pam. occidit. ai. duo. ni. sset
se. immolatum. ni. q̃. ẽ. unus. to. rẽ
unus. de. pio. pmius. occum. sꝫ
necessario. aliter. eripiatur. q̃. se
ipm. cũ. hoste. b. una. domus. si
op̃. sit. ni. si. qua. spe. ses. latet
hec. ui. sat. qui. pilli. murabilia
facebat. bus. igitur. exceptꝫ
quos. uel. ex. ui. sta. gñ. aliꝺ. ui. se

T

Ꝑcepe. dui. ꝑ. ñ. si. dicat. quod. licitum. ẽ. ali. ꝓ. cõ. si
o. occidere. ii. sunt. ubi. aug. dicit. libꝫ. i. ad. io. fres. ec. cisi
: Talibꝫ. num. s. liquet. ꝺ. occidi. q. ui. qꝺ. aut. tas. corpus. i
n. manu. est. absq; eo. ꝺicant. quitam. q̃. ubi. pugnatur. li
o. non. aliam. se. intelligere. ut. b. licenter. ut. b. cum. ñ. aug.
Nocat. ad. q̃. cũ. q̃. malũ. aliquis. cogatur. ñ. pot. se. occi
dere. aut. s. q. ui. ꝺ. ispliceam. eius. pot. legi. b. ocꝺ. tam. magis
p. abscꝫ. metu. hoc. q. ꝺ. nec. ministis. in. quibꝫ. ui. de. licet. alien
se. occidere. si. ponitur. ubi. publice. sunt. gentes. ubi. absq; eo. q. m

[illegible gloss]

per disciplinae terrorem. Sepe per regnum terrenum celeste regnum proficit, ut qui intra ecclesiam positi contra fidem et disciplinam agunt rigore principum conterantur, ipsamque disciplinam quam ecclesiae utilitas exercere non preualet, ceruicibus superborum potestas principalis imponat, et ut uenerationem mereatur, uirtutem potestatis impertiat. Cognoscant principes seculi Deo debere se esse reddituros rationem propter ecclesiam quam a Christo tuendam suscipiunt. Nam siue augeatur pax et disciplina ecclesiae per fideles principes, siue soluatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam ecclesiam credidit. Item [illegible]. Regia potestas [illegible]

Res autem [illegible] rite [illegible] non possunt nisi quod ad diuinam religionem pertinet [illegible] sacerdotibus defendat [illegible]. Item [illegible]. Sacerdotali admonitione quos corrigere non ualet, secularis potestas coerceat.

Incestuosi [illegible] apud nos repperiuntur, sed aliqui [illegible] sacerdotali nolunt accommodare aurem admonitionibus, nolentes [illegible] quos [illegible] potestas disciplinam [illegible] coherceri [illegible] sacerdotali monitioni nolunt [illegible]. Item Ieronimus super Ieremiam. [illegible]

Regum officium est [illegible] proprium facere iudicium atque iustitiam, et liberare de manu calumniantium ui oppressos, peregrino pupilloque et uiduae, qui facilius opprimuntur a potentibus, prebere auxilium [illegible] sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto [illegible]. Item [illegible] principibus [illegible]. Item [illegible] potentibus obseruare [illegible]

Sapientes [illegible] doctrina [illegible] fraudator [illegible] in nullo [illegible] quicumque in domino [illegible]

potuit. Item Ambrosius [illegible] patriarchis. [illegible] disciplina regi [illegible]

Dicat aliquis [illegible] Abraham ad regem Sodomorum [illegible] [illegible] disciplinam [illegible] ut regis [illegible] sane [illegible] fortasse [illegible] emolumentum [illegible] laboris [illegible] a Deo accepit [illegible] legimus [illegible] uerbum Domini ad Abraham [illegible] dicens: Noli timere Abraham, ego protector tuus [illegible] merces tua [illegible] magna nimis [illegible] principibus [illegible] secularium dignitatum administratoribus defendantium ecclesiam [illegible]. Item [illegible]

Administratores [illegible] secularium dignitatum, qui ad ecclesiarum tuitionem, pupillorum ac uiduarum protectionem rapacitatisque refrenationem constituti esse procul dubio debent [illegible] negligentia [illegible] diligenti studio [illegible] coronam [illegible] dignitatis [illegible]. Item [illegible]

Non soli homines mundi [illegible] ministri [illegible] gladium portant [illegible]. Item [illegible]

Non est crudelis qui crudeles iugulat [illegible]. Item Ieronimus super Ezechielem. [illegible] minister est Dei [illegible]

Qui malos percutit in eo quod mali sunt [illegible] minister Dei [illegible]. Item [illegible]

[illegible]. Item [illegible] sanguinem effundit

[illegible gloss]

[illegible gloss]

Qui homicidas et sacrilegos punit [illegible]

Homicidas et sacrilegos punire non est effusio sanguinis, sed legum ministerium. Item Ieronimus super [illegible]. Principes per populi peccata pessimi fiunt [illegible].

Si audieris in una civitatum tuarum quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum dicentes aliquos: Egressi sunt filii Belial de medio tui, et averterunt habitatores urbis suae, atque dixerunt: Eamus, et serviamus diis alienis, quos ignoratis; quere sollicite et diligenter rei veritatem inspecta, et si inveneris certum esse quod dicitur, et abominationem hanc opere perpetratam, statim percuties habitatores urbis illius in ore gladii, et delebis eam, et omnia quae in illa sunt, usque ad pecora. Quicquid etiam supellectilis fuerit, congregabis in medio platearum eius, et cum ipsa civitate succendes, ita ut universa consumas Domino Deo tuo, et sit tumulus sempiternus. Non aedificabitur amplius. [illegible] Si audieris vocem Domini Dei tui, custodiens omnia praecepta eius quae ego praecipio tibi hodie, ut facias quod placitum est in conspectu Domini Dei tui. [illegible]

Item Augustinus [illegible]. Tribulationis flagellis aliorum perfidia castigatur. Unde [illegible].

Ad fidem nullus cogendus est invitus, sed per severitatem, immo per misericordiam Dei tribulationis flagellis solet perfidia castigari. Numquid quia mores optimos libertas eligit, ideo mores pessimi non legis integritate puniuntur? Sed tamen mali eruditi disciplina prohibentur, et bona [illegible].

[illegible]

Item Ieronimus [illegible]. Ministri sunt Dei reges, qui iram Dei exercent.

Si Deus [illegible] [illegible]

Qui malos ut a malo fugiant persequitur [illegible]

Si nos cessaremus et taceremus [illegible]

[illegible]

Item Ieronimus super Ieremiam. Non puniri crimina [illegible] compellit.

Non est crudelitas pro Deo crimina punire, sed pietas [illegible]

Item [illegible]. Innocentes occidere nullus potest pro peccato [illegible]

Non est iniquitas [illegible] crimina punire [illegible]

Item [illegible]. Non est crudelitas [illegible] rubrica.

Quando iniquus [illegible]

Item [illegible]. Enormia flagitia persequi compellit.

Sunt quidam [illegible]

Item [illegible]. Regum officium est [illegible]

Regum officium est proprium [illegible]

Item Augustinus de libro [illegible]. Non peccat qui [illegible] rubrica.

[illegible gloss]

Si homicidium est hominem occidere, potest aliquando accidere aliquis sine peccato. Nam et miles hostem et iudex nocentem, et cui forte invito atque imprudenti telum de manu fugit, non mihi videntur peccare cum hominem occidunt, sed nec homicidae isti appellari solent.

Idem in questionibus Levitici. [illegible]

Cum homo iuste occiditur, lex eum occidit, non tu. Item Pelagius Papa. Non qui ad bonum, sed qui ad malum cogit, persequitur.

Non vos hominum vaniloquia retardent dicentium quod persecutionem ecclesia faciat, dum vel ea que committuntur reprimit, vel animarum salutem requirit. Errant huiusmodi rumorum fabulatores. Non persequitur nisi qui ad malum cogit. Qui vero malum vel factum iam punit, vel prohibet ne fiat, non persequitur iste, sed diligit. Nam si, sicut illi putant, nemo est nec retrahendus a malo nec repellendus et ducendus a malo ad bonum, humanas ac divinas leges necesse est evacuari, que et malis penam et bonis premia iustitia suadente constituunt. Malum autem scisma esse, et per exteras potestates huiusmodi opprimi debere homines, et canonice scripture auctoritas et patrum nostrorum regule docent. Quisquis ergo ab apostolicis divisus est sedibus, in scismate eum esse non dubium est, et contra universalem ecclesiam conatur altare erigere. Sed quid de talibus Istrie Calcedonensis sinodo causa [illegible] consideratum, ubi per illa sed quia a communione se ipsum suspendit et collectam facere et altare constituere noluit [illegible] episcoporum [illegible] noluit eidem acquiescere [illegible] dicens plus sufficere [illegible] hoc commisso [illegible] nec aliquid [illegible] mereri nec tamen pecuniam posse [illegible], sicut per manifestas fabricas [illegible] et seditiones esse per externas potestates quam sedicionis opprimi [illegible] talibus dicens: Multa [illegible] benigna quadam asperitate plectendi agendum [illegible] quorum potius utilitati consulendum est quam voluntati [illegible] in corripiendo filio quamvis aspere, nunquam paternus amor amittitur. Fiat tamen quod nolit et doleat, qui etiam invitus videtur dolore sanandus. Ecce [illegible] testimonio patris non persequitur coercendo eum, sed diligit emendando. Tales se [illegible] peccata. Fiat ergo [illegible] in [illegible] caritatis [illegible] [illegible] date operam ut talia

fuit et non liceat; sed quod vobis saepius [illegible] esse non dubito, hoc quia talia Philippi [illegible] principem [illegible] digna custodia dirigatur. Recolite enim dicere [illegible] quid pius Deus fecerit tempore illo quo [illegible] Aquileiae [illegible] Franci [illegible] nascentibus [illegible] Mediolanensem episcopum [illegible] nisi [illegible] clementissimi principem [illegible] qui [illegible] debuisset [illegible] temporis [illegible] ubique [illegible] hostes [illegible] qui ordinabatur [illegible] qui ordinaverat [illegible] prudentia [illegible] culminis sui [illegible] sed [illegible]. Item [illegible] separatio. Scismatici etiam [illegible] secularis potestates coherceantur.

De Liguribus atque Venetiis [illegible] episcopis quid dicam? quos [illegible] et excellentia vestra [illegible] non potestate reprimens, et dimittens eos in contemptu apostolice sedis [illegible] gloriari [illegible] eos de iudicio universalis sinodi que Constantinopoli [illegible] et [illegible] motionem [illegible] movebat ad sedem apostolicam quod [illegible] aliquibus [illegible] quidam [illegible] capere [illegible] possit [illegible] debuit [illegible] claustris [illegible] Christi Domini nostri [illegible] ecclesia [illegible]. Nolite ergo dubitare huiusmodi homines per [illegible] [illegible] quod [illegible] et [illegible] ut si quia ecclesia [illegible] subiectus est [illegible] collegit [illegible] altare erexerit [illegible] scisma fecerit, excommunicetur atque dampnetur. Quod si forte [illegible] hoc contempserit [illegible] divisione [illegible] scismatica [illegible] publicas opprimatur. Ecce [illegible] forte [illegible] persequi [illegible] patrum [illegible] contra [illegible] exempla [illegible] quibus [illegible] agnoscatur ut [illegible] scismaticus [illegible] ecclesie [illegible] publicas potestates [illegible] coherceri.

Item Pelagius Papa. Ab ecclesie unitate divisi a secularibus potestatibus cohibeantur.

Qualis nos [illegible] coheant [illegible] iudicio [illegible] non solum vestram sed multorum ac pene omnium [illegible] notitiam [illegible] non dubius [illegible] vobis [illegible].

sue olle dicens: vae etc. Sicut videmus quod aliquis pro
eius quod libet flagitiosum interfecerit
aliquem ad sanctam ecclesiam venientem eos punire
et effusione sanguinis legum ministerium
sic paret ecce iustitia consolatoria [illegible]
nunc filii qui zelo catholice matris
ecclesie accensi excommunicatos interfecerint
homicidii nomine dici [illegible]
[illegible] flagelli [illegible]
contingit aliquos malos puniri
ab aliis qui non habent legitimam potestatem
[illegible] effusionem sanguinis pro
quibus puniuntur. Obiicit ita scilicet
abbas. Aliqui puniunt peccata populi Dei
Remittit divino iussu excitati.
R[illegible] peccata populi Dei aliquid
[illegible] et quid in executione re
mittitur possunt sacerdotis sacrum
[illegible] punitur quorum peccata pro
[illegible] qui potestatem ad
[illegible] puniuntur peccata populi Dei sic
legimus quod sepe ab alienigenis Dei
iussu excitatis propter divine ma
iestatis offensam [illegible]
Hinc notandum est quod aliqui puni
[illegible] peccata praescientes aliqui
praeter praescientes peccata puniunt
sicut Sennacherib, Nabuchodono
sor et Antiochus populum per tor
menta puniunt [illegible]
[illegible] Assur alii
qui captivitatem [illegible] Dominus ait per
prophetam: virga furoris mei Assur [illegible]
autem non cognovit Assur [illegible]
[illegible] gentes divina
iustitia flagellare disposuit [illegible]
cognovit quoniam superbia [illegible]
[illegible] divine po
tentie [illegible] attribuit [illegible]
eius potentiam ad superbiam Dominus [illegible]
dicens: numquid gloriabitur serra contra eum qui se
cat in ea, aut numquid exaltabitur
securis contra eum qui cedit in ea [illegible]
[illegible]
[illegible] nec securis nec lignum
possunt [illegible] ab aliquo regi
[illegible] superbie non [illegible]
[illegible] puniunt [illegible]
[illegible] divine dispositionis [illegible]
[illegible] superbie
[illegible] quod puniunt Dominus
[illegible] quod ignorantes se esse
ministros Dei [illegible]
[illegible]
[illegible] superbie [illegible]
[illegible] Dominus dicens ad prophetam
de Nabuchodonosor: quod dabo ei pla
[illegible]
[illegible] Egyp
[illegible] Ethiopia [illegible]
[illegible] ego [illegible]
[illegible] mutavit Deus

rationabile mente eius et induit eum
ferina bestialitate ut ab hominibus fu
giens cum bestiis [illegible]
[illegible] plebem Domini punire
[illegible] quam ex lege Dei ab
[illegible] Assiriis [illegible]
[illegible] quia Dei
dispositionem ignorans [illegible]
[illegible] illius plebis attri
buit imperatur [illegible] propheta dicens:
effunde iram tuam in gentes que te non no
verunt et in regna que nomen tuum non in
vocaverunt. Ne forte dicatur in gentibus
ubi est Deus eorum. Similiter [illegible]
[illegible] Christi [illegible] punire
[illegible] plebem [illegible]
captivitate [illegible]
punire [illegible] propheta di
cens [illegible] superbia [illegible]
[illegible] multa mala
[illegible]
[illegible] punire
peccata puniuntur [illegible]
voluit [illegible] punire Amorreorum et
Cananeorum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] apparet quod
Dominus dicit ad Abraham: semini tuo da
bo terram hanc [illegible]
[illegible]
[illegible] peccata Amorreorum [illegible]
[illegible]
[illegible] Egypto [illegible]
[illegible]
[illegible] ergo sic
divino iussu ad puniendum peccata
populi [illegible]
[illegible]
promissionis ad delendas gentes
peccatores [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] quod aliqui
qui erant ad puniendum peccata
[illegible]
[illegible] in libro Iudicum
[illegible] Chanaan [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

CA

[illegible] nunquam crederem fuisse malum quod scio esse bonum ... [illegible]

Nunc autem non solum ... [illegible] ... dummodo bellum sit iustum ... [illegible]

[sa]pienti occasionem et sapientior erit. Item Gregorius
Martino episcopo. Rustici ex pensionis in-
[...] ad Deum conuerti cogantur. iiii.
Iam uero si [...] tante perfidie et
obstinationis fuerit inuentus ut
ad Dominum Deum minime uenire
consentiat, tanto pensionis onere
grauandus est ut ipsa exactionis sue
pena compellatur ad rectitudinem fes-
tinare. Ex his omnibus colligitur quod
mali sunt cogendi ad bonum. Sed obicia-
tur illud quod nemo est cogendus ad id
ad quod inuitus cogitur. Ad bonum autem
quisque inuitus cogitur, cum Deus asper-
netur coacta seruitia. Unde apostolus cum ad
helemosinas Corinthios hortaretur,
ait: Unusquisque prout destinauit
in corde suo, non ex tristitia aut ex
necessitate. Hilarem enim datorem dili-
git Deus. Unde datur intelligi quod qui
inuitus dat propter presentem pudorem
et rem et meritum perdit; sed cum redderet
causam quare a sumptibus abstineret, ait: Si
enim necessitate euangelizauero non erit
michi gloria. Et si inuitus euangeliza-
uero, dispensatio michi credita est. Et
si autem uolens hoc ago, mercedem habeo.
[...] apostolus [...] ad Gala-
thas [...] legalia non esse tenenda [...]
it: Si spiritu ducimini non estis sub lege.
Ex quo apparet eum qui sub lege
est, qui timore pene, non amore iusti-
tie facit, non duci spiritu sancto. Si autem spiritu sa[n]-
cto non ducitur, Deo placere minime
ualet. Item: Non enim accepistis spiritum seruitutis
iterum in timore, sed accepistis spiritum ado-
ptionis filiorum in quo clamamus
abba pater. Ex quibus omnibus datur intelli-
gi quod qui [...] timore pene bo-
nus cogebatur ad bonum, et in no[...]
te sola libertate et dilectione iusti-
ficatur [...] ad fidem. Unde illi di-
citur [...] filii [...] patientes ad
[...] filii [...]
[...] ad [...] Iohannes in epistola
sua: Timor non est in caritate, sed perfecta
caritas foras mittit timorem. [...]
cogitur amore illo duce [...] ca-
ritate qui [...] a-
nimi [...] bo-
num diligitur [...] dulcedine bo-
num [...] placere [...] bonum [...]
an potius [...] propheta dicente: Anima-
lia [...] hereditate [...]
[...] quo ad ipsam hereditatem per-
ueniat [...] dulcedine [...]
[...] pauperi dulcedine [...]
[...] boni operis qua bo-
num [...] amore pene [...] dilectio-
ne [...] hac dulcedi-
ne animalia [...] hereditate [...]
pateat quod nemo nisi inuitus ad bonum
cogitur solo timore. Quicumque enim

ad bonum cogitur solo timore [...]
ducatur non ergo sunt mali cogen-
di ad bonum. His ita respondetur: Si bonum
ad quod mali coguntur sepe inuiti ut
[...] nunquam uoluntarie [...]
fuerit [...] inuiti coguntur ad il-
lud, sed quia humane [...]
[...] in desuetudine [...] ab o-
re [...] consueta magna [...]
diligere flagellis tribulationum
malis sunt cohibendi a malo et per-
ducendi ad bonum, ut [...] pe-
ne malum [...] consuetudine [...]
abhorreant, bonum uero ex consue-
tudine dulcescat. Unde Augustinus in [...]
[...] per timorem gehenne [...]
[...] a peccato fit consuetudo iu-
stitie [...] quod durum erat amari
[...] excluditur timor a caritate
[...] quo [...]
quo timemus ne [...]
ne discedat neque careamus. Ille
[...] medium [...]

Nunc autem qui [...] sunt
[...] expoli-
andi et qui possident,
[...] ablata ad [...]
[...] alien. Unde [...] scribit
Augustinus ad Vincentium. Res ecclesie non
diuino uel humano iure tenetur.
Quia uero nos ex occasione huius
legis impia in dilectione
corrigendi [...] odio inimicorum perse-
quimur [...] displicet nobis. Et quamuis
res quecumque terrena non recte a quoquam
possideri possit nisi uel iure diuino
[...] uel iure humano [...]
[...] regum [...] falso [...]
appellatis uestras quas nec iuste
possidetis et secundum legem [...] re-
gum amittere iussi estis [...]
dicatis [...] congregandis [...]
ramus [...] legatis [...]
impio [...] quisquis
ex occasione legis huius quas reges [...]
te Christo [...] ad emendandam impie-
tatem uestram promulgauerunt
[...] appetit, dis-
plicet nobis. Quisquis [...] pa-
ter pauperi uel basilicas [...]
[...] nomine ecclesie tenebatis
[...] iure [...]
[...] Christi ecclesia [...]
[...] displicet nobis. Quisquis
pro aliquo flagitio uel facinore
[...] a nobis [...]
[...] quia [...] quo
a nobis [...] apud
uos inuenit, displicet nobis. Sed nec
facile ista monstrantur, et nullos
[...] quos corrigere uel punire
non possumus, et propter paleam relinqui-
mus terram dominicam, propter pisces

[illegible]

[illegible]

XXIII

a [C]eteros non, hic comparatur defendentes ... [illegible] ... dicitur: ac dei ... q. ... [illegible]

b [C]ladis secus ... [illegible] ... oblatores ... [illegible]

[illegible marginal gloss]

Q. VIII

[illegible marginal gloss]

tes hereticorum, sed qui sunt in societate nostra uel fuerunt. Et post pauca: Si corpus Christi colligitur spolia impiorum et corpori est de sauiendum, ante diuinitatem ipsorum non debet ipsi foras remanere uel calumpniari, sed interpretatiui ut intus iustificati esse. Et post aliqua: Si in Christi ergo compage constituti sumus et labores suos in domino desideratis, ibi iniusti dei pietate possideant. Nos autem non sumus nec nos fuimus multum dicentes quod ab huiusmodi cupiditatis sordibus quolibet iniquo iudicante purgati sumus qui eos ipsos quorum labores dicuntur, ut nobis cum illis essent in societate catholica unitatis, quod tamen ualent inquirunt. [C]um igitur aliena ab his liquido monstratur quod ea que ab hereticis male possidentur a catholicis iuste auferuntur, nec ideo aliena possidere dicuntur.

[D]e episcopis uero uel quibuslibet clericis quod nec sua auctoritate nec auctoritate Romani pontificis arma arripere ualeant, facile probatur. Cum enim Petrus, qui primus apostolorum et ideo summus sacerdos erat, materialem gladium exerceret, ut magistrum suum a tormentis defensaret, audiuit: Conuerte gladium tuum in uaginam: omnis enim qui gladium acceperit, gladio peribit. Ac si aperte ei diceretur: Actenus tibi et predecessoribus tuis licuit cum inimicis dei corporali gladio persequi, deinceps in exemplo pacientie gladium tuum, id est hactenus concessum, in uaginam, id est in uaginam spiritualem, tuum gladium quod est sibi datum, mitte, ne illum exerceas. Dicit quoque per eum, uel auctoritatem eius qui legitima potestate utitur, quod apostolis suis ei gladium portantibus: animas deditas esse dicentis clericis quod preter auctoritatem huiusmodi gladium acceperit, gladio peribit. Ambrosius: Arma episcopalia sunt lacrime et orationes. Et illud apostoli: Non nos metipsos defendentes, fratres karissimi, quia sicut ei ostendimus gladius dicatur spiritualis, precipue alius dicatur intelligitur. Vnde ibi de iustitia angelorum: Ego in patria etc. Item Iohannes episcopus tenuit ... de militia. I dist. c. Reuel.

[N]ullum esse et [illegible] formidare est professionem suam domini secularem militiam esse et iam defendere episcopus clericus ab armis et cetera ... in ecclesia. c. Ex eodem. Rubr.

[C]lerici autem in quibus dominus capitur, et pertinaciam omnino dolens, autem est absolute et ferire prohibuit et formam episcopum sacerdotum quorum prior etiam est professio, ipso capitula manu aqua probibuit. [I]tem Ambr. Ex eodem.

[N]on pretia que uelit fer ... rentium arma episcopi militare ac ... contra reipugnare non nouis ... dolor ... euis

orationes lacrime. Non sic est mihi arma ad usus militares, talia enim sunt mi ... munita sacerdotis ... aliter nec debeo nec possum resistere. Fugere autem et relinquere ecclesiam non soleo, si uis est, uim ... aduersarii temporalis honoris pro ... uentia pre con ... sideratio. [H]inc etiam debet qui in bello aut in rixa mortui fuerint, in oratione tantum. Pro clerico qui in bello aut in rixa moritur oratio uel oblatio non offeratur.

[Q]uicumque clericus aut in bello aut in rixa aut in gentilium ludis mortui fuerint, nullo modo in oblatione neque in oratione pro eo postuletur, sed in manus incidant iudicis; sepultura tamen non priuentur. [I]tem ex concilio Toletano. Gradu amisso tradantur in monasterio clerici, qui uoluntarie arma sumpserint.

[C]lerici qui in quacumque factione arma uolentes sumpserint aut sumpserint, reperti amisso ordinis sui gradu in monasterio penitentie contradantur. [I]tem ex concilio Meldensi. Propter gradus amissionem interdicitur militia arma clericis.

[Q]uicumque ex clero uidentur esse, arma militaria nec sumant nec armati incedant, sed professionis sue uocabulum religiosis moribus et religioso habitu prebeant. [Q]uod si contempserint, tanquam sacrorum canonum contemptores et ecclesiastice auctoritatis prophanatores, propria gradus amissione multentur, quia non possunt simul deo et seculo militare. [C]um igitur non debeant sacerdotes propria manu arma arripere, non debent etiam alios ad arma prouocare aut propter eorum defensionem atque ad inimicorum dei oppugnationem eos hortari. [I]tem Leo papa IV scribit Lodouico Augusto. Propter Saracenorum incursus populus in Ostiam ad litus maris conuenire.

[I]gitur cum sepe aduersa a Saracenorum partibus peruenirent, aliquando in Romani portus Saracenos ... culpa furtiue que uenturos esse dicebant, propter quod nostrum congregari precepimus populum, maritimumque ad litus descendere decreuimus, et egressi sunt Romani. [I]tem. Vultores sunt et regionis praedonis ... et precipuus adiutor. Rubr.

[S]icut enim quoniam numquam ab illis quibus uictoribus homines fuimus, opprimi, sine necessitatis ulla incurreret presentia, aliter uindicemus, quia uiri gentes in moribus ultores esse debemus et populi adiutores. [I]tem ex eodem. Rubr. Celeste ad regnum a deo consequitur qui pro Christianorum defensione moritur.

[O]mni timore ac terrore deposito contra inimicos sancte fidei et aduersarios omnium religionum uiriliter agere studete. Nouit enim omnipotens, si quilibet uestrum morietur, quod pro ueritate fidei ac sal ...

[illegible gloss] ... defendi ... si ... non sint ... [illegible] ... c Accepi ... [illegible] ... Secundum ... h [N]on ... f [N]imirum ... g [C]um audiens ... [Q]uicumque ... [illegible]

... sibi sint inimicos ... [illegible] ... q [C]um igitur ... Romana ... [I]gitur ... Vrbanum ... venerabilem ... r [E]gressi ... [illegible]

natione patrie et defensione christianorum mortuus est, ideo celeste ab eo premium consequetur. Item Adrianus. Contra Longobardos pro Adriano papa Carolus bellum suscepit.

Hortatu et precibus Adriani Romane urbis episcopi exoratus Carolus rex bellum contra Longobardos suscepit, quod ipsum quidem et a patre eius prius supplicante cum magna difficultate susceptum erat. Item Alexander omnibus episcopis Hispanie. Iudei non debent persequi sicut Saraceni.

Dispar nimirum est Iudeorum et Saracenorum causa. In illos enim qui christianos persequuntur et ex urbibus et propriis sedibus pellunt iuste pugnatur, hi vero ubique servire parati sunt. Item Leo IX. [illegible] domino glorioso. Qui crimina que potest emendare non corrigit, ipse committit.

Preterea devotioni tue [illegible] latrunculos qui [illegible] incolas debachantur, tanto vehementius accedens quanto illorum pravitatem fama tui nominis ob strenuitatem fuisse cognoscas [illegible] qui enim crimina que potest emendare non corrigit, ipse committit. Item [illegible]. Crimina punire pro deo non est crudelitas sed pietas.

Legisti [illegible] Romam [illegible] Helie [illegible] Simonis [illegible] Ananiam et Saphiram [illegible] Pauli [illegible] magnum [illegible] dominum [illegible] crudelitate damnavit. Non est crudelitas crimina pro deo punire, sed pietas [illegible]. Item Iohannes Crisostomus super Matheum omelia [illegible]. Que diu in veteri testamento licebant, que in novo prohibentur.

Occidit Finees hominem et reputatum est illi ad iustitiam. Abraham non solum homicida non est [illegible] Item Nicolaus papa consultis Bulgarorum. Necessitate instante in quadragesimali tempore licet bellum inire.

Si nulla urget necessitas, non solum in quadragesimali tempore sed omni tempore est a preliis abstinendum; si autem inevitabilis urget necessitas, nec quadragesimali tempore pro defensione tam sua quam patrie seu legum paternarum bellorum procul dubio preparatio presumenda est, ne videlicet deum videatur temptare, si habet quod faciat et sue aliorumque saluti consulere non procurat et sancte religionis detrimenta non precavet. Item Gregorius in Dialogo. Petrus Ananiam et Saphiram [illegible] increpando mortificavit.

Petrus [illegible] Ananiam et Saphiram [illegible] mortem increpando [illegible] [illegible] Item Leo [illegible] magno. [illegible] quos [illegible] hortatur ut milites exigente [illegible] contra hostes arma viriliter parent [illegible].

Ut [illegible] quia milites [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible gloss]

tractantes nec in aliquo animarum vel nostrarum detrimentis graventur, quicquid relictum per iudicantis paginam fuerit, ita faciat gloria vestra, ut nichil sit aliquid unde possimus ab adversariis reprehendi. Nullatenus vestre reipublice quod dominus disponit negligatur: preterea gloriosi filii estote solliciti qualiter cum copiosa militum multitudine habeat collectam cum marchiis de Tuscia ut sibi huc occurrant cum Deo sibi iuvante mittere voluisset, loca ipsius quatenus nos dominus adiuvante de perdamnatis autem et culpa, quos mittitis sollicita requirat, ne dolens factum adversis disseratur. Item in registro legitur quod beatus Gregorius cuibusdam Tuscie et Longobardorum arma parentem mandaverit militibus stipendia dederit. Ex his igitur exemplis, et premissis auctoritatibus liquet quod sacerdotes et si propria manu arma arripere non debeant, tamen illis quibus huiusmodi officia commissa sunt vel quibuslibet persuadere ut ampiant sua auctoritate valeant impune. Sed obicitur illud Nicholai ad Carolum imperatorem. Episcopo deo militantibus occupari negotiis secularibus non licet.

Reprehensibile valde constat esse quod inusitatum dicere maiorem partem omnium episcoporum die noctuque cum aliis fidelibus contra piratas maritimos invigilare. Ob id quod episcoporum impediatur venire. Cum militiam Christi ferentes militie secularis deditos esse, sic scriptum est: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. Quod si seculi milites militie student, quid ad episcopos et milites Christi nisi vacare orationibus? Item. Innocentius. Ex timore alicuius hominis episcopus se non immisceat formidine.

Si timore Longobardorum metu immisce noluisse hodie Longobardorum gentes nec regem nec ducem haberet, quod timeo in morte alicuius huius hominis me miscere formido. Ecce quod Nicholaus papa prohibet episcopos secularium militia occupari, nec eis concedit ut contra piratas permittit eos ad pugnam accedere. Quod ergo Leo papa adversus Saracenos urbem egredi et inter premia eos alloquere accedat populum indignique occasione et stipendium imminere preservant, videtur atque ab exemplo militantes ad arma monuit. Sed notandum est quod sola episcopis tunc ecclesie permittere eos in temporalibus quibus sunt modo sortientes munitur. Sed ipsum non solum modo liberatione accepit, dicente Domino: Sed pro Deo et pro terris quod episcopi militie dedere tunc principibus seculi que temporalia per eos abiciunt, nec torqueri legibus imperatorum obnoxii tenentur. Item nulla autem relinquitur occupationis secularis.

militie quia cum decanis et primatis ceteri quam simul regis filii in omni regno acriter exercent hoc ubi sit ita ut dicere valeant: Nec enim princeps mundi habet in me ubi quicquam. Pro aliis quam non conceptis tradamus et pernicias possessiones et castella et civitates possideret episcopus ecclesiasticis tributa nisi ipsi habent gratiam et immunitatem ab huiusmodi pertineant quibus ad Deo dicendo dicitur quod sint etc. Cesaris quod sunt Deo quibus idem apostolus precipit omnibus debita et tributum et tributis adiuncta galliam. Vnde Ambrosius. Clerici non sunt imperatoribus obnoxii.

Convenior a comitibus et tribunis ut primo basilice fieret matura traditio, dicentibus imperatorem iure suo usum esse, eo quod in potestate eius essent omnia. Respondi: si a me peteret quod meum est, id est fundum meum, argentum meum, ius huiusmodi meum, me non refragaturum, quamquam omnia que mea sunt essent pauperum; verum ea que divina imperatorie potestati non esse subiecta. Si patrimonium petitur, invadite; si corpus, occurram. Vultis in vincula rapere, vultis in mortem? Voluptas est michi. Non ego me vallabo circumfusione populorum, nec altaria tenebo vitam obsecrans, sed pro altaribus gratius immolabor. Horrebam quippe animo, cum armatos ad basilicam ecclesie occupandam missos cognoscerem, ne dum populus basilicam vendicat aliqua strages fieret, que in perniciem tocius veniat civitatis. Orabam ne tante urbis vel potius tocius Italie busto superviverem. Mandatur denique: Trade basilicam. Hoc est dicere aliquid ubi indignum et immoderate nec solum dicere adversus dominum, sed etiam facere. Adversus divina datur et de altaria Dei. Ingemiscit igitur preceptis legalibus, et conformamur scripture et monibus quod tendit cum quam ipsa ecclesia percutit et vitiis locuta est quod genus baptizantis nos deprecari cum actus repugnare non audio. Dolere potero, flere potero, gemere potero; adversus arma, milites, Gothos quoque lacrime mee sunt mea arma. Talia enim munimenta sunt sacerdotis. Aliter nec debeo nec possum resistere. Tamen cum sciam quod ecclesia hic causa minime tolleret ad palatium imperatoris libere transitum egit et ei et sacerdotis officio ut in palatio magis esset quam in ecclesia. Sed in consistorio non solum regis restitit inde et cum fidei in ecclesia agendus quis abiciat, si quis cum dicit huc venia. Et alia allegatur imperatori licere omnia ipsius esse universa. Respondeo.

[illegible gloss]

[illegible gloss]

Nolite gravare o imperator ut putes te in ea que divina sunt aliquod imperiale ius habere. Nolite extollere, sed si vis diutius imperare, esto deo subiectus. Scriptum est: que dei deo, que cesaris cesari. Ad imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotes ecclesie. Publicorum menium ius commissum est tibi, non sacrorum. Iterum michi mandatur a parte imperatoris: debeo et ego unam basilicam habere. Respondi: non licet tibi illam habere. Quid tibi cum adultera? Adultera enim est que non est legitimo coniugio Christi copulata. Nabuthe sanctum virum proprie vinee possessorem interpellatum petitione regia ut vineam suam daret, ubi rex excisis vitibus olus vile sereret, eum respondisse: absit ut ego patrum meorum hereditatem tradam. Contristatum esse quod sibi esset alienum ius de latione iusta negatum, sed muliebri consilio deceptum morte [illegible] magnum invenisse. Sanctus enim Nabuthe vites suas vel proprio cruore defendit. Si ille vineam non tradidit suam, nos tradimus ecclesiam Christi? Quid ego a me responsum est contumaciter? Dixi enim: absit a me ut tradam hereditatem Christi. Si ille patrum suorum hereditatem non tradidit, ego tradam Christi hereditatem? Sed et hoc addidi: absit ut tradam hereditatem Dionisii qui in exilio in causa fidei defunctus est, hereditatem Eustorgii confessoris, hereditatem Mirocleti atque omnium retro fidelium episcoporum. Dicebam ego itaque quod sacerdotis est, quod imperatoris est faciat imperator. Prius est ut animam michi quam fidem auferat. Tributum cesaris est, non negetur; ecclesia dei est, cesari utique non debet addici, quia ius cesaris esse non potest dei templum. Quod cum honorificentia imperatoris dictum nemo potest negare. Quid enim honorificentius quam ut imperator ecclesie filius esse dicatur? Quod enim dicitur sine peccato dicitur, cum gratia dicitur. Imperator enim bonus intra ecclesiam, non supra ecclesiam est. Bonus enim imperator querit auxilium ecclesie, non refutat. Si a me aliquid compelleret quod possederem, aut fundum aut domum aut aurum aut argentum, id quod mei iuris esset libenter offerrem; de templo dei nichil possum auferre nec decerpere, aut tradere quod custodiendum, non tradendum suscepimus. Deinde consulere me etiam imperatoris saluti, quia nec michi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat ergo vocem liberi sacerdotis: si vult esse consultus sibi, recedat a Christi iniuria. Plena humilitatis sunt ista, et, ut arbitror, plena esse affectus quem imperatori debet sacerdos.

Item Urbanus II. **[Ex hoc ostenditur quod ecclesia solvit tributum.]**

Tributum more persolvat [illegible] Petro [illegible] ... bus suis ei palam omnibus apparet tributum ecclesiam reddidisse [illegible] pisce dare iussus est statim staterem qui in ore eius inventus est, quia non ecclesia daret imperatori, non pontificalis [illegible] qui in ore piscis est. Ecclesie [illegible] sub his regibus potestas, sive ut diximus, qui in ore piscis invenitur, propterea dico [illegible] liberetur, quod de exactionibus ecclesie constitutum antiquitus est propter quietem, quia nos [illegible] non debere imperatoribus persolvi [illegible].

Quamvis huiusmodi inveniantur in aliis exactionibus subiacere, cum tempore famis auctor Egyptiorum terram Pharao sibi emeret, atque eodem tempore famis Pharao sic [illegible] terras sacerdotum [illegible] ut nec possessionibus nec libertate nudaret, domino [illegible] sacerdotes in omni gente liberos esse oportet. Unde Constantinus [illegible] immunitate esse concedunt dicentes: In qualibet civitate, in quolibet oppido, vico, castello, municipio, quicumque voto [illegible] religionis [illegible] [illegible] singularis [illegible] securitate [illegible] [illegible] volumus, [illegible] magis religionibus [illegible] officiis [illegible] corporis [illegible] rem publicam [illegible] quoque [illegible] dicentes [illegible] [illegible] religiosis obsequiis [illegible] temporalis molestia [illegible] sustinemus [illegible].

Sancimus res ad venerabiles ecclesias vel xenodochia vel ptochotrophia vel orphanotrophia vel gerontocomia vel brephotrophia vel aliquid tale aliud consortium descendentes ex qualicumque curiali liberalitate, sive inter vivos sive mortis causa, sive in ultimis voluntatibus, a lucrativis inscriptionibus esse immunes, lege scilicet [illegible] super inscriptionibus posita in aliis quidem personis suum robur obtinente, in causis autem [illegible] domini [illegible] deputate sunt, suum vigorem pietatis intuitu mitigante.

Item [illegible]. **[De ecclesiastico agro persoluti exigantur soli census.]**

Secundum canonem autem et constitutionem domini imperatoris Lotharii de agro ecclesiastico et manso dominicato [illegible] quem ipse suis capellis constituit, vel si quilibet pro loco sepulture aliquid ecclesie largitur, sive de decimis et oblationibus fidelium, nullus quicquam [illegible] aliquid censum persolvere cogatur.

[illegible gloss]

[illegible gloss]

nec quisquam clericus sibi ordinis auctoritate blandiatur, ecclesie quicquam subtrahat aut tributum aut redhibitionem quamcumque exigat temporalem; quod si fecerit communione usque ad satisfactionem privetur et regula potentie de ecclesia eiciatur. Ex conc. [illegible] c. 4.

Sicut tamen ut unicuique ecclesie unus mansus integer absque ullo servitio attribuatur, et presbyteri in eis constituti non de decimis neque de oblationibus fidelium, non de domibus neque de atriis vel hortis iuxta ecclesiam positis, neque de prescripto manso aliquod servitium faciant preter ecclesiasticum; et si aliquid amplius habuerint, inde senioribus suis debitum servitium impendant. Hinc datur intelligi quod de hiis que de imperiali beneficio vel aliquibus liberis probis [illegible] ecclesia possidet nullus [illegible] episcopi tenentur a milicia. De hiis vero que ab [illegible] donationibus vivorum acceperunt principibus dicto consuetis obsequiis [illegible] arma et spolia et tributa conveniunt [illegible] ad castra quod non licet episcopo sine consensu Romani pontificis; unde Gelasius papa Elpidio episcopo.

Absque auctoritate Romani pontificis ad comitatum episcopi non accedant.

Quo ausu quo tenditis ad partes Ravenne [illegible] profecti canones evidenter [illegible] nullus omnino pontificalis [illegible] consultis ad comitatum debere contendere [illegible] tibi putas licere quod non [illegible] officio [illegible] festinas quos [illegible] excessibus teneris indignum. Item ex conc. Antiocheno.

Absque metropolitani consilio vel provincialium episcoporum ad imperatores episcopi non pergant. Rubrica.

Si quis episcopus vel presbyter aut diaconus [illegible] ecclesie contra regulam est constitutus [illegible] consultis vel litteris eorum episcoporum qui sunt in provincia et maxime consilio metropolitani ad imperatorem perrexerit, hunc abdicari et eiici non solum communione debere, sed etiam propria dignitate privari decernimus, tamquam molestum et illicitum et importunum imperialibus auribus contra ecclesiastica instituta. Nepos [illegible] ergo Gallicani episcopi [illegible] quia auctoritate apostolica contempta [illegible] arma sequi elegerant quam apostolico conspectui se representare, quamquam [illegible] constitui possint [illegible] patrocinio [illegible] sibi [illegible] ecclesie suo [illegible] orationibus [illegible] auctoritas Sardicensis [illegible] capitulo VII. ostendit [illegible] episcopis dixisse legitur.

Cum a religiosis imperatoribus non fuerint episcopi vocati ad comitatum non accedant. Rubrica.

Si vobis fratres karissimi placet, discernite ut episcopi ad comitatum non accedant, nisi forte hii qui a religiosis imperatoribus vel litteris vel invitati vel evocati fuerint. Sed quoniam sepe contingit ut ad misericordiam ecclesie confugiant qui iniuriam patiuntur, et qui peccantes in exilium vel in insulas deportantur, aut certe quamcumque sententiam susceperint, hiis subveniendum est et sine dubitatione eis est petenda venia peccati in indulgentia. Hoc ergo placuit esse decretum ut [illegible] ab imperatoribus vel quibuslibet dignitatibus defensionem fidelibus postulare, et etiam cum [illegible] quos sibi ad suam defensionem esse adunatos [illegible] ad vetitum et ad animi [illegible] procul accedant quousque [illegible] confessionem non sanguinis nullus episcoporum suam vel imperatorum auctoritate [illegible]. Item in Toletano legitur.

Sacerdotes sibi consentiant fieri iudices in iure iurando indulgentia promittente.

Sepe principes contra quoslibet maiestatis obnoxios sacerdotibus negotia sua committunt; quia sacerdotes a Christo ad ministerium salutis electi sunt, ibi consentiant regibus fieri iudices ubi iureiurando supplicii indulgentia promittitur, non ubi discriminis sententia preparatur. Si quis ergo sacerdotum contra hoc commune consilium discussor in alienis periculis extiterit, sit reus effusi sanguinis apud Christum, et apud ecclesiam perdat proprium gradum. Item ex conc. Toletano XI.

Non debet agitare iudicium sanguinis qui sacramenta domini tractat.

His a quibus domini sacramenta tractanda sunt iudicium sanguinis agitare non licet, et ideo magnopere talium excessibus prohibendum est, ne indiscrete presumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum est sententia propria iudicare presumant, aut truncationes membrorum quibuslibet personis aut per se inferant, aut inferendas precipiant. Quod si quisquam horum immemor preceptorum aut in ecclesie sue famulis aut in quibuslibet personis tale aliquid fecerit, concessi ordinis honore privatus et loco suo perpetuo quoque damnationis teneatur ergastulo religatus. Cui tamen communio exeunti ex hac vita non est neganda, propter dominum qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat. Clerici autem absque iudiciali auctoritate nec devastationes et domorum incendia facere prohibentur. Unde in decretis Eugenii pape.

Incendiarii excommunicentur, domos incendentes absque iudiciaria auctoritate excommunicentur.

Si quis in devastationes et domorum incendia fecerit sive iussit aut facienti consenserit, quia debitum [illegible] legalis [illegible]

[illegible gloss]

inter utrosque sit huiusmodi error, aliquando communicator extiterit, preter primam aperte sola dampnationis eius sententia obstinationis Sabellium dampnari synodus nec fuit necesse ut eius sectatores postea dampnarentur, sed pro tenore constitutionis antique qui vel pravitatis illius vel communionis extiterint participes, universi sunt cessu diversis esse refutandos. Sic etiam nonnulli Macedonii, Nestorii synodus semel gesta condempnavit, nec ulterius ad nova consilia venientes sunt. Item Felix papa.

Nulla eum procedente qui in heresim dampnatam recidit, anathemate dampnari.

Achatius non fuit novi vel proprii inventor erroris, sed in veterem novitatem prodiderat se alieno facinore, non suam conditionem miscuit. Itaque necesse est ut ei cum sententia eius sua in qua cum suis successoribus perpetua communicavit, et novam legem suscepta ab auctore erroris.

Si ergo ille episcopus in heresim a se dampnatam lapsus est, a neque excommunicatione dampnari alios deinde non potuit. Unde Alexander scribit Martino episcopo.

Excommunicatum excommunicare non posse.

Audivimus quod Henricus Ravennas dictus archiepiscopus excommunicaverit, qui excommunicatus excommunicare non potuit, a pluribus auctoritate et decretis, quia absolvere dampnatum eum numquam curavit. Cum autem excommunicator de suo novam heresim confinxerit ergo quo talia poterit, excepto neminem dampnare potuit, quia non potest dici quod quilibet prostratus ligandi atque solvendi potestatem vel ex fide sacerdotibus ad omnino traditam apostolis enim dictum est: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et premisit: Accipite Spiritum Sanctum, ut eum tenere ostenderet eum qui Spiritum Sanctum non habet peccata non posse tenere vel remittere. Porro Spiritum Sanctum nemo nisi in ecclesia accepit, quia ipsa, unitate per gratiam facta nisi aggregatur unum corpus est, a capite Spiritum Sanctum, necnisi super congregatos in uno die Pentecostes descendit Spiritus Sanctus. Sicut autem extra ecclesiam non accipitur, ita extra eam nichil operatur. Unde ergo sicut ait apostolus: Spiritus Christi possidet cui Spiritus peregre est ecclesiam, nec potest ligare et solvere. Quia necessitate, Veritas enim Domini dictum est, quod cumque petierint, id est conprobaverint, si duo ex vobis consenserint super terram, et cetera. Ubi enim fuerint duo vel tres congregati in nomine

meo, id est in me consummati, ait, ostendens se in his habitare in quorum dilectionibus eorum, qui super hec singularitate secuti a corporis Christi compage se ipsos abrumpunt, in quibus autem Christus non habitat, in eis Spiritus Sanctus minime, nec fugiens sanctum non habitat. Cum ergo dimittere peccata vel tenere, excommunicare vel reconciliare opus sit Spiritus Sancti, qui inhabitat Christi, apparet quod hi qui extra ecclesiam sunt nec ligare possunt nec solvere, nec reconciliando ecclesie nec communioni reddere, nec excommunicando eius societate privare, qua ipsi heresi vel sacrilegio polluti sunt. Unde Ianuarius, Pentius, Prosper, Marcellinus, cum diacono et clericis et discipulis predicis dicitur: Ligandi atque solvendi potestatem, petro et omnibus apostolis claves regni celorum, sed dum primus diceret: Tibi dabo claves regni celorum, quecumque habuit extra ecclesiam qui per Petrum intelligitur, fuerit alienus, ex extra potest consecrare, non habet excommunicationis vel reconciliationis potestatem. Unde apostolus ait fornicatorem Corinthium excommunicandum sententiam: Ego quidem absens corpore, presens autem spiritu, iam iudicavi ut presens eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu cum virtute Domini nostri Iesu Christi, tradere huiusmodi hominem Sathane in interitum carnis, in quo formam nobis excommunicandi ostendens, docuit non infidelem quasi delirio canonum, in nomine namque Domini atque eius virtute cooperante, non nisi fidelis aliquid operatur. Quia nemo potest dicere Dominus Iesus nisi in Spiritu Sancto, id est, cum Dominum probabiliter agnitum confitetur catholicam ecclesiam, qui professionem fidei ab ea sancitam alienus ab eius predicatione qua subito arbitrio reliquerit, non repellitur, sed et ab ecclesia promittitur. Sicut illi qui antichristi mirandum dicantur carnem filii hominis et bibentes eius sanguine, et dicunt: Durus est hic sermo, et quis potest eum audire? Atque ita abierunt retrorsum, non repulsi. Ita hic primus hic apostolus, cum de excommunicandis ageret, premisit: Si quis frater nominatur in fornicator et cetera, et nichil inde suppositum dicens: Eos qui foris sunt Dominus iudicabit. Vobis autem qui intus sunt nobiscum dignitatem commisit. Sicut autem ex eo quod apostolus ait: Si quis frater et de his que dicit deinde in delicto supponit, apparet non nisi fidelem excommunicandum, ita ut ex eo quod infidelibus tam hoc sentiatur vel potius, quia sicut ille qui bene dicitur maior est eo cui benedicitur, qui ex officio male dicit maior est eo cui maledicitur, et ex hoc liquido constat eum qui

ab integritate catholicae fidei recedit, maledicendi vel benedicendi potestatem minime habet catholicis. Nam quia potestate superiore firmatur, maledicere se cuiquam quaerit, parem sibi aequalem suam mereri non potest: habet quidem de hac re sententiam, ut excommunicatis spiritualiter. Licet quidem ligandi vel solvendi potestatem non habent, in eos tamen auctoritatem habet ut aliquid agant. Non solum autem ligantur nisi qui anathematis sententia ...

Miramur ... non solvit aut ligavit.

M... petri ... excipiunt ... iudicium, nec iniquae sententiae vel iudicium vel terris ... ubi nec ligatum vel solutum, nisi quod beatus Petrus aut ligavit aut solvit. Item Augustinus. Soli in persona Petri ecclesia ligandi vel solvendi potestatem accepit.

Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in celis. Si hoc Petro tantum dictum est, non hoc facit ecclesia. Si autem in ecclesia fit, ut quae in terra ligantur, in celo ligentur, et quae solvuntur in terra, solvantur in celo, quia cum excommunicat ecclesia, in celo ligatur excommunicatus; cum reconciliatur ab ecclesia, in celo solvitur reconciliatus. Si hoc ergo in ecclesia fit, Petrus quando claves accepit, ecclesiam sanctam significavit. Si in Petri persona significati sunt in ecclesia boni, in Iudae persona significati sunt mali in ecclesia. Item Ambrosius super Lucam. **Sinus meatus firmus nunquam turbatur alienis.**

Non turbatur navis, quae Petrum habet; turbatur illa quae Iudam habet. Quamvis illic multa discipulorum merita navigabant, adhuc tamen proditoris perfidia agitabat. In utraque Petrus; sed qui suis firmus est, turbatur alienis. Caveamus ergo perfidum, caveamus proditorem, ne per unum multi fluctuemus. Ergo non turbatur navis, in qua prudentia navigat, abest perfidia, fides aspirat. Quomodo enim poterat turbari, cui praeerat is in quo ecclesiae firmamentum est? Illic ergo turbatio, ubi modica fides; hic securitas, ubi perfecta dilectio. Denique et si aliis imperatur, ut laxent retia sua, soli tamen Petro dicitur: Duc in altum, hoc est in profundum disputationum. Quid enim tam altum, quam videre altitudinem divitiarum, scire Dei filium, et professionem divinae generationis assumere? quam licet mens non queat humanae plene rationis investigatione comprehendere, fidei tamen plenitudo complectitur. Item. **Solus Petrus per mandatum accepit verbo piscem capere.**

Et statim ubi Dominus ... alia apud ... piscandi gentem quoque, quae solum Petrum piscem dicit, ubi dicens: Mitte hamum, et eum piscem qui primus ascenderit tolle. Item Lucius papa omnibus episcopis. **Nulla perturbatione a tramite apostolicae sedis recedere, sed ... semper ...**

A recta ergo fide et apostolica tramite propter ullam perturbationem nolite recedere, sacientes quia in recta salvatoris fiunt, ... fit quia per sectionem patiuntur persecutiones. Haec enim est apostolica ... domino ... causis ... praedicanda est, et ... diligenda atque fovenda, ac si ... ab omnibus tenenda. Haec sancta et apostolica mater ecclesia omnium Christi ecclesiarum, quae per Dei omnipotentis gratiam a tramite apostolicae traditionis nunquam errasse probatur, nec haereticis novitatibus depravanda succubuit, sed ut in exordio normam fidei Christianae suscepit ab auctoribus suis apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus manet. Item Eusebius papa. **Si vero ecclesiae quae haereses destruit nulla ...**

Memores sumus ... fovet ... in nomine ... ecclesiae ... quod ... causis fides nulla ... unquam ... fovet ... quod ... destruit ... intelligo ... non ... omnis conatus meos ... in qua ... sedes ... festatur ... Item Eusebius papa. **Romana ecclesia nullis haeresibus ...**

In sede apostolica extra maculam ... semper catholica ... religio ... Item ... papa. **Adrianus ... refertur ...**

Quotiens ... quotiens fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres et coepiscopos nostros nonnisi ad Petrum, id est sui nominis et honoris auctorem, referre debere, velut nunc retulit vestra dilectio, quod per totum mundum possit omnibus ecclesiis prodesse. Item Iulius papa. **Religionis ... zelum romana ecclesia perfectis ...**

Oportet ... vestrae ... Opus ... dissimulare ... quibus ... religionis zelus ... Item Ieronimus. **Alio non ... haereses romana quod ... ecclesia ...**

Haec est fides, pater beatissime, quam in catholica ecclesia didicimus, quam semper tenuimus, in qua si minus perite aut parum caute forte aliquid positum est, emendari cupimus a te, qui Petri et sedem tenes et fidem. Si autem haec nostra confessio apostolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me culpare voluerit, se imperitum vel malivolum, vel etiam non catholicum, sed haereticum comprobabit. Item.

[illegible gloss]

sedi romana ecclesia que semper immaculata
permansit domino providente et beato
apostolo petro opem ferente in futuro
permanebit sine ulla hereticorum insulta-
tione atque firma et immobilis omni tem-
pore persistet. Item Marcellus omnibus episcopis
per antiochenam constitutis. Aliud
quam romana ecclesia non sentire nulli licet.
Rogamus vos fratres [red:] primitiarum (?)
Rogamus vos dilectissimi ut non aliud
doceatis neque sentiatis quam quod a beato petro
apostolo et reliquis apostolis et patribus ac-
cepistis. Ipse est enim caput totius
ecclesie cui dominus ait: Tu es petrus
et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Cuius sedes
primitus fuit apud vos que
postea iubente domino romam trans-
lata est, cui adminiculante gratia divi-
na hodierna die presidemus. Si ergo
vestra antiochena que olim prima e-
rat romane cessit sedi, nulla est que
non sit eius subiecta ditioni, nec ab
eius dispositione vos deinceps oportet
ad quam cuncta maiora ecclesiastica
negotia disponenda gratia divina ius-
sa sunt referri, ut ab ea regulariter
disponantur a qua sumpsere principium.
Item Leo episcopus Dioscoro episcopo Alexandrino.
Alexandrina ecclesia a romana dissentire non debet.
Cum beatissimus petrus apostolus a
domino acceperit principatum, et roma-
na ecclesia in eius permaneat institutis,
nefas est credere quod sanctus discipulus
ipsius marcus, qui alexandrinam
primus ecclesiam gubernavit, aliis re-
gulis traditionum suarum decreta forma-
verit, cum sine dubio de eodem fonte
gratie unus spiritus et discipuli fuerit et
magistri, nec aliud ordinatus tradere
potuit quam quod ab ordinatore suscepit.
Item Gregorius papa. Professione sue fidei
aut errore romana absoluitur ecclesia.
Si petrus volens peccavit [illegible]
[illegible] quod autem in spe habe-
re debent quam in missione habebant,
sed bonus dominus qui pie fundit
auditum suum propheta dicente demo-
strant [illegible] post [illegible]
quam passione Christi mundatus sit et
quod est peccati in ministerio fidei ablua-
tur: tollit ergo petrus [illegible]
quia ipse qui claves regni celorum ac-
cepit ille est qui [illegible] absolvit,
qui ligandi atque solvendi ius accepit
et potestatem, tollit autem malchi au-
dientis tollit autem gladio spirituali au-
rem interiorem male intelligentis. Cre-
dimus [illegible]
legitur passio domini [illegible]
[illegible] eius infirmitatem corporee
passionis [illegible] cecidit
a petro qui non est passus Christum propter [illegible]
ecclesiam. Si deus Christum filium docuit fideli-

confessione signavit. Item Cyprianus. Ecclesie
unitatem ecclesie spiritus sanctus [illegible] accepimus.
Loquitur dominus ad petrum: Ego
vero dico tibi quia tu es petrus et
super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Et tamen cum
ecclesiam quamvis apostolis omnibus
post resurrectionem suam parem po-
testatem tribuat et dicat: Sicut misit me
pater et ego mitto vos, accipite spiritum sanctum,
tamen ut unitatem manifestaret, unita-
tis eiusdem originem ab uno incipien-
tem sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique
et ceteri apostoli quod fuit petrus, pari con-
sortio prediti et honoris et potestatis, sed
ab unitate exordium proficiscitur
ut ecclesia Christi una monstretur. Quam unam
ecclesiam in cantico quoque canticorum spiritus sanctus
ex persona domini designat dicens: Una
est columba mea perfecta mea, una est ma-
tris sue electa genitrici sue. Hanc ecclesie u-
nitatem et beatus apostolus paulus do-
cet dicens et sacramentum unitatis o-
stendit dicens: Unum corpus et unus
spiritus, una spes vocationis vestre, unus
dominus, una fides, unum baptisma, u-
nus deus. Quam unitatem tenere firmi-
ter et vindicare debemus maxime nos
episcopi qui in ecclesia presidemus, ut episcopa-
tum quoque ipsum unum atque indivisum
probemus. Nemo fraternitatem fal-
lat, nemo veritatem fidei perfida prevari-
catione corrumpat. Episcopatus unus est,
cuius singulis in solidum pars te-
netur. Ecclesia una est que in multitudi-
nem latius incremento fecunditatis
extenditur. Quomodo multi radii solis sed
unum lumen, et rami arboris multi sed
robur unum tenaci radice fundatum,
et quando de fonte uno rivi plurimi defluunt,
numerositas licet diffusa
videatur exundantis copie largi-
tate, unitas tamen servatur in origine.
Avelle radium solis a corpore, di-
visionem unitas non capit; ab arbo-
re frange ramum, fractus germina-
re non poterit; a fonte precide rivum,
precisus arescit. Sic et ecclesia dei luce per-
fusa per totum orbem radios suos porri-
git, unum tamen est quod ubique diffunditur,
nec unitas corporis separatur. Ra-
mos suos per universam terram copia
ubertatis extendit, profluentes
largiter rivos latius pandit, u-
num tamen caput est et una ori-
go et una mater ecclesia fecunditatis
copiosa. Adulterari non potest Christi sponsa,
incorrupta est et pudica. Unam domum
novit, unius cubiculi sanctitatem
casto pudore custodit. Item. Non habet
deum patrem unitatem ecclesie
Alienus est [red:] unitatem relinquens.
Alienus est, profanus est, hostis est.
Habere non potest dominum patrem qui non ha-

[illegible gloss]

XXIIII

[illegible]

ait communicat operibus eius ma-
lignis. Ex eo loco testes fasti tantasque sibi hi-
nasquam indixit. quelibet docuit et i-
fas exhibuit. narrat enim de illo i-
auditor eius sanctissimus martir Po-
licarpus Smirneus ecclesie
antistes, quia quodam tempore cum
apud Ephesum balneum lavandi gra-
tia fuisset ingressus et ibidem ...
... invenit cum eo ...
secessit non lotus dicens: fugiam
hinc ne balneum ipse corruat in
quo Cherinthus lavatur intus.
inimicus veritatis. Idem et Policarpus
Marcioni aliquando occurren-
ti sibi dicenti: agnosce nos, respondit:
agnosco primogenitum Satha-
ne. Item Ieronimus. Prophanus est extra
ecclesiam ubi Petri agnum comedere
acceptans.

Quoniam vetusto oriens in se
populorum furore collisus
indiscissam domini tunicam et desuper
contextam minutatim per frustra
discerpit, et Christi vineam exterminant
vulpes, ut inter lacus contritos qui non ha-
bent aquam difficile ubi fons
signatus et ortus ille conclusus sit
possit intelligi, ideo michi cathe-
dram Petri et fidem apostolico ore lau-
datam censui consulendam. Inde
nunc mee anime postulans cibum,
unde olim Christi vestimenta suscepi.
Non enim vasta elementorum intercapedo nec
terrarum me longitudo ... ab inquisi-
tione prohibent. ubicumque fuerit corpus,
illic congregabuntur et aquile. Pro-
fligato a sobole mala patrimoni-
o apud vos solos incorrupta pa-
trum servatur auctoritas. Ibi cespite
terra fecunda dominici seminis
puritatem centeno fructu refert; hic
obruta sulcis frumenta in lolium
avenasque degenerant. Nunc in occiden-
te sol iusticie oritur; in oriente
autem lucifer ille qui ceciderat supra
sidera posuit thronum suum. Vos estis
lux mundi, vos sal terre, vos vasa
aurea et argentea; hic vasa fictilia
virgam ferream et eterno operiuntur incen-
dio. Quamquam igitur tua me ter-
reat magnitudo, tamen invitat
humanitas. A sacerdote victime sa-
lutem, a pastore presidium ovis fla-
gito. Facessat invidia, Romani culmi-
nis recedat ambitio; cum successo-
re piscatoris et discipulo Christi loquar.
Ego nullum primum nisi Christum sequens,
beatitudini tue, id est cathedre Petri
communione Christi consocior. Super
illam petram fundatam ecclesiam scio.
Quicumque extra hanc domum agnum come-
derit, prophanus est. Si quis in archa Noe
non fuerit, peribit regnante dilu-
vio. Et quia pro facinoribus meis
ad eam solitudinem commigravi, que
Syriam iuncto barbarie fine deter-
minat, nec possum sanctum domini tot
interiacentibus spaciis a sanctimonia
tua semper expetere. Ideoque collegas
tuos Egyptios martires et confessores
sequor et sub honorariis parva
navicula delitesco. Non novi Vita-
lem, Meletium respuo, ignoro Pauli-
num. Quicumque tecum non colligit, spar-
git; hoc est, qui Christi non est, antichristi est. Item
Ambrosius. Hereticorum consortia ac
colloquia sunt fugienda.

Quod vero ... Dominus a pluribus predicatoris
... quam sancta ecclesia aliquando
... magis omnibus ... quam ... que predic-
... spiritu ...
... et a domo recepit ... pro ...
... a maculis fratrum ...
... in eis ... dig-
... peccatis ... solum ... nec ...
... ne communicate ...
... habitatores nos cre-
dimus ... celestium
preceptorum qui quoniam non
... celestium preceptorum qui
... hospitium celestium
consortium ...
des ergo in primis ... quenda mi
datur ... fit ... sic aut
dubie fit legendo ... po-
pulus aut preceptor ... ho-
minem ... habitaculum ... da
hereticorum communio fugienda sina-
goga censetur ... perdi pri-
us ... presidie ...
sicut ... quam humanarum
... mentis ... sugit ...
polluatur ... corporeis in-
... populi fidelis ... ple
debet ... evangelii predicatoris ... quod
semper ... quis ... ego ...
firmior ... ecclesia quod fidem ...
puta nec apostolice predicationis
fundamenta possideat neque ... la-
bem ... perfidie ... aspergere ... defendat
... apostolis quamquam ... ...
centes hereticum hominem post unam
et alteram correctionem devita. Item
Beda super Matheum. Nec peccatis
soluti nec celeste regnum ingredi
... vocabunt ...

Quicumque ab unitate fidei vel socie-
tatis Petri apostoli quolibet modo semet
ipsos segregant, tales nec vincu-
lis peccatorum absolvi nec ia-
nuam possunt regni celestis ingre-
[di].

[illegible]

[illegible gloss]

Di. Item Ieronimus in Aggeum prophetam. Non suscipiuntur eorum sacrificia qui [illegible]

Odit pro feci [?] reprobat munera.

Odi et proieci festivitates vestras et non capiam odorem coetuum vestrorum. Si obtuleritis mihi holocausta et munera, non capiam, et vota pinguium vestrorum non respiciam. Et odit ait Deus, et non solum odit, sed etiam proicit festivitates eorum qui non celebrant festivitates Dei sed suas. Et post pauca. Et quod sequitur: non odorabor et prohibetur, humana loquitur similitudine, ut nos affectum Dei iuxta sermonem nostrum agnoscamus. Sicut enim holocausta [?] odore [illegible] et elemosina [illegible] quod holocausta suscipit dominus, ita non suscipit [illegible] magnitudinem offerentium [illegible] qui in corpore [?] non [illegible] fiat omnibus salvatore per fidem, quia dominus non ea que offeruntur sed voluntatem respicit offerentium.

Item Augustinus. Ubi caritas non est, ibi iustitia esse non potest. [?]

Unde si fides non est, non potest esse iustitia. Qui enim recesserunt ab unitate, schismatici, aliquid sibi iustitie cede promittant, quia sicut ubi caritas non est non potest esse iustitia. Dilectio enim proximi malum non operatur, quam si haberent, non dilaniarent corpus Christi quod est ecclesia. Item in eodem. Ante recedentes per fectionem [?] [illegible]

Hereticorum ab ecclesia [illegible] mittit. [illegible] discessit [illegible] nemo [illegible] quam acceperant amiserunt. Item Cyprianus Magno filio salutem. Sacrificium [illegible] benedictionem [illegible]

Dicimus omnes omnino hereticos et schismaticos nihil habere potestatis ac iuris. Propter quod Novatianus nec debet nec potest excipi, quominus ipse quoque extra ecclesiam consistens et contra pacem ac dilectionem Christi faciens inter adversarios et antichristos computetur. Et paulo post: Ecclesia una est, que una et intus et foris esse non potest. Si enim apud Novatianum est, apud Cornelium non fuit. Si vero apud Cornelium fuit, qui Fabiano episcopo legitima ordinatione successit, et quem preter sacerdotii honorem martyrio quoque dominus glorificavit, Novatianus in ecclesia non est, nec episcopus computari potest qui evangelica et apostolica traditione contempta nemini succedens a se ipso ortus est. Habere namque aut tenere ecclesiam nullo modo potest qui ordinatus in ecclesia non est. Et paulo post: Quod non habemus eundem deum quem nos, non patrem eundem, filium Christum, eundem spiritum sanctum nosse dicantur, nec hoc adiuvare tales potest. Invenimus in talibus [illegible] non solum duces et auctores, sed et participes eorum penis destinari, nisi a communione malorum sese separaverint, precipiente per Moysen domino et dicente: Separamini a tabernaculis hominum istorum durissimorum, et nolite tangere de omnibus que sunt eorum, ne simul pereatis in peccatis eorum. Et quod comminatus per Moysen dominus fuerat implevit, ut quisquis se a Chore et Dathan et Abiron non separasset, penas statim pro impia communione persolveret. Quo exemplo ostenditur et probatur obnoxios omnes et culpe et pene futuros qui se schismaticis contra prepositos et sacerdotes irreligiosa temeritate miscuerint, sicut et per Osee prophetam spiritus sanctus contestatur et dicit: Sacrificia eorum tanquam panis luctus, omnes qui manducant ea contaminabuntur, docens scilicet et ostendens omnes omnino cum auctoribus suis supplicio coniungi qui fuerint eorum peccato contaminati. Ergo apud eos merita esse circa dominum possunt quibus supplicia divinitus irrogantur? Et: Sicut foris ecclesiam constituti et schismatici non habent spiritum sanctum, ita ecclesia apud nos eis manus imponitur, ut hic accipiant quod illic nec dari potest, nec manifestum est nec remissionem peccatorum per eos dari posse quos constat spiritum sanctum non habere. Item in [illegible]

Proprio spoliatur honore qui contra pacem molitur ecclesie.

Qui contra pacem ecclesie sunt, si dignitatem aut ingenui nobilitate [?] videntur, [illegible] Si autem privati sunt, si quidem nobiles sunt, suarum substantiarum proscriptione puniantur. Si autem ignobiles, non solum in corpore verberentur, sed et exilio perpetuo castigentur. Item Pelagius papa. Nec consecrat nec consecratur in schismate constitutus.

Pudenda rursus dicam [?]. Ex rapina in divisione [?] ecclesie non consecratus, sed execratus est. Si enim ipsius consecrationis nomen rationabiliter voluerimus intellectum discutere, [illegible] consecratus dicatur, et nulla potest ratione consecrare [illegible] simul facere. Sed ab [illegible] divisus sit, et ab apostolicis sedibus separatur, dissecatur [?] ipse potius non consecratus, sed execratus, tamen non consecratus [?] [illegible]

[illegible gloss]

quinullo mō excoicare pōt ut dicit̄ sc̄a ecc̄ia nisi aūbi
dicat. moues ꝫ excommunicatum. ar. j. c. p̄ q̄d decollegui
v— re q̄ dicit de illo q̄ a communione ecc̄ie remotus fuerit suis exp̄ssis

nullus
v[illegible]
ecclesiā
nus hi
stitui
ſtā m
dotēt
ſupue
tutū
ſ. ut
lēt
ſtitu
ſtā
bat
nō
tuāt
mſtō
ſtā
ſtā
ſſa
tuus
ſtā
ſtā
ſtā

[illegible] ... sacerdotem in necessitate ... baptizatus ... adulto fides ... [illegible]

[illegible]

guinis Domini excommunicationis, sive reconciliationis, sive ab hereticis, sive a catholicis non sacerdotes ministrant, ut illum vel letalem habeant effectum, vel nos ab omnibus fidelibus nullatenus sunt recipienda. Hinc etiam Augustinus scribit in libro de unico baptismo. *In extremo positus etiam ab heretico penitentiam accipere valet.*

Si quis forte cogente extrema necessitate, cum nullum catholicum presbyterum invenerit, et in animo pacem catholicam custodiens, per aliquem extra unitatem catholicam positum acceperit quod erat postea in catholica unitate percepturus, si statim etiam de hac vita migraverit, non eum nisi catholicum deputamus. Si autem fuerit a corporali morte liberatus, cum se catholice congregationi etiam presentia corporali reddiderit, unde nunquam corde discesserat, non solum non improbamus quod fecerit, sed etiam securissime verissimeque laudamus, quia presentem Deum credidit cordi suo, ubi unitatem servabat, et sine sancti baptismi sacramento, quod ubicumque invenerit non hominum, sed Dei esse cognovit, noluit ex hac vita migrare. Si quis autem, cum possit in pace, aliqua ratione persuasus in scismate baptizari eligit, si postea venerit ad catholicam ecclesiam, et hoc ibi clementia prodesse, quod alibi accipi potest, prodesse non potest, pro certo nunquam. Et tanto peiores quanto scientius. Item ex concilio Ancirano. *Annum peniteat qui de manu heretica nesciens communionem acceperit.*

Si quis secundum ignorantiam acceperit communionem de manu heretici, et nescit quod ecclesia catholica esse dicitur, postea intelligens, annum integrum peniteat. Si autem sciens neglexerit, et postea penitentiam egerit, x annos peniteat. Alii iudicant vii. Et quidam humanius iudicant v annos peniteat. Si quis permiserit hereticum missam suam celebrare in ecclesia catholica, et nescit, xl dies peniteat. Si pro reverentia eius, annum integrum peniteat. Si pro dampnatione ecclesie catholice et consuetudinis Romanorum, proiciatur ab ecclesia sine herede, nisi habeat penitentiam, et x annos peniteat. Si recesserit ab ecclesia catholica in congregatione hereticorum, et alios persuaserit, si postea penitentiam egerit, xii annos peniteat: tres extra ecclesiam, et septem inter audientes, et duos adhuc extra communionem, et decimo tertio anno communionem sine oblatione percipiat. Item. *Possunt etiam post mortem reconciliari quorum recipere?* [illegible]

Cepit interim languidus iuvenis, et ex eterni regni desiderio et celesti quiete iam nunc latius eorum potentes ad confirmandum se preces effundere, tantoque sublimius gloriam transeuntis mundi despicere, quanto eius religiosus cognovit se nobilis fuisse; quo potius auctoritate superueniente autem paschalis festivitatis die inter ipsa festa noctis silentio, ad eum perductus per Amantium episcopum, vir venerabilis manum sacri legere consecrationis communionem percepit, atque per hoc ad pacis sue gratiam recte meruerat. Sed vir Deo devotus Amantio episcopo veniente, et probante ut debuit, eius plane presidiam digne in eius parrochia [illegible] sepulti Caritatem bene quod siquidem iacebat ligatus apud se tam in magno vinculo culpe [illegible] se iam quod tuis ab episcopo Amantio patre iam [illegible] statim quos apparentes misit. Quo constantissimi confessoris Domini ...

Quia tamen iacebat defunctus post mortem nullus excommunicari valeat, absolvi etiam ibi valet [illegible] ostenditur quod viventes per omnem unitate sive in eternum solventes ligare possumus, de mortuis autem ferre sententiam non possumus. Unde Leo papa scribit Rustico Narbonensi episcopo. *Non possunt a vinculo absolvi post mortem qui ligati fuerunt ab eo.*

Defunctis communicare *non licet absolvi.* Quorum privatis in eorum diffinitionis causa divino iudicio reservanda est, in cuius manu fuit ut talium obitus non usque ad communionis remedium differetur. Nos autem quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non possumus. Item Gelasius papa Fausto magistro fungenti legationis officio apud Constantinopolim. *Ecclesia viventes, non mortuos ligare et solvere potest.*

Legatur ex quo est Ecclesia, vel certe detur exemplum, in ecclesia Dei a quibuslibet pontificibus, ab ipsis apostolis, ab ipso denique Salvatore veniam nisi se corrigentibus fuisse concessam. Audivimus autem sub isto celo non legitur, nec dicitur quod est commune de prodituris: date nobis veniam, ut et nos ierosolime dimittimus quod quisque, pariter pon dantem quin nobis canones minimi opponere quibus liber canonibus quibus regulis qualiter de quo ne ... [illegible]

[illegible] ... solventes ... [illegible]

[illegible] ... communicatis ... absolvi post mortem ... [illegible]

[illegible]

non recte sapuerunt, licet non eo tempore fuissent adhuc viventes. Nam domo stratos peccatores post mortem suam anathematizatos invenimus. Et si alia sunt que ecclesie Romane obiecta sunt et nobis aliqui presentem monstrant post mortem suam anathematizatos, et quis licet etiam michi de mortuis iudicare, quia non dictum tam per eam de vivis quam de mortuis fieri solet. Et Rabbulas sancte memorie episcopus Edissene civitatis, qui sanctitate et doctrina dicitur resplenduisse, Theodorum Mopsuestenum post mortem in ecclesia anathematizavit. Et Romanorum ecclesia ante paucos annos Dioscorum, qui fuit episcopus eiusdem ecclesie, post mortem anathematizavit, necdum de peccatis eius, sed de ecclesia, que degunt Rome, manifeste quidem dignitatibus constituti. Cum etiam Dioscoro communicatores permanserunt usque ad mortem eius. Et sanctus Theophilus venerabilis bone memorie, eius sub priore aliquis vestrum post mortem Origenem invenient anathematizatum. Quod etiam isto fecerunt vestri sancti et religiosissimi papa, qui fuit Rome. Et sancta vestra synodus dicit: Sufficiunt que iam prolata sunt ecclesiastica traditione demonstrare, quod oportet hereticos etiam post mortem anathematizari. Et in actione quarta sancta synodus dicit: Augustinus sancte memorie, qui inter episcopos Africanos resplenduit, diversis epistolis et hunc significantes quod oportet hereticos etiam post mortem anathematizari. Talem autem ecclesiasticam traditionem et alii Africani reverentissimi episcopi servaverunt. Sed et Romana sancta ecclesia quosdam episcopos etiam post mortem anathematizavit, licet pro fide in vita sua non essent accusati. Quod utrumque apud nos habita gesta significant.

Quod autem pro peccato alicuius tota familia excommunicanda sit, multorum exemplis probatur. Pro peccato namque Sodomitarum parvuli eorum, qui ubi pro etatis pena flagitia nesciebant, celesti igne consumpti sunt. Et pro peccato Achar filii et filie non soli parvuli, cum quibus animalia usque ad mingentem ad parietem iussa sunt a Domino deleri. Et Dathan et Abiron auctores seditionis fuerunt contra Moysen et Aaron, nec tamen ipsi soli, sed omnis substantia eorum cum ipsis descendit ad inferos. Et in Novo Testamento cum in quibusdam peccatis exigentibus gravius pestilentia descendisse legitur, que illos non voluit qui peccatum commiserant subiacebant. Si ergo tam severissime pro peccatis parentum innocentium parvuli puniuntur, nulli dubium est quin pro peccatis eorum sententia excommunicationis parentum feriri valeant.

His ita respondetur: Propter peccata parentum parvuli corporaliter flagellantur, et ex eo in Evangelio apparet, ubi discipuli de ceco nato Christum interrogasse dicuntur: Rabbi, quis peccavit, hic aut parentes eius, ut cecus nasceretur? In quibus illud completur quod ait Dominus: Ego sum Deus zelotes, visitans peccata patrum in filios usque in tertiam et quartam generationem. Spiritualiter autem pro peccatis parentum parvuli non tenentur, ex quo piaculum totius generationis ab originali peccato fuerit emundatum. Unde per Ezechielem Dominus ait: Anima que peccaverit ipsa morietur. Filius non portabit iniquitatem patris, et pater non portabit iniquitatem filii; iustitia iusti super eum erit, et impietas impii erit super eum. Cum ergo peccata parentum omnino fuerint, ex quo filius personaliter separatus fuerit, ei non imputantur ad penam. Unde pro peccato alterius ideo omnis posteritas eius debet quisquam scelere maculari, sicut a professionis nomine, quia non a peccato divini ministerii sacerdotum sententia reorum puniatur patris, quod non est notandus filius, quem peccati macula non infecit. Unde Paulus Corinthiis scribens ait: Si quis frater nominatur fornicator aut avarus aut idolis serviens, cum huiusmodi nec cibum sumere debemus. Ex quibus istis datur intelligi, quod nisi primum aliquis fuerit nominatus de crimine, vel coram iudice accusatus et convictus, vel in iure ipse fuerit de se confessus, quod nec sententia est feriendus, nec a communione eius abstinendum est. Non ergo pro alicuius peccato tota familia excommunicanda est. Unde Augustinus scribit Auxilio episcopo:

Pro peccato patris non est filius anathematizandus.

Si habes de hac re sententiam certis rationibus vel Scripturarum testimoniis exploratam, nos quoque docere digneris, quomodo recte anathematizetur pro peccato patris filius, aut pro mariti uxor, aut pro domini servus, aut quis etiam in domo nondum natus, pro peccato eius qui nascitur ex ea quo universa domus est anathemate obligata, nascatur, nec ei possit per lavacrum regenerationis in mortis periculo subveniri. Neque enim hec est corporalis pena, qua legimus quosdam contemptores Dei cum suis omnibus, qui eorum impietatis participes non fuerant, pariter interfectos. Tunc quippe ad terrorem viventium mortalia corpora puniebantur, quandoque morituri; spiritualis autem pena, qua fit quod scriptum est: Quecumque ligaveritis super terram liga

[illegible]

possit, solent quippe homines . . . [illegible]

[illegible]

Sunt qui non credunt . . . [illegible]

[illegible]

. . . ta cum tamen in ecclesia. Animas obligat, de quibus dicitur: Ecce anima patris mea est, et anima filii mea est; anima, que peccaverit, ipsa morietur. Audivimus forte aliquos magni nominis sacerdotes cum domo sua quempiam anathematizasse pro peccato unius. Sed forte si conveniretur, inveniretur idoneus reddere rationem. Ego autem si quis a me quesierit, utrum id recte fiat, quid ei respondeam non invenio; quia hoc facere ausus sum, cum de quorundam facinoribus immanissimis adversus ecclesiam perpetratis inquietarer vehementissime commotus. Sed si tibi forte iustum hoc esse revelavit Dominus, nequaquam iuvenilem etatem tuam et honorem ecclesiastici ordinis contempno. Senex enim a iuvene et episcopus tot annorum a collega nec dum anno uno paratus sum doceri, quomodo possimus vel Deo vel hominibus iustam reddere rationem, si animas innocentes pro scelere alieno, quod non trahunt ex Adam, in quo omnes peccaverunt, spirituali supplicio puniamus. Etenim Classiani filius si trahit ex parente noxam primi hominis, sacro fonte baptismatis expiandam, tamen quicquid peccati gessit pater eius, ex quo illi natus est, postquam eum genuit, ad eum non pertinere quis ambigit? Quid dicam de coniuge? quid de tot animabus universe familie? Ex quibus si una anima per istam severitatem, qua tota domus ista anathematizata est, sine baptismo de corpore exierit, dampnatur innumerabilium mors corporum, si de ecclesia homines innocentes violenter extrahantur et interficiantur, huic dampno non preparatur. Si ergo de hac re potes reddere rationem, utinam et nobis rescribendo pervenias, ut possimus et nos. Si autem non potes, quid tibi est inconsulta commotione animi facere, unde si fueris interrogatus, rationem reddere non valeas? Hec autem dixerim, si filius noster Classianus aliud admisit, quod tibi anathemate plectendum iustissime videretur.

Cum ergo ex hac auctoritate evidentissime monstratur, illicite excommunicari quemquam pro peccato alterius, nullum [illegible] qui pro peccato unius in totam familiam sententiam excommunicationis [illegible]. Ita autem excommunicatio non tantum non ledit, sed excommunicantem condempnat. Unde Gregorius scribit Magno presbitero Mediolanensi:

Si illicite aliquis excommunicat, semet ipsum, non illum condempnat.

Comperimus quod Laurentius [illegible] fratres et coepiscopos nostros [illegible] a communione privaverit . . .

. . . precepti huius preceptum non autem [illegible] ministerii officium [illegible] fecimus, pagere communionem sine aliqua sine formidine. Item ex concilio [illegible]

Qui non corde sed ore maledicit, labiorum immunditia censebuntur.

Qui negligenti ore maledicunt, vel consuetudine tenentur, et si non corde maledicant, tamen immunditia labiorum . . . ubi inquinamenta oris emanant. Item Augustinus.

Iniusta quemlibet ligat, non solvit.

Si quis non recto iudicio eorum, qui presunt ecclesie, repellatur et foras mittatur, si ipse antea non exiit, hoc est, si non ita egit, ut mereretur exire, nichil leditur in eo quod non recto iudicio ab hominibus videtur expulsus. Ita fit ut intus sit ille qui foras mittitur, et ille foris qui intus videtur retineri. Item Urbanus de pressuris ecclesiasticis libro primo.

De eodem in eadem.

Non in perpetuum dampnamur, etiamsi iniuste iudicamur, dicente psalmista: nec dampnabit illum, cum iudicabitur illi. Multi sacerdotum cum pro zelo Dei sepe sequuntur prophetam, sed non in discretione agunt [illegible] quasi ad eum dandum [illegible] multo magis [illegible]. Item ex concilio Parisiensi [illegible]

Qua pena teneatur qui illicite aliquem excommunicat.

De illicita excommunicatione.

Clericum in catholica [illegible] quam probat et fuit catholica ecclesie constitutione xxvii. capitulo [illegible] decrevimus ut nemo presbiterorum communicet aliquem, antequam causa probetur, propter quam ecclesiastici canones hoc fieri iubent. Si quis autem adversus [illegible] aliquem excommunicaverit, [illegible] qui excommunicatus est, maioris auctoritatis [illegible] ad gratiam sue communionis redeat. Is autem qui egit iniuste excommunicatione, tam diu a sacra communione [illegible] maiori sacerdoti visum fuerit, ut iuste [illegible]. Et beatus Gregorius ad [illegible] episcopum [illegible] excommunicaverat in ecclesia sepulta, dicens: Cassatis prius atque ad nichilum redactis prefate sententie tue decretis, ex beati Petri principis apostolorum auctoritate decernimus, xxx dierum spatio te sancte communionis privatum ab omnipotenti Deo tanti excessus veniam cum summa penitentia ac lacrimis exorare. Nam si hanc sententiam nostram te cognoverimus non implesse, iam non iniustitiam, sed contumaciam tuam [illegible] cognosces [illegible] prius [illegible]

[illegible]

. . . [illegible] . . . Cum ergo Mediolanensis [illegible] . . . Comperimus [illegible] . . . Communicatus [illegible] . . . Qui negligenti ore [illegible] . . . [illegible]

. . . omissis [illegible]

. . . De illicita [illegible] . . . Maioris [illegible] . . . Itaque etiam [illegible] . . . Iniustam [illegible] . . . Communione [illegible]

. . . [illegible]

salt3 nō cōmoniti uel cōuicti ē iudi
candus. Et ecōuerso auctoritatibus si modo sit pa
tens manifestorū criminū lex dicit
damnationē quibus auctoritatibus iudicij conuict
eum tibi ostendens siue ad iudicē pro
uocatur, aut uno pro omnibus peremptorio
edicto qui cum interrogatus uenire non uult,
presentiam suam prudentiae iudicis atque
eidem minime exhibere noluit,
ad confessionis quasi incontumacem
iudicium post annum in nomine detentum,
nec per appellationem negetur posse
qui obstinate in contumacia fuit iudi
catum. Hanc sententiam de talibus ac
contumacibus conuictis exauctoritate eius agere
uera celestium ad nestorium dicens
et Ephesina synodus de eodem dicens
et beatus Gregorius ad iohannem scribens
comprobauit. Et peremptorio scilicet
ob affirmationem consilium domini nostri
decretis omnium uestri conuentus respice
decretum uenire suo conceptu suam contu
maciam sine dubio ante iudicium ac
iam pro omnibus excludatur. Et beatus
Gregorius de sententia iudicantis incontumacem
scribens ad marinum presumptorem
salonitanum episcopum dicit. Hortamur uti
ad nos uenire omni postposita excusa
tione festines, quatenus si culpam
sustinuerit quibus accusaris cognoscere
sibi finite si innocens fueris inuictam
repo reuelante possimus. Ita autem
fratres uti adueneris amplius sine
iam moras nec ingeras, ne magis ipsa
te absentia opinionem huius quod dicitur
assignet tibi nos in te hec res et sol
lum pro ope tua crimina quo purgare
cupientes refugis, sed prope in ore dicen
tem culpam diuinis saltem ut incontumacem
cogat excommunicationis sententiam
iudicium. Item augustinus super leuiticum.
Nemo non sua ab ecclesia aliquando arceri

Quum aliquis ad ecclesiam reducatur
certa uenientem amore dei
signaculum recipit, uel de cuius societate
si per eius uocem inmitti abicitur
si ecclesia aliquis non recto iudi
cio foras mittitur, sed si aliis non receperit
ideo non egent uniuscuiusque conscientiae non ledit
et in eodem quoque foras mittitur iniuste
eius qui foris est inde retinebitur. Item
aug. Quia per sacrilegium qui pro
usa iniqua fidelibus non sociantur
ad ecclesiam non pertinere probantur.

Dicitur quis sit ab ecclesia segrega
tus, non dicitur quod si est spes ad non
recipiens, ne ad sacre perceptionem re
feretur. Sed enim est spiritum non habentes
hec utique dicentur nisi de se segrega
ti ab ecclesia qui dei sunt spiritum habentes
sine euidenti dicendus esse in ecclesia. Et
ad istam societatem pertinere qui

omnibus ipsi sicco corde uim secerunt se de
disciplinae effugient sicuti. Nec enim
ad ecclesiam solum illi pertinent qui
separationis apud sacrilegio manife
stius sed illi qui in eius unitate
corporaliter mixti per pessimam uitam
separantur. Item ex eodem in synodo. A
deo separamus quosdam per consortium

Certum est quod qui in presentiam
dei separatus est a Christo. Sic etiam
ille qui anathematizatur est quasi
impius separatur. Nichil enim aliud
significare anathema nisi a deo sepa
rationem. Item ei excommunicatio
ex premissis apparet non ledi eum
notatur. Sed a quo notatur. Simplex
qui innocentes sunt ex alius crimine
condemnari non possunt sicut ab imprudenti
bus familie potentum pro peccatis
communionis consueuerit notari. Sed
adhuc obiicitur quod non solum innocentes
sine certo criminosi sententia maledictionis
suspendi. Ait enim apostolus ad gala
latas. Optarem pro fratribus meis ali
maledicti uos ab his qui uos con
turbant, uel ad apostolicam bonedicite persequen
tibus uos benedicite et nolite maledicere. Item si maledicti
regnum dei non possidebunt. Item ierosolimi
in epistola ad Titum. Ab omni maledicto
Sed igitur. Si ipse innocens est a morte

Sed Michael non fuit ausus diabolo
inferre maledictionis dignissimo
iudicium sed ore blasphemie quanto
magis nos ab omni maledicto puri esse
debemus. Ex te cibatur diabolus ma
ledictum sed potius archangeli blas
phemia caret non dubium. Nec legi
uetus libros nullo que maledictis in monte
Garizim constitute sunt benedicentes
populo. Et qui in monte Ebal erant
maledicentes in lex quibus magis la
uat eorum parentis et ab illo
nouissimi ueniens et amal a monte
ubi in monte Ebal ponitur ut ma
ledicerent his qui maledictione di
gni sunt. Item in hebr. iudicium. Quia significat
ante ille qui ad benedictionem qui
uera ad maledictionem destinatus est sit.
Quum ergo in singulis electi
quibus personis fidelis sit
tui proposita unicuique. Hoc michi
designare uidetur in Ebal eo quod
in domibus illius qui uniuscuiusque in montem Ga
rizim uero conuertit qui ad benedictio
nem electis ascendit significat
iudicem qui non peruenerit sed ben
dictionum et remissionum desiderio
uenient ad salutem. Illi non dimitti
qui in uicta in monte Ebal incedunt
in quo maledictiones placent se
in eos alios in dicit qui malos

v. Ad salutem. sic patet ut s. proxima q. ii. quis nos tamen ... timor est in homine non salvatur. ut s. proxima q. ... io.

At ipsi non ... maiores aut minores vel qua gradatim ... in ultimo ... io. b.

metu, supplicationum amore complentur. Quem legere in scripturis fuit preceptum ad salutem his qui propter scelera sua iusticie ... primos parentes post transgressionem mandati morti subiectos maledicto punisse. Cain quoque post prevaricationem fratricidium a domino sententiam maledictionis ... reprobatur. Ubi hac quoque dicit dominus: Maledicam maledicentibus tibi, et benedicam benedicentibus tibi. In evangelio etiam maledictis inquit: Ite ... Cum dominus non inveniens fructum in ficu, maledictione perpetua sterilitate ipsam dampnavit. Item Noe videns filium suum Cham verenda sua cognoscere, filium eius Chanaan maledixit dicens: Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis. Item cum Ysaac benediceret Iacob filio suo, ait: Qui maledixerit tibi, sit ille maledictus, et qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur. Item sic in libro Numeri legitur quod Moyses ex precepto domini, cum filiis Israel in duas partes divisis, sex tribus iussit in montem Gebal incedentes maledictionem transgredientibus legem vociferarent (?); aliis vero precipiendo iussit alios in montem incedentes benedictiones observantibus legem proclamarent. In novo etiam testamento Petrus apostolus Symonem legitur maledixisse, cum ait: Pecunia tua tecum sit in perditionem. Paulus quoque, qui dicit: Benedicite et nolite maledicere, fornicatorem Corinthium iussit excommunicari. Item in alia epistola: Si quis non amat dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema, maranatha. Item ad Galathas: Si angelus de celo veniens aliud vobis evangelizaverit, anathema sit. Distinguendum est ergo inter maledictum quod prohibetur, et maledictum quod a domino et a sanctis viris rationabiliter profertur. Maledictum quod prohibetur est illud quod procedit ex livore ultionis et odio persequentis, non ex amore iustitie. Maledictum vero quo sancti maledicunt est illud quod procedit ex amore iustitie, non ex livore vindicte. Unde Gregorius in Moralibus libro IIII. **Sancti non ex voto ultionis sed amore iustitie aliquos maledicunt.**

Cum sancti viri aliquos maledicunt, maledictionis sententiam proferunt, non in hanc ex voto ultionis, sed iustitie examine prorumpunt. Intus ... subtiliter qui respiciunt, et mala foris surgentia quia maledicto ferire debeant cognoscunt, et eo maledicto non peccant quo ab interno iudice non discordant. Item

scriptura sacra duobus modis maledictum memorat, videlicet aliud quod approbat, aliud quod dampnat. Aliter enim maledictum profertur iudicio iustitie, ut in primo parente peccante prolatum est, cum audivit: Maledicta terra in opere tuo; et sicut Abrahe dicitur: Maledicam maledicentibus tibi. Aliter vero profertur maledictum quod non iudicio iustitie sed livore vindicte promitur; a quo nos et Paulus predicator cessare admonens inquit: Benedicite et nolite maledicere. Item Pelagius papa Angelio (?) episcopo. **Errantes et incorrigibiles mittentes excommunicentur.**

Apostolo ... Hinc autem et exemplo didicimus errantium et incorrigibilium mittentium spiritum traditos esse Sathane, ut blasphemare dediscant. Item Anacletus papa. **Delinquentes corrigantur a sacerdotibus, vel incorrigibiles ... eiciantur.**

Tam sacerdotes quam reliqui fideles omnes summam debent curam habere de his qui pereunt, quatenus eorum redargutione aut corrigantur a peccatis, aut si incorrigibiles apparuerint, ab ecclesia separentur. Item Augustinus. **Secundum auctoritatem admonitione interposita excommunicationis sententia proferatur.**

De excommunicatione vero illud quod ... post admonitionem gradatim ... tertio ... te subiectum ... sicut apostolus Paulus dicit ... propter ... Item Ieronimus. **Mali ab ecclesia sunt eiciendi immundi.**

Resecande sunt putride carnes, et scabiosa animalia a caulis ovium repellenda, ne tota domus, massa, corpus et pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, intereant. Arrius in Alexandria una scintilla fuit, sed quia non statim oppressus est, totum eius orbem flamma populata est. Item Augustinus. **Pro diversitate culparum sub diversa a prepositis corripiantur rebelles (?).**

Corripiantur itaque a prepositis suis subditi correptionibus de caritate venientibus, pro culparum diversitate diversis vel minoribus vel amplioribus; quia et ipsa que dampnatio nominatur, quam facit episcopale iudicium, qua pena in ecclesia nulla maior est, potest si voluerit in correptionem saluberrimam cedere atque proficere. Quid enim scimus quid contingat sequenti die, aut ante finem vite huius nec de aliquo desperandum est, aut contra deum non potente respicere et dare penitentiam, et accepto sacrificio spiritus contribulati cordisque contriti a reatu quamvis iuste dampnationis absolvere dampnatum, quem et ipse non contempnat ...

totum dicit ... tamen tantum ... ecclesiam ... ut i. q. i.

... manifestam ... iamest ...

signus imperii ... Si ... qui subditus ... xix. ... q. ii. ... Cum multis ... consilio ... cum primus ... quod subditis ... simpliciter ... qui tradidit corpus eius Sathane ... Apostoli exemplo ... Item ... viii. ... excommunicatio ... Reputant ... de ... gradibus ... quia sub ... gradus ... honoris ... excommunicatum ... suo ...

... episcopale ... quod excommunicato spectat tantum ad officium episcopale ... xv. q. ii. ... Maior est ... non ... dampnatio medicinalis est non mortalis ... proficere ... ut xi. q. iii. ... xxxiii. q. ii. ... dampnatum ab ecclesia ... Non con... ut dampnare ...

nisi necessitas sit, ne pro pluribus separandis diri contagia separentur, a quibus tamen non videamus ipso tamen eis possibile ipsa forsitan separatione sanandi. Nescientes enim quis pertineat ad predestinatorum numerum, quis non pertineat, sic affici debemus caritatis affectu, ut omnes velimus salvos fieri. Item Ysidorus.

Qui corrigi noluit excommunicationis ferro dei absciditur.

Ecce autem crimina quorumlibet super his criminosis confiteri nolentibus in ecclesia manifesta, quecumque non fuerint penitentie lenimento medicamine sanata, velud digne quodam precisionis ferro sunt resecanda et curanda. Corpori siquidem eius membra sunt similia, ut quia nec pietatis medela processerunt, illi qui diu portati et sublevati obiurgati corrigi noluerunt, tamquam putride corporis partes debent ferro excommunicationis abscidi, sicut certo morbis emortua, sic abscisa ut non fuit salute reliqua, ceterorum putridinis sue contagione corrumpant. Item quidam detestanda scelera et multo morbo presumunt, simul et nobis de pravitatis in eorum societate permisceant, tanto excepto sine predicationis instrumenta. Item Nicholaus populo Anconitano.

Excommunicandus est qui duas simul uxores habere presumit.

Ad nos delatum est ulcionem fecisse eos qui in duabus uxoribus adhesisset. Lamech flagitium imitatus, sed ignoscere quod dominus, si nisi per liberalitatem suo salutiferio ad penitentiam veniant, cum carnis fragilitatis per septuagies septiens? aquis abluerint? sic catha dispositum. Item ex concilio Agathensi.

Falsi testes a communione ecclesie repellantur.

Itaque censuimus ut hi qui mendaces et falsos testes ad communionem ecclesie submonentes, nisi prius satisfactione crimina admissa diluerint. Item ex concilio Tollo.

Excommunicetur potens qui clericum vel pauperem aut religiosum spoliare presumit.

Si quis ex potentibus clericum aut quemlibet pauperem aut religiosum expoliaverit, et mandaverit eum ad se venire, et episcopi audientiam contempserit, in vice eius scriptam ipsi miserit, pontifices provinciales et quoscumque adire potuerit, excommunicatus habeatur usque donec obediat et reddat aliena. Ex decretis Gregorii pape.

Quisquis predium manu retinet.

Quamvis mittitur in episcopatu. Ideo contra te seu per sacrilegium gravi crimen sit, si quis ecclesiam dei invaserit aut impugnaverit aut incendio tradiderit, et hoc grave sacrilegium est, placuit sancte synodo ut in primis omnia bona eius proscriptione publicentur. Deinde in uno loco ... in uno monasterio

inclusus penitentiam omnibus diebus vite sue. Item Calixtus papa.

Communione privetur qui Rome peregrinos vel mercatores molestare presumpsit.

Si quis Rome peregrinos vel apostolorum limina et aliorum sanctorum oratoria visitantes capere seu rebus quas ferunt spoliare et mercatores novis teloneorum et pedagiorum exactionibus molestare temptaverit, donec satisfecerit communione careat christiana. Item Urbanus papa.

Excommunicetur qui oratores et clericos vel monachos et personas ibi degentes infestare presumit.

Pacianum in tradito presumitur.

Primum et episcopi communiter praedis? ... debitum persolventes ecclesias cum bonis suis et personis, quas possidebant simul clericos, videlicet et monachos conversosque eorum, oratores quoque cum suis rebus quas ferunt et eos qui eis molesta esse statuimus. Si quis autem hec facere presumpserit et postquam facinus suum recognoverit in fra? tres dies spatium competenter non emendaverit, a liminibus ecclesie arceatur et anathematis gladio feriatur. Item Nicholaus populo.

Quod oratoribus non pauperibus non arma ferentibus si mali obviaverit excommunicetur.

Illi qui peregrinos vel oratores cuiuscumque sancti sive clericos sive monachos vel feminas aut inermes pauperes depredati fuerint vel bona eorum rapuerint, in malis eius obviaverit, anathematis vinculo feriantur, nisi digne emendaverint. Pari modo illa que in cimiteriis divinis sic obsequitur, sicut ab antecessoribus et episcopis nunc usque provisione constituta est, quamvis eam infregerit, excommunicationi subiaceat. Gratianus. Quia vero de hereticis sermo habetur, videndum est quid inter scisma et heresim et qui sint heretici et quod sint heretici ... differentiam autem inter scisma et heresim Jeronimus in epistola ad Galathas assignat dicens.

Scisma atque heresis quid differat dicitur.

Inter scisma et heresim hoc interesse arbitror quod heresis perversum dogma habet, scisma post episcopalem discessionem ab ecclesia pariter separat. Quod quidem in principio aliqua ex parte intelligi potest diversum. Ceterum nullum est scisma nisi aliquam heresim confingat, ut recte ab ecclesia recessisse videatur. Unde et hereticis dicitur. In eadem epistola Jeronimus diffinit dicens.

Unde autem heresis dicatur.

Heresis autem grece ab electione dicitur, quod scilicet eam sibi unusquisque eligit disciplinam quam putat esse meliorem. Quicumque igitur aliter scripturam intelligit quam sensus spiritus

XXIIII

Notandum. mat. c. xvi. q. iii. c. iust. c. xcc. dicta c. cccc. Diui sapientia. medicina autem est excommunicatio. xi. q. iii. i. mihi. Deus i sarc. xxii. q. v. hua nc. io.

Item exemplum habemus in p[aulo]. ii. cor. dicat sed peccavit solo dicto evangelio q. ma

Notandum est quod les excommunicatur. Nam quidam esse evangelicam parabolam nos facere dicunt ubi dicit de zizaniis non eradicandis dominus precepit ei, an quos excommunicare digni excommunicatione dignos excommunicationi subtrahunt et dicunt secundum augustinum esse dicere eo loco ubi autem quod est precedenda unitas frendi sine malum non eradicandi quibus primum tenendo est quia si habet omnium bonum excommunicandi nisi forte quod ipse pater sanctus augustinus ... se ... excommunicare et cetera ... pelagium ... non ... dei ecclesiam introducentes excommunicauit et ab ecclesia disperauit quod ipse donatistas esse quos ... is sua alloquitur ... excommunicatio dicet ... paulus ... manu imposite ... communicabat ... dominus quibus ... aptat ubi excommunicatione ... dicens si quis corripitur ab ecclesia et non obedit sit tibi sicut ethnicus et publicanus ... apparet ... aliud esse excommunicationem aliud eradicationem quia et excommunicatur ... excommunicantur ... dominum ... sapientia est excommunicatio ... excommunicatio prouenitur. Item augustinus li. ... Diuina maledictio

Diuina maledictio designat quod maledicit ... communicatur ... penitentiam ... potest ... peccatum ... hominis ... maledictio ... maledicere ... ex ... maledicti ... maledicentes non ... regnum dei ... maledictum ... benedicimus quos ... ad ... et hoies ... Secte hereticorum quot sunt et quibus nominibus accipiuntur vide xxiiii. q. iii. quidam. Ethimologiam capitulum determinat dicens. Quidam

Sunt secte hereticorum ut in rubrica supra.

Quidam autem heretici qui de ecclesia recesserunt ex nomine suorum auctorum nuncupantur quidam vero ex causis quas eligentes instituerunt. Simoniani a Simone dicti magice discipline perito cui Petrus in actibus apostolorum maledixit pro eo quod ab apostolis spiritus sancti gratiam pecunia emere voluisset. Hi dicunt creaturam non a deo sed a virtute quadam superna creatam. Menandriani a Menandro mago discipulo Simonis nuncupati qui mundum non a deo sed ab angelis factum asserit. Basilidiani a Basilide appellati qui inter reliquas blasphemias passionem Ihesu abnegat. Nicolaite dicti a Nicolao diacono ecclesie Ierosolimorum qui cum Stephano et ceteris constitutus est a Petro qui propter pulchritudinem relinquens uxorem ut qui vellet uteretur: versa est in stuprum talis consuetudo ut invicem coniugia commutarentur. Quos Iohannes in apocalipsi sua improbat dicens: Sed hoc habes quod odisti facta Nicolaitarum. Gnostici propter excellentiam scientie se ita appellari voluerunt. animam naturam dei esse dicunt bonum et malum deum suis dogmatibus fingunt. Carpocratiani a Carpocrate quodam vocantur qui dixit Christum hominem fuisse tantum et de utroque sexu progenitum. Cerinthiani a Cerintho quodam nuncupati. Hi inter cetera circumcisionem observant mille annos post resurrectionem in voluptate carnis futuros predicant. Unde et grece chiliaste latine miliaste sunt appellati. Nazarei dicti quod Christum qui a Nazareth vico est appellatus filium dei confitentur omnia tamen veteris legis custodiunt. Ophite a colubro nominati sunt coluber enim grece ophis dicitur. colunt enim serpentem dicentes ipsum in paradiso induxisse virtutis cognitionem. Valentiniani a quodam Valentino platonico sectatore vocati qui eonas id est secula quedam in originem dei creatoris induxit Christum quoque de virgine nihil corporis assumpsisse sed per eam quasi per fistulam transisse asserit. Apellite quorum auctor Apelles princeps fuit qui creatorem angelum nescio quem gloriosum superioris dei faciens deum legis Israel illum igneum asserens quem dixit Christum non deum in veritate sed hominem in fantasia apparuisse. Archontiaci ab archontibus appellantur qui universitatem quam deus condidit opera esse archangelorum defendunt. Adamiani vocati quod

ad imitentur nuditatem, unde et nudi orant, et nudi inter se mares feminaeque conveniunt. Caymani propterea sic appellati quia Caym adorant. Sethiani nomen acceperunt a filio Adam qui vocatus est Seth, dicentes eundem esse Christum.

Melchisedechiani vocati sunt pro eo quod Melchisedech sacerdotem dei non hominem fuisse, sed virtutem dei esse arbitrantur. Angelici vocati qui angelos colunt. Apostolici vocati hoc sibi ideo nomen assumpserunt quia nichil possidentes proprium nequaquam recipiunt eos qui aliquo in hoc mundo utuntur. Cerdoniani a Cerdone quodam nominati qui duo contraria principia asserunt. Marcionite a Marcione stoico philosopho vocati, qui Cerdonis dogma secutus alterum bonum, alterum iustum deum asserit tanquam duo principia creationis et bonitatis. Artotyrite ab oblatione vocati; panem enim et caseum offerunt, dicentes a primis hominibus oblationes a fructibus terrae et a fructibus ovium fuisse celebratas. Aquarii vocati eo quod solam aquam offerunt in calice sacrificii. Severiani a Severo orti vinum non bibunt, vetus testamentum et resurrectionem non recipiunt. Tatiani a Tatiano vocati qui et Encratite dicti, quia carnes abhominantur. Alogi vocantur tanquam sine verbo; logos enim grece verbum dicitur; deum enim verbum non credunt, respuentes Iohannis evangelium et Apocalipsim. Cataphrigas isto nomine provincia Phrigia dedit, ubi extiterunt. Auctores eorum Montanus, Prisca et Maximilla fuerunt. Hii adventum spiritus sancti non in apostolis, sed in se traditum asserunt. Cathari propter mundiciam ita se nominaverunt; gloriantes enim de suis meritis negant penitentibus veniam peccatorum; viduas si nupserint tanquam adulteras dampnant; mundiores se ceteris predicant; qui nomen suum si cognoscere vellent, mundanos se pocius quam mundos vocarent. Pauliani a Paulo Samosateno exorti sunt, qui dixit non semper fuisse Christum, sed a Maria sumpsisse exordium. Hermogeniani ab Hermogene vocati quodam, qui materiam non natam introducens deo non nato eam comparavit, matremque elementorum et deam asserunt; quos apostolus improbat elementis servientes. Manichei a quodam Persa extiterunt qui vocatus est Manes. Hic duas naturas et substantias introduxit, bonam et malam, et eas quasi ex aliquo fonte manantes asserunt; testamentum vetus respuunt, novum ex parte recipiunt. Anthropomorphite dicti eo quod simplicitate rusticana deum habere humana membra que in divinis libris scripta sunt arbitrantur. Anthropos enim grece latine homo interpretatur, ignorantes vocem domini qui ait: Spiritus est deus. Incorporeus enim est, nec enim membris distinguitur, nec corporis mole censetur.

Heraclite ab Heracleone auctore exorti monachos tantum recipiunt, coniugia respuunt, regna celorum parvulos non habere dicunt. Novatiani a Novato Rome urbis presbitero exorti, qui adversus Cornelium cathedram sacerdotalem conatus invadere hereses instituit, nolens apostatas suscipere et rebaptizans baptizatos. Montani heretici dicti quod tempore persecutionis in montibus latuerunt; qua occasione se a catholice ecclesie corpore diviserunt. Ebionite ab Ebione dicti sunt a paupertate; Christum enim purum hominem putant effectum pro solum provectum vite. Sed competenter Ebionite propter paupertatem intelligentie appellati sunt. Hii enim et ita tenent evangelium ut legem carnalem servandam dicunt, quos apostolus ad Galatas scribens increpat. Photiniani a Photino Gallogrecie Sirmie episcopo nuncupati, qui Ebionitarum heresim suscitans asserunt Christum a Maria per Ioseph nuptiali coitu fuisse conceptum. Aeriani ab Aerio quodam nuncupati sunt; hii offerre sacrificium pro defunctis spernunt. Aetiani ab Aetio sunt vocati, idem et Eunomiani, ab Eunomio quodam dyalectico a quo diversa pullulare, nomine cuius magis innotuerunt; dissimilem patri asserentes filium et filio spiritum sanctum; dicunt etiam nullum imputari peccatum in fide manentibus. Origeniani ab Origene auctore exorti sunt, dicentes quod non possit filius videre patrem nec spiritus sanctus filium; animas quoque in principio mundi dicunt peccasse et pro diversitate peccatorum de celis usque ad terras diversa corpora quasi vincula meruisse, eaque causa factum esse mundum.

Noetiani quoque a quodam Noeto vocati, qui dicebant Christum eundem esse patrem et spiritum sanctum, ipsamque trinitatem in officiorum nominibus non personis accipiunt; unde et patripassiani vocantur, quia patrem passum dicunt. Sabelliani ab eodem Noeto pullulasse dicuntur, cuius discipulum perhibent fuisse Sabellium, ex nomine cuius maxime innotuerunt; unde et Sabelliani vocati sunt. Hii unam personam patris et filii et spiritus sancti astruunt.

Arriani ab Arrio Alexandrino presbitero exorti sunt, qui coeternum patri filium non agnoscens diversas in trinitate

substantiva asserunt, et aliud quod ait Dominus: Ego et Pater unum sumus. Macedoniani a Macedonio episcopo dicti sunt, negantes Deum esse Spiritum Sanctum. Apollinaristae ab Apollinare vocati sunt, dicentes Christum corpus tantummodo sine anima assumpsisse. Antidicomaritae appellati sunt eo quod Mariae virginitati contradicunt, asserentes eam post Christum natum viro suo fuisse commixtam. Metangismonitae ideo tale nomen acceperunt, quia angos Grece, Latine vas dicitur. Asserunt enim sic esse in Patre Filium tamquam vas minus intra vas maius. Patriciani a quodam Patricio nominati sunt, qui substantiam humanae carnis a diabolo conditam dicunt. Coluthiani a quodam Colutho nuncupati, qui e contrario dicunt Deum non facere mala, contra illud quod scriptum est: Ego Deus creans mala. Floriani a Florino, qui e contrario dicunt Deum creasse mala, contra illud quod scriptum est: Fecit Deus omnia bona. Donatistae a quodam Donato Afro nuncupati sunt, qui de Numidia veniens totam pene Africam sua persuasione decepit, asserens minorem Patre Filium, et minorem Filio Spiritum Sanctum, et rebaptizans catholicos. Bonosiani a Bonoso quodam episcopo exorti produntur, qui Christum filium Dei adoptivum asserunt, non proprium. Circumcelliones dicti eo quod agrestes sint, quos Scotopitas vocant, supradictae heresis habentes doctrinam. Hi amore martyrii semetipsos perimunt, ut violenter de hac vita discedentes martyres nominentur. Priscillianistae a Priscilliano vocati, qui in Hispania ex errore Gnosticorum et Manicheorum permixtum dogma composuit. Luciferiani a Lucifero Sinaritano episcopo orti, qui episcopos catholicos, qui in persecutione Constantii perfidiae Arrianorum consenserant, et post correcti redire in catholicam ecclesiam delegerant, damnantes, quod aut crediderunt aut quod dixisse dissimulaverint; quos ecclesia catholica materno recepit sinu, tamquam Petrum post fletum negationis. Hanc illi matris caritatem superbe accipientes, eosque recipere nolentes, ab eiusdem ecclesiae communione recesserunt, et cum ipso Lucifero auctore suo, qui mane oriebatur, ceciderunt. Iovinianistae a Ioviniano quodam monacho dicti, asserentes nullam nuptarum et virginum esse differentiam, nullumque inter abstinentes et simpliciter epulantes esse discrimen. Elvidiani ab Elvidio nominati, qui dicunt post natum Christum alios Mariam filios de viro Ioseph peperisse. Paterniani a Paterno quodam exorti, qui inferiores corporis partes a diabolo factas opinantur. Arabici nuncupati eo quod in Arabia exorti sunt, dicentes animam cum corpore mori atque in novissimo utrasque resurgere. Tertullianistae dicti a Tertulliano presbytero Africanae provinciae civitatis Carthaginensis, animam immortalem esse, sed corpoream praedicantes, et animas hominum peccatorum post mortem in daemones verti putantes. Tessarescedecatitae dicti, quod quarta decima luna pascha cum Iudaeis observandum contendant. Nam tessares quattuor, decem decem significat. Nyctages a somno dicti, quod vigilias noctis respuant, superstitionem esse dicentes iura temerari divina, qui noctem ad requiem tribuit. Pelagiani a Pelagio monacho exorti. Hi liberum arbitrium divinae gratiae anteponunt, dicentes sufficere voluntatem ad implenda divina iussa. Nestoriani a Nestorio Constantinopolitano civitatis episcopo nuncupati, qui beatam virginem Mariam non Dei, sed hominis tantummodo asserunt genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret deitatis; nec unum Christum in verbo Dei et carne credidit, sed separatim atque seiunctim alterum filium Dei, alterum hominis praedicavit. Eutychiani ab Eutyche Constantinopolitano abbate, qui Christum post humanam assumptionem negavit existere de duabus naturis, sed solam in eo divinam asserit esse naturam. Acephali dicti, id est sine capite; nullus enim eorum reperitur auctor a quo exorti sunt. Hi trium capitulorum impugnatores, duas in Christo substantiarum proprietatem negant, et unam in eius persona naturam praedicant. Theodosiani et Gaianitae appellati a Theodosio et Gaiano, qui temporibus Iustiniani principis in Alexandria populi perversi electione una die ordinati sunt episcopi. Hi errores Eutychis et Dioscori sequentes, Chalcedonense concilium respuunt, ex duabus unam in Christo naturam asserunt, quam Theodosiani corruptam, Gaianitae incorruptam contendunt. Agnoitae vero a Theodosianis exorti sunt, ex quibus Agnoitae ab ignorantia dicti, qui perversitati, a qua exorti sunt, et istam adiciunt, quod Christi divinitas ignoret futura quae sunt scripta de die et hora novissima, non recordantes Christi personam in Ysaia loquentis: Dies iudicii in corde meo. Tritoitae vero vocati, quod sicut tres personas in Trinitate, ita quoque asserunt tres esse deos, contra illud quod scriptum est: Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus unus est. Sunt et aliae hereses sine auctore et sine nominibus, ex quibus aliae triformem Deum esse putant, aliae Christi divinitatem passibilem dicunt, aliae

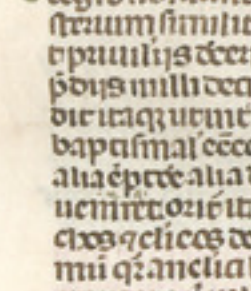

Violatores. blasphemant animo contemptu ... tius a ... ut ... c. gl. ali. b. S. Sunt

tenacissimi sacerdotes admisimus officia talis transgressionis culpa perfecti in eius decreti destruere fuimus inuenti quia meminimus quod a me exoluenus qualiter communicandus negligentie sacerdotum. Sique maiori reatu delinquit qui potiori honore fruitur, et grauiora faciunt uitia peccatorum sublimitas peccantium. Item Damasus papa. In Spiritum sanctum blasphemant qui sacros canones

Violatores canonum uoluntarie uiolant. grauiter a sanctis patribus iudicantur et a Spiritu sancto, instinctu cuius ac dono dictati sunt, dampnantur, quoniam blasphemare Spiritum sanctum non incongrue uidentur qui contra eosdem sacros canones non necessitate compulsi sed libenter, ut premissum est, aliquid aut proterue agunt aut loqui presumunt aut facere uolentibus sponte consentiunt. Talis enim presumptio manifeste unum genus est blasphemantium Spiritum sanctum, quoniam, ut iam prelibatum est, contra eum agit cuius nutu et gratia sancti canones editi sunt.

Item Urbanus papa. In quibus liceat Romano pontifici nouas condere leges.

Sunt quidam dicentes Romano pontifici semper licuisse nouas condere leges. Quod et nos non solum non negamus sed etiam ualde affirmamus. Sciendum uero summopere est quia inde nouas leges potest condere unde euangeliste aliquid nequaquam dixerunt. Ubi uero aperte Dominus uel eius apostoli et eos sequentes sancti patres sententialiter aliquid diffinierunt, ibi non nouam legem Romanus pontifex dare, sed potius quod predicatum est usque ad animam et sanguinem confirmare debet. Si enim quod docuerunt apostoli et prophete destruere (quod absit) niteretur, non sententiam dare sed magis errare conuinceretur. Sed hoc procul sit ab eis qui semper Domini ecclesiam contra luporum insidias optime custodierunt. Item Zosimus papa. Apostolice sedis auctoritas contra statuta sanctorum aliquid condere non ualet.

Contra statuta patrum condere aliquid uel mutare nec huius quidem sedis potest auctoritas. Apud nos enim inconuulsis radicibus uiuit antiquitas cui decreta patrum sanxere reuerentiam. Item Marcellus papa. Statuta que contra euangelicam uel propheticam doctrinam seu constitutionem sanctorum patrum fiunt, irrita sunt.

Omne quod irreprehensibile est catholica defendit ecclesia. Sicut iniustum iudicium et diffinitio iniusta regio metu uel iussu a iudicibus ordinata non ualeat, ita neque quamquam quod contra euangelicam uel propheticam uel apostolicam doctrinam constitutionemque eorum siue sanctorum patrum actum fuerit stabit, et quod ab infidelibus uel hereticis factum fuerit omnino cassabitur. Item Hormisda papa. A statutis patrum non deuiare et fidem integram custodire est prima salus.

Prima salus est recte fidei regulam custodire et a constitutis patrum nullatenus deuiare. Item Pelagius papa. Sub debito regi. Pelagius papa tomum sui decessoris se seruare profitetur.

Satagendum est nobis pro auferendo suspicionis scandalo obsequium confessionis nostre regibus religionis ministrare, quibus nos etiam subditos esse sancte scripture precipiunt. Cum enim nihil nimis ut magnificus legatus excellentie uestre consideret a nobis ut deberet postulatum, quatenus uobis aut beate recordationis Leonis pape tomum a nobis per omnia conseruari significaremus, aut propriis uerbis nostre confessionem fidei destinaremus, promptissime quod petebatur curauimus adimplere. Unde et in omnibus ipsius tomi pro catholice fidei assertione conscripti quod proprio custodire manus nostre adiecta professione significauimus. Ut autem nullus deinceps quod absit suspicionis resideat occasio, aliam preter quam memoratis uiri illustris admonitione facere maturauimus professionem fidei quam tenemus expositam. Item Adrianus papa. Anathema sit qui censuram Romanorum pontificum uiolat.

Generali decreto constituimus uiolat ut execrandum anathema sit et uelud preuaricator catholice fidei semper apud Deum reus existat quicumque regum seu episcoporum uel potentium deinceps Romanorum pontificum decretorum censuram in quocumque crediderit uel permiserit uiolandam. Item Damasus papa Stephano archiepiscopo. Nulli liceat contra decreta Romanorum pontificum aliquid agere.

Omnia decretalia et cunctorum predecessorum nostrorum constituta que de ecclesiasticis ordinibus et canonum sunt promulgata disciplinis ita ab omnibus episcopis ac sacerdotibus generaliter custodiri debere mandamus, ut si quid in illa commiserit, ueniam sibi deinceps nouerit denegari. Item Leo. Non conuenit sacerdotem esse qui sanctis se nesciat obedire canonibus.

Hec consona sanctis patribus diffinientes statuimus ut qui sacris

dispensatio que fit in uoto peregrinationis quia non dicitur nouens ... obligatus ...

Generalis ... Omnia ...

Taceri nescit ... ignorantia ... qui ... culpabilis ... Joannes doctorum omnium doctorum decretorum. Jo.

obedientie canonibus nesciunt, nec ecclesiastici
ministerii uel communionem capere sit
dignus altaribus. Item Leo .iiii. Re-
de seruandis decretis regule a sanctis pa-
tribus in synodo statute ubique.
A sanctis patribus uniuersaliter que a
synodo usque nunc placita sunt re-
gulas statuimus tenere. Item Gregorius ad Io-
hannem et Thomam. Vt uoluntatem et sta-
tuta suorum decessorum custodiant
Iustitie qui sua seruari uolunt
ac rationis ordo suadet, ut qui a
successoribus desiderat mandata sua
seruari, decessoris sui procul dubio uolun-
tatem et statuta custodiat. Item Leo
papa. Statuta sanctorum [illegible] qui ea
[illegible] non seruat [illegible].
Ita domino pastorum hominum
summis effectu, ut quod patres nostri in su-
is sanctis canonibus sunt inuiolandis
affixe legibus decedentium memorie [illegible]
ecclesiarum que pro salubri humana gerit
instituta, si quid ipsi diuino statuerint
consulto intacta non fuerint. Sig-
primam sedem statuta concilii pre
omnibus seruare, que pro statu omnium eccle-
siarum necesse est ut impigro uigi-
lantie affectu, sicque a Romanis ponti-
ficibus decreta sunt ab hominibus conuenit
obseruari. Si illi qui nesciunt sanctis ca-
nonibus obedire altaribus ministrare
non debent, patet quod est statutum sanctorum canonum,
quibus statutis ecclesiarum uel cenobiorum
in perpetuum priuilegia ab apostolico
concedi non debent. His ita responde-
tur: Sacrosancta Romana ecclesia ius et auc-
toritatem sacris canonibus impertit, sed
non eis alligatur. Habet enim ius condendi
canones, utpote que caput et cardo
est omnium ecclesiarum, a cuius regula nemi-
ni dissentire licet. Ita ergo canonibus auc-
toritatem prestat, ut se ipsam non subiciat ei[s].
Sicut enim Christus, qui legem dedit, ipsam
legem carnaliter impleuit, octaua
die circumcisus, quadragesimo die
cum hostiis in templo est presentatus,
ut in se ipso eam sanctificaret; postea
uero, ut se Dominum legis ostenderet, contra
litteram legis leprosum tangendo,
discipulos, qui contra litteram
sabbati per mediam segetem gradientes
spicas uellentes et confricantes ma-
nibus suis, probabili exemplo Dauid
et circumcisionis et templi excusauit,
dicens: Non legistis quid fecerit Ab-
bimelech, qui ueniente ad eum Dauid et
dedit ei panes propositionis, de quibus
non licebat edere nisi solis sacerdotibus, et
comedit ipse et pueri eius, et iterum: Octa-
ua die secundum legem puer circumciditur,
quod si in sabbato circumciditur homo [illegible]
[illegible] ex lege [illegible]
tur cum in masculis quod quadragesima feria
uero octuagesima die ab ortu suo femina
[illegible] secundum legis imperium in templo
cum hostiis presentetur. Vnde sacerdotes
hostiam in templo offerentes uiolant
sabbatum, et sine crimine sunt. Et
Filius hominis multo magis ualet sol-
uere litteram legis, qui est Dominus
sabbati. Hinc et [illegible]
[illegible] in templo [illegible] pontificibus
qui Dominus legis ad eius morali-
bus [illegible] perfectionem [illegible]
figuralium in luce spiritualis intelligen-
tie commutauit, ita summi pontifices canoni-
bus a se editis uel ab aliis sua auctoritate conditis reue-
rentiam exhibendo, et eis se humiliando,
ipsos custodiunt, ut aliis obseruandos
exhibeant. Nonnumquam uero seu iuben-
do, seu diffiniendo, seu decernendo, seu
aliter agendo se decretorum dominos
et conditores esse ostendunt. In premissis
ergo capitulis cum dicitur necessi-
tas obsequendi sinitur, non potestas ab
omni dicitur in ecclesia auctoritas obseruandi
a sancto dicta obseruanda. Aliis non decep-
tenda demonstrantur exemplo, quod sacra-
menta ecclesie que obseruanda mandauit
primum suscepisse ipso [illegible]
sanctificet. Ergo primam sedem ut diri-
mus obseruare [illegible] decernendo man-
dauit, non necessitatem obsequendi se
auctoritatem impugnandi [illegible] generalia
generalia decreta specialia priuilegia in-
dulgentie specialia beneficia concedentes
generali prohibetur decreto, quamquam
si decretorum intentionem diligenter
aduertimus, neque contra sanctorum canonum
auctoritatem aliquid concedere inuenimus.
Sacri siquidem canones ita aliquid
constituunt, ut sue interpretationi
auctoritatem sancte Romane ecclesie reseruent. Ipsi
namque soli canones ualent interpre-
tari, qui ius condendi eos habent.
Vnde in nullis capitulis ab aliquo
aliquid obseruandum decernitur, sta-
tim subinfertur nisi auctoritas Romane
ecclesie aliter preceperit uel salua in omnibus
iure sancte Romane ecclesie uel salua in
omnibus apostolica auctoritate. Cum ergo de
decimis uel de quibus ubi ecclesias suas
negotiis sacris canonibus diffini-
tur, intelligendum sit non ecclesiis aliter
diffinitum non auctoritas Romane ecclesie ali-
ter mandauerit uel permiserit. Cum ergo a
uel priuilegia ab apostolico aliquibus
conceduntur contra generalem legem aliquid
sonare uideantur, non tamen contra ipsam ali-
quid concedere intelliguntur, cum ipsius
legis auctoritate priuilegia singulorum penes

Joannes doctorum summorum doctorum omnium.
torum summorum doctorum summorum omnium doc-
torum summorum omnium doctorum summorum omnium doc-
torum omnium doctorum omnium doctorum omnium
Joannes summorum doctorum omnium bonorum m. Joannes doctorum summorum doctorum omnium.

Jo

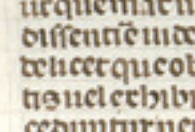

uel mutari nam minime eas pium est quae a puo bonis sacerdotum moribus impetrantur cum id quod priuilegii causa in magno certis consideratione concessum est ... sanctae ecclesiae exceptio ... possit constitutio dissolui. Idem domnico coadiutori genuensi episcopo. Priuilegia ecclesiarum apostolicae obseruari et illesa ...

Ecclesiarum priuilegia quae in fauore ... post ... dubitatione teneat quae sicut ... diuinis ita singulis quibus ecclesiis sua uirtus famulis ... uel quam merito ... sui sunt ambitu ... ... honorem capiant singulos ... Item uili arelatensi episcopo. Ad rationabilem diffinitionem ...

Cum piae ... uiolat ... et laudata diffinitionis ... uiuanda ... religiose ... dissimulatio neglegens ... diffinitum est ... uiolari. Idem ... apostolicae ... perturbat.

Quae ... a maioribus ... Item ... nulla presumptione uiolentur quae ab apostolicis ... successoribus sunt ...

Ampuitate ... statuitur ... nullus presumat ... concessa ea quae sunt ab apostolicis ... successoribus ... nulla dissensione uiolentur nulla ... Item ... ordinata sunt nulla ... turbentur.

Contra ... contra ... ... turbari. Idem ... quae ecclesiis gesta sunt ...

... constitutione ... ... codice libro ... ...

N...

postulant ... imperatori ... Rescripta contra ius elicita ab omnibus iudicibus precipimus refutari nisi forte sit aliquid quod non ledat alium et prosit petenti uel crimen supplicantibus indulgeat. Item pelagius ... Rescriptum inuenitur effectui quod ... legi ... concordat.

Quotiens ... precibus ... rescriptum ... in legibus ... supplicantis desiderio concessa ... effectum ... iure et legitima ratione concordat ... que sub reptione uel falsis precibus forsitan impetratur nullum supplicantibus ferre remedium. Rescripta siue sint adnotationes siue pragmatice sanctiones expressam ... continent ... dare ... impetrans ... ... dat. ... consti ... primo ... uel ...

Preseptionem ... presentie ... petenti ... affirmatione ... obseruari ... Item imperator constantinus a. Prouinciam ... iudices qui ... apud ... imperatores ... aa.

Et si legibus ... eorum ... ... imperatores ... Item imperator constantinus. Etiam cognitio ... dari ... oportet ... negotio cognosceret. Imperator ...

Omnes ... administrationis uniuerse rei publice iudices admonemus ut nullum rescriptum nullam pragmaticam sanctionem uel nullam sacram adnotationem que generali iuri uel utilitati publice aduersa esse uideatur in disceptatione cuiuslibet litigii patiantur proferri sed generales sacras constitutiones modis omnibus non dubitent obseruandas. Q...

[illegible gloss: supplicatis ut quis cognoscat an rescripta ... ad superiorem ... executor ... post cognoscere ...]

sibi rescriptis. Item Imp. Diocletianus et Maximianus Aug.

Sancimus ut authentica ipsa atque originalia rescripta et nostra manu subscripta, non exempla eorum insinuentur. Item Imp. Constantinus.

Si que beneficia personalia sine die et consule fuerint deprehensa, auctoritate careant. Item Imperator Zeno Aaliano.

Universa rescripta sive in personam precantium, sive ad quemlibet iudicem manaverint, que vel adnotatio vel quevis pragmatica sanctio nominetur, sub ea conditione proferri precipimus, ut si mendacium precator obtulerit, careat penitus impetratis, nec aliquem fructum precator oraculi percipiat impetrati, licet in iudicio asseverat veritatem, quoniam fieri potest ut in eadem vel beneficio concessa ... magnifice viri questores, et viri spectabiles magistri scriniorum, qui sibi perfecta cognitione que legerint ... diximus revocandum. Iudices qui susceperint reprehensionem subibunt, et qui illa dictata scribere ausi fuerint, cuiuscumque scrinii memoriales seu pragmaticarum ... periculum amissione cinguli senciet.

Item Leo papa. Privilegia ecclesiarum nulla possunt convelli.

Privilegia ecclesiarum sanctorum canonibus instituta et venerabilis Nicene synodi fixa decretis nulla possunt improbitate convelli, nulla novitate mutari. Item Nicholaus universali synodo presidens dixit:

Anathematizatur qui mandata vel decreta Romani pontificis ausus fuerit contempnere.

Si quis dogmata, mandata, interdicta, sanctiones vel decreta pro catholica fide, pro ecclesiastica disciplina, pro correctione fidelium, pro emendatione sceleratorum vel interdictione imminentium vel futurorum malorum a sedis apostolice presule salubriter promulgata contempserit, anathema sit. Item Gelasius papa ... Nolani episcopis ... ceteris.

Statuta sui predecessoris successor servare cogatur. (?)

Decessoris nostri statuta sicut porrigere legitima et iusta successores custodire convenit, ita que obreptione manifesta constiterit corrigere. Hinc etiam Alexander dixit Honorio. Quecumque in quibuslibet temporibus nostris diversis sunt statuta, manere inviolata atque incorrupta circa sacrosanctas ecclesias precipimus. Nichil igitur a privilegiis immunitatis omnibus que ecclesie deserviunt ... diminutum ... quia temporibus nostris potius in eis reverentie cupimus quam in his que olim prestita sunt imminutum. ... novum aliquid prestari ... que illa que olim inviolata ... firmamus privilegia. Igitur que olim reverentia ordinis et religionis optinuit immunitates pene ...

... tenemus, ita ut hi quoque qui ecclesie obtemperant ipsius beneficiis perfruantur.

Si ecclesie venerabilis privilegia cuiusquam. Id.

Si quam subreptione vel temeritate violata vel dissimulatione neglecta cognovimus. XII. Urbani. ... privilegia constituimus ... ipsa quoque privilegia ... plenissimum pristinum optineant vigorem.

Item Pelagius papa Anthemio magistro militum in ecclesia. Si licet post privilegia iure ecclesie discedere quod dominus ...

Postea vero quam ecclesie firmatur privilegia ... suam ecclesie firmata ... ab his discedendi liberam pontifex ... licentiam. Si ergo privilegia monasteriorum vel quamlibet ecclesiarum auctoritate Leonis, Gregorii, Gelasii et aliorum pontificum sancte Romane ecclesie inviolata ... fuit ... pontifex liberam non habet licentiam discedendi a terminis quibus iura ecclesie firmata ... pater quod posteriora privilegia ... non possint ... ecclesie ... ceno(?) ... Christus ... sancta Romana ecclesia ... congregationis ... pietatis vel necessitatis ... concessa vel in totum vel in partem commutare. Pro necessitate namque congregationum privilegia multarum ecclesiarum vel imminuuntur vel penitus ... personalia sive ... illud privilegium omnino ... qui promissa sibi abutitur potestate. Item Silverius papa Vigilio episcopo.

Quod habet amittat qui quod non accepit usurpat.

Sede ... usurpat ... catholica ... qui ... accepit ... Item Simplicius papa Iohanni episcopo Ravennati. Post pauca ... ordinatione prohibuimus privilegium amittat qui sibi ... potestate abutitur.

... post hec aliquid tale presumpserit ... episcopum vel presbyterum seu diaconum ... ordinationes ... non ... ecclesie non ... auferendas. Item Leo papa. Ius ordinandi amittat qui invenitur ...

Si qui episcopi ... consecrare ... aliquo modo ... propter honoris ...

[illegible gloss: ... post ... ad superiorem ... appellat ... Sancimus ut authentica ... ad eius signum ... ad registrum ... publica ...]

[illegible gloss: ... ut in extra ... Universa ... Item Silverius ... Si quis ... Decessoris ... Si ecclesie ... Item simpl. ... Dilectus ... non tenetur ...]

penitentia sibi iniuncta quantitate temporis canonibus prefixa. Primum queritur, qui sint sortilegi. Secundo, an sit peccatum esse sortilegum. Tertio, a quibus generibus diuinationis sumpserit exordium. Quarto, quot sint genera diuinationis. Quinto, an sortilegi et diuini sint excommunicandi, si cessare noluerint. Sexto, an excommunicatus ab episcopo possit reconciliari a presbitero illo inconsulto. Septimo, si morientibus iniuncta penitentia sub quantitate temporis.

Qui sint sortilegi, Ysidorus diffinit Ethimologiarum libro VIII. ita dicens: **Qui sint sortilegi. Rubrica.**

Sortilegi sunt, qui sub nomine ficte religionis per quasdam, quas sanctorum seu apostolorum uocant sortes, diuinationis scientiam profitentur, aut quarumcumque scripturarum inspectione futura promittunt.

Quod autem sortes exquirere peccatum non sit, exemplis et auctoritatibus probatur. Cum enim Achor de anathemate furtim sibi quippiam subripuisset, ob eius peccatum populus cessit apud Hai et hostibus terga dedit; precepit Dominus Iosue ut sortibus exquireret quo peccante populus in manibus hostium cadere meruerit. Iosue precepto accepto misit sortes primum super tribus, deinde super familias, deinde super personas, et sors ita cecidit super Achor. Saul quoque cum pugnaturus esset contra Philisteos, iurasse fertur ut quicumque ante solis occasum de populo comederet, morte moreretur; sorte deprehendit Ionathan filium suum mel comedisse contra preceptum. Ionas quoque cum in naui quam intrauerat, ne periclitaretur, supplicantibus nautis et uocantibus singulos deos suos, cum ipse a facie Domini fugeret, a nautis sorte deprehensus in mare deicitur. Zacharias etiam legitur quod sorte exiit ut incensum poneret. Mathias similiter a beato Petro apostolo sorte in apostolatum uice Iude successor eligitur. Quod ergo tantorum exemplis probatur, patet malum non esse. Unde Aug. in libro super Psalmos: **Quid sit sors.**

Sors non est aliquid mali, sed res in humana dubitatione diuinam indicans uoluntatem.

His ita respondetur: quia ante euangelium clarescentem multa permittebantur que tempore perfectionis discipline penitus eliminata sunt. Copula namque sacerdotalis uel consanguineorum nec legalibus nec euangelicis uel apostolicis auctoritatibus prohibetur, ecclesiastica tamen lege penitus interdicitur. Sic et sortibus nichil mali inesse monstratur, prohibetur tamen fidelibus ne sub hac specie ad antiquos idolatrie cultus redirent. Antiquis quibusdam constellationibus futurorum signa custodientibus apostolus ait: dies obseruatis et menses et tempora et annos; timeo ne forte sine causa laborauerim in uobis. Sic etiam astronomia seu astrologia apud catholicos in desuetudinem abiit, quia dum propria auctoritate his nimis erant intenti, minus uacabant his que pro salute animarum erant commoda. Quod autem sortibus uti non oportet, Ieronimus testatur scribens super Ionam: **Exemplo Ione uel Mathie non oportet sortibus uti.**

Non statim debemus sub exemplo Ione sortibus credere, uel illud de actibus apostolorum huic testimonio copulare, ubi sorte Mathias in apostolatum eligitur. Item Aug. ad inquisitiones Ianuarii: **Ad secularia negotia diuina oracula non sunt conuertenda.**

Hii qui de paginis euangelicis sortes legunt, etsi optandum est ut hoc potius faciant quam ad demonia consulenda concurrant, tamen ista michi displicet consuetudo, ad negotia secularia et ad uite huius uanitatem diuina oracula uelle conuertere. Item Beda super Actus apostolorum: **Exemplo Mathie uel Ione non est sortibus utendum.**

Non exemplo Mathie uel quod Ionas propheta sorte deprehensus sit, indifferenter sortibus est credendum, cum priuilegia singulorum, ut ait Ieronimus, communem legem facere non possint. Sed quia tunc necessitate aliqua compulsi Deum putabant sortibus exemplo apostolorum esse consulendum, uideant hoc ipsos apostolos non fecisse nisi collecto fratrum cetu et precibus ad Deum fusis. Quod autem uos scribit Aug. dicens: **Non sunt obseruanda que a diuinis precipiuntur, quamuis ea eueniant que ab eis predicantur.**

Intelligi noluit Deus ut iam que a diuinantibus non secundum Deum dicuntur, si acciderint que dicuntur, non sic accipienda sunt ut fiant que precipiuntur ab eis, aut colantur que coluntur ab eis. Item Aug. in li. de doctrina christiana: **Institutiones hominum que sint superstitiose, que non.**

Illud quod est in institutionibus hominum partim superstitiosum est, partim non est superstitiosum. Superstitiosum est quicquid institutum est ab hominibus ad facienda et colenda idola pertinens, uel ad colendam sicut Deum creaturam partemue ullam creature, uel ad consultationes et pacta quedam significationum cum demonibus placita atque federata, qualia sunt molimina magicarum artium, que quidem commemorare potius quam docere solent poete. Ex quo genere sunt, sed quasi licentiori uanitate, aruspicum et augurum libri. Ad hoc etiam genus pertinent omnes

mulierem ventriloquam que habebat spiritum phytonis in ventre que post multos dies sequebatur Paulum et alios predicantes

Johannes summorum doctorum omnium bonorum decus.

ligature atque remedia que medicorum quoque disciplina condempnat, sive in precantationibus, sive in quibusdam notis quas caracteres vocant, sive in quibusque rebus suspendendis atque ligandis vel saltandis quodammodo, non ad temperationem corporum, sed ad quasdam significationes aut occultas aut manifestas, que etiam mitiori nomine phisica vocant, ut quasi non superstitione implicare, sed natura prodesse videantur; sicut sunt inaures in summo singularum aurium, aut de struthionum ossibus ansule in digitis, aut cum tibi dicitur singultienti, ut dextera manu pollicem teneas. His adiunguntur milia inanissimarum observationum, si membrum aliquod salierit, si iunctim ambulantibus amicis lapis aut puer medius intervenerit. Hinc etiam fit illa limen calcare cum ante domum suam transit, redire ad lectum si quis dum se calciat sternutaverit, redire ad domum si procedens offenderit, vel si vestis a soricibus roditur. Ab hoc genere superstitionis perniciose segregandi sunt quoque genethliaci propter natalium considerationes dierum, nunc autem mathematici vocantur. Nam et ipsi quamvis veram stellarum positionem cum quisque nascitur consectentur, et aliquando etiam pervestigent, tamen quod inde conantur vel actiones nostras vel actionum eventus predicere nimis errant. Hoc autem genus fornicationis anime salubriter divine auctoritates non tacent, nec ab ea sic deterret animam ut propterea talia negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur a professoribus eorum. Sed etiam si dixerint vobis et ita evenerit, ne credatis eis. Non enim quia ymago Samuelis mortui Sauli regi vera pronuntiavit, propterea talia sacrilegia quibus illa ymago presentata est minus execranda sunt. Aut quia in actibus apostolorum femina ventriloqua verum testimonium perhibuit apostolis domini, ideo Paulus pepercit spiritui illi, ac non potius feminam illius demonii correptione atque exclusione mundavit. Omnes igitur artes huiusmodi vel nugatorie vel noxie superstitionis ex quadam pestifera societate hominum et demonum, quasi pacta infidelis et dolose amicitie constituta, penitus sunt repudianda et fugienda a christiano. Item in libro de civitate dei.

Non est tantum mors inquisita vel curata que a divinis in magia expetitur.

Qui sine salvatore salutem vult habere, et sine vera sapientia estimat se prudentem fieri posse, non sanus sed eger, non prudens sed stultus in egritudine assidua laborabit, et in cecitate nova stultitie. Omnes pene mentis inquisitio eius curatio que a divinis et magicis ab ipsis demonibus in dolorum curatione expetitur, mors potius dicenda est quam vita, quia qui ea sectantur, si se non correxerint, ad eternam perditionem tendunt, psalmista dicente: Omnes dii gentium demonia. Sicut qui precepto domini se alios decipere conditi gestiunt, ut perditionis sue faciant esse participes; quia hec vanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorum in toto orbe terrarum plurimis seculis invaluit per quandam scientiam futurorum et infernorum, et per inventiones eorum inventa sunt aruspicia et augurationes, et ipsa que dicuntur oracula et nigromantia. Item ex confessione Lami.

Sacerdotii pietatis planetarios execratur.

Illos planetarios [exilio et dampnatione] ... tamen quos mathematicos vocant planetarios constitutum est, nisi desisterent, ab quibusdam sacrificium et nullius precibus ad aliquem spiritum obdurandum (?) dirigeretur, quod et sacrificia et pietatis consequentes expellit et dampnat. Item.

Cultura est idolatrie auguria sive constellationum requirere cursus.

Sicut illud ad Corinthios: quicumque fornicatur in corpus suum peccat, ita illud corpus solum quod templum dei est, et illud quod dicitur omnis ecclesia corpus Christi est, et in omnem ecclesiam videtur delinquere qui corpus suum commaculat, ne per unius membri maculam totum corpus diffunditur. Et illud obprobrium Egipti quod sine circumcisione post Jordanis transitum et post baptismalis sanctificationem circumcisionis remotionem suggeritur, observare auguria, requirere stellarum cursus et eventus et ex his futurorum inanitas rerum, et huiusmodi superstitionibus implicari ydolatrie nam quasi mater est Egipti, et quia ecclesia est huiusmodi obprobria pullulare que sicut iam diu de ecclesia susceperatis (?) vobis deliqueris nullus ulli gravis erit obprobrium sui dubio obprobrium Egipti tamen his. Et tecum fecit tam non usque adeo sit detestandum ut aliquod donari vel tolerari demonibus fiat et molestari quod reliquie de (?) odium quod sacramentum donet et ipsum quod oblatum fuit an nobis ignorantibus fuerint contingentibus damus nos deliquisse.

Item Augustinus ad Publicolam. Non est licitum sed nimium dampnabile et prava (?) uti ...

fuerunt in deserto sed cum transierunt Jordanem de novo preceptum fuit ut unusquisque circumcideretur quod factum est et dixit dominus Josue: hodie abstuli a te obprobrium Egipti. Janue
t. Hec autem Jo. doctorum summorum omnium bonorum

Dominus Joannes summorum doctorum omnium bonorum.

Jo. dec. d.

[Si] aliquid ad demonum sacrificia tolli[tur] …

Si de area vel torculari tollitur aliquid ad sacrificia demonum, sciente christiano, ideo peccat, quia permittit, si prohibendi potestas est. Quod si factum invenit, aut prohibendi potestatem non habuit, utitur mundis reliquiis fructibus, vel illa sublata sunt. Item Aug. ibidem in epistola ad eundem.

Immunis est a culpa qui emit quod nescit ydolis immolatum.

Licet aliquid pollutum sit per accidens, tamen post ablationem vel donationem … nesciat qui emit, nulli patet … scriptum … apud deum immunis est. etc.

Q. III

Quibus autem generibus divinationis sit fides, et quot sint genera eius, exponit in libro de divinatione demonum dicens: [… genera divinationis.]

Igitur genera divinationis Varro quatuor esse dixit: terram, aquam, aerem et ignem. Hinc geomantiam, ydromantiam, aeromantiam, piromantiam dicunt. Divini dicti sunt quasi deo pleni; divinitate enim se esse plenos simulant, et astutia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant. Duo autem genera divinationis sunt: ars et furor. Incantatores sunt qui artem verborum peragunt. Arioli vocati propter quod circa aras ydolorum nefarias preces emittunt et funesta sacrificia offerunt, hisque celebritatibus demonum accipiunt responsa. Aruspices nuncupati quasi horarum inspectores; dies enim et horas in agendis negotiis operibusque custodiunt, et quid per singula tempora observare debeat homo intendunt. Hi etiam exta pecudum inspiciunt et ex eis futura predicunt. Augures sunt qui volatus avium et voces intendunt, aliaque signa rerum vel observationes improvisas hominibus occurrentes. Idem et auspices; nam auspicia sunt que iter facientes observant. Dicta sunt autem auspicia quasi avium aspicia, et auguria quasi avium garria, id est voces et lingue. Item augurium quasi avigerium, quod aves gerunt. Duo autem sunt genera auspiciorum: unum ad oculos, alterum ad aures pertinens; ad oculos scilicet volatus, ad aures vox avium. Phitonisse a Phitio Apolline dicte, quod is auctor fuerit divinandi. Astrologi dicti eo quod in astris auguriantur. Genethliaci appellati sunt propter natalium considerationes dierum; geneses enim hominum per duodecim celi signa describunt, siderumque cursu nascentium mores, actus et eventus predicere conantur, quis quali signo fuerit natus, aut quem effectum habeat vite qui nascitur. Hi sunt qui vulgo mathematici vocantur. Cuius superstitionis genus constellationes latini vocant, id est notationes siderum, quomodo se habeant cum quisque nascitur. Primum autem idem stellarum interpretes magi nuncupabantur, sicut de his legitur qui in evangelio natum Christum annuntiaverunt; postea hoc nomine soli mathematici. Cuius artis scientia usque ad Christi evangelium fuit concessa, ut Christo edito nemo exinde nativitatem alicuius de celo interpretaretur. Horoscopi dicti, quod horas nativitatis hominum speculentur dissimili et diverso fato. Sortilegi sunt qui sub nomine ficte religionis per quasdam quas sanctorum vocant sortes divinationis scientiam profitentur, aut quarumcumque scripturarum inspectione futura promittunt. Salisatores vocati sunt, quia dum eis membrorum quecumque partes salierint, aliquid sibi exinde prosperum seu triste significare predicant.

Caveant autem divinationem demonum, cuius nature sint, an futura presciant, vel quot modis futura prenoscant. De his ita scribit Aug. in eodem libro.

Quot modis demones futura prenoscant.

Sciendum est hanc esse naturam demonum, ut aerii corporis sensu terrenorum corporum sensum facile precedant, celeritate etiam propter eiusdem aerii corporis superiorem mobilitatem non solum cursus quorumlibet hominum vel ferarum, verum etiam volatus avium incomparabiliter vincant; quibus duabus rebus, quantum ad aerium corpus attinet, preediti, hoc est acumine sensus et celeritate motus, multa ante cognita prenuntiant, que homines pro sensus terreni tarditate mirentur. Accessit etiam demonibus per tam longum tempus quo eorum vita protenditur rerum longe maior experientia quam potest hominibus propter brevitatem vite provenire. Per has efficacias, quas aerii corporis natura sortita est, non solum multa futura predicunt demones, verum etiam multa mira faciunt; que quoniam homines dicere non possunt aut facere, eos dignos quidam quibus serviant et quibus honores divinos deferant arbitrantur, instigante maxime vitio curiositatis propter amorem felicitatis false atque terrene et excellentie temporalis. Ne igitur quis in divinatione demonum, quod est premissum, facile dubitet, illos ea plerumque prenuntiare que ipsi facturi sunt; accipiunt enim sepe potestatem et morbos immittere et ipsum aerem vitiando morbidum reddere, et perversis atque amatoribus terrenorum commodorum malefacta suadere, de quorum moribus certi sunt quod sint eis talia suadentibus consensuri. Suadent enim miris et invisibilibus modis per illam subtilitatem corporum suorum corpora hominum non sentientium penetrando, seseque cogitationibus eorum per quedam ymaginaria visa miscendo, sive vigilantium sive dormientium. Aliquando autem non que ipsi faciunt, sed que naturalibus signis futura prenoscunt, que signa in hominum sensus venire non possunt, ante predicunt. Neque enim quia previdet medicus quod previdere nescit huius artis ignarus, ideo tamen divinus ha[bendus est].

b Quod autem. i. Quedam. per prelatos per prelatis dicitur,
Quod autem. i. Si quis. e. tamen in quibus continentur

Si
¶ Quod autem. Quedam per prelatos per prelatis dicitur, quoniam ... tamen ... non reprobantur, si uirtute probantur quia ceciderunt in centum(?) tantum superioris ... quod superiora sunt ceteri

tendus est. Quid autem mirum si quando etiam
ille corporis humani perturbata ualitudine mo
tificati et pene seu bonis seu malis
futuris predicunt aliqua dicunt, sic com
mentes in aeris affectu et sibi notis nobis
ignotis futuras predicunt et predicunt.
Si aliqui et hominum dispositiones non so
lum uoce prolatas uerum et cogitationes
ceptas et cum signa quedam ex animo exp
rimuntur in corpore tota facilitate per
discunt atque hinc et multa futura pre
nuntiant, aliis uidelicet nouitatem quam
ista disposita non nouerint. Sic uirtute
studio fallendi et ludificationis uoluntate quibus
hominum error eletatur; sic et apud
cultores suos pondus auctoritatis autem
tanto agunt ut in precantibus suis si
gnorum suorum cum certo uobis et paria
bunt, quando primo mali decepti fuerint uel
nisi in aliquam non ipsum augmentum speciei
illusores hominum atque imagines i
sanitas eorum solet predicere deceptionum alii
tametsi fuerit et dolorum nimia quam persua
debantur, quidam singulis regnis aut
locis futurum et quid ad uisis sibi demoni
tum gerere posse et quod illi qui genitalium
spiritus scientiam non ignorant, quod per innu
serasanimum tempora leuitatis similiter et cum sto
nequam propter dei sententiam ... per
diuersis cetera per spiritus demonia alia ... eletes
suo ubi hoc de proximo prodidit ut per si
gnum quod diuinationem recte dicitur uel frigie
nis commendatur. Cetera autem hominum dispo
sitiones cogitationes conceptas per ceteri
ora signa diabolus deprehendit ut sic
mationem uidetur approbari. Unde
Augustinus in libro Retractationum ait: De certo
corporis motibus in ceteras animi cogi
tationes diabolus deprehendit certitudinis
Quod alio loco dicitur, sic de firmatur.
Quod nonnumquam aliqui hominum dispositio
nes non solum uoce prolatas uerum et cogi
tationes conceptas cum signa quedam ex ani
mo exprimuntur in corpore tota facili
tate perdiscere, et occultissimam direxi sed dixi
tota assertione quam debui, nam peruenire
ista ad notitiam demonum per nulla
exprimitur et compertum est nimis quedam
signa dederint ex corpore cogitantium
ut sensibilia, non autem latentia, an aliqua
spiritualia ista cognoscant, aut difficile
potest ... aut nullo modo inueniri.

Quod autem soli legi et diui
ni scientie nolunt credere
candi sint ... Augustinus reprobatur et cetera quod diu ge
nus sentite et dolore et demonum consul
tationibus futura predicere sicut eciam aru
spices cum ... dubitantur nimio spe
... doloris auctoritas ab apostolo dicitur, sic
uti gentiles futura ... dei ... nunc non
nisi reuelata inueniunt, ut demonem
consulant et in quibus libri prestigiis in
uenire laborant diuinationis unica

tum. Attribuunt futura et erunt ...
solum dei et quem in sui contemplatione et
angelis suis ... et ... sanas ...
exprimens non ... nuntiante ...
dicam quod ... uel dolore
a fidelium communione separandi sunt
ut apostolus ait: ne ... cum eiusmodi
si quis frater nominatur fornicator aut a
uarus aut ... cum eiusmodi nec
cibum sumere. Hinc et ... Ex
concilio legitur: Anathema sit qui ariolos
uel aruspices uel incantatores obseruat.
Si quis ariolos aut aruspices
uel incantatores obseruauerit aut
phylacteriis usus fuerit, anathema sit.
Item ex Ancirano concilio cap. xxiiii.
Quinquennio peniteat qui diuinationes
Qui diuinationes expetunt expetunt
et more gentilium subsequuntur,
aut in domos suas huiusmodi homines intro
ducunt exquirendi aliquid arte ma
gica aut expiandi causa, sub regula quin
quennii iaceant secundum gradus penitentie
diffinitos. Item ex Martini pape: Non
licet colere lunas uel stellarum cursus
uel ... obseruare Christianis non licet.
Non licet Christianis tenere traditiones
gentilium et obseruare uel colere
elementa aut lunae aut stellarum cursus aut
inanem signorum fallaciam pro domo
facienda uel propter segetes uel arbores
plantandas uel coniugia sociandas. Scrip
tum est enim: Omnia quecumque facitis
in uerbo aut in opere, omnia in nomine Domini no
stri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo.
Nec in collectionibus herbarum que medi
cinales sunt aliquas obseruationes
aut incantationes liceat attendere nisi
tantum cum simbolo diuino aut oratione dominica,
ut tantum Deus creator omnium et Dominus hono
retur. Si quis autem paganorum consuetudi
nem sequens diuinos et sortilegos in do
mum suam introduxit, quasi ut malum foras
mittant aut maleficia inueniant uel lu
strationes paganorum faciant, quinque
annis penitentiam agant. Mulieribus
autem Christianis non liceat in suis lanificiis
uanitatem obseruare, sed Deum inuocent
adiutorem, qui eis sapientiam texendi
donauit, qui eis sapientiam. Item ex con.
Laodicensi cap. xxxvi. Sacri ordinis ...
clerici magi uel incantatores non fiant.
Non oportet sacris officiis deditos
... uel clericos magos aut incan
tatores existere aut facere filacteria,
que animarum suarum uincula compro
bantur; hos autem qui talibus rebus utun
tur, ab ecclesia pelli iussimus. Item ex con.
Toletano cap. xxix. Honore priuentur
episcopi uel presbiteri qui magos uel aruspices
Si quis episcopus aut presbiter consuluerit
uel diaconus uel quilibet de ordine
clericorum aruspices aut incantatores
aut ariolos aut certe augures uel

Quem
ad uiden
ticus
eorum

Q
di
uinati
ones
arte
magi
ca sunt
leges
uel ...
... non
... et
... me
... ...
... ...
... fiunt

Q. IIII

post
prohi
bitionem
... meri
tum

licet sit
signatur
... et
Si
Si quis

consu
luisse
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... non sit

per sola
... ...
... per
... ...
... ...
... ...

in tutum ... Ex re male fecit, nullus ... b' repetendo ... astrono
Non licet segetes ... ... per ... ...
... ... tum ... ... consecrare tempus
... ... per ... ...

necum ad iudicium in ... ... faciatur sine
non ... ... placent ... ... per ... ...

la. ... ...

a Aliquanti decerne. nam si immunes esse culpa prohibitum est [illegible] et tamen maleficie et culpa quia multa sunt que melius est nescire [illegible]

dicitur quia de mensa [illegible] non ut sequeretur [illegible] possent ob [illegible] Sortes. discriminationibus. [illegible]

sortilegos vel qui profitentur artem magicam aut aliquos eorum similia exercentes consuluisse fuerit comprobatus, ab honore dignitatis sue suspensus monasterii curam excipiat, ibique perpetuo penitencie deditus scelus admissum sacrilegii soluat. Item ex concilio Agathensi [illegible] De his qui auguriis et divinationibus student.

Aliquanti clerici sive laici student auguriis, et sub nomine ficte religionis per eas quas sanctorum partes vocant divinationis scientiam profitentur, aut quarumcumque scripturarum inspectione futura promittunt. Hoc quicumque clericus vel laicus detectus fuerit vel consulere vel docere, ab ecclesia habeatur extraneus. Item ex concilio [illegible] capitulo [illegible] Sortes nichil aliud quam divinationes et maleficia esse decernimus.

Sortes quibus cuncti in suis discriminationibus provocant, quas patres damnaverunt, nichil aliud quam divinationes et maleficia esse decernimus. Quamobrem volumus illas omnino damnari, et ultra inter christianos nolumus nominari, et ne exerceantur sub anathematis interdictione prohibemus. Item ex [illegible] Toletano. Incantatores sortilegos vel ceteros episcopi inimicos insequi oportet.

Pervenit ad nos quod quosdam incantatores atque sortilegos fieri usque civitatis et omnimodo nobis sollicitudinem [illegible] et quam graviter fuisse cognoscis; studii enim tui sit sollicite querere, et huiusmodi episcopi inimicos invenire districta ultione corrigere. Item ex concilio Aurelianensi. Excommunicentur clerici vel monachi, laici divinationi vel auguriis [illegible] sortem sectantes.

Si quis clericus, aut monachus vel secularis divinationes vel auguria crediderit observanda, vel sortes quas mentiuntur esse sanctorum, quibuscumque putaverint intimandas, cum his qui eis crediderint, ab ecclesie communione pellatur. Item ex eodem. Custodia sortilegis et ydolorum cultoribus adhibeatur. Contra ydolo pastoralis invigilet.

Contra ydolorum cultores vel aruspices atque sortilegos fraternitatem tuam vehementius pastorali hortamur vigilare custodia, quod si emendare se a talibus noluerint, perversi si fuerint ubi [illegible] volumus castigari, si vero liberi inclusione digna districtaque sint in penam dirigendi. Item ex eodem capitulo [illegible] Ab ecclesia separetur augur vel incantator.

Auguriis vel incantationibus deservientes simul cum his qui eis [illegible] superstitionibus vel feriis interesse [illegible] ab ecclesia separamus. Item Augustinus. Sortilegam et magicam artem episcopi omnibus modis eliminent.

Episcopi eorumque ministri omnibus modis eliminare studeant perniciosam et a zabulo inventam sortilegam et magicam artem ex parrochiis

suis penitus eradicent. Si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem invenerint, turpiter dehonestatum de parrochiis suis eiciant. Ait enim apostolus: Hereticum hominem post primam et secundam correctionem devita, sciens quia subversus est qui eiusmodi est. Subversi sunt et a diabolo capti tenentur, qui relicto Salvatore suo diaboli suffragia querunt, et ideo a tali peste debet mundari sancta ecclesia. Illud etiam non est omittendum, quod quedam scelerate mulieres retro post Sathanam converse, demonum illusionibus et fantasmatibus seducte, credunt se et profitentur cum Diana nocturnis horis dea paganorum vel cum Herodiade et innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, et multa terrarum spatia intempeste noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus obedire velut domine, et certis noctibus ad eius servitium evocari. Sed utinam he sole in perfidia sua perissent, et non multos secum in infidelitatis interitum pertraxissent. Nam innumera multitudo hac falsa oppinione decepta hec vera esse credunt, et credendo a recta fide deviant, et in errorem paganorum revolvuntur, cum aliquid divinitatis aut numinis extra unum Deum arbitrantur. Quapropter sacerdotes per ecclesias sibi commissas populo Dei omni instantia predicare debent, ut noverint hec omnimodis falsa esse, et non a divino, sed a maligno spiritu talia fantasmata mentibus fidelium irrogari. Siquidem ipse Sathanas, qui transfigurat se in angelum lucis, cum mentem cuiuscumque mulierculae ceperit, et hanc per infidelitatem sibi subiugaverit, illico transformat se in diversarum personarum species atque similitudines, et mentem quam captivam tenet in somnis deludens, modo leta, modo tristia, modo cognitas, modo incognitas personas ostendens per devia queque deducit, et cum solus spiritus hoc patitur, infidelis mens hec non in animo, sed in corpore evenire opinatur. Quis enim in somnis et nocturnis visionibus non extra se ipsum educitur, et multa videt dormiendo, que nunquam viderat vigilando? Quis vero tam stultus et hebes sit, qui hec omnia que in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur? cum Ezechiel propheta visiones Domini in spiritu, non in corpore vidit et audivit, sicut ipse dicit: Statim fui in spiritu. Et Paulus non audet dicere se raptum in corpore. Omnibus itaque publice annunciandum est, quod qui talia et his similia credit, fidem perdidit, et qui fidem rectam in Deo non habet, hic non est eius, sed illius in quem credit, id est diaboli. Nam de Domino nostro scriptum est: Omnia per ipsum facta sunt. Quisquis ergo credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius immutari, aut transfor

aruspicibus [illegible] de his qui discernendi [illegible] non [illegible] docuerunt hic tercio quid dicit vel consuluit [illegible] est. xxvi. q. [illegible]

quod episcopus possit aliquem verbis castigare. lxxxiiii. di. [illegible] hic quod alio modo puniatur ignobilis quam nobilis. [illegible]

[illegible] possit carcere mittere reos.

qui [illegible] q. ii. [illegible] [illegible] [illegible] satisfecit de crimine in ui egit primam [illegible] ampliorem possit ... licet sit publicum crimen ... [illegible]

[illegible] Augustinus ... [illegible] In corpore vel in [illegible]

[illegible]

... in aliam speciem aut in aliam similitudinem nisi ab ipso creatore qui omnia fecit et per quem omnia facta sunt, procul dubio infidelis est et pagano deterior.

[G.] Nulli inveniantur qui more illo et pro morte impudentem suorum inimicorum altare sacris vestibus exuunt aut lugubri veste circumcingunt vel consueta luminariorum obsequia de ecclesiis subtrahunt vel missam pro requie defunctorum promulgatam pro vivis celebrant hominibus, quorum omnium maleficia nequissima tollere cupiens concilium dampnat dicens:

Abigatur sacerdos qui huiusmodi rei maleficiis operam dedit.

Quicumque sacerdotum in ministeriis sibi commissis quibuslibet doloris permotus aut altare vestibus sacris exuere presumpserit aut quibuslibet alia lugubri veste accinxerit, sive etiam consueta luminariorum obsequia de templo dei subtraxerit vel extingui preceperit, sicut antea penitudinis coram metropolitano satisfactionis purgatione vel loci sui dignitate se noverit et honore privandum, vel procul dubio personis ab hac institutione in sententia separandis, quas aut contaminationes suorum ordinum vel visione ... aut hostilitatem vel obsidionem perferentes, seu diversis iudiciorum sententiam metuentes fecisse contingerit, in quorum facto plus humilitas qua deus placatur quam in tantum livoris dolositas declaratur. Plerumque etiam sacerdotum sacrificium ... missam pro requie defunctorum promulgatam fallaci voto pro vivis student celebrare hominibus, ut is pro quo ipsum offertur sacrificium ipsius ... mortis incurrat periculum. Pro quibus ... elegit unanimitatis conventus, ut si quis deinceps talia perpetrasse fuerit convictus, a proprio deponatur ordinis gradu, et tam ipse sacerdos quam ille qui eum ad talia peragenda incitasse perpenditur, exilii perpetui ergastulo relegetur.

[G.] Ex premissis auctoritatibus colligitur, quod nec incantatores aut aruspices, sortilegi atque ceteri huiusmodi sectatores ab ecclesia sunt eliminandi, nisi resipuerint, ... in ultimo capitulo ... et quod precantatores fiunt vel in corpore vel in spiritu ... dicuntur. Augustinus in libro de civitate dei videtur asserere ita dicens:

Quod magorum prestigiis fiunt vel vera vel fantastica esse probantur.

Nec enim mirum ... prestigiis quorundam mantium prodiere maleficiorum artes ... morsu illis signis ... tentes ... draconem aqua sanguine confectio ...

quod quedam magice artes socios Ulixis mutaverunt in bestias. Legitur etiam de sacrificio quod Archades deo suo Liceo immolabant, ex quo quicumque sumerent in bestiarum formas converterentur. Sed hec omnia magicis prestigiis potius fingebantur quam rerum veritate complebantur. Ut ergo ipsi etiam et signo quibus manifesti fiant de eorum proprietate atque inventoribus ... ex traditione maiorum premissi dicere cognitum arbitramur. Magi sunt qui vulgo malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hii sunt qui permissu dei elementa concutiunt, turbant mentes hominum minus confidentium in deo, ac sine ullo veneni haustu violentia carminis interimunt. Unde et Lucanus: Mens hausti nulla sanie polluta veneni incantata perit. Demonibus enim accitis audent ventilare, ut quisque suos perimant malis artibus inimicos. Hii etiam sanguine et victimis sepe contingunt corpora mortuorum. Nigromantici sunt quorum precantationibus videntur resuscitati mortui divinare et ad interrogata respondere. Nigros enim grece latine mortuus, mantia divinatio nuncupatur. Ad quos suscitandos cadaveri sanguis adicitur. Nam amare sanguinem demones dicuntur. Ideoque quotiens nigromantia fit, cruor aque miscetur, ut colore sanguinis facilius provocentur. Ydromantia ab aqua dicta. Est enim ydromantia in aque inspectione umbras demonum evocare et imagines ludificationis eorum videre, ibique ab eis aliqua audire, ubi adhibito sanguine etiam inferos perhibentur suscitare. Et infra. Ad hanc omnia supradicta pertinent ligature execrabilium remediorum, que ars medicorum condempnat, seu in precantationibus seu caracteribus vel in quibuscumque rebus suspendendis atque ligandis, in quibus omnibus ars demonum est ex quadam pestifera societate hominum et angelorum malorum exorta. Unde cuncta vitanda sunt christiano et omni penitus execratione repudianda atque dampnanda. Augurium enim sunt ... hanc artem fingentes primum invenerunt. Prestigium vero Mercurium dicunt primum invenisse. Dictum est autem prestigium, quod perstringat aciem oculorum. Aruspicine autem primus Etruscis tradidisse dicitur quidam Tages. Hic ex ore aruspicinam dictavit et postea non apparuit. Nam dicitur fabulose arante quodam rustico subito ex glebis prosiluisse et aruspicinam dictasse, qua die mortuus est; quos libros Romani ex Tusca lingua in propriam mutaverunt. Hiis ergo portentis premoniti ...

ponunt super altare sicut etiam tenuitatum altare ... dominium insignium tristicie ... satisfactio atque aliquis ...

[illegible] argumentis ... doctorum ... summorum ...

Quod autem ab episcopo certum est quod ligatum a maiori non potest absoluere ut extra de offi. dele. c. ex tenore ... inmo nec in ... in sua ... extra de excess. prelat. ... c. incipit ... Similiter apostolis non tamen ab eis pro ... uelamento

fallaciam illuditur. cum oculis hominum quid impudens appetit scire, quod nulla eis ratione competit indagare. Nec potestas eis datur in immundis spiritibus, ut per ipsos sibi aperiantur. Hec est prava nos diligere seducant illos, qui spernunt ueritatem et diligunt mendacium. Et iuxta Pauli sententiam doctrinam sanam non ferent, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, et a ueritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Onerati peccatis ducentur uariis desideriis, semper discentes, et nunquam ad scientiam ueritatis peruenientes. Quemadmodum autem Iannes et Mambres restiterunt Moysi, sic et isti resistunt ueritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem. Sed ultra non proficient. Insipientia enim illorum manifesta erit omnibus, sicut illorum fuit. Nec ideo quisquam existimare debet quolibet magica per artem aliquid facere posse sine permissu Dei, qui omnia que fiunt aut iusto iudicio facit aut permissu suo fieri sinit. Quod per eos magi leguntur similia fecisse Moysi, qui uirgam suam proiecit et conuersa est in draconem, proiecerunt et ipsi singuli uirgas suas, que conuerse sunt in dracones. Sed deuorauit uirga Moysi uirgas eorum. Non enim fuerunt creatores draconum nec magi nec angeli mali, quibus ministris illa operabantur. Insite enim sunt rebus corporeis per omnia elementa quedam occulte seminarie rationes, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis atque causalis, prorumpunt in species debitas suis modis et finibus. Sic nec angeli qui ista faciunt animalium creatores, sicut nec agricole segetum uel quorumcumque in terra gignentium creatores dicendi sunt, quamuis nouerint prebere quasdam uisibiles opportunitates et causas, ut illa nascantur. Quod autem isti faciunt uisibiliter, hoc illi inuisibiliter. Deus uero solus unus est creator, qui causas ipsas et seminarias rationes rebus insuit. Preterea quidam qui et eodem putant, quo scriptura narrante phitonissa Samuelem prophetam suscitasse ad colloquium Saul impiissimi regis. Si phitonissa diuinatio et magice artis opus putanda sit, cum ubi ita uendi potest indignum loco fuisse factum esse sit in diuinatione ... commode assensus. Quomodo enim poterat fieri arte magica attrahi ... anima ... sancti uiri operibus iustis ... esse, consensit quod ... iustus esse ... nullius enim suffragium habet iustitia sic attractus aut uoluntarius ... amisit uitium spirituale quod ... in carne que fuerat quod ... absurdum est. Quia quibus iustus recte

dicitur per illam iussus. Propter quod hoc est prestigium satane, quo ut plurimos fallat, etiam bonos hic imponere se configit, quod apostolus dicit: Ipse satanas transfigurat se in angelum lucis. Verum enim tempore ... in quo glorificaretur in habitu iusti, nomine ... se ... Samuelem ... ut ... perficeret ... que predicabat ... qui hinc exeuntes iustos fuisse ... posita esse. Sed hoc quosdam fallit, quod de morte Saul et filiorum eius sic fuit nuntiatum, quasi magnum sit diabolo ante tempus mortis corporis prouidere, cum signa quedam soleant apparere morituri. ... per que quibus dispositio amota inducitur, quanto magis diabolo, quem angelica maiestas sublimi prophetica oracula fuisse testantur ... magnitudine apostolica ... ignorans ... altitudine satane. Quando enim ... fuit ... prope mortem poterat prouidere ... fallit ... potestate uult adorari. Nam tanta beatitudine omnes electi ... Saul ... per ... consiliis ... si quis ... reconciliationem ... si uiuere ... peniteret ... uisionem ... quod ... illud ad ... rationem ... ad intellectum Sauli ... reprobus factus bonum potuit ... uisionis eius ... Samuel ... quod ... penitens ... anima sit ... ad uidendum ... intelligatur ... quod intellectu ... ascendere ... adorauit ... putans Samuelem adorauit diabolum ... fallacie ... satanas ad hominem ... Si enim Samuel ... apparuisset ... permisisset ... adorari ... qui ... Dei ... Abraham ... dicere ... digni ... gehenne ... duo ... fallacie ... satanas ... Samuelis ... in magi ... Samuelem ... iustissimo ... Samuelem ... nomine ... quia Saul cum diabolo futurus erat ... ut quem ... adorauit. Sepe ergo diabolus sub uelamento latens prodit se dum ea consignat que ... per quas fallere nititur ... opposita ... quod cum ... illa ...

... politanus absoluat cum non sit appellatum ad ipsum dicit ... quidam quod ... tenet absolui ... ab soluere non ... h. ... in ... extra de offi. ... in ... diocesim ...

... Ministrare ... corpus Christi ... alia uerba sit nomini ... sacerdotis ... in ... dicitur ... extra de ... seculis ... sacerdos ...

XXVI

cum his pluraliter loquatur

securitatem dare non possum

recipiant, etiam si quorum testimonio id deposcentibus penitentia non est neganda. Similiter si subito obmutuerit, sicut prout statutum est, baptizari aut penitentiam accipere potest, si voluntatis preterite testimonium aliorum verbis habuerit aut presentis in suo nutu. [illegible] confitendi sunt. Item ex concilio Cartaginensi IIII.

Aliorum testimonio morti vicinus reconcilietur si obmutuerit vel in frenesim conversus est.

Is qui in infirmitate penitentiam petit, si casu dum ad eum invitatus sacerdos venit oppressus infirmitate obmutuerit vel in frenesim conversus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, et accipiat penitentiam; et si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, et infundatur ori eius eucharistia. Si supervixerit, admoneatur a predictis testibus petitioni sue satisfactum, et subdatur statutis penitentie legibus quamdiu sacerdos qui penitentiam dedit probaverit. Hi vero qui in infirmitate viaticum eucharistie acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione si supervixerint. Item ex concilio Niceno.

Cum approbatione [illegible]

De his vero qui recedunt de corpore antiqua legis regula observabitur nunc etiam, ita ut si forte quis recedat e corpore necessario vite sue viatico non fraudetur. Quod si desperatus aliquis et acceptione communionis supervixerit, sit inter eos qui sola oratione communicant. De omnibus enim his qui a corpore recedunt, in danda eis communione cum probatione sit episcopi. Item Leo episcopus.

Non est deneganda reconciliatio his qui tempore necessitatis eam implorant.

His qui tempore necessitatis et in periculi urgentis instantia presidium penitentie et mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda, quia misericordie Dei nec mensuras possumus ponere nec tempora diffinire, apud quem nullas patitur venie moras conversio, dicente Dei spiritu per prophetam: Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris. [illegible] quod paulo ante poscebant sub presenti significare signo valeant, testimonia et exemplo fidelium circumstantium prodesse debebit, simul tamen penitentie et reconciliationis beneficium consequentur, servata tamen regula sanctorum canonum paternorum circa eorum personas qui in Deum fide discedendo peccaverunt. Item ex epistola [illegible]

Non est [illegible] penitentiam sacerdote.

Si aliquis fuerit inventus in periculo mortis, si quis ita sit confessus [illegible] testimonium [illegible] ad sacerdotem [illegible] et moriatur [illegible] peccatis [illegible] Ecce quod episcopi pro pietate presumentes [illegible] peccata simpliciter commissa [illegible]

si necessitate mortis peccator urgetur [illegible] negabitur penitentia morienti [illegible] reconciliationis [illegible] Deus [illegible] quacumque hora peccator conversus fuerit [illegible] ego [illegible] negligere [illegible] absentia episcopi [illegible] presentie illius [illegible] moriturus [illegible] presbiteri [illegible] reconciliationis [illegible] episcopum [illegible] quia sacerdotium [illegible] Item Martinus papa.

Reus est animarum presbiter qui penitentiam morientibus abnegaverit.

Si presbiter penitentiam abnegaverit morientibus, reus erit animarum, quia Dominus dicit: Quacumque hora peccator conversus fuerit, vita vivet et non morietur. Vera ergo confessio in ultimo tempore potest esse, quia Deus non solum temporis sed et cordis inspector est, sicut latro unius momenti penitentia meruit esse in paradiso in hora ultima confessionis. Item Celestinus papa.

Morientibus penitentia non est deneganda.

Agnovimus penitentiam morientibus denegari, nec illorum desideriis annui, qui obitus sui tempore hoc anime sue cupiunt remedio subveniri. Horremus, fateor, tanti impietatem aliquem reperiri, ut de Dei pietate desperet, quasi non possit ad se quovis tempore concurrenti succurrere, et periclitantem sub onere peccatorum hominem pondere quo se ille expediri desiderat liberare. Quid hoc, rogo, aliud est quam morienti mortem addere, eiusque animam sua crudelitate ne absoluta possit esse occidere? Cum Deus ad subveniendum paratissimus invitat ad penitentiam, sic promittit: Peccator, quacumque hora conversus fuerit, vita vivet. Et iterum: Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat. Salutem ergo homini adimit quisquis mortis tempore penitentiam sibi denegaverit, et desperavit de misericordia Dei, qui eum ad subveniendum morienti sufficere vel in momento posse non credidit. Perdidisset latro in cruce premium ad dexteram Christi pendens, si illum unius hore penitentia non iuvisset. Cum esset in pena penituit, et per unius confessionis sermonem habitaculum paradisi Deo promittente promeruit. Vera ergo ad Deum conversio in ultimis positorum mente potius est estimanda quam tempore, propheta hoc taliter asserente: Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris. Cum ergo Dominus sit cordis inspector, quovis tempore non est deneganda penitentia postulanti, cum illi se obliget iudici, cui occulta omnia noverit revelari. Cum autem penitentia non negatur, reconciliatio sibi denegari

[illegible gloss]

da est inconsulto ergo episcopo presbiter penitentem reconciliare non debet, nisi ultima necessitas cogat. Unde in Cartaginensi concilio legitur: **Inconsulto episcopo penitentem presbiter reconciliat, si ultima necessitas cogat. [illegible]**

Presbiter inconsulto episcopo non reconciliet penitentem, nisi absente episcopo ultima necessitate cogatur. [illegible] publicam [illegible] annis [illegible] manet in potestate [illegible].

De penitentibus sacerdotis ... ponendum in morte. Theodorus Cantuariensis archiepiscopus in penitentiali suo diffinivit:

In periculo constitutis penitentie quantitas non est imponenda, sed innotescenda.

Ab infirmis in periculo mortis positis per presbiteros pure est inquirenda confessio peccatorum, non tamen illis imponenda quantitas penitentie, sed innotescenda, et cum amicorum orationibus et elemosinarum studiis pondus penitentie sublevandum, ut si forte migraverint, ne obligati excommunione et alieni a consortio venie fiant. A quo periculo si divinitus erepti convaluerint, penitentie modum a sacerdote sibi impositum diligenter observent. Et ideo secundum auctoritatem canonicam, ne illis ianua pietatis clausa videatur, orationibus et consolationibus ecclesiasticis, sacra unctione olei inuncti, secundum statuta sanctorum patrum communione viatici reficiantur. C. Illis vero pro qualitate peccati episcopi sit decretum arbitrio tempora penitentie decernenda sunt. Unde in epistola [illegible]:

Sacerdotis arbitrio prefiguntur tempora penitentie.

Tempora penitudinis habita moderatione constituenda sunt tuo iudicio, prout conversorum animos perspexeris esse devotos, pariter etiam habens respectum ad etatem, et intuens periculorum quorumque atque egritudinum respiciens necessitates. In quibus si quis ita graviter urgetur ut dum adhuc penitet de salute ipsius desperetur, oportet ei per sacerdotalem sollicitudinem communionis gratia subveniri. Item Nicolaus papa.

Egrotantibus et contritis penitentiam instanter facientibus imponenda a sacerdote communio decernitur.

De his vero qui pro criminibus penitentiam agentes ad angustum mortis venerint, constat eos ecclesiastice regula [illegible] ... propter nimiam [illegible] ... dispensatione [illegible] ... ad pagines consignisse [illegible] communionis decernendum minime quilibet [illegible] religionis ullius modo cum penitentiam [illegible] ad confessionem venientium [illegible] inspiciendum. Item ex concilio Laodicensi. **De eodem. [illegible]**

His qui diversis peccatorum lapsum habuerint et orationem et confessionem ac penitentiam malorum suorum perfectam ostendentes [illegible] tempus penitentie pro qualitate peccati ... est ... penitentiam et [illegible] humanitate ... ad communionem sunt applicandi. Item ex concilio Cartaginensi iiii. **Episcopi arbitrio pro qualitate peccati penitentie tempora distribuuntur.**

Penitentibus secundum differentiam peccatorum episcopi arbitrio penitentie tempora decernantur. Item ex concilio [illegible]. **Sine presbiteri imperio nullus accipere penitentiam [illegible]. Sacerdos [illegible] periclitanti penitentiam dare tenetur.**

Si presbiter penitentiam periclitanti absque presbitero [illegible] acceptam penitentiam secundum leges iniungat. Negligentiores [illegible] penitentes tardius [illegible] ... ieiunium manus penitentibus a sacerdotibus imponatur [illegible] ... penitentes genua flectentibus [illegible] ... sepeliantur [illegible] ... ieiunet, nec cum [illegible] publice. Item penitentes non qui leges penitentie [illegible] ... mortem [illegible] ... oblationibus communicent. Item [illegible]. **Quod pro qualitate peccati penitentia pendeat.**

Pro qualitate delicti penitentie tempus impendatur. Item [illegible]. **Penitentibus diligentius [illegible] speciali [illegible] iudicio.**

Hoc est positum in iudicio [illegible] ... ad emendationem [illegible] penitentiam ... Gaudio affectum [illegible] abicere. [illegible] synodo [illegible] ... **Moderatio [illegible] affectu [illegible] debemus suscipere. [illegible]**

Penitentes [illegible] oportet suscipere. [illegible] amicos meos [illegible] dicens [illegible] penitentes. Item. **Penitentes lege Dei diligant iniquitatem [illegible].**

Affectu illi inserto odio [illegible] ... capiant penitentes quam gerebat ille qui dicebat: Iniquitatem odio habui et abhominatus sum. Item secundum [illegible]. Item apostolus dicit ad eos qui secundum Deum contristati sunt: Quantam operatur in vobis sollicitudinem, sed excusationem, sed indignationem, sed emulationem [illegible] ... negotio [illegible] ... in quibus [illegible] ... Zacheus [illegible]. Item. **Impenitentes [illegible].**

Ergo cui in penitentia [illegible] ... debemus [illegible] ... apostolus [illegible] ... Item Iohannes Crisostomus. **Melius est errare in misericordia remittendo quam in severitate ulciscendo.**

Alligant autem onera gravia et importabilia [illegible] ... sacerdotes qui totam iustitiam populo mandant, et pietatem modicam [illegible] ... in apparentia [illegible] ... penitentiam imponi [illegible] ... peccata penitentie [illegible] ... sustinere et portare [illegible] ... ad lesionem [illegible] ... necesse habeat.

[illegible gloss]

pro eorum ... sortilegi ... aut pecus suum ... quam ...
ubi ... contra ... Ioannes ...

[illegible]

ut aut fascinationi ac aut sub pretextu eo
fingant. Sic et Augustinus ... principes pro
imponunt aut phylacteria tenent aut sic
a prece dei sufficere suspicantur. Idem Zacharias
precatur dicendo quod etiam nos modici
precium imponentes sive melius
est propter ... eodem modo reddi
reges propter crudelitatem. Ubi enim
pro familias largus est dispensator
familiis ... dicere tenetur. Si deus
benignus ut quid sacerdos eius
austerus vult apparere. Item Martinus papa. Kalendarum observationem agere non licet.

Non licet iniquas observationes agere kalendarum et otiis vacare gentilibus, neque lauro aut viriditate arborum cingere domos. Omnis enim hec observatio paganorum est. Item Zacharias papa. Anathemati subicitur qui ritum paganorum in kalendarum observat. Rubrica.

Si quis kalendas Ianuarii ritu paganorum colere vel aliquid plus novi facere propter novum annum aut mensas cum lampadibus vel epulas in domibus preparare et per vicos et plateas cantatores et choros ducere presumpserit, anathema sit. Item Augustinus. In infirmitatibus divinitus celitus remedijs prestatur.

Admoneant sacerdotes fideles populos ut noverint magicas artes incantationesque quibuslibet infirmitatibus hominum nil posse remedii conferre; non animalibus languentibus claudicantibusve vel moribundis quicquam mederi, sed hec esse laqueos et insidias antiqui hostis quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. Et si quis hec exercuerit, clericus degradetur, laicus anathematizetur.

Item. Dies egyptiaci et kalende ianuarii non observentur.

Non observetis dies qui dicuntur egyptiaci aut kalendas Ianuarii in quibus cantilene quedam et commessationes et ad invicem dona donantur quasi in principio anni boni fati augurio, aut aliquos dies et menses aut tempora et annos aut lune et solis cursum; quia qui has et quascumque divinationes aut fata aut auguria observat aut attendit aut consentit observatoribus, vel sine ... fidei ... magis ad suam damnationem quam ad suam salutem ... per quos demones ... ut pythagoricam speram in egritudinis ... mortem ...

vel divinitus ... in quinque ... agere
dies ... et ... daniel non
...
... aut auguria ... aut aliquid ...
...
...
...
...
...
...
...
... sciat se fidem christianam et baptismum prevaricasse, et paganum et apostatam ... et ... inimicum dei ... iram dei ... incurrisse ... in perpetuum ... ecclesia ... emendet ... reconcilietur ... Dicit enim apostolus: Sive manducatis sive bibitis, sive aliud aliquid facitis, omnia in nomine domini nostri Iesu Christi facite, in quo vivimus et movemur et sumus.

De temporum quoque observationibus scribit Augustinus in Enchiridion. Grave peccatum est dies observare et menses et annos.

Quis existimat quam magnum peccatum sit dies observare et menses et annos et tempora, sicut observant qui certis diebus sive mensibus sive annis nolunt aliquid inchoare, eo quod secundum vanas doctrinas hominum fausta vel infausta existiment tempora, nisi huius mali magnitudinem ex timore apostoli pensaremus, qui talibus ait: Timeo ne forte sine causa laboraverim in vobis. Idem super epistolam ad Galathas. Intelligat lector ad tantum periculum anime pertinere superstitiosas temporum observationes, ut dicat apostolus: Timeo ne forte sine causa laboraverim in vobis. Quod quamvis tanta celebritate et auctoritate per orbem terrarum in ecclesiis legatur, plene sunt tamen conventicula nostra hominibus qui tempora rerum agendarum a mathematicis accipiunt. Iam vero ne aliquid inchoetur aut edificiorum aut huiusmodi quorumlibet operum, diebus quos egyptiacos vocant, sepe etiam nos monere non dubitant. Item Hieronymus. Sine incantatione herbas vel petras licet habere.

Demoniis sufficientibus petras vel herbas habere sine incantatione ...

h. xl.

menta ... sit ... dicatur ... ubi explicabimus singula posita ... mini ... propter ... parentum ... ad ... partu dolor ... laboriosa ... sunt ... sobolis procreande ... lapsus ... angelorum ... sunt ... dicit ... multiplicamini ... sunt ... comiscuit ... carnalem ... post diluvium ... eius ... iam ... ratio matrimonii ... post peccatum ... fornicationis ... ita ... aut ... quedam sunt per quas ... consensus ... quedam per quas ... sunt principales ... fornicationis ... queritur ...

... intelligitur de voto sollempni ... de simplici ... quod ... memini ... de voto ... testimonio ... qui fecerit ... simplex an sollempne ... sollempnitates ... voti ... iste ... ut voveo ... dico ... post annum mortua uxore mea ... promitto quod intrabo religionem ... impedit ... dimittat ... nullum votum ... sollempne et simplex ... sollempnitates ... solum ... dico quod nullum votum est sollempne nisi ... coram tota ec

[illegible]

XXVII.

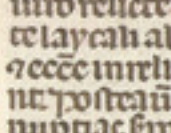

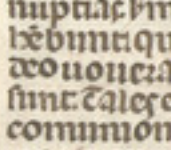

bus nisi se cum iudice eam dictam impiorum, et lavabit manus suas in sanguine peccatorum. Et talibus quia et eorum similibus atque eis consentientibus dicitur: quia non solum qui faciunt, sed et qui consentiunt facientibus rei sunt. Item ex decreto Gelasii pape ad Sicilienses episcopos missis, cap. viii. Vidue non possunt nubere neque virgines post religionis propositum.

Nec viduas ad [illegible] nuptias transire patimur, que in religioso proposito diuturna et observatione permanserunt. Similiter virgines nubere prohibemus, quas annis plurimis in monasteriis etatem peregisse contigerit. Item [illegible] ad predictum [illegible] virginitatem. Et quod ubi sensu corporis [illegible]

Nec aliqua pro [illegible] corrupti potest excusatione defendi quod inspiciatur et probari possit an virgo sit, cum etiam manus obstetricum et oculus sepe fallat. Et si incorrupta inventa fuerit virgo ea parte qua mulier esse potest, potest tamen alia corporis parte peccasse, que corrumpi potest et tamen inspici non potest. Certe ipse concubitus, ipse complexus, ipsa confabulatio et osculatio et concubentium duorum turpis est et damnanda. Quanti autem criminis conficientur: si superveniens maritus sponsam suam iacentem cum adultero invenerit, nonne indignatur et fremit et pro zelo dolorem portat gladium in manu sua? Et si quid huiusmodi dominus invenerit cum virginem suam sibi dedicatam et consecratam iacentem cum adultero cernit, quam indignatur et irascitur, et quas penas sceleratis huiusmodi comminatur. Cuius irae gladium spiritualem evitare, ut iudicium divinum effugere (?) possint, cum eis [illegible] dicimus quibus summam possint evitare de omni consilio providere, et ad bonum revocare debeamus. Item.

Quod si pertinaciter huius illicitate concubitus sui egerint, et se invicem non recesserint, ex inspiciant utrum virgines sint ab obstetricibus diligenter, et si inventae fuerint virgines, accepta communione ad ecclesiam admittantur: hac tamen comminatione, ut si ad eosdem masculos postmodum redierint, et se fuerint aut si cum eisdem in una domo sub eodem tecto simul habitaverint, graviori censura eiciantur, nec in ecclesiam postmodum facile recipiantur. Si autem de eis aliqua corrupta fuerit, et de penitentia agenda plenamque hec eam admisit, que iam non manet, si [illegible] adultera est, in ecclesiam iusto tempore post excommunionem suscepta ad ecclesiam redeat. Quod si obstinate perseveraverint, nec ab invicem se separant, stant secundum hac sua impudica obstinatione, nisi quando ad communionem ecclesie presentes excepti [illegible] nam delictis suis facere sapiant, et nutriant sibi in celestis aut salutis [illegible] sicut [illegible] obtemperare noluerint. Item ex sententia [illegible] nodo. Clericus deponatur, laicus excommunicetur qui cum sanctimoniali in ecclesia [illegible]

Si quis episcopus aut presbyter aut diaconus aut subdiaconus aut lector aut psalmista aut hostiarius cum muliere sacrificata deo in [illegible] fuerit deponatur, quia sponsam Christi corrupit. Si vero laicus fuerit excommunicetur. Item ex concilio Toletano, iiii. cap. ix. Vidue et puelle que propositum religiosum habitum [illegible] excommunicentur.

Viduis et puellis [illegible] que habitum religionis in domibus propriis tam a parentibus quam per se mutaverint, et postea contra instituta patrum vel precepta canonum nuptiis evidenter copulantur, tamdiu in eis debeant a communione hic suspendi, quousque quod illicite perpetraverint emendare, quod si emendare neglexerint [illegible]

a coniunctione olim episcopi nouerint coniugio prohibitae sunt. Sequitur in eodem. Ex Gelasio. Item capitulo. Viduas autem uelare pontificum nullus attemptet. Quod pro constitutum ne in decretis Gelasii papae capitulo xiii. quod nec auctoritas diuina nec canonum forma permittit. Quae si propria sua uoluntate continentiam professa, ut eiusdem Gelasii capitulo xxi. legitur, cuius mentio superius facta est, dato tempore quod si eam a proposito secundo tamen non potest nulla tenus nubere uetetur. Sic secundum habitu dilatione promissi fidem pudicitiae custodire. Nos autem patri sufficit in hoc sacro communi alio sanximus et liberius iudicamus, si sponte uelamen quamuis non consecratum sibi posuerit et in ecclesia inter uelatas oblationem deo obtulerit, uelit nolit sanctimonialis habitum ulterius habere debet, licet sacramento confirmare uelit eo tenore contendere uelamen sibi imposuisse, ut iterum possit deponere &c. Item ex decretis Innocentii papae capitulo xx. De his que nondum uirginitatis habitum nubunt nec dum sacro uelamine tectae.

Hae uero que nondum sacro sunt uelamine tectae, tamen in proposito uirginali semper se simulauerunt permanere, licet uelatae non sint, si forte nupserint, his agenda aliquanto tempore paenitentia est, quia sponsio earum a domino tenebatur. Nam si inter homines solet bonae fidei contractus nulla ratione dissolui, quanto magis ista pollicitatio, quam cum deo pepigit, solui sine uindicta non debet. Nam si apostolus illas quae a proposito uiduitatis discesserant dicit habere damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, quanto magis uirgines quae pactionis suae fidem frangere conatae sunt. Item ex decreto eiusdem capitulo xxi. Non sunt admittendae ad paenitentiam uirgines sacratae si publice nupserint.

Quae Christo spiritualiter nubunt et a sacerdote uelantur, si postea publice nupserint non eas admittendas esse ad paenitentiam, nisi hi quibus se iunxerant de mundo recesserint. Si enim de hominibus haec ratio custoditur, ut quaecumque uiuente altero nupserit habeatur adultera, nec ei agendae paenitentiae licentia concedatur, nisi unus ex his fuerit defunctus, quanto magis de illa tenenda est, quae ante se inmortali sponso coniunxerat, et postea ad humanas nuptias transmigrauit. Item ex concilio Tiburiensi capitulo vi.

Ab ecclesia eliminandi sunt et ergastulis retrudendi monachi et monachae impudicae personae. iiii.

Impudicas detestabilesque personas monachorum atque monacharum, abiecto proposito sanctitatis, illicita ac sacrilega contagione se inmiscentes, et habitu conscientiae dispari pondere diuinitatis, plerisque liberos nos permittimus amore sacrorum ecclesiae quos conuentibus eliminandas censemus ad arctiora, quatenus retrusae in ergastulis suis tam facinoris continua lamentatione deflentes purgatorio possint paenitudinis igne decoquere, et sic aliquando eis solius misericordiae intuitu pro conuersatione gratiam possit subuenire. Item ex eodem.

Monachus et uirgo deo consecrata sint. Virgines que post te deo consecrauerint.

Virgines quae se deo consecrauerint pariter et uiduae, et monachi, si deinceps in illicitum matrimonium uenerint, excommunicentur. Confessionem autem decreuimus ut habeant, ut in eorum fidei episcopi misericordiam humanitatemque largiantur. Item ex eodem. Diu uiuat sine paenitentia sed sufficiat qui sanctimonialibus sacrilegis copulantur. viii.

Hi qui sanctimonialibus sacrilego matrimonio sibi ad iuncta episcopi copulantur, et coniuncti zelo tamen separentur, communione quae eis concedat coniugali uinculo relegantur, sed in paenitentia salutis earum, donec eis uel in reuertentia sufficiat. Item ex eodem.

Qua coniunctione puniendi sunt qui sacris uirginibus se sociauerint.

Virginibus sacris se sociauerint, quos diuinam fecit sacerdotium coniugio iunxerint post dictum decretum et iustitiae sacrilegam consecrata

[illegible]

quos pro omnibus equum est a sacra comunione detineri nisi per publicam probationem, aut propriam oris non receperit confessionem. His itaque tam de seculo christianis [illegible] si digne penituerint non negetur. Item Gregorius. In monasterio retrudatur ac detineatur que a fornicatione recedere noluerit.

Peruenit ad nos, quod quedam [illegible] nequissimus diabolico instinctu de monasterio sua sceleratione quandam deo sacratam atque quondam bono uiro uiduam ereptam sibi [illegible] sint [illegible] cum muliere uir ille nequissimus in qua statione de monasterio eiciens apud se retinet impudice. Volumus ergo ut [illegible] paternitas uestra in monasterio retrudatur atque detineatur. Item ex concilio Aurelianensi, cap. ii. Ne fas uiduis post susceptum uelamen.

Vidue que a sacerdote proposito discedunt sponte sua uoluntate [illegible] tam commissationis sacre uelamen suscipiunt, decernit sancta synodus in eodem proposito permanere. Non enim fas est decernimus postquam semel [illegible] uelo [illegible] concedi spiritui sancto mentiri. Item ex eodem. A uiro sacro uelamine tecta in coniugium ducta anathema sit.

Si quis sacro uelamine consecratam in coniugium duxerit, post dictam in eo proposito in certa feda sacrilegaque [illegible] in communione esse [illegible] Gelasius cap. [illegible] legitur [illegible] a sacra communione detinendum nisi per publicam probationem aut propriam non receperit oris. Si perfecta [illegible] Item ex concilio [illegible] cap. xvii. [illegible] Item ex epistola Syricii pape.

Velatam ac consecratam [illegible] cap. [illegible] Item. [illegible] de eo proposito [illegible] sacrilega contagione [illegible] publice [illegible] nuptias detestabiles [illegible] personas a monasterio [illegible] [illegible] [illegible] nos communi [illegible] [illegible] in his sanctis synodo [illegible] separentur [illegible] colligentur [illegible] Item.

[illegible] Iuliano episcopo. Si ad habitum redire cogitur quicumque dimittit in monasterio que religiosi uestem abiecerit.

Si [illegible] religiosi habitu secularis habitum recedere [illegible] fili gloriose memorie Tulliani magnifici uiri [illegible] proposito religiosus uestem [illegible] ad secularem redit habitum. Nec [illegible] propriam episcopum [illegible] [illegible] nimia desidia [illegible] [illegible] [illegible] impune commissa [illegible] Item Gregorius.

Vir monasterio deditus a clericatu qui a religionis proposito ad secularem habitum redit.

Si [illegible] [illegible] [illegible] regularis disciplinae debuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] filii gloriose memorie Tulliani magnifici uiri [illegible]

[illegible]

lectis quas sponte assumpsit religio-
sis vestibus indumentis se latuisse conti-
paruit una cum fratre et coepiscopo nostro Malia-
no scimus a coepiscopo decernatur et religiosi
habitum indumentum recipere et in monasterio
mittere ubi districte sub ordinali custodia
necessaria custodia retenta aliquan-
tis per ... quousque deinde in monasterio se-
penitentiam suscepit. Nam si quolibet modo
in hac re negligentes vel remissi fueritis,
...
cognoscite. Item Augustinus de bono viduitatis.
Viduis non licet nubere que continentiam fuerunt professe.
Nubendi licentia quibus decreverit
...
quamquam professi sunt quibus datum non
...
vel continentes esse decreverint ...
aut nulli pro nuptiis ... Item Augustinus
de bono coniugali. **Priores sunt ad propositum virginitatis continentie propositum.**
Propositum meliore lapsis simul ...
...
volunt ... adulteris esse priores malitie
sunt. Item ex concilio Calcedonensi. **Monachis et virgo qui se deo dedicaverunt nuptias iungi non possunt.**
Si qua virgo se deo dedicaverit,
similiter et monachus, non licet eis nuptiis
iungi. Si vero inventi fuerint hoc agentes,
maneant excommunicati. Statuimus vero posse
eis humanitatem ... probaverit ...
loci. Item ex concilio ... **Diaconissa que post ordinationem nubit anathema sit.**
Diaconissam non debere ante annos XL ordinari
statuimus, et hanc diligenter probatam.
Si vero suscepit ordinationem et quantum
tempus observaverit ministerio, postea semet
ipsam tradiderit nuptiis, ... gratie dei
... anathema sit cum eo qui illi fuerit
copulatus. Item ex synodo ... Item ...
na. **Inter bigamos reputantur qui virginitatem pollicitam prevaricantur.**
Virgines que virginitatem pollicitam
prevaricantur, si professionem contempserint,
inter bigamos, id est qui ad secundas
nuptias transierint, haberi debebunt.
Item ex concilio Elibertano. **Virginibus deo dicatis nec in fine danda est communio si ...**
Virgines que se deo dicaverint si pactum pe-

rdiderint virginitatis atque eidem libidini
servierint, non intelligentes quod amiserint,
placuit nec in fine dandam eis esse communionem.
Quod si semel persuase fuerint aut infirmi
corporis lapse fuerint et toto
tempore vite sue penitentiam egerint et a coitu
se abstinuerint, placuit eas in fine
communionem accipere debere. Item ex concilio Martini
pape. **Recipitur ad penitentiam filia clerici.**
Filia clerici, si vero Tolotani dixit:
Devota episcopi vel presbiteri sive diaconi
si devota fuerit et maritum duxerit, si eam
pater vel mater in affectu receperint, a com-
munione habeantur alieni. Pater vero
et mater in concilio et sinodo iudicabuntur;
mulier vero non admittatur ad communionem
nisi marito defuncto egerit penitentiam. Si
autem vivente eo secesserit et penitentiam egerit vel
petierit, in ultimo fine vite sue communionem
accipiat. Item ex concilio Toletano.
Devota nisi peccare desierit non recipiatur.
Devota peccantem recipiendam.
Devotam recipiendam esse in ecclesia censemus,
nisi peccare desierit, et desinens egerit
penitentiam aptam X annis, recipiat communionem.
Prius autem quam in ecclesia admittatur
ad orationem, ad nullius convivium Christiane
mulieris accedat, quod si admissa
fuerit, hec quoque eam receperit,
habeatur in abstentione, comprehensio
pena constringat. Que autem maritum
accepit non admittatur ad penitentiam,
nisi adhuc vivente marito caste vivere
ceperit aut postquam ipse decesserit.
Item Gregorius episcopo Caralitano. **De monacha que ad lapsum adulterii declinavit.**
Si qua monacha vel pantagoge
sanctimonialis vel presbiterius sive
deicto diaconissa ad lapsum adulterii devoluta
fuerit, a consortio et ingressu ipsorum
monasterii ... hac post competentis
satisfactionem in ... laudis districtus
... ipsam volumus
redigi, ut ... ministerio ...
... in ... sororibus disciplinae
prestare exemplum ... huius
modi feminis aliquam fieri immunitatem
... communione ... lava
... luctus ... officium
... lugendis
excessibus in monasterio ... Item ex concilio Ilerdensi.
Post completam penitentiam communionem recipiant qui in religione et ... mulieres excedunt.
De his autem qui in religione et sancto proposito ... Eos qui mulieres ... egressi sunt ...
... excesserint ...

[illegible]

dicione suspensi sint, ita tamen ut a communione digne perceptionis [illegible] ad ecclesiam communionem volentibus [illegible] interdicere. Item ex novella [illegible] imperatoris. *Ex legibus imperatorum.*

Si quis rapuerit vel sollicitaverit vel corrumpere assistentiam [illegible] diaconissam vel monacham vel aliam mulierem religiosam vitam vel habitum habentem, bona ipsius et eorum qui huius sceleris communione contaminati sunt religioso loco vendicentur in quo eadem mulier habitabat, per religiosos episcopos et yconomos et presides provinciarum et officiales eorum. Ipsi autem capitali periculo subiaceant. Mulier autem ubicumque inveniatur cum suis rebus monasterio custodienda tradatur. Si autem dyaconissa fuerit liberos legitimos habens, pars legitima liberis mulieris eius prestetur. Item ex decreto Eugenii pape. *Mulieres castitatem servent religionis habitu quamvis [illegible]*

Mulieres optentu *(al. optentu)* religionis velate aut in monasterio regulariter maneant aut in domibus suis susceptum habitum caste observent. Item ex concilio Aurelianensi. *Quod uxorem ducere nequeant qui se gesserunt monachos* (?)

Monachos orarium *(al. Ex eodem)* in monasterio vel zonas habere illicitum (?) si postea uxorem fuerit sortitus tante prevaricationis reus nunquam ecclesiastici gradus sortiatur officium. Item Innocentius de bono viduitatis. *Ante professionem continentiam nubat vidua que voluerit.*

Vidue que se in continentia nunc [illegible] quam professe continentiam devoveant quod si nubere voluerint dampnantur. Item Nicolaus Cartaginensi episcopo et eius suffraganeis. *Professionem viduitatis coram episcopo faciat et habitum susceperint in viduitate permaneant.*

Viduitatis suam professionem coram episcopo in secretario habitumque impositum coram episcopo vestem vidualem [illegible] non vero (?) professionis [illegible] dampnandam esse decernimus. Item ex concilio Aurelianensi. *Si permittitur vidua post professionem continentie violari decernere* (?)

Vidua quidem que capiti suo velamen imposuerit sicut sacratas feminas [illegible] si professionem [illegible] sub [illegible] religiosam velamen deponere et religionis observantiam discedere non presumat. Item ex concilio Toletano. *Mos sollempnitatis faciende professionis ostenditur.*

Quecumque femine viduitatis vel [illegible] ad sacram religionem pallio et capite contegantur et conscriptum [illegible] quam scripturam suis signentur [illegible] a dispensatoribus [illegible] quod nunc [illegible] omnibus fuerit reperte annuli aut veste [illegible] in trangressione deviasse excommunicationis sententiam ferant et rursus mutato habitu in monasteriis donec diem ultimum claudant sub penitentia arctiori permaneant religate. Item ex concilio Aurelianensi. *Sub pena depositionis sit qui violant corpora feminarum Deo sacratarum.*

Si quis de omnibus qui Deo sacrata sanctimonialium feminarum corpora per votum [illegible] sacerdotis Deo consecrata templa esse [illegible] violatores eorum sacrilegi atque iuxta apostolum [illegible] Item ex decretis [illegible]

Vidue [illegible] professionem [illegible] elegerit [illegible] ut [illegible] voluntate [illegible] Similiter hoc dicto [illegible] de virginibus [illegible] necessitate parentum [illegible] Item Gregorius [illegible] subdiacono [illegible] *in monasterio retrudantur monachi uxores sortiti.*

Et quia aliquos monachorum usque adeo in nefas prosiluisse cognovimus ut uxores publice sortiantur [illegible] ut eos sub [illegible] vigilantia requirere [illegible] convenientia (?) vita coherentione in monasteriis [illegible] ut monachi [illegible] Item [illegible] *Post professionem continentie [illegible] uxore [illegible]*

Clerici continentes [illegible] diaconi in regulari canonica monachi [illegible] professi [illegible] transgredientes [illegible] uxores [illegible] copulatione [illegible] regulariter [illegible] separari [illegible]

[illegible]

Ideo ipsum quoque de sanctimonialibus feminis, si quod absit nubere temptaverint, observandum decrevimus. Huiusmodi omnibus ancillis non nubentibus prohibentur celebrare matrimonia, et quidam coniuncti si fuerint separari iubentur. Augustinus etiam huiusmodi separationes preceptum esse asserit dicens: **Coniugia uouentium non sunt dissoluenda.**

Nuptiarum bonum semper quidem bonum est. Sed in populo Dei fuit aliquando legis obsequium, nunc est infirmitatis remedium, in quibusdam vero humanitatis solatium. Filiorum quippe procreationi operam dare non canino more per usum promiscuum feminarum, sed honesto ordine coniugali, non est in homine probanda affectio; sed ipsam tamen laudabilius transcendit et vincit celestia cogitans animus christianus. Sed quoniam sicut Dominus ait: Non omnes capiunt verbum hoc, qui potest capere capiat. Que se non continet, nubat. Que non cepit, deliberet; que aggressa est, perseveret. Nulla adversario detur occasio, nulla Christo subtrahatur oblatio. In coniugali quippe vinculo si pudicitia conservatur, dampnatio non timetur. Sed in virginali et viduali continentia excellentia muneris amplioris expetitur; qua expetita et electa, et voti debito oblata, iam non solum capessere nuptias, sed etiam si non nubat, nubere velle dampnabile est. Nam ut hoc demonstraret apostolus, non ait: Cum in deliciis egerint, nubunt, sed: nubere volunt, habentes, inquit, dampnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt. Et si non nubendo, tamen volendo. Non quia ipse nuptie vel talium dampnande iudicentur, sed dampnatur propositum, dampnatur fracta fides, dampnatur non susceptio ab inferiore bono, sed ruina ex superiore bono. Postremo dampnantur tales, non quia coniugalem fidem posterius inierunt, sed quia continentie primam fidem irritam fecerunt. Quod ut breviter insinuaret apostolus, noluit eas dicere dampnationem habere, que post amplioris sanctitatis propositum nubunt, non quia non dampnantur, sed ne ipse in eis nuptie dampnari putarentur. Sed cum dixisset: nubere volunt, continuo addidit: habentes dampnationem, et dixit quare: quoniam primam fidem irritam fecerunt, ut appareat voluntatem que a proposito cecidit esse dampnatam, sive sequantur nuptie sive non sequantur. Proinde qui dicunt talium nuptias non esse nuptias, sed potius adulteria, non mihi videntur satis acute ac diligenter considerare quid dicant. Fallit enim eos similitudo veritatis. Quia enim Christi coniugium dicuntur eligere que Christiana sanctitate non nubunt, hinc argumentantur quidam dicentes: Si viro suo vivo que alteri nubit adultera est, sicut ipse Dominus in evangelio diffinivit, vivente Christo, cui mors ultra non dominabitur, que elegerat coniugium eius, si homini nubit, adultera est. Qui hoc dicunt, acute quidem moventur, sed parum attendunt hanc argumentationem quanta rerum sequatur absurditas. Cum enim laudabiliter etiam vivente viro ex eius consensu continentiam femina Christo voveat, iam secundum istorum rationem nulla hoc facere debet, ne ipsum Christum, quod sentire nefas est, adulterum faciat, cui vivente marito nubit. Deinde cum priores nuptie melioris sint meriti quam secunde, absit ut sanctarum viduarum iste sit sensus, ut eis Christus videatur quasi secundus maritus. Ipsum enim habebant et antea, quando suis viris fideliter subditi serviebant, non carnaliter sed spiritaliter virum, cui ecclesia ipsa cuius membra sunt coniunx est, que fide et spe et caritate integritate non solum in virginibus sanctis sed etiam in coniugatis et viduis tota virgo est. Universe quippe ecclesie cuius omnia illa sunt membra apostolus dicit: Aptavi vos uni viro virginem castam exhibere Christo. Novit autem ille coniugem virginem sine corruptione fetare, quem ipsa etiam carne potuit mater sine corruptione parere. Fit autem per hanc minus consideratam opinionem qua putant lapsarum a sancto proposito feminarum si nupserint non esse coniugia, non parvum malum, ut a maritis separentur uxores, quasi adultere sint non uxores; et cum volunt eas separatas reddere continentie, faciunt maritos earum adulteros veros, cum suis uxoribus vivis alteras duxerint. Quapropter non possum quidem dicere a proposito meliore lapsas si nupserint feminas adulteria esse non coniugia. Sed plane non dubitaverim dicere lapsus et ruinas a castitate sanctiore que vovetur Deo adulteriis esse peiores. Si enim, quod nullo modo dubitandum est, ad offensionem Christi pertinet cum membrum eius fidem non servat marito, quanto gravius offenditur ipse, cum illi non servatur fides in eo quod exigit oblatum, qui

exegerat officiendum. Cum enim quem non tenebitur quod non imperio compulsus, sed consilio commonitus vovit, tanto magis fraudatum votum auget iniquitatem, quanto minus habuit vovendi necessitatem. Item Pelagius papa.

Viduis que primam fidem irritam faciunt.

De viduis ... devotione velandis superius late sufficienter quod diximus, que si propria voluntate professam prius suam coniugii castitatem mutabili mente calcaverint, periculi earum interest, quali deum debeant satisfactione placare. Qui iuxta apostolum primam fidem irritam fecerunt. Sicut enim si se continere forsitan non poterant, secundum apostolum nullatenus vetebantur nubere, sic habita secum deliberatione promissam deo pudicitie fidem debent custodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus inicere, sed solum adhortationes premii sempiterni penasque proponere divini iudicii, ut nostra sit absoluta conscientia, et illarum pro se rationem deo reddat intentio. Tenendum est quippe quod de earum moribus actibusque beatus Paulus testatur apostolus, quod plenius exponere pretermisi, ne secundum istam [illegible] decernere quam admonere videamur. Item ex decreto ... [illegible]

Si quis votum virginitatis habens ... [illegible] ... ab invicem discedere ... [illegible] ... in eadem coniunctione ... [illegible] ... publice nubentes ... [illegible] ... ad penitentiam admitti ... [illegible] ... ad penitentiam que ab invicem copula discedere noluerint ... [illegible] ... religionis ... redire neglexerit ... [illegible]

ab eius illicitis amplexibus perpetuo recessit. Vel iste sic sensus capituli, ut ... spiritualiter nubunt si ... publice nupserint, eas admittendas esse ad penitentiam ... [illegible] ... recessit ... [illegible] ... ab eorum concupiscentia ... se alienaverunt ... mortuus ... mundo ... [illegible]. Item ex concilio ... [illegible].

Quecumque ... voverit et alii nupserit ... defunctis ... relicta intelligenda est ... adultera est nec ad penitentiam admittitur nisi ... [illegible]

Si quis ... discesserit ... [illegible] ... puelle ... desponsate ... [illegible] ... ab invicem discedere ... [illegible] ... Si vero ei nuptie ... mulieres ... [illegible] ... consensus ... [illegible]

ecclesiam nolentem. Quia si quis ancillam suam ecclesiam subdere contempserit, ipse sibi ecclesiam subdere contempsit. Item Augustinus. Si quis monitum coniugem noluerit ad ecclesiam recipere, ipse sibi ecclesiam claud

CA

[illegible]

uotum solius, ibi nuptiarum coniunctio non fuit, quia in carne peccati fieri non potuit sine pudenda concupiscentia carnis, que accidit ex peccato, sine qua concipi noluit, qui futurus erat sine peccato. Item in Leuitico precepit Moyses dominus(?), ut si alterius sponsam in agro oppresserit, morte moriatur, quia uxorem alterius uiolauit. Et in legibus principum [illegible] uidetur lugere mortem sponsi tamquam uiri sui. Item in concilio [illegible] inuenitur: **Fratris sponsam frater post eius mortem ducere non potest.**

Si quis desponsauerit aliquam, subsequente articulo mortis eam cognoscere non potuerit, frater eius non potest eam ducere in uxorem. [illegible] **Anathema sit qui desponsatam proximi sui ducit uxorem.**

Qui desponsatam puellam proximi sui acceperit in coniugium, anathema sit cum omnibus sibi consentientibus, quia secundum legem Dei mori decernitur. Nam diuine legis more sponsa appellatur coniux, ut in euangelio dicitur: Ioseph fili Dauid, accipe Mariam coniugem tuam. Et illud in Deuteronomio: Si quis autem liberi hominis desponsatam puellam in agro uel quolibet loco oppresserit uel adduxerit in domum suam, morte moriatur, quia uxorem proximi sui uiolauit; nam uxor erat, sicque a parentibus uxor dicebatur. [illegible] de consanguinitate sua [illegible] de consanguinitate uxoris sue. Item Ieronimus. **[illegible] uiro alii accipere [illegible]**

Adheraldus **[illegible] desponsata.** [illegible] mortua fuit uxor, cum sibi licet alia accipere, [illegible] desponsatam [illegible]. Similiter et mulier [illegible] que sub uiro est ligata sub lege [illegible] quamdiu uiuit uir eius. Igitur [illegible] uiuo uocabitur adultera. Si iuncta fuit alteri uiro. Si autem mortuus fuerit uir eius, liberata est a lege uiri, ut non sit adultera, si iuncta fuerit alio uiro. Item. **Post mortem alicuius nullus de eius consanguinitate sponsam illius accipiat.**

Si quis uxorem desponsatam [illegible] sicut uel [illegible] quam postmodum preueniente die mortis eius nequiuerit eam ducere in uxorem, nulli de consanguinitate eius

licet accipere in coniugio, si tamen nichil fuerit factum [illegible]. Item.

Si quis [illegible] **Item ex eodem.** Sponsauerit uxorem uel subarrauerit, quamuis postea preueniente die mortis sue [illegible] minime [illegible] cognouerit, tamen superstes eius fratri nulli de consanguinitate eius [illegible] uxorem. [illegible] Unde Augustinus [illegible] **Non est in coniugio mulier que [illegible] copulata uiro.**

Non dubium est illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua docetur non fuisse commixtio sexus. Item Leo papa. **Illa mulier non pertinet ad matrimonium cum qua celebratur nuptiale misterium.**

Cum societas nuptiarum ita a principio sit instituta, ut preter commixtionem sexuum non habeant in se nuptie Christi et ecclesie sacramentum, non dubium est illam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur non fuisse nuptiale misterium. **Item ex eodem.**

B[illegible] Lectum in consistorio [illegible] appositum [illegible] magisterium [illegible] requiritur [illegible] matrimonii celebrandi [illegible] adulterare [illegible] propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adherebit uxori sue, et erunt duo in carne una. [illegible] carnali copula [illegible] nuptiali [illegible] propinquis [illegible]

[Commentary (glossa) surrounding the text: illegible]

[illegible]

coniunctionem. Audi omnia ... p(ro)
sese habent ... ut se
filium vel nuptiis copulare cum p(ri)
mam iam declarare ... cesura
apud magistratus mandam habet
illius enim uir est propositi ... sint eis
parens sequatur voluntatem. Nam quia prohi
betur si quid prohibendum nunquam
sancta scriptura declarat, nec nisi adv
leges communes personis quibus
in esse nuptias ... dicit huius
modi aliquid dicamus. Nec ergo ab
negetur quod negandum nusquam de
docetur. Item apostolus precipit uxorem
a uiro non discedere, virum uxorem non
dimittere, et ex consensu ad tempus ut ex
ditius vacent orationi. Unde datur intelli
gi quod sine consensu alterius alteri non li
cet vacare orationi. Item proposito melio
ris vite virum non potest sine consen
su sue uxoris. Unde Gregorius Theoctiste
patricie. **Causa religionis coniugia non solum non debent dissolvi.**

Sunt qui dicunt religionis gratia coniugia debere dissolvi. Verum sciendum est quia etsi hoc lex humana concessit, lex tamen divina prohibuit. Per se enim veritas dicit: Quos deus coniunxit homo non separet. Que etiam ait: non licet dimittere uxorem excepta causa fornicationis. Quis ergo huic legislatori celesti contradicat? Scimus quia scriptum est: Erunt duo in carne una. Si igitur vir et uxor una caro sunt, et unus coniux religionis causa dimittit uxorem, vel mulier virum in hoc mundo remanente vel fortasse ad illicita convolantem, que est ista conversio, in qua una eademque caro ex parte transit ad continentiam, et ex parte remanet in pollutione? Si vero utrisque conveniat continentem vitam ducere, hoc quis audeat accusare? cum certum est quia omnipotens deus qui minora concessit, maiora non prohibuit. Duobus enim modis sancti viri etiam a licitis abstinere solent. Aliquando ut merita sibi apud omnipotentem deum augeant. Aliquando ut anteacte vite culpas detergant. Primi ergo cum coniugibus augent merita, dant autem anteacte vite culpas diluere ut se astringant ad meliorem vitam appetere licet. Sic enim multos sanctorum novimus cum coniugibus suis prius continentem vitam duxisse, post

modum ad sancte ecclesie regimina migrasse. Si vero continentiam quam vir appetit mulier non sequitur, aut quam mulier appetit vir recusat, dividi coniugium non licet, quia scriptum est: Mulier potestatem sui corporis non habet, sed vir. Similiter et vir potestatem sui corporis non habet, sed mulier. Item Leoni episcopo Catanensi. **Absque viri consensu in monasterio mulier deputata ad eius consortium non prohibetur redire.**

Multorum relatione comperimus hanc apud vos consuetudinem fuisse, ut subdiaconis concessum sit licite misceri coniugibus. Quod ne ultimo quisquam presumeret, ab eius dei sedis ministro diacono ex auctoritate nostri predecessoris isto modo est prohibitum, ut eo tempore hi qui iam uxoribus fuerant copulati unum e duobus eligerent, aut a certe ministratione nullo modo presumerent, aut a suis uxoribus abstinerent. Quantum Speciosus tunc subdiaconus pro hac re ab administrationis se suspendit officio, usque ad obitus sui tempora notarii quidem gessit officium, et a ministerio quod subdiaconum oportebat exhibere cessavit. Post cuius obitum quia relicta eius honorata marito sociata ... in monasterio cognoscimus esse deputatam. Quod si sine ... fuerit ... femina ... ab administratione suspendit ... mulierem non debet officere quod ad coniugi notam migrant ... feminam si in illo ... subdiacono ... carnalibus voluptatibus abstinet. Si ergo ita ... cognoscitis ... eamdem mulierem de monasterio ... convenit relaxare, ut ad suum maritum sine posset aliqua formidine remeare. Item Adriano notario. **Ad uxorem redire cogitur qui sine eius consensu religionis vestem suscepit.**

Agatosa latrix presentium questa est maritum suum contra voluntatem suam in monasterio ... abbatis esse conversum. Quapropter experientie tue precipimus, ut diligenti inquisitione discutiat, ne forte cum eius voluntate conversus sit, vel ipsa se mutare promiserit. Et si hoc reperit, illum in monasterio permanere provideat, et hanc sicut promisit mutare compellat. Si vero non hoc est, nec quodammodo fornicationis crimen, propter quod licet uxorem dimittere, predictam mulierem commisisse cognoverit, ne illius conversio uxori relicte in seculo fieri possit perditionis occasio, volum(us)

[illegible]

la. ... ter. ... ter.

a consortatus secundum hu post mortē uxoris tenetur redire ad mōasterium nec decet illā decretū ignorantiā excusare cum ignorantia non excuset nisi sit inuincibilis. Sed quantum ad hoc tamen mali debuit esse erga clericos ipse qui scit enim excusatio non possit quo ad hoc excusare uxorem tuam quin dicens

b Hec communiter dicuntur sed dic pis. q̄ dō nō debet dare agricole cum sciamus. ij. dist. solo q̄ quis efficatur scriptus dignitate. ar. q̄ monachus desinit esse miles imparticipabilis spūalibus. arg. q. vi. Sed aliqua

uterum tamen tua magistri. Sed quid dicemus in malo crimine uxoris. Dicunt quidam quod si sit in nouacione opinionis illa de qua dicitur. xxxiij. q. iij. b Dicit secundum quosdam potest uir ab ea exigere debitum ut ei exigere debitum uxor. Sed hoc non videtur. Dicit enim apostolus. Uxor sui corporis non potestatem habet sed uir. Et ideo uir potest exigere debitum. Sed uxor non potest exigere. Et ideo uir non potest ab ea exigere debitum. Sed uxor potest. Ar. ergo quod uir non possit exigere debitum ab uxore. Sed uxor possit. Et ideo quidam dicunt quod si uir sit in nouacione opinionis illa de qua dicitur. xxxiij. q. iij. b Dicit secundum quosdam potest uir ab ea exigere debitum ut ei exigere debitum uxor. Sed hoc non videtur. Dicit enim apostolus. Uxor sui corporis non potestatem habet sed uir. Et ideo uir potest exigere debitum. Sed uxor non potest exigere. Et ideo uir non potest ab ea exigere debitum. Sed uxor potest. Ar. ergo quod uir non possit exigere debitum ab uxore. Sed uxor possit. Et ideo quidam dicunt quod si uir sit

tam certus sola auctoritate ecclesie cōtra tam de sententia. cum nos scripture hoc non aliter ostendant nisi eandem unitatem coniugii eius loth cum sua gente. Nam licet scriptum sit. Quos deus coniunxit homo non separet deus autem non homo separat quando diuina amoris unitatem excidens sensu uterque coniugis mutua dissoluitur. Alicui ergo fidei mutuam separationem uestram prohibemus. Decretum quod coniugata sui consensu alii se continere non possit. Sponsi uero inconsulta quasi sibi desponsauerit ecclesiam. Et plus quam certum probauerit cōtinentiam posse fieri. Et cum referat Bacus Senonensis. Bac machanus precapuus mexpi bimitis celebrato nupciarum conuiuio cum uespere thalami fecit ingressum. Et cum be egredies mane sum manna petit. Et ex eo usque die nemo ei legitur. Item beatus Alexius episcopus hyspalensis clarissimi fratris similiter et pauperis diuina gratia uocatus spōsam deserens diuino famulatui cepit. Horum exemplo patet quod sponsi exquisito consensu sponse sue animum sponsum continentiam uel profectionem probabile est uetem eum sibi papa dicentes. Responsa puellana prohibeatur monasterium eligere.

Responsa tam puellam nolle parentibus aliquo modo contradicere tamen licet ut monasterium sibi eligat. Et ita in registro. Responsa mo nasterium minime potest eligere.

Decem legatis desponsatam fuisse uerum non uidit nullo modo ecclesiam dampnificant. Cum ego coniugato cum continentia si erat boni cōsensu deo offerri uel certum sit corpus potestatem non habet. Set mulier sponsa uirum monasterium possunt eligere sponsi non existente consensu sponsam propositam melioris uite ad summum retinere. Patet quod inter sponsum sponsam uiri et mulieris non potest ad matrimonium aliqua dicetur non fuisse cōtracta. Et ita si mulier non potest ad matrimonium aliquam dicetur non fuisse contracta. Et ita si mulier non potest ad matrimonium aliquam dicetur non fuisse

ut mantum summum ullo modo sua tam consortis ecclesie reddere debasoi et ecclesia one cessante. Anna etiam sinum dana ter precepit cōiugi sponsi gratuito uti minime posse soluto coniugium. diuina tali lex fit non permisit nam nisi fornicationis causa uxorem dimittere nulla ratione concedit quod post cōpulationem coniugium iterum matrimonium non potest per petuo remanere insecula. Decreta synodo. sine uxoris consensu religionis propositum suscipere suadet

Si quis cōiugatus uult conuiuere ad monasterium uel ecclesiam prius a coniuge castoi am profitente suscipiat absolutus. Si uero uult cum uxore in seculo. Si uero uxor uult cum uiro in seculo. Si uero uxor uult cum uiro in seculo. Si uero uxor uult cum uiro

a Consentiens. xxxiii. q. i. si a te et ibi tetigi et infra eo. c. Cum in fi. ... ligas desponsata de presenti dic aliud sponso quam ... amplexus. Si autem legas desponso de futuro dic aliud sponso ... raptore

quod committit adulterium spe futura ... sponsa alienus fornicatur quia ... dicit ... Sic p ... Sicut parentes Ioseph ... ad Ioseph

maneat, et si per aliquem annum con
sentiens non fuit, licentia nubendi
alii non negetur. Quod si post hec coniuge
se presumpserint, usque ad satisfac
tionem anathematizentur. Apparet
ergo hanc non fuisse coniugem, cui
in morte sponsi alii nubendi licentia
non negatur. Quod ergo secundum Ambro.
et reliquos patres sponse coniuges
appellantur, et his omnibus argumentis
coniuges esse probantur. Sed sciendum est quod co
niugium desponsatione initiatur, commixtione
perficitur. Unde inter sponsum et sponsam coniugium
est, sed initiatum; inter copulatos est coniugium
ratum. Unde Ambro. In desponsatione
coniugium initiatur. Rubrica.

Cum initiatur coniugium, coniugii
nomen asciscitur, ut cum
puella viro iungitur, non cum cognoscitur.
Ecce quod in desponsatione coniugium
initiatur, non perficitur. Item Ambr. in li.
de patriarchis. Coniunctioni commixtio

In omni coniugio nisi perficiatur
coniunctio intelligitur spiritualis, quam
confirmat et perficit coniunctorum commix
tio corporalis. Item Ieron. super Abdiam.
Non sponsalium conventione initiatur coniugium, sed com

Quia propter mixtione perficitur.
Quia ab his fornicabitur sponsa
et uxor adulterabitur. Notandum quod si
filia ab eo dicatur fornicari et uxor con
iugis adulterari, que sponsalium conven
tione initiatur et commixtione corpo
ris perficitur. Item Ambro. ad pater
num. Cum desponsata fuerit tradita.

Si quis coniugi sui ducta nec ... desponsatam sibi et traditam ... uxorem ducit, coniugium vocat. Cura autem
pronuptarum pacta nuptialia tradant
sponse. Aug. in li. confessionum
dicens: Dicuntur sponse post pacta nuptialia.

Instrumenta tabularum recitantur. Tradantur
pacte sponse si sunt et audiant
ne velle habere maritus dati quam sus
piravit sponsus datam. Cum hanc
distinctionem intelligendum est, an eo etiam
illa Augustinum non sibi consentiat
mulier est non perfecta, cum mulier qua
docetur non fuisse commixtio secundum
perfectum sibi intelligendo et vel eius
licet quod habet inscripi et esse sanctime
tum. Ita et illud Leonis pape intelli
gendum est, quo dicitur illud Augusti
ni initiatum, quod Ioseph fuit perfectio
coniugii, sed perfecti intelligitur non est
fatio. Sed et his que commixtione coniugii
esse, inde perficiatur ad omnia mi
et parentes fuisse, ante angelum praedi
cta et ego quod non separantur coniugio
ducta sunt de perfecto intelligitur quod

sponsalia conventione est initiatum,
et officio corporalis commixtionis con
summatum est. Illa ergo quibus separabiles
coniugium ostenditur, similiter de initiato
intelliguntur, quia non de eo quod sit perfectum.
Potest aliter distingui. Sponse ap
pellantur coniuges consuetudine scrip
ture spe futurorum, non effectu presentis;
unde Ambro. cum dixisset cui initiatum
coniugium, non addidit tunc res esse,
sed nomen coniugii assumsit. Coniuges ta
les nomen coniugii habent, non rem vel ef
fectum. Item Aug. cum de parentibus do
mini loqueretur, ait: coniuges sunt,
et non carne sed spiritu parentes. Ex quo
datur intelligi quod sic Ioseph pater
domini dictus est non effectu generatio
nis, sed officio et cura providentie. Sic et con
iux matris eius appellatus est, non
coniugii effectu, sed ministratione
necessariorum et individuo comitatu.
Unde et angelus ait: Noli timere accipere Mari
am coniugem tuam. Coniugem nominavit
quia futura erat coniux. Unde super
Bedam leviticum. Si quis sponsam alterius
violaverit et sponsam uxorem dicit,
non quod esset, sed quod futura erat uxor. Unde
et Ieronimus super Matheum in evan
gelio: Cum esset desponsata. Consue
tudine scripture sponse coniuges et

Genuit sponsi viri appellantur.
Ioseph virum Marie. Cum virum
audiens suspicionem nubis, sed recordare consuetudinis
scripturarum quod sponsi viri et sponse vocen
tur uxores. Et infra. Non ab alio in
venta est nisi a Ioseph, qui pene licen
tia maritali futuris uxoris omnia no
verat. Et infra: Ioseph fili David,
noli timere. Iam non supra diximus sponsas uxo
res appellari, quod plenius liber adversus He
luidium docet. Item Origenes: Ibid.

Egressus itaque Loth locutus est
ad generos suos qui acceperant
filias suas. In sequentibus filias
Loth virgines fuisse dicit, ubi ipse
Sodomitis dicit: Ecce due filie mee
que non cognoverunt virum. Nec
autem dicit habuisse generos, sed quod
arbitrabantur eas quibus huic sibi con
nubiis quas virgines erat accepisse. Sed
Ebraica veritas habet: Egressus Loth locu
tus est ad sponsos suos, quod quidem ma
gis videtur et hoc sequitur: qui
accepturi erant filias suas. Unde da
tur intelligi quod scriptura sponsos
generos vocavit. Item Iohannes Crisost.
in eodem evangelio. Maria
coniux dicitur more scripture cum sit simplex spon
Priusquam convenirent etc. non di sic esset.

Left-margin gloss (excerpts): ... ut dicitur ... mo ... raptore ... Item ... hec ... Sed quid ... Coniux ... Et post ... quod est ... carnis humane ... significatur per unionem que inter est divinitas carnis humane inuiolabiliter ...

Right-margin gloss (excerpts): ... namque ... parens ... Quia ... Genuit ... Ioseph ... Item ... Cum ... dum ...

virginalem: unde quia humana caro numquam a deitate separata est, ideo post talem coniunctionem numquam dissoluitur, ut post dicam, quia facilius est quod una anima separetur a deo, quam tota ecclesia, immo impossibile est quod tota ecclesia separetur a deo, quia ecclesia non potest non esse, ut xxiiii. q. i. pro ... tali que traditur ergo et sibi... sibi traducta est ... erit

S Alii tamen faciunt ut ... Et ... ut dixi supra xxxii. q. i. ...

Sic est ... et ... cum eam duos menses ... c. publi

h Causa f. aut. ... si statim ... co. quia similiter sic ... fuerit ...

i Institutum. Cum sacro veniret ... solent quod dicimus

k Tullianam. Negotium est ... quos ... producit ... esse.

Ergo quod ... casum ... et ... xxxiii. q. i. ... pervenit

... Ibi ... dum ... ad ... Supra ... Et perveniret.

r Iuxta distinctionem ... et commixtione sed ... grat. ... bonus in tellectus est ... potest ... ipse ... esse in illo loco ... cuncta ergo ...

o Post sponse et illa ... sed ... illum ... cum ... potest ...

q ... videntur ... significatur.

Helvidium qui dicebat beatam virginem alios genuisse et quia evangelium dicit peperit filium suum primogenitum et Ioseph de alia muliere alios habuisse filios, ut dicit ... in simili ... ccco. s. xiiii. dist. c. ... hoc autem ... sponsus ...

e Egressus. Suos tamen appel. ... ut ... xxxii. q. ii. ...

f Sponsos. ... Item in eius libro ... dicitur ... et ...

p Priusquam ... hoc prius non ... dicitur ... ante ... quod postea convenerint ... nam ... obstat huic ... hoc dicit quod si filius non fuit ... priusquam moreretur, vel mortuus esset ... et postea ... quod esset impossibile. Sed ... filius ...

c ... habetur ... alicubi ... optinebat ... prout ... statum ... de ... post pubes

d Contentia ... nup. ... annos sponsa ... sponsus in presumitur uxor ... nupt.

[illegible]

ut prius quam in sponsi domum duceretur domini. Hunc enim morem servabat antiquitas, ut sponsae in sponsorum domibus habitarent. Item: Unde et Genesis loco apud [illegible] legitur habitaculum sibi copulans lege coniugii. Sic et Maria habitabat cum sponso. Unde infra: Neque enim expellere eam de domo voluit, sed dimittere. Unde infra: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod sermone sponsam simpliciter dicamus, sicut et eos qui ad hunc sponsi sunt generos appellare scriptura consuevit. Quod autem accipe Mariam coniugem tuam [illegible] domum profecto retinere iam [illegible]. Sic et illa [illegible] discipulo [illegible] copulata sponso [illegible] sollempne [illegible] consortium coniugis sponsa non in fide sollempne coniugii [illegible] consortium coniugis habitaculi. Item in eodem omelia quinta.

Ab initio [illegible] maritae discipulo sicut Ioseph cognominis.

S[illegible] cognominis [illegible] Iacobi [illegible] uxoris [illegible] illam dicimus [illegible] absque solatio [illegible] pervenit [illegible] discipulo commendaret [illegible] iubet [illegible] per [illegible]. Item [illegible] genere [illegible].

Maria non [illegible] uxor Ioseph appellatur [illegible] putabatur filius.

Item [illegible] in [illegible] III.

I[illegible] Ioseph qui licet eam non cognovit [illegible] putabatur [illegible] nominatur. Unde infra: Si vir [illegible] desponsata [illegible] sed unigeniti matrem [illegible] coniugem dico [illegible] a diabolo virginitatis eius [illegible] sicut non [illegible] coniugem [illegible] quis [illegible] filius esse [illegible]. Item [illegible] expositione evangelii. Cum esset desponsata [illegible].

Ab nuptias [illegible] Ioseph [illegible].

S[illegible] discipuli post [illegible] dubitare [illegible] dubitare [illegible] sponsam voluit [illegible] nuptias [illegible] discipulis dubitans [illegible] sponsus [illegible] matrem [illegible] virginitatis. Ex his omnibus [illegible] sponsae coniuges appellantur [illegible] non [illegible]. Quando ego coniuges [illegible] desponsatione appellantur

sunt [illegible] quae desponsationis assensu coniuges esse [illegible]. Sed a prima [illegible] desponsationis coniuges appellantur [illegible] desponsatione [illegible] coniuges [illegible] esse [illegible] sibi invicem [illegible] efficiantur coniuges. Sic per omnem [illegible] remittitur peccata [illegible] baptismi [illegible] remittitur [illegible] baptismate [illegible]. Quando autem [illegible] ait Iohannes Chrysostomus: Coitus [illegible] sed voluntas. Item Ambrosius: Non defloratio virginitatis [illegible] coniugii [illegible] sine voluntate [illegible] defloratio virginitatis sine pactione coniugali non facit [illegible] coniugii. Sed [illegible] voluntas [illegible] coniugali pacto facit ut mulier [illegible] ratione [illegible] virginitatis [illegible] dicatur [illegible] celebrare [illegible] sponsa a sponso [illegible] coniugale [illegible] coniugii [illegible] sponsae [illegible] quam sponsabatur. Sic et [illegible] diabolus [illegible]. Sic [illegible] conceperit [illegible] causam [illegible] accepit [illegible] ergo illa [illegible] sponsa [illegible]. Sed conceditur quod sponsa non [illegible] licet [illegible] coniugii [illegible] sponsam [illegible] legitur.

Puellae desponsatae sponsis reddendae sunt, si etiam per vim ab aliis raptae fuerint.

Desponsatas puellas et post ab aliis raptas placuit erui et eis reddi quibus ante fuerant desponsatae, etiamsi eis a raptoribus vis illata fuerit. Item ex [illegible] Toletano archiepiscopo.

Coactione parentum sponsa [illegible] raptore [illegible] ad sponsum suum redire non [illegible].

Ab his praesentium lator dixit [illegible] infortunio [illegible] quandam [illegible] filiam sibi desponsatam [illegible] rapuisse [illegible] suffulta suffraganeos [illegible] praesentia [illegible] sponsam [illegible] sponsum suum [illegible] noluit.

[illegible]

[illegible]

apostolus ubi ait: mulier alligata est viro quamdiu vivit vir eius, quod si mortuus fuerit vir eius liberata est, cui vult nubat tantum in domino. quod dicit expo suisti ut adiungeres in domino id est christiano. verum de secundis nuptiis ad quas dicit. hoc ergo etiam preceptum tam in ceteris quam in duobus quibus dixi hoc do cet apostolus ut non nisi eiusdem religio nis feminae maneat copulata coniu gia. cum ergo esse dominum illud esse doctrinam scilicet esse preceptum veteris et novi testamenti ut non nisi fideli fideli se maneant coniugia copulata. quia paulus inquit predicator gen tium apostolus iam in coniugium positos non solum monet sed etiam iubet ut fidelis ex coniugibus cum infideli alte rum non dimittat sed eum sibi manere consentientem non dimittat. his sub his causis aliud dixit aliud illud esse satis evidenter ostendis. illud dicit his coniugibus agitur qui nondum sunt permixte copulati ne nubat femina nisi religionis utriusque. tale du cat uxorem ei domino. vir dicat uxor dominus docet apostolus, utrumque pa precepti. hoc autem divisum est quis abnuat? ibi ergo agitur de coniugi dis. hic de coniunctis. ambo quippe unius sunt et qui in infidelitate sunt sic nunc qui coniuncti sunt. sed evangeli um dicens sic aliis sunt alia in alia lecta sunt alterutro condicit. si ergo aliud est hoc quod sine scrupulo illius dubita tionis apparet cur fidelem cum infide li coniuge permanere non dominus sed apostolus iubet nisi forte isto loco iacebit illud quod cum fidelis ver bis apostoli cum multa excepimus acceptum eius qui ante loquitur cepe runt dominus est christus intelligis ne quid dicam nisi hoc explanando aliqui diligentius intueatur acte deuteronomii ipsum explanandum eis qui in eo aspectu declaranda planiori ser mone romanus. ecce coniuges duo utrique infidelitatis ita fuerit qui coniuncti sunt nulla de his quod est quod tamen ea ad illam dominus iussionem doctrinam apostolici precepti veteris et novi testamenti quo prohibetur fidelis cum infideli copulare coniugium sic coniuges erant hi ad hunc sunt infideles ad hunc tales sunt quales fuerunt antequam coniugerentur quales coniuncti sunt. verbi gratia evangelium predicatum est coniuncti sunt unius fit unius fit autem

infidelium cum fideli consentiat habitare ubi fideli dominus ut infidelem ne dimittat aut ubi. si dicis ubi reclamat apostolus ego dico non dominus si dicis ubi cum tamen quid ne etiam illa inde habere sunt usus esse qui eius litteris in dubium. quia dominus scilicet prohibuit fideles infidelibus iun gi iubet eum nullo modo esse ... hic ubi declaravit coniunctos loquitur non de iungendis. si ergo ita etiam tamen istud nim aut nunc etiam dominus quod pro hibuit apostolus certus iam ut essent non esse preceptum eum quam esse putavisti.

¶ Contra infideliter in concilio tole tano iiii. **Nisi ad fidem accesserit iudeus sep aretur ab uxore fideli.**

Iudei qui christianas mulieres in coniugio habent, admoneantur ab episcopo illius civitatis, ut si cum eis permanere cupiunt christiani efficiantur quod si moniti fue rint et noluerint separentur, quia non potest infidelis in eius permanere coniunctione que iam in christianam translata est fidem. filii autem qui ex talibus nati sunt fi dem atque condicionem matris sequantur similiter illi qui procreati sunt de infi delibus mulieribus et fidelibus viris christi anam sequantur religionem non iudaycam superstitionem. ¶ Ambrosius autem dicit est ne dum fidelis salute quam ut infidelis po cius participatione infidelitatis perditio nem incurrat. ¶ Viri in eodem concilio. filios iudeorum quia deceptis ad fidem cri entibus statuimus ut fidelium consortiis aliter. **Apparentium consortio segregentur fideles ne in eorum involvantur erroribus.**

Iudeorum filios vel filias necessitate parentum vel ne involvantur erroribus ab eorum consortio decrevimus sep arandos putantes autem monasteriis aut christianis mulieribus aut viris deum timentibus ut sub eorum conversatione cultum fidei discant atque melius instituti tam in moribus quam in fide proficiant.

Item. **Uxores ad fidem venientibus cum infidelibus nullatenus cohabitent.**

Sepe in sacerdotium consortia bona corrum punt quanto magis eos qui ad viam pronisi sunt. nulla ergo cohiberi debeat ex ad fidem christianam transiverit. cui hic sq. ad huc omnium conspiciet iure fo te corporalis penitencie subiacebit. Quam ergo amodo ex his qui baptizati sunt infidelium consortium intencione hoc est ne convertentes ad publicas eorum superatoris.

¶ Item ex synodo viii. **Christiana illi ancilla iter iudei commutare at sua**

[illegible]

Consortia eorum recipiant. Rubrica.

Nullus eorum qui fuerint in sacro ordine constituti aut laicus azimam eorum manducet aut cum eis communicet aut aliquem eorum in infirmitatibus suis invocet aut medicinam ab eis percipiat aut cum eis in balneo lavet. Si vero quisquam hoc fecerit si clericus est deponatur, laicus vero excommunicetur. Item ex concilio Agathensi.

Christiani devitent convivia Iudeorum.

Omnes deinceps clerici sive laici Iudeorum convivia vitent, nec eos ad convivium quisquam accipiat, quia cum apud christianos communibus cibis non utantur, indignum atque sacrilegium est eorum cibos a nostris sumi, cum ea que apostolo permittente nos sumimus ab illis iudicentur immunda, ac si inferiores esse incipiant christiani quam ut ea que a nobis apponuntur utantur, si illi ea que a nobis oblata contempnunt. Ex his itaque evidenter colligitur coniugium esse inter infideles. Illud vero apostoli quod non est ex fide peccatum est non ita intelligendum est ut quicquid ab infidelibus fit peccatum esse dicatur. Hoc est quod [illegible] dificet ad gehennam. unde Ambrosius [illegible] est quod alienus [illegible] eundem [illegible] probatur [illegible] boni [illegible] apostolus ait beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat [illegible] quia non facit dampnabile semetipsum [illegible] quod non est ex fide [illegible] salutem [illegible] nec ita boni [illegible] ubi ei de Agustino [illegible] pudicitia [illegible] infidelis [illegible] coniuges suas [illegible] pudicitiam [illegible] salutem [illegible] infideles [illegible] cognoscatur [illegible] coniugium inter infideles nullo enim dominum [illegible] gentiles pro

bibentur coniugia gentilibus nec ego eorum coniugium esse [illegible] decretum [illegible] illa itaque [illegible] separari ab invicem quia [illegible] copulati sunt. Ne potest fideles cum infidelibus consanguineis [illegible] affinibus [illegible] sibi copulati fuerint separandi sunt. Hinc [illegible] ipso libro Paralipomenon [illegible] Ezechie

Fideles cum infidelibus non sunt coniugio sociandi.

Cave [illegible] gentilium [illegible] filia tua [illegible] coniugium [illegible] alienigenam [illegible] ut prima coniugii fides [illegible] sacramento baptismi [illegible] simul ad [illegible] coniuges [illegible] Deus. Item ex concilio Agathensi.

Cum hereticis non misceant conubia.

Non oportet cum hominibus hereticis misceri conubia [illegible] filias [illegible] christianos esse [illegible] catholicos. Item ex decreto Urbani. Et ideo segregentur coniuges quando [illegible] coniugali [illegible]

Si quis iudeus christianam [illegible] sibi in coniugium [illegible] christiana iudeo sive iudea christiano [illegible] mulier carnali consortio [illegible] adiunxisse cognoscatur [illegible] a communione [illegible] segregetur. Item [illegible] coniugium [illegible] coniugium [illegible] legitimum [illegible] coniugium [illegible] ratum [illegible] legitimum [illegible] legitimum [illegible] coniugium [illegible] legali institutione [illegible] inviolabile coniugium [illegible] libello repudii [illegible] lege fori [illegible] lege poli [illegible] coniugium [illegible] legitimum [illegible] coniugia legitima [illegible] appellari [illegible] copulati [illegible] coniugium [illegible] legitimum [illegible]

Quod vero uxorem dimittens alteram ducere non possit, testatur Sanctus Paulus dicens: Aliquin si discesserit manere innuptam, et non solum eos cohibet dimittere, verum etiam alias uxores copulare ... Item ex concilio Milevitano c. 1.

Non potest aliquis post baptismum aliam ducere uxorem, cum qua ante fidelis virgo copulata fuit.

Si quis habuit uxorem virginem ante baptismum, vivente illa post baptismum alteram habere non potest. Crimina enim in baptismo solvuntur, non coniugia.

Gregorius autem hoc testatur dicens: Licet fideli aliam uxorem ducere, si infidelis odio fidei eum dimittat.

Si infidelis discedit odio Christiane fidei, discedat. Non enim frater aut soror fidelis subiectus est servituti in huiusmodi. Non est peccatum dimisso propter Deum, si alii se copulaverit. Contumelia quippe creatoris solvit ius matrimonii circa eum qui relinquitur. Infidelis autem discedens et in Deum peccat et in matrimonium, nec est ei debita fides coniugii, qui propterea discessit, ne audiret Christum caput Christiani coniugii.

Hinc distinguendum est: aliud est dimittere volentem cohabitare, atque aliud discedentem non sequi. Volentem enim cohabitare licet quidem dimittere, sed non ea vivente aliam superducere. Discedentem vero non sequi non oportet, et ea vivente aliam ducere licet. Verum hoc non nisi de his intelligendum est qui in infidelitate sibi copulati sunt. Ceterum si conversi ad fidem uterque coniuges, vel si uterque fidelis in matrimonio coniunctus est, propter ... alter commissa fide discesserit odio fidei Christiane, coniuge derelicto, non derelictus discedente ... vivente illa alteram ducere poterit, quia ratum coniugium fuerat inter eos, quod nullo modo solvi potest.

Quod etiam non bigamus sit reputandus qui ante baptismum habuit unam et post baptismum alteram, Anacletus? papa ait in epistola ad ... Item. Non bigamus qui ante baptismum habuit unam et post baptismum alteram.

Oportet episcopum unius esse uxoris virum. Unam autem habuit post baptismum. Ceterum si ante baptismum habuit unam et post baptismum alteram, non reputatur bigamus, ... in baptismo omnia ei sunt dimissa. Augustinus vero testatur in commentario super epistolam ad Titum: Non dico illis qui ante baptismum habuit unam et post baptismum alteram.

Alii vero intelligunt quod in ecclesiam ordinandum esse sine eo qui ante baptismum habuit unam et post baptismum alteram. In baptismate enim crimina abolentur, non federa coniugii dissolvuntur; sicut illa que ante crimina ... virgines consecrari non possunt, sic et qui ante baptismum habuit unam et post baptismum alteram non reputatur bigamus ... Innocentius ... Eusebio episcopo Macedonie ... probat talem bigamum reputari. Ex eo ergo sicut ... in presenti agitur: ante baptismum habuit unam et post baptismum alteram, bigamus iudicetur, licet merito et industria ... polleat, in episcopum ordinari non potest.

Quidam nobilis mulierem quam filio cuiusdam nobilis petebat in coniugem, prebuit illa assensum. Alius vero quidam ignobilis atque servilis conditionis nomine illius se ipsum obtulit atque eam in coniugem accepit. Ille qui prius sibi placuerat tandem venit et eam sibi in coniugem petit. Illa se delusam conqueritur et ad prioris copulam aspirat. Hic primum queritur an sit coniugium inter eos. Secundo, si prius putabat hunc esse liberum et postea deprehendit illum esse servum, an liceat ei statim ab illo discedere.

Quod autem coniugium sit inter eos probatur hoc modo: Coniugium sive matrimonium est viri et mulieris coniunctio, individuam vite consuetudinem retinens. Item consensus utriusque matrimonium facit. Quia ergo isti coniuncti sunt in individuam vite consuetudinem, consensit uterque in alterum, coniuges sunt appellandi. His ita respondetur: Consensus est duorum vel plurium in idem sensus. Qui autem errat non sentit, nec ...

XXIX

CH

[illegible gloss]

in concilio Cabilonensi. Legitima servorum coniugia sua auctoritate dominorum non dirimantur.

Dictum est nobis quod quidam legitima servorum matrimonia potestativa quadam presumptione dirimant, non attendentes illud evangelicum: Quod Deus coniunxit homo non separet. Unde nobis visum est ut coniugia servorum non dirimantur, et si diversos dominos habent, sed in coniugio permanentes dominis serviant suis. Et hoc in illis observandum est, ubi legalis coniunctio fuit et per voluntatem dominorum.

Quidam populi frequentia impeditus filium suum de baptismate suscepit, cum crederet se alienum suscipere. Uxor eius dum alium vellet suscipere, proprium suscepit alienum, quem vir eius adoptavit sibi in filium, et ex uxore sua sibi filia nascitur, quam filio suo adoptivo spirituali uxoris dum vult tradere in manibus [illegible] post tempus uxor moritur, et prefatus vir etiam compatris uxoris sue filiam sibi desponsavit; aliquantum tempus affuit et alius publice duxit eam in uxorem. Hic primum queritur an uxori sue debitum reddere valeat qui proprium filium de sacro fonte suscepit? Secundo an sponsalia celebrari valeant inter infantes? Tertio an spirituales vel adoptivi filii naturalibus copulari valeant? Quarto an uxorem compatris uxoris sue alicui ducere liceat? Quinto an clandestina desponsatio manifeste preiudicet?

Quod autem proprium filium in spiritualem sibi transferens sue uxori debitum reddere non valeat, testatur [illegible] ... puniatur ut quis commatrem suam carnaliter copuletur. Hic autem uxorem suam sibi commatrem effecit. Non ergo illi ulterius carnaliter copulari potest. Hinc etiam Deusdedit [illegible] scribit Gordiano Hispalensis ecclesie episcopo [illegible]: Separentur ab uxoribus qui aliquo casu natos suos coram episcopo tenuerint.

Pervenit ad nos quod in diocesi tua [illegible] quidam viri et mulieres [illegible] sabbato pascali die pro magno populorum numero [illegible] filios ex sacro lavacro susceperunt. Cuius ergo [illegible] pro tali re accidentium [illegible] viri ac mulieres ad proprium usum redire [illegible]. Nos vero pro hac re [illegible] in quo fuimus priorum nostrorum [illegible] invenimus in archivis sancte Romane apostolice sedis [illegible] Iulius, Innocentius, Celestinus [illegible] plurimorum [illegible] prohibetur talia [illegible] confirmatur ut nullo modo in coniugio recipiant mulieres [illegible] quia natos suos susceperunt, sed separentur, ne suadente diabolo tale vitium inolescat [illegible] a quo sunt vii dona spiritus sancti, vii dona baptismi. Capitulo ergo [illegible] usque ad confirmationem penitentia [illegible] nullus christianus [illegible] in coniugio sint [illegible] donec [illegible]

Item ex concilio apud [illegible]. Ab uxore separetur qui filiastrum vel filiastram suam coram episcopo tenuerit ad confirmationem.

Si quis filiastrum suum aut filiastram suam ante episcopum tenuit ad confirmationem, separetur ab uxore sua et aliam non accipiat. Similiter et mulier. Item [illegible] scribit [illegible] episcopo dicens: Non separetur vir a [uxore] sua qui filiastrum [suum] de sacro fonte [suscepit].

[illegible gloss]

[illegible]

Nosse [te levamentum rubricas] desideras utrum mulier cuius filium et alia femina germanum eius de fonte levavit per eundem modum cum eodem viro copulari. Ergo ideo coniungi posse decernimus quod secundum sacros canones nisi amborum consensu in illius religionis opere [illegible] dicto coniux dimittere coniugem? Praeterea adiungitur vir uxorem quibus odio vitium ut infirmitatem eius non considerans quod est impietatis operatur impietatem. Cum autem apostolus praecipiat: nolite fraudare invicem nisi ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi, et iterum revertimini in idipsum ne tentet vos Satanas. Hoc autem dico propter incontinentiam vestram. Igitur sine consensu utriusque coniugis facere est prohibitum, non statim tenentur invicem, sed reverti in idipsum praesertim cum dicat apostolus: uxor sui corporis potestatem non habet sed vir: et vir potestatem sui corporis non habet sed mulier.

Item ex concilio Cabilonensi. [rubric: Ut non separentur a viro propriam agentes filium suum coram episcopo ad confirmandum tenuit.]

Dictum est nobis quasdam feminas desidiose, quasdam vero fraudulenter ut a viris suis separentur proprios filios coram episcopo ad confirmandum tenuisse. Unde nos dignum duximus ut si qua mulier filium suum desidia aut fraude aliqua coram episcopo tenuit ad confirmandum propter fraudem quam dum vivit poenitentiam agat, a viro suo tamen non discedat. Item ex concilio Magontiae. cap. incl. aiunt sancti Albini habito. [rubric: Separentur qui propriam prolem tenuerint qui filiolam suam in spiritualem matrem duxerint uxorem.]

De eo quod interrogasti si aliquis filiolam suam duxerit in uxorem, et de eo qui cognovit commatrem spiritualem et de eo qui filium suum baptizavit et cuius uxor eum de fonte suscepit, hac consuetudine ut dissidium fieret coniugii: si postea permanere in tali copulatione possint, declarabimus: sicut tenendum est, si filiolam aut commatrem suam in coniugio aliquis duxerit separandos esse indicamus

congruam poenitentiam peractis esse. Si autem coniuges legitimi inscienter aliquid ex industria fecerint ut filium suum de fonte susciperent sive nuptiae permanere voluerint bonum est. Sin autem congruam poenitentiam in sidere domini iniungatur et simul maneant. Et si parvi caritate coniugii superinducta ad congruam poenitentiam mulieri et viri spe coniugii permaneant. Item Nicholaus papa Rodulfo Bituricensi episcopo. [rubric: Non separentur a viro sibi quae filiastros suos coram episcopo tenuit.]

De his qui filiastros suos ad confirmationem coram episcopo tenent, quibus filios uxorum suarum de manu propria domino confirmandos ab episcopis suscepisse constat, et sine causa sicut asseris, licet sic peccatum incurrerint, quod separationem coniugii puniendi sunt. Augeantur tamen eis condigna poenitentia, hoc dicentes domino, dicant delictum ignorantiae meae ne memineris. Item Iohannes papa Anselmo Lemonticensi episcopo. [rubric: Non separetur a viro uxor qui necessitatis causa filium suum baptizavit.]

Ad limina [rubric: sui baptizavit.] beati Petri apostolorum principis hic praesens vir nomine Stephanus cum sua uxore, ... ut suggerendo innotuit quod filium suum lectorum urgente iam mortis periculo ne dum baptismatis unda latum absentia sacerdotum imminente cogente necessitate baptizavit, eumque propriis manibus retinendo suscepit, atque pro huius rei negotio nostrae tuae paternitatis residentia quasi recti divini zelo flagrans praefatum hominem a sua coniuge iudicavit esse separandum. Cum tamen nulla textus sub hoc dicere de separatione a communione nimirum esse virum uxorem, et quos Deus coniunxit homo non separet. Unde et dominus in evangelio dicit non oportere dimittere posse uxorem suam nisi causa fornicationis, apertissime videbatur. Et nos tamen auctoritatis apostolicae interdictione dicimus dimittendum esse et inculpabilem iudicandum quod necessitatis iustitia. Nam hoc baptizandi opus laicis fidelibus in tantum canonis auctoritate si necesse fuerit facere licet ex concessum, quam si super dictus genitor filium suum corpore moriturum aspicit

[illegible]

[illegible]

pinquo ē communia. Cum ergo q̄s p̄pria
consanguinitate uel etiam in tantum a se remo
te multo magis a spūali patre uel
filia oi eius uisitatione aut argumento
se pri quo sibi minima distinctione uti
cauē conuenit. Vt etiam diuine cōde
mnationis inuadat aius quis talli
fi amore cōmixtē minime restrixerit
frenalitatis etiam cōs caueō dist
alius se eius commixtione ipse
cum parant. Et hinc quia auctor
bus puncto se temeritatis aiesue
sautem respiāes impio semi sau
cent matrimonio pro aliqua fraternit
studat separare et pnie digne submit
tere quatenus ab eterna ereptam
dampnatione aiam eius liberet.
Item Zacharias p̄p̄ Theodoro Dedit.
Filio suo quem de sacro fonte suscep
nullus filiam suam tradere audeat.
Non oportet filiam suam quam quis
de sacro fonte suscepit aliquis
filio suo in matrimonio dare. Quia in q̄
una sententia granam ē inueniri.
Si quis tali fi amore cōmixtus et
minime restrinxerit frenaluit et
ab ecclesia expulsa abhominabit.
Et si coniunsus fuit post separationem
vij. annis peniam gerat. Cōsa si
mul animam corrore si ... Si
mul cum compatribus et consecientibus
peccare. Alius suo filie uel sui ... cō
paternitatem sui post nati filiabus
coniungi possunt. Vnde Vrbanus papa
scribit Vitali presbytero dicens.
Filii uel filie ante uel post compaternita
tem geniti legitime coniungi possunt.
Super quibus consuluit nostra
dilectio hoc modo nobis et
filia tenendum uidetur baptismi sub si
instante necessitate femina puer
in noie sc̄e trinitatis baptizauit.
Et q spūali parentum filiabus
ani uel pre compaternitate geniti pos
sunt legitime coniungi preter illam personam
per quam compatres sunt effecti. Pasc
halis papa per compaternitatem geniti
copulam prohibi scribens regino epō
Qui ex patre uel commatre post susce

ptos filios de sacro fonte nati fue
rint coniungi non possunt.
Post susceptum uero de sacro fonte
filium uel filiam spūalem
qui ex compatre uel commatre nati
fuerint cum his coniungi possunt. Quia
leges seculi non etiam in patribus ad
optiuis prohibent copulari. Item
ex libro digestorum ... tit
... prendiorum. Ubi ita legitur.
Per adoptionem quesita fraternitas
eo usque impedit nu
ptias donec manet adoptio. Ideo
que eam quam pater meus adopta
uit et emancipauit potero uxorem
ducere. Eque si me emancipato illam in
potestate retinuit poterimus iungi
matrimonio. Itaque uolenti generum adop
tare suadetur ut filiam emancipet.
Similiter suadetur ei qui uelit nu
rum adoptare ut emanciparet filium.
C. Si quis filio aliquo forte uel ca
su filiam sue commatris in uxorem
acceperit non cogitur eam dimittere.
Vnde in Tiburtino concilio legitur. Nec ali
quis dimittere filiam sue commatris.
Aliud quoque ... in coniugium
nec canonica institutione
diffinimus nec interdictione a
liqua testamur. Sed propterea quod
dicitur de consentientibus ... aliquid
commemoramus. Si quis sue spūalis
commatris filiam forte uel ita casu cō
gerit certi cum coniugii ducere
consuo matrimonio sui ad ... atque
honeste legitimo coniugio optabit.
R
Ecce uero compatres nostros uel commatres
nos sicut nullus ... coniu
gem ducere potest. Vnde Ni
colaus papa scribit
Salomoni Constantiensi epō. Duas
commatres alicui habere non licet.
Sicut ratio nobis satis innotescit
aliquis homo duas commatres habe
ualeat unam post aliam. In quo
neminem se dubitare credimus quod duo in
carne una. Ita quod uir et mulier
mulier una caro ponuntur effi
ciuntur. Restat ... uiro pa

[illegible]

age cum sint una caro ꝓbat assignatam rōnem vsus quia q̄ quare actus communicantium personis dicas ergo q̄ cum ego nullo mō sim pars huius puelle nec ea mea nec ad opus nec spiritualiter possum dici pars eius q̄ non sim pars spiritualis quia

filia mea licet corpus meum assumpserit de substantia mea non tamen est filius meus ergo ego non sum pater spiritualis ipsius

Postea contingat aliquis q̄ cognoscit spiritualiter aliquam puellam

cōsanguinitatis uxoris mee assumpta uxore mea contrahere nolo ne forte ipsa uxor mea sit cognata illius puelle

Si pater filius aut duo fratres aliquam mulierem aut singuli aliquam filiam aut duo sorores aut duo cognati aut duo cognatum baptizent aliquā quā ipsi unus alteri dixerint esse filiam uxorem sororem cognatam non credam spiritualem

Quidam pater carnalis portauit filium ad baptismum et dixit se velle esse patrem spiritualem et ideo mutauit nomen filii sui ne sacerdos cognosceret eum esse patrem carnalem

Postea uxoris obitu alia duxit

cōsanguinitatis uxoris sue contrahere

prohibentur cognati cognatarum suarum spe cōsanguinitatis

nisi dispensatione speciali

Nota dum non est qd aliquis est cōsanguineus alicui cognoscit aut qualiter aliquo modo sit ei cognatus

Si aliquis mittat aliquam filiam ad baptismum et ipse nuncius dicat se esse patrem illius puelle non credam

Si aliquis dicat se esse patrem alicuius filie et ipse non habeat uxorem non credam

Si aliquis habeat uxorem et dicat se esse patrem alicuius filie et uxor eius non dicat se esse matrem illius filie non credam

Si aliquis habeat uxorem et dicat se esse patrem alicuius filie et uxor eius

XXXI

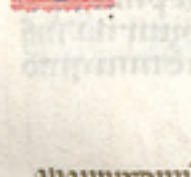

CA

[illegible]

non desperamus eam in precipitium
secundis nuptiis prolapsam. Unde bene qui-
dam: propter quod potestis contrahere ... non con-
sentiatis nuptiis. Item Ieronimus contra Io-
uinianum. **Frequentius recipitur fornicatio**
in coniugium quam ducta uxor.

Hieronimus et apostoli precepit ut
secundas adeant nuptias propter
incontinentiam uiduarum. Nam secun-
dam quidem accipere secundum preceptum apo-
stoli licitum est, sed maius est uiduitatis ... uo-
lentes fornicatio est ... ampu-
tent de eo publice ... commit-
tur: sit honesta fornicatio ... presbi-
tero dicit deus, qui moysi ... per-
misit in preceptum aliud est enim pre-
cipere, aliud permittere; aliud enim permittimus
nolentes ... homi-
num uoluntates ad plenum prohibere non
sumus. Item Ieronimus de uirginibus
ut uitetur periculum fornicationis.

Quod uirginibus **...**
... fornicationis periculo concedit
nuptias ... quod per se
non appetitur, ita eodem fornicatio-
nis periculo concedit uiduis secun-
das ... enim licet alteri
... nosse quam plu-
rimos ... pro-
stituta ... Si quid ...
... uirginum ...
... quod
... ei ...
... esse ... et
... uxore ...
... carne una ...
... duo
... plures. Primus lamech sanguina-
rius atque homicida unam carnem in
duas diuisit uxores. fratricidium ...
gamia ... sepies uindicatum est ...
... septies ...
... bi-
gamia ... quod bigami ad
clerum eligi non possunt ... apostolus
ad timotheum ... uidua in qua eliga-
tur ... uni-
us uiri ... de bis
... hec ...
... accipiat ... bigamia in
monachatum ... ad hec
... illicitum ...

... magis quod
celo descendit ... indignis
comedent ... corpo-
ris sanguinem ... hec
... in quibus ...
... denomi-
nabant ... sicut ...
... Item ... ad ...
... nimio
... nuptias ...
... uerbi
eiusdem datur intelligi. Item ...
ad pamachium. **nec dampnat nec ...**
nec deinceps nuptias ... reprobat.

Aperiant queso aures obtrecta-
tores mei, et uideant me secun-
das et tertias nuptias ideo con-
cessisse ... nuptias ...
dampnauit ... dampnare
... non dampno bigamos, immo
trigamos ... octogamos ...
Ego nec ... non dampnauit
... bigamia ... immo nec ...
... in quibus ...
... quod ...
Item aug. ... legitur
... **... prima**
... reprobauit.

Deus ... propaga-
tionis ... nuptias ... in uno quoque ...
... sicut ... cuius ... ad corinthios.
... Item ...

Quare ... non ...
... nec ... non dif-
finiuit ... nec ...
... nuptias ... nec ...
... septem
uiri ... nec ...
... nu-
bere ...
... nube-
re ... de
nuptiis ... hoc
... masculi

... ne
... ad
... nubat in
... apud
... nup-
... ite-
... dis-
... nubat. Item

[illegible]

[illegible]

[illegible]

iudicium urbanum p[re]s[e]ntavit. Iuramento pu-
er non cogitur puellam nubilem cui nunquam
S[...] nunc e[st] con- assensum adhibuit.
s[ignifica]vit q[uo]d nob[is] leg[a]t[us] Iord[anus] p[res]b[ite]r
a p[re]d[ic]tis ... q[uo]d ip[s]e coactus
... filiam suam infra[m] nolente[m]
... p[ro] ... t[em]p[or]e
... matre
... Raynaldo ... filio d[...]
... canonicam et legalem ...
... appellavit nec ignorantibus legibus ... moe-
nitis dudum quod diximus ... dat
itaque ... ei ...
... carnis ... parentel[a]
... p[er]fice[re] volue-
rint concedamus. Si vero ... legatis
... partes audiat et si ...
... Raynaldi ... amplius
q[uo]d impediat ab ip[s]o Iordano sacra-
mentum q[uo]d ei constitit ... vo[...]
acciperet. Et nos canonicam et legalem se-
... sequentes d[e]inceps ... prohibem[us]
quin alii viro ... filia
eius ... Q[uod] ...
... in ... Eusebio ep[iscop]o. Dec[retalis]
T[ua] ... requisivit a nob[is] ... od.
... de filio adulto ...
... voluntate
... dicimus
si aliquo modo n[on] consentit filius ...
posse ... de filio ... adulto
... discernit ...
... p[ro] ... quam
filius p[er]veniat ad p[er]fectam etatem ...
... adimplere ...
... dilecti filii ...
nob[is] tenendam ... Item ... Cor[...]
g[ente]r Aragonum. Q[uod] vir et mulier fiunt
... corpus unum ... et ... in ...
mulier ... copulam carnalem.
D[...] ... quam te
... in ...
... articulo ... pollicatio-
ne ... dictante ...
... illi ... ordine d[e]
... voluntas ...
... tenetur
... tenentur
... eiusdem ... coniugio
... unum corpus ...
... coniugio fue-
rit aliquando copula ... contra
... ap[osto]licis ... p[re]cepti ...
... fornicationis ...
... illicite ... tenetur
... ap[...] ... iniunctum
q[uo]d ... consentiendum.
Item ... p[...] Raynaldo po[...]

... ep[iscop]o. Non licet ...
... quam p[ro]misit dotibus et
publica attestatione duxit uxorem.
L[...] ...
... a
... dotibus accepisse ...
... postmodum ... admisisse ...
... diligenti investigatione
inquirentes ... gl[ori]osi regis
p[re]dictam ... p[re]missis d[...]
... coram testibus s[ecundu]m legem ... in
quo ... solet ...
... accepisse ...
... admissa est ...
... repudiata ... filia ...
admissa ... gl[ori]osi regis
... admisisse se dicit ...
... divini ... dicit ...
... p[re]ceptum ...
... sibi ... quo amo-
rem ... posse ...
... corporis ...
... interpellente
... nobis ... precipimus
... manifestum ... regi ...
... ut ... canonicam ...
... sententia ... diffinitiva ...
... probatum ...
uxorem fuisse legitimam ...
more celebratis ... benedictione ...
sacerdotis filio ... Lothario ...
se ... suggerentem ...
molestie ... legitimam sibi ...
... appar[...] ... uxo-
rem ... se ... p[re]cedi-
... ap[osto]licam sede[m] ... ap[pe]l-
lavit ... p[re]fato gl[ori]oso rege con-
questa ... fuisse ...
coactam ... esse ... placi-
tum ... quo ... ap[osto]lica se-
dem libellum appellationis sue ...
misit in quo non quidem adhuc
... contra se ... di-
... illi ...
... amplius
compulsa ... ne ...
... moreretur ...
studio quia ... non possum ...
... p[...] ... nobis
... eadem ... dictam
... sicut ...
... diligenti examina-
tione ... q[uo]d il-
le ... admisisse confessa
fuisset ... publice
se proclamavit ... in-
... sibi fuisse ... fuerit

[illegible]

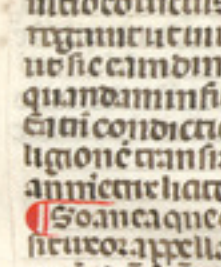

a Si quis. hoc intellige de eo cui adulterium uxoris notorium est et publicam penitentiam uel quam [illegible] est et cui adulterium non desistit adulteram [illegible] commiscetur [illegible] intelligatur [illegible] manifestum est quod peccatum ignorauit [illegible].

quam accipiat [illegible].

[illegible]

b adulteram. nec ab adulterio destiterit [illegible]. c aut abstine[at] [illegible] uxorem [illegible] peniteat [illegible]

Si quis uxorem suam inuenerit adulteram et postea decreuerit placuerit eam habere in coniugio duobus annis peniteat, uel quia cum adultera mixtus sit que adhuc crimine suo non est purgata, aut se abstineat a matrimonio eius donec expleatur satisfactio criminis penitentie sue. Item post satisfactionem penitentie negatur licere adulteram sumi. Similiter si uxor uirum suum inuenerit adulterum non est impar iudicatur. Sed auditur si uxor ab adultero recedere uoluerit quo casu uir uxorem suam recipere potest nullum periculum illa incurrit.

Vnde Pelagius papa Melleo subdiacono. Post penitentiam adulteram uxorem suam uir potest recipere.

Dilectionem quoque qui uxorem alienam nostro iudicio sponsus stultis ... hactenus presumere decreuit conso[r]tium. Si hec tenuit uitas habere, iubemus ut experientia tua eos cum ipsa quoque adultera distincte non differas, ut a consortio mutuo ab inuicem separentur. Illi quidem ad locum defensoris in apulie prouincie patrimonii sine dilatione migrare. Illam uero si quidem maritus suus sine dolo aliquo recipere forte noluerit, tali ordinatione subeunte ita recipiat ut nullum eidem uitare decet, cum simile committere periculum illa maius tuo iudicio cum recipere noluerit, in aliquo dampnum quo non licere male uiue prouidentia dispensatione instituere.

Item penitentia. Augustinus. Adultera quam debitum reddit uir debet ad penitentiam.

Si quis uir uxorem suam adulteram inuenerit et dimittere eam et in coniugio habere tres annos peniteat, et quamdiu illa penitet abstineat se ab illa.

Item Augustinus ad Pollentium. li. ii. Adultera purgata per penitentiam post sit reconciliata coniugi.

Quid autem ubi dimissa est que post adulterium reconciliatur coniugi? Sed quidem absit ei tenere dimissam cum adhuc de peritatis adulteris, quos dicimus baptismate ablutos uel penitentia esse sanatos. Si enim in ueteri lege dei nullis sacrificiis mundabantur quibus in lege noui testamenti sine emundatione penitentie damnantur, et ideo est dictum propter hoc Dauid abiectum esse. Cum ab illo contaminatam accepit uxorem, quamuis Dauid Saul filiam quam post eius decessum mulieris ab eo separatam secundo alteri traditam non in testamento prefiguratam sine cunctatione recepit, nunc autem post quam Christus ait adultere: Nec ego te condempnabo, uade, deinceps noli peccare. Quis non intelligat maritum debere ignoscere quod uidet ignouisse dominum amborum, nec iam se debere adulteram dicere cuius penitentis crimen deletum est a deo.

Lex de adulteriis coniugiis. De eodem rubrica.

Non erit turpis nec difficilis post patrata atque purgata adulteria reconciliatio coniugum ubi per claues regni celorum non dubitatur fieri remissio peccatorum, ut non post uiri diuortium adulteram reuocet, sed post Christi consortium adulteram non uocet.

Item Ambrosius. A fornicationis uitio excludit castitatis uita casta.

Quamuis uita ac probitatis statu, castitas ac uita uitiis egressu sit, tamen a uitiis separat ingressu, eodem quoque studio quo carnis excluditur in ueritate copulare.

Item Augustinus. Non licet fallax apud deum qui peccatum a penitentia dicta adulteram recreauit.

Adulterium namque non fallax dicitur qui adulteram tenuit et postquam nouit, qui potest dicere bene penitentiam, nunc suscipit ipse suo uiro de lege quod certum absconditur. Cum sit in adulterio presumere legem patronus episcopi diuersitas [illegible] habetur. Item ea adulteri facere noluit uir in libro [illegible] de adulteriis coniugiis stupro.

Item Ieronimus. Quamuis leuem eius uidetur quod plurimam adultero uxorem in conio dimittere quam suspectus habuerit adulteram. Cum similiter non operatur

[illegible] penitentia [illegible]

Apud Iheronimum [illegible] si ergo [illegible]

me [illegible] prepositum nullam permissionem [illegible] alleganti [illegible] sufficeret [illegible] permissione [illegible] uxores uel pignora [illegible] maritum [illegible] ut nullam [illegible] sufficeret [illegible] matronem committere [illegible] promittatur ut [illegible] aliud adulterium [illegible].

b recipere. [illegible] compellendus est recipere [illegible] significa [illegible] Augustinus [illegible] bulla. [illegible]

c maritum [illegible] adulteri [illegible] leges [illegible].

Si quis. hoc [illegible] correctionis [illegible] quo ad penam temporalem [illegible].

Commixtus. [illegible] legalis [illegible] penitentia [illegible].

p Commixtus [illegible] debeat [illegible] reconciliari.

q Quam [illegible] bulla [illegible] uiro [illegible].

r Penitentia [illegible] remissio quo ad omnem penam [illegible].

t Non est [illegible] adulteram [illegible] ad penitentiam [illegible] remissio peccatorum [illegible].

[illegible] solutum [illegible] post solutionem [illegible] adulterii [illegible] post solutionem [illegible] pena [illegible] purgatur [illegible] confessionem [illegible] adulteri [illegible].

y Quod si uxorem [illegible] pena adulterii sustinet [illegible].

Quamuis [illegible] penitentiam uxorem relinquit [illegible] adulteri [illegible] leno [illegible] accipiat [illegible] adulteram [illegible] recipere [illegible] leno [illegible].

a Hec in mulieribus. [illegible] negant posse

b Publico accusatio [illegible] adulterio [illegible] post penitentiam [illegible] accusari [illegible] si quis uxorem [illegible] post penitentiam [illegible].

[illegible]

non enim meis praecipitur maritus sic adulteras retinere. Unde in eodem libro Codicis titulo eodem lib. IX.

Publico iudicio non habent mulieres adulterii accusationem, quamvis de matrimonio violato queri velint. Lex Iulia declaravit, quod mulieribus accusandi facultas, quamvis de matrimonio violato queri velint, lex Iulia declaravit, quae cum masculis iure mariti accusandi facultatem detulisset, non idem feminis privilegium detulit. § 1. Si ergo, ut ex his auctoritatibus colligitur, adulteram retinere nulli permittitur, multo minus in coniugium ducere licebit. Tamen quod aliquibus, ut pudicae nulla spes relinquitur, dicentes, inter coniuges fides servanda est, et fides, etiam cum qui defecerit coniugem, set adultera appellatur. Unde Augustinus in libro de bono coniugali. [Ita in libro de bono coniugali]. Ubi Augustinus. [Quemadmodum nuptiarum non consistit nisi in commixtione maris et feminae.]

Non solum vero in illa continentia feminae, mixtione maris et feminae nuptiae consistunt, sed quia ut in illa commixtione nuptiae filios parere non possunt; sed alia sunt ad nuptias pertinentia, quibus ab adulteriis nuptiae discernuntur, sicut est fides coniugalis, fides servata ordinate filios pariendi, et, quae maxima differentia est, bonus usus mali, hoc est bonus usus concupiscentiae carnis, quo bono adulteri male utuntur. § Ex his ergo quibus nuptiae commendantur, et ab illicito usu discernuntur. Contra: Ambrosius nuptias improbare videtur dicens:

[Primum vel secundum nuptiae laxae ante tempus baptismi incidunt.]

Nuptiae etiam iterum plene virginitatis paradisi. Sed ab initio bene dum Deus dicitur esse in illo. Et in veritate quod Scriptura in prima, tertia, quarta, quinta et sexta die expleta opera singulorum dierum dicit: vidit Deus quod esset bonum, in secunda hoc omnino subtrahitur. Nobis intelligentiam derelinquens non esse bonum duplicem numerum, qui ab unione dividatur, et praefigurat foedera nuptiarum; unde et in arca Noe omnia animalia, quaecumque bina ingrediuntur, immunda; septena et impar numerus est mundus; quamquam in duplici numero et illa ligatur, et ab illa etiam quod necabatur; et ita quaedam immunda sunt. Ab his bigamia comprobatur, sic bina et bina ingrediuntur immunda et septena, septena quae munda ast, ut haec et Noe post diluvium quod ipsa in mundum statim Deo possit offerre. Item idem adversus Iovinianum. Ad necessitatem obsequendo virginitatis refertur. Unde idem Ambrosius: [virginitatis exemplum suae cerniet]

[Legitur] Integritas eorum [ipso Papiniano].

Ipsa quae reperta est, in hoc est quia ego et consilio sua vidi, nisi proprio proprio sola enim est virginitas quae virginitas habet; post ipsam non potest magis esse non corpore. § Cum ergo in mentem invenias nulla lucis spes, haec nulla successit. Pudicitiae patet quod non est in coniugio ducenda. Si obiciatur, quod ab eis inventum est, quod virgines in principio debent Christo coniugio copulari, et de quibus postea non dignatur ad esse quasi cum propheta Iam primus etiam praeceptor primus cum esse mulieris cum ea in coniugio copulavit; ita undecim ducere adulteram, retinere, quia constat non esse castitatem et pudicitiam earumdem, atque ideo ad eas qui eam sibi haec quod nullo pacto alius eorum fuerit, uxore valeas, bene principio probabiliter laudabiliter legitur factum. Unde Ieronimus super Osee c. II. [Non reprehenditur Osee quod duxit uxorem.]

Non est autem pronus Osee propheta siquidem credendum quod [illegible] ad pudicitiam convertit, sed potius laudandus, quod ex mala bonam fecit. Non enim qui bonus permanet polluitur si malo sociatur, sed qui malus est in bonum convertitur si boni exempla secutus est. Ex quo intelligimus, non prophetam perdidisse pudicitiam fornicariae copulatum, sed fornicariam assumpsisse pudicitiam quam ante non habuit.

Q

Quod autem virginitas et pudicitia et castitas aliud quam solitudo et continentia dicatur, hic satis perspicue probatur, quae in virginibus vel in viduis servata est. Haec namque sunt [illegible] virginitate implicamini. Unde Ambrosius. [Patris Felicis et eius sola etc.]

Pudicitiae est feminis esse nubendi.

Prima nuptiarum praemia, haec quibus sola est nubendi; item animo virginum praemium, et quia nuptiarum prius sic feminae non mediocris

[illegible]

[illegible]

cum et virginitas maneat illesa ante principium mundi. Cum ergo non causa prolis, sed explende libidinis sibi invicem copulantur, non tam coniuges quam fornicarii videntur. Hinc etiam Ieronimus: **Nec coniuges, nec adulterii rei sunt, qui non secundum precepta Christi coniunguntur.**

Sicut non omnis congregatio hereticorum Christi ecclesia dici potest, sic nec omnis coniunx [?] quo viro non secundum precepta Christi coniungitur, nec coniugium appellari potest, sed magis adulterium. Christi autem [?] prima institutio coniugii in paradiso facta est, ubi esset immaculatus thorus et honorabiles nuptie, ex quibus sine ardore concupiscentie conciperent, parerent sine dolore. Sed propter illicitum motum eliminati de paradiso fecit, ut infirmitas prona in ruinam turpitudinis honestate coniugii exciperetur. Unde Apostolus scribens Corinthiis ait: Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquaeque habeat virum suum. Et hac itaque causa, ut coniugati sese sibi invicem debitum non negent, persuadet Apostolus: Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi. Et iterum revertimini in id ipsum, ne temptet vos Sathanas. Hoc autem dico propter incontinentiam vestram. Quia ergo propter incontinentiam in naturalem usum redire monentur, patet quod non propter filiorum procreationem etiam inveniuntur. Non ideo tamen nuptie male iudicantur. Quia ergo de permixtione generandi fit non est nuptiarum malum, sed veniale, propter nuptiarum bonum, quod est tripartitum, videlicet fides, proles et sacramentum. Unde Augustinus de bono coniugali: **Modestius in coniugatorum [?] nuptiarum malum sed veniale [?]**

Quicquid inter se **[?] bonum** coniugati immodestum [?] ... [?] in vitium ... nuptie [?] ... carnalis ... nuptiarum ... precepit ... Apostolus ... procreandi sibi misceant [?] ... eos pravi mores ad talem concubitum impellant, nuptie tamen ab adulterio seu fornicatione defendunt. ... propter nuptias ignoscitur. Debent

ergo sibi coniugati non solum propter fetus sui commiscendi fidem [?] liberorum procreandorum causa, que prima est humani generis in ista mortalitate societas, verum etiam infirmitatis sue invicem excipiende ad illicitos concubitus evitandos mutuum quodammodo ferunt servitium, ut etiam si alteri eorum continentia perpetua placeat, nisi ex alterius consensu non possit. Sic autem datur presentia sancti spiritus tempore quo coniugales actus geruntur. Unde Ieronimus in Matheum: **Non datur presentia sancti spiritus tempore quo coniugales actus geruntur.**

Cum [?] ... legittima ... quod pec[c]atum non sit, tempore illo quo coniugales actus geruntur presentia sancti spiritus non dabitur, etsi propheta esse videatur, qui officio generationis obsequitur. Sed quia plura sunt in quibus sufficiat sibi sola ut humana mens indigeat ut decet ad esse presentiam sancti spiritus. Sic ergo talis concubitus non est fornicarius, sed propter bonum coniugii venialis. Sic ergo coniunctio illa de qua querebatur non est fornicaria, sed propter bonum coniugii [?]. Item Augustinus in libro de bono coniugali dicit: Concubitus ad tempus adhibitus, nec ... si causa filiorum coniungantur [?] ... concubitum suum. Sic econtrario datur intelligi debere, qui coniugali affectu sibi copulantur, sed sine causa procreandorum filiorum, sed explende libidinis conveniant, non ideo fornicarii, sed coniuges appellantur. Probatur hoc idem Augustinus auctoritate in libro de bono coniugali. **Coniuges sunt, qui causa solius incontinentie sibi invicem iunguntur.**

Solet queri cum masculus et femina **copulantur**, nec ille maritus nec illa uxor alterius, sibi non filiorum procreandorum, sed per incontinentiam solius concubitus causa copulantur, ea fide media, ut nec illa cum altero, nec ille cum altera id faciat, utrum nuptie sint vocande. Et potest quidem fortasse non absurde hoc appellari connubium, si usque ad mortem alicuius eorum id inter eos placuit, et prolis generationem, quamvis non ea causa iuncti sint, non tamen vitaverint, ut vel nolint sibi nasci filios, vel etiam opere aliquo mala agant ne nascantur. Ceterum si vel utrumque vel unum eorum desit, non invenio quemadmodum has nuptias appellare possimus. Etenim si aliquam

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

sibi ad tempus adhibuerit, donec aliam dignam vel honoribus vel facultatibus inveniat, quam comitem ducat, animo ipso adulter est, nec cum illa quam cupit invenire, sed cum ista cum qua sic cubat ut cum ea non habeat maritale consortium. Item. Nuptias concupiscentes. Fornicarii sunt, non coniuges, qui sterilitatis venena procurant, et cetera.

Aliquando eo usque pervenit hec libidinosa crudelitas vel libido crudelis, ut etiam sterilitatis venena procuret, et si nichil valuerit, conceptos fetus aliquo modo intra viscera extinguat ac fundat, volendo suam prolem prius interire quam vivere; aut si in utero iam vivebat, occidi antequam nasci. Prorsus si ambo tales sunt, coniuges non sunt, et si ab initio tales fuerunt, non sibi per connubium, sed per stuprum potius convenerunt. Si autem non sunt ambo tales, audeo dicere: aut illa quodammodo est meretrix mariti, aut ille adulter uxoris. Hebreus qui abortivum procurant, quando iudicetur homicida, Augustinus in libro questionum Exodi. Non est homicida qui abortivum procurat antequam anima corpori sit infusa.

Quod vero non formatum puerperium noluit ad homicidium pertinere, profecto nec hominem putavit quod tale in utero gerebatur. Hic de anima solet questio agitari, utrum quod formatum non est, ne animatum quidem possit intelligi, et ideo non sit homicidium, quia nec exanimatum dici potest, si adhuc animam non habebat; sequitur enim: si autem formatum fuerit, dabit animam pro anima. Quod si iam illud informe puerperium, sed iam quodammodo informiter animatum, quoniam magna de anima questio non est precipitanda indiscusse temeritate sententie, ideo lex noluit ad homicidium pertinere, quia nondum dici potest anima viva in eo corpore quod sensu caret. Item in libro questionum novi et veteris testamenti. Et eodem c. viii.

Moyses dicit: si quis percusserit mulierem in utero habentem, et abortivum fecerit, si informatum fuerit, multetur pecunia; si formatum, det animam pro anima, ut probaret non esse animam ante formam. Si ergo iam formato corpori datur, non tamen in conceptu corporis nascitur cum semine derivata. Nam si cum semine et anima existit de anima, et multe anime cotidie pereunt, cum semen fluxu quodam non proficit nativitati. Sed si prius respiciamus modum quo sequi debeamus conceptum, facturam Adam intelligimus. In Adam enim exemplum datum est, ut ex eo intelligatur quia iam formatum corpus accepit animam. Nam poterat Deus animam limo terre admiscere, et sic corpus formare; sed ratione informabatur, quia primum oportebat domum compaginari, et sic habitatorem induci. Anima certe quia spiritus est, in sicco habitare non potest, ideo in sanguine ferri dicitur. Cum ergo liniamentis compacta non fuerit, ubi erit anima? Item Ieronimus ad Algasiam. Et eodem c. ix.

Sicut semina paulatim formantur in uteris, et tamdiu non reputatur homicidium, donec elementa confecta suas imagines membraque suscipiant, ita sensus ratione conceptus, nisi in opera proruperit, adhuc in mente retinetur, et cito abscinditur. Cum ergo qui aliquam ad tempus adhibitam cum ea adulter esse dicitur, nec ab ea discedens necessitati filiorum stabilitate decernitur peccare. Unde Leo papa. Pro fornicatione habetur ancillam a toro abicere, ut uxorem legitimam accipere.

Ancillam a toro abicere, et uxorem certe ingenuitatis accipere, non duplicatio coniugii, sed profectus est honestatis. Sic et talium negligentia, si in pelicis dispensatione tenebris colorationibus latentes quod necessario exequi debeat fierent, exequitur. Nemo enim despondetur cum in hoc corpore consistitur, ut quantumcumque quod differentia etatis differtur consilio maturiore perficiatur. Item. Legitimum coniugium a concubinatu discernitur, et cetera.

Non omnis mulier iuncta viro uxor est viri, quia nec omnis filius heres est patris. Nuptiarum autem federa inter ingenuos sunt legitima et inter coequales, multo prius hoc ipsum Domino constituente quam Romani iuris initium existeret. Itaque aliud est uxor, aliud concubina, sicut aliud ancilla, aliud libera. Propter quod etiam Apostolus ad manifestandam harum personarum discretionem testimonium ponit ex Genesi, ubi dicitur Abrahe: Eice ancillam et filium eius; non enim heres erit filius ancille cum filio libere. Igitur cuiuslibet loci clericus si filiam suam viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum est, quasi eam coniugato dederit, nisi forte illa mulier et ingenua facta et dotata legitime et publicis nuptiis honestata videatur. Paterno enim arbitrio viro iuncte

[illegible]

[illegible]

Honorantur muneribus a suo rum... careant culpa, si muliebris quam vinculo legaretur viro ... aliud est uxor, aliud est concubina. Cum ergo de pactione arbitrio feminae ... ius datur, intelligi quod prius consensus desideratur in nuptiis. Nec sine eo legitime bitur (?) nuptiae. Item Siricius papa: alio non legitimum conjugium nisi a parentibus tradatur. Item Ambrosius in lib. de patriarchis.

Honorantur parentes ... muneribus consulitur puella non de sponsalibus. Illa enim votum expectat parentum. Non enim est virginalis pudoris eligere maritum, sed jam desponsata viro de profectu consulitur. Dicit nec timendo dilationem ... iure tenetur ... parentibus ... ad maritum ... cupidionem quod inmittatur ... ut ... festinans ... muliebris ... maritum nolebat relinquere ... ad nuptias properabatur sponsalibus ... nam primus ... sub ... non est meum. Ergo quod ipsi philosophi mirati sunt sexum et virgines, ... non solum virgines, sed si qua mulier amisso suo marito ad adolescentulam ... ut ... legem ... eorum parentibus ... nec appetere ... ut ... nuptias ... electionem sibi ... expectat magis ... ut ... cum tradita ... quam ... in ... coniugium plus ... Item ... Qualiter ... quod ... pater ... puellam ... Si ... ad ... quod ... puella tradita est ... virgines in scriptura ... apostolus de parte ... Caus. ... quae de virginibus ... nuptiarum virginem suam ... Quod ... illum ... c. ... **Viduae virgines et propria voluntate sibi maritos eligant.**

Hoc sanctum concilium ... viduae quibus placuerit tenere castitatem ... continentiam ... eligerint ... nubat quos propria voluntate voluerint ... maritos ... virginibus ... velitatem parentum ... cogitur.

maritos accipere. Si quis propositum castitatis vidue vel virginis ... a communione ... fiat ... et quod quamvis aliquis filiorum procreandorum ... tamen coniuges appellantur.

Decretum non quo ... Pelagius papa ... sententiae ... habens potentiam ... defensor. **Arbitrium ubi avunculo ... patris puellam in nuptiis ... oportet.**

Pater puelle ... ut ... arbitrium ... eorum ... electionem ... conditione ... quam patris eius ... nullo modo ... arbitrium ... Cum ergo electione ... nuptias ... legitime fuisse ...

Quod autem ... propter ... ancilla ... probatur Abraham qui propter sterilitatem uxoris suae Saram ingressus est ad Agar egyptiam ... Iacob ... Rachel ... filios ... Zilpa ... ancilla ... multiplicatio ... fecunditatem ... filios genuisse ... quibus ... sterilitatem uxoris ... filios quaerendos ... Iacob ... post mortem ... Abraham ... post mortem uxoris ... filios ... ancilla ... quibus ... **Quod Abraham ... fornicationis reus.**

Iste Abraham ... fornicationis ... propter ... Abraham ... uxorem ... Sacrificium ... bonus ... malis ... fidem accessum ... **Sic ... ministerio bonorum ... ministerio malorum**

[illegible]

Bonum et malum fit ex generatione. Item.

Recurrat nunc animus ad Abraham, Ysaac et Iacob, in quibus tribus inuenimus partus liberarum et ancillarum. Inuenimus ibi partus liberarum, inuenimus in partu et ancillarum. Ancilla in malo significat. Eice ancillam, inquit, et filium eius. Inuenimus tamen in illis generationibus liberarum et ancillarum quatuor scilicet generationes, in quibus scilicet generationibus impletur figura totius populi christiani. Non frustra in illis tribus dictum est: Ego sum deus Abraham, deus Ysaac et deus Iacob. In omnibus enim christianis attendite: aut per malos nascuntur boni, aut per bonos nascuntur mali, aut per bonos boni, aut per malos mali. Amplius non inuenis. His quatuor generationibus inueniri potest. Inueniens sibi bonos filios Iacob natos de ancillis, et bonos filios Iacob natos de liberis. Nichil obfuit natiuitatis diuersitas ancillarum, quia ipse cognouerunt semen suum, et eos [illegible] cum fratribus regnum tenuerunt. Quod ergo in filiis Iacob nichil obfuit illis qui nati sunt de ancillis, quominus tenerent regnum et terram promissionis, quam cum fratribus acceperunt, illis obfuit natales ancillarum, sed profuit semen paternum. Sic quicumque per malos baptizantur, tamquam de ancillis uidentur nati. Sed tamen quia ex semine uerbi dei nascuntur, quod figuratur in Iacob, simul hereditatem cum fratribus possidebunt. Securus ergo sit qui de semine bono nascitur; tantum ne imitetur ancillam, si de ancilla nascitur. Ancillam malam superbie tumentis ne imitetur. Nam filii Iacob de ancillis nati possiderunt terram promissionis cum fratribus. Ysmael autem de ancilla natus expulsus est ab hereditate. Quare? Quia ille superbus erat, illi humiles. Erexit enim ceruicem ille, et uoluit seducere fratrem suum ludens cum illo. Magnum ibi sacramentum. Ludebant simul Ysmael et Ysaac. Uidit illos Sarra ludentes. Que uero peperit Abel et Enoc et Noe et Abraham? Ipsa peperit et Moysen et prophetas tempore posteriores ante aduentum domini. Et que nos, ipsa et apostolos et martyres nostros et omnes bonos christianos. Omnes enim peperit qui diuersis temporibus nati apparuerunt, sed societate unius populi continentur, et eiusdem ciuitatis ciues eius labores peregrinationis experti sunt, et quidam continue experiuntur, et usque in finem ceteri experientur. Item que peperit Caym et Cham et Ysmael et Esau? Ipsa et Dathan et alios in eodem populo similes. Et que iustos, eadem ipsa et Iudam pseudoapostolum et Simonem magum et ceteros usque ad hec tempora pseudochristianos in affectu carnali pertinaciter obduratos, siue sint in unitate mixti, siue in aperta precisione dissentiant.

¶ Sed cum a spiritalibus euangelizantur et sacramentis imbuuntur, tamquam per se ipsam Rebecca parit eos, sicut Esau. Cum uero per illos qui sunt in unitate [illegible] tales de populo generantur, Sara quidem per se ipsam parit, sed per ancillam Agar. Ita et cum boni spirituales, qui uel euangelizant uel baptizant, [illegible] carnalibus generantur, tamquam Rachel [illegible] per ancillam parit. Cum uero per spirituales seu euangelio generantur boni fideles, qui uel adiuti in spiritualem affectum proficiunt, uel eo tendere non desistunt [illegible] sicut Ysaac et Rebecca ac Iacob [illegible] filiis suis [illegible] nascuntur [illegible] obdurata carnalitate [illegible] dispensatione [illegible] manifestius abscisi [illegible].

¶ His ita respondetur: [illegible] promissum erat Abrahe, quod in semine eius benedicerentur omnes gentes. Promissum [illegible] semen eius tamquam [illegible] dominus deus. Cum ergo ceteris in ydolatria relictis, Abraham et filios eius specialiter populum sibi dominus elegisset [illegible] populi multiplicatio [illegible] quia in successione sanguinis [illegible] non erat [illegible] successio [illegible] fides [illegible] dominum [illegible] gentes [illegible] deum [illegible] electo [illegible] sanguinis [illegible] iusti [illegible] Abraham [illegible] Iacob [illegible] filios ex ancilla [illegible] exemplo [illegible] [illegible].

Q A

bilitatem qui semina mi secrebuit eo quod adhonestos thorecta insignia
proles psem sequi laudibi. s. e. dicat. Mitto q̃ tam ad originem
q̃ tum ad originẽ q̃ tali ad actionem mutue admunicipia pugnat testi
monia ut sit in
honestis inspecta
exprimo.

Quod autẽ
bigi
tiat.

Quod autẽ pudiata a uo
lente in pinon possit
multorum auctoritatibꝰ
probatur. Est enim ut
animi que nolẽtia mi sentiat cõ
pus animi quis in feri affirmet. cum
quãmis cõpugnans uolentẽ cõsipat
si pudiata animus fuerit ut est ita
et castus dupliciter. Siquidem fertur
bestia tua adisse pascua sine
ullius mei fecerit uoluntate castus
mihi dupliciter uidetur ad coronã
non enim inquinatur cõpãs mi
hi cõsensu mag̃ nam q̃ summa
numen eburna pectora pmanu
mea sacrificia fecisse dicitur. Et arte
qui non dat ex sensu ei quo uti
tur abdeus iudicat. Hinc ambro.
scribit mihi uirginibus. melior est
iuuentus mentis quam carnis.

Sole rabilius est item in uirgi
le quam in uxore bene uiui
quippe in uirginis licentia sit
temi uxoris castus sit deo simul cõiugo
quum prostitutã pro adulẽ in pe
ricẽ q̃ deo uirgo est dicit. Pudi est
uiuam in fama pudicitiam
castitatem sanctitatem
castitas q̃ loca uoluntas mag̃

Si mitte cõrupta carni cõrupte
Reliquias pectoris cor ni cõrupti mis
meus fuit tam corrupta. Ter
tullianus. de castitate di. Alicã li
bido nemini em pollutit nubenda.
Licet aliquã pollutat alicã
libido mentiri. nõ pollue
bat alicã et nisi admittit pollue bat alicã
et nisi adpudiata ãstus sit animi
mi comitẽ q̃ bã fortuitu dine po
cuis que libido mala uoluntate quam
malo cõscientiã decernat nullius
alit magnanimi pudicitias ipo
testate habẽ. quid desina carne fi
at. si mi q̃ animat mente uel re
nuat quis eam de sana salzmitte
putauit se pudiatã. Si forte
ui appressa oppressa est mente sua et
cetera uoluptate libidinis non sinat
Propositum animi per

Mane et pq̃ cõpus sanc
tum mentis pudicã cõpus sanc
tum mentis pudicã cõpus sanc
tum mentis pudicã

[illegible]

bus libidine bestiali perpetrare permittit, aut si permittitur ... nulla consensionis cupiditate maculatur, et carnem suam defendit ... nunc eo quod ea invita nec commissum primitus libidine patientis solum, sed concupiscentis. Quod si illa violentia in pro corruptionis turpitudine, et pro passionis iniuria deputabitur? Tanti enim valet integritas castitatis, ut illa inviolata nec corpore possit pudicitia violari, cuius membra potuerint superari. Item Ysidorus l. ii. synonimorum. **Non potest corporis contagione fieri mens immunda.**

Non potest corpus corrumpi, nisi prius corrumpatur animus. Fuit docendum. Nam quia contagione alterius non peccat. Item Aug. de nono de ciuitate Dei. **Non amittitur pudicitia carnis, si mentis fuerit.**

Magis autem credimus ne etiam sensui incorrupto periculi castitas sit, quamvis feminae constupratae violenter; nec enim quod violentia sine violatur pudicitia sine sua, et quamvis et carne violatur, qui voluntatis pudicitiae, cum pudicitiae carnis ... voluntatis ... tolleratur quod alius operatur. Item Iohannes Crisostomus super Matheum. **Nec pena nec iusticia operis sine voluntate.**

Sicut enim peccatum, ita et iustitia. Opus sine voluntate nec iustitia est, nec peccatum consummatur nisi etiam voluntatis fuerit. Consilium ei corpore quidem castitatis fuerit adulterium quidem commisit, sed voluntate. Cum dominus dicat: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mechatus est eam in corde suo. Voluntas si ... opere frequenter peccat. Illa est ergo gloriosa continentia, ut numquam aggredi non potest nec castis debilitata corporis, sed quam compleverit voluntatis sancta proposita. Item Ieronimus in epistola ad Eustochium. **Virginitas carnis si fuerit mente corrupta nihil prodest.**

Si Paulus apostolus vas electionis et paratus in evangelio Christi ob carnis aculeos et incentiva vitiorum reprimit corpus suum et servituti subicit, ne aliis predicans ipse reprobus inveniatur, et tamen videt aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis sue et captivantem se in lege peccati; si post nuditatem, ieiunia, famem, carcerem, flagella, supplicia in semet ipsum reversus exclamat: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? tu te putas securum esse debere? ...

... quaeso, ne quis de te dicat Deus: Virgo Israel cecidit, et non est qui suscitet eam. Audacter dicam: cum omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruinam. Valet quidem liberare de pena, sed non valet coronare corruptam. Timeamus illam prophetiam, ne in nobis compleatur: Et virgines bone deficient. Observa quid dicat: Et virgines bone deficient, quia sunt et virgines male. Qui viderit, inquit, mulierem ad concupiscendum eam, iam mechatus est eam in corde suo. Perit ergo et mente virginitas. Iste sunt virgines male, virgines carne, non spiritu; virgines stulte, que oleum non habentes excluduntur a sponso. Si autem et ille virgines, ob alias tamen culpas, virginitate corporum non salvantur, quid fiet illis, que prostituerunt membra Christi, et mutaverunt templum Spiritus sancti in lupanar? Illico audient: Descende, sede in terra, virgo filia Babylonis; sede in terra, non est thronus filie Chaldeorum; non vocaberis ultra mollis et delicata; accipe molam, mole farinam; discooperi velamentum tuum, denuda crura, transi flumina, et revelabitur ignominia tua, apparebunt obprobria tua. Et hoc post thalamos filii Dei, post oscula fratruelis et sponsi; illa de qua quondam sermo propheticus concinebat: Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circumamicta varietate, nudabitur, et ponentur posteriora eius in facie eius; sedebit ad aquas solitudinis, posito vase, et divaricabit pedes suos omni transeunti, et usque ad verticem polluetur. Rectius fuerat hominem subisse coniugium, ambulasse per plana, quam ad altiora tendentem in profundum inferni cadere. Non fiat, obsecro, civitas meretrix fidelis Sion; ne post Trinitatis hospitium ibi demones saltent et syrene nidificent et hericii.

Item Aug. de regula clericorum. **Corporis tactu castitas numquam amittitur ...**

Nec solo tactu et affectu, sed aspectu quoque appetitur et appetit concupiscentia feminarum. Nec dicatis vos habere animos pudicos, si habetis oculos impudicos; quia impudicus oculus impudici cordis est nuntius. Et cum se invicem sibi tacente lingua conspectu mutuo corda nuntiant impudica, et secundum concupiscentiam carnis alterutro delectantur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus, fugit castitas ipsa de moribus. Item Aug. **Adulterium perpetrat ...**

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[gloss illegible]

Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mechatus est eam in corde suo. Quia enim greco uocabulo adulter mechus dicitur, [illegible] mulierem uidere prohibetur [illegible] ostendit quod [illegible] concupiscentia adulterium perpetratur. Et in plerisque locis [illegible] concupiscentie [illegible] studio se concupiscentia sic illum adulterii inquinat culpa in personis non dissimilibus adulterii distinguitur reatus. Quamuis autem uiolenter oppresse pudicitiam animi [illegible] sine contaminatione [illegible] uirginibus. Unde Leo papa:

Quod oppresse non incontaminantes se uirginibus non audeant comparare.

Licet autem similiter [illegible] integritate pudoris oppressione barbarica perdiderint, laudabiliores erunt humanitate ac [illegible] si sese incontaminatas non audeant comparare uirginibus. Quamuis enim omne peccatum ex uoluntate nascatur, et potuerit corruptione carnis mens inuicta non pollui, minus tamen illis hoc oberit si quod potuerunt [illegible] amittere doleant, seu corpore perdidisse. Cum ergo ob [illegible] quod uiolentiam passa est pudicitiam amisisse probari non potest, nullo modo conuincitur fornicationis uel adulterii crimen incurrisse. Ut enim Augustinus ait in libro de bono coniugali: Adulterium committitur, cum uel proprie libidinis instinctu uel aliene consensu cum altero uel altera contra pactum coniugale concubitur. Atque ita frangitur fides, que in rebus corporeis ualde abiectis magnum animi bonum est, et ideo saluti etiam corporali qua uita ista continetur, certum est debere postponi. Item Ysidorus super Exodum:

Mechatur qui aliam preter matrimonium sibi commiscet.

Non mechaberis, id est, ne quisque preter matrimonii federa aliis feminis admisceatur ad explendam libidinem. [illegible]

adulterium facit qui preter suam alteri accedit. Item Augustinus de adulterinis.

Quicunque preter uxorem suam alteri commiscetur adulterium committit.

Puto esse manifestum nec relictam adulteram, et qui uel diu languentem uel diu absentem uel continenter uiuere cupientem uxore sua alteri commiscetur, esse feminae [illegible]. Cum ergo [illegible] de pie [illegible] fuisse, quia nec proprie libidinis instinctu nec aliene consensu, nec cum uiro suo languente uel absente, uel continenter uiuere cupiente, alteri adhesit, uiolenter aliena libidine oppressa [illegible] apparet quod nec adulterium nec fornicationem [illegible] potuit nec aliqua occasione [illegible] Cum ei [illegible] querentium, utrum liceret homini dimittere uxorem suam quacumque ex causa, respondit eis: Nunquid legistis quia qui fecit ab initio masculum et feminam [illegible] quos Deus coniunxit homo non separet. Uerum in sermone summa [illegible] concludit dicens: Nemini permisit dimittere uxorem suam excepta causa fornicationis. Hinc apostolus ait in epistola ad Corinthios: His qui in coniugio sunt precipio non ego sed Dominus uxorem a uiro non discedere. Ubi datur intelligi quod qualiscumque sit uxor, [illegible] in coniugali affectu sibi adhesit, ulterius ab eius uice discedere non ualet. Unde Ambrosius in eodem [illegible] scribit:

Qualiscumque sit uxor ei quo semel placuit est continenda.

Hortatur [illegible] tenendus uir qui semel placuit, ut quod [illegible] eligendus est coniux [illegible] rem [illegible] [illegible] putat [illegible] repudiare [illegible] sepe [illegible] superduxerit [illegible] in cogitatione qui [illegible] pudoris [illegible] Item Augustinus

Similiter de uxore intelligendum.

Si uxor tua [illegible] sit corpore deformis aut debilis, membris [illegible] ceca aut surda [illegible] laboribus doloribus [illegible] confecta [illegible]

[gloss illegible]

uiquia iudice

a In dignantur periculi ... apertum ... delinquentis
b ... grauius ... maiorem reatum est ...
c Non precedit ... de prelato respectu clericorum ... [illegible]

[illegible]

iudicare de alio uelit, qui iudicari de se nolit. Item Augustinus de adulterinis coniugiis.

Uir grauius sit puniendus quam mulier.

Indignantur mariti si audiunt adulteros uiros pendere similes adulteris feminis penas, cum tanto grauius eos puniri oporteat, quanto magis ad eos pertinet et uirtute uincere et exemplo regere feminas. Item de eodem.

Si caput uir est mulieris, sic ad uitam debet grauius delinquere quam mulier.

Non mechaberis, id est non ibis ad aliam aliquam preter uxorem tuam. Tu autem exigis hoc ab uxore, et non uis reddere hoc uxori. Et cum debeas uirtute precedere uxorem tuam, quia castitas uirtus est, tu sub uno impetu libidinis cadis, et uis uxorem tuam uictricem esse, tu uictus iaces. Et cum caput sis uxoris, precedit te ad Deum cuius caput es tu. Vis domum capite deorsum pendere? Caput enim est mulieris uir. Vbi autem melius uiuit mulier quam uir, capite deorsum pendet domus. Si caput uir est, melius debet uiuere uir quam mulier, et precedere in omnibus bonis factis uxorem suam. Ex his autem omnibus monstratur quod adulteram dimittere non licet? [illegible]

Nunc queritur an ille qui dimisit uxorem suam ob causam fornicationis, illa uiuente aliam ducere possit? De hoc autem scribit Augustinus de bono coniugali dicens:

Vinculum coniugii fornicatione dissolui non potest.

Intercedente diuortio non aboletur confederatio nuptialis, ita ut sibi coniuges sint etiam separati, cum illis autem committant adulterium, quibus fuerint etiam post repudium copulati. Item de adulterinis coniugiis l. ii.

Nulla ratione dissoluitur coniugium quod semel initum probatur.

Licet dimittatur uxor ob causam fornicationis, manet tamen uinculum prioris, propter quod fiunt rei adulterii, qui duxerint dimissas ob causam fornicationis. Sic autem manente in se sacramento regenerationis excommunicatur quisque reus criminis, et ea quamuis separata a uiro numquam carebit coniugii sacramento, etsi nunquam reconcilietur uiro. Carebit autem si mortuus fuerit uir eius. Reus uero excommunicationis non numquam carebit regenerationis sacramento, etsi nunquam reconcilietur, [illegible] quamuis moriatur Deo. Item ex epistola Pauli ad Corinthios.

Nec uir ab uxore, nec uxor a uiro cum fornicatione discesserit, aliam ducere prohibetur.

Apostolus dicit his qui sunt in coniugio: Precipio non ego sed Dominus, uxorem a uiro non discedere; quod si discesserit, manere innuptam, aut reconciliari uiro suo. Potest enim fieri ut discedat ea causa qua Dominus permisit. Ac si esse liceret uiro dimittere propter causam fornicationis. Quid ergo non dixit, quod ac postius, uir uxorem non dimittat, quare non addidit excepta causa fornicationis, quod Dominus permittit, nisi quia similem formam uult intelligi, ut si dimiserit, quod causa fornicationis permittitur, maneat sine uxore aut reconcilietur uxori. Et paulo post. Dominus permisit causa fornicationis uxorem dimittere, sed non permisit iussit. Ideo sermone Domini monemur, ut si potest, uir dimittere uxorem causa fornicationis, quam Dominus exceptam uoluit esse. Iam uero sine ulla licentia nulli (?) dimisso uiro suo, a quo recessit, neque huic aliam ducere uiuente uxore, quam dimisit. Quod multo minus fas est illa cum aliquibus libere stupra committere. Item ex eodem.

Ab uxore dimissus fuerit, uel a uiro dimissa, ad penitentiam redigatur nisi aut continere uoluerint aut reconciliari uoluerint.

Placuit ut secundum euangelicam et apostolicam disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa a marito alteri coniungantur, sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur. Quod si contempserint, ad penitentiam redigantur. Item Augustinus de sermone Domini in monte, libro i.

Mechatur qui a uiro dimissam duxerit, precepit (?).

Dominus ut firmaret illud non facile dimittere uxorem, solam fornicationis causam excepit, ceteras uero uniuersas molestias, si que extiterint, iubet pro fide coniugali et pro castitate fortiter sustineri, et mechum dicit uirum qui duxerit eam que soluta est a uiro. Item Ieronimus ad Amandum presbiterum.

Adultera probatur que uiuente uiro alteri nubit.

Quesiuisti, utrum apostoli apertissime diffiniunt uiuente uiro esse adulteram mulierem, si alteri nupserit. Nolo mihi proferas raptoris uiolentiam, matris persuasionem [...]

Left gloss column: [illegible] ... Nisi ... Quid ... Quia ... In ... [illegible] ... Quid ... [illegible] ... Licet ... [illegible]

Right gloss column: mentione ... Ex dictis ... Apostolus dicit ... Cum uir ... [illegible]

Foot gloss: [illegible] ... Placuit ... Dominus ... [illegible]

[illegible]

Non solum de commissa fornicatione peccatum regnat in homine, sed si ad hoc delectatur, atque animum tenet, ac per cuius dubio regnat. Fornicatio carnis adulterium est. Fornicatio anime servitus idolorum est. Est autem spiritualis fornicatio, de qua Dominus ait: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mechatus est eam in corde suo. Omnis enim immunda pollutio fornicatio dicitur, quamvis quisque diversa turpitudinis voluptate prostituatur. Ex delectatione enim fornicandi varia gignuntur flagitia, quibus regnum Dei clauditur, et homo a Deo separatur. Inter cetera septem vitia fornicatio maximum scelus est, quia per carnis immunditiam templum Dei violat, et aut quedam que sic animam aliam absque ulla discretione indesinenter libidini fiunt, quas ego nec inter pecudibus comparaverim, pecora enim cum conceperint, ultra non indulgent maribus copiam sui. Item ex epistola Clementis. Adulterium fecimus in ipsis.

Quid in omnibus optinet locum. Peccatis est adulterio gravius in [illegible] optinet locum quem quidem primum illi habent qui absunt a Deo et sic sobrie vivere [illegible]. Hinc autem [illegible] evidentissime monstratur, quod quicumque ex fornicatione uxorem suam dimiserit, illa vivente aliam ducere non poterit, si ducere fuerit adulterium. Hinc item videlicet auctoritas debitis loquitur, quod continentiam carnalem infirmitas non impedit, vel debitis quibus [illegible] dissidium aliorum coniunctione seserentur, deinde indignos. Unde Ambrosius super epistolam Pauli ad Corinthios.

Uxor a viro non discedat, a verbo [illegible]. Quod si discesserit, manere innupta aut reconciliari viro suo. Et vir similiter non dimittat uxorem. Non subdit de viro quod de uxore premisit, quia viro licet ducere aliam. Item Gregorius minor Bonifacio episcopo. Licet non licere aliam in infirmo ancilla propter infirmitatem corporis debiti reddere.

Quod proposuisti, frater, si mulier infirmitate correpta non valuerit debitum reddere viro, quid eius faciat coniugalis? Bonum esset si sic permaneret, ut abstinentie vacaret. Sed hoc quia magnorum est, ille qui se non potest continere, nubat magis, non tamen ope subsidii subtrahat ab illa quam infirmitas prepedivit, non detestabilis culpa

excludit. Item Augustinus ad Pollentium [illegible] libro de incestis. Item Gregorius in [illegible] nibus. Immo evangelice atque apostolice doctrine penitus inveniuntur adversi. Unde nec sententia Ambrosii, si ea que ait precepit non de qualibet fornicatione illud arbitratur intelligi, ut ob qualibet fornicationem viri licere dimittat uxorem, qua vivente dimissa aliam ducat, sed de incestuosa tantum fornicatione intelligitur, cum videlicet uxor aliqua patri viri sui, vel avunculo suo, vel alicui similiter consanguineo in republica ... dicente lege: ... qui se vero suo illicite reddiderit, in preceptum Domini populus consanguinitatis ipsius vel fratris eiusdem gradus consuitur affinitatis illicite dimittit, et ea vivente si poterit aliam. Hinc est si quis contendat in magis viro quam mulieri concessum alicui eodem modo fornicetur, satis tamen a beato Ambrosio appellatum non secus corporis, sed animi virtute mulier equaliter nominatam sequitur non secus corporis sed mollitie mentis. Sed quia ne ab illo dimittitur uxore vivente aliam sibi ducat, intelligitur illud Ambrosii nisi pro eo genere fornicationis intelligi vivente dimissa alia ducere posse, sed post mortem fornicarie vel fornicarii. Quoniam itaque ut supra dictum est ea corruptione vivente mulier appellatur, vel eo quod quia a fornicatione mundicant, sive mulier aliis copulari possunt. Adulteri autem si supervixerint, nullo modo aliis copulari poterunt. Sic et illud intelligitur quod in capitulo cuiusdam concilii legitur. Utrum in coniugium non negatur illa cui frater

Que cum eius fratre dormierit. Que cum fratre sui viri dormierit, decretum est ut adulteri nusquam in coniugium copulentur. Illud etiam quod uxor stuprata eius cum coniuga sine generatione, Sed illud magis pertinet intelligitur. Utrum iungantur vel in coniugio copulentur qui quod libet infra se.

Si quis [illegible] in matrimonium Siquis viduam uxorem duxerit, et postea cum privigna sua fornicatus fuerit, aut cum duabus sororibus alteri manente uxore, aut si qui duobus fratribus, seu cum patre et filio, Si quis vero cum fratris, Si quis nepte aut noverca, aut nurui aut consobrina aut filia avunculi aut eius relicta, aut privigna polluerint, eos diiungi et ultimo nisi quam in coniugio copulari precipimus. Item [illegible]

[illegible]

o Consci. q. u. quamvis ea q. peruenit ut adulter. s. e. q. i. laur. p Contineri ul sim a manifestam cum coniuge iunctam ac dicendo mendico quia cognouit uxorem parentis et dissimulauit et persuasione vtilia. q. Cum bat. post mortem mariti nel coniuge. aliquis possunt tu sibi et diuersa iura alia at certa responsa. Diuersis ar. xxvii. q. ii. quam a sui. xxv. q. ii. consulius. a. arg. d Et ergo. sociali. c. i. iiii. qd duces sociat. a. f Soluta t. c. c Tamen et non cessat constitutio. supra. c. q. Item tu es seculiq. e contra ... confesso. b. ...

r Si quis ... post mortem uxoris ... coniugi uiuente ... eadem ...

Polluens neptem utramque habeat. c. xx.

Qui dormierit cum duabus sororibus, quarum una antea eius uxor fuit, neutram ex ipsis habeat, nec ipsi adulteri umquam in coniugio copulentur. Item Innocentius. Cum adultera uxorem relinquens continentiam etiam servet.

Hi vero qui uxores suas in adulterio deprehenderint, si eis licebit, nec eam nec ullam aliam uxorem accipere vel alium virum quamdiu ambo vixerint. Si autem adultera mortua fuerit vir eius similiter in domino coniungatur. Adultera vero numquam ... si mortuus fuerit vir eius ... diebus vitae suae ... poenitentia persolvat. Item ex decreto Zachariae papae. Neutram habeat qui sororem uxoris

Concubitu suo polluit.

Qui sororem uxoris suae stuprauerit, neutram habeat. Et si illa, quae uxor eius fuit, conscia sceleris non fuit, si se continere non vult, nubat in domino cui velit. Vir autem adulter sine spe coniugii permaneat et quamdiu vixerit iuxta praeceptum sacerdotis poenitentiam agat. Item ex concilio Triburiensi. Cum noverca vel filiastra vel sorore sive uxoris dormiens ad coniugium pervenire non potest, iunctas tamen legitima coniugia non negentur.

Si quis cum noverca sua dormierit, neuter ad coniugium pervenire potest. Sed vir eius si vult potest aliam accipere si se continere non potest. Similiter qui cum filiastra sua vel sorore sive uxoris dormierit, observandum est. Cuius illud quod in fine magis teneris ... ponitur ... non nullis non de legitime coniunctis, sed de fornicariis est intelligendum, videlicet ut fornicarii discedant ab invicem, et sine spe coniugii maneant. Illud vero quod ad bonum statum ... aliquis propter permissum est quibus vatus ... ingenua ... gratia ... coniugia permissi. Aliud autem manet est ... Augustinus dicit in sermone domini in monte. Si uxorem quis habet sterilem, etc. Item Nicholaus papa ad Karolum magnum ... episcopum. Ob infirmitatem vel dampnum corporis coniugia absolui non licet.

Hi qui matrimonium semel contraxerunt, et unus ob aliquam aut furorem aut aliquam infirmitatem accesserit ob hanc necessitatem coniugia talium solui non possunt.

sunt simul ut est fraus facta eis quibus ab adversariis ... aut in brigantis ... aut a barbaris ... sunt. Item Fabianus papa. Furiosus et furiosa matrimonium contrahere non posse.

Neque furiosus neque furiosa matrimonium contrahere possunt, sed si contractum fuerit non separentur. Ut ergo ex premissis colligitur, non licet huic dimissa uxore sua aliam ducere. Quamvis ergo manifestos quod dei iudicium coniugale quod nec ipsa separatione dissolvitur. Unde Augustinus ait in libro de bono coniugali. Sterilem uxorem dimittere et aliam fecundam ducere non licet.

Tantum valet sociale vinculum coniugum, ut cum causa procreandi colligetur, nec ipsa procreandi causa solvatur. Possit enim homo sterilem dimittere uxorem et aliam ducere, de qua filios habeat, et tamen non licet. Item. Ex eodem etc.

Manet inter viventes quoddam vinculum nuptiale, etiam si proles cuius causa initum est manifesta sterilitate non subsequatur. Ita ut iam scientibus coniugibus non se filios habituros separare se tamen vel ipsa causa filiorum atque aliis copulare non liceat. Quod si fecerint cum eis quibus se copulaverint, adulterium non committunt, ipsi autem manente coniugio. Plane uxoris voluntate adhibere aliam unde communes filii nascantur, unius sanguine commixtione ac semine alterius uxoris, a iure apostolico apud antiquos patres fas erat utrum etiam nunc fas sit temere non dixerim. Item ex eodem.

Usque adeo inter viventes manet semel initum nuptiarum iure, ut potius sint coniuges qui separati sunt quam hi quibus adhaeserint. Et paulo post. Ita manet inter viventes quod deus iunxit coniugale quod nec separatio nec cum altero copulatio possit auferre, sicut apostatae anima velud de coniugio Christi recedens, etiam fide perdita, sacramentum fidei non amittit quod lavacro regenerationis accepit. Redderetur enim proculdubio redeunti si amisisset abscedens. Habet autem hoc qui recesserit ad cumulum supplicii, non ad meritum.

Unde Augustinus ... probavit permissi ... sit quod hic uxorem suam dimittere et aliam ducere non potest, quia si licet et habeat hoc dicere praeceptum ... fidelem ad fidem adducere quod ...

vivente ... laur. a. Causa ... q. Possit ... d. ... b Quam sola ... melius ... dubitatur ...

Laurentius

v Causa ... q. Q. ... c Cum ... c q. iiii. e. sit. ... s. ... ... l. ... ... c. q. ... c ... ... q. ... ... non possunt contrahere ... q. q. prima l. ... ...

N Eque contrahere qui non possunt ... que prima ...

Sequitur sacramentum. i. q. i. quod quidam. s. ... prima. Sicut in vii. questione. c. Ante ... ...

la. ... ...

[illegible]

Sed Aug. affirmat in libro de adulterinis
coniugiis ita dicens. Si debet aliquis
a coniuge recedere si infidel.
Non solum sexum nam pollicet. C. xi.
Nullum mechandum non esse qui-
dam quidam. Si quis quidem dimit-
tit uxorem suam et ducat aliam, si
propterea ducit ut christianam faciat.
Sed quis qui fit alligatus uxori,
continentiam deo vovet, et illo modo
dilata copensarde peccata, ut ideo
educat sibi uxorem, eductam quia p
misit que nuptias eius appetit
futuram fore christianam. Quem ei
quamquam volueris licebat
eum ideo fieri quia factum non fit
non licebit. Si enim non erit id quod
vendum sit, sicut est experta virgi-
nitas, vel post experta connubia so-
lutis a vinculo coniugali, vidual
castitas, seu consensu novientibus
et eam aliqua debita sibi invicem rela-
xantibus fidelibus castisque coniugi-
bus quod alterum sine altero vel alter,
sine alterius non licet sibi, nisi coniugis consensum
ita. Hec ergo quod si qualia sunt quod re-
cte affirmare non videtur. Cum homines
voverint illa conditione nisi pendat
que sine illa conditione vovere non liceret.

Si quidam maleficio
impeditus uxori sue
debitum reddere non
potuerit, alius interea
clanculo eam coni-
pit, a viro suo separata coniunctioni
suo publice nubit, biennium quod ami-
sit corde tenus deo confitetur, redditur
hinc facultas ei cognoscendi,
repetit uxorem suam quam recepta
ut ex pedisequis deo omnia accedere
cum ea agnita prius accedere cog.

nentiam se servaturum promiserat
uxor non consensum non adhibuit. Ib.
primum queritur an propter impossibilitatem
coeundi a viro suo aliqua sit
separanda. Secundo an post separationem
et nubere valeat cum quo prius fo-
nicata est. Tertio si sola confessio-
ne cordis crimina possint deleri. Quar-
to si per orationem quis valeat red-
dere debitum coniugii. Quinto an
uir sine consensu uxoris continen-
tiam vouere possit, vel si minus
quam ob hoc licentiam vovendi a de-
cretoque reuealet. An ei sit opera.
Quod autem propter impossi-
bilitatem reddendi
debiti mulier a viro
suo separari possit au-
ctoritate evangelica et apostolica pro-
batur. Sic enim est in evangelio:
nulli licet dimittere uxorem suam nisi
causa fornicationis, quam alter coniugii
Aug. exponit fornicationis fuisse vi-
deo quam alter alteri prestare noluit,
item apostolus: Mulier quoque vinculo vi-
ri sui alligata est, legi ipsius si legi
reddere sibi debitum. Sed si cum sit equi-
se adultera. Item his qui in matrimonio
iuncti sunt precepio non ego sed dominus,
uxorem a viro suo non discedere nisi causa
fornicationis. Cum igitur evangelica atque apo-
stolica auctoritate prohibeatur mulier a vi-
ro suo non discedere nisi ob causam for-
nicationis, illa autem non sit in
qua intelligitur, si discesserit oportet
eam manere innuptam, aut reconciliari
viro suo. Unde datur intelligi quod
impossibilitas reddendi debitum
non faciat coniugii dissolui. Quis
non dicitur coniugium confirmatur officio
et cui supprobatum est post que non offi-
cio confirmantur, sint nisi causa fornica-
tionis non licet viro uxorem dimittere
vel uxori a viro discedere. Verum autem quod
confirmatur impossibilitas officii
solvit vinculum coniugii. Unde Greg. scri-
bit Ioanni Ravennati archiepiscopo. Requiri-
tur licentia alii nubere ob frigiditatem viri.
Quod autem cognoscere non potest.
Quod interrogasti de his qui in matrimonio iuncti
sunt et mulier impossibilitate illa aliqua
vivere alii ducere possit, de quibus
semper tantum vir et mulier se se coniunxe-
runt, et dixerit postea mulier quod virum
quod coniugium suum sit propterea...

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

quod uenit in sepulcrum uiduitatis acce-
pit alium? Si autem ille aliam accep-
it, non separentur. Item ex epistola eiusdem
Augustino Anglorum episcopo. Ad eundem.

Requisisti de his qui ob causam
frigide nature dicant se simul
esse non posse opus carnis dantes
commisceri. Iste uero si non potest eam
pro uxore habere, eam quasi sororem ad
sit tenaculum coniugale uoluit
teneant manentem uel quia impo-
tens sibi uel potierit natura
ut concordiam qualem conuenit con-
giunt si nuntiauerint uxorem uult accipere
manifesta patet causa quia suggesti-
one dyaboli odii fomitem erga
eam habuerit, et idcirco eam dic-
tis mendacii falsitate molitur.
Similiter causa et diabolo certa
est, et filios parere uxorem seu eum septi-
manu propinquorum tactis sacrosanctis
reliquiis iurando dicat unam
quam per commixtionem carnis nunquam
una caro effecti fuissent, tunc mulier
est fas nuptias celebrare. Sed uir
dico prope infinitate eam secum
num. uir autem qui frigide nature
maneat sine coniugio. Quod si ille ali-
am acceperit tunc hii qui iurauerunt
periurii crimine rei teneantur et pe-
nitentia pacta priora coniugii recipere
connubia. Hec autem secundum Papiensem
a minuere? id fatetur. Certum siquidem
asseritur si reddidisse debitum uxori
et illa diffitetur, cui potius sit credendum.
Deus in concilio ap-
ud Compendium habito statutum est. In-
uenitur uir et fit simul mulier negare se
cognitam ab eo esse.

Si quis uxorem acceperit et habuerit eam aliquanto
tempore, et ipsa dicit quod nunquam coisset cum
ille, et uir dicit quod sic fecit, in ueritate uiri
consistat, quia uir caput est mulieris.
Ecce quod impossibilitas reddendi debitum
uni tantum solutum coniugium. Sed
non natura impossibilitate stat, (?)
tum etiam et maleficiis impeditum
non si frigiditate naturali debitum
coniugale prohibentur a uiro suo sepa-
rari, tamen queritur si liceat eis imbe-
cillis a uiro suo discedere et aliis sociari copu-
lari. De his ita scribit Ingmarus Re-
mensis archiepiscopus. De his qui maleficiis impediti coire non possunt.

Si per sortiarias atque maleficas occulto sed nunquam iniusto
iudicio dei permittente et dyabolo pre-
parante concubitus non sequitur, hortandi sunt
quibus ista eueniunt, ut corde contrito
et spiritu humiliato deo et sacerdoti
de omnibus peccatis suis puram confes-
sionem faciant, et profusis lacrimis
et largioribus elemosinis et orationibus
atque ieiuniis domino satisfaciant, et per
exorcismos ac cetera ecclesiastica medicamenta
ministri ecclesie tales
quantum annuerit dominus, qui Abymelech
ac domum eius Abrahe orationibus sana-
uit, sanare procurent. Qui si forte sana-
ri non poterint, separari ualebunt.
Sed postquam alias nuptias expetierint,
illi in carne uiuentibus quibus
iuncti fuerant prioribus quos re-
liquerant, etsi possibilitas concubendi
eis reddita fuerit, reconciliari neque-
bunt. Sed in hoc iudicium ecclesie p-
missio capitulo contrarium ubi ei per possibili-
tatem reddendi iubetur separari a secundo coniuge
et redire ad primum. Hic autem
nec est secundo copulata, nec primo reconciliari non potest.

Quod autem ait, Ecclesia fornicata prius fuit post
separationem liberi
possit super priorem
ob timorem? ingenii suis eius
ex quo iudicio ecclesie ab eo separata
ab eius lege soluta separata est. Unde
Apostolus mulier alligata est
dominio, sed quamdiu uir eius uiuit
dictione illa cum dissidii non habitu
probata ab ea discessisse, an ecclesie
cogendus redire ad eam. De hoc
ita statutum est in Carthaginensi concilio:
ut sic iurant et ante Augustinum cap. xxx. Non licet alicui uxorem dimittere sine causa dissidii probabili.

Seculares uniuerse ecclesie prolatum.
Si qui coniugale consortium nulla
grauiori culpa dimittunt et dimiserunt
et nullas causas dissidii probabiliter
proponentes propter sua matrimonia dimit-
tunt, ut aut illicita aut aliena
presumant, si antequam apud episcopos
comprouinciales dissidii causas
dixerint, et prius quam iudicio
dampnentur uxores suas abiecerint,
a communione ecclesie et sancto populi
cetu pro eo quod fidem et coniugia ma-
culant, excludantur. Item Ambrosius super
Lucam. Re. Diuina prohibitione uiri
uxorem dimittere nisi ex cepta
causa fornicationis.

[illegible]

laurentius summorum doctorum omnium bonorum dec.

ia

xx.

xx.

Illi quos in subditis nescis esse in comparem suam esse dimittunt ergo uxorem quasi uiuere sine crimine ne putas hoc tibi licere quod lex diuina prohibet. Si lex humana non prohibet quid hominibus obsequeris dominum uerere. Audi legem domini cui obsequuntur etiam qui leges fecerunt. Quos deus coniunxit homo non separet. Item Nicholaus papa Lothario imperatori. Absque causa fornicationis a uiro suo dimissa [illegible]

Vestra ac ad omnia testificati.

Velesia sancta ab Eusebio [illegible]iense episcopo confecta de muliere quadam que de castitate amittenda accusabatur ait: preceptum est ab ipso rege lege lata ut primo permittatur ei eam familiarem libere diuitias ordinare et tamen domini reddere et obiectis hec omnes leges tam ecclesiastice quam mundane que publice preceperunt. Siue autem de mulieribus uel secularibus uiris hec constituta sunt, omni modo magis ecclesiasticis hominibus et sacerdotibus sunt concessa. Item Nicholaus papa. Nisi post restitutionem, de coniugio federe iudicio aduersus eam committere [illegible] uxorem suum de [illegible] agitandum [illegible].

Si uxore coniugij federe sine adulterij crimine uidetur sit agitur, nulla ratio patitur ut Tetbergam cum Lothario possemus [illegible] nisi prius ad [illegible] sue fuerit reddita potestati et coniugalis proprijs ille sociata. Et locus prouidendus est in quo nulla uis [illegible] fortior sit, ne [illegible] difficultatibus pluribus [illegible] in aliis [illegible] legibus [illegible] contra [illegible] regnum [illegible]. Ex hoc capitulo quam in causa iudicat ex posita quod [illegible] sua autem ... aliam uxorem dimittere quia cessat ipsa quamquam probatio cessare uidetur quia ipsa separatio pena est et pena nulli est inferenda nisi per iudicem. Sic autem intelligendum est ut sine ob eam premissam siue nulla causa existente non licet alicui sua autem uxorem dimittere. Quod de pena ab alia dicit uel qualibet alia intelligendum.

est. Unde Nicholaus papa scribit Rodulpho Bituricensi archiepiscopo. Coniugia pro temporis interdicitur his qui si sua coniugia [illegible] cedant.

Intercessores siuanum [illegible] sui iudicio coniugi alienis adulterium uel aliquod huiusmodi quod aliud hi dicuntur quam homicidia, et plurimis penitentiam agendi sunt. Hinc penitus coniugium denegatur exceptis adolescentibus, et quibus etiam beati pape Leonis. [illegible] regula decretalium simul diligentia obseruanda. Unde capitulo modo Nicholaus papa permittit mariti sua adulterium uel aliud huiusmodi committentis uxores suas interficere. Si ecclesia ecclesiastica disciplina spiritualis gladio non materiali cumnosos ferit, ubi illo uidelicet gladio quem Petrus iubetur in uaginam mittere non [illegible] de quo etiam ipse ait in euangelio: non ueni mittere pacem in terram sed gladium. Hinc idem Nicholaus papa scribit Albino episcopo. Non licet alicui uxorem suam adulteram occidere.

Interfectis ecclesiasticis adde filio [illegible] ut si eius uxor adulterium perpetrauit uel in maritum [illegible] lucet secundum mundanam legem eam interficere. Sed sancta dei ecclesia [illegible] nunquam constringitur legibus gladium non habet nisi spiritualem, quo non occidit, sed uiuificat. Item Pius papa. Prima [illegible] qui propriam uxorem absque causa perimit.

Qui autem propriam uxorem absque lege, sine causa certa probatione interfecerit aliam quoque duxerit uxorem armis depositis publicam agat penitentiam, si contumax fuerit de episcopo suo inobediens extiterit anathematizetur quousque consentiat. Et idem lex est illi qui seniorem suum interfecerit. Item Stephanus papa Astulpho. Penitentia Astulphi qui uxorem suam interfecerat.

Admonere te etiam iam [illegible] animis et multo gemitu condiciamus, fili Astulphe, quod non filius diabolus qui tamen [illegible] homicidium perpetrasti in eam occidisti uxorem etiam prem[illegible] tu legato [illegible] consortium cum morte [illegible] nisi dia[illegible] quocumque modo tu uiuere [illegible] aliquo uiro nephandam.

XXXIII

[illegible]

occidere sine alicuius iudicum sententia. Abutitur, et abstinendum est ab illa etiam pro illicito facto. Si res forte exigit ut faciat adulterium et non faciat homicidium, ut uiuente uxore sua aliam ducat non humani sanguinis fundator. Quod si et utrumque nephandum pariter perpetrauerit, finitum utrumque uitet. In primis sacerdotibus quique prohibendi sunt ut adulteras coniuges suas occidant, sed post septem annorum penitentiam permittitur eis illas dimittere. Si autem illas interfecerint, uiuant sine spe coniugii permanentes perpetuo. Si forte propter lapsum iuuenilis incontinentie ad matrimonium celebrandum eis misericordia impendatur. Clericis autem concedit, si uxores eorum peccauerint, sine mortis acerbitate habere eas in custodia, et ad ieiunia eas cogere, non tamen usque ad necem affligere. Vnde in concilio Toletano xi legitur.

Clericis si uxores eorum peccauerint, preter necem eas domi custodiant et ad salutaria cogant ieiunia.

Placuit ut si quorumdam clericorum uxores peccauerint, ne forte licentiam peccandi plus habeant, accipiant mariti earum hanc potestatem preter necem custodiendi et ligandi in domo sua, ad ieiunia salutaria non mortifera in domo sua eas cogentes, ita ut inuicem sibi pauperes afferant auxilium, si forte non habeant. Cum uxoribus autem ipsis que peccauerint non habeant cibos simul, nisi forte ad timorem dei acta penitentia reuertantur. Hinc autem queritur quare sacris canonibus fuerit institutum ut post septem annos penitentes in pristinum statum reuocentur, cum beatus Ysidorus ad Masonem episcopum ita scribat?

Quare sit institutum post septem annos in pristinum statum presbyteros redire.

Hoc ipsum quod canonum censura post septem annos remeare penitentes in pristinum statum precepit, patres ut intra certum ordinandorum dispositione non electione propria arbitrio sancti patres, sed potius ex sententia diuinis iudiciis sanxerunt. Nam legitur quod Maria soror Aaron propter hanc

dum detractionis aduersus Moysen incurrisset delictum, illico stigmate lepre percussa est. Cumque peteret Moyses ut emundaretur, precipitur eam Dominus extra castra septem diebus egredi, et post emundationem rursus eam in castra admitti. Maria ergo soror Aaron caro intelligitur sacerdotis, que dum superbie dedita sordidissimis cogitationum maculatur contagiis, extra castra septem diebus, hoc est extra collegium ecclesie septem annis prohibetur, ut post emundationem etiam in pristinum locum uel pristine dignitatis recipiat meritum. Et post pauca. In fine autem epistole hoc adiciendum putauimus, ut quicquid est quod in gestis conciliorum discors sententia inuenitur, illius magis teneatur sententia cuius antiquior aut potior extat auctoritas. Hec autem quamquam de sacerdotibus inueniantur specialiter dicta, generaliter tamen de omnibus penitentibus oportet intelligi. Admittantur enim nichilominus illius communione sine dubio David de adulterio et homicidio reprehensus unius ebdomade ieiunium in satisfactione admissi sceleris deo legitur optulisse. Hinc etiam ecclesiastica consuetudine est usurpatum ut maiorum criminum penitentia septem annorum spatio concludatur, nisi uel offitii excellentia, uel criminum magnitudo uel grauitatem consuetudinis excedens, uel etiam illud quod est contra naturam more sodomitico humane societatis parentibus uel aliis quibuslibet huiusmodi personis impudice adherentis, uel dum relicto naturali usu quod est contra naturam more sodomitico fornicantur, uel usque ad coitum brutorum animalium prolabuntur, premissi spatium transcendere cogantur. De penitentibus quoque queritur an eis generaliter post penitentiam peractam coniugia concedantur. Generaliter enim cauetur ut nec penitentes prohibeantur ad secularem militiam redire uel matrimonia celebrare. Vnde in sinodali

[illegible]

professionem suam tenendi omnia alia plana sunt. ... Vnde ... Ioannes ... quis uero. Ioannes ...

primo et secundo. laurentius. ... questione septima. capitulo primo et secundo. ... penitentes ... penitentiam. ar. contra supra ... dicitur quod sollempnis penitentia non est iniungenda ...

Penitentes matrimonia contrahere prohibentur.

De his uero non incongrue dilectio sedem apostolicam credidit consulendam qui acta penitentia tamquam canes et sues ad uomitus pristinos et ad uolutabra redeuntes et militie cingulum et ludicras uoluptates et noua coniugia et inhibitos denuo appetiuere concubitus quorum professam incontinentiam generati post absolutionem filii prodiderunt. De quibus quia iam suffugium non habuerint penitendi id duximus decernendum ut sola intra ecclesiam fidelibus oratione iungantur sacris misteriorum celebritatibus quamuis non mereantur intersint. A dominice autem mense conuiuio segregentur ut hac saltem districtione correpti et ipsi in se sua errata castigent et aliis exemplum tribuant quatinus ab obscenis cupiditatibus retrahantur. Quibus tamen quoniam carnali fragilitate ceciderunt uiatico munere cum ad deum ceperint proficisci per communionis gratiam uolumus subueniri. Quam formam et circa mulieres que se post penitentiam talibus pollutionibus deuinxerunt seruandam esse censemus. Sed quia timore soluendi coniugium nonnulli ad penitentiam accedere differunt uel propter lapsum adolescentie que forte dante penitentie remedium suscipere negligunt, ideo ante canonica penitentia eis uel contracta matrimonia retinere uel alia contrahere. Vnde Leo papa scribit ... episcopo ...

Cum indulgentia coniugia post penitentiam legitima non negentur.

A quibusdam quod iniunximus ... christianorum cetus leui occasione se subtrahunt a penitentia dicentes quia si penitentiam agimus coniugi debemus relinquere copulam. In quo ... tale discedit quia pro diuersis illicitis penitentiam unusquisque christiani nominis cultor sustinere atque peragere summo opere debet dicente domino: Penitentiam agite appropinquabit enim regnum celorum. Coniugium uero legitimum nullus ordo doctorum penitentiam sustinentibus soluere licet. Et infra. Sacris enim eos uos expedit eloquiis edocere ut ab huius erroris emplanentur caligine quatenus copulationibus iunctis omnibus illicitis penitentiam agere pateat.

Item Leo papa. **Propter lapsum iuuenilis incontinentie non negantur penitentibus legitima coniugia.**

In adolescentia constitutus si urgente aut metu mortis aut captiuitatis periculo penitentiam gessit, et postea timens lapsum incontinentie iuuenilis copulam uxoris elegerit ne crimen fornicationis incurreret, rem uidetur fecisse uenialem, si preter coniugem nullam omnino cognouerit. In quo tamen non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilius estimamus.

Item Nicholaus papa Rodulpho episcopo Bituricensi. **De penitentia imponenda ei qui matrem occiderit.**

Latorem presentium matrem suam ... cognouimus; cui precipimus ut sub penitentia positus ... in regressum ecclesie non ingrediatur sed ante fores ecclesie stans orans et deprecans deum persistat. Qualiter tanto expiatur periculo. Completo uero anni circulo introeundi licentiam in ecclesiam habeat et tamen inter audientes stet. Sed nondum communicet. Completis autem trium annorum circulis sacre communionis gratia illi concedatur. Oblationes uero non offerat nisi prius aliorum septem annorum curricula compleantur. In his autem omnibus annis ac temporibus carnem non manducet nec uinum bibere presumat exceptis festiuis diebus atque dominicis et a pascha usque pentecostem. Et quocumque ire uoluerit nullo uehiculo deducatur sed pedibus proficiscatur. Arma numquam sumat nisi contra paganos. Ieiunet autem tribus diebus per ebdomadam usque ...

... pro aliquo peccatorum criminum, et post contrahit ... Nicholaus ... interfectores ... mentio de hoc ... Antiqui ... constitutione Leonis ... intelligatur qui tale quid committit ... qui egit sollempnem penitentiam pro aliquo peccatorum criminum ... copulam uxoris elegerit ... capitulo Antiqui ... Adolescentia ... intelligatur de coniungendo ...

... laurentius.

carnaliter ... dicitur decca esse quia imposuit

a ¶ Ad uel sponsam ... concupiscentia. Tantam autem penitentia quam
b ¶ humanitatis. Post ergo esse ... in ... dicit quod ...

[illegible]

adulteram a propria ac legitima
coniuge non separetur: ne iam for-
nicationis uoraginem corruat, i-
d est ne fiat, optamus. Si autem an-
norum numerum finis uite
illius appropinquauit corporis et san-
guinis communionem ... fiat
percepta. Si autem ... esset
sanitati ... illius confessione et la-
crimarum fonte ... indecentis
flendis actionibus et optimis o-
peribus ... humanis circa eius
sollicitudo ... appareat et
omnibus demonstret. Item.

Post penitentiam adolescentibus permittitur quod interdicitur uiduitatis uigilia.

Si quis cum duabus sororibus fuerit
fornicatus, aut cum his personis
de quibus sacra scriptura prohibet,
dignam agant penitentiam, et castita-
tis inuiolabilem continentiam sustine-
re. Licet tamen legitima in coniugio
accipere uxorem. Similiter et mulieri
que tali scelere fuerit lapsa aut forni-
cationis nomine polluta ...
... et mulieribus
solummodo statuimus. Item.

Puniatur qui hec crimina committit, non tamen legitima dimittitur uxore.

Si quis cum commatre spirituali fuerit for-
nicatus ... sicut
... Similiter autem il-
lum ... promulgamus qui
... quam de sacro fonte baptismatis
suscepit. Aut cum illa que ante
... tenuit ... sacro ... fuit
uincta fornicationis perficiente
scelus legitimam tamen habeat
nec dimittat uxorem. ¶ Quos deus co-
niunxit ... separari
debet ... hec
intelligat dicens: non separetur.

Quos deus coniunxit peccati contemptu
homo non separet. ... quia h(omo)
... uolentes sui legem absque ...
quos deus coniunxit homo non separet. Ho-
mo enim separat quos pena decre-
... quos reatus ... quos mali-
tia coartat. ¶ Cum hec dicam prohibi-
te ... quos iudices seculi prohibi-
... legis seueritate ...
uel admonere ... potuit in-
terdicere. Item ex concilio. Decretum.

Hanc ... presentia
... ut si quis ... adolescentia
post ... formida
casum ... remedium
si coniugatus fuerit forte legitime
ne post ... primitus
... coniugium quo
usque possit ... ad ...
de continentie statu. ... nos ut ...
... equo modo ...
quod de hoc ... qui ... accep-
tum ... probitatis nobis ...
... ratione ... qui ... legibus
... ab hac ...
... communi consensu ad con-
tinentiam ... legitime
... non liceat omnino ... ad
uxoris amplexus. Si autem illius
... qui non
accepit absolutionem penitentis,
nubat si se continere non potest ...
consortio ... uxoris ...
... a nobis ...
... esse decretum. Ita ... intel-
ligitur ... omnibus sacerdoti-
bus ... ordinando ... ita
... aptam prospexerit pe-
nitenti absolutionis tribuat
legem ... principio ...

Explicit secunda pars decreti.

... non ... quia ... dis-
pensatur in uno matrimonio non tamen in secundo sicut
dispensatur in uno ordine non tamen in secundo ...
placuit ... dignitate non tamen in secunda ...
... consecrationem ...
q ¶ Ad solutionem ... per quam habet ad solutionem ...
...
r ¶ Etatem ... questione septima ... hoc ... notatur quod
ordinatio ista attendi ... circa hoc utrum adolescentibus
debeatur iudicia penitentia sollempnis non utrum debeat
contrahere quia iure communi contrahere possunt. Laurentius.

t ¶ Homo. Si lex similis ... homo ... in uno corpus ...
matrimonium corpus unum efficitur principis ...

...
e ¶ Si quis ... ammonitus penitentiam ...
f ¶ Suscepit ...
g ¶ ... gratia non intelligens ...
... si ... necessitate ...
sequentem ... alia causa preter fornicationem ...
... ab uxore ... separari ...
h ¶ Aut non est ... quod ... dicit ...
... illud ...
i ¶ Quod ... consensu ...

Finit secunda pars decreti.

[illegible]

pronuntiatae. votum enim in poena spectatur. Impp. in ff. l. i. codicis de episcopis et c[lericis].

Si quis non dicam rapere sed attemptare tantum matrimonium iungendi causa sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali sententia feriatur. Item Imp. Leo A. Viviano praefecto praetorio. libro secundo codicis de postulando. Ad eodem.

Nemo vel in foro magnitudinis tuae vel in provinciali iudicio vel apud quemquam iudicem accedat ad togatorum consortium nisi sacrosanctis orthodoxae religionis fuerit imbutus mysteriis. Si quid autem aliud aliquo quocumque modo vel quadam machinatione factum vel attemptatum fuerit, officium quidem sublimitatis tuae c. lib. auri iacturam pro contemptione sustinebit. L[ex].

Qui vero contra ausus fuerit contra providentiam nostrae serenitatis occupare officium advocationis per surreptionem aut per improbitatem patrocinium praestare, ab advocationis officio removetur, et illum proscriptionis atque perpetui exilii specialiter sustinebit. Sed etiam is qui veniam rectoribus quoties, si sub eius administratione aliquid huiusmodi fuerit acceptum vel attemptatum, partis bonorum dimidiae proscriptionem et poenam exilii, per quinquennium sustinebit. Item c. lex ad Iuliam maiestatis.

Quisquis cum militibus cogitaverit, eadem enim severitate voluntatem sceleris qua effectum puniri iura voluerunt. Item ad l. Corneliam de sicariis.

Si quis cum telo ambulaverit hominis necandi causa, sicut is qui hominem occiderit vel cuius dolo malo factum erit commissum, legis Corneliae de sicariis poena coercetur. Imp. Valent. Gratianus. A. A. Ad eodem in lib.

Si quis necandi causa infantis piaculum aggressus aggressave fuerit, sciat se capitali supplicio esse puniendum. Imperatores Grat. et Valentin.

Si forte mulier marito mortis parasse insidias vel quolibet alio genere voluntatem occidendi habuisse invenitur, vel forte maritus eodem modo insequatur uxorem, in eadem quaestione ab omni familia non solum mariti sed uxoris quaeri potest, si domi fuit, quae dici possit ad eius defensionem. Item in ff. de iniuriis l. ii. quaestionum. Ad cod.

Si quis tam masculum quam feminam sive ingenuos sive libertinos impudicos facere attemptaverit, iniuriarum tenebitur. Sed et si servi pudicitia attemptata sit, iniuriarum locus habetur. Attemptari pudicitia dicitur cum id agitur ut ex pudico impudicus fiat. Non solum is iniuriam facit qui fecit, verum et hic qui procuravit vel qui dolo fecit vel quo curaret ut cui mala pugno percuteret. Item in libro a. p. Labeonem.

Si quis pulsatus quidem non est, verum sunt manus adversus eum levatae et saepe terri[tus]

[illegible]

quasi vapulaturus in iure peragitur sui ... in actione tenetur. Item l. ...

Cogitationis penam nemo patitur. Item. Sollicitatores alienarum nuptiarum itemque matrimoniorum interpellatores, etsi effectu sceleris potiri non possunt, propter voluntatem perniciose libidinis extra ordinem puniuntur. Item. Qui puero stuprum abducto ab eo vel corrupto comite persuaserit aut mulierem puellamve interpellaverit quidve impudicitie gratia fecerit, donum prebuerit pretiumve quo id persuadeat dederit, perfecto flagitio punitur capite, imperfecto in insulam deportatur: corrupti comites summo supplicio afficiuntur. Item de furtis.

Vulgaris est questio an is qui ex acervo frumenti modium sustulit totius rei furtum faciat an eius tantum quod abstulit. Ofilius totius acervi furem esse putat. Nam et qui aurem alicuius tetigit, inquit Trebatius, totum eum tetigisse videri. Proinde et qui dolium aperuit et inde parum vini abstulit, non tantum eius quod abstulit, verum totius videtur fur esse. Sed verum est in tantum eum furti actione teneri quantum abstulit. Nam et si quis armarium quod tollere non poterat aperuit et omnes res que in eo erant contrectavit atque ita discessit, deinde reversus unam ex his abstulit, et antequam se reciperet quo destinaverat deprehensus fuerit, eiusdem rei et manifestus fur est et nec manifestus. Sed et qui segetem an lucem secat et contrectat, quod secat manifestus fur est nec manifestus. Item l. ii. et quod quis ... ns. l. ... De eodem rubricamus.

Hec autem verba que statuit is qui iurisdictioni preest tamen effectu accipimus, non verbo tenus, ut et si ... sit velle statuere probitatis, sine effectu ... consummatam vim ... Perspiciatur in ff. de penis l. ... legum interpretatione molliende sunt potius quam asperande ... casum ... sacrilegium ... maiestatis ... religionis ... pena pal... introducta sunt ... varietatem multiplicare ... varietatem ... penam ... in ff. de penis. De eodem ru.

Aut facta puniuntur ut furta cedesque, aut dicta ut convitia et infideles advocationes, aut scripta ut falsa et famosi libelli, aut consilia ut coniurationes et latronum conscientia, quosque alios suadendo iuvisse sceleris est instar. Sed hec quatuor genera consideranda sunt septem modis: causa, persona, loco, tempore, qualitate, quantitate, eventu. Causa, ut in verberibus que impunita sunt a magistro allata vel parente, quoniam emendationis non iniurie gratia videntur adhiberi: puniuntur cum quis per iram ab extraneo pulsatus est. Persona dupliciter spectatur ...

[illegible] publicum.

a Causis. [illegible]

b [illegible]

[illegible] puniuntur. [illegible]

tantur eius qui fecit, et eius qui passus est. Aliter enim puniuntur ex eisdem facinoribus servi quam liberi, et aliter qui in dominum parentemve ausus est quam qui in extraneum, et aliter qui in magistratum quam qui in privatum. In huius rei consideratione etatis quoque ratio habetur. Locus facit ut idem vel furtum vel sacrilegium sit, et capite luendum vel minore supplicio. Tempus discernit emansorem a fugitivo, et effractorem vel diurnum a nocturno. Qualitate, cum factum vel atrocius vel levius est, ut furta manifesta a non manifestis discerni solent, rixe a grassaturis, expilationes a furtis, petulantia a violentia. [illegible] apud grecos orator Demostenes sicut. Quantitas discernit furem ab abigeo. Nam qui unum suem surripuit, ut fur coercebitur, qui gregem, ut abigeus. Eventus spectatur, ut a clementissimo quoque facta [illegible] eum qui occidit [illegible] cum telo fuit inventus, quam eum qui occidit puniat. Et ideo apud grecos exilio voluntario fortuiti casus luebantur, ut apud [illegible]. Item. Cogitatio non meretur penam in lege civili, cum suis finibus contenta est. Discernuntur etiam maleficia ea que de iure effectum desiderant. In his enim nichil admissum nisi cum consumatum fuit. VII. [illegible]

Quotiens animi [illegible] quod animo [illegible] committitur [illegible] discessione [illegible] quicquid calore iracundie fit vel dicitur [illegible] apparuit iudicium animi fuisse. Ideo per [illegible] repudio [illegible] uxorem [illegible] hec [illegible] ei [illegible] consilio [illegible] et ideo [illegible] Augustinus probat dicens:

Non soli qui manibus occidunt, sed et quorum consilio et fraude alii occiduntur, homicide probantur. Unde

Periculose se decepit qui existimat eos tantum homicidas esse qui manibus hominem occidunt, et non potius eos per quorum consilium et fraudem et exhortationem homines extinguntur. Nam Iudei Dominum nequaquam propriis manibus interfecerunt, sicut scriptum est: Nobis non licet interficere quemquam. Sed tamen illis Domini mors imputatur, quia ipsi eum lingua interfecerunt dicentes: Crucifige, crucifige eum. Unde unus evangelista dicit Dominum crucifixum esse hora tercia, alius sexta, quia Iudei crucifixerunt eum hora tercia lingua, milites hora sexta manibus. Ergo hominem tradidit, et ille interfecit, Domino dicente: Qui me tradidit tibi maius peccatum habet. Psalmista: Filii hominum dentes eorum arma et sagitte, et lingua eorum gladius acutus. Sub uno ergo sepe crimine quorum consilio sanguis funditur [illegible] noluerunt. Item ex epistola Clementis.

In eodem. Detractores fratrum et eos odientes homicide habentur. Unde

Homicidiorum tria genera esse dicebat beatus Petrus, et penam eorum parilem fore dicebat. Sicut enim homicidas interfectores fratrum, ita et detractores eorum, eosque odientes homicidas esse manifestabat, quia qui eum odit [illegible] homicide pari esse demonstrat. Item Ieronymus. In maleficiis voluntas pro facto reputatur.

Omnis iniquitas et oppressio et iniustitia iudicium sanguinis est, et si gladio non occidat, voluntate tamen interficit. Item Papianus. Ab eodem.

Nunquid [illegible] offerre [illegible] conceptu. [illegible]

[illegible] puniuntur [illegible]

p Petulantia [illegible]

q Violentia [illegible] puniatur [illegible]

r Abigeo [illegible] voluntario [illegible]

s [illegible]

t Vel voluntario [illegible] in exilio [illegible]

v Fortuiti [illegible]

z Cogitatio [illegible]

a Cum meritum [illegible]

b Discernuntur [illegible] in maleficiis [illegible]

c Maleficia [illegible]

d Maleficiis [illegible]

e [illegible]

f Iudicium [illegible]

P

Periculose [illegible]

[illegible] fuisse homicide [illegible] Iudei [illegible] lingua [illegible] quam [illegible] milites qui eum crucifixerunt [illegible]

s Consilium [illegible]

t Non licet [illegible]

o Tempus [illegible]

p Milites [illegible]

q Hora sexta [illegible]

r Psalmista [illegible]

s Maius peccatum [illegible]

t Lingua [illegible]

H

Homicidiorum [illegible]

[illegible]

vidius. in dampnavit. ut ille co-
gitatione mala et perniciosa concepti
o Deo providente prospectus est,
et inde securus apud quos cogitaverat
et Martinum nisi te conspicitur. A-
nimus ad bonum deditus. Domi-
ne coronatur. Aliud est martirio
animum dedisse, aliud animo dedis-
se martirium. Qualem te invene-
rit Dominus cum vocat, talem pariter
et iudicat. Quin potius scitur ... dicat
Et sciant omnes ecclesie quia ego sum scru-
tator renum et cordis. Item Aug.

Voluntas est si missio male persuadentis decet.

Non putetis esse boni aliquid
quando fit missio male persua-
dentis, si missio male persuadentis accedis.
Et ut sciatis quia accedis, audi psal-
mum filii ... dentes eorum arma et sagitte
et lingua eorum machera acu-
ta. Item. Accedit qui ad necem movetur.

Homicida vel lege tenetur puni-
ri, nec aliud est homicidium nisi
corporis perempcio. Apud Deum vero dicitur
omnem iniquum motum. Donec
dum sit et homicidium qui timet de puteo(?).

Item Aug. Sicut carnis est, quod solo timore.

Si propter timorem non faciunt,
si tamen in quia timens necdum
animis in corde fecisti, sicut ante
nemo animi lesit. Item Isid. libr.
Non ominus de ... sola voluntate facit.

Si autem non contingit facul-
tas concupiscendi tamen com-
gehenna plane aliquomodo
facit cum capere; si potestas data
esset facturum non minus est quis quam
si in ipso facto expleverit. Cum ergo
auctoritas testatur voluntas remune-
ratur non opus, voluntas est
in cordis contritione, opus vero
in oris confessione, luce clarius
constat cordis contritione, non oris
confessione peccata dimitti. Item.

Porro illi quod pro ... Item Beda.
Unum peccatum humanum notum
iam latere non ab ipsis confessa nec
aliis publicata, sic confitendo

vel emendare nolueritis. Deum quem
habent testem, ipsum habituri sunt
et ultorem, quid(?) ... prodest humanum
iudicium vitare, si divinum amissi-
lo suo puniant ... sine metu
animum eorum tribuente supplicium.
Quod si sibi ipsi iudices facti velut
sue iniquitatis ultores hic in se
voluntariam penam severissime
animadversione exercuerint, tempora-
libus penis mutabunt eterna supp-
licia. Lacrimis enim cordis con-
tritione fluentibus restringent eter-
ni ignis incendia. Et infra.

Habitus sibi omni placabit
illi qui ni humano compa-
ratio iudicio Deum agnoscit,
atque pro suis ... confessione ... plures ...
nescientibus aliis que les(?) accusat ... ipi
sine voluntate ... magis factis ... ab
altari et ... sed de
ficio sepa ... suam ... morti
am plangunt ... quod reconciliatio
sibi efficacius penitentibus a Deo non
solum amissa recipiant ... verum etiam
supernae ... effectum ... gaudi
a sempiterna ... Hoc p-
bat ... auctor illa prophetica ... quia
cumque hora peccator conversus fue-
rit et ingemuerit, vita vivet et non
morietur. Non enim ait ore confessus
fuerit, sed tantum conversus fuerit et ingemu-
erit, vita vivet et non morietur. Dicit
ait idem propheta: Scindite cor-
da vestra et non vestimenta vestra, osten-
dens contritione cordis, que in eius
dem scissione intelligitur, non in con-
fessione oris, que pars est exterioris
satisfactionis, quam scissuram vesti-
mentorum ... totum intelligere,
peccata dimitti. Hinc etiam per eundem
prophetam ait Dominus:

Convertimini ad me in toto
corde vestro. Ego dico ... cordis ...
... undique ...
malo ad ... conversionis ...
...

[illegible]

[illegible]

solues si ei apio fcm esb amu trabit si a auscro sum trabit tñ no
possum cum cegẽ qđ mtrctyñ qdem ẽ trebxie qẽ spẽ u. res ñ
redies pse sim bic grãm potit mẽ nutiẽ cham v ñ ñuz b argu
m cñ uẽndo
pot mẽ qđ
minus ẽ ergo
ne cegre mi
ius ẽ ihẽ ne
bxistre mag
mius en q
trahe ergo q
minus hab
lis ad suscip
ere am grã
bahe qđ ei
mẽtia ac em
zepiat ẽ d ar
ā Cconfiq đ
sum qđ ubm
simplr q tu
q pñi. ar cẽ
ff. ad 1 ac sf
uius ẽ m qđ
jam ūsq mi
b Cd ar cẽ q
qui qui ẽte
sib re fructu
rem missionis
c Clepr osi c
t. a equibus
legitur m e
uãngliolua
qa signant
pẽcões jam
d Csacerdib
primo ẽ cro
ofitẽ posteq
sacrdtij. e. c.
ecbys ó ibo
c sumca ar 2a
c Cta. ams 1
pẽcatore osti
ẽ uis ẽ pẽca
di te pressus
ar. d ou. sẽ
tribꝰ pẽte o
f Cla nere p
cipio. ar. p
g Cregi cẽ
di tñẽ. 1a
b Cmũdu
tur cũ a gliõ
ma tñi. fiñ
i Cstat tñ ar
sacrdẽ. pites
k Cpr tem
di tom mus
qm ita ẽ pcp
to tñ qs ofi
tem. di a. sa
l Cmẽ ctores
q m ediam
aiẽ p estant.
si nẽs dicẽ
medicis ut
possum hab
dationoso
rq qm quo.
z Camortua
p manẽtib
un pẽgnis
n Cauctas.
m ubi o ubi
filij. sr m ch.
ẽ Cãsh co. jo.
o Cueldq q
pẽcat nulli ẽ
q: pẽm duc ad ñ ẽ. cum m ch sit unẽ ullu do. si ne i post m est
m ch sẽ ẽ ueluo sl ũ di am. sad iam post h in telligi q: post
mortem nemo ut ofiti ut re illo diutie in cui angliõ ẽ tẽpit
uno ẽ. tuo q tal ñ pm tant: pdui. utcis si ita pẽnit b q: noc
p Camor: tualis quo ad uitam: ar qđ ñ ptum ab ecclesia to im
petratum sit nullum po iure ẽ. ar. ad 1 dicẽ. ẽ im pcõ. r Cte.
q Cquime mor quãtum ad gr i susceptẽm dui q: d nullus q
ad sui salutem. tẽtur p maiores. r Cpter. ecce exclusio magistri
f Cei pnam tẽ. ex ãi ofessionem pcõ resuscitatũ probat qđ
r Csante bitoch ofitetur nõ ẽ im pcõ ei post refractẽm sti. m
añ quam confitetur ma piat mor. ar. pcõ obligat sequẽtem
q: mortuus in pcõ erit sens ofitetur qđ tñ ñ possit ee añ ref
rectẽm nec post mortuo ei ẽ pẽnit ofessio. exludit ergo q: uñ
ẽ uera pẽa absolutus ofitetur: nisi ta in ofessione sit dimittatur
peccatum. nõ. ar. am. a uo modi suscitatũ q corpus. y Cst aut
t Canima. ũa magri. cor. a Crehat: a post pa in pñtiatur.
z Capls in epla. 1. ad ro nsẽ ar. qđ ẽ ia se sẽpũtuntur. ar. rq.
b Clucis. 1. illuminato. qui. mnoia. pcc. ẽ ergo. duõs. pu
c Cbabitacs. ex. q. q. ẽ. ofitẽ opponatur. d Cduobꝰ tm in eo qđ

ad hoc mlta. ex. q. q.
ar. ff. de stat. pec. to qđ 1. ad ñ ẽ nõ ẽ

sentencie dicatur.

diuũs g al. secundũ ẽ. de op. duo rum. a simum. b f Cũ pecca. c Cẽ ergo opanter pgrãm ut pbyter ouocati intelligẽ. dum
mo. ẽ cum scitate pcepta regis tate rei. qđ si tenetur integu

qua m quisq confitetur peccañ
arcatui siẽ pũ anẽ nonis quoce
nas ibi dẽ. b. manur supplicia pgrãz
uitẽ me compunctionis absol
uũ. d Item si aji q qsqz ofitetur a
dño resuscitatꝰ g resuscitatꝰ uiuit,
dño ofitẽ. ipt re sreatẽ z ñ mõtui
ẽ. ofitẽ. sz si cañ q resuscitare cẽ
mortuo ñ ñuz. restatꝰ g uiuẽ si
tatis uiuat duz pẽ confitetur.
vt ei aug. precepit ut ostenderet
se sacerdotibus non habẽti aqz
resuscitato ẽ suum sibi p sẽ cẽmi
seqz mi habitantem ut ceni aug.
ait in psalmo. 1. ẽ. Zecodem.
Resuscitatus corpe uiuit
absente resuscitatore ei
aut si resuscitatus maiat eum
eum deus sit uita aie anima ui
uit corpis. sic corpus uiuẽ nõ
pot absente anima uita ñ mi si do
pẽsente anima uiuẽ. ualiꝰ mãqz
anima sibi donũ pẽsentem p grãm
q uiuens peccati sui cõfitẽtur
eam qz ut eam q deus ẽ habitãt
quam habitando uiuẽ facit. si
aũ illam habitare ego tẽplum
sã spẽ fecit ẽ. ergo illuminat ẽ
go. a tenebris peccõrum eripiat
ẽ. ergo templum diaboli ee dẽsijt
que ad lucem uenit ut manifestetur
tis tenebras fugat. nulla enim
utrat rapis cõuenit o xpõ ad beli
al nulla pticipatio lucis ad tene
bras. nulla cõiunctio templi cum
quitas. nullius cõsensus ter
plodriam amydolis. Item ut ps. a
Omnis quo dicit. Zecod.
lum in luce ãbulet qui aũ ti
luce ag cũ do opatꝰ sit. magis aũt q
aũt ergo opatꝰ ei filiꝰ pbatur. Cui
enim opi quisq fiat ei filius
ee probibetur. ex hoc quibꝰ dñs
aũt si filij hꝰ abrae estis opa hꝰ ab
e fiatis. tem uos ex patre diabo
lo estis qua o papas ut fiẽ
uultis. neõ aut filius dei dia
boli sim ut ee pot. nemo enim ut
ipse aut duo bo dominis pot fuẽ.
Item ut iolẽs ait ne placẽt sua.
Qui natus ẽ ex deo nõ peccat.
ergo nec ẽ filius diaboli. qui
soli enim peccãdi diaboli filij sui.
ergo de eius regno ñ sẽtiam sum.

d Cmũdu
tur cũ a gliõ
ma tñi. fiñ
i Cstat tñ ar
sacrdẽ. pites
k Cpr tem
di tom mus
qm ita ẽ pcp
to tñ qs ofi
tem. di a. sa
l Cmẽ ctores
q m ediam
aiẽ p estant.
si nẽs dicẽ
medicis ut
possum hab
dationoso
rq qm quo.
z Camortua
p manẽtib
un pẽgnis
n Cauctas.
m ubi o ubi
filij. sr m ch.
ẽ Cãsh co. jo.
o Cueldq q
pẽcat nulli ẽ

ris confessione. qđ tñ si m ẽ bñ ti onis qđ z cordis o
tritẽ dimittatur peccatum ofessio tñ mũtat. si sat. factio cõ
mutat. sic mag ac mag mũdatur. ls. si ẽ mag ac ma
gis immo aut. ls. pcedat. si ẽ quo. auctes b inducẽ
parum urget. si ouligẽ ẽ ex pontanus. ja. oppõnem tẽ. ssẽn
z Csine ofessione. ei ẽ ẽptum. p ma. dis mũ ẽ uerbum.
ulto domicã. vt. ea amplius noli peccare. ja. tio. ex de mi
Ostendit dicatur qđ sine ofessione. si dimittatur pecca.
tum. dicit. possum hãs dicẽdo ore. ut. bonis opibꝰ repleꝰ
o Cquis facerem. ia. pcõ mundetꝰ ns. ut ecclia. alys ecc
p Cut ut o secutum. ñ ẽ. ut ut uisus. plo. um. pro fitendi
ut. mter. lugere ectionẽ. ad alq ñ quo. ad tẽ. ia. pq. quis fic
q Cut uisus fic ens. quo catus ee. ar. z. cudi ce. ja. c. sui
r Non pro fessus. o fessio cordis ut ecclia. ut. q. ia. cõ
fessio oris ut facto tri. c. sui fficiatio pis. q. q. m. ex
sum. ar. ee uã ẽ. ergo sufficẽs. melius ẽ ergo sufficiẽs. mel
s Cergo probat hanc ecclias prima ọp quam sancte
t Cplangẽ. ñ ẽ bi ẽ scpto q: hꝰ pbatur hanc ecclia

[illegible gloss]

ut regnum celorum clamantes filii dei sumus, ecce per Christum de potestate tenebrarum, in qua fuimus, filii lucis. Cum ergo ante confessionem, ut probatum est, resuscitati per gratiam filii lucis facti, evidentissime apparet, quod sola contritione cordis sine confessione oris peccatum remittitur. Item Ioh.

Omnis qui non diligit, manet in morte. Si ergo vivit, et diligit; si diligit, dilectionem habet. Dilectio autem in malo non est; est enim proprius fons bonorum, in quo non communicat alienus. Ergo bonus est, et sic per gratiam ante confessionem peccati. Non itaque malus est. Bonus enim et malus aliquis simul esse non potest. Quisquis malus non est, membrum diaboli non esse probatur; nec ergo est dignus gehenna, que diabolo et membris eius solummodo debetur: sicut eterna beatitudo solummodo membris Christi paratur. Non ergo in confessione peccatum remittitur, quod iam remissum esse probatur. Fit itaque confessio ad ostensionem penitentie, non ad impetrationem venie. Et sicut circumcisio data est Abrahe in signum iustitie, non in causam iustificationis, sic confessio sacerdoti offertur in signum venie accepte, non in causam remissionis accipiende. Aliud est etiam, quod certum est, quod sine confessione oris et satisfactione operis nemo a peccato purgatur, si tempus satisfaciendi habuerit. Unde Prosper ait.

Dic tu iniquitates tuas, ut iustificeris. Item Ambrosius in libro de paradiso. Idem eadem rubrica.

Non potest quisquam iustificari a peccato, nisi fuerit peccatum ante confessus. Item in sermone quadragesime.

Ecce nunc tempus acceptabile adest, in quo confessio animam a morte liberat; confessio aperit paradisum, confessio spem salvandi tribuit. Unde scriptura dicit: Dic iniquitates tuas, ut iustificeris. His ubi ostenditur, quod nemo iustificari a peccato nisi confiteatur. Illa confessio nos a morte liberat, que fit cum penitentia. Penitentia vero est dolor cordis et amaritudo anime pro malis que quisque commisit vel consensit. Penitentia est mala preterita plangere et plangenda iterum non committere. Item Isidorus.

Perfecta penitentia cogit peccatorem omnia libenter sufferre. In corde enim contritio, in ore confessio, in opere tota humilitas. Hec est enim fructifera penitentia. Item Aug.

Non potest quis gratiam dei celestis accipere, nisi purgatus fuerit ab omni sorde peccati per penitentie confessionem per donum baptismi salutaris.

Nullus debitor gravis pene accipit veniam, nisi qualecumque, etsi longe minus quam debeat, solverit penam. Ita enim impertitur a deo largitas misericordie, ut non relinquatur iustitia discipline. Item.

Neminem putes vicem ab errore ad veritatem, a quocumque seu magno seu parvo peccato ad correctionem sine penitentia posse transire.

Agite penitentiam. Item de penitentia.

Agite penitentiam qualis agitur in ecclesia, ut oret pro vobis ecclesia. Nemo sibi dicat: occulte ago, apud deum ago; novit deus, qui mihi ignoscat, que in corde ago. Ergo sine causa dictum est: Que solveritis in terra, soluta erunt et in celo? Ergo sine causa claves date sunt ecclesie dei? Frustramus evangelium dei, frustramus verba Christi, promittimus vobis quod ille negat? Nonne vos decipimus? Iob dicit: Si erubui in conspectu populi peccata mea confiteri. Atque ideo si in potentibus hec iustitia, si non solum pudicitiam coniugalem seu continentiam [illegible] a proposito [illegible] non continentie [illegible] dolor et humilitas penitentie [illegible] ne quis dicat [illegible] intelligat [illegible] Item.

Eructet unusquisque [illegible] omnis plebs dei [illegible] dicite pane cum sacco mori [illegible] Omnia ergo que fiunt, sciunt in conspectu dei fiunt. Peccatores autem a conspectu dei fugiunt. Sic scriptum est, quod Adam post peccatum fugit a conspectu dei, et retinet cogitationes suas [illegible] audivi, et timui, et abscondi me.

[illegible gloss]

revivisceret, et peccatorum indulgentiam resuscitatam. Itaque quod in nobis est punidiam [illegible] reviviscere fecerit, resuscitatos. Si ille non revocaret, vi[lliam?] anima cum vinculis vel tamen amplificaret, reviviscat solliciter sustitatus et celebraret resurrectionis gratia, letus ad cenam veniret. Item.

Hijs potius sufragium negat, qui in remissione peccatorum qui celestem eius potestatem diabolico spiritui separat ab ecclesia. Dei, ut omnium tempore ubi ceteris fas est ... eos comprehenderet quibus indulgentiam negaret, quod est peccatum antea singulos et a veniis eos etc. Quo invenitur salutem negat aliis qui vitam revicans. Ille nichil aliud obdisserit qui aliud videtur pena iam petit. Arbitror enim quod Iudas potuisset tantam miserationem domini non excludi a venia, si penitentiam non solum dilucens apud Iudeos, sed apud Christum egisset. Et paulo post. Quia agit penitentiam, non solum diluere lacrimis debet peccatum, sed et emendationibus operum tegere delicta superiora, ut non imputetur ei peccatum. Item eod.

Nonnulli ideo poscunt penitentiam, ut statim reddi communionem sibi velint. Hij quoque non tam solvere se cupiunt quam sacerdotem ligare. Suam enim conscientiam non exuunt, quam sacerdotem induunt, cui preceptum est: Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas ante porcos. Hoc est immundis spiritibus sacre communionis non sit facile tribuenda consortia. Item in eod.

Sunt qui arbitrantur hanc esse penitentiam, si abstineant a sacramentis celestibus. Hij severiores in se iudices sunt, qui penam sibi prescribunt, sed remedium declinant, quos ob penam conveniebat dolere, quia celesti fraudantur gratia. Et paulo post. Facilius autem inveni qui innocentiam servaverint, quam qui congrue egerit penitentiam. Peccata vero acquirendam dignitatis ambitiosa, in usu ipsius copule coniugalis inherentia, ad celestem ipsi sompnio inmunis indulgendum,

est quam natura deposuit. Inde pellanda est gemitibus, mentis corporis dumque suspiriis. Sequestranda est omnibus vite dumque iterat vitalia hunc morari usu, se ipsum habeat abnegare et totus immutetur. Et infra. Nemo in peccato potius arrogare sibi debet auctoritatem aut usurpationem sacramentorum. Quia scriptum est: peccasti, quiesce. Et paulo post. Dicamus ergo agendam penitentiam et eo tempore agendam, quo culpa deferveat. Luxurie etenim peccatum capitaliter et potius reprehendi nos non usurpatores esse debere. Nam si in morem propinquarum accederet, gestienti, ut cognitionem ministerii celestis haurire debet solue? carcerem ... in ... magis necessarie intre pedes ecclesie vivacius? corpora libus et nec ... gressus eius, debemus absolvere. Et infra. Nichil est quam tam finium doloris sicquam sinimus? quisque potius. Sed capitaliter peccata recordari uni lapsus sit. Atque unde cecidit et ad corpora, atque eterna ab illa spe nostra, atque pulcra diume ... omnis in tectione ... Item. Epistola.

Mirorum autem quosdam, michi inque obstinatos esse, ut credam non putet lapsis penitentiam aut penitentibus existiment veniam denegandam, cum scriptum sit: memento unde cecideris, et age penitentiam et priora opera fac. Quod utique ei dicitur, quem constat cecidisse et que dominus hortatur ... ut resurgeret, quia scriptum est: Elemosina a morte liberat. Utique ab illa morte liberat, quam semel Christi sanguis extinxit, et a qua nos salutaris baptismi et redemptoris gratia liberavit, sed ab ea que per delicta postmodum surrepit. Item Innocent.

In porta maioris in evangelio mulier translata in mediaturam nescia sub solo ... eam sensus media ... noctem ab anni ... panem ... accepit. Deus ipse qui nullius ... se super ... publicam peccatoribus ... superatum ...

dicam potius debere sequi misericordiam quam rigorem iudicij, s. di. l. c. ult. et supra di. xlv. licet ut tenuerit ... c. importunam. [illegible] ... ambrosii s. c. nemo potest ... ¶ Et negatur ad negandum uidetur. ¶ Peccatum aliter ponitur hic magister istam autem

peccatum mortale quia quiuis unam personam offendit et aliam ... specialius peccatum uel ex actione uel malignitate procedit. nam sic ... peccatum in spiritum sanctum est obstinatio mentis. ¶ Cum peccato obdurante ...

Nunc ciuitas que peccato perierat fletibus stetit. Cur sum istam in longo tempore principio uideo; ut penitencie magnitudinem aspicias, audi quomodo pastor morbidam non contempnat ouem, sed ut in paradisum deducit eam in humeros tollit. Et ne quis aliquando desperationem confusionem putaret, fecit bonitatem penam minarum, et ne in quam prodigum filium reuertentem letus amplectitur, et non grauiter nouem peccantibus derelictis una dragma que perierat fit diuine boni pastoris aduentus. Videns peccatorum intelligentiis minus suum tradit medico. Iterum cum ibi est in ungento assumere lenitas. ¶ Quid autem omni peccanti dicere absolutionem promittitur, sed in unde ... damnat, uenia denegatur, aut ex magnitudine peccati, aut ex eo quod dum offendit. Unde Iohannes in epistola.

Est peccatum ad mortem, quod si orabit pro eo, alibi quod sequitur quis me debitur in contentionis uinere tollitur. Item.

Si sacerdos peccauerit quis orabit pro eo. Et huiusmodi interrogationes, nisi semper negationem sentiunt, sed potius difficultatem uel raritatem notat, ut est illud euangelii: quis putas est fidelis seruus et prudens. Hec et Ia.

Deus quis similis tibi? Et non inquit nullus, quia nullus genitus patris filius est. Similiter accipiendum est, quis orabit pro eo, hoc est singularis uite aliquis debet orare pro eo, quia peccauit in deum. Nam quod Iohannes dicit non dicit dum pro delicto quo non qui a legislatore Moysen rogasse et impetrasse ubi certe peruicaci a uoluntate quis scelere et Ieremiam rogasse. ¶ Expone secundum Augustinum aut intelligendum Iohannes. Est peccatum ad mortem, ut nulla fit eius confessio, ut reatum atrocium. Est peccatum ad mortem; non pro illo dico ut roget quis. De quo peccato quam expressum non est per-

multa et diuisa sententia. Ego autem dico hoc peccatum esse fidem que post agnitionem operatur de se creditum sequitur ad mortem. hoc est blasphemiam in spiritum sanctum quod in hoc seculo neque in futuro dimittetur, tamen in euangelio dominus asserit. siue aut de electione peccata sine desperatione uenie, usque ad mortem quis in peccato perseuerat, uel si sit erit sine fine puniatur, quasi sine peccato

Uoluissent imperium uiuere. Uox magis. Si potuissent sine fine uiuere, si potuissent sine fine peccare ostendit, quod in peccato semper uiuere cupiunt, qui nunquam desinunt peccare dum uiuunt. Ad magnam ergo iustitiam iudicantis pertinet ut nunquam careant supplicio, qui nunquam in hac uita uoluerunt carere peccato. ¶ Ex his itaque apparet quod sine confessione oris et satisfactione operis peccatum non remittitur. Nam si necesse est ut nunquam ita dicamus ut a peccato iustificemur, sine confessione iustificari a peccato nullatenus confessus fuit, peccatum confessio paradisum aperit, uel iam a quo est ... sola confessio uel est sic et satisfactio penitentia sequente, non eius uera, sed ad nostra confessio aliud penitentia, sine ut nostri cor acceptatur. Sic ille qui promittitur uel iam ... ad omnia peccatorum penitentiam agere si iustitia euangelii et talentis data esse promittitur, quod negat ... nisi secundum peccatum dimissum post uelam consequi nisi quod ... et minor est quod ... peccati solum pena, si soluetur ab ligando soluetur, quia potestas a deo ecclesie est nullus sine uenia accipienti, sic necesse est supplicationibus ipsam imperare et accipit. Concluditur ergo quod nullus ante confessionem oris et satisfactionem operis peccati absoluatur. ¶ Item quod ut prorsus appareat neminem sine confessione a peccato mundari, ab ipsius humanitatis principio ... in cordium. ¶ Peccato transgressionis primum parentes corrupta adorauit, et nisi deus per ut peccatum quod iste dicendo commisit ante confitendo dele-

accipitur in eternum aliquam in penitentia finali ... penitentibus potest ... quia hic ... nam est ... in finali penitentia quedam qualitas que in eternum alia ... penitentibus ista non potest in eternum esse in sublecto existere quia si ponatur quod desinat esse ... quod nunquam eam habuit. Non mirum.

Noluissent unquam... ¶ Item enim peccatum ... in penitentia ... et peccati pro boni ... penitentia ... in fine ...

a ¶ Ex his itaque in sententia ... usque ad ... uerbum

b ¶ Sine nos. s. ... non potest ... ¶ ... ¶ ...

c ¶ Paradisum. s. ... ¶ ...

f ¶ Potestas non soli sacerdotibus potestatem ligandi ...

g ¶ Supplicationibus. s. c. multiplex. ... probat ...

h ¶ Item ... ab isto loco usque ad quam ... peccata non dimittitur sine oris confessionem ... in euangelio ... in euangelio ... et ... his mouet auctoritates ... post ... et ... his omnes ille auctoritates intelliguntur cum quis ... tempore ... doctorum summorum omnium bonorum ...

* agit et consequitur s. c. ... ¶ Sol. s. c. ...

... doctorum summorum omnium bonorum doctorum ...

Maccabeus cum aduersus pugnaret cum ... in memoria qui erat cum multis ad confortationem suorum ... quod in peccatum ... in hoc modum ... summum ... manus ... pro populo ... post apparuisse ... ... dixisse hic est ... qui multum orat pro populo et pro uniuersa sancta ciuitate Ieremias propheta dei ... et ... gladium aureum dicentem: accipe sanctum gladium munus ... ad quod ... ad ... in ... quam ... consolatur ... cum ... in ... fecerunt in hostes ... et ... post mortem quod ...

t ¶ Pro illo. s. ... peccatis ... multiplex ... ut pro illo non rogetur quis post mortem ... de peccato in spiritum sanctum quod est finalis impenitentia ... Aug. ... de ... potentia ... ligat ... et ... doctor ...

v ¶ Possunt. arg. quod si ... et c. xxiii. q. i. ... ut ... ... Aug. ... est unius peccatum ...

x ¶ Ad mortem ... huiusmodi ... quod ... omittit ... in ... ecclesia ... pugnat ... ... sciens ... ... ignorantia ... dicens pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt. in ...

y ¶ Dimittetur ... peccatum in spiritum sanctum ... generaliter ...

-a Expensa proverbiis quia frequenter tractatur. ta quam organo ut'm
telligere. ta tranquillo. quia in silentio invenitur origo omnium peccatorum
b per confessionem. c Tractatur. quare medicabile sunt pec-
catis. tum pos
sibile est re
uocare ad pe
nitentiam ut
deus. ego sum
reprobi ym
y. impossibile
bois. at pcm
sunt rem edia
bilem. bonum
tractis. quia
genus humanum
pierat
pcto. adeo
tota anglica
na pcto de
uolutum
meritorem
sunt adma
qo sunt an
glis. dpa
iste debuit
una sentencia
ut episcopatus
sunt. et pro
uisiones pa
rochialium
mentium
bois. ar spm
d Tractatio
egyptiaq quo
lxtus. xcvia.
ecce. qua
uocem. clamauit
gratia. et quo
bet. recta. qa
una. medias. c.
qui spiritualia
is. flores. u
es. pis. tractat
re. qui una. se
f Corroborauit. q
spes. mea. in
tra. me. mi
g Preparauit
tur. pra. an
is. Et qui ama
cula sunt ar
aua. tuere. gra
lepre. in cute
ut capillus
ste. in como. i
capillus. pra
diatur. alio. p
pina. fiat. ab
lame. capillus
sine. calumnia
ut. malia. pte
capitis. albi
ut. rubi. bus. o
lor. mutentur
sunt. placeat. t
pece. ut. tu
lepra. egypti
alibi. ut. ruffi. li
in. como. di
batur. lepra. in
lus. ma. cla. i. pi
arbitrio. sacerdotis. secundum. mixte. lepra. ñ. erat. p. spicua. rece
batur. cum. sacerdos. in. como. suo. xx. dies. quibus. expectans. sñ
cretur. erat. lepra. utrum. recuperabat. cum. aliis. xx. diebus. qb. sine
tur. cum. sacerdos. ut. mñdu. ei. judicabat. quia. si. scabies. erat. lauabatur
so. uestimenta. sua. mundus. erat. cum. ñ. p. spicua. erat. lepra. sep
tem. diebus. iudicabatur. immundus. ad. arbitrium. sacerdotis. le
bantur. bo. uestimenta. sua. dissuebat. ita. ad. mundi. bo. ut. crucied.
ur. sic. agnoscetur. sacerdos. p. risum. ut. possit. agnoscere. quis. crucis. de. ecc
nestro. em. leguebo. dissuebat. abluebant. solus. ec. castrabat. ea. ut
am. mortuo. mb. differentia. inter. hanc. lepram. uestis. erat. p. spicua
obuertebatur. uestis. duobus. recuperabatur. uestis. septem. diebus
sacerdos. ma. cla. ad. mundi. cabatur. lepra. si. no. erat. sanabilis. erat. ablue. batur
uestis. et. recuperabatur. tunc. alios. xx. diebus. post. quos. si. sacerdos. mun
merabat. eam. esse. lepram. ut. recuperabat. eam. a. sordibus. illis. bo. stabat. eo. mu
lepra. est. clamauerunt. xx. diebus. post. quos. si. sacerdos. mundum. mer
erat. esse. lepram. ut. recuperabat. eam. a. plagis. lepre. is. bis. ac. ter. ablutis. bo. stabat. eo. mu
ter. eo. mundi. nans. per. circuitum. ma. pulicem. nasum. spi
cet. autem. eum. in. loco. immundo. alios. xx. dies. ab. stabat. eo. mo

rent. Serpens. aut. de. alia. parte. quisti
no. equa. pro. confessione. em. non. re
uocabitur. ad. uitam. Caym. quoq.
am. pume. puanea. tione. em. ma
dium. addidisti. simul. et. ad. omno
rum. de. alia. parte. quisitus. e. dum. dicun
cubi. e. abel. frat. tuus. ß. qua. sup. b
peccatum. suum. confiti. noluer
peccatis. mdacie. negato. do. mmz
sallé. con. atus. e. dicens. Si. quid
custos. frs. mei. sum. ego. indign
uem. a. iudicatus. e. vñ. id. spatio. is
profidum. me. sus. e. dñi. aut. ea. a
lor. e. im. quitas. mea. q. ut. re. cia. m
merear. ragus. q. pro. figus. erat
a. fine. domini. significans. eos. i
qui. pcm. suum. cõfiten. dissimu
lant. respectu. diuine. miseracionis
indignos. bñ. negos. quoq. qui p
ignorantiam. dicat. habeã. ã. diq
rant. nisi. cognoscant. ante. sua. mã. mar
cum. in. quo. figuratur. q. passio
nes. mortis. ante. missorum. bus
ecce. ecce. vñ. quoq. precipit. dñs. ut
lepra. sue. mentis. ante. sum. in. domo. sui
mus. est. sue. mentis. ap. parte. o. sic
don. oi. detur. nisi. cui. sua. bitum
separatens. indignos. cõmuna
retur. ultimi. dies. aut. quoz. ar
aspu. maligno. et. ecclesiã. pcedo
ad. sanctos. offium. redire. ad. pa
dium. psalterium. ampet. cora
cop. salle. et. cetera. ab. eius. uerate
ce. sacer. dialibus. in. quo. mistae
oi. dicitur. q. d. quecq. dialbo. ppec
catum. mea. patur. ab. eius. bo
mino. cp. ñi. ualz. nisi. prius. dñi
ecca. psalterium. ap. parat. cora. eo
psallat. sp. ñ. ang. re. ip. mp. tare
mea. ar. salubrit. admonedo. pi
epco. oz. ando. et. ep. la. bom. operis
sibi. plendo. dia. bolii. ab. eius. mis
sibilium. erat. cõ. presat. Vnde. q.
ci. ad. uitii. cõmissi. ixia. dium.
mani. audiuit. a. propria. cam. stic
dom. mus. pecti. tui. ate. ip. m
pecem. cõfitere. prius. ei. propere
dan. guen. tu. pecem. cõfessus. es. pe
audiuit. et. sinul. ei. dis. pecem. mi
ate. re. habeb. quoq. ai. dine. cetus. si
gnum. es. sinul. es. sua. cõmunãtus. si
audiuit. ei. dixit. se. ip. m. alio. sacer
tes. deo. p. pm. am. vñ. dis. aut. adie

liam. am. i. ac. habitu. et. ntus. es. fratẽ
meam. in. ducam. malui. i. die. bo
eius. mmutet. cum. audiuz. ad. bu
ex. l. dies. a. mmne. sub. uitetur. ecce
deo. regis. q. prima. pnia. am. ego
nmr. dicentes. Quis. gr. si. cõ. uitae
q. ignoscat. deus. et. ei. q. t. pot. se. bene
deõnem. hac. humilitate. sat. fac. to
ms. imm. etez. sb. sione. e. ua. te. me
nienut. Quoz. ere. pis. eu. det. oi
dicitur. qo. nullus. ad. eo. cõ. se. ge. fue. la
mus. pius. sat. fecerit. sibi. p. pm. am.
Nabuchodonosor. quoz. pro. pẽ. sup
biam. sua. ro. nabilit. ire. in. bestia
lem. ai. mu. cõmutat. et. atq. a. regn
suo. pro. figus. recte. ss. ñ. ate. regn
recepit. q. cõ. ii. sus. dm. p. dicamur
ze. inq. ple. bi. ri. li. ti. ca. o. bel. pãs. ne
tãs. gressionis. capt. uitas. rechtar
ani. ubi. an. me. mit. q. pecã. sua. o. sire
ns. dan. el. q. alioz. se. oz. pecabo. uel
am. accepit. sp. ne. qua. gẽ. tio. quoq. ne
mentes. ad. ioz. mur. ba. pnãz. ac. et
ab. eo. ba. pro. pñe. pe. mu. i. cõ. fite. bi
tur. pecã. sua. oi. dẽ. ne. qo. quisq. di
pecã. sua. dã. pn. ando. cõ. fiã. mo
uatione. melioris. intepromitte
sirgnationis. gram. ac. cape. dã. bo
nte. ps. quoz. alios. legitur. sua. sac
se. am. ortus. alios. ad. epam. uidas
se. alios. ii. uum. mas. se. alioz. mbã
palis. dissolutia. cõ. so. in. das. se. oii
ti. sam. tute. pecato. ppe. ue. cias. ut
am. i. co. ii. legitur. pẽ. ssisse. lu. ca. ci
referẽte. dicamus. qo. p. scam. pe
tm. pnis. regatis. ẽ. q. ẽ. im. sam. ita
tu. red. de. ret. lepr. osus. ñ. o. lle. q. de
se. edens. dis. de. mõ. te. mu. dam. ti
pnis. cla. mant. ad. eu. die. sius
pores. me. mi. dẽ. que. pos. tra. tem
gẽ. to. mũ. da. ut. ec. cas. quoz. dam
el. ama. et. ad. ei. o. si. fere. me. ei. fili
da. ud. i. rogam. ut. eum. i. ẽ. qo. mus
ue. fa. tam. ub. i. ait. ra. bi. o. ut. rum. de
i. lium. ẽ. Tres. q. mortuos. audiui
qs. alios. oz. aud. redidicunt. q.
ti. q. dis. ciplo. mi. a. te. audiunt. s.
q. d. sunt. unum. quip. eo. pe. ec. ce. is. u
ti. ñ. mentur. Cõmunter. exemplic
eum. te. esse. dicit. et. eligi. qõ. ille. q. p
ma. cla. gin. oĩs. ei. xim. fiat. ni. o. fessio
ne. ppria. o. is. i. ecce. ite. cessione. suffra
gantes. ama. ñ. si. potit. bi. ce. pistens

contamnare. domus ultionis. ultionis. i.

quoz. alio. uum. do. mũ. qõ. si. tam. in. do. ient. ma. cla. p. scue
ras. leõ. ẽ. de. structuã. domus. sug. q. i. pigs. q. pulus. ert
cum. tate. p. iecta. tam. in. ca. im. ũ. dũ. i. Incert. ñ. b. die. de

uestet
domo
qo. ei. al
ittam.
positig
pa. i. ec.
k. istoir.
ultrad.
officet.
ab. alig
mmisi.
uum. et
pueram
in. ei. a
ecdon.
offetur.
si. alig
mecat
mac. a
quo. ad
mistui
ipeoit.
tin. sac
dotis. o
sium
relãm
tu. m
h. et. a
quo. ad
ostium
ul. mist
uum. ad
uel. usti
lo. cõta
mi. ata.
ul. imi
tu. indi
gitetur
Cmu
tatur.
i. mũ
dica
retur.
r. pro
pla. ci
fia. tam.
Cach. b.
i. e. dam.
c. e. e. e. c.
o. Cmo
ce. lis. c.
na. bud
jam. ip.
p. ir. at.
i. no. bis
qeum. c.
quam
ul. post. o
mnia. an
onem. a
scatar.
q. Cest
ilem. s.
tr. q. a.
uu. imẽ.
n. ecia. r
gli. o. bic
tisset. se
ad. uic
nore. p. i
r. Cpme
niemus
siones
ẽ. ut. i. ci
de. alium.
sñ. pina.
jo. decti.

t Cam. eorum. hoc. enim. tes. amat. ut. mutu. ingẽ. ut. pe. flet
r Crabom. i. magi. jo. n. archi. sna. gogi. filium. ñ. uo. ue. plan
r Mortuos. suam. i. a. rum. uut. ut. di. ignoramus. ñ. dicat
v Quantum. uñ. bi. cgr. ẽ. ia. tem. ad. eõ. ut. intelligi. cu. eum
dicet. os. ñs. sequere. me. si. ri. tu. o. ño. p. mis. mortuus. ẽ. uo. loe
um. sepelire. eos. ñs. aut. o. mitte. mortuos. sepelire. mortuos
suos. a. tenebro. a. Ossa. untures. b. Clamaret. ac. et. ac. ito
z. Ppter. me. o. mnitus. meis. de. finali. e. Castuum. o. sitoz
c. Cecidens. si. confitentes. f. Cim. pro. fundo. uitoz. um. uñ
d. si. clauderet. ut. ñ. strugeret. precator. cã. uentri. pro. stito
uitoz. um. stẽ. pnet. jo. ñ. am. qõ. differentia. cratus. ẽ. cecidq
g. Sufficiat. negetur. u. ancillam. u. edixit. nemo. jam
b. Mia. ñ. ne. ri. at. ac. ei. as. ecclesiã. erectorem. sufficat. ei. quo
i. Cum. cit. quo. ad. eam. a. do. eum. dñm. no. con
h. on. sufficiẽ. te. pnatur. jo. do. jo. ut. recta. quam. o. mutat
l. Cpme. ced. i. pcm. ms. bilis. mbilis. ẽ. pre
z. Dnit. sit. am. o. mnat. ab. uoi. quo. ad. uti. cu. ter
am. i. ter. e. ut. qõ. ui. sit. o. Cepose. ẽ. sup. qui. se
v. lum. s. q. q. i. cali. uto. jo. do. ut. u. p. Cpre. a. i. ẽ. dmẽ.

. a. cha. b. ja. mes. n. am. mu. ne. ci. ta. b. z. di. re
quiebatur. pma. ñ. aũt. mno. quiremissois

uidicitur. s.

polliceris si mala fecerit dicis suam
mutare sententiam non in homines
sed in opera que mutata sunt. Sic enim
deus hominibus irascitur et iratus est
iudicio fuerit neququam prius
ut quod mutatum est dicimus quia
tempus aliter fecit. Igitur nabuchodo-
nosor fecit ut ei daniel consiluit mi-
serans pauperum et ideo usque ad duode-
cim menses dilata est sententia. Sed quia po-
stea ambulans in aula babilonis
gloriatur et dicit. Nonne hec est babilon
magna quam ego edificavi in do-
mo regni in robore fortitudinis
mee et gloria nominis mei bonum
misericordie perdidit malo superbie. Forsitan
ignoscet deus delictis tuis. Cum
beatus daniel presciens futurorum
de sententia dei dubitet rem temerariam
faciunt qui audacter peccantibus
veniam pollicentur. Et sciendum est
quia nabuchodonosor bona opera
faciens veniam repromittitur. P.

Ipse benignus dixit in azarie
unitate misericordie prime mod-
vultus clementie ut ubi agone peccan-
tem et donum in percussi tradidit
pene delinquentem. Sed quanto iocun-
dius et servierunt chusarsathon. Et
ecce octo annis deservierunt. Tunc audi-
te quis quis ille esset qui consilium
esset. Annis servierunt. Et cum tempore
sexeno ... quanto tempore delinquisti
tanto nichilominus tempore humiliate ip-
sum ad dominum satisfacere confessione
penitentie expectes ut humiliet te et
chusarsathon mittatur. Necesse
est ergo agat penitentiam et ipse puerum
non si illius dominatum qui a sitientibus
emendans sitiat ipse corrigens per
dominus eum misericors. Sed quid dic-
tum est peccabo equum qui penitendo
peccat. Sed illud consideremus quod non
fuerunt chusarsathon quia
diu fuerunt prodi(ti) eius. Sed nolo
clamaverunt ad dominum. Nemo sui
satietatis equus iniuriatos poscit. Et
non clamaverunt ad dominum. Tu ergo suis
animi dominis salvatorem dicit ad filium.

Ecce tempus ei nobis et c. P.
Qualiter ingit autem aliquid

istius modi. Cum ergo peccator ec-
clesiam que sordes macula vel ruga post dec-
clesiam Christi appellatam nec templum sibi ec-
clesia possibile autem non quod eccle-
piam suam rugam habuit. Et macula re-
mundicia sit. Quomodo restituta est
ita peccator curat ad medicum
quia non habet opus sanis medico
sed male habentes. Ut autem virtutem
ipsius fiat deceat que est corporis. P.

Superbus scelere ob aliam
sua superbia consiliarii. Dic
ut apologiam hoc possumus dicere
primum peccatum est cogitasse que
mala sunt. Secundum cogitatio-
nibus acquiescere perisse. Tertium
quod mente decrevis opere complesse. Quar-
tum post peccatum non agere penitentiam
et sua sibi placere delicta. Idem.

Secunda post naufragium
tabula est culpam simpliciter
confiteri. Imitari eos enim tem-
ui qui mortui consecrati et iuvenes
iuvenes. Ceu et demus senes qui gemi-
lacrimas et gemitus copulisti. P.

Quadrum autem naturale
mens est penitentia magis quod
indulgentiam quia ad imminentem
prona qui ut vult mortem peccoris
sed ut convertatur et vivat. Siquis per
lapsum peccatoris adiuvat penitentiam
se convertitur et ad eam sic
iudice veniam impetrabit. Idem.

Necessitate peccati malachias
immemores rationis reliquit
ad hiemen quid sedentes facient
tabernaculis sicut in diebus festivi-
tatis ut quod fiat baptismum. Hec faciant
penitentia que habitet in tabernaculis
natoris hec est in ecclesia. Idem.

Predixerat hieremias lxx a-
nos desolationis templi
post quos rursus veniret popu-
lus in iudeam et edificaret ibidem tem-
plum in ierusalem. Nec eos non fecit
danielem negligentem. Sed magis
provocavit ad rogandum ut quod deus
per suam promisit clementiam per
eorum impleat preces negligentia
que sibi parata ostendi. Denique ige-
nesi legimus c. xx annos penite-

uram prima tabula est naufragium.

resurgimus per baptismum

a presbiteris sacerdotum accipiat satisfactionis sue modum offerendum sacrificium contribulati cordis devotionis supplex. Id enim agat quod non solum sibi prosit ad recipiendam salutem, sed etiam ceteris ad exemplum, ut si peccatum eius non solum in gravi eius malo, sed etiam in tanto scandalo aliorum est, atque hoc expedire utilitati ecclesie videtur antistiti, in notitia multorum vel etiam totius plebis agere penitentiam non recuset, nec resistat, nec letali et mortifere plage per pudorem addat tumorem. Causa enim contingit ut pretermissis multa colligantur ut iudicis etc. Item Ier. Mortificatio viciorum agitur quam abstinentia ciborum penitentium.

Mensuram autem temporis in agenda penitentia ideo non satis attente prefigunt canones pro unoquoque crimine, ut de singulis dicant qualiter unumquodque emendandum sit, sed magis in arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendum statuunt, quia apud Deum non tantum valet mensura temporis quantum doloris, nec abstinentia tantum ciborum quantum mortificatio viciorum. Propter quod tempora penitentie pro fide et conversatione penitentium abbrevianda precipiunt, et pro negligentia protelanda existimant. Tamen pro quibusdam culpis modi penitentie sunt impositi. Item Iohannes Crisostomus.

Quis aliquando vidit clericum cito penitentiam agentem? et si deprehensus humiliavit se, non ideo doluit quia peccavit, sed confunditur quia perdidit gloriam suam. Ex his auctoritatibus asseritur nemini sine penitentia et confessione proprie vocis a peccatis posse emundari. Unde premisse auctoritates, quibus videbatur probari sola contritione cordis veniam prestari, aliter interpretande sunt sive intelligende quam ab eis exponantur. Negationem namque Petri secuta est satisfactio lacrimarum et trina confessio dilectionis, qua penitus deleret peccatum trine negationis. Si ergo necessaria sibi erat ista satisfactio peccati cuius totum [illegible]

[illegible] ipse dederat suis auditoribus formam [illegible] illud propheticum: Declina a malo et fac bonum, et illud Ysaye: Derelinquat impius viam suam et vir iniquus cogitationes suas, et: Amplius horum a peccatore nichil exigitur. Non ergo illa auctoritate Leonis penitentie satisfactio penitus negatur esse necessaria, [illegible] tum penitentium mutationis [illegible] penitus abrenuntiatur, et vitiorum forma [illegible] mortificatur. Et illud Iohannis Crisostomi: Lacrime lavant delictum quod pudor est confiteri, et illud aliud quod scribitur in epistola ad Hebreos: Non dico tibi ut te prodas in publicum, neque apud alios accuses, sed obedire te volo prophete dicenti: Revela Domino viam tuam. Ergo tua confitere peccata apud verum iudicem cum oratione. Delicta tua pronuncia non lingua sed conscientie tue memoria, et tunc demum spera te misericordiam posse consequi. Si habueris in mente peccata tua continue, numquam malum adversus proximum in corde tenebis. Non ita intelligendum est ut sine confessione oris peccata dicit dimitti posse, sed sine publica satisfactione. Secreta namque peccata secreta confessione et occulta satisfactione purgantur, nec est necesse ut que semel sacerdoti confitemur, confessione oris non confitemur sed lingua cordis, sicut nos apud verum iudicem confiteri docuimus. Hec[illegible]

N[illegible] cordis peccatorum [illegible] promittes et perseverantia eius [illegible] lebis [illegible] peccatorum [illegible] corum in corde [illegible] publicabis [illegible] confessionibus [illegible]

aliis qualiter occulta sunt crimina aliis nescientibus, id est occulta confessione istis peccatum suum confitentibus non publice illud manifestantibus. Item illud Prophete: Dixi confitebor et tu remisisti, id est remissibilem iudicasti impietatem peccati mei. Item illud Augustini intelligitur: Magna pietas Dei ut ad solam promissionem peccata dimiserit, id est remissibilia iudicaverit. Item votum pro opere reputatur, cum deest facultas operis; vel votum confessionis reputatur pro opere cum deest facultas confessionis. Item voluntas remuneratur, non opus. Item intelligitur voluntas sicut opus remunerabile, non opus voluntate; [illegible] peccatori diluit [illegible]. Contra. Quod vero [illegible] opus et cogitatio [illegible] mortificationi [illegible] peccati, sic per ius [illegible] in iniquitate [illegible] illud dicitur: Conterminia ad mentem [illegible] scriptum est [illegible] quam illa in satisfactione precedente sola contritione Deum posse placari [illegible]. Item tamen quod de leproso sive mundatis [illegible] de Lazaro resuscitato dicitur ad contritionem cordis, non ad indulgentiam remissionis referenda sunt. Obstinationem animi et confessionis [illegible] quamvis [illegible] quaque [illegible] sibi [illegible] ostendit [illegible] vel [illegible] in lucem [illegible] vel [illegible] sicut [illegible] quisque dicatur [illegible] quia habet [illegible] peccati remissionem [illegible] baptismate peccatum remittitur [illegible] eius pena reservatur. Sic per contritionem cordis quisque a [illegible] peccatum [illegible] ac non ego [illegible] satisfactione oris [illegible] aliquis [illegible] a peccato mundari.

Ecce autem [illegible] Iohannes Crisostomus [illegible] peccatum [illegible] non dico ut te publice accuses [illegible] dico [illegible] accuses. Sic [illegible] aliis nescientibus [illegible] sine [illegible] intelligi quod sine confessione oris peccata possint deleri. [illegible] ad contritionem [illegible] confessionis [illegible] sunt [illegible] peccati [illegible] sed non ad [illegible] confessionem cordis, non ad exteriorem satis-

factionem, ad [illegible] referenda sunt. Est enim penitentia alia interior, alia exterior. Interior penitentia est illa de qua Augustinus ait: Omnis qui sue voluntatis arbiter est constitutus non potest inchoare novam vitam, nisi peniteat eum veteris vite. De exteriori [illegible] in actibus apostolorum legitur dixisse Petrus: Penitentiam agite et baptizetur unusquisque vestrum. [illegible] interior penitentia, non de exteriori [illegible] et de ea non [illegible] Ambrosius ait super epistolam ad Romanos: Gratia Dei in baptismate non requirit gemitum vel planctum, non opus aliquod, sed solum confessionem cordis et omnia gratis condonat.

Que autem [illegible] ergo de penitentia [illegible] dicta sunt, non ad exteriorem, ut diximus, sed ad interiorem referenda sunt [illegible] peccatum [illegible] Augustinus [illegible] quousque [illegible] non [illegible] penam [illegible] hinc [illegible]. Nullus enim [illegible] a peccato mundari, nisi penam peccati passus fuerit [illegible] satisfactione [illegible] aliud est [illegible] confessione [illegible] in se ipso puniatur. Est enim penitentia, ut Augustinus ait, dolor cordis quo quisque in se punit quod commisit. [illegible] satisfactione [illegible] ut [illegible] qui iniquitatem meam ego agnosco. Tunc punias, quia ego punio. Ignosce, quia cognosco. Non [illegible] dissimulo. Sic Deus [illegible] dat [illegible] ut nec peccata eius sint impunita aut ignoscat. Ignoscat enim se ipsum puniendi [illegible] cordis [illegible] peccati [illegible] in eodem.

Veritas de terra orta est, id est confessio oris [illegible] iustitia de celo prospexit, ut publicanus confitens rediret iustificatus. Iustitia prospexit, quia [illegible] parcamus [illegible] quia agnoscat. Et de celo ego iustitia prospexit [illegible] iustificatio penitentium. Hec ego [illegible] satisfactio [illegible] occulto [illegible] Deo offerenda [illegible] nec sine pena relaxari probantur [illegible] expiari [illegible] publica satisfactione vel oris confessione [illegible] publicas et manifestas [illegible] intelligenda sunt [illegible] Nabuchodonosor, quem propheta [illegible] corporis et elemosinis redimere [illegible] peccata quorum [illegible] publica satisfactione expianda sunt [illegible] publica nota [illegible] publico eget remedio. [illegible]

l. computate a tempore excepto eo cum quis aliquid redimit sive quicumque annus iubileus veniat sive remotius

missis itaque auctoritatibus quibus manifeste
omnibus manifestum probatur offeren-
da satisfactio oris confessio a crimine
vero peccata probantur sacerdoti necessario
confitenda et eius arbitrio expianda. ¶ Econtra
ea que asserunt sine confessione peccata remitti
... peccatum ...
cum cordis contritione peccatum presertim
dimitti. Occulta vero peccata secreta satisfac-
tione, publica autem manifesta penitentia ex-
pianda esse firmissima constat ratione
sub ... ¶ Porro sine confessione oris
si facultas confitendi non defuerit, ali-
quod grave delictum expiari aut penitus
...
Leonis pape sine supplica-
tionibus sacerdotum indulgentiam nequaquam
optinere sine confessione oris a pecca-
to possimus emundari. Quis enim sup-
plicabit pro peccato quod nescit? ...
... claves ecclesie ...
... sacerdotis penitentiam agit sine con-
fessione ...
... quos ... ligandi et sol-
vendi solis sacerdotibus ...
... si quis ... arbitrio se ipsum
peccato ligat vel secreta penitentia ...
... satisfactionem ... absque
sacerdotali iudicio se ipsum ... alie-
no eius reconciliet. ¶ Huic sententie
missis auctoritatibus consentanea
... multorum exemplis probatur ...
... Archimagoricus ...
electus dominus ... satisfactionem
nisi ... patre et matre puelle
Petro quoque et Iacobo ... vita red-
dita est in quo ...
... peccata ... morte puelle
intelliguntur ... supplicationibus
ecclesie ... patre et matre puelle ...
... sacerdotum ministerio ...
... religiosis ... ecclesie
Quod ... T ... co.

Quam vis agni ... non ... po-
terit redimere in siclo ...
sacerdote ... supputabit ... nu-
merum usque ad iubileum ...
... agni ... penitentiam ...
... redimere non
valentem ... in siclo sa-
... penitentie ...
... sacerdotibus ...
... dignos ...
... qualitate ...
... satisfactionem ...
... bonum opus ...
... aliquid ...

dia commisit? Ille tamen qui nulli crimi-
nis sibi conscius usum sibi interdi-
latis prebet hunc tamen quia manifeste
... tempore ...
... remissio ...
... peccati remissio
figuratur. Sacerdos ergo ... manu
usque ad iubilei supputationem eius
arbitrio penitentie ... diffinitur ...
... plenaria peccati penitentie remis-
sione ... Non enim sic ...
... super eundem locum statuum ... dif-
finitionem penitentiam quisque a pecca-
to plene mundatur. ¶ Cum ergo ut ex pre-
missis colligitur tempora penitentie sacerdo-
tis arbitrio diffiniantur evidentissime
apparet sine confessione ... non
dimitti peccata. Quis enim tempora penitentie
alicui prefigeret ... peccata sua sibi
manifestare contempneret ... peccati ex superbia nascitur ...
enim peccatum suum quisque celere ...
... iniquitas sua ... manife-
sta fiat ne talis reputetur ...
... divini exhibuit ...
no conspectu ... sibi ...
... impii ...
... qui peccatorem
atque penitentia ...
... parentum ...
... peccati ...
... sui ...
... quia ...
regnat vel ...
... humilitate ...
... sparsit ...
... confessionis ...
... hoc ... Augusti-
nus in libro de penitentia ait.

Que pertinet ... dolore
Quam misso ... penitentia ...
... sacerdote ...
... confessione ...
... sacerdotibus ...
... penitentia confitenda peccatorum ...
... manifestanda ...
... monstrate ...
... quibus ...
... peccasti ...
... remis-
sionis ...
... sacerdotibus ...
... confessionis ...
... mortale ... satisfactionis
... confessio ...

[illegible]

[illegible]

gaudet. Deus enim qui misericors et iustus est, sic conservat misericordiam in iustitia, et iustitiam in misericordia. Opus enim misericordie est peccanti peccata dimittere, sed oportet ut iustus misereatur iuste. Oportet enim ut non solum quid sed quomodo doleat consideret, si dignus est indulgentia. Iustitia enim sola damnat, sed indignus est misericordia qui spiritualiter labore querit gratiam. Laborat enim mens patiendo erubescentiam. Et quoniam verecundia magna est pena, qui erubescit pro Christo fit dignus misericordia. Unde patet quia quanto pluribus confitebitur in spe venie turpitudinem criminis, tanto facilius consequitur veniam, aut gratiam remissionis. Ipsi enim sacerdotes plus iam possunt proficere, plus confitentibus parcere. Quibus enim remittunt, remittit Deus. Lazarum enim de monumento suscitatum obtulit Dominus discipulis solvendum, per hoc ostendens potestatem solvendi concessam sacerdotibus. Dixit enim: Quodcumque solveritis super terram, erit solutum et in celo. Hoc est, ego Deus, et omnes celestis milicie ordines, et omnes sancti in gloria mea laudant vobiscum, et confirmant quos ligatis et solvitis. Non dixit quos putatis ligare et solvere, sed in quos exercetis opus iustitie aut misericordie. Alia autem opera vestra in peccatores non agnosco. Qui ergo confiteri vult peccata, ut inveniat gratiam, querat sacerdotem scientem ligare et solvere, ne cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo qui eum misericorditer monet et petit, ne ambo in foveam cadant, quam stultus evitare noluit. Tanta itaque vis confessionis est, ut si deest sacerdos, confiteatur proximo. Sepe enim contingit quod penitens non potest verecundari coram sacerdote, quem desideranti nec locus nec tempus offert. Et si ille cui confitebitur potestatem solvendi non habet, fit tamen dignus venia ex desiderio sacerdotis, qui confitetur socio turpitudinem criminis. Mundati enim sunt leprosi dum ibant ostendere ora sacerdotibus, antequam ad eos pervenirent. Unde patet Deum ad cor respicere, dum ex necessitate prohibentur ad sacerdotes pervenire. Sepe quidem eos querunt sani et leti, dum querunt antequam perveniant, moriuntur. Sed misericordia Dei est ubique, qui et iustis novit parcere, etsi non tam cito sicut solveretur a sacerdote. Qui ergo omnino confitetur, et sacerdoti meliori quam potest confitetur. Si peccatum occultum est, sufficiat referre in notitiam sacerdotis, ut grata sit oblatio

muneris. Nam resurrexit filia principis paucis ut fuerunt qui viderent. Dum enim esset sepulta, nondum esset portata extra domum, nondum esset in notitiam portata, intus resuscitans solis Petro et Iohanne et Iacobo cum patre et matre puelle. In quibus figuraliter continentur sacerdotes ecclesie. Quos autem extra invenit, id est, quos suscitavit, flebat enim turba quam maxima post filium vidue; flebat Martha et Maria supplicantes pro fratre; flebat et turba que Mariam fuit secuta. In criminis manifestatio ad mortem, in quo docemur publice peccantibus non proprium sufficere meritum. Item.

Sufficiat illa confessio, que primum Deo, deinde sacerdoti offertur. Rub.

Quamvis plenitudo confessionis iudicatur esse laudabilis, que propter dilectionem apud homines erubescentiam non vitat, tamen quia non omnium huiusmodi sunt peccata, que penitentiam postulant, ita timeant publicare, removeatur improbabilis consuetudo, ne multi a penitentie remediis arceantur, dum aut erubescunt aut metuunt inimicis suis sua facta reserari, quibus possint legum percelli constitutione. Sufficit enim illa confessio que primum Deo offertur, tunc etiam sacerdoti, qui pro delictis penitentium precator accedit. Tunc enim plures ad penitentiam poterunt provocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis. C. Ab auctoritatibus vel quibus omnino firmantur utraque sententia confessionis et satisfactionis nititur, in medium breviter proposuimus. Cui autem harum potius adherendum sit, lectoris iudicio reservatur. Utraque enim fautores habet sapientes et religiosos viros. Unde Theodorus Cantuariensis archiepiscopus in penitentiali suo ait:

Quidam Deo solummodo peccata dicunt confiteri debere, ut Greci. Quidam vero sacerdotibus confitenda esse percensent, ut fere tota sancta ecclesia. Quod utrumque non sine magno fructu intra sanctam fit ecclesiam. Ita dumtaxat, ut Deo qui remissor est peccatorum peccata nostra confiteamur, et hoc perfectorum est, cum David modo dicamus: Delictum meum cognitum tibi feci, et iniustitiam meam non abscondi. Dixi: Confitebor adversum me iniustitiam meam Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei. Sed tamen Apostoli institutio nobis sequenda est, ut confiteamur alterutrum peccata nostra, et oremus pro invicem ut salvemur. Confessio itaque que soli Deo fit, quod iustorum est, purgat peccata. Ea vero que sacerdotibus fit, docet qualiter

[illegible]

quentum est.

diligimus sic nos, sine propter aliquas utilitates nostras, si propter spiritualia beneficia vel accepta non propter affinitates vel consanguinitates. Sed propter hoc tantum quod sunt nature nostre participes diligamus. Item.

Non illi tantum proximi nostri sunt quos nobis gradus sanguinis iungit, sed proximi nostri dicendi sunt omnes homines nature nostre sicut diximus participes. Item.

Proximos sic nos parentes nostros diligimus, qui ad bonos mores et ad eternam vitam consequendam sic eorum nobis salutem consulimus, qui nos vincere peccatis acquievimus(?) cogitamus et sic nobis subvenire optamus, ut a viciis subvenimus, ac si fidelis sit voluntate subvenire debeamus. Qua propter karitate diligentione satagerent bonum quod eis conferimus, vel is proximos suos plus quam se diligunt omnem quippe eius amore sue ad eternam salutem parare se ipsos tribulationibus ac periculis tradunt. Iudam(?) ... patrie sue et toti ecclesie parentibus uxoribus ac filiis renuntiare, patris(?) quod totum dicitur per amorem Christi non solum non refugiunt sed libenter excipiunt, abicientes a corporibus suis vitam magis quam a Deo vitam ut ne sive discedere. Item Beda super Iohannem.

Querendum merito quomodo spiritualis filii Dei agnoscendi sunt, cum nunquam videtur quod super eum descenderit etiam manifestis speciebus quod ei magis et in novo quod in Christo manifesta est, sicut manet nunc dicitur quod semper in Christo manifeste speciebus. In sanctis autem hominibus quam diu in mortali corpore gestantur etiam per immanentem non tamen per sedem(?) recedit. Nam quippe apud eos ut hominis sustinere a cibo voluntatem paupertate diligant magis quam similitudinem consequantur pro eternitate iudicio vigere ... ante animam multi constare per assumptam(?) iustitiam ... quod mundi diligentia et cordis et tamen quillitatem ... pro beatitate iusticie perscrutationem pati sint veri, eleemosinis, oratio nibus, vigiliis, ieiuniis, ceterisque spiritualibus ... in sanctis spiritus sancti receditur autem ad tempus ne semper infirmos animi sed sic ... demones ... dicendi ... cadunt ... ut non semper possit hic visum.

[...] mirabiliter ipsi manent vere in eo ad tempus et ad alios per miracula signa qualis sint sancti et illuminationis(?). Item.

Quantas in sui quidam excedit apostolus super epistolam Iohannis. Item Augustinus.

Unctio invisibilis spiritus sancti est. Unctio invisibilis caritas est, quam in quocumque fuerit, tamquam radix illi erit. Quamvis ardente sole arescere non potest, quia calore solis non arescit. Item Gregorius super Ezechielem in eodem.

Pennata animalia minime resiliunt(?) cum incedunt, quia predicatores sancti a terrenis actibus ad spiritualia transeuntur ad ea quae reliquerunt ulterius nullatenus redeunt. Et paulo post. Nemo mittens manum suam in aratrum et aspiciens retro aptus est regno Dei. Manum quippe in aratrum mittere est per quandam compunctionis vomerem ad proferendos fructus terram sui cordis aperire. Retro autem aspicit qui post exordium boni operis ad mala redit que reliquerat. Quod electis Dei minime contingit, recte ne propheta Ezechiel dixit: Non revertebantur cum incederent. Et paulo post. Unum autem quae retro sunt obliviscens ad ea quae sunt anteriora extendens me sequor ad palmam superne vocationis. Nam et retro sunt oblitus Paulus, qui post spiritum eius dolens ... Item in eadem omelia.

Non revertebantur cum incederent, quia sicut quisque sicut ad bona tendunt ut ad mala a perpetratis non redeunt, quia presciuntur usque in finem hic salvus erit. Et sicut per Salomonem dicitur: Iustorum semita quasi lux splendens procedit et crescit usque ad perfectum diem. Hec omnia namque animo boni operis atque intellectus sicut mane iam parat diei est sed donec usque ad finem vite in meritis proficiunt ad perfectum diem tunc venient cum ad regna celestia perducti, iam lucem quam desiderant iam minus non habebunt. Item in eadem omelia.

Potest dici aut sicut Spiritus Sancti mobilem sic intelligi, in sanctorum quippe cordibus manet quasdam virtutes, semper manere, quasdam vero recessuri venire, et venientibus recedit. In fide spe atque caritate et in bonis aliis sine quibus ad celestem patriam non pervenitur, sicut est humilitas, castitas, iustitia atque misericordia sanctorum perfectorum corda non deserit, ad probationem vero virtutis vero et ex sancti Spiritus recedit ... ut aliquis se subtrahit. Et paulo

Sitq[ue] i[n] forma ca[ri]t[a]t[is]. Hinc est. xxiiii. q. i. s[i] petrus. et. s. Ubi uero ibi est charitas uirtutes. ag. nec. Certe dico. et. i. Eo. sunt. h. e. j. deo. d. ij. ut quid o[mn]i[u]m c[ari]tas q[ui]d cu[m] plus est.

solum intu[er]i. Sed cui [...] oppon[itur] ... q[uo]d non sit fin[e] possit intelligi nisi in[...] patria. aut puto q[uo]d ... caritas est non possit ... supp[l]i[cium] ordo angelorum. la. 3. Cui u[ir]tute

post: In his ita q[ue] uiuit abo s[i] quib[us] ad uitam minime peruenitur. Item. In lectulum suo et cordibus per m[e] a[me]t. ui reatu[m] stabilis d[ixit]. In his n[on] p[otest] ... si quis ... aliq[u]a[m] m[ise]ri cordie fi... cordie poste e. aliq[uam] m[ise]ricordie re cedit. Unde ambrosius s[uper] epl[am] ... H ic est caritas e. q. ad corinthios que desicient in adu[er]sitate. Ex premissis itaq[ue] apparet q[uo]d caritas semel habita ul[teri]us n[on] amittitur. q[uo]d aut[em] caritate semel habita criminaliter ul[teri]us peccare no[n] potest uel ad gr[ati]am non ad natam impossibilitatis referatur. q[uo]d autem caritatem habens criminaliter ul[teri]us non possit peccare testatur aug[ustinus] in omelia. vij. dicens. Quia radix o[mn]i[u]m malor[um] e[st] cupiditas. et radix o[mn]i[u]m bonor[um] e[st] caritas. simul a[utem] ... e[ss]e non possunt. et unu[m] ex his radicatur e[st] in [...] ... alia plantari n[on] potest. si ... aliquis conatur ramos in[...] radice enim n[on] c[on]cedit euelli. Ergo q[ui] criminaliter peccat caritate[m] nu[n]quam habuisse probatur. euidenter colligitur p[er] nuntia[m] ... q[uo]d ... criminaliter peccabit. Unde augustinus. C hristus est aqua de q[ua] d[omi]n[u]s in euangelio ait. q[ui] biberit ex hac aq[ua] qua[m] ego dabo ei non sitiet in eternu[m]. Reprob[u]s ... cu[m] ... in fontem ... capit ut in eandem ... qui biba aquam uiua[m]. aut quo[m]o[do] potabit. a[qua]s salientem [...] ... plu... ... [...] ... ita ... q[uo]d ... ram cordis co[n]t[in]e[n]tem quis hic po... q[uo]d ergo delictorum remissio[n]e[m] ... n[on] sunt d[imissa] quod non omnia prorsus ad p[er]niciem redigenda ... Item. A men dico uob[is] quid dixit d[omi]n[u]s. Ut timeat habuit uitam eternam. Qui ergo n[on] h[abet] uitam eternam in xp[ist]o m[anet]... ... q[ui] caritatem habet i[n] xp[ist]o m[anet] quippe ... amando i[n] ipsum tendere ... ... p[er] dilectionem operatur. Unde ... delictorum remissio p[ro]mittitur. ... si caritas a[ct]o ... seu ... nequid ... soli uel a p[er]ni... quod qui caritate[m] ... habuit ... in xp[ist]o ... quo ... ducto ... accepit ... accepit quo[n]i[am] o[mn]ia op[er]a ... supplicijs ferenda sunt. Item dominus. E go sum panis uiuus qui de celo descendi. si quis manducauerit

ex hoc pane uiuet in eternum. q[uo]d ego no[n] uiuet in eternum manducau[er]it panem uiuum. si quis ... manducauerit in eternum n[on] ... dicit. Hoc e[st] ... manducare panem uiuum. q[uo]d e[st] ... ip[s]a manducato tendere in ip[s]o ... reprob[u]s ... manducant ... fidem xp[ist]ianorum qua sola peccata relaxantur n[on] habent quo s[ic] nec ... in ... dicit ... iudicium ... pena ... nationis effugient ... n[on] solum actualium s[ed] etiam originalium. Hec q[uo]d de caritate dicitur ... intelligi ... q[uo]d semel habita n[on] ... amittitur. Et cor ... caritas e... ... [...] ... pro ... [...] ... n[on] ... qui s[ic] ... adm ... s[ed] ... Unde ... ezechiel e[st] Q ui se ... oc ... d[omi]n[u]s ... dicens ... suscepit ... gradibus ... gloria ... ita ... gloria ... Q[u]i ... ascende ... ... de ... per singulos gradus ... ... potentem ... per singulos gradus suos ... [...] ... gradus in cordis asce[n]sione ... psalmista ... ibunt ... de uirtute in uirtutem nec ... de uirtute in uirtutem gradus sunt ... ipsa ... gradib[us] augetur ... ad summa ... ... gradibus ... ... Domine ... ... gradib[us] ... ... simul ... ... gradus ... submersis ... dicens

op[er]a[tio]. Cum autem consumatur. Spicam fa... autem p... ... frumentum ... in spica ... ... in persona petri ... ... uerbum ... ...
b Profectus ...
c Pietatis ...
d Cui ...
e Quicumq[ue] ...
f Ad ... ...
g Descendit ... ...
h Messis ... ...

a Caritas. al. in eius spiritus. quia ambiguitas cessat. s. cum eo
b Liberta. libertas sunt ergo caritatem habent. Si enim quicquam mortale peccaverit ergo caritatem non habuit neque habet, sed hoc habebit; si iterum ad hoc
a negatur.
... ita dicitur
ut tunc a nec
n. qui peccaverit
ut habet petro
peccante non est
ut habeat sed,
ast. cum laudat.
c Ecce cum primum
negavit Jesum.
d Cum ergo ait
ecce ita ut
... verbum
... ab illo loco
... scientie
... mere eius et
... in se
ad porta que
spirabat ad
... crucis
ascendit per
gradus eius
... super ...
stat sponsa
... qui prophe
... ad pec...
... quo in...
... amicicie
possumus
qui perfecta est
... ...
perfecte caritatis.
... ad ...
... scita est
perfectam ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
ad perfectum
... ...
... ...
... bonorum
... ...
... ...
... ...
... ...
c ... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
f Plantavi
... ...
Q Quiunt
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
c periculum ...
... non est
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
probat exem
plo petri qui
b Quicumque di

Sic est regnum dei quemadmodum si iactet homo sementem in terram et dormiat et exurgat nocte ac die et semen germinet et crescat quodammodo nescit ille. Ultro enim terra fructificat primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. Cum autem se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest tempus messis. Semen homo iactat in terram cum cordi suo bonam intentionem inserit. Et post semen iactatum in terra dormit, quia iam in spe boni operis dormiendo quiescit. Nocte vero surgit ac die, quia inter adversa et prospera proficit, et semen germinat et crescit dum nescit ille, quia et cum adhuc metiri incrementa sua non valet, semel concepta virtus ad perfectum ducitur. Et ultro terra fructificat, quia prveniente se gratia mens hominis spontanea ad fructum boni operis assurgit. Sed haec terra primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum producit in spica. Herbam quippe producere est inchoationis boni adhuc teneritudinem habere. Ad spicam vero herba venit cum se virtus animo excepta ad provectum boni operis pertrahit. Plenum vero frumentum in spica fructificat, qui iam tam in virtute proficit ut robustum et perfectum opus perficere possit. Cum autem se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest tempus messis. Omnipotens enim deus producto fructu falcem mittit et messem suam desecat, quia cum unumquemque ad opera perfecta produxerit eius temporalem vitam per immissam sententiam incidit ut granum suum ad celestia horrea sua producat. Cum igitur desideria bona concipimus semen in terram mittimus, cum vero operari recte incipimus herba sumus. Cum autem ad profectum boni operis crescimus, ad spicam pervenimus. Cum in eiusdem operationis perfectione solidamur, iam plenum frumentum in spica proferimus. Herba igitur Petrus fuerat qui passionis tempore amorem dei sequebatur nec confiteri audebat. Ille necdum timebat, erat enim iam in viriditate, inter quam erbat dum omnium tempore. Sed valde adhuc fecerat ubi prius vacillabat timor, sed iam in spica surrexerat qui eis quem moriturum conspiceret timuerat, vivum a morte in ... Sed ad plenum granum in spica pervenit, ac qui veniente desuper spiritu sancto...

quem nullius amore roborante ... solidatus est ut vires prosequentium ... despiceret et inter tempore ... flagella predicaret. Nullus itaque quem ad bonum propositum adhuc in me ... tis teneritudine esse conspicit ... spiritu ... fructum ... herbam incipit ut granum fiat. Ut ergo veniat ad perfectum, quia dominus ac redemptor noster in ... suis invitantibus prodiit ad ... fecit ascendit per gradus ... quibus ... ... plius nobis ... quo ... ... cognoscit ... ... gradibus ipse ascendere dicatur ... ... ipse nobis ... ... animus ... in ... separatur. Chrisost. August in libro de gratia et libero arbitrio.

Qui vult facere dei mandata et non potest iam quidem habet bonam voluntatem, sed adhuc parvam et invalidam; poterit autem cum magnam habuerit et robustam. Quando enim martyres illa mandata magna fecerunt, magna utique voluntate id est magna caritate fecerunt, de qua ipse dominus ait: Maiorem hanc dilectionem nemo habet ... paulo post ipsam karitatem apostolus petrus nondum habebat quando timore negavit dominum ter. ... ... parva et imperfecta ... erat ... ... dicebat domine animam meam pro te ponam. Thren.

Si quis ... ... pistola ... ... avent caritatem ... ... perfecta est in illo caritas, ... quando moritur ... nascatur ... perfecta est ... ... nata nutritur, cum nutrita roboratur, cum fuerit roborata perficitur. Cum ad perfectum devenerit quid dicit: mihi vivere christus est et mori lucrum. Idem eodem.

Si autem fecerit ... in ... ... timor ... caritatem ... Idem eodem.

Foris ... est ... caritas ... perfecta ... ... sufficere ... crescat caritas ... minuitur timor ... ... caritas ... in quibusdam perfecta in quibusdam est imperfecta. Perfectissima autem in hac vita ...

Si timor ... ... Idem.

... ... in cordibus ... aliquis ... ... timoris ... ... minuitur in nobis ... ad hanc augendam ...

c Quia
... ...
... ...
... ...
d Nec ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...

c Quantus perfectum ... ... perfectus non possit ... unde dicit ... ...
S Si ... ...
d Casta ... ...
e Est ... ...
b Ne ... ... nemo ... sunt ... ...
S Sic ... ...
d Ingerit ... ...
c Casta ... ... mens mala ... ... foris ...

... dicit ... ... quia ... ... est ... ... Sed si autem ... ...
F ... ...

... ... perfecte ... ...

modo bono. Affectio ... ... magis ... notum ... fribus
i Manet ... ... ardua et difficilia ... ponere animam pro eo. Caritatis
h Non potest ... ... Opus vel signum maioris
l Potest ... ... Caritatis Jo. ... Petrus ... ...
... ... animam meam pro te ponam ... hoc facere non possit ... ...
o Dicit quando nascitur ... ... non ... in ... ...
p Sed ... ...
q S ... ad perfectum ... ad perfectionem ... ... quidem
... ...
r Mihi vivere christus est et mori ... ... magnificat ... ...
quia per mortem ... ...
... ... in futuro ... ... in futuro ... ...
pro eo est mihi lucrum ... ponam corpus mortale et ... ...
... ...
S Sicut ... ... timor caritatis ... ... tamen est non ...
... ...
... qui ... ...
... dicitur quod augetur caritas et minuitur timor ... ...
dum fiat perfecta caritas que foras mittit omnem timorem ...

suis ... ... puella puella ... ... ista notant ... ...
... ...
S Secundum ... ...
... ...
g Ignorantia ... ... magis peccat quis
b Infirmitate ... ... ex infirmitate
i Gravius ... intelligas per accumulationem ... ex ignorantia quam
ex ignorantia tamen ... non est ... quod dicit ... ... quod gravius
peccat qui peccat in filium vel in spiritum sanctum quam qui peccat
in patrem ... ... cum qui peccat per infirmitatem quod peccat in
potentiam ... ... peccat in patrem cui attribuitur potentia ... qui
per ignorantiam peccat in filium peccat cui attribuitur sapi
entia. Sed quod hic dicitur ... ... ad peccata que commit
tuntur in patrem et filium et spiritum sanctum ... ... intelligi aliquis
infirmus ... ... fornicationem esse mortale pecca
tum ... fornicatur ... ... per suam incontinentie infir
mitate ... plus peccat quam ... ... qui ex ignorantia
quia ignorat fornicationem esse mortale peccatum ... ...
cum ignorantia tamen ... ... loco quod dicit

a [N]ine etas [illegible] propter hoc uel aliud [illegible] scientia quam habent angeli
b [I]ntus erat [illegible] qui sunt in ecclesia [illegible] apostolus
c [C]aritatem habuit [illegible] secundum [illegible] sacra

[R]enouatur in agnitionem secundum ymaginem eius [illegible] ymago [illegible]

sira patria angelice cum enim erat [illegible] eo die u-
gil. ius futurae xpisti et ecclesiae sacramentum uaticina-
bat. aut caritatem aut odium habebat. si
aut odium habebat, si diabolus auc-
tor fuerit peccati. [illegible] Si si caritatem
a deo creatus est eius similitudinem ne-
quaquam in sui creatione accepit. Et si
in caritate a deo creatus est et iustus et inno-
cens a deo factus est, non est creaturam namque
[illegible] capax [illegible] liberi arbitrii iustitiae et
innocentie sic caritatis particeps esse non potest.
Colligitur ergo quod adam antequam pecca-
ret caritatem habuit sine qua iustus
et innocens esse non potuit. [V]t iam igitur

[Q]uod renouatur [illegible] secundum litteram
[illegible] sicut non accepimus quod per-
didit primus homo, placet accepimus.
quia iustitiam et caritatem per peccatum lapsus est et
paulo post [illegible] expoliate uos ueterem
hominem et induite nouum qui renoua-
tur in agnitionem secundum ymagi-
nem eius qui creauit. hanc ymagi-
nem [illegible] impressam perdidit a-
dam per peccatum et post paulo [illegible]
illa prima [illegible] iustitia cum lapsus
est adam. [I]tem in homelia [illegible]

[P]rinceps uniuersorum [illegible]
[illegible] adam et in morte ad y-
maginem dei factus, pudicitia ornatus
temperantia [illegible] caritate splendi-
dum primos parentes [illustrans]
[illegible] expoliauit [illegible] accep-
erunt [illegible] abstulisset
pudicitiam et continentiam [illegible]
[illegible] paulo post [illegible]
[illegible] proprios [illegible]
[illegible]
[illegible] solus erat
[illegible] ad [illegible]
[illegible]. [P]rimus ho-
[illegible] opus [illegible]
[illegible] complantate
erat [illegible]. [I]tem [illegible]

[I]lla anima a deo [illegible]
[illegible]
[illegible] pictura [illegible]
[illegible]
[illegible] ymago [illegible]
[illegible] ymaginem [illegible]
[illegible] pictura [illegible] ymagi-
nem [illegible] peccatum [illegible]
lapsus est [illegible]. [I]tem [illegible]

[S]imile [illegible]
[S]apientia [illegible]. [I]tem
[illegible]
[illegible] iustitiam [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] spoliatur [illegible]

sic dispoliatur adam in mundum [illegible] est.
[I]tem in libro [illegible]

[S]ed nec adam primus homo nudus
erat quem innocentia uesti-
bat. [I]tem in libro [illegible] de paradiso.

[V]t cognouissent quia nudi essent [illegible]
[illegible] nudi erant [illegible]
[illegible]. [O]pponitur illud quod
[illegible]
[illegible] peccati [illegible]
quam [illegible]
[illegible] caritatem [illegible] ergo hab-
bat [illegible] opponitur de moyse cui [illegible]
apostolus in sua epistola ad hebreos [illegible]
[illegible]
[illegible] se negauit esse filium filie pha-
raonis. malens affligi cum fratribus
[illegible]
[illegible] egyptiis [illegible]
[illegible] regis [illegible]
[illegible] nouum [illegible]
[illegible] regis [illegible]
[illegible] egyp[illegible]
[illegible]
[illegible] non habebat [illegible]
bonis operibus [illegible] caritatem
[illegible] non habebat [illegible]
[illegible]
[illegible] non habebat [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] diligebat [illegible]
[illegible] diligebat [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] gladio [illegible]
[illegible]
[illegible] caritatem habebat [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] caritatem habebat [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] solus [illegible]
[illegible]

[illegible] caritatem [illegible]
[illegible]
[illegible] caritatem habuit [illegible] non statim [illegible]
[illegible]
[Q]uotiens [illegible] peccatorum [illegible]
[illegible]
[illegible] adam [illegible]
b [illegible] c [illegible]

v [illegible]
r [illegible]
r [illegible]
[V]t cognouerunt [illegible]
[illegible]
[illegible]
c [illegible] pharaonis [illegible]
[illegible]
[illegible]
d [illegible]
[illegible]
c [illegible] f [illegible]

tem non habebat bonus sicut etiam saul et bo
nus sicut saul fecit. a domino pontifice
electus est. Innocentiam habebat qui po
pulo cum turibulo se medio se opposu
it iram dei placavit. et cui ut primus fi
[illegible]
se per prouocatur. Filii quod dauid
canticum non huius est quod est spe domini adie
[illegible]
[illegible]
[illegible]
lectionis acquirit [illegible] plane
[illegible]
munni [illegible] mei. Quod ego cantica
tem non habebat quod [illegible]
[illegible] clamidis et perdidit [illegible]
[illegible] clamans [illegible]
persequeretur [illegible] mortui [illegible]
[illegible] Quod canticum non habebat
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Quod ca
nticum non habebat [illegible] amicos
filia saul [illegible]
[illegible]
[illegible]
nticum non habebat [illegible]
[illegible] dicens [illegible]
[illegible]
[illegible] Si canticum non ha
bat [illegible] iudicare
[illegible] iudica me domine [illegible]
[illegible]
[illegible] ego in innocentia
[illegible]

[illegible]

sed in [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] qui nati sunt ex deo non
peccant [illegible] qui natus est ex deo
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] contra iouinianum.

Si enim quod dicis [illegible] qui natus est ex deo non
peccat [illegible] diabolo [illegible]
[illegible]
[illegible] dicens filioli custodite vos
a simulacris [illegible]
[illegible] si dixerimus quia peccatum
non habemus [illegible]
[illegible] non est in nobis [illegible]
[illegible]

[illegible]

a Peccatis mortalibus. Quorum est ei qui dicit: Si dixerimus quia peccatum non habemus. ac. peccati[s] veniali[bus] tenemur. b Summo. Sacerdote. b Sunt ubi qualiter in verbo intelligendi sunt. c

Ouerimus. Et hoc probat statim. b Gustantur remissionem. f Pariter. Hic dicebat beati. peccatorum qui gustum sic habuerunt. g Illuminati per baptismum. d Spiritus sancti dono.

quia tertio domino non peccat. Ideo dico vobis ut non peccetis. Sed dum eis sanctis in gratia one domini primum quod diu ri peccaristis. immo quamvis in gratia tione domini perseverant peccare possunt. Que enim communicatio lucis ad tenebras. christo. Et Belial. Quomodo dies et nox misceri nequit. sic iustitia et iniquitas peccati. Ubi apparet quod ante christus si suscepimus christum in hospitio peccatoris nullum congrimus diabolum. Si peccaverimus per peccati ianuam ingressus fuerit diabolus protinus christus recedit. Unde david post peccatum. Redde mihi leticiam salutaris tui. Salutare quod peccando amiserat. Qui dicit se nosse eum et mandata eius non custodit mendax est. Si conventus ei est spiritus veritas appellatur. Immo et ego sum inquit veritas. Quantum sit misericordia nobis applaudimus. Autem ... scit. Bonum quia satisfactio illud peccati est. Quod est corpus sine spiritu mortuum est sic et fides sine operibus mortua est. Nec gratie putamus esse unius dei nosse cui ad moniti aut non convertimur. Qui dicit se in ipso manere debet sicut ille ambulavit et ipse ambulare. Eligant adversarius eorum obligat quomodo illam opinionem damnamus. Qui in christo anima manet. Si maneat in ego in illo. ubi ut christus autem manet tenetur ambulare sicut ille ambulavit. Si ambulantes in christo qui ingreditur ut christus ille peccatum non fecit nec inventus est dolus in ore eius. Qui cum malediceretur non maledicebat. Et quasi agnus coram tondente se sic non aperuit os suum. Ad quem venit princeps mundi huius et invenit in eo nihil. qui cum peccatum non fecisset pro nobis peccatum fecit et nos autem iuxta epistolam iacobi in multis peccamus omnes. Et omnino a peccatis non immunes sumus quod et dicit. Si dixerimus quia peccatum non habemus ipsi nos seducimus. Et veritas in nobis non est. Autem quis confitetur mundam peccatis se esse. Hic etiam quod sit similitudine per maculas omnis ad ... et quia ecce autem in iniquitatibus conceptus sum et in peccatis concepit me mater mea. Et beatus iob dicit. Sic eo iustus quod meum impia loquatur. Si fuerimus perfecti innocentiam. Si purificatus sum nive et lotis mundis manibus satis me sordibus intinxisti et execrati sunt me vestimenta mea. Verumtamen ne penitus desperemus. Ubi et autem nos post peccati baptismo non posse

salvari statim. hec ipsum tempat. Et si quis peccaverit advocatum habemus apud patrem ihesum christum iustum et ipse est propitiatio pro peccatis nostris. non pro nostris autem tantum sed etiam pro totius mundi. hec ad credentes post baptismum loquitur. et advocati pro delictis eorum dominum pollicetur. nec dicit: Si quis peccaverit advocatum habetis apud patrem ihesum christum et ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Et ne eos diceres non plena fide baptismata suscepisse. Sed advocatum inquit habemus apud patrem ihesum christum et ipse propitiatio est pro peccatis nostris. Et non solum pro nostris autem verum quoque peccatis sed etiam pro totius mundi. In toto autem mundo et apostoli sunt omnisque credentes. Et quibus liquido comprobatur post baptismum posse peccare. Frustra enim advocatum habemus apud patrem ihesum christum si peccare non potest. Petrum autem apostolus ad quem dictum fuerat. Qui lotus est semel non habet necesse ut iterum lavetur. Et cui dictum est. Tu es petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Ab ancilla perterritus negat. Et ipse dominus ait: Symon symon ecce satanas postulavit ut vos cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te ut non deficeret fides tua. Et si non peccamus post baptismum cur nobis postulamus dimitti peccata que in baptismate iam dimissa sunt. Unde et autem iudicat ex animo ... oratione. Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Qui convertunt de libro animus. Paulus electionis vas castigat corpus suum et in servitutem redigit ne aliis predicans ipse reprobus inveniatur. Ad hebreos quoque scribens: Impossibile est enim eos qui semel illuminati sunt et gustaverunt donum celeste et participes facti sunt spiritus sancti. gustaverunt nihilominus bonum dei verbum virtutesque seculi futuri et prolapsi sunt renovari iterum ad penitentiam. Rursus crucifigentes sibimetipsis filium dei et ostentui habentes. Certe eos qui illuminati sunt et gustaverunt donum celeste et participes facti sunt spiritus sancti. gustaverunt quoque bonum dei verbum negare non possumus baptizatos. Sed baptizati peccare non possunt quomodo apostolus dicit et prolapsi sunt. Verum ne montanus et novatianus hic rideant qui contendunt non posse renovari per penitentiam eos qui crucifixerunt sibimet filium dei et ostentui habuerunt consequenter

Intellige. Aperte. Et intellige. Alius quam in baptismo. Intellige non in mortalibus quod quis ... [illegible]

(Left marginal gloss:) secundum proprium intelligitur de peccato mortali et impossibile hoc. d Impossibile. Quia omnino peccatum mortale penitus inveniri ... e Iniquitatem ... f Lumine. ... g Meritorie ... h Exemplo ... i Ille ... k Impossibile ... l Peccatum ... m Non ... n Non sunt ... o Fide ... p Eis ... q Sancti ... r Peccati ... [illegible]

(Right marginal gloss:) Nouum ... a Tribus ... b Mortales ... c Perpetuo ... d Nec sine ... e Contra ... f Rursus ... g Per ... h Baptismi ... [illegible]

littera similiter ... peccatum mortale peccatum ... in illud peccatum ... potest ... Sed ... Impia ... f Nec in ... t Summus ... b Simpliciter ... t Ut ... c Perpetuis ... a Precatus non ... b Causa ... c Resurrectionem ... d Cessit ... Aliud est in

sicut impossibile est quod christus iterum crucifigatur sic impossibile est quod in rursus baptizetur ... q Rursus ... t Sibi ... tollenda ... mortis ... in quo ... renovari ... r Tunc ... t Hos ... v Inclinatus ... Hec dicit ... Tandemus et c.

q̄ dolo uos desp̄are deuicia. S. ita locutus sū ut metu desp̄ationis
liquo p̄ter ea bonū ostēdis opus ita de diu opis q. mīstrastis &c.
ipsius. ad honorem dei et hu. boms loquitur post p̄cm
ministratis hic auguit: q̄ de credidistis. io. a. conclusionis.

hunc soluit errorem. ait. Confidimus
aūt de uobis dilectissimi meliora & uici-
niora saluti. tam & si ita loquimur. nō ēm
iniustus deus ut obliuiscatur operis uestri
et dilectionis quā ostendistis in noīe ip̄ius qui mi-
nistrastis sanctis. et nunc ministratis.
Nō ē tā grandis iniusticia diui[n]i iudici
ut peccata puniret & bona opa non
susciperet. Loquitur si ita in quibus apostol-
ica ut eos retraheret a peccatis et de-
sperationis medicinā faceret in adiutore
Certum de uobis confido de uobis
meliora & uiciniora saluti meritum
tie dei ē ut nō obliuiscatur bonorum
operum et ministerii q̄d p̄pter nomē eius
exhibuistis & exhibetis in sc̄os & tm̄
meminit peccatorū. Et paulo post illi
arbitrium nos condidit deus nec ad ui-
tutem nec ad uitia necessitate trahim̄.
Alioquin ubi necessitas ē ibi nec corona
ē. Sic et bonis opibus perfectio ē dō. s. nō ē
cum uolentis neq̄ currentis s̄ miserentis
ē dei ad uiuantis ut peruenire ualeam
ad calcē. Sic q̄ nūnaliquis atq̄ p̄cedis
semina nī māsuetī nec ē aliqd perfectū q
abolicamur dicentes nos sup fundamē
tum xp̄i edificasse feni lingua stipu-
lam. Nec suppoit in eo dn̄ edificem̄
aurum argentum & lapides p̄ciosos. dō
pere ualitebit q̄ & hoc ipsū certa
scam posse se dce quippe lot. Ipsū
aut in occultis ut mē sciat in occto
quasi figuli probat fornax. Nos
aut iustos cepit. tatio tribulationis. Et i
alio loco scē p̄hilā: accessit ad seruitute
dei p̄para te ad temptationē. Rursus id
iacobus ait. Estote factores u[er]bi. nō au-
ditores tm̄. Si quis auditor ē u[er]bi nō
factor hic similis ē uiro cōsiderāti uul
tum natiuitatis sue in speculo. Cōsi
derauit enim se & abiit. Recte obli
tus ē qualis fuit. Frustra monuit ut
iungent opa dei si post baptismū peccare
nō poterat quicumque in quo legē fugere
ne peccauit immo factus ē omniū
reus. quis enim absq̄ peccato ē. Conclu
sit enim deus oīa sub peccato ut delic-
to ut omnibus misereatur. Et quia eosq̄
fidei uit deus p̄cōs dētem p̄tatem ut pecce-
falsis doctoribus sicut fontes sine aq̄
& nebule turbinibus exagitate q̄bz
caligo tenebrarum reseruatur. Sup biauē
uanitatis loquentes. pelliciunt in desideria
ris luxurie carnis eos qui paululum
effugerant. ad errorē conuersi sunt.
Nō ē tibi uidetur p̄nitisse s̄mo apl̄ie
nouam inpietē factionē. Ipsi cē
q̄ sontes sine aqua cum aq̄ non habe-

doctrinam uiui promittunt sibi et ut do-
nubes propter ea ad quas puenire
ueritatis doctrinā turbinibus exagitante
demonium atque uitiorum. loquuntur
grandia & totius consumimo sup bi
a. ēs uini diuseum ē apd dominum
ois qui se exaltat confirmatur q p au-
lulum refugerant a peccatis. ad
suum reuertantur errorē. Sed a tenet
ut in ueritate bonū carnis q. desideri[um]
quis enim nō libentē audiat. Comedu
cemus & bibamus cras enim moriemur.
bimus. Sapientes & prudentes p̄ig
uēant. Eos iō quam fermonibus
dulces sūt plus audiunt. Iohēs
apl̄s in mo ioh̄e saluatore scribes
angelo eccl̄e ephesi. Scio inquid op-
era tua & laborem & patientiam tuam.
& quia sustinuisti propter nomen me-
um & nō defecisti. Sed hēo aduersus
te pauca. q̄d caritatē tuā primā re-
liquisti. Memor esto unde excideris
& age penitentiam & prima opa fac. Si
aūt ueniā tibi & mouebo candela-
brum tuū de loco suo. nisi peniā e-
geris. Similiter ceteris eccl̄is. Smirna
pergami. Thiatira. Sardis phila-
delphia. laodocia. ad penitentiam
puocat & nisi reuertantur. ad opa p̄-
stina comminatur. Sardis pauca
hēs & dicit q̄ uī coinquinauert
& ambulaueriunt mecum in albis
quia digni sunt. Cui aūt scribit ad eū
mitte unde cecideris & ecce missurus est
diabolus ex uobis in carcerem ut temp-
temini. Scio ubi habitas ubi sedes est sa-
thane & tamen habe qualitē accepi-
sti & audiens & fac peniām age & re-
liqua. Taceo q̄d dicit q̄ uidētur ec-
baptizati fuisse & fratris quos dñ tem-
p̄e pauci. Paulus penituerit scēdē
pla dissimulantur. q̄s solet ubi est sce
eos fuisse dicere & prophe ulnizi
ad olim propheuenit. Certe si q̄s
ignorat subalta dispensatione dicere
retro scēos ē tem fuisse mutatum
nē tamen q̄ d apl̄us beati placuit i
coniugio. Nec nunc ei ignis placet
impetiam cūstitate. Sunt ille le-
gi & tpi suo feruant uos legē de
ponuntur quos fines seculorum deue-
nerunt. Dauid electus s̄m cor dñi q̄s
uoluntates eius faceret & q̄ quod i
psalo dicat. Judica me dñe q̄m ego
in innocentia mea ingressus sum &c.
sed tēptatur a diabolo p̄ peccatum pe-
nitens loquitur dicens. Miserere mei deus s̄m
magnā miām tuā. & s̄m multitudinē[?] peccātū

hoc scilicet dimicare. lenia & mitidum grauia & grauissima
h. leniūm uenialia. t. ut xxi. dist. cum minus. io. io. illo enim ē
i. mecum in delectationē sensus & opis. h. fecit quis ita p̄
fectus qui caueat si possit ab ocioso. sit dicens. s. edaret h q̄d sit
i. inoccentius. l. in ambiguis ubi non facile intelli. apparet.
ut quid nō. h. de reni. l. d. pi. i. noli aūt cēd post baptismū.
i. acceptis. et possit quis peccare. dē. o. Citius h. exponitur
i. uultum. i. tē secundam solam uitam. i. c. oīs homines.
p. ab. id peccata. s. aut originali. q. Comminatur deceptionē.
nō q̄ nō tēp̄tatur, s̄ ne tēptati succumbant. ut nō succumbunt
eos. luli & reuelat. bu. s̄. co inqui nantes. s. u. q. m. secuti sunt.
i. hu. sī docto res. dē. dicitur nebule q̄ alios obscurant.
i. fontes. s. i. a. ut et tempes. l. cū t. i. Supbia. l. superbia.
i. nebule. de monū. u. anitate loquentes. & pelliciunt. a.
· candem sui & non idem

monialibus. h. allegatur. h. c. xxx. alia dispensatio olim aliane. q. d.
i. mita. p̄ licet alia dispensatio cēt nunc & alia olim. tamen
quantum ad uita bonum ttonam elmala & quātum ad posse i
peccare. p̄ret caritate fuit olim q̄d nunc & eo exempla
uetis testamenti recte moueri possum. hu. dō optime & omni
bis primā in ee mgabiou. q̄ sacrificiū: scīe ad eptis ē ut e
ut ut hi deo regum alia ucē non legum reuelatis cū nisi fuit
q̄ compositum cantica canticorū. xxiii. q. ccc. tā de oleum
a. amatorem. xxxii. q. iii. salomon. gratie eo p̄ anno tum
a. manassem. s. i. q. x. q̄ nus cōn. ult. iā decto uiim summoni
b. dicenti. i. paralipomenon. in quo. i. omnium bonorum doctor

a Ab egyptio scilicet pharaone cum a pharaone uellent esse reges in eodem
qui regnabat tunc temporis ascendit contra Iosias uir decem occurrit
eius prohibens ne in suum faceret puteum et insuper pharaone adre

minus cum in labiis etc. ... fornicante petulantie tunc
in crepitans aut in uoce ... non est precessus in bilicus tunc
... Carnes id est qui magni uidentur ...

magna uult de luxuria. Salomon a-
mabilis domino et cui bis fuit deo
minus reuelatus, quia amator mu-
lierum fuit, a dei amore discessit.
Manassem impiissimum regem post
captiuitatem babilonicam in pristi-
nam dignitatem restitutum liber die-
rum refert. Iosias uir sanctus in campo
macedon ab egyptio rege confossus
interiit. Et Iesus filius Iosedech sacer-
dos magnus quamquam in typo precessit
fecit saluatoris qui nostra peccata
portauit et alienigenam sibi ex gen-
tibus copulauit ecclesiam et sic ...
tam per sanctam domini sordidis indu-
tus uestibus stat diabolus ad dexteram eius
et candida illi deinceps uestimenta
redduntur. Super fluminis domini Moyses
et Aaron scribitur quod ad aquam contradictionis
offenderunt dominum et terram repromissio-
nis non intrauerunt. Beatus Iob aliquos
quos omnino credimus posse peccare
commemorat dicens: Quid enim? Nunquid
quid homo coram deo mundus erit aut a
suis operibus sine macula uir sicut
filius non credit et aduersus angelos
suos prauum quid reperit, quanto
magis hi qui habitant domos luteas,
quibus enim et nos de eodem luto sumus
conceptae. Quomodo cecidit lucifer de celo
et cecidit lucifer qui mane oriebatur. Ad quod
illis narrationibus ille qui in paradiso deli-
tiarum inter duodecim nutritus est lapides
uiuit et amore dei ad inferna descen-
dit. Et si salutare enim angelorum
de bonorum quod ruinam sic fulgur
de celo cadentem. Si ad illam sublimi-
tatem cecidit quis cadere non possit. Si
in celo ruina, quanto magis in terra. Et
tamen cecidit uirtus, immo post ruinam
collum erectum quis tunc usque eius i-
lli bis eius et potest eius sibi uincula
neruis eius obuiabit in eo. Arbo-
res magne non timent uirtus eius
et calamus et calice, perfecte te commisit
qui magis sit cui calix uoluptas
et luxuria propago carnis generatio et
nuptiarum est. Transit in ista ad calami pa-
titionem. Si quis negat eos qui tota
fide baptismo consecuti sunt non posse
peccare et decurrimus, quod excepto
deo omnis creatura sub uitio sit, non quod
nulli peccauimus sed quod peccare pos-
sumus et similitudinem et fletum in eius
sic. Cum dixit quicunque sibi uel appa-
parent nullus casus ac ... quod pos-
tea criminaliter delicto amittitur
ad sigis contradicitur et ... tunc
uita ipse deus intelligit uel liber quod

uenio ad te in nocentiam ad iustitiam mo-
ris et ceterum quod plerique fidei
baptismum accedentes sed postea pro-
lapsum fuerunt celestia dona gustauerunt
et spiritus sancti fuerunt participes, non solum
ad humanos iam etiam ad dei oculos
ex aqua et spiritu sancto iudicantur renati
sic tamen ut non hi essent in dei oculis
quam regeneratum non spiritu operatione seu
sacramenti participatione nec tamen
predicat apud deum nec iustitiam nec i-
nocentiam perhibent suis quem in quo perfi-
ciunt domini iudicium et maxime moret
transferat non distribuero omnis facultates
meas in alios pauperum sic tradidero
corpus meum ita ut ardeam, caritatem aut
non habuero nichil michi prodest quod pos-
sumus ad uincendum nullus concedit
quod caritatem amittat et amissa recu-
peret quod reprobis et uirtutem ad ipsi
tamen habent quam amissam postea
damnentur. Vnde hoc hilarius scribit Aug-
ustinus in libro de correptione et gratia.
Apostolus ait Si nullos diligentes dei
non usque in finem perseuerantie morti
addidit his qui si enim proximi uocati
sunt scimus non cum ad ipsum redeunt nolentes co-
... dicentes quod ego feci quod non accepi
quae constitit accepisse et sua culpa quia
accepta amisisse, plurimum quod plurimo
quam me aliquis dicere quod ex bona uita in
malam uolunt te meritis lapsus suis ad
huc quod ego feci quod non accepi. Accepi
enim fidem que per dilectionem operatur. Sed illam usque
in finem perseuerantiam non accepi. Ideo de
non illos uolebam perterri dubio pro me
erat tunc utique bono. Sicut in eo non perma-
nent. Ideo propter hoc huius fidelita-
te fecit et tunc equos sancta de filiis perdi-
tionis non acceptum dono perseuerantia usque
in finem, uerum fidem que per dilectionem operatur in perseue-
rantia ... quod catarie et ... de talibus
diceret per ipsum quod in perseuerantia ... ex illis
erant sed non ex nobis erat ... cum essent
non erant quod ex nobis erant quod bona ...
filius perditionis fidem operante et per dilectio-
nem. Hec de correptione. Cum illi non
euangelium quis cepit sed qui perseuerauerit
usque in finem hic saluus erit. Legere
Mirabilia pueri ... in malo ...
mei suum inimicus. Sed habet
aperiri quod excitat te operatione quod sicut
quando exeritate aliquid agit
et alicui alii non imponere esse et ...
lud ac ... Cum sed via quos in regnum
prosunt et non omnibus generaliter reprobis
... per penas spiritualis intelligentes
et quod ex ... eius deinde de ...
ligi. Cum enim quod ... cum mi-

minum tunc ... pene a plurima habitatione est ... mente non erat a propriis
... mortem ... per mortem dei que uita ... uolo misericordie potestate ad cum a
n Amore dei que ... amittit quod amor est ... operatio ... uoluntatis ... ligat
o Ad inferna ... ubi ... inferno sentit ... ligatus usque ... ad
... antichristi et ... solummodo si apud eius ... sicut ... erat ... uires
... suas in malos ... est ... temptatione ... non tam in quibus ... i
p Vt ... sunt ... in quo ad ... de sese ... unde a ... in
q In lumbis eius ... uis ... tatem in seminarum in quarum
r In umbilico ... quo ... dicentur fortes ... lum
... sup ... fortis ... umbilico probi uocantur quia ego ... usque
... semper ... uiuit ... in amor ... quem loquens ... nemo ... dicit

diuine scripture alii ... nigmatis ... dicunt excepto deo ... et semel
a Attamen ... stantes timeant ne simul cadant ruina habitan-
b Et uidetur ... excepto ... allegatus ... uidetur caritas ... amittit
posse quod non solum ... caritas ... caritate ... amittit in-
... et ad ... non solum ... caritas ... precedit ... si caritas
... posse contingere ... ad quod ... iudicatur ... ad
... illud ... in ... auctores ... indicat ...
... quod ... nontant ... caritas ... intelligitur ... probat ...
c Apostolus ... ad regnum ... op ... aut ... nobis dicat ...
d Apostolus in epistola ad Romanos. Scimus autem quoniam
diligentibus deum omnia cooperantur in bonum his qui

[illegible]

totum perfectus ambulasti. Cherub quippe plenitudo scientie interpretatur, et ideo iste cherub dicitur quia ascendisse eum constat [illegible] medio ignitorum lapidum perfectus ambulavit, quia inter angelorum corda caritatis igne succensa clarus gloria conditionis extitit. Cherub vero extentum et protegentem dicit. Omne enim quod extentum protegimus obumbramus. Quia comparatione claritatis sue obumbrasse ceterorum claritatem creditur, ipse fuisse extentus et protegens refertur: reliquos enim quasi obumbrando operuit, qui eorum magnitudinem excellentia maiore transcendit. [illegible] Caritas ergo [illegible] Sic et Ieronimus [illegible] scribit [illegible] Sic ergo [illegible] caritatis [illegible]

aut omnis caritas nullo modo bona queratur [illegible]

Hec de caritate dicta sunt. Ecce potest breviter sciri propter eos qui penitentiam negant reiterari posse, asserentes quod hec caritas semel habita numquam amittitur, ita penitentia semel tantum celebrata nulla sequenti culpa maculatur. Si [illegible] penitentia [illegible] ex ipsius penitentie diffinitione et multorum auctoritatibus probatur. [illegible] ait Ambrosius in quodam sermone quadragesime:

Dist. III

Penitentia est mala preterita plangere et plangenda iterum non committere. Item [illegible] penitentia.

Respondetur [illegible] penitentiam agere [illegible] baptismum [illegible]

Sacrificium penitentie [illegible]

Item [illegible]

Penitentia est [illegible] dolere [illegible] peccata [illegible] penitentia [illegible]

Item [illegible]

S[illegible] peccata [illegible] Item [illegible] penitentia [illegible] nisi dolor.

[illegible]

ura mutabit gelem amacsimilitm peccatum cotra omissam & quotaldes
fm alicq quis pcm nō omissa recuperabit tñ ad ecclām aūtor possibile est
q̄ cogitatiōe p̄mittat hoiis ar nolūtas sibi p̄cepīt nec sic p̄cepit iq̄ sūt ieū
potate ar. sol
ne ecclām. cui
bet celatōis ītegro
ne uolūtatis un
tes ora. ad effectū
ñ ducat. nō q
a In pīa p
cessit gla. et
bū quia un
sta opes ar.
q̄ xp̄s hūg. nc.
dicēs in aūtē.
stituabū. uīū
bū mēsa ome
na ā sūcia capi
tis ūtūm ūtōgat
pcm cōfessō.

Peniten
tia plā
gere. plāgēdo
tēpāas mālis
tolere. q̄ satisfa
cēs mādatū
cēsmo. pcepit
cēsmo. petrare
de sūp limi
mortali pecca
re ul ppōm nō
ptrahere uel
dimittere. p
ponit omittere
dūxit. mala
facinora ūtare
sūpenare. qđ
q̄ precedit. ro
latū etiam.
sed ple cā
ala p̄ uīcta
sūcia. et pni
q̄. cū mebri.

Sicut q̄ ita.
se. septe
tatibus teg. l.
quartū effec
pīne. pueto.
no. ad ro
re. sīque
mēdacibus ar.
bīnq̄ mō ig
q̄ hūmodi q̄
q̄ diu diuine
ri pēm duxe
re pīne. ge
dicq̄ ñ ōz ibi
q̄ pīna ñ ōz
ce pducēte pec
cato. ex hoc
q̄ sīlonga sint
aut pa. lōga. et
ce pīna de
cit qđ ut p
unus hoc ho
mē cātē. ñ ma
lor. i uīgēte ci
pīna q̄ fak die
dicatū ut sit v
tūm gīa ut re
tor. q̄ cū ut
ad om ecclām pe
mittā q̄ q̄
cū q̄ redūco
peccatum ad
memoriā in
de tēcto dole
re. c. unica.
ul ibi intellig
re pīna siue pē
nalitate qua
sustinemus

In pīa continue custodiat. hīc sēp
dolea. et dolore gratū dat. et dolo
ris pīna sic ostat gēi. sēp dolat.
q̄ sic sanus qđ dolēdū sit. et hō dole
at. qui sēp dolūt. sed dolēdo at. cēsmo.

Tunc testimonium pēpīam. q̄ p
pe agere dignē ipossumus
nisi medi quo ceūsdem pnie co
gnoscamus peccā. et am quippe
agere ēt pcedentia mala plāgē.
q̄ plangenda nō ppetrāde. sīq̄ qu
sic ala deplorat. ut etiā mala cō
mittat. ad hūc pīam agēdam
gnorat. aut dissimulat. quidem
protestēt si peccata quis lugue.
de flea. et ci ad hūc ad nanc ēsse

Sanctum quidē bonū ela. Pe
pecca. ñ ōle recte sufficē. ut ter
tio ca. ad peccatum. recidere
hos pastoris pīmi. pīa peuit. q̄
aut ēam. reūsus ad sīm uomi
tum. sus lota in uolutabra. l. v
ca. magna ēt eni ē peccati uncus.
pnie. ez. q̄ si quis in ētē pīa pē
sciet. pīam uō agē ē commissa
plāgēdā. et iam plāgēda declīnāt.

Producto ē pena. q̄ Te
culpa nec pīa purgetur
aut pa. si aim illa. sīmiter. pena
ac pbīl. ad dēmōstrationē debi
te misie. ul ad eūdē contrēm labi
uiter. ad ēcata. ez. necē pnie
tpīali. hoiez. de tali pena. q̄ iam
ad dā pīna. tēm sēpiēnam. ñ re
tam. culpa. ar. nō ēt hoiis. ad ē
pturbatio. ēcata. q̄ ñ. sīm quilla
iustis. supplicia. sto. Te. ois. os. q

Pēnā pīa cogit. pec aut.
Peccato ē omnia li bēt. sūffe
re. ñ. in. cor. ē. ēcō. mitā. ioz. ec
cō fessio. mo. pe. tota hūiliatis. h
ē fructa fera. pēitēta. Tē. sīmang

Sequē pīam digne agi. duc
te q̄ sic pēitā mala. dplāt
ut ñ. ita. ut. enim. si cōmittat
sīam q̄ plāgit. peccata. si sui q̄ te
num admittat. pec. in q̄. ī. ante cla
tē. in. cui. dum. q̄. ē. to magis ab
it. tāto magis lugēdū. ē. Te. ang.

Penitētes q̄ si ēstis pēitētes &
ñ estis. sūndes mutate mētis
tre. cū. amūdo. q̄ ac. ē. cathi. pa. sec. a
uen. sūnia. ē. unctē ligata. in. q̄. cel.
Audis ligatam. ñ. ēto. pūctus. facē
impostū. in. pīa. magis. gemma
figis. mēdes. sb. sīmā. spatē. tā. q̄

rei. si penitentia magis penitēs
sim. pēitēs. nō es penitens. si ego
penitēs. cur. facias. q̄ ie. male. fēcisti
si fecisse penitet. noli facē. si adhuc
facias. certe non es penitens. Te. c
sitoz. us. de. sūmmo. bono.

Iurnsō ē penitens. q̄. adhuc
agit. q̄ pēnitet. nec uō ēt. rei
posse ēē sub dicti. sub. sanctiōe. ēt. bu
ēam. reūsus. ad uomitū ē. pēitēs
ad peccatum. q̄ ulciscēmur. ia. ē. ma
inte. sinent. fundunt. pecca. ēē. nō
sūnt. Quosdam accipe. ia. ē. ma
ad pīam. ēē. no. affectū. pnie. n
hīc. quia. ēō. stanta. ani. tā. ē. nme
recordata. ē. pecca. ia. ē. ma. fidē
ne. uō. reuūsceret. usū. eā. q̄ fleue
nunciando. cōmittēdo. q̄ sata. de
pecc. ubi. diat. Te. eodem

Quamm. mūdi. esto. ē. ēcla
natur. mūdus. ē. qui. q̄ pce
ptum. plāgēdi. ad. ē. ter. ia. admitti
tur. ia. uat. ut. ñ. ē. mūdus. qui. plāgit
que gessit. nec. ō. sit. pēitēdo. ia. ē. ma
ea. que. fleūdo. ia. repetat. Te. cē. mu
bro. solui. aquorum. aug.

Humanus. ēpīa. q̄ sequens
culpa. coinquinat. tuitui
tātum. ēt. dūs. sanat. ur. frequēter
pecans. q̄ ut. gens. uenia. ūur. mē
tur. nec. ip̄s. iuuat. ia. ē. ter. ē. plicāt
peccata. nec. hūa. ut. uenia. ia. mal
posse. ē. ma. ia. dūo. ē. ē. pe. sīste
ergo. me. cōfessū. ē. esto. ī. pnia. fo. ar
cōfirmatus. ut. ia. m. dām. qđ. ar
accepisti. tenē. ī. desma. ppōi. qui
mite. unce. cōsuauigē. Te. cē. q̄. tz

Quia. dimissa. plāgere. pastoral.
gunt. nec. ēt. ō. sunt. cō. fida
resoluate. sa. ā. q̄. fīc. do. ia. nut. sol
uūt. ā. ī. mūdi. ē. q̄. uno. do. sene. q̄. ti
q̄ ātq. ad. arcos. ē. la. ammis. lauac.
ut. ad. sortes. rō. ad. re. mūdi. ī. ē. q̄
ad. missa. plāgere. nec. ī. ō. sit. pene
gra. uno. ī. se. ī. ubia. q̄. ī. pa. q̄. ā. fīe
do. impetrāē. potuerūt. ia. m. con
tempnere. ē. ia. m. ī. mūdi. esto. te
post. lauacri. mūdi. ī. ē. ē. negligere
quisquis. post. la. ām. as. ut. ē. ī. o
ēē. am. ī. ai. sto. dit. ēē. la. uacre. ergo
nec. mūdi. sūnt. q̄. cō. missa. fīe. nō
ōsūnt. sed. nu. sus. fīe. ma. si. ttūr. Te.

Baptizatur. q̄. ut. p. ām. ōuio
q̄. mūdam. se. fīe. ab. a. pēco
ī. post. bap. tis. mū. mo. rau. ī. tegit
qui. ad. pas. post. la. ām. as. repetat
Te. mm. mo. ra. libus.

ant. ō. q̄. ui. mūdi. ē. sīo. aliquo. ad. aliam. ī. poīt. ff. de. cōd. cō
ob. q̄. ia. ē. sub. sīmare. ē. torto. na. so. tenē. tite. no. in. cō
v. sub. sīmas. z Iurnsō. agit. ē. actu. mū. nō. ūtā. ā. no. in

consta
tiam. re
probū
ff. de pē.
me. ēē
tro. ēpi.
ob. fīat
ar. ēē. ē
tro. ī. ī.
tas. mū
quam:
b. Cum
cam. pe
uenīt
ater. tā
tē. pōt
ē. pīme
o. ēē. ī. ī.
mū. ia. m
d. ō. ūtā
ia. ob
ēte. cap
tio. ūtō. ūtō.
ngō. se.

e. U
ia. am
mūdi. p
tus. nō
pīna. ē.
f. mūdo
mūdus. ē.
gla. ī.
hūc. ē. ī
tus. ī. ē. q̄.
b. Cme
mūdo.
ūlla. mī
diga. ā. ē
ci. suffi
tūs. ad
sa. ūtē
q̄. ē. no
mēt. ē. ē
ū. pseue
rans. ī
nō. est. ī
mūdus
ectoro
sa. dūc
ul. ad. p
tēm. uc
Cfect.
ex. q̄. ē
vtū. by
qui. sol
loquo
i. p. sāno
rum. q̄
ecclām
ēt. de. ē
cpo. clo
loquā.

I. ī
nisi. in
suffīnes
ad. ūtā
ām. i
optūnā
tum. ut
cātis
fructui
tius. p
nitētiæ
qua. mī
sequūt
culpa. q

ūs. fīs. cus. ē. ūtā. ō. gtiē. ē. ne. q. ad. ep. tō. gtiē. sec. ūt. tos. ū. uīnīs
ī. tūdīs. ar. cē. ūuīnus. ad. uīlcio. qō. ēta. ; aut. ulū. pt. ēas. ast
ātuūt. Cum. ēm. sēam. is. di. xeūm. ā. com. sūmt. ūm. fīne. cc. sīb. ad
ūbium. ut. r. sdūnt. ēō. tram. ēta. ē. s. ad. di. quā. ūnis. ēē. affīrmatiua
ī. negatiua. sōluūt. ēē. ūum. qua. re. ēt. am. t. ad. illa. ut. ad. alia. am
z. Quī. ē. fūnt. precan. ūl. ūtē. sequūtur. ūta. tūs. ō. sc. ūtue.
ī. Qui. ut. ad. sortes. q̄. sīb. si. q. ī. pb. ūm. fīne. ue. nūm. ūm. ī. ūbr
o. Tu. ad. mis. a. būta. quebie. ponit. qđ. ām. Ibu. fīlīus. sīrach.
p. Ē. uā. mm. r. bap. tā. ad. lūtu. z. mū. di. tū. pre. di. ic.
q. ī. sī. pūcam. ūm. ī. ne. q. ué. quā. am. tāgit. q. fīebat. ūna. cū. ī.
r. Cām. ōr. tuo. la. cō. tra. cām. mor. tuū. tēsto. qđ. si. quis. tāg
bat. os. sa. ut. corpus. mor. tuū. bis. ēant. ūm. mūdue. ūy. dicbus.
postea. aspgebat. ur. a. qua. as. pūoms. dy. ctio. ūy. es. mūdi. br.
qbst. tāgit. ūs. ex. ponit. ur. re. dūm. ī. ī. q. ué. quā. am. ster. qā
t. ī. ca. sīz. dē. tā. ū. fīnal. ar. ūm. ē. ūtī. sv. ūu. dccns
est. prius. solūō. ēē. dcn. ū. tūs. ar. ē. tc. bīs. qui. bus.

[illegible]

Incassum quippe bonum agitur si ante vite terminum deseratur. quia frustra velociter currit qui prius quam ad metas perveniat deficit. Sed in hac distinctione illud diligenter est advertendum, quod deflere mala non sufficit, nisi et a malis cessetur: quia sunt quidam qui deflent mala que commiserunt, et tamen commissa iterum committunt, et hec rursus deflent, et rursum committunt. Unde oportet ut qui de commissis dolet, nec iterum committat, nec flenda committat. Qui enim alia deplorat, ut iterum alia committat, adhuc penitentiam agere aut ignorat aut dissimulat. Hinc Augustinus in enchiridion.

Sunt qui eleemosynas faciunt, nec tamen vitam in melius mutant. Sed eis nihil prodest ad regnum dei. Qui autem nequissime vivunt, nec curant vitam mores in melius commutare, et inter ipsa sua facinora et flagitia eleemosynas frequentare non cessant, frustra sibi blandiuntur... [illegible]

Qui vult ordinate dare eleemosynam, a se ipso debet incipere, et eam primum sibi dare. Est enim eleemosyna opus misericordie, verissimeque dictum est: Miserere anime tue placens deo. Propter hoc renascimur, ut deo placeamus. Item.

De cotidianis brevibus levibusque peccatis, sine quibus hec vita non ducitur, cotidiana oratio fidelium satisfacit. Eorum enim est dicere Pater noster qui es in celis, qui iam patri tali regenerati sunt ex aqua et spiritu sancto. Delet omnino hec oratio minima et cotidiana peccata. Delet et illa a quibus vita fidelium scelerate etiam gesta sed penitendo in melius mutata discedit, sic quemadmodum veraciter dicitur: Dimitte nobis debita nostra, quoniam non desunt que dimittantur; ita veraciter dicatur: Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris, id est fiat quod dicitur: quia et ipsa eleemosyna est veniam petenti homini ignoscere. Item.

Nichil prodest homini ieiunare et orare, et alia religionis opera gerere, nisi mens ab iniquitate revocetur. Ex his omnibus datur intelligi illum penitentiam digne agere, qui sic deflet peccata, ut flenda non committat... [illegible]

... dicentes: ... Item ... Et qui admissa plangunt et baptizati ... Ambrosius ... penitentiam ... secundum generalem consuetudinem ecclesie ... penitentiam ... intelligitur que apud quosdam semel celebrata non reiteratur. Unde Augustinus scribit ad ...

Quamvis caute et salubriter provisum sit, ut locus illius humillime penitentie semel in ecclesia concedatur, ne medicina ... minus utilis esset egrotis, que tanto magis salubris est, quanto minus contemptibilis fuerit: quis tamen audeat dicere deo: quare huic homini, qui post primam penitentiam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis? Hoc autem ... illud Ambrosii ... non peccatur post primam penitentiam venialiter ... vel ... Quamvis ... parcere ... quamvis ... sufficiat ... Et ... intelligendum est. Sicut enim caritas alia est incipiens, alia proficiens, alia perfecta, sic et penitentia alia est incipiens, alia proficiens, alia perfecta. Sic et caritas ... perfecta ... modo ... ut ... aliquis sit perceptus ... intelligatur ... Item ... scribitur ... penitentiam ... perfecta potest dici ... toto corde gemitus dolor ... perfecta ... Secundum primum modum perfectionis intelligitur ... penitentia ... secundum modum perfectionis intelligitur ... Augustinus ... penitentia est ... Illud autem. Si penitentia finitur nichil de venia relinquitur, dupliciter intelligi potest. Si enim iuxta quorundam sententiam peccata dimissa redeant, finale est intelligere nichil de venia relinquitur, quoniam peccata que prius erant dimissa, iterum replicantur. Sicut enim ille qui ex iustitia in iniustitiam ... ne ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

autem postea remittetur sicut perfecta
peccata sive etiam remittuntur quamvis
ob ingratitudinem venie eisdem spe
sit implicandus. Si autem peccata dimis
sa non redeunt, quid est michi relinqui ... De
venia. Quia ... michi sibi relinquit deus
de mundicia ... ex eterne beatitudinis
quam a venia affectus est. Sicut
enim argentum perfecte purgatum non
sui decoris relinquitur sic et ...
que fedatur ... primum ... absque
... fedatur sic expiato peccatum
michi de venia dereliquit ...
delectus sed adhuc expiandis com
quinet. Cum autem peccatum semel
... fit repetitum ... remittatur ...
torum auctoritate probatur. Ait enim
Augustinus in ... de penitentia.

Septies cadit iustus in die et
resurgit. Si dicatur quomodo iusti
si ... quomodo cadit si iustus ... bu
... amittit quippe peccatum semper re
surgit non solum septies sed septuag
ies septies ... deprehenditur ...
... peccata ...
git. David quoque post peccatum adul
terii simul et homicidii veniam im
petravit ...

Tertium peccatum ... scribit
... quinquagesimus.
... ingressus est David ad uxorem Ur
ie ... a Nathan propheta correptus ... dix
it: peccavi ...
audire. Et dominus transtulit a
te peccatum tuum. ... adulterio ...
... homicidii. Et tunc ... ad lac
rimas ... Miserere mei deus secundum ma
gnam misericordiam tuam. Magni peccatoris
enim magna indiget misericordia ...
... dicit: Amplius lava me ab
iniquitate mea et a peccato meo
munda me. Quoniam iniquitatem meam e
go cognosco et peccatum meum contra
me est semper. Tibi soli peccavi et ...
malum coram te feci ut iustificeris in ser
monibus tuis et vincas cum iudicaris ...
... peccato ...
... peccatorum ...

Ait enim: Docebo iniquos vias
tuas et impii ad te convertentur. Con
fessio enim et pulchritudo coram
eo. Ut qui fuit sua peccata confessus
dixit: Confitemini ...
... ex ...
... docere ...
Item in libro de apologia David.

Hic ... ac potentes ...
... mortis ...
... confessionem ...
... peccatum suum domino
... domini dolorem
... affectus ...
... domini ...
... peccatum ...
... penitentiam ...
... offensam ...
... certamen ...
... salutis ...
... magis ...
... peccati libidine ...
... errores ...
... maiora ...
... lapsus ...
... lapse. Ergo ...
... aliquis ...
... offensa manet ...
... post ... lapsum ...
... magis ...
... pietatis ...
... lapsus ... offensione ...
... beatius ... qui ...
... post lapsum ... peccavit ...
... supplicavit ...
... lapsus ... confessio ...
... peccatum ...
natura ... dolet ...
... peccatum ...
... similiter
... iniquitas ...
... peccati ... iniquitate ...
peccati est iniquitas quia peccato ...

[illegible]

obnoxius. deleta scriptura enim manet sic. deleta culpa originali ... [illegible] ... ad penam tantum ... ad culpam ... peccatum ... pro bona opera sicut enim unum

[illegible]

ministrum ... peccato ... moyses ... disciplina ... remissum ... quando ... in presenti ... meretur obligare quam in totum de futuro ...

iniquitas est, ut nobis videtur, peccatum opus est iniquitatis. iniquitas autem paterna culpa, atque delicti prius est. ergo ut ipsa iniquitas deleatur, et cadat in radice seminarium peccatorum, iniquitate ad [...] .i. anima sapientis disciplina imprudentiam tollit, et scientia ignorantiam. sic perfecta virtus iniquitatem, et remissio peccatorum delet omne peccatum. Item in eodem.

Illud vero quam admirabile est, quod anglo sententia pie descripsit dicens: beati iste qui ... fiat ... tuam in domini patris mea. ... sanctificatio dignus in dei tuis est, qui absolutione estimabatur indignus. Item Moyses ... talis ablatione pro populo peccati sui ... deprecatus est veniam. Cum Moyses offerret domino pro plebis errore peccatum diluentem. Erat ergo peccatum suum ... Si quis enim hoc negaverit ... cet propheta quod remittatur iniquitas, tegantur peccata, non imputentur a domino. Delictum meum ego agnosco, et iniusticiam meam non operui. Dixi pronunciabo adversus me iniusticiam meam domino, et tu remisisti iniquitatem peccati mei. Si dicat pronunciabo, venia meruit antequam pronunciaret, quanto magis ut ... pronunciavit dicens: iniquitatem meam ego agnosco, et delictum meum coram me est semper. Remissum est omne peccatum. Item [...] David Nathan propheta ait: et dominus transtulit peccatum tuum. Ergo et remissionem meruit iniquitatis ... et ... atque ... peccati sui ... operibus bonis incipit ... peccatum, qui fuit in eo dolus mali ... lapsus erroris. De ... fuit ... confessus est delicti sui agnovit ... quitate indicit lavacri ... dicit: hec multi ... tege ... possideret ... Ecce etiam penitentia hic condonat. Et venia ... prophetam datam monstratur ... postea delicti ... populi ... dicit Achab quoque ...

... Iohannem scribit: rex impiissimus, ut sententiam dei subterfugeret, et eversio domus eius differetur in posteros, ieiunio impetravit. ... de quo ad Iusticiam scribit idem ... dicens:

Achab rex impiissimus, vineam Nabuthe cruore possedit, et Iezabel uxoris suae imperio ... sibi ... ante ... sententia compleretur. Hec dicit dominus: occidisti et possedisti. Item in loco in quo linxerunt canes sanguinem Nabuthe, lingent sanguinem tuum, et Iezabel canes comedent ante muros Iezrahel. Quod cum audisset Achab, scidit vestimenta sua, et posuit saccum super carnem suam, ieiunavitque et dormivit in sacco, et ambulabat demisso capite. Et factus est sermo domini ad Heliam dicens: quia humiliatus est Achab in facie mea, non inducam malum in diebus eius. Unum scelus Achab et Iezabel committunt, et tamen ... Achab ad penitentiam, pena differetur in posteros, et Iezabel in scelere perseverans presenti condempnatur iudicio. Item Iohannes Crisostomus de reparatione lapsi.

Talis michi videtur esse, talis erga homines pietas dei, tali iniquitatem ... penitentiam ... simpliciter offerimus ... [illegible] ...

[illegible]

sanctum ... filium meum ... medicamentum ...
Talis ... malorum ... non ... summe bonus non potest ... summe malus ... superbia ... malorum potest quis esse malus ... peccata ... potest quis committere ... malorum ... desperatus ... conceptum ... penitentiam ... diligit enim deus ... pro ... consolatio ... [illegible]

... non sit aliquid posse.

a Tacuitis. s. quod absoluit eum ab omnibus peccatis cum eius penitentia non esset. non enim penitebat nisi ut euitaret mala temporalia. ut dicit. c. sequenti. Sed dic quod absoluit eum prout hic sequitur: non inducam mala in diebus illius. non ergo peccatum [illegible]

curare nimium etc. r Quam oportet talem esse plus sapere quam oportet sapere.
p Propheta qui per quendam [illegible] altero etc. ut
q Sapientiam etc. [illegible]

[illegible]

ut ergo secundum Ieronimum prouocaret penitentes cum absolueret peccatores, fecit. Aut Deus uitam Achab dimisit ei quod compunctus esset Achab a facie mea, quia fleuit in conspectu meo. non inducam mala in diebus eius. T Ieronimus in .x. super Ezechielem.

S ed et Achab rex iniquus a propheta reprehensus cum esse diuinam sententiam audisset, penituit et in magno merore se prelexit, ut propheta suo dominus diceret: Nonne uidisti humiliatum Achab coram me? quia ergo humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius. Sed in quibus uel cuius dominum penitendum est, quod eum uel certis susmerore amaritudinis complaceat, quam tamen et timet Deum, sic enim et reprobo penitentia placuit qui timebat se de presenti seculo. Aut quod ei grata sit spontanea afflictio peccatoris, sibi eis qui placent, sibi exemplo placuit et in illo quod displicebat. C Similiter quoque quosdam hominis in euangelio commendat penitentiam gentium ut predicatione Ione eterna domini indulgentia consecuti sententiam subterfugere meruerunt. Sed quia penitentiam accepit uenia Achab, in libro Regum declaratur. Quod scribitur ... Iezabel uxor eius cuius inflammabatur arbitrio ... [illegible] ... penitentia Acab ... ut ostenderet ... in penitentia pro ratione.

S icut enim Herodes Iohannem sic et regem Achab ... subiectum regnum apud Hebreos ... pater illa ... penitentia ueniam meruisse ... nomine ... fuisse ... penitentia pro ratione.

N inum propheta ... aduenit regis Assiriorum qui primus ... capitum ... regione ... Hebreorum ... si quid ... regni ... propheta annunciaret ... ut ... ciuitatis ... sustinere peccatorum ... [illegible]

tis penitentiam egisset et accepta penitentia dominia gratiam non ... ipsi ... erunt quod decimo commendat propheta ... plenius inducimus ... [illegible] ... Deus zelans et ulciscens dominus. C Item quod frequenter ueniam penitentie prestet testatur Augustinus. De penitentia scribens contra quosdam hereticos qui peccantibus post baptismum semel tantum dicebant ualere penitentiam. contra quos Augustinus scribit dicens.

A dhuc instant perfidi quod sapientes plus quam oportet sapere ... Diiudice ... semel peccantibus post baptismum ualeat penitentia, non tamen semper peccantibus prodesse ... Aliquin remissio ad peccandum ... Diserce quia non semper peccare ... semper posse. Diiudicenim ... mali semper penitentibus ... ueniam placere peccata quibus semper ... gratia ... non tamen ... displicere quis semper ... destruere ... semper ... conseruat ... in penitencie ... non ... Sumit occasionem ... tamen ... illuminauit ... Quem leprosum bis mundauit, quem mortuum bis suscitauit. Non Lazarum quem diligebat non filium uidue quem misit et reddidit matri sue. Non filiam ... patrone bis legitur suscepisse. Non filiam ... bis a demonio liberasse. In nulla penitentia ... uiuit ... peccato ... nisi ... Dixit mulieri: Vade et amplius noli peccare, nequid tibi amplius deterius contingat. ... amplius ... ad aliquem multos cecos ... uiso ... illuminauit et multos debiles confortauit ostendit in diuisis illis eadem sepe peccata dimitti ... semel ... tempore illuminauit ... ueniam ... cecos ... Numquid ... sepe ... Iohannes ... describe ... nisi semel sanatum ... quis ... peccato ... Adhuc condicione ... [illegible]

[illegible]

... In Vitis patrum. ... Item ... Lucas ... contra ... ut enim ... peccati.

H Adhuc instat: ... ut penitentia ... [illegible]

[illegible]

c .xix. Si tantum, ...
xl. In peccatis etc. [illegible]

[illegible]

pe febricitantes sepe languidos sepe passionibus captos sepe plus animi p pareat cotidie opus misericordie. Eius confessio sit penitentia. Quo enim corpus quod vulnus est ab ipso dissimilius sepe sanari et iam dignior et redemptam itidem liberaret a medicamine vocatum sanitatis male habentibus oportuit: sic qualis hic medicus qui malum recitatum nesciret curare. Ex dicto ei contentes infirmi curare qui certi in morte est. Si alius possibilia gnorare texto morte est ... nolo mortem peccatoris sed ut convertatur et vivat. Quare enim peccatorem excludit quem ipse promisit indulgentiam aliis quorum promissionibus declarat qui me confessus fuerit coram hominibus et qui autem quo tiens autem peccator aut iniquus eos ... et si fuerit sacerdos confitebor et ego eum coram patre meo. Nam quicumque invocaverit nomen domini salvus erit. Ne quo nomine dominus quin vocavit cum ad se fuit certo et dicendo ut forsitan sepe fecerit. Quicumque est ille peccator salvus erit. Omnem enim animam iste promissor salvam ut bonis a se et tentationibus et ... bra mortis nulla excepit. Etiam huic magis intellectu discipulus ille qui cum ingredi eos per plateas suas voluit corrigere et vertit estatur. Cum uterius eos corrigere oportebat eis ut quotiens ad vos baptizantes eos et contra eius ... Nam sicut facetus est ex morte et ille ... quo dicitur quotiens remittentur peccata remittuntur. Sanius est ... septuagies septies quod est semper peccata remittere quod potest ista abecta auferre contra ... Potest enim certe dei sic ... confitentur sepe peccare. Negat enim ... sed dicit qui se ab usque peccato iactare autem ... similis enim offendimus omnes: nec infans unius diei super terram absque peccato esse potest ... propter ... manditus est abecta qui unquam ... penitentibus negat indulgentiam ... enim quis quid apostolus sensit michi ... quis fuit ... iniustificat est ... eius per

cata solet et contingere non se confirmabat absque peccato qui se cognovit in dissolubili vinculo caritatis iunctum. Quem si enim sacerdote iustos sepe venire ad veniam quid dubitet et se peccare qui se sciebat spiritui obligatum et intentum in odissima esse fuit. Adhuc omnis pedes petra lavasset et certam hoc dicit: Si qui cotidiana est offensio oportet ut cotidiana sit remissio. Et idem orantes dicit: Dimitte nobis debita nostra. Non ipse penitentibus sed ... per se ... quod nos ab his ... non velle deficere. Item Augustinus ad Macedonium.

In tantum autem hominum iniquitas aliquando progreditur ut etiam post actam penitentiam post altaris reconciliationem vel similia vel graviora committant. Et tamen facit deus et tales oriri solem suum nec minus tribuit quam antea tribuebat largissima munera vite ac salutis. Et quamvis eis in ecclesia locus humilime penitentie non concedatur, deus tamen super eos sue pacientie non obliviscitur. Ex quorum numero si quis nobis dicat: Aut dicite michi aliquid prosit ad vitam futuram. Si in ista vita illecebrosissime voluptatis blandimenta contempsero, si me penitendo vehementius quam prius excruciavero, si miserabilius ingemuero, si flevero uberius, si vixero melius, si pauperes sustentavero largius, si caritate que operit multitudinem peccatorum flagrantius arsero, quis nostrum ita desipit ut huic homini dicat: nichil tibi ista in posterum proderunt; vade, saltem vite huius suavitate fruere. Avertat deus tam immanem sacrilegam quam insaniam.

Sed cum dicat quis dicat penitentiam post baptismum valere, non se quitur in ... quis contendat vlterius ... nec iam non precedentem semper augere ... quam sepissime penitenti veniam repromittit. Que autem sit penitentia cui numquam venia negatur et que sit falsa cui nunquam indulgentia promittitur, Ambrosius et Augustinus simplicium manifestant.

Falsa vero est cum quo obliquus sit aut deo non est ... aut non per caret, solius dei est enim date sapientes.

[illegible]

[illegible]

Iudas et esau de peccato se gemitum [illegible]

in secessibus peccatorum usque in finem vi
te perseverem et de salute sua desperare
de potentia et misericordia dei et tempore suo
diffidere. Item Ieronimus in epistola.

Iudas penituit sed ad deteri
ora se contulit; nam laqueo se suspendit.
Penituit etiam esau, lacrimis quesivit;
penituit et Cain, quippe non obtinuit
penitentie fructum, animi violentia et indi
gnationis, ut etiam quod deus operibus
aperuit. Non igitur negemus peccatum
nostrum, ne impudentia cumulemus.
Sponte nostra puniamus, ne penam
non sponte suppliciamur. Audimus etiam
[illegible] ubi est Abel frater tuus? Dic ne
scis aliquid? custos fratris mei sum ego?
[illegible] peccatum? apostolus
[illegible] Nonne [illegible]
Audiens enim et ipse Adam ubi es
[illegible] domini [illegible]
[illegible] abscondi me [illegible]
[illegible] peccata sua agnoscit
et memoriam [illegible] perseverantie [illegible]
Nulli invenitur [illegible]
tale remedium sicut [illegible]. Item Ambrosius in li. de penitentia.

In salicibus in quibus in medio eius
suspendimus organa nostra,
quomodo cantabimus canticum domini in terra
aliena. Si enim caro nostra repugnat
[illegible]
imperio aliena est terra, que non domatur
[illegible] fructus enim non per
[illegible] affert [illegible]
ergo et tu me requiescere quamvis
non queras opera penitentie, ne tempus pe
nitentie [illegible] posteat indigeat
penitentia que si semel fuit usurpata
[illegible] nec prioris fructum
optinet et aufert usum posterioris.
Sane etiam caro repugnat mentis
[illegible]
[illegible] carnis impu
gnat ut celebrem ut potentes [illegible]
[illegible]
[illegible] quia [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

miser et ab suo daemonia filia babilo
nis misera. Vere que babilonis filia et
misera que desinit esse [illegible]
medio [illegible] dicens beatus
qui tenebit et allidet parvulos suos
ad petram. Hoc est quia infirma et lu
brica cogitationes habet elidit et
ad petram, id est Christum, qui censurat nobi
les motus sui [illegible]
comminuat. Item Ieronimus super Mattheum.

Nichil ita proficit egisse penitentiam
et quam scelus committere non
potuit. [illegible] si peccatum in fine vi
te [illegible] quod peccatum per
[illegible]
[illegible] assumit pe
nitentia [illegible] quod de eo dicitur [illegible]
[illegible] in peccatum, ut non solvi
[illegible]
[illegible] propter [illegible] scelus addi
tum. Item [illegible]

Scelatior omnibus [illegible]
fuit Iudas et infelicior extitit
quia non penitentia revocavit ad do
minum, sed desperatio traxit ad laque
um. Expectasses consumationem [illegible]
[illegible] pro pecca
toribus fundendum [illegible]
[illegible] Unde si
[illegible]
penitentia ostendit [illegible]
[illegible] improbatur [illegible]
[illegible] cum qui ipsius
[illegible] peccatis asseritur
[illegible] penitentia [illegible]
a domino consequi [illegible]
penitentia [illegible] auctoritatibus proba
re conatur, quarum prima est illa Naum
prophete: Non iudicabit deus bis in id
ipsum. Secundum quod [illegible] iudicat
iudicat cuius personam [illegible]
[illegible] semel punit
pro peccato, [illegible] pro eodem pec
cato non iudicabit. Item [illegible]

Plures [illegible]
penitentem [illegible]
non plurimum [illegible]
te complevit [illegible]
quod [illegible] qui proximum odit
ab aliis [illegible]

[illegible]

—a ¶ congit mbomõis qsic congit ca rescit ab actib eorum
qđ cessatiõm ita qđ ostitum eius sit ce cantat amicys ca rescit

scij cessit
ab actib
eorũ ſi
ostitur
eis oca
cessat ab
actibus
eorum q
testat
ur qđ cõ
stitue
ſinoce
nitente
ci cessit
mortale
peccatu
aliud et
tebit dr
obijcidſ
utili qđ
dicit hic
ſ̃ſtimo
cũm qui
testat
pccm qđ
hita ois
ecclesia
one ca
nitate et
ca ostitu
qđ cis
ſatisfacit
b ¶ unu
cessimo
cũdo eg
nanoia
qđ abũm
macũm
usq ado
minum
cum mp
bulauer
è unus
qđ ecclie
dñi qui
dissidio

congit mbomõis qsic congit ca rescit ab actib eorum
qđ cessatiõm ita qđ ostitum eius sit ce cantat amicys ca rescit

congit ma catẽ qz aũctis ecclie
cõplũtur: ecclie andamam qz
sunt qui aim quedã iuga re secare
malys gũ ẽ perdurant. ¶ Tema
brosius. m. l. exc ecclesiano.

Prima cõsolatio ẽ qñ ob
punitionẽ ubi si fides desit pe
nitentia accipit. ¶ Tem oppo
nitur de eo mma qui sup pnam
propbam secutare uidẽtur: qđ si ifi
delis adulterando inficẽdo de
adultione ampliꝰ ad pumẽdũ

Si mulier adultera non fuit q ¶ Ec
ma adultio uiuente prohibi
ad hoc pmittit cum adultũ ei pe
tit ecclia ut cum ipo ponere
da ẽ. qđ ad rationẽ alienũ ecclasti
ca probatur cõsuetudine. q̃ in proce
dem pccatorũ si rei tãi fuerint
nulli hic pnam imponit. ¶ Si q
ei qui cum mẽ sibi infirmitate dalto uel
an pẽitentiã solum pmittit. auctũ
probat. ex hijs. ad am. iiij. sm. ar. g
dix isidorꝰ. ggij. augꝰ. vij. ad alia ad ec
torem ecclie cõsidãgi. ii. d. pnia. ad ẽ

Si uir uxorẽ qui os penitet pec
casse. ẽ si ob hoc ẽ penitẽtiã ei
qđ. ad mmq̃ uiri uxores dimittãt
tentes dimittimus mutuo studiũ
admonoliãsse. p hoc decernimꝰ
quam ẽ si deo ibi fam. ad. si ẽ uel
ter pecẽt ecclie pauꝰ refuabit. item.
uir uxorem ad pficẽdũ uel ecclie
sic. ẽ repulsa. aũt uir. uxor ei cum
na simul eligenda docẽt. legẽz
uir ab alio electus. nemo ẽ reli
quendus ei by qui ubi ad pẽitẽtiã os
tendẽs qđ si ẽ pecẽ sint multe. opo
tet dei bi pmittẽ. laudandus ẽ ei
dominus qñ electo dñi ei locũ
ẽ mutat: sui q̃ ad q̃ sanandũ q̃ nõ
ei olubauit. deo ai ei uxorem ubam
cum salũ q̃ ecclie p. abi fimutatẽ
ad am. ab ei cõtagione ubauit. ¶ n
ei cus penitẽtiã mo portẽ simul
uolete deo ai cum ẽ ei deo ai ai q̃ cor
pes ad eccm dñi mum mai ei cu
mmo sa. cui ẽ ergo qui ecclie nõ refut
dãuo recipere uel eiã si sui amore
dicõ seq̃ et uel iam sin quo nẽ ei
quam minuit gr̃am. uolũs eni dẽ
ẽ dum offendit pseiã nẽ q̃ uel eã
eni impietas si fr̃e luctus ẽ abillo
qui ulti cõmunia ẽ dimidiã spi
ritu ecclie sinũ ã pnia ꝓmuenet

gr̃am: pniam enim misit ẽ ad baptiẽ
punctã tem pẽitentiam conatur
bere. ecclie. recte enim pẽitens q̃ q̃ q̃ só
dis post punificationẽ ẽ ecclie por
tet ũcabluta. sal tem lacrimis mi
ãs. sz sanctus dñus ẽ cunctis minas do
lorem accipe cauis nequit ẽ cla
res. sz ad ẽ fr̃ culpabilitẽ duni q̃ dr
flet dãpnatẽ pons. ui mõẽ ama
ri dolorem pecẽtanti onẽ dit ibi lacrim
nõ ita q̃ ẽ ut q̃ uis ecclie causet nõ ẽ
fontem lacrimarũ q̃ uniq̃ lacrimo
onẽ dit dolorẽ amore ẽ pro alium
q̃ ẽ ergo pmittendo ei pẽitẽtiã ecclie
¶ Nec ecclia illa ani propẽ ei
iudicabit. sz ei onẽ dit omnia q̃ re
tpali ẽ punitur. si ulcus ad eo
pumenda. aũ q̃ q̃ enim somnio
nis. ego pcaui sibi ẽ uel q̃ f. ihãmo
sup eum dolorem dicat ẽ tpali ẽ.
ad eo punitos. ne in ẽtnũ punitẽ
ri sit deo ibi gr̃a. uel bene ecclie gẽdi
ẽ. ¶ Hi q̃ quam aũ q̃ scelerosi opẽ dã
cẽtur ecclie sũ fiumine pulsi. nec
q̃ q̃ ui fumine sus. aut af pentibus
uulnerati. nisi pro pecẽtis suis dim
nutis mãẽtur ecclie nos auocatis
breuis. monẽ tenet pena. ammo
nere. illud. q̃ apli. fili si cẽtq̃ dẽ pro
stratus. mõ sto me pli. ad hebrẽos
scribens. aut propẽ inẽdum ten
sui animi tenuerim. iam promis
sionis. q̃ probatur. qđ si ẽ mutos ei
fidelitatis requiẽ illã animi tenta
ppẽ. ea. dimisit ecclie. illã iam req
em ecclie beatã. dimissis multo mõ
ibi ẽ. sed ille. ego illi. dẽ. ecclie debijs
tãi quam tripa sua flagella. pmi
egerunt. q̃ ñ breuiẽ monitamen
tũ ñr spũs. q̃ si ẽ illi. ꝓpẽ. non
udicabit. q̃ s bis in ipm. debijs
em intelligio. potest. quis ꝓsenta
supplicia cõmutãt. sup quos si cõ
surgeret duplex embulatio. q̃ ui ẽ
flagella duo ẽ. q̃ dei ore ecclie fũt. si cõ
plura. q̃ flagellat. ad duo. re fes ẽ ꝓ
sentibus. ecclie. ¶ Ita ꝓpalis supplicium sit ecclie. ne dẽ
pnationis. imanium. ¶ Inde ang.
ne mala cõtra dominũ.

¶ Ignis succensus ecclie. ecclie em
uum cãbimã pietas. audebit.
usq; ad extremã dãpnatẽ. ¶ Boil
las notãdũ ẽ qui dñi ñ iudicabit. ꝺ
bis in ipm. ad oia pnã ẽ flagella
q̃. q̃ dã bis flagellũ ecclie em dãt. ñ q̃

uta. ecclie. ecclie. ecclie

[illegible]

hic et in eternum puniuntur: sicut in Macha-
cheis et Herode. Quod autem sic pene in perpetuum
locum habet ... in omni ... vel eterni ...
tur in ... ex eis de quibus talis est
probatur exemplo eorum qui illum
Israhelitam maledixerant, et qui ligna
in sabbato collegerant, qui non pro culpa
peccati brevibus et temporalibus suppli-
ciis purgantur, et a gravioribus et diuturni-
oribus et eternis suppliciis reservantur.

Queratur hic, aliquis dicentium
Quod si in fide deprehensus adul-
terio decollatur, quid de eo postea
fiat? Aut enim punietur etiam in futuro, et sic
quod dicitur 'non iudicabit Deus bis in
id ipsum tribulatione' aut non
punietur, et optimum est adulterium
ut in presentia brevi pena puniatur,
ut fugiat eternos cruciatus, et ad quod
... non ... temporalium
suppliciorum quasi sacre ... in futuro
in presentem ... iudicas ... nec illi
in peccato est ... de hic pene auferri
potest ... magni peccati mag-
nitudinem ... Si
quis autem punitur sicut ille qui lege
Israhelitice maledixerat, et qui in sabbato li-
gna collegerat, tales postea non puniuntur,
quia culpa levis presenti supplicio
compensata est. Illud autem quod am-
plius commissum puniendum est ...
tem ... ad eternum vel etiam ... ad
est ... detestatione ...
... plura
... quod dilexerat ...
non quod eius ... sequentem ...
autem ... plura ...
... dum negre ...
... sicut ... ad eam ...
puniatur autem ... puniatur
... non ... peccatum
... sibi suppliciorum accumulat.
... ad indulgentiam criminis et
plura ... et hec sunt ...
... Sic enim ...
... remissa sunt replicantur
ad penam multo magis quod non sunt di-
missa ad universam ... probatur.
... ubi ... noluit
... sed ...
... ad ...
... indulgentiam ... quod ...
... ad detesta-
tionem ergo criminis ... ad
indulgentiam plurimum ... probatur
... abrosi ... fides ... pena

satisfactionem que ... intelligitur ...
dicitur: fides sine operibus mortua est.
Sed ... quia apostolus ait: omne quod non
est ex fide, peccatum est. Omne quod est contra conscientiam fit
peccatum est. Hec ergo fides ... non
sub conscientia peccati ...
nullus intelligitur aliquid ... pec-
catum ... conscientiam ...
... michi conscius sum ...
... ergo peccato et conscientia illius
pena ... satisfactione ...
... graviori. Cum autem ...
satisfactio illa fuerit ... pec-
... satisfac-
tio ... satisfactio ... ad
hunc pena ... procedit ...
... satisfactionem ...
illius peccati causa ...
suggestionibus ... indulgenti-
... impedit pec-
cato quod non ... aut
... penitentia fuerit subsecuta ...
ad lavacrum ...
... accepit ... pena
... sacramentum
quod pro peccato ... decor ...
recessit ... penitentia. Item Augustinus.

Puniri non ... de penitentia scribit:
Puniri ... fides ... postulat ...
... precepit ...
... bona ...
... boni quod ...
... Et ... et illud
... de eodem. Idem de eodem.

Si qui in dentibus ... peccatorum ... quis ...
... ut ... penitentiam
... obliviscatur ... bona ...
... memoria bonorum ad presentem ...
... postea ... bona ...
... Lazaro scribit. Idem de eodem.

Quod si ... aliquid bo-
num agimus in presenti seculo
... accipiamus ne forte
dicatur ... nobis ... sua
... aliquid boni egisset
... in presenti ...
... Abraam dicente: re-
cepisti bona in vita tua. Item ...
Quid ergo ... Idem.
Queritur ... malignos
...
... malignitatis ... satisfa-
... retributione vel
... dignum est
... iustitie ...

[illegible]

[illegible]

uel uidelicet in resurrectione mortuorum cum talibus dicetur. Cum itaque in terris maligni sub dicetur et sub inimici et qui in omnibus bonum mala pati non timemus. Illic corona. illic supplicia erit. alia ratio. quia non possunt mali sine omnibus malis esse. sed aliqua bona habent. et boni sine bonis esse. Qui habent aliqua peccata. Qui ergo prosperitatem habent mali malis malo capitis sui tamen enim pro illis paruis bonis retributionem hic accipit. illic tamen plenum supplicium.

¶ Potest etiam referri memoria boni ad minorem penam habendam. ut bona que mente multa mala fiunt non proficiant ad presentis uite salutem premium optinendum. sed ad tollerabilius eterni iudicii supplicium subeundum. sicut de hoc et ceteris que sine caritate habentur. Aug. scribit in lib. de penit. dicens.

Si quis autem habens caritatem que speratum ad uitam eternam sperat. In unitatem partis quo catholica ecclesia congregata conuenerit. in aliquo scismate constitutus. nec christum negetur patitur tribulationes. angustias. famem. nuditatem. persecutionem. pericula. carceres. uincula. tormenta. gladium. uel flammas. uel bestias. uel ipsam etiam crucem timore gehennarum et ignis eterni. nullo modo ista culpanda sunt. immo ista hic laudanda est patientia. Non enim dicere poterimus melius ei fuisse. ut christum negando nichil eorum pateretur. que passus est confitendo. sed existimandum est forte tolerabilius ei futurum iudicium. quam si christum negando nichil eorum pateretur. ut illud quod ait apostolus. Si tradidero corpus meum ita ut ardeam. caritatem autem non habeam. nichil prodest. nichil prodesse intelligatur ad regnum celorum optinendum. non ad extremum iudicii tollerabilius supplicium subeundum. infra. Hec propterea causa tantum dicta sunt. quam nobis potest esse uera penitentia. qui in nobis caritas deest que tollit omnia.

¶ Penitentia ergo ut ex premissis apparet nullum peccatum perfecta remittitur uel etiam. alie negandum est quia sententie et sanctis eius auctoritatibus penitentia agentes uera que penitentie diffinitione ceterarumque auctoritatum consonantes negant etiam agere penitentiam que penitentiam sciat in aliquo crimine uel mortali. Unde illud autem ambrosii. Ex eod.

Penitentia semel usurpata nec iterum celebrata. sicut nec baptisma. sicut eum ...

sum sequens penitentia amittit de sollempnitate liget. que eum iterum celebrata fuerit et summa sicut ... si unum post secutum. ex precedentis amittit uel etiam quam penitentie potuit commissis suis post secutum. se ... sed secundum consuetudinem quorundam ecclesiarum apud quas penitentia sollempnitatis iteratur. Zacharias ... penitentia illud dicitur ... est.

Quia unionis locus presentie docuimus auctoribus superioribus monstrandum ... et penitentiam nunc celebrari ... precedentium dimittitur ... aliquid in mente ... resumi ... peccata dimissa redeant. ¶ Hui questionis diuisorum uaria est sententia. Aliis asserentibus aliis econtra negantibus peccata semel dimissa ulterius replicari ad penam. Quod autem dimissa peccata redeant multorum probatur auctoritatibus. Quarum prima est illa prophetica. In memoriam redeat iniquitas patrum eius et cetera. Secunda est illa euangelica. Serue nequam omne debitum dimisi tibi et cetera. Vnde Aug. in lib. psalmorum.

Si inde extendit illud de quo ait. Nocet et nullo modo ad eum qui iam penitentia uel parentium iniquitas. ... ergo non tenuit ad opinionem. ... Deus iniquitatem uero ... eligit reduci iniquitates patrum in eo ... dominus ...

Tradidit eum tortoribus. et cetera. T. Consideratio dum ergo dicitur. quicquid debitur ei et non solum peccata que post baptismum egit reputabitur. ad penam uerum etiam peccatum originale quod in baptismo ei dimissum fuit et cetera. dicitur

Constat quia sumus cuius gratia. quod ... de iniquitate eo corde dimittimus. et illud dimissum et ... quod nobis ... dimissum fuisse gaudebamus. Idem Aug. in omelia.

Qui ... dimitte ... dimittetur. Vobis ego prius dimisi. dimitte uel postea. Nam si non dimiseritis reuocabo te ... quicquid dimisi tibi replicabo.

Quidquid habes oblitus. Ite. Quasi in uerum ... iudicate ... ueniam si soli deficitur peccatis uel etiam ... remittit ... dimissa est ... debita ... replicabimur.

Item beda super lucam. Ex eodem.

Reuertar in domum meam unde exiui. ... timendus est iste uersiculus non exponendus ... culpa que extinctam in nobis credebamus per incuriam nos uacan[tes] ...

[illegible]

c Peccatum redit id est punitur. iter. redire dimissa duas ponit d Secundum eorum quod sunt pecca gratiam ex ipsis deos presciens mala dissimiliter que a sensum: quidam dicunt peccata dimissa reddi re dimissa nunquam secundum presentem iustitiam. non secundum prescientiam. alii dicunt peccata redi dimissis sapiente ipsi non sine peccato baptismi suscepto [illegible]

[illegible marginal gloss column]

non dicas quod augustinus dicit quod non potest quis eum ad ultimam etatem perue- nerint bonum opari sine gratia diuine. ibi tamen nemo potest mereri ergo deo non apponere gratiam et necessitate peccabunt isti ergo non per liberum arbitrium. nec dicis tale peccatum imputatur quia ab obiecto [illegible]

[illegible marginal gloss column]

redeo opprimantur. Item. De eodem in li. i.

Quecumque enim post baptismum sive pravitatis heretice sive mundane cupiditatis amplius amore com- prosternerentur in ruinam. Item. i.

Peccatum quod erat dimissum iterum replicatur redit. quomodo propter hoc dominus ait. Sicut mecum ratione qui sunt per gratiam regenerati, sunt tamen usque in finem perituri sunt. Non enim quibus necessariam sequitur. Aliud dicit quod pecca- ta reddita dimittuntur secundum iustitiam sed non secundum prescientiam. Sic enim in discipulo- rum quidem retro abierunt et scriptura dicitur prope iustitiam. Iudas fuit erat non secundum prescientiam quam in numero salvandorum eos non habebat. Sic alia verba dominus dicit mille cadunt a latere tuo et decem milia a dextris tuis. quod etiam dominus a prescientia nisi filius ruine eam nuncupat. Hinc etiam dominus ait Moysi. Si quis peccaverit ante me delebo eum de libro vite. ut secundum iustitiam in diem ille peccator dicitur deleri qui secundum prescientiam numquam fuit ascriptus. Hinc Augustinus in epistola ad Corinthios. Item.

Sed cum impii libro corporum placenti et deo, in aliquibus etiam omnibus ordinatis etiam communis gratie est nec communis baptismus sacramentum ne baptismatis. Cum hoc perficere accedentibus quis de his qui etiam baptizantur intelligitur: quia sacramentum quidem integritate acceperunt ut vite eius inuiolatum assequuntur: parvuli non adulti plena fide accedentibus omnia peccata remittuntur et si aliquando a bono recesserunt in malo vitam finierunt. Unde Augustinus in libro de correctione et gratia.

Si enim bono in malo deficientes sola voluntate moriuntur dicat ut non possunt. cur illos deus cum fideliter perciperent si tale debitum ei prius rapuit ne malicia mutaret intellectum eorum et ne fictio deciperet animas eorum. Numquid hoc in potestate non habuit. Aut eorum mala futura nesciuit. Non per eum credi hoc nisi prauissime atque insanissime dicitur. Cur ergo non fecit ut donaret quod mutentur qui in rebus talibus ecclesiam quam inscrutabilia sunt iudicia eius. et inuestigabiles vie eius. Neque enim hoc donat et quibus voluit aut non scriptura illa mentitur quod de morte velud inmatura hominis iusti ait: raptus est ne malicia mutaret intellectum

eius et ne fictio deciperet animam eius. Cur igitur hoc tam magnum beneficium aliis datur aliis non dat deus apud quem non est iniquitas neque acceptio personarum. et in cuius potestate est quamdiu quisque in hac vita maneat quod temptatio dicta est super terram. Sic ergo cogimur fateri donum dei esse ut finiat homo vitam istam antequam ex bono mutetur in malum. Cur autem aliis donetur aliis non donetur ignoratur. et ideo donum dei esse in bono perseverantiam secundum scripturas de quibus testimonia multa iam posuimus fatendum nobis eum est. cur aliis detur aliis non detur. sine murmure aduersus deum ignorare nobis eum nec nos moueat quod filiis suis quibusdam deus non dat istam perseverantiam. Absit enim ut ita sit si de illis predestinatis essent et secundum propositum vocatis sanctis qui vere sunt filii promissionis. Nam isti cum pie vivunt dicuntur filii dei. sed quoniam victuri sunt impie et in eadem impietate morituri non eos dicit filios dei prescientia dei. Sunt enim filii dei qui nondum sunt nobis et sunt iam deo. de quibus euangelista Iohannes ait. quia Ihesus moriturus erat pro gente et non tantum pro gente sed ut filios dei dispersos congregaret in unum. quod utique credendo erant per euangelii predicationem futuri. et tamen antequam esset factum iam filii dei erant in memoriali patris sui inconcussa stabilitate conscripti. Et sunt rursus quidam qui filii propter susceptam vel temporaliter gratiam dicuntur a nobis nec sunt tamen filii dei. de quibus ait idem Iohannes. Ex nobis exierunt sed non erant ex nobis. quod si fuissent ex nobis mansissent utique nobiscum. Non ait ex nobis exierunt sed quoniam non manserunt nobiscum iam non sunt ex nobis. sed ait ex nobis exierunt sed non erant ex nobis. hoc est et quando videbantur in nobis non erant ex nobis. Et tanquam ei diceretur unde ostendis. Quod si fuissent inquit ex nobis permansissent utique nobiscum. Filiorum dei vox est Iohannes loquitur in filiis dei loco precipuus constitutus. Cum ergo filii dei dicunt de his qui perseverantiam non habuerunt. ex nobis exierunt sed non erant ex nobis. et addunt quod si fuissent ex nobis permansissent utique nobiscum. quid aliud dicunt nisi non erant filii etiam quando erant in professione et nomine filiorum. non quia iustitiam simulauerunt sed quia in ea non permanserunt. Neque enim ait nam si fuissent ex nobis veram non fictam iustitiam tenuissent

as quia cum peccata dimittuntur secundum iusticiam ple- ne et pure ea dimittuntur aut ex cautela alii ponit hanc differentiam opinionum non ponit magister ultra deo etiam de peccatis mentes si quos sibi in aliquo contradicunt hoc aliud explicat illud aliud quod inueniuntur et ex intus que eis conferunt quibus peccata dimittuntur.
e Iustitiam presentem hoc enim prescientia tantum talem dominus iudicat.
f Prescientiam ab eterno non ualet eis ad vitam etiam neccessitatem in fine patres quiescunt secundum dicatur eos esse a domino.
g Mille non ubi designantur minores. ad dextram vero maiores.
h Decem milia plures qui credunt se esse iustos in abitu domine plures enim sunt qui credunt se saluandos quam qui credunt quia se iudicaturos cum domino et ideo illi designantur maiori numero isti minori. plures illorum non placuerunt deo.
i Si quis in plurimus si aliqui eorum. cui scilicet hoc deo eum.
k Sed non nimis accedentibus. s. i. q. i. et illis duobus.
l Ne [illegible] casibus huius colligitur per eo diuin capitulo
s Sed ex bono ultimo s. xxiiij. q. ii. quidam ex pelagianis
t Isti pelagiani dicebant quod eis sine gratia per liberum arbitrium posset quis bonum operari et sic obiiciebant Augustino

eos filios eius ex eo quod dicit ille. deo ex nobis exierunt et quod in tertia dicit quod perseverantiam in bono dat deus solum predestinatis. huius ex eo quod interfuit quod discipuli Christi quidam sunt. in eo quidam nunc patuit. vel bonum refertur ad bonum.
n Et bono et bona voluntate et eius simul et malo innouitatis ad iustus et tunc est deo valentiam morituros. [illegible]
o Moriuntur hoc est dicere tristitiam et a bono in modo dicta autem.
p Beatum animo perseverantia in bono donum dicit hoc.
q Et inueniunt. s. xxiiii. q. iii. de tercio his diuus donat in mortalitate.
r Non donat donat ait iste de filio potest sensus huius [illegible] hoc donat quibus voluerit aut scriptura mentitur. s. d. neque colligere ut etiam quod ergo a tali. s. t Deo est nobis s. c.
s Raptus s. xxiiii. q. iii. c. sicut in primo item secundum contra magistri. ergo suspendit ut isto dicit. uel ad illum et causa
r Sicut et ea per te a nobis et ideo [illegible] ignorare ait Augustinus de loco illo.
t Perseverantia est stabilis. ratio manifesta perseverantie a. Filii dei
v Nam quibus deus dat perseverantiam et permanentis iusticiam. perseverantie a.
b Filios dei s. perseverantie a. Inbetere. op. n. o. Cur in unum
o Iohannes in euangelio. Inde quo sequuntur. i. f. Tale sic et la.
Temporaliter ut in parte a.
Sunt per presentem iustitiam. Cui talis s. non dat

utique nobiscum. Sed si fuissent in quibus et nobis permansissent utique nobiscum in bono. Illos volebant procul dubio permanere. Erant utique in bono. Sed quia non permanserunt, non usque in finem perseveraverunt; non erant in quibus erant ex nobis, qui erant nobiscum. Hoc est, non erant ex numero filiorum, et quia erant in fide filiorum. Quoniam qui vere filii sunt, praesciti et praedestinati sunt conformes fieri imagini filii eius, et secundum propositum vocati sunt, scilicet ut electi essent. Non enim perit filius promissionis, sed filius perditionis. Fuerunt ergo isti ex multitudine vocatorum, de electorum autem paucitate non fuerunt. Non ergo filiis suis praedestinatis deus perseverantiam non dedit. Haberent enim eam, si in eo vero filiorum numero essent. Et quid haberent quod non accepissent, secundum apostolicam veramque sententiam. Ac per hoc tales filii filio Christo dati essent, quibus ait: Ipse ad patrem: ut omne quod dedisti mihi non pereat, sed habeat vitam eternam. Hi ergo Christo intelliguntur dari, qui ordinati sunt in vitam eternam. Ipsi autem sunt illi praedestinati et secundum propositum vocati, quorum nullus perit. Ac per hoc nullus eorum ex bono in malum commutatus finit hanc vitam, quoniam sic ordinatus et ideo Christo datus ut non pereat, sed habeat vitam eternam. Et rursus quos dicimus inimicos eius vel parvulos filios inimicorum eius, quos scilicet regeneraturus est ut in ea fide que per dilectionem operatur hanc vitam finiant, iam et antequam hoc fiat in illa praedestinatione filii sunt eius et dati sunt Christo filio eius ut non pereant sed habeant vitam eternam. Denique ipse salvator ait: Si manseritis in verbo meo, vere discipuli mei eritis. Numquid in his computandus fuit Iudas, qui non mansit in verbo eius? Numquid in his computandi sunt de quibus evangelium sic loquitur: ubi autem dominus commendasset manducandam carnem suam et bibendum sanguinem suum, ait evangelista: Haec dixit in synagoga docens in Capharnaum. Multi ergo audientes ex discipulis eius dixerunt: Durus est hic sermo, quis potest eum audire? Sciens autem Iesus apud semetipsum quia murmurabant de hoc discipuli eius, dixit eis: Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendentem ubi erat prius? Spiritus est qui vivificat, caro autem non prodest quicquam. Verba que ego locutus sum vobis spiritus et vita sunt. Sed sunt quidam ex vobis qui non credunt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent credentes et quis traditurus esset eum. Et dicebat: Propterea dixi vobis quia nemo potest venire ad me nisi fuerit ei datum a patre meo. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro et iam cum illo non ambulabant. Numquid non et isti discipuli appellati sunt loquente evangelio? Et tamen non erant vere discipuli, quia non manserunt in verbo eius, secundum id quod ait: Si manseritis in verbo meo

vere discipuli mei eritis. Quia ergo non habuerunt perseverantiam, sicut non vere discipuli Christi, ita nec filii dei vere fuerunt, etiam quando esse videbantur et ita vocabantur. Appellamus ergo nos et electos Christi discipulos et dei filios, quia sic appellandi sunt quos regeneratos pie vivere cernimus. Sed tunc vere sunt quod appellantur, si manserint in eo propter quod sic appellantur. Si autem perseverantiam non habent, id est in eo quod ceperunt esse non manent, non vere appellantur quod appellantur et non sunt. Apud eum enim hoc non sunt cui notum est quod futuri sunt, id est ex bonis mali. [illegible] peccata dimittit, remittit [illegible] praescientiam. [illegible] peccata reddit [illegible] ... plenam fidem accedente ad lavacrum regenerationis in aqua et spiritu sancto, [illegible] postea peccatum ... [illegible] ... ut non mutet malitia intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius ... dicit scriptura: Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam eius ... per praescientiam. Sed in praescientia scilicet eadem ... [illegible] quod habet cum filiis est. Unde apostolus in epistola ad Ephesios:

Benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in celestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius in caritate, qui praedestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum. Similiter secundum praescientiam deleri est ad mortem et non ad vitam praescitum. Quod ipsum habetur ex verbis domini in evangelio: Qui credit in me habet vitam eternam; qui autem non credit iam iudicatus est. Dicit Augustinus:

Non autem dicit quis sint ex eis. In libris nemo scit cuius domino appareat in dominis nisi fatente. Propterea secundum illum statim scribit hic auctor ecclesiae partem quorum mentio sit, dignius etiam aliud hinc duplicem modum scribendi mentionem agere videtur, assignavit dicens discipulis: In domo patris mei mansiones multe sunt.

ad descriptionem sequitur etiam plures

Confirmat etc. ... [illegible] ... ubi si quominus ... dixissem ... quod sequitur si abiero ... [illegible]

Si quominus dixissem vobis quia vado parare vobis locum. Et si abiero et preparavero vobis locum, iterum venio et accipiam vos ad me ipsum, ut ubi sum ego et vos sitis. Dicens in domo patris mei mansiones multe sunt, si quominus dixissem vobis quia vado parare vobis locum, ostendit eos quibus loquebatur scire posse libro vite predestinatione [illegible]; si abiero et preparavero vobis locum, ostendit illos adhuc esse scribendos operatione. Hinc et Aug. in eodem loco.

In domo patris, explanator dicit, mei mansiones multe sunt. Domus dei templum dei, regnum celorum. Sunt homines iusti in quibus sunt multe differentie; hee sunt mansiones ipsius domus.

Hee sunt parate, sunt enim predestinate. Si capis dicit: qui elegit nos ante constitutionem mundi, predestinando parandum autem operatione. Unde quos predestinavit hos et vocavit, sicut hoc quod dicit fecit deus que futura sunt, id est que facturus est. Si quominus confirmatur, sequitur sint enim, dixissem vobis, parabo et predestinabo; sed quia non sunt in opus aliqua parare, quia non dum sunt in operatione adducte, si abiero et preparavero vobis ... [illegible] ... lateat ut sit fides que non est visa ... meritum fidei. Ex hac enim vivit iustus ... mundatur ei corda ... peregrina ... desideratur quod non dum videtur. Hec est preparatio mansionis, quia sic pater nos sibi et se nobis ut maneat in nobis et nos in eo. Quam quisque est particeps eius plus minusve pro diversitate meritorum, et hoc est multitudo mansionum. Sed iustitia delectat, quia ... [illegible] ... quibus etiam damnati ... Unde propheta loquens ex persona Christi ait: Deleantur de libro viventium. Hoc est ... [illegible] ... in eternam damnationem precipitentur ... [illegible] ... gratia qua dignificantur etiam salute. Sic etiam peccata sunt ... remittit ... iustificentur ... et deinde eternaliter glorificentur. Sed iustitia non eius peccati remittit, cui vel baptismi plena fide accipitur vel penitentie toto corde celebrata, et remissio ... [illegible] ... premissa autem ex apostoli dictis intelligendum sit preordinatos esse ... preordinatur ... iustitia et remissione peccatorum per quam aliquis predestinatur ad vitam eternam in futuro optinendam. Hec esse sunt prescientia iustificationis et futura glorificatione que omnia ... permissa autem eo venient distinguntur. Prima est predestinatio que preordinati

ad presentem iustitiam designatur, dicitur sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem etc. Cuius effectus infra supponitur in qua gratificavit nos in dilecto filio suo. Secunda preordinatio ubi dicitur qui predestinavit nos in adoptionem filiorum ... esse eius premittit dicit quod benedixit nos in omni benedictione spirituali. Et hee due preordinationes ... ita se habent ut prima et eius effectus naturaliter precedant et priore lege consequentur ... Sicut enim aliquis preordinatur ad vitam consequendam, infertur ergo et preordinatur ad iustitiam consequendam ... sed non convertitur. Multi enim participes sunt prime preordinationis et eius effectus, ad quos secunda vel effectus eius minime pertinere probatur. Iuxta hanc distinctionem intelligenda est auctoritas illa Iohannis: Exierunt ex nobis sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis mansissent utique nobiscum. Ex nobis inquit exierunt, id est a nostra societate recesserunt, quia prime preordinationis et eius effectus nobiscum participes erant; non erant ex nobis, id est secunde preordinationis et eius effectus societatem nobiscum non habuerunt, quod ex eo videri potest quia si fuissent ex nobis, id est per coordinationis nobiscum participes fuissent, utique nobiscum, id est a societate ... [illegible] ... non recessissent. ... [illegible] ... fecerunt ... mansissent ... [illegible] ... apostolo ait. Nos quidem ... [illegible] ... Hanc societatem si quis solo nomine et professione ... teneat ... damnandus dicitur ... testimonio ... Hi enim qui ... non sunt de ... preordinationis sunt participes. Nec vos moveat quod filios suos quibusdam deus non dat istam perseverantiam. Absit enim ut ita sit si predestinati essent et ... secundum propositum vocati, qui vere sunt filii promissionis. ... Nam et de quibus dominus in evangelio ait: Et alias oves habeo que non sunt ex hoc ovili, filii dei de quibus dictum est ut filios dei qui erant dispersi congregaret in unum, ita presentia erant oves et filii, ut qualitate presentie non ... [illegible] ... filii perditionis secundum ... apostolus ... eramus in quo nos natura filii ire, nec aut reputabimur ab hominibus ... quando tenebre nunc autem lux in domino. ... sequitur ... persecutor et blasphemus et contumeliosus ... summam consecutus est. Omnis quoque

vult gratianus infringere opinionem ... [illegible] ... secundum presciam ... [illegible]

fecerat gratianus ... [illegible] ... cum ... [illegible] ... in ... [illegible] ... secundum qualitatem presentis iustitie ... peccati presentis ... [illegible] ... presentium qualitatem in qua erant ... [illegible]

[illegible]

quin(tum) me(us) p(ro)p(he)ta sedet? et q(ui) ex eis sangui-
ne a diabolo redimu(n)tur p(r)ius
erant (ser)vi p(ec)cati; et na(tura) fili(i) ire, et dia-
boli esse fu(er)unt ob n(omen). Sic ergo i-
ta q(ui)s sit fili(us) Dei p(r)ius
fili(us) diaboli. Sic hi de q(ui)b(us) fit mo(?) ...

[illegible]

p(er)secuti n(on) sunt mo(?) ... imputabunt(ur)
ad penam. Cu(m) aut(em) dicit(ur) q(uo)d p(ec)c(at)a
dimissa non redeant ...
... affirmat(ur) ...
tur. Item Aug(ustinus) ...
Quod est q(uo)d dicitur: qui reddo iniq(ui)-
tate(m) patrum in filios ...
p(ec)c(at)um sc(ilicet) originale ...
... baptis(m)i ...
... parentum culpas ...
... reddere iniquitatem patrum filiis ...
... originali ...
p(ec)c(at)o ... pollui(tur) ...
... filii ...
... baptismi ...
... cu(m)mittimus ...
... Item ...

[illegible]

[illegible]

lo opere perdant. Item in eadem epla.

Sed fugientes eos in ... ij. z eco d'.

Sed quia nationes in nomine cogni
tionem domini et salutaris in his ter
ribus non simplicati sunt putabi
tur. sed sunt eius post de nouo ad eo de no
in pe ... enim erat illis
non cognoscere viam iusticie quam quia
post cognitionem retrorsum conuer
ti ab eo quod illis traditum est scō man
dato. Paulus quoque scribens ad he
breos ait. Intermittentes ser
monem inchoationis christi ver
bi ad eius perfectionem non rursus
iacientes fundamentum penitentie ab op
ribus mortuis. Dicens opa mortu
a priora bona significat apostolus
que persequens peccatum erant
mortua quibus quod peccando perdiderunt bo
na iam ante fecerunt. Sed sicut peccan
do sunt mortua per penitentiam reuiuiscu
nt ad eum quam eterne beatitudinis
singula prodesse incipiunt etiam illa
que peccatis inueniunt admittat.

Item augustinus. z eco dem ix.

Primum est credere ... Non est
immitis deus. Apostolus
etiam scribens ad hebreos cum fidem
et dilectionem et bona opa eorum
breuiter commemorasset. bonum omni
mercedem quam peccando amiserat
post penitentiam a domino eos esse recep
turos ostendit. Sed quid per ezechielem
dicerat. Si auertent se iustus a iusti
tia sua etc. ipse per eundem prophetam
premisit dicens. Si impius egerit
penitentiam ab omnibus peccatis quod opa
tus est et custodierit uniuersa precepta
mea et fecerit iudicium et iusticiam
uita uiuet et non morietur. omnium iniqui
tatum eius quas operatus est non re
cordabor. In iusticia sua quam operatus
est uiuet. Filius quoque israel ...
captiuitatis ... peccata
peccata ... propter que pec
catum quod moyses supplicante pati
bus fuerat dimissum hoc in filijs re
uixisse ostendit dicens. Lib. ij de.

Uecis qui recesserunt a me quia
uastabuntur quia preuari
cati sunt in me. ego tamen redemi
eos et ipsi locuti sunt contra me mendacia
et non clamauerunt ad me in corde
corde suo sed ululabant in cubilibus
suis super triticum et uinum rumi
nabantur recesserunt a me. et ego eru
diui eos et confortaui brachia eorum
et in me cogitauerunt maliciam. Reuer
si sunt ut essent absque iugo. facti sunt

quasi arcus dolosus. cadent in gla
dio principes eorum a furore lingue
sue. Antiqua peccata parentum
filijs improperat his modis inimicis et
propter ea principes eorum in gla
dio casuros predicat. Sed per eundem
prophetam contra dominus se facere
ostendit dicens. Ne forte dicant
in cordibus suis omnem mali
am eorum me recordatum nunc
circumdederunt eos adinuentiones
sue coram facie mea facte sunt. Item

Cum ita puniuntur ne ... ter
cogitet quod prouectibus peccatorum
qui punita eos qui et de in presen
ti pro malicijs suis quas inuene
runt circumdatis sunt peccatis mala eo
rum hic puniantur non post in me latere
sed potius ipse adinuentiones sue ap
te sunt coram facie mea que omni
a clare uidet. Idem in libro ij. d'.

Heretici non possunt per ... pec
cata contra deum causam
antiquis opibus nouam addat ...
... ligentur peccata alioru
... ecclesie ... oculos eius uindice
non possunt ... supersticiti
entes mala. Item gelasius de pe

Diuina clementia dimissa peccata in
ultionem ulterius redire non patitur. Sic
hijs ... augustinus
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...

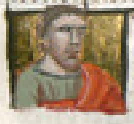
Penitentia autem quod pecca ... con
siderare oportet augustinus i
de penitentia docet dicens.

[illegible]

ut corpus tedium... semper patiens in ignem ... nec sicut ... ab aqua ut ualeas ... que uolunt ... corpore ... [illegible] C. Cum multis. S. q. ... aliud ... [illegible]

... tam publicam ... sollempnem ... [illegible] ... aliud ... ecclesia ... [illegible]

Sit penitens, ne uerecundia ductus diuidat apud se confessionem, ut diuersa diuisis uelit sacerdotibus manifestare. Quedam enim celant, quedam aliis manifestanda, quod est se laudare et ad ypocrisim tendere et semper uenia carere, ad quam per frusta putant totam peruenire. Paueat peccata, que iam delectat. Penitens autem non prius ad dominicum corpus accedat, quam confortet illum bona conscientia. Sed in hac separatione tremendum iudicium cogitet, ubi in aliquibus impenitentes separabit in ignem. Videat quod nondum audeat sumere, quod multi desiderant ad cibum salutarem. Justi sunt digni fructus penitentie; iam captiuam eam quam ante cepit in libertate fuit ante. Cohibeat se preterea ludis, a spectaculis seculi, qui perfectam uult consequi gratiam remissionis. Nam si dimissa [illegible] fuit suos et manifestis. Ab eo [illegible] corporis corruptione [illegible]. Tanto itaque sibi magis caueat et cohibeat, scientia que sepe uel semel rapientem corrupta. Timeat iam doctrina expertus quod ignorat [illegible] sequatur [illegible] dampnat se. [illegible] qui penitens fuerit [illegible] laudet [illegible] dignis fructificet [illegible] non penitet dignis fructibus [illegible] qui sufficiant penitentibus. Penitentia enim grauiores exposcit [illegible] dolores gemitibus mortuus est per eum [illegible].

Item Leo papa. Penitentem negotiari non licet.

Qualitas lucri negotiantem aut excusat aut arguit, quia est et honestus questus et turpis. Verumtamen penitenti utilius est dispendia pati quam periculis negotiationis astringi, quia difficile est inter ementis uendentisque commercium non interuenire peccatum.

Item. Post penitentiam ad militiam secularem redire non licet.

Contrarium omnino est ecclesiasticis regulis post penitentie actionem redire ad militiam secularem, cum Apostolus dicat: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. Unde non est liber a laqueis diaboli qui se militie mundane uoluerit implicare.

Item ex concilio Niceno c. xii. Ex decreto prohibetur ne qui post penitentiam ad secularem militiam redeant.

Si qui uero per gratiam uocati primo quidem ostenderunt fidem suam depositis militie cingulis, post hec autem ad proprium uomitum reuersi sunt, ita ut et pecunias darent et beneficiis militiam iterum repeterent, isti [illegible] post triennium penitentes sint [illegible] minimum tenentur quo fuerit [illegible] uidentes. Ab omnibus uero illud precipue obseruetur, ut animus eorum et fructus penitentie obseruetur. Ut per penitentiam attendant. [illegible] omni timore [illegible] et operibus [illegible] conuersionem [illegible] demonstrant [illegible] completis [illegible] communicare licebit. [illegible] aliquid cogitent [illegible] indifferentem huiusmodi lapsum, et sufficere sibi quod ecclesiam introierint [illegible] nunc arbitrantur, isti omni modo statuta tempora complebunt.

Item ex concilio Aurelianensi. [illegible] penitentes qui post penitentiam ad seculum redeunt.

De his qui suscepta penitentie religione professionis obliti ad secularia relabuntur, placuit eos a communione suspendi et ab omnium catholicorum conuiuio separari. Quos si post commonitionem ad cultum [illegible] uel si presumpserint, in ducatu [illegible] expellantur.

Item ex eodem. Qualis sit uera penitentia.

Falsas penitentias dicimus, que non secundum auctoritates sanctorum patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque miles uel negotiator uel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non potest, si culpis grauioribus irretitus ad penitentiam uenerit, uel qui bona aliena iniuste detinet, uel qui odium in corde gerit, recognoscat se ueram penitentiam non posse peragere, per quam ad eternam uitam peruenire ualeat, nisi negotium relinquat, uel officium deserat, et odium ex corde dimittat, bona que iniuste abstulit restituat, arma deponat, ulteriusque non ferat, nisi consilio religiosorum episcoporum pro defendenda iustitia. Ne tamen desperet, interim quicquid boni facere poterit, hortamur ut faciat, ut omnipotens Deus cor illius illustret ad penitentiam.

Item Gregorius in homelia xxiiii. Post conuersionem ad negotium redire non licet quod sine peccato agi non potest.

Negotium quod ante conuersionem sine peccato extitit, hoc post conuersionem repetere culpa non fuit. Sicut piscatores [illegible] post conuersionem ad piscationem [illegible] sed Matheum ad telonei negotium non [illegible]. Sunt enim pleraque negotia que sine peccatis exhiberi aut uix aut nullatenus possunt. Que ergo ad peccatum implicant, ad hec necesse est ut post conuersionem animus non recurrat.

Item Innocentius papa ii.

Fratres nostros episcopos et presbyteros admonemus ne falsis penitentiis laicorum animas decipi et in infernum pertrahi patiantur. Falsam autem penitentiam esse constat, cum spretis pluribus de uno solo penitentia agitur, aut cum sic agitur de uno ut non discedatur ab alio. Unde scriptum est: Qui totam legem obseruauerit, offendat autem in uno, factus est omnium reus, quantum ad uitam eternam.

... ab aquis ... peccatores ... iudicium ... in a[illegible] ... C. Cum ... [illegible] C. Item ... [illegible] ... C. Tria ... C. Dina ... filia ... egressa ut uideret mulieres illius regionis ... [illegible] C. Accepimus ... [illegible] C. Multi ... C. Compertum ... Qualitas negotiantem ... quia penitentem ... C. Contrarium ... [illegible] C. Contrarium ad militiam ... [illegible]

notum non impossibilitas ... qualitas ... C. Cum ... non ... C. Pro defendenda ... C. Ut faciat ... licet peccatum non sit, non ... quia peccatum est si ... Negotium ... non bonum est, quia non est peccatum ... qui cognoscit uxorem suam causa prolis ... peccato ... nunc facere potest ... C. Fratres ... C. In ... instrumenta ... omnium bonorum.

a Continuabit. ... tum punctum ... b. decretorum summorum omnium
b Cum peccatis ... decretorum summorum omnium

Sic enim si peccatis omnibus esset involutus
ita et summo omnium maneat et hic inte-
riora ministra vitiis falsa est penitentia cum
penitens ab officio vel negotiali vel cu-
riali non recedit quod sine peccatis agi
nullatenus prevaleat, aut si odium in corde gerit,
sit aut si odium in corde gesserit, aut si offen-
so cuilibet non satisfaciat, aut si offensus of-
fendenti non indulgeat, aut si arma quis contra iustitiam gerit.

Qualis autem debeat esse confessio, et
qualem illum oportet
esse qui aliorum crimina
iudicat, ecce docetur in libro de
penitentia. Dividitur.

Qui vult confiteri peccata ut inveniat
gratiam, querat sacerdotem
scientem ligare et solvere, ne cum ne-
gligens circa se extiterit, negligatur
ab illo qui eum misericorditer monet
et petit ne ambo in foveam cadant, quam
stultus evitare noluit. Tanta
itaque vis confessionis est, ut si deest sacer-
dos, confiteatur proximo. Sepe enim con-
tingit quod penitens non potest verecundari
coram sacerdote, quem desideranti nec lo-
cus nec tempus offert. Et si ille cui confitebi-
tur solvendi potestatem non habet, fit tamen
dignus venia ex desiderio sacerdotis qui
socio confitetur turpitudinem criminis. Mundati
enim sunt leprosi dum ibant ostendere se sacerdo-
tibus, antequam ad eos pervenirent,
quia ad eos pervenire. Unde patet deum
ad cor respicere, dum ex necessitate pro-
hibentur ad sacerdotem pervenire. Sepe quidem
eos querunt, sed dum querunt
antequam perveniant moriuntur. Sed mi-
sericordia dei est ubique, qui et iustis novit
parcere, etsi non tam cito sicut si solverentur
a sacerdote. Qui ergo confitetur, omnino con-
fiteatur et sacerdoti meliori quam potest con-
fiteatur. Si peccatum occultum est, sufficiat
referre in notitiam sacerdotis, ut grata
sit oblatio muneris. Laboret
itaque penitens in ecclesiam recipi ad ecclesie unita-
tem. Nisi enim unitas ecclesie succur-
rat, nisi quod deest peccatori sua oratione com-
pleat, de manibus inimici non eruitur anima
mortui. Credendum enim est, et pietas fidei
expostulat, ecclesie quod omnis elemosina to-
tius ecclesie et orationes et opera iustitie et
misericordie succurrant recognoscenti mor-
tem suam ad conversionem. Ideoque nemo
digne potest penitere, quem non sustineat u-
nitas ecclesie. Ideoque non petat sacerdotes
per aliquam culpam ab unitate ecclesie divi-
sos. Iudas enim, qui penitens ivit
ad phariseos, relinquens apostolos, nil
invenit auxilii, nisi augmentum desperationis.
Dixerunt enim ei: Quid ad nos? Tu videris. Si p-
catis tibi sit, sic enim in se peccati

necessitate sui sic ... petat ab eo ...
... tercio nostra ... ypna(?) ...

ma caritatis ne suscipiunt, in compor-
tanda promittimus, nec qualiter de-
ponas docemus. Quod enim obser-
vanti eam necesse est sequi iustitie,
ista adversus illos quibus audierit
prosecutum pietatis, rebaptizantur, quibus autem
neganti improbantur, et obtulerunt
iniquitatis, petiturum per se testimonium
lachrimas non fugitis. Mariam et mar-
tham que cum lazaro impetraverunt,
neque exemplo, item que unici filii
acquisierat viduitatem. Ad divisa
omnis parte ... Sacerdos itaque
cui omnis offert peccator animam suam quesita-
tus est, omnis languor in nullo corde sit
iudicandus, qui in alio iudicare est pro-
mptus. Iudicans enim alium, qui est iudican-
dus, condempnat. Dicitur quidem promptus
se ipsum cognoscat igitur se et purget in se
quod alios videt sibi offerre. Caveat ut
a se percutiat quidquid in alio dampnaverit.
Attendat quod quisquis sine
peccato est vestrum primus in illam lapidem
mittat. Solam enim liberavit peccatricem, quia
non erat qui iuste proiceret lapidem. Quomodo lapi-
daret qui se lapidandum cognosceret? Nul-
lus enim erat sine peccato, in quo intelligitur
omnes fuisse reos criminum, cum venialia omnia semper
remitterentur per cerimonias. Si qua ergo
in eis peccata erant, criminalia erant. Videat
igitur sacerdos, ut sacerdotes sicut sepius ne
deficiat. Videat et in ... ubi ... tam
sanctus ibi. Itaque pretiosissimum est in eo sa-
cerdote ut medicus discretabile quod non
vulnus sciat iudicare, aut quos alligare, et eos
tamquam amici ... discernat, et tamquam ...
... sapientia spi-
rituali ... illius pati-
tur. Ad omnem equitatem intentus sacer-
dos quum iudicium illi ... iudicis.
Caveat spiritualiter ne sicut commisit
crimen, ne qui taceat malitia ...
scientia. Oportet ut sciat cognoscere quod
iudicaturus est. Iudiciaria enim potestas hoc po-
stulat, ut quod iudicaturus est discernat. Di-
ligens igitur inquisitor, subtilis investigator,
sapienter et quasi astute interroget peccatorem
quod forsitan ignorat, vel verecundia
velit occultare. Cognito itaque crimine
varietates eius non dubitet inve-
stigare, et locum et tempus et cetera que supra diximus
in exponenda eorum qualitate, qui-
bus cognitis adsit benivolus,
paratus erigere et secum onus porta-
re. Habeat dulcedinem in affectione,
pietatem in alterius crimine, discretionem in va-
rietate. Adiuvet confitentem orando, ele-
mosinas faciendo et cetera bona pro eo
faciendo. Semper eum adiuvet leniendo, con-
solando, spem promittendo, et cum opus

[Marginal and lower gloss (Glossa ordinaria), densely abbreviated: illegible at this resolution.]

[illegible]

Sacerdos ante omnia caveat ne de his qui ei confitentur peccata alicui recitet quod ei confessus est, non propinquis, non extraneis, neque, quod absit, pro aliquo scandalo. Nam si hoc fecerit, deponatur, et omnibus diebus vite sue ignominiosus peregrinando pergat.

Cum autem dicitur ut penitens eligat sacerdotem scientem ligare et solvere, videtur contrarium ei quod in canonibus invenitur, ne alicuius parrochianus alium iudicem eligat preter proprium sacerdotem [illegible]. Sed aliud est favore vel odio proprium sacerdotem contempnere, quod sacris canonibus prohibetur; aliud cecum vitare, quod hac auctoritate quisque facere monetur, ne si cecus cecum ducat, ambo in foveam cadant. Unde Urbanus II.

Cuilibet sacerdoti non licet penitentem alterius sacerdotis ad penitentiam suscipere.

Placuit ut nulli deinceps sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti ad penitentiam suscipere sine eius consensu cui se prius commisit, nisi pro ignorantia illius cui penitens prius confessus est. Qui vero contra hec statuta facere temptaverit, gradus sui periculo subiacebit.

Tempus vero penitentie usque in ultimum articulum vite extenditur. Unde Leo papa. **Ex eodem.**

Nemo desperandus est dum in hoc corpore constitutus est, quia nonnumquam quod diffidentia etatis differtur, consilio maturiore perficitur.

Quia autem de differentibus penitentiam Augustinus scribat. **Ex eodem. Rubrica.**

Si quis positus in ultima necessitate sue egritudinis voluerit accipere penitentiam, et accipit, et mox reconciliatur et hinc vadit, fateor vobis, non illi negamus quod petit, sed non presumimus quia bene hinc exit. Si securus hinc exierit, ego nescio. Penitentiam dare possumus, securitatem autem non possumus. Numquid dico: dampnabitur? Sed nec dico: liberabitur. Vis ergo a dubio liberari? Age penitentiam dum sanus es. Si sic agis, dico tibi quod securus es, quia penitentiam egisti eo tempore quo peccare potuisti. Si autem vis agere penitentiam quando iam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa.

Item. **Ex eodem.**

Qui egerit veraciter penitentiam et solutus fuerit a ligamento quo erat constrictus et a Christi corpore separatus, et bene post penitentiam vixerit, sicut ante penitentiam debuit vivere, post reconciliationem quandocumque defunctus fuerit, ad Dominum vadit, ad requiem vadit, regno Dei non privabitur, a populo diaboli separabitur.

Item. Si quis autem, et infra. **Ex eodem.**

Baptizatus ad horam securus hinc exit; fidelis bene vivens securus hinc exit; agens penitentiam et reconciliatus cum sanus est, et postea bene vivens, securus hinc exit. Agens penitentiam ad ultimum et reconciliatus si securus hinc exierit, ego non sum securus. Unde securus sum, dico, et do securitatem; unde non sum securus, penitentiam dare possum, securitatem dare non possum. Sed unde scis si forte dimittatur tibi? Verum dicis. Unde? nescio. Quare? quia nescio. Ideo do tibi penitentiam, quia nescio. Nam si scirem nihil tibi prodesse, non tibi darem; item si scirem tibi prodesse, non te admonerem, non te terrerem. Due sunt res: aut ignoscitur tibi, aut non ignoscitur. Quid horum tibi futurum sit nescio. Ergo tene certum, et dimitte incertum.

Item quia Augustinus dicit [illegible] ostendit dicens. **Ex eodem.**

Penitentes, penitentes, si tamen estis penitentes, et non estis irridentes, mutate vitam, reconciliamini Deo. [illegible] penitentiam [illegible].

Item Augustinus in libro de penitentia.

Nullus expectet quando peccare non possit. Arbitrii enim querit libertatem ut delere possit commissa, non necessitatem. Qui ergo prius a peccatis relinquitur quam ipse relinquat, ea non libere sed quasi ex necessitate condempnat [illegible] baptizatus peccata [illegible] baptizatus est, et [illegible] penitentiam [illegible].

[illegible]

Explicit tractatus de penitentia.

qñ̄ o ſiuñ̄ p̄cepti ẽ qđ ibꝰ dicb⁹ ñ cognoſcat ei cā

Quicdam autē omittit magr qđm̄ poſſim̄ in tāte. tāq̄m nul du
bitatiōis tēpe qđq̄ tp̄e ceſſatus ſemp tenet au re
trectatiōm xrīi q̄ ait. p̄ceptū ē illam ſa tis

af
ſinem am u
ccatt tp̄e.
oꝛois ita cā
oingat i opi
nicē gento.
q̄ſup bñ ōtr
uiſas opi
nā quā am
bꝛerentes
ista. ẽ dict
q̄ tp̄i oꝛois
ñ dꝛ qs ꝯ
ſecꝛ ut dē.
ſuam ai nō
uſū intelligē
cātē oſtiū. t
tū cū ſme
diam uam.
ſneas mālō
ei medius q
gñāt ebꝛ mē
dicē ego qđ
qñ ẽ p̄cēp
tum ñ ſ cogno
ſcē ei cā tāt
tāte ubiꝛ
ñā ei al. p̄c
cāt ꝛecmā
ut ſ ñ cognoſce
ei cā ſ ol ut. ui
tāte ſtem
cātis. B at
oſa mtē ti
gas ie tigē
tenā ūp mu
ſſ ep cā cāt
tē ꝛecte
tī ecigēs b
tp̄ p̄cēt. t.
i. ē q x: nolui
ūnt tñ qđa:
q̄ſi ao ſtan:
q̄ ut oꝛ pec
ꝛet tēbitu
ei ubiom ſ
ceplēte ñ ei
ꝛeatēt. i au
bꝛ

Sciatꝰ
dēſcē,
dit. q̄ ait
deſcēdit tē
tꝛo dit. ſē
netus. ioan.
c. ſ ipōt. pp
ꝛeu. xtum in
ſacſiaclm
tellīgas ci
cā ſātāte
tibꝰ cō
miſcetur ei
ul oſtiū. ē
al ēſſe nec
ceſſe it tē
tꝛo. ut q.
pꝛoē. ei gi
p̄mittat
cū in p̄mō
tali ab ſtiē
dum ſit. ac

ſabluit ē bapt̄iſmꝰ q̄ñ ſuſcepiunt ꝯſi
ſētur. q̄ ſi ſic ē bapt̄iſmꝰ. nec ſ pōt ſ ip̄i
dicta. in vos ſcē ē matꝛis eccē. recep tu
ꝛus. ſ. in tp̄e ix bonꝰ iuſtꝰ ab ita ad ſi. ſ. ill
ārq̄ ē pōt ei mīq̄ ꝯ ſi tu no luerꝭ ꝛoſi
tēre. ei ā ꝓcāre. nē gāt. nec ſ ſa
q̄ ea. acq̄ m̄ ſ. q̄ uolīt. o pōt. ei ut
ua. p̄ſua fiāt. ſi ui ut. ī mō. q̄ uo ip
ſe. ſ. ſanctꝰ ſ ei. ſ. ſi ñ cā tāte. ne ſ al
iuſ. ē. ſ. ōtra. q̄ ſi ſolo ꝯ dꝛe. in me bō.
Quē q̄ſ ſcꝛo. pēnte. ſ. o pōt. ſi ſoli dīm
tam ecte. iudicē. ſ. uſtꝰ. i dilīgē. ſi am.
pēā. ſ. ei at. ſ. ā. ꝛieē. ꝓ gīa. ſ. z ei dole
ſcēm. ſ. q̄ ſoi. ꝓ dēa. ei⁹ ſ. ua ī ecte. ei
Q q̄ñ ſ. ꝛeus ſalute. ang. ꝓ ut. ꝛdu
bitatē. ēo. q̄ uſ. illi q dīē. q̄ ua. ēq̄. ſ. o
ra. pēo. ſ. i gemu. ē. ſ. o. ſ. uſtꝰ. ſ. ſ. ſ

[illegible]

stinendum est, ut facilius impetrari possit quod non postulatur. Unde apostolus: ex consensu ut abstinendum est ad tempus, ut expeditius vacetis orationi. Nam et secundum legem in veteri testamento cedere et surgant non licet.

Item Iohannes Chrysostomus. Nunc prima agitur quaestio an etiam non servatur.

Qui in castigatione vivere se dicit ac agere poenitentiam, frustra hoc se promittit nisi egrediatur de cubili suo, sicut monet etiam apostolus.

Item Gregorius. Ab ingressu ecclesiae separetur qui cum propria uxore dormierit.

Vir cum propria uxore dormiens, nisi lotus aqua, ecclesiam intrare non debet; quamvis diversae hominum nationes de hac re diversa sentiant, atque alia custodire videantur. Romanorum tamen semper ab antiquioribus usus fuit post admixtionem propriae coniugis et lavacri purificationem quaerere, et ab ingressu ecclesiae paululum reverenter abstinere. Nec haec dicentes culpam deputamus esse coniugium; sed quia ipsa licita admixtio coniugis sine voluptate carnis fieri non potest, a sacri loci ingressu abstinendum est, quia voluptas ipsa esse sine culpa nullatenus potest. Non enim de adulterio vel fornicatione, sed de legitimo coniugio natus fuerat qui dicebat: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum. Oportet itaque legitimam carnis copulam ut causa prolis sit, non voluptatis; et carnis commixtio creandorum liberorum sit gratia, non satisfactio vitiorum. Si quis vero suam coniugem non cupidine voluptatis raptus, sed solummodo creandorum liberorum gratia utitur, iste profecto sive de ingressu ecclesiae, seu de sumendo dominici corporis sanguinisque mysterio, suo est iudicio relinquendus, quia a nobis prohiberi non debet accipere qui in igne positus nescit ardere. Cum vero non amor procreandae sobolis, sed voluptas dominatur in opere commixtionis, habent coniuges etiam de sua commixtione quod defleant. Sic enim et cum iam usque ad admixtionem coniugis lotus aqua fuerit, etiam sacrae communionis mysterium ... accipere ... ecclesiam licenter intrare. Hinc etiam in diebus abstinentiae nuptiae celebrari prohibentur. Unde in concilio Laodicensi: In diebus quadragesimae nuptias non celebrari.

Non oportet a quadragesima nuptias vel quaelibet natalitia celebrari. Item ex eodem martyrum.

Non licet in XL. natalitia martyrum celebrare, sed tantum in sabbato et dominica pro commemoratione eorum oblationes offerre; sed nec natalitia nec nuptias licet in XL. celebrare.

Item ex concilio Ilerdensi. Ex eodem.

Non oportet a septuagesima usque in octavam paschae, et tribus hebdomadibus ante festivitatem sancti Iohannis, et ab adventu domini usque post epiphaniam nuptias celebrare. Quod si factum fuerit, separentur.

Item Nicholaus ad consulta Bulgarorum. Ex eodem.

Nec uxorem ducere nec convivia facere in quadragesimali tempore convenire posse nullo modo arbitror.

Haec autem observanda sunt si uxor consensum adhibere voluerit. Ceterum sine eius consensu nec causa orationis continentia servanda est. Unde Augustinus in libro de adulterinis coniugiis: Nisi ex consensu coniugum orationi vacare.

Apostolus nec ad tempus vacare non potest orationi nisi ex consensu communi voluit coniuges ne carnali invicem fraudari debito. Hinc etiam in libro ... legitur: Nisi ex consensu.

Poenitentiam coniugatis non nisi ex consensu dandam esse. Poenitentiam coniugatis non nisi ex consensu dandam esse praecipimus.

Quod autem consensu sine uxoris vir continentiam vovere non possit, multis auctoritatibus probatur. Ait enim Augustinus super psalmum CXVI. Nisi per continentiam fuerit ... vir uxoris.

Si dicat tenere continentiam. Surgit tamen volo, nolo a uxore; non potest. Quod enim tu vis, ille non vult; nisi quod per continentiam mariti ... fit fornicatio, adulterium est. Non solum talis uxor ... primo petenti reddere debitum, si non exigis, reddere ex professione perfecta. Ubi deus computabit sibi quod tibi debetur, exigis, reddis quod debet uxori.

Item Alexander Landulfo. Uxor ex consensu mulier continentiam devovere debet.

Notificasti temere te ... infirmatum peccatorum ...

[illegible]

QA

[illegible]

recusset. Nam nouenda talia non sunt a coniugatis nisi ex consensu et uoluntate communi. Et si propterea factum fuerit magis est corrigenda temeritas quam persoluenda promissio. Neque enim exigit Deus si quis ex alieno aliquid uouerit, sed potius usurpare uetat alienum. Item: Absque ceteris operibus nec sola uirginitas saluat, nec ceteri absque uirginitate.

Tunc saluabitur professione mulier, si illos genuerit filios qui uirgines permansuri sunt, si quod ipsa perdidit acquirat in liberis, et dampnum radicis et casum flore conpenset et pomis. Item: Hoc solummodo dico, quod quamuis absque ceteris operibus uirginitas sola non saluet, omnia opera absque uirginitatis puritate, continentia, castitate imperfecta sunt. Item: Qui potest capere capiat. Non dicitur uelitis nolitis bibendum uobis est atque currendum, sed qui uoluerit, qui potuerit currere atque potare, ille uincet, ille satiabitur. Ab hac ideo plus amat uirgines Christus, quia sponte tribuunt quod sibi non fuerat imperatum. Maioris quoque gratie est offerre quod non debeas, quam reddere quod exigeris. Apostoli, uxoris onere considerato: Si ita est causa hominis cum muliere, non expedit nubere. Quorum Dominus sententiam probans, recte, ait, sentitis quod non expedit homini ad celorum regna tendenti accipere uxorem; sed difficilis res est, et non omnes capiunt uerbum istud, sed quibus datum est. Alios eunuchos natura fecit, alios uis hominum. Michi illi eunuchi placent, quos castrauit non necessitas, sed uoluntas. Libenter ego eos in meum recipio sinum, qui se castrauerunt propter regnum celorum, et ob mei cultum uoluerunt esse quod nati sunt. Simulque hec sententia in quo decantata est, qui se in quo castrauerit propter regnum celorum. Si castrati mercedem habent regna celorum, ergo qui se non castrauerit locum non possint accipere castratorum. Sunt hi ibi auctis? dicentes de uirginitatis affectu intelligunt qui in uoluntate solliciti sunt ne

[illegible]

cessitate eque aliter disparitum. Prius . . . non sufficientia quam necessitatem non tamen uoluntate necessariam reprobantur. Item ex concilio Toletano. Non licet ducere uxorem qui suam uelare permiserit.

Si quis uxorem suam uelare permiserit, aliam non accipiat, sed similiter conuertatur. Item Aug. in questionibus. Voti abstinentie mulier permittente uiro promissi illo prohibente.

Manifestum est ita fuisse cogitate uoluisse legem feminam dari uiro, ut nulla eius uota que abstinentie causa uouerit reddantur ab ea, nisi auctor uir fuerit permittendo. Nam cum ad peccatum eius dumtaxat pertinere uoluerit lex, si prius permiserit et postea prohibuerit, hoc tamen non dicit fieri a muliere, quoniam atque permissa iam penes uirum factam uir dicit esse peccatum, quod habuit quod prius concesserat, et non muliere cui uiri sui dedit ut prius quam uir eius concessit et postea si prohibuit contempnat. Ex premissis apparet quod ante nec uotum nec mulier sibi uiro se suo ... nec uir sibi. Post consensum mulieris coram deo possunt uiri consensum alterius ab alterutro promissa fuerit, si pre modo in arbitrio uoluerit qui promissa fecit mutari, quia in obitu coniugis coniugum ... et pie potest uir sine uiri mulieris atque ipsis quibus ... coniugalis alterutrum solutus absolutus ad debitum supplicatur prius tenere nec potest quia ... mulierem per ... mulieris uotum abstinentie uiro permittente mulier promittens ut supra dictum prohibente ... ipse ... prodicte ... Item Aug. in questionibus Genesis. Mulieres uiris suis subesse debent.

Est ordo naturalis in hominibus ut femine seruiant uiris et filii parentibus, quia illa iustitia est ut maior seruiat minori. Item Ambrosius. Viri est caput mulieris.

Hec imago Dei est in homine, ut unus factus sit, ex quo ceteri oriantur, habens imperium Dei quasi uicarius eius, quia unius Dei habet ymaginem, et ideo mulier non est facta ad Dei ymaginem. Sic etenim dicit scriptura

[illegible]

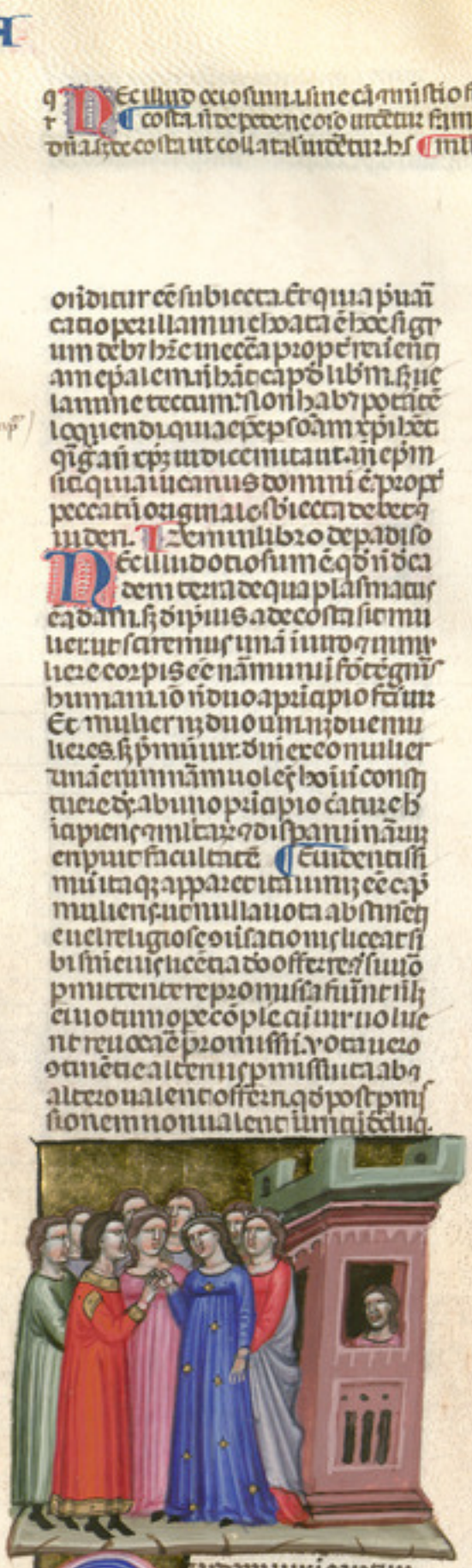

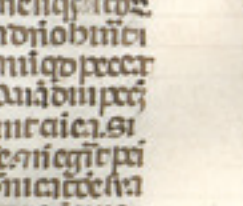

gnate et carnalis. Et sic sanguinitate et affinitate in ambobus est. Diod. Consistit carnalis cognatio. Omnis ergo usque ad quotum gradum prohibita est copula consanguineorum vel affinium. Quali gradus computantur sanguinitate et affinitate quibus accedunt...

usque ad quem gradum quisque debeat abstinere sive a propriis sive ab uxoris sue consanguineis. Quarto queritur, usque ad gradum consanguinitatis computatio progrediatur nec infra subsistat. Quinto, quomodo gradus consanguinitatis computandi sint. Sexto, quibus iure uxoris consanguinitate affinitate debeant. Septimo, an illi qui de incestuosis nati sunt filii reputentur. Octavo, si ignoranter de consanguinitate vel affinitate aliquis uxorem duxerit, an ex dispensatione cum uxore sua adherere possit. Nono, si econtra ecclesiam decipiens consanguinitatis aliquis a uxore sua separatur que postquam cum eius nuptiis vel celebratis deprehenditur fuisse consanguinea prioris an illi consanguinea sint et an ante prior eius cognatio ... Decimo, si liceat alicui se propria cognatione ad secundas nuptias convenire, an proles ex eis suscepta possit pertinge ad eos qui alicui de cognatione prius iunx.

Quod autem consanguineas nostras in coniugium non ducere liceat, exemplis patriarcharum probatur. Abraham namque Saram filiam fratris sui sororem videlicet Loth in uxorem duxit. Ysaac Rebeccam in coniugem accepit que erat filia consobrini sui. Iacob duas sorores, Lyam videlicet et Rachelem, filias Laban avunculi sui in matrimonio sociavit. Legitur quoque precepto domini per Moysen ut nullus duceret uxorem nisi de tribu et familia patris sui. Ab aliis tribubus non licet per preceptum uxorem eis ducere, sed copula erat eis tantum in suo sanguine facienda. Porro preceptis probatur, ubi nec uxorem nisi in filii sui vel evangelicas mandans ut apostolus instituens (?) ... in evangelio precepto vel apostolico instituto consanguineorum copula prohibetur invenitur. Unde videtur, ut viri eorum ... hec probantur.

His ita respondetur: consanguineorum coniunctio ex necessitate primis fuit. Nam cum ex inferioris invenitur imparitate cum non viri, ab initio ... que una caro est eius mulier ad eos facta est, necesse fuit sorores fratribus copulari. Que autem necessitate cogente sunt concessa, cessante necessitate pariter cessare debent. Quod ergo in ... ut comproba sunt, vel ex ... necessaria probatur, vel in his ... copula postea lege prohibita invenitur. Unde dicit Augustinus in libro XV de civitate dei ... primo fratres et sorores ... ut ... tuitione libera. Unde Augustinus ait in libro XV de civitate dei.

Quare instituta sunt ne consanguineas ducamus uxores. c. I.

Cum igitur genus humanum post primam copulam viri facti ex pulvere et coniugis eius ex viri latere mari et femine ...

coniunctione copulis haberet ut gignendo multiplicaretur, nec essent ulli homines nisi qui ex illis duobus nati fuissent, viri sorores suas acceperunt coniuges. Quod profecto quanto est antiquius compellente necessitate, tanto postea factum est damnabilius religione prohibente. Habita est enim ratio rectissima caritatis, ut homines quibus esset utilis atque honestissima concordia, diversarum necessitudinum vinculis necterentur, nec unus in uno multas haberet necessitudines, sed singule spargerentur in singulos ac sic ad socialem vitam diligentius plurime plurimos obtinerent. Pater quippe et socer duarum sunt necessitudinum nomina. Ut ergo quisque haberet alium patrem, alium socerum, numerosius se caritas porrigeret. Utrumque autem unus Adam esse cogebatur et filiis et filiabus suis, quando fratres sororesque coniugio iungebantur. Sic et Eva uxor eius utrique sexui filiorum fuit et socrus et mater: que si due femine fuissent, altera mater, altera socrus, copiosius se socialis dilectio colligaret. Ipsa denique iam soror, eo quod uxor fieret, duas tenebat necessitudines, que per singulas si distribuerentur, ut altera esset soror, altera uxor, hominum numero socialis propinquitas augeretur. Sed hoc unde fieret tunc non erat, quando nisi fratres et sorores ex illis duobus primis nulli homines erant. Fieri ergo debuit, quando potuit, ut existente copia inde ducerentur uxores que iam non erant sorores, et non solum ut istud fieret nulla necessitas esset, verum etiam si fieret nefas esset. Quod humano genere crescente et multiplicato etiam inter impios deorum multorum falsorumque cultores sic observari cernimus, ut etsi perversis legibus permittantur fraterna coniugia, melior tamen consuetudo ipsam malit exhorrere licentiam, et sororem accipere in matrimonium, quamvis primis temporibus generis humani omnino licuerit, sic aversetur quasi numquam licere potuerit. Et infra: Fuit autem quedam antiqua consuetudo, qua ab Hebreis tamen propagationis origine habuisse creditur, ut mulieres consanguinee ducerentur. Facti sunt enim ex Habraam Ysaac, Iacob, et ceteri qui propter tribum et cognationem ducebant uxores. Et infra: Habraam de terra Chaldeorum, quando ab eis (?) existit, et religiones eorum repudiavit, qui sola Hebreorum lingua ... Abraham a Chaldeis sic de terra sua exiit et ignem quem adorare noluit propter curam ... et ut unum solum deum ... sentiret ... colere contemptis ergo et reiectis idolis ... deum offenderent, eo quod Abraham duxit ... patris filii ... ad manum propriam ... caritate ut patriarche fuit ... cognatione et familia sua solum sibi uxores acciperent. Hic

Gloss (margins and foot):

patrum uxorem fratris. Et sic intelligitur [?] vetus et novus. q. I. olim prohibiti ... filii ampliorum sororum ... vel paucis tamen exclusit ut in simplici ... homines sub ... plurime ... nepotis in ... Sorores. Et non dicit sorores sed in ... tertio ... q. II. queritur quo ergo ... Sed queritur quo ergo baptizata ... nepote suam ... in precepto ... coniunctio ... habeat ... Quinto ... consanguinitatis ... Et propter ... Octavo ... Et infra ... Nono ... Decimo ...

Et consobrinam. olim filii ... fuerunt ...
Consobrini ...
Precepit ...
Capitulis ...
Cessante ...
His ita ...
Post morem ...

Celestis ... Iterum ... Hac ita ... Chaldeis ... Filii dei ...

matri nec filia.

a Alienene. si tamen ex toto quod est ex eadem parte de secundo uirius lau. plam. consec. di. iiii. c. cum ex pre. c [¶] plam propheta iam l. p. anam

b ¶ pro ... plectam ... causam ... consec. l. cb ...

cc. iiii. q. iii. c. legem sibi generi appellatum sponsus non qui re ... ita sit, quo ad quedam bn situm. l. a. ... De

et cum filii Israel intrarent in terram promissionis
admoniti sunt ne filias Chananeorum sibi
uxores acciperent nec suas eis nuptui traderent.
Statim ubi uir diuinus nefaria ...
recederet a deo ydolorum fornicantes cum alie-
nis. Hinc etiam hebreos sanguine a ceteris alie-
nationum mulieribus per quas filii Israel a ba-
ritate ad deos alienos ab eis separauit.
Sicut et alia causa qua consanguineorum
coniunctiones in populo dei primum prohibi-
te uel potius in parte fuerunt. Deus enim sic
ab initio salutem humani generis dispo-
suerat ut per unum exemplum in illo populo
constitueret quibus sibi carnis consanguini-
tate erat propinquus. Unde de plebe iudai-
ca primum apostolos elegit quos quidem fun-
damentum ecclesie instituit, quorum predica-
tione de eadem plebe multa ad deum con-
uersa in se ipsis originem ecclesie prestiterunt.
De uniuersitate fuerunt fidei iudaica ple-
be relicta ad gentes que tamen fide qua co-
gnatione carnis ab eo erant aliene pre-
dicatio euangelica translata est. Qui con-
sanguinee copulam excepta spiritualis
ab aliena cognatione sibi uxorem eligit,
adimplet illud quod post, propheta in
predicatum in peccatis suis dimisit ma-
trem, uxorem, qui adulteram repudiat
et nomen pauli prophetam uocabo non plebem
meam, non meam. Ergo ei sacramentum
consanguineorum coniunctiones primum
uidentur populo permisse fuisse, causa prohibi-
te equus illius in ... filia sed omni ultra
diei gentium ... populo licet ... propa-
cognationis sed quasi libera alia cum alia uxo-
rem ducere conceditur. Illud autem quod pre-
cepta legis filia adiunxit neque euange-
lica neque apostolica institutio seu auctoritate
probatur. Illud quod est ex causa figurali
assignat apostolus prohibitio ad tempus est data et
quod eo fuerit ueritate assimilati
ut tres sua data sit ut super monstratum
ei sacramentum ad iustitiam templi et cum
ceteris figuris uel euacuata est sic cessat.
Quia quamuis sic apostolus quod a consule dicit ad di-
dit quod euangelia precepta non in celebrande
diffinita nec cum deo eius temeritatis
sit filia ab aliis apostolis repudiata
sic ecclesia per apostolica instituta q
dam consuetudo perfectionis addidit ut pote
de continentia ministrorum de perfectione iusti-
cie de celebratione officiorum que illa tenus
sit repudiata diligentius uenantur simul
a principio a consanguineorum ergo coniunctione
quamuis euangelia et apostoli precepta non
inueniantur prohibite, sunt tamen fugiende que
ecclesiasticis institutionibus inueniuntur
Unde

Viam ergo consanguineorum nata matrimonio uicio, dum sic probari est ab sancto operetur. Unde dicitur usque ad quod gradum a consanguineis propriis abstinere operteat, sine et cognatione propter uxoris aliquam duci coniugem liceat. De his ita scribit Gregorius Melden. usque ad septimum gradum de

sua cognatione nullus ducat uxorem.

De affinitate consanguinitatis per gradus cognationis placuit usque ad septimum gradum nomen obseruare. Nam et hereditatem ipsam legalibus institutis diffinita ... sanctitas usque ad septimum gradum protendit heredum successionem. Non enim succederent nisi eis de propagine cognationis deberetur.

Item Calixtus papa. Infamia notatur qui consanguineam ducit uxorem.

Coniunctiones consanguineorum fieri prohibete, quia eas et diuine et seculi prohibent leges. Leges diuine hec agentes et eos qui ex eis prodeunt eiciunt et maledictos appellant. Leges uero seculi infames tales uocant et ab hereditate repellunt. Nos uero sequentes patres nostros infamia eos notamus et infames esse censemus, quia infamie maculis sunt aspersi. Nec eos uiros nec accusationes eorum, quas leges seculi reiciunt, recipere debemus. Eos autem consanguineos dicimus, quos diuine et imperatorum ac romanorum atque grecorum leges consanguineos appellant et in hereditatem suscipiunt, nec repellere possunt.

Item Fabianus papa. Affines in quarta generatione copulari non possunt, in quinto inuenti non separentur.

De propinquis ad affinitatem pertinentibus, qui coniunguntur defuncta uxore uel uiro, in quarta generatione coniungi. Si in quinta inuenti fuerint, non separentur. In tertia uero propinquitate non licet uxorem alterius accipere post obitum eius. Equaliter uir coniungatur in matrimonio quibus sibi consanguinei sunt et consanguineis uxoris sue post eius mortem. Sicut enim duo qui propinqui sanguine sunt uxores ducere separatim non licet, et duas uxores sibi iungi ... non sola ... iungantur.

Item eodem papa. [Item ex concilio ...] Non prohibentur ducere uxorem qui ignoranter incestui consenserit.

Si quis cum matre et filia fornicatus fuerit ignorante matre et filia et postea ... acceperit uxorem. Ille uero suo licite accipiat maritos. Si autem hoc scierint, prefine absque maritis perpetuo maneant.

Item ex eodem.

Si quis fornicatus fuerit cum muliere et frater eius nesciens eius uxorem duxerit, propter quod frater eius hoc celauit penitentiam .vii. annis peragat et postea nubat. Quod uirum usque ad mortem sic ... spe coniugii maneat. De his uero qui ignoranter coniugio ... intelligendum est. Unde Iulius papa. Ex propinquitate sui sanguinis uel uxoris usque ad .vii. gradum nullus ducat uxorem.

Nullum in utroque sexu permittimus ex propinquitate sui sanguinis uel uxoris usque in septimum generis gradum uxorem ducere, uel incestus macula copulari, quia ad uetera etiam sicut et de propinquo de suo sanguine sed etiam de consanguinita te uxoris suis coniugem ducere prohibet . . . . Item ex concilio Agathensi. Incestuo

De incestis coniunctionibus nichil omnino uenie reseruamus ... (rubric) ... sunt illos ... digni ... eo ... coniugi

... a. x. gloss ... (Q. II. a.d.x. ...)

[Left margin gloss, fragmentary:] ... ergo ... que dicitur ... tempore ... sunt tamen ... post contra ... nota ... a. d. x. ... per ... consanguine ... si minor ... ... seft ... tres dicere ... minor ... clndit ... in. minor.

si ei qui minora ... excessit maiora prohibuit. xxxv. q. ii. sunt qui dicunt, sic. xxx. di. illud. ... l. si quis diuacon. ... ff. de iur. dic. ... ff. Supples a. ... c. xxxii. q. i. quid ... ff. de ... past ... ff. ... quenti ... dic quod ... bic de cognatis qui deus ... pecunio successum usque ad .vii. gradum ut institu. de suc. cog. ... quis. ff. homo. p ¶ xx

e Coniunctiones. quis ... ignorantia ... ad ¶ De his uero que affinita
2 R ... in quarta ... li primo ... ff. la. de
r R ... ¶ Cum tate. ergo ... ppc ... animis ... coniunctione
q N ullum ... affinitati ... ff. ... l. dic. l. a. ... tamen
n prohibetur ... est aliqua consanguinea illius propter publice honestatis iustitiam ut xxvii. q. ii. si quis uxorem. io. f.

[Right bottom gloss:] ad missam cathecuminorum tantum nam dicit eum esse suspensos ... ipso iure quia ... ad lxx. sicut ... suspensus ... quo ad diuina officia ... q. quis ... ¶ quibus ... ad ... de eo ... excommunicatum ... ab ... dicit quod incestus ... beneficiis non ... possunt stare usque ad missam cathecuminorum ... ar. de ... ut ... communicatio ... q. ii. licet ... nam omnia illa intelliguntur de speciali ... excommunicationis uel de illis qui sequuntur. ... heresim ... ad ... damnatam la. di. xxxv. c. i. ... di. ... eos quos ... c. sibi grauius
b ¶ Ozare. s. fuit delictum ... c. i. a. ... dispensatio
c ¶ Constituta. l. antiquos canones. ... ar. ... populi ... quod
¶ quos multa alii ... quin ... bic. b.

[Right margin gloss, fragmentary:] ... suam. ... te mane ... sanguine ... ¶ Ad ... a ¶ Cor ... ¶ In ... ¶ Ca ... ¶ ... tum ... a ¶ Ca ... cessus ... mente ... quitis ... admit ...

... proximis sciam aliquem non posse ut expletum esse, quibus tenendam indicavimus, ne bonum quod firmatur ad decem placitum minime accurrentibus aliquando illis fiunt, ad perfectionem custodiunt. Item ex Cabilonensi concilio.

In quinta vel vi. generatione nullus copuletur coniugio.

Contradicimus ut in quarta vel quinta generatione nullus amplius coniugio copuletur. Ubi autem post interdictum factum fuerit inventum, separetur. Hic autem dicitur sexta generatio consanguinitatis vel vii. prohibitus gradus cognationis, in quo deinde nemo copuletur. Alii namque computantes in primo gradu filium et filiam ponunt; alii primi gradus filios appellant, negantes gradum cognationis in patre et filio esse, cum in eadem carne probentur pater et filius. Auctores ergo qui consanguinitatem usque ad vii. gradum prohibent, patrem ponunt in primo gradu; illi vero qui usque ad vi. gradum prohibent, primi gradus filios appellant. Atque ita fit ut hec computatione secundum hanc diversitatem inveniantur in vi. vel in vii. gradu terminum. De his autem qui a fine vii. generatione copulantur ... [illegible] ... non licet et consanguineam uxoris sine coniuge ducere propter carnis unitatem. Similiter quoque invenitur in illo capitulo Gregorii: nec eam quam aliquis ex propria consanguinitate coniugem habuit ... intelligendum est de duabus personis affinitate coniunctis ... matrimonio copulata per mortem eius non potest affinem suum superstitem coniugem ducere ... in nullo gradu affinitatis ... uxorem ducere post mortem eius ... consanguineorum uxoris sue ... assignantur ... prohibentur. Item.

Duo consobrini duas coniuges uni post alium [habere] possunt.

Porro duo consobrini ... coniuges ... [illegible] ... post alterius obitum ... canonica ... abstinendum est. ... de consanguinitate alicuius vel illi de ... generatione ... copuletur. Demonstratum est usque ad quem gradum quisque a propria consanguinitate vel cognatione sive uxoris sue abstinere debeat. Modo queritur quare usque ad vi. gradum consanguinitas constituta probatur. De hac sic scribit Ysidorus Ethimologiarum libro ix. capitulo vi.

Quare usque ad vi. gradum consanguinitas observetur. Unde in Rubrica.

Consanguinitas dum se paulatim propaginum ordinibus dirimens usque ad ultimum gradum subtraxerit et propinquitas esse desierit, eam rursus lex matrimonii recipit, et quodammodo revocat fugientem. Ideo autem usque ad vi. gradum consanguinitas constituta est, ut sicut vi. etatibus mundi generatio et hominis status finitur, ita propinquitas generis tot gradibus terminetur.

De gradibus vero consanguinitatis quomodo computandi sint, beatus Ysidorus sic loquitur:

Quot sint gradus consanguinitatis.

Series consanguinitatis sex gradibus hoc modo dirimitur: filius et filia, quod est frater et soror, sit ipse truncus; illis seorsum seiunctis, ex radice illius trunci egrediuntur isti rami: nepos, neptis primus; pronepos, proneptis secundus; abnepos, abneptis tertius; adnepos, adneptis quartus; trinepos, trineptis quintus; trinepotis nepos, trineptis neptis sextus. ... Neapolitanis clericis omnibus episcopis Italie ... iudicibus per Italiam constitutis, scribit de huiusmodi ita dicens:

Quomodo sint computandi gradus consanguinitatis.

Ad sedem apostolicam perlatum est quod nova et inaudita questio de gradibus consanguinitatis est orta, quam quidam legum et canonum imperiti excitantes, eosdem propinquitatis gradus, quos sacri canones et decretales ... in morem sui ... novo et inaudito errore affirmantes quod germani fratres vel sorores inter se sint in secunda generatione, filii eorum vel filie in quarta, nepotes vel neptes eorum in sexta. Taliterque progeniem computantes et in hoc vi. gradu eam terminantes, dicunt deinceps viros ac mulieres licere sibi nuptialia iura sociare. Et ad huiusmodi pravitatis errorem confirmandum argumentum assumunt secularesque leges, quas Iustinianus imperator promulgavit de successionibus consanguineorum, quibus consultum est ut germani fratres in secundo gradu esse numerentur, filii eorum in quarto, nepotes vel neptes in vi. Sic etiam et genealogie terminatur. ... secundum patrum sanctorum antiquam ... consuetudinem computantes ... quia ... [illegible] ... hac questione ... constituta ... non dubitamus ... concilio ... episcopis ... legibus et sacris canonibus distincte invenimus ... aliam ... legum ... aliam canonum computationem ... in legibus ... ipsa gradus ... [illegible] ... nisi ... consanguineos observari ... in canonibus vero ... ob hoc progenies computantur ... usque ad quotam generationem a consanguineorum suorum nuptiis abstinendum sibi ...

usque ad quotam generationem a consan-
guineorum sit nuptiis abstinendum ipsis
scribitur: ut heredibus propinquis non le-
gitimo conferant. In medio venit et ca-
none nisi finitis vi. nuptie celebrentur.
In legibus distincte sex inveniuntur gradus
nisi usque ad vi. gradum. In canonibus
autem usque ad vii. distinguuntur generatio-
nem. Hac igitur decretali quia heredes ultra sex ne-
queunt ultra descendi, nominata ad alia
personam. Ideo circa autem autem sicut alius ipse
in singulis personis singulos ponit gra-
dus. Cum non nuptie simul ab una vel al-
tera persona. Idem canones duas
in uno gradu constituunt personas. Verumtamen com-
putatione simul autem ac si ab utraque persona fi-
erent. Ideo sensisse eandem in eis sinit nam
esse. Atque ad eundem enim conveniunt ma-
nifestissime. Iustinianus namque
usque ad quem gradum consanguinitas ipsa
porrigatur in suis legibus non diffinit.
Canones vero ultra septimam illam nu-
merant generationem. Sexto quippe gra-
du qui determinato in ipsis legibus sibi in-
vicem ipse. Hactenus ostendisse sufficiat
quod ad eundem gradum numerare consanguinita-
tis numeretur. Namque et hic palam est
intelligere quod ad multiplices quosque gra-
dus numerare debeamus. Generationem quem
persona gradum addiderit. Ecce in his verbis
aperte ostenditur tales gradus quales
ibi computantur tantum usque ad vi. numero
numerari debere. Cum propter illos vi. uti-
ores gradus numerandos esse diceret, hi
enim ulteriores nominat gradus. Aperte in-
dicat vi. secundum modum gradus. Aperte indicat
secundum modum gradus esse. Secundum vi. finitus ab hi-
ere calculare numerandos nec minus cum precedentibus
tantum autem ipse ponit gradu-
um quod dicendo non esse tantum modo se excusare
clarius constituit. Hic ergo cum generationem
tantum in matrimonio ipse sit et de quibus hac-
tenus istius modi possit ergo dici quod
non ubi secundum leges in agnatos vel co-
gnatos defertur successio, consanguineos
esse non dubium est. Eius sibi succedentium si
sese tenent usque ad viii. gradum. Sic autem non est
consanguineus. Quibus si qui sibi succe-
dunt, ad x. vel ad xi. gradum consanguinei sunt.
Ecclesia vero non est in ad consanguinitas ut sit vi-
gintesimum[?] vii. tantum modo gradum. Unde ergo di-
cere computationes namque gradibus si constitue-
rent. Aut finitur consanguinitas ad vi.
gradum, aut non. Si autem finitur, falla ces-
sent leges quibus instituitur, quod in x.
gradu sibi succedentes consanguineos volue-
runt. Quod si non finitur consanguinitas ibi:
mo in vi. gradus falsi dicuntur isti qui
ultra vii. gradum volunt computare
consanguinitatem. Igitur aut leges exti-
re aut isti qui sic finiunt generationem.
Sed ut vendicent leges vivaces sint et ca-
nones dicamus id quod in illis habetur de
ultima consanguinitas in huiusmodi
vi. gradus determinat. lxxvi. Sed canones

gradu ut aeque in eum computationes fi-
nis dicimus uno fine concluduntur. Na-
que duo gradus legales unum gradum
canonum efficiunt. Ut si fratres utrique qui se-
cundum leges distant ii. gradu, in ca-
nones nisi annumerantur inposita unum gradum
iudicantur. Nam hic computatur. Sic
potes non quin in vi. hic numerantur in eo
sicut modo iuxta quod in legibus scribuntur in vi.
decimo in canonibus diffinitur in iii. vel
x. atque hoc modo dicitur quis secundum eum eo quod
in canones differunt in vi. vel in vii. Si in le-
ges accipitur in xii. vel in xiiii. Hac
computatione intelligetur prudentissimus
Gregorius, cum queretur in quota generatione
necesse esset fideles coniungi debeant iuxta seculares
leges istud non iam ad duces, Augustino An-
gelorum episcopo sic rescripsit: Quedam terrena
lex in Romana republica permittit ut si-
ve fratris sive sororis seu duorum fratrum germano-
rum vel duarum sororum filius et filia mi-
sceantur. Sed experimento didicimus ex tali
coniugio sobolem non posse succrescere. Et ni-
necesse est, ut iam in iii. vel iiii. generatione
viris copulatio fidelium licenter sibi iungi
debeat. Nam a secunda quam supra diximus omnino
debeat abstinere. Ecce hic aperte monstra-
tur filios sororum fratrum in ii. generatione manda-
tum fratris filium vel filiam enim numerari. In hic ipse
ut ipsi fratres ii. in ipsa iam non computa-
tur ipse iam vi. filius eorum iii. dubius
non qui eorum nepotes sunt, et tertia prone-
potes in iiii. Sic eorum reliquos usque ad vii.
gradum. Sed in eo gradu quidam qui et dicunt
id est quibus autem in iiii. vel v.
generatione copulentur fideles. Et certe
accipiunt illa tamen in iam eum hoc dicen-
tes, se hoc in re facere posse quod tam prudentissimus
doctor tertia sua in iiii. diffinivit
postea utique qui se hoc vel alio eo defen-
dentes nituntur adiciuntur eiusdem pape.
Hiis enim hoc generationem Iliacam tamen quod est specialiter
Angelorum gentium indulserit, quam prius
modo a felice memorie Siculo eius autem
presule requisitus. Sic hoc quod Augusto
mandavit ad generationem alteram et certe esse tene-
dum esset, apertissime monstravit in eis
ubi hec quam illi genti mandasset ne
bonum quod recepit in eo tunc in sua
radice descendentes illis preceptis firmo esset
firma et radice solida. In omni stabili
esse censuit sed et tenendum ut nulla
de propria consanguinitate vel affinita-
te infra vii. generationem maiores ausus autem
ac coniugio copulare. Ecce aperte o-
stenditur ex ipsis legibus auctore
prudentissimo papa Gregorio quod et gradibus
consanguinitatis numerandis sententie
obviamus qua in vi. ali quoque in
opere modo ipsos terminat. Ad vi. tamen quo-
que tamen sunt ipsi fatentur in illo vi. gra-
du consanguinitas finiri communionis
persone erramus sicut hi qui in illo vii.
gradu in pictura arboris continentur. Nec
illud superfluos oportet determinari

[N]unc hoc [illegible] impeditur ... consanguinei pro- [illegible]

... quod criminale non est criminaliter ... ubi de crimine agitur in foro ecclesie ... [illegible]

Sed quia cessat quidem in pictura parentela ar- boris communicatur et ipsa parentela consumitur, eius quoque sua diminutione consanguinitatis esse potuit separari. Velut non sine damno proximorum quisque perfecte valeret a proprio corpore manus brachia et pedes truncare. Illa quoque sacrorum perpetuo canonum quibus apropriat abstinere consanguinitate quamdiu recordaretur generatio aut in memoria retineretur nec a perpetua parentele disparat copulatione. Nam si in vii. gradibus continetur et ultra ... nec invenitur aliquid quod nec consanguinitas invenitur nec nomina graduum reperiuntur nec successio potest amplius prorogari nec memoriter ab aliquo generatio recordari. Ne vero in hac consanguinitatis computatione aliquid dubie ambiguitatis valeat remanere, aliam quamquidem [illegible] in ratione hac et aliam computationem diximus discutiendam. Sunt enim quidam qui in filiis fratrum et filiis eorum patruelibus suis consobrinis generationem incipiunt dicentes filios fratrum in prima generatione computandos esse quasi fratres quasi quedam tertia sit ex quo certa ramusculi oriuntur existunt. Sed nec ista graduum computatio sub obscuritate intellecta ab eo quod superius exposuimus ista potest esse divisa. [illegible] ... filiis fratrum progenitum vii. generationes. [illegible] ... consanguinitate secundum modum tamen computandas esse generationes quibus fratres non computantur. [illegible] ... consanguinitate sit certaque computatio in capite a fratribus [illegible] usque ad vi. [illegible] que capita fratribus computat usque ad vi. nec ulla in sensu consistat divisio, quia qui in uno gradu [illegible] generationis a fratribus sumat [illegible] dissepari invenitur. Si a filiis fratrum secta reperiatur. Taliter igitur ordinatis gradibus consanguinitatis apostolica auctoritate monemus fratres et filii [illegible] genealogie computandam esse intentio quam admisit [illegible] sacre et antiquis moris [illegible] universali ecclesie per longa tempora olim computasse monstratur. Nam si quis presumpserit obstinata mente [illegible] tramitem apostolice sedis [illegible] voluerit [illegible] quam nos in nuptiis celebrandis gradus parentele [illegible] pena celesti plectetur [illegible] gladio perpetui anathematis noverit feriendum. Item Gregorius. Quare consanguinitas [illegible] usque ad [illegible] parentele distinguitur. Porro affinitas sic computatur.

[P]orro affinitatem quidam [illegible] parentelam esse [illegible] ... ad uxorem pertinent. Manifestissima est ratio, quia si secundum divinam sententiam ego et uxor mea sumus una caro, profecto mihi illiusque mea utique parentela propinquitas una efficitur. Quocirca ego et soror uxoris mee in uno et primo gradu erimus, filius vero eius in secundo erit gradu, atque nepos in tertio, idque utrimque [illegible] agendum est in successoribus. Uxorem vero [illegible] cum quo gradus sit [illegible] oportet attendere, quem admisit ipsius quoque gradus aliqua femina propter propinquitatem [illegible] propinquitate [illegible] cognationis gradibus convenit [illegible] deprehendi [illegible] divinis legibus oppugnare. Item Zacharias papa. Qualiter parentele gradus computantur etc.

[P]arentele taliter gradus computamus. Ipse quidem ego et frater meus una generatione sumus, primumque gradum efficimus, in secundo gradu distant iterum filius meus filiusque mei filius. Sic generatio [illegible] et gradu similiter, nec a se aliquo gradu separantur atque ad hunc modum cetere successiones. Porro de affinitate quam dicimus parentelam [illegible] supra capitulo egimus. Item ex eodem. Equum [illegible] sororem uxoris [illegible]

[Q]uavis frater sorore [illegible] uxoris sue cognati [illegible] equivocationis [illegible] nulla generalis appellationis [illegible] cognationis [illegible] potius [illegible] cognati vocabulum [illegible] Quorum [illegible] vocantur qui eadem [illegible] vel [illegible] soror [illegible] appellantur [illegible] nomen speciale nec [illegible]

Item Ysidorus. Nomina graduum superioris inferioris et ex transverso venientium linee.

[P]rimo gradu superiori linea continentur pater mater, inferiori filius et filia, quibus nulle alie persone iunguntur.

[S]ecundo gradu continentur superiori linea avus avia, inferiori nepos neptis, in transverso frater et soror. Que persone duplicantur. Avus enim et avia tam ex patre quam ex matre accipiuntur. Que persone sequentibus quoque gradibus similiter pro substantia eorum que in quoque gradu consistunt ipso ordine duplicantur. Iste persone in secundo gradu ideo duplices appellantur, quia duo avi sunt, paternus et maternus. Item duo genera nepotum sunt, sive ex filio sive ex filia procreati. Frater et soror ex transverso veniunt, id est frater patris aut frater matris, qui aut patruus aut avunculus nominatur, qui et ipse eo ordine duplicantur. [T]ertio gradu veniunt superius proavus proavia, inferius pronepos proneptis, ex obliquo fratris sororisque filius vel filia, patruus amita, id est patris frater et soror, avunculus matertera ...

[illegible] parentela ut in fine ... alienigene non recipiuntur in causa consanguinitatis ... propinqui ... prestantur ... [illegible]

... valet testimonium ... quia post publicationem attestationum testes possunt induci ... [illegible]

g Defecit. quia non sunt uel nesciunt uel sunt infames. la.
b Nota sit ante moram quem certa de consan. affi. ex litteri[s]

n Contraxerint si forte non zelo bono diffamauerant matrimonium. ut extra. de adult. quisquis. in fine. Jo. doctor.

[illegible]

teram, amitis fratris et sororis. Quarto gradu ueniunt supra abauus, abauia; infra abnepos, abneptis; ex obliquo fratris et sororis nepos, neptis; patrui, fratris, sororis patruelis filius uel filia; consobrinus, consobrina, id est auunculi et matertere filius uel filia; amitinus, amitina, id est amite filius uel filia. Item quoque consobrini, qui ex duabus sororibus nascuntur. Quibus accessit patruus magnus, amita magna, id est aui paterni frater et soror; auunculus magnus, matertera magna, id est aui tam paterne quam materne frater et soror.

Quinto gradu ueniunt supra quidem atauus, atauia; infra adnepos, adneptis; ex obliquo fratris et sororis pronepos, proneptis; fratris patruelis, sororis patruelis, amitini, amitine, consobrini, consobrine filius uel filia; proprior sobrinus, proprior sobrina, id est patrui magni, amite magne, auunculi magni, matertere magne filius uel filia. Quibus accessit propatruus, proamita, hi sunt proaui paterni frater et soror; proauunculus et promatertera, hi sunt proaui paterni et materni, proauie paterne et materne frater et soror, proaui quoque materni. Hi species nec aliis gradibus quam scripta est alius nec ab huius declarari potest.

Sexto gradu ueniunt supra tritauus, tritauia; infra trinepos, trineptis; ex obliquo fratris et sororis abnepos, abneptis; fratris patruelis, sororis patruelis, amitini, amitine, consobrini, consobrine, patrui magni, amite magne, auunculi magni, matertere magne nepos, neptis; propior sobrinus, sobrina filius, filia; abpatruus, abamita, hi sunt abaui paterni frater et soror; abauunculus, abmatertera, hi sunt abaui et abauie paterne et materne frater et soror, abauique materni. Hic quoque amplius explanari non posse quam per se auctor dixit.

Septimo gradu qui sunt cognati recta linea supra infraque propriis nominibus non appellantur, sed ex transuersa linea continentur fratris sororisque adnepos, adneptis; consobrini filii filieque successores. Id a cognatione gradus vi. constituti sunt, quibus ulterius per rerum naturam nec nomina inueniri nec ultra successio propagari potest. In his vi. gradibus omnium propinquitatum nomina continentur, ultra quos nec affinitas inueniri nec successio potest amplius propagari.

Hec de gradibus consanguinitatis illa(?) diffinitio, quot sint et quo computentur, et quibus nominibus appellantur, auctoritate breuitatem(?) sufficiat tamen ostensa.

Nunc uero quibus accusantibus uel testificantibus consanguineorum coniunctio dirimenda sit. De his ita scribit Fabianus papa. *Si qui in iusti(?) patries defecerint, antiqui accip[iuntur].*

Consan*guinitate si non ita computet* guineos enim eorum nullus accuset, uel consanguinitatem in synodo computet, sed propinqui ad quorum notitiam pertinet, id est pater et mater, frater et soror, patruus, auunculus, matertera, amita, et eorum procreatio. Si autem progenies tota defecerit, ab antiquioribus et ueracioribus quibus eadem propinquitas nota sit, eius canonice propinquitas inquiratur, ut sciatur si propinquitas separatur. *Celestinus papa decretum de ecclesia Florentie missum.*

Uestram nobis quod sanctam quam ex prohibitione ecclesie ... [illegible] ... humane legis proclamat auctoritas. Quia ergo ei qui illegitime ... prohibitionem ... uxori ... [illegible] ... religio ... [illegible] ... diuinis et humanis legibus approbata, quam ex diuinis et humanis legibus approbatur. ... matrimonio maiores parentes recipiuntur. Si uero defuerint parentes, proximiores admittantur ... genealogiam ... testibus ... laborauerint ... admittantur. Similiter recipiuntur ... coniugem ... [illegible] ... habuerint secundum leges nullum fiat matrimonium. Ad id legem ... recipiantur ... mei filius nec filius mei patrui ... criminalibus causis ... accusationibus ... coniugium ... progeniem ... recipiantur. Item Urbanus in concilio ... de gen. est. ep. *Quamuis(?) uiri de propinquitate ... debeat.*

Notificamus ... tur post quam tres aut duo ex propinquioribus ... defuncte uxoris illius cuius quam accusatur hac propinquitate uel iurando firmauerint uel si tres aut duo ex antiquioribus ... quibus hec propinquitas sit nota qui hec firmare ualeant testimonium inter eos amore et odio et precio omni malo studio super decem modo sanguinitatem firmauerint, in omnibus coniugia dissoluatur. Ad si ... propinquiores nec ubi prima testificatione ... uoluerint ... iurare ... coniugium ... dissoluatur ... fama ... uel ... si forte ... quam iungatur. Item ex concilio Urbani ... habito in Apulia. *Sine confessione reliquis(?).*

Joan[nes]
neos
mortu[us]
doctor
omni[um]
bono[rum]

[illegible]

Testes enim non puniuntur antequam dicunt testimonium. ar. ex de test. nullum tamen est. ar. ex pro. b. quod uero possit esse accusator et testis in hac causa. quod falsum est. la. doctorum summorum omnium bonorum doctorum doctorum. Laurentius summorum doctorum etc.

Joannes summorum doctorum omnium bonorum doctorum. Joannes summorum doctorum omnium bonorum.

Jo. doc. doc.

XXXV

QVII

QVIII

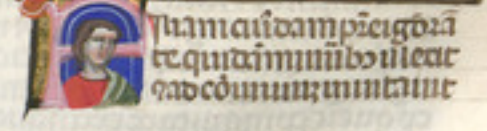

*prohibere. nisi secuta raptu.

Tria lima. b. e. mutu: ue. eis. l. testimonio quem in omnia
tib9 tum optinet eua. glie. ca. m9 io e. ista d' e. addit istis
quartum ut. s. xxvii. q. ii. adeitur. l. b. Impedientes. in alia pr
te. c. pales
c. xxvi. q.
v. aliter. c.
qua. l. b.
Indi
cauerit
habuerit
indicare
secund.
tia. aut e.
l. mosar
ce. ut. p
timo. c.
dentes
ut tam
timuit
n. exeo
aut mo
dum. l.
dragma
argent.
ul tum
bie non
taceat
summa
testetu
e. ad arb
trium con
tum. ut.
cosiceret
9 nobili
tas rap
to. ep'sa
raptoris
9 aliter
cu statu
si cetera
recuper
u. c. l. a.
d. Tradi
quando
fuando
consen
sit sme
trimoi
um rap
toris set
instrup
tum. c.
D
enique
sponsa
tet. al:
ut xxvii.
q. ii. sta
tium. b. l.
f. Decg
ma. s.
dragma
ut dicit
est sicle
gino at
b sicius
hes. l. q. l.
ut dicet.
laurent.

le raptor illa rapta uiri appellantur
cetera uero illa patri e potentia restitu
ta fuisset raptor: sue rapine pniam
egerit: cum uoluntas fuisset paren
tum utriusque: nummi conuenerit: n
prohibentur ad inuicem copula
ri. Unde ier. ait. **Quod sit legitima co**
niugio quod rapta raptori uolun
Tria legitima **tate parentum nubere p.**
connugia in scripturis legit
patrum legitimum est cum uirgo ca
sta in uirginitate uiro datur legit
time et reliqua que sequitur in pre
scriptis cum uirgo in ciuitate depre
hensa uirum et illi per uim copulatur
si uoluntas patris adierit: dabit eam
iste uir quantum iudicauerit pater et da
bit pretium pudicitie eius. Tertium
cum filia predicta de plexa sin fuerit
uoluntas patris detrahet ea a pre
dicto uiro et tradet eam alii et dota
bit eam et legitima erit. Et pri
mum his duobus praefertur. Item
ambrosius in apologia david.
Cum uoluntate parentum raptis co
niugium habere permittitur. c. xx.
Denique pro puelle illius quam
Dauid sius nullus sponsata pre
tie quinquaginta dragmas ar
genti accipiet: i pa ait in coniugi
o permanebit. **Item in concilio meldensi.**
Post penitentiam raptoribus rapte licet
Sed ait nec dum **coniugia reddi.**
eas quas rapuerint: cum uolun
tate parentum sub desponsatione
ul dote alium nomine in coniugium duxe
runt quilibet constituto omnibus
fuisse promulgata ab eorum uin
tione separentur et publice penitentie su
biciantur: raptae autem parentibus
legaliter restituantur: peracta
publice penitentia si tamen sic nec tamen
ita exegerit: utriusque parenti
bus placato coniugio sociantur
non in his regulam constituimus
sed dum ue his magni lecis ut
quod sit tollerabilius existimamus
a desiniusque coniugia sortiantur ob
nem si quis publicam penitentiam
superstites existentem ita coniugi

nobis. l. a. b. breuissime ponit casum in hunc modum rap
tor acta penitentia potest contrahere cum rapta et ea mortua n
ducat aliam propter enormitatem criminis. jo. h. Secutus quod
s rapto
rum et
raptar
Sece
tur. nor
metes
aliqs c
aidum
quosdi
qui a n
dicunt
cum a
contra
here no
posset.
precta
si non
tellige
quod et si
sponsa
alterius
mebe
qdicit
intage
tandem
e proti
mo. jol.
Pub
blica p.
raptor
impost
publica
penitentia
rapte
qui a n
ita csta
an rapi
ne conf
sent. l. a.
grat. ab
sentiat
mse. c. l.
n. Nuli
cccc. ar.
uet si
dispen
tum ci
aliquo
immo.
inmoet
to mse
quem
uet xxx.
ii. q. ii. c.
ultimo
pter tot
gnitur
ut tr. a.
nes cor
sucta
nem. ar.
inmodi
ne uti
dicit
ut. l. ec
to. j. o. n.

non presumat nisi spe aliquamdiu
cessit ut indulgentiam ut grauiore
possit amouere offensam. Hac aut
toritate meldensis concilii permit
titur raptor raptam post penitentiam copulari:
sed permittitur utrique post penitentiam aliam in coniu
gio copulari: rapta in ea uiro et raptori
sed aliam post penitentiam iubet. Similiter
raptor post penitentiam. Non eam
quam rapuit: sed aliam permittit
habere uxorem. Cum enim raptor
et rapta penitentie subiciuntur capi
tur: si utriusque copulam auctori
tas illa permitteret: frustra circa
finem capituli diceretur: quod i
finis est coniugiis sortiantur obiectus
qui publicam penitentiam egerit
nisi superstites existentem ita coniugium
iugium non presumat. Eorum
namque quolibet decedente: qui
penitentiam egerit: superstes re
manebit. Non ergo hac auctori
tate raptor probatur in coniugi
um raptam posse accipere: potius
inuenitur: in eo ab a qui sequitur
quod nec etiam uoluntate paren
tum possunt ad inuicem copu
lari. Sed enim imperfecto con
cilio legitur: **nec etiam uoluntate**
parentum raptores et raptas coniu
ges habere possunt: tribuit casus p.
Placuit ut hii qui rapiunt
puellas uel feminas uel furantur
aut seducunt eas nullatenus
habeant uxores quamuis eis
postmodum conuenerant aut
eas dotauerint uel nuptialiter
cum suorum consensu parentum
acceperint. Haec auctoritas n
preiudicat auctoritati ieroni
mi maxime cum illa testimonio
diuino legis innitatur legitime
igitur post peractam penitentiam
tiam raptor potens sibi copu
lare quam rapuit: nisi pater pu
elle illam raptori detrahere uo
luerit. Item felix tertio. **In ap**
tantibus de cccc mmi consecrate
mmmmmmmmmmmmmmmmmmmm.
mmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmm.

h
ac aut
toritate
rapta

b Per manebit. s. xxvii. q. ii. non satis in fine e. ubi dicitur
quod raptores in lege morte puniebantur: sibi de adultio
loquitur: haec de fornicatione quis feminam non rapuit alterius sponsi
bi. l. a. autem eius aliquem adolescentia constituta spon
S sas aliorum de futuro rapuerunt statuit ec. l. meldensis
sequitur autem concilii tempus nondum eam eo
matrimonium consummauerunt: separentur et raptoribus et
publice penitentie suppositis rapte parentibus restituantur: acta autem
penitentia raptores possunt matrimonium contrahere cum aliis
ita tamen quod si contingit uxores eorum decedere n possunt
iterum contrahere nisi eo dispensante episcopo xxxiii. q. ii. ex penitentia
secus esset si esset sponsata.

bi ubi dicitur in c. precedenti quod rapte penitentia imponatur jo.
P Placuit ut hi p. ergo hic uel intelligatur de sp
onsatis aliis post uel de presenti b. et si quis esse uac
q Quamuis s. xxii. q. v. placuit. s. di. item ibi dicitur qui
r Haec auctoritas. auctoritas. di. xx. c. l. contra eos de crescendo
praeferuntur concilia auctoritatibus sanctorum patrum ub
i preiudicat auctoritas jeronimi supra eodem tria l
haec ideo quia corroboratur auctoritate ueteris testamenti
et etiam auctoritate meldensis concilii supra eodem si autem jo. b. l.

summorum doctorum l. a. doctorum summorum omnium

De ecclesiarum consecratione et missarum celebrationibus non alibi quam in sacratis domino locis absque magna necessitate fieri debere liquet omnibus quibus sunt nota novi et veteris testamenti precepta. Tabernaculum enim Moyses domino precipiente fecit et sacravit cum mensa et altari eius et eneis vasis et utensilibus ad divinum cultum explendum, et non solum divinis precibus ea sacrasse, sed etiam sancti olei unctione domino iubente perunxisse nominatur. Qualiter autem hec facta sint, et non alia nisi sacra quam ipsi sacerdotes sanctificaverant ... de libro divinorum ... vestibus sacris ... ferebant et tangebant ... in ipsis institutionibus, quibus a domino per Moysen consecrate fuerint, in lege domini reperitur. David quoque rex piissimus ... templum domini edificare voluit, sed pro multi sanguinis effusione ... Salomon filius eius, quod ipse facere optaverat, videlicet templum domino perfecit ... ad dominum ... consecravit ... Fecit ergo Salomon in tempore illo festivitatem celebrem et omnis Israel cum eo

... multitudo magna ab introitu Emath usque ad rivum Egypti coram domino deo nostro vii diebus et vii diebus, id est xiiii diebus, et domino ... Si ergo loca in quibus domino sacrificabatur divinis debebant supplicationibus consecrari, nec in aliis quam in dedicatis locis munera domino offerebant, si Iudei qui umbre legis deserviebant hec faciebant, multo magis nos, quibus veritas patefacta est et gratia et veritas per Iesum Christum data est, templa domino edificare et prout melius possumus ornare, eaque divinis precibus et sanctis unctionibus suis cum altaribus et vasis, vestibus quoque et reliquis ad divinum cultum explendum utensilibus devote et sollempniter sacrare, et non in aliis quam in domino sacratis locis ab episcopis, non a corepiscopis, qui sepe prohibiti sunt, ut prediximus, nisi summa exigente necessitate missas celebrare nec sacrificia domino offerre debemus, et hoc si summa necessitate agente compulerint. Nam si domibus offerre prohibitum sit, sicut legitur in concilio Laudicensi cap. xxviii: quod non oportet ab episcopis ordinatum in ecclesiis que in domibus erecte sunt ... multo magis ... missa ... ab episcopis ... consecratis quibus ... sacrificia offerri ... Paulo ... libationes et oblationes ... offerri ... capitulo ... in domibus oblationes celebrari ab episcopis vel presbyteris. Item Hyginus papa:

Ecclesiarum consecratio absque missis sollempniter non fiat.

Omnes basilice cum missa debent semper consecrari ... plures sunt que necesse sit ... maioris ... magis ... ad eas pertinentibus restauravi ... possint. Item Gelasius in capitulo xxiii.

Absque precepto sedis apostolice novarum dedicatio ecclesiarum non fiat.

De locis ... non consecratis ...

[illegible gloss: "Precepta ... de consecratione ... dedicata ..."]

ut supplices sine certa fide cõprehensi fu[n]t. Michi quoque patet factum esse quod absque precepto sedis apostolice nonnulli fratres ecclesias sub oratoriis facere presumant. Item. **Sine auctoritate summi pontificis noua non dedicetur ecclesia. ru.**

Precepta synodalia Agapiti pape [illegible] mense [illegible] transmittunt directa [illegible] quicumque canonibus constituimus [illegible] probant. Addidimus [illegible] pontificis auctoritate ecclesia noua condita non possit dedicari. Deque etiam hac basilica que iam ad cultum fiat processionis adducta suspendisse [illegible] probabiliter computamus [illegible] admissioni [illegible] manere [illegible] communione quorumcumque relatio continet auctoritatis ut suscepta sine consecrationis [illegible] populorum frequentatio [illegible] conuenire [illegible] regulis ecclesiasticis [illegible] omnibus [illegible] firmata religione coniunctum. Item. **Non dedicentur basilice que preter auctoritatem sedis apostolice fuerint edificate. ru.**

Basilicas nouiter institutas non petitis ex more preceptionibus dedicare nemo audeat. Nec sibi [illegible] clericos [illegible] alienos. Cum enim [illegible] sanctionibus [illegible] magis [illegible] custodire mittatur [illegible] dispendio [illegible] utilitatis [illegible] compendio [illegible] concedamus [illegible] salutari [illegible] regulam [illegible] sedes apostolica [illegible] canonibus [illegible] pro deuotione [illegible] dignum [illegible] pontificum [illegible] ordinum [illegible] conuenientis [illegible] corpus [illegible] obseruatione [illegible] ecclesie [illegible] posuit [illegible]. Item nobis [illegible]

[illegible] **publice processioni ecclesia nec in oratoriis que preter auctoritatem sedis apostolice consecrantur. ru.**

Certum me quidem [illegible] preceptionibus constitutam neque in ecclesia aut in oratorio quod sedis [illegible] legitur permissione dedicatum processionem publicam putaret impendi nec conditores suos [illegible] ecclesie regulam [illegible] prosiliunt. Sed quia [illegible] spectabilis femina [illegible] nobis oblatione suggessit [illegible] propriis suorum corporibus conditis [illegible] humanitatis intuitu quod pro ea statutum [illegible] sepulchris [illegible] petitioni locum [illegible] pro sollempnitate [illegible] ut defunctorum nomine solummodo [illegible] celebretur officia publica [illegible] processione cessante. Item [illegible] clero et plebi [illegible] ecclesie. **Sine nutu sedis apostolice ecclesia [illegible] nouorum institutam. Rub.**

Ecclesiam de nouo [illegible] catholicorum collectio [illegible] apostolice sedis [illegible] qui iusta sacra [illegible] percipiat debet absque preceptione [illegible] basilicam nouiter constructam [illegible] catholicorum [illegible] implere [illegible]. Item ex concilio Aurelianensi. **Nisi designato ab episcopo loco non dedicetur ecclesia. ru.**

Nemo ecclesiam edificet antequam ciuitatis episcopus ueniat et ibidem crucem figat publice atrium designet et ante diffiniat qui edificare uult que ad luminaria et ad custodiam et stipendia custodum sufficiant, et ostensa donatione sic domum edificet, et post ea consecretur [illegible]. Item ex [illegible] **Nisi consecrat ecclesiam [illegible] cupiditatis edificatur.**

Si quis basilicam non pro deuotione fidei sed pro questu cupiditatis edificat, ut quicquid ibidem oblatione populi colligitur medium cum clericis diuidat, eo quod basilicam in terra sua condiderit [illegible] abominabili [illegible] basilicis [illegible] magis [illegible]

[illegible marginal gloss]

qon

fuissemus. Item Gregorius in dialogo. l. iii.
Arrianorum ecclesiam in re- eodem.
gione urbis huius que Subu-
ra dicitur cum clausa usque ad bien-
nium permansisset placuit ut in fide
catholica introductis illic beati
Sebastiani et sancte Agathe martyrum
reliquiis dedicari debuisset. Quod
et factum est. Item ex eodem li. iii.
Agapitus presul sancte catholice
et evangelice tube preco consti-
tutus alterius sedis usque clamans
sacri legis antiquum infecta fabulis
suis catholicas precibus luit. Item
Iulius papa. ex eodem rubrica.
De fabrica non cuiuslibet ecclesie
si diruta fuerit instauranda, et
si in eo loco consecrationis sollemp-
nitas debeat iterari in quo sanctu-
aria non fuerint, nichil iudicamus officere
si per eam minime aqua exorcizata
iactetur, quia consecrationem
cuiuslibet ecclesie in qua sanctuaria non
ponuntur celebritatem tantum scimus
esse missarum. Et ideo si que sanctorum basilice
a fundamentis fuerint innovate sine al-
taris motione, si in aliquo dubita-
tione, cum in ea missarum fuerit cele-
brata sollempnitas, totius consecrationis
sanctificationis implebitur. Si vero
sanctuaria que habebat ablata fuerint,
sive eorum depositione missarum
sollempnitate reverentiam sanctifica-
tionis accipiat. Item ex decretis
Hormisde pape c. x. Nullus absque episcopi
permissione in ecclesia consecrata erigat
altare. rubrica. Item superfluum iu.

Nullus presbyter in ecclesia consecrata
aliud altare erigat nisi quod
ab episcopo loci fuerit sanctificatum
vel sanctificari permissum, ut sit dis-
cretio inter sacrum et non sacrum. Nec de-
dicationem fingat nisi sit; quod si
quis fecerit, degradetur si clericus est,
si laicus anathematizetur. Item ex con-
cilio Africano. Evertantur altaria que si-
ne sanctorum reliquiis eriguntur.

Placuit ut altaria que passim per agros
et vias tamquam memorie martyrum
constituuntur, in quibus nullum corpus
aut reliquie martyrum condite pro-
bantur, ab episcopis qui illis locis pre-
sunt, si fieri potest, evertantur. Si autem hoc
propter tumultus populares non si-
nitur, plebes admoneantur ne il-
la loca frequentent, ut qui recte sap-
iunt nulla ibi superstitione devincti
teneantur. Et omnino nulla memoria
martyrum probabiliter acceptetur,
nisi aut ibi corpus aut aliquie certe re-
liquie sunt, aut ubi origo alicuius ha-
bitationis vel possessionis vel passionis
fidelissima origine traditur. Nam
que per somnia et per inanes quasi reve-
lationes quorumlibet hominum ubi-
cumque constituuntur altaria omnimodis
reprobentur. Item ex concilio Aurelianensi.
Non est consecranda ecclesia in qua pa-
ganus sepultus invenietur.

Ecclesiam in qua paganus sepul-
tus invenitur, sed non licet
sacrificari missas in ea celebrari. Sed
iactetur foras et mundari oportet.
Item ex concilio Agatensi. In ecclesia in qua
fidelium cadavera sepeliuntur.

Ecclesiam in qua mortuorum
cadavera infidelium sepeli-
untur sanctificare non licet. Sed si ap-
ta videtur ad consecrandum, inde
evulsis corporibus et rasis parietibus
vel tignis eius, ecclesia reedificetur.
Si autem hec consecrata prius fuit, missas
in ea celebrare licet, si tamen fideles fue-
runt qui in ea sepulti sunt. Item ex concilio
Martini pape. Super monumenta corpo-
ra non distribuantur misteria.

Non oportet clericos ignaros
et presumptores super monu-
menta in cimiterii missam porrigere aut
distribuere sacramenta, sed aut in ecclesia
aut in basilicis ubi martyrum reliqui-
e sunt deponere, ubi pro defunctis ob-
latio vel oblationes offerri solent. Nec licet et
[illegible] ad defunctorum sepulchra
deferre et sacrificare mortuis. Item ex
concilio Triburiensi. Quod in ecclesia combusta
[illegible] possit celebrari.

Concedimus [illegible]
ut si ubi [illegible] precipue necessitas [illegible]
gentibus plurimum [illegible]
nis et [illegible]
christianis seu aliquo quali certe modo
ecclesie fuerint incense et combuste,
in capellis cum tabula consecrata missas
interim celebrari permittimus donec
ipse ecclesie restaurentur. Neque tamen
non potens si ecclesia defuerit, sed domui
[illegible] si tabula altaris
consecrata, certe quia sacre misteria ad id
offerantur pertinet ubi affuerint mis-
sarum sollempnia celebrari concedimus.

[illegible]

Item ex concilio Epaonensi c. xxvi. Chrismate consecrari non debent altaria nisi fuerint lapidea.

Altaria si non fuerint lapidea, chrismatis unctione non consecrentur. Ad celebranda divina officia ordinem, quem metropolitani tenent, comprovinciales eorum observare debebunt. Item ex concilio Agathensi. Chrismatis unctione et sacerdotali benedictione sacrentur altaria.

Altaria placuit non solum unctione chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari. Item ex eodem c. In privatis oratoriis licet orare, non missas celebrare.

Unicuique fidelium in domo sua oratorium licet habere, et ibi orare; missas autem ibi celebrare non licet. Item ex vi. synodo. In privatis oratoriis absque consensu episcopi clerici non ministrent.

Clericos, qui ministrant in oratoriis, que intra domos sunt, cum consensu episcopi loci illius hoc facere precipimus. Si quis vero hoc non observaverit, deponatur.

Item ex concilio Agathensi. Qui extra parrochias sunt in oratoriis, aliis diebus ad parrochias redire cogantur.

Si quis etiam extra parrochias, in quibus legitimus est ordinariusque conventus, oratorium habere voluerit, reliquis festivitatibus, ut ibi missas audiat, propter fatigationem familie iusto ordine permittimus. Pascha vero, natale Domini, Epiphaniam, ascensionem Domini, Pentecosten et natalem sancti Iohannis Baptiste, vel si qui maximi dies in festivitatibus habentur, non nisi in civitatibus aut in parrochiis audiant. Clerici vero, si qui in his festivitatibus, quas supra diximus, in oratoriis, nisi iubente aut permittente episcopo, missas celebrare voluerint, a communione pellantur.

Item Augustinus. Quibus ex causis loca sanctorum [illegible] mutanda sunt.

Tribus ex causis loca sanctorum mutanda sunt: prima, cum necessitas persecutorum loca eorum gravaverit; secunda, cum difficultas locorum fuerit; tertia, cum malorum societate gravantur. Item ex concilio Mag. c. l. Quod altare consecratum de loco ad locum transferre non licet.

Corpora sanctorum de loco ad locum nullus transferre presumat sine consilio principis vel episcoporum sancteque synodi licentia. Item Yginius papa. In sola [illegible]

[illegible] ligna ecclesie dedicate.

Ligna ecclesie dedicate non debent ad aliud opus iungi, nisi ad aliam ecclesiam, vel igni comburenda, vel ad profectum in monasterio fratribus; in laicorum opera non debent admitti. Item Clemens Iacobo Ierosolimitano episcopo. Vestimenta [illegible] pro vetustate consumpta [illegible] et cineres eorum in [illegible] ecclesia.

Altaris palla [illegible]. cathedra, candelabrum et velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur, quia non licet ea, que in sacrario fuerint, male tractari, sed incendio universa tradantur. Cineres quoque eorum in baptisterio inferantur, ubi nullus transitum habeat, aut in pariete, aut in fossis pavimentorum iactentur, ne introeuntium pedibus coinquinentur. Item [illegible]

Nemo per ignorantiam [illegible] [illegible]

Item [illegible]

In [illegible]

[illegible]

[illegible]

...sed nec iam non est ut sacrata vasa in aliis usibus quam sacris deserviant, quia sacratis Deo et dicatis hominibus crediderunt: ne pro talibus presumptionibus iratus Dominus plagam imponat populo suo, ubi qui non peccaverunt pereunt, quia perit iustus saepissime pro impio. Item Stephanus papa [illegible] Hilario. Non nisi a sacratis hominibus vestimenta sacra ferantur.

Vestimenta ecclesiae quibus Domino ministratur et sacrata debent esse honesta, quibus in aliis usibus non debet frui quam ecclesiasticis et Deo dignis officiis, quae nec ab aliis debent contingi aut efferri nisi a sacratis hominibus, ne forte ultio quae Balthasar regem percussit super haec transgredientes veniat, et corruere eos faciat ad ima. Item ex concilio Aurelianensi. Divinum ministerium in nuptiis non praestetur.

Ad nuptiarum ornatum ornatibus ministeria divina praestari non debent, nec dominicum pro ornatu vel propter pompas secularis luxuriae pollui, ad officium sacri ministerii [illegible] indigna. Item ex concilio Triburiensi c. xviii. In ligneis vasis dominici corporis et sanguinis sacramenta non sunt celebranda.

Vasa in quibus sacrosancta conficiuntur mysteria, calices sunt et patenae, de quibus Bonifacius martyr et episcopus interrogatus si liceret in vasculis ligneis sacramenta conficere, respondit: Quondam sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur, nunc e contrario lignei sacerdotes aureis utuntur calicibus. Zepherinus sextus decimus Romanae sedis episcopus patenis vitreis missas celebrari constituit. Deinde Urbanus papa omnia ministeria sacrata fecit argentea. In hoc enim sicut et in ceteris cultibus magis ac magis per incrementa temporum crevit decor ecclesiarum. Nunc autem a nobis statutum est ut deinceps nullus sacerdos sacrum mysterium corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi in ligneis vasis ullo modo offerre praesumat, ne unde placari Deus debet irascatur. Item ex concilio Remensi c. vi. Ex qua materia calicem cum patena fieri debeat.

Ut calix Domini cum patena, si non ex auro, omnino ex argento fiat. Si quis autem tam pauper est, saltem vel stagneum calicem habeat. De aere autem aut aurichalco non fiat calix, quia ob vini virtutem aeruginem parit, quae vomitum provocat. Nullus autem in ligneo aut vitreo calice praesumat missam cantare. Item ex epistola Eusebii [illegible]. [illegible] ab episcopo [illegible] consecrata.

Consulto omnium constituimus ut sacrificium altaris non in serico panno aut tincto quisquam celebrare missam praesumat, nisi in puro lineo ab episcopo consecrato, terreno scilicet lino procreato atque contexto, sicut corpus Domini nostri Iesu Christi in sindone linea munda sepultum fuit. Item ex synodo. A quibus sit edita missa et celebrata.

Iacobus frater Domini secundum carnem, et primus Ierosolymitanae ecclesiae episcopus, et Basilius Caesariensis episcopus, cuius claritas per totum orbem refulsit, ipsi tunc ediderunt nobis missae celebrationem. Item Telesphorus papa. Qua hora missa est sollempniter celebranda. Libera.

Nocte sancta nativitatis Domini missarum celebrationes et hymnum angelicum in eis sollempniter decantent, quia et eadem nocte ab angelo pastoribus est nuntiatus, sicut in veritate scimus: Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Reliquis vero temporibus missarum celebrationes ante horam diei tertiam minime sunt celebrandae, quia eadem hora Dominus crucifixus est, et super apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur. Item ex concilio [illegible] c. xviii. Non nisi a ieiunis hominibus sacrificium altaris celebretur.

Sacrificium altaris non nisi a ieiunis hominibus celebretur, excepto uno die anniversario quo caena Domini celebratur. Nam si aliquorum pro commendatione post prandium defunctorum sive episcoporum sive clericorum sive ceterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat, si illi qui faciunt iam pransi inveniantur. Item ex [concilio] Cabilonensi. Missae sollempnia ante horam nonam in quadragesima non sunt celebranda.

Solent plures [rubric: in quadragesimali ieiunio] qui se ieiunare putant in quadragesima, mox ut signum audierint ad horam nonam manducare, qui nullatenus ieiunare credendi sunt, si ante manducaverint quam vespertinum celebretur officium. Concurrendum est enim ad missas et audiendis missarum sollempnibus et vespertinis officiis, largitis elemosinis, ad cibum accedendum est. Si vero aliquis necessitate constrictus fuerit, ut ad missam venire non valeat, aestimata vespertina hora, completa oratione, suum ieiunium solvat. [illegible] ieiuniis [illegible] missae sollempnia sunt celebranda [illegible] Gelasius [illegible] Pelagius [illegible] scripta [illegible].

[illegible]

sacerdotes eorum faciunt. la. hu. nota ... celebrari ... Sufficit ... semel ... e peccamus ...

... quod decimus ... decidit. la. tot qui sufficiant ad ... omnium ... la. ... id est significat ...

Prima quoque parte diei missarum sollempnia non inconvenienter celebrentur. Item Leo papa Dioscoro Alexandrino episcopo. Etiam prima parte diei missas celebrare licet.

Necesse est autem, ut quedam populi pars sua devotione privetur, si unius tantum misse more servato sacrificium offerre non possint, nisi qui prima diei parte convenerint. Studiose ergo fraternitatem tuam familiariter admonemus, ut quod nostre consuetudini ex forma paterne traditionis insedit, tua quoque cura non negligat, ut per omnia nobis et fide et actibus congruamus. Propter quod tamen filio nostro Posidonio presbytero hanc ad dilectionem tuam epistolam dedimus perferendam, qui nostris processionibus atque actionibus frequenter interfuit, totiens ad nos missus, quid in omnibus apostolice sedis auctoritas teneat agnovit.

Item Augustinus. Misse peculiares non sunt in publico celebrande.

Et hoc attendendum est, ut misse peculiares, que per dies sollempnes a sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut per eas populus a publicis missarum sollempniis, que hora tertia canonice fiunt, abstrahatur. Sed sacerdotes, qui in circuitu urbis aut in eadem urbe sunt, et populus in unum ad publicam missarum celebrationem conveniant. Item Alexander papa.

Quot missas in die sacerdotibus celebrare liceat.

Sufficit sacerdoti unam missam in die celebrare, quia Christus semel passus est et totum mundum redemit. Non modica res est unam missam facere, et valde felix est qui unam digne celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt et alteram de die, si necesse fuerit. Qui vero pro pecunia aut adulationibus secularium una die presumunt plures missas facere, non estimo evadere dampnationem. Item ex concilio Toletano iiii.

Salvatoris et apostolorum docemur exemplis ymnos esse cantandos.

De ymnis etiam canendis et salvatoris et apostolorum habemus exemplum. Nam et ipse Dominus ymnum dixisse perhibetur, Matheo evangelista testante: "Et ympno dicto exierunt in montem Oliveti." Et Paulus apostolus ad Ephesios scripsit dicens: "Implemini Spiritu, loquentes vobismetipsis in psalmis et ymnis et canticis spiritualibus." Et quia nonnulli ympni humano studio inventi ... atque post ... Martini temporibus composita esse noscuntur, sicut hi quos beatissimi doctores Hylarius atque Ambrosius ediderunt, quos tamen quidam specialiter improbant pro eo quod de scripturis sanctorum canonum vel apostolica traditione non existunt, respuant ergo et illum ympnum ab hominibus compositum, quem cotidie publico privatoque officio in fine omnium psalmorum dicimus: "Gloria et honor Deo Patri et Filio et Spiritui sancto in secula seculorum. Amen." Nam et ille ympnus, quem nato in carne Christo angeli cecinerunt: "Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bone voluntatis," reliqua que sequuntur ibi ecclesiastici doctores composuerunt. Ergo nec ipsi in ecclesiis canendi sunt, quia in sanctarum scripturarum libris non inveniuntur? Componuntur ergo misse sive preces vel orationes seu commendationes seu manus impositiones, ex quibus si nulla decantetur in ecclesia, vacant officia ecclesiastica. Admonet enim hoc fieri atque oratur Timotheum apostolus dicens: "Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus et potestatibus qui in sublimitate sunt." Sicut ergo orationes, ita et ympnos in laudem Dei compositos nullus vestrum ulterius improbet. Item in eodem concilio, c. x.

In nonagesima ab ecclesiis decantari alleluia non licet.

Hinc duo ympni solummodo in honore ... sancto ab angelis nuncupatum decantetur: Alleluia atque Gloria. Ecclesiis dei quos per anni in septuagesima intermittimus, quia propter peccata hominis de conventu angelice iubilationis expulsi fuimus, sic in Babylonis flumina eius sedimus et flevimus, dum recordaremur illius Syon, quod dimisimus. Et sicut non ebdomadibus ... intermittimus alleluia, in eius ... per ebdomadas non sine ordine ... accepimus, quo decantamus ordo per supplicationem ... angelica intermittimus, et felicitate primitiva ... qui conversati sunt, sive diminuti, et pacem anime sibi invicem apostolica adeptos ... perdita sunt. Quorum reparationem et consolationem consilio misericordie Dei ... angelica ... reparari. Cuius gaudiis multiplicatione damnum celestis patrie restauratur, atque angelorum gaudia supplentur, quos expectat glorificantes ... admodum ...

descriptis sanctorum canonum vel apostolica traditione. Ympnus est laus dei cum cantico. la. Post cibum quem ympnus dicit ap... Ympno ubi ... ympnus appellatur quia omnes dicta faciat dicentes ... Et dixit ... ultimo edent pauperes et saturabuntur etc. la. ... supplex similiter ... respuentur. la. ... orationes que ... ponuntur. a sectis. la. Obsecrationes sunt ante quam consecratur ... orationes vel que fiunt ad ... ut per naturam ... vel ... dominice. la. ... in pacem ... nobis ... Postulationes. preces te rogamus etc. la. Domino scilicet ... Gratiarum actiones ut cum dicatur benedicimus propicius ... la. qui sunt in ipsa consecratione. Laurentius doctorum ... Orationes. quorum nomen deo cum ordinis non ... la. ... Hinduo doctorum summorum omnium bonorum doctor.

Qui bonum ... ipsorum loco substituuntur de quibus tot assumendi sunt quot ceciderunt. Ut in illo in fine Deuteronomii ... Moysi statuit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israel secundum ... iuxta numerum angelorum dei ... tot quot ... ascendent ad gloriam quot ceciderunt et non plures. la. doctorum summorum

Dominus Laurentius summorum doctorum omnium bonorum

lectatus sum in omnibus. Sic et lapsus prius homo in mundo mundus fuit contribulatus. Vnde nouem ordinum concentus in laude creatoris remansit imperfectus, donec in tempore surgente resurrexit pro lapsu suo ille prothoplaustus. Ibi angelico suo collegio, quod super meliori angelicus exercitus gauisus sit, in nouum alleluia consurrexit cum totis animo prestante deuotis. Quare et nos pro modulo nostro imitantes, a septuagesima qua lapsus prothoplausti in ecclesia recitatur, alleluia nouem ebdomadibus intermittimus usque in pascha, ubi Christus resurgens a mortuis tristitiam nostram in gaudium uertit, et alleluia nobis reddidit. Item Nicholaus Rodulfo Bituricensi archiepiscopo. **In cena domini gloria in excelsis deo cantatur.**

Pro gloria in excelsis deo ab episcopis in cena domini in missarum sollempniis more nostro dicenda, et pallio nostro apostolico eadem die uestiendi, sicut illi quibus est ab apostolica sede permissum. Item Zacharias papa. **Cum baculo aut capite uelato ad celebranda missarum sollempnia clericis non ingrediatur.**

Nullus episcopus aut presbiter aut diaconus ad celebranda missarum sollempnia presumat cum baculo ingredi, aut uelato capite altario dei assistere, quia et apostolus prohibet uiros uelato capite orare in ecclesia: et si temere presumpserit, communione priuetur. § Cum uero ingressus fuerit episcopus aut presbiter ad missarum sollempnia celebranda, nisi passio aliqua interuenerit, nullo modo audeat data oratione recedere, ut ab aliquo presbitero aut episcopo missarum sollempnia suppleantur, sed quicumque inchoauerit, ipse et suppleat usque in finem. § Si quis uero presumpserit preter quod disposuimus agere, a sacro corpore et sanguine domini nostri Ihesu Christi sit suspensus. Item ex decretis Soteris pape. **De eodem.**

Vt illud diuinum oraculum singuli percipiant quo sensibiliter soli quia cum ex eo dicitur hoc sublevantes sursum opere uere dominum et nobis atque ea uero dominum ne bonis atque temporibus quibus deo psallitur uel sacrificatur unumquodque diuinis singulariter officiis assistentium preciosa passionis quelibet corporis contemplatio ... ad corpus subito obuiantur ... alienatione uel errore cedo ... pro huius ergo ... presentes necessarium diuinum ministerium, ut ibi presbiteris uel locis siue clericorum copia suffragantur, habeat ille quisque canens deo atque sacrificans post se uel iuxta se solatium adiutorem, ut si aliquo casu contingente ille qui officium implet curis aut accidentibus turbatus fuerit, uel ad terram elisus, a tergo semper habeat qui eius uicem exequatur intrepidus, ut officium inceptum adimpleat. Item Anacletus suis ibi prioribus episcopis. **Quot testes episcopus sacrificans secum habere debeat.**

Episcopus deo sacrificans testes secum habeat, in sollempnibus quippe diebus autem vii. aut v. aut tres diacones, qui oculi eius dicuntur, et subdiacones atque reliquos ministros secum habeat, qui sacris induti uestimentis in fronte et a tergo et presbiteri e contra regione leuitae contrito corde et humiliato spiritu ac prono stent uultu, custodientes eum a maliuolis hominibus, et consensum prebentes sacrificio. Peracta autem consecratione omnes communicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus. Item Lucius papa omnibus episcopis. **Episcopus sine religiosis testibus non sacrificet ... non confirmat.**

Iubemus apostolica auctoritate ut semper testes uobiscum sacerdotes et leuitas habeatis: et licet conscientia sufficeret propria, possit tamen propter maliuolos ut apostolus ... testimonium habere bonum et ab his qui foris sunt. Igitur duo presbiteri et tres diacones omni loco episcopum non deserant propter testimonium ecclesiasticum. Item Soter papa. **Nisi duobus presentibus presbiter missam celebrare non presumat.**

Hoc quoque statutum est ut nullus presbiterorum missarum sollempnia celebrare presumat, nisi duobus presentibus sibique respondentibus, ipse tertius habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur "Dominus uobiscum", et illud in secretis "Orate pro me", apertissime conuenit ut ipsius respondeatur salutationi. Item ex canone apostolorum. **Communione priuetur qui usque ad finem missarum sollempnia non audierit.**

Omnes fideles qui conueniunt in sollempnitatibus sacris ad ecclesiam et scripturas apostolorum et euangelium audiant. Qui autem non perseuerant in oratione usque dum missa peragatur, nec sanctam communionem percipiunt, uelud inquietudines ecclesie commouentes, conuenit communione priuari. Item ex concilio ... iii.

S... a sacerdote uerbum in ecclesia. **De eodem.**

tem semel et ter repetit omnis ... misteria ... ibi sol
Cum ad ... dicit ... que est missa ...

ut ... de communicatione ... ascensionis quam ... in Cum autem ... Christiani ...

... faciente, qui egressus de auditorio fuerit, excommunicetur. Item ex concilio Agathensi. Die dominico missas seculares integras audire debent. Missas die dominico secularibus totas audire speciali ordine precipimus, ita ut ante benedictionem sacerdotis egredi populus non presumat. Quod si fecerint, ab episcopo publice confundantur. Item ex concilio Aurelianensi. Populus non ante discedat quam missa expleatur. Cum ad celebrandas missas in Dei nomine convenitur, populus non ante discedat quam misse sollempnitas compleatur, et ubi episcopus non fuerit, benedictionem accipiat a sacerdote. Item ex concilio Carthaginensi IIII. Excommunicetur qui pretermisso die sollempni ecclesie conventu ad spectacula vadit. Qui die sollempni pretermisso ecclesie conventu ad spectacula vadit, excommunicetur. Item ex concilio Carthaginensi IIII. Usque ad missam catechumenorum nullus ecclesiam ingredi prohibeatur. Episcopus nullum prohibeat ingredi ecclesiam usque ad missam catechumenorum, et audire verbum Dei, sive gentilem sive hereticum sive Iudeum. Item Anastasius episcopus omnibus episcopis. Evangelium non sedentes sed stando audire debent. Apostolica auctoritate mandamus, dum sancta evangelia in ecclesia leguntur, ut sacerdotes et ceteri omnes non sedentes sed venerabiliter curvi in conspectu evangelii stantes dominica verba intente audiant et fideliter adorent. Item Gregorius VII. Ad missarum sollempnia semper aliquid offerre debent. Omnis christianus procuret ad missarum sollempnia aliquid Deo offerre, et reducere ad memoriam quod Deus per Moysen dixit: Non apparebis in conspectu meo vacuus. Et in collectis sanctorum patrum liquido apparet quod christiani omnes offerre aliquid Deo ex usu sanctorum patrum debent ... ad ipsum enim pertinet ... quin interim pro ... passiones ... homines post ... operem sibi ab hostibus ... humana subsidia defecerunt, tunc ... divinum postulandam favoris gratiam. Item Cyprianus. Quare sursum corda ipsi dicatur. Quando autem statione dicatur: Quando ad orationem fratres dilectissimi vigilare et incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis carnalis et secularis abscedat, nec quicquam tunc animus quam id solum cogitet quod precatur. Ideo autem sacerdos ante orationem prefatione premissa parat fratrum mentes dicendo: Sursum corda, ut dum respondet plebs: Habemus ad Dominum, admoneatur nichil aliud se quam Dominum cogitare debere. Claudatur contra adversarium pectus, et soli Deo pateat, nec ad se hostem Dei tempore orationis venire patiatur. Item Pelagius papa Romane ecclesie apostolice sedis episcopis universis Germanie atque Gallorum episcopis. Que prefationes in missa sunt cantande. Invenimus has novem prefationes in sacro catalogo tantummodo recipiendas: unam in albis paschalibus, aliam in die ascensionis Domini, tertiam in die pentecosten, quartam de natali Domini, quintam de apparitione Domini, sextam de apostolis, septimam de sancta Trinitate, octavam de cruce, nonam de ieiunio in quadragesima tantummodo dicendam. Item ex concilio Cabilonensi. In omnibus missarum sollempnibus pro defunctis fiat oratio. Visum preterea nobis est ut in omnibus missarum sollempnibus pro spiritibus defunctorum loco competenti Dominum deprecetur. Sicut enim nulla dies excipitur quin preces Domino fundantur, ita nulla dies excipitur quin in missarum sollempnibus pro spiritibus fidelium preces Domino fundantur. Antiquitus igitur hunc morem sancta tenebat ecclesia, ut in missarum sollempnibus et aliis precibus Domino spiritus quiescentium commendarentur, dicente beato Augustino: Non sunt pretermittende supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in christiana et catholica societate defunctis etiam tacitis nominibus eorum quisque sub generali commemoratione suscepit ecclesia, ut quibus ad ista desunt parentes aut filii aut quicumque cognati vel amici, ab una eis exhibeantur pia matre communi. Item Innocentius episcopus urbis Rome Decentio Eugubino. Ante preces non sunt a sacerdote nomina recitanda. De nominibus recitandis antequam preces sacerdos faciat atque eorum oblationes quorum nomina recitanda sunt sua oratione commendet, quam superfluum sit et ipse pro tua prudentia recognoscis, ut cuius hostiam necdum Deo offeras ...

sub ... ad orent ... ad ... consilium ...
Supplicatio ... omnes ... sint ... ad eas ...
... hostis ... consecratio non ... sunt ...
... quas ... sunt ... Item ... ante ... communio ...
... commune ... contra ... ea ... stetit ...
... constitutum ... ar. ... q. i.

sub generali ... pro omnibus simul ... ac si ... pluribus ...
... pro ... supple non sunt pretermittende ... communio ... tota ...
De communi tota ecclesia ... possumus ...
De nominibus recitandis ... missa ...
... ante ... antequam ... post ...

la. ... ...

[illegible]

II. Di.

eius. ut non omnino sine fructu quamvis sine [illegible] cognitum [illegible]. Item Alexander urbis Rome episcopus orthodoxis omnibus. Panis et vinum aqua mixtum in sacrificio est offerenda.

In sacramentorum oblationibus que inter missarum sollempnia domino offeruntur, panis tantum et vinum aqua permixtum in sacrificium offerantur. Non enim debet in calice domini aut vinum solum aut aqua sola offerri, sed utrumque permixtum, quia utrumque ex latere eius in passione sua profluxisse legitur. Item Cyprianus Cecilio fratri salutem. Vinum sine aqua vel econverso solum in sacrificio offerri non licet.

Sic in sanctificando calice domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest. Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine Christo. Cum enim utrumque commiscetur et adunatione confusa sibi invicem copulantur, tunc sacramentum spirituale et celeste efficitur. Sic non calix domini est aqua sola et vinum solum nisi utrumque misceatur, quomodo nec corpus domini potest esse farina sola, nisi utrumque adunatum fuerit et copulatum et panis unius compage solidatum. Item ad Cecil.

Scriptura dicit ut quotienscumque calicem in commemoratione domini et passionis eius offerimus, id quod constat dominum fecisse faciamus. Sed videat si quis de antecessoribus nostris vel ignoranter vel simpliciter non hoc observavit et tenuit quod facere nos dominus exemplo et magisterio docuit, potest simplicitati eius de indulgentia domini venia concedi; nobis vero non potest ignosci, qui nunc a domino admoniti et instructi sumus, ut calicem dominicum vino mixtum, secundum quod dominus optulit, offeramus.

Item ex concilio Martini pape. Preter vinum, aquam et panem in sacramento nichil debet offerri in altari.

Non oportet aliquid aliud in sacrario offerri preter vinum, panem et aquam, que in typo Christi benedicuntur, quia dum in cruce penderet, de corpore eius sanguis effluxit et aqua. Hec tria unum sunt in Christo; hec hostia et oblatio dei in odorem suavitatis. Item ex eodem. rubr.

In sacramento corporis et sanguinis domini nichil amplius offeratur quam quod ipse dominus tradidit, hoc est panis et vinum aqua mixtum. Nec amplius in sacrificiis offeratur quam de uvis et frumentis. Item ex VI. sinodo. Oblationis sacrificium uvis [illegible]

Didicimus quod in eo communicant in quibusdam ecclesiis sacerdotes sacrificio oblationis coniungunt uvas, que sic cum eodem in sanctuario offeruntur, et sic simul utraque populo dispensent. Precipimus igitur ut nullus sacerdos hoc ulterius faciat, sed in vivificationem et peccatorum remissionem populo oblationem solam distribuat. Et uvas seorsum benedicens populis qui petierint accipiat et fructum gratias agat. Item Iulius papa episcopis per Egiptum. Ex his quibus sacrificio uti non licebat.

Cum omne crimen atque peccatum oblatis deo sacrificiis deleatur, quid de cetero pro delictorum expiatione domino dabitur, quando in ipsa sacrificii oblatione erratur? Audivimus enim quosdam scismatica ambitione detentos contra divinos ordines et apostolicas institutiones lac pro vino in divinis sacrificiis dedicare; alios quoque intinctam eucharistiam populis pro complemento communionis porrigere; quosdam etiam expressum vinum in sacramento dominici calicis offerre; alios vero pannum lineum musto intinctum per totum annum reservare, et in tempore sacrificii partem eius aqua lavare et sic offerre. Quod quam sit evangelice et apostolice doctrine contrarium et consuetudini ecclesiastice adversum, non difficile ab ipso fonte veritatis probatur, a quo ordinata ipsa sacramentorum misteria processerunt. Cum enim magister veritatis verum salutis nostre sacrificium suis commendaret discipulis, nulli lac, sed tantum panem et calicem sub hoc sacramento legimus dedisse. Legitur enim in evangelica veritate: Accepit Iesus panem et calicem et benedicens dedit discipulis suis. Cesset ergo lac in sacrificando offerri, quia manifestum et evidens exemplum veritatis evangelice illuxit, quod preter panem et vinum aliud offerri non liceat. Illud vero quod pro complemento communionis intinctam tradunt eucharistiam populis, nec hoc prolatum ex evangelio testimonium recepit, ubi apostolis corpus suum et sanguinem commendavit. Seorsum enim panis et seorsum calicis commendatio memoratur. Nam intinctum panem aliis Christum prebuisse non legimus, excepto illo tantum discipulo quem intincta buccella magistri proditorem ostenderet, non que sacramenti huius institutionem signaret. Nam quod de expresso botro, id est de uva, [illegible] populis communicatur a veteri omnino consuetudine [illegible] botris in calice comprimant et aque misce[ant]

[illegible]

s. xxx. q. i. [illegible] solliciti [illegible]

[illegible]

atur. quia calix dominicus iuxta canonum preceptum vino et aqua permixtus debet offerri. quia videmus in aqua populum intelligi, in vino vero ostendi sanguinem Christi. Ergo cum in calice vinum et aqua miscetur, Christo populus adunatur, et credentium plebs ei in quem credidit copulatur et iungitur. Que copulatio et coniunctio aque et vini sic miscetur in calice Domini, ut commixtio illa non possit separari. Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis; si vero aqua sola, plebs incipit esse sine Christo. Ergo quibus votis solus offertur, in quo unitum efficitur, eam designat salutis nostre sacramentum, negligit quod aqua tantum significat. Non enim potest calix Domini aqua sola esse aut vinum solum, nisi utrumque misceatur, et ideo quia ampliatum et multiplex [illegible] ante nos [illegible] a dinoscitur [illegible] errore atque presumptione cessare debet, ne pri[illegible] [illegible] ueniat [illegible] alii modo divinis sacrificiis offerre nisi ut [illegible] parentes [illegible] calicem vino et aqua permixtum decet. Dominica sacrificia cessabit [illegible] divina legitima [illegible] correctus ad gradus sui officii redeat quam sit. Item Alexander papa Petro. **Nulla oblatio corporis et sanguinis Christi comparari valet.**

Nihil in sacrificiis maius esse potest quam corpus et sanguis Christi, nec ulla oblatio hac potior est, sed hec omnes precellit, que pura conscientia Domino offerenda est, et pura mente sumenda, atque ab omnibus veneranda. Et sicut potior est ceteris, ita potius excoli et venerari debet. Item Innocentius papa Decentio Eugubino episcopo salutem. **Ante confectam missam pacem non debemus offerre.**

Pacem igitur asseris ante confecta misteria quosdam populis imperare, vel sibi inter se sacerdotes tradere, cum post omnia que aperire non debeo pax sit necessario indicenda, per quam constet populum ad omnia que in misteriis aguntur atque in ecclesia celebrantur prebuisse consensum, ac finita esse pacis concludentis signaculo demonstrentur. Item Calixtus papa. **Ecclesiasticis liminibus careat, qui post consecrationem communicare contempnit.**

Peracta consecratione omnes communicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim et apostoli statuerunt, et sancta romana tenet ecclesia. Item ex concilio Toletano XII. **Quotiens sacerdos quotidie missam celebrat, totiens sacram communionem percipiat.**

Relatum est nobis quosdam de sacerdotibus non tot vicibus communionis sancte gratiam sumere, quot sacrificia in una die videntur offerre; sed si in una die plura per se offerunt sacrificia, in omnibus se oblationibus a communione suspendunt, et in sola tantum extrema sacrificii oblatione communionis sancte gratiam sumunt, quasi non sit totiens illicito et singulari sacrificio participandum, quotiens corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi immolatio facta constiterit. Nam ecce apostolus dicit: Nonne qui edunt hostias participes sunt altaris? Certum est quod hi qui sacrificantes non edunt rei sunt dominici sacramenti. Quicumque ergo sacerdotum deinceps divino altario sacrificium oblaturus accesserit, et se a communione suspenderit, ab ipsa qua se indecenter privavit gratia communionis anno uno repulsum se noverit. Nam quale erit sacrificium, cui nec ipse sacrificans participare dinoscitur? Ergo modis omnibus tenendum est, ut quotiens quisque sacrificans corpus et sanguinem Domini nostri Iesu Christi in altario immolat, totiens perceptionis corporis et sanguinis Christi participem se prebeat. Item Gelasius papa Maiorico et Iohanni episcopis. **Corpus sine eius sanguine non debet sacerdos accipere.**

Comperimus autem quod quidam sumpta tantummodo corporis sacri portione a calice sacri cruoris abstineant. Qui procul dubio, quoniam nescio qua superstitione docentur astringi, aut integra sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur, quia divisio unius eiusdemque misterii sine grandi sacrilegio non potest provenire. Item Augustinus. **Eucharistie communionem quotidie accipere nec laudat nec vituperat.**

Quotidie eucharistie communionem accipere nec laudo nec vitupero; omnibus tamen dominicis diebus communicandum hortor, si tamen mens sine affectu peccandi sit. Nam dico habentem adhuc voluntatem peccandi gravari magis dico eucharistie perceptione quam purificari. Et ideo quamvis quis peccato mordeatur, peccandi non habeat de cetero voluntatem, et communicaturus satisfaciat lacrimis et orationibus, et confidens de Domini miseratione accedat ad eucharistiam intrepidus et securus. Sed hoc de illo dico quem mortalia peccata

[illegible]

[illegible] sicut granum frumenti [illegible] Non enim [illegible] Dicimus [illegible] Cum omne crimen [illegible] Celebrat [illegible] [illegible]

[illegible] Nihil [illegible] Pacem omnia [illegible] Peracta [illegible] Relatum [illegible]

[illegible]

grauant. Idem. Dicent quispiam non cotidie accipiendam eucharistiam, alius affirmat cotidie. Faciat unusquisque quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum. Neque enim litigauerunt inter se aut quisquam eorum se alteri preposuit Zacheus et ille centurio, cum alter eorum gaudens in domo sua susceperit Dominum, alter dicens: Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum; ambo saluatorem honorificantes quamuis non uno modo, ambo peccatis miseri, ambo misericordiam consecuti. Ad hoc ualet quod manna secundum propriam uoluntatem in ore cuiusque sapiebat. Item Ambrosius.

Qui semper peccat celestis sacramenti medicinam querat.

Si quotiens effunditur sanguis, in remissionem peccatorum effunditur, debeo illum semper accipere. Qui semper pecco, debeo semper habere medicinam. Item Hylarius episcopus.

Non abstineat a corpore Domini qui non tanta peccata commisit.

Si non sunt tanta peccata ut excommunicetur quis, non se debet a medicina corporis Domini separare. Item Fabianus papa.

Etiam si non frequentius, saltem ter in anno laici communicent.

Etsi non frequentius, saltem in anno ter laici homines communicent, nisi forte quis maioribus quibuslibet criminibus impediatur, in pascha et pentecosten et natale Domini. Item ex concilio Agathensi.

Eadem die qua cena Domini celebratur sacramentum communionis ab omnibus accipiatur.

Laicis dum in cena Domini a quibusdam perceptio eucharistie negligitur, que in eadem die ab omnibus fidelibus exceptis hiis quibus pro grauibus criminibus inhibitum est percipienda sit, ecclesiasticus usus demonstrat, cum etiam penitentes eadem die ad percipienda corporis et sanguinis Domini sacramenta reconciliantur. Item ex concilio Martini pape.

Prohibitus ab ecclesia qui a communione sacramenti se pro luxuria auertit.

Si quis intrat ecclesiam Dei et sacras scripturas audit et pro luxuria sua auertit se a communione sacramenti, et in obseruandis misteriis declinat constitutam regulam discipline, istum talem proiciendum de ecclesia catholica decreuimus, donec penitentiam agat et ostendat fructum penitentie suum, ut possit communionem perceptam indulgentiam promereri. Item ex concilio Agathensi.

Non laicat? catholici qui his tribus temporibus non communicant.

Seculares qui natale Domini, pascha, pentecosten non communicauerint, catholici non credantur nec inter catholicos habeantur. Item ex concilio Toletano.

Corpus Domini quod a sacerdote accipitur non sumentes in ecclesia a communione pellantur.

Hii qui intrante communionem accepit? ... accepta a sacerdote eucharistia non sumpserint, ut sacrilegi repellantur. Item ex eodem.

Qui sine sacra communione abire? ... Omnes qui in ecclesia communicant.

Omnes qui intrant ecclesiam missarum sollempnia audiunt? et non communicant ... communionem ... propria uxore abstinere debent tribus aut iiii aut v aut vii diebus ... inter catholicos computabuntur. Qui ... tribus temporibus pascha, pentecoste, natale Domini communicauerint. Item Sergius papa.

Quare tres partes fiant corporis Domini.

Triforme est corpus Domini. Pars oblata in calicem missa corpus Christi quod iam resurrexit monstrat; pars comesta ambulans adhuc super terram; pars altaribus usque ad misse finem remanens corpus in sepulcro, quia usque ad finem seculi corpora sanctorum in sepulcris erunt. Item Clemens.

A quibus reliquie sacramenti dominici consumi debent?

Tribus gradibus commissa sunt sacramenta diuinorum secretorum: presbitero, diacono et ministro, qui cum timore et tremore clericorum reliquias corporis Domini custodire debent fragmentorum, ne qua putredo in sacrario inueniatur, ne cum negligenter agitur, portioni corporis Domini grauis inferatur iniuria. Tanta in altario certe holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant. Quod si remanserint, in crastinum non reseruentur, sed cum timore et tremore clericorum diligentia consumantur. Qui autem residua corporis Domini que in sacrario relicta sunt consumunt, non statim ad accipiendos communes cibos conueniant, ne putent sancte portioni commiscere cibum qui per aqualiculos digestus in secessum diffunditur. Si ergo mane dominica portio editur, usque ad sextam ieiunent ministri qui eam consumpserunt; et si tertia uel quarta hora acceperint, ieiunent usque ad uesperum. Sic secreta sanctificatione custodienda sunt sacramenta. Item. Presbiter nequaquam extra clerico (?) et extra laico de fragmentis oblationum id est missa apponatur ... passis

[illegible]

[illegible]

sciant panes indignis impendisse. Unde non sicut filiis solum liceret, dum ad Abymelech sacerdotem interrogatus cum panes ad comedendum posceret, cum se mundum a muliere triduum profiteretur, panes propositionis manducavit. Item Hieronymus. Inficitur immunditia sceleris qui communicare non desinunt.

Qui scelerate vivunt in ecclesia et communicare non desinunt, putantes se tali communione mundari, discant nihil ad emundationem proficere, sibi dicente propheta: Quid est quod dilectus meus fecit in domo mea scelera multa? Numquid carnes sancte auferent a te malitias tuas? Et apostolus: Probet autem seipsum homo, et sic de pane illo edat et de calice bibat. Item ex eadem synodo Basilius episcopus dicit. Ad perpetuam salutem accipit qui digne sacramentum communicat.

Timorem [illegible] docet nos quod apostolus dicens: Qui manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit; fidem non [illegible] docet nos sermo domini dicentis: Hoc est corpus meum quod pro multis tradetur; hoc facite in meam commemorationem. Et apostolus: Deum genitum dei filio humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Cum ergo animam fide habemus his dictis, et considerantes magnificentiam glorie ipsius ammiramur nimietatem humilitatis quod cum tantus ac talis obediens fuit patri usque ad mortem, mortem autem que pro vita nostra, puto quod possit pro hoc tanta usque ad affectum et dilectionem ipsius dei patris, qui unigenito filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Tale ergo fidem timoris affectum parere debet [illegible] qui panem et calicem domini percipit. Item Augustinus. Non a quo sed in quem offeratur considerandum est.

Dicit dominus ad Moysen et ad Eleazarum filium Aaron sacerdotem: Tollite turibula ista de medio exustorum, et ignem alienum huc et illuc dispergite, quia sanctificata sunt turibula peccatorum horum in animabus suis, et faciant ea laminas ductiles et circumponite altari, quia oblata sunt coram domino et sanctificata sunt et fierent in signum filiis Israel. Si notandum est non omnino dei sanctificata per eos, a quibus peccatum hoc fuerat perpetratum,

quia pro eis exemplum datum est, ut ne quoquam veniret extraneum posterum ad altare [illegible] addidit dicens: quia oblata sunt coram domino et sanctificata sunt, et facta sunt in signum filiis Israel. Non ergo mereris reprobantium [illegible] quod a talibus oblata sunt, sed potius hoc cogitant et attendant cui que oblata sunt. Quia dominus in duplici eis valeat nomine domini, [illegible] que oblata sunt quamvis pessimum mentium [illegible] a quibus oblata sunt. Item ex decreto Pii pape. Penitentia eius cuius negligentia aliquid de sanguine [illegible]

Si per negligentiam [illegible] aliquid de sanguine stillaverit in terram, lingua lambetur, tabula radatur. Si non fuerit tabula, ut non conculcetur, locus corradatur et igne consumatur, et cinis intra altare abscondatur, et sacerdos xl diebus peniteat. Si super altare stillaverit calix, sorbeat minister stillam, et tribus diebus peniteat. Si super linteum altaris et ad aliud stilla pervenerit, iiii diebus peniteat. Si usque ad tertium, viiii diebus peniteat. Si usque ad quartum, xx dies peniteat, et linteamina que tetigerint stillam tribus vicibus minister abluat calice subtus posito, et aqua ablutionis sumatur et iuxta altare recondatur. Item penitentiali Bede presbyteri. Que sit ponenda penitentia ei qui sacrificium evomuit.

Si quis per ebrietatem vel voracitatem eucharistiam evomuerit, xl diebus peniteat. Si laicus est, clerici vel monachi seu diaconi vel presbyteri lx diebus peniteant. Episcopi nonaginta. Si infirmitatis causa evomuerit, vii diebus peniteant. Item ex eodem concilio [illegible] Sacerdotes non [illegible] sacrificia [illegible] ministrent etc.

Pervenit ad notitiam nostram quod quidam presbyteri in tantum parvipendunt divina misteria, ut laico aut femine sacrum corpus domini tradant ad deferendum infirmis, quibus prohibetur ne sacrarium ingrediantur nec ad altare appropinquent. Illis sancta sanctorum committuntur. Quod quam sit horribile quamque detestabile omnium religiosorum animadvertit prudentia. Igitur interdicit per omnia synodus ne talis temeraria presumptio ulterius fiat, sed omnino presbyter per semetipsum infirmum communicet. Quod si aliter fecerit, gradus sui periculo subiacebit. Item ex eodem. Quid debent [illegible]

S[illegible]

[illegible]

g.i.a. Sacramentum id est sacri signum id est. Invisibilis.

[illegible]

aliorumque clericorum necessitates et inuentium honores ac laicorum discretionem approbare conuenit. Quamobrem in illis locis ubi sacerdotes et reliqui clerici consistunt, quod plurimum inculpatur, qui missas celebrant consistere, ut liberi ac honorati sic expleant sacra officia celebrari. Item ex concilio Agathensi. **Sic in metropolitana ecclesia ut in ceteris missarum sollempnia celebrentur.**

Institutio missarum in metropolitana ecclesia agitur, ita et in omnibus prouinciis eam ipsius missae ordo quam psallendi et ministrandi consuetudo fuerit. Item Aug. li. x. de ciuitate dei. **Quid sit sacrificium.**

Sacrificium visibile est invisibilis sacrificii sacramentum, id est sacrum signum. It. alibi. Sacramentum est invisibilis gratie visibilis forma. Item Aug. de doctrina christiana. **Quid sit signum.**

Signum est res preter speciem quam ingerit sensibus aliud aliquid ex se faciens in cogitationem venire. Item Gregorius in homelia paschali. **Post consecrationem non substantia sed species remanet.**

Species et similitudo illarum rerum vocabula sunt que ante fuerunt, scilicet panis et vini. Unde in fine cuiusdam misse oratur: perficiant in nobis domine quesumus tua sacramenta quod continent, ut que nunc specie gerimus rerum veritate capiamus. Postulat quippe sacerdos ut corpus Christi quod sub specie panis et vini nunc geritur manifesta visione sicuti revera est quandoque capiatur. Quod quia visione dissimili geritur, promittit veritas: Qui diligit me diligetur a patre meo, et ego diligam eum et manifestabo ei meipsum. Quamquam improbabiliter quidam exponant hoc loco carnis et sanguinis veritatem, id est panem corporis et sanguinis efficientiam, ad certum misterium perducentem. Item eusebius emissenus. **Visibiles creature in corpus et sanguinem invisibiliter convertuntur.**

Quia corpus assumptum ablaturus erat ab oculis hominum et illaturus siderebus, necessarium erat ut die cene sacramentum nobis corporis et sanguinis consecraret, ut coleretur iugiter per misterium quod semel offerebatur in precium, ut quia cotidiana et indefessa currebat pro omnium salute redemptio, perpetua esset redemptionis oblatio, et perhennis victima illa viveret in memoria et semper presens esset in gratia, vere unica et perfecta hostia fide estimanda, non specie, neque exteriori censenda visu, sed interiori affectu. Unde celestis confirmat auctoritas quia caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum, quoniam quidem qui auctor est muneris, ipse etiam testis est veritatis. Nam invisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis sui et sanguinis verbo suo secreta potestate convertit, ita dicens: Accipite et comedite, hoc est corpus meum. Et sanctificatione repetita: Accipite et bibite, hic est sanguis meus. Ergo sicut ad nutum precipientis domini repente ex nichilo substiterunt excelsa celorum, profunda fluctuum, vasta terrarum, ita pari potentia in spiritualibus sacramentis ubi precipit virtus servit effectus. Quanta itaque et quam celebranda beneficia vis divine benedictionis operetur, et quomodo tibi novum et impossibile esse non debeat quod in Christi substantiam terrena et mortalia convertuntur, teipsum qui in Christo es regeneratus interroga. Dudum alienus a vita, peregrinus a misericordia et a salutis via intrinsecus mortuus exulabas. Subito initiatus Christi legibus et salutaribus misteriis innovatus, in corpus ecclesie non videndo sed credendo transiluisti, et de filio perditionis adoptivus dei fieri occulta puritate meruisti. In mensura visibili permanens, maior factus es te ipso invisibiliter sine quantitatis augmento. Cum idem atque ipse esses, multo alter fidei processibus extitisti. In exteriori nichil additum est et totum in interiori mutatum est. Ac sic homo Christi filius effectus, et Christus in hominis mente formatus est. Sicut ergo sine corporali sensu in vilitate preterita deposita subito novitatis indutus es dignitate, et sicut hoc quod deus lesa in te curavit, infecta diluit, maculata detersit, non oculis sed sensibus tuis sunt credita, ita cum reverendum altare celestibus spiritualibus saciandus ascendis, sacrum dei tui corpus et sanguinem fide respice, honora, mirare, mente continge, cordis manu suscipe, et maxime mente totum haustu interioris hominis assume. Item Aug. **Quare in specie panis et vini sacramentum suum Christus nobis**

[illegible]

Quia passus est pro nobis dominus, commendauit nobis in isto sacramento sanguinem suum et corpus, quod etiam fecit nos ipsos. Nam et nos corpus ipsius facti sumus, et per misericordiam ipsius quod accipimus nos sumus. Recordamini, et uos non fuistis, et creati estis, et ad aream dominicam comportati estis, laboribus boum, id est annunciantium euangelium, triturati estis. Quando cathecumini differebamini, in horreo seruabamini. Nomina uestra dedistis, cepistis moli ieiuniis et exorcismis. Postea ad aquam uenistis, et conspersi estis, et unum facti estis. Accedente feruore spiritus sancti cocti estis, et panis dominicus facti estis. Ecce quod accepistis. Quomodo ergo unum uidetis esse quod factum est, sic unum estote diligendo uos, tenendo unam fidem, unam spem, indiuiduam caritatem. Heretici quando hoc accipiunt, testimonium contra se accipiunt, quia illi querunt diuisionem, cum panis iste indicet unitatem. Sic et uinum in multis racemis fuit, et modo in unum est. In suauitate calicis est, sed post pressuram torcularis. Et uos post illa ieiunia, post labores, post humilitatem et contritionem iam in nomine Christi tanquam ad calicem domini uenistis; et ibi uos estis in mensa, et ibi uos estis in calice. Nobiscum uos estis. Simul enim hoc sumimus, simul bibimus, quia simul uiuimus. Item in sermone de infantibus. Ita dominus noster Iesus Christus nos significauit, nos ad se pertinere uoluit, misterium pacis et unitatis nostre in sua mensa consecrauit. Qui accipit misterium unitatis, et non tenet uinculum pacis, non misterium accipit pro se, sed testimonium contra se. Nulli est aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque fidelium corporis sanguinisque dominici participem fieri, quando in baptismate efficitur membrum Christi, nec alienari ab illius panis calicisque consortio, etiamsi antequam panem illum comedat et calicem bibat, de hoc seculo migrauerit in unitate corporis Christi constitutus. Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non priuatur, quando in se hoc quod illud sacramentum significat inuenitur. Item Aug. ad Prosperum.

Dum hostia frangitur passio Christi ad memoriam reuocatur.

Cum frangitur hostia, dum sanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud quam dominici corporis in cruce immolatio, eiusque sanguinis de latere effusio designatur? Item Leo papa et sancta synodus que missa est Romam conuenit clero honoratis et plebi consistenti Constantinopolitano ita scribit:

Veritate corporis et sanguinis Christi nullum ambigere licet. Unde rubrica.

Ita ... ignorantie tenebris uoluntarie hactenus de hoc corpore, ut ea neque auditu discerent, neque lectione cognoscerent, quod in ecclesia dei in ore omnium tam consonum est, ut nec ab infantium linguis ueritas corporis et sanguinis Christi inter communionis sacramenta taceatur, quia in illa mistica distributione spiritualis alimonie hoc impertitur, hoc sumitur, ut accipientes uirtutem celestis cibi, in carnem ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus. Idem Leo papa. Ea ab infectis calix sanguinis ... Sicut enim caro Christi uere est cibus, et sanguis eius uere est potus, id est corpus de quo dicit: Caro mea uere est cibus, et sanguis meus uere est potus; et hoc corpus aquile sunt qui circumuolant spiritualibus alis; idem corpus Christi edimus, ut uite eterne possimus esse participes. Idem cuius alae agnum uenimus, si uitam imitemur exemplis, incarnationis quorum exemplo astruamus ministerium ueritatem. Qui dignitatis quis nature ordinem in Christi corpore cum perpetuam sit ipse Christi partu de uirgine.

Item Ambr. li. i. de sacramentis.

In manus fit uirtus consecratione nobis fiat corpus et sanguis Christi. Unde rubrica.

Panis et calix non qualibet, sed per consecrationem misticam nobis fit, non nascitur. Proinde quod ita fit nobis, quamuis sit panis et calix, alimentum est refectionis, non sacramentum religionis, nisi quod benedicimus, gratiasque agimus domino in omni eius munere non tantum spirituali, uerum etiam corporali. Item in li. de officiis.

Ante benedictionem panis et uinum, post benedictionem est corpus et sanguis Christi.

Ante benedictionem alia species nominatur, post benedictionem Christi corpus significatur. Item in illo sacramento Christus est. Item Aug. in. x. sermone. Ita nec hoc corpus fieret, ut remissio peccatorum. Item Aug. in li. sententiarum Prosperi.

Ipse est uisibilis panis et uinum inuisibile.

proferantur non tamen successiue.

la. ccc. ccc.

[illegible]

Christi carnem et sanguinem honoramus.

Nos autem in specie panis et uini quam uidemus, res inuisibiles, id est carnem et sanguinem honoramus, nec similiter comprehendimus has duas species, quemadmodum ante consecrationem comprehendebamus, cum fideliter fateamur ante consecrationem panem esse et uinum, quod natura formauit, et post consecrationem uero esse carnem et sanguinem Christi, quod benedictio consecrauit.

Confessio Berengarii. Rubrica.

Ego Berengarius indignus ecclesie sancti Mauritii Andegauensis diaconus, cognoscens ueram catholicam et apostolicam fidem, anathematizo omnem heresim, precipue eam, de qua hactenus infamatus sum: que astruere conatur panem et uinum que in altari ponuntur post consecrationem solummodo sacramentum et non uerum corpus et sanguinem domini nostri Iesu Christi esse, nec posse sensualiter, nisi in solo sacramento, manibus sacerdotum tractari uel frangi aut fidelium dentibus atteri. Consentio autem sancte Romane ecclesie et apostolice sedi, et ore et corde profiteor de sacramentis dominice mense eandem fidem me tenere, quam dominus et uenerabilis papa Nicholaus et hec sancta synodus auctoritate euangelica et apostolica tenendam tradidit mihique firmauit: scilicet panem et uinum que in altari ponuntur post consecrationem non solum sacramentum, sed etiam uerum corpus et sanguinem domini nostri Iesu Christi esse, et sensualiter non solum sacramento, sed in ueritate manibus sacerdotum tractari et frangi et fidelium dentibus atteri, iurans per sanctam et homousion trinitatem et per hec sacrosancta euangelia. Eos uero qui contra hanc fidem uenerint, cum dogmatibus et sectatoribus suis eterno anathemate dignos esse pronuntio. Quod si ego ipse aliquando aliquid contra hec sentire aut predicare presumpsero, subiaceam canonum seueritati. Lecto et perlecto sponte subscripsi. Hanc confessionem fidei de corpore et sanguine domini nostri Iesu Christi a Berengario Rome coram cxiii episcopis factam misit papa Nicholaus per urbes Ytalie, Germanie et Gallie, et ad quecumque loca fama prauitatis eius peruenire ante potuit, ut ecclesie que prius doluerant de auerso atque diuiso, postea gauderent de reuerso atque conuerso.

Item Ambrosius in libro i. de officiis.

Quare elementorum species retineatur, cum uere sit corpus et sanguis. Rubrica.

Hoc edicis, quomodo uera caro, quomodo uerus sanguis, qui similitudinem non uideo carnis, non uideo sanguinis ueritatem? Primo omnium dixi tibi de sermone Christi, qui operatur ut possit mutare et conuertere genera et instituta nature. Deinde ubi non tulerunt sermonem Christi discipuli eius, sed audientes quod carnem suam daret manducare et sanguinem suum daret bibendum, recedebant, solus tamen Petrus dixit: Verba uite eterne habes, et ego a te quo recedam? Ne igitur plures hoc dicerent, ueluti quidam esset horror cruoris, sed maneret gratia redemptionis, ideo in similitudinem quidem accipis sacramentum, sed uere nature gratiam uirtutemque consequens. Ego sum panis uiuus, qui de celo descendi.

Item Aug. in expositione psalmi.

Non carnaliter sed spiritualiter Christi corpus et sanguinem debemus accipere. Rubrica.

Prima quidem in quo hesit, indisciplinis ex parte illud adiuncta sermonis eius fecit. Cum enim diceret: Nisi quis manducauerit carnem meam et biberit sanguinem meum, non habebit uitam eternam, illi non intelligentes dixerunt ad inuicem: Durus est hic sermo, quis eum potest audire? Dicentes quod durus est hic sermo, separauerunt se ab illo, et remansit cum duodecim discipulis; discedentibus illis instruxit eos, et ait: Spiritus est qui uiuificat, caro autem nichil prodest. Verba que locutus sum uobis, spiritus et uita sunt. Intellexistis spiritualiter? spiritus et uita sunt. Intellexistis carnaliter? etiam sic spiritus et uita sunt, sed tibi non sunt. Spiritualiter intelligite que locutus sum uobis. Non hoc corpus quod uidetis manducaturi estis, et bibituri illum sanguinem quem fusuri sunt qui me crucifigent. Sacramentum aliquod commendaui; spiritualiter intellectum uiuificabit uos. Caro autem nichil prodest. Sed quomodo illi intellexerunt? Sic intellexerunt carnem, quomodo in cadauere dilaniatur aut in macello uenditur. Sciens autem Ihesus ait: Hoc uos scandalizat, quia dixi, do uobis carnem meam manducare

[illegible]

intelligens quid esset

[illegible gloss: ... corpus sumo ... ex ... sanguinem ... solum ...]

[illegible gloss: ... sacrificium ... sacramentum ... Aug. secundum eum ... sacrificium teneatur ...]

et sanguinem meum bibet. Si ergo videritis filium hominis ascendentem ubi erat prius, certe vel tunc intelligetis quod ille dixit. Hinc solvit quod illos moverat. Hinc aperuit unde fuerant scandalizati. Illi autem putabant eum erogaturum corpus suum. Ille dixit se ascensurum in celum utique integrum. Cum videbitis filium hominis ascendentem ubi erat prius, certe vel tunc videbitis quia non eo modo quo putatis erogat corpus suum, vel tunc intelligetis quia gratia eius non consumitur morsibus. Item: Donec seculum finiatur, sursum est dominus; sed tamen et hic nobiscum est veritas domini. Corpus enim in quo resurrexit in uno loco esse oportet; veritas autem eius ubique diffusa est. Item Aug. in epla ad [...]neum. Quod corpus Christi quod videtur per partes dividitur accipitur et quomodo non.

Non hoc corpus quod videtis manducaturi estis, et bibituri illum sanguinem quem effusuri sunt qui me crucifigent. Ipsum quidem et non ipsum: ipsum invisibiliter, et non ipsum visibiliter. Sine [...] celebrandum visibiliter, necesse est tamen invisibiliter intelligi. Item Aug. in sermone de verbis evangelii. Quod sit corpus Christi manducare et sanguinem eius bibere.

Quid est Christum manducare? Non est hoc solum in sacramento corpus eius accipere. Multi enim indigne accipiunt, de quibus ait apostolus: Qui manducat et bibit sanguinem vel calicem domini indigne, iudicium sibi manducat et bibit. Sed quomodo manducandus est Christus? Quomodo ipse dicit: Qui manducat carnem meam et bibit sanguinem meum, in me manet et ego in eo. Si ac[cipis] sacramentum digne, quantum magis [...]. Item Aug. in l. de remedio penitentie. Credere in Christum est manducare Christum.

Ut quid paras dentem et ventrem? Crede et manducasti. Credere enim in eum, hoc est panem vivum manducare. Qui credit in eum manducat eum. Item Aug. in l. sententiarum Prosperi. Sacramentum et res sacramenti in sacrificio ecclesie reperiuntur.

Hoc est quod dicimus, quod modis omnibus approbare contendimus, sacrificium ecclesie duobus confici, duobus constare, visibili elementorum specie et invisibili domini nostri Iesu Christi carne et sanguine, et sacramento et re sacramenti, id est corpore Christi, sicut Christi persona constat et conficitur ex deo et homine, cum ipse Christus verus sit deus et verus homo, quia omnis res illarum rerum naturam et veritatem in se continet ex quibus conficitur. Conficitur autem sacrificium ecclesie duobus, sacramento et re sacramenti, id est corpore Christi. Est igitur sacramentum et res sacramenti, id est corpus Christi. Caro eius est quam forma panis opertam in sacramento accipimus, et sanguis eius quem sub vini specie et sapore potamus. Caro videlicet est carnis et sanguis sacramentum sanguinis; carne et sanguine utroque invisibili spirituali intelligibili significatur corpus visibile domini nostri Iesu Christi palpabile, corpus plenum gratia omnium virtutum et divina maiestate. Item: Sicut ergo celestis panis qui vere Christi caro est suo modo vocatur corpus Christi, cum revera sit sacramentum corporis Christi, illius videlicet quod visibile, quod palpabile, mortale in cruce est positum, vocaturque ipsa carnis immolatio que sacerdotis manibus fit Christi passio, mors, crucifixio, non rei veritate sed significante misterio; sic sacramentum fidei quod baptismus intelligitur fides est. Item ex epla ad Ephesios. Quomodo caro Christi intelligatur [...].

Duplici modo intelligitur caro Christi et sanguis, vel spiritualis illa atque divina de qua ipse ait: Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus, et nisi manducaveritis carnem meam et sanguinem meum biberitis, non habebitis vitam eternam; vel caro que crucifixa est et sanguis qui militis effusus est lancea. Item Aug. in l. de trinitate ad [...]. Ex eodem.

Quia morte domini liberati sumus, huius rei memores in edendo et potando carnem et sanguinem eius que pro nobis oblata sunt significamus. Item in psalmo xxi. Quod Christus semel est immolatus et quomodo cotidie immo[letur] legitur rubrica super.

Semel Christus mortuus est iustus pro iniustis, et tamen credimus et spem immobilem tenemus quia Christus resur[gens]...

[illegible gloss: ... sanguis Christi est sacramentum sanguinis ... spiritualiter ... sacramentaliter ... corpus Christi ...]

[illegible gloss: ... concilium ... sacerdotis ... sacramenti ...]

bēc copia corporis domini suis post

ar. e. c. qui manducat.

[illegible]

gens a mortuis iam non moritur, et mors illi ultra non dominabitur. Verba ista apostoli sunt, tamen ne obliviscamur quod semel factum est, in memoria nostra omni anno fit quotiens pascha celebratur. Numquid totiens Christus occiditur? Sed tamen anniversaria recordatio representat quod olim factum est, et sic nos facit moveri, quasi videamus presentem Dominum in cruce. Item Augustinus in libro sententiarum Prosperi.

Semel immolatus est per se ipsum. Rubrica.

Semel immolatus est in semet ipso Christus, et tamen cotidie immolatur in sacramento. Quod ita intelligendum est, quia in manifestatione sui corporis et distinctione suorum membrorum semel tantum in cruce pependit, offerens patri se ipsum hostiam vivam et passibilem, mortalem, vivorum ac mortuorum redemptionis efficacem, eorum scilicet quos altero divini consilii redimendos iudicavit, presciuit, predestinavit, vocavit, iustificavit modis atque temporibus quibus fieri congruebat. Item Ambrosius in epistola ad Hebreos.

Hostia que semel oblata est in recordatione sue mortis cotidie offertur.

In Christo semel oblata est hostia ad salutem sempiternam potens. Quid ergo nos? Nonne per singulos dies offerimus? Sed ad recordationem mortis eius, et una est hostia, non multe. Quomodo una et non multe? Quia semel oblatus est Christus. Hoc autem sacrificium exemplum est illius, id ipsum et semper id ipsum. Proinde hoc idem est sacrificium. Alioquin dicetur, quoniam in multis locis offertur, multi Christi sunt? Nequaquam, sed unus ubique est Christus, et hic plenus existens et illic plenus. Sicut enim quod ubique offertur unum est corpus et non multa corpora, ita et unum sacrificium. Pontifex autem ille est qui hostiam obtulit nos mundantem. Ipsam offerimus etiam nunc, que tunc oblata consumi non potest. Quod nos facimus in commemoratione fit eius quod factum est. Hoc enim facite in meam commemorationem. Item Augustinus in libro retractationum ad Ianuarium.

Sacrificium corporis et sanguinis ieiunus accipere debet.

Liquido apparet, quando primo acceperunt discipuli corpus et sanguinem Domini, non eos accepisse ieiunos. Numquid tamen propterea calumpniandum est universe ecclesie quod a ieiunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui sancto ut in honorem tanti sacramenti prius in os christiani dominicum corpus intraret quam ceteri cibi. Nam ideo per universum orbem mos iste servatur. Neque enim quia post cibos Dominus dedit, propterea pransi aut cenati fratres ad illud sacramentum accipiendum convenire debent, aut sicut faciebant quos apostolus arguit et emendat, mensis suis ista miscere. Namque salvator, quo vehementius commendaret misterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit infigere cordibus et memorie discipulorum, a quibus ad passionem digressurus erat. Et ideo non precepit quo deinceps ordine sumeretur, ut apostolis, per quos ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum. Nam si hoc ille monuisset ut post cibos alios semper acciperetur, credo quod eum morem nemo variasset. Cum vero ait apostolus de hoc sacramento loquens: Propter quod, fratres, cum convenitis ad manducandum, invicem expectate. Si quis esurit, domi manducet, ut non ad iudicium conveniatis, statim subiungit: Cetera autem cum venero ordinabo. Unde datur intelligi, quia multum erat ut in epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem universa per orbem servat ecclesia, ab ipso ordinatum esse quod nulla morum diversitate variatur. Item Ambrosius in libro de sacramentis.

Ante consecrationem est panis, sed ubi accesserit, fit corpus Christi. Rubrica. Super.

Panis est in altari usitatus ante verba sacramentorum; ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Quomodo autem potest qui panis est corpus esse Christi? Consecratione. Consecratio autem quibus verbis est et cuius sermonibus? Domini Iesu. Nam reliqua omnia que dicuntur laus Deo offertur, oratione petitur pro populo, pro regibus, pro ceteris. Ubi autem sacramentum conficitur, iam non suis sermonibus sacerdos

[illegible]

[illegible]

sumitur sicut in omnibus Christi. Ergo sicut [illegible]
[illegible] et sacramentis sic mortis [illegible] quo [illegible]
[illegible] sic mortis. Si igitur ratione sacramenti
mon [illegible] ut in aperte [illegible]
quod non erat [illegible] magico [illegible]
ut sint quecumque [illegible] in aliud convertere
tur. Et sic quod erat panis ante consecratio
nem iam corpus Christi est post consecrati
onem quia sermo Christi creaturam mu
tat. Et sic ex pane fit corpus Christi, et vinum
cum aqua in calice mixtum fit sanguis
consecratione verbi celestis. Sed forte
dicas speciem sanguinis non video. Sed habet
similitudinem. Sicut enim mortis
similitudinem assumpsisti, ita etiam Christi
similitudinem sanguinis bibis, ut nul
lus horror cruoris sit et pretium tamen ope
retur redemptionis. Didicisti ergo quod corpus
accipis Christi. [illegible] que verbis celesti
bus consecratur. Accipe que sunt illa [illegible]
[illegible] et nobis in quibus hanc
oblationem ascriptam rationabilem et
in omnia evangelistis [illegible] usque ad
capitis sui corpus suum sanguinem. In
[illegible] accipite et bibite ex
hoc omnes. Hic est enim sanguis meus [illegible]
[illegible] pridie quam pateretur accepit
in [illegible] manibus panem. Antequam
consecretur panis est. Ubi autem verba
Christi accesserunt corpus Christi est. [illegible]
audi dicentem: Accipite et edite ex
hoc omnes. Hoc est enim corpus meum. Et
ante verba Christi calix est [illegible]
ubi autem verba Christi operata fuerint
ibi sanguis efficitur qui plebem redemit. Ergo videte quam potens est sermo
Christi universa convertere. Deus ipse
[illegible] testificatur quod corpus suum et
sanguinem suum accipiamus. [illegible]
[illegible] testificatione dubitare
debemus. Item: Non corpus sed substanti
am nostre fulcit panis vite eterne.

Non iste panis est qui vadit in cor
pus, sed panis vite eterne qui ani
me substantiam fulcit. Iste panis cotidia
nus est. Accipe cotidie quod cotidie ti
bi prosit. Sic vive, ut cotidie merea
ris accipere. Item in epistola ad Hebreos:

Et iam secundum [illegible] panis [illegible] quo [illegible]

qui manducat [illegible] vivit in eternum.
Et quod ipse met [illegible] dixit et panis quem
ego dabo caro mea est pro mundi vi
ta. [illegible] qui [illegible] panis non so
lum [illegible] quo vivunt omnia [illegible]
[illegible] assumpta pro om
[illegible] humana [illegible] que [illegible]
[illegible] mortua [illegible]
[illegible] effecta [illegible]
[illegible] corpus
[illegible] non est de corpore Christi
[illegible] Christi. Qui Christum visibiliter
sacramentaliter non spiritualiter manducat
et bibit [illegible] rubrica supra.

Qui manducat et bibit Christum
[illegible] manducat et bibit illud
manducat [illegible] bibit [illegible]
[illegible] in sacramento visibilis sumit in
[illegible] spiritualiter manducat [illegible]
[illegible] manducat [illegible] man
[illegible] casus [illegible]
manducamus [illegible]
[illegible] in sacramento [illegible]
fideles quando manducent carnem Christi
[illegible] accipit partem suam [illegible]
[illegible] partes [illegible]
manducantur [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] panis [illegible] celi
[illegible] panis est corpus [illegible]
est sanguis [illegible] sacramenta
quia in eis aliud videtur, aliud i
ntelligitur. Quod videtur speciem habet
corporalem, quod intelligitur fructum
habet spiritualem. [illegible]
[illegible] non tenet [illegible]
[illegible] non [illegible] pro
[illegible] testimonium contra se. Item
super Iohannem: Quod spiritualiter corpus [illegible]

Qui discernit [illegible] sit accipiendum.

[illegible] Christum hoc est manducare [illegible]
[illegible] manducat [illegible] bibit sa
[illegible] manducat carnem meam et bibit sangui
nem meum habet vitam eternam
[illegible] participatione [illegible]
est [illegible] corporis eius [illegible]
[illegible] manducans vivit in [illegible]

Ioannes [illegible] decretorum omnium bonorum decretorum

[illegible] Io. [illegible] [illegible]

spiritualiter ab omnibus ecclesie fidelibus spiritualiter.

tum in sacramento quod male fit, tunc sue ad spiritualem participationem in corpore domini tamquam membrum maneat, ut eius spiritu vegetetur, quod est dicere, manducat spiritualiter. Ad altare dei invisibile, quo non accedit iniustus, ille pervenit qui ad hoc presens iustificatus accedit. Inveniet illic vitam qui hic discernit causam suam.

Item A. in li. iiij. de trinitate. **Species visibilis corpus et sanguinem Christi significat.**

Corpus et sanguinem Christi dicimus illud quod ex fructibus terre acceptum et prece mistica consecratum recte sumimus ad salutem spiritualem in memoriam dominice passionis. Quod cum per manus hominis ad illam visibilem speciem perducatur, non sanctificatur ut sit tam magnum sacramentum nisi operante invisibiliter spiritu sancto, cum hec omnia que per corporales motus in illo opere fiunt deus operatur.

Item. **Per benedictionem panis efficitur corpus Christi. Unde**

Non omnis panis, sed accipiens benedictionem Christi fit corpus Christi.

Item. **Dupliciter corpus Christi intelligitur.**

Quia enim Christus in sacramento corpus et sanguinem suum quod fecit et nos ipsos, nam et nos corpus ipsius facti sumus.

Item. **Sacramentum quod altaris dicitur est sacramentum unitatis.**

Hoc est sacramentum pietatis et signum unitatis et vinculum caritatis. Qui vult vivere accedat et credat et incorporetur.

¶ Hunc cibum et potum societatem vult intelligi corporis et membrorum suorum quod est ecclesia in predestinatis.

Item. **Spiritualiter magis quam corporaliter corpus Christi debemus accipere.**

Panem de altari spiritualiter manducate, innocentiam ad altare portate. Debetis peccata, tamen sint cotidiana, ut non sint mortifera. Antequam accedatis, dimittite debitoribus vestris. Si dimittis, dimittetur tibi. Securus accede, panis est, non venenum. Sed vide si dimittis; mentiris deo, quem non fallis. Mentiri deo potes, fallere deum non potes.

Item. **Sacramentum non iustitie corporis et sanguinis Christi**

Quis dicat **accipere qui ab eo discordat.**

Qui discordat a Christo nec carnem eius manducat nec sanguinem eius bibit, etsi tante rei sacramentum ad iudicium sue presumptionis cotidie accipiat.

Item. **Sacramentum ecclesie malis et mala prosunt bonis.**

Et tamen a malis possunt accipi, et bonis sunt ad salutem, malis ad iudicium, ut ait apostolus: qui manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit; non quia illa res mala est, sed quia malus male accipit quod bonum est. Non enim mala erat buccella que Iude data est a domino. Salutem medicine dedit, sed quia ille indignus accepit, ad perniciem suam accepit. Sic enim mala prosunt bonis, sicut angelus Sathane profuit Paulo per malum, cum sic bonum cum indigne accipitur malum.

Item. **Non prohibeantur mali a sacrificio domini manducare.**

Non prohibeat dispensator pingues terre mensa domini manducare, sed exactorem moneat timere.

Item. **Et qui indigne accedit corpus Christi accipit.**

Sicut Iudas cum buccellam tradidit [illegible] Christo non malum accipiendo, sed bonum male accipiendo locum prebuit diabolo, sic indigne quisque sumens corpus Christi efficitur, ut quia malus est male sumat quod bonum est ... ad salutem accipit illi accipit. Corpus enim et sanguis domini nichilominus erat illis quibus dicebat apostolus: qui manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit.

Item Ambrosius de sacramentis. **Quibus exemplis probetur speciem figuram sacramenti panis converti in corpus et sanguinem Christi probetur.**

Revera mirabile est quod manna deus pluit patribus et cotidiano celi pascebantur alimento. Unde dictum est: panem angelorum manducavit homo. Sed tamen panem illum qui manducaverunt omnes in deserto mortui sunt. Ista autem esca quam accipis, iste panis vivus qui de celo descendit, vite eterne substantiam ministrat, et quicumque hunc panem manducaverit non morietur in eternum, quia corpus Christi est. Considera nunc utrum prestantior sit panis angelorum an caro Christi, que utique corpus est vite. Manna illud de celo, hoc super celum; illud celi, hoc domini celorum; illud corruptioni obnoxium si in diem alterum servaretur, hoc alienum ab omni corruptione, quod quicumque religiose gustaverit corruptionem sentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi sanguis ex Christo. Illos ad horam satiavit aqua, te sanguis diluit in eternum. Iudeus bibit et sitit, tu cum biberis sitire non poteris. Et illud in umbra, hoc in veritate. Sed illud quod miraris umbra est, quantum istud est cuius umbram miraris? Audi quia umbra est que apud patres facta est. Bibebant, inquit, de spirituali consequenti eos petra. Petra autem erat

con

passus in carne, per unam eandemque sui passionem semel salvavit mundum, et per quam mortem ad vitam resurgens adivit, mors ei ultra non dominabitur. Quod profecto sapientia Dei patris necessarium pro multis causis hoc providit. Primo quidem quia cotidie peccamus, saltem in peccatis sine quibus mortalis infirmitas vivere non potest. Quia licet omnia peccata donata sint in baptismo, infirmitas tamen peccati adhuc manet in carne. Unde psalmista: Benedic anima mea Domino, qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas. Quia cotidie labimur, cotidie Christus pro nobis mistice immolatur, et passio Christi in misterio traditur, ut qui semel moriendo mortem vicerat, cotidie recidiva delictorum per hec sacramenta corporis et sanguinis peccata relaxet. [illegible] passionis est. Sicut per [illegible] quotiens hoc agitur, in mea commemoratione facite. Quotienscumque enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. Non itaque sic accipiendum est donec Christi mors veniat, quia amplius non morietur, sed donec ipse ad iudicium veniet. Interim autem semper est mors Christi per seculum tam posteris nuntianda, ut discant qui caritate dilexit suos, qui pro eis mori dignatus est, ac vicem debemus rependere caritatis, quia ad hoc prior nos dilexit, ut nos eum diligeremus.

Item Aug. Non solum sub figura sed in veritate dominici corporis et sanguinis sacramentum celebratur. Rubrica.

Utrum sub figura an sub veritate hoc misticum calicis sacramentum fiat. Veritas ait: Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus; alioquin quomodo magnum erit: Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita, nisi vera sit caro? Sed quia Christum fas non est dentibus vorari, voluit hunc panem et vinum in misterio vere carnem suam et sanguinem suum consecratione Spiritus sancti potentialiter creari, et cotidie pro mundi vita mistice immolari, ut sicut de virgine per Spiritum sanctum vera caro sine coitu creatur, ita per eundem ex substantia panis et vini mistice idem corpus Christi consecratur. Corpus Christi et sanguis veritas et figura est. Veritas dum corpus Christi et sanguis virtute Spiritus sancti in virtute ipsius ex panis vinique substantia efficitur; figura vero est id quod exterius sentitur. Iteratur autem cotidie hec oblatio, licet semel Christus passus sit, quia cotidie peccamus peccatis sine quibus mortalis infirmitas vivere non potest. Ideo quia cotidie labimur, cotidie Christus mistice pro nobis immolatur. Intra catholicam ecclesiam in misterio corporis Christi nichil a bono maius, nichil a malo minus perficitur sacerdote, quia non in merito consecrantis, sed in verbo efficitur creatoris et in virtute Spiritus sancti. Si enim in merito esset sacerdotis, nequaquam ad Christum pertineret. Nunc autem sicut ipse est qui baptizat, ita ipse est qui per Spiritum sanctum hanc suam efficit carnem et transfundit vinum in sanguinem. Unde et sacerdos: Iube, inquid, hec perferri per manus angeli tui in sublime altare tuum in conspectu divine maiestatis tue. Et quid deferenda in vicem deposcit, nisi ut intelligatur quod ista fiant in eo sacerdotio? Hanc igitur oblationem benedictam per quam benedicimur, ascriptam per quam homines in celo ascribuntur, ratam per quam in visceribus Christi esse censeamur, rationabilem per quam a bestiali sensu exuamur, acceptabilem ut qui nobis ipsis displicemus, per hanc acceptabiles eius unico filio simus. Mirabilius ut quia iam similitudinem mortis in baptismo accepimus, similitudinem quoque carnis et sanguinis sumamus, ita ut veritas non desit in sacramento, et ridiculum nullum fiat a paganis quod cruorem occisi hominis bibamus. Sicut enim discipuli patienter ferre nequiverunt quod Dominus dixerat: Qui non manducaverit carnem meam et biberit sanguinem, dixerunt: Durus est hic sermo, quod fecerunt ista non intelligentes; credendum est quod in verbis Domini Christi sacramenta conficiantur, cuius potentia cuncta prius creata sunt, ita quod in melius procreantur. Reliqua omnia que sacerdos dicit aut clerus canit, nichil aliud quam laudes et gratiarum actiones sunt, aut certe obsecrationes et fidelium petitiones. Verba sacerdos dicit prius evangelistarum, verba assumens quam prudens quam parce, et cetera. Nobis ergo cantatur illud corpus.

per partes manducatur in sacramento et manet integer totus in celo, et manet integer totus in corde tuo. Totus enim erat apud patrem quando venit in virginem; implevit illam, nec recessit ab illo. Veniebat in carnem, ut homines eum manducarent, et manebat integer apud patrem, ut angelos pasceret.

Item Ieronimus in eccl[esiastico]. **Corpus et sanguinem Christi sine sensu nulli edere licet.**

De hac quidem hostia, que in Christi commemoratione mirabiliter fit, edere licet; de illa autem, quam Christus in ara crucis optulit, secundum se nulli edere licet.

Item in sermone dominice v. post epyphaniam. **Corpus Christi in singulis portionibus singuli totum accipiunt.**

Singuli autem accipiunt Christum dominum, et in singulis portionibus totus est, nec per singulos minuitur, sed integrum se prebet in singulis.

Item Hylarius. **De eodem. Rubrica.**

Ubi pars est corporis, est et totum. Eadem ratio est in corpore domini, que in manna, que in eius figura precessit, de quo dicitur: Qui plus collegerat, non habuit amplius, neque qui minus paraverat, habuit minus. Non enim est quantitas visibilis in hoc estimanda misterio, sed virtus sacramenti spiritualis.

Item. **Corpus quod sumitur et figura est et veritas in substantia.**

Corpus Christi quod sumitur de altari figura est, dum panis et vinum extra videtur; veritas autem, dum corpus et sanguis Christi in veritate interius creditur.

Item ex symbolo Ephesino. **Carnem vivificatricem et proprii verbi participamus in altari.**

Necessario igitur et hoc adiciamus: [pronunciantes] incruentam celebramus in ecclesiis sacrificii servitutem, et sic sanctificamur, participes corporis et pretiosi sanguinis Christi, non ut communem carnem percipientes, neque ut sanctificati et verbo commixti per dignitatis unitatem, sed vere vivificatricem et ipsius verbi propriam factam.

Item Augustinus. **Qui manna et aquam de petra sumpserunt idem cum nobis cibum et potum [acceperunt].**

Illi quidem, ut apostolus ait, eandem escam spiritualem manducaverunt, spiritualem utique eandem; nam corporalem alteram, quia illi manna, nos aliud; spiritualem vero quam nos; eundem spiritualem potum biberunt: aliud illi, aliud nos, sed specie visibili, quod tamen hoc idem significaret virtute spirituali.

Item Hylarius de trinitate l. viii. **Ad veritatem dominica co[rporis]**

Item ex eo. **Per cor[pus] et sanguinem sumptum pater et Christus in nobis unum [sunt].**

Si vere ergo carnem corporis nostri Christus assumpsit, et vere homo ille Christus est, nosque vere sub misterio carnem corporis sui sumimus, et per hoc unum erimus, quia pater in eo est et ille in nobis: quomodo voluntatis unitas asseritur, cum naturalis per sacramentum proprietas perfecte sacramentum sit unitatis? Non est humano aut seculi sensu de Dei rebus loquendum, neque per violentiam atque impudentem predicationem doctorum celestium sanitati aliene atque impie intelligentie perversitas extorquenda. De naturali enim in nobis Christi veritate que dicimus, nisi ab eo didicimus, stulte atque impie dicimus. Ipse enim ait: Caro mea vere est esca, et sanguis meus vere est potus. Qui edit carnem meam et bibit sanguinem meum, in me manet et ego in eo. De veritate carnis et sanguinis non relictus est ambigendi locus. Nunc enim et ipsius domini professione et fide nostra vere caro est et vere sanguis est. Et hec accepta atque hausta efficiunt, ut et nos in Christo et Christus in nobis sit. Estne ergo ipse in nobis per carnem? Esse autem nos in eo per sacramentum communicate carnis et sanguinis ipse testatur dicens: Vos autem videbitis me, quia ego vivo et vos vivetis, quia ego in patre meo, et vos in me, et ego in vobis. Si voluntatis tantum unitatem intelligi vellet, cur gradum quendam atque ordinem consummande unitatis exposuit, nisi ut, cum ille in patre per naturam divinitatis esset, nos contra in eo per corporalem eius nativitatem, et ille rursum in nobis per sacramentorum inesse misterium crederetur, ac sic perfecta per mediatorem unitas doceretur, cum nobis in se permanentibus ipse maneret in patre, et in patre manens maneret in nobis, et ad unitatem patris proficeremus, cum qui in eo naturaliter secundum nativitatem inest, nos quoque in eo naturaliter inessemus, ipso in nobis naturaliter permanente. Quam autem hec in nobis naturalis unitas sit, ipse ita testatus est: Qui edit carnem meam et bibit sanguinem meum, in me manet et ego in eo. Non enim in eo erit, nisi in quo ipse fuerit, eius tantum in se assumptam habens carnem qui suam sumpserit. Sicut me misit vivens pater, et ego vivo per patrem; et qui manducaverit carnem meam, ipse vivet per me.

filio meo mus qui. filius eos.

sumendi sic baptizat ē ... digerit ...

pasca ... fuerat completum, agni carnes cum apostolis comederat, assumpsit panem qui confortat cor hominis, et ad verum pasce transiit sacramentum, ut quomodo in prefiguratione eius Melchisedech panem et vinum offerens fecerat, ipse quoque in veritate sui corporis et sanguinis representaret. Item Ieronimus de membris Domini. Ex Christo est sacerdos et sacrificium.

Sacerdos Dei patris et sacrificium dicatur filius Dei secundum humanitatem, in qua se pro nobis acceptabile sacrificium Deo obtulit, ut ipse sit sacerdos qui est sacrificium. Item Aug. de utilitate agende penitentie. Iudei credentes biberunt sanguinem quem fuderant.

Tunc ceteris Petrus annunciavit Christum colendum quem occiderant, ut eius iam sanguinem biberent credentes, quem fuderant sevientes. Item in epistola ad ... Corpus Christi quod ex virgine sumptum est ... accipitur. Rub.

Corporeum illud manna nunc est ... quod perfectum est ... autem panis de celo corpus est ex virgine. Item in ps. xxxiii. homel. ... corpus suum ... sanguinem eius significat. ...

Accesserunt iudei ad Christum ... accedamus nos ad eum et corpus eius et sanguinem eius accipiamus. Tremuerunt magnus et magnanimitas eius qui dedit nobis manducare corpus suum, in quo tanta passus est, et sanguinem suum bibere. Item in ps. xxxiii. Ad iudeos iam sanguinem bibit et sanguinem quem fuderunt. Item in ps. lxxxii. ... sanguinem eius ... biberunt. Item in ps. xcviii. De carne Marie carnem accepit, et ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit. Nemo autem ipsam carnem manducat, nisi prius adoraverit. Item in ps. xxxiii. David ferebatur in manibus suis. ... Quod intelligimus ... in ... Christo invenimus. In persona autem ... ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum ait: Hoc est corpus meum. Ferebat enim illud corpus in manibus suis. Idem super Iohannem tractatu xxvi. Quousque bibe

.D. M.

ce sacramentum ... corpus ... desinat esse sacramentum ...

runt sanguinem quem fuderant desperantes. Idem in ps. liiii. Iudei pascebantur tamquam de preda Domini, et nos de cruce Domini pascimur, quia corpus ipsius manducamus. Hii ergo impii epulas suas habent, pii suas. Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam. Item ex concilio Turonensi. Presbyter ad infirmos eucharistiam semper esse debet paratam. Ubi

Presbyter eucharistiam semper habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, statim ei communicet, ne sine communione moriatur. Item ex concilio Aurelianensi. Pena eius qui non bene sacrificium custodierit.

Qui bene non custodierit sacrificium, et mus vel aliud aliquod animal illud comederit, xl dies peniteat. Qui autem perdiderit illud in ecclesia, aut pars eius ceciderit et inventa non fuerit, xxx dies peniteat. ... salutem. Communio ... omnibus ... conveniat ...

Pro dilectione tua consuluisti me ... interpretatur ... ut ... quod apud nos constitutum est ... consuetudine ... magister ... non ... dicendo ... quod male ... omnes ... communio ... christianis debeat dari ... communicare ... disciplinae ... honore ... communione ... Item ex concilio ... Pro confusione ... denegandam ... atque ... gratia.

Symoniacos ... apostaticos ... gratia ... reconciliationis negetur. Item ex concilio ... Presbyter missam celebrare in altari non debet in quo episcopus eodem die celebraverit.

In altari in quo missam episcopus celebraverit, presbyter eodem die ... celebrare non presumat. Item ex concilio ... Tempora ... missarum ... Pronunciatio ...

Pasca ... patri ... dominicam ... uesperam ...

... celebrare ...

... conventus ... sacramentum ... officium ...

dum uir clericus ... [illegible] ... quod non approbo ... quia incipit ... [illegible] ... malum ... [illegible]

[illegible]

uesperam usque ad uesperam, ne a iudaice more capiantur. Feriandi uero per annum isti sunt dies: Natalis Domini, sancti Stephani, sancti Iohannis euangelistae, Innocentium, sancti Siluestri, octaua Domini, Theophania, Purificatio sanctae Mariae, Annuntiatio sanctae Mariae, sanctum Pascha cum tota ebdomada, Rogationes tribus diebus, Ascensio Domini, sancti dies Pentecostes, sancti Iohannis Baptistae, duodecim apostolorum, maxime tamen sanctorum Petri et Pauli, qui sua predicatione mundum illuminauerunt, sancti Laurentii, Assumptio sanctae Mariae, Natiuitas sanctae Mariae uirginis, Dedicatio sancti Michaelis, Dedicatio cuiuscumque oratorii, et omnium sanctorum, et sancti Martini, et illae festiuitates, quas singuli episcopi in suis episcopiis cum populo collaudauerint, quae uicinis tantum circummorantibus indicendae sunt, non generaliter omnibus. Reliquas uero festiuitates per annum non sunt cogendi ad feriandum, nec prohibendi. Indictio uero ieiunii, quando fuerit denuntiata, ab omnibus obseruetur.

Item ex concilio Tolletano III. **In sanctorum sollempnitatibus diuinis officiis, non saltationibus et canticis turpibus populi debent uacare.**

Irreligiosa consuetudo est, quam uulgus per sanctorum sollempnitates agere consueuit: populi, qui debent diuina officia attendere, saltationibus et turpibus inuigilant canticis, non solum sibi nocentes, sed et religiosorum officiis perstrepunt. Hoc etenim ut ab omni Hispania depellatur, sacerdotum et iudicum a concilio sancto curae committitur.

Item ex concilio Aurelianensi. **Ante ascensionem Domini tribus diebus letaniae celebrentur.**

Rogationes, id est letanias, ante ascensionem Domini placuit celebrari, ita ut premissum triduanum ieiunium in Dominicae ascensionis sollempnitate soluatur; per quod triduum serui et ancillae ab omni opere relaxentur, quo magis plebs uniuersa conueniat. Quo triduo omnes abstineant et quadragesimalibus utantur.

Item ex eodem. **Episcopus die dominico non desit ecclesiae.**

Episcopus, si infirmitate non fuerit impeditus, ecclesiae cui proximus fuerit die dominico deesse non debet.

Item ex eodem. **Hos dies festiuos in uilla nullus celebret.**

Nullius paschae, natalis Domini uel quadragesimae sollempnitatem in uilla liceat celebrare, nisi quem infirmitas probabitur tenuisse.

Item ex eodem. **Ante sollempnitatem paschae quadragesima a sacerdotibus omnibus celebranda.**

Sacerdotes omnes ante paschae sollempnitatem non quinquagesimam, sed quadragesimam teneant.

Item ex concilio Martini papae. **Quinta feria ultimae septimanae quadragesimae ieiunium solui non debet.**

Non licet in quinta feria ultimae septimanae ieiunium soluere, et totam quadragesimam inhonorare, sed totam quadragesimam abstinentes perficere.

Item. Non oportet in quadragesima quinta feria ultimae ebdomadae ieiunium dissoluere, et totam quadragesimam inhonorare, sed per totos dies quadragesimae ieiunare et escis abstinere conuenientibus. Item ex concilio Laodicensi.

Item ex concilio Agathensi. **Exceptis diebus dominicis in quadragesima non solum ... ieiunium** [illegible]

Placuit ut omnes ecclesiae exceptis diebus dominicis in quadragesima etiam die sabbati sacerdotali ordinatione et districtionis comminatione ieiunent.

Item ex concilio Niceno. **Nec in die dominica nec diebus pentecostes** [illegible]

Quoniam sunt quidam in die dominico ad orationem genua flectentes et in diebus pentecostes, propterea constitutum est a sancta synodo, quoniam consona et conueniens per omnes ecclesias custodienda est consuetudo, ut stantes ad orationem Domino uota reddamus.

Item Leo III. **[illegible]**

[illegible] apud nos uetustis [illegible] tenenda est ... quarta feria ... quinta feria ... [illegible]

[Gloss, bottom left:] ... celebre festum ... quia a festiuitates ... quibus festiuitatibus intelligas ... canonizati ... quod non canonizati ... possunt ... particulariter ... canones ... sine punitione ... catholica ... abstine ... religiosa saltatio ... mortale ... Rogationes, id est ieiunium ... contra ... quod in pascha et pentecoste ... ieiunium ... prouincia ... [illegible]

[Gloss, bottom right:] ... communionem Domini ... [illegible] ... Non oportet per totos ... omnes exceptis diebus ... placuit sabbatum ... sacerdotalis ... communione ... missarum officiis ... genua ... quarta feria est ... [illegible]

a Ieiunare malluerint. sine ut tenentur. ad hoc gl. uicta prima ita tamen arg.
b Debuerint. cum teneantur. ad hoc ceterum possumus committere

Ieiunia. sexta feria. addita est et sexta feria. xi. q. iii. deus. s.
di. lxxxvi. p. Bellan. Salvatorem. xxi. q. iii. abyt. l. a.

non impleret ieiunationis usque ad sabbati lucem, quantum modo iam prece aliqui ieiunare maluerint vel debuerint pro tenendo eam. Item Gregorius dilectissimis civibus Rome. *Nec die sabbati, que est feria, a diis nec die dominico lavari prohibendum.*

Pervenit ad me quosdam perversi spiritus homines prava inter vos aliqua et sancte fidei adversa seminasse, ita ut in die sabbati aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud nisi antichristi predicatores dixerimus? qui veniens diem sabbatum atque dominicum ab omni faciet opere custodiri. Quia enim mori se et resurgere simulat, haberi in veneratione vult dominicum diem, et quia populum iudaizare compellit ut exteriorem ritum legis revocet, et sibi iudeorum perfidiam subdat, coli vult sabbatum. Aliud quoque ad nos perlatum est, vobis a perversis hominibus esse predicatum, ut dominico die nullus debeat lavari. Et quidem si pro luxuria et pro voluptate quis lavari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem pro necessitate corporis, hoc nec dominico die prohibemus. Item Innocentius papa. *Obtinuit ecclesia septimi ecclesiastici sabbato ieiunare omnibus.*

Sabbato vero ieiunandum esse ratio evidentissima demonstrat. Nam si diem dominicam ob venerabilem resurrectionem domini nostri Ihesu Christi non solum in pascha celebramus, verum etiam per singulas ebdomadas ipsius diei ymaginem frequentamus, ac sexta feria propter passionem domini ieiunamus, sabbatum pretermittere non debemus, quod inter tristitiam atque leticiam temporis illius videtur esse inclusum. Nam utique constat apostolos biduo isto in merore fuisse, et propter metum iudeorum se occultasse. Quod utique non dubium est in tantum eos ieiunasse biduo memorato, ut traditio ecclesie habeat isto biduo sacramenta penitus non celebrari. Que forma per singulas tenenda est ebdomadas, propter id quod commemoratio diei illius semper celebranda. Quod si putant semel atque uno sabbato ieiunandum, ergo et dominica et sexta feria semel in pascha erunt utique celebranda. Item Melchiades papa. *Die dominica et quinta feria non est celebrandum ieiunium.*

Ieiunium dominica die et quinta feria, ne ecclesiam celebrare audeat, ut inter ieiunium christianorum et gentilium vere atque celebrantium discretio habeatur. Item ex concilio habito presente Cesare Augusto. *De eodem, rubrica supra.*

Nequis ieiunium die dominico causa temporis aut persuasionis, nec quadragesime diebus ab ecclesiis fideles desint, nec habitent in abditis cubiculorum ac montium qui in suspicionibus perseverant, sed exemplum ac preceptum custodiant sacerdotum, et ad alienas villas agendorum conventuum causa non conveniant. Ab universis episcopis dictum est: Anathema sit qui hec commiserit. Item ex decretis sancti Appolonii. *Quarta et sexta feria nisi solvenda ieiunia, rubrica.*

Ieiunia sane legitima, id est quarta et sexta feria, non sunt solvenda, nisi grandis aliqua necessitas fuerit, quia quarta feria iudas traditionem domini cogitavit, et sexta feria crucifixus est salvator. Videbitur ergo qui in his diebus sine necessitate solverit statuta ieiunia, aut cum tradente tradere salvatorem, vel cum crucifigentibus spiritualibus crucifigere. Hec qui dominica nichil aliud agendum est nisi deo vacandum. Nulla operatio in illa die sancta agatur, nisi tantum hymnis et psalmis et canticis spiritualibus dies illa transigatur. Item Innocentius papa. *Quinta feria ultime ebdomade quadragesimalis ebdomade penitentes remissionem*

De penitentibus autem *ut accipiant, rubrica.*

De penitentibus vero qui sive ex gravioribus commissis sive ex levioribus penitentiam gerunt, si nulla interveniat egritudo, v. feria ante pascha eis remittendum, ecclesie Romane consuetudo demonstrat. Ceterum de pondere estimando delictorum sacerdotis est iudicare, ut attendat ad confessionem penitentis, et ad fletus atque lacrimas corrigentis. Sed et si quis in egritudine inciderit atque desperationem venerit, ei est ante tempus pasche relaxandum, ne de seculo absque communione discedat. Item Fabianus papa omnibus episcopis. *Singulis annis v. feria ultime ebdomade novum crisma conficiatur, rubrica.*

Literis vestris intimatum fuit nobis, venerunt quosdam religionis vestre episcopos a vestro nostroque ordine discrepare, et per singulos annos in cena domini crisma conficere

[illegible]

c intelligant. di. ii. a. s. di. lxxvi. ieiunium in iiii. temporibus. h. prohibuerunt
i Ieiunium iam debet. sicut in iiii. temporibus dicta. al. sempiternam. etiam in reprobatum, ut ibi, sed potius de his diebus quam de aliis cum ieiunare in iiii. temporibus dicta, cum usque ad mortale peccatum dic ut id quod maioris venerationis sunt quam alii duobus diebus fecit dominus quicquid insigne fecit, et ut. xxv. di. c. plus fecit dicta. quia die iovis celos ascendit. l. a. ns. ad timoris. s. quia aliquis incitat. at
k Nequis timoris timorem aliquem nisi ieiunet tali die. l. a.
l Nullus spiritualibus hymnis de cons. l. a. doctorum summorum omnium

liber in anno domini in cena recipiebantur in ecclesia post octavas de ecclesia expelleban. item est hoc maxime fit in die iovis quia in illo die eius septimana ideo quia eadem die decem captus fuit et ligatus fuit et eius ligatio absolutionem nostram operata est. vel potest dici quod ideo quia ipse eadem die pedes discipulorum lavit, sic in eadem die fiat ut pedes. i. affectus nostri laventur a peccatis. iuxta illud quam speciosi pedes et c. l. a.
s Causa. s. xxvi. q. vii. de his. l. a. v Causa penitentes. l. a. quarta
t Lacrimas. s. xxxiii. q. iii. occidit. nam que est ante pascha. h.
v Sane. exponit quod dictum est. l. a. v doctorum omnium de.

Ut his singulis diebus presbyteri deo pro eo omni tempore etc. ... presbyteri Crem. noua ... sic habuit uel ... uel ... totus

nec uos qui talia excogitatis mente uesana potius quam recta sententia teneatis. Hec scribe autem ideo. Sicut enim in primi diei sollempnitas per singulos annos est celebranda, tempus scilicet manis confectio per singulos annos est celebranda, tempus scilicet manis confectio per singulos annos est celebranda, tempus sancte crucis confectio per singulos annos est agenda, et anno in annum renouanda fidelibus traditionem, que nouum sacramentum est per singulos annos in die iam dicto innouanda, et uetustis in sanctis ecclesiis est manda, et ista a sanctis apostolis et successoribus eorum accepimus, uobisque tenenda mandamus. Item Eusebius papa. Sic uetur ab omnibus festiuitas

Crucis quod dominum inuentionis eius est.

Crucis domini nostri Iesu Christi, que nuper nobis gubernacula sancte romane ecclesie tenentibus v. nonas maii inuenta est, inpredicto kalendarum die inuentionis festum in nobis sollempniter celebrare mandamus. Item Alexander papa v. pet. Quare sit instituta aqua sale conspersa: et quare sanctificetur.

Aquam sale conspersam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur et purificentur. Quod omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis uitule aspersus populum sanctificabat atque mundabat, multo magis aqua sale aspersa diuinisque precibus sacrata populum sanctificat atque mundat. Et si sale asperso per Heliseum prophetam sterilitas aque sanata est, quanto magis diuinis precibus sacratus sal sterilitatem aufert rerum humanarum, et coinquinatos sanctificat atque purgat, et cetera bona multiplicat, et insidias diaboli auertit, et a fantasmatis uersutiis homines defendit. Item Pius papa nonus a Petro apostolo post eius decessum. Non nisi die dominico sanctum pascha celebretur.

Nosse uos uolumus quod pascha domini die dominico annuis est sollempnitatibus celebrandum. Instituti enim a patribus hermes doctor fidei et ecclesie extitit inter nos, et nos tradimus pascha predicto die celebremus: et quia quidam inter dubitant, ad corroborandas animas eorum eidem Hermeti angelus domini in habitu pastoris apparuit et precepit ei, ut pascha die dominico ab omnibus celebraretur. Unde et nos apostolica auctoritate instituimus omnes eadem fieri debere, quia nos ea

dem firmamus, nec debent a capite quoquo modo discedere. Item Uictor papa viii. a Petro in primo decretali suo. Non nisi die dominica sanctum pascha celebretur.

Celebritatem sancti pasche non nisi in die dominica agi decessores nostri iam statuerunt. Nos illud eandem diem sollempniter celebrari mandamus, quia non decet ut membra a capite dissentiant aut aliud gerant quam caput. A quarta decima autem luna primi mensis usque ad uicesimam primam diem eiusdem mensis eadem celebretur festiuitas. Eo uero tempore baptismus celebrandus est catholicis; set si necesse fuerit aut mortis periculum ingruerit gentilibus ad fidem uenientibus, quocumque loco uel momento, uel quocumque tempore, siue in flumine, siue in mari, siue in fontibus, tantum christiana confessione clarificata, baptizentur. Ipsi enim quod in baptismo polluant est sic non operantur et de nouo generati sint fideles efficiuntur. Ipsi uero qui in fide deliciati nota aspergine infamie efficiuntur, atque sic in fidelium minime reputantur. Hec uero statuta nulla debent temporibus uel ulla nouitate mutari, quia aliud non est nisi sola mi... diuina. Item ex eodem capitulo viii. ex eodem.

Pasche sollempnitas una die et tempore celebranda est. Item ex concilio Aurel.

Dies pasche et alii uniuersa sub sede predicatione omnibus innotescunt. Rubrica.

Placuit ut dies uenerabilis pasche per omnes ecclesias simul ac per te omnibus intimetur. Dies uero non collatis est nec hoc fuerit. Set uel dum uero ad signandum tempus primates per literas, ut quoniam apud se concilia congregauerint ista die intimet per dioceses. Item ex concilio Bracharensi. Cum in illis omnis statutum fuerit intimetur pasca annuntiare.

Placuit ut post quam omnia necessario sacerdotum in concilio dicuntur, nullus ab omnibus modis obseruetur, ut super uel tempore ipsius in pascha decreta ledare dies quota luna debeat, si sunt apud metropolitano episcopo accepto ceteri episcopi uel reliqui clericis hec uniuersa loca nota... ad uenientem festiuitatem natalis domini die post euangelicam lectionem populo annunciet. Item ex concilio Arel. Quod confirmauit primum. Primum ut uno die et uno tempore pascha celebretur. Rubrica.

De obseruatione pasche domini statuimus, ut uno die et tempore per omnem orbem a nobis obseruetur, et iuxta consuetudinem litteras ad omnes dirigatur. Item ex concilio.

bidem mittitur auri gemmis ... qui ... diuinitatis ... lector ... et cetera ... signa ... ad ... aqua ... dicitur ... in signum sanguinis ... ad quam ... paschalis ... in ... pascha ... uel ... ad ... ait ... mortalia erant ... corium ... doctorum

Uarie sunt quam multa mores ... secundum canones quibus ... nota ... consuetudinem ... secundum leges ... ponit exem plum ... ego ... que in baptismo quis promisit non possunt mutari licet legum statuta possint mutari ... pasce dies nobis ... Placuit quotiens ... Placuit post quam ... De obseruatione ... doctorum summorum omnium.

Massiliensi. De imaginibus sanctorum non frangendis. Laudis. Rubr.

Perlatum ad nos fuerat, quod inconsiderato zelo succensus sanctorum imagines sub hac quasi excusatione, ne adorari debuissent, confregeris. Et quidem quia eas adorari vetuisses, omnino laudavimus; fregisse vero reprehendimus. Dic, frater, a quo factum sacerdote aliquando auditum est quod fecisti? Aliud est enim picturam adorare, aliud per picturae historiam quid sit adorandum addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis praestat pictura cernentibus, quia in ipsa ignorantes vident quid sequi debeant, in ipsa legunt qui litteras nesciunt. Unde et praecipue gentibus pro lectione pictura est.

Item ex VII. sinodo. Ymagines sanctorum in ecclesiis adorandae sunt, pro eo.

Venerabiles ymagines christiani non deos appellant, neque serviunt eis ut diis, neque spem salutis ponunt in eis, neque ab eis expectant futurum iudicium, sed ad memoriam et recordationem primitivorum venerantur eas et adorant, sed non serviunt eis cultu divino, nec alicui creaturae.

Item Adrianus papa Tharasio patriarchae. Non in agni specie Christus est figurandus.

Sextam sanctam sinodum recipio cum omnibus suis canonibus, in quibus dicitur: In quibusdam venerabilium ymaginum picturis agnus precursoris digito ostensus depingitur, qui in figuram suscepit gratiae, verum nobis per legem monstrans praemonstrans agnum Christum Deum nostrum. Antiquas ergo figuras et umbras veritatis et typos ecclesiae tradditos venerantes, gratiam praeponimus et ipsam veritatem. Ergo quod perfectum est, in picturis omnium oculis subiciatur, eius qui tollit peccata mundi Christi Dei nostri humanae formae characterem etiam in ymaginibus deinceps pro veteri agno depingi iubemus.

Item Augustinus in libro de trinitate. Quod trinitas opera sua inseparabiliter operatur.

Omnes quos legere potui qui ante me scripserunt de trinitate quae Deus est, divinorum librorum veterum et novorum catholici tractatores, hoc intenderunt secundum scripturas docere, quod Pater et Filius et Spiritus sanctus unius eiusdemque substantiae inseparabili aequalitate divinam insinuant unitatem; ideoque non sunt tres dii, sed unus Deus: quamvis Pater Filium genuerit, et ideo Filius non sit qui Pater est; Filiusque a Patre sit genitus, et ideo Pater non sit qui Filius est; Spiritusque sanctus nec Pater sit nec Filius, sed tantum Patris et Filii Spiritus, Patri et Filio etiam ipse coaequalis, et ad trinitatis pertinens unitatem. Non tamen eandem trinitatem natam de virgine Maria, et sub Pontio Pilato crucifixum et sepultum, tertio die resurrexisse, et in celum ascendisse, sed tantummodo Filium. Nec eandem trinitatem descendisse in specie columbae super Iesum baptizatum; aut die pentecostes post ascensionem Domini sonitu facto de celo, quasi ferretur flatus vehemens, et linguis divisis velut ignis, sed tantummodo Spiritum sanctum. Nec eandem trinitatem dixisse de celo: Tu es Filius meus dilectus, cum baptizatus est a Iohanne, vel in monte quando cum illo erant tres discipuli, aut quando sonuit vox dicens: Et clarificavi, et iterum clarificabo, sed tantummodo Patris vocem fuisse ad Filium factam; quamvis Pater et Filius et Spiritus sanctus sicut inseparabiles sunt, sic inseparabiliter operentur.

Item ex libro. Sine sacramento visibili et sine invisibili nemo salvatur.

Necessarium est enim visibile sacramentum aquae ad ablutionem visibilis corporis, sicut necessaria est doctrina invisibilis ad sanctificationem invisibilis animae. Item renascitur homo ex aqua visibili sacramento et spiritu invisibili intellectu, ut sit solum baptismi visibile accipiat et spiritualem intellectum ipsius sit participatio aquae visibilis et spiritus secundo.

Item Augustinus de baptismo parvulorum. In baptismo carnis concupiscentia non tollitur, sed ne obsit.

Per baptismum Christi id agitur, ut caro peccati evacuetur. Sed non sic evacuatur, ut in ipsa vivente carne concupiscentia conspersa et innata repente non sit, sed ne obsit nam si post baptismum ad aetatem capacem praecepti pervenerit, habet aliquid cum quo pugnet eamque adiuvante Deo superet, si non in vacuum gratiam eius susceperit. Nam et adultis id praestatur in baptismo, nisi forte ineffabili miraculo omnipotentis creatoris penitus extinguatur lex peccati quae est in membris repugnans legi mentis; sed agitur, ut quicquid ab homine malo factum, dictum, cogitatum est, cum eidem concupiscentiae mente subdita serviret, totum aboleatur et quasi factum non sit habeatur.

Item ad Petrum diaconum. Omnis homo qui cum peccato originali procreatur, necesse habet baptizari, ut salvetur.

Firmissime tene et nullatenus dubites omnem hominem qui per concubitum viri et mulieris concipitur cum originali peccato nasci, impietati subditum mortique subiectum, et ob hoc natura nasci filium irae, de quo dicit Apostolus: Eramus enim natura filii irae, sicut et ceteri. A qua ira nullus liberatur, nisi per fidem mediatoris Dei et hominum, hominis Iesu Christi. Firmissime tene et nullatenus dubites non solum homines iam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sive in uteris matrum vivere incipiunt et ibi moriuntur, sive iam de matribus

[illegible gloss]

…natus sit, nisi sacramento baptismi quod datur in nomine patris et filii et spiritus sancti, mittetur de hoc seculo cruciandus sempiterno igne puniendus; quia etsi proprie actionis nullum habet, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione et nativitate traxit. Item Iohannes Eusebio et Ortodoxo. Ex eodem.

Non potest quis gratiam Dei accipere et celestis, nisi purgatus fuerit ab omni sorde peccati per penitentie confessionem per donum baptismi salutaris Domini et salvatoris nostri Iesu Christi, qui cum patre vivit et regnat in secula seculorum. Amen. Item Augustinus in enchiridion ad Laurentium. Sine baptismate parvulis non dimittitur peccatum originale [?].

Quid et apud nos ex vi est peccati. Quia aqua baptismatis hoc egit apud Deum tres […] pro parvulis sola fides […] sanctificatione […] sacrum baptismi […] conversionem.

Item Augustinus. Ad valentinum in libro […]. Originale peccatum nunc in baptismate tolli, olim circumcisione remittebatur.

Ex quo instituta est circumcisio in populo Dei, quod erat tunc signaculum iustitie fidei, ad sanctificationem purgationis valebat parvulis originalis veterisque peccati, sicut et baptismus ex illo cepit valere ad innovationem hominis ex quo institutus est. Item de libero arbitrio lib. iii. Parvulis in fide offerentium prodest baptisma.

Illud perscrutari homines solet sacramentum baptismi Christi quid prosit parvulis, cum eo accepto plerumque moriuntur priusquam ex eo quicquam cognoscere potuerint. Ubi satis pie recteque creditur prodesse parvulo fidem eorum a quibus consecrandus offertur. Et hoc ecclesie commendat saluberrima auctoritas, ut ex eo quisque sentiat quid sibi prosit fides sua, quando in aliorum quoque beneficium […] potest commodari. Item de baptismo parvulorum. Per fidem filius et baptismate iustificatur.

Filius Dei causam peccati suscepit, penam sine culpa, ut in carne peccati culpa solveretur et pena. Per fidem ergo et baptismi cuius […] per eo […] iustificato mortem […] parvuli baptizati […] reputatum […] quod non sit baptizati […] in evangelio […] nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Item Ambrosius de sacramentis. Per aquam baptismi detrahitur […] peccatum.

Per aquam baptismi […] a celesti […] operatione […] et a peccato ad vitam […] ad gratiam Dei […]

[illegible gloss]

[…] ad sanctificationem. Cum per hanc aquam transit, in morte non […], sed resurgit. Non omnis aqua sanat, sed illa que habet gratiam Christi. Aliud est elementum, aliud consecratio. Non sanat aqua nisi spiritus sanctus descendat in eam et aquam illam consecret, sicut legitur quod cum Christus formam baptismatis daret, venit ad Iohannem, et ait illi Iohannes: Ego a te debeo baptizari, et tu venis ad me? Respondit illi: Sine modo; sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Ecce quomodo omnis iustitia […] ad baptismum descendit. […] quam suscepit Dominus […] ablutio peccati […] peccatum non fecit. Si nobis erat necessaria aqua, qui peccato eramus obnoxii, descendit Christus, descendit et spiritus sanctus. Quare autem prior descendit Christus, postea spiritus sanctus, cum forma et usus baptismatis hoc habeat, ut ante fons consecretur, et tunc descendat qui baptizandus est? Christus autem descendit, et secutus est spiritus sanctus, ut intelligas ipsum sanctificationis ministerium […] sanctificaret ipse fontes. Item Iohannes Crisostomus. Aqua baptismi per […] peccati sanctum […] corporis sanctificat.

Nequaquam aqua baptismi purgare peccata credentium posset, nisi tactu dominici corporis sanctificata fuisset. Item Siricius papa Himerio Terraconensi episcopo. Generale baptismi tempus in sabbato sancto pasche et pentecostes celebretur.

Non ratione auctoritatis alicuius […] sola temeritate presumitur, ut passim et libere natalitiis Christi seu apparitionis nec non et apostolorum seu martyrum festivitatibus innumere […] plebes baptismi mysterium consequantur, cum hoc sibi privilegium et apud nos et apud omnes ecclesias dominicum specialiter cum pentecoste sua pascha defendat. Item Leo papa universis episcopis per Siciliam constitutis. Ex eodem.

Duo tempora, id est pascha et pentecostes, ad baptizandum a Romano pontifice legitime sunt prefixa. Unde quia manifestissime patet baptizandis in ecclesia electis hec duo tempora de quibus locuti sumus esse legitima, dilectionem vestram monemus ut nullos alios dies huic observantie misceatis. Item. Quare ipsis tantum temporibus his diebus baptizari celebrentur.

Proprie in morte Christi baptizamur […] in morte Christi potentia baptismi non […] aqua […] renascitur […] dicente apostolo: Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti […]

[illegible gloss]

[illegible]

...pulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam patris, ita et nos in novitate vite ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul et resurrectionis erimus etc. Que latius magister gentium ad Romanos de baptismatis sacramento disputans, ita ut appareat ex huius doctrine spiritu regenerandis filiis Dei ad optandum illum diem et illud tempus electum, in quo per similitudinem formamque misterii ea que gesta sunt in membris his que in ipso capite gesta cognoscimus, dum in baptismatis regula et mors intervenit per interfectionem peccati, et sepulturam triduanam imitatur trina dimersio, et ab aquis elevatio resurgentis instar est de sepulcro. Ipsa igitur operis qualitas docet celebrandi generaliter gratie diem legitimum, in quo orta est et virtus muneris et species actionis. Ad cuius confirmationem plurimum valet quod ipse Dominus Iesus Christus postquam resurrexit a mortuis discipulis suis, in quibus omnes ecclesiarum presules docebantur, et formam et potestatem tradidit baptizandi, dicens: Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris et filii et Spiritus sancti. De quo utique eos etiam ante passionem potuisset instruere, nisi proprie voluisset intelligi regenerationis gratiam ex sua resurrectione cepisse. Additur sane huic observantie et pentecostes ex adventu Spiritus sancti sacrata sollempnitas, que de paschalis festi pendet articulo, et cum ad alios dies alia festa pertineant, hec semper ad eum diem, qui resurrectione Domini est insignis, occurrit, porrigens quodammodo manum gratie auxiliantis, et eos quos a die pasche aut molestia infirmitatis aut longinquitas itineris aut navigationis difficultas interclusit, invitat, ut quibuslibet necessitatibus impediti desiderii sui effectum dono Spiritus sancti consequantur. Hanc nos enim persuasionem ostendere apostolicam esse fuisse [illegible] donec probamus exemplo secuti beati Petri apostoli, qui in ipso die quo omnem credentium numerum promissus Spiritus sanctus replevit, ad vocem predicationis sue conversos lavacro baptismatis consecravit, quod sancta scriptura que apostolorum actus continet, fideli historia docet dicens: Auditis autem his, compuncti sunt corde et dixerunt ad Petrum et ad reliquos apostolos: Quid faciemus, viri fratres? Petrus autem dixit illis: Penitentiam agite, inquit, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Domini nostri Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus sancti. Item Zacharias.

Si quis autem Epiphanie festivitatem, que in suo ordine debito honore veneranda est, ob hoc existimet privilegium habere baptismatis, quia quidam putant quod eadem die Dominus ad baptismum Iohannis accesserit, sciat illius baptismatis aliam gratiam, aliam fuisse rationem, nec eadem potentia fuisse virtutis qua per Spiritum sanctum renascuntur, de quibus dicitur: Qui non ex sanguinibus neque ex voluntate carnis neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Dominus enim nullius indigens remissionis peccati, nec querens remedium renascendi, sic voluit baptizari quomodo voluit circumcidi, et hostiam pro emundatione offerri, ut qui factus erat ex muliere, sicut apostolus ait, fieret sub lege, qui non venerat solvere legem, sed adimplere, et implendo finire, sicut apostolus predicat dicens: Finis autem legis Christus ad iustitiam omni credenti. Baptismatis autem sui in se condidit sacramentum, quia in omnibus primatum tenens se docuit esse principium, et tunc regenerationis potentiam sanxit, quando de latere eius profluxerunt sanguis redemptionis et aqua baptismatis. Item ex concilio Gerundensi.

In sollempnitate paschali et pentecostes catechumeni baptizentur.

De catechumenis baptizandis id decretum est, ut paschali festivitate vel pentecostes vel natalis Domini baptizandi certis sollempnitatibus fieri debent baptizati. Item Leo papa.

In necessitate cogente et extra tempus baptizetur.

Hi qui necessitate mortis, egritudinis, obsidionis, persecutionis et naufragii urgentur, omni tempore debent baptizari. Item Gelasius clero et plebi Tarentine.

In necessitate cogente preter pascha et pentecosten nulli baptizari permittitur.

Venerabilis baptismi gratiam vel sacramentum nisi festivitate paschali et pentecostes tempore non presumat, exceptis egritudine laborantibus, quibus urgente mortis periculo talibus oportet ne in eternum pereant remediis subveniri. Item ex eodem.

Baptizandi sibi quispiam passim quocumque tempore nullam credat inesse fiduciam preter paschale festum et pentecosten, venerabile sacramentum excepto duntaxat gravissimi languoris incursu, in quo verendum est ne morbi crescente periculo sine remedio salutari fortasse egrotans exitu preventus abscedat. Item ex Toletano concilio [illegible]

Nec nisi sacerdos baptizare presumat.

[illegible]

Constat baptisma solis sacerdotibus esse traditum eiusque ministerium nec ipsis diaconibus explere est licitum absque episcopo vel presbitero, nisi his procul absentibus ultima languoris cogat necessitas. Quod et laicis fidelibus plerumque permittitur. Item Gelasius papa. [C. ?]

Diacones quoque constet ultra suos in tractatione ordinis non [?] ... diaconorum negligentia certo tres agitur. Item ex concilio cartaginensi. Non presumat mulier baptizare.

Mulier quamvis docta et sancta viros in conventu docere vel aliquos baptizare non presumat nisi necessitate cogente. Urbanus papa II. [C.] ex eodem.

Super quibus consuluit dilectio tua in tractatu coniugibus partibus agitur. Item Augustinus ad Fortunatum. Si laycus necessitate cogente.

In necessitate cum episcopi aut presbiteri aut quilibet ministrorum non inveniuntur et urget periculum eius qui petit, ne sine isto sacramento hanc vitam finiat, etiam laicos solere dare sacramentum quod acceperunt solemus audire. Item ex decretis Martini pape. [C.] ex eodem.

Quicquid presbiter in provincia appa... aut in alia villa ... sibi commendatum infirmum baptizare voluerit pro sue [?] ... ut in dampnationem ... baptismo moriatur, deponatur. Item Isidorus. Ministerium baptismi a pagano.

Romanus pontifex ministratum ... non hominem iudicat qui baptizat, sed Spiritum Dei subministrare gratiam baptismi, licet paganus sit qui baptizat. Item Nicholaus papa ad consulta Bulgarorum. [C.] ex eodem.

Quod asseritis in vestra patria nescio quo Iudeo, nescitis an Christiano an pagano, multos baptizatos fuisse, quid inde sit agendum consulitis. Hii quippe si in nomine [C.]

sancte Trinitatis vel tantum in nomine Christi, sicut in Actibus Apostolorum legitur, baptizati sunt, unum quippe idemque est, ut sanctus exponit Ambrosius, constat eos non esse denuo baptizandos. Item Augustinus de essentia [?] ... Sicut per bonum ita per malum ministrum equaliter

Sacramentum baptismi ministratur. Si nos ministros dicimus, sic alius alio melior non est baptismus melior, qui per meliorem datur, nullo modo ... qui per malum datur, qui per bonum baptismus datur, non per ministros dispares, tamen munus equale, quia non illorum sed eius est. Item Augustinus super Iohannem. Ministri malitia nichil nocet cum in baptismate operatur.

Baptismus talis est qualis ille in cuius potestate datur, non qualis ille per cuius ministerium datur. Et quid non noverat Iohannes baptista? Quid non noverat? potestatem dominici baptismi in nullum hominem a domino transituram, ministerium plane transiturum; potestatem a domino in neminem, ministerium et in bonos et in malos. Non exhorreat columba ministerium malorum, respiciat domini potestatem. Quid tibi facit minister malus, ubi bonus est dominus? Quid te impedit malitiosus preco, ubi benivolus est iudex? Et item: Qui plantat et qui rigat aliquid non est, sed qui incrementum dat Deus. Item.

Ego dico et nos dicimus omnes quia iustos oportet esse per quos baptizatur; quia iustos oportet esse tanti iudicis ministros. Sint ministri iusti si volunt; si autem noluerint esse iusti qui cathedram Moysi sedent, securum me fecit magister meus, de quo Spiritus eius dicit: Hic est qui baptizat. Item Augustinus contra Parmenianum. [C.] ex eodem.

Cum baptizat malus seu per aliquam ignorantiam ecclesie vel tolerantiam, aut enim ignorantur mali aut tolerantur tanquam palea usque ad ultimam ventilationem, illud quod datur unum est, nec impar propter impares ministros, sed par et equale propter hoc: Hic est qui baptizat. Item Innocentius Alexandro [?] regi. Non iterantur baptismata qui in nomine Trinitatis sunt.

Hii qui apud illos ministrantur: hereticos baptizatos, si qui in sancte Trinitatis confessione baptizati ad ecclesiam catholicam ... ut recipiantur quod non baptizati ... in sancte Trinitatis invocatione confessio ... inviolatum integre ... sancte Trinitatis ministerium ... et si conversantur ... purgati in integritate ... manus impositione ... qui per manus ... in nomine baptizandi ... impositione ... ministrantur. Item ad ... [C.] ex eodem.

Quamvis unus ad salutem ... [illegible]

Quamvis unum baptisma sit eorum, qui in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti baptizantur, et ecclesie catholice, tamen qui foris ecclesiam baptizantur, non sumunt baptismum ad salutem, sed ad perniciem, habentes formam sacramenti, virtutem autem eius abnegantes. Et ideo ecclesia eos non rebaptizat, quia in nomine Trinitatis baptizati sunt, et ipsa est profecto forma sacramenti, quod cum intelliguntur ... fuerint, accipiunt autem effectum spiritus sancti, cum in catholicam foris ecclesiam baptizantur non dubitatur.

Item Pelagius Gaudentio episcopo. Baptizentur iterum qui in nomine Domini baptizati ...

Si qui tamen in locis dilectionis tue commorantes dicuntur solummodo se in nomine Domini baptizatos fuisse, sine cuiuslibet dubitationis ambiguo eos ad catholicam fidem venientes sancte Trinitatis nomine baptizabis. Sin autem ... apud dilectionem tuam hi qui confitentur manifesta confessione claruerint, quod in nomine Trinitatis fuerint baptizati, sola eos reconciliatione per gratiam catholice sociare festinabis, ut aliud quam evangelica precepta ... fieri videantur. Item Augustinus de unico baptismo, lib. VII. Approbatur baptismus qui per ... baptizato probatur.

Solet etiam queri, utrum approbandum sit baptisma, quod ab eo qui non accepit accipitur, si forte aliqua curiositate didicerit quomodo dandum sit, et utrum nichil intersit quo animo accipiat ille cui datur, cum simulatione an sine simulatione. Si cum simulatione, utrum fallens sicut in ecclesia vel in ea que putatur ecclesia, an iocans sicut in mimo. Verum tamen si quis me forte in eo concilio constitutum, ubi talium rerum questio versaretur, precedentibus nullis quorum sententiam sequi mallem, urgeret ut dicerem quid ipse sentirem, si eo modo affectus essem quo eram cum ista dictarem, nequaquam dubitarem habere baptismum eos qui ubicumque et a quibuscumque illud verbis evangelicis consecratum sine sua simulatione et cum aliqua fide accepissent, quamquam eis ad salutem spiritualem non prodesset, si caritate caruissent qua catholice insererentur ecclesie. Si enim habeam fidem ita ut montes transferam, caritatem autem non habeam, nichil sum. Sicut iam ex conciliis maiorum statutis non dubito eos habere baptismum qui quamvis fallaciter id accipiant in ecclesia vel ubi putatur esse ecclesia, si eorum societate id accipitur, de quibus dictum est ... nullam esse societatem inter credentes. Sed cum ludicre et mimice et ioculariter agerentur, utrum approbandus esset baptismus qui sic daretur, divinum iudicium per alicuius revelationis oraculum concordi oratione et intimis supplicationibus implorandum esse censerem, ita tamen ut sane post me dicturos sententias, si quid iam ante exploratum et cognitum afferrent, humiliter expectarem. Item ... [illegible] ... ab hereticis prestatur.

Ostenditur illos impie facere, qui baptizatos rebaptizare conantur ab unitate, et ostenditur catholicos nos recte facere, qui Dei sacramenta etiam improbare non audemus. In quo enim nobiscum sunt, in eo nobiscum consentiunt; in eo autem a nobis recesserunt, in quo a nobis dissentiunt. Sacramentum dandi baptismi ... quod habent illi qui baptizantur, et sacramentum dandi baptismi est quod habet ille qui ordinatur. Sicut baptizatus, si ab unitate recesserit, sacramentum baptismi non amittit, sic ordinatus, si ab unitate recesserit, sacramentum dandi baptismi non amittit. Nulli enim sacramento iniuria facienda est. Si discedit a malis, utrumque discedit; si permanet in malis, utrumque permanet. Sicut ergo acceptatur baptismus quem non potuit amittere qui ab unitate discesserat, sic acceptandus est baptismus quem dedit ille qui sacramentum dandi, cum discederet, non amiserat. ... [illegible] ... in ipso baptismi sacramento ... remissione peccatorum ... [illegible] ... Item Aug. ... ad salutem baptismi ... [illegible]

Non illud te moveat quod quidam ... [illegible] ... remedio spiritualis ... [illegible]

[illegible gloss]

Cum ministrum. quod facit sacerdos extrinsecus. l. a.
a Hi cuius. s. i. q. i. si quis pignora eccl. l. a. mus. 2. c. reuulerunt. l. a.
b Cum eo et cum barbarismis et solecismis manus ab episcopo
c Ut in possessionem rex (?) cum accipit spiritum sanctum sicut in actibus apostolorum ... baptizatus a Iohanne cum ipsi ...

... in tantum baptismus illius et ab eodem nominaretur baptizatus. l. a. spiritum
l Tanquam spiritum columbe ... in ea quam ... ascendit ... quod hic dicitur postquam autem Christus descendit Spiritus sanctus super eum ...

...regenerationis unda. Hic enim martirem coram persecutorem facit, qui confitetur Dominum interrogatus respondet. Et ille post confessionem aspergitur aqua, hic vero aspergitur sanguine. Ille contingitur igne, ille per manus impositionem pontificis accipit Spiritum sanctum. Hic habitaculum Spiritus sancti efficitur, dum non est ipse qui loquitur, sed Spiritus sanctus est in illo qui loquitur. Ille communicat eucharistie in commemoratione mortis Domini, hic Christo ipsi commoritur. Ille confitetur se mundi actibus renunciasse, hic ipsis ille celebratis renunciat, et in isto omnia peccata dimittuntur, in isto extinguuntur. Item Leo papa. Iterare baptisma aut formam regenerationis collatam...

Hi de quibus scripsistis, qui se baptizatos sciunt, sed cuius fidei fuerint qui eos baptizaverunt se nescire confitentur, quolibet modo formam baptismatis acceperint, rebaptizandi non sunt, sed per impositionem manuum invocata virtute Spiritus sancti quam ab hereticis accipere non potuerunt catholicis copulandi sunt. Item Aug. super Iohannem. Christus bonos et malos ministros eque baptizat et...

Alius est baptizare per ministerium, alius per potestatem. Ergo baptizabant discipuli eius, et ibi adhuc erat inter discipulos eius Iudas. Si quos ergo autem baptizavit Iudas, sunt iterum baptizati? Et quos baptizavit Iohannes, iterum sunt baptizati. Plane iterum, sed non iterato baptismo. Quos enim baptizavit Iohannes, Iohannes baptizavit; quos autem baptizavit Iudas, Christus baptizavit. Hanc potestatem quam Christus solus tenuit sibi, et in neminem ministrorum Dominus transfudit, quamvis per ministros baptizare dignatus sit. Hac enim constat unitas ecclesie, que significatur in columba, de qua dictum est: Una est columba mea, una est matri sue electa. Si enim fratres mei, inquit, transfunderetur a Domino potestas a ministro, tot baptismata essent quot ministri essent, et iam non staret unitas baptismi. Intendite fratres: antequam veniret Dominus noster Iesus Christus ad baptismum, descendit columba. Agnovit Iohannes quiddam proprium in eo: cui dictum est: Super quem videris Spiritum descendentem et manentem sicut columbam, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Noverat autem quia ipse in Spiritu sancto baptizabat, sed quia talis proprietate potestatis ab eo non esset futura, tunc in eum quasi in columba cognovit. Cum dicitur: Quis est iste, non est propter (?) ubi unitas qui lucernis super nobis. Quare non mutatur cum sit propter baptismum quo ablutus est, sed aut propter ubi quod lucernis super nobis, non quia aqua...

...ubi unum nominaret, etsi sanctus tunc in misterio compiuctio (?) cum Paulo et cum Petro, cum istis compiuctio et istis ministris. Quia ante (?) iustum ministrum... quoniam vultus mei sunt, etiam pro duabus (?) his qui se permiserit pro (?) ... Sed nego eo comparo cum Paulo ... fecit quod dicit Paulus: ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit. Item in l. de bapt. Ab hereticis baptizati baptismi potestatem sacramenti amittunt...

Nullus autem negat habere baptismum et apostatas, quibus utique redeuntibus et per penitentiam conversis non redditur: quia amitti non posse iudicatur. Sicut et illi qui in sacerdotio (?) ... ab ecclesie communione discedunt, habent utique baptismi quod perceperunt, discedere et acceperunt, non tamen si ipsi dant, non eis iterum datur. Sicut autem illi qui acceperunt, sunt reperti potuisse amittere separatos, quod si bene fore potest et dant. In ipsa dignitate non recte foris datur, sed non potest; sic non recte foris datur et ... nec aliter ... Se (?) quod non recte tamen in unitate invenire ... Sicut percepta sanctificatione (?) ...

Item Aug. ... de ... ita potestatem sacramenti habuit Christus ... per ministrum transtulit.

Quomodo exaudivit Deus bonum adam operantem, vel super aquam baptismi vel super oleum, vel super eucharistiam vel super capita eorum quibus manus imponitur, et tamen omnia ista fiunt et valent etiam per homines nequam ... omnia ... quoniam Deus ... Sicut Christus ... Qui baptizat ergo dat ... impositio baptizandi Spiritum sanctum quia propter ... per malos ... non ... remissionem peccatorum ... colit ... quibus ... sicut dimittens peccata ... Et sicut renuntians ... manus autem imponi ... ad habenda ... in ecclesia ... caritatis ... copulationem quod est maximum donum Spiritus sancti, sine quo finaliter ad salutem ... manus hereticis correctis imponitur. Induunt autem homines Christum aliquando usque ad sacramenti perceptionem, aliquando usque...

qui in eis ... in nomine ... ad predicationem ... ad passionem et mortem. Ad ... dicitur ... talis forma baptizandi. ...
g Baptizavit simpliciter ... ut in baptismo ...
h Sunt baptizati baptismo illo Iohannis ... in Iudea baptizabant ...
... erat remissionis operatiuus ... baptizavit et Christus quos baptizavit Iohannes, non erat ille baptismus ... omne quidem bonum ... Iohannis ... nullus dubitet ... baptismum remissionem peccatorum operatiuus ... in forma Christi ... Iohannis ...
i Baptizavit solus quia nulli collato in nomine ...
h Potestatem ... dignitatis ... in baptismo collato in nomine patris et filii et spiritus sancti ... quod dicit in passione.

... apostata et extra ecclesiam habet baptismum ... extra ecclesiam ... possit ... ad ... sacramentum remissionis operatur baptismus. l. a. quod excommunicatus possit celebrare ...
v Non potest ... ab ... l. a. ...
r Datur ... dicit illud quod dicitur ...
y Incipit ... ad ... quo ...
z Preposito ...
a Et accipit remissionem peccatorum ...
b Operatur per ministros malos et per quos ...
... hanc ... Aug. ...
... audivit ...
d Quod et baptismo ... illud ...
... illud conferre ...
... c. ccxi.

dvabolo appellant̄ recipio. cū me ab eius oppressione remoti
ecturpit̄ aug. cū sit crucis assignans signū ꝓ quo ptrahit
aug. malos nō eccīa. q. 3. firme. Hinc eccīam sūm̄ remissionē pec
catorū nisi fidē habeāt. Item. Sacrm̄ effectum sacrāti q̄ sacr

q̄ sūmus
q̄ nō erra
mus. Item
dicē q̄ sic
tm̄ mise
ricordia
dei q̄ sic
tum mise
ricordia
dei q̄ sic
tum mise
ricordia
dei q̄ sic
tum

OE

laure. aut sufficit qó sensum reanent ff. de legib. sar. leges. l. i
spu volum operta vaumtiacui discretois bñ uti. l. cap
Spientes operetes quæ appellantur qui ubo arbitro
utetes pñiam ab ecia accipiut ut digni sit accedere

ad eccl
tte cas
mum
ctmr
ad bap
tsmi sa
ctmē
tum ur
sdo ecy
audue
iamēt.

C
ritical
mu. u

B
ptizi
tes. la:

N
onuer.
dnas si
dñi qa
qañ du
as ga
mes cm
al duo
ctnci
tur tri
bñe de
ar. dies
espliec

B
ptza
ditent.
m sctp
tus bñ
cñ te
nct. bu
iamēt.
p dñi
ip tra
cās. a
nt. l. m.
q. ab sh
nctia.
stuum
est ta
non cō
ze sme
pñia. l.
r ecia
mon. q.
m fracl
non re
apietr
i. ante
neq. b
st. l. m.

P
ostqua
ob rem
natēm
sy. di.
cēsti
carum.
t. Alie
nauent
. alien
m ce
pent ut
no. s. c.
sine pr
mu. l. v.

S
ciant ce
cepitu
non fuit restitutus. s. c. de ubi puo nam accepis. c. ff. de uell
lu. l. ad. ancedm uolus mquātum é creatura sim quantu
d cte é unosus bu. l. post ea sufflatēm. l. z. in templois.
v. Postq signatus. s. signaculum scē crucis p qđ est int
Cemptus. bu. ut dicit dñs uolus requeiam in eo qui si
pfecerat signum crucis in cuius nā cum sit fictum. l. z
a. Alienum. l. ad se alienū. dum sit. c. de. l. Alienum q̄ua ipē.
ce. l. cum. pueri. l. z. s. s. l. q̄ p̄ salem significatur. bu. l. ad. Offert
b. Ex hinc. misce cessat cūs ritus obseruatio legis sint
c. Si ecce. ē. c. de ostiariis. l. ult. de. l. Ad ecclesiam. ad. qua. de. l.
d. Hinc. c. de. l. Cum. ad. ecclesiam. l. Ad. ecclesiam. l. Ad. ecclesiam.
e. Hinc. c. de. l. Cum. ad. ecclesiam. l. Ad. ecclesiam. l. Ad. ecclesiam.

numerchibemus nisi famulat solic
pnie fien cōprobantur. Tcce ecā. la
odicens. Zeodem rubrica super

Baptizandos oportet fidē ī bo
lum discē. Preterea aliquē sep
tiamane uel cpōi uel pbro red dē. Item
ere con matrimoniū pp. Zeodem rubri

Donū ante duas septimanas
pascē. sanctas ad baptīm sus
apetat aliq̄s oporteat autem in his q
ebs qui baptizandi sunt ut sīmbo
lum discant et quare feria nouissima
septimane cpōi uel pbro reddant
ere cōcedit. Item. Anteq̄ baptizē quib

Baptizandi sē exāminandi ar
nomen suum dē. ad dñm. s. ab sch
nendi. Item unū et eundem. s. ab sch
imponi nomen. s. cre. Item exāminandi
gnaculum crucis. Item. Trabamus dñm
stitutre ecliconum. Zbaptizādi q̄ere cō

Postq̄ se. a. dē. ut. r. ersufflent ut
baptizandus pcōfessionē ve
ficet. Item. Alius. s. mē. dum. ē. dñm. mun
q̄pabrenuntiatione. s. apotoes pōnsi
scalienauit. Item. Cui. r. sufflat. ab eo se
ua potestas ut. r. pui. Sacerdotis mi
stium. s. pius. s. cōcedat. Item. Fugiēs spē mali
gnus. Item. Exang. de. s. mbola. Item. Zeod

Scalem nōstis fres. s. mi. parum. l.
Ersufflantur. q̄ exorcizant ut
pellantur a. b. eis. diabolo. Item. potestas imm
mica. q̄ decepit. l. xiem ut possideret. l. xo
minem. s. i. ego. c. aut. ira. q̄. in fantibus.
exorcizantur aut sufflantur. s. ille. s. ubq
sunt qui sub peccato nascūtur. Item
rabamus dñm. s. ut. r. ecclicoui. Quāde

signē baptizādis in corde. s. ut. s. ign
Postea signantur baptizādi. s.
gnaculo. s. cē. crucis. s. tam in fronte
quam in corde. Item. ut. r. ab eo tpe apostata
diabolus in ea se. s. uo pristino. s. ue
ceptionis cognoscēs. s. signaculū
sibi. r. ceptū. s. illud. s. ad. r. ē. alienū. Item
leod. q̄ est. s. cia. o. es. dum. dicunt.

Erbum exāmandam. s. up. eum
tiones ut fiat. r. et. ex. eam. mus
tamen. dē. baptizando. s. alui. dicat. ic.
ut. p. s. al. pi. eam. s. ale. s. apientie. o. die
fectore. e. ar. r. ar. m. q̄. ctis. s. ne. animy
by. p. ecōi. ui. l. ē. putre. fiat. s. magi. s. ue
sus. f. uctur. ad. m. a. o. z. ē. pa. pi. ē. dam. g̃
tiam. Item. e. beda. sup. l. reg̃. q̄. e. s. le. im

Salcestis. n. ē. ca. ex. eam. mu. r.
s. sapiēt. e. quo. mi. nā. mur. e. q̄. b
dammis. a. ma. i. ens. o. pum. no. z. s. i. ē. ti
tus. s. ul. e. r. offem. Item. rabamus
ex. us. n. r. r. ecli. co. um. q̄. e. t. erni. e. cō

Obiciter. z. a. dē. nr. r. ubrica. s. s.
cero. exorcizantur. ut. dia. bolus. s. tā
ne. q̄. m. tur. ann. cognoscens. s. us. s. i. s. up.
sed. i. udicium. tm. n. ē. r. ecredat. ab. bie.
nec. i. cōtendat. ei. aut. e. ua. s. bito. e. ne

baptī consequant. s. ma. gis. bono. e.
deo. c. ato. u. s. hoc. erbitens. r. edat. o. p. us
deo. f. acto. u. s. ia. Item. gr. in. bomelia
rium. Sacerdotes. exorcizando. dmoia

Sacerdotes. cmper. dpellunt.
Soras. mgiam. manū. ēternā. b
imponit. habitāē. malignos. spūs. eo
nium. mittere. cē. dicam. t. quid. alud. fa
unt. nisi. qđ. de. mo. ma. cum. manū. Ter
rabamus. dñm. in. tione. ecliconū. z.
gē. de. salua. nare. exaudiri. q̄. gnum

Postea tangunt. nares. aures
de. salua. tō. r. cui. bum. ē. uāgeli
ain. qđ. ille. qui. surdi. q̄. mutū. sanā
tigens. cū. spūto. lingua. eius. dr. mittes
digitos. in. aures. eius. dr. effeta
q̄. est. adapire. ex. eo. mm. sacēmtis. ibica
gitur. ut. psalmus. apicis. sacēdos
tectum. sapiēta. q̄. uis. dum. salu
tē. eius. dē. cat. ex. eam. mum. opte. ut. apiāt
eā. nares. ad. odiē. dñi. odore. ē. notide. de
ut. rapiāt. eā. aures. ad. audiēdū. mdata
de. ut. rapiatur. ille. sus. in. timo. cōdē
adire. inēdū. Item. ambe. de. sa. ra. mēto
gūeuāē. i. oz. baptizandoz. ex. eam

Propt. gliaz. munis. gēnubi
Propis. cōnōtangit. epe. sna. es
ut. bonū. odorem. accipiant. pieta
tis. etne. Item. rabamus. dñm. sup. ēcliecor.
quare. sacēdotem. ungitur. ut. sy. bue

Oleum. de. sacerdotem. ungitur. ut. s.
Oleum. baptī. cum. fōte. accepta
illo. die. ut. ungitur. ē. illius. pectus
oleo. sācto. cū. mu. ce. ut. ē. ē. ecclām
tans. ut. nulle. r. inque. latēs. s. im
mia. i. cor. s. i. dant. s. mō. dmittant
mes. eius. o. fortē. ē. ungi. ē. mē. sacpla
de. eo. dolcouerundiq̄. mum. ac. ē. d
bona. opa. fāēda. pdigā. mo. dec
da. cōsecrantur. fons. ut. ad. ipm. baptī
cat. ex. eam. mus. accedat. Item. ambe. l.
de. sacēmentis. quo. fōte. baptīmus

Item. sacēdos. ns. pri. ecā. o. secret.
ad. fontem. dicē. pecm. inuocat
nom. patris. s. filii. s. ancti. ut. ubiq
ecclesia. vā. ecclesia. sint. q̄. ē. mt
psentia. mtis. ad. eo. p. ari. r. mo
et. eamus. ad. ibi. descendit. spē. sc. ā. s. pūo
descendit. q̄. i. colūba. uc. in. ēdulio
catene. ad. sitem. impiā. apis. signi. de
bunt. cē. a. postremo. ibo. pfecta. apis
ni. ē. spēdat. ē. mi. gnis. lingua. s. ppī
ert. dulcoa. no. bis. ait. iā. mpleta. mi
dine. cecē. ipsi. gnia. s. s. pfitē. i. ūtas. ē.
colligenda. Item. ang. dūm. cob. p
tismalem. ubi. ert. ous. pipiam. ī. is. pe
dunt. aquam. sanctificationis. z.

Sanctificatā. aquam. aliqđ
ens. ibi. impiam. pcator
ēm. dr. mul. tā. nō. solū. i. mali. s. bo
fres. impa. ecā. is. sanctificant. q̄. ad. ul
tor. ēm. pieces. ēm. dam. ant. co. di. e. si

Capitulum. Item. ut. ecclesiastica. officia. non. fiant. nisi. a. catholicis. et. legitimis. sacerdotibus. et. ministris. Sicut. enim. in. lege. mandatum. fuit. de. leprosis. ut. ostenderentur. a. sacerdotibus. et. non. a. quibuslibet. ita. et. in. ecclesia. mandatum. est. ut. baptizati. a. catholicis. sacerdotibus. et. ministris. ecclesiasticis. ostendantur. ut. per. eos. reconciliationis. gratia. consequantur. Item. ut. ecclesiastica. officia. non. fiant. nisi. a. catholicis. et. legitimis. sacerdotibus. et. ministris. Sicut. enim. in. lege. mandatum. fuit. de. leprosis. ut. ostenderentur. a. sacerdotibus. et. non. a. quibuslibet. ita. et. in. ecclesia. mandatum. est. ut. baptizati. a. catholicis. sacerdotibus. et. ministris. ecclesiasticis. ostendantur. ut. per. eos. reconciliationis. gratia. consequantur.

Postquam. ergo. ita. mundatus. fuerit. baptizatus. et. ab. omni. peccatorum. sorde. purificatus. tunc. demum. ad. altare. Christi. accedat. et. de. munere. quod. obtulit. sacrificium. Deo. offerat. Sicut. scriptum. est. Si. obtuleris. munus. tuum. ad. altare. et. ibi. recordatus. fueris. quia. frater. tuus. habet. aliquid. adversum. te. relinque. munus. tuum. ante. altare. et. vade. prius. reconciliare. fratri. tuo. et. tunc. veniens. offeres. munus. tuum. Item. ut. ecclesiastica. officia. non. fiant. nisi. a. catholicis. et. legitimis. sacerdotibus. et. ministris. Sicut. enim. in. lege. mandatum. fuit. de. leprosis. ut. ostenderentur. a. sacerdotibus. et. non. a. quibuslibet. ita. et. in. ecclesia. mandatum. est. ut. baptizati. a. catholicis. sacerdotibus. et. ministris. ecclesiasticis. ostendantur. ut. per. eos. reconciliationis. gratia. consequantur.

Item. ut. ecclesiastica. officia. non. fiant. nisi. a. catholicis. et. legitimis. sacerdotibus. et. ministris. Sicut. enim. in. lege. mandatum. fuit. de. leprosis. ut. ostenderentur. a. sacerdotibus. et. non. a. quibuslibet. ita. et. in. ecclesia. mandatum. est. ut. baptizati. a. catholicis. sacerdotibus. et. ministris. ecclesiasticis. ostendantur. ut. per. eos. reconciliationis. gratia. consequantur.

De

Illa est mors ... peccati dimissio apud ... ecce expriminit sepulturae per quam Christo consepulti estis in baptismo, in quo et resurrexistis in fide ut peccatis absolutis sicut in ... Item ex canonibus apostolorum.

Qui semel non ter mergit in baptismate deponatur.

Si quis presbiter aut episcopus non trinam mersionem unius ministerii celebret, sed semel mergat in baptismate quod dari videtur in morte domini, deponatur. Non enim dixit dominus nobis: In morte mea baptizate, sed: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Item Gregorius Leandro episcopo. Unde.

De trina mersione baptismatis nil responderi verius potest quam quod ipsi sensistis, quia in una fide nil officit sancte ecclesie consuetudo diversa. Nos autem quod tertio mergimus, triduane sepulture sacramenta signamus, ut dum tertio ab aquis infans educitur, resurrectio triduani temporis exprimatur. Quod si quis forte etiam pro summe trinitatis veneratione estimet fieri, neque ad hoc aliquid obsistit baptizando semel in aquis mergere, quia dum in tribus subsistentiis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest infantem in baptismate vel ter vel semel immergere, quando et in tribus mersionibus personarum trinitas, et in una potest divinitatis singularitas designari. Item Ieronimus super epistolam ad Ephesios lib. ii. Eodem.

Eodem modo in patrem et filium et spiritum sanctum baptizamur, et ter mergimur ut trinitatis unum appareat sacramentum. Et licet ter baptizetur propter mysterium trinitatis, tamen unum baptisma reputatur. Item Pelagius Gaudentio episcopo. Rebaptizentur qui in nomine Christi solum merguntur.

Multi sunt qui in nomine solummodo Christi una etiam mersione se asserunt baptizare. Evangelicum vero preceptum ipso domino et salvatore nostro Ihesu Christo tradente nos admonet in nomine trinitatis, trina etiam mersione sanctum baptisma unicuique tribuere, dicente domino discipulis suis: Ite, baptizate omnes gentes in nomine patris et filii et spiritus sancti. Item Zacharias papa Bonifacio episcopo. In invocatione trinitatis tantum in baptismate merge[ndum].

In synodo Anglorum decretum et iudicium firmiter mandatum est ut quicumque sine invocatione trinitatis mersus fuisset, sacramentum regenerationis non haberet. Quod omnino verum est, quia si mersus fuerit in fonte baptismatis quis sine invocatione trinitatis, perfectus non est, nisi fuerit in nomine patris et filii et spiritus sancti baptizatus. Hi quoque ob hanc causam super dictam synodum sacerdotes volumus ut qui unam de trinitate personarum in baptismo non nominaverit, illud esse baptisma verum non posse; quod procedit veraciter, quoniam qui unum ex sancta trinitate confessus fuerit, totam trinitatem confessus est; qui unam ex trinitate personam non confitetur, non potest christianus esse. Qui enim confitetur patrem et filium et spiritum sanctum, si confessus sit unum in trinitate, ... confessus fuerit patrem et spiritum sanctum et filium, unum non confessus est patrem, et filium et spiritum sanctum, sed una eius est divina gratia. Item Nicolaus papa ad consulta Bulgarorum. De baptizatis qui in nomine trinitatis baptizati non fuerint. Rubrica.

Hi nimirum si in nomine sancte trinitatis vel tantum in nomine Christi baptizati sunt, ... bono sunt ... a quodam ... qui ille dominum ... et illum spiritum sanctum ... se esse quem ... puerum ... hominem ... tantummodo similem ... alii ... ad se ... ecclesiam ... baptizentur, quia baptisma ... in trinitatis nomine minime perceperunt. Item ex concilio Toletano iiii. Semel in baptizate mergere licet. Rubrica.

Propter vitandum scismatis scandalum vel heretici dogmatis usum simplam teneamus baptismi mersionem. Item Zacharias papa Bonifacio episcopo. Rebaptizandi non sunt qui per ignorantiam latine lingue in invocatione trinitatis delinquunt.

Retulerunt nuntii tui quod fuerit in eadem provincia sacerdos qui latinam linguam penitus ignorabat, et dum baptizaret, nesciens latini eloquii, infringens linguam diceret: Baptizo te in nomine patria et filia et spiritus sancta. Ac per hoc tua reverenda fraternitas consideravit eos rebaptizare. Sed, sanctissime frater, si ille qui baptizavit non errorem introducens aut heresim, sed pro sola ignorantia Romane locutionis infringendo linguam, ut supra diximus, baptizans dixisset, non possumus consentire ut denuo baptizentur. Item Ambrosius de sacramentis tractatu i. Venisti ad fontem; quare baptizandus ante ungatur.

Venisti ad fontem, ascendisti, unctus es. Item igitur considera quod videris, quod locutus sis, repete diligenter. Occurrit tibi levita, occurrit tibi presbyter, unctus es quasi athleta Christi ad baptismum accessurus. Item Rabanus in epistola ad ... Quare baptizatus a presbytero ungatur in cerebro. Rubrica.

Postquam ascendit baptizatus de fonte, statim signatur in cerebro a presbytero cum sacro crismate, sequente simul oratione, ut regni Christi particeps fiat

De

S. hoc constitutum est quod[illegible] filiolos suos[illegible] … qui primo instruere [illegible] … Non licet. in c. de clericis xxx. q. i. placet.

[illegible] equalem peccatum [illegible] … Sacramentum fit … ut [illegible] … Germanis quod indicatur [illegible]

moni sancte accedant, quam minimus sui viri fiunt mulier: nec confirmatione quoque id ipsum fiat. Item ex concilio Magontiensi. **Qui nec baptizatis nec confirmatis aliquem in baptismate vel confirmatione tenere non.**

In baptismate vel in confirmatione ‖ potest aliquis suscipere filiolum ipse qui baptizatus non est vel confirmatus. Item ex concilio Altisiodorensi. **Abbatis et monachis commatres non licet habere.**

Non licet abbati vel monacho de baptismo suscipere filios, nec commatres habere. Item ex libro capitularium. **De eodem. Rubrica.**

Monachis compatres vel commatres vel … nec osculum feminarum … Item ex sermone sancti Augustini post pascha domini qui sic incipit: Hodie dicimus vobis. **Qui in baptismo parvulos suscipiunt, pro eis apud deum fideiussores extitisse.**

Vos ante omnia tam viros quam mulieres qui filios in baptismo suscepistis admoneo, ut vos cognoscatis fideiussores extitisse pro illis quos visi estis de sacro fonte suscipere. Ideo semper eos admonete ut castitatem custodiant, iustitiam diligant, caritatem teneant. Ante omnia symbolum et orationem dominicam vos ipsi tenete, et illis quos excepistis de sacro fonte ostendite. Item ex concilio Ylerdensi. **Ad baptizandi officium et ad vestimenta altaris lavanda sacerdotes propria debent habere vasa.**

Omnis presbyter qui fontem lapideum habere nequiverit, vas conveniens solummodo ad baptizandi officium habeat, quod extra ecclesiam non deportetur. Similiter ad corporale lavandum et ad pallas altaris propria habeantur vasa in quibus nihil aliud fiat. Item ex concilio Cartaginensi. **Iterationem baptismatis et reordinationem fieri non licet.**

Non liceat fieri rebaptizationes neque reordinationes, neque translationes episcoporum. Augustinus ad Ianuarium. **De eod.**

Rebaptizare hereticum hominem omnino qui hec sanctitatis signa percepit que christiana tradidit disciplina, omnino peccatum est. Rebaptizare autem catholicum immanissimum scelus est. Item ex concilio Affricano. **De Afris qui rebaptizati … De eo qui non …**

Germanus quippe … alegerunt … [illegible] … aliquid de lavacro fuerint … eos in … sacerdotes … volumus si … permiserint eos in patre et filio et spiritu sancto esse baptizatos, manus eis tantum imponatur, ut accipiant spiritum sanctum; quod si interrogati … non intenderint hanc trinitatem, rebaptizentur. Item Gregorius Bonifatio. **De quibus ignoratur an sint**

baptizati baptizentur. Rubrica supra.

Parvuli qui a parentibus subtracti sunt, et an baptizati sint an non ignoratur, ut hos baptizare oporteat secundum patrum traditionem, si non fuerint qui testificentur. Item ex concilio Carthag. Placuit de infantibus, **De eodem.** quotiens non inveniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sint per etatem idonei de traditis sibi sacramentis respondere, absque ullo scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione privari. Hinc enim legati Maurorum fratres nostri consuluerunt, quia multos tales a barbaris redimunt. Similiter et de ecclesiis quotiens super earum consecratione hesitatur, agendum est ut sine ulla trepidatione consecrentur. Item Leo papa Leoni Ravennati episcopo. **De eodem.**

Cum itaque baptismum nescit recordari quis regenerata est, nec aliter accedant de eo posse quis [illegible] sed eo sectari nec ille quod consecutus sanctum quidem fieri probabile esse [illegible] quo [illegible] bis … dogmata esse scit … [illegible] … quis lavacrum quod regni … se membrum … [illegible] … et nobis … [illegible] … unius in baptizante sacramentis … simile … [illegible] … oratione sacratur … [illegible] … persona … [illegible] … si forte … simus … [illegible] … si penitus qui … ignorantiam nescientia … baptismatis indigeret sacro solamine … susceptionem … accepit intrepide … consequi … sensum … [illegible] … hunc salutis lavacri aperire … qui … aditum ingressus. Item. **De eodem.**

Si nulla extant indicia inter propinquos aut familiares, nulla inter clericos aut vicinos, quibus hi de quibus queritur baptizati fuisse doceantur, agendum est ut renascantur, ne manifeste pereant, in quibus quod non ostenditur gestum, ratio non sinit ut videatur iteratum. … [illegible] … ad ecclesiam venie[bant] … a parentibus … [illegible] … parentibus … acceperint … ipsa memoria … [illegible] … tunc … si … nesciat qui … diligentia … Item Augustinus … **Non baptizetur ei in mente qui quid[illegible] … corpore est.**

[illegible] … baptizatus … baptizatus … [illegible]

[illegible]

[illegible] … in Gallia …

[illegible]

De

a. Trahit eam peccatum ... illa scriptura ... b. Dicit. immunis ... c. Quod ipsius ... consentire ... hoc quod ... sacrilegiis ...

Ut effectus peccati alterius sui sine consensione teneatur obnoxius. Ita quoque maiores si parvulum peccantes offerentes eum atque obligare conantes demoniorum sacrilegiis in anima utrorumque communi. Ut reatus non possunt hic communem habere si non communicatur cui culpa aliena voluntate. Tamen quod ad eum communicatur gratia per spiritus sancti unitatem qui in regenerandis spiritus est unus maioribus offerentibus et parvulo oblato obligatoque communis est, per hanc societatem unius eiusdemque spiritus prodest offerentium voluntas parvulo oblato. Porro autem quando illo homine et illo homine etiam si se invicem nesciant unus spiritus est, per quem sic utrique gratia communicari potest, non autem unus spiritus est hominis huius et illius per quem peccato alterius non peccantem commiscet alteri culpa communis. Ac per hoc potest parvulus semel ex parentum carne genitus dei spiritu regenerari ut in eo obligatio contracta solvatur. Non potest autem semel dei spiritu regeneratus ex parentum carne regenerari ut obligatio que soluta est iterum contrahatur. Ideo semel percepta parvulus gratiam Christi non amittit nisi propria impietate si etatis accessu tam malus evaserit. Tunc enim etiam propria incipiet habere peccata, que non regeneratione auferantur, sed alia curatione sanentur. Quicumque ergo maiores filios seu quoslibet parvulos baptizatos demoniorum sacrilegiis obligare conantur spirituali homicidio rei fiunt. Illos autem parvulos non occidunt quidem, sed quantum in ipsis est occidunt. Non enim ob hoc merito illis dicitur: Nolite occidere parvulos vestros. Dicit enim apostolus: Spiritum nolite extinguere. Non quia ille extingui potest, sed quantum in ipsis est extinctores eius merito dicuntur qui sic agunt ut eum velint extinctum. Secundum hunc sensum recte intelligitur quod beatus Cyprianus in epistola de lapsis scribit: arguens eos qui tempore persecutionis idolis sacrificaverant: Ac ne quid deesset, inquit, ad criminis cumulum, infantes quoque parentum manibus vel impositi vel attracti amiserunt parvuli quod in primo statim nativitatis exordio fuerant consecuti. Amiserunt dixit, quantum attinet ad illorum scelus a quibus amittere coacti sunt. Amiserunt in eorum mente atque voluntate qui in illos tantum facinus commiserunt. Nam si in se ipsis amisissent, remansissent utique divina sententia sine ulla excusatione damnandi. Quod si sanctus Cyprianus arbitraretur, non eorum defensionem continuo subiungeret, dicens: Nonne illi cum iudicii dies venerit dicent: Nos nihil fecimus, nec derelicto cibo et poculo domini ad profana contagia sponte properavimus. Perdidit nos aliena perfidia; parentes sensimus parricidas. Illi nobis ecclesiam matrem, illi patrem deum negaverunt, ut dum parvi et improvidi et tanti facinoris ignari per alios ad consortium criminum iungimur, aliena fraude caperemur. Hanc defensionem non subiungeret, nisi eam iustissimam crederet et eis in divino iudicio profuturam. Si enim dicitur a parvulis verissime: Nos nihil fecimus: Anima enim, ait scriptura, que peccaverit ipsa morietur, nec peribunt iusto iudicio dei qui nihil fecerunt ... peribunt aliena perfidia. Quod autem ait: Perdidit nos aliena perfidia, quantum ad ipsorum intentionem pertinet, se dixit perditos quid in eis parentes facere voluerunt ...

Non autem ideo credas, quoniam de sacramentorum efficacia apud eos qui baptizantur, illud sacramentum, quod ... apud eos qui baptizantur non sunt in eorum voluntate ... (rubr.)

renatur. Quid igitur illud dicitur? Illos sancti parentes ... qui illa etiam cogitare non potuerunt, sicut potest certum est, in te regatur, sicut eum eos a quibus offeruntur. Non dicamus credidisse in domino ... de illa etate que nescit tum ... quid sit credere? Ego respondere credo ... Iam te certum ... ego sum omnino ... Credere ... sicut parentes illi ... et nutritores ... Ut parvulo respondere ... ut dicitur credere tantum bona fide ... quod ad hoc tamen qui baptizatur baptizatur ... quos in eorum intentione ... cum ... certe sicut ... qui baptizatur ... nescio utrum ... audiat dicere ... aliquid homo ... utrum non credit ... dubitare ... quod ... Item ... quod se convertit ad dominum ... Ecce fratrem ... cum ... quod ... ut ... propinquante pascha ... nisi ... passione ... domini ... cum ille annis multis ante passus sit ... semel ... passio ... Et per ipso die dominico ... hodie dominus resurrexit, cum ex quo resurrexit tot anni transierunt ... Cur nemo tam ineptus est ... ut ... nos ita loquentes ... arguat esse mentitum ... qui istos dies ... similitudinem ... quibus hec gesta sunt ... ut dicatur ipse dies qui non est ipse sed revolutione temporis similis eius et dicatur illo die fieri propter sacramenti celebrationem, quod non illo sed iam olim factum est. Nonne semel immolatus est Christus in se ipso, et tamen in sacramento non solum per omnes pasche sollempnitates sed omni die populis immolatur, nec utique mentitur, qui interrogatus eum responderit immolari. Si enim sacramenta quandam similitudinem earum rerum quarum sacramenta sunt non haberent, omnino sacramenta non essent. Ex hac autem similitudine plerumque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo secundum quendam modum sacramentum corporis Christi corpus Christi est, sacramentum sanguinis Christi sanguis Christi est, ita sacramentum fidei fides est. Nichil est autem aliud credere quam fidem habere. Ac per hoc cum respondetur parvulus credere, qui fidei nondum habet affectum, respondetur fidem habere propter fidei sacramentum, et convertere se ad deum propter conversionis sacramentum, quia et ipsa responsio ad celebrationem pertinet sacramenti. Sicut de ipso baptismo apostolus: Consepulti, inquit, sumus Christo per baptismum in mortem. Non ait: sepulturam significavimus, sed prorsus ait: Consepulti sumus. Sacramentum ergo tante rei non nisi eiusdem rei vocabulo nuncupavit. Itaque parvulum etsi nondum fides illa que in credentium voluntate consistit, iam tamen ipsius fidei sacramentum fidelem facit. Nam sicut credere respondetur, ita etiam fidelis vocatur, non rem ipsam mente annuendo, sed ipsius rei sacramentum percipiendo. Cum autem homo sapere ceperit, non illud sacramentum repetet, sed intelliget, eiusque veritati consona voluntate coaptabitur. Hoc quamdiu non potest, valebit sacramentum ad eius tutelam adversus contrarias potestates, et tantum valebit, ut si ante rationis usum ex hac vita emigraverit, per ipsum sacramentum commendante ecclesie caritate, ab illa condemnatione que per unum hominem intravit in mundum, christiano adiutorio liberetur. Hoc qui non credit et fieri non posse arbitratur, profecto infidelis est, etiam si habeat fidei sacramentum, longeque melior est ille parvulus, qui etiamsi fidem nondum habeat in cogitatione, non tamen ei obicem contrarie cogitationis opponit, unde sacramentum eius salubriter percipit. Item Ambrosius. Lectum ... Item Augustinus in libro I de pelagianorum ... Aliorum fides in baptismate parvulos soluit a reatu.

In ecclesia salvatoris per alios parvuli credunt, sicut ex aliis que in baptismo eis remittuntur peccata traxerunt. Nec illud cogitetis eos vitam habere non posse, qui expertes corporis et sanguinis Christi fuerint, dicente domino: Nisi manducaveritis carnem ... Item. Corpus et sanguinem Christi participat qui per baptisma membrum Christi efficitur.

Nulli est aliquatenus ambigendum tunc unumquemque fidelium corporis sanguinisque dominici participem fieri quando ...

d. Quod omnino ... e. Obligatio ... f. Opinione ... g. Amissis ... h. Cum aliis ... i. Parentes ... k. Aliis ... l. Propinquantes ... m. Non ...

Est quidem cogitatio ... per X dies ... n. Cum diffiniam ... o. Defuisset ... p. Parvulum ... q. Obliuio ... r. Ecclesie ... s. Ecclesia ... t. Necessario ... u. Nec illud ... cogitetis ... obiectio ...

... a. Ab illa ... b. Ad infidelitate ... c. Credere ... d. Consepulti ... e. Ut ... f. Cum ... p. Consepulti ... q. Inmortalis ... sicut ex fonte ... nascitur.

peccatis. la. tu. mors ista eum [illegible] illa xxi. q. i. placuit [illegible] mortuum est [illegible] nobis [illegible] ita [illegible] la. [illegible] Paruulo. probi uerbis [illegible]

[illegible] in baptismate membrum corporis efficitur, nec alienari ab illius panis calicisque consortio, etiamsi antequam panem illum comedat et calicem bibat, de hoc seculo in unitate corporis constitutus abscedat. Sacramenti quippe illius participatione et beneficio non priuatur, quando ipse hoc quod illud sacramentum significat inuenit. Item de baptismate paruulorum.

Quare sit baptizatus quod baptizatus [illegible] scitur.

Si baptizati tamen [illegible] peccato [illegible] per exemplum mutationis, quanto magis baptizati in Christo [illegible] per [illegible] Sicut [illegible] circumcisionis quae [illegible] circumcisione facta [illegible] Sicut ergo baptizato [illegible] sacramentum baptismi sacramentum est regenerationis [illegible] non potest mori [illegible] sci. Ex quo conficitur neminem in suo parente potuisse [illegible] peccata non obsint illis [illegible] ab eo regeneratur [illegible] propter hoc obstat [illegible] natus est [illegible] peccato [illegible] uetustate [illegible] carne [illegible] peccati [illegible] sacramento regenerationis [illegible]. Item in Enchiridion. In baptismate omnia peccata moriuntur.

Ut ostenderet apostolus nos mortuos esse peccato, ait: An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Ihesu, in morte ipsius baptizati sumus? Si ergo hoc ipso ostenditur mortuos nos esse peccato, quia in morte ipsius baptizati sumus, profecto et paruuli qui in Christo baptizantur peccato moriuntur, quia in morte ipsius baptizantur. Nullo enim excepto dictum est: Quicumque baptizati sumus in Christo Ihesu, in morte ipsius baptizati sumus. Et ideo dictum est, ut probaretur nos mortuos esse peccato. Cui autem peccato paruuli renascendo moriuntur, nisi illi quod nascendo traxerunt? Ac per hoc etiam ad ipsos pertinet quod sequitur: Consepulti ergo sumus illi per baptismum in mortem [illegible] non solum maiores, sed etiam paruuli baptizati [illegible] mortuos esse [illegible] peccato [illegible]. Item de eodem. Sicut nulli baptizato negatur, ita nec quod non peccato moriatur.

Paruulo recenter nato [illegible] peccato moriatur. [illegible] ab ipso infante nuper nato usque ad decrepitum senem, sicut nullus prohibendus est a baptismo, ita nullus est qui non peccato moriatur in baptismo; sed paruuli tantum originali, maiores autem etiam omnibus moriuntur peccatis, quaecumque male uiuendo addiderunt ad illud quod nascendo traxerunt. Item Beda.

In baptismo omnibus sine exceptione fit peccati remissio, etc.

Non [illegible] regnum [illegible] baptizatur [illegible] nulli [illegible] solo [illegible] sed [illegible] iniquitas [illegible] baptismo [illegible]

bibit quia bibit [illegible] sicut mors illi uincitur qui uiuit. Item de baptismo. Non solum ex originali, sed etiam peccata actualia remittit in baptismate.

Regnum [illegible] a carne [illegible] peccatum originale [illegible] regnum autem [illegible] spiritu [illegible] solo originali [illegible] uoluntarium [illegible] remissio peccatorum [illegible] paruulos [illegible] baptizatos [illegible] dicuntur [illegible] etc. Item. Qui ex concupiscentia nascitur per baptismum regeneratur.

Quisquis ex concupiscentia [illegible] per baptismum regeneratur. Quisquis [illegible] concupiscentia [illegible] generatur [illegible] spiritu [illegible] solum ad regnum Dei [illegible] ad remissionem peccati liberetur. Sic [illegible] per primum hominem in peccato et morte nascitur, sic etiam per Christum [illegible] etiam in baptismo renascuntur. Item in eodem. Offerentium fides paruulos facit fideles.

Recte fideles uocantur qui fidem per uerba gestantium quodammodo confitentur, et per corda [illegible] diabolo et mundo abrenuntiant [illegible] in sacramento [illegible] et [illegible] ecclesie deus [illegible] paruulus [illegible] qui baptizatus [illegible] non [illegible] ab illis [illegible] paruulus accepit. Item Aug. in libro de meritis et remissione peccatorum.

Mater ecclesia os maternum. Item de eodem. [illegible] paruulis [illegible] nondum possunt corde proprio credere ad iustitiam, nec ore proprio confiteri ad salutem, nec tamen eos quisquam fidelium infideles dicere [illegible] nomine [illegible] propter [illegible] fideles recte uocantur, quia fidem per uerba gestantium quodammodo profitentur [illegible] diabolo et huic seculo renuntiant [illegible]. Item. Causa sacerdotii dimittitur.

Ecclesia [illegible] diffinditur in cordibus [illegible] peccata dimittit [illegible]. Item [illegible] solus Christus peccata [illegible].

Nemo tollit peccata mundi nisi solus Christus, qui est agnus tollens peccata mundi. Tollit autem dimittendo que facta sunt [illegible] originale [illegible] peccatum [illegible] adiuuando ne fiant [illegible] ubi [illegible] non possit. Item de baptismo paruulorum. Preter baptismum Christi nulla salus promittitur paruulis.

Nulla salus preter baptismum promittitur infantibus [illegible] sacramentum [illegible] ad hoc [illegible] institutum [illegible]

[illegible] q. [illegible] la. [illegible] Nemo [illegible] futura [illegible] possumus [illegible] peccata la. processum [illegible] primo [illegible] Ad [illegible] ubi omnino [illegible] peccare [illegible] la. [illegible] Nullam [illegible] la.

[illegible] Paruuli [illegible] la. [illegible] Precedit [illegible]

a Ab hoc baptizati sunt. xi. q. iii. si inimicus. b Gratia i. e. remissio in baptismo peccatorum nam in mortalibus in quod aliud sint. i. e. placuit ut quicumque. ar. c. xxiii. q. iiii. si sicut. vel ut lib. ... te. cum ea distinctio sic non ... in originali peccato ... actuali ... ar. c. ... si ... ut ... reatus tamen per baptismum ... peccato de ... originali non ... in baptismo remanet actuali ...

scit in tenebris manet. Item Aug. de ...

Baptizati Christo incorporantur et eius membra fiunt.

Ab hoc baptismus vitalis habet, ut baptizati Christo incorporentur ut membra eius fiant, et consepeliantur, et oblati per sacramentum eius munera ... fidelium reconcilientur deo, ut in eo iam salvi, liberati, redempti, illuminati fiant.

Quis autem nesciat ... cedere sibi ... L. de baptizatis cum baptizati. Item ...

Gratia soli peccati dimittitur et gratia ... plenitudo ...

Gratia que per Christum plenitudinem datur non solum remissionem peccatorum facit, sed ut lex impleatur, ut natura liberetur, ne peccatum dominetur. Spiritum enim gratie dat fidem, que impetrat a deo concedi, ut non solum peccata relaxentur ... nam fidem non est libet arbitrium ... donum dei. Item Aug. de baptismo parvulorum. Licet in infirmitas in baptizatis non sit remissa, sed ut infirmitas ... tradit.

Non certe quoquis baptizatur ... virtus ... in infirmitatis in eo ablutione et renovatione, in capite a remissione omnium peccatorum ... intelligitur, nam ... in spiritualium actionem ... sunt donec fiant in his ... quod est in resurrectione ... in baptismo ... quia ... fiat plena renovatio peccatorum, tamen non dum plena est novitas ... perfecta ... quia adhuc remanet corruptio non solum in corpore sed etiam ... a qua cessat homo interior, in quo si perfecta esset novitas, non diceret apostolus: quod de die in diem renovatur. Et ideo remitte nobis debita nostra omnium peccatorum plenam ... perfectamque remissionem in baptismo fieri. Omnino non totum communicari ... nostre in ... prosit et ... de die in diem ... esse renovari ... ipsum ... communem ... animale est donec ... quod animale in infirmitatis corporis ad ... mitatem spiritualem et corruptionem ... hec enim lex peccati ... quia dicit apostolus: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut ... permaneat in membris corporis ... in ... ita ... quia ... est plena remissio, ubi plena fit omnium peccatorum remissio omnibus ... inimicitias quibus separabantur a deo, manet in vetustate carnis ... quia separatum per ... illicito consensu ... regni proprii ... ab hac autem vetustate carnis peccatum quod iam remissum est ... a deo discernitur, nec in novitate baptizati ... tamen ... non solum in peccatis ... sed dominatur ... spiritus ... carne corruptibili ... quam ... ad ... corrupit ... adiutorium ... in desiderio ...

... in membris lege peccati, quod licet iam remissum est in vetustate tamen carnis manet, quo ... sine fidelis contingat, qui ... sunt in Christo nova creatura. Dominatur sibi ubi ... nos patitur. Et eo autem quod adhuc trahuntur ad peccatum ... vetustate, et ... filios regenerando mortaliter gignant eam propaginem peccati, ... ut non ... qui nascuntur regenerandos salvatur. Item ... sacramenta ... quia ... corporis ... ad mortis iam ... sunt ... ex pretentis ... manet in his peccati permissionem ... solum tamen non ... adhuc manet ... lege concupiscentie ... non est eum fiat in baptismo plena remissio peccati. Item Aug. in epistola ad Seleucianum.

Discipuli Christi eius baptismate diluti ... ablutum.

Quod ab Hierosolimis ...

Quod autem cum discipulis suis in Iudeam terram ... ibi morabatur ... et baptizabat, non ipse ... sed discipuli sui, quos intelligimus iam fuisse baptizatos sive baptismate Iohannis ... sive baptismo Christi ... qui magis credibile est baptismo Christi. Dominus ... Petro: Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Ubi intelligitur quod iam Petrus fuit baptizatus. Item ad Fortunatum. Apostoli esse Christi baptizati et baptizati ... dominum ...

Si eos de quibus scriptum ... cum ... fuerunt baptizati ... sine baptismo de hac vita recessisse ... ipsis caliginamur, apostolis quorum ... apostolum Paulum qui baptizatus fuit ... ignoramus si ... baptizatos esse hoc nobis innotescere potuit quod beato Petro apostolo dominus ait: Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet. Item Aug. de baptismo. Cathecuminus catholicus ficto baptizato preferatur.

Non dubito catholicum cathecuminum divina caritate flagrantem heretico baptizato anteponere. Sed etiam ipsum cathecuminum malo baptizato anteponimus ... tamen ... baptiquo ... ille iam ... est ... non ... ex ... non dum baptizatus ... Symon magus baptizatus ... Cornelius ... cum ... baptismum spiritu sancto accepto repletus est ... post baptismum ... immundo spiritu. ... iam spiritu sancto accepto ... baptizari noluisset ... sacramenta ... sicut bono cathecumino baptismus ... eadem regnum celorum capescendum. Sic malo baptizato ... confessio ... mundi ... renatus fuit ex aqua et spiritu sancto ipse ...

p ... lucratum bis prosternitur corruptio secundum ... la.
b Communium: communium quidem actualium. i. a. ... quoad
i Plenam: quia quo ad eum penam originalis reatus mor- ... non relinquitur, utique ad pugnandum ... sunt debilitatem ... a de morte ... imputatur ... s. c. per baptismum. i. a. ... sic per culpam
k Pugnat: quod ... quod ... per ... quoque ...
l Renovatur: ... actio ... q. ... la. ... baptizato ...
z Ab hac autem vetustate ... in eius novum ... ab hac vetustate carnis ... i. a. ... solam. la. ...
v ... vetustate car. p Mortalia: cum originali pec
o Regenerantes: per baptismum. i. a. ... Propaginem. i. corrup-
tionem. i. a. Septimum. q. dam. la.

corruptive legas. la. ... quod si non dubitatur de baptismo
v Si eos: ... non ... pro non baptizato et baptizatis. s. c. ... utique ... dubitat ... mortuo presumitur ... cum baptizatum esse ... ex. tr. ... i. purgatus mortali ... la. a. Petrus ...
s Cathecuminus: ... vel ... que reprobatur. ... la. ...
b Non dubito: ... anteponis. s. c. cat. ... vel ... quam ... qui ... non baptizato ubi non ...
c Centurio Cornelius ... i. a. ... la. ...
d Accepit: ... c. ... Aug. ... la.
c Venis ... verbum ...

etiam modo dicere nisi habundaverit iustitia vestra plusquam scribarum et phariseorum, non intrabitis in regnum celorum.

Item Augustinus in prosperi [sententiis]. Tam ablutio est corporis quam fides cordis.

Verus baptismus [baptismus est] constat non tam ablutione corporis quam fide cordis, sicut apostolica doctrina tradidit dicens: Fide mundans corda eorum, et alibi: Salvos facit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientie bone interrogatio in deum.

Item de baptismo. Sicut in veteri testamento quidam spirituales sine novo, quidam carnales in novo.

Sicut in sacramentis veteris testamenti vivebant quidam spirituales ad novum testamentum, quod tunc occultum erat, occulte pertinentes, sic nunc in sacramentis novi testamenti, quod iam revelatum est, quidam vivunt animales qui proficere si nolunt ad percipienda que sunt spiritus dei, quo eos hortatur apostolicus sermo, ad vetus testamentum pertinebunt. Si autem profecerint etiam antequam percipiant baptismum, ipso accessu et profectu ad novum pertinent, et si prius quam ad spirituales fiant ex hac vita rapiuntur, custodito per sacramenti sanctitatem in vivorum computantur, nec invenio quid verius intelligatur in eo quod scriptum est: Imperfectum meum viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur. Et non invenio, cum de sacramenti integritate tractatur et sanctitate, quid intersit utrum aliquid minus habeat ille qui accipit sacramentum. Interest quidem plurimum ad salutis viam, sed ad sacramenti questionem nihil interest. Fieri enim potest ut homo integer sit in quo quis manet baptismi sanctitatem; item fieri potest ut si singuli diligenter interrogarentur, tot diversitates opinionum forsitan invenirentur quot homines numerantur. Animalis enim homo non percipit que sunt spiritus dei, nec tamen ideo, si non profecerint, ideo sacramentum non integrum acceperunt, aut si quando ideo si profecerint et opinionum carnalium vanitatem emendaverint, denuo quod acceperant repetendum est. Accipit quisque secundum suam fidem, sed quantum capit, gubernante misericordia dei.

Item ex concilio Milevitano cui interfuit Augustinus et Innocentius romane ecclesie legatus contra pelagianos. Anathematizatur negans [...] peccato Ade mortem [...].

Placuit igitur omnibus episcopis qui fuerunt in hac sancta synodo constituti, ut hec que in presenti concilio diffinita sunt, ut quicumque dicit Adam primum hominem mortalem factum, ita ut sive peccaret sive non peccaret moreretur in corpore, hoc est de corpore exiret non peccati merito sed necessitate nature, anathema sit.

Item. Parvuli solum per baptismum [...] a peccato [...].

Placuit ut quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati quod lavacro regenerationis expietur, unde fit consequens ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera sed falsa intelligatur, anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est quod ait apostolus: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt, nisi quemadmodum ecclesia catholica ubique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur quod generatione contraxerunt.

Item. Gratia dei [...] peccatorum remittuntur et ne iterentur adiuvat.

Placuit ut quicumque dixerit gratiam dei qua iustificamur per Iesum Christum dominum nostrum ad solam remissionem peccatorum valere que iam commissa sunt, non etiam ad adiutorium ut non committantur, anathema sit.

Item. Quod sit per gratiam [...].

Quisquis dixerit eandem gratiam dei per Iesum Christum dominum nostrum propter hoc tantum nos adiuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur et aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis prestari ut quod faciendum cognoverimus etiam facere diligamus atque valeamus, anathema sit.

Item. [Sine gratia] mandata dei impleri non possunt.

Placuit ut quicumque dixerit ideo nobis gratiam iustificationis dari ut quod facere per liberum iubemur arbitrium facilius possimus implere per gratiam, tanquam si gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa implere mandata divina, anathema sit.

Item Urbanus papa omnibus fidelibus. Post baptismum per manus impositionem [...].

Omnes fideles per manus impositionem episcoporum spiritum sanctum post baptismum accipere debent, ut pleni christiani inveniantur, quia cum spiritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam et constantiam [...]

... confirmatur morte (?) ... Item Melchiades papa. **Quid confert Spiritus sanctus in baptismo, et quid in confirmatione.**

Spiritus sanctus, qui super aquas baptismi salutifero descendit lapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum prestat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota etate victuris inter invisibiles hostes et pericula gradiendum est, in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam; in baptismo abluimur, post baptismum roboramur. Et quamvis continuo transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt confirmationis auxilia. Regeneratio per se salvat mox in pace beati seculi recipiendos, confirmatio armat et instruit ad agones mundi huius et prelia reservandos. Qui autem post baptismum cum acquisita innocentia immaculatus pervenit ad mortem, confirmatur morte, quia iam non potest peccare post mortem. Item Urbanus papa ex epistola. **Manus impositionis sacramentum dignius est sacramento baptismatis.**

De his vero, quibus rogastis nos informari, utrum maius sit sacramentum manus impositionis episcoporum an baptismus, scitote utrumque magnum esse sacramentum; et sicut unum a maioribus, id est a summis pontificibus, est a comitatu (?) quod a minoribus perfici non potest, maiori veneratione venerandum et tenendum est. Sed ita coniuncta sunt hec duo sacramenta, ut ab invicem nisi morte preveniente nullatenus possint segregari, et unum sine altero rite perfici non potest.

Item Eusebius papa. **Nisi ab episcopis manus impositionis sacramentum perfici non potest.**

Manus quoque impositionis sacramentum magna veneratione tenendum est, quod ab aliis perfici non potest nisi a summis sacerdotibus. Nec tempore apostolorum ab aliis quam ab ipsis apostolis legitur aut scitur peractum esse, nec ab aliis quam qui eorum tenent locum umquam perfici potest aut fieri debet. Nam si aliter presumptum fuerit, irritum habeatur et vacuum, nec inter ecclesiastica umquam reputabitur sacramenta. Item Urbanus in concilio ... c. xxx. **Quando confirmationis sacramentum baptizato tradatur.**

Novissime autem a sacerdote per impositionem manus paraclitus (?) traditur baptizato, ut roboretur per Spiritum sanctum ad predicandum aliis idem donum quod in baptismate assecutus est per gratiam vite donatus eterne. Signatur enim baptizatus a summo sacerdote in capite ... et ... Spiritus sancti descensio ad habitationem Deo consecrandam in fronte quoque ... ut eius dem Spiritus sancti septiformis gratia cum omni plenitudine ... in homine declaratur. Item ex concilio ... c. vi. **Ut ad confirmationem ieiuni veniant.**

Ut ieiuni ad confirmationem veniant perfecte etatis, ut moneantur confessionem facere prius, ut mundi donum Spiritus sancti valeant accipere; et quia numquam erit christianus, nisi confirmatione episcopali fuerit chrismatus. Item ex concilio Meldensi c. vi. **Episcopi ieiuni baptizatos confirment.**

Ut episcopi non nisi ieiuni per impositionem manus Spiritum sanctum tradant, exceptis infirmis et morte periclitantibus. Sicut autem duobus temporibus, pascha et pentecoste, a ieiunis celebratur baptismus, ita et traditionem Spiritus sancti a ieiunis pontificibus convenit celebrari. Item ex concilio Aurelianensi c. vi. **... a ieiunis omnibus confirmentur.**

Dictum nobis est, quod quidam de plebibus vel etiam a ... ignorantibus bis ab eisdem episcopis confirmentur. Unde nobis visum est, ut eadem confirmatio, sicut nec baptismus, iterari minime debet, quia bis vel amplius baptizatos aut confirmatos ... habitu seculari vel clericali religiosissime famulantibus ... Item Gregorius ... **De eodem rubrica.**

De homine qui a pontifice confirmatus fuerit denuo talis iteratio vel confirmatio prohibenda est. Item Stephanus papa. **Omnia sacramenta cum crucis signaculo perficiuntur.** Rubrica.

Numquid non omnia ecclesiastica sacramenta cum crucis figura perficiuntur? Aliquid nuda baptismatis ... sacrata fiunt peccata relaxantur ... sine crucis signaculo sacerdotii gradum ascendit. Item ex concilio Carthaginensi iiii. **Energuminis omnibus diebus exorciste manus imponant.**

Omni die exorciste energuminis manus imponant. Energumini pavimenta domorum Dei verrant, quibus assidentibus in domo Dei victus cotidianus per exorcistas opportuno tempore ministretur. Item ex eodem. **A quibus neophiti abstinere debeant.**

Neophyti aliquamdiu a lautioribus epulis, spectaculis vel coniugibus abstineant. Item ex concilio Agathensi. **De ordine officiorum rubrica.**

Convenit ordinem ecclesie ab omnibus equaliter custodiri. Et studendum ubique fiat, ut post antiphonas collationes ab episcopis vel presbiteris dicantur, et hymnos matutinos vel vespertinos diebus omnibus decantentur, et in conclusione matutinarum vel vespertinarum missarum post hymnos capitella de psalmis dicantur, et plebs collecta oratione vespertina ab episcopo dimittatur cum benedictione. Item ex concilio Gerundensi. **De eodem rubrica supra.**

Id semper placuit observari ut omnibus

[illegible gloss lines]

In hoc seculo quasi quadragesimam abstinentie celebramus, cum bene uiuimus, cum ab iniquitatibus et ab illicitis uoluptatibus abstinemus; sed quia hec abstinentia sine mercede non erit, expectamus illam beatam spem et reuelationem glorie magni Dei et saluatoris nostri Iesu Christi. In illa die, cum spei res accepta fuerit, accepturi sumus mercedem denarium. Denarius ergo quia accipit nomen a numero decem, et coniunctus quadragenario fit quinquagenarius; unde cum labore celebramus quadragesimam ante pascha, cum letitia uero, tamquam accepta mercede, quinquagesimam post pascha. Nam huic tamquam salubri labori boni operis, quod pertinet ad quadragenarium numerum, additur quietis et felicitatis denarius, ut quinquagenarius fiat. Significauit ipse Dominus Iesus multo apertius, quod post resurrectionem quadraginta diebus conuersatus est cum discipulis suis; quadragesimo autem die cum ascendisset in celum, peractis decem diebus misit mercedem Spiritus sancti.

Item ex dictis Apollonii. **Raptorem(?) uelle facit necessitas, non uoluntas.**

Discipulos cum per segetes transisse et uellere eos spicas et edere, fecit ipsius Christi uox innocentes, quia coacti fame hoc fecerunt.

Item. **Non necessitas, sed uoluntas facit [illegible]**

Quicquid necessitate fit, [red: scelus non est(?)]. Quod soluitur, quod uoluntate ampliatur, perseuerat(?). Item Ieronimus. **Cibus uilis et temperantia sumendus(?)**

Nec enim sic [red: ... panis(?)] ... inducimus, sicut ab his ... digestus autem de ceteris sufficientia alimentis, sic sensum ac animum operatur, ut sic egritudinem fugiat, sic modica refectio. Sufficientia quippe ciborum et sospitatem simul prestat et uoluptatem; habundantia uero morbum facit et molestias ingerit et egritudinem generat. Facit quoque etiam famem hec plenitudo ciborum, magis ac multo peiora fame. Quippe in paucis diebus aufert hominem a libertate et habitu penali; excessus uero ciborum consumit et stultitiam prestat, et facit corpus humanum mala certa egritudine diuturna ac tamen morte crudeli consumit. Item Ieronimus. **Cibos delicatos sibi habundantia uitent.**

Nec tales accipiamus cibos quos aut difficile digerat, aut comestos magis prouocant ... [illegible] ... laborem(?) ... pomorum ac leguminum facilior apparatus est, et arte impendiisque cocorum non indiget, et sine cura sustentat humanum genus, moderate sumptus, quia nec auidius deuo-

ratur, quod uentrem ita gule non habet, et leuiori digestione decoquitur. Nemo enim aliud uno aut duobus cibis ... usque ad insolentiam uentris (?) onerat ... uocatur: quod uisu ... uarium saporis delectatione concipitur, cum uariis odoribus sumant pariter ad usum, suppeditando ... neque capacitas trahunt ... mortis(?) satietatem nimia cotidie uentris ... impatientia gule uomitu remediantur, quod turpiter ingesserunt, turpius egerunt ... in amplioribus decoquuntur ... sa ... crassa corpora ... implerentur ... ablatione sanguinis minuatur impatiens(?) ... mortuorum ... concessam esse temptationem uentri ... sumbant, in quo possint crescere; ... enim manent in uno statu ... corporum potest autem esse semper ... decrescere semper, nec posse uiuere anima... ad hiis qui ... Galienus ... doctissimus ... athletas ... quorum uita et ars sagina est, dicat in exortatione medica neque uiuere posse diu nec sanos esse, animasque ita nimio sanguine et adipibus quasi luto inuolutas nichil tenue, nichil celeste, sed semper de carnibus et ructu et uentris ingluuie cogitare. Item ex concilio(?) [red: ...]

[L]egimus [red: ...] quosdam morbo articulari et podagre humoribus laborantes proscriptione bonorum ad simplicem mensam et pauperes cibos redactos conualuisse. Caruerant enim sollicitudine dispensande domus et epularum largitate, que et corpus frangit et animum. Item ... omnium qui consumpti ... prandium. Item ex uita(?) [red: ... ab hoc(?) ...]

[Q]uia dies [red: ... abstinentie ...] ... patres nostros in abstinentia celebrasse didicimus, eorum auctoritatem sequentes salubriter ammonemus, ut qui se Christiane religionis septa predicant ... ab esu carnium ... nisi maior festiuitate ... intercurrente ... infirmitate impediente abstineant. Item ... [red: ... carnem gustare]

[C]arnem aliquam [red: non licet] monacho nec gustandi ... in ... licentia. Quia ... dignam ... carnis abstinentiam utilis et apta monachis estimetur ... pietatis erga egrotos ... monachi uoluntati ... regule usum ... uescantur ...

[illegible gloss lines]

[illegible]

est in spiritu ignis ad animas quibus ei avaritia inherent in summis ecclesie apicibus suspense deputantur non ad placendum hominibus sed ad fundendum demonibus adhibentur. Item ex Synodo episcopali sexta. .xxiiii. c. episcoporum que habita est contra Nestorium. Quod spiritus sanctus procedit a patre et filio et ab utroque.

De spiritu dicat dominus in evangelio: Ille me clarificabit, hoc recte sentientes unum christum et filium intelligentes eum glorificantem et confitentem a spiritu sed gloriam consecutum. Quia spiritus eius nec melior nec superior ipso est quia humana operatione usus ad demonstrationem sue deitatis virtute propria spiritus utebatur. Ab ipso clarificatus dicitur eo quod ut quislibet discipulus eius a quolibet magis clarificetur. Quamvis enim in sua sit substantia spiritus eius et intelligatur in persona propter quod spiritus est et non filius attamen alienus non est ab illo. Nam spiritus appellatus est veritatis et veritas christus est. Unde et ab isto similiter sicut et a patre procedit. Item Leo. Et emit hic spiritus sanctus in predicatione magis apostolorum ministerio ad gloriosissima perficiens dominum glorificabat. Nam christum postquam ascendit in celum. Nam et cum cum natura deus esset ex se ipso ministrum tamen efficiens ideo quod dicebat de meo accipiet et annunciabit vobis. Item Leo in libro de spiritu sancto contra grecos. De eodem.

Salvator qui est veritas ait: non enim loquetur a semet ipso. Hoc est sine me et sine meo et patris arbitrio quia inseparabilis est a mea et patris voluntate. Amplius quia non est ex se non est sed ex patre et me est. Hoc enim ipsum quod est et quod consistit et loquitur a patre et a me illi est. Ego veritatem loquor id est inspiro quod loquitur siquidem spiritus veritatis. Dicere autem et loqui in trinitate non secundum consuetudinem nostram qua a nobis inter nos mutuo sermones invicem conferimus et loquimur accipiendum est sed iuxta formam incorporalium naturarum sui naturalem et maxime unitatis quo voluntatem suam ingerit in corda credentium eorumque cordibus insinuat qui eam audire digni sunt. Audire ergo est dicere patrem et audire filium vel e converso filium loquentem et audire patrem eiusdem naturae esse patrem et filium et in patre et in filio consensus est. Et significat spiritus sancti qui est spiritus veritatis spiritus sapientie ipsum audire filium loquentem nichil aliud sit nisi ipsum esse quod profertur a filio id est procedens est spiritus deus de deo spiritus veritatis procedens a veritate consolator manens de consolatore deus [illegible] ... non voluntate et societate discernitur et separatum est non enim a semet ipso loquitur sicut audiet loquitur. Et huic simile est: Et de se ipso filius ait: Sicut audio ita iudico. Alibi non potest filius a se facere quicquam nisi quod viderit patrem facientem.

[illegible]

Explicit decretum compilatum a gratiano monacho monasterii sancti felicis de bononia.

[illegible]

Explicit tractatus de consecratione.

sub noie nro destinata re
dargüetia litteris salutatu
nullam eis adhibeas fidem:
nec eos p ipsis mandatum fu
erit nō obserues. Recturus q pre
sentatur. remanen faciasque
ligentr. Urbanus. iiij.
Dam dilectis nostris te
significante pcepit
qd cum quosdam clericos
qui falsificant sigillum re
gis francorum carcerali
custodie mancipauit. f.
tc. remus ut eis nec men
brum auferri nec penam
infligi facias corporalem.
per quam periculum possit
mortis incurrere. sed eis a
ssis ordinibus degradatos
insignium malefici carac
terem aliqm impermi facia
quo int alios cognoscant
et perpetuam ipsum eos ab
initate compellens ab re p
mittis. Innoc. iiij.
Ura sepe manda. Iti.
qt. statuimus q sub
pena excois q suspensiois
ordinis q bnficij distincti
inhibentes neqs apud se.
ap litteris nisi a nobis uel
deman lr illorum recipi
at q de mandato nro ad il
lum offin sunt deputati. i
omnis persone tante auc
titas extiterit ut ipsum re
cear prinatum litteris nra
recipe. nuntium ad cance
llariam ntam uel ad nos
ipos mittat veconem p
quem litteras. ap. in ecca for
mam prescriptam recipi
ant. si quis aut in hac pa
rte mandati nostri transgre
ssor extiterit. si laicus sue
rit excoicationi subiaceat.
si clericus officio q bnficio sus
pensione dapnetur. f. ad
dientes sti- tuimus ut gr
atiam excois sniam puerl
geus quam p singulas p
rochias faciatis freqn tm
innouari. q siqs falsas lr
tis illas aut cognoscat ista
re. dicos litteras illas aut e
destruat aut resignet. sup
nam excois uolumus cen
sere. qua nisi forsam in
mortis articulo sine spali
mandato nro a quoq no
lumus relaxari. nec q sup
sumpta fuit ex hoc absolu
tio qmequam valeat firmitatis.
Dem archiepo q canonic
ecct. ad regimen. j. vc.
Aut nancti. tres fal
sitatis circa litteris nras de
prehenderit. valeatis eas vob
presentibus litteris nris duxim
exprimendas. Prima spes
falsitatis hec est. ut falsa bu
lla falsis litteris apponatur.
Secunda ut filum de una
bulla extrahatur ex toto.
q p aliud filum immissum:
falsis litteris inseratur. Ter
tia ut filum ab ea parte in q
carta plicatur incisum cum
eadem bulla falsis litteris imm
tatur sub eadem plicatura
cum filo similis canapis
instauratum. Quarta e
qn a superiori parte bulle i
alia pte fili sub plumbo re
scindatur: a p eadem filum
litteris falsis inserta reducatur
infra plumbum. Quin
ta cum litteris bullatis
correctis in eis aliqd.

per astutiam tenuem immuta-
tur. Sexta cum scriptura
literarum quibus fuerat appo-
sita vera bulla cum aqua vel
vino vel alio liquore abolita, ea-
dem charta calce
et aliis iuxta consuetum ar-
tificium dealbata de novo
rescribitur. Septima cum
charta cui fuerat apposita ve-
ra bulla totaliter abolita vel
abrasa, alia subtilissima
charta eiusdem quantita-
tis scripta cum tenacissi-
mo glutino coniungitur.
Hos etiam crimine fal-
sitatis reprehendimus irre-
titos, qui contra constitutionem no-
stram scienter literas nos-
tras nisi de manu nostra vel bullatoris nostri re-
cipiunt. Illos
quoque qui accedentes ad bul-
lam falsas literas cum veris pro-
curant ut de nostra bulla cum
aliis sigillentur. Haec vero
species falsitatis non possunt
faciliter deprehendi, nisi vel in
modo dictaminis vel in forma
scripturae vel qualitate char-
tae falsitas cognoscatur.
In ceteris autem diligens
indagator falsitatem poterit
invenire advertendo
vel in collatione bullae
vel in motu filii vel obtunsione
per quam si bulla non sit aequalis,
sed alicubi magis tumida
et alibi magis depressa. Ve-
rum quam pene sibi pla-
ceat, si nos in literis
quibus nostro nomine praesentatae
fuerint diligentius intueri
ceteras inspicientia quae in eo
tamen deprehendo in falsi-
tate ac in hoc firmi ad mi-
rari quia tales literas a no-
bis credideras emanasse
cum scire debeas apud se con-
suetudinem in nostris literis

hanc teneri ut patriarch-
as, archiepiscopos et episcopos fratres, ce-
teros autem reges, princi-
pes vel alios cuiuscumque ordi-
nis filios in nostris literis appelle-
mus, et cum unica tantum persone
nec dirigantur numquam ei
loquimur in plurali ut nos
sive nostri et his similia in
literis apponamus. In fi-
lijs autem tibi literis praesenti-
bus in salutatione dilecti impo-
sito vocabulo cum in lit-
teris quas aliquando abbati trans-
misimus te videre potue-
ris a nobis fratrem venerabi-
lem appellatum propter quod sic
literas apostolicas suspectas in-
venies tam in bulla filo et char-
ta quam in stylo quas recepisti
praesens vel falsas per te non
aliquo non admittas. De
poenis falsariorum et in
eorum malitia ante quam
de eo sint mandamus fideli-
ter dicimus statuendum
ut qui literas nostras acceperint ad eos vene-
rint eas primo diligenter
examinent, quia in istis li-
teris se usque deceperint igno-
rantes, eorum sera poeniten-
tia excusare nequibit poenas
inferius adnotatas. Nos
enim omnes falsarios litte-
rarum qui per se vel alios ta-
lium falsitatis exercent cum
fautoribus et defensoribus
suis anathematis vinculo
decernimus innodatos.
Statuentes ut clerici qui
falsarii fuerint deprehensi o-
mnibus officiis et beneficiis eccle-
siasticis perpetuo sint privati.
Ita quod qui per se falsitatis
vitium exercuerint per-
quam per ecclesiasticum iudi-
cem fuerint degradati,
seculari potestati tradantur
... omnes legitimas

sent, hii quoq3 n̄ sunt a cu
lpa liberi. nec a pena debent
eē immunes quos fueri i
llius machinationis igna
ri tn̄ eis quos sciebant eē sa
cerdotes in sacramis custodie
dis ministerium p̄buerit.
Eos insup qui dn̄i illius
sci uiui 7 suor̄ p̄t mortē
eius spolia occupasse. sunt eō
alio i tanto facinore con
senserint a pena mortis eius
arbitramur eē immunes. sz q̄
occuparūt eis quor̄ fuerit
tenentur in integrum resti
tuere. sunt in facultatibus
ipsius posita recte eniz ipsis
et hoc moderata est pn̄ia i
iungenda. quia licet qui
dam ex his q̄ occupauerint
fateantur se pauperibus ero
gasse non tn̄ aliena cum
ipsa possuissent eis quorum
fuerit restituere debuerit
pauperibus erogare. Illis p̄te
rea qui sola ex coicatorū
participatione se reos eē co
gnoscunt. consideratā tp̄is i
mora quo incertum nequi
cia p̄durauerit 7 uniquisq;
si eis timore uel affectione
communicauerint scient' l
ignorant' est penitentia iu
dicenda. Clericos aūt quos
constat armatos interfuisse
tanto facinori 7 illos qui
consilium dederunt ut sic s
ni caperetur prelio non so
lum ab altaris ministerio
deponendos eē censemus
sz q' in eccl'is nullo unq'
tempore lectiones legāt
uel responsoria in choro sepa
ratim eā teneāt. Simpliciis aūt
decantandis misso satagant i
uenias imperare insup ta
sis recto claustro monachorū
uel canonicorum regularium
si fieri pōt sunt recludendi
ita quisq3 ad sep cum uit'
quicquid uitam deberit ab eccl'ie
meritoria cohercerit. Idem.

Resbiterum q̄ quidaz
puerum infantulo dis
ciplinē percussit in capite et
p̄t paucos dies expirasset
tam ab omi altaris ministerio
debes prelatio remouere quā
ab omi sacerdotali officio
deponere sic ex ipsa percussione
interierit uel aliam infir
mitatem i currit de qua uideo
eum exspirasse. Idem eccle
tri. archiepō.

Ontinebatur in litte
ris q' cum draconi
presentibus latore 7 quam
aliis clerici annueis cccc ope
consummato recessirent leuan
di laboris gratia quandam i
ludum inusitatū inatorum
baculos suos statuebant ia
cere in directum 7 alter altius
saltem serrit cuius ludi i
solet eē condictio ut qui al
terius baculum percuteret
quasi uictor pro equo alio
uteretur. Sz p̄cessu clerici equi
di licentia non utentes i
sola erant lacerti 7 contenti
quodam aūt laycus dum i
baculum eandem draconi
percussisset in cautius in eius
equitantis insiliat 7 sic aste
tae illius draconi qua cur
accenitis mortale uuln

accepit de quo per dies viii.
expectavit. Idcirco q. eundem
diaconum sine licentia no. po.
ad superiorem gradum ascendere
vel diaconatus officio nullo
nunquam tempore ministrare eum dispen
satione ministrare istum diaco
natus officio patiamini. Idem
Rotomagen. archiepiscopo.
Tuam expositi. presbiterum
cuius quidam qui diem clausit
cum quodam clerico luderet con
tigit quod ille piceat istud gladium
cuius cultellus quod ad latus suum
tunc habebat maleum inconsulte
et fortuito cecidit vulne
ratus. Ideo mandamus quatenus si ita res se
habuerit alia iusta causa non impediente
presbiterum predictum permittas ad sa
cros ordines promoveri. Idem
abbati sancti Benedicti de Benevento.
Accepimus litteras ma
gistri cognovimus quod cum
latrones per sequentium in custodia
eandem domum eius fit mane
ignorantes. De nocte quidam la
trones ad eos rapit ipsos ipso
rum afflixerit et detinuerant ac ex
stimans ipsos esse perpetrasse
istum responsibus quibus impingentes
ligaverunt illos et detinuerunt et usque
ad notitiam capituli nostre
dicte ecclesie tamen autem iste ad suam
audientiam perlatos ligatos
eos in furcis sine custodia dimi
sisset fures sese latent in terra
fur illos ne ipse abesset contingeret
tamen accedit. Verum quoniam expe
dicebat pro eo presbyter tamen religi
osus pallium suscepit sustinentia
tamen quod post hoc dies multis
rebus contritus et tamen accidit
illos exardescere abstinere
iste humiliter ab altaris mini
sterio. Cum igitur peccatum suum
ad arbitrium tuum satisfecerit expi
ante constant enim eos esse in ma
nifesta culpa ecclesiastica extitit mansisse quam
operi interpretatos. De lucerna.
Execratio nonnecessaria. Episcopo.
Quidam diaconus qui homicidio
cum dedisse videtur non videtur
ad sacerdotium episcopos promo
vendum. Lectorum.
Ad audientiam apostolatus
nostri pervenit quod cum quidam
presbiter volens corrigere quendam de
familia sua cingulo quo cin
gi solebat ipsum verberaret tempore
asserto contigit quod cultellus de
vagina quem cingulo adherebat ca
pitis tecum cum aliquo vulnus
vulneravit. Pretermedium non cum
ille aliquando unum vulneravit
et alius aggravatus vulne
re de infirmitate percussus vi
cinitate carnis ingressus. Quia
non propter occasionem vulneris de
cessisse dubium habet. Videtur
dictum in medium. Quod cum in ordi
nibus sententiam debeam eligere
timore de consentiente iungitur
presbiteri memorato ut in sacris or
dinibus non ministret. Iniuncta tamen pe
nitentia congruenti potens cetera
ut in minoribus ordinibus sic receptus
fuerat exaltata infirmitate ille obi
erit potentis sicut erat solutus
divina officio ministrare. Inno
centius Lingonen.
Lectus filius capellanus
proposuit quod cum quadam
corporis molestia gravaretur
ut commodius appetitui aliquan
tum exaltaret equum quem nutrie
bat ascendit qui cum bene non pateret
ab eius sessoris arbitrium
tum saltibus lasciviret ipse ut ea
re fortificaret ipsum vim in
tulit freno equumque calcaribus
stimulavit eique fracto freno
equus proprio relictus arbitrio
cum cursu festinaret quandam mulier
venientem ex obliquo infantulum
baiulans obviavit in quam
equus irruens proculabiecto in
sessore puerum predictum op
pressit. Idcirco mandamus quatenus si
ita est quod idem capellanus nec
voluntate nec actu homicidium
perpetravit nec dedit operam illi
citate rei non impedias quo mi
nus divina possit officia cele
brare. Idem Meten. episcopo.
Ex litteris tuis accepimus
quod cum h. presbiter sententiam il
lius decimam deponeret puerum su
pinus alligatum piceat mitra
ceaum freno insisteret deponen
do quam puerum quoniam vero in
cantum cepit semivivum. In
inguine pater medicum ludoris
in fronte nichil invenire po
tuit lesionis. Nos autem ab eo
dem quesivimus sacerdote si
prius quam proiceret perti
cam circum specieret solicitate an
esset aliquis circa eum quem
quidem lingeret circumspecisset
asserunt. Sed quod vidisset ali
quem denegaverunt. Ad te igitur
remittentes eundem mandamus
quatenus si res ita se ha
bet nisi esse eundem gravem scan

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

Cod. lat. 23552

Miniaturen:

1) Ganzseitige: 3 (S.1. 199. 552)

2) Mittelgrosse (Figurenkompositionen) 36 (S.156. 234. 250. 255. 259. 265. 275. 281. 286. 292. 312. 334. 342. 348. 357. 384. 391. 395. 397. 402. 405. 419. 456. 476. 482. 494. 509. 515. 518. 524. 528. ~~539.~~ 545 609. 611. 623. 626.)

3) Initialen in Gold und Deckfarben:

a) Füllung durch Köpfe: ca.300 (309)

b) " " Ranken : ca.300 (302)

39 Gemälde pf. 1. 155. 199. 233. 249. 255. 259. 265. 275.
281 280. 292. 312. 334. 342. 348. 357.
18/7 58 384. 390. 395. 397. 402. 405.
58 416. 436. 476. 482. 494. 509.
515. 518. 524. 523. 545. 552.
609. 611. 623. 626.

Nr. 2202 Ausgang: März 1960
I. Schädel: ♂ < 30 30 30
II. Behandlung: 8 65 a) 35 40
III. Besonderheiten: Schläfenöffnung

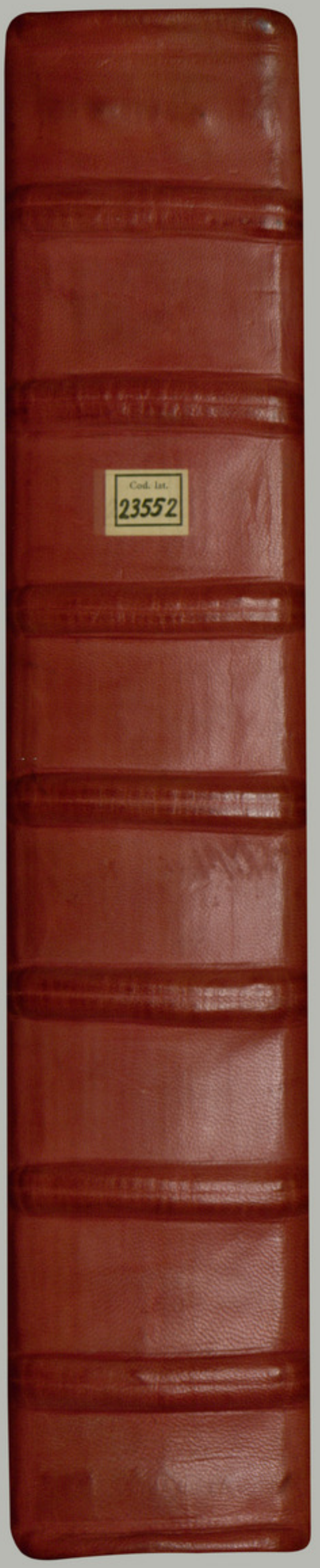
Cod. Ist.
23552